

186

ԱՂԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՍ Ա.

7 Մ Ա Յ Ի Ս 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ԱՄԻՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓՈՇԱ ԱՈՒԱՆԵԱՆ

— 306 —

ԱՂԳԱՅԻՆ ԵՐԵՎՈՒՄԱՆԻ

ԿԵՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՎՈՒՄԱՆԻ

ԵՆԵՂԵՍԱԿԱՆ

1. Խորեն Աւերպետի. Նառ Պէ
2. Կարապետ Լյոյիսի. Սեբեդեան
3. Ամբրոսիոս վ. Ռուբինանց
4. Գարեգին ,, Թատարեան
5. Խորեն ,, Կերրիանց
6. Հմ. յեակ ,, Գրմաթեան
7. Մատթեոս ,, Իգմիրլանց
8. Յովհաննէս ,, Փափաղեան
9. Ներսէս ,, Աւանեան
10. Պօղոս ,, Խոտանեան
11. Եղիշիկ ,, Եղիշուհի
12. Արիստակէս-Բ. Մամբրեան
13. Գեորգի Արարուհի
14. Գրիգոր Աճառեան
15. Խորեն Փնչիբովանան
16. Յարութիւն Մարտիրոսեան
17. Յովհաննէս Արքեան
18. Ստեփան Ստեփաննոսեան
19. Սահակ Տ. Սարգսեան
- 20.

ԱՏԵՐԱՀԱԿԱՆ

(Ս. Վիճակ)

Գաւազափու, Կիւրիկի փաշա և
Գաւազափուի հարս

21. Գրիգոր Պէրպեղեան
- Բ. Բարսեղայր Քիւն առաջին
- Բ. Պ Բարսեղայր Քիւն բանտար պատճառ

22. Գրիգոր Ստեփաննան
23. Խաչիկ Մանուկեան
24. Կարապետ Ազարիմանան
25. Համբարձում Մազպուրեան
26. Մինան Գափաճանան
27. Յովհաննէս Խորասանան
28. Յովհաննէս Պաշանան
29. Յովհաննէս Ստրմեան
30. Ն. Մէղրուրեան Տօթթօր
31. Պօղոս Պոտանեան
32. Պետրոս Քերպեղեան
33. Ռուսիեան
34. Սարգիս Ազարեղեան
35. Սահակ Ազար
36. Սեդեկեղիմ Սանուկեան
37. Փէշարմաբեան Տօթթօր

(Ն. Վիճակ)

Պիլիկոյ

38. Բարսեղ Հոյանեան
39. Կարապետ Ս. Խիւնեան
40. Յարութիւն Մարտիրոսեան
- Եղիշիկայր
41. Խաչատուր Դազարոսեան
42. Կարապետ Գ. Փափաղեան
43. Մարտիկ Տրեղեան
- 44.

Խաչիկոյ Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Դահեան
46. Յովսէփ Ս. Մազպուրեան
47. Սեբեդեան Պատանեան
48. Ստեփան Արանեան

Խաչիկոյ Ս. Կարապետ

49. Մէլքան Պաշտօնապետեան
50. Յովհաննէս Ճիւղեան
51. Նիկողոս Աւանանեան
52. Տրդատ Փափաղեան
- (Գ. Վիճակ)
- Քիւրա
53. Արիկ Ռեճեան
54. Գրիգոր Ալեքսիանեան
55. Մարտիրոս Բ. Տրիպեան
56. Միքայէլ Մամբրեան
57. Նշան Փափաղեան
58. Ստեփան Խորիբեան
59. Տեղեմար Մ. Էրեղեան
- 60.
- 61.
- Գաւազափու փաշա
- 62.

Միքայէլ

63. Կարապետ Պ. Պէրպեղեան
64. Յարութիւն Կոտանդեան
65. Յարութիւն Պ. Խորասանեան
66. Յովհաննէս Արաքէլեան
67. Տրեղեան Երեսնեան
- Պիլիկոյ և Դարպափու
78. Յարութիւն Մէրեղիմ-Գուր
- (Գ. Վիճակ)
- Դուրբանեանց և Խաչիկեան
69. Յովհաննէս Խաչեան
70. Ստեփան Պիլիկեան

Գաղղիից

71. Կարտան Կահաղեան
 72. Մկրտչ Մուրազեան

Եւրոբջանիս

73. Յակոբ Ելմիշեան
 Ելիսանայի՛ն Մամարից

74. Օզան Խճատարեան

Թօնիզանիս

75.

Էլուս Ս. Էլիսա եւ Ս. Ասատուսա՛միկ

76. Գարեգե՛ն Յ. Յելքեան

Գորու Ղշմի

77. Ասախ Իկիսպաշեան

Հիսուր եւ Պոյաճի գից

78. Յովհաննէս Կուրեան

Եոր գիւղ եւ Սրկեխ

79. Ղազար Հոյոսեան

Պալատ

80. Ասատուր Գուրաշտեան
 81. Մկրտչ Գ. Կոսեան
 82. Յովհաննէս Կըճիկեան

Քարախիսմիկ

83. Յարութեան Չլմիճեան
 84. Յարութեան Գ. Տատեան

(Ե. Վիմակ)

Սմարթիս

85. Աւեհան Պելիքեան
 86. Աւեախ Բոյոճեան
 87. Էլիսապետ Մելիքեան
 88. Մնաս Ճափճափեան
 89. Յակոբ Քաղաղեան
 90. Յակոբ Ամասեան
 91. ՄաղաթՅ Կահաղեան

92.
 93.
 94.

Խասղից

95. Ասաթիւ Աւթուն Տրբըն
 96. Խաչատուր Պ. Մամարեան
 97. Ալմուշ Պելիկեան
 98. Ասրղեա Արապեան
 99. Ասրղեա Արքաճանեան
 100. Սեմոն Մեթալիճեան

ԳԱՒԱՌԱՅԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ

Կարիկ

101. Մանուկ Աւրանեան

Քեթրանեա

102

Սյրիսեան պօշիս

103 Ռուբեն Կեօր Չէլլանեան

Զիկրիկիս

104. Տիգրան Կիսրիշէլլուսեան

Ալի

105. Պեարտ Մարտեան

Հարանիսուր

306.

Ախարիկ

107. Կարապետ Խոշիկեան

Կարչ

108

Պրուսա

109. Քրիստոստուր Ղազարեան

Ելիկիս

110. Մեւքոն Հարանեան

Ամասիս

111. Համբարձում Աւսճանեան

Բալու

112. Յովհաննէս Աղեարեան

Եղեախ

113. Յակոբ Խոթիճեան

Սանճըլիս

114.

Հասճե

115.

Երգեկիս եւ Բարերոյ

116.

Թիքիլիսույ

117. Տիգրան Գ. Սեմանեան

Կեարթիս

118 Մատթէոս Մ. Աւրանեան

Խարրիկ

119. Յովհան Կաղճեան

Պարթեան

120. Յովհաննէս Յովակիճեան

Մուշ

121. Սեմեան Պ. Պ. Փափաղեանց

Տիկիկ

122.

Չէլլուր եւ Մարտչ

123.

Տրապիզոն

124. Մկրտչ Կուրեան

Պալատ

125.

Տիգրանակերտ

126. Յաղատ Քիլիճեան

Վան

127. Սեմոն Մարտեան

Արամար

128.

Հակոբ եւ Այրբույ

129.

Սիրասիս

130. Մկրտչ Մելիքեան

Ռուսնիս

131.

Կարս

132. Արքաճամ Յ. Արապեան

Չիկիճալ

133. Համբարձում Սարրիճիճեան

Գալատիս

134

Սուսեա

135

Սըրիկ

136. Մատթէոս Արքանեան

Եօղրտ

137. Լօղճիճ Պալեօղեան

Մարտիս

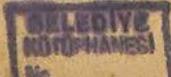
138.

Խղիկ

139.

Էրկպատս

140

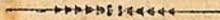
ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Բացում Ժողովին և Մ. Նախագահին .

Բ. Կարդում սուժանկայ Գլխակի .

Գ. Առնեագործիւնք յետին երեք ճիտերու ,

Դ. Կարգարիւն Մայր Գլխակին .

Ա.

Բացում Ժողովին և Նախագահին

Ամեն. Նախագահ Սրբազանք բացաւ Ա. Գ. Գային Ժողովը հետեւեալ ձևով .

Տեսիրք Երեսփոխանք Հայոց .

Ինչպէս անցեալ տարի, նայնպէս այս տարի բարեբողջ կը համարիմ զիս Ա. Գ. Ժողովը բանաւու համար և Փոսք կուտամ՝ Աստուծոյ որ այսօր Ժողովը այս անցեալ տարուան մէջ ունեցած շատ մը գործերը գրուածտելու կարող եմ . վասն զի այս վերջին տարուան ընթացքն իջ առաջիննն տեղի արդիւնաւոր եղաւ ձեր վճած և սրբած խնդիրներով . և սաոր պատճառն է կուսակցութեանց սովի տարիներուն չափ կիրք չը յայտնելը և անցեղն նայելով՝ ներկային մէջ փոխադարձ գոհողութիւններ բնեւոր . այս սրպէս ըլլալուն ես կը վիայեմ , և կը մնայիմ որ Աստուած արժանի բնէ զԶեզ աւելի արդիւնաւոր նիտերով այս տարին ալ յաջողութեամբ բարբաւ : Քանի որ անցեալը ներկային հայեցին է , մարդս անցեղն վրայ նախելով կրնայ ներկան տնտեսել և իւր պահապանութիւններն ուղղել . սրախոտութիւն չունեցող չի կայ . Ժողովի մը տնդամները կրնան սխալիլ , կայ Ժողովը դժուարաւ կը սխալի , ուստի կը

բարեմայթեմ որ անցեղն վրայ ձեր ազաբան տեղի արդիւնաւոր լինի :

Ըստ որում այսօր մեզի համար հաշիւ տալու օր է , ես կը բաղձայի որ անցեալ տարուան պէս զբաւոր ներկայացնէի մեր գործառնութեանց հաշիւը . սակայն զաղմանցս յաճախութեանն ժամանակ չունենալով զբաւոր ներկայացնել , պիտի ջանամ իմովսանն բերանայի համառօտել մեր հաշիւը :

Նախ՝ կը վիայեմ որ մեզ աջակից գրտնուող Արշակիան ժողովներն ու խորհուրդներն ամենն ալ առ հասարակ աշխատեցան , ազգասիրտար գործեցին և ազգային գործերը դիւրացնել ջանային . որոց ամենուն համար շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ : Գրեթէ ամեն անգամ մեծամասնութեամբ նիստ կազմեցին , և կը ջանային կը համարիմ զիս՝ որ առանց վարչական տաղնաթ մը յարուցանելու՝ մեր ժողովականաց ազդասիրութեան շնորհիւ կարող եղանք մեզ ներկայացեալ խնդիրներն ըստ կարի կարգողրել . իսկ մեր կարողութեանն վերև հինգսոթ խնդիրները Պատկառելի ժողովը ներկայացնելով , շնորհ ունիմ , որ անանց լուծմանը համար համայն ցուցուցիք մեզ : Արշակունցն ներկայ Արշակութիւնն ինչ որ կրցաւ ընել , զայն ըրաւ , և չկրցածն իւր յաջողին թողաւ :

Ինչպէս որ Վարչութեան ժողովոց Զանախրութեան և աշխատութեան ունեցած գոհունակութիւնն պարտաւոր եմ յայտնել, նոյնպէս նաև իմ հիւանդութեանս միջոցին Վարչութեան ժողովոց Փոխ. նախագահութեան պաշտօն վարող երկու Սրբազաններուն անձնուիրութեան և նոյն ունեցած շնորհակարտութիւնն չեմ կրնար չը յայտնել առանց ապերախտ գտնուած ըլլալու ։ Սակայն ժամանակին ինչոյէս յայտնի է, խիտ դառն ըլլալով, մեր երկրասիւն գործերը կանոնաւորութեան ընթացք մը չընդհատուած ։ Այժմ է խոտտախիւր որ թէ՛ Վարչութիւնը և թէ՛ Տնօնատեսն ու Ելմ. խորհուրդները մեծամեծ ջանքեր բրին և կրնեն այս մասին, բաց հասարակաց տագնապէն անկարելի էր որ Ազգն ալ իւր բաժինը չունենար ։ Ստուածոց սորբանութիւնը պէտք է հասնի՝ որպէս զի այս դառն վիճակին վերջ տրուի ։

Երկրորդ՝ պարտաւոր եմ հաշիւ տալ նաև այն ամեն կարևոր գործոց համար, զորս Վարչութիւնն ինձ յանձնեց, և ես թէ՛ Վարչութեան օգնութեամբ և թէ՛ սուսմանին աշխատելով՝ քիչ շատ կարգադրել ճշմեցայ ։ Այդ կարևորագոյն գործերէն զիտուարը նա է ։ Քսան երեսուն տարիներէ ի վեր Հայաստանի գաւառներէն հարստահարութեանց զիմ հանրաշիր կը տեղոր ի Պատրիարքարան ։ Իմ սրտիս մեծ ցաւ եղած էր այս հարստահարութեան ինդիլը, և Պատրիարք ընտրուելուս առաջին օրէն ըստ վանդակ ջանքս նուիրած էի սոյն բանին դարման մը ընելու համար ։ Եկաւ բարեպառեհ օր մը յորում ես անձամբ զիմեղով ի Գաւառ՝ յայտարարեցի թէ մինչև որ վերջ մը չտրուի գաւառական հարստահարութեանց, չեմ կարող Պատրիարքութիւն ընել ։ Այս յայտարարութեանս վրայ Մեծ Երարգոս Բարձր. Մահմուտ Ախմէ վաշտ անմիջապէս հրահրեց խոտտախիւր անդադր մը կազմել, կէսը մեր ազգէն և կէսը տիրոջ ազգէն ։ Յանձնաժողովին մերազանեաց անդամաց ընտրութիւնն ալ ինձ յանձնեց, որոց ընտրութիւնն իսկոյն կոտորեցի և հարգողեցի Ք. Դրան՝ հասնութեամբ Ազգ. Վարչութեան ։ Երարգոսարս եմ Երբին Բարձր.

Թեան այս խնամարց համար. նոյնպէս շնորհակարտ եմ Յանձնաժողովին մերազանեաց անդամաց սուրած ջանից համար, որոնք գաւառացոց տրբարնջանաց և զժգոհս թեանց պատահաւները բացայայտող գրով իմաները և նոյն խոյ այս Ազգ. Ժողովոց կողմէ տարիներ յատմ կարգեալ գաւառական հարստահարութեանց Բննիչ յանձնաժողովոց անդակադիրն ի նկատարութիւնն առնելով, մեր գաւառացի ողբակցոց բնջհամար բարորութեան համար զեղեկիլի տեղեկագրեր չընեցին, որոց մէջ մասն որդէն գործադրելու վրայ է ։ Ես երկիւղ ունիլ որ ներկայ նախաբանական փոփոխութեանց պատահաւս յանձնաժողովը վերջ կը գտնի. սակայն կրնամ տեսնել Չեղ՝ որ նորնալիւ նախարարութիւնն ալ խոտտացաւ նոյն Յանձնաժողովը հաստատուաւել և անոր պաշտօնը շարունակել տալ ։ Այդ Յանձնաժողովը մեր ազգին համար նոր գարագալութիւն է. անոր շինած տեղեկագրերուն մէջ մեր գաւառաբնակ ողբակցոց մշտնջենաւոր անգարութեան համար ինչ որ պէտք է, ամենն ալ նախատեսուած և սրբարարական քննուած ու փաստարմատուած են ։ Ես չեմ կրնար սցմմ ու մեն բան խօսել և յայտնել, բաց ձեր մէջ կան օտարախոսներ որոց յայտնի են Սաղթեք որ Օգոստոսիտա Ապրիլի շնորհի գործադրութիւն գտնեն Յանձնաժողովոցն շինած տեղեկագրիմէրն, որոց համակատ վաղոր յանձնաժողով մը պիտի դրկուի գաւառները՝ հարստահարութեանց բարձման գործն ի գլուխ հանելու համար ։

Որիւր կարծի որ մէկ ըսելիքս ալ սած է ։ Անցեալ տարի հիւանդութեանս միջոցին օր մը Արեւու շեան Յովհաննէս Էֆ. ստանա եկաւ և իմացայ թէ Գարսիէօղեան ազգամեր եղորոք կրակ մը ունին ազգին համար յոտուել վաճառականական զոգրոց մը հիմնելու, և թէ իրենց հանդուցեալ Բիւզանդ Էֆ. կարող զարդն 5 ժառանգորդ իրենց վերաբերեալ բաժինը կը թարուն սոյն զարոցին հիմնարկութեան համար ։ Թէ և այս մասին ժառանգորդաց մէջ փոքրիկ անհամաձայնութիւն մ'ալ կար, սակայն Արեւու շեան Էֆ. ի և մեր ջանիք և աջուց անմաց շնորհի անհամաձայնութիւնը բարձու, և յատ.

կողմս Ա՛հէ. Հայրապետին գրեալ՝ Ն. Սըրբազնութեան կողմէ ալ օրհնութեան կոնդակներ բերել սուի ժառանգորդաց ամենուն ։ Յետոյ այս անուամբ գերբառասանը միարանու կան գրութեամբ խնդիր բրու ինձ՝ որ ջանամ հրաման առնուլ կայսերական կառավարութեանէն, որպէս զի վարժարանը Բերայի ազգային գերեզմանատան մէջ կառուցուի, ուր միայն իւրեք յարմար կը գտան շինել ։ Եթէն ամիս շարունակ աշխատեցայ այս խնդրոյն համար, բոլոր նախարարաց և ազգեցութեան տէր անձանց զինկցի, մեր ազգէն ձեռնհաս և երեսկի տնձանց հետ ալ խորշրակցեցայ, վերջնակա թէ՛ ստանց ջանքով և թէ՛ Բարձր. նախարարաց շնորհիւ բարեհաճեցաւ մեր Օրդոստախտ կայսրը հրաման տուլ շինութեան նոյն գարոյնն ի գերեզմանատան Բերայի, որոյ գործադրութեան հրամանագրին մէջ՝ զոր այս անգամ բուսացանք Բ. Պանին, յայտնուիս նշանակուած է յիշեալ գերեզմանատան բուն Հայոց սեպհականութիւնն ըլլալը ։ Այտք է յիշել որ մեր գործակից պաշտօնեայք՝ Փոխանորդ, Պրան գործակատար և այլն անձնուիրարար աշխատեցան մեր հետ այս գործին շուտովով ի կարգադրութիւն համար ։ Այս աստու Բերայի Թաղապետութեան ալ յատուկ զբաղիւն մը ուղղեցի և Գարակօղեան Մեծ. Եղբարք ալ հրաւիրելով յատկապէս՝ կարգադրեցի որ յիշեալ թաղապետութեան հետ բանակցին և շինութեան ձեռնարկելու համար պէտք եղած տնօրէնութիւններն ի գործ դնեն ։ Մոյն բարեակը ընտանիքն իրենց ազգաշահ կտակին գործադրութեան պայմանները սարունակող յայտագիր մ՛ալ շինելու մրցն են, զոր ինձ պիտի բերեն մտերու, և ես պիտի ներկայցնեմ Ճողովոյդ ի գիտութիւն ։ Սրբարև Աստուծոյ սցեղութեան յատուկ շնորհն է, որ այս գառն միջոցին մեր ազգին համար յարոյց այսպիսի ազգասէր ընտանիք մը, որ ազգին ուսման և գիտութեան պէտքը լեցնելու համար այսպիսի մեծադարձ բարբը մը ընել յանձն առին, և ես վստահ եմ որ ՚ի մօտոյ պիտի սրի դարոյն շինութիւնը ։ Պանն որոյ արժան է որ Ճողովոյ շնորհակա-

լութիւն յայտնէ յիշեալ ազգասէր գերբառասանին ։

Կան սերիչ գործեր ալ, որ անցեալ տարւոյն մէջ կատարուած են, Հայաստանի դանու զան կողմերն մտանաւ որ գանգաւներ կրած են, զորս անմիջապէս զրով և անձամբ յայտնեցի կառավարութեան, և այս պատճառաւ գառնական կատակաբ և սրաշտօնեայք ոմանք փոխուեցան ։ Յատկապէս Մայր միութեամբիցն զիր մ՛ստացայ այս օրերս, միտիտարտեան զիր մը, որով կը խանտանայ երկրլին մէջ տիրած և տրամառացած զեղծամներ հեղուհեակ բաճնուլ ։ Արիչ գառնապետներէ ալ այսպիսի գրեր կը հասնին ինձ, և կը յուսամ որ կատակառաց հետ այս յարեքութիւններն կրնան օգտակար ըլլալ Ազգէն, և արտաքին զեղծամները քիչ շատ մարբել և կարգադրել ։ Սակայն կը ցաւիմ որ ներքին ցաւերս դժուարագործանելի են, աննպատակ կատակցութիւններ վհատութիւն կը պատճառեն. չեմ գիտար թէ Սահմանադրութեան արամադրութիւններն են պատճառը, ինչ որսէ դարս ուրիշ պատճառներ ալ կան՝ որ մինչև իսկ ամենին ազգասէր և արդիւնատր ճանչցուած տաղնորդաց զէմ ալ կատակցութիւններ և բոլոր չեն պակեր ։ Այս մտայն մեծապէս շուայած եմ, բոց կը յուսամ որ ձեր շնորհիւ այս բաներն ալ կը կարգադրուին ։

Մինչև ցայս վայր տուած համոտու հաշիւըս Վարչութեան գործոց և վիճակին կը վերաբերի ։

Հաշիւ մ՛ալ սենիմ տալու, որ ինձ կը վերաբերի ։

Պէտք իմ արժանիքս աւելի պատուեցիք զիս մինչև ցայտր. նոյնպէս Օսմանեան պետութեան նախարարք պատուեցին. այս մասին թէ՛ ձեզմէ և թէ՛ նախարարութեանէն շնորհով եմ մեծապէս ։ Սակայն պէտք է նաև խստաւ փոխիմ որ անձնական տիրութեան համար միշտ պարտութիւններէ զերծ շղտնուեցայ, կամայ տիտանյ թերութիւններ գործեցի, օրեր եղան՝ յորս սրբաբարեցայ տուես մնալու և կարևոր սարագաններու մէջ անգամ չկայի դուրս ելիլը. հիւանդութեանս պատճառաւ այսպիսի

պոկտանութիւններ ունեցած եւ և պիտի ունեւեալ՝ ուլ՝ եթէ հրամարտութեան շարունակ ։

Ուտի երբ եւ հրամարտանքի խօսք կընեմ , մի կարծէք որ բազմարձանութեան մը համար կամ պաշտօնի մէջ առաւել հաստատուելու նպատակաւ կընեմ , եւ սորոյք և անկեղծ մէկն եմ . կենացս մէջ երբէր խարերս և խարգաւանելու միջոցներ ձեռք ստած չեմ և չեմ աւաներ .

(ԶԱՅՆԵՐ . — Քաւ լիցի)

Թէև շատ յոնկանայ տէր եմ , սակայն այդպիսի խարդախութեանց տէր չեմ : Քաւ լիցի սր այսօր հրամարտանքի խօսք ընեմ , այսպիսի դժուար ժամանակի մը մէջ , բաց կտնխաւ կընեմ թէ տիրս եմ , բմիշինիւր կ'ըսեն թէ օրը գտնէ երկու ժամ պէտք է շրջագոյնմ , շատ անգամ Պատրիարքարան ալ չեմ գտր : ստիպն Պատրիարքարանին իմ ետեկս կուգայ . ուր որ երթամ , գործերն ետեկս կը տեղան կը հասնին : Եթէ այն պարագաներն՝ որոյ մէջ կ'ստնու ինք , չըլլային , այսօր պիտի խնդրէի որ հրամարտանք ընդունիր և թիցյ տար ինձ պաշտօնէս քաշուելու : Կազաչեմ որ խարսիս այլ ընդ այլ մեկնութիւններ չտար , կարծելով որ եւ հրամարտանքի խօսք ընելով կուզեմ՝ ամբողջ միայ հաստատուիլ , կամ արիւ նպատակ մը ունիմ . ո՛ն էրէք . միայն հրամարտութեան զիս ձեռնիտի ընել կողորտուարե . թէնք չէր հաւատար , հարցուցեր պիտի նայող բմիշինեալն , որպէս հաս ա կը գտնուին . եւ ձեր խղճին կը թուզում և կ'այցնեմ թէ կ'հաստատար արգետք իմ հրամարտութեան . . .

(Երեւոյթանք միաձուռ . — Այս կհաստատար)

Բաց այս միջոցիս , ինչպէս որ ըսի , չպիտի հրամարտեմ , ժամանակիս սրբագանները չներկան հանար : Ուտի կուզաչեմ՝ գձեղ՝ որ ամեն ժամանակէ աւելի ըսքը և արթուն և շորջահայեայ բլլար : Հոս միտքս եկու հին վիճակիս մեկնն աւ խարսն՝ որ կընէ թէ « յիշեմ ո՛ր մարդ , երբ , ո՛ր և ընդ ո՛ւմ ի պէս » . այսինքն մէջ թէ ի՞նչ ժամանակի մէջ ,

ո՛ր տեղ և որո՞ն հետ ես : Կս այնչափ կընեմ թէ ձեր ազգայնութիւնն ամեն ժամանակէ աւելի հին բազմարտակիցս առնեն է . մեր ազգին Օսմանեան տէրութեան հետ պիտի տարի և երբք անիչ չըսեմար . երբք մեր ազգն ուրիշ բազմարտակեանց գործիր չըլլար . այս խարերը՝ զորս հոս կընեմ , Տէրութեան մեծ նախարարաց և օտար տէրութեանց ներկայացուցչաց ուլ բտած եմ : Արեմն փորձով ցուցնելք միշտ Տէրութեան ունեցած հաստատար մեթիւնինս : Այնք չի բնու մտանալ որ Օսմանեան տէրութիւնը մեծ բարեբարութիւններ ըրած է մեզ . մեր կրօնքին , մեր լեզուին և մեր տղաութեան մինչև ցայսօր պահպանութիւնն Օսմանեան տէրութեան սրբապահուն ենք , մեր խողին այս տէրութեան բողբին հետ սերտիւ կապուած է :

ԽՅԱՍԱՐԵԱՆ Օ . ԷՅ . — Բաց Արիտասկէս Եղիսիպատին չափ առաջ երթարու չէ :

Չայներ . — Տեղեկութիւն ունի՞ք .

ՆԻՅՔ . ՍՐԱՅԱՔ . — Ո՛չ :

Չայներ . — Պէտք է հարցուի :

ՆԱԽԱԳԱՅ ՍՐԱՅԱՔ . — Կը հարցնեմ :

Ղան որպ սրբապատար ենք աղօթել մեր Օգոստոսիտու Կայսեր համար . Աստուած երկար կենեք այդ Եղիսին Ղեհարապատութեան , և Խոր թաղաս սրբութեան հաստատ և անասանն պահէ : Եղիսիկս ըստ և իմաստութիւն շորհէ նախարարաց՝ որ կարող ըլլան պահպանել և կատարել գճածկաստան :

(Կրեւոյթանք հաճօրէն . — Այն , եղիցի և եղիցի)

Այս տէրութեան ամեն ցտեղուն ցտակից և ուրխութեանցն սրբապատար կըլած ենք և պիտի ըլլանք միշտ . պապէս կը խտտոյանիք աւ մեկը ալ , ձեր ալ իմ ալ բազմարտակեանքիսն ո՛յս եղած է և այս պիտի ըլլայ , այնպէս չէ՞ , զուր ալ համաձայն չէ՞ք ինձ հետ :

(Երեւոյթանք միաձայն . — Այո՛ , այո՛)

Ուրեմն ես փաստաբանութեամբ կարող եմ յայտարարել ամեն տեղ՝ թէ մեր Հայրա՛ Օսմանեան մեծ պետութեան զահայից սրտաւանդունն ընդգրկած ենք , Օսմանեան ազգին անբոժան

Փնայած ենք և սխախ մնանք իսպառ :

(Այո՛ , այո՛)

Խօսքս կզերջայնեմ հի՛ւս միտքս ինկածն օրօրդ և համարձակ խօսեցով ի միտքին հոյ ե. կեղեցականութեան : Ազգիս մէջ մաս մը կայ՝ բուրբային հակասակ եկեղեցականաց , այնպէս որ գանձեր կատարնայնեն և մինչև որոյն հաւա. սար կընեն . մաս մ'ալ կռանեմ որ այն առ. տիճան կրորձրայնեն եկեղեցականներն՝ որու օրինակը մեր մէջ չկար մինչև ցարդ : Ուստի կազաչեմ որ ոչ մէկ կորնի եկեղեցականաց յար. զքն այնքան չճաշնայ՝ որ մինչև զոնանք նախա. տակոծ ընէ , և ոչ միւս կազմն անոնց չտիկն ա. շելի երես տայ , մեր սզգն եկեղեցականով և ժողովրդով մէկ մարմին ենք անբաժանելի , ինչ. տէս միտն ու տրեւնն : Ես իմ անձիս համար կըսեմ . արժանի չեմ և կըպրմամբ այնքան ներշնչեալու որ երբեմն ինձ կազդուին , բայց և ոչ իսկ արժանի այնքան նախատակած և ծարր ու ծանակ լինելու : Մեր եկեղեցականութիւնն ո՞ր ժամանակ սպգբան նախատանաց արժանի ըլլա. լու չափ նուստ գործեր ըրած է , ո՞ր ժամա. նակ հայ եկեղեցականութիւնը մասնութիւն և գաւաճանութիւն ըրած և տղը ծախած է բայց ի հաւան տակաւութիւ ղէօրերի :

Որեմն կը խնդրեմ որ թէ՛ լրագրաց խում. բաղիրներն և թէ՛ անոնց համախոհ եղա. ները խնայեն մեր եկեղեցականաց , արդէն ա. նոնք ցաօր և ներութեամբ կանչեն օրերինն , պէտք է որ նախատինքններն ու նշատակութիւն. ները վերնան :

Այլուամ որ սրբուհետե անցեալը մտնա. լով , նոր սիրտ և նոր սղի կզգնուենք նոր աշ. խաժիւր աղգասիրութեան , և Աստուած հայր սզգաց և ազանց մեղի և ձեղի հետ կ'ըլլայ այժմ և միշտ և յախտեանս :

ԵՐԵՅՓՈՒՆԱՅԷ ԸՆԴՆԱՆՈՒՐ . — Կեցցե՛ Ա. մենապատիւ Ներսէս Արքայն Պատրիարք Հայրն :

Ք .

Կարգում տաժանաց Գլխանին

Յետ աւարտան Նախագահական ճառին , Նորին Արքայնութեան հրա կրանօր առժամ. կայ զխանը կողմնեցաւ , երկեցացն ե. ընտրութաններէն Յովակիմեան Յովհաննէս Է. Ֆէնտի՛ Ատենապետ և կրտսերագայններէն Մե. լեբեան Մ'կրտիչ Էֆէնտի՛ Ատենազօղբ բազ. մեղով :

Առժանայ Ատենապետ Էֆէնտին ան. միջապէս տաժանը բացու ժամը 7 յ/4 ին է ներկայութեան 54 երեսօխտանայ , որոց վեր. ըին թիւը 59 ի յանգեցաւ :

Գլխանն ըստ Օրակարգին այն ինչ կակէր յեաին երեք նխաբերան տաժնագրութեանց վը. լայ երեսօխտաններն ի զխտաղութիւն հրախիւնէ , Օղտնէ Էֆէնտի յիշեցուց թէ ժողովն ըստ կա. նախադրութեան պարտաւոր է նախ Մայր Գի. լանի կազմութեան ձեռնարկել և յետոյ ուրիշ գործերով զրաղիլ : Մայն յայտարարութեան ա. ըրիշ երեսօխտաններ ևս մտանակեցով , առ. ժամնայ զխանն ըստ հաւանութեան ժողովն անցաւ անվճարէս Մայր Գլխանի կազմու. թեան խնդրցն :

Ք .

Կազմութիւն Քայր Գլխանին

1. Ընտրութիւն Ա. Ատենապետի .

Ատենապետ Էֆէնտին յայտարարելով որ ըստ կանոնագրութեան նախտուէս Ա. Ատե. նապետի համար բուհարկութիւն սխախ ըլլայ , հրախիւրեց երեսօխտաններն որ իրենց բուհները միանաւն պարտաւորեն :

Քուէհամարի համար քննիչ կարգուեցան Գլխանին ընտրութեամբ :

- Տ . Խորէն Վարդապետ Կիլիսեան
- Տ . Յովհաննէս Քաջանոյ Մկերեան
- Գէորգ Էֆէնտի Մթիմարածեան
- Նազարէթ » Շահապեան

Քուէարկութիւնը կատարուելով, բուէհաւ մախ արդիւնքն եղաւ :

Թիւ քուէարկուաց 58 Կախագահ Սրբազանով հանդերձ :

Սրբանեան Ստեփան փառչա	54	քուէ
Էսաստեփան Տիգրան Էֆէնտի	2	»
Իսահան	1	»
Փափուղեան Ստեփան	1	»

Հետեւոյն Սրբանեան Ստեփան փառչա ընտրուեցաւ Ա. Առնետուկ, և ըստ հրաւիրանոց Սրբազան Կախագահին և ժողովին անցաւ տնօրէնական իւր Առնետուկեան տնօրէն :

ԱՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երկրորդ գործերն ինչ Գրեանին միւս անգամներն ընտրել է. սուկոյն ներքեցէր որ այդ գործին ձեւնարկելէ առաջ չնորհալուելով յայտնեմ ժողովին՝ անընդմիջաբար երկրորդ անգամ զիս յախճատեանապետութեան կոչելուն համար :

Գրեան փորձով՝ սրջափ ծանր է ինձ յանձնուած պաշտօնն, այլ ըստ որում պարտաւորութիւն է մեծամտնութեան ձայնին հաստատելի, յո՞ւրաբար կընձայնեմ իմ անձնախաբխիս, և կողաչեմ որ ժողովը չնորհէ ինչ իր կողմէ մտադիր օժանդակել պաշտօնաւորութեան, զիտակով որ մեր գործոց յաջողութիւնն ու Ազգին յատապարտութիւնը ձեռք բերելու համար անհրաժեշտ հարկ է ունենալ միտեանց վրայ փաստութիւն և կատարելաճետութիւն օրինաց :

Օրէնքն արդէն դժած է մեր տարեկան գործոց շարքն ու ընթացքը. բայց ներքեցէր որ համատար յիշեցնեմ Ձեզ զՍտասոր գործերն ինչ որ են՝ Ա. Վերակարգութիւն Վարչութեան, Համարտութիւն Ի հոյն, և Հակաբարձիւն նորոց վրայ. Բ. Հաստատութիւն ներկայ տարւոյ Ախտէին, և Գ. Վերաքննութիւն Սահմանադրական օրինաց, կրնոնաց և հաստատուաց :

Առնեցմ ետքը ընտրան է որ ուրիշ խընդիրներ պիտի ներկայանան մեզ ըստ խրեանց կարգին, սրոց ըստձեռք ժողովիս կը պատկանի ըստ Սահմանադրական օրինաց :

Այստիմ որ մեր կանոնադրութիւնը չէյուրայցած մեզ տրամադրութիւն մը, Կախագահ Սրբազան Հօր բայցման ձառն պատասխանելու համար ուղերձ մը սրատրաստել թագով ինչպէս սովորութիւն է Եւրոպայի ժողովոց մէջ, որով Կրքին Սրբազանութեան խօսքերուն ժողովոց ըրած տպագրութիւնը յատենելէն զատ, մեր գործոց ընթացքը և ուղղութիւնը (բրօշտարը) հրատարակելու առիթ կունենայինք. այսու ամենայնիւ տեւորող չեմ համարի որ հարկը լցունելու համար քանի մը խօսք տւելուցնել : Ամենին լեցելիք մեր Սրբազան Հօր խօսքերը, և մի սու մի վերահասու եղանք իւր սրջանադրութեան օրով կատարուած երեւելի գործերուն. արդարեւ քառք է մեզ որ այսպիսի Պատրիարքի մը օրով կոչուած ենք Ազգային պաշտօնի, Պատրիարքի մը՝ որ ճշմարտագէտ կզատասխանէ իւր տնտան և իրաւամբ մեծ և չնորհալի Երեքսնեկու շարքին մէջ մանկու կործանանայ :

Այժմ կանցնինք Գրեանի մտայեղ անգամոց ընտրութեան գործը շարունակելու :

2⁰ Ընտրութիւն երկու դեր-Առնետուկեանոց

Առնետուկեան փառչան հրաւիրեց երեսուխտաներն՝ երկու դեր-Առնետուկեան ընտրութեան համար երկանուն քուէ պատրաստել :

Քուէհամարը միևնոյն քննչաց հոկողութեան ներքե կատարուելով, արդիւնքն եղաւ :

Թիւ քուէարկուաց էր 59 Կախագահ Սրբազանով հանդերձ :

Իսահան	էֆէնտի	38	քուէ
Էսաստեփան Տիգրան	»	34	»
Եահարաղեան Կարապետ	»	17	»
Կարեան Յովհաննէս	»	14	»
Դաղարտեան Քատուր	»	8	»
Փափուղեան Ստեփան	»	4	»
Քաղաղեան Յակոբ	»	4	»
Սթիմարաճեան Գէորգ	»	4	»
Սէրեէմ-Գալի Յարութիւն	»	4	»

Հետեւոյն քուէից առաւելութեան կարգաւ ընտրուեցան՝

Ռուսիեան Էֆէնտի Բ. Ատենապետ
Երուսաղեան Տիգրան Էֆ. Գ. Ատենապետ

3° Ընտրութիւն երեք Ատենադպրաց .

Ատենապետ վաղան հրաւրեց երեւոյն
խաններն երեք Ատենադպրաց ընտրութեան
համար եւանուն քուէ պատրաստել :

Քուէհամարը կատարուելով, արդիւնքն եւ
դա :

Թիւ քուէարիւտաց 59 Նախագահ Սըր-
բաշանով հանդերձ :

Մեղիբեան Գարեգին	Էֆէնտի	45	քուէ
Ալթունեան Առաքել	»	27	»
Ալճաճեան Համարձում	»	27	»
Այվազեան Արաշամ	»	24	»
Մեղիբեան Մկրտիչ	»	18	»
Փափազեան Ստեփան	»	10	»
Մէրեչի-Գուրի Յարութիւն	»	7	»
Պառնասեան Պօղոս	»	4	»
Էնքեյրճեան Տէրեմար	»	4	»
Նուբեան Յովհաննէս	»	2	»
Եւէմէնիճեան Յակոբ	»	2	»
Սթրխարճեան Գէորգ	»	1	»
Սմասեան Յակոբ	»	1	»
Մաղրմեան Յովսէփ	»	1	»
Մանկատարեան Խաչիկ	»	1	»
Մեղիբեան Եղիազար	»	1	»
Անորոշ Ըլլալուն պատճառաւ ուչնչայած		2	»

Հետեւողս քուէից առաւելութեան կար-
գին համեմատ ընտրուեցաւ :

Մեղիբեան Գարեգին Էֆ. Ա. Ատենադպիր
Իսկ Բ. և Գ. Ատենադպրաց համար ա-
ռաւելագոյն քուէ ստացող երկու անձանց քը-
ուէները հաւասարութիւլ բլլալով, բոտ առաջար-
կութեան Փափազեան Էֆէնտիի՝ անոնց կարգն
որոշելու համար նոյն երկուքին վրայ վիճակ ծըղ-
ուեցաւ, և առաջին վիճակն ստացաւ Ալճ-
ճաճեան Էֆէնտի, որով՝

Ալճաճեան Համարձում Էֆ. Բ. Ատենադպիր
Ալթունեան Առաքել » Գ. Ատենադպիր
ընտրուեցան :

Այսպէս Մայր Գիւտնի ընտրութիւնն ամ-

բողջանայլ ետև, Ատենապետ վաղան ընտ-
րութեան համայն արդիւնքը ժողովին ներկայա-
ցուց, որ է՝

Արաքանեան Ստեփան վաղա Ա. Ատենապետ
Ռուսիեան Էֆէնտի Բ. »
Երուսաղեան Տիգրան » Գ. »
Մեղիբեան Գարեգին » Ա. Ատենադպիր
Ալճաճեան Համարձում Բ. »
Ալթունեան Առաքել » Գ. »

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մայր Գիւտնի ընտ-
րութիւնն էտև ժողովիս զրաղելիք անմիջական
զործողութիւնն է Նախարինիչ դիւանաց ընտ-
րութիւնը կատարել, որոյ համար թէ և առենա-
կան կանոննիս 8 օրէն ժողովը գումարել կըտար-
մտորէ, սակայն յառաջիկայ հինգշաբթի օր
Համարձումն սոն ըլլալով՝ հետեւեալ ուրբաթ
օր շատերը չիլինալ գալուն պատճառաւ ըսող
կայ թէ 15 օրէն գումարել յաջորդ նիստը :

Ուստի այս բացարկի պարագան կհարկադրէ
ղեւզ 15 օր յետաձգել յաջորդ նիստը, որոյ ա-
ռաջին գործը ոլիտի ըլլայ Նախարինիչ դիւա-
նաց ընտրութիւնը կատարել : Թիւպէտ և սոյն
գիւանոց թիւն սակէ յառաջ նուագեցնելու ու
առջարկութիւն ընտղներ Երան, սակայն դէտ
այս մասին ժողովոյ կարէն նոր որոշում մը ե-
ղած չըլլալուն համար, այս անգամ ևս լատ տը-
րամադրութեանց մեր կանոնադրութեան ընտրո-
թիւնը պիտի կատարի :

ՄՐԵՆԱՊԵՏ ՆԱԽԱԳԱԾ. — Աղիամարոց խըն
դրոյ մասին Ազգային ժողովոյ ըրած վերջին ս-
րոշման համեմատ զրած բարդիւններեւա սր-
տամանք Բ. Գառնի եկած ըլլալով՝ կատաճոր-
կեմ որ առաջիկայ նիստին այն ալ խնդրոց
կարգն անցնի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սրբազան Հայր, ձեր
այդ ըսածն Օրակարգն անցնելու կարգադրութիւն
չունի, այլ կրնոց առաջիկայ նստի առեւտակոն
զործողութեանց շարքին մէջ մտնել, ինչպէս
նոտև սոյսորտան Օրակարգին մէջ տեւնուած վեր-
ջին երեք նստերու առեւտադրութեանց վաւերա-
ցումն ուլ, որ առեւտակոն գործողութեանց ա-
ռաջին կարգին կը վերաբերի և որ սոյսոր էտ
մնաց. հարկաւ ներկայ նստին առեւտադրութեան
չէտ անմաք ալ պիտի վաւերացուն :

Իսկ Յրակարգի մէջ անցնելու խնդրոց գալով, երկրորդ խնդիր պէտք է ըլլայ Վարչական ժողովոց վերակազմութիւնը, և նախորդոց հասարակութիւնն, և երրորդ՝ ներկայ սահմանադրական տարեգրոց առթիւ պէտք եղած պիտանէին արտաատութիւնը:

Վարչական ժողովոց ընտրութեանը համար ըստ կանոնի նախ պէտք է մեր Նախտրննութեան ղիւանները կողմենք. ուստի անոր վրայ այժմէն խօսին աւելորդ կհամարիմ: Վարչական Հասարակութիւնն 1870 թուականէն սիսեալ հետզհետէ ղիկուած և արդէն հրատարակեալ անգնկադրերը թէ և Նախաքննիչ ղիւանաց յընուած, բայց անոց քննութիւնը տակաւին կատարուած և արդիւնքը ժողովոց ներկայացուած չէն: Եւ կատաղարկեմ որ Համարաութեան գործն իբրև ամենակարևոր և յանապոզ կարգադրելի խնդիր փոխանակ նորընտրելի Նախաքննիչ ղիւանաց մեջ մասն մասն բաժնելու, առաջիկայ նախն մէջ յատուկ յանձնախումբ մը ընտրելով՝ անոր յանձնենք ամենը և շուտախոյժ քննութիւնը խնդրենք: Նոյնպէս յանձնախումբ մ'ալ ընտրենք ազգային երուսոյց Պիւսանէն քրն-

նել և արտորաստելու համար, որ խիստ կարևոր և սուղ ժամանակի մէջ կարգադրուելու և վերացուելու կարօտ:

Ժողովն Ատենապետ Փաշային վերոյիշեալ յայտարարութիւնն ու առաջարկութիւնն ընդունելով, ՈՐՈՇԵՑ յաջորդ նիստը 15 օրէն գումարել, Օրակարգ ունենալով՝

- Ա. Ընտրութիւն Նախտրննիչ ղիւանաց:
- Բ. Ընտրութիւն Համարաութեան յանձնախումբի:
- Գ. Ընտրութիւն Ելեւոսոյ յանձնախումբի:
- Դ. Վերակազմութիւն Վարչական ժողովոց:
- Ե. Վերաքննութիւն Սահմանադրութեան:
- Վիճարանութիւն Բ. յօդուածոց վրայ, որ է Թաղային մատակարարութիւն:

Ատենանը զոցուեցաւ ժամն 9 1/2 ին:

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ	ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Մ. Յ. ՄՈՒԻԲԱՆ	Մ. ԱՐՄԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՔԱՅՈՒՄ 1976 ԱՄԵՆ

Ն Ի Ս Տ Բ .

21 Մ Ա Ս Ի Ս 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ . — ԱՄԵՆ . Ս . ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ . — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇՄ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

ԵՎԻՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

ԵՎԵՆՅՈՒԱՆՔ

1. Խորէն Ազգեպետ . Նար Այ Ռ .
2. Կարապետ Եպետ . Արտրեան Բ .
3. Ամբրոսիոս Վ . Ուսմիրեանց Բ .
4. Գարեգին ,, Բարձրեան Բ .
5. Խորէն ,, Կիրոսեանց Բ .
6. Հմայակ ,, Կոմարեան Բ .
7. Մատթիոս ,, Իզմիրեանց Բ .
8. Յովհաննէս ,, Փախազեան Բ .
9. Ներսէս ,, Առլանեան Բ .
10. Պօղոս ,, Խօլատեան Բ .
11. Եղիկ ,, Ապաշուկի Բ .
12. Արիստակէս Բ . Մամբրէան Բ .
13. Գեորգի ,, Աճուրի Բ .
14. Գրիգոր ,, Աճեան Բ .
15. Խորէն Փէշիկեան Բ .
16. Յարութեան Սեբոսեան Բ .
17. Յովհաննէս Մկրեան Բ .
18. Սուրբաս Ստեփաննոսեան Բ .
19. Սահակ Տ . Սարգեան Բ .
- 20.

ԱՆՔՈՐԱՆԱԿՔ

(Ս . Վ ի ճակ)

Համգալիս , Կէտիկ իսառ և

Համգալիսի դուրս

21. Գրիգոր Արարեան Բ .
- Բ . Բացակայութիւն առաջին :
- Բ . Պ Բացակայութիւն բանաւոր պատճառով :

22. Գրիգոր Ստեփաննեան Բ .
23. Խաչիկ Մանգասարեան Բ .
24. Կարապետ Արարեան Բ .
25. Համբարձում Մազպուրեան Բ .
26. Մինաս Գոսխանեան Բ .
27. Յովհաննէս Խորասանեան Բ .
28. Յովհաննէս Պարսեան Բ .
29. Յովհաննէս Սուրբեան Բ .
30. Ն . Մազպուրեան Տարթօր Բ .
31. Պօղոս Պառնասեան Բ .
32. Պետրոս Բլբլեան Բ .
33. Ուսմիրեան Բ .
34. Սարգիս Արարեան Բ .
35. Սահակ Ապրո Բ .
36. Սեփարդեան Մանուկեան Բ .
37. Փշարմաբեան Տարթօր Բ .

(Բ . Վ ի ճակ)

Պէշիկեան

38. Բարսեղ Հարսեան Բ .
39. Կարապետ Ս . Խիթեան Բ .
40. Յարութեան Մարգարեան Բ .
- Եւկիզիսիս
41. Խաչատուր Ղազարեան Բ .
42. Կարապետ Գ . Փախազեան Բ .
43. Մարտիկ Յրեկեան Բ .
- 44.
- Խոսիկար Ս . Խաչ
45. Յովհաննէս Դահեան Բ .
46. Յովհակ Ս . Մազպուրեան Բ .
47. Անրէջ Պատմանեան Բ .
48. Ստեփան Աբրահեան Բ .

- Բ . Խոսիկար Ս . Կարապետ Բ .
49. Մեհրան Պահլաբեան Բ .
50. Յովհաննէս Ճիւղեան Բ .
51. Նիկողոս Աւանանեան Բ .
52. Տրդատ Փախազեան Բ .
- (Գ . Վ ի ճակ)
- Բերս
53. Աբել Ռեմեան Բ .
54. Գրիգոր Ալեքսիանեան Բ .
55. Մարտիրոս Յ . Տիկեան Բ .
56. Միքայիլ Մամբրեան Բ .
57. Նան Բազազեան Բ .
58. Ստեփան Խիթիլեան Բ .
59. Տեւրմար Մ Էրսեան Բ .
- 60.
- 61.

Համգալիս իսառ

Միշաղի

63. Կարապետ Պ . Պեռեան Բ .
64. Յակոբ Կոստանեան Բ .
65. Յակոբ Պ . Նորատուրեան Բ .
66. Յովհաննէս Արարեան Բ .
67. Տրդատ Եւստիան Բ .
- Պէշիկեան և Ղազարիս
78. Յարութեան Մեղիկեան—Գուր Բ .
- (Գ . Վ ի ճակ)
- Հոգարեան և Խիթեան
69. Յովհաննէս Էսեան Բ .
70. Ստեփան Ալեքսիանեան Բ .

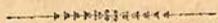
Գատրիկոյ
 71. Կրտսեկո Շահարգեան
 72. Կրտսիչ Մարտեան **Բ. Պ**
Ետրորգախո
 73. Յակոբ Ելմիճեան
Ենիեանաղի Սամարիոյ
 74. Օղտն Ինճաարեան **Բ.**
Թօփղախո
 75.
Էյուսոյ Ս. Եղիս եւ Ս. Աստուանճախի
 76. Գարեգին Յ. Մելիքեան
Գարուջլճի
 77. Աստիս Ինիստարեան
Հիսար եւ Պրիսի դիոյ
 78. Յովհաննէս Կոբեան
Կոբ դիոյ եւ Սրեկիս
 79. Գաղար Հովեան
Պաղարս
 80. Առասուր Գուճասուլեան **Բ.**
 81. Սեբեդէ Գ. Ինճեան **Բ. Պ**
 82. Յովհաննէս Կոնիկեան **Բ.**
Քարսիեանիսիկ
 83. Յարութեան Պլնիքեան **Բ.**
 84. Յարութեան Գ. Տանան **Բ. Պ**
(Ե. Սիմոնի)
Սամարիս
 85. Աւերամ Պելիքեան **Բ.**
 86. Աւետիս Քոջլեան **Բ.**
 87. Կելիազար Մելիքեան **Բ.**
 88. Մեան Շաքճաքեան
 89. Յակոբ Քաղազեան
 90. Յակոբ Անանեան
 91. Եղաւթիմ Շահարգեան **Բ. Պ**
 92.
 93.
 94.
Խաւսիկոյ
 95. Աստուր Կելիքեան **Բ. 2**
 96. Խաւսար Պ. Մարտեան **Բ. Պ**
 97. Ռէթեո Պլլիկեան
 98. Սարգիս Անուպեան
 99. Սարգիս Արթուրեան
 100. Սիմոն Սեղաթեան

ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՍԱՆՔ
Էթարիկ
 101. Մանուկ Արամեան
Գեորգեան
 102
Աղրիսեանսոյիս
 103. Ոսրէն Կեօն Չիքառեան
Ենիկիկիս
 104. Տեղբան Կեօն Չիքառեան **Բ. 2**
Այի
 105. Պետրոս Մարտեան
Գարուխար
 106.
Արարիկոյ
 107. Կարապետ Խաչիկեան
Բարիչ
 108
Պրատոս
 109. Քրիստոստոս Գաղարտեան
Էրզրիկիս
 110. Մելքոն Հարսեան
Անանիս
 111. Համբարձում Արճաճեան
Բալու
 112. Յովհաննէս Արճաճեան **Բ.**
Եղեան
 113. Յակոբ Խոնիճեան
Սանճըլլի
 114.
Հաճրե
 115.
Եղեկիս եւ Բարերոյ
 116.
Թէրթիսաղ
 117. Տեղբան Գ. Արամեան **Բ. 2**
Կեանիս
 118 Մամբէլոս Մ. Աւրաանեան **Բ. Պ**
Խարկերոյ
 119. Յովհան Կաղճեան **Բ.**
Պարթեան
 120. Յովհաննէս Յովհաննէան

Մուշ
 121. Ստեփան Պ. Պ. Փարսեան
Տիկրիկ
 122.
Չկրսեան եւ Մարաշ
 123.
Տրապիզոն
 124. Մկրտիչ Կեօնեան **Բ. 2**
Պաղարս
 125.
Տիգրանուկերոս
 126. Թաղոս Թէրեան **Բ. 2**
Ղլան
 127. Սիմոն Մարտեան **Բ. Պ**
Աղրաւար
 128.
Հարիկոյ եւ Ալիբալ
 129.
Արաստիս
 130. Մկրտիչ Մելիքեան
Քուստուխ
 131.
Կարս
 132. Արթուր Յ. Այլազեան
Չիկիսաղ
 133. Համբարձում Սարգիսիքեան **Բ.**
Գարսախ
 134
Ստանա
 135
Սրերոյ
 136. Մամբէլոս Արթառեան
Էօղրաւ
 137. Լօղօթիմ Պալեօնեան **Բ. Պ**
Մարտիս
 138.
Խղիկ
 139.
Եղեկարոս
 140

ՕՐԱԿԱՆԳ

- Ա. Բնադրորին Կախարհելի դիւանաց : Բ. Բնադրորին Հանարատորին յանձնախմբի :
 Գ. Բնադրորին Ելեւոսից յանձնախմբի : Դ. Վերականգնորին Վարդարան :
 Ե. Վերաբնորին Յանձնադրորին : — Վիճարան րին Բ. յոյրատոյ վրայ , որ է
 Թագական մատակարարորին :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ատենար բացուեցաւ Ճամբ 8 ին 'ի ներկայութեան 48 երեսփոխանաց , որոց թիւն 'ի վերջայ յանդեցաւ 64 ի :

Չ.

Քերականորին ետիրերաց բացման վերջին երեք նիստերու և ներկայ յայցման առաջին նիստի առնեալորինաց :

Ատենապետ Փաշան ծանուցանելով թէ Ժողովին վաւերանալի նախորդ առնեալորութիւնք թաւով շորս են , նախ՝ երեսփոխանները նախընթաց բացման վերջին երեք նիստերու առնեալորութեանց վրայ ի դիտողութիւն հրաւիրելէ ետեւ , առնելով որ դիտողութիւն ընող չի կայ , անմիջապէս քուէի դուռ նոյն երեք առնեալորութիւններն , որք ԸՆԴՈՒՆՈՒՄՆՍԱՆ Ժողովն :

Տեսոյ՝ ներկայ յայցման առաջին նիստի առնեալորութեան վրայ ի դիտողութիւն հրաւիրեց զերեսփոխաններն :

Այս միջոցին Փափագեան Ստեփան էֆ. գորակն դադարէ և քուէարկեալ երեք առնեալորութեանց մասին դիտողութիւն առնեալոր յայտ

նելով , պահանջեց որ իւր դիտողութիւններն ընէ , յաւելցնելով թէ նոյն առնեալորութեանց ի դիտողութիւն դրուած պահանջներկայ չգրանուելն ոչ թէ զանցաւորութեան արտօնաւու էր : սլլ վասն զի Սրբազան Գառորարք Հօր հրամանաւ դուրս ելած էր նարնախի Կոյսեր վերադարձի պահանջ և կէտեցոյ կողմանէ հանդիսաւոր կերպիւ դիմաւորելու Կորին Վիճարատութիւնն ինչպէս որ այն վայրիեանին կատարուած էր :

Մակայն Առնեալորտ Փաշա արգիլեց ընելով թէ նոյն առնեալորութիւնք Ժողովին քուէովն ընդունուելի ետեւ կարելի չէ սլլ ևս դիտողութիւն ընել , և այս մասին հարցոց ետեւ Ժողովն կամքն՝ որ համախորտօնուեցաւ Ատենապետ Փաշային :

ՓԱՏԱՋԵԱՆ Ս. ԷՏ. — Եթէ Թոյլ չարուելի ինձ առնեալորութեանց վրայ առնեցած դիտողութիւններս յայտնելու , գտնէ թո՛ղ արձանագրուի դիտողութիւն առնեալու և ի՞նչ պատճառաւ արգիլուիլ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՅԵԱ. — Եստ աղկի . այդ խօսքերը կարձանագրուին : Հիմա կարգը ներկայ բացման Ա. նախ առնեալորութեանն է . ունի՞ր այս մասին դիտողութիւն :

ՓԱՏԱՋԵԱՆ Ս. ԷՏ. — Այո՛ , ունիմ : — Երես 6 և սիւնակ Բ. Խօճատարեան էֆ. ինչ Գաղտնայ Սլաւառայէն ետիսկայպին համար

ըսած խորհն ետե , ձայներ գրուած կան . իմ ձայնս էր միայն և աչ ուրիշին , զոր հարկ է ուղղել :

Գիտազրեթիւն մ'ալ ունիմ այն տիրող բառին վրայ , որ անուշադրութեամբ մտած կերելի Սրբազան Պատրիարք Հօր բացման ձառին մէջ , յորում գրուած է մեր ազգէն և տիրող ազգէն :

Սընդգունելի է ըստ իւր և անպատեհ տիրող բառին հոն գրուելը , և չեմ կարծեր որ Սըրբազանն այդ բառն ըսած ըլլայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅՍ . — Սրբազան Հայր , բմբ' այդ բառը :

Ս . ՆԱԵԱԳԱՆ . — Եթէ ըսած չըլլայի չէր արձանագրուր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅՍ . — Որքան խմբագրական վառ մը չկայ այդ մասին . զուր' Փափոցեան է՞Ք , խմբագրութեան մտան միայն դիտողութիւննդ ընկու էր պէ՞տ , իսկ ուրիշ գիտողութիւն եթէ ունիք' տանագրութեան վաւերացուելին ետքը կրնար ընել :

Չայս ըսելով Ստենապետ փառան քուէի գրու նախընթաց Ս . նստի ատենագրութիւնը և Ժողովը շայն կ'ընդունեն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅՍ . — Սլո՞ժմ խորք' Փափոցեան է՞Ք , ձերն է , եթէ ունիք ըսելիք :

ՓԱՓՈՑԵԱՆ Ս . ԷՅ . — Պահ մը ստուջ ըսածներս կը կրկնեմ , անպատեհ կը համարիմ տիրող ազգ բառերուն գործածութիւնը մեր տանագրութեան մէջ . եթէ Սրբազանն արտասանած ալ ըլլայ , դարձեալ սխալմունք մ'է՞ տանագրութեան մէջ անցնել , փոան զի նոյն իսկ այն ազգն' որոյ համար այդ տիրող բառը գործածուած է , իւր սրշաւանադրոց մէջէն վերցուցած է նոյն բառն , ինչո՞ւ մեր սոյն սրշաւանական դիրքին մէջ մեր գործածենք :

Սեկնց դատ ուրիշ ըսելիք մ'ալ ունիմ : Սնցեալ նստին զուր կեր' Ստենապետ Փառան , որ Սրբազան Պատրիարք Հօր բացման ձառին էր պատասխան Ժողովոյս կողմէ օգերձ մը պատրաստուելու պէտքը ծանուցիլ : Սամոյն Ժողովուրդն ուշադրութեան շատու այդ կէտը . ես կառավարիմ յանձնագրով մը գնել : Սրբազան

Հօր ձառին պատասխանը պատրաստելու համար մանաւանդ աչ անոր մէջ բննադատութեան արժանի կիտեր կան , որք եթէ չբացատրուին' շոփաթ կը մնան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅՍ . — Իմն տառարկութիւն չէր , այլ ցու յայտնել էր միայն' որ մեր կանոնագրութիւնը չէ ցուցուած մեզ արանագրութիւն մը նախադասական ձառին պատասխանող ուղերձ մը պատրաստելու : Ղուր կառավարիք Ժողովին' նկատողութեան առջուտ այդ կէտը . շատ ազգի . պէտք է ըստ կանոնի գրով մատուցանել ք տառարկութիւններ , որ պէտք զի Գիտնա կարող ըլլայ ներկայացնել յուշադրութիւն Ժողովին :

2

Բացակայութիւն

Ստենապետ փառան ծանուցանելով Ժողովին թէ երեսօրեաններէն Գոհարազ Նազարեան և Միսաբեան Խաչատուր է՞Ք նստները նստակ գրելով' ստուջներ ձանարարհորդութեան և երկրորդ տիրութեան պատասխան բացակայ մնալու առկարած ըլլալին յայտնած են , նշանակել սուսա ներկայութեան տու մարին մէջ :

3

Հրատարական

Ստենապետ Փառան նոյնպէս ծանուցանելով թէ Քիւրկուսեան Պետրոս է՞Ք նստին հրատարական գրեած է , հրատարակելու կարգաթի ետե իրեն սարք հրատարական բուէի գրու , և Ժողովը միաձայնութեամբ անընդունելի դատել :

Գիտնա Սրբազան Հօր յանձնարարեց Քիւրկուսեան է՞Ք . ին հարցրէր Ժողովը բուէին արդիւնը և հրախիլի սր իւր պաշտանն ազգապարտ չարունակել :

Պ.

Վերջին տեղեկացիր Ս. Պատրիարք Հոր
առաջարկութեանց Քննիչ Յանձնախմբին :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Նախընթաց րա-
ցուսին մնացած երկու տեղեկագիր ունիք : «
րոյ պատճենները վերջին նիստի առեւտրու-
թեան մէջ արձանագրուած ըլլալով արդէն ծա-
նօթ են Ժողովոյ, և որոյ մէկն է Արքայան
Պատրիարք Հոր առաջարկութեանց Քննիչ
յանձնախմբին վերջին տեղեկագիրը, իսկ միւսն
է նախորդ Կրօնատուրքեան զիւտնի տեղեկագիրն
երեսօխման Ս. Մատեան Մատթէոս էֆէնտիի
պատճառարանեալ հրատարականի մասին :

Յանձնախմբին տեղեկագիրը չորս մասուք
կը պարսեւակէ, այսինքն՝ Արքայան Պատրիարք
Հոր երեք հարցմանց և մէկ առաջարկութեան
պատասխան կուտայ : ո՛հաւաստի առաջինը . (և
կարոց տեղեկագրին մէկն հետեւեալը) .

« Ս. յն եկեղեցականաց մասին, որոնք ա-
ռանց բանաւոր պատճառի իրենց կուտած տե-
ղը չեն կտար երթալ ըստ նոր կրօնապետական
« կարգաց Հայաստանաց Ս. Եկեղեցաց, «
« Յանձնախմբուն կառավարիչ որ այն ինչերն
« քստ որում կրօնական՝ յղէ ևս կրօնական
« Ժողովն, որ եթէ ինքնին չըկնոյ կարգադրել
« Մատնադրութեան Ձրոյ յօրուածին համա-
« ձայն պէտք է զիսէ : Եկեղեցական Համազօ-
« մար ժողովն և ըստ նորա անօրէնութեան
« անհնարանքներուն փոյ հարի եզրձ պատկճն
« քի գործ զնէ » :

Նախ տեղեկագրին այս առաջին կէտին
փոյ ոչադրութիւննիդ կը հրատարակ . եթէ
յանձնախմբին առաջարկութիւնը կը չընդունիր
բարի, իսկ թէ որ զիտողութիւն ունիր՝ պէտք է
Պրակարգն անցնի և վիճարկութեան օր որոշ-
ուի :

ԽՈՔԻՆՃԱՆ Կ. ԷԹ. — Կառավարիւմ
որ Օրակարգն անցնի այս խնդիրը :

ԲԱԶԱՅԵԱՆ Յ. ԷԹ. — Օրակարգն անց-
նի, բայց այսօր չհայտի. որովհետև այդ խնդր

րէն տեղի տալու արձանագրուածները կան արդէն Օրո-
կարգին մէջ, ինչպէս են Նախարանիչ զիտողոյ
ընտրութեան ա Վարչաութեան վերակազմա-
թիւնը, կառավարիւմ որ այսօր անկազմա-
ընտրութեանց զործերուն անցնիք :

Ստեփանեան Փաշան տեսնելով որ հակա-
ռակ առաջարկութիւն չկայ, Օրակարգն անցը-
նելու առաջարկութիւնը չուէի գրու, որ միւս
ճայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԵՏԱԻ :

Իսկ տալու արձանագրութեան գալով, Ստե-
փանեան փոշան հարցոյ Արքայան Նախագա-
չին, որովհետև ինդրայն տեղն կը, և Նորին
Արքայութիւնը յայտնեց թէ կրնայ յետաձգ-
ուիլ այս առար համար :

Ստեփանեան Փաշան տեղեկագրին երկ-
րորդ մասն սկսու կարգալ : Եւ դեռ չաւարտած
Փաշապեան Ստեփան էֆէնտի ընդմիջելով ա-
ռաջարկեց որ տեղեկագրին ամբողջութեամբ Օ-
րակարգն անցնի :

Ս. յս առաջարկութեան զէմ զիտողութիւն
ընող չըլլալով, Ժողովն ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԵՏ տեղեկագ-
րին մնացեալ մասանց ընթերցումն ևս ձգել և
տեղեկագրին ամբողջ Օրակարգն անցնել :

Յ.

Տեղեկացիր իրաւաստեան դիւտնի ի վերայ
պատճառարանեալ հրատարակի,
Ս. Մատեան Մատրէոս էֆէնտիի :

Նախապէս այն տեղեկացիրն ալ առանց
ապագարկանութեան Օրակարգն անցնել ԱՐՈՒՄ
ՈՒՄԵՏԱԻ :

Ե.

Պատասխանացիր Բ. Կրան
ի վերայ Արքայանոց խնդրոյ :

Ստեփանեան Փաշան ծանուցանելով թէ
նախօրը նստին Արքայան Նախագահին առա-
ջարկութեան փոյ, զիւսանը յատենի Ժողովոյ
խոտտուցած էր այն պատասխանագրին ընթեր-
կումն պարտեայ արեւմտեան գործողութեանց

կարգն անցնել, առաջարկեց որ կարգապահի :
 Յիշեալ պատասխանողին Հայեկն թարգ-
 մանութիւնը կարդալուցեալ, որ է :

[Թարգմանութիւն]

Աղթանաբայ ազանեալ Պետրոս կաթողիկո-
 սին յաջորդող և սրանութեան խնդրոյն համար
 ասակց 13 ասրի տառը Պօլիոն րերտող Խաչա-
 տար Սրբազանին նկատմամբ ինչ ինչ խնդիրներ
 պարտաւիտող ձեր պատասխանողիլը նկատու-
 թաթեան ասի . Էջ ինչոյն որ ձեր Սրբաշնու-
 թեան գրութեան խնայողը կը յայտնէ որ Խա-
 չատար Սրբազան Պատրիարքարանի քննութե-
 նէն և երգմամբ ըրած յոյտարարութենէն ան-
 սրար երեցած է, նմանապէս ասակց տառը
 տեղական կառավարութեան ուղղուած գրու-
 թեան վրայ երած պատասխանողին հասկըց-
 ւած է որ Խաչատար Սրբազանին կասկածեալ
 մասնակցութեան վրայօք վիճա արծաթեալ բա-
 ւական ծայր մը չէ կրցիր աւելուիլ : Հետեա-
 բար կրաց այս վիճակին մէջ եթէ Խաչատար
 Սրբազանին անպարտութեանը մասին ձեր Սըր-
 բաշնութիւնը համոզուի, Բ. Գուռն ալ բւե-
 վեր չունենար, որոյ համար այն ծանուցողիլը
 գրուեցաւ ի գիտութիւն :

Ատենապետ Փաշուն՝ այս խնդրոյն այս օր-
 ւան համար ստիպողականութիւն չունենալը
 Սրբազան Նախագահէին և Ժողովին ստուգելի
 վերջ, հարցոյ թէ ի՞նչ ընել պէտք է :

ԵՅՄԷՆՆԵՆՆԵՆ Տ. ԷՏ. — Աղթանաբայ
 խնդիրն Ազգային Ժողովն Վարչութեան յՄԷ-
 ուած էր արդէն . կառավարիկեմ որ նորէն յՄԷ-
 ուի Վարչութեան ի պաշտօնը անօրինութիւն :

ՈՐՈՒՇՆԵՐ. — Յրահարգն անցնի :
 ԱՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Արեւմտեան կրօնը ե-
 դա կարծիրները : Մէկն է Պատրիարքն անցնել
 և սիւսն առ Վարչութիւն վերադարձնել խնդրի-
 րըն : Բազէն պէտք է որքէն այս կրօն առա-
 ջարկութեանց մին :

Չայս ընելով Ատենապետ Փաշան բռնէի
 ըրաւ յիշեալ երկու ստաղարկութիւնները : և

7 ձայնի դէմ 25 ձայնով ՈՐՈՒՇՈՒՆՑՑԱԻ Օրոս-
 կարգն անցնել Աղթանաբայ խնդրոյն վերա-
 բերեալ Բ. Գրան պատասխանողիլը :

7.

Բողոքագիր կրօն. Ժողովոյ անդամ
 Տ. Երեմիա քանակայի Խաչատրոյ :

Ատենապետ Փաշան կրօնական ժողովոյ
 անդամ Խաչատրոյցի Տէր Երեմիա քանակայի
 կողմէն բողոքողիլը մը մատուցուած ըլլալը
 յայտնելով կարդաց զայն, որ է :

Վաւերախոյլ Փաշա
 Ատենապետ Աղթ. Ժողովոյ

Յաօք սրաի կարդացի Աղթային ժողովոյ
 նախորդ բացման մարտ 26 թուականու վերջին
 նստին Ատենագրութեան վերջին երեսին մէջ
 որն որ մայիս 7 ին հրատարակուեցաւ, 5 երես-
 փոխանայ այն բողոքողիլը, որ մարտ 12 թը-
 ւականու ներկայացուցեր են Ձեր փեմութեան :

Սոյն բողոքողիլը իմ անձին դէմ է, իբր
 թէ ես երեսփոխան չըլլալով՝ փետրվար 20 ի
 բռնաբարկութեան մասնակցելը եմ, և այդ բա-
 ղարդ Մեծ. Երեսփոխանները նայն օրը տե-
 սեր են :

Յաօք սրաի կարդացի կրօն, որովհետեւ
 մեծ սխալ մ'է որ կընեն ինձի դէմ Աղթ. Ժո-
 ղովոյ նման բարձր Ատենի մ'առջև, որոյ նիս-
 տերը ժողովրդեան տալև բաց են, և ատենա-
 գրութիւններն ալ ընդհանուր ազդին կը ներ-
 կցանան : Տարբերակ յանդիմանութիւն մը կըլ-
 ար, եթէ ես երեսփոխան չըլլալով մասնակցելի
 ս'և է բռնաբարկութեան մը . բայց ես իբրև
 կրօնական ժողովոյ անդամ՝ Սահմանադրու-
 թեան 58-րդ յօդուածին զգրութեամբը Աղթ. Ժո-
 ղովոյ տառնէն աւելի նիստիրան ներկայ
 դասուած եմ տառնց ստորագրելու ներկայու-
 թեան տուժարը և աւանց բռն տարու, փամն
 զի երեսփոխան չըլլալս դիտելի, Ժողովոյ մէջ
 խօսելու իրաւունքս անդամ գործադրած չեմ,
 ս'եր մնաց որ բռն տայն : Ըստ այսմ փետրվար
 20 ի բռնաբարկութեանն ալ մասնակցած չեմ :

ինչպէս նաև Արժ. Տ, Զարթօրիս վարդապետ եղբայրն ալ նոյն ժաման ներկայ կը գտնուէր, նա ալ ինձ պէս երեսօտիական չըլլալով՝ ճիշտ նախկեցաւ այն քուէարկութեան, որն որ երկիցս ձեռամբարձով ըլլալէ վերջը՝ երանկատով կաւարուեցաւ :

Քնտի տարօրինակ բողոք մ'է այդ Մեծ Երեսօտիականաց ըրածը, իբր թէ զիս իմ ձեռունի ալեօքս ոտքի վրայ կանգնած և նոյն քուէարկութեան մասնակցած տեսեր են: Հետևաբար անոնց այդ բողոքին դէմ ես կը բողոքեմ, և իմ սրտուցոյ հաստեցում կը սրահանջեմ :

Մեամ յարգանք
Սեդրակ Աղբ. Կրճտական ժողովոյ
10 Մայիս 1876 ԵՐԵՄԻԱ ՔԱՀԱՆՈՅՑ
Երասխիզ ԽԱՍԻՒՒՂԻ

ԲԱԶԱՋԵԱՆ Յ, ԷՑ. — Կառավարիկեմ որ այս ալ Օրտակարգն անցի :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս, ԷՑ. — Քողարդեան ԷՔ. կործեմ դուք ալ բողոքողներէն մէկն էք այս քահանային դէմ :

ԲԱԶԱՋԵԱՆ Յ, ԷՑ. — Սյո՛ւ, ես ալ քու զրքած եմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Ներեցէ՛ք ինձոյն վրայ ըսցատրութիւն մը տամ : Սոյն յաստջ Սահմանադրութեան վերաբնութեան Ա. գլխաւոյն՝ այն է Վարչական կազմակերպութեան վիճարանութիւնը գոյցակելէ ետեւ, բուէի դրուելու համար երկու անկողիում ներկայացուած էր ժողովին. քուէարկութեան օրն Բ, Ա. միտուէմն ընդունուեցաւ, այս գործողութեան մէջ նախ՝ բողոք եղաւ քուէարկութեան նոյն օրը կատարուելուն դէմ. երկրորդ՝ բողոքաշէր մը մատուցուեցաւ եկեղեցական երեսօտիականաց կողմէն Բ. անկողիական դէմ, զոր Սահմանադրութեան սկզբանց հակառակ կը դատէին. և վերջապէս բողոքողի մ'ալ մատուցուեցաւ ծ երեսօտիականաց կողմանէ Տէր Երեմիա քահանային դէմ, իբր թէ երեսօտիական չըլլալով՝ փեռքըրար 20 ի ելեկիտով քուէարկութեանը մասնակցեր է, Հիմա Տէր Երեմիա քահանան ալ ասոնց բողոքին դէմ բողոք կընէ յայտարարելով թէ ինք երբէք մասնակցած չէ ժողովոյն մէջ կատարուած որ և է քուէարկութեան :

րեւով թէ ինք երբէք մասնակցած չէ ժողովոյն մէջ կատարուած որ և է քուէարկութեան :

Ստոյգ ամենն՝ ինչպէս կը տեսնէր, Սահմանադրութեան վերաբնութեան առթիւ կատարուած գործողութեան մը կը վերաբերին. թէ ժողովը կը համո՛ր այս տանը պահանջը վերաբնութեան ինձոյն նորէն ձեռք տանուելու միջոցին և այն ժամանակ պէտք եղածը որոշեմք : Իսկ հիմա անցնի՛նք անմիջապէս Օրաւարդին :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս, ԷՑ. — Մարտ 12 թուականու բողոքողին տարադրող հինգ երեսօտիականը կըսեն թէ տեսանք Տէր Երեմիա քահանային նոյն օրուան քուէարկութեան մասնակցելը, մինչդեռ նոյն քահանայն որ այսօր ալ հոս ներկայ է և կրնար իրեն հարցնել, կը պնդէ թէ ինք մ'ը և է քուէարկութեան մասնակցած չէ, ինչպէս որ մենք ալ տեսանք՝ անոր աւելի մեծ նստած ըլլալով : Ինչպէս կը յանդիման այդպիսի ուռտ մ'ըսեկ :

ԻՐԹԻՂԵԱՆ Կ, ԷՑ. (ճայնակցութեամբ Քախմանական Մ. ԷՔ. ի) — Թէ՛ր Տէր Երեմիա քահանան 100 տարի ալ սնդեղու ըլլայ թէ ինք նոյն օրուան քուէարկութեանը մասնակցած չէ, դարձեալ մեք պիտի ըսենք որ մասնակցեցաւ, վասն զի մեր աչքովը տեսանք, և մեք աւելի մեր աչքով տեսածին հաւատարու կրուանք ունինք :

Սյո միջոցին Փախարդեան ԷՔ. մէկ կողմէն և Խրիճեանն ու Քախմանական ԷՔ. նորէն միւս կողմէն իրարու դէմ բողոքելու առթիւ ճայնակցին բարձրացնելով, աստեախան հանդարտութիւնը չլսի՛նցնին, այս չլսի՛նք որ պահ մը աւելց, Ստեանապետ Փառչոյի միջամեծութեամբ վերնադրու : Հանդարտութիւնն ինչպէս վերահաստատուեցաւ :

Ստեանապետ Փառչոյի վերաբնութեանը որ թէ Տէր Երեմիա քահանայի բողոքն և թէ ուրիշ բողոքներն որ վերաբնութեան գործողութեանց կը պատեղանին, ետքի ձգուի : Սյո տաւարկութիւնը քուէի դրուելով ԸՆԴՈՒՆ ՌԵՏԱՒ Ժողովէն :

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ս.

Քննարկին նշանակելի դիտանոց

ԱՅՏԵԱՊԵՏ ՓԱՅՍ. — Օրհանգիսն կը

պահանջի որ անմիջապէս նշանակելի դիտանոց
 ընտրութեան ձեռնարկներ. այս ընտրութիւնն
 անհրաժեշտ է և ստիպարեան, քան զի ա-
 ռանց նշանակելի դիտաններ սենեակաւ բառ
 կանոնի կարգ շնոր դարձ մը տեսնել: Ընտ-
 րութեան նշանակին գտնով, սրբին կանոնաւ-
 րութիւննս դժուար է մեր առջև թէ ի՞նչ պէտք
 է ընել: Կայր զիսան ըստ կանոնագրութեան
 շէտ այս ոնդամ անկէ մէյակի օրինակի պիտի
 իրագործուի երեսօտեան իրաւունք ունի նոյն
 ցանկին մէջն չուրձ անունն աւել և իր
 ուրձք գրել: Կարգելով, երեսօտեան տեսար
 ուղարկութիւն ընէր և սպասարար բաշխելից
 պատրաստէր, քան զի ձեր ընտրելի նշան-
 քներն զիտաններուն ձեռք պիտի կարգուին
 Արշաթեան ժողովները, անոնց ձեռք դար-
 ձեալ աւել զորձերու նախապատրաստութիւն-
 ները պիտի կարգադրել տայր: Արեւն դար
 մէկ կողմն բաշխելից պատրաստելիք. միւս
 կողմն բաշխանքին քննիչները պատրաստ
 յին:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կանոնագրութիւն
 նիս կը պահանջի որ վիճակաւ ընտրութիւն բաշ-
 խանքի քննիչները:

ԵՆԻՍՏՈՒՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կարգելով որ
 Առնեապետ Փայան բացարձէ, ի՞նչ կը նշա-
 նակ այդ վիճակաւ բնուն որ կանոնագրութեան
 մէջ գրուած է:

ԱՅՏԵԱՊԵՏ ՓԱՅՍ. — Կը նշանակել թէ
 երեսօտեան երեսօտեան անուն մէյակի թըղ-
 թի վրայ դրուած պիտի ըլլայ և անոնցմէ չորս
 անուն առի՞ մը մէջն դուրս պիտի նշանակին
 մէկուն ձեռք: այս է կարծեմ վիճակաւ ընտ-
 րութիւն ըստ ար. բաց ի՞նչ ոյրբան կարեւ

րութիւն ունի՞ այդ ընտրութիւն: Կանոնագ-
 րութեան խմբագիրը՝ Արտեմեան Լեւոնիսն հոս
 է. թէ որ կարգէր՝ անոր հարցնենք թէ ի՞նչպէս
 կը նշանակ վիճակաւ ընտրութիւնը:

ԵՆԻՍՏՈՒՅԵԱՆ ԷՖ. — Արտեմեան թէ իրմ
 լուրերը մտած է. բայց կանոնագրութիւնը հոս
 է, կարգադրէ:

ԵՆԻՍՏՈՒՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կը ալ կանո-
 նագրութիւնը ծայրէ ի ծայր կարգադրէ եմ, և
 թէ և անոր սրբաբնակութիւնը միտքս պահելու
 պարտաւոր եմ, սակայն այդ վիճակաւ ընտ-
 րութեան կէտը միտքս է մնացած, կարգելով
 որ կարգադրուի նիսն:

ՎԻՃԱԿԱՎ ԵՆԻՍՏՈՒՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կարգաց կանոնագ-
 րութեան նոյն մասն, որ է

« Ճողովին մէջ ընտրութիւնը բազանի թը-
 « ւէտով կըլլան, և բաշխուողը չորս քննիչնե-
 « րու ձեռք կը կատարուի որոնք վիճակով կը
 « հանովին » (յօդ 47) :

ԵՆԻՍՏՈՒՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Վիճակաւ բաց
 ընտրութիւնը որ երեսօտեանց անունները
 զատ զատ թղթի վրայ գրուին, և անոնց մէջն
 է անուն հանուի. թէ որ ասանկ է, պէտք էր
 բացարձէ կանոնագրութեան մէջ: Կարծեմ
 թէ անին կանոն կը ներք որ ժողովներու մէջ
 գործնական եղանակաւ դարձ տեսնուին. թէ որ
 նիսն այդ խնայող կանոնագրութեան նոյն
 սրբաբնակութիւնն ըմբանելու ըլլանք, պէտք է
 որ բացակայից անունները զատուին և ներկա-
 յից անունները գրուելով՝ անոնց մէջն է ա-
 նուն լուրեր:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Երեսօտեան է-
 վիտի, սպասու տեղ կանոնագրութեան բը-
 մանած մեկնութիւն մի ստոր. կանոնագրութիւ-
 նը վիճակ առնուած է և ամենքս կը նշանակ-
 անք թէ ի՞նչ է վիճակը: կանոնագրութեան
 դէմ մի մեղանչէք. նախ կանոնագրութիւնը
 սրբադրելէք և յետոյ ձեր սրբադրութիւն համե-
 մաս գործադրելէք: Իմ սպասուողութիւնս է
 նախ կանոնագրութեան և Սահմանողութեան
 սրբաբնակութեանց:

ԱՏՆՆԱԳՆՏ ՓԱՇԱ. — Դերեցիք, երեսփոխանաց անուանարան բուժյանիւր արտարատան է, Արքայան Դատարանին կը յանձնեմ որ 4 անուն բաշէ անոնց մէջէն :

Այս միջոցին երեսփոխանաց բուժյանիւր զատ զատ անուան վրայ արտարատեալ Արքայան Դատարանին ներկայացուելով, կարգաւ թաշած անուններէն մի քանին բացարկայից կէշնելէ և պարտին երթալէ ետեւ, ներկայ դըստեղծներէն չեռեւեալ չարսին կըստ վիճակը, որ քուէնամարի բնիչ կարգուեցան :

- Քուսնեան Էֆէնտի
 - Մարգարեան Զարեմիսն »
 - Շահպաղեան Արարաւոտ »
 - Քոչուեան Ա. Եսախ »
- Անիթապէս քուէարկութիւնն սխառ, և ներկայ երեսփոխանաց քուէթղթերն անուանական կըշման կարգաւ քուէտուսիին մէջ դիտելու եցան :

Փախաղեան Մահիան Էֆէնտին քուէարկութեան ժամանակ բացարկայ յղալով, անուանեալին կըշման չարատարտանց :

Արքայանեան Մարգար Էֆէնտին կըշման ատեն Ատենապետ Փաշան յայտնելով թէ նա մեկնելու ատիկը իւր քուէթուղթին կրեն յանձնած է, Ժողովին չաւանութիւնն անուելէ ետեւ քուէտուսիք ձգել տուաւ :

Կայտնէ Ատենապետ Փաշան յայտնելով թէ Շահպաղեան Կարարեթ Էֆէնտի Արքայան ճանտարջարկեան ատիկը դրած նամակին չեա իւր քուէթուղթին ալ գրեած է, Ժողովին կուսնայ յանձնել նոյն քուէթուղթին ընդունիլ կամ ոչ :

ԵՈՒՍՈՒԹԵԱՆ Տ. ԷՑ. — Կարծեմ թէ անի որ ընտրելուց ցանկ գրեալած է Արքայան կողմէ, եկած քուէն կրնայ ընդունուիլ :

ՄԷՐԵՆԷՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՑ. — Ես կարծեմ թէ Ժողովը նորայր արջուս մ'անի սցա մուսին թէ բարակայ երեսփոխանին պիտած քուէն չընդունուի :

ԱՏՆՆԱԳՆՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ կայ սցալդիտի

արջուս մը, իմ ատենապետութեանս օրով չէ անիկ առաջ եղածը չեմ դիտեր. բաց սա պէտք է ըսեմ որ եթէ կանխառ ատանկ արջուս մ'ալ կըսած ըլլայ, սցար Ժողովն եթէ ազգ կրնայ իւր քուէնով փոփոխել :

Այս ըսելով Ատենապետ Փաշան քուէի դրատ Շահպաղեան Կարարեթ Էֆէնտիի կրկած քուէթուղթին ընդունելու կամ չընդունելու կէտըն, և Ժողովն ընդհանար ձայնիւ ՄԵՐԵՆԷՄ զայն :

Քուէարկութեան անարածէն և քուէարկուող թուայն ճիշդ 61 ըլլալն ատուցուելէ ետեւ, անմիջապէս քուէնամարի դրածութիւնն սխառ, և պահ մը չարտեսուելէ ետեւ, Ատենապետ Փաշան անունելով որ շատ կերկարի, քուէնամարի դրածութեան արդիւնքին սպասելու ատիկը ժամանակաւ չըլլալու համար առաջադիւց և Ժողովն ընդունեց որ մէկ կողմէ քուէնամարի դրածութիւնը շարունակուի ընդ հըս կողմէ կամը բնիչայ և միւս կողմէ Ժողովն իւր Օրակարգի խնդիրներովն զատիլ :

ԱՏՆՆԱԳՆՏ ՓԱՇԱ. — Պարտ կը շանորհմ արջմէն յիշեցնել թէ քուէնամարի արդեանց համար ընտրուելիք Կատարեանիչ զիւսանաց ան դամեան կրնայ իւրաքանչիւր դիտելու ատենապետն ընտրելէ ետեւ, նոյն ատենապետաց որ թուով 8 կըլլան, առաջին գործը սիրտիւրուց ըստ Ատենապետութեան Համագումարի գիտնական ժողով կողմէ ընդ նորայրայնութեամբ Մայր դիտելու ատենապետին և Արքայան Պատրիարքին չեա խորհրդակցութեամբ Արքայան Բաղ. Ժողովը համար կրիտարարի թուով այն է 28 անձանց զեղչելի ցանկ մը արտարատել : Իսկ Արք. Ժողովը համար Մահմանազարութեան արտարատեալ Երեզնցական Համագումար ժողովայ արտարատելիք ետապատիկ թուով այն է 42 անձանց ցանկը պիտի ներկայուի Ժողովի : Այս կետերը յիշեցնելէ ետեւ սա ալ կը յանդիմնեմ թէ կրնան զանախի երեսփոխանաց մէջ սցալդիտի մարտիկ որ ըսեն

Թէ՛ Քաղ. ժողովոյ Համար ներկայեալ զեղչելի ցանկին մէջ սրբաբնոյթած անձանցմէ շատերը մեզ ծանօթ չեն, կամ մեր վտառութիւնը չեն կրեր: Եւ ըստ որում Քաղ. Ժողովն ընտրուել է ետե Բ. Գտորը նոյն կատարուած ընտրութիւնը պիտի վաւերացնէ, յիս ընտրութեան ինչպիսի մը չծագելու և այս առթիւ Բ. Գրան դատաստանին դիմելու տեղի չտալու համար, Ժողովը նախ առ կէտը պէտք է որպէ՛ թէ արդեօք Քաղ. ժողովոյ ընտրութիւնը կար նոնապարտեան համաձայն զեղչելի ցանկի մը վրայ թէ ոչ՝ մինչև հիմա եզրածնարուն նման Սահմանադրութեան արդատ ձգած կերպով պիտի կատարուի:

ՀԱՅՀԱՅԵՆ Մ. ԷՅ. — Զեղչելի ցանկին ո՞վ պիտի պատրաստէ:

ԱՅՆԱԳՆՏ ՓԱՆԱ. — Ըստ կանոնադրութեան Մայր պլանի առեւտագետ և Նախաքննիչ զիւանաց ատենակախներն ընդ անեն 8 — 9 հոգի մէկուեզ գաղով պիտի պատրաստեն:

Սահմանադրութիւնը բոլորովին ազատ կը ձգէ զընտրողներն՝ ոգած անձերուն քուէ տալու, իսկ կանոնադրութիւնը զեղչելի ցանկի մը վերածած է այս ընտրութիւնը:

ՄԷՐԵՆՄ-ԴՈՒԼԻ Յ. ԷՅ. — Դրան միջամտութեան խօսք մը ըլլի՞ր Ատենակախ փաշա. կը հաճի՞ր զայդ բացատրել:

ԱՅՆԱԳՆՏ ՓԱՆԱ. — Դատ ազկէ, ըս. ցատրեմ: Ըսի թէ կանոնադրութեան համաձայն Նախաքննիչ զիւանաց ատենակախները մէկուեզ գաղով՝ Քաղ. ժողովոյ համար 28 ընտրելի պիտի որոշեն, և Ժողովս այս ընտրելեաց մէջէն չուրածը զեղչելու և ուղածն առնելու սպաննաւ պիտի ընտրէ Քաղ. ժողովոյ համար 11 հոգի: Մի թէ չկրնա՞ր ըլլալ որ երեսփոխաւ նոյն մէջէն մէկ կամ երկու հոգի ընտրուածն ըռն վրայ վտառութիւն չունենանին պատրուակ տանլով կենն բողբոքն և մինչև իսկ Բ. Գրան դիմեն, որմէ բնականաբար Գրան միջամտեալ հարկ կըլուց: Պէտք է զիտնալ որ կանոնադրութեան զեղչելի ցանկ ըստ ը կը բռնագատէ երեսփոխաններն՝ որ կամոյց ախաւայ վտառութիւններն բեռեւն ներկայացեալ ընտրելեաց վրայ, և անոնց մէջէն պէտք եղած թուով ուղածնին առնու և չուրածնին ձգեն:

Վերջապէ՛ Սահմանադրութեան և կանոնադրութեան միջակայք ընտրութեան մէջ եղած տարբերութիւնը հոս կը կայանայ որ՝ սահմանադրութեան արդատ է երեսփոխանութիւնն ուղած անձանց քուէ տալ Քաղ. ժողովոյ անկամ ընտրելու համար, բայց կանոնադրութեան ազգաց չէ ներկայացեալ զեղչելի ցանկին դուրս տնձի քուէ տալու, և այս կերպով իւր ընտրողական իրաւունքը սեղանալ է: Վասն որոյ առաջարկեցի և դարձեալ կոտորակեմ որպէ՛ս պէտքէն վճարար թէ ի՞նչ եղանակաւ պիտի կատարէք Քաղ. ժողովոյ ընտրութիւնը:

ՓԱՓԱՋԵՆ Մ. ԷՅ. — Կանոնադրութիւնը բռնաբարած չէ Սաղ. ժողովոյ զՎարչութիւնն ընտրելու իրաւունքը, այլ ցարդ վարչական ընտրութեան մասին եղած զիտորութեան համաձայն չարտարութիւնն մը մտցուցած է, որով թէ Ժողովս ընտրական իրաւունքը պահպանած է և թէ ընտրութեան մասին դիտարութիւնն ընտնելը գոհ ըրած: Սահմանադրութիւնը չարտարելի որ Քաղ. ժողովոյ ընտրութիւնը ցանկի մը վրայ ըլլայ՝ բայց ցանկի մը վրայ չընել ալ չարտարելի. ուստի երբ Յուսիսեան է՞ք. ի պատրաստած կանոնադրութեան ծրարիլը բնեւեալ համար Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր հրովանաւ Վսեմ, Գորութիւն պէ՛տքէն ես ալ մասնակից եղայ իրեւ նոյն ժամանակի Ժողովոյ զիւանի անդամ, ընդունեցիք ցանկի մը վրայ Քաղ. ժողովն ընտրելու դրութիւնը, նկատելով որ Սահմանադրութիւնն ընդունած է որքէ ընտրութեանց համար ընտրելեաց ցանկի դրութիւնը: Իսկ այս ցանկը զեղչելի սպինին զոյ սահմաններն սկիզբնաբ տեսանք որ սրպէն կրնա. ժողովոյ համար ե. կեղեցական Համագումար ժողովոյ պատրաստած ցանկին դրութեանը մէջ կայ. բայց սրպէս զի Քաղ. ժողովոյ զոյ ցանկի դրութիւնը կտրուանք հոլտեցնել այն ընտրական իրաւանց հետ, զոր Սահմանադրութիւնը տաւած է Սաղ. ժողովին, հարկ համարեցիք կանոնադրութեան մէջ տրամադրել որ յստակ քան զզեղչում նոյն ցանկը Ժողովին քուէէն ենթարկուի, և երբ

Ժողովը ընդունի նոյն ցանկը, այն ատեն ցանկն իւրացուցած ըլլայ, այն է իւր հաւանածն ու պատրաստածը, և անկէ դուրս չեղնելն ինքնին սրտած ըլլայ, և աստ այն ցանկը ղեզձերով ընտրէ Քաղ. Ժողովոյ անդամներն, որով իւրացանչիւր երեսօտիանի իւր հաւանածն ընտրելու ազատութիւնն ալ սրահարմարած կըլլայ: Եւ որպէս զի Ժողովը կանխաւ կարենայ սրտարուտուիլ այդ ցանկին ընդունելութեանը կամ մերժմանը, հարկ համարելոցն որ պատրաստեալ ցանկը կանխաւ հողորդուի երեսօտիանայ իրենց հրահրագրին հետ, որը կանխաւ բնկելով ընտրելեաց յատկութիւնները, դիւրութիւն ունենան այդ ցանկին վրայ իրենց համաձայնը զայսցնել կամ դիտողութիւն եթէ ունին Ժողովին ներկայացնել:

Ահա կը տեսնէր որ Անտնտղութեան անցն տրամադրութիւնները Մասնատղութեան շէն հակառակիր, և երեսօտիանայ ընտրական իրաւունքն ալ ըստ ամենայնի կը պահպանեն:

Ուստի կտառադրեմ որ Արքայական ընտրութիւնը Անտնտղութեան ցուցուցած եղանակին համեմատ կատարուի:

Այնպէս չէ՞, Ռուսիեան էֆէնտի, ԲՈՒՍԻՆԵԱՆ ԵՅ. — Այո՛, այո՛: [Հասանարական ձայնք] :

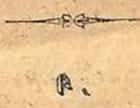
ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը տեսնեմ որ ինտալիս հաւանութիւն կը ցուցուի Անտնտղութեան տրամադրած երանակու ղեզձելի ցանկի վրայ Քաղ. Ժողովը ընտրութիւնը կատարել: Ռեւմի ընտրութեան եղանակի կէան ընդհանուր հաւանութեամբ ընկալուաւ և ըստեալ նըկատելով, Նախարանիչ ղեւանայ ընտրութեան քուէհամարի արդիւնքն բնկաց ստորագրութեամբը վտերացեալ ստանալէ յետոյ կը յանձնենք Ս. Պատրիարք Հօր որ ընտրէ կրնէ ընտրեալ անդամներն առաջինայ ուրախօր որ ինչպէս հրահրել իւրացանչիւր ղեւան իւր ատենապետան ընտրելու համար, որպէս զի ընտրեալ ասանապետներն ալ ի իւրահարջ գումարուելով Ս. Պատրիարք Հօր խորհրդակցութեամբ Արքայութեան վրայ. ժողովին ընտրելեաց ցանկը պատրաստեն և այս ցանկն անմիջապէս ապուելով երեսօտիանական կոչնագրերուն հետ մէյմկ

որինակ կը հողորդուի բոլոր երեսօտիանայ, իրենց քուէները 15 օրէն գումարելի յաջորդ նիտան ներկայացնելու սրայմանաւ պատրաստելու համար, որ Արքայական ժողովոյ ընտրութեան գործը կը դիւրանայ նոյն օրն ի մէջ ժողովին:

ԵՌՆՈՒՍԻՆԵԱՆ Տ. ԵՅ. — Կարձեմ թէ ղեզձելի ցանկն ամենը մէկէն քուէարկել պէտք է, և ընտրանելի դատուելէ ետքը ղեզձել աւել երեսօտիանայ:

ՓԱՓԱՉԵԱՆ Ս. ԵՅ. — Նախապատրաստութեան համար այդ ցանկը կը զրկուի օր առ օր կը երեսօտիանայ. երբ ամենը կարգան և ընդունելի գտան, ըսել է թէ ընդհանուր հաւանութեամբ ընտրուած կըլլայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Միանգամայն կը խնդրենք Ս. Նախագահին որ մինչև յաջորդ նիտա՝ Կրօն. ժողովոյ համար Եկեղեցական Համագումար ժողովոյ կողմէն պատրաստուելիք ետապատիկ ընտրելեաց ցանկն ալ շինել աստի բերէ Ժողովոյս, որով ամեն բան պատրաստ գտնուած ըլլայ Արքայութեան երկու ժողովներն ընտրելու համար:

Ինտրորիւն Համաքառորեան Ֆանձնարանի

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ինչպէս որ անցեալ նախն խառնեցաւ, Արքայական Համարարուածութիւններ կան սիսեալ 1870 թուականին, ասանք պէտք է նայուին. ևս առաջարկեցի և Ժողովին ընդունեց որ Ֆանձնարանը մէջ դրուի 70 էն ի վեր հրատարակուած վարչական համարաւարուութիւններէն նախարանական կերպով բաշկէ անոնց ամբողջ համարը և ընտրել հոս տեղեկագրով: Սովորութիւն է որ ամէն տարի մէկ մէկ տեսարակ կընէ Արքայական Համարարուածութիւն անաւանով, որը տարուած, որ մէկն ալ ձեռագիր, որը մինչև ցարդ ոչ զսահմանութեան և ոչ տօգո՞ւթեան քուէ ընդունած ևս Սպային

Ժողովին . ստորգ է որ Կանոնադրութեան հաստատութենէն ի վեր Վարչական համարառութիւնը նոյն կարեւորութիւնը չունի ինչ որ ունէր յառաջին , վասն զի այս տանն բառ Սահմանադրութեան Ազգ , Ժողովը երկու տարին անգամ մը մէկ երկու ամիս նիստ կը անէր , և հարկ էր որ վարչական անցեալ երկու տարեկան համարառութիւնն ընէր . հիմա ժողովին նիստը տարին միայն մէկ ամիս զառարկաւու և ոսկն ժողովի երեւոյթութեամբ հարցում և հարցաւորում ընելու արտօնութիւն ունին Վարչական գործոց վրայ : Ուստի այս անգամ մեր անցեալին հարկը զոյգելու համար , բաւական է որ Գանձախոսիքը զամենը մէկին ընէ և մեզ Համարառութեան Տեղեկագիր մը թէ թէ որպէս զի գիտնանք թէ որքան էն այն անձինք որ մեր վարչական գործոց ուղղութիւն տալով արժանի կը հանգիստանան մեր շնորհակալեաց :

Համարառութեան յանձնարարի առաջարկութիւնն արդէն ընդունուած է նախորդ նշանակած , ինչպէս Օրակարգն ալ անցած է . կը մնայ հիմա ընտրութիւնը կատարել : Վիսն թէ ընտրութիւնը յանձնարարին մէջ հարկ պիտի ըլլայ որ Վարչութեան անգամ եղողները չզանախն :

Պիւսնին տալարարութեամբ Համարառութեան յանձնարարին ընտրուեցաւ հետևեալ 7 անդամներն .

- Եղիկ Վարդապետ
- Սարգիս ԷՖ . Ալշտիկեան
- Յակոբ « Բազումեան
- Կարապետ « Եռնարդեան
- Աւետիս « Քոջոյեան
- Ռուբէն « Կիւմրիկեան
- Յովսէփ « Մազրեան

Ժողովն իր հաստատութեամբ հաստատեց այն ընտրութիւնը :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Համարառութեան յանձնարարին հրաւիրին վրայ 1870 էն ի վեր պաշտօն վարող Վարչութեանց անդամները պարտաւոր են գաւ ի հարկին իրենց գործտոն :

նախեանց հաշիւը տալ . վասն զի այս յանձնարարին յանձնուած է ընել ինչ որ Ազգային ժողովն պիտի ընէր . այն Վարչութեան անգամ աներն որոնք չեն ուզեր յանձնարարի հրաւիրին պատասխանել , նշան է թէ իսոյս կուտան համարառութեան . վասն զի յանձնարարները աչք թէ պիտի անցնէր բոլոր համարառութիւններն , որպէս զի տեղեկացնէ ժողովին թէ այստան Ժամանակի ի վեր եկող գացող վարչութիւնը ինչ ինչ գործեր տեսած և ազգային խնդիրներն ինչպէս անորինս ու կողողողում են . ուստի 1870 էն ի վեր հրատարակուած բոլոր համարառութիւնը յանձնարարին զրկել պէտք է . յի հրատարակուած ալ կան նէ՛ անոնք ալ տարազ ընէ պէտք է , որպէս զի ամենը մէկին իմաստասիրել և կիրքէ կողող ըլլայ Համարառութեան յանձնարարին :

ՂԱՅԱՐԱՏՆԱՆ Գ . ԵՅ . — Կարծեմ թէ շատ ապագայութեան կարտ բաներ կան . բաց թիչ մ'ալ ազգային սնտուկին վիճակը բնէն պէտք է թէ կարճ է այդ ծախքերը տանիլ : **ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ .** Արդ մեր գիտալու թեան թեր մեք պիտի տեսնու՞մք հիմա իրեւոյթի խնդրոյն անցնելով բառ օրակարգին :

Բնորոշիւն Երևանից Գանձախոսից

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Պատրիարքարանի ծախքերը յայտնի են . Գանձախոսի մ'ալ պէտք է բոլոր անցեալ նախնի , որ Արտաքին գրաստանով բարոյարարութեամբ և պատճառաբանութեամբ , Վարչութեան ելլա մեքերն բառ կանոնի անտեսելու համար :

ՄԱՄԻԿՈՒՆԵԱՆ Մ . ԵՅ . — Պիւսնի պրտառութիւնն օրէնքով որո՞ւ կը վերաբերի . Վարչութեան գործն է սոց . եթէ Պիւսնէ պէտք է բառ օրինի Վարչութեան յանձնելու է որ պատրաստէ և բերէ ի վիճակը յայտնի :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Սահմանադրութիւնն ու Կանոնադրութիւնը կը պահանջեն թէ է որ Վարչութիւնը պատրաստէ Պիւսնէն . սո

կոյն մինչև որ նոր Արքայութիւնը գոյ և պատ-
 բառով, շատ ծանօտակ հանցին. անոր համար
 աւելի աղկէ չըլլա՞ր որ յանձնախումբ մը ընտ-
 բէր և անոր յանձնէն՝ որ սրոյ, ծախսը և
 հաստեթից միտնոր բա մը տառղէ և բա այնմ
 Պիւտնէ մը պարտատն : մինչև այն պոտն նոր
 Արքայութիւնն ալ կը կրամնի. և անոր ալ
 պիտոյրութիւններն աւնուելէ ետև կը վաւերաց-
 ուի. կարծեմ 1870 էն ի վեր 6 տարի կըլլայ
 որ շարունակ եկող գոյող վարչութիւնը չը
 կրցուն օրինաւոր Պիւտնէի մը վրայ ընկնանայ :
 մեր հինա նախապարտատնութիւնը կրնէնք, մի-
 ճարտնութեան տանելու կէտն նոր Արքայ-
 ութիւնն ալ կը համրի, և անոր ալ կարծէին ա-
 նելով վճիւր կուտանք :

ՄԱՄԻԱՆՆԵԱՆ Մ. ԷՃ. — Կատար-
 կեմ որ հրատարակ Արքայութեան համարա-
 տառութիւնը տեսնէր, եթէ Պիւտնէն թերած է
 սրբագրէր, և եթէ չէ թերած՝ հարկաւ չընրե-
 լուք պատճառը բացատրած և իւր յաջորդին
 թողած է, ստանք իննստով պէտք եղած տն-
 ընտութիւնն ընէր :

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Բ. ԷՃ. — Մտալ է այն
 որ կրտսի թէ Արքայութիւնները Պիւտնէ չեն
 տուած. ես կը վրայեմ փորձով որ ամեն տանն
 Պիւտնէ արարտաւորած է Արքայութեան ձե-
 ոօր և բա այնմ գործ տեսնուած է : Սպր
 էֆէնտիսի վարչութեան օրով Պիւտնէ շնամ և
 համարտառութեան հետ աղեկայ հարցադմ ենք
 բարը երեւոյթանայ. բոցը երեւոյթանաւորներ
 չէ նպոյտ մինչև ցոյցօր :

ԱՏՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Կա՞ վարչութիւննե-
 ըր Պիւտնէ չըտալին չոփ. այլ չիրցուն Պիւտնէի
 համեմտ գործ տեսնել. անցեալ Արքայութիւն-
 ներէն Պիւտնէ չուող ալ կոյ, տառղինն ալ
 մեր չկարողացայինք, որով ըսել ուղեյն թէ
 մինչև ցոյցօր տաճանադրապէս չիրցինք ընկա-
 նող Պիւտնէի մասին : Այս խօսքով միտրա ան-
 ցեալ վարչութեանց մեղադրանք ընել չէ :

ՓԱՓԱՉԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Երեւոյթանա-
 րութիւնն ալ պահաւատար չէ. մեր կէնք որ երբ
 հրատարակ Արքայութիւնն անցեալ արտաւան
 Պիւտնէն թերաւ, պէտք չէ ըսինք, և յաջորդ-
 նը ուղեյնք յաւնար մէկին : որ ցարդ չընաւ :

անա սոց Պիւտնէն է որ եթէ գար՝ պիտի յանձ-
 ուեր Համարտառութեան դիւտնին կամ Մաս-
 նածորովի մը :

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Բ. ԷՃ. — Մտալ է թերան
 Ստեմտակ Փողոյի կտարէն սյաղէս հասկոց
 թէ Արքայութիւնները մինչև հինա Պիւտնէ
 տուած չեն, և պոտնանցի թէ տառղներ կան,
 ինչպէս որ կըմ համարտառութեանց մէջ պի-
 տի տեսնուին : Ստեմտ կը Ստեմտակ Փու-
 շա կըմ թէ Պիւտնէի հոյեմտա ընա վարուած
 չեն, այս մտին կը պատասխանեմ որ եթէ
 պահաւորութիւն մը կոյ, այդ պահաւորութիւնը
 նոյն այս ժողովինն է որ Պիւտնէ մը վաւերա-
 ցուցած և յանձնած չէ Արքայութեան, որով
 դի Արքայութիւնն ալ անոր համեմտ վարուի :

ԱՏՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Կարճ Բրիտան-
 տար էի՞ վարչութիւնները կարողացնէր պիւտ-
 նէի մասին, Փարսպէան է՞ք. ալ ժողովս կար-
 դարացի, ևս կը տեսնեմ՞ որ այսոնք արդար
 ներաւ մէջ գործեալ Ազգին ելուժուաքը պիւտ-
 նէի տաճանի մէջ չեն տնօրնուիր, ստոր գար-
 մանք նայինք :

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՃ. — Տաննէնեզ օր
 ետը նոր Արքայութիւն պիտի գոյ, ընտանա-
 պէս նոյն իւր նախորդին պիւտնէն կամ կընտու-
 նի կամ նոր փոփոխութիւններով հոս կը թեթէ
 վաւերացման համար, առտի՞ եթէ նոր Ար-
 չութիւնը չեկած մեր յանձնախումբը գնէնք,
 Արքայութեան իրաւասութիւնն այս կէտին մէջ
 կողոտմ կըլլանք : Հեռակալն, աւելի լաւ է
 ըստ իս նոր Արքայութիւնը գնէնք, նոյն թեթէ խը
 պիւտնէն, և այն տանն յանձնախումբի մը
 յանձնէնք անոր բնտնութիւնն :

ԱՏՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Կարծէինքն ամ-
 փոխելով կը տեսնենք որ երկու կարծէր կոյ
 ընդհանրապէս. մէկն է այժմէն յանձնախումբ
 մը ըսելով պիւտնէ մը արարտառել և նոր
 Արքայութեան կարծէն անելով վաւերացնել
 ու յանձնել ի գործադրութիւն : Եւ երկրորդն է՝
 տաճանադրապէս վարուելով սպասել որ նոր
 գարիբ Արքայութիւնն իւր Պիւտնէն թեթէ :

ՓԱՓԱՉԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Մաճանադրապէս
 ընթանալ ըսելով դիւտնը պիտի մը կը գործէ և
 մեր կը չիտնիմք. արդէն ամենաւ փափոքն է

Մասնատարութեան համեմատ ընթանալ. բայց պատճեակ նոր վարչութիւնը նստած օրէն բողմադրովի գրադմանքներով չարտի կրնայ իւր Պիւտանի իրութեանը, մեր կրնազեկներ որ իր. րև. նախարարատարութիւն յանձնարարի մը ձեռք հոս զայ Պիւտանի, և վաւերացուի, միանգամայն վարչութիւնն ալ ընտրուելով վաւերացեալ Պիւտանի անոր յանձնարի ի գործ սաղարթիւնը :

ԻԹԻՒԹԻՆ Կ. ԷՖ. — Մասնատարութեան պատճեակն և և տրամադրած պիւտանի ամենուս համըցածին համեմատ այն է որ վարչութիւնն զպիւր տարւոյ մէջ ըլլալիք ծախուց և հասութիւց հաշուելիքը կը շինէ և ժողովն վաւերացնէլ ապէ կեան, անոր համեմատ կը տրն. տեւէ իւր ելումուտըը: Հինու մեր նոր վարչութիւն սեկիւր ընտրելիք, որ զպիւր տարւոյ ելումուտըը պիտի տեսնեմ. ընտրանալոր անոր կիցնոյ զպիւր տարւոյ հաշուելիքը բերել իւր. զորիւ և վաւերացնել տալ :

Եւ պիւտանի ըսելով այսպէս կը հասկնամ և չի թէ անցեալ տարւոյ մէջ եղած ծախուց և հասութիւց հաշուելիքը: Ուստի կուտալոր. կեմ որ ըստ Մասնատարութեան քանի որ վարչութեան գործն է Պիւտանի պարտաստել, գործեալ նոր ընտրելի վարչութեան յանձնարի իւր Պիւտանի շինել բերել և վաւերացնել աւալ խորովի :

ՄԵՐԵԻՄ-ԳՈՂԻ Զ. ԷՖ. — Եւ իւրիւ. ձեան էՖ. ի ըսածին պէս չեմ հասկնար Պիւտանի խնդիրը. այսու ամենայնիւ տարբերութիւն մ'ալ չեմ գտներ Իւտուֆեան, Փարսոյեան և ուրիւ էֆիլիստիստեան ըսածներուն մէջ :

Կը մնայ մեր կազմելիք յանձնարարին պաշտանը զիստալ. էթէ Պիւտանի պիտի շինէ չեմ կրնար ընդունիլ. իսկ թէ որ պիւտանի քննելու համար է, առելի ապէ է Կախարանութեան զիւսանի որիկէ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կը ձայնակցիմ Մէրեմ - Գուրի Էֆիլիստիին :

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Բ. ԷՖ. — Նշմուկս կը ձայնակցիմ և ես :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը տեսնեմ որ Խնդիրը բուտական ըլլաւ. որպէս, իրաւ է որ

աստիճանատարական վարչութեան կը պատկանի զպիւր տարւոյ հաշուելիքը շինել բերել. բայց էթէ ևս անցեալ և ներկայ նստեալուն այս իրնոց. բայց համար յանձնարար մը տատարիցի. ուրիւ քանի համար չէ, այլ անոր համար մը. այն' որ զպիւր վարչութեան վրայն բեր մը պատեցուցած ըլլանոր: Իսկ հինու քանի որ կար. ծիրները բաժնուած կը գտնեմ, պրոպան մը հոսանելու համար հարկ է որ այս զանազան կար. ծիրները բուտի զնեմ: Ուրեմն ալ որ կրնազեկի Ելեմուից յանձնարար մը կարգել' Ելեմուից վիճակը սերտելու և յատուկից տարւոյ Պիւտանի կանխու պատաստուելու համար թող ձեռքը վեր վերցնի :

Ժողորը միանայնութեամբ ՄԵՐԵԻՄ այն ա. տալարիւթիւնը :

ՍԱՆՏԱՊԵՏ ՓԱՇԱՆ յարեց. — Ով որ ընտրելի վարչութեան բերելիք Պիւտանին գրն. նութեան համար յանձնարար կարգել կրն. դունի . . .

ՄԵԼԻԹԻՆԱՆ Մ. ԷՖ. — [Բնովիցիով] Ղեւ վարչութիւնը չէ երած :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն ս'ալ որ կրն. դունի որ այժմէն Պիւտանի պարտաստութիւն չտեսնուի և սպասուի նոր ընտրելի վարչութեան բերելիք Պիւտանին, . . .

[Բնովիցիաներ]
ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ս'ալ չէ Մէր. էէմ - Գուրի Էֆ. ին ստալարիւթիւնը :

ՄԵՐԵԻՄ-ԳՈՂԻ Զ. ԷՖ. — Եւ ըսի թէ ընտրուելիք յանձնարարին պաշտանն էթէ պիւտանի բնութիւնը պիտի ըլլայ, հարկ չից յանձնարարի. այլ Համարակարգութեան զիւսանի յարիլ պատշաճ է. իսկ պիւտանին զարով թէ նախորդ և թէ զպիւր վարչութեան, ուրն ալ ըլլայ կրնազեկիմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խնդիրը չիսթե. պիւր. Պիւտանի վարչութիւնը կուտայ այս յայտնի բան է. բայց ևս զպիւր վարչութեան գործը զիւրացնելու համար ստալարիցի որ Պիւտանի նախարարատեւեր. իսկ զուր կրն. որ որ թող վարչութիւնը զայ և ինք շինէ :

ՄԵԼԻԹԻՆԱՆ Ս. ԷՖ. — Իմ կայծիքս

է յանձնարարութիւն մ'ընտրել, որ նա Խորդ Վարչութեան ներկայացուցած պիտանէն ի բնին տունու, և նոր վարչութեան կարծիքն ալ ստանէլ ետև հաս բերի :

ՓԱՓԱՋԱԿԱՆ Ս. ԷՖ. — Գանձախոսի գործ չկայ, Համարակարգութեան դիւանը կրնայ քննել այդ քննութիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բաւելի գրուելիքն ուրչակի հասցեւորու համար կը հրահրեմ առաջարկութեան տէր երարները գրով ներկայել առաջարկութիւննին :

Փարպղեան ԷՖ. գրով ներկայացուց չնտեսել առաջարկութիւնը :

« Սյարտընէ պաշտօն ունենայ Համարակարգութեան դիւանը նախորդ Վարչութեան արտարատած սխառմէն քննել և նոր Վարչութեան կարծիքն ալ ստանալ բերել ժողովս ի վաւերացումն » :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մեկիբեան Էֆէնտի գրաւ ալ գրով բերէր ձեր առաջարկութիւնը :

ՄԵԼԻՔԻԱՆ Մ. ԷՖ. Եղեն է ինչ որ Փարպղեան Էֆէնտի տուաւ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — (Կարբալով Փարպղեան Էֆ. ի տուած վերայիշեալ գրաւ որ առաջարկութիւնը) Արեւմ սյա առաջարկութիւնը բուէի կը դնեմ :

Անիւղտայն բուէի դրուելով նոյն առաջարկութիւնը, միաձայնութեամբ ԸՆՌՈՒՆՈՒՆԻՑԱՒ Ժողովին :

Քուարչարարան Ս. Պարտիարք Հոր

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻ. — Ստից 15 օր առաջ երբ Ժողովս նոր բացման առիթու ըրած ստեղծարարութեան մէջ կը նկարագրէի համառօտիւ ներկայ ժամանակիս ասպնարայից վիճակը, հըրաւէր կարդայի ձեզ, ինչպէս կը յիշէր, որ ամեն ժամանակ աւելի արթուն և աշխարհ զըստնուէր : Սրբարև երկանց ասպնար էր այն, յորմէ կը յուսացուէր վերածնութիւն մը պիտի ծնունէր, այս վերածնութիւնը կը կարծուի որ կատարուեցաւ : Սուլթան Ապտուլ-Ազիզ դահնիկէց եղաւ և անոր առջ իր օրինաւոր յաջորդ Օղտատախտ Սուլթան Մուրատ Ե. հաշակեցաւ կոյսր Թուրքիոյ : Մայիս 18 ին երեքշաբթի առաւօտ կանուխ հրամանագիր մ'ստացայ Մեծ Եպար-

զա Մէնայն Բիշարի փառային, որով կը հրահրէր զին նոյն տուածստեղծ կախարհայաց և աղբին երեւելապէս հետ ներկայանալ նորագասկ կոյսեր առ ի Հորհուրարութիւն : Անիւղտայն նախ քան զամենայն տալապետա, փախարհայեք արքունի սրաւտը և Օղտատախտ կոյսեր զաւարտութիւնը Հորհուրարեցինք յանուն մեր և ամենայն բրնտոտեաց աղբայց : Թէև կը փափաքէի սակայն ժամանակ չկար որ ամենը մտալէի հետ ստանէի, ինչպէս որ Մեծ Եպարդարք դըրած էր, աղբին երեւելիներն ալ ըսելով, որ դարձ Երևախորհարդ կիտացուէր :

Ինչպէս որ ըսի, երկանց տալանայ էր այն, որ այս վերածնութեան վտանգ յոյսը յառաջ բերաւ, փախարհայից օղէն և անոյէն սյա արևը ծնաւ : Թողթեմ որ սյա արևը համայն Թուրքիոյ և մանաւանդ մեր Հայաստան երկրին կենսատու ըլլայ :

(Երևախորհարք միաձայնու. — Ամեն)

Բանի որ Հայաստան կարեւոր մասն է Օսմանեան աշխարհին, քանի որ մեր անբաժանելի կերպով կապուած ենք Օսմանեան աշխարհին հետ, մեր սրտին ամենէն նուիրական բազմապէս պէտք է ըլլայ միշտ Հայաստանի բարութիւնն ու բարգաւաճումը : Սյա մասին ամեն յոյս կուտայ մեզ արդէն Նարնարի կոյսեր կողմէ հրատարակուած աստիճան հրովարտուողին, որով աշխարհեան ամէն կարգի հաստաւ կոյս համար կատարեալ աղատութիւն և հաւատարմութիւն կը խոստացուի, և երկրին բարեկարգութիւնն աւելի ամուր հիման վրայ հաստատուելու համար կը հրամայուի բարեկարգական նոր ծրարդի մը ներկայացնել : Սյա յուսով ուրիշ աղբերէն ետ չը մնալու համար սրբատուութիւն կզգամ հրահրել Ազգ. Երևախորհարքին որ շյապաղէ իւր կողմէ խնդակցութեան շորհակեաց Ռդերմ մը պատրաստել Օղտատախտ կոյսեր մատուցանելու համար ի դիմաց ընդհանուր Ազգին. ուստի կուտաւարկեմ որ այժմէն խորհիւր թէ ինչ ընել պէտք է այս մասին :

ՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Տնորք երես փոխանք, տարակոյս չկոյ որ Օղտատախտ Սուլթան Մուրատի դահակարութիւնն Օսմանեան

աղբին համար, որու անդամն ենք մեք ալ, նոր դարադարս մ'է, հետեւագէտ և մեր ամենուս պարտքն է ժամանակիչ հասարակաց ուրախութեան, և արդէն մեր Ս. Պատրիարքը յանուն աղբին ներկայանալով Նորին Վեհափառութեան պէտք եղած շնորհատրութիւնն ըրեր է: Կը տեսնենք որ օտարներն ալ թիկն արշաճածոսն ձեռնին, մտնաւոր շնորհատրութիւն մատուցանելու համար միթիկ կը դուռնարեն. մեք ես՝ որ այս ցնծողից լուրջ պաշտօնական ձեռով հաս ժողովս մէջ առնիք, պէտք է աղբովն Ուղեք՝ մը մատուցանենք և ցոյց տանք թէ ի՛նչպէս կողմունենք այն արեւն՝ որ կը ծագի Օսմանեանց համար. միտնալուսն ապուրային վրայ ունեցած յոյսերնիս ալ ներկայացնենք: Ուտի կառավարիմ որ երեսփոխանական ուղերձին խմբագրութեան համար. մեր մէջէն յանձնախումբ մը կազմենք, որոց անդամ ինին Սարգ, Նարեան և Բարդուղեան է: Քննարկենք Ստանպուլի Փաշային հետ:

ԱՅՏՆԵՐ. — Էրուտիկեան էջիւտին ալ անդամ կառավարիներ:

(Ընդհանուր հաւանութիւն)

ԱՅՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ռերմն յանձնախումբն ընդունում է. կը մնայ գիտնալ թէ Ուղերձը խմբագրուելէ ետե պիտի ներկայացուի՞ հոս ժողովով կարգացուելու և ստորագրուելու համար, և թէ երեսփոխաններէն Ռղերձը մատուցանողներ որո՞նք պիտի ըլլան:

ՍՐԱՅԱՅՆ ՆԱԻԱՅԱՆ. — Էս կառավարիկն որ ժողովք խմբովն ներկայանայ և մտուցանէ ուղերձը Վեհափառ կայսեր:

ԱՅՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բայց սոց մասին նախարարաց կարծիքն ու հանձնութիւնն ստուշարկ կըլլայ կործնել:

ՍՐԱՅԱՅՆ ՆԱԻԱՅԱՆ. — Եստ աշէկ, կը հարցնենք նախարարաց, եթէ չենք, այն տան առանձին հարկենք ուղերձը:

ԱՅՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ռերմն կընդունիք որ ուղերձը պարտաւոր ստորագրուի երեսփոխաններէն, և նախարարաց հարցուելէ ետե և թէ չենք, առանձինն ուղերձը պիտի Նորին Վեհափառութեան: Մէկ կողմէ թող երեսփոխանական ուղերձը պարտաւորուելու վրայ ըլլայ:

միտ կողմն ես կառավարիկն որ մայրաքաղաքիս բարսիկնեարուն և գաւառաց առաջնորդներուն ալ պաշտօնական շըջաբերակոնաւ մը ծանուցուի այս նոր դէպքը:

ՓԱՓԱՅԱՆ Ս. ԷՃ. — Խմբագրուելիք ուղերձը մէջ նշանակութեան ունի, անոր համար հաս ժողովի մէջ շարքացուած կայսեր մատուցանել աղէկ չըլլար: Կըստի թէ յառաջիկայ հինգշաբթի օր նորիտոր կայսեր սուր ընդ մէջ աներու արարաւ թիւնը պիտի կատարուի, ուրմն յառաջիկայ ուրբաթ օր կանուխ փրնանք նիտ մը ընել ուղերձը կարգաւ համար, և նոյն օրը ի միջոցի կամ հետեւալ շաբաթ օրը մատուցանել:

ԱՅՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ռերմն կառավարիկք որ ուղերձը ժողովք կարգացուի և այնպէս մատուցուի:

ԻԻԹԻՃԵԱՆ Կ. ԷՃ. — Հաւանականութիւն կայ որ երբ Սրաշան Պատրիարքը նախարարաց կործիքն հարցնէ, ուղերձը տեսնել, ուղեն. այս կէտն ալ մտածել հարկ է:

ՆԻՆՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՃ. — Ես իբր անք աւանդարկութեանս, պէտք է որ բացատրել թէ ի՛նչ կերպով ըմբռնած եմ զոյն: Այս տեսակ պարտաւորու մէջ սովորութիւն է որ խմբագիր մասնատուով մը իւր դրածը կընկայէ ժողովին, սակայն այս խմբագրուելիք ուղերձին ուղին ինչ պիտի ըլլայ՝ գիտենք արդէն, զի ուրիշ բան չը պիտի պարտուակի, Բայց եթէ շնորհատրութեան Վեհափառ ինքնակալին գահակալութեան և այն իրահանագրութեան՝ զոր կհաստանայ նորընտիր գահակալը, ներկայացնելով նաև ինչ յոյս որ ունինք այս մասին:

ՓԱՓԱՅԱՆ Ս. ԷՃ. — Այտք է ժողովք խմբովն գիտնայ և իրանայ մատուցուելիք ուղերձին պարտաւորութիւնը:

ՆԻՆՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՃ. — Իթէ կուզէք՝ Մասնաժողովն բացատրեցէք թէ ի՛նչ կերպով պիտի խմբագրէ. նոյնպէս եթէ կուզէք՝ Մասնաժողովն վրայ մէկ երկու անգամ ալ յաւելցուցէք:

ՓԱՓԱՅԱՆ Ս. ԷՃ. — Ուղերձը խմբովն ներկայացնել առաջարկուեցաւ. ըստ իս խմբովն ներկայացման հարկ չկայ, ժողովք պարտաւոր

մուտքով ին մը պէտք է ընտրէ ընդ առաջնորդութեամբ Սրբազան Պատրիարք Հօր և Ստեփանոս փառաշին մատուցանելու համար, եթէ խմբովին ներկայացնել որչափ, ես չեմ կրնար ընկերանալ, հերիք է որ պիտի ստորագրենք ասանկա և պիտի կրեմք ուղերձը, ինչ հարկ թէ՛ ստորագրել և թէ՛ չարկել տանկլ : Ուտի ես կառավարիմ որ յառաջիկայ երեքշաբթի կամ չորեքշաբթի որ ժողովս գումարի խմբագրեալ ուղերձը տեսնելու և ստորագրելու համար, և միանդամայն քանի մը անձանցմէ պատգամաւորութիւն մը կարողուի, անոր միջոցաւ ուղերձը շրկելու համար :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Սուրբն հայ ազգը Նորընտիր Վեհափառ Սուլթանին իւր շնորհաւարութիւններն ըրած է Սրբազան Պատրիարք Հօր բերնովը, շնորհակալ ըլլալու եւր Նորին Սրբազանութեան՝ որ Ազգին փառք բերելու կերպով հասուցած է իւր այս պարտքը :

(Պայեր. — Ս.Պ.)

Հիմա այս գործին աւելի կերպարարութիւն մը տալու մտք երեսփոխանութեան կողմէ աւղերձ մը ներկայացնելու խնդիր կ'արուցուի :

Պէտք չէ մտնալ որ Սրբեկրի մէջ մեծ յեղափոխութիւն մ'է այս դէպքը, յեղափոխութիւն որոյ նմանը թերեւ տեսնուած չէ ցարդ Օսմանեան տէրութեան մէջ, արդայն երեսփոխանութիւնն ալ այս մեծ խնդրոյն տալն կը գտնուի, որոյ հետեւանք չդիտենք թէ ինչ է. վերջուպէս յոյ կին մը՝ որ չզխանեք թէ ինչ պիտի ծնանի. միւս կողմէ խել մը արտօնութիւններ անկեր Վեհ. Սուլթաններու կողմէ արուած մեզ. չզխանեք թէ նոր Սուլթանն ինչ արտօնութիւն կուտայ կամ թէ կ'առնու մեծ. ստոր համար մեծ գգուութիւն պէտք է ընել, միայն բռտերով չխաղալ, այլ լաւ կընել և դիտնալ թէ ինչ է ուղերկրին, ինչ է տողերին և ինչ տանելիքին. սեպէ թէ տեսնի մը դաշտագրութիւն կըլլայ կ'որ Սուլթանին և մեր մէջ. Իսլամն ալ նոյնպէս բան մը կուտայ և բան մը կ'առնէ կ'որ. Քանի որ ժողովիս կառավարիչի տնտեսը մը ընել, ուղերձի մը միջոցաւ, պէտք է կրեմ՝ կընել անոր ամեն մէկ բառերը, զի այս ժողովն 3-4 միլիոն խեղճ աղք մը կ'ներկա.

յացնէ. պէտք չէ անապարել, ոյլ հասուն կերպով դիտնալ պէտք է տուածնիս և առածնիս :

Ուտի կառավարիմ 13 օր միջոց տալ մաս նախադրիմ, որ լաւ մը խոչնդէ ետև իւր խոյն բագրածը բերէ, և հոս ալ ուշադրութեան առնուելէ ետև Վեհ. կայսեր ժատուցուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Հեջիբ Սրբազան Հօր առաջարկութիւնը և Նորեան էֆէնտի շատմները. կնիատեմ որ խնդրոյն մէջ կերպարանափոխութիւն մը մտաւ. Սրբազան Հօր առաջարկութիւնն էր մի միայն խնդակցութեան յայտարարութիւն մը ընելու մտք ուղերձ մը խմբագրել, և բարեարտութեամբ մը ըստ թէ նոյն ինքն երեսփոխանական ժողովը խմբովին ներկայացնէ այս ուղերձը. բայց հիմա խնդրը փոխուեցաւ, մէկ քանի երեսփոխանայ խօսքերէն կ'ոտնեմ որ խնդրոյն աւելի կարեւորութիւն մը կ'որուի, ալ խարժարական նկատում մէջ կը բերուի, և կառավարիչի մեր ազգին դերքը լաւ կընել և մեր այսպան մեր ձեռքը չը կ'ապել : Եթէ մեր մատուցանելիք ուղերձին հոգին այսպէս է և այսպէս կուզուի որ ըլլայ, բնակունայէս շտապել պէտք չէ, և ես յառաջ կանցնիմ բռեւ նաև թէ առ այժմ բնաւ ուղերձ տալ պէտք չէ, ոյլ ապասել գործոց ընթացքին, տեսնել նախ Նորնոր կայսեր օրով ըլլալիքն և ապա թէ՛ գործով և թէ՛ բանիւ. մեր կողմէ պէտք եղած յայտարարութիւններն ընել : Իսկ թէ որ Սրբազան Հօր ըրած առաջարկութեան ուղայն համեմատ պիտի ընթանանք, այն ատեն լոկ խնդակցութեան գիր մը կը բաւականանայ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Ստոր ալ կարտուութիւն չէ մնացած, Սրբազանը խիստ փառաւոր կերպով կ'առարած է զայլ :

ՍՐԱՏԱՋԱՆ ՆԱՌԱԳԱՆ. — Դնորհակալ եմ որ իմ ըրած պարզ առաջարկութիւնս այսչափ կարեւորութիւն ստացաւ. ձեր կողմէն. կարծեմ թէ ալ ժամանակ է մեր ցուերը լայնարձակօրէն յայտնել Օրստատարու Վեհապետին, ըսել որ մեր աղգն ոյքան տարուան հաստարիմ հը. պատակն է մեծապօր տէրութեան, և նորս ցուց պատակն է ուրախութեանցն ուրախակից և զած է. և թէ մեք ալ իրաւունք անկեք հոգնէ,

իրաւունք ունինք գանձէն և իրաւունք նաև խոտապեղալ աղատութենէն : Այս նպատակաւ առաջարկեցի երեսփոխանութեան խմբովին ներկայանալ կայսեր :

Ասոնք ես չեմ միայն առաջարկող . երևալ ժողովաներէն ոմանք ալ եկան ինձ առաջարկեցին . Ժողովոյն կիսայ բողոքէ ինչպէս և արժան կգատի :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՅ. — Բանի որ յանձնախորհուրդ կազմեցինք, կարծեմ թէ յանձնախորհրին առջամները կարող են խորհիլ այս պարագաներուն վրայ, և ըստ այնմ իրենց խումբազարութիւնը պատրաստելով բերել Ժողովոս ուշադրութեան և խորհրդածութեան յանձնել :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Ուրեմն եթէ Ժողովը կհաճի, գոյներ այս խնդիրը, յանձնախորհին թողով մեր հրատարակաւ խորհելիքները խորհիլ և որոշել թէ ի՞նչ կերպիւ ուղերձը խմբազրեւ պէտք է, և պէ՛տք է մի խմբազրել :

ԲԱԶԱՐՈՍԻ ԶԱՅՆԵՐ. — Այո՛, այո՛ :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Կը մնայ յանձնախորհին անդամներն անուանել, և կարծեմ յանդամ կրաւ :

Իրանին առաջարկութեան վրայ ժողովը յանձնախորհին տեղամ անուանեց

- Ստեփանոս Փաշա
- Ալբո Սահակ էֆէնտի
- Նուբան »
- Շահպող Կ »
- Եւսուֆեան »
- Քաղազեան Յ. »
- Փափաղեան Ս. »

Այն յանձնախորհին պաշտօն սահմանուեցաւ մտածել թէ պէ՛տք է ուղերձ մը մատուցանել կայսեր ի դիմաց Երեսփոխանայ, և եթէ պէտք է՝ ի՞նչ կերպով արժան է խմբազրել ուղերձը, և խմբազրեալը բերել Ժողովոյս կարեւի երաժին չափ շուտով :

Ստեփանը ժողովէ առաջ Ստեփանոս Փաշան ծանուցանելով թէ մի քանի գրութիւնք կան դիւանին մատուցուած, հետեցեալ ներկայացուց գանտը Ժողովին, որք են .

1.

Հրատարակի Արաճական էֆէնտիի

Այն հրատարակիրը կարողացուեցաւ, որ Արաճական էֆ. հրատարակուող Բ. Ստ. գրութեան պաշտօնէն, զոր ընտրուած նախորդ նախն ներկայ տարեկան շրջանին համար :

Ժողովն ընդհանուր բուհով անընդունել դատեց այս հրատարակիչը, և թէև Արաճական էֆ. պիղեց բռնելով որ նախորդ շրջան տեսնադարութեան պաշտօնը կատարած է արդէն դուրսէ պահտութիւններով. սակայն իւր թախանձանքն տնւելի մնաց Ժողովին :

2.

Կրատը Առաջարկութիւն Փափաղեան էֆ. ի

Այն գրաւոր առաջարկութիւնը կարողացուեցաւ, որ է .

Ստեփանոս Փաշա

Ստեփանոս Փաշ. Ժողովը ինչպէս բերանայի, նոյնք գրաւոր կտաւ, ջարկեմ կազմել յանձնախորհուր մը, որ պաշտօն ունենայ Նախագահ Սրբազանին Ժողովոս բանալու առթիւ ըրած ատենաբանութեան ի պատասխանի ուղերձ մը խմբազրել, յորում Ս. Հօր ատենաբանութեան խմբազրուող վրայ Ժողովին կարծիքը բացատրուի. և այդ ուղերձը մատուցուի Ն. Սրբազանութեան :

Այս առաջարկութիւնս թէ իրրև կանոնադրական պէտք ստիպողական կը համարիմ, և թէ մանաւանդ Ն. Սրբազանութեան այս անգամ ի բացման ատենաբանութեան պարունակած բնադատութեան արժանի կէտերը բացատրելու համար յոյժ կարեւոր կը դատիմ :

21 մայիս 1876 Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՂԵԱՆ

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Եթէ Ժողովն այս առաջարկութիւնը նկատողութեան արժանի կը համարի, հարկ կըլայ մէկ յղել զայն Նախագահին :

Չայս բնելով ատենապետ Փաշան քուէի շրաւ, և 18 քուէով ընդդէմ 16ի նկատողութեան աննկու արժանի դատուեցաւ :

3.

Գրուոր ատաշարկորին Յուսիկեան էֆ. Ի

Ատենապետ Փաշայի առաջարկութեան վերայ, ատանց կարդացուելու ՈՐՈՇՈՒՆՅՅԱԻ ատենադրութեան մէջ անցնել և յաջորդ նստին թողուլ նաև սոյն գրուոր ատաշարկին :

ՏՆՈՒՄ

ԲԱՂԱԿԱՆ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Թարսյի խորհրդ.

Յօդ. 1 — Թաղերը ներկայացեալ են իւրաքանչիւրն իր եկեղեցւոյ ժողովրդէն ընտրեալ Թաղային ժողովով մը, նախագահ՝ ունենալով Թաղին Բարոզիչը կամ Աւագերէցը : — Սոյն ժողովին միջնորդութեամբ կը հսկէ իւրաքանչիւր Թաղ իր ստանձին մատակարարութեանը վրայ :

Յօդ. 2. — Թաղային Ժողովները պատգամ ունին իւրաքանչիւրն իր Թաղին տարեկան պիտանէն սահմանելու, Թաղ. Խորհուրդն ընտրելու, անոր մատակարարութեան տարեկան համարը պահանջելու և ըստ հարկին երբ և ըլլայ զանի հարցապնդելու իր գործողութեանց մէջ, և վերջապէս իր ձեռնհասութեան ենթարկելու ամեն թաղական խնդիր յանուն Թաղին լուծելու :

Յօդ. 3 — Թաղային Ժողովները կը պարտին Թաղին տարեկան վիճակագրութիւնը համապարփա հարգողել իրենց կեդրոնին վարչութեան, յայտնելով միանգամայն թաղական գործոց և մատակարարութեան բարեբան համար ինչներինն՝ եթէ ունին՝ որում ըստ արժանւոյն կը պատասխանէ Վարչութիւնը :

Յօդ. 4 — Թաղային Ժողովները կը բաղկանան 30 անկան անգամէ որոց 3ը բահտնայ (էթէ կայ) : և Երեք տարին անգամ մը մէկ

երրորդով կը վերանորոգվին : — Առաջին անգամ վիճակը կորոչէ երեք վերանորոգելի խումբերուն կարգը :

Երբ երեք տնդամ պակի Ժողովն, անմիջապէս անոնց յաջորդ կընարվի :

Բ. Ընտրոյիս քաղաքին ժողովականց

Յօդ. 5 — Ամեն Հայ իր Թաղին մէջ ընտրոյ է 25 տարեւոր և ընտրելի 30 տարեւոր, անի որ կարգով գրել զիտէ ու թաղական ծախից ուղղապէս կը մասնակի ըստ կարողութեան :

Ա. Չըրկեալ է ընտրական իրաւունքն անի որ դատաստանապէս գրկեալ է իր ընկերական իրաւանց վայելումն, կամ խելագարութեան պատճառով տնքուական դատված է :

Բ. Արգիլեալ է ընտրական իրաւունքն անի որ ազգային ատեններու կողմէն առժամեայ քուէգրկութեան դատապարտեալ է կամ հոգեւոր պատժի մը տակ է : — Այս արգելքը կը վերնայ երբ պատժին ժամակետը լրանայ :

Յօդ. 6 — Առաջին անգամին կամ երրորդ Թաղ. Խորհուրդ չը կայ Թաղին առաւելագոյն հանգանակողներէն 10 հոգի, Եթէ Խորհուրդ կայ նոյն կարգի անձանցմէ 5 հոգի Խորհուրդին հետ միանալով, ընտրողական ատեան կը կազմեն Բարոզչին կամ Աւագերէցին հրաւիրանօք ու նախագահութեամբ և կը հսկեն ընտրական գործողութեանց ըստ կանոնի :

Ներկայման ցանկը՝ որ սրբագրելի է՝ հաւատար թուով կը բաւէ :

Յօդ. 7 — Ոչ ոք ընտրեալ է առաջին քուէարկութեամբ Եթէ շատանայ քուէարկուայ թիւին կէսէն աւելի քուէ՝ երբոր ընտրողաց մասնամտութիւնը քուէի մասնակցած է :

Իսկ երկրորդ քուէարկութեան մէջ համեմատական առաւելութիւնը կը բաւէ : — Ամենայն քուէարկութիւն առաջին թէ երկրորդ կամ՝ որում ընտրողաց բաւորը զոնէ չէ մասնակցած, իբրև անբաւական անվաւեր է և կըրկեն կը հարկաւորի :

Յօդ. 8 — Ընտրութեանց վաւերացման իրաւունքը Թաղային Ժողովին է, որում կը զինմեն գրութեամբ ապօրինաւորութեան դիտողութիւն կամ գանգատ ունեցողները :

Թաղային ժողովն յետ վաւերացման կեղ-
րոնին կը ծանուցանէ կատարված ընտրութիւնը :
Յ. 9 — Թաղային ժողովները ամեն տարի
յունիսարի մէջ կը փակվին, և ընտրութիւնք՝ և
թէ կան՝ փետրվարի մէջ կատարվելով մարտի
սկիզբը նորէն կը բացվին :

Գ. Մտնաւոր տրամադրութիւնք :

Յ. 10 — Ա. Այն թաղն որ զմեկ 30 ընտ-
րելի չունի՝ անբաւական համարվելով՝ մտակայ
Թաղի մը հետ կը միանայ մատակարարագէտ թա-
ղային ժողով կազմելու համար :

Բ. Կաւ այն թաղերն որ արդէն բաւական
գումով կուզեն միացնել կարողութիւննին մերձա-
կայ թաղի մը հետ՝ աւելի կարելոր ու արդիւ-
նաւոր մատակարարութիւն մը կազմելու հա-
մար, ազատ են միանալու փոխադարձ հաճու-
թեամբ :

Գ. Իսկ այն թաղին մէջ որ անբաւական
գումով չունի դիւրութիւն միանալու, ընտրելիք
քանի ալ ըլլան՝ 30 էն պակաս՝ Թաղ. խոր-
հուրդ մը կընտրեն և իբրև Թաղային ժողով
համարաւոր կըլլան նոյն խորհուրդին մատակա-
րարութեանը :

Դ. Թաղական Խորհուրդք

Յ. 11 — Թաղ. Խորհուրդոց պաշտօնն է
Թաղային գործոց և հաստատութեանց մատու-
կարար հոգաբարձութիւնը :

Պարտք ունի անհրաժեշտ ամեն Թաղական
խորհուրդ, նախ՝ իր թաղին նախնական ուս-
մանց կանոնաւոր վարժարանն ունենալու թէ
մանչ և թէ աղջիկ մանկանց համար, և երկ-
րորդ՝ իր թաղին ազգահամարի երեք գիրքերն
ունենալու, ճննդոց, պսակաց և վախճանաց,
նոյնպէս և հանգանախութեան տօնար մը, եր-
րորդ՝ ասրեցնել կրցածին չափ միայն քահա-
նայ և վարժագետ պահելու և սրահածներուն
կայութիւնը կանոնաւոր արդուստով արժանա-
պէս բարեբիւլու :

Թաղ. Խորհուրդները ոչ միայն թաղային
ժողովոց մատակարար իշխանութիւնը կը վարեն
այլ և կեդրոնէն եկած ընդհանրական տնօրէ-
նութիւնքն ու հրահանգները թաղին մէջ գոր-

ծաղրելու պաշտօնն ու պարտաւորութիւնն ու-
նին միշտ ընդ հսկողութեամբ Թաղային ժող-
վոց :

Յ. 12 — Թաղ. խորհուրդները կը բաղ-
կանան 5 ական անդամէ. մէկ հոգաբարձու և
կեղեցուց միանգամայն և տնանկաց, մէկ հո-
գաբարձու վարժատան, մէկ հոգաբարձու կալ-
ուածոց միանգամայն և յարաբերութեանց, մէկ
հոգաբարձու անտուկի կամ համարակալ կամ
նոստար միանգամայն և ընտանեկան վէճերու
մէջ իրաւարար (!) :

Անձնիր հոգաբարձու իր մասին մէջ յատ-
կապէս ձեռնչոտ՝ խորհրդակից ունի իրեն իբր
միւս չորս պաշտօնակիցները, որք ի խորհրդի
կործէն ամենայն կարեղոր տնօրէնութիւն և
համբարախաղէս պատասխանատու են Թաղա-
յին ժողովին առջին, որում կը պարտին ներ-
կայեալ ամեն տարի մատակարարութեան հաշիւը
Իսկ մտրաման գործոց տաւանին տնօրէնու-
թեան մէջ անձիր հոգաբարձու ինքն է պա-
տասխանատու :

Ե. Բնտրութիւն Թաղ. Խորհուրդոց :

Յ. 13 — Ամեն Թաղ. Խորհուրդ իր
Թաղային ժողովէն կընտրվի բոլէից բացարձակ
առաւելութեամբ՝ անդամոց պաշտօնը նշանա-
կեալ հնգամեն ցամախի մը վրայ զոր նախագահ
և դեւան խորհրդակցութեամբ կը պատրաստեն :

Եթէ Ժողովն այս ցամախը չընդունի, երկ-
րորդ ցամախ մ'ալ կը պատրաստի հարկաւոր
դատված փոփոխութեամբ, եթէ այս ալ չըն-
դունվի, ժողովն իր անդամներէն երկու հոգի
ալ կուտեցնէ ցամախ պատրաստելու գործողու-
թեան մասնակից և այս երրորդ ցամախ պարտա-
ւորապէս ընդունելի է :

Թաղային ժողովը կը ծանուցանէ առաջնոր-
դին Թաղ. Խորհուրդին կազմութիւնը զոր ա-
ռաջնորդն իր կնիքակաւ կը հաստատէ :

Յ. 14 — Թաղական Խորհուրդի մ'ան-
դամ չը կրնար միանգամայն Թաղ. ժողովին
ալ անդամ ըլլալ, եթէ ընտրվի, մէկէն կամ
միւսէն պէտք է հրաժարի :

(!) Այս հոգաբարձուն սովորաբար քահա-
նայ է :

Յօդ . 15. — Թաղ . խորհրդականք իրաւունք ունին և սպարաւորութիւն Թաղ . ժողովին նիստերուն ներկայ գտնելու սէտք եղած բացարձակեանց ու հարցմանց պատասխանելու համար . բայց վիճարանութեանց մէջ ձայն ունին միայն և ոչ բռն :

Յօդ . 16 — Թաղ . Խորհուրդն իրաւունք չունի սահմանելու պիւճէկն դուրս ծախք կամ պարտք բերելու առանց Թաղացին ժողովին արտօնութեանը : Իսկ այնպիսի պարտք մը կերելու համար որոյ գումարը թաղին տարեկան հասոյթին համեմատութեամբ հարիւրին չսանք կանցնի՛ր նոյնպէս և թաղական կառուածի մը վաճառման համար՝ Թաղացին ժողովը չիրնար արտօնութիւն տալ առանց իւր կեդրոնին Տընտես . Խորհրդոց գիտութեան , և հաւանութեան Աղբ . ժողովին եթէ Պօլսի մէջ է Թաղը կամ Գաւառ . ժողովին եթէ գաւառին մէջ է :

Յօդ . 17 — Թաղ . խորհուրդը 3 տարվան համար ընտրված են , և մինչև նորը չընտրվի և Թաղին հաշիւը երկուստեք ստորագրեալ վիճակացոյցով մը չաւանդէ նորին՝ չնիր չը կրնար բաշխել : — Ելլող անդամք վերընտրելի են :

Յօդ . 18 — Եթէ Թաղ . խորհուրդէն անդամ պահիսի սր և է պատճառով , Թաղ , ժողովն անմիջապէս կրնարէ անոր յաջորդը : — Սոյն պարագային մէջ՛ը եթէ խորհուրդին մեծամասնութիւնը խորեալ չէ , մնացող անդամք կը կը պատրաստեն ներկայման ցանկը երկպառակի թուով դոր Թաղացին ժողովը կը գէղչէ :

և

Սրբիւնք շուէճանարի ընտրութեան իսկաքննիչ դիւանաց :

Ատենապետ փառն՝ Նախաքննիչ դիւանաց ընտրութեան համար պահ մը առաջ սկսուած և քննչաց միջոցաւ շարունակուած բռնկհամարին արդիւնքը քննչաց կողմանէ ստորագրեալ և դիւանին մատուցուած ըլլալը յայտնելով , կարգաց ցայն և հրատարակեց ժողովին , որ է .

ՉԵՌՆՀԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Տ . Յովնանէս Բ . Միրեան բռն 48
- Տ . Գրիգոր » Աճէմեան » 60
- Սարգիս Լճիկոսի Աղարկեան » 44

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Յովնանէս ԼՓ Նորեան ! բռն 60
- Գէորգ » Ստիվարսճեան » 48
- Պօլոս » Պաւսասեան » 37

ԿԱՆՈՒԱՆՈՅ ԴԻԻԱՆ

- Յովնանէս ԼՓ Աղնուսեան » 61
- Սահիտան » Պէյրիկեան » 61
- Յակոբ » Քաղաղեան » 58

ՅԵՐԱՅԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Տիգրան » Եւստօֆեան » 61
- Օշօէն » Խօճատարեան » 61
- Նապօրէթ » Շահպաղեան » 61

ՀԱՍՏԱՐԱԿԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Համարձակ ԼՓ Մողպաղեան բռն 60
- Եղիտալ ԼՓ Մէլիքեան » 61
- Յարութիւն » Մէլիքեան-Գուլի » 40

ԻՐԱՍԱՊՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Տ . Ներսէս Վ . Աղանեան բռն 43
- Կարապետ ԼՓ Շահպաղեան » 46
- Նամ » Քաղաղեան » 34

ՆԱԽԱՉԵՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Միքայէլ » Մամիկոնեան » 61
- Ռուսինեան » » » 44
- Ասաբել » Սլիօնեան » 34

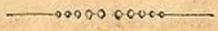
ԽՄԱՍԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆ

- Կարապետ » Իւթիւճեան » 59
- Պետրոս » Քէլիւտեան » 46
- Սահիտան » Փապաղեան » 44

Հեռուադիւս սոյն ընտրութիւնը վաւերացու ժողովին , և ընտրելը Նախաքննիչ դիւանաց անդամ հռչակուեցան :

Ատենանը զոցուեցաւ ժամն 10 1/2 ին :

ԱՏԵՆԱԳՊԻՐ ԱՏԵՆԱՊԵՏ
 Գ . Յ . ՄԵՆԻԿԻԱՆ Ս . ԱՐՄԱՆԵԱՆ

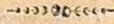
ԱՁԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՑՈՒՄ 1876 ԱՄԵՆ

Ն Ի Ս Տ Գ . [Սրտաբոյ կարգի]

26 Մ Ա Յ Ի Ս 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ . — ԱՄԵՆ . Ս . ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ . — ՍՏԵՓԱՆ ՓՈՇԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱՁԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆՔ

ԿՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆՔ

1. Խորէն Ազգեպետի . Նառ Պէյ Բ.
2. Կարապետ Եղեթի . Սնորբան Բ.
3. Ամբրոսիոս Վ . Ռոտրինանց Բ.
4. Գարեգին ,, Եմաթարևան Բ.
5. Խորէն ,, Կերրոյանց Բ.
6. Հմայակ ,, Կոմարեան Բ.
7. Մատթևոս ,, Խղթրեանց Բ.
8. Յովհաննէս ,, Փարիզեան Բ.
9. Կերակոս ,, Ասլանեան Բ.
10. Պօղոս ,, Խօռտուան Բ.
11. Եղեթի ,, Աթաշուհի Բ.
12. Արևտաղկոս Գ . Մամիզեան Բ.
13. Գեորգ Աբղուհի Բ.
14. Գրիգոր Աճեան Բ.
15. Խորէն Փնչկովանեան Բ.
16. Յարութիւն Արեճրեան Բ.
17. Յովհաննէս Սգրեան Բ.
18. Ստեփան Ստեփաննուան Բ.
19. Սահակ Տ . Սարգսեան Բ.
- 20.

ԱՏԻՍՐԻԱԿԱՆՔ

(Ա. Վիճակ)

- Գունդապետ . Կէտրիի փառաւ և
Գունդապետի դուրս
21. Գրիգոր Պէրպէրեան Բ.

- Բ. Բաղադրուած թիւն առաջին :
- Գ. Քաղաքացիութիւն լաւատոր սրտաձայն :

22. Գեորգ Ստիվարանեան Բ.
23. Խաչիկ Մանկատարեան Բ.
24. Կարապետ Աղարդմանեան Բ.
25. Համբարձում Մաղպուտեան Բ.
26. Մինաս Գափառմանեան Բ.
27. Յովհաննէս Խօռտանեան Բ.
28. Յովհաննէս Պոյանեան Բ.
29. Յովհաննէս Սուրենեան Բ.
30. Ն. Մկրտչեան Տարթար Բ.
31. Պօղոս Պատմուան Բ.
32. Պետրոս Գեղեթեան Բ.
33. Ռոտրինան Բ.
34. Սարգիս Աղարդեան Բ.
35. Սահակ Աղբո Բ.
36. Սեփեան Մանուկեան Բ.
37. Փնչկովանեան Տարթար Բ.

(Բ. Վիճակ)
Պէրպէրոյ

38. Բարսեղ Հայանեան Բ.
39. Կարապետ Ս. Խիճուանեան Բ.
40. Յարութիւն Մարգարեան Բ.
- Եղեթի
41. Խաչատուր Գաղարեան Բ.
42. Կարապետ Գ. Փարիզեան Բ.
43. Մարութ Տրեմեան Բ.
- 44.

Խախտար Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Շահեան Բ.
46. Յովթիկ Ս. Մաղլուան Բ.
47. Արթուր Պատմանեան Բ.
48. Ստեփան Աղանեան Բ.

- Խախտար Ս. Կարապետ Բ.
49. Միշեան Պահնդարեան Բ.
 50. Յովհաննէս Շիւանեան Բ.
 51. Կերրոս Ալանանեան Բ.
 52. Տրպառ Փարիզեան Բ.
- (Գ. Վիճակ)
Թիւրա
53. Աբիկ Ռեճեան Բ.
 54. Գրիգոր Ալեքսիանեան Բ.
 55. Մարտիրոս Յ. Տրեմեան Բ.
 56. Միքայէլ Մամիզեան Բ.
 57. Կլեան Բարազեան Բ.
 58. Ստեփան Կեղեթեան Բ.
 59. Տրեմար Մ. Կրօնագրեան Բ.
 - 60.
 - 61.

Գաւառի փառաւ

- Միշեան Բ.
63. Կարապետ Պ. Պրեանց Բ.
 64. Յակոբ Կոտայեան Բ.
 65. Յակոբ Պ. Կորատուանեան Բ.
 66. Յովհաննէս Աղարդեան Բ.
 67. Տրեմար Երուսաղեմեան Բ.
- Պէրպէրոյ և Գաւառի
78. Յարութիւն Միշեան—Գաւառի Բ.
- (Գ. Վիճակ)
Գաւառի և Թիւրքի
69. Յովհաննէս Խօռտեան Բ.
 70. Ստեփան Պէրպէրեան Բ.

	ԳԱՆՅՈՒԱԿԱՆ ԵՐԵՍԳՈՒՆՆԵՐ	Մուշ
71. Կրթական Դասարաններ	Բ.	121. Առեփան Պ. Պ. Փարպեցեանց
72. Միջին Կրթական	Բ. Պ	Տիկրիկ
Զարրգրային		122.
73. Յակոբ Եղիշեան		Չկորուսն և Մարաշ
Ենիմուսղէ Սասարայ		123.
74. Օգոստ Թանասարեան	Մ	Տրսպիզոն
75. Թօփղայում		124. Մկրտիչ Կիւրեան
Էրուզ Ս. Եղիս և Ս. Աստուսամիկն		Բ. 2
76. Գարեգին Յ. Մեմբեան		Պարսաւս
Գարու Ղլիկ		125.
77. Աստիա Խիտապուշեան		Տիգրանակերտ
Հիասր և Պյուսի գիւղ		126. Թաղոս Թէշեան
78. Յովհաննէս Երեւան		Բ. 2
Եսր գիւղ և Սրէկիս		Ղան
79. Ղազար Հոփեան	Բ.	127. Սիմոն Մարտեան
Պարսաւս		Արարանք
80. Առատուր Գուրաշեան		128.
81. Մկրտիչ Գ. Կասեան	Բ. Պ	Հաղկո և Սյնրայ
82. Յովհաննէս Կրճիկեան	Բ.	129.
Բարսեղեան		Սերասուիս
83. Գարեգին Չմեղեան		130. Մկրտիչ Մեմբեան
84. Գարեգին Գ. Տառեան	Բ. Պ	Ռուսուիս
(Ե. Վիճուկ)		131.
Սասարիս		Կարս
85. Ալեքսան Պէշեան		132. Արթուր Յ. Արթուրեան
86. Ալեքսան Բոլոյեան		Չմեղեան
87. Եղիազար Մեմբեան	Բ.	133. Համբարձում Մարթիշեան
88. Մինաս Համբարձեան		Բ. 2
89. Յակոբ Բարսեղեան		Գարսաիս
90. Յակոբ Ամանեան		134.
91. Եղիազար Եմբարեան	Բ. Պ	Աստուս
92.		135.
93.		Արդերոյ
94.		136. Մարթոս Արթուրեան
Խոստիս		Բ.
95. Ալաքի Ալթուն Տարբ		Էօզրատ
96. Առատուր Պ. Մարտեան		137. Լուսինե Պարթեպեան
97. Ռեթոս Պիլիկեան		Բ. Պ
98. Սարգիս Արարեան		Մարտիս
99. Սարգիս Արարեան		138.
100. Սիմոն Մկրտիչեան		Իղմիր
		139.
		Էգեկատու
		140.

ՕՐԱԿԱՆՐԳ.

Ռեդիսն մատուցանելի վեճախառ կայսեր ի դիմաց Վզգային Ժողովոյ

Այսօր Սրբազան Պատրիարքի կոչնագրով երեսիփոխանք արտաքց կարդի Ժողով հրաւիրուելով, առաւօտեան ժամն 2 ին ատենան կազմուեցաւ ներկայութեամբ 48 երեսփոխանաց, որոց թիւն հետզհետէ աւելնալով վերջուպէս 65 ի յանդեցաւ :

ԱՏԵՆԱԳՅՏ ՓԱՅՍ. — Ժողովն՝ ինչպէս որ գիտէք, իւր նախորդ նստին մէջ նորընտիր Վեհ. Կայսեր ուղերձ մը մատուցանելու խնդրոյն վերայ խորհելով, այս մտտին յայտնուած գումարացան կարծիքները ընդէ ետեւ, 7 անդամներէ յանձնախումբ մը կազմելու և անոր յանձնեց առաջարկեալ Ռեդիսն կարեւորութիւն ունենալը կամ չունենալն որոշել, և ըստ այնմ՝ մատուցանելի Ռեդիսն ծրարիլը խորհրդելով՝ շուտ ընդ իրոյթ ներկայացունել Ժողովին ի վերջնական որոշումն :

Նոյն յանձնախումբն երկուշարթի օր Սըրբազան Պատրիարք Հրո նախադաշութեամբ մեծապայ մատամբ նկատ կազմելով՝ Ռեդիսն վերայ խորհրդածելէ և անոր կարեւորութիւնն որոշելէ ետեւ, ծրարիլն ալ պատրաստեր է և այսօր կը ներկայացունէ Ժողովին ի վաւերացումն : Սա-

կայն նոյն ծրարիլը վիճարանութեան ենթարկելէ ստալ պարտաւոր ենք նստ Ռեդիսն կարեւորութիւնն հաստատել, վասն զի անցեալ նրատին մէկ երկու կարծիք յայտնուեցան, որոց մէկն ալ այս էր թէ Ս. Պատրիարք յանուել և ի դիմաց Ազգիքն՝ պէտք եղած շնորհաւորութիւններն որդէն ի պաշտօնէ ըրած ըլլալով, հարկ չմտար Ազգ. Ժողովոյս իր կողմէ ալ Ռեդիսն մատուցանել Վեհ. Կայսեր, և որտէս զի այս մտան ժողովականաց միտքը լուսաւորուի, կը խնդրեմ յանձնախումբն անգամներէն որ շնորհ ընեն Ժողովոյս բացատրել թէ ի՞նչ խորհրդածութեամբ Նրեսիփոխանական Ռեդիսն մը կարեւորութիւնն որոշեր են :

ԱՊՐՈՍ. ԷՏ. — [Ի դիմաց Յանձնախումբն] Նկատելով որ կայսերական նոր դահստալութեան արթիւ ուրիշ ազգաց կողմէ շնորհատրտական ուղերձներ հետզհետէ կը մատուցուին Վեհ. Կայսեր, յանձնախումբը հարկ տեսաւ որ մեր ազգն ալ իբրև հաստատրիմ հպատակ Օսմանեան Տէրութեան շնորհաւորական Ռեդիսն մատուցանելէ ետ շնաց. մանաւանդ այսպիսի պարագայի մէջ իւր երեսիփոխանութեան միջոցաւ և պաշտօնական ուղերձիւ Կայսեր ներկա-

յանալու սարսափարթիւն ունի, այնպէս որ՝ եթէ որիչներն ալ Ուղերձ շնատաշտանն, մեք պարտաւոր ենք մտաուայանել. քանզի հարկը կը պահանջէ որ այս միջոցս հպատակ աղբայ իրարանչիւրն առ Տէրութիւնն սենցած հաւատարիմ հպատակութեան յարդանքը յայտնէ ուղղակի իւր Օղտոս. վեհապետին:

ԱՅՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. Լեցիլը յանձնարարին տուած րացատրութիւնը, ծամ է սոր՝ Ուղերձին կարեորութիւնն ընդունելու համ շնորհունելու մասն ձեր հաւաքական կամքը յայտնել:

Չոյս քակով Ստեանայեա Փոչան քուէի գրու Ուղերձին կարեորութիւն ունենալ կամ չունենալու խնդիրը, և Ժողովը միաձայնութեամբ անք կարեորութիւնն ԲՆՅՈՒՆՆԵՑ:

ԱՅՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուղերձին կարեորութիւնն ընդունուեցաւ Ժողովն. կը մնայ այժմ յանձնարարին կողմէ խորագրեալ ծրագիրը նկատողութեան տանու: Գլխանին յանձնուած ծրագիրը տաճկերէն է. շեմ գրտեր՝ հայերէնի վերածուած է թէ ոչ. առ այժմ տաճկերէն բնագիրը կը կարգանք. և ետքը հայերէնի կը թարգմանանք՝ եթէ հարկ դատուի:

Հեռուայեա ծրագրին տաճկերէնը կարգացուեցաւ, որ է

ՕՐԻՆԱԿ ՌԵՂԵՐՁԵՑ

Ենչեթիւր, Գոտրեթիւր, Մէհտայեթիւր Անյնի Նեթեթ սիմֆոնիսթիկա Փատրիարքարկ Էֆէնտիպ Հարիթիլի:

Փաթիւը Աւիպտիւթը Օսմանից շերքի վուզու պուրան ձեւիւսի Հիւսնուղերի՝ սիւ ճիւճի թեւարայի Փատրիարքիւրի միաբանի վե միաթիլիլը, վե սիօրս պէյլիս իսիտիլը ստիւլ վե թեպիլը խաւս, սիլը տարը ճնտրոթ հակաթ պետրտին թուր վե հուրիլ տրմիս օրտուր միսեւ

էմ օրնալը. զիլլոտ էսամիլ անճիդանճիլ մուհարէր վե միւսիլա օրուլ, պո իրատէյի Սէնիյէ թէ թէ՛սիս օրւնան նիլաաննամէյի Մելլիլի շարիւրանճիլ անճիւսմընա թիլվիլզէն ինթիլաուլ օրւնարաւ, Մէմուլլիլ մարտուէյի Դաշանիլլը ինտէ մի թիլվիլթիլն Էրմիլի միլլթիլին սիլ ճիւճի Էֆրատը դուլլիլին վեբուլթի Մելլիլի ո մուսիլի սրֆիթընը համիլ վե հայիլ օրւն մէճիլիս ունուսի աղալիլի դուլլիլի րատիլլիլ շիսիլիլի սիլթիլ իճրայէ միւստրէաթ խոթիլզ:

Էրմիլի միլլթիլի սիլ էրիլ սէնիլլը ստուտ գաթիլ ճանկիլրանն իլէ պո Փատիլը Փատիլլալիլ սարըլըլ, վե սրմըլ հրրիլ ճան վե նուրի սյն կիլլ սիլլ, վե քնտու սիլլթիլթիլ միլլթիլիլ, վե ճիւճ տարիլ ումարը րու հանիլց վե ճիւսմանիլի հաղընսա ինայեթ վե իճան պարըլըն խթիլաւթ վե մուսիլիլ գաթիլ վե մաէյիլէս իլէ թէ՛սիս վե թէ՛միլն օրւնանը օրան հուգաղը խտրիլ Մելլիլիլի՛ Սայիլ Սալթանաթը Մէնիլլեթ թիլլամը իլէ մուհաֆաղը իթիլլ տիլ:

Ենչեթիլլ Փատրիարքարք. Փետիլը ձե՛նեթիլլաղարը Հարիթիլ Ենչիւրալիլլիլ ճիլլիլ Հիւսնուղերիլլեթ մէջ հուտ սլմ մէտնիլլթ օրան ոճգոթի իճրապիլը աղու ո ստու վե միւստիլթը դաթիլն սրւլընան թանդիլլաթիլ իսպիլլիլին շերքի թէ՛սիս օրտուր միսիլը, Չաթիլը Ենչիլթիլիլլաթը Հարիթիլ Փատրիարքիլլիլ ճիլլալի Հիւսնուղերիլլեթ տարիլ պուրն միւսետոթեյն ինայիլ Ֆիլլիլաթը իլէ նէֆս իլ ճիլլ վե ինթիլաւթը զիւսանիլց իլէսիլ սիլը սուտիլ խտրիլ ունուսիլլիլն իճրայիլ թանրիլլ իլէ պո Տիլլթիլ Օսմանիլլիլն դուրիլ վե շիլլթիլ թիլլաւտիլլա վե քիսալի թաղվիլ վե թիլլայիլլա իլլմէսիլ, վե ճիլլ անաղարը Օսմանիլլիլն սրւ էրիլզէն ճիլլիլ րուսթ վե մուսուրիլլ իլլմէսիլ, վե սրմըն կիլլիլ Էրմիլի միլլթիլին տաշտիլլեթ պաղը միլլթիլլե շեթիլլիլ միլլթիլ վե կեօրտիլիլ միլլթիլլիլն սիլ վե քնալը իլէ էսիլլ սիլլ գաղմամաղ ճիւսիլ ինտիլլեթ միլլ թե՛նսա վե միւսիլաղը սըլ:

Փատրիարքարք. Սուլլան Սարալըլ էնչիլլ Էրմիլիլ թիլլիլ

իւն Տեղեթի Օսմանիէի Երբորս դըմաւանտ
 թէ՛ սիս իմտիրերի կրպի, Սուլթան Սուրատ
 Խամիս Հազրեթէրի տախի զըլուպը ամեն յի
 Ֆէթհ ին իմայի հարկրէթ վն ատպէթը Օս-
 մանեանը քեաթֆէ յի Մէժուլթի մահրանտն րեֆ
 ու րեքը սուլթանուզը, պիրիճճի խաթիթը Հիւ-
 մայիճըլը ինտն միանտիրճ իրատաթը Մէնթը վն
 մէպուտի մեզուտն իլէ սապիթ վն միւթէհադ-
 գուզ ուլուզընտան, ևէվը մէսուաը ճիւլիսը
 Շահանթէրի ևզլէ պիր պէպիւք կիւն տիր քի, ու-
 նրն խաթըրէտի՛ ունում մէտիրին ևէշանընտան
 պիր ան վն տազըրս զայլը սըմեանաղը, վն
 Թարիխը Օսմանիտն տախի վտաի պիր մէյտան
 զազունուպ նէվատիրը վազայիի խաղրկէտն ու-
 մազ իւղէ մուրասա հըրսֆ ին կողըլուդս
 էրքան սրտս զու հաակպի ին, ևէվը մէսուաը
 մէղրիւրուն շէրֆ հարսլինտն սէրու հէր ևէր-
 աէ վն հազգա րի հէր խանէ վն գուլխարատս իւ-
 րէրէրտէն նէպան վն Ֆէյէլան խան մէսրէթ-
 թի ումուլկէնին սու զա վէրի տախի պիր թէր-
 ճիւմանը ստաղը վն հազիլիսի սըմազ իւղրէ իւ-
 սու մահչէրի ումուլկի թաղաթիս իճթխար իւ-
 տէր, վն ճիւտաը Մալիք էլ միւլրին իրատն յի
 ևէլիլէտի վն պլըճիւթ թէպուպի ճաւախհաթիւ-
 րինին ինում վն տըրուտի ին վուզու սուրան ճիւ-
 րուտի Շահանթէրինի թէպուրի վն թէ՛նթիլթիւ
 քէտալի իճթիլխար կըլրիւք: Միւլթիճէ միւ սթէլ-
 չիի գալտիսիլը սլան հազըր վն մէսրէթ վն
 վն շիւր վն մահչէտն ի հատաը լայըզընտա ի-
 Փասէ խոթ քիլիստի սուլթադ՝ միւթէհէլը սլ-
 տաընտան, իւզէրիսիլը Ֆարըզ այն սլան թէ-
 զայիսաը կօք ու իւզպըը Շահանթէրի վն Վիւ-
 քէլայի Ֆիլիսում վն պէնամըն ինզիմում վն ան-
 վանը թէպալին վն միւթֆիֆաղը էթէրի էտի-
 յի խաղրկէտնին հազգա րի վերտի գէպան ի
 սինիլը սլտուզըմըզ, վն Տեղեթը մաթպուս վն
 վն թանըրըզն թէրազըրեաթ վն մամարկէթի
 ուղարընս պոււտան պէպլէ տախի իճթայի Ֆէ-
 րիւզէ յի սատաղաթ վն լըղըմէ իւրտնմաթէ հա-
 զըր վն անտաէ սուրանաղըմըզ մալիւը մապի
 մէվաւմի Հազրեթի Փատիլհաթիլի պուլթուլու-
 զին, ու սրպատն վն գաթլպիի աճիւրը խաղրէ-
 աէ էր ու Ֆէրեան լաթֆ վն իհան Շէլրիթ-

լու, Գուտրէթլու, Մէհալթլու Վէրի նկմ-
 թիլիլը Փատիլհաթիլը Էֆէնտիլիլը Հազրեթէ-
 րինին տիր:

ԱՆԵՆԱԳՆՏ ՓԱՇԱ. — Կարծեմ թէ թարգ-
 մանութիւնն ալ կէտը է լսէ Ժողովն, որպէս զի
 տանկերէն ըու չհասկոյրներն ալէկ մը իմանան
 ուղերձին պարունակութիւնը: Կլնոյրեմ՝ յանձ-
 նախարի անգամներէն որ թարգմանութիւնն ալ
 եթէ կայ՝ ներկայացունեն:

ՓԱՓԱՋԱՆ Ս. ԷՃ. — [Ի ղիսոց յանձնա-
 խնդին] բոս առ բոս թարգմանութիւնը սրա-
 բոստ չէ, բայց խնասոր կրնամ՝ ներկայացնել,
 որ թէ և տանկերէնին ամբողջ թարգմանութիւնը
 չէ, բայց կրտէ որ խնասան ամբողջ է:

Չոյս ըսելով Փատիլուան Էֆէնտին կար-
 զայց հետեալը.

Ձեր Վեհափառութեան Գահաղար իրենը
 Հորհարել կիտթաթը Կոյսերախան հրամանաւ
 հատաստեալ Ազգ. Մահճանաղարութեան համա-
 ծայն կազմեալ թո բքիոց համայն Հայոց ներկայա-
 ցուցիչ երեսխխանական ժողովոց ստորաբեալ
 անդամք, ընդ գրիւնըմոյը բարձր գահացը զըր
 հինգ հարիւր տարիէ ՚ի վեր թուրքաբանակ հայ
 ազգը անձնուր հաւատարմութեամբ ընդդրեալ
 և սիրաճ է, անոր հովանաւորութեանը ներքե
 պահպանելով իր կրօնի տըրտութիւնը և իր
 սոգգ. գործոց համար զանազան և կարեւոր ա-
 ռանձնաճորհարմաներով և սրտօտնութիւններով ՚ի
 վազուոց հատաստեալ և սպահախեալ ինքճօրէ-
 նութիւնը, յոստըլով և վտաս ըլլալով որ ինչ
 պէս Ձեր երջանկայիչաւտակ հօրը գահախոր-
 թեան առաջին մեծաղծութիւնը ելաւ թան-
 դիմաթի խաղրկէ հատաստութիւնը նայիպէս և
 Ձեր Վեհափառութեան գահաղարութիւնը ժա-
 մանակին պահանջմանը պատասխանող նոր
 կարգադրութիւններով սրտամութեան մ'ջ գո-
 ուաւոր տեղ մը բռնող Օսմանեան կոյսերութեան
 ոյժը և փառքը պիտի աւելցնէ. որով բոլոր Օս-
 մանեան երկիրը անդորրութիւն և ինտութիւն
 պիտի տեսնէ, և մասնաորոքար հայ սոլըզ

դատուաց մէջ կրած հարստահարութիւններէն շարքովին ազատելու յոյսը սխտի անենայ : Սուլթան Մուրատ առաջին ինչպէս Էտիքնէն գրուելով Օսմանեան Կայսրութիւնը Եւրոպոյ մասին մէջ ալ հաստատեց, Սուլթան Մուրատ հինգերորդն ալ հասարակաց սիրտը դրուելով Օսմանեան ազատութեան և արդարութեան զըբոշարը համայն Օսմանեան երկրին մէջ սրբօրէն ինչպէս իր առաջին Հրովարտախօս յայտնած բարձր կամէր և խոստումները կատարուեն, որով Ձեր Վեհափառութեան գահակալութիւնը բոլոր ժամանակից անձանց մտքէն վաղրկեան մը անգամ չզիտի անհետանայ, և Օսմանեան պատմութեան մէջ մեծ տեղ սխտի զբաւէ, և իբրև մեծ և նշանաւոր դէպք անգամանակայ տատերով գրուելու տրժանի է : Սոյն երանութեան օրը ամեն տեղ և ամեն տուն ու խրճիթ սրտերէ բլլած ընդհանր ուրախութեան հաստատրիվ և ճշտորիտ թարգմանն ըլլալու համար վտիթայիմք սոյն ուղերձը մատուցանել, և Աստուծոյ անունը կամօր և Ձեր Կայսերական բոլոր հպատակաց հաւարմամբ և բաղձանքը հաստատուած Ձեր Կայսերական գահակալութիւնը շնորհարել :

Այս մասին շնորհակալութիւն և դճոնանկութիւն յայտնելու համար պէտք եղած բառերը դտնել անկարելի ըլլալով, Ձեր Վեհափառութեան կենաց եփուտացը բազմանալուն և մեծուհոշոյի Նախարարաց բարեյաջողութեանը համար բարեմաղթու ենք. տէրութեան և երկրին յառաջադիտութեան և շինութեան մասին տակէ վեհմըն ու ծառայելու պատրաստակամութեամբ

Մնամք .

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԵՃ. — [Ի յիմաց յանձնախորհի] Ուշադրութիւն կիւնդրեմ . թէ և հայերէնին մէջ կրիտիկաներ կան, ստիպեմ տանկերէնին մէջ կիկուած են. եթէ անգամ մ'ալ տանկերէնը կորցուցայի, ամեն որ կհասկրնայ :

Բազմութիւն երեսիտանք ձայնակցելով Եւսուֆեան էֆէնտիի առաջարկութեան, տանկերէն ըմագիրը վերստին կարգուցուցուց :

ԱՏՆՆԱՊՅՑ ՓԱՇԱ. — Սուլթան խօսքը Մուրատուան Սինն Պէյ խնդրած է, բայց նախ պէտք է յայտարարեմ թէ ծրագրին մէջ ծանրակշիւ կէտեր կան. արդեօք անոնց ամենուն ալ ողջոյն թախանցել հոգի չէ՞ նախ բան զվճարմութիւն. կարծեմ թէ նախ պարտ է բացատրութիւն ըսել Յանձնախորհրդի՞ ընդունած ծրագրոյն ողջոյն և անոր պարտեակած գրիտուր կէտերուն վրայ և ապա մտնել վիճարանութեան տագարկը. ո՞վ կուզէ յանձնախորհրդին կողմ մեզ այդ բացատրութիւնը տայ :

ՍՐԲԱՊԱՆ ՆԱՍՆԱՊԱՆ. — Քանի մը բառով բացատրեմ այդ կէտերը Նախ ողջերձը կսկի կայսեր գահակալութեան շնորհաւորութեամբ : Երկրորդ կիւնչ տագարչին սոսմանադրութեան տանձնաշնորհումը և անով տագրին զո՞ն եղած ըլլալը : Երրորդ նոր գահակալութեան թուականին մէջ ունեցած մեծամեծ յոյսերուն վրայ ուրախութեան կոյսոնէ : Չորրորդ մասնաւորապէս զառտարմանի հայ ժողովրդեան կրած հաստահարութեանց բորձուտ կիւնդրէ, և վերջոյն՝ Հայոց աղէի իբրև ամենակարևոր տարր Օսմանեան պետութեան կիտտանայ ծառայել տէրութեան ողւով և արդեամբ :

ԱՏՆՆԱՊՅՑ ՓԱՇԱ. — Ըսել է որ ողջերձին պարտակութիւնը կկայանայ մա գրիտուր կէտերուն վրայ . 1[՞] Շնորհաւորութիւն . 2[՞] Մեր աղջոյն առանձնաշնորհութեանց մասին դճոնանկութիւն . 3[՞] Նրանոր բարեաց և բարեհորոգմանց ակնկալութեան և փոխադարձաբար Սգգրին կողմէն տէրութեան ամեն կերպ ծառայութիւն մատուցանելու պարտատականութիւն, և 4[՞] Հայտատանեաց կրած Հարտահարութեանց յիշատակութիւնը և անոնց խաղաղապետ բարձման յոտադրութիւնը : Արդ պէտք է մեզ սոյն կարևոր կէտերուն վրայ լրձութեամբ խորհրուծել, և մասնաւորապէս ըսել կուեւ թէ արդեօք սոյնսխտի ուղերձի մը մէջ Հարտահարութեանց յիշատակութիւնն ընել կպատշաճի թէ ոչ :

Խօսքը Սինն Պէյին է :

ՄԱՂԱՌՅԵԱՆ Ս. ՊԵՅ. — Ողջերձին բուժանդակութիւնը կընդունելիմ, ի բայ տառալ մէկ երկու կէտերը : Նախ Հոյսատանի հարստահարութեանց կէտը յիւեցնել աղէկ չեմ

տեսներ, և այդ կէտը թեթև բառով մը անցնել կառավարիեմ : Երկրորդ՝ Նախարարաց մասին եղած խօսքն ալ վերջնել կառավարիեմ : Իսկ երկրին ծառայութեան և սրտատանութեան պատրաստ ըլլալուն վերաբերեալ յայտարարութեան գորով՝ արեւաք բուն ալ յաւելուլ կառուարիեմ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՃ. — Սիմոն Պէյին դիտողութիւնը Հայաստանի հարստահարութեան վերաբերեալ կէտի մասին՝ իրաւացի կգանձեմ : Վասն զի այդ կէտը մասնաւորապէս յիշատակելէն այնպէս մը կհասկցուի թէ՛ հոյ ըլլալուն համար կհարգարուինք, մինչդեռ գաւառներուն մէջ տերութեան օրէնքները մեռեալ տառեր դարձած ըլլալուն համար բարորութիւն չէ մը նոյցած, և հարստահարութիւնն ոչ միայն Հայոց՝ այլ ընդհանուր գաւառացոց բաժինն եղած է օրինաց կատարեալ գործարութիւն չըլլալուն համար, ինչպէս որ Նորընտիր Այսպին ալ իւր առաջին հրովարտակին մէջ կանխարկէ ըսելով թէ օրէնքներն ոտքի տակ առնուած են : Ուստի ևս ալ Սիմոն Պէյին ձայնակցելով կառավարիեմ որ Հայաստանի հարստահարութեանց կէտը բարձուի և միայն գաւառները յիշատակելը բաւական համարուի :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՃ. — Փափաքելի էք որ Նուրեան էֆէնտի ուղերձի մասին ունեցած զիտողութիւնները նոյն ուղերձը խմբագրող յանձնարարին մէջ ընէր, որու ինք ալ անգրասակից էր : Թէև ուղերձին խմբագրութիւնն Ապրո էֆէնտիին է, որոյ շնորհակալութիւնս կայսրեմ և կրաղձամ որ ժողովն ալ շնորհակալ լինի, սակայն ամենուս համաձայնութեամբը խմբագրուած է, և կարծեմ թէ յանձնարարին մէջ ուղերձին վերջին ձեւը դնողներն ալ Նուրեան և Փափաղեան էֆէնտիներն էին :

ՓԱԶԱԶԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Ես միայն էի զիւանադպիր Արապկեալ էֆ. ին ձեռ, Նուրեան էֆ. վերջն եկաւ :

ԱՅՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Կաղաչեմ, Քաղաքեան էֆ. յանձնարարին վրայ քննադատութիւն մի ընէք, բուն իսկ Ուղերձին վրայ ալ փոփոխեցէք ձեր դիտողութիւնն, եթէ ունեք :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՃ. — Կրկու խօսքով հտակցնել էր միտքս թէ Ուղերձը խմբագրող յանձնարարին մէջ, որոյ անդամներէն մէկն ալ ևս էի, անհամաձայնութիւն չկայ այդ կէտին համար : Այլապէս զիտցած մէկ բանն՝ Հայաստանի հարստահարութիւնները, զանի մեր նորընտիր գահակալէն պահելը նոյն իսկ Օսմանեան տերութեան կամոց հակառակ գործել է. քանի որ մեր գահակալը կողք ամեն բանի ճամբար տութիւնն իմալ, գէշութեանց բոյնը գտնել և դարմանել, մեր ինչո՞ւ պահէնք. միթէ չը գետնի Բարեխնամ Կառավարութիւնն՝ որ Հայաստանի մէջ ընդդէմ իւր կամոց գէշութիւններ կը գործուին : Քանի որ մեր յոյս ունինք այսուհետեւ պիտի բարձուին այդ գէշութիւնները և բանի որ Ուղերձին սարունակած այդ կէտն որ և է բարոյական նպատակ մ'ունենալէ հետի է. կատարելեմ որ ընդունուի այդ մասը նոյնութեամբ :

ԱՅՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Խնդիր՝ Քաղաքեան էֆ. մեր ազգայնոց կրած հարստահարութիւնները Տէրութեան յայտ առնելու վրայ չէ, այլ զանոնք շնորհարարական Ուղերձի մը մէջ նորընտիր Այսպեր մատուցանելն պատշաճ կամ անպատշաճ ըլլալն որոշելու վրայ է. նոյս կէտին վրայ կողոյշեմ ձեր կարծիքն յայտնեցէք :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՃ. — Սրդէն իմ կործիքս յանձնարարին բերած Ուղերձին համաձայն ըլլալով, կարծեմ ըսել ուզեցի թէ Հայաստանի հարստահարութեանց կէտն Ուղերձին մէջ դուրս կը մտնէ :

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Յ. ԷՃ. — Ես ալ իբր անգամ Ուղերձը պատրաստող յանձնարարին՝ երկու խօսք պիտի ընեմ չէ թէ վիճարանութեան համար, զի վիճարանութեան հարկ չկայ : Մեր յանձնարարին ընկերներէն մէկն՝ այն է Քաղաքեան էֆն, պատրաստած Ուղերձիս հոս գալէ ետեւ աւելորդ կը կարծէ յանձնարարին անգամայն անոր վրայ դիտողութիւն ընելը. բոցց կէտ մը կայ որ ուղարկութեան սովորն է, ըրնական է որ ամէն ժամանակ՝ երբ մէկ քանի հոգի կը միանան այս տեսակ խմբագրութիւն մը պատրաստելու համար, ամենքը չեն գրել, այլ

խորանջի որ անդամ իւր դազախազը կը յայտնէ, և մէջերուն մէկն իւր վրայ կհասնու իրան ըստգրութիւնն : Այսպէս մեր յանձնատուներն ալ տնկեալ երկու շարքի որ գումարու ելէ կեալ, երբ պահ մ'առաջ Ատենտուկտ Փառչպին ըսածին պէս Ազգերձին կարեւորութեան վրայ խորհրդածեալով անոր պէտքը ճանչեց, նոյն՝ Ազգերձին պարտաւորելիք սկզբունքներն որոշուեցան և հոյեբըն թերուով գրի տանուեցան : Մնաց խորհրդութիւնը՝ որ կարգաւորեալ կերպիւս տանձերէնի պիտի վերածուէր - սպա ալ յանձնատուի անդամներէն Ապրո ԷՖն . իւր վրայ առաւ և խորհրդութիւնը պարտաւորեց, որուն համար ինչպիսի Բաղրայեան ԷՖ . շորհարարութիւն յայտնեց, նոյնպէս ևս ալ կը փութամ շորհարարութիւնս յայտնել Ապրո ԷՖնին : Արնայ ըլլալ որ Ազգերձին մէկ կամ միւս բառին վրայ դիտադութիւններ ըլլան, այնպիսի դիտադութիւններ՝ որ յանձնատուին մէջ մեր յիշողութենէն վրիպում ըլլան, ըստ իս անտեղի չեն այն դիտադութիւններն որ մեր ծըրբողիւր բարբոթին աւերելու մտք չեն ըլլար, ուստի ամեն ոք թող իւր կործիրը յայտնէ ու զատորէն, և վատահ ըլլալ որ առանց մեր անձնատարութեանը դաշեալ կը սրբագրենք :

Պարզ Նարեան ԷՖ . ին և Ատենտուկտ փառչպին դիտադութեան, իրաւ է որ գաւառահան հարստաշարութեանց մասին տնկեցած ցաւերինս ի մասնաւորի հասկընել կուզենք . և պատճառը յայտնի է, որովհետեւ տեսանք թէ նոր Այսյր մը եկած է այսօր, որ իւր կայսերութուն դահն երած վարդիկներն բաւ թէ հին օրէնքները սխալ փոփոխեմ և ժամանակին ոգւոյն համեմատ նոր օրէնքներ պիտի հաստատեմ : Չոչս տեսնելով մեր ուլ, որ Օսմ . Տիրութեան մէկ անդամն երբ, և իբրև մահու և կենաց խնդիր նկատելով ուղեցինք որ արագային համար մեծ յոյսեր ունենալին, իսկ ներկային համար դահ ըլլալին ալ միանգամայն յայտնենք մեր աղերձովը . բանի որ դիւրութեանը չնրախ բաժնուիք այն վեճակէն, յորում կը գտնուին մեր գաւառաբնակ աղբայինք, թող դիւանայ կառավարութիւնը թէ մեր վեճակին վրայ դան

գաւանք աշինք : Իսկ որովհետեւ այսօր մեր նոր ընտիր Այսյեր ներկային համար ըսելու բան մը չունինք, ևս ալ Ազգերձին սրբաւանակած այն գաւառական հարստաշարութեանց կէտը թեթեւ սրբագրութեան մը կարտա կը գտնեմ . վասն զի մեր ներկայ բաղարարական դիրքը կուզենք իւր պաշտպանել . մնացածը Վարչութեան կողմէ ինքադիրներով ծանուցեալ բաներ են որդին : Եթէ ըսածիս պէս այդ մտալ թեթեւ սրբագրութեամբ մը բարեփոխուի, Ազգերձը խմբաբազու էթինտին ալ չեմ կործեր որ դըժկամակի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Արեւմն դար ալ, Եւուսթեան ԷՖ , վերցունել կառաջարկէր . Ազգերձին մէջէն Հոյսաստանի հարստաշարութեանց կէտը . շատ աղէկ . կը խնդրեմ որ ուրիշ դիտադութիւն ունեցող Էթէնտիներն ալ չը յուսադին իրենց ըսելիքը համառուել . որովհետեւ մեր այսօրեայ գործառնութեան պարամակեալ մինչև ժամը 4 է, որմէ ետք ատեանը պիտի գոցենք դարձի որ ըլլալուն համար :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ . ԷՖ . — Բարդղեան ԷՖ . ի ըսածը թէ՛ Ազգերձին վերջին ձեռք դպրոցին ևս կի Փարսպեան ԷՖ . ին հետ, պիտի է պէտք է որ ճշդեմ : Ազգերձին խմբագրութեան պահուն ուղի անդամ ևս կի ըսողը թէ տէրութեան ճկալ քանակեանակի ըստած օրէնքը գաւառայ մէջ չգործադրուելի կըր, և թէ գաւառական հարստաշարութեանց ձայնը շարունակ չկարուելուն սրտաճանս այս է :

ՄԵՐԵՄ-ԳՈՐԼԻ Յ . ԷՖ . — Ազգերձին վրայ երած դիտադութեանց նկատմամբ իմ կարծիրս ըսելէ առաջ, որպէս զի հասկըցաի, կուզեմ յայտնել նոյն թէ ինչպէս ըմբանած եմ Ազգերձի խնդիրը :

Օրտապատու Սուլթան Մուրատ Ե . այս անգամ Օսմանեանց գոնը բազմելով, երկրին ընդհանուր Վարչութիւնն իրապէս բարենորոգելու համար սահմանադրական դրութիւն կը հրատարակէ : Աւարի յանուն Թուրքիոյ Հոյ աղբինը որ կնքիկայցինքը սահմանադրացէս, նորընտիր գահակալը շորհարարելու առթիւ պիտի ը

աներ թէ՛ մեր ազգային սահմանադրական վարչութիւն մ'ունենք, զոր Օսմ. պետութիւնը չնորձած է մեզ, և 13 տարիէ ի վեր այն դուրսութեամբ կը վարենք մեր ներքին գործերը. հետեւաբար Օսմանեան ժողովրդեան մէջ մեր արդէն սահմանադրական դրութեան վարժ և անոր առաւելութեանց ի վերձոյ դիտակի՝ ամեն միւս ազգերէ աւելի կը ծանչենք այս նոր դրութեան օգտակարութիւնը և ամենէն աւելի յոյս ունինք անոր փրկանէտ սրբիւնքը բարելու, ազատելով այն ամեն ծնչում և զրկմանքէ որ մեր վրայ ալ կը ծանրանային կոտակարտիան հին դրութեան պատճառաւ : Միտնգամայն և գինզ պատրաստ պիտի յայտարարենք՝ միշտ մեր Ազգ. Վարչութիւնը մեզ վերապահելով, երկրին ընդհանուր վարչութեան արուած սահմանադրական նոր դրութեան մէջ ամենայն հաւատարմութեամբ և անձուարկութեամբ աշխատելու :

Ահաւասիկ այդպէս բնութեամ իմ ես մահ տուցանելի ուղիքին խնամար :

(Հաստատութեան ձայներ)

Ուրեմն ի պատասխանի այն դիտողութեան որով կողմն թէ այս ուղիքնոր պարզապէս չորհարական ըլլայ և հարստահարութեանց մահն քնտախն տկնարկութիւն չարտունակէ, կը սեմ թէ՛ այն ատեն քնտախն հարկ չմար ուղիքն. որովհետեւ Ամեն. Պատրիարք Սրբազանը յոյսուն ուղիքին չնորհարած է արդէն Մոյթմանին գահարկութիւնը և մեր շրածը կրկնութիւն մը միայն կըլլայ : Եթէ մեր Բնիկը Ը. Ե. ուղիքը Մուլմանէն՝ որ զմեզ հարստահարութեան ազատէ, այդպիսի բան մը անարտոյճ կըլլար արդարեւ ուղիքնին մէջ. բայց տկնարկութիւն ընեն ոչ թէ քնտա մը չունի, այլ թուն իսկ մեր նպատակին ոգոյն արհանջումն է. ուստի ես կ'սկզեմ որ հարստահարութեանց մասին տկնարկութիւնը չլինեայ ուղիքնին մէջն :

Երկրորդ դիտողութիւնը՝ նախարարաց ակնարկող պարբերութիւնը բաւեալ էր, որպէս ծառը ըջպին որ հասկնայի. ուստի և այն մասին կարծիք չիմ կրնար ունենալ :

Իսկ երրորդ դիտողութիւնն՝ որ էր արեւանբառն յաւելուլ երկրին ծառայութեան և սլաշտպանութեան զմեզ պատրաստ յայտարարելու մէջ խնտ ծանրակշիւ բան է : Այլիչք տեսարեւոյթութեանք, որ սլաշ արեւան խնդիրն այս ժողովուն մէջ բուսական յուրում՝ բայց լուծում մ'ստոցած չէ : Արեւան խօսքն ընելու համար նախ մեր գաւառացի կողարպ կարծիքը զխոնալ հարկէ մեզ, զոր չեմք զիտեր. փասն զի երեւր ալ չենք զիտեր թէ այս խնդիրն ինչ կարեւորութիւն ունի երեւց համար, և կըստչին. մեր գաւառացի եղբարք դեռ որսը գաղափար չունին այս մասին, փասն զի դեռ չեն կարող թափանցել անոր ոգին, ժամանակը դեռ կանուխ է, պէտք է որ գաւառացի Հայը նախ լոյս աւետա դատարարութեամբ և գիտութեամբ. որպէս զի այս խնդիրը յուղելու ատենը ցայ :

ՔՈՂՈՒՅԱՆ Ա. ԷԾ. — Տեսարք, ես նախ կ'հարցնեմ թէ ինչ է մեր ներկայայնելիք թուգթըն առ Նորին Վեհափառութիւն Օրհաստափառ Մարտո Ե. Այսպիս. չնորհաւորութեան ուղիքն է թէ արեւրազգիք. եթէ ուղիքն է. անոր հետ ուրիշ խնդիր խաանել անորատն հըլլայ. ուստի ես կ'սկզեմ թէ չնորհաւորութեան ուղիքնին մէջ հարստահարութեանց նկատմամբ դրուած պարբերութիւնն ուղիքն է և պէտք է ընջել, օրարզապէս յայտարարելով թէ մեր ազգը 13 տարիէ ի վեր սահմանադրական դրութիւնն ընդ շրիսմ ըլլալով, մեր երեսպիտանքս սահմանադրապէս ազգը կ'ներկայայնենք, յաւելցնելով նաև թէ յոյս մեծ ունինք Օսմանեան պետութեան քաղաքական վիճակին աւելի փառաւորելուն՝ չնորհիւ սահմանադրական դրութեան՝ զոր Օրհաստափառ Այսպիս իւր նախնեաց գահն ամբաստանար պահուն կ'ստատանայ : Իսկ հարստահարութիւնն ուրիշ խնդիր է, որ պէտք չէ զլեւնել ուղիքնին մէջ, և որուն համար վարչութիւնը Սրբազան Պատրիարքին հետ կրնայ բանակցել ընդ Բ. Ղրան, ինչպէս որ Սրբազան Պատրիարքն ասկէ տաւջ ըստ թէ արդէն բանակցութեան մէջ ենք :

ՉԱՅՆԵՐ. — Ասկէ ուելի լաւ ատիթ չկայ մեր ցաւերը հասկնելու ակնութեան :

ՓԱՓԱԶՆԱՆ Ս. ԷՖ. — Երեւոյնումանց ս. մանց դիտողութեանց վրայ խնդրելու Յանձնախումբը առաջարկեալ երեք կէտերուն վրայ բարեփոխութիւն մ'ըրաւ, որն որ այժմ պիտի ներկայացնենք ժողովին ուշադրութեանը : Ստալին պիտու թիւերը հարստահարութեանց մասին էր : Երկրորդաց նախն Սրբազան Պատրիարք Հայրը հարստահարութեանց կէտին վրայ խօսեցաւ, և ժողովին դիտողութիւն ընող չեղաւ ուղերձին մէջ դնելու կամ չդնելու մասին . յանձնախումբին ալ ժողովին մէջ արդէն խօսուած ըլլալուն ազդողու ուղերձին մէջ յիշատակեց այդ կէտը խիտ կարճաօտ կերպով, մինչև անգամ կտորակուող թէ մի գուցէ ժողովը քիչ զանէ ուղերձին մէջ դրուած հարստահարութեանց մասը . սակայն հիմա կանաններ որ քիչ գրուածն ալ շատ կ'ամարուի կոր : Ինչ որ է, եթէ պիտի բարեփոխուի ուղերձին այդ մասը, յանձնախումբը կրնայ թէ սա կտորը պիտի վերնաց « Վէ պոնտուս կիպի Լյովնի միլիթիանին թաւաբայէն պողո մերթէպէ չեքոսիկի մեդոսիմ վէ կեօրաիկի մեդովիմին տէֆ րաւաը կի էնիլի պիլէ բայմամաը » . և պիտի մնայ միայն ընդհանուր մասը որ կար արդէն ստույն « Վէ ձեմիէ յազմիթ Օմանիլեյինն պու իւզմէն ձկրի բաճաթ վէ մամուրիլթի կիլէմիթի ձեւիլ ինտիմտէ միթէմէննա վէ միւնթապար աըր » . Երկրորդ դիտողութիւնն էր վիսքիայի մասը վերցնել . այն ալ վերցնել պատշաճ դատեց Յանձնախումբը, որ սա էր . « Վէ վիսքիայի ֆէխամ վէ պէնտուն ինգիմամ վէ տէվամը թէվալին վէ միւնթիֆա զըյէթիլերի » : և Գ. ուղերձին վերջին մասը որ Աղգէն պարտաւորութեանց մասն է, ստույն րարեփոխեց Յանձնախումբը . « Վէ տէվիթիլ մամթարուս վէ վէթանըսղըն թէրաղզըյաթ վէ վէ մամուրիլթի վէ մուհաֆաղաը ուղերուրուս պոնտուն պէյլէ տաթի իֆայի ֆերիլի ստուս գաթ վէ լաղմէի իտուէմաթէ հողըր վէ ամատէ պուլընաղըրիլ » .

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հիմա երեւոյնումանց ուսանց բրած մէկ բանի դիտողութեանց վրայ յանձնախումբին անդամներն ինքնին բարեփոխութիւններ ըրին ծրագրին մէջ . բայց ընելու

կրաւուր չունին, որովհետեւ ժողովը տակաւին իւր վճիռը չարձակեց : Երբ և թէ ժողովը նախընթաց նիստին մէջ մեր ցաւերը յայտնեց բողեւալ, բայց միանգամայն պէտք չէ ըսողներ ալ եղան, նախ պէտք է այս կէտն որոշել, որպէս զի բարեփոխութիւնն ինքնին գայ : Երկրորդ՝ վիսքիայի խօսք մը կայ, ըսող եղաւ թէ վերնաց այդ, բայց միւս մ'ալ Հնամուրաց ըսուս յանձնախումբին անդամներն այս ալ վերցուցին . բայց դիտեց թէ ինգրայն հոգին ինչ է . Վարչութեան ձեռք իջուած որն եթէ երեւան գալիւ բան մը կայ, միտաբեալիսն Սահմանադրական ըլլալն է . վիսքիայի խօսքը փոխանակ վերցնելու դնելու էր ուղերձին մէջ եթէ չըլլար, այս ալ իրը անհամաձայնութեան կէտ քուէի պիտի դնեմ : Սակց դաս՝ իմ կողմէն ալ դիտողութիւն մ'ունիմ վէքիլ բաւին վրայ, որ և բարեփոխանացս համար ըսուած է . մենք վէքիլ չենք, երեւոյնուման ենք . որ տաճիկէն Մէկպուս կը թարգմանուի . ուստի սոյն բառը դնել կառաջարկեմ փոխանակ վէքիլ բաւին :

(Հաւանութեան նշաններ)

Որեքն երեք կէտ կունենանք . Գուէօրիկուս, նախ Հայաստանի հարստահարութեանց կէտը պահէ՞լ պէտք է ուղերձին մէջ թէ վերցնել . այս կէտը քուէի կընեմ :

Զայս ըսելով Ատենապետ փառան քուէի դրաւ, և ժողովն ընդդէմ 23 ձայնից 26 սով ՈՐՈՇԵՑ վերցնել Հայաստանի հարստահարութեանց կէտը :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ես ալ քուէ տըսի հակառակ կողմին վրայ իմ քուէս եթէ հարուսի, քուէները հաւանար կըլլան :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Երբն քուէարկութիւն ընել կառաջարկեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Զեր առաջարկութիւնը, Մեղիքեան էֆէնտի, անընդունելի է ըստ Սահմանադրութեան . բանի որ օրինաւոր քուէարկութիւն եղաւ և ժողովն իւր վճի

որ արձակեց, ալ այդ վճիռն անգրաւ նայի է. 25ի դէմ՝ 26 ով ընդունուած է. եթէ փոստմանկ սյապն ըլլալու երկու կողման քուէները հաստար գային, այն ատեն Սրբազան Նախագահին քուէ տուած կողմն ըստ օրինի կ'ստիկր որոշուի :

ՍՐԱՅԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Թէ որ երեսփոխանական ուղերձն ալ միայն շնորհատրութեան համար է, կարծեմ ասոր հարկ չկայ, որովհետեւ ես արդէն յանուն ազգին պէտք եղած չը նորհատրութիւնն ըրած եմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սրբազան Հօգրանցեալ նստին մէջ բոլոր այս խօսքերն եղան, հիմա ալ եօթն աստեոսիս մտիկ ըրինք, և խնդիրը ժողովին բուհարութեամբ վճիռ ընդունեց ըմպու : **Զեք Սրբազանքիւնը** կրնայ իր ղիտողութիւններն ընել, որոնք կարձանագրուին . բայց եղած արշածը ետ չդաճար :

Գանք երկրորդ կէտին . **Վիքիլայի խօսքը** պիտի դրուի՞ թէ ոչ, այս ալ բուէի կրնեմ :

Այս պահուս տուալին բուհարութեան վրայ նորէն ղիտողութիւններ եղան :

ՓԱՖԱԶԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Երբ կատարուած առաջին բուհարութեան մասին շիտթութիւն եղած է կրնն, միթէ պէտք չ'է փորձը կրկնել :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Փորձեցէք նորէն, Ատենապետ փաշա, և պիտի տեսնէք թէ շիտթութիւնն եղած էր :

ՊԵՏԻՐՅԱՆ Ա. ԷՅ. — Վատահալիւն շտեմներ առաջին բուհարութեան վրայ, որովհետեւ տե բուհներն ազիկ չհամրուեցա :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բուհներն շտա ազիկ համրուեցան Ատենապետի էփէնտիի ձեռքով :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Թէ որ ժողովը կր հասնի, սոր երևներ :

(Սղոմ կներ) :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մեզի պէս տահմանողական ժողովի մը անոթ է այս տեսակ չը փոթ և ազուեկ . Բուհարութիւնը օրինաւորա

պէս կատարուեցաւ, սարս է հասարակը անոր արդեանց . Գաղխացոց ազգը մեկ բուէի ստաւ, և երթեալ Միտապետական դրութեան հասարակականի վերածեց իր Վարչութիւնը . Ես չեմ կրնար օրինաւորապէս կատարուել Գուէար կութիւնը Զնձիւ և նորին ձեւերսրիկ :

Չոյս ըսելով Ատենապետ փաշան երկրորդ կէտին անցա :

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ՊԵՏ. — Վիքիլայի խօսքը վերցնելու առաջարկն ես ըրի, երկու կէտի համար . մէյ մը որ նոր գահակալը թաղաւորի մը չըսուիր թէ նախարարներէդ գոհ եմք, ապիկա քաղաքականութեան ղեմ կ'ստանալիմ . և երկրորդ՝ հիմապունէ անհար է գիտնալ ներկայ Նախարարութեան ունեցալիք օգուտը կամ վնասը : **Այս** սրտառանդաբով առաջարկիցի որ Նախարարութեան մասին խօսք չըլլայ ուղերձին մէջ :

ԱՅՏԵՐ. — Չտակցանք :

ՍՐԱՅԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Սիմոն Պէյ ըսել ուղից որ նոր թաղաւորի մը տուէ նախաբայց համար խօսք ընելն անպատեհ է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ ըսկինք ուղերձին մէջ թէ այս անուն կամ այն անուն պաշտօնեայներէն գոհ եմք, իրատայի կըլլար ձեր ղիտողութիւնը . բայց անուն չկայ, և ընդհանար նախարարաց համար միայն բարեմտազմութիւն մ'է գրուածը . սց կարք թող նորէն կարգապետի, որ ըստ հասնանք . բայց սակեց, եթէ նախարարութեան զործոցն սղասել հարկ է անոր բարեմտազմութիւնն ընելու համար, այն ժամանակ րնա ուղերձ մատուցանելու հարկ չըմար վասն զի ամենուն ալ գործեալն արտանջ պէտք է :

Այս միջոցին ուղերձին ակնարկեող մասը վերտան կարգացուեցա :

ԻԹԻՒՃԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Այդ կողմն բախ աւելորդ է, բանի որ ուղերձն ուղղակի ազգը կ'ատուցանէ Վհհ. Արքային :

Արևի զխաղութիւն ընող չըլլալով, նախա-
բարութեան խօսքը վերցնելու կամ շփոթնելու
կէտք բուխի դրութեամբ, և 9 ձայնից հակառակ
33 ձայնով վերջապէս ՈՐՈՇՈՒՅԵՑԱՒ :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կլնայ վերել բառն, ու-
րուն համար ես գիտողութիւն ըրի և առաջար-
կեցի անոր տեղ Մկրտան բառը դնել, որ ե-
րեստիական կնշանակէ : Այդէն ոչ որ ասոր վրայ
գիտողութիւն մը չէ բրած, որով ըսել կրնայ
թէ Ժողովին ընդհանար հաւանութիւնն ստացած
է : Արեւմն այս կէտը բուխի դնել աւելորդ է :

Այդ, Ժողովն իր բուխով ուղերձին խըմ-
բազրութեան մէջ բարեխաղութեան կարօտ ե-
րեպած կէտերն որոշեց վերջապայ. սաստի որո-
շեալ բարեխաղութեանց համաձայն մաքուրը պի-
տի գրտի անմիջապէս ներկայ գտնաւոր երեստ-
խաններէն ստորագրուելու համար :

Կլնայ այժմ նոյն ուղերձին ներկայացուց-
ման կէտն որոշել. արդէն Սրբազան Պատրիար-
քն առաջարկած էր խմբովին մատուցանել. բ-
այտ ալ եղաւ որ պատգամաւորութեան ձեւք
ներկայացուի : Արեւմն այս կէտն ալ բուխի կը
դնեմ :

ՅՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Բաւարկութեան
առաջ խոհարարութիւն մը ընել հարկ կուենեմ.
որովհետեւ մեզի համար նոր բան մ'է այս, և
պէտք է դիտնալ կանխապէս՝ թե այս տեսակ
գործի մը մէջ Ստանապոլիական ուղիցայ սովո-
րութիւնն ինչ է : Եւ գիտեցածիս նայելով սահ-
մանադրական երկիրներու մէջ սովորութիւն չէ
պէտք եղած ատեն խմբովին երթալ, այլ խոր-
հրդարանք պատգամաւորութիւն մը կընարի
իր մէջէն և կրկիչ, ուրեմն մեք ես ընտրենք
պատգամաւորութիւն մը, թիւն որոշելով, որ
չատ շատ՝ 20 էն մինչև 25 բուսական է կործնմ :

ԲԱԶՄԱԹԻ ԶԱՅՆԵՐ. — Այո, այս :

Հետեւապէս այս կէտը բուխի դրուելով, մի-
աձայն հաւանութեամբ պատգամաւորութիւնն
ԸՆԴՈՒՅԵՑԱՒ :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հիմա պէտք է որ

պատգամաւորութեան թիւն որոշեք. այնպիսի
թիւ մը որուն մէջ ամեն կարգի անձինք կարե-
նան գտնուիլ, այսինքն՝ եկեղեցականք, բարա-
բախան քաղաքապետք, վաճառականք ու արհես-
տաւորք և միանգամայն շատեր չըլլայ. ես կա-
ռաւարկեմ 12 անձինք, որոյ էլ եկեղեցական
և 8 աշխարհական :

ԲԱԶՄԱԹԻ ԶԱՅՆԵՐ. — 12 բիւ է. պէտք
է 24 ըլլայ :

Տ. ՅՈՒՂԶԱՆՆԵՍ ԲԱՆ. ՄԻՐՆԱՆ. — Կըտուի
թէ 8 հոգիէն աւելի մտքը չընդունուի Սրբունի
պարտը :

ՅՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Երբ ազգին կողմէ
երեստիականական պատգամաւորութիւն է ներ-
կայացողը, կընդունուի որչափ թաւով և ըլլայ :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ինձ ալ կրնաի թէ
24 հոգին շատ է, քանի որ Սրբունի պարտը
պիտի երթըլուի :

ՓԱՓԱԶԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես կառաջարկեմ 4
եկեղեցական և 12 աշխարհական, մէկալ Սըր-
բազան Դատաւարն, ընդ ամենը 17 հոգի :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըսել է որ պատգա-
մաւորութեան համար 3 տեսակ թիւ կառաջար-
կուի, մէկը՝ 12, միւսը՝ 17, և երրորդը՝ 24 :
Կչարտիրեմ ժողովն որ այս երեք տեսակ թի-
ւերէն մէկն իր բուխովն որոշէ :

Չոյս ըսելով Ատենապետ փաշան քուէի
դրու առաջարկեալ թիւերը, և Ժողովն 3 բուխի
ըմբ ընդհանուր հաւանութեամբ 17 թիւն ըն-
դունեմ, որոյ մէկը Սրբազան Պատրիարքն է ը
եկեղեցական և 12ը աշխարհական ըլլալու պայ-
մանա :

ՄԲԱԶԱՆ ՆԱՍԻԳԱՆ. — Յոյնք տակաւին
չներկայացան. թէ որ կ'անձրք մեզի ձգեցէք որ
անոնց նայելով մեր պատգամաւորութեան թիւը
կարգադրենք :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մեր մերը պէտք է
կարողորդենք այժմէն. դուր՝ Սրբազան Հայր,
եթէ հորիւր պահանջէ, որոշեալ երեստիականն
ընդառաջ քանի հոգի որ ուզեք՝ կրնաք հետե-
րից տամիլ : Հիմա պէտք է երթալք անձերն

ալ որոշենք . որովհետև ինչպէս արհ մը ասաջ ըսի , զանազան կարգէ անձինք պէտք է ընորը- պին :

Նախ՝ և եկեղեցականներէն մէկն եպիսկո- քոս , մէկը վարդապետ և երկուքը քահանայ պէտք է ըլլան : Թէ որ Սրբազան Հարը յանձն կառնու , եկեղեցական անձանց ընտրութիւնն ի- րեն յանձնենք :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱԶ . — Էս ժողովին կը ձգեմ , որ ինք ընտրէ իւր ուղածն :

Դիւանին ատաջարկութեան վրայ ժողովը որոշեց որ եկեղեցականներէն երթալիք անձերն ըլլան :

- Տ. Խորէն Եպիսկոպոս Նար-Պէյ
- Տ. Ներսէս Վարդապետ Սարանեան
- Տ. Գէորգ քահանայ Արծրունի
- Տ. Յովհաննէս » Մկրեան

Իսկ աշխարհայեցողներէն երթալու անձանց դաջով՝ առաջարկուեցան .

Զինուորական կարգէն՝
Ստեփան Փաշա Սարանեան

- Բ. Գրան պաշտօնաւորներէն՝
- Սահակ Էֆէնտի Ապրեան
- Սիմոն Պէյ Մագառտեան
- Սարգիս Էֆէնտի Սարգիկեան
- Յովհաննէս » Նուրեան
- Յակոբ » Սմասեան
- Տիգրան » Եռասփեան

- Խմբագրաց դասէն՝
- Կարապետ Էֆէնտի Խիթիսեան
- Համբարձում » Արամասեան
- Վանճատական դասէն՝
- Բարսեղ Էֆէնտի Հաղմեան
- Յովհաննէս » Էստեան

- Արհեստաւորաց դասէն՝
- Ասատու Էֆէնտի Իկիտարպեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Ըտող կայ որ դիւա- նըն իրաւամբ դանուի . ուստի զիւանի անդամ- ները չհամբըլով՝ Մոսցեայը համբընք , որպէս զի 12 Թիւը չանցնի :

ԶՈՏՆԵՐ . — Սյո՛ւ , այո՛ :
ԵՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ . ԷՖ . — Դիւանն ավ որ կու գէ կրնայ ընտրել իւր մէջն . ուրեմն զիս ավ հանեցէք իբրև զիւանի անդամ , և զբէք Գաղղղեան և Քալլեան Էֆէնտիներն :

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս . ՊԵՑ . — Զիս ավ հանե- ցէք :

ԶՈՏՆԵՐ . — Ոչ ոչ , Ձեր վստահութիւնն ավ սեղաւանաւորաց դատուն կողմէ պէտք է զըտ- նուի :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ . ԷՖ . — Գեղարուեստից դա- տուն կողմ ավ Էնրոյրճեան Էֆէնտին կառա- ջարկեմ որ զանուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Ուրեմն բաց ի դիւա- նի անդամներէն՝ 15 աշխարհական և 4 ավ եկե- ղեցական պիտի ունենանք Սրբազան Նախա- դասով հանդերձ 20 հոգի , ահաւանիկ .

ԵԿԵՂԵՑՈՒԿԱՆՔ

- Տ. Խորէն Եպիսկոպոս Նար - Պէյ
- Տ. Ներսէս Վարդապետ Սարանեան
- Տ. Գէորգ քահանայ Արծրունի
- Տ. Յովհաննէս » Մկրեան

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

- Սահակ Էֆէնտի Ապրեան
- Սիմոն պէյ Մագառտեան
- Սարգիս Էֆէնտի Սարգիկեան
- Յովհաննէս Նուրեան
- Յակոբ » Նարսուսեան
- Կարապետ » Խիթիսեան
- Բարսեղ » Հաղմեան
- Յովհաննէս » Էստեան
- Յակոբ » Քաղղղեան
- Սեւակ » Քալլեան
- Յակոբ » Սմասեան
- Ասատու » Իկիտարպեան
- Յովհաննէս » Ազնուորեան
- Տարսուր » Փէտրովայճեան
- Տեղեմաք » Էնրոյրճեան

տէ վէ հագգա թի հեր խանէ վէ գուրգաստս երբեքըրտնէ նէ՛ պան վէ ֆէյլեան խոնն մէ՛ սէրէթի ումումլեյնին՝ որս գուրկրի տախի սիր թէրճիւմանը սասորդ վէ հագլիխի օլմադ իւրի իւրս մահզըրի ումումլեյ թագաթի խճիտար խոհէր, վէ ճէնտպը Մալիք էլ միւրթին Կրատէի եղևլեյիսի վէ պիլճիւմէ թէպասայի Փատրլանհի ճիւլիսի Գոհանէլքրիսի թէպրիք ու թէհնեյթը վէ Բեսաի իֆթիխար կլեբիւ :

Միւնթճէ միւթէվիի գարլիմիզ օրան հուր ու մէսերէթ վէ չիւքր ու մահնէտէթի հաստը լայրընտա իֆատէ խոյր գլէլումի պուրմազ միւթէհնէլ օլըզընտան իւղէրիմիզ ֆարպը այն օրան թէլայլետը էօմր ու իգպուլ վէ ուլիվի միւթէֆադըյէթի Գահանէլքի էտիլեյի խայրիլէսինի հագգա թի վիրտի զէպան իւտիմիլ օլտաղումը, վէ Տէվէթի մաթուրա, վէ վիթանըմընը թարագըբաթ վէ մէմուրլեյթի վէ մահնէֆադար ուզուրմա՛ պոնտան պէլլէ տախի իֆայի ֆէրիգլեյի սասաղաթ վէ լողըմէյի խըտէմութը հայըր վէ տնտաէ պուրմաղըմը մալումը մաօրի մէլումը Հայրէթի Փատրլանհիլքի պուրլումաղին, օլ պապուէ վէ գաթըպէյի ահլայի խայրիլէտէ էմր ու ֆէրման լաթի վէ իհանն Ելգրէթու գուտրիթու մէհալթիլու վէլիլեյիլէթ պի միւնէթիլիլ Փասիլահըմը կֆէնտիլիլ հայրէթըլիլին սիր :

[Թարգմանորիս պրագրեալ Ողերձի]

Տէր Արքայ

Ձեր Կայսերական գահախալութիւնը բոլոր Ձեր հպատակ սոգլայ փառքն ու պարծանքն էլ զաւ, և մեծաննծ յոյսեր տուաւ և աւետեց, և նոր ու կենսաութի զար մը ծնաւ . այս առթիւ կը փաթումը մեր ստորագրեալքս, Կայսերական հրամանաւ հաստատեալ Աղբ. Մահմադրութեան համաձայն կազմուած Թուրքիայ համայն Հայոց Կրեախ. Ժողովոյ անդամքս, հպատակութեան քաղցր պարտաւորութիւնը կատարելու :

Հայոց Աղբը հինգ հարիւր տարիէ ի վեր

հաւատարմութեամբ այն Արքայական գահայրը ընդգրկած և հոգոյ և աչքի տէս սիրած է, և անոր հովանաւորութեամբ ներքե կը կրօնի աշխատութիւնը կրօնական և աշխարհական գործոց մասին ի վաղոց շնորհեալ տառնաւաշնորհութեամբ հաստատեալ և սպահնօքեալ իր Առգլիմ Արքայութեան արտօնութիւնը ամբողջապէս սրահպանած է :

Եւ ինչպէս Ձեր կըլմանիւղիչատակ Հօրը գահախալութեան տառլին մեծագործութիւնը, սրբարութիւնն ու հաւասարութիւնը երախտաւոր թանգլիմաթի հաստատութիւնն եղաւ, նոյնպէս ալ ամեն մարդ կը փափոքի և կուստէ որ Ձեր Վեհախառութեան գահախալութեամբ թանգլիմաթին նորոգ դրծադրութեանը հետ, ըստ պահանջման հարկին և ժամանակին՝ ընդհանուր մէկ վարչական կըլմանով մը սահմանուելով Օսմ. Պետութեան ոյժն ու փառքը սխտի նորոգութի և հաստատութիւն գտնայ, և բոլոր Օսմանեան քաղաքները այս միջոցով անդրբութիւն և շնաթիւն պիտի տեսնեն :

Տէր Արքայ . Սուլթան Մուրատ Առաջին ինչպէս Խտրիկն գրտեթով Օսմանեան Կայսրութիւնը Երոսլոյց մասին մէջ ալ հաստատեց, Սուլթան Մուրատ Հինգերորդն ալ հաստարկաց սրտեղը դրուելով սղատութեան և սրգալութեան Օսմանեան գրոջալը համայն Տաճկաստանի մէջ պարլեց . զոր կը հաստատեն Ձեր Կայսերական տառլին հրամանները և խտապեալ սիգուենքերը : Հետեաբար Ձեր գահախալութեան օրը այնպիսի նշանաւոր օր մ'է որուն յիշատիլը բոլոր ժամանակակից անձանց մարէն վայրիեան մը շարիտ անցետունայ և Օսմ. Պատմութեան մէջ մեծ տեղ մը սխտի գրաւէ, և իբրև նշանաւոր և զեղեյիլ դէպը՝ անդամանդեայ տառերով արձանադրուելու արժանի է : Սոյն երանութեան օրը՝ ամէն տեղ և ամեն տուն ու իրծիթ սրտեկի բոլրած ընդհանուր ու բարութեանը մէկ հաւատարիմ և ճըլմարիտ թարգման մ'ըլլուր փութայիլք այն սպիւրծը մատուցանել և Աստուծոյ անշուն կամօրը և Կայսերական բոլոր հպատակաց հաւաք

մամբը և բարձանորը կոտորուած Ձեր կայսե-
լական դահակաւթիւնը շնորհատրել :

Աղբովին զգացուած մեր խնդակցութիւնն
և դահակաւթիւնը ըստ արժանւոյն յայտնող
բռուեր չը կրնալով դանաղ, և կը բարեմաղթենք
որ Բարձրեղն Աստուած Ձեր վեհատեսու-
թեան կեանքը երկարէ և բարեկաջողութիւն
պարգեւէ :

Եւ յայտնելով միանգամայն որ Տէրութեան

և Հայրենեաց յառաջադիմութեան և շինու-
թեան և սահարմութեան մասին անկէ վերջ ալ
հաւատարմութեան և ծառայութեան մէջ պատ-
րաստ պիտի դանախմբ :

Մեանք

Խանութի ծառայք

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ

Կ. Ս. ՄԵԼԻՔԱՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Ս. ԱՍԻՆԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՔԱՅՈՒՄ 1876 ԱՍԻՆ

ՆԻՍՏ Դ.

և ՅՈՒՆԻՍ 1876

ՆՍԻՍԳՈՋ. — ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇԱ ԱՌԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

ԿԵՂՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ

1. Իճրէն Ա. քերական . Նառ Պ. Բ. 2
2. Կարապետ Էպիսկոպոս Սիւրբուս
3. Աքրոսիոս Վ. Ուրբինանց
4. Գարեգին ,, Թաթարեան
5. Խորէն ,, Կերպրեանց
6. Հ. Բ. Երեմյան ,, Գեղարքան
7. Մատթևոս ,, Իգմիրեանց
8. Յովհաննէս ,, Փարսեան
9. Ենթոս ,, Առաքեան
10. Պողոս ,, Խոստանեան
11. Էրզնկ ,, Արաշուհի
12. Ա. Խառակէրթ. Մամբրեան
13. Գէորգ Արարուհի
14. Գրիգոր Աճեան
15. Խորէն Փէլիպեանեան
16. Յարութիւն Սարգսեան
17. Յովհաննէս Մկրեան
18. Սուրբա Ստեփանոսեան Բ. 3
19. ՍաՀակ Տ. Սարգսեան
- 20.

ԱՅԻՍՏՐԱՆԱԿԱՆՔ

(Պ. Վ. Իճակ)

Գունգախու, Կլարիկ փառչա և
Գունգախուի դուրս

21. Գրիգոր Պէրպիւնեան Բ. Պ
- Բ. Բաղդասարեան առաջին :
- Բ. Պ Բաղդասարեան ըստաւոր պատճառ :

22. Գէորգ Ստեփանեան
23. Խաչիկ Մանկասարեան
24. Կարապետ Աղարդեանեան
25. Համբարձում Մազպուրեան
26. Միստ Գարսեանեան
27. Յովհաննէս Խորասանեան
28. Յովհաննէս Պայանեան
29. Յովհաննէս Սուրբեան
30. Ն. Մազպուրեան Տարթոր
31. Պողոս Պատմանեան
32. Պետրոս Գեղարքեանեան
33. Ուրպիեան
34. Սարգիս Աղարեղեան
35. Սահակ Ազար
36. Սեփեան Մանուկեան
37. Փշարտաբանեան Տարթոր

(Բ. Վ. Իճակ)

Պ. Ի. Իրար

38. Բարսեղ Հայանեան
39. Կարապետ Ս. Խիճեան
40. Յարութիւն Մարտարեան
- Է. Երեմյան
41. Խաչատուր Ղազարեան
42. Կարապետ Գ. Փարսեան
43. Մարտիք Յրեմեան
- 44.

Խաչիւտար Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Շահեան
46. Յովսէփ Ս. Մազարեան
47. Արարձ Պատմանեան
48. Ստեփան Առաքեան

Խաչիւտար Ս. Կարապետ

Բ. Պ	49. Մեղրան Պահլավբուրճեան	Բ.
Բ. 2	50. Յովհաննէս Ճիւղեան	Բ.
	51. Կիլիզնո Արաքեանեան	
Բ. 3	52. Տրգառ Փարսեան	Բ.
	(Պ. Վ. Իճակ)	
	Բերա	
Բ. 3	53. Արթի Ունեան	
Բ. 3	54. Գրիգոր Ալեքսիանեան	
Հ.	55. Մարտիրոս Յ. Տիւղեան	
	56. Մեղրիկ Սամսոնեան	Բ.
Բ. 2	57. Կառն Քաղապեան	
	58. Ստեփան Խորեան	
Բ. Պ	59. Տեղեանց Մ. Լազարեան	Բ.
Բ.	60.	
	61.	

Գարսե փառչա

Միլոզիդ

Բ.	63. Կարապետ Պ. Պրեանց	Բ. Պ
	64. Յարթ Կոստանդեան	Բ. Պ
	65. Յարթ Պ. Կորաստուկեան	
	66. Յովհաննէս Առաքեան	Բ.
	67. Տի. Բ. Կոստանդեան	

Պ. Իրար և Գարսե

78. Յարութիւն Մեղրեան-Գունդ

(Պ. Վ. Իճակ)

Դուրս Երեմյան և Խաչիւտար

Բ.	69. Յովհաննէս Կառնեան	
	70. Ստեփան Պէլիպեան	

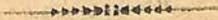

	ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՄՓՈՆԱՆՔ	Մ ո շ
71. Կարապետ Շահպոտեան	բ. 2 Կարին	121. Սահեան Պ. Պ. Փափազեանց
72. Մկրտիչ Մուրադեան	բ. 101. Մանուկ Առլանեան	Տիվրիկ
Կարողբախտ	Կեօքանճեան	122.
73. Յակոբ Ելմլիճեան	բ. 102	Չկրուն եւ Մարաշ
Ենիմանաղէ Սաւարիոյ	Արիմանուպոլիս	123.
74. Օրսէն Խճճապետեան	բ. 2 103. Ռուբէն Կիմլիճեանեան	բ. 2 Տրսպիզոն
Թօփղապիտ	Կիլիսիոյիս	124. Մկրտիչ Կիլիսեան
75.	104. Տեղբան Կիմլիճեանեան	բ. 3 Պարտաւ
Էրուս Ս. Էրիս եւ Ս. Աւարուսամախիճ	Ալի	125. — Տեղբանակերտ
76. Գարեգին Յ. Մելիքեան	105. Պետրոս Միսաքեան	126. Թաղեո թէրեան
Դարու շիշմէ	Կարանիսար	Ալան
77. Աստիա Ինիտուպեան	106.	127. Սիմոն Մարտապետեան
Հիսար եւ Պյուսի զիւր	Արտիկեր	բ. 1 Արարձար
78. Յովհաննէս Կուրեան	107. Կարապետ Խաչիճեան	128.
Էրո զիւր եւ Սրիկեա	Բարէշ	Հալիպ եւ Այնրապ
79. Ղազար Հոլոսեան	108	129.
Պարտա	Պրուսա	130. Մկրտիչ Մեղիքեան
80. Առաոտր Գրուշտապեան	բ. 100. Քրիստոստուր Ղազարոսեան	Ռուսնու իս
81. Մարտիկ Գ. Կասեան	բ. Պ Էրդակիս	131.
82. Յովհաննէս Կրճիկեան	բ. 2 110. Մեղիքոն Հարսեան	Կարս
Դեպտակիսիսիկ	Ալանիս	132. Արարձար Յ. Արլազեան
83. Յարութիւն Չիճի ճեան	111. Համբարձում Ալանճեան	Չիկիւմազ
84. Յարութիւն Գ. Տասեան	բ. Պ 112. Յովհաննէս Աղճուսեան	բ. 133. Համբարձում Սարգիսիճեան
(Կ. Վիճակ)	Բարս	Գալատիս
Սաւարիս	Էրիսիս	134
85. Ալեքսան Պելլիբեան	113. Յակոբ Խիթիճեան	Ատանս
86. Ալեքիս Գոյոյեան	բ. Մանկըլճի	135
87. Երիսապար Միլիքեան	բ. 2 114.	Արդիբը
88. Մնաս Հափճափեան	բ. Հաճըն	136. Մատթիոս Արլազեան
89. Յակոբ Քաղապեան	115.	բ. 2 Էրզրում
90. Յակոբ Ամուսեան	բ. Էրզրում եւ Բարերք	137. Լորճիճ Պալեօզեան
91. Նաղարեթ Շահապետեան	բ. Պ 116.	բ. Պ Մարտիս
92.	117. Տեղբան Գ. Սիմոնեան	138.
93.	Կեօքապիս	Դիպիք
94.	118 Մատթիոս Մ. Արլազեան	բ. Պ 139.
95. Առաքել Ալմոն Տիրբի	Խարերք	140
96. Խաչատուր Պ. Միսաքեան	բ. 119. Յովհան Կաղճեան	Էրզրում
97. Ռեթիոս Պլլիկեան	Պարչընիք	
98. Սարգիս Արապեան	120. Յովհաննէս Յովակիմեան	
99. Սարգիս Արարձապետեան	բ.	
100. Սիմոն Մկրտիչեան		

ՕՐԱԿԱՐԳ

- Ա. Պատասխանագիր Բ. դրան Աղբակաբայ Խնդրոյն համար
- Բ. Բնորոտիւն վարչական ժողովոց
- Գ. Տեղեկագիր Պատրիարքական հոյրցմանց յանձնախմբին
- Դ. Տեղեկագիր Խրատարական դիտակի
- Ե. վերաքննութիւն Սահմանադրութեան. — Վերանայութիւն Բ. յօդուանոց վրայ, որ է Թաղական մատակարարութիւն :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ատենադէտ բացուեցաւ ժամը 7ին 'ի ներս. կայութեան 48 երեսօխմանայ, որոց թիւն 'ի վերջոյ յանգեցաւ 65 ի :

1.

Բնդունելութիւն ատենադրութեան Բ. նստի :

Ատենադէտ փաշան՝ նախնիքայ Գ. նստի ատենադրութեան դեռ պատրաստ չըլլալը և անկէ առջի Բ. նստին ատենադրութեան այս ստուտտ ցրուած ըլլալը ծանուցանելով, հըրաւիրեց զերեսօխմաններն Բ. Նստի ատենադրութեան վրայ դիտողութիւն կթէ ունին ընել : Եւ տեսնելով որ դիտողութիւն ընող չկայ, բըռուէր դրու զայն՝ զոր ժողովը միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆԵՑ :

2.

Բացակայութիւն

Ատենադէտ փաշան՝ անձնական տկարութեան պատճառաւ այսօրեայ նստին ներկայ

զտնուելու անկարող ըլլալն նամակաւ յայտնող երկու երեսօխմանայ անունները ժողովն հաղորդելէ ետև, որք են՝

Խոջիկ ԼՖէնտի Մանկատարեան

Գրիգոր » Ալբրէրեան

նշանակել առաւ ներկայութեան առճարին ձև :

3.

Հրաձարական

Ատենադէտ փաշան ծանուցանելով նաև թէ՛ Քերթսովեան Պետրոս ԼՖէնտին, որուն նախորդ հրաձարակամին ընդունուած չըլլալը Սրբազան Պատրիարք Հօր կողմէն գրով ծանուցուած էր իրեն, կրկին հրաձարագիր եկածէ զտ ներկայացուց ժողովն, և կողպացուեցաւ, որ է :

Ամենագատիւ Սրբազան Հայր .

Երեկ երեկոյն ստացայ Ձեր բարձր Աթաղնութենէն՝ 22 մայիս թուականա՝ առ ինչոր՝ աւած պաշտօնական գրութիւնն, որով՝ Ազգային ժողովոյ վերջին նիստին մատուցած հը-

բաժարագրայ անընդունելի դատուած ըլլալը ծանուցանելով հանդերձ՝ հրաւիր ուղղուած է ինձ միանգամայն, իբր խմբագրութեան զիւանի նշարտիր անդամ, ներկայանալ Կալաթայի խորհրդարանը յառաջիկայ սրբաթ օր :

Պատկառելի ժողովոյը այս կրկին համակրական ու վստահական ցոյցերուն համար խորին երախտագիտութիւնս կ'այտնեմ : Եւ թէպէտ անոր ծանրագին վայրկեաններէն մին անգամ ինձ վերաբերեալ անձնական խնդրոյ մը զոհել տարու ստատկապէս կը թիկանակիմ, բայց և այնպէս կարիքացոյն պատճառներէ ստիպուած եմ մի անգամ կրկնել իմ հրաժարումս : Խնդրելով Ձեր Բարձր Սրբազնութենէն որ բարեհաճէք վերջնական կերպիւ ընդունելի ընել զայն՝ Այլ գային ժողովոյ մեծարեկ անգամոց :

Մնամ Ալեն . Սրբազան Հայր ,

Ձերումը Բարձր Սրբազնութեան ամենախանութիւն և հնազանդ ծառայ

Գումգարու [Ստորագր]
25 մայիս 1876 ՊԵՐՏՈՍ Տ. ԳԵՐԷՍԵՅԻՃԻԱՆ

Ատենապետ Գրան՝ Քերթաւմէտն էՔէն տիկ այն հրաժարագիրն իբրև պարզ և կրկին հրաժարական քուէի դնելով, ժողովն ԲՆԴՈՒՆՅՑ Գայն միանայնութեամբ :

Գ.

Տնօրէնութիւն Լաւերաց Լատին մէջ պատրաստուած ուղերձին վրայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այցեւալ չորեքշաբթի անոր ժողովոյս բրած արտաքոյ կորզիրնս տին որոշմանը համեմատ Վեհափառ Կայսեր մատուցանելի ուղերձին պատրաստ ըլլալը գիտէք, նմանապէս գիտէք որ նոյն օրը Սրբազան Պատրիարք ձեր յանձնուեցաւ յանակցիլ ակրու թեան նախարարաց հետ որոշելու համար թէ երբ և ինչպիսի մատուցուի նոյն ուղերձն Վեհ. Կայսեր : Եթէ այս մասին ժողովը կ'անի տեղեկութիւնս առնուլ, կ'ըրարիւնմ Սրբազան Հայրը յօժարիլ մեզ տեղեկութիւն տալու :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Ուղերձի մասին

Բարձր . Մեծ Եպարքոսին հետ բանակցելով անմիջապէս սա պատասխանն ընդունեցի թէ Կայսրը շատ յոգնած է, ուղերձն ինձ զրկեցեր որ մատուցանեմ նորին Վեհափառութեան . և ելք յայտարարեցի թէ ազգային երեսփոխանութեան փախսքն է իւր կողմէ կարգեալ յատուկ պատգամաւորութեան մը ձեռք մատուցանել զայն : այն ատեն թուր կապելու հանդէսէն ետքը մնայ ըստ : Բայց չլիտեմ թէ արդեօք ուղերձը նախապէս ցոյց տուաւ : Ե մեծ եպարքոսին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սրբազանին յայտարարութենէն կտեղեկանա՞նք որ նախարարութեան կողմէ հաճութիւն տրուած է մեր ուղերձը սուր ընդ մէջ անելու արարողութիւնէն ետեւ մատուցանել Վեհ. Կայսեր : Գալով այն կէտին թէ արգեօք ուղերձը կանխաւ ցոյց տալ հարկ է նախարարութեան թէ ո՛չ, կարծեմ պատուած է ցոյց տալ զայն և թէ Բ. Եպարքոսն կամք յայտնէ տեսնել կանխաւ :

Ե.

Տնօրէնութիւն Նախաքննիչ դիւանաց ամենապետաց ղետորութեան և այն դիւանաց հանագումար ժողովով պատրաստած Քաղ. Ժողովոյ ընտրելեաց զեղերի ցանկ

Կին վրայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պատրք կ'ամարին Դիւանին կողմէ տեղեկութիւն տալ ժողովոյը թէ վերջընթեր նստի մէջ եղած որոշման համեմատ նորնորի նախարարինչ դիւանաց անդամներն անցեալ սրբաթ օր հրատարակելով զուճարուեցան, և իւրաքանչիւր կ'ատեն իւր ատենապետն ընտրելէ ետեւ, դիւանական Համագումար ծով կազմելով, Քաղ. Ժողովոյ ընտրելեաց զեղերի ցանկը պատրաստեցին զոր դիւանս և Սրբազան Պատրիարքն ընդունեցինք, և այս ցածք կը տուել տուլով՝ ամենուն հազարդեցինք հրապարակուց հետ : Երբ կորդը գայ, սոյ ցանկին վրայ պիտի կատարենք Քաղ. Ժողովոյ ընտրութիւնն ինչպիսի որ Օրակարգն է արդէն :

Չոյս բռնելով Ատենապետ Գրան՝ ժողովին

ներկայացուց քաղ. ժողովոյ ընտրելայ ղեզ. զիւսնայ ընտրեալ ասեճապետաց ցուցանի : շէլի ցանկին բնագիրը , նոյնպէս և Նախորհնիչ որք ահաւարիկ .

Նախաքննիչ դիւսնաց Ասեճապետք

Ձեռնդատութեան	Դիւանի	Ասեճապետ	Տ. Յովհաննէս քահանայ	Մկրեան
Դաստիարակութեան	"	"	Յովհաննէս	Էֆէնտի
Կարեւոց	"	"	Յակոբ	"
Համարախորթեան	"	"	Յարութիւն	"
Յարաբերութեան	"	"	Տիգրան	"
Խրաւատութեան	"	"	Տ. Ներսէս վարդապետ	Ապանեան
Նախաձեռնութեան	"	"	Ռոսիկեան	Էֆէնտի
Խմբագրութեան	"	"	Կարապետ	"

Ուրբաթ 28 յուլիս 1876 Ղարաթիւ

Վերոգրեալ անձինքը Նախաքննիչ Դիւսնայ Ասեճապետ Կարգերով Ազգ. ժողովոյ Մայր Դիւանին կը հարողենք
[Ստորագրութիւնք]

Ներսէս վարդապետ Ապանեան
 Յովհաննէս քահանայ Մկրեան
 Գրիգոր " Աճէմեան
 Սարգիս Աղարէկեան
 Յովհաննէս Նուբեան
 Յակոբ Քաղապետ
 Պօղոս Պառնասեան
 Գէորգ Սոխմարաճեան

Միքայէլ Մամիկոնեան
 Ռոսիկեան
 Ստաբէլ Ս. Թոն Տիրի
 Յարութիւն Մէրէճի - Գուլի
 Նան Քաղապետ
 Ստեփան Պէյլիկճեան
 Եղիազար Մեղիբեան
 Համբարձում Մաքարեան

Քաղ. ժողովոյ ընտրելիք

1. Ապրո Սահակ	էֆէնտի
2. Կարառունիկեան Յակոբ	"
3. Մարկոսեան Գրիգոր	"
4. Քաղապետ Յակոբ	"
5. Շահպաղ Կարապետ	"
6. Կարսեան Ալիսան	"
7. Կիւղլիկեան Արամիւք	"
8. Մազառուեան Սեպուհ	"
9. Ռեճեան Աբիկ	"
10. Քէրէսաճէան Պետրոս	"

11. Արճիկեան Սնորանիկ պէյ	
12. Մաղսուբեան Համբարձում	"
13. Ալիուսրեան Յովհաննէս	"
14. Պայանտոն	"
15. Պէյլիկճեան Ստեփան	"
16. Նուբեան Յովհաննէս	"
17. Լոտեան Յովհաննէս	"
18. Մամեան Միքայէլ	"
19. Յրէկեան Յակոբ	"
20. Գարաիկոզեան Գրիգոր	"

- 21. Կ'սմբուլեան Յովհաննէս »
- 22. Սլոյանեան Մանուկ »
- 23. Խան-տանեան Յակոբ պէյ »
- 24. Մանուկեան Յարութիւն »

- 25. Հաճեան Խաչատուր »
- 26. Քօլոզեան Աւետիս »
- 27. Տ. Ալիաղաբեան Մերիսէդ »
- 28. Միւսէնյանեան Մկրտիչ »

Ուրբաթ 28 մայիս 1876 'ի խորհրդարան Վարձիւր պրօշեալ տաննապետաց զիւանկն մէջ :

[Խորագրութիւնք]

Պ . Կ . ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՍՊՈՍ

Ջեռնհասութեան զիւանի տաննապետ
ՅՈՎՀ. ԲՀՆՅ. ՄԿՐՍԱՆ

Կլարածոց զիւանի տաննապետ
ՅԱԿՈՐ ՔԱԶԱՋԵԱՆ

Համարակառութեան զիւանի տաննապետ
Յ . ՄՔՐԻԵՄ . ԳՈՒԼԻ

Խրատութեան զիւանի տաննապետ
ՆԵՐՍԻ Վարդապետի Համար
Ն . ՔԱԶԱՋԵԱՆ

Նախաձեռնութեան զիւանի տաննապետ
ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

Խմբագրութեան զիւանի տաննապետ
Կ . Ս . ԻՌԹԻՌՅԵԱՆ

Ս.ՊՔ. Ժողովոյ Ատենապետ

Ս . ԱՆԱՆԵԱՆ

Յ .

Յնդեկութիւն Եկեղեցական Համագու-
մար Ժողովոյ պատրաստելիք կը-
րան. Ժողովոյ ջնտրեկաց նա-
պատիկ ցանկին վրայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կրօն. Ժողովոյ ընտ-
րե եաց ետարտօնի ցանկին գալով , Մայր դի-
ւանին պատճենապէս հաղորդուած չէ նոյն ցանկը՝
զոր Եկեղեցական Համագումար Ժողովոյ սար-
տաւորութիւնն էր պատրաստել ըստ սահմանա-
դրութեան , ի՞նչպէս որ վերջնէն եր նստին Սըր-
բազան Պատրիարք Հօր յանձնարարութիւն եղած
էր Մայր դիւանի կողմէն . ուստի կը հարցնեմ
Սրբազան Հօր թէ ո՞ր է նրան . Ժողովոյ ընտ-
րեկաց ցանկը :

ՍՐԲԱԶԱՆ ԻԱՆԱԳԱՀ. — Իմ բոլիս է ցան-
կը բայց թերտ թիւն ունենալով այսօր շարտի
կրնամ ներկայացնել զայն Ժողովոյ . այլ յա-
ռաջիկայ շարթուն մէջ նորէն Եկեղեցական Հա-

մագումար Ժողով պիտի դուստրեմ ցանկին
թերութիւնը կրացնելու համար :

ԱՆԱՋԱՋԵԱՆ Հ. ԵՅ . — Օրակարգին չենք
հետեւիր կոր . ըստ օրակարգին տառջին է ԱԶ-
թամարայ խնդիրը . մինչդեռ Կիւանն այս Ա .
խնդիրը թողով՝ Բ . խնդրոյն՝ այն է Վարչական
Ժողովոյ ընտրութեան ցանկերուն վրայ կիտահի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կիսալիք , Աւանա-
ձեան էջէնտի . Կիւանը տակաւին Օրակարգի
խնդրաց և ոչ մէկին չէ անցած . դեռ տաննա-
կան գումարականաց մէջ ենք . իսկ Վարչական
Ժողովոյ ընտրութեան ցանկերուն համար եղած
խօսքը՝ միայն անցելոյն վրայ անցելութիւն տա-
լու համար է Ժողովին :

Դ .

Յնդեկագիր երեսմիտանական ղեւո-
րութեաց

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բերայի և Գառաբ՝
վաչայի միացեալ Թաղից պահտած երեք երես .

փոխանաց տեղ նոր ընտրութիւն կատարուած և ընտրութեան տեղեկագիրն նոյն միայեալ թաղից ընտրութեան ժողովէն առ Սրբազան Պատրիարքն հասած և Նորին Սրբազնութեան աստիճանութեան ծանօթագրովն ոչսոր Գիւտնին մատուցուած է ։ Չրս ժողովոյդ իջ ներկայացնեմ ։

Ա .

Բնոյց և զարմ - փառայ միացնալ
բաղից ընտրողական ժողովոյ
տեղեկագիրք ։

**Ա. Անտարտիւ. Սրբազան Պատրիարք
Հայր ։**

Բերայի հրաժարեալ Երեսփոխանաց Ղուեմ .
Օտեան Գրիգոր և Մեծ . Աղաբկեան Մարիս
Էֆէնտիներու և Գասըմ - փաշայի վարձանեալ
Երեսփոխան Գիտակ Թորոս Պ. յի տեղ նոր ընտ-
րութիւնը միացեալ կատարելու համար Ձերումդ
Բ. Սրբազնութեան վերջին 19 Ապրիլ 1876 և
704 թուահամար հրահանգին համեմատ թող .
Թարձուրդս իւր թուոյն միայ գողտնի քուսար-
կութեամբ և ընտրողութեան կրտսեր և հան-
դամանք ունեցող թաղեցի երեք անձինք ալ ա-
ւելցնելով Ընտրողական ժողով կազմեց ։

Ընտրողական ժողովն ընտրութեան վերա-
բերեալ բոլոր նախապատրաստական գործադրու-
թիւններն ըստ որմին կատարելով գազմնի բը-
տէտրիութեամբ ետապատակ թուով ընտրելուց
ցամակ պատրասեց և ընտրողաց ցամակն ալ ըս-
մէր դիտողութեան առնելով ըստ սահմանադրու-
թեան ընտրողութեան իրաւներ ունեցողներն
որոշեց և ըստ այնմ՝ այք ու բեմի կարգս ընտ-
րողաց ցամակը ստորադասեց . հաս Գասըմ - փա-
շայի երեսփոխանական ընտրողաց ցամակին ու-
ղելով միայնայ թաղիս ցամակերուն հետ , զորս
քուսարկութեանն աթ որ յառաջ թաղիս բոլոր
եկեղեցեաց բակերն 'ի տես ժողովողեան առ-
կախ թողուց մասնաւոր ծանուցմամբ յեկեղեցիս .
նայնպէս ընել տուաւ Գասըմ - փաշայի Թող -
Թարձուրդս ալ . մասնաւոր ծանուցագրով մը հը-
րաւիրելով զընտրողս եթէ ունին ընտրողոյց
և ընտրելուց ցամակիբուն նկատմամբ իրենց գի-

տողութիւնին ներկայացնեն մինչև 'ի քուսար-
կութեան տրբաթ երեկոյ , և իւր նախագահին
ստորագրութեամբ յազգային լրագիրս սզգարա-
լոց ընտրողաց խրեանց սարտաւորութիւնքն
և քուսարկութեան որոշեալ օրն ու ժամը
և այն և այն ինչ որ հրահանգը իջ արամագրէ ։

Մայիսի 9 թէ կիրակի սուսուտ 'ի ներկա-
յութեան Նախագահի Ընտր . Ժողովոյ և ոմանց
թաղեցուց բուէտուիը քննուելով փակուեցաւ և
կնքուեցաւ . և ըստ սզգարարութեան ժամը
մէկին քուսարկութիւն սկսաւ և տեկց մինչև
ցժամ վեց , որ որոշեալ ժամանակին ժամ
մ'աւելի էր . վասն զի ընտրող . ժողովս նկատե-
լով որ Գասըմ - փաշայի ընտրող թաղիւ հետի
են , որոշեց ժամ մ'ալ աւելի միջոց տալ .
բուէտիին կնիքներն քննելն յետոյ անմիջապէս
ղայն բանալով 'ի ներկայութեան մէկ քանի ժո-
ղովրդոց քուսարկի գործադրութիւնը սկսաւ , և
ընտրողաց տամարին ստորագրութեանց հետ ըԸ-
ուէնէրն բազմաթեւով ճիւղս գտաւ , և տեսաւ
որ 280 քուսարկուներն միայն 40 հոգի մաս-
նակցեր են . յորոց 32ր անձամբ և 8ր նամակաւ
էին . հետեաբոր քննիչներ կարգելով բուէց
ընթերցումը սկսաւ , այս միջոցին գասըմ - փա-
շայի ընտրողաց կողմն պահարմուս քուս եկաւ
որ ըստ սակց Նամակարեքին վեց քուս է եղի .
Ընտրող . ժողովս ստանց պահարմը բանալու
անընդունելի գտաւ ըստ հրահանգին ։

Քուսակցից ընթերցումն և անոր պարու-
նակութիւնը գտնուելն յետոյ քննիչք զոյն ըս-
տորագրեցին , որոց արդեամբ և բացարձակ ա-
ւաւելութեամբ երեսփոխան ընտրու կցան

Սեժ .	Խլիսա	Էֆ Պոլեան	քուս 3½
»	Յարութիւն	» Նորատունկ	» 34
»	Գրիգոր	» Մարիոս	» 31

Որոց երկուքին այն պաշտօնը ընդունած
լինելուն հաճութիւնը իրենց ստորագրութեամբը
տպահովեալ . իսկ միւսը Գրիգոր Էֆ.նտի Մար-
կոսեան գործով Պոլիսէն բացակայ լինելուն նորա
հաճութիւնը չէ կրցած աւելուի ։

Աւասիկ , այսպէս ամենայն օրինաւորու-
թեամբ և ճշգրտութեամբ քուսարկութիւնը աւար-
տեցաւ առանց օրինաւոր դիտողութեան , զոր

ներկայիս տեղեկագրերով Ձերք Բ. Սրբազնու-
թեան Ի տնօրէնութիւն :

Մասնը խորին յորգանօք և տխրածու-
թեամբ

Միացեալ թողից ընտր. Ժողովոյ
17 Մայիս 1876 ՆԱՆԱԳԱՀ

ՆԵՐՍԵՅ ՎՐԻՊ ԱՐՄԱՆՅԱՆ
Ք. Բերայի

ԱՏԵՆԱՒԳԻՐ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ն. ԲԱԶԱՅԵԱՆ

Յ. ԱԶԱՐԵԱՆ

Յ. Բ. ԲԱԳԻՈՐԵԱՆ

Յ. Վ. ՏԱՎՈՒՏԵԱՆ

Բ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Բ.

Պատրիարքական արանձնութեան
Տանուցացիք :

Ղ սեմովայն Ատենայեալ փոշա
Աղբալին երեսփոխանական Ժողովոյ

Աղբալին Ժողովն սրտաւած Բերայ և Գու-
սրմ. փոշա միացեալ թողից երեք երեսփո-
խանաց տեղ նոր ընտրութիւնք հաստատելով
և տեղեկագրին ընտրող. Ժողովին կողմէ հա-
սած ըլլալով. Պատրիարքարանս քննեց ընտ-
րելոյ սահմանադրական հանգամանքը և Սահ-
մանադրութեան համեմատ գտաւ :

Այստափի յիշեալ նորընտիր երեսփոխ-
անաց տնտանքը :

- Մեծ. Գրիգոր ԼՔիւնտի Մարիտեան
- » Եղիազար » Չոյեան
- » Յարութիւն » Նորատունկեան

Հորի կը համարենք նաև յայտ առնել ըստ
տեղեկագրոյ ընտրող. Ժողովն ի՛նչ վերախշեալ
ընտրելոյ մէջն միայն Մարիտեան ԼՔիւնտի
յանձնատութիւնն իր Պրովն. բացօթայ գանձու-
լան սրտանաւա անտայց մնացած է. իսկ միւս
երկու քին յանձնատութիւնն ապաշտխած է ար-
դէն :

Արդ յիշեալ միացեալ թողից ընտրող.
Ժողովոյ տեղեկագրին սոյն ճանօթնադրոյս հետ
մատուցանելով Աղբալին Ժողովոյք Ի վաւերաւ.

ցումն :

3 Յունիս 1875

Մնամ սորթարար

Ի Պատրիարքարանի Հայոց Պ. Կ. ՆԵՐՍԵՅ ԱՐՊ.

Կ. Պղայ

ԵՊԻՍԿՈՍՈՍ

Յեա ընթերցման Ստեանայեա Փաշան Հը-
րուիքեց երեսփոխաններն՝ որ սոյն ընտրութեան
պարագաներուն վրայ զիտուութիւն ելի է ունին՝
ընեն. և տեսնելով որ զիտուութիւն ընող չկայ,
անմիջապէս քուէր եւթարիցեց, և Ժողովն մի-
տմայն համառութեան վրայ երեսփոխան հոշա-
կեց.

- Գրիգոր ԼՔիւնտի Մարիտեան
- Եղիազար » Չոյեան
- Յարութիւն » Նորատունկեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պատեանեան Մի-
նոս ԼՔիւնտի կողմէն սյոր Ղիւտնին աւանդը-
ւած հետեւեալ 2 դրասոր առաջարկութիւնները
կը ներկայացեմ Ժողովն :

Ա.

Ղ սեմուշար Ատենայեալ Փաշա
Աղբալին Ժողովոյ

Նիտուելով որ դատական գործոց համար
յատուկ ազգային օրէնք մը և դատակերպ չլի-
նալու երեսն սորբայնոց կողմանէ բողոք ու քան-
դատք տակց տեղի կ'տեսնան :

Նիտուելով որ ոչս մասին եղած բողոքներն
ու զանդատներն իրուայի և արդար են :

Ուստի գտառական գործոց և ամուսնական
դատերու համար խորագիր խաւն յանձնաժո-
ղով մը կ'առաջարկեմ, որ իր սրշածն աւար-
տելէ ետև իւր աշխատութեան արդիւնքը ներ-
կայցնէ. Ա.Ղ. Ժողովոյ Ի վաւերացումն :

4 Յունիս 1876

Աղբ. Երեսփոխան

ՍԱԿԷ ԽՈՂՆՆՈՐԱՐԱՆԻ ՄԻՆԱՍ ԳԱՏԱՄԱՃԱՆԱ

Բ.

Ղ սեմուշար Ատենայեալ փոշայ
Աղբալին Ժողովոյ

Աղբալին Սահմանադրութեան վերաբնեւ.

Թեանն առիւի հետեւաւ բարեփոխութիւնները կ'առաջարկեմ .

1. Ամեն անհատ՝ որ ըստ շարիւ ազգային տրոյ կը մասնակցի, Յ1 տարին լրացուցած է, և գրեւ ու կարգաւ գիտէ, ընտրող է երեսփոխանութեան :

2. Երեսփոխանաց ընտրութիւնքն ընդհանուր քուէարկութեամբ կը կատարուի, և եկեղեցականք ու աշխարհականք անխտր կը մասնակցին ընտրութեան :

3. Համագումար ժողովը կը դուստրի միայն զուտ կրօնական խնդրոց համար և կը լաշկանայ Պոլիս գտնուող եպիսկոպոսներէ և կրօնական հմտութիւննին վկայեալ եկեղեցականներէ ու աշխարհականներէ :

4. Գունէ երեք տարի դաւառի մը մէջ առաջնորդական պաշտօն վարող, հասարակաց սիրոյն և վստահութեան կնիքը կրող, ազգին վիճակին և եկեղեցոյ ու տէրութեան օրինաց քաջանմուտ եպիսկոպոսներէ ու վարդապետներէ կ'ընտրուի պատրիարք ըլլալու անձը :

5. Գաւառաց առաջնորդները կ'ընտրուին Գ. յօդուածին պայմաններն յանձին կրող եպիսկոպոսներէ, վարդապետներէ ու քահանաներէ :

4 Յունիս 76 Ազգ. Երեսփոխան Ազգ. Խորհրդարանի ՄԵՆԱՅ ԳԱՓԱՄԱՃԱՆԱ

Տեղեկութիւն Օրակարգի խնդրոց դասակարգութեան վրայ

ԱՅՆՆԱՅՈՍ ՓԱՅԱ. — Օրակարգին անցնելէ առաջ հարկ կ'համարիմ՝ անոր պարունակած խնդրոց դասակարգութեան վրայ կարծառօտ տեղեկութիւն մը տալ երկար խօսակցութեան տեղի չտրուելու համար . անցեալ նիստին վերջը օրակարգի խնդիրները դասակարգելու ժամանակ ամենէն առաջ Արարչական ժողովոց ընտրութեան խնդիրը զրրի, և Աղթամարայ խնդիրը չորրորդ զրեցի օրակարգին մէջ. բայց վերջը լրագրաց հրատարակութենէն և մեր հրատարակելէն տեղեկացայ որ Աղթամարայ խնդիրն ա.

ռաջին կարգը բարձրացեր էր . այս առումտ յենեցի և իմացայ որ այն փոփոխութիւնն նոյն ինք Սրբազան Պատրիարք Հայրն ըրած է իւր զրչով՝ հարկաւ Նորին Սրբազնութիւնն ստիպողականութիւն մը նշմարելով փոփոխել ուզած է այսպէս օրակարգին խնդրոց դասակարգութիւնը : Եթէ Ժողովն ալ Աղթամարայ խնդրոյն ստիպողականութիւնը կընդունի, նախ անկէ կ'սկսուի սինք և հետզհետէ կ'արունակներ միւս խնդիրները, — Խօսքն Երեսփոխան էՖէնտիլին :

ԵՆՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԵՃ. — Որովհետեւ Նախագահ Սրբազան Հայրն է որ նախնականութիւն տալ ուղեր է Աղթամարայ խնդրոյն, իբրև կարևորագոյն քան զայլ ամեն խնդիր, որոյ համար և յեղաշրջելով օրակարգն առաջին շրջեր է նոյն խնդիրը, պէտք է ըստ իս նոյն ինք Նորին Սրբազնութիւնէն իմանալ նախ անոր պատճառը, և ապա եթէ Ժողովն ալ ստիպողականութիւնը տեսնէ, ըստ այնմ անցնի անմիջապէս նոյն խնդրոյն :

ՍՐԱՅԱՆ ՆԱԽԱՅԱՆ. — Աղթամարայ խնդրոյն կարևորութիւն տուողն միայն ևս չեմ, այլ այս միջոցիս Ամեն հետզհետէ եկած ստիպողական հետադրերն են, որք կրօնացնէ թէ Աղթամարայ Տեղագահ Յակոբ եպիսկոպոսն կ'պանեն եղեր, գնտակն անոր քղանցելն անցեր և ուրի վարդապետ մը սպաններ է : Սյս ջուախի դէպքին վրայ Խօսչատուր կարևորելու արև ալ Թախանձեց զի՞ որ չուտով վախճան մը տանք Աղթամարայ խնդրոյն :

ԵՆՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԵՃ. — Քանի որ Սրբազան Նախագահն անձնապէս կարևորութիւն չէ տուած այլ դէպքը ուրեր է որ կարևորութիւն տրուի, և այդ դէպքն ալ Արարչական խնդիրն է, իբրև Արարչական խնդիրն մը նկատելով կարևորութիւն մը տեսնէր այս պարագային մէջ անյապառ Աղթամարայ խնդրով զբաղելու, այլ յաւելու քան զայն կարևոր կ'ըստիմ որ մեք մեր Արարչական ժողովոց ընտրութեան խնդրովն այսօր զբաղինք և լնջնենք : Երբ նոր վարչութիւնը գայ, այն ատեն թո՞ղ յայտնէ մեզ՝ մենչև որ աստիճան պիտի՞ դառնի Ժողովն Աղթամարայ

խնդրոյն հետ, այս ալ նկատելի կէտ մ'է :

ԱԼԱՅԱՅԱՅԱՆ Է. ԷՖ. — Ոչ միայն Աղթամարայ մէջ սրտաւհամ այդ վերջին սպանութեան անցքը, այլ նաև անցեալ ոչ նուազ ցաւալի դէպքերը և առաւօրանքները երբէք չեն ներեր՝ որ Աղթամարայ խնդրոյն կարեւորութիւնը չզգանք : Սրբազան Հայրը վերջին դէպքը միայն կ'ընտանի, որուն մէջ մի միայն մէկ անձի մը սպանման վիճակը կ'հրատարէ զրեզ ի կարեկցութիւն, իսկ անգին Աղթամարայ մէջ ո՞րչափ բիրաւար հայեր կան՝ որոյ դատնադէտ վիճակն առուել պէտք է զրեզ ի կարեկցութիւն և ի գթութիւն չարժեղ. մանաւանդ որ Աղթամարայ խնդիրն այլ ևս ընկած և աւարտած խնդիր մ'է թէ՛ մեզ համար, թէ՛ Բ. Գրան համար և թէ՛ վիճակոյն ժողովրդոց համար, ուստի առանց սպասելու պէտք է յանձնենք Սրբազան Պատրիարքին անմիջապէս գործադրութեան համար :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՅՍ. — Կաղաչեմ գգուչանանք խնդիրը ճաշարդէին, որովհետև այս վայրկեհեկա Աղթամարայ խնդիրը բռնաբար վրայ չէ դարձը, այլ անոր նախադատութիւն տրուելուն վրայ : Սրբազան Հայրը բազմաթեց իր կողմէ Աղթամարայ խնդիրն օրակարգին դրսևն անցունելուն սրտանաոր. իսկ ԵռսուօՓեան Էֆէնտի անոր կարեւորութիւնը ժխտեց և կարծիք յայտնեց թէ վարչական ժողովոց ընտրութիւնն առուել կարեւոր է, այս կէտն է որոշման կարտո, ասոր վրայ պէտք է խօսիլ :

ՓՍՓԱՅԱՅԱՆ Ս. ԷՖ. — Սրբազան Պատրիարքը լայնատրեւ սրտաւար էր թէ Աղթամարայ խնդիրը նորէն հոս բերելու Լեւոն հարկ կայ : Այս բացատրութիւնը չտուաւ : Իսկ ԵռսուօՓեան Էֆէնտիի գալով՝ նա չըսաւ թէ Աղթամարայ խնդիրը բացորձակապէս կարեւորութենէ գորկ է, այլ իբրև վարչական գործ նկատելով՝ անոր բռնաբար վարչութեան կ'երարեբի բակ ուղեց :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՅՍ. — Փախաղեան Էֆէնտի, գուք ալ միևնոյն մեզքը կ'գործէր, այսինքն խնդրէն կ'բարձր մը կ'եզրէր՝ ինչպէս չեղեցան միւս տանկապա Էֆէնտիները. վրան դի

հանց խորհրդածութեան կ'արդն այն չէ թէ արքեպ Սղթամարայ խնդիրը ասոր բռնաբար կամ թէ վարչութեան դրեկընէ է, ոչ, այլ պէտք կայ միայն հասկնալու և որոշելու թէ առաջ ո՞ր խնդիրը սխտի նայինք, առաջ Աղթամարանք՝ թէ ոչ վարչական ժողովոց ընտրութիւնը, շմանանք որ Աղթամարայ խնդիրն օրակարգին մէջ ևս չորարդ խնդիր դրած էր, իսկ Սրբազան Պատրիարքը փոխեր և առաջին խնդիրը բերէ զայն : Ենդի բռնք վրայն ո՞րն առաջ պիտի նայինք :

Բողոքն Չայնք — Բուէ, բուէ :
Տ. ԵԱՆԻՎ ԱՐԲԱՍՏԵՏ. — [Կարդալով ներկայ բացման Ս. Նախ ԵռսուօՓեան Գրան համար, սին մէջ զտեսած Սրբազանայ խնդրոյն փայտք Սրբազան Պատրիարք Հոր և ԵռսուօՓեան փայտքի մէջ եղած խտակցութեան մասը] Գուք Ատեհապետ փառչա, երբ Սրբազան Հայրն Աղթամարայ խնդրոյն վրայ դռնն եկած վերջին պատահանալիրն օրակարգին անցնել առաջարկած է, սրտախախտած էք թէ օրակարգն անցնելու կարտութիւն չունի, այլ տանական գործադրութեան կարգին մէջ անորինուելիք խնդիր մ'է : Չայս բռնէ ետև դարձեալ օրակարգին մէջ անցուցած էք. Աղթամարայ խնդիրն : Ես զայս դիտել տալով՝ Ձեր վստակութեան ու շարքութիւնը կ'խնդրեմ :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՅՍ. — Այդ ամենն ևս ըսեղէն ետև դարձեալ Ժողովն սրտեց օրակարգին մէջ անցնել Աղթամարայ խնդիրն. իսկ Սրբազան Պատրիարքը փոխեց և առաջին խնդիրը ըրաւ զայն : Այժմ՝ բուէի կընեմ նախ, ո՞վ որ Աղթամարայ խնդիրն առաջին ընել կուզէ իբրև նիթ Ժողովին խորհրդածութեանն ու վիճարանութեանը, ձևաբը վեր վերցնէ :

23 Ձեք բայձրացան Նախագահ Սրբազանով նակեկո՞

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՅՍ. — Երկրորդ՝ բուէի կընեմ, անոր հակառակ ո՞վ որ վարչական ժողովոց ընտրութեան խնդիրն առաջին ընել կուզէ, ձևաբը վեր վերցնէ :

25 Չեռ յարձարացան հախառն ատարնոց

Հետևապէս՝ Ժողովն 23 ձայնոց դէմ 25 ով ՈՐՈՇԵՑ Աղթամարայ խնդիրն եւ ձգել և առաջին խնդիր ընել Վարչական Ժողովոց ընտրութիւնը :

ՍՐԱՆԱԳԵՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Որպէս զի չհարձուի թէ եւ Աղթամարայ խնդրոյն հարեորուութիւն չեմ տուած, հարկ է ինձ կրկնել թէ պարտաւարութիւնս էր հարեորութիւն տալ, և այնչափ, մինչև ստիպուել հոս Աղթին գերազանց ասեանք բերել այս խնդիրն : Որովհետև խղճմով ժողովուրդ կայ Աղթամարայ մի՞նչ կին մէջ, որք սխաճ են զո՞ւ երթալ : ո՞ր խղճակը և առնչտանդիր պատրիարք կրնայ առանց աղթին հարցնելու տանկ կենտոս խնդրոց մը դործադրութեան ձեռք գտնել : Ի՞նչ ըսել է այս՝ որ մէջ մը Աղթային ժողովն Վարչութեան և մէջ մ'ալ Վարչութենէն Աղթային Ժողովին կէտքէր : Պարզապէս ըսեմ ձեզ, ես կիսիմնամ ինքնին և Վարչութեան չըլտնին մէջ միայն վերջին հարգադրութիւնն տալ այս խնդրոցն, որպէս զի չընտել թէ մարդասպան մը կոթողիտար զրբեր ենք, ինչպէս որ ստարեբրական թերթերէն տմանք հրատարակել սկսած էին : Սնոր համար հա բերի, Աղթը ներկայացնող Ժողովին, և հարցուցի թէ Ք. Գրան գիրը բառակի՞ն է անպարտ հաչակել թաշառուար կաթնաղիտան, այս հարցումն այս՝ կամ ո՞չ, պատասխան մը կապա՞ն Ժողովիդ, ինչո՞ւ կատարանիք այդ պատասխանը տալու :

ԱՅՆՆԱԳԵՑ ՓԱՅՆ. — Ստոյ է Սրբազան Հայր, որ Ժողովս Ձեր Սրբապետութեան այդ հարցման ուղղակի այս՝ կամ ո՞չ պատասխան տալ հարկ չը գտնեց, բայց խնդիրը տարտամ վիճակի մէջ ալ չը ձգեց. այլ Վարչութեան յանձնարարեց ծանուցանել Ք. Գրան՝ կիկնչեցական Համադրումը Ժողովց կատարած դատարարական գործողութիւնը, և հարցանել թէ արդեօք Ք. Գրան այն վերջին գործողութիւնն բառական կը համարի՞ թաշառուար կաթնաղիտայ ամբաստանական խնդիրն խալտոս զոյցուած նկատու : Թէ որ Գրան սա այս պատասխանը թէ

յուսական կը համարի գործը վերջացած եկաւելու : Վարչութեան կը մնար աներկրայապէս թաշառուար կաթնաղիտայ գործը կրկնել. իսկ թէ որ հակառակը պատասխանէր. այնուհետև Գրան կը մնար դատարանական օրինակ գործը լրացունել : Այսպէս էր առաջիկ Ժողովոյս նախընթաց արշուճն Աղթամարայ խնդրոց մասին : Այս արշուճն համեմատ Վարչութիւնը զրբեր է Ք. Գրան և պատասխանազիր մը ստացեր է, զոր այս անգամ Ձեր Սրբապետութիւնը Ժողովոյս կը ներկայացունէ. իսկ ժողովս առանց տակաւին խնդրոցն մէջ մտնելու, անոր առաջնութիւն տալ չուզեց և Վարչական Ժողովոց կազմութիւնն առաջին խնդիր ընել արշուճ : Ար մնայ այժմ Աղթամարայ խնդրոցն կարգն ալ որոշել. Ժողովը կը համը՝ արդեօք Վարչական Ժողովոց ընտրութիւնն ետք անմիջապէս այն խնդիրն երկրորդ ընել և խորհրդածութեան ու վիճարանութեան տակ ձգել : Այս կէտն ալ յուէի զնեմ. ո՞վ որ կընդունի Աղթամարայ խնդիրը Վարչական Ժողովոց ընտրութեան գործէն ետքն անմիջապէս երկրորդ խնդիր ընել, ձեռքը մեր վերջունէ :

Ժողովն ընդհանուր բախով ընդունեց և ՈՐՈՇԵՑ Վարչական Ժողովոց ընտրութենէն ետև անմիջապէս Աղթամարայ խնդրոցն անցնել :

Այսպէս Առեւտրային Փայան Ստեփանյան գործողութիւնը կրկնէ ետև, Ժողովն որշուման համաձայն Օրակարգին Ա. խնդիրը ձեռք տուաւ, որ է Բեարարիկն Վարչական Ժողովոց :

ՕՐԵԿԱՐԳ

Ա.

Բնորարիկն Վարչական Ժողովոց

ԱՅՆՆԱԳԵՑ ՓԱՅՆ. — Ըստ որում Սրբազան Պատրիարք Հօր յայտարարութենէն իմացանք՝ որ կրճեմ. ժողովոց ընտրելուց ցանկն այսօր պատրաստեալ չէ. ուստի չենք կարող այսօր կրճեմ. ժողովոց ընտրութիւնը կատարել, և կանցնիք ուղղակի ֆուզ. ժողովոց ընտրութեան

ձեռնարկել : Իյն ընտրութիւնէ՛ ինչպէս որ յայտնի է, Կախարհնիչ զիւանայ Ատենապետայ ժողովին ձեռք պատրաստուած զեղշելի ցանկին վրայ աիտի կատարուի . ըստ կանոնի այդ ցանկը նախ իւր ամբողջութեամբը քուէի կը դընեմ :

Չայս ընելով Ատենապետ Փաշան Գաղ. ժողովոյ ընտրելեաց ցանկն ամբողջապէս քուէի դրաւ, զոր ժողովը 29 ձայնից մեծամասնութեամբ ընդունեց :

Փափազեան Ստեփան էՖ. այն բուէար. կութեան պահուն ձննուակ գտնուիլը յայտնելով՝ խնդրեց Գիւանէն այս պարագայն նշանակել աստենադրութեան մէջ :

Ատենապետ Փաշան՝ ծանուցանելով որ այս միջոցին ներկոյ երեսօրանաց թիւն 60 ը անցած է, և Գաղ. ժողովոյ ընտրութեան քուէկամարը 2 ժամու գործ է, այս գործողութեան առիւթ ժողովն ընդերկար շարաքուտելու համար առաջարկեց և ժողովն ընդունեց՝ որ մէկ կողմէ քուէկամարի գործողութիւնը շարունակուի ընդ հակողութեամբ քննչաց, և միւս կողմէ ժողովն անորգը Օրակարգին միւս խընդիրները յառաջ վարէ :

Հետեապէս քուէարկութիւնն սկսուաւ, և քուէկամարի քննիչ կողմեցան միճակաւ

- Հոյուեան Ղազարոս ԷՖէնօր
- Սինանեան Տիգրան
- Սրապեան Սարգիս
- Սէլիսիէճեան Գրիգոր

Երեսօրիւններէն՝ Կուրեան և Փափաղեան էՖէիտիները քուէարկութեան պահուն դուրս ելած ըլլալով, տնտեսական կոչման չը պատասխանեցին :

Քուէարկութեան անարտուէն ետև . որում ճիշդ 59 երեսօրիւն մասնակից գտնուած էին, բուէկամարի գործողութիւնը քննչաց յանձնուեցաւ տականձին կատարել, արդիւնքն է վերջոյ Գիւանին միջոցաւ ժողովին հրատարակուելու պայմանաւ . իսկ ժողովն անցաւ անմիջապէս Աղթամարոյ խնդրոյն, որ յաջորդ խնդրին ըլլալ որոշուած էր արդէն :

Բ.

Պատասխանագիր Բ. Գրան Դրանարոյ Խնդրոյն համար

ԱՅՆԱԳՅՑ ՓԱՇԱ. — Արդէն յիշեցուցի ժողովին՝ Աղթամարոյ խնդրոյն վրայ մեր վերջին որոշումը : Կաղաչեմ Սրբազան Հօր մեզ բացատրել թէ ճիշդ է իր դիտումը այն խնդրոյ վրայ Բ. Գրանին ընդունած վերջին պատասխանագիրը մէջ բերելով :

Այս միջոցին բազմաթիւ երեսօրիւնեաց խնդրելով՝ կրկին անգամ կարգաւորեցաւ Գրանն պատասխանադրոյն թարգմանութիւնը (ՏԵՍ վերջնութիւնը նախ Ատենապետութեան 16 ուղ երեսը) :

ՄԵՐԱԶԱՆ ՆԱԽԳԱՆ. — Դրան ինչ որ Բ. Գրան հարցնելը որոշած է՛ք, և մէջ հարցուցնելը, ճիշդ անոր պատասխանն է եկածը . ժողովը հրամայեց որ Գրանն գալիք պատասխանը հոս բերեմ, և ես ալ նորէն այս խնդիրը հոս բերի :

ԱՅՆԱԳՅՑ ՓԱՇԱ. — Սրբազան Հայր, եթէ չեմ սխալիր, ժողովս այն ատեն Բ. Գրան գրուելիք և հարցուելիք կէտերն որոշելով՝ Ձեզ և Վարչութեան ժողովոյ յանձնեց՝ որ եթէ Գրան ալ բուտական դատի, ըստ այնմ պէտք եղածը գործադրէք . ես չեմ յիշեր որ ժողովը Գրանին ընդունուելիք պատասխանագիրն կրկին այս ատենանը բերելու յանձնարարութիւն ըրած ըլլայ : Հիմա ինչ կը հարցունէ մեզ Ձեր ՍՐԵ. բաղնիքի խնդրը :

ՄԵՐԱԶԱՆ ՆԱԽԳԱՆ. — Ես կը հարցնեմ այժմ թէ այս վերջին գիրն՝ որ Բ. Գրանն ես կամ է մեզ, բուական է արդեօք Խաչատուր Կաթողիկոսի անպարտութեանը համար :

ԱՅՆԱԳՅՑ ՓԱՇԱ. — Արեւմտ խնդիրը սակայն վրայ կը կայանայ թէ՛ արդեօք Գրան այս վերջին գիրը բուական է Խաչատուր Կաթողիկոսի անպարտութիւնը հաստատելու . անտ այս տեսակետով միճարանութիւնը բացուած կը հրատարակուի : — Խօսքն Երեսօրիւնէն է՛ք, տիկին է :

ՆՈՒՆՈՒՅԵԱՆ. 2. ԷԾ. — Եթէ լաւ կը

վիճեմ, երբ Ժողովս այն նախին մէջ, յորում վերջին անգամ Ալքիմանայ խնդիրը յուզուեցաւ, Վարչութեան յանձնեց թաղարի մը գրել այս խնդրոյն վրայով, որիչ շարժաստիք կամ նպատակ չունեցաւ, Խաչատուր սրբազանի կաթողիկոսութիւնն ընդունելու մասին խնդիր չը խորհրդաւ յարոյց, այլ միմիայն սա կէտն իւր խորհրդա ծութեան տառիկայ բրտն թէ ըստ որում սակաւ թաստանութեան նիթակային եկեղեցական բարձրաստիճանն անձ մ'է, արդեօք անբաստանութեան արատը ընդունած էր անոր վրայէն, Ժողովս այնպէս կարծեց թէ Գրեմնն եկած առջի բէգբէրէին մէջ այս կէտը միթութեան տակ մնացած է, այնպէս որ Գրեմը կրնար իրեն իրաւունք տալ որ մը Վարչութեան ըսելու թէ որչափ ալ գուց Խաչատուր կաթողիկոսն անպարտ դատեալ ըլլա՞ր մեք այչ մասին զրուանելու չունենալիս ըսած եմք ալ նէ, այսու ալ մենայնիւ խնդիրն եթէ պէտք ըլլար՝ կրկին անգամ ձեռք առնուելու կարելի ըլլաւ կը նշու մարչինք, Խնդրոյն այս աղօտ վիճակը լուսաւորելու և յատակելու նպատակաւ Ժողովին կողմէն մանկ որոշուած վերջին թագրիւր գրուելէ ետև, հիմա պատասխանաղիր մը կուգայ Արտարին գործոց Բարձր. պաշտօնէին կողմէ, յորում կըսէ թէ՛ «ինչպէս որ Զեր Բրազմութեան սրբազան Գառիարարանի քննութեանն և երդմամբ ըրած յայտարարութեանն անպարտ եւ ինչպէս է, նմանապէս աակից առաջ տեղական կառավարութեան ուղղուած գրութեան վրայ եկած պատասխանազրէն չսակցուած է որ Խաչատուր սրբազանին կատիսձեակ մասնակցութեան վրայօք վճիռ արձակելու բաւական ծայր մը չէ կրցեր առնուիլ, Հետևաբար իրաց այս վիճակին մէջ եթէ Խաչատուր սրբազանին անպարտութեանը մասին Զեր Բրազմութիւնը համոզուի, Բ. Գրեմն ալ ըսելիք չունենար, որոյ համար այն ծանուցաղբը գրուեցաւ ի դիտութիւնս »

Ըստ իմ մասին ասիկայ Բ. Գրեմն կտրա վարութեան մէկ վերջնական վճիռն է. ես կը

կարծեմ որ երբ տեղութիւնն այսպիսի նամակ մը կը գրէ. ալ անիկա ետ չկրնար առնուլ. ուստի Գրեմն այս պատասխանագիրն ըստ սկզբունքն բաւական կը համարուի. մէկ կէտ միայն կայ նկատողութեան արժանի, այն թէ այսպիսի պարագայներու մէջ մեր Գառիարարանի պաշտօնական յարաբերութիւնն արդեօք Արտաքին գործոց պաշտօնէին թէ ոչ Մեծ Եպար. գրանին հետ է. եթէ յարաբերութեան միջնորդ միայն Արտարին գործոց պաշտօնէսն է, լուսապս թէ ոչ Մեծ Եպարդոսն ալ այսպիսի պաշտօնագիր մը պէտք է . . .

ՅԱՅՆԵՐ. — Քչ, ո՛չ, հարկ չկայ :

Ասոր մէջ իմ վնասուլ ուզած կէտս միմիայն յարաբերական ձևն է. տէրութեան և Գառիարարանի մէջ եղած յարաբերութեան ձևը. արդեօք բաւական է Արտարին գործոց պաշտօնէին կողմէ գրուած ըլլան ճիշտ ոչ Մեծ Եպարդոսին կողմէ ալ գրուիլ սէտք է մի . . .

(Քչ, ո՛չ ընախն հարկ չկայ)

Բանի որ այդպէս է, բանի որ Մեծ Եպարդոսին կողմէ ալ գրուելու կարտութիւն չը տեսնուիր, որեմն այս նամակն իւր ծոցը դնելու է Վարչութիւնը և պէտք եղածը գործադրելու լինուցուելու է :

ԱՍՏՄԱԹԻՒ ՅԱՅՆԵՐ. — Համախո ճեք Երեսուցեան էֆէնտիի. բու՛նի դրուի :

ՅԱՂԱԾԱՆ Օ. ԷԾ. Ինչպէս որ ամեն բանի հակառակ կողմն ալ մասածել պարտաւորութիւն մ'է, նմանապէս այս պարագային մէջ՞ բանի որ բու՛նարկութեան խնդիր կը լինի, հարկ է մտածել թէ երբ քուէարկութիւնը Խաչատուր կաթողիկոսի մեթման արդիւնքն արտադրէ, միթէ այդ արդիւնքը պիտի ընդունուի՞ և Բ. Գրեմն զիք պիտի ընչուի՞ : Ինձ համար քուէարկութեան հարկ չեմ տեսներ :

ԱՆՃԱՅԻՅԱՆ 2. ԷԾ. — Ես ալ քուէարկութեան հարկ չեմ տեսներ. վասն զի խնդիրն այս Ժողովին չվերաբերի, մեք Վարչական ժողովներ ունինք, միանգամայն Եկեղեցական Համագումար ժողով, ասոնք թէ՛ կրնանապէս և թէ՛ քուէարկութեան հարկն են արդէն այս խնդիրն իւր բոլոր պարագաներով. ուստի այս պատասխանը կը հարկ չեմ տեսներ :

խանգիրն ալ որ վերջին անգամ եկած է Բ. Դունկն, հարկ է յանձնել Աւարչութեան Խառն ժողովին, և կ'առաջեմ որ արդէն Խառն ժողովին ներկայացուած է և դիտադուժիւն մը չե եղած . միայն դարձադուժիւնը մնայած է . ըսել է որ գործադրութեան համար Խառն ժողովին դարձնել պէտք է, որով ըստ իս հարկ չ'կայ հոս ոչ բռնարկութիւն և ոչ որ և է դիտադուժիւն մը ընելու :

ՄԻՔԵՏԵՎ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՅ. — Իբրևանեան է. Ֆէինտի բռածներն եթէ ընդունելի ալ ըլլան, շատ ուշ մնացած են . գտն գի արդէն շատ մը վիճարանութիւններ եղած և պատասխաններ եկած են հոս : Բ. Դունկ ալ որչափ որ անարարտ կ'ընէ նե՛ մեր թաղերին վրայ կ'ընէ . . . :

ՋԱՅՏ ՄԸ. — Այ՛ . տեղական կառավարութեան տեղեկագրութեան ալ խօսք կայ :

Այս միջոցին՝ Ժողովականաց մէկ քանիին խնդրելով Այլոս Էֆէնտի կարգաց Գրան պատահանագրին Տոմիկին բնագիրը :

ՄԻՔԵՏԵՎ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՅ. — (Յարուեակելով) Հինն այս համար մը գոյացեր է թէ և մեր Աւարչութեան ժողովը մէջ, այստե տակնայիկ գործնաւ այս ժողովին եկեր մնացեր է գործը . կըսուեաց թէ կարօտութիւն տեսեր են հոս դիմելու . արդեօք մեր նորին Աւարչութեան կրնանք զբրկել . այ՛ . որովհետեւ մեր գործին տեղեկութիւն չուենիք, չենք բնեկե՛ որ դիտանք . Բ. Դունկ ալ տղայիս կ'ընէ իւր բնգրիւններովն, քննութեան միջոցները պահեսցան, որով բռնութեան չարութեանին անկարելի եղաւ կրօն . այս խօսքերը բառական կրնանք ըլլալ տարազային մէջ խնդիրը չարագրելու . Խաչատուր կոյսիկս պոսն քաղաքական տակաւը շէրակոչելու համար . եթէ նկատելի կ'էս մը կայ ըստ մեզ այս է . զիտան թէ արդեօք այդ բնգրիւններով խնդիրը յաւիտեանապէս կը գոցուե՛ թէ ոչ ըսոց դուռ մը կ'մնայ կոր . այս կէտն ալ մեզի չ'հարաբերիք, Աւարչութեան քննիչք և զիտանովք բաննէ . Թող Աւարչութիւնը նայի, թէ որ ըսոց դուռ մը մնացած չէ ըմպն, իսկ թէ որ պոխտս բան մը մնացած է թող ամբողջացնէ և ըսոց դուռ չը թողու :

ՅՈՒՏՅԵԱՆ Տ. ԷՅ. — Էս ալ Միքե՛ճգուսի Էֆէնտի բռածք պիտի կրկնի . խնդիրը մը մընացած է մեզի համար, կ'մնայ Աւարչութեան որ առաջացին մէջ ըսոց դուռ մը չ'ընելու, և եթէ խնդիրը նորագուերը ըլլայ՝ բնու արժէք կամ կարեւորութիւն չարակելու համար եթէ որ և իցէ բանի մը պէտք կամ կարօտութիւն կուեսէ, ՚ի գործ դնէ . իսկ թէ որ եղանակներ բաւական կը տեսի և կարօտութիւն չտեսներ այլեւ նոր բան մ'ալ ընելու, կ'մնայ : Էֆէնտի, տակ տառ ըսիք որ եթէ Դունկն պատասխան պոց թէ բաւական է, տեղական կրօնագրութեան քով գտնուած այն գրածին բնութեան վերաբերեալ թղթերը բերել տանք :

ԱՅՏՆԱԳՈՅՏ ՓԱՅԱ. — Տոխախն մէկ երկու տակնորան կրն՛ որք պիտի խօսին այս խնդրին վրայ, ըսոց անո՛ց խօսք տողէ տառ չարի կը համարիմ յայտնել թէ վիճարանութիւնը հետզհետէ շեղեցաւ իւր սահմանն . ստեւնարան Էֆէնտիները խնդրին գալու երան . գուցն զի վիճարանութեան սահմանն այն չէ թէ արդեօք Այլմանարաց խնդիրը նորին Աւարչութեան յղել պէ՛տք է թէ ոչ, կամ թէ ապագային մէջ Էֆէնտիներ կրնայ ունենալ : Բ. Դունկը կ'ընէ իւր պատասխանագրոցն մէջ . «Եթէ Պատրիարքը համարուած է՝ կաթողիկոսին անպարտ ըլլալուն, ինք ալ բեկիք մը չուեն » . իսկ Սրբազանը սահմանադրական Պատրիարք ըլլալով մեզ զիտած է . և իւր բեկիքը մեզմէն լսել կուզէ . ըսոց ըստ որում Սրբազանը իբրև նախադաս տղայային բարձր ժողովոց այս գործին մանրամասնութեանց տեղեկացած է ի մտոց և ատենել բան ընեց, նախ իրեն պէտք է հարցունենք թէ ի՞նչ Խաչատուր կաթողիկոսի վերայ եղած քննութեանն, խառնվելութեանն և երզնակն անոր անպարտ ըլլալուն համարուած է խոջն մտոց թէ ոչ : Թող Սրբազանը խօսի նախ, ետքը մեր բեկիքը որչա՛կ Էանաք, այս է մեր որոշելու կետը :

ՂԱՅՏՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՅ. — Բանի որ իբրև զիին անբարդութեան կը պատահի, ամբաստանեալ թէ կոպիտարտ ըլլայ և թէ կոթու զիկուս, Բ. Դունկ մը ժամանակ ուզէ նե՛

կազմած ունիմ ըսելով կրնայ դատաստանի են թարկել :

Ց. ԱՄԲՐՈՍԻՍ Գ. — Բ. ԳՐԱՆՆ ԳԻՏԱ.
չառուր կախուցիկս կազմած էի դատ է սպանեալ Պետրոս կախուցիկսի եղբորորդայն այն յայտարարութեան վրայ թէ՛ կախուցիկսն այն պատմութեան ԵտտաՖ և Եասին անուն երկու վերտեր են : Այսօր այդ ԵտտաՖն ու Եասինը չառուր կախուցիկսի վրայ եղած կազմածը հաստատուեր համար, և բանի որ անոնք ալ մեռած են. **Բ. Գրանն** անոնք ըստ միջոց մը չէ մնացած. խաչատար կախուցիկսին կասկածեալ մասնակցութիւնը կարենալ հաստատուելու համար : Ուրիշ բան է թէ՛ այդ ԵտտաՖն ու Եասինը յարութիւն առնեն և կենդանանան, բանի որ այս անկարելի է, ուրիշ վտան մը չը կայ Կառավարութեան ձեռքը և յախտեան կէտ մը չը չլիտի դանայ նորին դատաստանի ենթարկելու ղիտաչառուր կախուցիկսն :

ԱՅՏԵԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — ՍՏԻՆ ԲՍԱՆԻՆԻ ԶԻՂ
է, թայց դարձեալ խնդրէն դուրս է **Բ. Գրանն** Պատրիարքին յանձնել է ըսելով՝ եթէ դու էս մտադրած ես, ևս ըսելիք չունիմ : Ըսել է որ կարող եմ յայտարարել Սրբազանին չըթափելի կոխուցէ այս խնդրոյն վճիռը. ուրեմն նորի իրմն ըսելու ներքէր իմ ըսելոցս համարումը : Թէ որ Սրբազանը Սահմանադրական Պատրիարք ըլլար, ինքնին կը ծանոթանայ և մեզի բան մը չէր հարցնէր : Այժմ՝ բանի որ իբրև Սահմանադրական Պատրիարք մեզի կը ղիմէ և կը հարցունէ, մեր ալ պարտաւոր ենք պատասխան մը տալ. թայց դարձեալ կ'ըսեմ, այս պատասխանը Սրբազանին ինքնին տրուելու է մեզ ներքնէն. թող շնորհ ընէ մեզ յայտնել իր անձնական կարծիքն ու համարումը, մեր ալ մեր ըսելիքը կը պատասխանէր :

ԲԱՐԱՅԱՆ Զ. ԷՃ. — Սրբազան Պատրիարքին Սահմանադրութեան վարչութեան գլխին ըլլալուն համար, ինք անձնատեան կարծիք չ'ըլլալուար յայտնել և օժանդակ ժողովոյ կարծիքն առնելով պիտի պատասխանէ իրեն եղած հարցմանց, սեպտիմբեր է որ վերջանակ անձնակա-

նապես Պատրիարք Արքեպիսկոպոս Սրբազանը ըլլալով վարչութեան ազգային :

ՄԻԲԱՅԵԼԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Եթէ Սրբազան Պատրիարքը վարչական ժողովոյ մեծամասնութեան կարծիքն առնելով պիտի գործադրէ, արդէն նոյն Ժողովները մեծամասնութեան հետեան իրենց կարծիքը, թայց որովհետև Սրբազանը չուզէր գործադրել առանց Այդ ժողովոյ կարծիքն ալ առնելու, աստի ճարտար վարչութեան որոշումն իր աշխիւն առնել ընդհանրապէս չ'ուզէր և բաւական համարի, սեպտիմբեր է որ Ս. Պատրիարքին յայտնէ իր բաւական համարելու և կ'ըննայ :

ՄԵԲԵԼԵՎ-ԳՈՒՆԻ Զ. ԷՃ. — Ելլած խօսքերը կը պարտաւորեն ղեկը խնդրոյն խորը մտնել, առանց անոր կարելի չէ խնդրոյն մէջէն ելնել : Կ'ըսեն թէ գործը Ս. Պատրիարքին մնացած է, եթէ նա համարուի կը ըննայ : Բայց ո՞վ կրնայ պարտաւորել զՍրբազան Պատրիարքն՝ որ իր խնդրոյն ըսէ թէ համարում է կամ ոչ. ասի խնդրոյն ըսէ թէ համարում է կամ ոչ. ասի խնդրոյն մը չունի, բանն ժողովները կը համարուին, թայց մէկ մարդ չ'համարուիր : Այսօր ուրիշ մէկ ձայր վնասուել է, որովհետև Ազգային Ժողովն ալ խնդրով հանդուսեցայ չ'կրնար ըսել, և խոջի հանդման վրայ չ'կրնար վճիռ տալ : Քըստ րիսաստուար Է. Թ. ին ըսածին պէս **Բ. Գրանն չէ թէ երբ ուղէ Պատրիարք կամ Կախուցիկս դատաստանի կ'ենթարկէ, այլ անպարտական անբաստանութիւն ըլլալու է, այս մարդուն վրայ եղածը պարզ կամիւմ է, Գրանն կ'ըսէ թէ Երան համար ըսելիք մը չունի, այս խօսքն արդէն յայտնեական խօսք է թէ ոչ ժամանակի մը համար, միթէ երբ որ ուղէ խօսք չ'ըլլալուն է : Ուստի՝ ինչպէս ինչ մ'առաջ ըսի, ուզար կելու է վարչութեան որ բննէ երբ թէ ղեկը ներն, եթէ անբաւական դատէ, թող ամբողջացնէ և պակասը ընցնել տայ, այն ասան ոչ Պատրիարքին բան կը մնայ և ոչ մեզի :**

ՄԻԲԱՅԵԼԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Մէրեքիմ-Գուլի է. Թ. ին ըսածը չ'ընդունուելու բան է, վասն զի պատասխանատուութիւն կը ծանոցայնէ Պատրիարքին վրայ . . .

(Մերեմէ-գուրի էֆ. — Ընթահայտակն)

Երբ Աղք. Ժողովը Պատրիարքին համոզու-
մը կուգէ : Ժողովներունը կուգէ : Պատրիար-
քին համոզուելը զորք մը չունի : Զանի որ Ժո-
ղովները համոզուած են : Իսկ ապագային համար
ով կրնայ երախտորել, հիմակուցին չնեք կըր-
նար ապակուցնել : Անորակացնել թէ խնդիրը
վերջացած է, եթէ Աղք. Ժողովը Վարչութեան
ըրածն օրինակոր կը գտնէ, պէտք է յայտնէ
Պատրիարքին որ գործադրէ :

ԱՅԾՆԱԳՈՅ ՓԱՅԱ. — Բոլոր խօսք ուզող
Երեւոյտանք երկերկու անգամ խօսեցան, ըստ
կանոնի երրորդ անգամ խօսք չեմ կրնար տալ
անոնց. ուրիշ խօսք ուզող ալ չկայ, Ժամ է
ուրեմն միմարեւութիւնը փակելու ձեռնարկել :
Բայց ներքեք որ խնդիրն իր սահմանին մէջ ամ-
փոխնեք և ապա վճիռ արձակելու պատրաստը
էինք : Այժմամարայ կաթնուղիտը ոճրադործա-
կան մասնակցութեան կապակածանայ ենթարկուե-
լով տարիներով քննութիւն եղել է վրան. այսօր
Բ. Դուռը Սրբազան Պատրիարքին կըսէ « եթէ
դուք համոզուած էք անոր անպարտ լինելուն,
ես ալ ըսելիք մը չ'ունիմ » : Սրբազանը այս ան-
գամ Վարչական Ժողովաց չը դիմել, այլ Աղ-
քային Ժողովաց որոշման կ'ենթարկէ խնդիրը.
մեք այժմ պատասխան մ'ունինք տալու Սրբա-
զանին. այս պատասխանն ուղիղ բանի համա-
ձայնելու համար սատիս ըլլալ հարկ է այտ :
Սրբազան, մեք համոզուած ենք կաթնուղիտին
անպարտութեան, ուստի դուր ալ համոզուեցէք
և խնդիրը վերջանայ և կամ ճիշտ ասոր հա-
կատարը. բայց պիտի կրնանք արտասանել այս
պիտի խօսք մը. ես անպարտելի որ նախ Աղք.
բազանը շնորհ ընէ մեզ իր կարծիքն ու անձնա-
կան համոզումը յայտնել, վասն զի նա մեզնէ
շատ առաւել քիտակցութիւն ունի խնդրոյն ա-
մեն սյուրադայից. բայց կը ցաւիմ որ Սրբազա-
նին չը ձգուիք արտաստիանել անձամբ. ամեն
մարդ անոր փոխանորդ կանգնելու կը թեալի-
լէ իր թէ կարծու ըլլաք փոխանորդն. միւս
կողմ խնդրոյն ներկայն ձգելով ապագային հոգ
կը առուի. եթէ հիմա Խոշատուր Սրբազանն
անպարտ կրատարակուի և երկոյ բազմի կ'ա-

Թուղիտական Աթոռը, կըսեն, օր մը կրնայ
կապակածանայ Ժայր մը գտնուելով, կրկին գո-
տատանի ենթարկուել, և այն ժամանակ յե-
տինն շար քան զառաջինն կ'ըլլայ. զի կաթնու-
ղիկու մը պիտի դատաստիտուի և դատաստանի
քաշուի, որ Աղքին և Եկեղեցւոյ մեծ նախա-
տինք է, իր թէ Խոշատուր Սրբազանն այժմէն
կաթնուղիկու եղած չ'ըլլար. չնք յիշեր որ մենք
ասիէ առաջ Սրբազանին հարցուցինք թէ՛ Խա-
շատուր Սրբազանի Աթոռամարայ կաթնուղիկու,
սուքեան ընտրուելուն և օծման մէջ կրօնական
խնդիր կ'ա՞յ թէ ո՞չ. Սրբազանը մեզ պատաս-
խանեց թէ՛ Համազումար Ժողովով խնդրոյն կը-
րօնական մասը վճուած է. ուրեմն ի՞նչ որ ա-
պագային համար կը վտիցուի, հիմա, այսօր
կայ մեր առջև, կարողիկա մ'ունինք անբաստա-
նութեան ենթարկուի, անոր վրայ խորհելու է :
Գալով խնդրոյն քաղաքական կէտին, քանի որ
ամբաստանելոյն վրայ մեղապարտութեան վճիռ
արձակելու վաստ ու աղացոյց չկայ և չէ դատ,
նուէր ութ տասն տարուան մէջ, կայծեմ թէ
իրևե դատաւոր, իրևե օրէնսդէս, իրևե Քրիս-
տոնեայ մեր վճիռն անոր արկարայուցման կողմն
հակելու է. բայց դարձեալ կըսեմ, մեր խիղ-
ձերն հանդարտեցունելու համար, նախ Սրբա-
զան Հօր անձնական կարծիքն ու համոզումը լը-
սելու եմք :

ՍՐԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Խնդրոյն կրօնա-
կան մասին համար Համազումար Ժողովոյ տը-
ւած վճիռն ընդունած եմ, զարով դատաստա-
նական մասին, ես Ժողովներուն որոշանոց դեմ
րան մը չունիմ ըսելու. երբք սիրտս չուզէր
հուստաւ չէ թէ կաթնուղիտի, այլ մինչև
անգամ պարզ բահանայի մը մարդաստանու-
թեան մատակցութեան համար եղած կապակած
ենրուն :

ԱՅԾՆԱԳՈՅ ՓԱՅԱ. — Ալ հիմա խնդի-
րը վճուակէտին հասած է, տես՛ք, վանայ կու-
սակալութեան դատաւորական ատենանը չէ
կարողուցեր դատական խուզարկութիւններն ու
քննութիւնը շարունակել և վճիռ մը տալ, դա-
տը և ամբաստանեալն աւտ փոխադրուել են,
մեր Քաղ. Ժողովն Բ. Դրան առաջին գրոյն

ժրայ խաչատուր կաթողիկոսն անարար և ազատ ի կամեմանայ զձեռք է. Համալսմամբ կրճատեմանայ ժողովը եկեղեցականապէս հարցուքննէր և երգութեանց քերականութեան համարներ է. Մտազան Սրբազանն ալ կրտսէ թէ ժողովներուն որչափոց զձմ Բան մը չունի ըսելիք. Բ. Գունն ալ՝ եթէ Պատրիարքն ալ համարում է, ևս ալ ըսելիք չունիմ կրտսէ, իմա կը հարցունեմ ժողովին թէ այն յայտարարութեան ժրայ կրտսէ բռնի՞նք ինչ խաչատուր կաթողիկոսի մեղապատեման կամեմանքէն արդար աւ անարար ըլլալու կամ մեղապարտ ըլլալու խնդիրը :

ՈՍԿԱՆՈՒՄ ԶԱՅՆԵՐ. — Ա՛յ, ա՛յ, այսպիսի բռն շնորք ընդունիր :

ԱՍՏՆԱԳՆՏ ՓԱՅՆ. — Որքան ժողովներ բռնի բռնեք և Ս. Մտազանին հարցունելը թէ ի՞նչ պատասխան կուզէ մեզին :

ՍՐԱՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Ես կուզեմ որ ժողովն ինձ պատասխանէ թէ Ե. Գունն վերջին պատասխանազիրը յապահան է խաչատուր կաթողիկոսն արդար հրատարակելու էր ժրայ եղած մեղապատեման կամեմանքէն և Աղիամարայ խնդիրը վերջացունելու :

Ատեհասկա Փաշան խնդիրը բռնի զրաւ այն բռնեցում և ժողովականը ամենատաւար մեծամանութեան ք. և ձեռամբարմ հաւանութեանք այն պատասխանեցին Սրբազանին հարցումին :

Տ. ՅՅԱՆՆԵՆ ԲՅՈՒՄ ՄԿՐԵԱՆ Ե ՓԱՓԱՆԿԱՆ ԷՔԻՆՈՒՄ յայտարարեցին թէ իրենք ձեռնը պահ են :

ԱՍՏՆԱԳՆՏ ՓԱՅՆ. — Աղիամարայ խնդիրը զձեռքար լուծուած է, կը յանձնենք Ս. Մտազանին Վարչական ժողովոյ տնօրէնութեանը զոյն ըստ օրինի գործադրել :

ՍՐԱՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Պարտ կը յամարեմ Աղի. ժողովն իմ խորին յարգանքով լուծիմա յայտնել, զի Աղիամարայ խնդիրը լուծուելով սոցն ու ժողովները մեծ ստանալով մը աշխատեցիր :

Պ.

Տեղեկագիր Պատրիարքական Կարգմանց յանձնարարին

ԱՍՏՆԱԳՆՏ ՓԱՅՆ. — Գրով ժողովն որ սակի առաջ Սրբազան Պատրիարք Հայրն եկեղեցականայ ժողովականաց և այլոց մասին հարցում մը բրած և Պատրիարքական հարցմանքննել յանձնարարին անոր վրայ տեղեկագիր մը եկած էր, որ արձանագրուած է նախընթաց բացման վերջին նստին տեսնագրութեան մէջ, և ժողովը զոյն վերաբնութեան երկարելու համար Օրհարարն անցնելու սրբած է, որքան նոյն տեղեկագիրը վիճարանութեան կրնեմ, և մասն սկսելով, որ է՝

« Այն եկեղեցականայ մասին, որոնք առանց բանար պատճառի իրենց կոչուած տեղը չեն կամիր երթալ ըստ նախադրեման կարգաց Հոյատանանայ Ս. Եկեղեցաց, Յանձնարարին կառուարին որ այն խնդիրն ըստ որում ժողովն կառուարին որ այն խնդիրն ըստ որում կրճատին՝ յիշև ալ Կրտսէ խնդիրն չընդ կարգադրել Մասնաորոշութեան 29 ըր յորումին համաձայն սխար է դիմել Եկեղեցական համալսմամբ ժողովին և ըստ նորն անորեմութեան անհարգութեան վրայ հարկ են զրած պատիմն ի գործ դնել » :

Առաջի լուցիք մեր յանձնարարին առած պատասխանն, որ կառուարին խնդիրը յիշև Կրտսէ. ժողովին և առաջ միջոցաւ Եկեղեցական համալսմամբ ժողովին ի սպասուածուած արեւելեան խնդիրն : Եթէ այս անաւարկութեան ժրայ զխորտութեան ընկրա համար խօսք ուղղ չկայ, բռնի սրին դնեմ :

ՄԵՐԵՆՈՒՄ ԳՈՒՎՈՒՄ ԵՄ. — Յանձնարարումը այն խնդիրը զուս կրճատան նկատելով կրտսէ արեւելեան խնդիրն յիշև Կրտսէ. ժողովին խի ևս սորը զոյն աղային կնկրտեմ այս խնդիրը, և ճեւտեարար կառուարին յիշև ալ Վարչականին նրն :

ՍՐԱՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Յանձնարարին անգրագրոյն թէ այս անաւարկութեան վրայ կեանքն ևս անաւարկութեան իմ հարցումն կըս կուզեմ բացմարել, որ այն է :

Դատենեի մը ի վեր եկեղեցականք չարս-
 չար կրամբատանն . արեղբայրն մէջ նախատու-
 կան բոս չմար, կհուարեն և եկեղեցականաց
 գլխը կթախեն : Մէկ կողմէ այս, միս կողմէ
 եկեղեցականք ալ վհատելով դործէ կրտաչին .
 տախիս ինձ մեծ ցաւ սրտաճառած է . կան և
 կեղեցականքն որ դործելու հսկողն են , բայց
 գաղթը նախատինքն ստակալով կխարսնին . կան
 ալ՝ որ բնաւ հոգերնին չէ և իրենց հանգստու-
 թիւնը միայն կնային , մոռնալով իրենց նուխ-
 բական պարտաւորութիւնը . չեն մտածեր թէ
 իրենց ընթացքը հոգեորականութեան սպայն
 հսկաւակ է . վասն զի նո՛ր որ սեղանաց պաշտօն-
 եաց է , ի սեղանաց անտի կերպից՝ կըսէ թեպէտ
 Պողոս Սրբազան Առաքելն , բայց ուրիշ տեղ
 մ՛ալ կըսէ , ես ձեր վրայ չճանրացայ , այլ ձեռ-
 քս այս պաշտօնցին իմ պէտքերս : Ասոր հա-
 կառակ կտեսնեմ՝ որ կերպով մը կարծես թէ
 շահակրութիւնը շատցած է եկեղեցականաց մէջ .
 միս կողմէ այն աստիճան սուտուխուտ խօսքե-
 ըու և նախատանաց կուտակութիւն կայ իրենց
 վրայ՝ որ եթէ երբեմն բարձր գորութիւնին կըչ-
 ուելով բան մը ընելու կարող ալ լինին , երկու
 ժամ չանցած՝ անհատաճայնութիւն մը կընէ մէ-
 ջերնին . իրաս է որ իրենք արժանի չեն այս-
 չտի նախատուելու , այսու հանդերձ պէտք է
 որ իրենք ալ պարտաւորութիւննին աչրի սողն
 ունենան և չհամարատասիրանեն Մովսիսական
 օրինաց ակն ընդ ակն և ատամն ընդ տառան
 դրութեանը : Այս ընթացքը և դադարաբք թէ՛
 եկեղեցականաց և թէ՛ աշխարհականաց մէջ ալ
 կայ , ներքաշնակութիւն և փոխադարձ համբե-
 թիւն սրկոտած են իրենց մէջ . կցուիմ այն և
 կեղեցականաց համար՝ որոնք իրենց համար
 որոշուած պաշտօններն ոչինչ պատճառներով
 չեն ընդունիր և չեն կատարեր : մեծ ցաւ կը
 յայտնեմ՝ նաև այն աշխարհականաց համար՝ ու-
 բոնք կնախտանն եկեղեցականներն և քարե-
 քար կրարենն :

Ասիէ դոտ ուրիշ ընդիր մ՞ալ ունիմ ,
 այն ալ վարժապետաց համար : Ես ինքնա
 վարժապետի թոռ եմ , երկու եղբայր ալ ու-
 նիմ՝ որոնք վարժապետութիւն կընեն . ես ալ

կայկողոս ըլլալով հանդերձ վարժապետութիւն
 կընէի , ինձի համար վարժապետական պաշտօ-
 նէն տելի սրելի բան չկայ . ես կրտախրիմ որ
 վարժապետներն այնչափ սիրելի ըլլան , մինչև
 իսկ վարժապետ մը տեսնեն նէ՛ր յառաջալիմա-
 թիւնը կուզայ կոր ըսեն : Բայց ցաւօք սրտի կը
 տեսնեմ՝ որ վարժապետներն իրենց պաշտօնին
 և պարտաւորութեան սահմանն դուրս ելնելով՝
 ուրիշ դործելու կոխմտանն , ժողովրդեան խա-
 զադութիւնը կիրթովեն և դպրոցաց յետադիմա-
 թեանը պատճառ կըլլան : Ինչպէս յայտնի է գա-
 ւառներու և Պղտայ թաղերու անդերքէն :

Դարվաբղը երբ վարժապետին համակար-
 ծիր չէ՛ անոր դո՛րծը ուրիւնքն դարոյցը արեւու
 կընէ , ըսողին խօսքին չեն նայիր՝ հապա անձին
 դէմ կմարտին , մեծ աշխատութեամբ յառաջ
 եկած սուաջին կարգի դարոյց մը ոչս պատճառ-
 ներով տաշնասիրու հասու :

Ինչպէս որ կրտախրի՛ որ եկեղեցականնե-
 ընն իրը Աւետարանի քարոյիչ և պաշտօնեաց
 բնաւ դուրս չելնեն եկեղեցիէն , սրտխեռու ի-
 րենց քաշած նեղութիւնն եկեղեցիէն դուրս քա-
 զարային դործոց յառեռուելու երեսէն է : Անտեկ
 ալ վարժապետները դարոյցի սեռնն դուրս չել-
 նեն և չմիջամտեն ուրիշ աղային դործերու :
 Մեր աղը առանձին թաղաւորութիւն չունի .
 Աստուած այնպէս տնօրինել է որ մեր քաղաքա-
 կան դործերն ալ կրօնականաց յանձնենք . միթէ
 այս աղէ՛կ բան մ՛է . ո՛չ . կարծեմ տեսնդ ալ
 կվկայեք որ այս միջամտութիւնը մեր եկեղեցա-
 կանաց չնարձն ու արժանիքը սղոխիցուցած է .
 ինչո՞ւ համար կին վորդապետները սրտխաւելի
 և մեծ համարուց տէր էին , անոր համար որ՝ ի-
 րենց հոգեւոր պաշտօնէն դուրս գործոց չէին
 միջամտեր և քարոզին կրտածէին :

Ահաւասիկ այս նկատումներով և ոչյաղիտ
 նպատակաւ ըրած եմ իմ առաջարկութիւնս :

Այն միջոցին Ատենապետ Փոշա բեմն ե,
 ըու , թողլով իւր ավստը Բ. Ատենապետ Աուս
 սինեան էֆէնտիին :

որ ստեղծարարութիւնն եկեղեցականաց համար
կուտ, և վերջարարութեանը մէջ վարժարանա-
ներն ալ խառնեց: Մերին Սրբազնութեան հար-
ցուածն եկեղեցականաց մասին ասէ է. «Ինչ պէտք
է ընել այն եկեղեցականաց՝ որ իրենց կոչման
համեմատ և ըստ նախնայական կարգաց Հա-
յաստանեաց Ս. Եկեղեցւոց իրենց կոչուած տե-
ղը կամ ընտրուած արշաւանին չեն կամիր երթալ և
և կրիւրն դեգերիլ ստո և անդ կամ իրենց հա-
ճոյ երեւցած տեղերը մտալ սուանց բանաւոր
պատճախի »:

Մեր յանձնարարմը այն հորջման կող-
տասխանէ թէ խնդիրը կրօնական է և պէտք է
կրօն. ժողովին յղել, զի եկեղեցական օրինոր
պատճէ անհարգանդները: Իսկ Մէրէէմ-գաղի
էՔէնոսին շատ խնամախիճամբ զխտորութիւնն ը-
նթաց թէ խնդիրը զբառ կրօնական չէ, և թէ
Խառն ժողովին պէտք է յղել իբր վարչական
խնդիր, Թէ և ճշմարիտ է Մէրէէմ-գաղի է-
Քէնոսին ըսածը. բայց ոչ կրօն. ժողովն և ոչ
Խառն ժողովը չեն կրնար լուծել այս խնդիրը.
Վասն զի հինք սխալ է. մեր կղերական դաս-
կարգութեան մէջ, կրթութիւնական և բաժանոց-
ներէն դատ միտ եկեղեցական պաշտօնէից ո՞րը
ուր տեղ պիտի գտնուին և ի՞նչ պաշտօն պիտի
վարեն, կանոնալ սրշուած չէ: Մեր կաթն-
դիկան իր տեղն է, Բաժանարար ալ բաց ՚ի տա-
րայեալ սրանց խոսակէն իրենց որոշուած եկե-
ղեցիները կը գտնուին, իսկ Վարդապետ, Ե-
պիսկոպոս, Սրբեպիսկոպոս մասնաւոր տեղ չու-
նին օրինոր սահմանուած. ուստի ամեն տեղ կը
գտնուին բաց ՚ի թերեւս այն տեղերէն ուր պէտք
է գտնուին: Մեր եկեղեցեաց քահանայից մէջ
ո՞րքան դժուարութիւն կը կրուի տեղական փո-
փոխութիւն մտցունել. բայց կուսակրօն պաշտօ-
նէից համար այնպէս չէ. ասոնց ամեն մէկուն
ի՞նչ պաշտօնալ, ո՞ր տեղ և ի՞նչ թուով զբառ
նուելիրը սահմանուած չլլալուն, ոչ ժողովուր-
դը ուղեցոյց մ'անի իր Հովիւն կամ առաջնոր-
դը կամ ժողովականը ընտրելու ժամանակ, և
"չ ընտրեալն կամ պաշտօնի կոչեցեալն կանոն
մ'անի հետեւելու և ժողովուրդին ընտրութեան
կամ Վարչութեան որոշման պատասխանելու:

Ասիկ կը ծագին անհարգանդութեան խնդիրնե-
րը: Օրինակի համար՝ գուտա մը իր առաջնոր-
դին ընտրելու ժամանակ փոխանակ իր կարգու-
թեան ու վիճակին զխախտութեամբ գործելու,
իր փոխարին կամ փոտափոխութեան ականջ կը
դնէ, և նորընծաց վարդապետ մ'անդամ օրա-
հնելու անկարող վիճակի մէջ՝ Խորեն Եպիսկոպոսը
կը խնդրէ իրեն առաջնորդ. կը սրտառի նաև որ
միևնոյն անձն միևնոյն ժամանակ մէկ քանի տե-
ղէ առաջնորդութեան կը կոչուի, հարկաւ կը տա-
տանի ընտրեալը և թերեւս և ոչ մէկ տեղ եր-
թալ չուղիւր, անհարգանդ է պիտի ըսէք, և
ի՞նչ իրտակար: Մեր ՚ի նախնեաց գիտակ ենք որ
մեր վարդապետներն ու եպիսկոպոսներն կամ
քարոզչութեան կ'առաքուին հեթանոսներն աւե-
տարանելու համար, կամ հայիւ կը կարգին ժո-
ղովրդաց և կամ վանքերու մէջ Եկեղեցւոց և օղ-
զին կը ծառայեն գրաւոր երկօրակութեամբ և
կամ անպատանելի կը բաշտին ճգնութեամբ
անցունելու իրենց կեանքը: Հիմա մեր քաղա-
քական վիճակի պարագայից պահանջմամբ մեր
Եպիսկոպոսներն ու Վարդապետները ժողովա-
կանութեան, քարոզչութեան և առաջնորդու-
թեան ալ կը կոչուին: Բայց ուրիշք կանոն մը,
օրէնք մը որով գիտեամք թէ ո՞ր աստիճանի
պաշտօնեացը՝ ո՞ր տեղանոց առաջնորդ պիտի
կարգուին: Մեր նախնեաց ժամանակ կաթնաղի-
կական Աթոսի բով 12 և առաւել Եպիսկո-
պոսներ կը գտնուէին. հիմա, մեր երկրին վրայ
խառնալով, զիտե՞նք քանի եպիսկոպոս կամ վար-
դապետ պէտք է գտնուին մեր Կ. Պոլսոց Պատ-
րիարքական աթոսին շուրջը, ոչ երբէք: Ենդ
մը այսօր որբեպիսկոպոս առաջնորդ կը դրուի,
վաղը ստիկ վարդապետ մը, երբեմն նաև տե-
ղացի ուսուց. քահանայն կը բաղնի յաթոս առաջ-
նորդութեան: Տեղ մը վարդապետ առաջնորդ
կը դրուի, և վիճակին մէջ երկու եպիսկոպոս
կը գտնուի կամ անպաշտօն աստաճարական և
կամ վանքերու մէջ նոյն առաջնորդին իշխա-
նութեան ենթարկեալ: Այսպիսի պարագայից
մէջ ո՞ր վարդապետը անհարգանդ պիտի կոչուի,
ո՞րը արքանի պիտի ըլլայ պատճոյ ենթարկուե-
լու, իր կոչուած պաշտօնին չ'գացողը, եթէ է:

րեն անարմար պաշտօնի դաստիարակում անպարտաճանաչ անդ զեղբերոցը : Աւստի՛ ըստ իրաւանց գործ տեսնելու համար կ'առաջարկեմ որ նախ Արքայութեան միջոցաւ օրէնք մը գծուի, և Արքային ժողովով հաստատուի, և ըստ այնմ Իկեղեցականաց պաշտօնակալութիւնը սահմանուելով, անհրաժեշտ զանաւորները դատաստանի և պատժոյ ենթարկուին . օրէնքն իր արտասահորթեանց մէջ պատժական յօդուածներ ալ կ'ունենայ, որոնք մեր Իկեղեցւոյ կանոնաց համաձայն կը տնօրինուին և արգարութիւնն իր տեղը կը գտնէ : Մինչև այն ժամանակ իմ խիղճս չ'ենքէր և ո՛չ մէկ Իկեղեցականի վրայ անհնազանդութեան յոնցանք դնել և դատարան տեսնելու մտանքէլ. սոյն տեսնար կ'աղէ սոսկ Իկեղեցականներէն կազմուի : Ինչպէս կ'առաջարկեմ Յաննախաւսը, և կամ խառն ըլլայ Իկեղեցական և աշխարհական Արքայութեան անդամներէ, ինչպէս կուզէ Մէրեմէ-գուլի կ'իջնան :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՏ. — Ս. Պատրիարք

Չոր քերած առաջարկութեան ձևին նայելով քննիչ յանձնարարութեան զուտ կրօնական նկատած է և ըստ այնմ եղբակցոցսցած է յղել տուիր. Ժողովն : Բայց այդ առաջարկութեան մէջ զուտ կրօնական չեղող մաս ալ կայ, իւրաքանչիւրն իրեն վերաբերեալ տեղը պէտք է երթայ : Առաջնորդական պաշտօն ստանայ յառաջ պատճառի չընդունող Իկեղեցականի մը փէրն կամ վերջոր չունիս երբ ըսէ Պատրիարքը, ո՞ր ժողովին որոշմամբ պիտի ըսէ, յայտնի է թէ կրօն, Ժողովին որոշմամբ :

Առանց մանրամասն քննութեան ատնելու

սոյն բանաւոր պատճառները, որոց համար Իկեղեցականք առաջնորդական պաշտօն ընդունելու կը խիթան, բուսական է որ միայն զիտ նախ դանոնք, որք ցարդ պատուհան առաջնորդական խնդիրներէն ալ կերևին, ինչպէս եզրած են առաջնորդներ, որ առանց օրինակնոր պատճառի և միջոցներու ինչպէս կամ հրաժարած են իրենց պաշտօնէն, կամ մանուսանող տեղական կառավարութեան և պաշտօնէն ձեռք հրածարեցուցեալ են և վտարեալ ի Պոլիս, և ստորագրուած իրենքու վրայ յաճած և Պատրիարք

քարոսն ալ քիչ անգամ կարոցեր է այտովն օրները պաշտարանէ և անոնց իրաւունքը յարգել տալ : Կարծեալ պիտի տեսնենք առաջնորդներ որ անաթաթենէ ազատելու համար իրենց պաշտօնէն ինքին արձակուած են, զի գաւառաց զրեթէ ամենուն մէջ տակաւին հաստատուած չեն գաւառական մտաւորներ, որ կարող ըլլան առաջնորդին պէտք եղած անասկանք հայթայթել, և ասանկով դանոնք տարուալի հոգի ու սրանաչօք զերծ արձեղ. հոգ մը, որով կը պատահին թոյլ և մեղկ անձինք՝ փոխանակ իրենց հովուական պաշտօնով դարձուլու . մինչև ժողովուրդը կը կեղեքեն . իսկ իրենց պաշտօնին ու պարտուց բնութիւնը անարժանքն ալ ճարտաստեալ կը փախչին և հրաժարական կուտան : Ասոնց դարմանը նախ պէտք է հոգալ և սպառ մեղք դնել առաջնորդական պաշտօն չունեցող Իկեղեցականաց, ու մտածել թէ ի՞նչ պէտք է ընել անոնց :

Բայց ես այս խնդրոյն առթիւ ուրիշ զիտուղութիւններ ունիմ, զբոս կուզեմ յառաջ բերել, մասնաւոր Ալեւ. Ստեփան Պաշայի այն խօսքէն առիթ առնելով, որ ըստ թէ, Իկեղեցականք ո՞ր որ պէտք են հոն չեն գտնուիր և ո՞ր որ պէտք չեն հոն կը գտնուին : Ի չօրկի այս խօսքը բաճանալից չը վերաբերիր, զի նոյաւ Իկեղեցւոյ մը վրայ կը ձեւանադրուին և անկէ ետև մինչև մահը հոն կը մնան, խիտ քիչ անգամ կը քրտասնի որ բաճանաց մը ձեռնադրուած անդէն երէք և ուրիշ տեղ երթայ իսկ վարդապետները ամեն տեղի համար են, և ամեն տեղ երթալու կարող : Արդ վարդապետ պետ կամ եպիսկոպոս երէք ո՞ր որ պէտք են հոն չեն գտնուիր, և ո՞ր որ պէտք չեն հոն կը գտնուին, որն որ կը շօշուիկ նաև Ս. Պատրիարք Չոր տառաջարկութիւնը, բնեւ և հովուանալ պէտք է թէ ո՞րն է սոյն տեղը, ո՞ր կը գտնուին վարդապետք և եպիսկոպոսներ, մինչը զեռ հոն գտնուիլ պէտք չէին : Ս. Ս տեղը տարակոյս չկայ որ Պոլիս է : Միթէ Պոլիս փորձապետի պէտք չունի՞ . Պօլսոյ մէջ 30 էն աւելի Իկեղեցի ունինք, և 20-24 մեծ Իկեղեցիներ կան : որոց խրատնչիւրն բաճարարք

բնծառայներու կը կարօտի . արդ զէթ 24 վարդապետ կամ եպիսկոպոս պէտք են ի Պօլիս , որ նոյն եկեղեցեաց քարոզչութեան պաշտօնը վարեն . պաշտօն մը որ սաշմանապատէս ալ ճանչցուած և բնորոշուած է , մասնաւոր որ եկեղեցական Համագումար ժողովոց անդամաց կարգն են նաև . քարոզիչ վարդապետք : Ասիկ զատ Պօլոյ մէջ է Թուրքիոյ Հայոց Երեւոյ . Ժողովը , որոյ մէկ եօթներորդ մասը կը կազմեն եկեղեցական անդամք , և ի հարկէ ստանը եկեղեցական դասան հատընտրուները պէտք է որ ըլլան քաշանայ , վարդապետ և եպիսկոպոս :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ . ԷՖ . — [Բնորոշելով] Միթէ Պօլոյ քաշանայները եկեղեցական չե՞ն :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Կը հասկնամ ըստ՞ժ , քաշանայ ալ պէտք են , վարդապետ ալ , մասնաւոր եպիսկոպոս ալ . կը հասկընամք Քաղաքեան էֆ . մեծք երկրական չենք , եպիսկոպոսական եկեղեցի ենք . ձեր այդ ըստ՞ժը գիշերային խորհրդի մը արդիւնք կերևի :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ . ԷՖ . — Կը խնդրեմ որ բացատրէք , ի՞նչ բան կուզէք :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Ըսել կուզեմ որ միթին խորհուրդ մ'է , շտեղծուն անհասկանալի , բոց գիտնալ պէտք ենք թէ միայն քաշանայով ժողով չենք կազմած ցարդ և չենք կրնար ալ կազմել , Չը մտնանք որ ինչպէս քարոզչութեան և երեսփոխանութեան համար , նոյնպէս և Կրօն . Ժողովոց համար անհրաժեշտ պէտք են վարդապետք և եպիսկոպոսներք .

(Բնորոշումներ և ուղմուկ)

Եպիսկոպոսները պէտք են , վասն զի Կրօնական ժողովոց մէջ կրօնական խնդիրներ քննութեան պիտի առնուին , և վճիռք եպիսկոպոսներք պիտի տան .

(Գործաւ ընդմիջումներ և ուղմուկ)

Կը տեսնէք որ մէկ կողմին միայն կըլլան այս բնորոշումներն ու սովորները . միւս կող-

մը բոլորովին հանդարտ և լուծեալ մտնի կընէ , ստանչ լուծիլունը ձեղի պատասխան է , և ինծի ուլ խօսքս շարունակելու փրատներ կուտայ : Միայն Կոնստանտնուպոլիսի Պատրիարքին եպիսկոպոս ըլլալու բաւական չէ , այլ պէտք են ուրիշ եպիսկոպոսներ ալ . մասնաւոր է եպիսկոպոս նախագահին գործերը դատելու համար երբեք եպիսկոպոսներ պէտք են ի Պօլիս : ԱՏՋՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Պօլոյ վրայ չէ խօսքը խնդրէն մի չեղիր :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Էսպէս Պօլոյ վրայ է , մասնաւոր Ս . Պատրիարքին կրօնական գործոց վրայ հսկելու համար եպիսկոպոսներ պէտք են ի Պօլիս , ինչպէս նաև քաղաքականին

ՉԱՅՆՆԻ . — Բաւական է , միթէ , քարոզ մտնի պիտի ընենք :

Տ . ԱՍԻՐՈՍԻՈՍ Վ . — Թոյլ տուէք խօսելու :

(Երկարատև ուղմուկ)

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՖ . — [Չսեր քարոզչութեան շրջելով] Ի՞նչ իրաւունքով խօսեալ ազատութեան բանարարը կը վարձէք . երբ Ս . Պատրիարքը այդ առաջարկութիւնը հոս բերաւ , ուղեց ի հարկէ որ Ժողովիս կարծիքն ու որոշումն առնէ , այդ կարծիքն ու որոշումը տալու համար իւրաքանչիւր երեսփոխան ազատ է իր կարծիքները այս բեմին վրայէն համարձակ արտայայտել . եթէ ի չնորձս ասոր կամ անոր պիտի չլսուինք . ան ստեղծ այս բեմին ազատութիւնը բանարարութեամբ կըլլայ : Ըսի թէ հոս եպիսկոպոսներ ալ պէտք են

Ս . ՆԱԽԱԳԱՆ . — Ո՞վ ըսաւ թէ հոս պէտք չեն :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Շատ աղէկ Սըրբազան . ուրեմ կընդունիք թէ հոս ալ պէտք են եպիսկոպոս . արդ քանի՞ հատ ունինք որ աւելի ըլլան և գութերը պաշտօններ վարելու երթան :

ՆԱՎԱԶԵԱՆ Օ . ԷՖ . — Միայն Պօլոյն մի մտնէք , գաւառներուն ալ հոչ տարէք որ քա-

Երբուն առաջնորդներու պէտք ունին :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Իրաւունք ունիր . մենք չենք ըսեր թէ գաւառները բանխրան առաջնորդներու պէտք չունին . այլ թէ Պոլս ալ բանխրան փարպագաներու և եպրսիսպոսաներու պէտք ունի . և եղածները թէ՛ են , աւելի չեն : Բանխրան եկեղեցականներու եթէ պէտք ունինր . ինչո՞ւ չենք հասցներ . ինչ կրնեն գաւառացիները : Բայց այս խնդիրը նոր չէ . նախորդ Սրբազան Պատրիարքին օրով ալ Վարչութեան մէջ եղած է . խնդիր եղած էր 'ի Պոլս չ'իջարւել փարպագաներն և եպրսիսպոսաներն , մանաւանդ անոնց բանխրանները :

(Ընդմիջու մենք և ազմուկ)

Կս ձայն ըսելը ընելու կարող եմ , կրցածն չտի պիտի ազդարարեմ . այս խնդիրը Պոլս Պատրիարքի անխրան թուականն սկսած է . վասն զի թէ Պոլս Պատրիարքի դէմ ու թէ անկէ ետև եպրսիսպոսաց միութիւնը և զօրութիւնը տեսնուեցաւ . . .

(Շանդաղից ազմուկներ)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Հանդարտեցիք , թէ սչ կը պարտաւորիմ ասեանը վերցնել :

Սոյն միջոցին Ռուսինեան Էֆէնտի ազմուկը չկրնարով խաղաղդրնել և ասեանախօսը խնդրոյն ստիճանը մոյցունել « Ասեանը դոյտած է » ըստ սերով ակտէն իջաւ . բայց երեսխոսաններէն սչ որ էր տիտոս չ'իջարւել , և սոսի մը ետքը Գ. ասեանագետ Կուսակէան Էֆէնտին եկաւ բազմեցաւ . և շարտնակեց ասեանական պաշտօնը :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կս բառական կը սեպեմ ինչ որ խօսեցայ . տրել ըսելիքներս ալ ոտքի տրթի կը թողում :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԻԱԳԱՆ. — Շիրք ըրէք , և ընտրական տեսարք , մէկ խօսք մը պիտի ընեմ : Գառ թ' Փարսպետն Էֆէնտի , կրտէք թէ ըստ ս. լուս Պոլս Պատրիարքի դէմ եպրսիսպոսաց

միութիւնը տեսնուեցաւ , ասոր համար չէք ուզիր որ եպրսիսպոսաները Յան Պօլսոյ մէջ : Ի սրատասխան այդ խօսքի՞ տո՛ կրնեմ որ եպրսիսպոսաները հոգեւոյց Պոլս Պատրիարքին պէս ալ անձի մը դէմ էրան բսելը , նոյն եպրսիսպոսաներն անարդել է :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Եպրսիսպոսանն իրենց պարտքը կատարեցին :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՓԱՇԱ. — Կցաւիմ որ Սըրբազանն առաջարկութիւնն ու իմ խօսքերս սըխալ հասկցում են , և ասոր համար Փարսպետն Էֆէնտի յուզուելով սխալ խօսքեր արտասանեց : Ես ըսի որ ձեռքերիս օրէնք մը չունեմ , նորիս համար նախ օրէնքին սրտատուութիւնը լեցուի , կուտարն սրտատուից թխը , պաշտօնը ելն . ճշդիս սրտուի հրատարակուի , և այն ասեմ անհնազանդ եղան իրաւամբ դատուի : Սրբազանն ասաջարկութեան սգին ալ այս է կարծեմ . կան սրտածաններ՝ որ իրաւունք կուտան եկեղեցականաց . կան ալ՝ որ օրէնք չըլլալուն համար չենք կրնար դատարարուել : Ըսող չից որ Պօլսոյ մէջ եպրսիսպոս չգտնուի . ընդհակառակըն պէտք է գտնուին . բայց կը տեսնը երբեմն որ չասերը աստ կը գտնուին և դրսերը տարբերով ասաջնորդի երես չեն տեսներ : Ուստի կը կրնեմ որ ամեն բանէ առաջ օրէնք մը պէտք է հաստատուել , և ասոր համար կառաջարկեմ Վարչութեան յանձնել որ օրէնքին ծրագրը սրտորատու :

[Ինչո՞ւնուր հասանարական ցոյցիր]

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ըստ որում ժողովը համաձայնութիւն կը ցուցնէ Ստեփան փաշայի առաջարկութեան , աստի զիւանը պատարտաւ նոյն ասաջարկութիւնը բռնի դնել , եթէ ուրիշ ասաջարկութիւն ընող չի կայ . բայց նախ՝ Պատրիարքական հարցման յանձնարարական տեղեկարբեր Մատթէոս սրբազանն ալ մտիկ ընենք որ խօսք ուղած է :

S. ՄԱՅՔԵԼՈՒ ԵՊԻՍԿ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ. — Զեր յանձնարարական ըստ եպրսիսպոսական կարգաց հայաստանաց Ս. Եկեղեցոյ ըսելով ինչպէս

ըսած է Ս. Պատրիարք Հայրը իւր 'Հարցազրին մէջ այնպէս բմբւնած է որ Պատրիարքը կամ վիճակաւոր Եպիսկոպոս մը երբ օրինակն հրաման մը կընէ իւր ստորակարգեալ եկեղեցականին, սա պէտք է գործադրէ այդ օրինակը հրամանը եթէ բանաստոր սրղելը մը չունի. և երբ չգործադրէ, այն ստան սրակասաստը կըլլատ. այն ահաակէտով յանձնախումբը զատ կրօնական նկատած է խնդիրը և ոչ քաղաքական, և ստոր համար կառավարիկ խնդիրը յիշել Արօն ժողովին և անիկ եկեղեցական Համազումար ժողովին ի անօրկնութիւն: Եկեղեցական Համ, ժողովին պէտք է երթայ այս խնդիրն, վասն զի եկեղեցւոյ այս պաշտօնէկոյ մէջ եպիսկոպոսներ ալ կը գտնուին. և եպիսկոպոս մը դատելու համար բաւական չէ մէկ եպիսկոպոսն, այլ սո նուազն զոնէ երեք պէտք է ըլլայ ըստ կանոնայ եկեղեցւոյ, որովս զի կորոշ ըլլան դատել և պիսկոպոս մը և անոր համար պէտք եղածը ի Գործ դրուի:

Եկեղեցականաց դատաները սրաշտան չըն. դունելու պատճառները շատ են, և սալ եկեղեցւոյ մի վարդապետ՝ ունիմ սրտաճաններ՝ ու իոյ բայատորութիւնը ի Հարկին տարու օրատրաստ եմ երբ պատիւ ունենամ այս խնդիրն բննող ժողովին հրահրուելու: Իսկ սրովհետեւ այս խնդրոյն կից դրամական խնդիր ալ կայ, ինչպէս ուրիշ հարցմամբ մը ըսած է Ս. Պատրիարք Հայրը, այս խնդիրն ալ պէտք է ներկայանայ Խառն ժողովին: Տեսաք, դրամի խնդիրն թեթեւ խնդիր չէ, ձեր տաշարութիւնը կը հրաւիրեմ. վասն զի ստակ պէտք է. ստանց ստակի կորոշ չէ սարկել առաջնորդը: Եթէ Պօլսոյ մէջ Պատրիարքի համար ստակ պէտք է, նոյնը դատաներուն մէջ առաջնորդին ալ պէտք է:

Տ. ՆՆՐՍԷՍ ՎԱՐԴ. — Այս խնդիրը թէ և առաջին անգամ է որ կուգայ կը ներկայանայ հոս Ա.դ. ժողովին, սակայն Խառն ժողովոյ մէջ արդէն յուզուած է այն միջոցին՝ երբ ևս ալ Արօն. ժողովոյ մէջ պաշտան կը վարէին նա այնպիսի դիտողութիւններ եղան՝ որոյ Ս. Պատրիարքը Հայրն ալ իրաւունք ստուտ: Վասն

զի ինք մտածատ. ըլլողով զիտեր թէ ոչս խնդրոյն մէջ ինչպիսի դժուարութիւններ կան, և ըստ այն ժամանակի թէ դուցէ կարծիք ունիք որ Պատրիարքը Պօլսոյ մէջ գտնուած քանի մը յանդիման վարդապետները զուրս հանել կուզէ, մինչդեռ ևս կս զեմ՝ բաս, որ այնպիսիներն իմ շուրջն պահեմ: Եթէ այս մասին կայ յանցանք մը, ներեցէք ինձ բուել թէ մեծու մասամբ աշխարհականացդ է այս յանցանքը քան թէ եկեղեցականաց. խորը չեմ ուզեր թախանցել. ինչպէս որ Ս. Պատրիարքը Հայրն այս առեանին մէջ ըսած է երբեմն, ևս ալ կը կրինեմ. Պօլսոյ մէջ վարդապետներ կան՝ որ եկած են գործալ, և գործերին չը լինեալուն համար կը զեղբերին. ըմբոցեք գործերին՝ որ երթան: Պօլսոյ մէջ ալ թէ՛ վարդապետներ և թէ՛ եպիսկոպոսներ պէտք են, և բնականապէս անոնց մէջն ինչ մը ընտիրները պէտք են. բայց չունինք այսօր տոնչափ՝ որչափ որ պէտք են, Ս. Աւետարանի ըսածին պէս՝ Հունձք թաղում են և մշակք սակու: Արեմն ճից թախանցեր և ընտիր մշակներ հասցնենք: Մեր առաջին պիտու է այս: Գանք այն կէտին՝ որ կրանք թէ վարդապետներն Առաջնորդութեան կը կոչուին և չեն երթոր: Բայց գաղտնիքը զիտեն և վորձով թէ ինչ մեծ դժուարութիւններ անկարող կընեն դիւերք այդ սրաշտանին մէջ շարունակելու: Եւ ըսած եմ սրղէն, հաս ալ կրեմ. ևս անհնարանդ չեմ և արտարտա եմ սրաշտանի երթալ եթէ զիս դիւեն, թէքէտ և առաջնորդութիւն ըրած չեմ, բայց Տ տարի առաջնորդի բով կիցած ըլլալուս համար վորձուտ եմ և դիտեմ թէ ինչ մեծ դժուարութիւններ կան դիտերն առաջնորդի մը համար. օրինաստ բնութիւն չկայ երթեք, առաջնորդը կառավարութեան հետ դժտելու սովիներ պակաս չեն. և ինչ հարկ թուումն մասանց բանել. Վերջապէս՝ եթէ հոշտ աջօր նայուի այս խնդրոյն վրայ, այնչափ յանցանք չարիք զատ նախ եկեղեցականաց վրայ՝ որչափ աշխարհականաց վրայ. և թէ իրաւունք և թէ պարտիւ երկու կողման համար ալ կան. ոչ ժողովուրդն եկեղեցականն և ոչ եկեղեցականը ժողովուրդն

էրբէք չեն կրնաք բռնաբերել: Աւստի ինչպէս որ ըսին, նոյնը դարձեալ կրկնեալ՝ կեզրակայնեմ թէ մեր ամենազգաւոր պիտոյքն է առաջնորդացու եկեղեցիականներ հասցընել: Այգգային վարչութեան պարտքն է սոյն նշարտակին հասնելու համար ամեն ճիշտ թափել:

ԱՅՅՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Խառնուց կարգն ըստ պատեցաւ, տարախոյս չկայ թէ բոլոր ամենաբանից խտրերն իրենց օղտակարութիւնն ունին, և ամենուն դիտողութիւնները միևնոյն նպատակի մը յանդին՝ որ է կանոնական ծրագրի մը պէտք ունենալնիս ըստ Ստեփան փառչայի առաջարկութեան, և սոս ծրագրը խառն ժողովոյ զործն է պատրաստել, արդէն տեղեկարար Սրբազանն ալ համաձայնեցաւ խառն ժողովին յղեալ: Արեւմտ Ստեփան փառչային առաջարկութիւնը բռնէ կրկնեմ:

Չոյս ընելով Ստեփանու կֆէնտին կարգաց հիտեալ առաջարկութիւնը՝ զոր Ստեփան փառչան ի գիր առած էր:

« Խնդրել վարչութեանն որ վարդապետաց և եպիսկոպոսոց և արքեպիսկոպոսոց ո՛ր տեղումներ ինչ պաշտօնով և ինչ թուով պէտք է գտնուին՝ որոշէ և պատճառարանեալ կանոնական ծրագրի մը պատրաստէ և Արքային ժողովոյ վաւերացմանն առաջարկէ »:

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ. — Այդ խնդրը զուտ կրօնական է, պէտք է որ կրօն. ժողովին և անկէ ալ Համագումար ժողովին երկուսը:

(Աղբակ)

ԱՅՅՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Երբ խնդիր մը վարչութեան խառն ժողովին կը յղուի, ի հարկէ վարչութիւնն իրբև անհամապատասխան ժողով պիտի նկատէ նոյն թէ այդ խնդրը բոլորովին խառն ժողովի՞ կրնարբերի. և երբ զուտ կրօնական մաս տեսնէ, պիտի յանձնուի կրօն. ժողովին, անկէ ալ համագումար ժողովին, երբ հարկը պահանջէ:

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ. — Այդ բացառութիւնը գահացու չիէ է:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Արեւմտ Սրբազանին առաջարկութիւնը մէկ կողմ կընայ, կարծւիր որ Կրօնն ի պաշտօնէ ալ յայտարարութիւնն ընէր. որն սր զուտ կրօնական է:

Ստեփանու կֆ. բռնէի դրս Ստեփան փառչայի վերադրեալ առաջարկութիւնն, որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՄԱԻ Ժողովէն:

(Ստեփան փառչան անոյսու իւր ամենապետութեան աթոռը)

ԱՅՅՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այժմ կարող յանձնախօսել տեղեկագրին Բ. մասին է, որ ահաւասիկ:

« Այն դատուաց, որք իրենց հոգեւոր հովիւներուն մարմնաւոր պետայն մասին, և առ կեդրոնական վարչութիւն անկեցած բարոյական և նիւթական պարտեցու մասին անխօսել կը գտնուին. յանձնաժողով կառավարիչ յղել սոյն խնդրին առ վարչութիւնն, որ աշխարհական և առաջնորդութեան պաշտօն վարող կամ ուրիշ եկեղեցական վորձաուտ անձանց խառն յանձնախօսելի մը միջոցաւ սոս խնդրոյ լաւաման դարմանն անյապաղ գտնուել ջանայ »:

Այս փոյց խօսք ուղղ կ'ոյ:

ՄԷՐԵՆԵՄ - ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՅ. — Զանձնախօսելն առաջարկութիւնն՝ որ է վարչութեան յղել, կընդունիմ՝ բոյց յարակից պայմանն որ է՝ վարչութիւնը խառն յանձնախօսելի մը միջոցաւ պէտք եղած դարմանը գտնէ, աւելորդ է ըստ իս. ուստի պարզապէս վարչութեան յղուել կառավարիկմ:

Ստեփանու փառչան՝ յանձնախօսել տեղեկագրին սոյն Բ. մասը Մէրենեմ - Գուլի կֆէնտին առաջարկած բարեխօսութեամբ հանդերձ բռնէի դրս՝ որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՄԱԻ Ժողովէն:

Ստեփանու փառչան անմիջապէս յանձնախօսելի տեղեկագրին Գ. մասը կարդաց, որ է:

« Գաւառաց մէջ Սահմանադրուպէս կառավարել ժողովները սասարուղ և ոյնը աղեցու:

թեան ակը անձանց մասին՝ Յունձածողովո կա-
ռաջարկէ թէ կեզր. Արջութիւնն այդ կարգի
անձանց հակադրային և հակառակակողման
զործերը հաստատապէս ստուգուելն կտքը եր-
կնայ յոգրութիւն և յորինարանութիւն պէտք է
հրահրել. եթէ զարձուլ անասանն և սղգա.
յին իշխանութեան շնագանդին, այն աստն
պէտք է Բ. դրան միջոցաւ Պատրիարքական
Իշխանութեան ի դրո՞մ դնէ անոնց դէմ և ստշ.
մտնողրակս կապուելու ու տաղանալ ժողով-
ներն իրենց պաշտանին մէջ պէտք է հասաստէ ։

Ասոր վրայ երեսօխոսաններն ի դիտողու-
թիւն հրահրելէ ետէ տեսնելով որ խօսք ուղղ-
չկայ, Ատենապետ իրան բռնի դրաւ տեղե-
կազրին այն Գ. մասը, որ միաձայնութեամբ
ԸՆԴՈՒՆՅՈՒՆՅՈՒՆԻՍԻ Ժողովն ։

Երջուկս՝ Ատենապետ վաշան յանձնու-
ելովք տեղեկազրին Գ. և վերջին մասն ալ
կարդայ, որ է

« Գասաստուայ և դատարարակայ մասին
Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հօր ատա-
ջարկութեան վրայ Յունձածողովս կրկնէ թէ
ոչ միայն դատաստ և դատարարի, այլ և ա-
մենայն անհատ արդային՝ որ սաշմանադրութեան
հակառակ կըլարուին, բարաբներ՝ զիւրեր և թա-
ղեր վերի վայր կըլուզին, Աղգային Արջու-
թեան անհնապանդ կզտեսին և անոր դէմ զըր-
գուութիւն և տղմուկ կհանեն, պէտք է որ վար-
չութեան առջև դատաստանի բաշուեն, և յըն-
նութեամբ յանցանքին ստուգուելն կտքն ըստ
օրինի պատժուին ընտրողութեան կամ ընտրե-
լութեան իրաւունքէ զրկուելով, և եթէ հարկ
ըսայ բարաբական իշխանութեան ձեռք ալ
պէտք է դադուելն ։ »

Գրտողութիւն ընող չըլալով, տեղեկա-
զրին այն Գ. և վերջին մասն ալ բռնի զըր-
ուելէ ետէ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՅՈՒՆՅՈՒՆԻՍԻ
Ժողովն ։

Ք.

Տեղեկազրի Իրաւասութեան դիւանին

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇՈ. — Այլապտեան Մաս-
թիւս Էֆէնտիի պատճառարանեալ հրատարակս-
յին խնդրոյ տութիւ Եախորդ Իրաւասութեան
դիւանին տեղեկազրին, որ արձանագրուած է
նախընթաց բացման վերջին նախ ատենադրու-
թեան մէջ, միճարանութեան ենթարկելու հա-
մար Օրտարարն անցունել որչա՞մ էր Ժողովն ։
Այժմ միճարանութեան կարգը նայ տեղեկազ-
րին է. յիշողութիւննիւ նորոգելու համար պիտի
կարդում զայն. զիտողութիւն ունեցողները թող
պատրաստուին խօսք ուզելու ։

Յիշեալ տեղեկազրի կարդացուեցաւ ։

ՄԵՐԵԿԵՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՃ. — Այս խնդրին
այնչափ հիշցաւ որ դժտարաւ կըլըեմ. բայց յի-
շածիս չափ պիտի խօսիմ և իմ կարծիքս պիտի
յայտնեմ ։

Եթէ Իրաւասութեան դիւանը Սրբազան
Պատրիարքին և 12 երեսօխոսանաց ատաջար-
կութիւնն ընդունելի դատելու համար բուական
կհամարի Այլապտեան Էֆէնտիի պատճառարա-
նեալ հրատարականը յղել Արջութեան, ինչ
հարկ կայ Աղգային Ժողովն յղուելու. թող
Այլապտեան Էֆէնտի ուղղակի դիմէ Արջու-
թեան, որով երկու զործը մէկէն տեսնուած կըլ-
ուայ. բանի որ այդ հրատարականին իմաստը լա-
քք էր Իւթիւնեան Էֆէնտիի դէմ, որ ըսել է
պարզապէս անձնական խնդիր մ'է, ամենեւին
վերաբերութիւն չունի այս Ժողովին, և աւե-
լորդ կտեսնեմ Այլապտեան Էֆէնտիի հաւ բող-
քեր ։ Հետեւայիս՝ Իրաւասութեան դիւանին
ատաջարկութիւնը չեմ ընդունիր, որ անուղղա-
կի կերպով հոս կըրէ խնդիր ։

ՓՈՓՈՋԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Մերէէմ-գուրի է-
ֆէնտիին հանած եղրակացութիւնը սխալ է. և
բրած ատաջարկութիւնն ալ շատ ուշ մնացած է.
վասն զի Այլապտեան Էֆէնտի պատճառարանեալ
հրատարակի տուած է, Ժողովն ալ զայն նկա-
տողութեան աննել արժան զատելով յէր է ի

նախարհներով ինչ առ Իրաւասութեան դիւանն . այնքան դիւանն ալ տեղեկագրով մը ինդիրը Ժողովնս բերելով Կառավարիկ որ դրեալի Վարչութեան ի քննութիւն : Հիմա կամ պէտք է կարեւորութիւն ապ խնդրոյն , և յլել առ Վարչութիւն , և կամ անկարեւոր համարելով մերժել : Մերժել չկրնալով թող ինքնին երթայ Վարչութեան բանը նշանակութիւն չունի : Երեսն փոխան մը կրնէ թէ չեմ կրնար գալ նստիլ այս փողովին մէջ , որն որ ուրիշ երեսփոխաննէ մը յիրտանոց անկեղ հրատարակեալ է ժողովըրդին , և ըն մինչև որ նոյն երեսփոխանն ըստ օրինի չըստուի : Գարձեալ նոյն երեսփոխան Վլադտեան Էֆէնտին կը բողբէ թէ ինքը կաշտակեր անուանեալ է Իւթիւճեան Էֆէնտի և բեափոխանն , և աննոյն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսն ալ կաշտատու . իբր թէ 25000 մանկէ կաշտաբ տուեր է Վեհ. Կաթողիկոսը նստիկն Գաւորիբըրը պաշտօնն ձգելու համար . այս բանի համար Վեհ. Կաթողիկոսի կողմէն ալ զիտողութիւն և բողբ եղած է , և քննութիւն պահանջուեր է Վարչութեանն , ինչպէս Իւրատարութեան դիւանն ստուգեր է Վարչութեան դիւանատունն :

ՄՐԱՏԱՆ ԵԱՌԱԳԱՆ. — Վեհ. Կաթողիկոսը 25 վարայ շտար :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Ետտ աղէկ . բայց Իւթիւճեան Էֆէնտի փութերս գայթակղեցնելու համար այդ հրատարակութիւնն բրած է . սերմն պէտք է որ կամ հաստատ , և կամ թէ չկրնայ հաստատել , զբոյրպոչի պատիժք կրն : Ես ինքս ալ Իւթիւճեան Էֆէնտիի դէմ առ Վարչութիւնն բողբած եմ ինձի դէմ ըրած սուտ և զբարբախչ հրատարակութեանց համար , և Վարչութիւնը չպող նկատողութեան չստու իմ բողբս . Այլ փոխեան Էֆէնտիի սուտ ըրողքին ելիցը կուգա . տիկ , որպէս զի ըստ այնմ . պէտք եղածն ես ալ բնեմ : Ետա Իրաւունք անի Սլաւտեան Էֆէնտի , որ սուղակի Ժողովնս բողբեց . նոյնպէս իրատայի են Իրատարութեան դիւանի տեղեկագրչին զիտողութիւնները , և չանած եղբակցոյ , թի նր թէ արդարե պէտք է որ Իւթիւճեան Էֆէնտի դատասանի ենթարկուի իր սքղ հրատարակութեանցը համար :

տարակութեանցը համար :

(Ընդմիջում և աղմուկ)

Ար տեսնէք որ այս ընդմիջումներն ու աղմուկները ալ կողմն կրլլան , միշտեա ձախ կու մը հունդարտութեամբ մտիկ կընէ : Ինչո՞ւ չէք թողոր որ խօսիմ , ճշմարտութիւնը լռելու պէտք է որ վարձուիք . շատ բան ըսին մեզի համար , և երբ մենք դատաստան կը պահանջենք , իրենք այդ բողբները դատաստանն խոց կուտան . բայց պատմութեան ձեւաբէն կրնան խոց տու :

(Գարձեալ ընդմիջում և աղմուկ)

Գոյր կը կարծէք թէ այդ մեւերով կը յարձիշէք : Այս տեսակ խնդրոց մէջ կողմնակարծի են արժէք չունի . այն աստեանին մէջ ճշմարտութիւնն և արդարութիւնն յարգել մեր առմենուս սրտորն է : Ես ինքս երբեմն այն աստեան մէջ Գեորգ Կաթողիկոսի դէմ խօսած եմ . բայց լռելով և ստուգելով Երբին Վեհափառութեան աղբօգուտ ձեռնարկութիւնները , ներկայ առթի կը գովեմ և կը հռչակեմ դարձեալ այն աստեան մէջ . փան զի ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնն սրտիս կը պահանջեն :

(Ընդմիջում և աղմուկ)

Արժանատու անձինք վկայեցին ինձ , որոնց ստաջինն եղաւ Սրաբան Գաւորեաբը :

(Աղմուկ)

Իւրարանչիք երեսփոխան պարտական է ճշտել իր ճշմարտութեան և արդարութեան : Բոս սրտ պէտք է զատել Սլաւտեան Էֆէնտիի բողբը , և Իւթիւճեան Էֆէնտիի դատաստանի ենթարկելու արժանի բլրան ընդունել և յլել Վարչութեան ի քննութիւն :

(Աղմուկ)

ԱՏԵՆԱԹԵՏ ՓԱԵԱ. — Կաղաչեմ, հանդարտեցէք. խնդիր մը կայ, որուն համար Իրաւասութեան զիւանկա կառավարիչ Վարչութեան յղել. Մէլիեւի-գալուի Էֆէնտին չէ կրնա. իսկ Փոփաղեան Էֆէնտին այժ կրնա: Տեսնեք իրաւասութեան զիւանկն տեղեկարբերն ի՞նչ կրնա: Խօսքը Մատթէոս Արքայանին է:

ՄԱՏՅՅԷՆՍ ԵՅԻՍ. [Տեղեկարբեր]. — Իրաւասութեան զիւանկն Այլատեան Մատթէոս Էֆէնտիի պատճառարանեալ հրաժարականն անձնապէս խնդիր չնկատեց. չէր կրնար ալ նկատել, բռնի որ Այլատեան Էֆ. իր պատճառարանեալ հրաժարագրովը կրնէր թէ Կարապետ Էֆ. Խելիճեան հրատարակած է թէ Աղբ. ժողովն իւր Գլխայն Զարգացիցի իւր Մարտիրոսը ձեռն չէր հաղար մանկի կաշաք սուսած է, և ասոնց ստոյգ կամ անստոյգ ըլլալուն բնէն, և ասոնց ստոյգ կամ անստոյգ ըլլալուն պէս Իրաւասութեան զիւանկն նախ իւրը կարահանէր: Իրաւասութեան զիւանկն իւր ձեռքովը իւր Մարտիրոսը ձեռն չէր հաղար մանկի կաշաք սուսած է, և ասոնց ստոյգ կամ անստոյգ ըլլալուն պէս Իրաւասութեան զիւանկն նախ իւրը կարահանէր: Իրաւասութեան զիւանկն իւր ձեռքովը իւր Մարտիրոսը ձեռն չէր հաղար մանկի կաշաք սուսած է, և ասոնց ստոյգ կամ անստոյգ ըլլալուն պէս Իրաւասութեան զիւանկն նախ իւրը կարահանէր:

(Բարձրագոյն բողոք Խելիճեան Է. Էֆ. ի կողմն ընդդէմ տեղեկարբերին)

Եւ որովհետեւ Ժողովս այդ պատճառարանեալ հրաժարագրին սկիզբն ասոնց մերժեալ նախարհութեան յղեր է, հարկաւ կարծիր տունքս համար թէ նկատողութեան առնուլ հարկ է թէ ոչ. Իրաւասութեան զիւանկն ալ նկատուութեան արժանի դատելով իրիւր գտտական խնդիր Վարչութեան արտականիլը եզրակացուցեր է, որպէս զի հարկ եղած բնութիւնն ու գտտատանքը ըլլալով սուսագրիմն երեան գոյ, և ո՞վ որ է յանցաւորը պատժուի:

Խելիճեան Էֆ., խօսք ուղեց և սխառ 25 հաղար մանկի խնդրոյն վրայ խօսիլ, սակայն վերահաս աղմկին պատճառաւ, որ Խորհրդարանին ներդաշնակութիւնը պահ մը խանդարեց, չէր կրցաւ շարունակել:

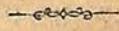
ԱՏԵՆԱԹԵՏ ՓԱԵԱ. — Կաղաչեմ, տեսքը հանդարտեցէք, և բեմական սարտութիւնը մի բնաւորաբար. Թէր վիճարանութեան շարունակութիւնը չէր ուզեր, քուէով յայտնեցէք ձեր կամը:

Չայս բերով Ատենապետ Փաշան անմիջապէս բուէի գրաւ խնամարտ համար թէ Ժողովը վիճարանութեան փակումը կամ թէ շարունակութիւնը կուզէ:

Ժողովը մեծամասնութեամբ վիճարանութիւնը փակել ՈՐՈՇԵՏ:

Յետոյ Ատենապետ Փաշան բուէի գրաւ Իրաւասութեան զիւանկն տեղեկարբերն եզրակացութիւնը՝ որ է յղել Այլատեան Էֆէնտիի պատճառարանեալ հրաժարականն առ Աղբ. Վարչախմբին ի բնութիւն:

Ժողովը 17 ձայնի դէմ 19 ու Այլատեան Էֆէնտիի վրաժարականին նկատմամբ Իրաւասութեան զիւանկն տեղեկարբերն եզրակացութիւնն ընդհանրեց:

Խղիւիք բուէհամարի ընտրութեան
Քաղաքական խորովոյ

Ատենապետ Փաշան՝ Բաղ. Ժողովոյ ընտրութեան համար պահ մը ասաջ բննչոյց միջոցաւ աստիճինն սկստած և շարունակուած բուէհամարին արդիւնքը նոյն բննչոյց կողմանէ լսուարողեալ և զիւանկն հաղորդեալ ըլլալ յայտնելով, կարոյց զայն և հրատարակեց Ժողովին. որ է՝

1. Ապրո Սահակ	Էֆէնտի բուէ	58
2. Կորատեանկեան Յակոբ	"	58
3. Կիւրաքանիկեան Այլատիչ	"	57
4. Եւսեպոս Կարապետ	"	52
5. Կապիան Յովհաննէս	"	48
6. Ազնաւորեան Յովհաննէս	"	48
7. Սարգսեան Աւերտան	"	46
8. Մարտատեան Սեպուհ	"	44

9. Կրճիկեան Անդրանիկ ուէյ	բուէ	41
10. Մարտիսեան Գրիգոր Էֆէնտի	»	40
11. Պոլսեան Յովհաննէս	»	36
12. Դուրեան Յովհաննէս	»	33
13. Քաղաղեան Յակոբ	»	32
14. Յրէնիկեան Յակոբ	»	31

Հետևապէս այն ընտրութիւնը լիտ երացու ժողովին, և ընտրեալք Քաղ. խորհրդի անդամ հռչակուեցան,

ՅՈՒՑՄԱԿ

Հետզեմալ երեք անգամ բացակայ գտնուող Երևանիսեանց

Առևտուրի Փաշայն ներկայութեան սուսմարէն Առևտուրի շրջանին ձեռք բողւած հետևեալ ցուցակը խորհրդին ներկայացնելով, որ է.

S. Սարխա թնայ Մայր Եկեղեցւոյ	
Յովհաննէս Էֆ. Սիրիսեան	
Յովհաննէս	Խօրասանձեան
Պարս	Պաւնտօսեան
Տեղրան	Կիսիւզիչբաւանեան
Մկրտիչ	Կիսիւսեան

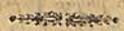
յայտնեց որ նշանակեալ 6 երեսփոխաններն սուսմայ յայտարարութեան երեք անգամ յաջորդաբար բացակայ մնացած են, ինչէ մասնաւորապէս իրենց նախկին զրկուելով ձանուցուած է որ եթէ այս անգամ ալ բացակայ գտնուին, բոստանաղարութեան Դերբին Արևմտաղրութեան հրտարեալ պիտի համարուին. և ինչ նամակներն տեսցած ըլլալուն ի ստուգութիւն ընկալուողներ ընդունած է զի անք:

Առևտուրի Փաշայն այս յայտարարութեան հետ առաջարկեց նաև որ խորհրդին արտօնութիւն տայ իրեն վերջին անգամ մ'ալ ինք զբրեյու և հրախրելու յիշեալ երեսփոխաններն ի խորհրդի:

Առևտուրի Փաշային այն առաջարկութիւնը բուէի դրուելով ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՑԱԿ խորհրդին:

Առևտուրի ցուցակցու խորհրդին 9/10 ին:

ԱՏԵՆԱԳԵՐ	ԱՏԵՆԱԳԵՆ
Գ. Յ. ՄԵԼՈՒՅԵԱՆ	Բ. ՄԵԼՈՒՅԵԱՆ

ԱՐԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՍՆՆ

ՆԻՍՏ Ե.

18 ՅՈՒՆԻՍ 1876

ՆԱՌԱՐԱՀ. — ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀԱՅՐ
ԱՏՆՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՀԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱՐԳԱՅԻՆ ԵՐԵՎՈՒՄՆԵՐ

ՎԵՂՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՎՈՒՄՆԵՐ

ԵՆԵՂԵՑԱԿԱՆ

1. Խորն Արքայիկ . Նար Պէյ Բ. Պ
2. Կարապետ Լալիկ . Սերոբեան
3. Մատթէոս " Իգմբրեանց
4. Ամբրոսիոս Վ. Ռոբրիանց
5. Գարեգին " Թաթարեան
6. Խորն " Կիրոսիանց
7. ՀՄ. յեակ " Դեմարեան
8. Յովհաննէս " Փոփաղեան
9. Ներսէս " Աւանեան Բ.
10. Պողոս " Խաչատրեան
11. Նշիկ " Ազատեան
12. Արիստակէս Բ. Մանրեան
13. Գեորգի Արճառեան Բ.
14. Գրիգոր Աճեան
15. Խորն Փէշկովեան
16. Յարութիւն Սերոբեան
17. Յովհաննէս Մարեան
18. Սարգիս Ստեփանեան
19. Սահակ Տ. Սարգեան
- 20.

ՍԵՂԱՐԱԿԱՆ

(Ս. Վ. Յանկ)

Գումրակ, Կլարիկ Գումրակ
Գումրակի դուռ

21. Գրիգոր Պէրպեան
- Բ. Բացակայութիւն առաջին
- Բ. Պ Բացակայութիւն բանաւոր պատճառ

22. Գեորգ Սոյմարեան Բ.
23. Խաչիկ Մանուարեան Բ. Պ
24. Կարապետ Աղաբաբեան
25. Համբարձում Մազուրեան
26. Մինաս Գոփաճեան
27. Յովհաննէս Խորասանեան
28. Յովհաննէս Պրամեան
29. Յովհաննէս Ստրեան
30. Ն. Մազուրեան Տարթոր
31. Պողոս Պրամեան
32. Ռոմեան
33. Սարգիս Աղաբաբեան
34. Սահակ Աբրահամ
35. Սեփեարեան Մանուկեան
36. Փէշկովեան Տարթոր
- 37.

(Բ. Վ. Յանկ)

Պէշկովեան

38. Բարսեղ Հարամեան
39. Կարապետ Ս. Խոսեան
40. Յարութիւն Մարգարեան
- Էլեկիզաբիտ
41. Խաչատուր Ղազարեան
42. Կարապետ Գ. Փափաղեան
43. Մարտիկ Յեղեան
- 44.

Խաչատուր Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Նաճեան
46. Յովհաննէս Ս. Մազուրեան
47. Սերոբեան Պատմեան
48. Ստեփան Արամեան

49. Սեփեան Պաճեան Բ. Չ
50. Յովհաննէս Տրեան
51. Նիկողոս Աւանանեան Բ.
52. Տրեան Փոփաղեան
- Բ. Յ
- (Գ. Վ. Յանկ)
- Բերա և
- Գաղմ Գումրակ
53. Արիկ Ռեան
54. Գրեգոր Ալեքսանդրեան
55. Մարտիրոս Յ. Տրեան
56. Միքայէլ Ստեփանեան Բ. Չ
57. Նաճեան Բարսեղեան
58. Ստեփան Խաչատուրեան Բ.
59. Տեղեան Մ. Էրզրումեան
60. Իլիան Չապեան
61. Յարութիւն Կարապետեան
62. Գրեգոր Մարտիրոսեան Բ. Պ
- Միքայէլ
63. Կարապետ Պ. Պրեանց Բ. Պ
64. Յակոբ Կոստանդեան Բ. Պ
65. Յակոբ Պ. Նորասուրենեան
66. Յովհաննէս Արաբեան
67. Տրեան Երանդեան
68. Պէրպեան և Ղազարեան Բ. Չ
69. Յարութիւն Մարտիրոսեան Բ. Չ
- (Գ. Վ. Յանկ)
- Գումրակ և Խոսեան
69. Յովհաննէս Կոստան
70. Ստեփան Պէշկովեան Բ.

Գաղղից

71. Կարապետ Շահադեան

72. Մկրտիչ Մուրադեան

Հարըղցայիտ

78. Յակոբ Ենկերեան

Եհնանապոլի Սանարից

74. Օզան Սոսանդեան

Թօղթայիտ

75.

Էլուպ Ս. Էդիս և Ս. Աստուածատիկ

76. Գարեգին Յ. Մելիքեան

Գոյրու շէլէ

77. Աստիա Իկիտապուեան

Հիսար և Պոյսի գիւղ

78 Յովհաննէս Կուրեան

Եր գիւղ և Սրիկիս

79. Ղազար Հովսեփեան

Պաշտ

80. Ասատուր Գուշատեան

81. Մկրտիչ Գ. Խոսեան

82. Յովհաննէս Կրիկեան

Քարսոյեանիսկ

88. Յարութիւն Չենկերեան

84. Յարութիւն Գ. Տառեան

(Ե. Վիհակ)

Սանարիս

85. Ալեքսանդր Պէշիբեան

86. Ալեքսիս Քոթլեան

87. Երիզաւար Մելիքեան

88. Մինաս Ճափճափեան

89. Յակոբ Քաղազեան

90. Յակոբ Ամասեան

91. Կազարէի Շահազեան

92.

93.

94.

Խաղցից

95. Առաքել Ալեքոն Տիրբի

96. Խաչատուր Պ. Միտարեան

97. Իրիթլու Պէրիկեան

98. Սարգիս Արազեան

99. Սարգիս Աբրահամեան

100. Սիմոն Միքայէլեան

ԳԱԻՍՈՒԱԿԱՆ ԵՐԵՅՓՈՒՆԱՆՔ

Կարին

բ. Պ

101. Մանուկ Ալաւան

Քեօքաճեան

102

Աղլիանապոլիս

103. Ռուբէն Կիւսի շէրտանեան

Եհիւմիդիս

104. Տիգրան Կիւսի շէրտանեան

Այն

105. Պետրոս Միտաբեան

Հարամիսար

106.

Արարկեր

107. Կարապետ Խաչիկեան

Բաղէշ

108

Պառուս

109. Քրիստոստուր Ղազարեան

Երուսիս

110. Մէլքոն Հայանեան

Ամուսիս

111. Համբարձում Աւանանեան

Բալու

112. Յովհաննէս Աղեւորեան

Երեւիս

113. Յակոբ Խիլանեան

Մանկրիս

114.

Հաճըն

115.

Երզնկա և Բարերից

116.

Թիքիլուսից

117. Տիգրան Գ. Սիւնանեան

Կեսարիս

118 Մատթէոս Մ. Արշակունեան

Խոթրից

119. Յովհաննէս Եղանեան

Պալքքեանից

120. Յովհաննէս Յովակիմեան

Մոլ

121. Ստեփան Պ. Պ. Փարպազեանց

Տիլիլի

122.

Չէրուս և Մարտի

123.

Տրայիզոն

124.

Պաղտատ

125.

Տիգրանակերտ

126. Թադէոս Թէրեան

Վան

127. Սիմոն Մարտունեան

Արարկեր

128.

Հոլից և Սյերուս

129.

Սեբաստիս

130. Մկրտիչ Մելիքեան

Ռուսուսիս

131.

Կարս

132. Աբրահամ Գ. Արշակեան

Չմկումուց

133. Համբարձում Սարքէլեան

Գաղատիս

134

Ատանս

135

Արդերից

136 Մատթէոս Արքանեան

Եօզրատ

137. Լոռիից Պալեօզեան

Մարտիս

138.

Իզմիր

139.

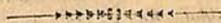
Եզիպտոս

140

ՕՐԱԿԱՐԳ.

Ա. Քնտարիւն վարչական ժողովոց

Ռ. վերաբնութիւն Սահմանադրութեան. — վիճարարութեան Բ. յարուստոյ վրայ, որ է Թագական մատակարարութիւն :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ստեանը բացուեցաւ ժամն 7 1/2ին ի ներ-
կայութեան 60 երեսօխտանաց, որոց վերջին
Թիւն 73 ի յանդեցաւ :

Նախընթաց երկու նիստերու ատենագրու-
թիւնները թէև խմբագրուած և ժամանակին տը-
պարան յանձնուած, սակայն տպարանէն իջցս
եղած չըլլալով, այսօր դիտողութեան և վս-
տերացման չլինալ տրուելիքն Ստենագրու վս-
շան ժողովին ծանուցանելէ ետև անցաւ ատենա-
կան ուրիշ գործադրութեանց :

Չ.

Բացակայութիւն

Ստենագրու փաշան՝ բացակայ երեսօ-
խաններէն անոնց՝ որ նամակաւ իրենց բացակայ
գտնուելիքը յայտնած էին, անուններն ժողովին
հաղորդելէ ետև, որք են՝

Տ. Խորէն Սրբազան Նար-Պէյ

Կարապետ Էֆէնտի Փափազեան

Ռոտին « Կիւմրիչկերտան

Նշանակել տուաւ ներկայութեան տուժարին մէջ :

Ստենագրու փաշան յաւելցնելով նաև թէ

Կիւմրիչկերտան Էֆէնտին իւր բացակայութեան
նամակին մէջ այսօրուան կատարուելիք Արօն.
Ժողովոց ընտրութեան մասին ալ դիտողութիւն
ներ յարած է. յայտնեց թէ երբ կարգը գայ,
նոյն դիտողութիւններն ալ եթէ ժողովն ուզէ
լսել, պիտի կարգադրուին :

Ձ.

Հրամարական

Ստենագրու փաշան՝ վերջին նիստին ժո-
ղովին ընդունած արտօնութեան համեմատ ա-
ռանց ազատարարութեան բանկոյ անգամ իրա-
րու վրայ բացակայ գտնուող երեսօխտանաց ո-
ւանց՝ որոց կարգէն էր նաև Տրապիզոնի գաւա-
ռին երեսօխտան Կիւրճեան Մկրտիչ Էֆէնտի,
մասնաւոր գրած ըլլալը յիշելէ ետև, Կիւրճեան
Էֆէնտիէն պատասխանազիր մը եկած ըլլալը
ծանուցանելով՝ կարգաց դայն իւրօր ժողովին,
որ է՝

Վսեմուշուբ Ս. Փաշա Ասլանեան

Ստենագրու Ազդ. Երեսօխտանական Ժո-
ղովոց

Երբ անգամ առանց պատճառի պատկա-
ռելի ժողովեզ բացակայ եղող երեսօխտան մի

ըստ կանոնի հրաժարեալ լինուած է ահաւասիկ որ եմ :

Տէր իմ , ի սրտիւ փոփոխարեութեան առ ինձ շնորհ մը թիւ Ց , և յունիս 15 թուականով ազգած հրահրադրերնից առի որ պրծանիքս խնտ բարձր էր , և սոս բոցառութիւնն ալ վայելեալս պարտադրելով խորին շնորհակալութիւնս կը մաղթեմ :

Իոկ իրիւ անհոտ աղցիս և խղճի մտք կը բաղձամ արժանաւորազոյնի մը ընտրութիւնը ըլլայ , և սոսովակոց յանձնառութեամբ կրնայ ազգայնի ինչ ինչ ծածր և միանգամայն փափուկ խնդիրներուն դարման տարաւիլ . Տէր իմ կը տեսնէր ներկայիս որ հոց արտասանութեան մէջ տկար եմ , մանաւանդ գործողն ալ այդ է :

Այս ներքելով ինձ որ կ'չամարմանիմ երկ տողիս ձեր բարձրութեան ներկայանալ ի սէր ճշմարտութեան սպարեքս հատարեմ :

Մնամ ձերի նուառ ծառայ :

18 Յունիս 1876 ՄԻՐՏԻՉ . Ց . ԿԻՐՃԵԱՆԻ
Կ . ՊՐԻՍ

Ատենապետ փոշոն՝ Կիրճեան էֆէնտիկոյն գրութեան իմաստը հրաժարական ըլլողը յայտնելով , իբր հրաժարագիր քուկի դրու , զոր Ժողովը միաձայնութեամբ ընդունին :

Թ Ր Ա Կ Ե Ա Ր Գ .

Ա .

Բնտրութեան վարչարեսն կրճ . Ժողովոյ

ԱՅՏԵԱՊՅՏ ՓԱՏԱ . — Օրովարդիկս կը սրահանէ Կրճ . Ժողովոյ ընտրութեան ձեռնարկելու Այս ընտրութիւնն ըստ Մասնաւորութեան Ե . կեղեցական Համ . Ժողովն պատրաստելու և ապապտիկ ընտրեցեաց ցանկին վրայ պիտի կատարուի , և արդէն սոց ցանկի ալ պատրաստուած և թէև տպարանն ուշ հոտած է , բայց կարծեմ թէ ամեն ոք նոյն ցանկին տարադրեալ

օրինակներէն մէկ մէկ հաս առած է արդէն . ուստի կը հրահրեմ երեսօխաններն՝ որ Կրճ . Ժողովոյ ընտրութեան համար իրենց քուէները պատրաստեն , ընտրեցեաց ցանկէն 14 անուն միայն գտնելով՝ առանց դրէն ուրիշ անուն խառնելու , ինչպէս որ Մասնաւորութիւնը կը տրամադրի :

ՄԷՐԵԿԵՄ-ԳՈՒՂԻ Ց . ԷՅ . — Բնտրեցեաց ցուցակն ըստ որում՝ հրահրադրաց հետ մեզ հաղորդուած չէ , մինչդեռ օրէն էր որիւրև սոսովակի ընտրութեանց համար , կուտաջարկեմ որ սոս անգամ երածը բոցառութիւնն սեպտեմբերի մտքով անգամ օրինակ չըրոնուելու սոցմանաւ : Կրճ . Ժողովոյ ընտրութիւնը կատարուի :

ԱՅՏԵԱՊՅՏ ՓԱՏԱ . — Միքէլմ-Ղուկի էֆէնտիկոյն զիտողութիւնն իրիւ զիւստի կողմէն սրահանած պահատեման մը անհարկութիւն , հարկ կը համարիմ անպատասխանի չթողուլ և յայտ առնել Ժողովին թէ՛ ատենապետութեանը և ընտրեցեաց ցուցակ , ամեն բան ժամանակին պատրաստուած են , և մասնաւորապէս Ատենապետի էֆէնտիկոյն ալ յանձնարարութիւն ըրած եմ սոսնց տպագրութիւնը չը յարապելու և փամ մ'առաջ երեսօխանաց ձեռքը հասնելուն ինձամ տանիլ . սէտք ըլլայ նէ նոս զրամական մասին ալ հոց տանելու սոցմանաւ : Իրօք ալ ինձամ տարած է Ատենապետի էֆէնտիկոյն , սակայն դժբաղդարար չգիտեմ տպագրելէին անտպագրեմն , կամ Ելմտից Հոգարարձութեան անկարողութեան և կամ մեր Ատենապետի էֆէնտիկոյն անձնական զրոյցմանց պատճառաւ ոչ երկու ատենապետութիւնք՝ որ տպագրութեան ներքև են , և ոչ ալ ընտրեցեաց ցուցակը հոտք եղած է աւարտ յառաջ հրատարակուիլ և երեսօխանաց զրուիլ . ևս ընտրեցեաց ցուցակն այժմ գրասեղանիս վրայ առաջին տեղամ գտոյ տպագրեալ : Թող Ատենապետի էֆէն . բացատրէ թէ՛ ինչո՞ւ սոցպէս կընէ տպարանը :

ԱՅՏԵԱՊՅՏ ԷՅ . — Ես սոցչափ կըսեմ թէ Գ . Նոսի ատենապետութիւնն ամից 9 օր առաջ յանձնած եմ տպարանը . առաջին ֆօթման արագրութեան համար երբ տպարանէն ինձ

հասու, անտիջաղէս սրտագրելով զրիւցի, և կարասէի որ տպարանն երկրորդ ֆորման ալ զրիւց ինձ. մինչև երկի ատուտ ի զուր արտուէն ետե նստակ զրիւցի տպագրապետ Ս. Միքայէլեան էֆէնտիին, և երէկ լրիկուն ան պատասխանն ստացայ:

Մեծապատիւ Էֆէնտի Ստեփանոսի Ս. Ս. զայն ժողովոյ.

ձեզ է որ Գ. նախ տեսնագրութեան ձեռագրերը ութ որ առաջ զրիւցած է ի տպարան, բայց Պատրիարքարանի անտուղը երեք շաբաթէն աւելի է որ մնարում քրած չէ տպարանին, որ բոլորովին հակառակ է իմ սակարկութեանս: Տպարանները տպարանի սակարկութիւն չեն կրնար ընել: Մտնաւոր այս Ժամանակին մէջ, որ ամէն բան կոմիտայնար է, անհնազարդութեանց համար որչեալ զինը ճիշդ իր ծախքերն են, զրիւցէ ծախքերը չեն վճարում, և մէկ տարուան միջոցին մէջ 48000 զրէ տպագրութիւն քրած եմ Պատրիարքարանին և մինչև այսօր հաղիւ 6000 զրու ընդունած եմ, 12000 զրէն աւելի կը ստանան չեմ: Ս. Գ. անտուղին ներկայ վերակայունները աւելի կը նեղեն զիս, այնուհետ որ ինձ յանձնուած գործերուն թղթերն ստնելու անկարող վիճակի մէջ կը գտնուիմ, և ուստի այս անգամ ատեսնագրութիւնը չտրիտի հասնի ժամանակին:

Չերդ Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
16 յունիս 1876

Նամակակ' ընտրելեաց ցուցակին համար Գիւսնապետ էֆ. ին գրած էի որ որ առաջ կամ ինձ հասցնէ և կամ ուղղակի տպարան զըրկէ տպուելու համար. Գիւսնապետ էֆին. տըպարան զըրկեր է քայն ժամանակին, բայց տըպարանն ուշ հասուցած է:

Կը տեսնէք՝ տեսաք, որ թէև այս անգամ ժողովին տպագրական գործոց մէջ այսպիսի յապարդում մը յուսալ եկամ է, սակայն իրաց ներկայ վիճակին նայելով՝ կերի թէ շատ անգամներ տեղի պիտի ունենան այս կերպ յապարդմանը:

ԻԹԻՒՅԱՆ Գ. ԷՅ. — Ընտրելեաց ցուցակին վրայ ես ալ իմ զիտցածս պիտի ըսնմ: Ս. յս առաւուտ երբ Ս. Պատրիարք Հօր տուան ձինն հարցուցի թէ ինչու ցուցակները չը զըրկուեցան երեւոյթանաց, պատասխանեց թէ զիւսնապետին տեղեկացէր: Ս. սոր վրայ զիւսնապետ Թովմաս էֆ. ին հարցուցի. նա սրտատարանեց թէ կրնո. ժողովոյ ընտրելեաց ցուցակին համար հրաման չեկաւ մեզի Ընդ. ժողովոյ զիւսնին:

ՄԵՐԵՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՅ. — Ես ըսի որ այս անգամ եղածը եղած է, և բաւական է որ տպարանին համար օրինակ չընտրի. ուրեմն ինչ չարի կոյ խօսքն այսչափ երկարել:

ԽՅԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Կուզեմ կարճ հարցում մ'ընել Գիւսնին թէ մէկ ատեսնագրութիւնը բանի՞ զըրով կրնայ եղնու. սաի Վարչութեան կողմէն երեւոյթանութեան զիւսնապետութիւն մ'է, որ ամբողջ բանի մը հարկեր զըրու այս ժողովին համար ծախք ընելու ստակ չըտնտիրն ատեսնագրութեան մէջ անցընել կը խնայուի. մինչքեռ Պատրիարքարանի մէջ աղբեցութեամբ պաշտօններ ստեղծուած և 6-7 հարիւր զրէ. անտարնով պաշտօնեաներ յաւելցած են. ես կրնամ արայցուցանել զայս թէ, որ Գիւսնը բնութեան ստնուել յոմարի. մինչև իսկ թէ կ'ու ուղիք, Կրնամ անուն տալ:

ԱՅՏԵԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Եթէ կը ներքե, նորընտիր Գող. ժողովոյ օրով ասանց ասնեը կուզըրին ըսելով քոյնեք այս միջոցէսը և անցինք Օրակարգին:

ԱՅՏՄԱՅԻՆ ՏԱՅՆԵՐ. — Այո, այո:

ԱՅՏԵԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Ուրեմն կրնո. ժողովոյ ընտրութեան կարիքը, բայց նախ կը հարցընեմ որ Կիւսնապետան էֆ. ի գրաւոր զիտուողութիւնն՝ ըստ օրում կարգն եկաւ, կուզէ՞ որ կարդացուի:

ԱՄԵՆՈՒՏ ՏԱՅՆԵՐ. — Այո, այո:

Հետեւայն Գիւսնը կարդաց Կիւսնապետան էֆ. ի գրաւոր զիտուողութիւնն, որ է՝

Վսեմախոյլ Ատենապետ փառչս

Այսօր ամենակարևոր գործով մը արգիւ-
ուած եմ ընկերակցել ժողովոյս . փասն այն-
քիկ ներսւմ խնդրելով խոնարհարար , կը փա-
թամ այսօրեայ ընտրութեան վրայօք իմ ղիտո-
գութիւններս յայտնել ներկայիս :

Վերջին համադումար Եկեղեցական Ժողո-
վոյ բերած ընտրելեայ ցանկին մէջ ցաւօք սրտի
չգտայ կրօն . Ժողովոյ համար ընտրելիութեան
արժանի բանիբուն Եկեղեցականաց ունայն ա-
նունները , անասարկոյս մուշուած չեր կրնար
ըլլալ . որովհետեւ աննայմէ շատ պակաս արժա-
նութիւնները անկոյթ աւնուած չին : Ասկեց բա-
ցայտու հասկցութի թէ տարւոյն մեր եկեղեցո-
կանութեան մէջէն մարած չէ նախանձու . և ա-
տեղութեան չար հորը , որուն հետեանքը 'ի շե-
նութիւն Ազգի և Եկեղեցոյ չըլլալ քիչ մը ու-
ղիչ միտք ունեցողը կրնայ մակարելել , և աս
ալ քիչ ցաւ չէ Ազգասէր սրտից :

Մենք յուսով լին կէնք ներկայ Սրբազան
Հօր նման Արժանընտիր Պատրիարքի մը որով
տեսնել իւր բոլորութեք շարուած արժանընտիր
Եկեղեցականաց խումբ մը մի սիրտ և հոգի օ-
ժանդակ լինելով իւր ջանկըը յօգուտ Ազգի
գործի . մինչդեռ այսօր յուսով է անունել
'ի շնորհ համադումար Եկեղեցականաց ամբողջ
երեսօրհանութիւնը երկու հակառակ կուսակ-
ցութեան բաժանելալ . իւրարանջիւր կուսակցո-
թիւն իրեն յարմար ընտրելեայ ցանկեր պատ-
րաստած առանց արժանիք միտուելու կուզեն
ազգին կրօնական իշխանութիւնը այնպիսի ան-
ձանց ձեւք յանձնել , որոնց մեծ մասին ինչ
առտիճանի ըլլալը թող խոջի տէր Երեսօրհանք
միտցեն :

Արդ Վսեմախոյլ փառչս ստորադրեալս ,
իրբե երեսօրհան նկատելով որ ներկայ ընտ-
րելեայ ցանկին մէջ չկան այն պատկառելի եկե-
ղեցականաց անունները , որք մեր Ազգին շատ
օգտակար են . և կրնան ըլլալ 'ի հարկին պաշտօն
ստնելով , չեմ կտար սոյն ընտրութեան մաս-
նակից ըլլալով խոջին ղեմ՝ մեղրանչել , և որով-
հետե լաւ գիտեմ թէ իմ՝ ձայնս անընդունելի

պիտի ըլլայ ժողովոյս , արդէն եղած լընկած
գործ մը ըլլալուն համար , բայց հոգ չէ , միայն
թէ իմ ղիտողութիւններս և բոլորքս արձանա-
գրուի ատենադրութեան մէջ և պատասխանա-
տութենէ ազատիմ :

Ընտրուելով իմ բարի յարգանքներս

Մնամ Զերումը Վսեմութեան միշտ
խոնարհ ծառայ

18 / 30 Յունիս 1876 Ռ . ԿԻԻՄԻԻՇԿԵՂԻՍԱՆ

Վարդաբը Թան Երեսօրհան Աղղոնպոյ

ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Ընտրելեայ ցան-
կին վրայ խօսք կուզեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ . — Դերելի չէ ըստ կա-
նոնի ընտրելեայ ցանկին վրայ վիճարանութիւն
ընել , ինչպէս խօսք տամ ձեզ :

ՁԱՅՆԻՐ . — Թէ որ այդպէս է , ի՞նչու կար-
դայիր Կիւմիշկէրտան Էֆէնտիի դրասոր ղիտո-
ղութիւնը որ քննադատութիւն մ'է ընտրելեայ
ցանկին ղէմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ . — Ոչ Ազգային Սահ-
մանադրութիւն և ոչ ժողովին Կանոնադրու-
թիւնը չեն ներք ընտրելեայ ցանկին վրայ ղե-
տողութիւն ընելու համար վիճարանութիւն բա-
նալ : Բայց որովհետեւ ժողովը կարող է եթէ
ուզէ բացատրութիւն ընելու , և արդէն ժողովին
կամրովն էր որ Կիւմիշկէրտան Էֆէնտիի գը-
րասոր ղիտողութիւնը կարդայուեցաւ , ուստի
բուէի կրեմ . թէ որ ժողովն ընտրելեայ ցան-
կը վիճարանութեան ենթարկել որոշէ , վիճա-
բանութիւն կրանանք :

Չայր ընելով Ատենապետ փառչան բուէի
ըրաւ , և Ժողովը 21 ձայնից հակառակ 31 ձայ-
նով ՈՐՈՇԵՑ Կրօն . Ժողովոյ ընտրելեայ ցանկը
վիճարանութեան ենթարկել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ . — Ուրեմն խօսքն Պա-
մանեան Էֆէնտիին է :

ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Երեսօրհան տեսա՞րք .
Ո և է ազգի կամ ժողովրդեան մ'իշխանու-
թիւնը՝ որ բողոմահաւու հիմաստուն ազգասէր և

հայրենասէր անձանց ձեռքն աւանդուած է, այն կեղեցւոյ դաւանութիւնն ու աւանդութիւններն սղղը կամ ժողովուրդը թէ նիւթատիչս և թէ անխախտ սրահել, եկեղեցեաց և եկեղեցական, նոց բարեկարգութեանը հօկել, եկեղեցականաց ներկայ վիճակը լուցնելու և սոպագայն անդորրելու և ապահովելու միջոցները ձեռք բերելու հոգ տանել, Ազգային վարժարանաց երբեմն երբեմն ուղեկցութիւն ընելով՝ Քրիստոնէական վարդապետութեան ուսուցման վրայ հսկողութիւն ընել, որքանաւոր վարդապետներ և քահանայներ հասցնել, և Ազգին մէջ ծագած կրօնական վէճերը քննելով եկեղեցւոյ օրինաց համեմատ լուծելը: — Ահա տեսր իմ, օրհնարին պահանջած պայմանները կրօն. ժողովոյ ընտրելինքն. ուստի ընտրելիք պարտին քաջ կրօնազէտ ըլլալ. որպէս զի կարող ըլլան Աղէին մէջ կրօնական զգացումը զարգայնել, Հայաստան, եւոյ եկեղեցւոյ դաւանութեանն ու աւանդութեանցը քաջամտով ըլլալ՝ որպէս զի կարող թեանց զանոնք անխախտ պահել. Քրիստոնէական վարդապետութեան հմուտ ըլլալ, որպէս զի կրօնական վարժարանաց մէջ այս մասին տրուած ուսուցմանցը վրայ կարող ըլլան հօկել, եկեղեցւոյ օրինաց տեղեկի ըլլալ, որպէս զի սղղին մէջ ծագած կրօնական վէճերը կարող ըլլան եկեղեցական կանոնաց համեմատ լուծել, Ահա սուրս են այն հմուտ թիւնները՝ զորս օրհնը կը պահանջէ. հիմա տեսնեմք ցանկին արարուածութիւնը: ցանկին մէջ իրբու ընտրելի ներկայացնեց յատկութեանն անգամ՝ մը ուլի ուլով նկատողութեան առնելով՝ անմիջապէս պիտի տեսնենք որ այդ ցանկին մէջ ոչնչպիսի անձինք իրբու ընտրելի ներկայացած են՝ որք օրինաց պահանջած հմուտ թիւնները չունենալուն համար՝ օրինաց առաջը իրբու ընտրելի չեն կրնար ներկայացուիլ. ասոր հակառակ այդ ցանկին ոչնչովս արժանաւոր եկեղեցականք դուրս ձգուած են՝ որք արքէն իսկ ըստ իրաւանց ընտրելիք են, ցանկին մէջ անցած բայց ըստ օրինի անընտրելեաց և ցանկին դուրս ձգուած բայց ըստ օրինի ընտրելեաց հմուտ թեանց և յտուութեանցը քննողութեանը առանց մտնելու՝ զի մի գուցէ անձնականութեան զէմ մեղանջած ըլլամ, նոյն իսկ

կան զգացումը զարգայնել. Հայաստանեաց եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ու աւանդութիւններն սղղը կամ ժողովուրդը թէ նիւթատիչս և թէ անխախտ սրահել, եկեղեցեաց և եկեղեցական, նոց բարեկարգութեանը հօկել, եկեղեցականաց ներկայ վիճակը լուցնելու և սոպագայն անդորրելու և ապահովելու միջոցները ձեռք բերելու հոգ տանել, Ազգային վարժարանաց երբեմն երբեմն ուղեկցութիւն ընելով՝ Քրիստոնէական վարդապետութեան ուսուցման վրայ հսկողութիւն ընել, որքանաւոր վարդապետներ և քահանայներ հասցնել, և Ազգին մէջ ծագած կրօնական վէճերը քննելով եկեղեցւոյ օրինաց համեմատ լուծելը: — Ահա տեսր իմ, օրհնարին պահանջած պայմանները կրօն. ժողովոյ ընտրելինքն. ուստի ընտրելիք պարտին քաջ կրօնազէտ ըլլալ. որպէս զի կարող ըլլան Աղէին մէջ կրօնական զգացումը զարգայնել, Հայաստան, եւոյ եկեղեցւոյ դաւանութեանն ու աւանդութեանցը քաջամտով ըլլալ՝ որպէս զի կարող թեանց զանոնք անխախտ պահել. Քրիստոնէական վարդապետութեան հմուտ ըլլալ, որպէս զի կրօնական վարժարանաց մէջ այս մասին տրուած ուսուցմանցը վրայ կարող ըլլան հօկել, եկեղեցւոյ օրինաց տեղեկի ըլլալ, որպէս զի սղղին մէջ ծագած կրօնական վէճերը կարող ըլլան եկեղեցական կանոնաց համեմատ լուծել, Ահա սուրս են այն հմուտ թիւնները՝ զորս օրհնը կը պահանջէ. հիմա տեսնեմք ցանկին արարուածութիւնը: ցանկին մէջ իրբու ընտրելի ներկայացնեց յատկութեանն անգամ՝ մը ուլի ուլով նկատողութեան առնելով՝ անմիջապէս պիտի տեսնենք որ այդ ցանկին մէջ ոչնչպիսի անձինք իրբու ընտրելի ներկայացած են՝ որք օրինաց պահանջած հմուտ թիւնները չունենալուն համար՝ օրինաց առաջը իրբու ընտրելի չեն կրնար ներկայացուիլ. ասոր հակառակ այդ ցանկին ոչնչովս արժանաւոր եկեղեցականք դուրս ձգուած են՝ որք արքէն իսկ ըստ իրաւանց ընտրելիք են, ցանկին մէջ անցած բայց ըստ օրինի անընտրելեաց և ցանկին դուրս ձգուած բայց ըստ օրինի ընտրելեաց հմուտ թեանց և յտուութեանցը քննողութեանը առանց մտնելու՝ զի մի գուցէ անձնականութեան զէմ մեղանջած ըլլամ, նոյն իսկ

Արդ որովհետև այսօր կրօն. ժողովոյ ընտրութեան գործոյն համար գումարուած էք աստ և այս մասին Համադուամոր ժողովոյ պատրաստած ցանկը ունիք ձեր տալիս, նախ այդ ցանկին պարունակութիւնը օրինաց պայմաններուն հետ պարտիք բաղդատել: որպէս զի մի գուցէ այդ ցանկին մէջ օրինական թերութիւն կամ պակասութիւն մը սպրդած ըլլայ, և դուք անմտութեանք զայն ընդունելով՝ Սահմանադրութիւնը անխախտ սրահելով՝ ոչպիսիք անոր մէջ մի յօդուածներն անթերի գործադրելոյ մասին Սահմանադրութեան 60րդ յօդուածոյն ձեր վրայ դրած պարտաւորութեանը զէմ մեղանջած ըլլաք:

Ուստի նախ կրօն. ժողովոյ վերադարձեալ Սահմանադրութեան 28 և 28րդ յօդուածները ստալ բերեմ. 25րդ յօդուածը կըսէ թէ՛ Վերստի ժողովը 1 և րանիկուն եկեղեցականներէ պիտի բաղկանայ, այս բանիկուն բառը՝ որպէս Տանկերէնը կըստիք վագուֆ դրուած է, ճիշդ հմուտ կընտանի: Ապա տեսնենք թէ՛ կրօնական ժողովարանք ինչ տեսակ բաներու հմուտ ըլլալու են, և որպէս զի այդ մասին ալ պատկառելի ժողովը՝ քաջ իսկ խելամուտ ըլլայ՝ Սահմանադրութեան 28րդ յօդուածը բառ առ բառ մէջ բերեմ, և կրօնական ժողովոյ պաշտօնն է, կըսէ, Ազգային կրօնական գործոյն ընդհանուր տեսչութիւնը, եր պարտաւորութիւնք են, Աղէին մէջ կրօնա-

Համադուռոր ժողովոյ Հարց կղիմեմ և սա հարցումներն ընկելով կը շատեանամ թէ, այդ ցանկին մէջ իրրեւ ընտրելի ներկայացեալ Հարց աւանն ալ օրինաց սրահանձած հմտութիւններն ու յատկութիւններն ունին թէ ոչ. կամ թէ նոյն ցանկէն դուրս օրինաց պահանջած հմտութեամբ և յատկութեամբ օժտեալ երիտզակահար կան թէ ոչ. երկէք չեմ յուսար որ Համադուռոր ժողովոյ Հարց և ոչ մէկը ձեռքը իւր խզնին վերայ դնելով կարող ըլլայ առաջին հարցմանս ըստողտական և երկրորդին բացասական պատասխան տուլ։ Ս, յ ըսածներէս չհետեւիր թէ ըստ օրինի անընտրելի բաց ցանկին մէջ անցած եկեղեցականք արժանաւոր եկեղեցականք չեն. ինձ ներելի չէ այդպիսի բան մը վարդէս անգամ անցնել, վասն զի դուքն այդ եկեղեցականք իրենց կրօնասիրութեամբն ու աստուածապաշտութեամբը ամենաընտիր եկեղեցականներ իսկ են եկեղեցւոյ առաջ։

Գնահին վրայ տեսնուած այս երկու թեւրութեանց և պոխտութեանը համար այդ ցանկը ըստ օրինի պահատար միանգամայն աւտորինուոր է. պոխտուոր է վասն զի անոր մէջն ըստ օրինի ընտրուողք դուրս ձգուած և պոխտա են. աւտորինուոր է վասն զի ըստ օրինի անընտրուողք անոր մէջ իրրեւ ընտրելի ներկայացուողք մեր օրէնքին դիտովին հակասակ է. Հաւատարմութեամբ ժողովոյ Ս, ը. Հարց կրնան ինձ պատասխանել թէ իրենց ազատ խղճովը օրինաւորապէս քուէտրութիւն կատարելով այս արդիւնքը դուրս են, և հետեւաբար այս ցանկն աւտորինուոր համարել ու մերժեալ քուէկն վեհապետութիւնը ուրմտու է. այս այնպէս կըրնան ըսել, բաց ցանկէս ըսելու համար սկոթք է խտտովանին թէ օրէնքը չարաչար մեկնել և դայն իրենց ձեռքը պատրուակ ընել կուրեն։

Ով որ վայրկեան մը խորհրդածութեան նիւթ ընէ խնդիրը անմիջապէս կը համարուի այս ըսածիս ճշմարտութեանը, վասն զի ինչու արգեթք կրն. Ժողովոյ ընտրելեաց ցանկին պատաստութիւնը Համ. Ժողովին տրուած է. անչոյստ ենք իւր մարդիկը ամենէն աղէկ ճանչնալով անոնցով արժանաւորացնենքուն ցանկը մե-

զի ներկայացնելու համար, և չէ թէ քուէկն վեհապետութիւնը կամ օրէնքը պատրուակ ըստ ներքով իրենց համակիր մարդոց կամ բարեկաւմաց ցուցակը շինելու համար. ինչպէս որ ըսած է իսկ մը արժանաւորներ դուրս թողլով և հըր լրացնելու համար մաս մը արժանաւորաց վրայ մաս մ'ալ անտրմաններ յաւելցնելով։

Սոյ սրովհետեւ ըստ ընդհանուր օրինաց ո և է պոխտուոր ցանկ մերժելի և և աւտորինուորն սա ոչինչ գրելի, և սոյ ցանկին պոխտութիւնը և աւտորինուորն թիւնը ցուցնելով, Սահմանադրութիւնը անխախտ գործադրութեան նրն հսկելու արտառ օրութիւնս կատարեցի, և եթէ արասխտելի ժողովը ալ ինձ սկս կը հաւատոյ թէ Սահմանադրութեան այլ և այլ ազդոց մէջ հրաշագործած բարիքները վայելելու համար անարտաձառ Սահմանադրութիւնն անխախտ պահելու է և եթէ կը հաւատաք թէ մեր ազգն ալ դարգանալու և յառաջագիտելու համար ինչպէս ուրիշ ազգեր և մեր մեր վարչական իշխանութիւնը օրինաց սրահանձած յատկութեամբ և խնամութեամբը պերճացեալ ազգասէր և հայրենասէր անձանց ձեռքը ուսանելու եմք, մի մարանիք ժողովրդեան կողմնին ձեզ վասխանադրութեամբ ամանցեալ վեհապետական իշխանութեամբ ըստ բանախաչութեան և ըստ ընդհանուր օրինաց արմատութեան այդ ցանկին ան յանդիման պահատարութեանը համար բաց է բաց մերժուող և բացցոյցտ աւտորինուորութեանը համար իրրեւ չեղեալ վճառ։ Զի մի դուքն ըստ իրաւանց ընտրելեաց այդ ցանկէն դուրս մնալովը ատոնց իրենց բարեմասնութեամբը մատուցանելիք ծառայութիւններէն և ընծայելիք բարիքներէն ընդհանուր ազգը զուրկ մնայ և վնասուի, և մի դուքն զուք ալ սոյքախի պահատար և աւտորինուոր ցանկ մը ընդունելով ձեր Սահմանադրութիւնը անխախտ պահելու պարտաւորութեանը դէմ մերանչաձ ըլլաք։ Թէ և սոյ ցանկին մէջ ուրիշ օրինական այնպիսի անձներէր զերծուաներ ալ կան սրք անոր դիտովին սնչեացմանը պատճառներն կրնան համարուի օրինաց առաջը, բայց սրք մասին մեր օրինաց մէջ բացատրութիւն մը չըլլալով այժմ

դանց կընեմ անոնց վրայ խօսելէ՛ դիտելով չափ որ այդ ցանկին մէջ տեղի ունեցած պահասութիւնն ու սպորինաուրութիւնը՝ գոր մէջ բերի բաւ և շատ խօս են անոր մերժման և քննութեամբ Ես իմ պարտքս կատարեցի ձեզ կը մնայ զտրմանն վճարել :

ԱՏՆԱՊԵՏ ՓՈՒՅԱ. — Խօսքն Երուսաղեմէն է՛ Եփեսոսին է, Պատմաճեան էֆէզոսի խօսքին հօրաւորը փաստարանելու համար, ինչպէս նոյն ինքն խնդրած է :

ՅՈՒՍՈՒՅՏԱՆ. 8. ԵՑ. — Ներկեցէր տեաքը, ես ալ խնդրանք երբ Համագումար ժողովին կրօն. ժողովը համար ընտրելեաց ցամաքն ինչպէս պարտաւորած ըլլալուն պատճառով ինչը ընելի, նոյն կտորէն ունէ՛լ ինչ որ ինձ մէջ տաւ խօսող ասեանարան էֆէզոսի յայտնեց թէ՛ պէտք է Ազգային ժողով այս ցանկը մերժէ և կրօն. ժողովը ընտրութիւնն առանց այն ցանկին հետեւելու կատարէ :

Ստեփանն չիւն բողոքովին կտորէր փոխած եմ և կրեմ թէ՛ պէտք է այսօր այս ցանկին վրայ կրօն. ժողովը ընտրութիւնը կատարուի ինչու. — Վասն զի թէ Պատմաճեան և թէ՛ կրօն. չիւն ինչպէս էֆէզոսի իրենց դիտար. թեան մէջ ինչ կըսեն այս ցանկը մերժուելու համար. որիչ բան չեն ըսեր, բայց առ թէ սոյնպիսի եկեղեցականաց անուններ զարս մնացած են՝ որք արժանիք ունէին ընտրելեաց մէջ անդնելու, ասիկա ըստ իս որքան որ ըստ ինքեան իրաւացի պատճառ մ'ալ ենթադրուի. ես կայն ընտրելեաց ցանկին բողոքովին մերժումն առաջարկելու չափ ընդունելի պատճառ մը չէ և ես բո՛ւմ թէ ինչո՞ւ համար պէտք չէ ցանկը բողոքովին մերժել : Վասն զի այս անգամի երկուսն ամեն անգամ ցանկ պարտաւորուած տանէ կրօն պատճառ. բազում են կոչեցեալք, բայց ասիկա են բնաբեւոյք. ցանկին մէջ զըստ և տարբերան միևնոյն հաւատարմութիւնն առնելու անկարելի է, բնական է որ իրարմ ընտրելագոյն անձնութիւն կրնան գտնուիլ. չիւնար ըսուիլ և զհատարմութիւն ընտրելու ոչ մէկն ուլ ըստ թէ ընտրելեաց ցանկին մէջ արժանաւոր մարդ չի կայ, ուլ բաւեցուտ միայն թէ կան սոյնպիսիներ

ալ որ արժանաւոր են և ցանկէն դուրս մնացած : Ստեփանն ինձ կերեւապ թէ այս խօսքով ցանկը մերժելն իմաստութիւն չէ, և կերպիւ մը ցանկին մէջ գտնուող արժանաւոր եկեղեցականաց պատուոյն դուրս է. քանի որ ցանկն եւապատելի է, այսչափ բազմաթիւ եկեղեցականաց մէջ կրնամ գտնել այնքան անձնիք՝ որքան որ պէտք են պատուական կրօն. ժողով մը ընտրելու համար : Մեզի հակառակ խօսող երեսօտեան է՛ ֆէզոսիներն կրնան ըսել թէ ցանկին դատարանութեան առնէ պատուած դէպքին վրայ գայթակղած են և ասոր համար կառավարիկն որ ցանկը բողոքովին մերժուի. ասիայն պէտք է դիտել նաև որ Սրբազան Պատրիարք Հայրն երբ այդ պէտք ըսէր և իմացէր է որ Համագումար եկեղեցական հարց վրայ ազդեցութիւններ չգործ դրած են ցանկին պարտաւորութեան միջոցին, անմիջապէս փութացեր Համագումար ժողովը վերստին գումարեր և ստուգեր է որ այնպիսի բան մ'եղած չէ : քանի որ Սրբազան Պատրիարքն իր ըրած բնութեանն և տես ցանկը Համագումար ժողովին կրկին վերահաստատուել տո կրերի, ալ այնուհետև ըսելիք մը չենք կրնար ունենալ : փասն զի չենք կրնար ըսել թէ Համ. ժողովը եկեղեցական հարց մեզից ստանալու կրնան Կրօն. ժողովը սրբաւորին կոչուող եկեղեցականաց արժանիքը, երբ իրենք կրնան թէ այս ցանկին մէջ գտնուողները բաւականութիւն ունին Կրօն. ժողովը անդամ ըլլուլ, այս վիստարութեանն բաւ է մեզ : Վերջապէս՝ եթէ ըսուի թէ Համ. ժողովը եկեղեցական հարց մէջն անար խորտած են, և գաղտնի ջանքեր գործածուած են այս ցանկը պարտաւորուելու համար, չենք կրնար այսպիսի խօսքերու կարեւորութիւն տալ և մասնաւոր բնութեան տակ դնել : քանի որ Համագումար ժողովը հարց այնպիսիպէս յայտարարեր են Սրբազան Պատրիարքին թէ իրենց խղճովն ու հատկաւոր առումն են քուէնին : Կրօնայն այն թէ՛ ինչո՞ւ արք դեօր բանի մը արժանաւոր անձնիք այս ցանկին դուրս մնացած են : այս մասին ես կը պատասխանեմ թէ այսպիսի իրողութիւն մը որ գոյութիւն ունեցած է, պէտք է դիտարեմքն տալ և

ոչ ուրիշ քանի մը . եթէ ասոր մրց դիտուած թիւն ընկած համար Համադուտոր ժողովոյ անենադրութիւնն ունենայինք մեր աչքին տակ , թերևս կրնայինք մեր դիտողութիւնն այն տարիճան յառաջ տանիլ , մինչև հասնիլ այնպիսի եզրակացութեան մը՝ որով հարկ լինէր մերթիւ ընտրելեաց ցանկը . . .

ՓԱՓԱՁԵԱՆ Ս. ԷՑ . — [Բնդմիջումք]

Ինչ ըսել է մերթիւ , զիտէ՞ր թէ մերթման հետևանքն ի՞նչ է :

(Աղբուկք)

ԱՅՆԱՊԵՑ ՓԱՅԱ . — Կաղաչեմ լռեցէք , ընդմիջումներ մի ընէք :

ԵՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՑ . — [Յարուակերով]

Խօսքիս թեւ ձեռք կառնում եզրակացնելու համար թէ քանի որ Համ . ժողովոյ հարք կը յայտարարեն որ խզմով և համադրմամբ քուէարկած են այս ցանկը . և ես նաև յառաջ կերթամ ըսել թէ Համ . ժողովոյ անդամներն եթէ իրենց մէջ միտաբանելով իսկ այս ցանկը չիւնենք և քուէարկեք են , քանի որ տոն պոկուսութիւն մը չէ և խորագրութիւն մը չհամարուիր , մեզի համար այս ցանկն օրինուոր է և ընդունելի : Ասոր մէջ նուազ և ատուել սրժանեաց տէր եղջերներն իրարու հետ համեմատելով որոնք որ աւելի արժանաւոր են՝ զուենք կրնանք ընտրել . եթէ մեջերնուս մէկը տակաւին կտրած ունի թէ այս ցանկին պատրաստութիւնը խարդաւանք եղած է , այս կասկածն ունեցողը թող քուէ չտայ . բայց ես պարտաւոր եմ այս ցանկին մրց իմ քուէս առ և կրնամ ասոր մէջ 20 հոտ արժանաւոր տնտես դասել : Ուտոն քանի որ այսչափ արժանաւոր անձինք կը գտնուին այս ցանկին մէջ , ընտրեցէ կրօն . ժողովը և վերջացնենք :

ՄՅԱՆ այս է իմ առաջտրտութիւնս :

ԽՈՅԱՍԱՍՏՐԵԱՆ Օ. ԷՑ . — Կրօն . ժողովոյ ընտրելեաց ցանկին խնդիրը բացակեցաւ երկու դիտողութեամբ : որոց մէկը Կիւմուկէր .

ասն էք . ի կողմն դրով եկած էր , և կարգացուեցաւ , իսկ միւսն ալ Պատմական էջէն .

տիւնն է զոր ինք բնակն խօսեցաւ : Ես չեմ տես զի հուսատու որ այս երկու երեստրտաններն ալ իրենց դիտողութեանց հիմ ունենան ներքին և ազգավնաս դատարարներ . իմ հուսատու այն է որ երկու երեստրտաններն ալ առտուել բանաստեղծութեան սկսահար կըլած են քան թէ իրուարանութեան հետեւած այս պարագային մէջ : Մեր հիմա խնդրոյն իրաւունքի կողմն բնենք . ըսող կըլաւ թէ Ազգ . ժողովն իրաւունք ունի Կրօն . ժողովոյ համար ներկայացնել ընտրելեաց ցանկը մերթիւ . նոյնպէս ըսող ալ եղաւ թէ իրաւունք չունի մերթիւ : Մեր ենթադրելով որ իրաւունք ունինք մերթիւ , տեսնենք թէ ասկէ ինչ կը ծաղի . յայտնի է թէ մեր սահմանողական ընտրութիւններն ինչ կերպով կըլլան , օրինակի համար թուրքի մը երեստրտանը պիտի ընտրուի , այս ընտրութեան արդիւնքը պիտի դայ , միթէ պիտի կրնանք անոր մրց դիտողութիւն ընել և ըսել թէ ինչո՞ւ ունիլ արժանաւորները զուրկ մնայեք են և չեն ընտրուեր : Ինչպէս որ Համ . ժողովոյ ցանկը Կրօն , ժողովոյ ընտրութեան համար եկած է հաս այս անգամ , նոյնպէս ասկէ առաջ Վաղ . ժողովոյ համար ալ կանխադրապէս պատրաստեալ ցանկ մը եկած էր , միթէ կրնայինք ըսել օրինակի համար թէ Մերթիւն էք . ի պէս արժանաւոր անձի մը անուն կը սրտիս այս ցանկին մէջ , ասոր համար չենք բնդունիր այս ցանկը : Թուրքուք զոյս . թաղերուն մէջ համեմատական քուէարկութիւն կատարուած ատեն սահմանող ընտրական պարտաւորութիւն է համեմատական ցանկին դուրս անտան քուէ չտալ . եթէ ասկէ արժանիք ունեցող անձին մէկը քուէից ու ուսուելութիւն չունենալուն համար համեմատական ցանկին դուրս է մնայեք , միթէ ժողովուրդը կրնայ ձայն հանել և մերթիւ նոյն ցանկը պատճառելով թէ ասկէ արժանիք ունեցող այս ինչ անձը դուրս մնայեք է : Ընդհանրապէս այս կերպով եկած ընտրելեաց ցանկերը չեն կրնար մերթուիլ . բայց պարագաներ ալ կան որոնցմով կրնան մերթուիլ . եթէ այս ցանկին մէջ մատնիչ և ազգուէր ճանչ

ցուած եկեղեցականի մը տնուն տեսնէինք , կրնայինք սպարազայ մը հատարել զայս զիտու զաթխեն ընելու ցանկին վրայ և չէ թէ ցանկը զլիտովին սերժելու վասն զի մերժումը տեսակ մը անարատութիւն է Համ . ժողովին ամբողջութեան , որոյ անդամաց ամենն ուլ մեր պատուարժան հայրերն են :

(Անհամերութեան ցոյցեր բուկարիութեան ձեռնարկելու համար)

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՆՆԵՐ . — Քաւ' , քուէ' ԱՏԵՆԱՊԵՏՓԱՏԱ . — Խօսքին կարգն Իշ . վերջեան Մատթէոս սրբազանին է , որ խօսք ու զած է թերես ի նպատ Համ . ժողովին խօսելու համար , բայց կը տեսնեմ որ վիճարանութիւնը փոփոխու ցոյցեր կըլլան . ասը համար նախ քուէի պիտի դնեմ իմանալու համար թէ ժողովն ինչ կամք ունի , կուզէ՞ արդեօք վիճաբանութիւնը շարունակել թէ ոչ :

Չոյս բերելով Ատենապետ Փառան քուէի Բրու , և Իզմիրեան սրբազանէն զտո ժող

մը մտահոգութեամբ մտնելու փակումն Ընդունենք և որչափ անցնիլ կրն . ժողովը ընտրութեան քուէարկութեանը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — Հիմա պիտի ձեռնարկենք կրն . ժողովը ընտրութեան , պարտ է ինձ կրկին յիշուցնել թէ քուէարկութիւնն ինչ տահմանափակեալ է , սպինքն' Համ . ժողովը կողմն Ս . Պատրիարք Հօր ձեռք մեզի ներկայացած պաշտօնական ցանկէն դուրս չենք կրնար երևի : Պետեալ արժանի կէտ մըն ուլ կայ , այն է թէ կրն . ժողովը ընտրելու ցանկը քուէի չենք կրնար դնել : Ինչպէս Քաղ . ժողովը ընտրելու ցանկը քուէի չենք կրնար դնել , որովհետեւ մեր Կանոնադրութիւնն այս վերջնոյն համար կուտար մեզ սոյ իրաւունքը . բայց կրն . ժողովը համար չունինք այդ իրաւունքը . միայն թէ կրն . ժողովը ընտրելու ցանկին պարտատուութիւնն ինչպէս եղած լըալը տեղեկանալու համար Համ . ժողովը կողմն ու Ս . Պատրիարքն ուղղեալ պաշտօնական տեսակազիրը կուզեմ կարգալ իւր ժողովը , որ աշուտակի :

Ատենապատու Ս . Պատրիարք Հայր .

Ըստ հրահրանաց Բարձր . Սրբազանութեան Չերոյ' Եկեղեցական Համադումար ժողովն զամարեւելով ՍՊԳ . Պատրիարքորանի 'ի 25 Մայիս ամսոյ , Առհմանադրութեան 25 յո Բօքուտանին տրամադրութեան համաձայն' ԱՊԳ . Կրնական ժողովը ետագաւտիկ ընտրելու ցանկը պարտատուց գաղտնի բուկարիութեան , որոյ արդիւնքն է հետեւեալը .

1. Գ. Բ. Տ. Մատթէոս	Ս . Եպիսկոպոս	Իզմիրեանց Բարդղի Ս . Կարաօեւ	Եկեղեցական Դասիկատար .
2. Ա. Բ. Տ. Խորէն	Վարդապետ	Միւլիթարեան	» Պաշտու .
3. » Տ. Յակոբ	»	Փափաղեան	» Միջազիլի .
4. » Տ. Պօղոս	»	Խօղտանեան	» Խօսազիլի .
5. » Տ. Հմայեակ	»	Գիտարեան	» Եկեղ-գարտի
6. » Տ. Վահան	»	Տ. Սիմոնեան	» Եկեղ-մահալէի Մտնաթ իոյ .
7. » Տ. Եղիկ	»	Ապահունի	» Գում-գարտի դրի .
8. » Տ. Ստեփան	»	Արզումանեան	
9. » Տ. Իգնատիոս	»	Երչէճեան .	
10. » Տ. Մովսէս	»	Կիւմրի քնեան Մարան Ս . Երուսաղէմի .	

11.	ԱՐԺ. Տ.	Պօղոս	Վարդապետ	Նախան Բարազիչ Նալբանդաբաթի .
12.	» Տ.	Գեղորդ	Աւագ-բաշանայ	Աւերբուհի 'ի Խառախիչ .
13.	» Տ.	Սահակ	» »	Տ. Սարգսեանց 'ի Միջազխիչ .
14.	» Յ.	Արխատակէս	Քաշանայ	'ի Գարակիւմբիւր .
15.	» Տ.	Խաչատուր	» »	Տ. Գարրիկեան Յին-Պարու .
16.	» Տ.	Գարրիկէլ	Աւագ-բաշանայ	Չիչիկեան 'ի Պէշիկիճալ .
17.	» Տ.	Պետրոս	Քաշանայ	Փափաղեան 'ի Գոսրուշէշիկ .
18.	» Տ.	Խորէն	» »	Փէշիկեան Առակիւտար .
19.	» Տ.	Աթանաս	» »	Ս. Խօշի յուսիւտար .
20.	» Տ.	Զարարիտ	» »	Բերայի .
21.	» Տ.	Կէորդ	» »	Պարտու .
22.	» Տ.	Իգնատիոս	Աւագ-բաշանայ	Մանաթեան 'ի Միջազխիչ .
23.	» Տ.	Սարգիս	Քաշանայ	'ի Խառախիչ .
24.	» Տ.	Գարեգին	» »	Ս. Խաչի յուսիւտար .
25.	» Տ.	Յովհաննէս	Աւագ-բաշանայ	Լէնի-ժաշտլի յուսիւտար .
26.	» Տ.	Յարութիւն	» »	Ղարսից .
27.	» Տ.	Մարուգէ	» »	'ի Գարակիւմբիւր .
28.	» Տ.	Աբրահամ	Քաշանայ	Զամաշրեան 'ի Ղարսիս .
29.	» Տ.	Պօղոս	» »	'ի Պարսի-ղիւղ .
30.	» Տ.	Միքայէլ	» »	'ի Պարս .
31.	» Տ.	Կարապետ	» »	Ալեքեան 'ի Գաղղուհուգ .
32.	» Տ.	Կարապետ	» »	'ի Պէշիկիճալ .
33.	» Տ.	Մարտիր	» »	Ե. Ե. Երէցեան 'ի Մայր-Եկեղեցի .
34.	» Տ.	Թադէոս	» »	'ի Սամսիլիս .
35.	» Տ.	Յարութիւն	Աւագ-բաշանայ	Քիւշանեան 'ի Գոտը-ղիւղ .
36.	» Տ.	Ղրղանէս	Քաշանայ	'ի Գարակիւմբիւր .
37.	» Տ.	Յովհաննէս	Աւագ-բաշանայ	Միրեան Պատր. Փոխանորդ .
38.	» Տ.	Արխատակէս	Քաշանայ	'ի Միջազխիչ .
39.	» Տ.	Գրիգոր	Աւագ-բաշանայ	Ալեքեան 'ի Գաղղուհուգ .
40.	» Տ.	Աթանաս	Քաշանայ	'ի Մայր-Եկեղեցի .
41.	» Տ.	Ռէթէոս	» »	» » »
42.	» Տ.	Անդրէաս	» »	» » »

'ի զիսց Եկեղեցական Համագումար Ժողովոյ՝ Զեր Բարձր Արարչաւիճեան ներկայէ. Եզ ՍՊՊ. Կրօնական Ժողովոյ Կապառտիկ ընտրեցեաց օրն Տեղեկագիրը՝

27 Մայիս 1876
Պատրիարքարան Հայոց
'ի Կրօնականագիրն

Մասէք խորին յարգանք
Կիսան Եկեղեց. Համագ. Ժողովոյ
ԱՏԵՆԱՊՊԻՐ ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ԵՅԵԿ ԶԱՐԳ. ՍՊՊՆՈՒՆԻ ՊՈՒՐԵ ԱՐԲԵՍ. ՆԱՐ-ՊԵ

ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. Կարծեմ թէ ընտրելուց ցանկին համար առաջորդող շեղում որ քուէի դրուի:

ՍՒՌԻԿԵՆԱՆ Յ. ԷՅ. — Ահարոյեմ Արևանին թէ ինչ է քուէի դնելիքը. պէտք է կանխառն խառնանք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բուէի դնելու լսմանը չունինք, միայն թէ ընտրելուց ցանկին պատրաստութեան եղանակը կս ղէի տեղեկացնենք ժողովին, հասկնալու համար թէ օրինաւորապէս պատրաստեամ է այն, և ասոր համար կարգույն համադրուար ժողովոյ տեղեկացնելը՝ յորում կպարունակի պաշտօնական ցանկին ընտրելուց: Կմտայ այժմ բուէհամարի բնականները պատրաստել և բուէարկութիւնն ըստ կիսի:

Այս միջոցին Ստեփանոս փաշան Երեսփոխանաց ունայ դիտողութեան վրայ, փոխանակ Սրբազան Դատադատին, ինք չորս անուն քուէի երեսփոխանաց անունները պարունակող տուրքին, որք բուէհամարի քննիչ կարգուեցան, և ասուք են:

- Տ. Գարութիւն քահանայ Սերբեան
- Գարութիւն Էֆէնտի Մարգարեան
- Սերովիէ Գասմաճեան
- Տեղեմար Ինքսէրճեան

Սննդապէս բուէարկութիւնն սխառ, և ներկայ երեսփոխանաց բուէթղթերն անուանական կոչման կարգաւ բուէտուրքին մէջ զիտեղուեցան:

Սրբազան Դատադատը, Ստեփանոս փաշան և Պասմաճեան Սերովիէ Էֆէնտին անուանական կոչման չորստուրքներով, ձեռքն պահ գտնուեցան սոյն բուէարկութեան ատեն:

Նմանապէս Կիւմուշեղոսան Տիգրան Էֆէնտին ուշ գալուն պատճառաւ չկրցաւ մանակցիլ բուէարկութեան:

Բուէարկութեան աւարտելէն ետեւ բուէթղթերը համարուեցան, և բուէարկուաց թիւը ճիշդ 72 գտնուեցաւ:

Յետոյ բուէհամարի գործողութիւնն սխառով, քննուց հսկողութեան ներքեւ շարունակ

ուած միջոցին առեկողտ փաշան ժողովին ծանոց որ եթէ բուէհամարի օրդիւններն նայելով Արտ. ժողովոյ ընտրութիւնն ամբողջովին քայքայածի բուէարկութեամբ չլրանայ, և համեմատական բուէարկութեան հարկ մնայ, փոխանակ մինչև յարող նիստ ձգելու մնացորդաց ընտրութիւնը, կարելի է համեմատական ընտրելուց ցուցակը նամակաւ երեսփոխանաց դրուիլ և իրենց քուէն ուզուիլ Արտ. ժողովոյ քննութիւնն ընդ փայթ ամբողջուեցաւ ևս մար:

Գոյս բուէի ետեւ Ստեփանոս փաշան՝ երբ մի կողմ բուէհամարի գործողութիւնը կը շարունակուէր, միւս կողմ ժողովին ուշադրութիւնը հրատարակ Օրակարգի երկրորդ խնդրի նստաջ մարտուեալ փոքրիկ հաշուց մը վրայ, որ է՝

1⁰ Բողոք 5 երեսփոխանաց Սահմանադրութեան վերաբնութեան Ա. յօդուածոց որդական ամբիւր յունվար 30 ի կատարուած բուէարկութեան դէմ, զոր ժողովը փետրուար 20 ի նստին մէջ նկատուեցան առնուլ որդուց ԲԵՒՆՈՎ:

2⁰ Բողոքագիր 14 եկեղեցական երեսփոխանաց ընդ դէմ բուէարկեալ սահմանադրական Բ. ամփոխան, որոց համար ժողովը 27 փետրվարի նստին մէջ որդուց առեկողտութեան մէջ անցունել և վերաբնութեան խնդրոյն Օրակարգի օրը պէտք եղածն որդուլ:

3⁰ Բողոք 5 երեսփոխանաց փետրվար 20 ի նստին մէջ կատարուած բուէարկութեան դէմ, երեսփոխան շեղող Տ. Երեմիա քահանային անոր մասնակցելուն պատճառաւ, զոր ժողովը որդուց առեկողտութեան մէջ անցունել:

4⁰ Բողոք Տ. Երեմիա չօր ընդդէմ նախընտրուող լողըրին:

Ստոյ ամենը մէկէն ձարելու համար Ստեփանոս փաշան ժողովոյ այս տարուան Բ. նստի առեկողտութեան 17 երեկին մէջ եղած խառն ու որդուած յիշեցնելով առաջարկեց որ Խառն յանձնարուած մը 2 եկեղեցական և 2 ախարհական անդամներով կազմուի և անոր յանձնուի քննել այս սահմանադրական նստին որոց կէ

մը մէկ է և միևնոյն խնդրոյ վրայ կարծիք չեւաներով յառաջ եկած են, որպէս զի ժողովն այսպիսի մանր մտեր զորոնց գրադրելով, պարգաս իւր Օրսահարգի խնդրոյն պարտալի յաջորդ նստին :

ՔԱՋԱԶԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Փոխանակ զատմարմին մը կարգելու արդէն ընտրուած Նախարանիչ զիւաններէն որուն որ կրտստլանի անոր յղուի կատարելով :

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՅ. — Ես կըսեմ թէ Նախանեւոթեան զիւանին զրիւի, և եթէ վեջէն կարտուրիւն տեսնուի, այն ատեն մասնաւոր յանձնարար մը կարգուի :

Տ. ՄԱՏԹԷՍ ԵՊՍ. — Այլ խնդիր միայն Նախանեւոթեան զիւանին չկրնար երթիւլ. այլ Նախանեւոթեան և Զեռնհատութեան միևնոցեալ զիւանոց պէտք է յղել, զի ի՛նչ եկեղեցականաց բողոքն ու դատարկիւնք միայն Նախանեւոթեան զիւանին քննութեան չ'են պատշաճիր :

Սոյն զիտողութիւններէն ետև Ասենապետ փառն հետզհետէ բուէի դրա յիշեալ չորս բարագրերուն մասնաւոր յանձնարարի մը և կամ Նախանեւոթեան և Զեռնհատութեան միացեալ զիւանոց քննութեանն յանձնելու խնդիրը և ժողովը քուէով վերջին կործակն ընդունց :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Որեմն Նախանեւոթեան և Զեռնհատութեան միացեալ զիւանոց 6 անդամոց պիտի յանձնենք այս խնդիրը պարզել, որով Ժողովն իւր յաջորդ նստին Օրսահարգի խնդիրներովը կրնայ գրադրի :

Կը մնայ արդ՝ յաջորդ նստին օրն որոշել, **ՄԱՐԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱԷ.** — Երեսփոխան է. Ֆէնիլիներէն ոմանք կը խնդրեն որ ներկայ տարօրերն անցնելու համար յաջորդ նիստն ոչ թէ 45 օրէն, այլ 23 օրէն գումարուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ստուգիւ տաքերուն որոտնաւա. մեզ փորրիկ վաքան մը տողա իրաւունք ունինք : Որեմն յաջորդ նիստը 3 շաբաթէն ետև պիտի գումարուի, Յրակարգ ունեւորով Սահմանարթեան Վերաքննութիւնը :

ԻՆՅԻՒՑԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Կարծեմ թէ յաջորդ նստի օրը կրնն. ժողովը ընտրութեան բուէհամարի արդիւնքն իմանալէ ետև պէտք է որոշել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պահ մը առաջ ըսինք որ կրնն. ժողովը ընտրութիւնն եթէ հաստատական բուէարկութեան մնայ, ասոր համար մասնաւոր նիստ գումարելու հարկ չկայ, այլ նամակաւ կրնան ընտրուիլ մնացեալ անդամները :

ՔԱՐԱՄԱՅԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Որոշում չեզարար եղաւ միայն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եստ աղէի. բուէի կը դնեմ :

Հեռակայս բուէի դրուելով՝ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆ ԾԱԻ օր եթէ կրնն. ժողովը ընտրութեան կատարմը համեմատական բուէարկութեան կարտի, առանց մասնաւոր նստի գումարման բարգասելու, նամակաւ ընտրուին մնացեալ անդամները :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Որեմն համեմատական բուէարկութեան օրն և բուէհամարի քննիչներն ալ որոշել պէտք է, որպէս զի որոշեալ օր մը Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ կատարեն քննարկութիւնն ու բուէհամարը :

ՂԱԶԱՐԱՅԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Միայն զիւանին անդամոց ներկայութիւնը բաւական է, Ժողովս փոտահութիւն ունի իւր զիւանին վրայ :

ԶԱՅԵՆԻ. — Այո՛, այն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Դիւանին պարտաւորութիւնն է Ս. Հօր նախագահութեամբ, և եթէ կը հաճիր, մեր այս առար քննիչներու հակողութեամբ բուէհամարը կատարել համեմատական բուէարկութեան օրն, որ տուածիկայ շարթու մէջ կը սահմանենք որպէս զի Վարչութեան կողմն թիւնն չը յատուի :

Այս յայտարարութեան վրայ զիտողութիւն ընող չըլլալով, Ասենապետ Փառն յաւելցուց ըսելով .

Գանք արիչ կարեւոր մէկ կէտի մը : Կա-
զուցեմ Ս, Պատրիարք Հոր, որ հասնի տեղե-
կութիւն տալ Ժողովին թէ նորընտիր Քառ-
ժողովն իւր պաշտօնին հրահրուեցաւ և իւր
զիւանք կազմեց :

ՄՐԱՅԱԶՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Այո՛, նորն-
ովի Քառ. ժողովն իւր պաշտօնին ձեռնարկած
և իւր զիւանք կազմած է, ընտրելով Ապրո
էֆէնտին Առննապետ և Շահապէ կֆ. Փոխ-
Առննապետ, նոյնպէ՛ս Դուրեան կֆնտին Ա-
ռննազօպիւր և Պոյաձեան կֆն. Փոխ. Առն-
նազօպիւր : Թէպէտ և Դուրեան կֆ. ի սկզբան
հրահրակամ զրկած էր մեզ, սակայն հրոժա-
րակամը մերժելով խնդրի լրբինք որ ընդունին, և
չնորհակալ եմ որ ընդուննց :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՓԱՏՍ. — Շնորհակալութիւն
կը յայտնէ նաև Գիւրան յանուն Ժողովին և
կը շնորհաւորէ նորընտիր Քառ. ժողովն ան-
գամներն ու զիւանք :

Միանգամայն պարտ կհամարի Գիւանը յի-
շեցնել Քառ. ժողովին թէ ըստ որում սահմա-
նադրական ժողովոց մէջ օրէն է և սովորութիւն
է Վարչութեան հարցում և հարցապնդումը
նել երբեմն այս ինչ կամ այն ինչ խնդրոց վրայ,
հարկ է որ Վարչութիւնն ալ միշտ ներկայա-
ցուցիչ մ'ունենայ Ազգային ժողովոց մէջ ՚ի հար-
կին պատասխանել և պաշտպանելու համար Վար-
չութեան արարքը. նախորդ Վարչութիւնը մեզ
չկրցաւ կատարելապէս զո՛ւ ընել այս մասին.
Իսկ ներկոց Վարչութիւնն ամենայն ինչ կ'յու-
սանք. սեւտի կը խնդրեմ որ Ժողովն ամեն
նկատեալուն ներկոց գանտին Քառաբանիս ժո-
ղովոց տեսնախօսները, որովոյ զի հարցմանց և
հարցապնդմանց պատասխանատուութիւնը զի-
կաւ կարգադրուի :

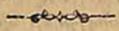
ԱՊՐՈ Ս. ԷՃ. — Մի՞թէ մեր օրէն կ'սպա-
սէր Առք. ժողովն հարցում և հարցապնդում
ուղղել Վարչութեան. բոցց հոգ չէ՛, ներկոց
Վարչութիւնը յօժարամիտ է զայդ կատարել, և
ձեր ուղած ներկայացուցիչը Քառ. ժողովով ու
բողեյէ ետև ցուցնել, Քառաբանիս ժողովը սի-
տի ոչխատի Առք. Երեսօրեխառութեան վստա-
հութիւնն ՚ի զերե՛ շանել. միտց կինգլէ՛ Ազգ.

ժողովն աջակից ըլլալ իրեն և իւր համակրու-
թիւնը զգանալ, որպէս զի անձուի որորադայից
մէջ կարող ըլլայ իւր պաշտօնը յաջողութեամբ
կատարել : Եթէ է խնդիրներ պատահին՝ օրոց վը-
րայ հարկ ըլլայ Ժողովոց բացատրութիւն ուղեւ
Վարչութեան, պտորաստ է Վարչութիւնը
հարկ եղած բացատրութիւնը զգանալ ըստ ժա-
մանակին, բուական է որ բըլպիք հարցումները
Ժողովոցէ կողմն գան միաբանութեամբ և ոչ
տարածայնութեամբ : Թէպէտ և այն պաշտօնը՝
զոր մեզ յանձնեցիք, ծանր է և դժուարասար,
սակայն կ'յուսանք որ ձեր աշակցութեամբ սխտի
կրնանք յաջողիլ և շարունակել. առանց այս
օրոցմանին կարող չենք տանիլ և շարունակել
մեր պաշտօնը : Սոյն վստահութեամբ շնորհակալ
ենք Սռք. ժողովն :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՓԱՏՍ. — Աղբային ժողովը
նախորդ Վարչութեան օրով ալ հարցումներու-
ղեց Վարչութեան և հարցապնդումներ ըրաւ եր-
բեմն. որոց Քառաբանիս ժողովը ուչ կանուխ
զրով և երբեմն քանի պատասխանեց. սակայն
ամեն նխտի յանուն Քառ. ժողովոց վստելու ար-
տօնութեամբ ատենախօս չունեցանք մեր առջին
Ուստի Ապրո կֆնտի յայտարարութեանց ՚ի
պատասխան նորն կիրկինեմ թէ այս անգամ
ամենայն ինչ կ'յուսանք ներկոց Վարչութիւնէն.
զողով այն խօսրին թէ ի՛նչ պայմաններով ներ-
կոց Քառ. ժողովն իւր պաշտօնն ընդունած է.
Վախարելի է որ Քառ. ժողովն ընդհանուր Առ-
գին պաշտօնատէս յայտարարէ թէ ի՛նչ ոգով
մտադրի է կատարել իւր պաշտօնը և ի՛նչ կ'ըս-
տաս Առքէն փոխարին :

Կ'իրենմ խօսքս կրկին շնորհակալութիւն
յայտնելով ՚ի զիմաց Ժողովն նորընտիր Քառ.
ժողովոց այն համակրանիս զայցմանց և յայտա-
բարութեան համար, որով փոխադարձ սէր և
աշակցութիւն կ'յուսայ քանել Ազգային ժողովն,
և տարակից չունիմ որ Ազգային ժողովն ալ
սխտի ճրնէ փոխարինել Քառ. ժողովոց ջանից և
վստահութեան, ճգրտասպէս կատարել իւր պարտ-
քը որ է զիրացուեել Վարչական ժողովոց
պաշտօնավարութիւնը սխտք եղած օրինական
կարգադրութիւններն ու վճիւրներն զը զանալով

և հանել միանգամայն անոնց պարտաւարութեանց
կատարմանը վրայ :

Պոլիւք քուէհանդի
Քնտրութեան կրօնական Ժողովոյ

Ատենադէտ Սաշան Ատենը գոյելէ ա-
ռաջ կրօն . Ժողովոյ ընտրութեան համար սրտէ
մէջ առաջ ակոտած քուէհանդին աւարտած ը-
լալը ծանուցանելով , անոր արդիւնքն որ բըն-
չաց կողմէ ստորագրեալ մատուցուած էր Ղե-
ւանին , ներկայացուց և հրատարակեց Ժողովմն
որ է՝

1 . Խարէն Վարդ .	Միքիթարեան	69
2 . Յակոբ »	Փափաղեան	68
3 . Գաբրիէլ Աւաբ	բճիջ Զիչէրճեան	64
4 . Յովհաննէս »	» Մկրեան	49
5 . Գէորդ »	» Ալթրուի	48
6 . Արիստակէս »	» Բարսակօմրիկի	47
7 . Խաչատուր »	» Տ. Գաբրիէլին	47
8 . Պետրոս »	» Փափաղեան	46

9 . Ալթանաս	բճիջ	Ս . Խաչ յիւսի	46
10 . Մերտոլ	»	Երկեան	46
12 . Միբայէլ	»	Պալատու	45
11 . Զաքարիա	»	Բերայի	45
13 . Իբնտօրիա Աւաբ	բճ	Սանտլեան	43
14 . Գրիգոր »	»	Ալթեան	42

Ատենադէտ Փաշան յայտարարեց որ
ընտրեալք միահալոյն քուէից բացարձակ առա-
ւելութիւն ստացած ըլլալով՝ օրինաւորապէս
ընտրեալ են , որով համեմատական քուէար-
կութեան հարկ չէ մնացած :

Հետեւապէս սոյն ընտրութիւնը վաւերա-
ցու ժողովէն , և ընտրեալք կրօն . Ժողովմ
անբամ հռչակուեցան :

Ատենը գոցուեցաւ ժամ 9 1/2 ին :

ԱՅՆԵԱՂԹԻՐ ԱՅՆԵԱՊԵՏ
Գ . Ս . ՍԵՆԻՅԵԱՆ Ս . ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱՂԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԵՆ

ՆԻՍՏ Զ.

Յ Յ Ո Ւ Ի Ի Ս 1876

ՆԱԽԳԱՀ. — ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏԻԱՐԲ ՀԱՅՐ
 ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇԱ ԱՍԻԱՆԵԱՆ

— 3333333333 —

ԱՂԳԱՅԻՆ ԵՐԵՄՓՈՒԹՄԵՐ

ԱՆՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՄՓՈՒԹՄԵՐ

ՆԵՆԿԵՍԱՆՔ

1. Խորիկ Արքեպիսկոպ. Նոր, Պ. Յ. Բ. Պ.
2. Կարապետ Եղիշի. Անտրեան Բ.
3. Մասիկյան, Իգմիր լեռանց
4. Աբրահամյան Վ. Բուրժեանց Բ.
5. Գաբրիել, Բարձրեան Բ.
6. Խորիկ, Կերպիանց Բ.
7. Հարություն, Կոնստանտնուպոլիս Բ.
8. Յովհաննիս, Փարիզեան Բ.
9. Ներսիս, Արշակունի Բ.
10. Պողոս, Խաչատուրյան Բ.
11. Եղիշի, Կարապետյան Բ.
12. Աբրահամյան Վ. Մարտիրոսյան Բ.
13. Գևորգ, Արշակունի Բ.
14. Գևորգ, Արշակունի Բ.
15. Խորիկ, Փրկչիկյան Բ.
16. Յարութիան, Արշակունի Բ.
17. Յովհաննիս, Կերպիանց Բ.
18. Աբրահամյան, Մանուկյան Բ.
19. Սահյան Տ. Սարգսյան Բ.

ԱՏԵՆԱՊԱՅՈՒՄ

(Ս. Վ. իմանի)

Դանդախյան, Եղիշիի իսպառ և
 Դանդախյանի դուստր

21. Գևորգ Պարթևյան Բ.
- Բ. Բացակայող թվին առաջին
- Բ. Բացակայող թվին երկրորդ
- Բ. Պ. Բացակայող թվին քանադար պատճառ

22. Գևորգ Մարտիրոսյան
23. Խորիկ Մանուկյան
24. Կարապետ Արարիկյան
25. Համբարձում Մաղպուտեան
26. Միսա Գալանտեան
27. Յովհաննիս Խորանանեան
28. Յովհաննիս Պոլսեան
29. Յովհաննիս Սարգսյան
30. Ն. Մաղպուտեան Տրքմոր
31. Պողոս Պատմասեան
32. Բուրժեան
33. Սարգիս Ազարկյան
34. Սահյան Սարգսյան
35. Սեփակի Մանուկյան
36. Փլեյտրեան Տրքմոր
- 37.

(Ս. Վ. իմանի)

Պ. իմանի

38. Բարսեղ Հարամյան
39. Կարապետ Ս. Խաչատուրյան
40. Յարութիան Մարտիրոսյան
- Է. Եղիշի
41. Խաչատուր Գալանտեան
42. Կարապետ Գ. Փարիզեան
43. Կարապետ Զեփեան
- 44.

Դանդախյան Ս. Խաչ

15. Յովհաննիս Կոնստանտնուպոլիս Բ. Պ.
16. Յովհաննիս Ս. Մարտիրոսյան Բ. Պ.
17. Արարիկ Պատմասեան Բ. Պ.
18. Սահյան Ազարկյան Բ. Պ.

Դանդախյան Ս. Կարապետ

49. Միսա Պատմասեան Բ. Պ.
50. Յովհաննիս Նիսեան Բ.
51. Նիկողոս Արամասեան Բ. 2
52. Տրքա Փարթևյան Բ.
- (Ս. Վ. իմանի)
- Բլառ և
- Գալանտեան իսպառ
53. Արիկ Ունեան Բ.
54. Գևորգ Սիմոնյան Բ.
55. Մարտիրոս Յ. Տրքմոր Բ.
56. Սիմոն Մանուկյան Բ.
57. Նան Գալանտեան Բ. 2
58. Սահյան Սարգսյան Բ.
59. Տեփեան Ս. Կարապետյան Բ.
60. Բիսա Չարյան
61. Յարութիան Խաչատուրյան Բ. Պ.
62. Գևորգ Մարտիրոսյան Բ. Պ.

Միսա

63. Կարապետ Պ. Կերպիանց Բ. Պ.
64. Յարութիան Խաչատուրյան Բ. Պ.
65. Յարութիան Կարապետյան Բ.
66. Յովհաննիս Ազարկյան Բ.
67. Տրքմոր Երանուհեան
- Պ. իմանի և Կարապետ
78. Յարութիան Մարտիրոսյան-Գալանտեան Բ. Պ.

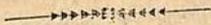
(Ս. Վ. իմանի)

- Դանդախյան Ս. Խաչ
63. Յովհաննիս Կոնստանտնուպոլիս Բ.
 70. Սահյան Պ. Սիմոնյան Բ.

Գատրցիդ	ԳՅՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՆԱՆՔ	Մուշ
71. Կորաթեա Շահադեան	Բ. Կարին	121. Ստեփան Պ. Պ. Փարազեանց
72. Մկրտիչ Մուրառեան	Բ. Պ 101. Մանուկ Աջլանեան	Տեկերիկ
Կրողըրցիու	Քեօրանեա	122.
73. Յակոբ Եղիմիլեան	Բ. 102	Զեյրուկ և Մարտշ
Երեւանայիկ Սաւարիոյ	Աղլիանու պրիս	123.
74. Օղտն Խճասարեան	103. Ուրբն Կիւմիւ շէրտանեան	Տրսոյիցեկ
Թօրիպիու	Նիկիոկիցեան	124.
75.	104. Տեղբան Կիւմիւ շէրտանեան	Պարտաւ
Էրույ Ս. Եղիա և Ս. Աստուսաճախիկ	Ալի	125.
76. Գարեգին Յ. Մէլքեան	105. Պեարոս Մրաօրեան	Տիղլանակերս
Գարու լշմի	Ղալա՛հար	126.
77. Աստիա Իկիսաղաշեան	106.	Ղան
Հիսար և Պրաճի գիւյ	Ալարիկեր	127. Սիւնն Մարտոսեան
78. Յովհաննէս Նորեան	107. Կարապետ Խաչիկեան	Սիլլանար
Նոր գիւյ և Սրկեխ	Բաղ՛շ	128.
79. Ղազար Հօզոսեան	108	Հարկոյ և Այնիսայ
Պարտա	Պրուսա	129.
80. Արտուր Գուշատաշեան	109. Քրիստոսոս Գաղարտեան	Սիւսասիա
81. Մկրտիչ Գ. Էսանեան	Երուսիկա	130. Միլաթիշ Մեյրեբեան
82. Յովհաննէս Կրճիկեան	Բ. Պ 110. Մեւրն Հարսեան	Ռուսնոյս
Բարսիկերիկի	Անախ	131.
83. Յարութիւն Զեմիլեան	Բ. 111. Համբարձում Արճաճեան	132. Արքաճամ Յ. Արլաղեան
84. Յարութիւն Գ. Տառեան	Բ. Պ 112. Յովհաննէս Ազեա սրեան	Զեկնաճայ
(Ե. Վիճակ)	Եղևիկա	133. Համբարձում Սարրէլեան
Սաւարիա	113. Յակոբ Խիթիճեան	Բ. Գարաաիա
85. Ալեքեան Պելիբեան	Մանչլլիս	134
86. Ալեոյս Բօլլեան	Բ. 3 114.	Ասանա
87. Եղիազար Մեյրեան	115.	135
88. Սեւա Ճաֆճաֆեան	Հարն	Սրբիոյ
89. Յակոբ Քաղաղեան	Բ. 3 116.	136. Մատթէոս Սմբատեան
90. Յակոբ Աստեան	Բ. Երցեկա և Բարերոյ	Բ. Եօղրաւ
91. Նազարէթ Շահադեան	117. Տեղբան Գ. Սիւնեան	137. Լօճֆէթ Պաւեղեան
92.	Բ. Պ 118. Մատթէոս Մ. Արլանեան	Բ. Պ Մարտրիա
93.	Բ. Թեփրիսուոյ	138.
94.	Կեարիա	139.
Խասգիոյ	Խարրիոյ	Իրկի
95. Ասաթեւ Ալթուն Տիւրքի	Բ. 119. Յովհաննէս Կարճեան	140.
96. Խաչատուր Պ. Մրաքեան	Բ. Պ 120. Յովհաննէս Յովհաննեան	Եղիցաւոս
97. Ալեքէոս Պլլիկեան	Բ. 2	
98. Սարգիս Արաղեան		
99. Սարգիս Արքաճամեան	Բ. 3	
100. Սրեան Մեթոյլեան		

Օ Ր Ա Ւ Կ Ա Ր Գ

Ա. Վերստրենուրիս Ստեփանոսարտիս. — Վիստրանուրիս Բ. յօդուսոյ
վրայ, որ է բարակիս մատարարարտիս :

ԱՏՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ստեանը բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին ի ներ-
կայութեան 30 երեւոխտանայ, որոց վերջին
թիւն 57 ի յանգեցաւ :

1.

Բերաներտիս ետիւրեցաց երեք եխտերու
Ստեանարտիս

Ստեանայեալ վաշան ծանուցանելով որ Գ.
Նստին սիրեալ երեք Ստեանագրութիւնը կան
ժողովին վաւերանովի. նախ՝ Երեւոխտանները
Դ. Նստի Ստեանագրութեան վրայ ի գիտազու-
թիւն հրատարեց, և տեսնելով որ գիտազութիւն
նազ չկայ, անմիջապէս բաւել դրաւ զայն, որ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՑԱՒ Ժողովին :

Յետոյ՝ Գ. Նստի Ստեանագրութեան վրայ
ի գիտազութիւն հրատարեց զԵրեւոխտաններն :

ԲԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Չորրորդ նստին
երկու դրուոր առաջարկութիւն մատուցած էի :

որոնք սրձանագրուած են ստեանագրութեան 58
երեսին մէջ : Ժողովը նոյն երկու առաջարկու-
թիւններս բաւարկութեամբ նկատողութեան
արժանի դատեց և յղեց նախաձեռնութեան
դիւանին ի նախարհնութիւն : Սոյն որոշումը
յիշուած չէ ստեանագրութեան մէջ, կիսողեմ
որ արձանագրուի :

ՄԵՐԵՒՄ-ԳՈՐԾԻ Յ. ԷՅ. — Նիստ Գ.
երես 84 սիւնակ Ա. — Իմ խօսքիս խնայող
թերի է խմբագրութեան մէջ, վասն զի ամբողջ
չէ նշանակուած : 12դ Տողին սկսեալ պէտք է ը-
լայ սպասէս. « շատ ուշ մնացած են, վասն զի խըն-
« ղիրը Վարչութեան ժողովներէն անցնել ետե
« վրայ վիճարանութիւնները եղած և սրբումներ
« արուած են : Հիմա Բ. Դրան վերջին թղթե-
« արկն կայ մեզ ներկայացեալ և խնդիրն անոր
« վրայ է : Բ. Դրուոր Պատրիարքարանի թագ-
« րկրին յենալ կրտէ թէ Էթէ դուք համոզուած
« էք անպարտութեանը, մենք լսելիք չունինք. »

Նոյն սիւնակ 26դ էն 28դ առջերուն պա-
րունակութիւնը պէտք էր հետեւեալ կերպիս ար-
« ձանագրուել. « Ո. Պատրիարքը կը հարցնէ
« մեզ թէ այս թղթերէն բաւակա՞ն է խաշատոր

«Արքայունն անարարտ հրատարակելու : Մեր
 «Խաչատուր Արքայուն խղճի մասը եւ համարմամբ
 «անպարտ հրատարակելու համար պէտք էր
 «խնդիր մանրամասնորէն քննած ըլլայինք, եւ ու
 «բովէնուե այս քննութիւնն անկարելի եղած է,
 «համարում չէ կրցած գոյանալ ի մեզ : »

Եւն սինակ 38դ տողին մէջ մեզի ըկիրաւ
 քերիք բտակն աւելորդ են :

Գործեալ նիստ Գ. երես 65 սինակ Բ.
 Խօսքս թերի ե կցիտուր արձանագրեալ է, ու
 բով ե խնատը ճարգալած : 17դ տողին սկսելով
 ստալէս պէտք է ըլլայ, «կըսեն թէ՛ խնդիրն հան
 «հասած է որ Ս. Գատրիարքը պէտք է հան
 «ըում յայտնէ, եւ եթէ ի խնդիր եղեալ անձին
 «անպարտութեանը խղճի մասը համարում եմ
 «ըտէ, գործն այն առնէ կը լինայ : Բայց ի՞նչ
 «կրաւամբ կարելի է ստրատուորէլ զՊատրիարք
 «Արքայունն որ խղճիւ համարում յայտնէ, մինչ
 «ըդու ներկայ խնդրոյն մէջ թերեւ անկարելի ե
 «ըում է իրեն համարում գոյացնել, ինչպէս որ
 «չառ հաւանական է : Դիտակցէք թէ Ժարջի
 «բանի անգամ որ այս խնդիրը Վարչութեան
 «յանձնեց ի վերջնական անօրէնութիւն, Արքա
 «գան Պատրիարքը դորձեալ հոս քերտ զայն,
 «եւ կերելի թէ՛ բանի անգամ ալ յոնոր Վար
 «չութեան դորձալ հոս պիտի վերադարձնէ.
 «բաւական արտոյոց է այս թէ՛ Ս. Գատրիար
 «քը կտարեալ համարում չաւնի խնդրոյն վե
 «րայ : Եւ երբ համարման վրայ կը կոչանայ,
 «չառ կարելի է որ բանն ժողովներ համագրին
 «եւ մարդ մը չհամարուի. Ազգային ժողովն ալ
 «ներկայ խնդրոյն մէջ խղճիւ համարուեցայ չկըր
 «նար բեւեւ ե խղճի համարման վրայ չէ կարելի
 «մէտ տալ : Ս.յս խնդիրը վերջացնելու համար
 «ուրիշ ճար մը գտնելու է, որ դժուար ալ չէ :
 «Մեր վարչական ժողովներուն քննութեամբ
 «Խաչատուր Արքայուն անարարտ եղած է, Բ.
 «Գլանն ալ իւր քեզքերկյով կըսէ թէ՛ ինք բեւ
 «ւիր չաւնի, Ս. Դոխտուգոհն ալ մեզ կը հար
 «ցանէ թէ՛ այս քեզքերկն բաւական է Խաչա
 «տուր Արքայունն անարարտ հրատարակելու ե
 «կամ թէ խնդիրը վերջնուեալ լուծելու. արդ
 «առանց անպարտութեան խնդիր յարգելու մեր

«պէտք է բեւեւ թէ՛ այն, բաւական է խնդիրը
 «վերջնուեալ լուծելու, սա թկտթեամբ որ Բ.
 «Գլանն համար այս խնդրոյն գոյանալ ընցած
 «ըլլալուն աղաչաւթութիւնն ձեռք բերուի : » Գր
 «բնատուար է Գլանովի բաժնն ուրիշ բան է թէ՛
 «կտարեալութիւնն առնէ առնէ կրտաւեր սնի
 «նճարգործութեամբ տարատանեալ որ եւ անձ
 «թէ ե իրտա բարձրաստիճանն դատատանի են
 «թարկելու. այս մարդուն վրայ եզածը սարդ
 «կտակած մ'էր, որուն համար թէ՛ ե Բ. Գուտ
 «հնայ կըսէ թէ՛ բեւեւ մը չաւնի, բայց սրակն զի
 «անդի շնոյն Բ. Գրանն որ մ'ալ բեւեւ թէ՛ «նա
 «բանոր յայտնութիւններ կտակածներս նորողեցին
 «կամ ճարպասոյցին հետեւարար Այլմտաւրայ
 «կաթնուղիներն ի նորոյ դատատանի տակ ինկած
 «է իրեւ ոճրագործութեան մեղատիկայ են : » կը
 «իտարարի որ այս մտակն աղաչաւթութիւնն ձեռք
 «բերուի : Ս.յս էջնորեայ խնդրոյն խնատու
 «թեամբ վերջ տալու ե նայն իսկ Խաչատուր
 «Արքայունն նիտամամբ արտուաւար կերպիւ լու
 «ծելու համար, ինչպիս քիչ մ'առաջ ըսի, կը
 «կրկնեմ թէ՛ Վարչութիւնը պէտք է քննէ եկած
 «քեզքերկներուն խնատան ու ճարգումը, եւ եթէ
 «անհամանական գտնէ ապաղայ համանական
 «թեանց առջէն առնելու, թերի մասը կոպտեկ
 «տե խնդիրը գործագրութեան դնէ, Ս.յս կերպով
 «առնէ կիճիւ լուծուած կրկայ ե ոչ Ս. Գատրի
 «արքին վրայ բան մը կը ճարտանայ, ոչ ալ ու
 «րելի :

ԱՅՏԵԱՅԻՊԻՐ ԷՖ. — Իրտ Գ. երես 71.
 Բ. սինակ Ա. տողին սկսելով Պատրիարեան է
 քիճովի խօսքն այսպէս պիտի ըլլայ ըստ իւր
 տալի :

Ա՛լքատակին որ Գլանն ՚ի արշտոնէ սոյ
 յայտարարութիւնն ընէր, ուրեմն Արքայունն
 առաջարկութիւնը մէկ կողմ կը մնայ, որն որ
 դուտ կրտական է :

Գ. Դոտի Առեւտարութեան վրայ այլ եւս
 դիտարութիւն ընող չըլլալով, Առեւտարտ փա
 յան քուէի գրաւ զայն, որ ԲՆԳՈՒՆՈՒԵՑԱՒ
 Ժողովին :

Վերջապէս՝ Ատենապետ փաշան Ե. Նստի ատենադարձութիւնը ձեռք առաւ և անոր վրայ ի դիտարութիւն հրահրեց զերեւոյթումներն :

ՄԵԼԻՔԵՏԱՆ Մ. ԷՖ. — 93 Երեսին մէջ յիշատակեալ Աղոթ Էֆէնտիի յանուն նորընտիր Քաղ. Ժողովոյ բրած յայտարարութեան վրայ գոհանալութիւն յայտնեցի, որ բնաւ յիշուած չէ, կենդրեմ՝ որ արձանագրութի :

ԵՈՒՍՈՒՓԵՏԱՆ Տ. ԷՖ. — 87 Երեսին մէջ արձանագրեալ ատենադարձութեան մէջ սրտիսս կէտ մը կայ. այն է՝ ինծի առաջ խօսող տաւ. նորանկց կարծիքը հաստատեալով հանդերձ իմ կարծիքներս յայտարարած էի, որն որ անյիշաւ տակ մնացած է, կենդրեմ՝ որ այս կէտն արձանագրութի :

Ուրիշ զիտարութիւն ընող չըլլալով, Ե. Նստի ատենադարձութիւնն ալ քուէի գրուեցաւ և ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵԱԻ Ժողովն :

2.

Բացարկայաբիւն

Ատենապետ փաշան ծանուցանելով Ժողովն թէ ազգային երեւոյթումներն՝

- Միջրան Էֆէնտի Պահճէ զարտեան
- Յովակի » Մաղլմեան
- Տիգրան » Սինանեան

նամակ գրելով, առաջինը ծանուցարհորդութեան և վերջին երկուքը ակարութեան պատճառաւ այս անոր նիստին բացարկայ մնալու ստիպուած ըլլալին յայտնած են, նշանակել առաւ ներկայութեան տուժարին մէջ :

3.

Հրամարկան

Ատենապետ փաշան նայալէս ծանուցանելով թէ Թերիանեան Թաղէոս Էֆէնտի անասճման փամուսակի համար մայրաքաղաքէս հեռանալու ըստիպուած ըլլալուն պատճառաւ հրամարկան ըրիտ է, հրամարկարը կարող է ետև կրիւ պարզ հրամարկան քուէի գրաւ, և Ժողովը միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆԵԱԻ :

4.

Քեարեկի երեսփոխանք

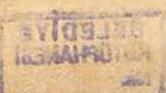
Ատենապետ փաշան Ժողովն ներքայայտելով 27 ընտրելի երեսփոխանաց ցանկ մը, որոց 7 ը Պոլսոյ թաղերէն և 20 ը գուսաներէն ոչեար է ընտրան, Սրբազան Պատրիարք Հօր և Վարչութեան աչադրութեան յանձնեց՝ որ ընտրեն իսկ թացել անոնց ընտրութիւնը, որպէս զի Ժողովը կարենայ շատով իւր ստրուջութիւնը գտնել : Ահա տակի ցուցակը :

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԵՍՓՈՒՆԱՆՔ

Եկեղեցական երեսփոխաններէն	4
Կուսակաւ կէտիք վաշտ և Կուսակաւայի զոտար	4
Եկեղեցական	4
Թորոցայալէն	4
Ստանարիայէն	3
	17

ԳՒՆԱՌԱՎԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԱՆԵՐԷՆ

Իգվիր	4
Էջիպտոս	4
Ֆէորանայ	4
Վարանխար	4
Բարդ	4
Մանչլիքի	4
Հաճըն	4
Երզնկայ և Բարերդ	4
Տիպիկի	4
Զերան Մարաշ	4
Տրապիզոն	4
Պաղատա	4
Տիգրանակերտ	4
Ֆրանսիա	4
Հարկոյ և Սիւրբայ	4
Ռուսոսի	4
Գարաբախ	4
Ստանայ	4
Սրբիքր	4
Մարախա	4
	27

Յ .

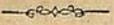
Հարցում Յ երեսփոխանաց

Պատենապետ փառն՝ Յ երեսփոխանները, ստորագրեալ և առ Վարչութիւնն ուղղուող գրութեամբ հարցում մը Գիւմրին մատուցեալ ընկալաբայեան լուրերը, կարգաւ զայն Ժողովին, որ է :

« Իրա՞ն է Պատրիարքարանն ճշմանակարայեան « Գրեգոր Լեզբոր ազգայինները կամուսոր զորք ազգերու սկսելուն և ինչ Պատրիարքարանի գրաւ գիրները մէկու մը ձեռք տակախն գինեորաւ գրութիւնը շարժանակարաւ վերադրեալ Լեզբոր ապարճայնութիւնը . և ինչ իրաւ է, Վարչութեան Խառն Ժողովաց որչա՞մ մը է ինչ մասնաւոր տնօրոնայ խորհրդովը գործադրեալ է, կա՞ր զոչեմը որ Վարչութիւնը զօճայցիցի տեղեւեկութեան մը տայ, սրով փոքրերը հանդայտին » :

Միևս կոմիտիեան
Սիչքառն Պէշիքեան
Միտիչ Միշիքեան

Յետ ընթերցման Ստենապետ փառն ինչ և հրախրեց հարցադրեալ սրչառնակարները ինչեղ կարծիքն յայտնել այն հարցման վրայ, սակայն գեւ Քաղ. Ժողովայ անգամներին ներկայացող չգտնուելուն պատճառաւ, խնդիրը առնայ ներկայութեան վերադառնելու հարկ բաւար հաստատել ետև, անցաւ Օրակարգին :

ՕՐԱԿԱՐԳ

Վերաբերորին Ստենապետարանիս . — Վիևս յանտրին Բ. յարտուոյ վրայ, որ է բարաւ կան մատակարարորանիս :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՏԱ . — Այլիւր տնչուո՞ր տեարք, որ Սահմանադրութեան վերաբնիչ յանձնատեարք տեղեկագիր մը բերած էր, որ Սահմանադրութեան ինչ ինչ կետերք փոխաւթեան կարօտ կցուցնէր. այս տեղեկագրայն

վրայ ժողովոյ բեմական ձեւերը ՚ի գործ դրուելով, յետ վիճարմանութեան Ս. յարտաճը որ վարչութեան մարմնայ կարճակիրարքեան կիւրարքէր, երկրորդ ընթերցման քուէով որոշուեցաւ : Ս.ժ.մ կարգն եկած է թողական մատակարարութեան յարտաճին վիճարմանութեան : Ս.յս մարմնը գլխաւորապէս Առսիեան Էֆէնտիքի կողմն ճրագիրներ ներկայացուած էին, որ այդչն առտենադրութեանց մէջ ալ տարադրուած են, և անչուչ երեսփոխանաց պիտուած կոչադրեն առնեն որ ղխնալով որ այսոր այն կէտին վրայ վիճարման ինչն պիտի բլլայ, խնդիրը լաւ սերտած, խնատատիրած և բոս այնմ պատրաստուած է : Հետևապէս խօսիլ ուղղակիք կչրաւրել կանխաւ արձանագրել տալ իրենց անունն ներքն և ինչ որ գլխմ խօսակիրինն որովս զի ըստ կանոնադրութեան փոխտայց կարգաւ խօսրտաճը տակնարմնից : - Ստալին խօսարք Բախաւ մանձան Էֆէնտիքին է, որ Առսիեան Էֆէնտիքի ճրագրին ի նպատակ խօսելիքը յայտնած է :

ԲԱՏԱՄԱՏԵԱՆ Մ . ԷՅ . — Տեարք երեսփոխանք. բարեբաղը կհամարեմ զիս որ կարևորագոյն խնդրայ մը վրայ պատկասելի Ժողովոյց աւչարութիւնն հրախրելու պատիւը կաննեմ :

Թաղովին մատակարարութեան խնդիրն է այդ, որ ինչպէս յայտնի է, մեր պայտուան առարարդն է :

Սահմանադրութեան հաստատութեանն առող ժողովարգն ոչ Աղգ . Վարչութեան և ոչ ալ թաղային մատակարարութեան մէջ ձայն առկանք ունէր, փսն զի յիլաւանց արգիլեալ էր :

Իսկ Սահմանադրութեան հաստատութեանն ի վեր ժողովարգն իր բնիկ իրաւանց տէրն բլլալով, Աղգ . այն խորհրդարանը հաստատուեցաւ, աք տղապիւն երեսփոխանութեան Աղգ . ղեկառոյցն իչխանութիւնը կիւրել, զոր յիլաւանց աղղին լրութեանն բնդաւած է :

Ա.յս սկզբմը աղղին ընդհանուր շահերն առկատանքներն ապահովալուս կարախաւարեալ են : Սակայն ներուի ինձ բուէլ ինչ գործադրութեան կեթարիւած ներկայ Սահմանադրութեաննիս մեր թաղային շահոյց և յիլաւանց ապահովութիւնը խխտ յտի վիճակի մը մէջ դրած է, այնպէս որ

ժողովուրդն իւր թաղական խորհուրդն ընտրել է արցոյ մասնակցելի գրտ՝ սյը ևս իրաւունք ու սրբատահանութիւն մը չունի :

Տրոյ սրբատահանութեան վախարկն թաղի մը ժողովրդեան միայն ընտրական իրաւունք ստը և թաղին շահերն ու իրաւունքները հսկակաւ չափող սրտանոր Սահմանադրութեան 54-րդ յօդուածին սրտանադրութեամբը կը կարգուի : Վարչութեան չափայնելն ոչ միայն ուղիղ բանի է իրաւունք հաւկաւակ է, այլ և Սահմանադրութեան 28 և 31 յօդուածոց սրտանադրութեանց սը անհամաձայն է : Դասն զի Աղբ. Վարչութեան կրտն. և Քաղ. Ժողովոց սրտանադրութեան ընդհանուր դրոյնց տեսչութիւնն է միայն : Կեր տասնութից տարեան փորձառութիւնն արդէն զգալի կերպով ցոյց տուած է սոյ գրտութեան փաստաւրութիւնը : Հարկ է հաստատել արդեօր :

Սահմանադրութեան 52-րդ յօդուածը թաղ. խորհրդոց վրոյ սրբատահանութիւններ կրտն և 53-րդ յօդուածն սը սյը սրբատահանութեանց իրարանջխրլին համար սու կեդրոնն համարստուութիւն սրտանադրած է :

Արդ՝ կհարցնեմ թէ մինչէ հիմա սը թաղ. խորհուրդ իւր սրբատահանութեանց համար սու կեդրոնն համարստուութիւնն ներկայացուցած և կրտն կեդրոնն իւր սյը իրաւունքը կրցած է դրտն ծաղրել : Կարծեմ մի միայն գրտանական մասին Տնտեսական խորհրդոց հաշուեցոյց մը ներկայացնել անդին անցած չէ Թող. Խորհրդոց համարստուութիւնը, և այն սը գրեթէ միայն ի վաւերացումն :

Բնականաբար կհետեի թէ մեր Թաղ. Խորհուրդներն անսրտատրտանաւոր միմախի մը մէջ կգտնուին, որով չստ մը թաղերու մէջ ծանր ու կերպարտու խոտլութիւններ և մինչէ խի անխիտանական շարժումներ սեղի սնեցած են : Տեղիք, կրտն՝ նստ սյնախի թաղեր սը ցրցնել սը ներկոց գրտութեան շտրխի նիւթական և բարցական մեծամեծ և դժուարագրտմանի փաստոց և մեծագրտուր սրտատոց կնիական է : Կրտն ևս : Այնպիսի փաստոց համար ինչ գրտման ցոյց տուած է ներկոց սահմանադրութիւնն : 22-րդ յօդուածը մի միայն րւծեւ կորտանաղբ

սահմանադրութեան հիմնական սկիւանց կերք անգամ հսկաւոր վարտալ խորհուրդ մը : Այդ սկիւրը միայն բարցական սրտալծ մէ, որ նիւթական փաստը րտու չը հսկակալը :

Ներկոց գրտութեան փաստաւրութիւնն կթէ Վրոյ մէջ սյնչախի դրտի կրտն է, հասա գրտաւոր մէջ սը ըրչախի սեղի զգալի է, գրտաւոր մէջ կրտն, որ գրտախն կեդրոնն մինչէ 50-60 թամին սեղի հեատարութիւն սնեցող մեծամեծ գրտեր ու բարցներ մի միայն Թող. Խորհրդով մը կրտախորտելուն և իւր գրտի հասկաւոր մարմին մը չիմեւորու կերտն ցրտալի է ըսել թէ չստ անգամ աղբայնն շահեր և իրաւունքներ զը սրտած են, սրոց չստին իմոց սնեկերութիւն սնեցած են :

Օրինոց մէջ ներկոց գրտութեան անգրտականութիւնն օրինոց յարցն ու համարումը նրտաւորցնել գրտ սրիւր բանի չմատալը : Հետեւաբար սյնալ է խորտախիւր և սյնախի գրտութիւն մը հաստատել, որով ժողովուրդը կարող ըլլոյ իւր շահոցը վրոյ սնեցած հսկաւորութեան և սրտաւորտութեան իրաւունքն ըստ օրինի վախելը : Դասն զի աղբի մը յրտաւորտութեան ստոթանն իւր շահոցը վրոց ըստ օրինի հսկաւորութեան և իւր իրաւունքները սրտաւորտելու կարողութիւնն կը շտախի :

Աստի Աղբ. Ժողովոց անխիլի սրտաւորտականութիւնն է սյնախի օրկերներ դնել, որ թէ արդարութեան, իրաւոց, սրտաւոր և ճշտարտութեան վրոց հիմնեւոր ըլլան, և թէ ժողովուրդին աղգատարութեան սը խոյնն ու կանոցը վաւ և բարբար սրտն :

Արդ՝ ներկոց գրտութեան անրտաւորտութիւնն սյնալն հաստատել կտե, հարկ կհամարիմ սնեցնել թէ Թող. Խորհրդոց համարտուութիւնն իրե թաղայնի գրտոց զրոյնաղի իշտանութիւն հարկ է ճըրել և օրինուր հսկաւորութեան ներքե գնել թաղայնն շահերն ու իրաւունքները :

Հետեւոր կհամաձայնիմ Ռոտինեան է : Քեանի կրտնայնը, և կաստարկեմ սր Թաղայնի ժողովոց կարտնութեան մասին նորստ ստու ջարկութիւնը բտելի գրտի : Այս սոց է թմ

հարծիրս :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ՓՆՇԱ. — Խօսքը Լիսաւֆեան Էֆէնտինն է . բայց նոյն հնարքնեմ , թեր սիւտի խօսքի թէ զէմ :

ԵՌՍՈՒՆՅԵԱՆ ԷՅ. — Բաճարցաւորս շեմ կրնոր ըսել թէ , թեր սիտի խօսքի չէ նէ զէմ . Էրոյ յօդուած առ յօդուած կրօնաբանս , սն աւտեն յայտնի կրկնն իմ դիտարութեաներս , յառեղի կոչ յօդուած որոյ զէմ պիտի խօսիմ : կոչ ալ յօդուած որոյ թեր :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ՓՆՇԱ. — Խօսք ընկերայնիչ յանձնարարի տեղեկարար Մատթէոս Արարականն է :

Յ. ՄԱՏՈՒՆՍ ԵՊԻՍ. — [Տեղեկարար] Լիսաւֆայն Երկրայն Սեւորք , երբ սակէ տաւ զործեալ իրեն Սահմանադրութեան վերաւորնիչ յանձնարարին տեղեկարար այս բեմին վրայն իտեպոյ այն սրահուն յարմիր Ստանկեան Էֆէնտի թարգման մատակարարութեան մասին իր առաջարկութեանը ներկայացոյց , և ըստ թէ թարգման ժողովոյ կողմէն լինեն են , կաւանդարթեան կը վերաբերի : Ստանկեան այս անգամ ներկայացուցած յօդուածս որ առաջարկութեան 10րդ յօդուածին Պ . հաստատուք կրկնարարի տեսոյ որ թարգման ժողով կողմէն առաջարկութեանը լինեն ունեցող թարգման լինելու շտապած է , ուստի և ոչոր կը յայտարարեմ թէ իրե տեղեկարար վերաբերիչ յանձնարարին թարգման ժողովոյ կողմէն տեղեկարար կրնա զանիմ , միայն թէ ներկայացեալ տաւորութեան վրայ մէկ բանի բարեփոխութեանը սիտի տաւորութի :

Ստանկեան Էֆէնտի իր առաջարկութեան 2րդ յօդուածով կրնա թարգման ժողովները ստատուած ունեն իրարմէն իր թարգման տեղեկան պիտուածն առճանաչել . . և վերջապէս իր ձեռնաշտտութեան ենթարկեալ ամեն թարգման խնդիր յանուն թարգման լինելու : 3րդ յօդուածով կրնա թարգման ժողովները կր ստանան թարգման վիճակագրութեանը համաձայն հարգութի իրենց կեղծոնին վարչութեան են :

16րդ Յօդուածով առանց թարգման ժողովոյ արտոնութեան թարգմանարարը սահմանուած պիտուածն զորս ծախք կամ արտոր ընե-

լա կրատար շտախք ընկեն ետք կրնա խիստ սնտիտի ստատուք մը կրեղա համար որոյ զտարք թարգման տարեկան հասցիներն համաձայն թեւեալ հարկերն բանը կանգնի նոյնպէս և թարգման . կրնա լինա մը վաճառման համար թարգման ժողովը շինուոր արտոնութեան տալ առանց իր կեղծոնին Տեսու . խորհրդոյ գիտութեան , և համաձայն Աղղային ժողովն են . թէ Պարոյ մէջ է թարգման գաւառական ժողովն եթէ դատարն մէջ է :

Տրդ Յօդուածով կրնա ընտրութեանց վաճառարան իրաւունքը թարգման ժողովն է . . . թարգման ժողովն յետ վաճառարան կեղծոնին կը ծանուցանէ կատարուած ընտրութեանը :

Ինչպէս կերել , Տեւորք , այս շտախքով ժողով թարգման լինելու բայց մէկ բանի մասնաւոր ստատուածն Արարական վարչութեան նէ իրարմէն անկախ թարգման մէջ լինելն առանց լինանութեան ունեն , և մասնաւոր 16րդ յօդուածին վերջին տարբերութեանը թարգման ժողովներն Պարոյ մէջ տգաղի Աղղ . ժողովն և դատարն մէջ տգաղի դատարան ժողովոյ հետ յարաբերութեան մէջ զրուած են . բայց սակայն թարգման ժողովներն իրենց զորոնց համար , ստախք չեն ոչ առ կեղծոնական և դատարան կան Վարչութեան և ոչ առ Աղղ . և Պատ . Վարչատար ժողովն :

Այս յօդուածներով թարգման մատակարարութեանը գաւառական վարչութեանն տեղի տեղեկարարութեան ունեցած է , և թողեր թէ Պարոյ և թէ դատարան մէջ տաւորութեանն տեղի տեղեկարար ըլլալու արտոնութեանը որ տաւորարարութեանը եղած են , որ վաճառարար է Աղղին թէ ներկային և թէ արարցային համար , ստանալ առանց սակայն տեղի արտոնարարներն լինելու , կատարելով որ :

Ե . թարգման ժողովները Պարոյ մէջ կեղծոնական վարչութեան և դատարան մէջ դատարան վարչութեանց համաձայն ըլլան .

Բ . թարգման ժողովոյ ընտրութեանը Աղղ . և դատարան վարչութեանն ինչպէս վաճառման :

Գ . թարգման ժողովոյ յարաբերութեանը

ուղղակի կերպ, և Գաւառ, վարչութեանց հետ ըլլայ, և Թաղ. ժողովոց սահմանած պիտանէն իրենց կեդրոնէն ալ վաւերանայ, և չէ թէ միայն փոխառութիւն և կալուածի մը փոխառման համար այլ և չկը շինելու և կալուած գինելու համար են. պէտք է իրենց կեդրոնին հասանութեան դիմեն և անոնց գիտութեամբ գործեն :

4րդ Եղբարեանով կրտէ թէ Թաղային ժողովները կրպականան 30 տարեան անդամէ, որոց 3ը քահանայ : 7ին մէկն եկեղեցական ըլլալու սկըւրուն համաձայն կառավարիեմ որ 30 թուոյն 4ը եկեղեցական ըլլայ :

5րդ Եղբարեանով ընտրելեաց և ընտրողաց պայման դրուած է կարգաւ և գրեւ զխոնար : Այս պայմանը ըստ որում գաւառաց համար անկարելի է. ուստի կառավարիեմ որ կարգաւ և գրեւ զխոնար պայմանը գաւառաց համար առայժմ դուրս ձգուի իբրև բացառութիւն :

6րդ Եղբարեանով վերջին պարբերութեամբ Թաղային ժողովոց ընտրելեաց ցանկը, ընտրելեաց միտնդամ 30 անձ ըլլալ կը սահմանէ : Ամէն ընտրութեանց մէջ ընտրելեաց ցանկերը զիրար թիւն համար միայն կը պատուատուին, այս մասին մեր Սահմանադրութեան նորավար ժողովրդին մանուսնդ գաւառացոց Ղեկավարին տալու և Ընտրողական ժողովին (այսինքն 10 հոգիին) պատրաստած 30 անձինքն օրինակել տալու վտանգէն ազատելու համար ընտրողները՝ կառավարիեմ որ ընտրելեաց ցանկերն երկպառակի ըլլայ :

12րդ Եղբարեանով կրտէ թէ Թաղ. Խորհուրդները նախան անդամէ կրպականան : Թաղ ունինք որ 5 անդամը կրտէ. բայց թաղեր ալ կան որ 5 անդամը չըսուի. օրինակի համար՝ Մայր եկեղեցոյ թաղ. Խորհուրդն 5 անդամէ բաղկանալ անկարելի է. թաղային շրջեցնելու և ուրիշ գործի համար քանի մը հոգի մէկէն պէտք կըլլան թէպէտ և երբ հոգի ալ մատակարարութեան գործերը անօրինակ բաւական են, բայց մեր ազգին թաղային մատակարարութեան համար անկարելի է. ուստի կառավարիեմ որ 5 էն մինչև 9 անդամ ըստի, և իւրբանջիք Թաղային ժողով իւր Թաղային համար պատշաճ թիւը

կ'որոշէ : Այն յօդուածին համար տակը դրուած ծանօթութեան մէջ « Թաղ. Խորհրդոց անդամոց մին սովորաբար քահանայ է » ըսուած է : Փոխանակ սովորաբար ըսելու, կառավարիեմ որ « անհրաժեշտաբար քահանայ ըլլայ » ըստի վասն զի թաղերուն մէջ շատ անգամ ընտանեկան վէճեր կարողանին, որոց լուծման և իրաւախնայութեան համար խիստ կարեւոր է քահանայի մ'ալ գտնուիլ թաղ. Խորհրդոց մէջ :

ԵՌՄՈՒՏԵՅԱՆ Տ. ԷՅԺ. — Էս կառավարիեմ որ ծրագիրը յօդուած առ յօդուած կարդայուելով վիճարանութեան ենթարկուի և յետոյ քուէի դրուի :

ՄԵՐԱՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Էս կընդունիմ Թաղային ժողովոց կողմնութիւնը. բայց կը փափաքի որ այդ ժողովներն իւր ձեւակերպով չըլլան, չըլլան ընտրուին, վասն զի Վարչութիւնը պիտի ըլլայ տանց հսկող : Կիսափաթէի նաև որ Թաղ. Խորհուրդն ազատ բուէով ընտրուի, բայց բուէարկութեան չմասնակցի նաև այն թաղերցիներ որ իւր գաւառը գաւառ չըլլան, և այն որ իւր ընտանիքն ու գաւառուէքը չլինան և արեւելութեամբ անդամ իրարով : Ասով հայերը ցուցած կըլլան որ իւր ընտանիքն ու բարոյականը չմանցող մարդը չեն ընտանիք իրենք :

ԱՏԵՆԱՅԵՏ ՓԱՏԱ. — Ամենիս դիտելք որ օրինական ծրագիրներու համար ընդհանուր վիճարանութիւնն առաջին ընթերցմամբ կատարուելէ ետև, երկրորդ ընթերցմամբ յօդուած առ յօդուած քննութիւն կըլլայ : Մեր սահմանադրական վերաքննութեան խնդրոց մէջ Ա. ընթերցումն ըսած ընկուցած ենք. և Բ. ընթերցումն ժամանակ քննելու յօդուած ունենալու մտք, բարբ սահմանադրական վերաքննելի կէտերը չորս խումարի ակտիւթեցնել և անոնց յօդուած տնունը տակին : Ասոնցմէ առաջինն արդէն քննուած և որոշուած է. հիմա երկրորդին վիճարանութեան մէջ զիրար թիւն մ'ալ ունինք. Առաջինեան է՝ Ֆելետին այն յօդուածոց վերաբերեալ ծրագիրը մանր յօդուածներու բաժանելով խորագրած է. մեր կրնանք այս մանր պարբերութիւններն կամ յօդուածները մի առ մի քննութեան և վիճարանութեան ենթարկել և բուէարկել. սակայն

այն ծրագրոյ մէջ, մէկ ծայրէն միւս ծայրը օտրող սկզբնական դրութիւն մը կայ, զոր հօրի է մեզ նախաօրէս պարզել և վճաբար որոշել և ապա անցնիլ մանր յօդուածոց բնութեան, զի ասոնք նոյն սկզբան որչափ ատորոնեալ են : Սահմանադրութիւնը թաղերուն համար զուտ մատու կարարութիւն կորստաբեր է, հսկողութիւնը կեդրոնական Վարչութեան վերապահելով : Իսկ Ռոսիական էֆէնտի իւրաքանչիւր թաղի մէջ մէկ մէկ թաղային ժողով կահահանէ և այն ժողովը թարական ընտրողներուն բուէարկութեամբ կողմէնէն ետքը, թաղական մատակարար խորհրդոց ընտրող և համարառու կը կարգէ : որով թաղական վարչութիւնն ալ, կեդրոնական Վարչութեան վրայ ձեռուած, գրեթէ անկախ դիրքի մը կը վերածուի : Ասի նոր դրութիւն մ'է, որ մեծ փոփոխութիւն մը կ'անցնէ մեր Սահմանադրութեան մէջ . նախ այս սկզբնական կէտն՝ որու վրայ մինչև հիմա ընդհանուր կերպով խօսուեցաւ, սէտք է բուէարկենք . և ապա մանր յօդուածոց բնութեանն անցնինք : Արեւմտեացի որ կընդունի որ թաղային ժողովներ հաստատուին և այս ժողովներն ըլլան ընտրող և համարառու իրենց մատակարար խորհրդոցն, անչառաջ ինքն ալ կեդրոնական Վարչութեան համարառու ըլլալու սպաննաւ, թող ձեռքը վեր վերցնէ :

Ժողովը միաձայն բուէով ԸՆԴՈՒՆԵՑ այս մեծ փոփոխութիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅՍ. — Ըստ որում թաղային վարչութեան համար առաջտրկեալ նոր սկզբունքն ընդունուեցաւ, հիմա կրնանք անցնիլ յօդուածոց բնութեանը : Սահման ինչպէս յայտ է, այս բնութեանինս երկար կտէէ . ուստի սահման մը առաջ երեք երեսօխականց կողմէ առ Վարչութիւնն ուղղեալ հարցումը միջանկեալ կերպիւ նորէն կնքելոյացնեմ, որպէս զի Վարչութեան անգամներն՝ որոց կազմախիւր և հիմա ներկայացած են, նոյն հարցման պատասխանեն, և միջնորդեալ գոյցենք :

(Հարցումը կրկին կարդայէ ետև) Թէպէտ և

ըստ կանոնի հարցապնդեալ վարչական պաշտօնակալին անկ է պատասխանել յատենի սատ եւ դաժ հարցման (յօդ. 83, ներքին կանոնադրութիւն ԱԳԳ. Ժողովոյ) . սահման պարտ անձին կհամարիմ կանխաւ յայտարարել Ժողովին՝ որ եթէ մեր կանոնադրութեան 28 րդ յօդուածն ալ չկենար, որ զմեզ կարգելու ակնութեան աշխարհավարութեան վրայ բնութագրական ակնարկութիւններ ընելէ, ակնութեան այժմեան ստորագրուից վիճակն և մեր քաղաքական դրկց փափկութեան գիտակցութիւնը բաւական էին մեզ կատարեալ զգուշութիւն ազդել մեր խօսից գրութեանց և գործոց մէջ, որպէս զի ստորագրառուց առիթ չընծայենք տէրութեան և ազգին յարաբերական ներքաշնակութեան խանգարման, յորմէ կհետեի զնառ Վեհախառ Ներկայութեան մեր վրայ ունեցած փոտնաթեան և մեր Նարին Վեհափառութեան վրայ ունեցած յուսոյն : Այս համոզմամբ և ձեր աշխարհավարական ինտուութեանն ապաստանեալ կհարկուիմ Վարչութեան հարցապնդեալ պաշտօնակալն արտայայտել իւր կարծիքն՝ եղած հարցման վրայ, որպէս զի ապա Ժողովին հարցնեմ միթէ կուզէ՞ լսել հարցապնդման պատասխանը և որ օր :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԵՃ. — (Ստենոգրօփր Քաղ. Ժողովոյ) Ներկայ փափուկ պարագայից մէջ Վարչութիւնն անպատէհ կհամարի պատասխանել այդ հարցման, յորմէ առելի զնառ քան թէ օգուտ կհետեի Ազգին համար . ուստի յանուն Վարչութեան կառաջարկեմ որ Ժողովը բարեհաճի գոյցել այս միջնորդեալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅՍ. — Լսելիցք, տեարր, Վարչութեան արաշտօնակալին կարծիքն՝ եղած հարցման վրայ, այժմ դուք պիտի վճաբ թէ հարկ կ'ոյ ընելու յատենի սատ այն հարցման բացատրութիւնն և անոր պատասխանը : Կս իբրև ատենագետ պարտաւորեալ եմ ձեր կամին ստուգել և որոշմանը հետեիլ, սահման իբրև երեսօխական և ՚ի դիւանի սատ իբրև երեսօխականց երեսօխական, սարտ անձին կը համարիմ խօսք մ'արտասանել այն ինդրոյն վրայ, որ իմ փորձաւորութեանս արդիւնքն է և

ազգանուէր զգացմանցս արտայայտութիւնը . սոցիալիս հարաչեմ ձեզ նկատել զայս և ներքէլ ինձ իրրե ոտեննպետ բրած պարտադանցութիւնս :

Օրմանեան տէրութեան արդի վիճակը տաղնադպից է ըսի ի սկզբան հարցապնդման խնդրոյն , և արգարև աշխարհաբարսկան շրթութեանը , զրամական անձուր և թնամասխան յարձակումն րան ստորին զժողովրդացած են սոցիալ տէրութեան վիճակն , որ ամեն միջոց և նմանը չտեսնուած միջոցներ ձեռք առնելով այս ճիւղով անհասկացաւ արտաբերու իճգի : Մեր աշխատութիւնն կատարուեցան մեծ փոխախտութիւնը պաշտօնակալաց տէրութեան սկսելու յամենամեծին փոխախտութիւնն մնացնել կաշխատուի նոյն խի վարչական գրութեան մէջ , փոխախտութիւն մտած է արդէն սյակարձ սպանց փոխադարձ զգացմանց մէջ . Մասնատարներ զուր զուր կանոնատար և կանոնար զէնք ստած յարեւելից և ի հարաւայ յարեւմտս և ի հիսախ պատերազմի կղիմեն : Տէրութեան գանձն Եւրոպից զրո մտաւարց բով իր վարկին վնասելու վտանգին մէջ զվստիին սրտաբարձական ծախսը հոգաւ ծաթեան կրտիրուի . մասնաւորաց քսակն իր անձուկ վիճակին մէջ՝ հասարակաց օգտին նը սոցիալ վիճակին սոցիալ . մինչև անգամ գեղեցիկ պրտաբերու կրտիրուի . մինչև անգամ սեռին մտաւոր՝ ոչ միայն քրիստոնէաց աշխոյ սոցիալ և այն ազգաց՝ որք նշանակութիւն չեն ընծայեր անոր գործարի զորովազուր զգացմանց , ի զարման վիրտարելոց՝ տէրութեան օգնելու կաշխատին : Յոյն երկրատարք Խաչն ու Մասիկը կարտարալ զրոշակի վրայ սրաբեւով կամատար զինորութեան կղիմեն ամեն ոգանց ատուութեան և ատանձնաշնորհութեանց սոցիալ նոցալ ամենակուլ զազարտարի մը արշաւանոց զէմ մարանչելու համար : Մեր Հայերս ինչ ոչեւոր է ընենք սոցիալիս պարտադպից մէջ :

Ես չգիտեմ մեր վարչութեան արարքը , և չե ներելի քննադատել որ և է պաշտօնական եղելութիւն՝ սէտք եղած բացատրութիւնը քննելուս . սակայն գիտեմ և հրապարակու կայտարարեմ որ եթէ մեր մեր կրտիրին և ըրտիրին պահպանութեան և ստանիին փորչութեան մե-

նաշնորհութեան և ի վերջոյ ազգ . Մասնատարութեան համար շնորհապարտ չբըայինք Օրմանեան տէրութեան , և և թէ ազգային շահոց տեսակետով այն տէրութեան բազմակից չգործուէինք , զարձեւոլ բարոյական և քրիստոնէական և հայրենասիրական զգացմամբք իրրե մարդ , իրրե քրիստոնէայ , իրրե հայրենակից բազմաքցի , սոցիալատար էինք օգնութեան հասնել նեղեւոց լատ չափու մեր կարողութեան : Ուստի կը գոգեմ մերադնէաց տիկնայց մարդասիրական և անաչն , որով նոյստուել փութացին պատերազմի զաշտին վրայ անկեալ վիրաւորելոց անխտիր ամեն հայրենակիցաց , և պարտատար յիշատակութեան մը առիթ տուին մերադնէից ի կաղիրս օտար ազգաց . կգովեմ և կը բաջաւեղեմ այն ամեն արարք որ յօգնութիւն տէրութեան կը նկրտին , որով անցեւոյն ընկալեալ շնորհաց զէթ մասամբ փոխարինութիւն մ՝ ընելչ զատ , ապա զային յուսով բարեաց կանխանուէր ծաւարութեան իրաւունք մ՝ առելի ստացած կըլանք : Ես չեմ ուզեր ձեղել ինչ սէտք է ընել մեզ սցեմ ազգովին կամ ի մասնաւորի . բաւական է որ ամեն ոք համոզուի թէ ինչ որ ընենք յօժակեալ կարին տէրութեան , կ'անդադանուէր ի մեզ յօգնու ազգորեան : Սոս խորհրդածութեամբ կատաշարուեմ որ փոխանակ տեղի տալոց հարցապատասխանուց և թերիս վիճարանութեան , որոյ մէջ անխաչեմ խօսքեր կրտան սորղիլ , զոցենք սո միջադէպը միահամուռ բուէարկելով անցելի մեր օրակարգին՝ վտանաւորիս յայտնելով մեր վարչութեան խնատարեանք :

Սոյն ստաջարկութիւնը բուէի գրուելով , ստուար մեծամանտութեամբ ԸՆԻՈՒՆՈՒՅՈՒՆԻՍ Ժողովին :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՅ . — Մեծ շնորհակալութիւն կայտնեմ ի զիմաց վարչութեան սցք բուէին համար , և կրամ փոխադարձաբար վտահայցնել զժողովն թէ վարչութիւնն իբ ձեռքին եկած ջանքը չափախ խնայե ազգին շահերն ու իրաւունքները պաշտպանելու համար :

Միջադէպը զոյցուել էակ Ստենապեա

փառան անցաւ անմիջապէս Ուոսինեան Էֆէն-
տիի ծրագրին յօդուածոց քննութեանն, և ա-
նոր Ա. յօդուածը կարդալով հրախրեց ՂԵՐԵԱ-
տիականներն ի զիտորութիւն, և տեսնելով որ
զիտորութիւն ընող չկայ, Ա. յօդուածը բռէի
զբաւ, որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ
Ժողովէն :

Ահաւասիկ նոյն յօդուածը :

Յօդ. Ա. Թաղերը ներկայացնու եւ խրու-
քան չիւրն իր եկեղեցւոց ժողովրդէն ընտրեալ
Թաղային ժողովով մը, նախադաս ունենալով
Թաղին քարտիչը կամ աւագերէցը : — Մշին
ժողովին միջնորդութեամբ կը հօի խրարան-
չիւր թաղ իր աւանձին մատակարարութեանը
վրայ :

Դոյնպէս Բ. յօդուածը կարդացուեցաւ, և
բռէի դրուելով անմիջապէս ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժո-
ղովէն :

Ահաւասիկ նոյն յօդուածը :

Յօդ. Բ. Թաղային ժողովները պատգամ
ունին իւրաքանչիւրն իր թաղին տարեկան
սիւտնէն սահմանելու Թաղ. Խորհարդն ընա-
րելու, անոր մտատակարարութեան տարեկան
համարը պահանջելու և ըստ հարկին երբ և ԸԼ-
ւոց դանի հարցադիտելու իր գործողութեանց
մէջ, և վերջապէս իր ձեռնհասութեան երկթար-
կեալ սակն թաղական խնդիր յանուն թաղին
լուծելու :

Դոյնպէս և Գ. յօդուածը կարդացուեցաւ
հանդերձ այն փոփոխութեամբ զոր Ժողովը,
խկզբան բռէիարկեց իր սիղբնական կէտ և զի-
տորութիւն ընող չըլլալուն պատճառաւ անմի-
ջապէս բռէի դրուեցաւ և միաձայնութեամբ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժողովէն :

Ահաւասիկ նոյն յօդուածը :

Յօդ. Գ. Թաղային ժողովները կը պարտին
Թաղին տարեկան վիճակագրութիւնը համառո-
տի հաշորդել իրենց կեդրոնին վարչութեան,
յայտնելով միանգամայն թաղական գործոց և
մատակարարութեան բարւոքման համար իրձեր-
նին՝ եթէ ունին՝ որում ըստ արժանւոյն կրպա-

տասխանի վարչութիւնը :

Յօդ. Գ. [Խարեփոխեալ] Թաղային ժողով-
ները կը պարտաւորին թաղին տարեկան վիճա-
կագրութիւնը համառոտի հաշորդել իրենց կեդ-
րոնին վարչութեան. որում համարառու են ի-
րենց սակն գորխաւորեանց համար. յայտնելով
միանգամայն թաղական գործոց և մատակարա-
րութեան բարւոքման համար իրձերնին՝ եթէ
ունին՝ որում ըստ արժանւոյն կրպատասխանի
վարչութիւնը :

Ատենապետ փոռան Գ. յօդուածն ու կար-
գալով որ է :

Յօդ. Դ. Թաղային ժողովները կը բողոքա-
նան 30 տկան տնդամէ որոց երեքը քահանայ
եթէ կայ, և երեք տարին անգամ մը մէկ եր-
րորդով կը վերանորոգուին : Առաջին անգամ
վիճակը կորուչ է երեք վերանորոգելի խոմբերուն
կարգը : Երբ երեք անգամ պակտի ժողովն,
անմիջապէս աննոց յաջորդ կընարուի :

Յիշեցուց որ ասոր վրայ տեղեկարեք Մատ-
թէկոս սրբազան բարեփոխութիւն մը ստուշար-
կած է, քահանայից թիւն 3 էն 4 ի վերածել
ուզելով : Եւ հարցուց թէ ուրիշ զիտորութիւն
ընող ալ կայ :

ՔԱՓԱՄԱՅԵՑԱՆ Մ. ԷՅ. — Եթէ 4 ի վե-
րածուի, այն ստեն խրարանչիւր թաղի 5 քա-
հանայ պէտք է :

Տ. ՄԱՏՅԵՒՍ ԵՊԻՍ. — Այն թաղերուն
համար է, որ 5 էն աւելի քահանայ ունին :

Ուրիշ զիտորութիւն ընող չըլլալով, նախ
Մտաթէկոս Սրբազանի առաջարկած բարեփո-
խութիւնը բռէի դրուեցաւ և ընդունուեցաւ :
Յետոց Գ. յօդուածը բռէի դրուելով,
Մտաթէկոս Սրբազանի բարեփոխութեամբ հան-
դերձ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժողովէն որով ամբողջ
յօդուածն եղաւ այնպէս :

Յօդ. Դ. [Խարեփոխեալ]. Թաղային ժողով-

ները կը բաղկանան 30 ական անգամ, որոց 4 ը քահանայ (եթէ կայ) և երեք տարին անգամ մը կը վերանորոգուին : Առաջին անգամ վիճակը կը կորչէ երեք վերանորոգելի խումբերուն կարգը :

Երբ երեք անգամ պոխի ժողովն, անմիջապէս անոնց յաջորդ կընորոտի :

ՆԱԽԱԳԱՋ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Թաղային ժողովը անգամայ կամար սահմանեալ 30 թիւն ևս չափազանց կը գտնեմ : սո՛ւ մ'տառջ փառ փար յայտնեցի որ ձերակցար վարչութիւնն ինչ ընտրէ իւր ուղած թաղալը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Սրբազայն Հայր, ձեր դատողութիւնը մասնաւորապէս Ա. յգրուածին կը պատկանի և սա ընդունուած է սրբէն քուէով : Եթէ չէք պնդէր, երրորդ ընթերցման ատեն Ձեր այդ դատողութիւնը կրնայ ժողովը քննութեան տանուլ :

Ատենապետ փաշան անցաւ Ե. յգրուածին, և զայն կարգաւոր, որ է .

Յօդ. Ե. Ա. Անն Հայ իր Թաղին մէջ ընտրող է քսան և հինգ տարեւոր և ընտրելի 30 տարեւոր, անի որ կարգաւ գրեւ զիտէ ու թաղական ծախից կը մասնակցի ըստ կարողութեան :

Ա. Գլխեալ է ընտրական իրաւունքն անի որ դատաստանապէս գրեալ է իր ընկերական իրաւանց վայելումն, կամ խելագարութեան պատճառաւ անիրաւական դատուած է :

Բ. Սրբիւրեալ է ընտրական իրաւունքն, անի որ ազգային ատենաներու կողմն առժամանակեայ բուէզրիութեան դատարարեալ է կամ հողեւոր սլատթի մը տակ է :

Այս արգելքը կը վերնայ երբ սլատթին ժամակէտը լրանայ :

Պէտքուց որ Սրբազան Նախագահը բարեփոխութիւն մը առաջարկած է թաղական ընտրուող բարդականին վերաբերեալ : Եւ հարցուց թէ ուրիշ դատողութիւն ընող կա՞յ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Այդ կարգաւ

գրելու սրայմանը գաւառաց մէջ քաղաքներու կրնայ յարմարիլ բայց ոչ զիւղերու առ այժմ : Ես փորձով գիտեմ զայս . ուստի կտառջարկեմ որ գաւառաց զիւղերու համար բացառութիւն ըլլայ :

ՔԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՑ. — Ընտրուող համար 25 տարեւոր ըսուած է . ևս կտառջարկեմ որ 25 ին տեղ 21 տարին լրացնող ըսուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Երկու բարեփոխութիւն կայ . մէկն ընտրուող տարիին կվերաբերի և 25 տարիքը 21 ի իջեցնել կտառջարկուի . նոյն այս առաջարկութիւնը քուէի կընեմ :

Զայս բերով Ատենապետ փաշան քուէի դրաւ Քախամանեան էջիկաթի առաջարկած բարեփոխութիւնն, որ միտձայնութեամբ մեր ժուեցաւ և ձրագրին սահմանած 25 տարեւոր թիւը ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՑԱՒ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Երկրորդ բարեփոխութիւն մ'ալ սա է որ իրեն ընդհանուր օրէնք ընտրուող մասին կարգաւ գրեւ գիտնալու պայմանը միայն Պօլսը համար ընդունուի . իսկ գաւառաց համար և մասնաւորապէս զիւղերէնց համար՝ ուր ըստ մեծի մասին գրեւ կարգաւ չը գրուեն, բացառութիւն ըլլայ այս մասին . սակայն այնպիսի տեղեր կան ուր կէս առ կէս կարգաւ գրեւ գիտեն, ի՞նչ պիտի ըսէք, մինչև որ ստիճան զուգակալութեան հասցնել կուզէք այս պայմանը :

Տ. ՄԱՏԹՂՈՍ ԵՊՍ. — Գաւառներու համար գտնէ մինչև մէկ չորրորդ պէտք է գիտնան գրեւ կարգաւ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Գ. ԷՑ. — Գիւղերուն մէջ մեծ խառվութիւն կընէ . յիշիկներ կան որ գրեւ կարգաւ չգիտեն բայց քուէն չ'են կրնար զիտելու ատնց համար բացառութիւն ըլլալ պէտք է :

ՆՈՒՐԵԱՆ Տ. ԷՑ. — Կործեմ թէ քաղաքաց և զիւղերէնց մէջ մեծ տարբերութիւններ կան . ուստի զիւղերէնց մասին կարելի է որոշուել միջոցի մը համար բացառութիւն դնել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Մտտեմք այն տեղերուն զան բացառութիւն կտառջարկէ այն տեղերուն

համար , որ մինչև մէկ քառորդը գրել կարգաւ չգիտեն : Իսկ Քրիստոսոսոր էջնետին բարբ գիւղորէից համար բացատրութիւն կառաջարկէ , և Նարեան Լէֆէնտիին առաջարկութիւնն ալ կարծեմ զայն կըջգախէ :

ՍՐԲԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՋ . — Այս առաջարկութիւնը թաղ. խորհրդոց ընտրութիւնները կը գծուարացնէ . ո՞վ պիտի ստուգէ գիւղերուն մէջ կարգաւ գրել գիտցող կամ չգիտցողները : Այս յօդուածին մէջ պարզագոյն գրելու է թէ՛ քաւ գաբաց համար է գրել կարգաւ գիտնալը , իսկ գիւղորէից համար բացատրութիւն ընել պէտք է :

ՄԷՐԵՆԵՄ-ԳՈՒՆԻ Զ. ԷՃ . — Կառաջարկեմ որ այդ յօդուածին նկատմամբ ծանօթութիւն մը գրուի սա կերպով թէ՛ որ որ կէսն առիւ կարգաւ գրել չգիտէր , այն տեղերուն համար Վարչութիւնը կորոչէ ընտրութեան եղանակը : Իսկ թէ որ Վարչութեան ձեռօք՝ դժուար է , այն առ տէն պէտք է որ գտառաց համար բացատրութիւն ըլլայ :

ԵՆՈՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՃ . — Արտաշատին տաւջարկութիւնն ամենէն գործնականն է . պէտք է բեւե ծանօթութեանը մը՝ թէ առ այժմ գիւղորէից համար բացատրութիւն պիտի ըլլայ :

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Խ. ԷՃ . — Բացատրութիւնը պոյնանեալ ժամանակի մը համար ընելու է , օրինակի համար մինչև 5 տարի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — Սոցոց է որ իմ պարտաւորութիւնս միայն ուղղել է վիճարանութիւնը և քուէի դնել ձեք առաջարկութիւնները , բայց կտեսնեմ որ այս յօդուածոց մէջ սահմանուած պոյնանները գրեթէ իրար կը վանեն . ըստած է որ թարգման ընտրող ըլլալու համար 1^օ կարգաւ գրել գիտնալու է և 2^օ թարգման ծախուց մասնակցիլ . սակայն սովորաբար չափուհաս մարդիկ ուսում չունին՝ ստակ ունին , երկուստորդը ըստակ չունին՝ ուսում ունին . քուէն ո՞վ պիտի տայ : Եթէ կուղեր 5 տարուան համար բոցաուելիւն ընել կարգաւ գրել չգիտցողներուն համար , կարծեմ աղէկ կըլլայ . Արտաշատին ըստմին սէս՝ անոնք որ իրենց զաւակաց կրթութեան և իրենց բարոյական պատեոյն անատրբեր չեն և ողբային արցոյ կտաննակցին , անոնք

միայն ընտրող ըլլալու իրուունք ունենան . կարծեմ այս բա է : Ես բաւական փորձ ունիմ ընտրական գործողութեանց . տեսած եմ որ քուէարկութիւն եղած ատեն փնդոր մէկը կուգայ արբեալ . և 5 զօրուչ նետեալ իր թաւական տարր , բուէ տալ կուգէ : Ասանկ բաներ շատ տեսայ ես . ուստի ինձ աղէկ կերեսց որ մէկ կողմէն կարգաւ գրել գիտնալը գէթ 5 տարուան համար վերջուններ ընտրողութեան որպնաններու կարգէն , և տեղը դնենք բարոյականութիւնը :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՃ . — 5 տարին շատ է . կարգաւ գրել սովերը դժուար բան չէ , մարդ կրնայ 3 ամիսին սովերիլ . ուստի կառաջարկեմ որ յիշեալ բացատրութիւնը 3 ամսուան համար միայն ըլլայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — Էս շնորհակալ կըլլամ եթէ դուք յաջողիք 3 տարին կարգաւ գրել սովերեցնել մեր աղղին ընտրուաց :

ԽՕՋԱՍԱՐԵԱՆ Օ ԷՃ . — Այդ առաջարկութեանը աղղին զլխուն փորձանք կը հանէք . վազն ընտրողական ժողովներն ամեն բան կրնան ընել , և շատերը քուէգրիութեան գատաւարտել , դուն տղադ զարոց չըրիեցիր և այլն ըսելով : Երբ դատարարակութիւնը պարտաւորիչ ընել կուգէս , պէտք է ձրի ըլլայ . գուցէ մարդը կարգութիւն չունէր զաւակին սասան ծախը հօգալու . ի՞նչ կրաւար պիտի ըսուի անոր՝ որ դուն զաւակդ զարոց չըրիելուդ համար քուէարկութեան գրիեալ ես :

ԵՆՈՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՃ . — Օղղին Լէֆէնտիի գիտալութիւնը կրնալուին՝ բացատրութեանը . Պոլսեցոց համար դատարարակութիւնը պէտք է պարտաւորիչ ըլլայ . վասն զի ձրի դատարարակութեան համար Պոլսոց մէջ ամեն միջոց կայ :

ՍՐԲԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՋ . — Ինչպէս Պոլսոց մէջ , նոյնպէս գուտուաց մէջ 20 տարիէն ի վեր զարոց կայ . Օղղին Լէֆէնտիի ըստն ալ կրնալունիմ . բայց դատարարակութիւնը պարտաւորիչ ընելու համար միակ ձուրան այս է . բաւարներու համար կարգաւ գրել գիտնալը պայման դնելու է , իսկ գիւղերու համար առ այժմ բացատրութիւն :

ԱԼԱՃԱՋԵԱՆ Է. ԷՖ. — Էս պիտի առաջորդ կի որ քուէարիւթեան առեն սաջի բերան կարգալ գրել չգիտցող անձանց ալ քուէն ընդունի, բայց խօսք առնուի որ յաջորդ քուէարիւթեան առեն կարգալ գրել սովրած ներկայանան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հուտասի եղիբ որ ձեզ պիտի սրատախանեն թէ՛ ոչ քուէ կաւտաք և ոչ դարոց կերթամք :

Այս միջոցին Ղազարոսեան Քրիստոսաւոր էֆ. խօսք կուզէ, սակայն Ասենապետ փաշան յիշեցնելով թէ արգէն մի և նոյն խնդրոյն վրայ երկու անգամ խօսք տուած է և չիրնար ըստ ներքին կանոնադրութեան երրորդ անգամ խօսք սուլ առանց խորտոյն հաւանութեան, Ետլու վին կամքն հարցնելէն յետոյ թոյլ կուտայ խօսիլ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կարգչեմ այս մասին ըստ ուշտորութիւն ընենք. շատ գիւղեր կան յորս երկրասարգք բաւական կարգալ գրել գիտեն. սակայն նոյն գիւղերուն բոլոր իշխանութիւնը կարգալ գրել չգիտցող ընտանեալն և ծերերուն ձեռքն է. եթէ ստոնք քուէ չտան և գիւղերէնց պարծին չխոստուին մեծ կրիւներու տեղի կը արուի որով և Սահմանադրութիւնն անգործադրելի կը մնայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ կը հաճիք խորն գիրն տակախենք և քուէի դնենք. սլ որ կընդունի թաղային Ժողովոյ ընտրող ըլլալու պայման սահմանել 25 տարեւոր լինիլ և քաղաին Ժախոց մասնակցիլ և մինչև 5 տարի կարգալ գրելու պայմանէն դռնց սանել, ձեռքը վեր վերցնէ :

13 ձեռք բարձրացան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ով որ ընդհակառակն կուզէ որ կարգալ գրել գիտեալն ալ անհրաժեշտ պայման ըլլայ ընտրալութեան, ձեռքը վեր վերցնէ :

17 ձեռք բարձրացան :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Ի՞նչ լեզուով կարգալ գրել պիտի փնտռուի. մարդ կայ որ քանի մը լեզու գիտէ. խի Հայերէն ո՞չ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սրբազան Հայր, ձեր ըսածը բացատրութիւն է և բարեբաղդարար շատ բիշ կը գտնուի : Առաջարկութիւն մ'ալ կայ կարգալ գրել գիտնալու պայմանը Պօլոց համար սահմանել, խի գաւառներու համար 5 տարի բացատրութիւն ընել. այս ալ քուէի կ'ընեն :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Փոխանակ 5 տարի ըսելու առ այժմ ըսել ըսէ :

Քուէի դրուելով Սրբազան Հօր առաջորդ կած բարեփոխութեամբն ընդունուեցաւ : Որով հիշգրտորդ յօրուածոյն առաջին սարգբերութիւնն այսպէս բարեփոխեցաւ :

Այն Հայ իր թաղին մէջ ընտրող է 23 տարեւոր և ընտրելի 30 տարեւոր, եթէ թաղային ծախսոց ուղղապէս կը մասնակցիլ և կարգալ ու գրել գիտէ : Կարգալ և գրելու պայմանէն գերծ են առ այժմ գաւառայի Հայք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Որեմն ծրագրին ճիշտ յօրուածոյ առաջին սարգբերութիւնն ընդունուած է Պօլոց համար կարգալ գրել գիտնալու պայմանաւ. խի գաւառացի համար այս կէտն առ այժմ բացատրութիւն ըլլալու պայմանաւ : Կը մնայ յետագայ երկու սարգբերութիւններէն առաջինը, որ է՝

Ա. Զրկեալ է ընտրական իրաւունքէն տնի որ դատաստանապէս զրկեալ է իր ընկերական իրաւանց վայելումն, կամ խեղազարութեան որսոճատով անբաւական դատուած է :

Այս սարգբերութիւնը նոյն խի Սահմանադրութեան մէջ յօրուածն է, ուտաի գայն քուէի չեմ դնել : Իսկ վերջին սարգբերութիւնը քուէի դնելէ առաջ, անոր վրայ խօսք ուղղուի եթէ կան՝ կ'չրախրեմ իրենց զխտուութիւնն ընել : Ահա հաւասարի նոյն սարգբերութիւնը՝

Բ. Արդիւեայ է ընտրական իրաւունքն աւելի որ ազգային ատեաններու կողմէն ստեղծուեաց բուկարիսթեան դատաւարաեալ է կամ հոգեւոր պատժի մը տակ է : Այս արգելքը կը վերեաց երբ պատժին ժամակէտը լրանայ :

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԶՆՅ. ՄԻՐԵԱՆ. — Ես նախաձեռնեմ որ թողային ժողովոց և խորհրդոց անդամներն ամուսնացեալ ըլլան : մասն զի ինչ պատճառաւ որ Սահմանադրութիւնը Պատաստանական խորհրդոց անդամոց համար 40 տարին լրացուցած և ամուսնացեալ ոմններ ըլլալը պայման գրած է , մի և նոյն պատճառը կայ նաև թաղական անդամոց համար :

ՄԵՐԵՆԷՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Ինչպէս որ կարգաւ զրեւ չգիտցողները բուկարիսթեան զրկելով ուսում առնելու պարտաւորելը պայման դնել ուղտեցու , նմանապէս Տ. Մկրեան Հայրն ալ թաղական անդամոց համար ամուսնութիւնը պարտաւորիչ ընել առաջարկելով կուզէ ամուսնութիւնները շտապել . բայց չեմ կարծեր որ այդ կերպը յաջողի ամուսնութիւնները շտապել , և եթէ տուրիները զրկուին ընտրութենէ , աղբիւն մէջ գործող մասէն կրկնուին :

ՂԱԶԱՐԱՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Եթէ ամուսնացեալներէն միայն թաղական անդամ աւելուեալ պայմանն ընդամենաւ ըլլար , ապից 40 տարի յառաջ Տէր հոր առաջարկութեամբ հանգուցեալ Մինէնի Անդրանիկ աղան չզիտի կըրնար Սամաթիոց Թաղ. Խորհրդոց անդամ ըլլալ քի ծառայութիւն ընել ողղին , և ես ալ չզիտի կրնայի իրեն ընկերակցել իւր ծառայութեանցը մէջ , որով Սամաթիոց մէջ այն յառաջապիտանութիւնը չզիտի կատարուէր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ես սրբաբար կը դընեմ Ազգային ատեաններու կողմէն առժամեայ բուկարիսթեան դատաւարաեալ ընտրական իրաւունքէ արգիլուելու կէտը :

ՄԵՆԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Սոժամեայ բոտը վերցուի , միայն բուկարիսթեան դատաւարանեալ ըլլալի :

Ստեանապետ փաշան այն կէտը բուկի ըլլալ :

լաւ , որ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ յովմէն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երկրորդ բուկի օրինակ դնեմ հրատարակուող պատժոց տակ եղբայրներն ընտրական իրաւունքէ արգիլուելու կէտը : Բայց այս կէտը բացարձակութեան կայտու է . ուստի կը հրատարակեմ ծրագրին հեղինակ Ռուսիեանէ կֆէն , տին բացարձակ թէ Հոգեւոր պատժի մը տակ ըսելով ինչ ըսել կուզէ :

ՌՈՒՍԻԵՆՆԱՆ ԷՖ. — Եկեղեցական մը կըրնայ փրկունն առնուած լինիլ , կամ աշխարհական մը բանագրուած լինիլ . աստիկներուն համար է հոգեւոր պատժի տակ ըսուած խօսքն :

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ք. ՄԻՐԵԱՆ. — Մարդ կայ որ յանկարախ իւր կինը ձգած ըլլալուն համար ամուսնական տալու դատաւարաեալ է , սն ալ բաւական է զինքն բուկարիսթեան մասնակցելու իրաւունքէն զրկելու :

ՅՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Վարչութեան զխտութեամբ առժամանակ մը իրաւունք բաժնուող ամուսնոց կը վերաբերիլ այդ , որուն մէջ բացարձակութեան կրնան ըլլալ : Ատոր վրայ դատաստանական խորհրդէն ծրագրի մը պէտք է :

Տ. ՄԱՏԹԷՆՍ ԵՊԻՍ. — Սյն ատեն այդ ծրագրին գաւառն սարուն հարկ կըլլայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Վերջապէս անոնք որ պիտի զրկուին բուկարիսթեան , պէտք է Վարչութեան պաշտօնապէս դատաւարաեալ ըլլան բուկարիսթեան և կամ հոգեւոր պատժոց մը ենթարկեալ , որինակի համար աշխարհական մը բանագրեալ կամ եկեղեցական մը արգիլեալ ՚ի սրաշտամանէ , սցապէս է :

ՅՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ: ԷՖ. — Բուկարիսթեան ալ պատժ է , և Ազգային Վարչութիւնը կըրնայ դատաւարաեալ այդ զրկման :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Տէր Մկրեան Հայրն առաջարկեց որ ալ որ ամուսնացեալ չէ ընտրուի չըլլայ . ատոր տեղը հաս չէ , երբ կարգը կայ յայն ատեն նկատողութեան կառնուի : Իսկ Սըրբաղանին առաջարկութիւնն որ է ընտրական իրաւունքէ զրկել անոնք որ ընտանիքին չեն խնամեր և զուակրին չեն զատկարկուել , ըլլալ :

էի կը դնեմ, եթէ դիտարութիւն ընող չկայ :

ՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՅ. — Սրբազանին ստա-
ջարկութիւնն իրաւացի է և նկատուածեան
արժանի, սակայն իր սկզբունք սրտածանս մա-
սին սէտք է ընդունուի ոչ թէ Սահմանադրու-
թեան մէջ անցնելու, այլ կանոնադրութեան
մէջ դրուելու պայմանու :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՅ. — Սրբազանին ստաջարկած
պայմանք վարչութեան յանձնելու է, որպէս
զի նա բնէ և դատարարան օղնախոյնները :

ՔԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Բայց դու մ'է ոյդ
Վարչութեան յանձնելը, դուչէ տարազային
զեղծման ստիժ լինի չարաչար գործածութեանս,
ուստի սէտք է խիստ որչազ կերպով դժուր օրի-
նադրբին մէջ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Կարծեմ՝ ոյդ խնդրին
տրդէ լուծուած է ծրարքին մէջ «Ազգային ա-
տենեկու կողմէն առժամեաց քաւչկրութեան
դատարարանայ ըստեղով. վարչութիւնը վե-
րաբնութեան ատենի պաշտօնը կրտէ քաւչ-
քրկութեան վճիւր տալով : Այս կերպիւ Սեր-
բազանին ստաջարկութիւնն որ մարդավարական
զգացումն մը առաջ եկած է, լուծուած կը չա-
մարիմ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՅ. — Այն մարդն որ իր
ընտանեաց խնամ չտանիր, արդէն որացող է և
անհաւատ, ինչպէս կրտէ Ս. Պիրըր : Այս ան-
ստեթեանք Ս. Պատրիարք Զոր առաջարկութիւ-
նը խիստ իրաւացի է. որովհետեւ անոնք որ ան-
հաւատ և որացող են՝ Ազգային զործոց խառ-
նուելու իրաւունք չունին :

Տ. ԽՈՐԷՆ ՎԱՐԻ. ԿԵՐՍԵԱՆ. — Ես կու-
տաջարկեմ որ պատժական օրինադիրք մը չլին-
ուելու սկզբունքն ընդունուի. որպէս զի եթէ
արտանախիւն մը սխիտ տրտի Վարչութեան,
չարաչար չգործածուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սրբազանին ստա-
ջարկութեան վրայ եղած դիտարութիւններին կը
կհասկնամ որ երկու կարծիք կոց այս մասին.
մէկն է օրէնքին մէջ զեական սննկարդ վա-
րուց պայմանները որ քաւչկրութեան դատա-
արարանը իրաւունք կուտան, և միւսն օրէնքին
մէջ չլինելով Վարչութեան յանձնել, որ այն-

սխեաց դատարարան անտեղով վճիւր տոց ըլ-
ւէզրութեան :

ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Վարչութիւնն
ինչպէս սխիտ գիտնաց թէ այս ինչ անոն իւր
ընտանիքը խնամեր է կամ ոչ. թող. խորհրդ-
րոց դիտարկք բանն է. ուստի անոնց սէտք է
յանձնուի :

ՍՐԵԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Սինն թաղական
խորհուրդ իր թաղեցոց ցանկն անի, և անն
տարաւարքին բիչ շատ նօրսու կհաւաքէ, գիտէ
թէ ո՞րտեք են իրենց սրտարը կատարող և ո՞-
րտեք են չկատարող, պարտքերին չկատարող-
ներն ուղղութեան բերելու համար օրէնքին մէջ
բան մը յաւելցնել առաջարկեցի. ստոր վրայ
երկուր խաւելու տեղի չկայ. կարելի բան չէ որ
թող. խորհուրդ մը վրէժխնդրութեան համար
այս ինչ կամ այն ինչ անձը չար մարդ է ըսէ.
եթէ ասանկ բան մը պատահի, զրկեալը կրնայ
բարբէլ Վարչութեան :

Ատենապետ վաշան քաւչի դրտ Սրբազան
Դատարարանին ստաջարկութիւնը օրէնքին մէջ զը-
նէ կամ չըզնելու տրամադրութիւնը և ժա-
ղովք բուէով որոնց Վարչութեան ատենանե-
լուն յանձնել այն դատարարանը, և անոնց քը-
ուէզրութեան դատարարանը ուղղիլի և քը-
ուէզրութեան մասնակցութիւնն :

Արտի չինդերորդ յարուածին վերջին երկու
պարբերութեանց երկրորդն ալ այսպէս բարեփո-
խեցաւ :

«Սրդիկեալ է ընտրական իրաւունքն անի
որ Վարչութեան ատենանեկու կողմէն քաւչը-
կութեան դատարարանայ է : Այս արդէլը կը
վերնոց երկ պատիմին ժամանկալը լրանայ :»

Հետեարար անրոյժ չինգերորդ յարուածն
կըայց այսպէս :

Սինն չոց իր թաղին մէջ ընտրող է 25 տա-
րեար և բնարիւի 30 տարեար. եթէ թաղային
ձարիւց ուղղապէս կը մասնակցի և կարգալ ու
զրեւ գիտն : Կարգալ և գրեկու պայմանն աւ-
այմ՝ զերծ են դատարարի չոցը :

Ս. Ջրիկեալ է ընտրական իրաւունքէն ան որ դատաւտանապէս գրկեալ է իր ընկերական իրաւանց վայելումէն կամ խեղդարութեան պատճառով անբաւական դատուած է :

Բ. Արգելեալ է ընտրական իրաւունքէն անի որ վարչութեան ատենաներու կողմէն բուէ-դրիութեան դատապարտեալ է : Այս արգելքը կը վերնայ երբ պատժին ժամակէտը լրանայ :

Յրազրին 5 րդ յօդուածին բնութիւնն աւարտելէ ետեւ, մնացեալ յօդուածոց բնութիւնը Ժողովին որոշման վրայ յաջորդ նախին ձեռնուեցաւ :

Ատենապետ Ժաշան Ժողովին ներկայացոյց հետեւեալ շորս երեւոյթիւններն որ յաջորդաբար երեք անգամ առանց բանաւոր պատճառ յայտնելու բացակայ գտնուած են :

Ահաւարիկ նոյն երեւոյթիւնանց անուններն,
Յովհաննէս էֆ Խորասանճեան .
Արմեն Պէյ Մազաւտեան
Յակոբ էֆէնտի Ամասեան
Աւետիս » Վարդեան

Ժողովն որոշեց անգամ մ'ալ նախակ գրել այն երեւոյթիւնանց :

Ատենապետ Ժաշան Ժողովին կամին առնելն ետքը յայտարարելով որ յաջորդ նխան երեք շաբաթէն պիտի դումարի, ատենադրուցեց ժամը ինը բաւարդ անցած միեւնոյն օրակարգին ունենալով :

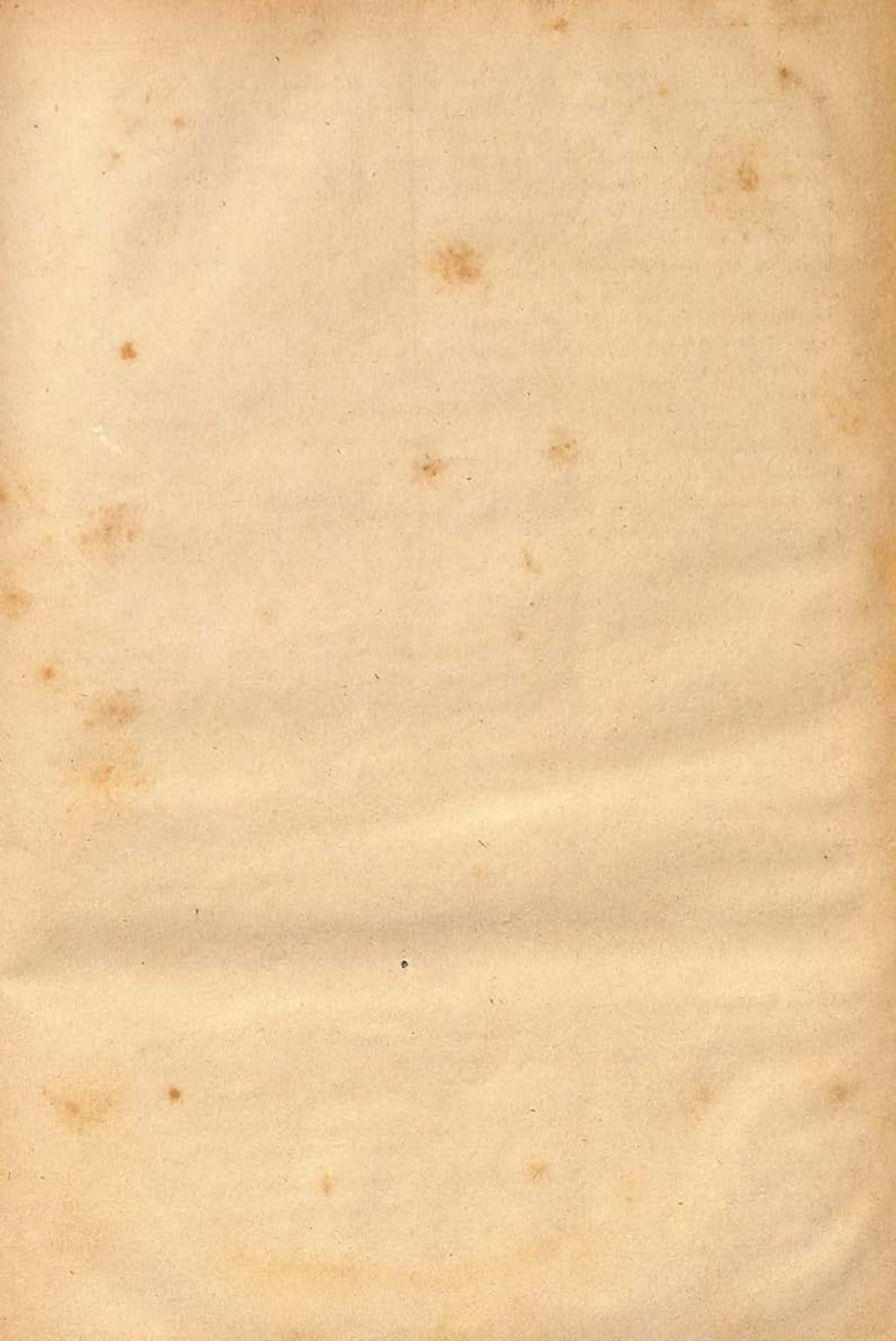
ԱՏԵՆԱՂՊԻՐ

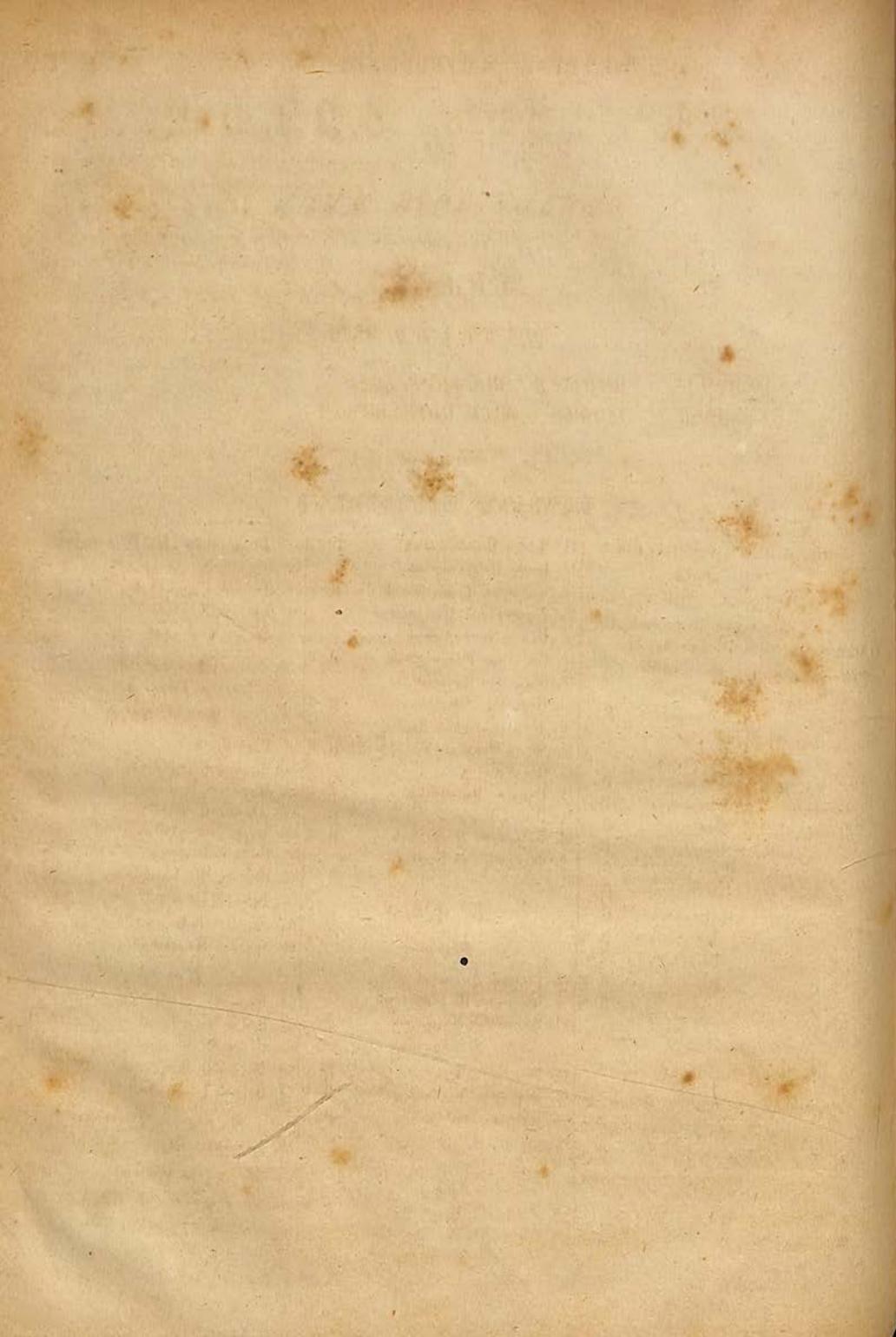
Գ. Յ. ՄԱՂԲ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Ս. ԱՍԻԱՆԵՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՔԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԻՆ

Ն Ի Ս Տ Է .

30 Յ Ո Ի Լ Ի Ս 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ . — ԱՄԵՆ . Ս . ՊԱՏՐԱՐԻՔ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ . — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇՍ ԱՌԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ
ԵՆԵՂԵՑԱԿԱՆՔ

1. Խորէն Արքեպիսկ . Նար Պէյ Բ. Պ
2. Կարապետ Լալակ . Աերօրեան Բ. 2
3. Մատթէոս ,, Իղմիր լեանց Բ. 2
4. Ամբրոսիոս Վ . Ռոյ բիկեանց Բ. 2
5. Գարեգին ,, Թաթարեան Բ. 2
6. Խորէն ,, Կիրոյեանց Բ. 2
7. Հմանակ ,, Իմանեան Բ. 2
8. Յովհաննէս ,, Փախազեան Բ. 2
9. Երեմիա ,, Աւանեան Բ. 2
10. Պօղոս ,, Խորասեան Բ. 2
11. Եղիշկ ,, Ապահոնեան Բ. 2
12. Արխանդէլօֆ . Մամբրեան Բ. 2
13. Գէորգ Արժրուի Բ. 2
14. Գրիգոր Աճէմեան Բ. 2
15. Խորէն Փէշկովեան Բ. 2
16. Յարութիւն Սերճեան Բ. 2
17. Յովհաննէս Մկրեան Բ. 2
18. Սուրբաս Սանփաննոսեան Բ. 2
19. Սահակ Տ . Սարգսեան Բ. 2
- 20.

ԱՅՐԱՆԱԿԱՆՔ

(Ա . Վ Ի ՃԱՆԿ)

Գումարախո , Կէտիկի փառս և
Գումարախո ի դուրս

21. Գրիգոր Պէտրեան Բ. 2
- Բ. Բացակայութիւն առաջին :
- Բ. 2 Բացակայութիւն երկրորդ :
- Բ. Պ Բացակայութիւն ըստուրդ պատճառ

22. Գէորգ Սոմարանեան Բ.
23. Խաչիկ Մանկասարեան Բ.
24. Կարապետ Աղարղմանեան Բ. 2
25. Համբարձում Մաղպու լեան Բ. 2
26. Միքայ Գափառանեան Բ. 2
27. Յովհաննէս Խորասանեան Բ. 2
28. Յովհաննէս Պոլաճեան Բ. 2
29. Յովհաննէս Ս . լեան Բ. 2
30. Ն . Սէղպուրեան Տօրթօր Բ. 2
31. Պօղոս Պառնասեան Բ. 2
32. Ռոսփեան Բ. 2
33. Սարգիս Աղարղեան Բ. 2
34. Սահակ Աղբօ Բ. 2
35. Սենեքերիմ Մանուկեան Բ. 2
36. Փէշկովեան Տօրթօր Բ. 2
- 37.

(Բ . Վ Ի ՃԱՆԿ)
Պէշկովեան

38. Բարսեղ Հայաճեան Բ.
39. Կարապետ Ս . Իմանեան Բ.
40. Յարութիւն Մարգարեան Բ.
- ԵՆԻԿԱՅԻՆ
41. Խաչատուր Ղազարոսեան Բ.
42. Կարապետ Գ . Փախազեան Բ. 2
43. Մարութ Յընկեան Բ.
- 44.

Խուսկուտար Ս . Խաչ

45. Յովհաննէս Եանեան Բ. 2
46. Յովակի Ս . Մաղպու լեան Բ. 2
47. Աերթ Պառնասեան Բ. 2
48. Ստեփան Արքեպիսկ Բ. 2

- Խուսկուտար Ս . Կարապետ Բ. Պ
49. Միլան Պաշկոպուր լեան Բ. 2
 50. Յովհաննէս Չիլանեան Բ. 2
 51. Նիկողոս Աւանանեան Բ. 2
 52. Տրդատ Փախազեան Բ. 2

(Գ . Վ Ի ՃԱՆԿ)
Բերս և
Գումար փառս

53. Արիս Ռեճեան Բ. 2
54. Գրիգոր Ալեքիմեան Բ. 2
55. Մարտիրոս Յ . Տիլեան Բ.
56. Միքայէլ Մամիկոնեան Բ.
57. Նշան Բաղազեան Բ.
58. Ստեփան Խնդրեան Բ. 2
59. Տէ լեան Մ Լալաճեան Բ. 2
60. Իլիաս Չայեան Բ. 2
61. Յարութիւն Նորատուկեան Բ. 2
62. Գրիգոր Մարգարեան Բ. 2

Միլիտար

63. Կարապետ Պ . Պէրեանց Բ. Պ
64. Յարութիւն Կոստանդեան Բ. Պ
65. Յակոբ Պ . Նորատուկեան Բ.
66. Յովհաննէս Առաջեան Բ.
67. Տրդատ Ետուֆեան Բ.
- Պէշկովեան և Ղազարիս Բ.
78. Յարութիւն Մերձեմ—Գուր Բ.

(Գ . Վ Ի ՃԱՆԿ)

79. Ղուկաս Ետուֆեան Բ. 2
69. Յովհաննէս Ետուֆեան Բ. 2
70. Ստեփան Պէշկովեան Բ. 2

Հասարակող	ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆՆԵՐ	Մուշ
71. Կարապետ Հաջադեան	Բ. 2 Կարին	121. Ստեփան Պ. Պ. Փախադեանց
72. Մկրտիչ Մուրադեան	Բ. Պ 101. Մանուկ Սուլամեան	Տիկրիկ
Հարդրգայում	Բեկարան	122.
73. Յակոբ Կեմալեան	102	Չկրուն և Մարաշ
Երևանայի Սամարկոյ	Արևմտաուրդիս	123.
74. Օգոստե Խոստարեան	103. Բուրջե Կիսթի Ֆրանսեան	Բ. Տրայիգոն
Թոփրայում	Կիկրիկիս	124.
75.	104. Տեղբան Կիսթի Ֆրանսեան	Բ. 2 Պարտաու
Էյուս Ս. Էշիս և Ս. Ատառաճաճիկ	Սիկ	125.
76. Գարեգին Յ. Մեկրեան	105. Պետրոս Մուսարեան	Բ. Տիգրանակերտ
Կոյուն լիզի	Հարահար	126.
77. Ասափա Խիտաբեան	106.	Վան
Հաւար և Գյումի ղիշ	Այսրիկ	127. Սիմոն Մարտունեան
78. Յովհաննէս Կոստեան	107. Կարապետ Սահիբեան	Բ. Պ Արարան
Կոր ղիշ և Սրենիս	Բաղիշ	128.
79. Դադար Հովսեփեան	108	Հարկոյ և Այնթապ
Պարաու	Պրուուս	129.
80. Առատուր Գ. Մառապեան	109. Բրիտանուր Դազարեան	Սերասիս
81. Մկրտիչ Գ. Կոստեան	Երդիկիս	180. Մկրտիչ Մեկրեան
82. Յովհաննէս Կրճիկեան	110. Մեւթոն Հայանեան	Բուսուճիս
Բարակեանքի	Սևասիս	181. Կարս
83. Յարութիկ Չեմերեան	111. Համբարձում Սևաճեան	Բ. 182. Աբրահամ Յ. Այվազեան
84. Յարութիկ Գ. Տատեան	Բայու	Չեկիսճապ
(Ե. Վիճակ)	112. Յովհաննէս Աղճառեան	Բ. 183. Համբարձում Մարքրէլեան
Սամարիս	Երդիկիս	Գարաաիս
85. Աեքեան Պեկրեան	113. Յակոբ Խիթրեան	184
86. Աեաթի Բոլոլեան	Մանճրլիս	Ատանս
87. Էշիպար Մեկրեան	114.	135
88. Միսա Շափճեան	Հուճըն	Սըրիոյ
89. Յակոբ Բարադեան	115.	136. Մատթէոս Ակերեանեան
90. Յակոբ Ամասեան	Երդիկիս և Բարիոյ	Եօղրաու
91. Նաղարէթ Նահարդեան	116.	137. Լօթիկի Պալեօզեան
92.	Թ. քիտուոյ	Բ. Պ Մարաիս
93.	117. Տեղբան Գ. Սեմեանեան	138.
94.	Կեսարիս	Իզմիր
Խոսարիչ	118. Մատթէոս Մ. Այրապեան	Բ. Պ 130.
95. Առաքել Ամբուս Տարբի	Խարիերոյ	130.
96. Խաչատուր Պ. Միտաբեան	119. Յովհան Կաղան	Եղիպտոս
97. Այվազ Պեկրեան	Պարբեան	140
98. Ասրիկ Մարապեան	Բ. 120. Յովհաննէս Յովհաննեան	
99. Սարգիս Սրբաճեանեան		
100. Սիմոն Մկրտիչեան		

ՕՐԱԿԱՆՐԳ

Ա. Վերաքննութիւն Մտնանագրութեան. — Ժարտեակութիւն վիճարանութեան Բ. յօդուածայ որ սարտեակի բաղական մատակարարութեան տրանսպորտիւններն :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ստեանը բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին ի ներկայութեան 37 երեսօտանաց, որոց վերջին թիւն 47 ի յանդէպաւ :

4.

Բնդունելութիւն ատենագրութեան հասկերոց հասին

Ստեանագետ փառան նախնիաց Զ. նախ ատենագրութեան վրայ ի գլխապալթիւն հրաւրելոց զերեսօտանաներն :

ԱՆԻՊՄԱՆՆԵԱՆ Մ. ԷՑ. — Ստեանագրութեան 99 երես և Բ. սիւնակ. Ընտրելի երեսփոխանաց ցուցալին մէջ սխալ մը կայ, և զարմայեմաբ կղիտեմ որ ընտրելի գաւառական երեսօտանաց չարքին մէջ Արդիբղա վիճակն ալ բոց ցոյց պաւած է, մինչդեռ Արդիբղ շատանց հետէ իւր երեսօտանն ունի, որ ևս նմ. ինչպիսի որ ատենագրութեան ճարտար պաւած է.

րեսօտանական ընդհանուր ցուցակն ալ կհաւաստէ : Ուստի եթէ այս սխալն անուշադրութեան հետեանք է ինչպէս որ կկարծեմ, պէտք է անուշադրութեան ատնուի և ուղղուի :

ԱՏԵՆԱԳՊԻՐ ԷՑ. — Ալքսանեան ԷՖէնտի իրած սխալը սորդոտիս տպագրական սրխալ մ'է, որ սարղուած է ատենագրութեան մէջ :

ՔԱՓԱՄԱՅԵԱՆ Մ. ԷՑ. — Ստեանագրութեան 101 երես և Բ. սիւնակ. 11 ըզ տուլին մէջ ստագրական սխալմաբ « իւր զանի հոկալը » ըսուած է, որ պիտի ըլլայ « ուր զանի հակակալող կային » :

Նոյնպէս 107 երես և Բ. սիւնակ. ըսուած է. « Զայս ըսելով ատենագետ փառան բուէք զրա Քափամանճեանի տաւադարիւմ բարեփոխութիւնն, որ միտանյութեամբ մերժուեցաւ կային : Միտանյութեամբ մերժուիլը սխալ է. զի շատերը իմ առաջարկութեանս Դ նպատտ ըսէ տուլին. սխալ է գրուի և մեծագոյն մասաւր մերժուեցաւ » :

ԱՏԵՆԱԳՊԻՐ ԷՑ. — Այլևեմ և ինչպէս նոյն որուան ատենագրութեան կորէր կհատանեն որ

Քաթառանձեան էֆէնտիի առաջարկութիւնն ընդ-
ունելութեան համար քուէի դրուած միջոցին
ձեռք վերցնող չեղաւ, անոր համար միաձայնու-
թեամբ մերժուեցաւ ըսուած է :

Ատենադրութեան վրոյս ուրիշ դիտողու-
թիւն ընող չըլլալով, Ատենապետ փաշան քը-
ուէի դրաւ զայն, որ ընդունուեցաւ Ժողովին :

2 .

Իրացահարցիւն

Ատենապետ փաշան ծանուցանելով Ժողո-
վին թէ ազգային երեսակախոսներէն՝

Տ. Սուքիսա Քէյ Մայր Եեկեղեցոյ

Տ. Սահակ Սարգսեան

Մինն Պէյ Մադուտեան

Սենեքերիմ Էֆ Մանուկեան

Մինն Էֆ Միրայէլեան

զանազան արգելիչ պատճառներ ունենալով բա-
ցակց մնալու ստիպուած ըլլալնին նամակաւ
յայտած են, նշանակել տուաւ ներկայութեան
տուճարին մէջ :

3 .

Գայտադիր Քաշաքսիան Ժողովոյ

Ատենապետ փաշան՝ Վարչութեան Քաղ-
ժողովոյ կողմէն եկած մէկ յայտագիրը ներկա-
յայնելով ժողովին, կարգաց զայն, որ է .

Վսեմափայլ Ատենապետ փաշայ
Աղբ. Ժողովոյ

Ազգային Վարչութեան Նորընտիր Քաղ-
ժողովս կեդր. սնուակի ներկայ անձուկ վիճա-
կին բարբաճան պէտքն անհրաժեշտ դատելով,
իւր ուշադրութիւնը Տնտես. խորհրդոյ և Ելև-
մուկոյ Հոգարարութեան հետ համամտօրէն
կեդրոնական ընդհանուր տրոյ խնդրոյն նուիրե-
լաւ առթիւ Աղբային Ժողովոյէ կողմէ հաստատ-
ուած Տրոյ կանոնադրին 2 րդ յօդուածը բարե-

փոխելու հարին զդաց : Ըստ որում Սահմանա-
դրութեան 90 րդ յօդուածը կորսմադրէ որ ա-
մեն ազգային անհատ մասնակցի ազգային ծա-
խուց իւր կարողութեան չափովը : Սոյն ըսվո-
րուքէն կհետեի որ ընդհանուր տուրքն այնպիսի
վիճակի մէջ դրուի, որ հանրական դատնայ,
այսինքն ամեն աստիճանի և կարողութեան տէր
ազգայնոց ալ մատչելի ըլլայ : Իսկ տրոյ կանո-
նադիրն 8 աստիճան ցոյց կուտայ, ամենէն ըս-
տորին աստիճանը 25 դրուշ նշանակելով : Այժ
եզմտակաւ այդ ստորին աստիճանը տանելու ան-
կարող ազգայնք՝ որ թուով բաւական մեծա-
մասնութիւն կկազմեն, պիտի դրկուին իրենց
սահմանադրական պարտաւորութիւնը կատարե-
լու, այն է ազգային ծախուց մասնակցելու
պատուէն, միւս կողմէ կեդր. սնուակն ալ կը
կդրուի անոնց հանգանակիքը նպատուէն, որ
ըստ ամենայն հուսանահանութեան հաւաքուպէս
կրնայ մեծ գումար մը կազմել :

Ուստի Քաղ. Ժողովս Տնտես. խորհրդոյ
և Ելևմուկոյ Հոգարարութեան հետ համա-
խորհուրդ այն պարտաւոր նկատողութեան առ-
նըլով, հարկ դատնայ տրոյ կանոնադրի 2 րդ
յօդուածոյն բարեփոխութիւնն առաջարկել Աղ-
բային Ժողովոյէ, և խնդրել որ Աղբային Ժո-
ղովը բարեհաճի տրոյ 8 աստիճանները 12 ի վե-
րածել 25 դրուշի ստորին աստիճանէ վար 20,
15, 10 և 5 դրուշի աստիճաններ ալ սահմանե-
լով :

Քաղաքական Ժողովս այն կարեւոր ստա-
նդարտութիւնն Աղբային Ժողովոյէ հաստատութեան
և վճարն եմթարկելու առթիւ, պարտք կհամարի
նաև տրոյ բաշխման և հաւաքման եզմանակներուն
կանոնադրուպէս գործադրական հանգամանայը
մէջ տարիէ մը ի վեր փութով տեսնուած անցա-
նդութեանց էր մը տալու և տրոյ հասոյթն
անցապաղ արգիւնաւորելու համար Տնտես. խոր-
հրդոյ և Ելևմուկոյ Հոգարարութեան շարժելու
ազատութիւն և գործնական ձեւեր ցոյց տալու
ստիպուած ըլլալն ալ ի դիտութիւն Աղբային
Ժողովոյէ յայտագրեն :

Մասն. անհրաժեշտ եղած է տրոյ բաշխման
յոյցովներն և պարտաւորութեան գործն. տպա-

հովել, այնպէս որ Վարչութիւնը կարող լինի զանոնք շտապօրէն ստանալ և հաւաքումները փութացնել: Եւ որովհետեւ թաղ. խորհուրդին ընդ որոց վերագրած է տրոց կանոնադրին բաշխման ցուցակաց պատրաստութեան հոգը, մինչև ցարդ փորձով տար ցուցին որ կրեմք մի այնպիսի անյոճող կղանուին այս կարիքը գործն ի զլուխ հանել, Քաղ. Ժողովն հարկադրուեցաւ հրահանգ տալ Տնտես. խորհրդոյ և Եկեմտից Հոգաբարձութեան, ինքնին թաղային գործադիր մասնածողփեր ընտրելու և անոնց ու թաղ. խորհրդոց օժանդակութեամբ բաշխման ցուցակները պատրաստելու համար:

Երկրորդ՝ որոց հաւարման եղանակին գաւլով շոյն ընդարձակելու համար կանոնագրին տրամադրած միջոցներէն զատ ուրիշ միջոցներ ալ ի գործ դնելու հարկն երևան ելած ըլլալուն առջև Քաղ. Ժողովն չվարանկեցաւ այս մտայն ալ Տնտես. խորհրդոյ և Եկեմտից Հոգաբարձ. ծովեան հրահանգել որ ընդհանուր տարբն ըստ թաղային պատրաստեալ բաշխման ցուցակաց հաւաքելու համար հնարուոր և անհրաժեշտ դատուած ամեն միջոց խորհել և Վարչութեան հաւանութիւնն առնելէ ետև ի գործ դնեն, որպէս զի ընդհանուր տրոց արդիւնքն՝ որ մի մի այն պիտի զօրէ հախիչուել կեզր. անուակին անհուսասար երանուաքը, կարենայ ծամ յառաջ իւր փափաքուած վիճակին և նպատակին հասնիլ:

Քաղաքական Ժողովն աներկիցայ ըլլալով որ երկտական վիճակին ներկայ ներդրութենէն և անստորագրութենէն աշտտելու համար իւր թախած ճգանց մէջ Պատկառելի Ժողովոյց քաջալերութեան հանդիպելու անհիտրութենէն չլիտի վրիպի, կրկն թայ ամենայն վստահութեամբ ներկայ յայտագիրս մատուցանել Աղգային Ժողովոյց, խնդրելով և թախանձելով որ անմիջական վիճարանութեան և որոշման ենթարկելու Հարհ ընէ:

Մտմբ խորին յորգածօր.

Ի դիմաց Քաղ. Ժողովոյ Աղգ. Վարչ. ԲՈՒ. ԱՏԵՆԱԳԻԲ ՎԱՍՆ ԱՏԵՆԱԳԵՏԻ
 8. ՊՕՍԱՆԱՆ 8. ՄԱԳՈՒՄՅԱՆ

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՏԱ. — Քաղաքական Ժողովին յայտագիրն ինչպէս որ յետցիք, օրինական ծրագիր մ'է. այսինքն՝ արդէն Աղգային Ժողովոյ կողմէ հաստատուած օրինագրին մէկ կէտին միայ յաւելում և ուրիշ մանր բարեփոխութիւններ կարգուեալի, և որովհետև ստիպուղիանութիւն կրտայ և կ'ըմտանձնէ. Ժողովին ուշադրութեան կ'յանձնեմ. Դիւանին պարտքն է իրբև օրինական ծրագիր Նախարանութեան յղել խնդրելով հանդերձ այն Նախարանիչ դիւանն՝ որուն յրո՛ւլ անկ է, որպէս զի պատասխանն ընդ հուպ կամ տւելի պարզ ըսելով յաջորդ նախն անպատճառ բեյբ. իսկ թէ որ ծողփն աղգ, կրնայ այժմէն իսկ վիճարանութեան ենթարկել ստիպողականութիւնն ընդունելով:

ԵՆՈՍՈՒՅԵՏԱՆ 8. ԵՃ. — Կոտաւարկեմ որ անմիջապէս Նախարանութեան յղել յաջորդ նախն պատասխանն ընդունելու թէութեամբ:

ՇԱՏ ՄԸ ՁԱՅՆԵՐ. — Կրկինք Ետեալեան ԼՔէնտի առաջարկութիւնը:

ԻՌԹԻՃԵՏԱՆ 4. ԵՃ. — Կհարցնեմ թէ ո՞ր դիւանին պիտի յղուի:

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՏԱ. — Իրբև աղգային տրոց վերաբերեալ խնդիր Համարակալութեան դիւանին միայն անկ է յղել:

ԻՌԹԻՃԵՏԱՆ 4. ԵՃ. — Կարձեմ թէ օրինական խնդիր ըլլալուն համար Նախաձեռնութեան դիւանին առաւել կարտաձնի յղել:

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՏԱ. — Հիմնական նոր օրէնք մը չէ բնեւեղիլը, անոր համար Նախաձեռնութեան դիւանին յղուելու հարի չեմ տեսներ, այլ իրր լով երկտական խնդիր Համարակալութեան դիւանին յղել րան է:

Առննպստ փառային այն յայտարարութեան դէմ դիտորդութիւն ընող ըլլալով, Քաղաքական Ժողովն վերադիւրեալ յայտագիրն Համարակալութեան դիւանին յղուելու առաջարկութեան ընդհանուր Ժողովն:

4.

Կարձեալ յայտագիր Քաղ. Ժողովոյ

Ստեղծապէս փոշան՝ Վարչութեան Քաղ.

Ժողովոյ կողմէն եկած մէկ ուրիշ յայտագիրն ալ ներկայացնելով Ժողովին, կարգաց զայն, որ է .

Վ սեմափայլ Ա սեմապետ փաշայ

Անշուշտ Ձեր Վ սեմաթիւնը և Երեւաթիւն իսան էֆէնտիւններն իմացան այս վերջին օրերուս մէջ պատահած զէտքերն : Ասանց ամենէն ցաւալիներէն մէկը կրնայ համարուիլ անցեալ ուրբաթ օր խաւան բազմութեան մը Քաղ. Ժողովոյ խորհրդարանը գալով, ամեն սրտիստանք և յարգանք մէկ կողմ գրած՝ ծանր ճնշում բանեցնեն ընդդէմ Վարչութեան, անտեղի ու ստօրկնուտը պահանջու մներ՝ մինչև իսկ ապառնալիք ընելով և ազգային ամենակարեւոր խնդրոց վրայ ըլլալիք կարգադրութիւններն ու որոշումները խախտելով :

Ազգային Վարչութիւնն իւր պաշտօնը համայն ազգը ներկայացնող երեւաթիւնութեանն առած է, որ թանկագին աւանդ մ'է իւր ձեռքը, և զոր չկրնար սուանց իւր սրբազան սրբապետութեան զէմ մեղանջելու գոչել որ և է կուստիցութեան անկարգ կրից :

Քանի Քաղ. Ժողովս պարտք կ'անարի յայտնել Պատիտուէրի ժողովոյք, որ եթէ զլքւոյն բաղադրար բարոյական միջոցները չյաջողին արդէրու նոյնոյն ցաւալի հշտանց վերանորոգւելը, Քաղ. Ժողովս ցաւ ի սիրտ սխտի ստիպուի քաղաքային իշխանութեան զիմել, խառվարաբայ զէմ պատժական օրինաց սքամադրութիւնն ի դարձ գրուերու համար :

Մնամբ խորին յարգանքօր,
ի զինաց Քաղ. Ժողովոյ Ազգ. Վարչ.
ՓՈՒ. ԱՏԵՆԱԳԻՐ ՎԱՍԵ ԱՏԵՆԱՍԵՏԻ
Յ. ՊՅՅՅԻԱՆ Յ. ՄԱՅՈՒՄՅԱՆ

Յետ ընթերցման Ա սեմապետ փաշան կարծիք յայտնեց թէ Քաղ. Ժողովոյ այն երկրորդ յայտագիրն ալ Նոյնաքննութեան յիշել պատշաճ կ'երևի :

ԵՆՈՅՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՅ. — Ին կկարճեմ թէ

Նոյնաքննութեան յղերս խնդիր մը չէ այս վառն զի Քաղ. Ժողովն ինչ կրտէ իւր այս յայտագիրն մէջ. կրտէ թէ խոսեր մը մարդիկ անկարգութիւն յարուցին և Վարչութեան տեսնողիք գործերն արգիլելցին. տարակուս չկայ թէ այսպիսեաց զէմ մինչև վերջին աստիճան եթէ բարոյական միջոցներ գործածելով չկրնայ Վարչութիւնը զոտանք զտակ և օրինուտութեան կուչել իւր պարտքն է քաղաքական օրինաց զիմել : այս մնալին հրահանգ տարու ալ պէտք չկայ. այլ Վարչութեան պէտք է թողուլ որ իւր խաչնունութեան և ազգին սքամապետութեան պահանջած կերպով պէտք եղածը անօրինէ : Ա. Մեմ. Ժամանակ և ամեն երկրի մէջ տեսնուած է որ Վարչութեան հետ դարձ ունեցող կամ խնդիր մատուցանող անձինք եթէ օրինուտութեան ճամբու մէջ չներկայանան և չզիմեն, եթէ Վարչութեան արժանի եղած պատիտանքը չարահն, ինքզինքնին օրինաց առջև պատահանապետութեան կենթարկել : Սոյն նկատուելով խնդիրն այս առեանք թերեւ անգում հարկ չկար. սուտի կիրկնել որ Վարչութեան հրահանգ տալու դարձ մը չունիր այս խնդրոյն մէջ. իւր զիտնուելք բանն է թէ ինչոպէս պէտք է վարուի ասանկ պարագայի մը մէջ :

ՓԱՅԱՅԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Թէ որ Քաղ. Ժողովն Ազգային ժողովոյ ներկայ բարձուն Պատի առեւտարութեան 75 երեսին Ս. սիւնակին մէջ եղած սու պարբերութիւնը կարգար այդ յայտագիրը հաս չէր բերէր : Այսուստի յիշած պարբերութիւնս .

« Դատաստեաց և դատախարայաց մասին « Ա. Մեմ. Սրբազան Պատրիարք Հօր առաջարկութեան վրայ Գնահատուողովս կրկնէ թէ ոչ « միտցն դատաստե և դատախարայի, այլ և ամեն « նայն անհատ սղաջային՝ որ անհամարութեան « հակառակ կրբարկն. քաղաքներ՝ գիւղեր և « թաղեր վեր ի վայր կ'յուզեն : Ազգային Վարչութեան անհազանդ կշտանալին և անոր զէմ « դրոյտութիւն և արկուի կ'անեն, պէտք է որ « Վարչութեան առջև դատաստանի քաջալին, « և քննութեամբ յանցանքնին աստգուելին ետ « քնն բոտ օրինի պատժուին բնարդութեան

« կամ ընտրելով թեան իրաւունքէ զրիւելով, և « եթէ հարկ ըլլայ բարոյբարեան իշխանութեան ձեռքին ալ սէտք է դպրուին » :

Արիւոյ արդէն Արքայան Պատրիարք Հօր առաջարկութեան սղին էր, զոր Պատրիարքուհան առաջարկութեանց բնիւիշ յանձնարարմբ շտաբիելով գտած էր : Եւ արդարեւ օրինաւոր իշխանութեան դէմ եղած որ և է ցոյց մը տալու տոմարութիւն է . թէև տոննադրութեան մէջ մանրամասնարար գրուած չէ, բայց ես կ'իշխեմ որ Արքայան Պատրիարքն ըստ թէ ուրեմն և թէ զաւտուոց մէջ շտաբիւնիւնը պատճել տալու համար թարգրիր դրեմ մտանիշ չարիտի ըլլալով : Ժողովս ալ այն ըստ և հաստատոց Աջուր Բողանին այն յայտարարութիւնը : Ըսել է թէ Վարչութիւնն արդէն առած է Երեսօրհանութեան կողմէ այդ արտոնութիւնը և կարող է ի գործ դնել զայն երբ իւր բարոյական միջոցները սպառին . մտայն թէ բարոյական միջոցներն սպառելուն ատիճանը գիտնալու է :

ՔԱՔԱՄՍՃԵԱՆ Մ . ԷՃ . — Արդէն խօսք ուզած էի և Հորհանդեմ որ Փախազեան է Գնխտի իմ ընկերներուս բոլորն ալ ըստ . աւար համար հարկ չեմ համարիր նորին կրկին : Մտայն սա առաջարկութիւնը կ'յաւեցնեմ որ Աղբալին Ժողովս Արքայան Պատրիարք Հօր և Վարչութեան համար վստահութեան բռնէ մը տալով վերահաստատէ այն արտոնութիւնն որ արդէն արուած է իրենց :

ԵՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ . ԷՃ . — Մինչև հիմա թեր խօսողները չարանակ խօսեցան . թէ որ դէմ խօսող ալ կայ, սէտք է որ խօսի :

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Բ . ԷՃ . — Այննին հարկ չկար ատանկ խնդիր մը հոս բերելու :

ԵՈՒՍՈՒՅԵԱՆ Տ . ԷՃ . — Ըսել է որ Գլխաւորապէս Երեսօրհան ալ մեր ըսածը կ'հաստատէ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ . ԷՃ . — [Անկանապիտ Պաշտարան Ժողովոյ] Մեր պատուարժան ընկերներէն Ս . Փախազեան Երեսօրհան յայտարարոց թէ Վարչութեան ձեռքն արդէն օրէնք կար և սէտք չունէր այս խնդրոյն համար հոս դիմելու : Կարծեմ թէ քանի որ Վարչութիւն կայ, եթէ այդ օրէնքն ալ չունենար՝ զոյճեալ իրաւունք ունէր

ի հարկին սէտք եղած միջոցները գործածելու . այսինքն տղայոց կողմէն եղած անկայել յարձակումներու դէմ դէնք տանելու բարոյացին իշխանութեան դիմելով : Վարչութիւնը գիտնալով հանդերձ թէ այս իրաւունքն իրն է, զայն գործադրելէ առաջ հարկ տեսաւ ասանկ պարտականութիւն մը կ'առարկուէ համար ունեցած հայրենասիրական խղճահարութիւնը գալ Երեսօրհանական Ժողովին յայտնելու : Այնտես ալ պարտքն է կարծեմ, մեր ունեցած բարոյական գործութիւնները գործածել, որպէս զի իրենք ուրիշ ձև չառնուն և Վարչութեան հարկ չմտայ ուրիշին միջանտութեան դիմելու : Վերջապէս ըսել կուզեմ թէ Վարչութիւնն իւր սլոտիւր որ Աղբալին է, պահպանելու համար գիտէ որ դէն իւր իրաւունքը գործածել, և այս մտայնոր արտոնութիւն մը խնդրելու համար չէ որ հոս կ'ընենք, այլ միակայն մեր հայրենասիրական խղճահարութիւնը յայտնելու համար :

ՓԱՔԱՋԵԱՆ Ս . ԷՃ . — Երբ Վարչութիւնը կ'ըզայ թէ սէտք չունէր հոս գալու, հարկու ստիպողական արտոնումը մը եկած է

Ատենաբան Երեսօրհան ստիպուեցաւ կանգ առնուլ այս տեղ . վասն զի դուրսն սարսուղ խուսն բազմութիւն մը առանց մտից տոնակ ունենալու ունկընդիրներուն կարգն անցնելու համար ներս խուժեց :

Վրասնին հրուէրին վրայ Պատրիարքական փոխանորդ Հայրն ոտքն ելնելով բարձրաձայն յայտարարեց բազմութեան թէ Աղբալ օրէնք մ'ունեն որպէս համեմատ տոնակ չունեցողը չկրնար Աղբալին խորհրդարանը մտնել, ուստի և խնդրեց որ օրէնքը յարգեն և տոնակ չունեցողներն աւժամայն դուրս ելնեն :

Այս յայտարարութիւնն անսխալի մտաց բառ մտութեան կողմէն, և ոչ զք շարժեցաւ իւր տեղ դէն : Ասոր վրայ Պատրիարքական փոխանորդ Հայրը դարձաւ Գլխանին առաջակցեց որ նիստը դուրսնակ ըլլայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՔԱ . — Կանոնադրութիւնն էիս Ժողովին բարեկարգութեան և արահալու

Թեան հազը Սյրազոն Պատրիարք Հօր և իւր փոխանորդին յոնձնած է. քանի որ փոխանորդ Հոյրը գործնական նիստ կառաջարկէ, բռն է թէ Ժողովին բարեկարգութեան հարկը զնոյն կը պահանջէ : Ուստի գործնական առաջարկութիւնը քուէի պիտի դնեմ եթէ ո բըշ կրկնող մ'ալ գտնուի :

Նոյն առաջարկութիւնը կրկնուելով քանի մը երևակախոմանց կողմէ, Ստեռնապետ փառչան անոխճապէս քօ էի գրաւ, և Ժողովը միաձայն նուրթեամբ ՈՐՈՇԵՑՑ որ նիստը դրօք փակելուը շարունակուի :

Վրաներ Ժողովին այս որոշումը ունկնդիր քաղցութեան հարդարելով, հրահրեց որ ամենն ալ գտնու էինն, և քանի մը բողոքի մէջ բողմութիւնը պարզուելով՝ դռները փակուեցան :

ՓԱՏԱՅԵԱՆ Ս. ԷՅ. — [Ժարուակերպ]

Հարկաւ Վարչութիւնն արտաքոյ կարգի պատճառէ մը ստիպուած և խնդիրը հոս բերած է. Ժողովուրդն ալ հարկաւ արտաքոյ կարգի պատճառէ մը ստիպուած և Վարչական խորհրդարանը կրկնած է. ուստի հարկ է որ այս պարագաները բացատրուին Վարչութեան կողմէ, որոնք թերևս մեր միտքը պիտի պարզեն և մեր սրտերը պիտի հանգարուեցնեն :

ՏԱՀՊԱՏԵԱՆ Ն. ԷՅ. — Քաղ. Ժողովոյ

տեղեկագիրն՝ եթէ չեմ սխալիր, առանց խնդրելը բացատրելու հարցում մը ըրած է այնպիսի կէտի մը վրայ, որ արդէն իւր իրաւանց սահմանին մէջ է, և որպէս համար՝ ինչպէս արդէն բաղներ եղան և ես ալ անոնց կհամաձայնիմ, ամեննայն ոչնչոր չունենք Վարչութիւնը հոս զիմարտ.

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՅ. — [Ստեռնապետի ֆաղա

քական խորովոյ] Թող ներէ աստեռնապետ էՖէն. արին իւր խօսքն ընդմիջելուս. վտան զի սխալ է այն՝ զոր բուս թէ Վարչութիւնը հարցում մը բերած է. ոչ. մեր հարցում չենք բերած, այլ ըսկ ազգաբարոյութիւն մը, և ինչպէս պահ մը առաջ բացատրելի, նորէն կըսեմ՝ թէ մեր հայրենասիրական խղճահարկութիւնը յայտնելու նպատակաւ բերած ենք մեր յայտադիրը, ամենուս

ալ պարտքն է աշխատիլ բարոյապէս այդ անկարգ շարժմանց նորոգումներն արգիւելու համար :

ՏԱՀՊԱՏԵԱՆ Ն. ԷՅ. — [Ժարուակերպ]

Ինչպէս ըսի, մեր ընկերներէն ամենք պէտք չը տեսան որ ասանկ խնդիր մը Վարչութեան կողմէն հոս գտր, քանի որ Վարչութեան ձեռքն է ամեն բան ընել իւր բարոյական ազդեցութիւնը յարգել տալու համար : Բայց ամենք ես այս կէտին մէջ մեզի համաձայնելով հանդերձ, խնդրոյն կեղևը բանալ կտառաւորեն և պատճառները կրկնուեն թէ ինչու Վարչութիւնը հոս դիմած է, որպէս թէ չգիտնուով քանի մը շարքով է ի վեր հասարակութիւնը տան ու վրայ ընող այն անհիմն պատճառներն, որոյ համար գումարամբեր տեղի ունեցած և շատերը յուսուած՝ Վարչութեան դէմ իսկ տնտրման յայցեր ըրած են, ասոր վրայ Վարչութիւնն ալ ստիպուեր է այս յայտադիրը բերել մեզ : Ամենն ալ գիտենք որ Վարչութիւնը կարող էր օրինօք և իրաւամբ անհնապանօրէն դէմ քաղաքական օրինաց խտուրթիւնն ի գործ դնել տալու համար կտառաւորութեան դիմել. բայց Վարչութիւնը վստահուով որ շարահատուի թէ մասունչի դեր կատարած է, այս վերջին միջոյնն չգիտած հոս հարցում կրնէ. միթէ ներելի՞ է մեզ ազգային ներկայ միճակին մէջ այնպիսի սուտ լուրերու վրայ՝ որոնք հիմնական ազդեր մը չունին, խօսք բանալ հոս և վիճարկելու : Որեմն կեղրուկայնեմ թէ պատճառներուն վրայ Վարչութիւնէն բուցատրութիւններ պահանջուելու ամենին հարկ չը կայ, այլ պէտք է ձգել նոյն իսկ Վարչութեան՝ որ իւր բարոյական ազդեցութեանն աշխատի ազգին ստոճակ մտան ի գգատութիւն և ի կարգ բերել, և եթէ չյաջողի, այն ատեն քողաքական իշխանութեան ձեռքը պարտաւարտաւոր հոգալ :

ԱՏԵՆԱՍՏԵՑ ՓԱՏԱ. — Կանոնադրութիւն

նիս կպահանջէ որ ասանկ միջադէպներ օրտուս համ ժամանակ քանի մը ատենաբանից կողմէ փոխասաց կարգու թեր ու դէմ՝ խօսուելէ ետև եթէ խնդիրը չկրնայ վերջանալ, Նախարկնայութեան յլլի :

Արդ՝ մէկ քանի ատենորաններ բաւական խօսեցան ներկայ միջադէպին վրայ, որպէս խօսքերէն հասկըցածիս նայելով՝ ամենուր կարծիքը յայտ և էթ կամփոփի թէ անհնարանդները զըստ ցեղու համար երբ Արարչութեան ունեցած բարութիւնան միջոցները բաւական չըլլան, Արարչութեան սարսափարտութիւնն է իրեն յանձնուած իշխանութեան աւանդն անորան ստանելու համար մինչև իսկ սարսիկանութեան դիմել: Արարչութիւնն ալ ատոր պէտքն դրոյցած ըլլալը կազմարարէ հոս իւր ներկայ յայտագրովն. և ըստ որում շատերնիւր այդ արդարարտութեան իսկ պէտք չունենալը կիտարուանիր, ուստի կարծեմ թէ ժամանակ է միջադէպը դրոյցու ստեղծակցութեամբ թէ Արարչութեան յանձնուած որ իւր օրինաւոր իշխանութիւնն անարատ պահելու համար պէտք եղածն է դարձ զին ըստ ստեղծողին: Իսկ գալով այն վտանջութեան քուէին՝ որ ստաջարիւնեցաւ Արարչութեան համար, քանի որ Արարչութիւնն այդպիսի քուէ մը ուղած է, այլ արդարարտութիւն մը մնայն ըրած է, որուն անգամ պէտք չը տեսար, կարծեմ թէ այդ վտանջութեան քուէն ալ անկողը է: Եթէ այս մասին խօսք ուղղ չիւր, միջադէպը կը ցնէր:

ՄԱՆԿԱՍԱՐԵԱՆ Խ. ԷՑ. — Եւ կարծեմ թէ այս սրարարտային մէջ Արարչութեան համար վտանջութեան քուէ տակ պէտք է ժողովրդեան յուշեալ սիրտերը հանգարտեցնելու համար:

ՄԵԼԻՏԵԱՆ Մ. ԷՑ. — Վտանջութեան քուէն պէտք չեմ տեսներ:

ԻԻԹԻՃԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Կձայնակցիմ վտանջութեան քուէ պէտք չըլլալուն:

[Սրբուիք]

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կաղուչեմ, արտորին շիտթութեան մը հազիւ արդատեցանք, զոր չարցէր որ ներքին շիտթութիւն մը չիւնէ:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Հաճեցի՞ր՝ Ստեփանոսիս փաշա, խնդիրը բացատրել:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խնդիրը սորալ է՝ Արարչութիւնն իւր յայտագրին մէջ կը քի թէ

զէպը մը ստատեցաւ, որուն մէջ ժողովուրդն անարտանջ ցոյցեր ըրած է:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Դատ ըստ. մեր ալ հասկնալ ուղարձու ա՛ է թէ Արարչութիւնն ի՞նչ դարման ըրաւ ժողովուրդը հանգարտեցնելու համար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եսմ ժողովին կամ ըլլալը պէտք է հարցնեմ թէ կուզե՞ս այս մասին մեծաբանութիւն բանալ:

Չայս բարեւոյ Ատենապետ փաշան քուէն դրու, և ժողովն ամենամեծ մասամբ միճարաւ նոթիւնը դոյնէ ՌՐՈՇԵՑ:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Թող արձանաղըստի դոնէ թէ Արարչութեանն պատասխան ուզեցի և շնորհաւ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըստ որում երեսուխանութիւնը Արարչութեան յայտարարութիւնը ընկէ և միճարանութիւնը փակել որոշեց, ալ այնուհետեւ հարցում չիրար ըլլաւ. թէ որ անպատճառ հարցում ընելու հարկ տեսնող կայ, պէտք է դրուար ներկայէ զայն ժողովին:

Հիմա միջադէպ մ'աղ կոյ, այն ալ պէտք է վերջնացնենք. Արարչութեան համար վտանջութեան քուէ տուաւ ստաջարիւնութիւն ընող կայ, պէտք չիւր ըսող ալ կայ, թէև Արարչութեան կողմէ այդպիսի խնդիր մը եղած է: Կհրաւիրեմ խօսք ուղղեմն այս կէտին վրայ խօսել:

ՇԱՀՊԱՋԵԱՆ Ն. ԷՑ. — Մեր ընկերներէն տմանր ստաջարիւնցին որ Արարչութեան համար վտանջութեան քուէ տրուի, տեսնեց սակայն ըստ ցարտերու իրենց այս ստաջարիւնութեան նարատը կը: Կկարծեմ թէ վտանջութեան քուէ արաւ ճարիտներուն նարատին ուրիշ բան չէ, բայց եթէ սո թէ՛ քանի որ Արարչութիւնն իւր իրիզը հանգարտեցնելու համար հարցում մը ըրեաւ մեզի, այդ հարցման պէտք է պատասխանենք և յուշենք թէ իւր պաշտօնը խնդի ստոր և խնամտութեամբ կատարելուն մեք վտանջութիւն ունինք: Եթէ պատճառ մը չունենար Արարչութիւնն մեզի չէր դար հարցնէր: Բանի որ հարցուցայ, պէտք է վտանջութեան քուէով մը պատասխանենք:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Արարչութիւնն այլ

Հարցումը բերելով, մենք վստահութեան քուէ ինքրելու նպատակ չունի, ինչպէս որ Ատենա պետ փառան ալ պահ մը առաջ շոշախել տուաւ այս կէտը : Թէ որ ժողովուրդը հազարով կամ տասն հազարով ալ ձնչում բանեցուցած է ըսելով՝ այսօր վստահութեան քուէ տարու երկներ, առով ուրիշ բան ըրած չպիտի ըլլանք, բայց և թէ ցուցնել թէ Վարչութիւններս ախար է : Մենք մէկն ըսող չեղաւ թէ Վարչութեան վրայ վստահութիւն չունինք, ընդհակառակն մեք միշտ վստահ ենք . քանի որ Վարչութիւնն իւր այս յայտարարութեամբ մեզի զմեզուն ներքին պատճառը չհոճեցաւ յայտնել, ալ մեզ քան մը չը մար ընել : ոչ ալ քուէ տու :

ՄԱՐՏՈՒՅԵԱՆ ՍԵՂՈՒՅ ԷՅ . — [Սեղամ ֆաշ, Ժողովոյ] Բաշ, Ժողովը շնորհակալ կըլայ իւր ըրած աղջարարութեան երեւոխխանու կան ժողովէն քոտած ընդունելութեան ցոյցերուն համար . այդ իտի բուսական բաշարութիւն է մեզ և նշանակ մեր վրայ ունեցած վստահութեանը : Մեր վստահութեան քուէ չուզեցինք, և կառաջարկեմ որ քուէ չտրուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Որովհետեւ Բաշ, Ժողովը կողմէն վստահութեան քուէ խնդրող չը կոյ, մեծաւ մասամբ պէտք տեսնող ալ չկոյ, ուստի կզոցենք այս միջոցէն ալ, և կանցնինք Օրակարգին, վստահ ըլլալով որ Վարչութիւնն իր պարտը կ'ատարէ միշտ և աննուրբ :

Ստեանպետ փառային այն յայտարարութեան վրայ զիտողութիւն ընող չ'ըլլալով, Ժողովն անցաւ իր Օրակարգին :

ՕՐԱԿԱՐԳ

Վերաքննութիւն Սանճանարարեան . — Ես ռուսախորիւն Վիճարարեան յոյրաժոց բարակաւ մատակարարութեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Ինչպէս զիտէք, նոխորդ նստին Ուստիեան էֆէնտի թաղա կան նստարարութեան վերաբերեալ ծրագրին յոյրաժոց քննութեան ձեռնարկեցինք և

հասանք մինչ 6 ըր յօրուան : Հիմա 6 ըր յօրուանին է կարգն, որ է :

Յօր . 2 . — Առաջին անգամին կամ երրորթաշ . խորհուրդ չկոյ, թաղին առաւելագոյն հանգանակողներէն 10 հոգի, եթէ խորհուրդ կոյ նոյն կարգի անձանցմէ 5 հոգի խորհուրդին հետ միանալով, ընտրողական տական կկազմեն Բարոշին կամ Աւագերեցին հրահրանք ու նախագահութեամբ և կհանեն ընտրական գործողութեանց ըստ կանոնի :

Ներկայան ցանկը՝ որ սրբագրելի է, հաստատ թուով կը բաւէ :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ . ԷՅ . — Փոխանակ թաղին առաւելագոյն հանգանակողներէն ըսելու կառաջարկեմ որ Սանճանարութեան մէջ գործածուած բուն թաներով ըստ թաղին պատուաւոր բնակիչներէն :

ՄԻՐԵՒՄ-ԳՈՒԼԻՑ ԵՅ . — Այդ պատուաւոր բող Սանճանարութեան խմբագրաց կողմէ անուշաղբութեամբ սարլած է Սանճանարութեան մէջ . կրնայ մարդ մը քիչ հանգանակել և պատուաւոր ըլլալ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք . ԷՅ . — Պատուաւոր ըսելով միտակ ստակ ունենալուն համար պէտք չէ հասկնալ . ուստի ես կառաջարկեմ որ առաւելագոյն հանգանակող բաւերուն հետ միանգամայն յիշուին ազգային գործոց հմուտ փորձաւոր և քանիքան անձինք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Նոյն և առաջ բուն սանճանարութեան բողը քուէի կընեմ, ով որ կընդունի որ փոխանակ առաւելագոյն հանգանակողներէն ըսելու պատուաւոր բնակիչներէն ըստի, ձեռքը վեր վերցնէ :

Ժողովը չընդունեց պատուաւոր բնակիչ բաները զրուիլ ծրագրին մէջ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Իրկորդ անգամ քուէի կընեմ . ով որ կընդունի որ առաւելագոյն հանգանակող բաւերուն հետ կցուի՝ միանգամայն ազգային գործոց հմուտ՝ փորձաւոր և քանիքան բնակիչ բաւերը, ձեռքը վեր վերցնէ :

Ժողովն ընդունեց՝ միանգամայն ազգային

գործոց հմուտ՝ փորձառու և բանիրուն բնակիչ բուսերը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երկրորդ պարբերութեան մէջ՝ ներկայման ցանկը՝ որ սրբագրելի է, հաւատար թուով կրու է ըստած է . կյիշեցնէ որ Սահմանադրութիւնը ներկայման ցանկին համար եռասպտակի թուով բլլաւ կտրամադրէ, այս մասին դիտողութիւն ընող կայ :

Տ. ՄԱՏԹԷՍՍ ԵՊԻՍ. — Արդէն առաջարկած եւ որ փոխանակ հաւատար թուով ըսելու երկարատիկ թուով ըստի :

ՄԷՐԵԷՄ-ԳՈՒՆԻ Ե. ԷՖ. — Քանի որ ցանկը սրբագրելի է ըստած է, ինձ աւելորդ կը թուի փոփոխութիւն ընել . ուստի և անփոփոխ պէտք են մնալ « հաւատար թուով կը բաւ » բառերը :

Ուրիշ դիտողութիւն ընող ըլլալով՝ Ատեւապետ փաշան նախ Մատթէոս եպիսկոպոսին առաջարկած բարեփոխութիւնը բուէի դրու, և յետոյ Մերեէմ-Գուլի Էֆէնտիի ծրագրին բառերն անփոփոխ պահելու առաջարկութիւնը ըլլուէի դրու :

Ժողովը 12 բուէի զէմ 14 բուէով՝ Մատթէոս եպիսկոպոսի առաջարկած բարեփոխութիւնն ընդունեց :

Հետևապէս ամբողջ յօդուածը սրբագրուեցաւ սյուսէս .

Յօդ. 2. — [Բարեփոխեալ] Առաջին անգամին կամ երրոր թաղ . խորհուրդ չկայ, թաղին առաւելագոյն հանգանակողներէն և միանգամայն աղղային գործոց հմուտ՝ փորձառու և բանիրուն բնակիչներէն 10 հոգի, եթէ խորհուրդ

կայ՝ նոյն անձանցմէ 5 հոգի խորհուրդին հետ միանալով, ընտրողական տտեան կը կազմեն բարողչին կամ Աւագերկցին հրախրանօք ու նախողահաթթեալը և կհանեն ընտրական գործադրութեանց բառ կանոնի :

Ներկայման ցանկը՝ որ սրբագրելի է, երկգատիկ թուով կրուէ :

Սոյն պահուն Սրբաշան Նախագահն կարևոր գործով մեկնելու պարտաւարելին յայտնելով՝ ժողովարանէն հեռացած ժամանակ, երեսփոխանայ մէկ մասն ալ մի ղինի միայ մեկնելու սխալուն համար, Գիւանին առաջարկութեամբ մը նայեալ երեսփոխանայ թիւն համրուելով 36 հոգի մնացած ըլլալն ստուգուեցաւ, և Ատեւապետ փաշայի յայտարարութեան վրայ՝ օրինական ծրագրի որոշման համար սոյն թիւն անրատահուն համարուելով, մնացեալ յօդուածոց բնութիւնը ժողովին որոշման վրայ յաջորդ նախն ձգուեցաւ :

Ատեւապետ փաշան ժողովին կամբն առնելէ ետև յայտարարելով որ յաջորդ նիստը 15 օրէն սխիտ գումարի միւնայն օրակարգն ունենալով, ատեանը գոցեց ժամն 8 1/2 ին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Գ. Յ. ՄԵԼԻՔ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Ս. ԱՍԱԿԵԱՆ

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is difficult to decipher due to fading and bleed-through.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is difficult to decipher due to fading and bleed-through.

ԱՉԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԵՆ

ՆԻՍՏՐ.

13 ՕԳՈՍՏՈՍ 1876

ՆԱՍԻՂԱՆ. — Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ՄՐԲԱՉԱՆ (Ա. 1-12-15-17)

ԱՏՆԵԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇՍԱՍԻՆԵԱՆ

— 36 —

ԱՉԳԱՅԻՆ ԵՐԵՎՈՒՆԻՐ

ԿԵՐԻՆԱԿԱՆ ԵՐԵՎՈՒՆԻՐ

ԵՆԵՆԵԱԿԱՆՔ

1. Խորեն Արքեպիսկ. Կար Պէյ	Բ. Պ
2. Կարապետ Լալակ. Սեբրեան	Բ. Պ
3. Մատթէոս ,, Խաչիկչեանց	Բ. Պ
4. Արքիմոնիս Վ. Ռուբինեանց	Բ. Պ
5. Գարեգին ,, Թաթարեան	Բ. Պ
6. Խորեն ,, Կիրոյեանց	Բ. Պ
7. Հճանակ ,, Դիմաքեան	Բ. Պ
8. Յովհաննէս ,, Փափազեան	Բ. Պ
9. Կարոս ,, Սոսանեան	Բ. Պ
10. Պօղոս ,, Խոջատեան	Բ. Պ
11. Կոնստանտին ,, Արքայեան	Բ. Պ
12. Արխիմանդիտ Բ. Մամբրեան	Բ. Պ
13. Գէորգ Աթոբուկի	Բ. Պ
14. Գրիգոր Աճեան	Բ. Պ
15. Խորեն Փշխիվանեան	Բ. Պ
16. Յարութիւն Սարգսեան	Բ. Պ
17. Յովհաննէս Մկրտեան	Բ. Պ
18. Սուքիաս Ստեփաննոսեան	Բ. Պ
19. Սահակ Տ. Սարգսեան	Բ. Պ
20.	

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ա. Վ. ԽՈՍԿ)

Զուգարիտ, Կէլակի փառս և
Զուգարիտի դուրս

21. Գրիգոր Պէրլբեան	Բ. Պ
---------------------	------

22. Գէորգ Սիմոնեան	Բ. Պ
23. Խաչիկ Մանեարեան	Բ. Պ
24. Կարապետ Աղայեանեան	Բ. Պ
25. Համարձու՛մ Մազկուրեան	Բ. Պ
26. Միսայ Գափամանեան	Բ. Պ
27. Յովհաննէս Խոջատեան	Բ. Պ
28. Յովհաննէս Պոյանեան	Բ. Պ
29. Յովհաննէս Սարգսեան	Բ. Պ
30. Ն. Մազկուրեան Տորթօր	Բ. Պ
31. Պօղոս Պոսանեան	Բ. Պ
32. Ռուբինեան	Բ. Պ
33. Սարգիս Աղայեան	Բ. Պ
34. Սահակ Աղայեան	Բ. Պ
35. Սեմեօն Մանուկեան	Բ. Պ
36. Փշխիվանեան Տորթօր	Բ. Պ
37.	

(Բ. Վ. ԽՈՍԿ)

ՊԵՆՏԻՄԻՆԱՆ

38. Բարսեղ Հայանեան	Բ. Պ
39. Կարապետ Ս. Իսթիվանեան	Բ. Պ
40. Յարութիւն Մարգարեան	Բ. Պ

ԵՂԵՂԻՍՏԻՆ

41. Խաչատուր Դաւարանեան	Բ. Պ
42. Կարապետ Գ. Փափազեան	Բ. Պ
43. Մարտիկ Գրիգորեան	Բ. Պ
44.	

ԴԱՄԱՏԻՍ ԿԱՐԱՊԵՏ

49. Մկրտէ Պաշտօնաւորեան	Բ. Պ
50. Յովհաննէս Շիրազեան	Բ. Պ
51. Կիրիղոս Արամանեան	Բ. Պ
52. Տորթօր Փափազեան	Բ. Պ

(Գ. Վ. ԽՈՍԿ)

ՔԵՐՄԱՆ

Գրառիւմ փառս

53. Արիկ Ռեմեան	Բ. Պ
54. Գրիգոր Արևիկեան	Բ. Պ
55. Մարտիրոս Բ. Տիլիանեան	Բ. Պ
56. Միսայ Մանուկեան	Բ. Պ
57. Նուստ Գաղաթեան	Բ. Պ
58. Ստեփան Խոջատեան	Բ. Պ
59. Տեղեմաք Մ. Լալակեան	Բ. Պ
60. Խաչատուր Կարապետեան	Բ. Պ
61. Յարութիւն Կարապետեան	Բ. Պ
62. Գրիգոր Արապեան	Բ. Պ

ՄԻՆԱՍԵՐ

63. Կարապետ Պ. Պէրլբեանց	Բ. Պ
64. Յարութիւն Կոստանդեան	Բ. Պ
65. Յարութիւն Կոստանդեան	Բ. Պ
66. Յովհաննէս Արապեան	Բ. Պ
67. Միսայ Կոստանդեան	Բ. Պ

ՊԵՆՏԻՄԻՆԱՆ ԵՒ ԿԱՐԱՊԵՏ

(Գ. Վ. ԽՈՍԿ)

ԶՈՒՄԱՐ

68. Յովհաննէս Կոստանդեան	Բ. Պ
69. Ստեփան Արապեան	Բ. Պ
70. Ստեփան Արապեան	Բ. Պ

Բ. Բարսեղեան Թիւն առաջին :
Բ. 2 Բարսեղեան Թիւն երկրորդ :
Բ. Պ Բարսեղեան Թիւն ճանապարհորդ :

ԴԱՄԱՏԻՍ ԿԱՐԱՊԵՏ

45. Յովհաննէս Կահան	Բ. Պ
46. Յովսէփ Ս. Մազկուրեան	Բ. Պ
47. Սեբրեան Պոսանեան	Բ. Պ
48. Ստեփան Արապեան	Բ. Պ

Գատրդիոյ

71. Կորսպետ Շահապեան

72. Մկրտչ Մուրադեան

Դարբերայիտ

73. Յակոբ Ելմլիճեան

Էնիմանաղէ Սանարիոյ

74. Օզնէ Թեմասարեան

75. Թօփիզայիտ

76. Գարեգին Յ. Մելիքեան

Գոյրու լէլմէ

77. Աթախ Կիտապեան

Հիտար և Պյոյսնի զիւոյ

78. Յովհաննէս Կուրեան

Կոր զիւոյ և Սրէնիա

79. Ղազար Հոյուեան

Պալատ

80. Առատուր Գուշտաուեան

81. Մկրտչ Գ. Լուսեան

82. Յովհաննէս Կրճիկեան

Քարայկեօղիկի

83. Յարութիւն Զոնթրեան

84. Յարութիւն Գ. Տառեան

(Ե. Վիճակ)

Սանարիա

85. Աւերստե Պելիքեան

86. Աւետիս Բոյոբեան

87. Կրիտազար Մելիքեան

88. Մնաս Ճաֆնաֆեան

89. Յակոբ Քաղազեան

90. Յակոբ Ամասեան

91. Նազարէթ Շահապեան

92.

93.

94.

Խտաղիոյ

95. Աւարեւ Աւթուն Տիրբը

96. Խոչատուր Պ. Մրաքեան

97. Ոյթէոս Պէլլիճեան

98. Սարգիս Արապեան

99. Սարգիս Արբաշանեան

100. Ամեն Միլթայէճեան

ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆՆԵՐ

Էյարին

101. Մանուկ Ասլանեան

Քեօքաճևա

102

Աղրիանուցիւս

103. Ուսթն Կիմի Չէրուսեան

Նիկոկոյիս

104.

Ակն

105. Պետրոս Մրաքեան

Ղարանիար

106.

Ալարիեր

107. Կարապետ Իմաչիճեան

Բաղէշ

108

Պրուսա

109. Քրիստոստուր Ղաղարոսեան

Էրոյիկ

110. Մեւքոն Հարանեան

Սնախ

111. Համբարձում Ալմասճեան

Բայու

112. Յովհաննէս Ազնաւորեան

Երևիս

113. Յակոբ Խիթիճեան

Սանճըլլիս

114.

Հանըն

115.

Երզնկու և Բարեդր

116.

ԹԷրիտաղ

117. Տերզան Գ. Մնասեան

Կեսարիա

118. Մատթէոս Մ. Այվանեան

Խտարիերոյ

119. Յովհան Կաղճեան

Պալէքեաներ

120. Յովհաննէս Յովհաննէս

Սուշ

121. Ստեփան Պ. Պ. Փարիազեան

Տիկրիկ

122.

Զէյրուն և Մարաշ

123.

Տրապիզոն

124.

Պարտառ

125.

Տիպրանակերտ

126.

Վան

127. Մանուկ Մարտունեան

Արարանար

128.

Հալպ և Այերսայ

129.

Սիւստիս

130. Մկրտչ Մելիքեան

Ռուսնուս

131.

Կարս

132. Արբաշաճ Յ. Այվազեան

Զնիկաճագ

133. Համբարձում Սարգիզեան

Ղարախիս

134

Ատանա

135

Սրղիերոյ

136. Մատթէոս Այրաանեան

Եօզղատ

137. Լոթֆիթ Պաւլոզեան

Մարախիս

138.

Խզնիեր

139.

Եղիպտոս

140

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Վերաքննութիւն Մանճակադրութեան. — Չարեակիրութիւն Վեարակութեան Բ. յօդուածոյ
որ սրարուակէ բազմական մատակարարութեան տրամադրութիւններն :

ԱՅՆՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ստեանը բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին ի ներ-
կայութեան 38 երեսփոխանաց, որոց վերջին
թիւն 47 ի յանդեցաւ :

Ս. Մնն. Սրբազան Պատրիարք Հայրն անձ-
նական տիրութեան պատճառաւ բացակայ մը-
նալու ստիպուած ըլլալուն, ներկայ եկեղեցա-
կան Երեսփոխաններէն Տ. Մատթէոս Սրբա-
զան փոխանորդաբար նախագահեց այսօրուան
նստին :

1.

Քննութիւն տրամադրութեան նախընթաց
նստին :

Ստեանայեւ փաշան նախընթաց է. նստի
ատենագրութեան վրայ ի դիտարկութիւն հրատի-
րեց երեսփոխանները :

ՓԱՓԱՋՅԱՆ Ս. ԷՅ. — Երես 119 սիւնակ
Ս. իմ խօսքիս սա մասը՝ « որ եւ է ցոյց մը ա-
պատմութիւն է » պիտի ըլլայ՝ « որեւէ ասի-

րինաւոր ցոյց ապատմութիւն է » : Սոր ե-
տեւէն պիտի յաւելնայ . « Սյոք՝ Աղգային Վար-
չութիւնն ըստ օրինի ընտրեալ եւ հաստատեալ է
Երեսփոխանական Ժողովքս . ուստի անոր դէմ
սրեւէ ապօրինաւոր ցոյցեր ներելի չեն . պէտք է
որ Վարչութիւնն ըստ որոշման Երեսփոխանա-
կան Ժողովոյ այնպիսի ցոյցեր ընողները դատէ,
յանցաւորը գտնէ, և բարոյական պատիժներն
երբ անբաւական ըլլան, դիմէ առ Բ. Դուռն .
բայց քննելով և դատելով պէտք է որ գտնէ
յանցաւորը և ոչ թէ ենթադրական կերպով կամ
կրակն կոր ըսելով՝ յանցաւոր դատէ զոք » : Սյս
պարբերութենէն ետև պիտի դան ձնացեալ
պարբերութիւնները նոյնութեամբ . « թէ և ա-
տենագրութեան մէջ են » :

Նոյն երես սիւնակ Բ. խօսքս այսպէս պի-
տի ըլլայ . « Երբ Վարչութիւնը կզգայ թէ պէտք
չունէր հոս գալու, բայց կուգայ, հարկաւ ստի-
պողական պատճառով մը եկած է . . . » :

Երես 120 սիւնակ Ս. խօսքիս սա մասը
« Հարկաւ Վարչութիւնն արտաքոյ կարգի պատ-
ճառէ մը ստիպուած և խնդիրը հոս բերած է »
պիտի ըլլայ՝ « Հարկաւ Վարչութիւնն արտա-
քոյ կարգի պատճառէ մը ստիպուած այդ ար-
տաքոյ կարգի խնդիրը հոս բերած է » : Նոյն

խօսրիս յաջորդ մասին մէջ կոխաբ բառը յիմա՛մ պիտի ըլլայ : Եւ վերջին մասը պիտի ըլլայ . « Որոնք թերեւս այդ բերուած խնդիրը պարզեն և յուզեալ սրտերը հանգարտեցնեն » :

Երես 121 սիւնակ Ս. սա խօսրիս թէ « Հոսնեցէք Ատենուպետ Փաշա , խնդիրը բազմաթեմ » պիտի կցուի՝ « Որ գիտնանք թէ ի՞նչ է այն արտաքոյ կարգի պատճառն , որոյ համար ժողովուրդը յուզուեր է » :

Նոյն երես սիւնով Բ. Ստեփնն անգամի խօսրիս՝ « Ժողովուրդը հանդարտեցնելու համար » մասին պիտի կցուի . « Եւ ի՞նչ են իւր ձեռք առած բարոյական միջոցներն , որ սպառած ԸԼԼան » :

Երես 122 սիւնակ Ս. Խօսրիս վերջը տիտի կցուի . « Վասն զի չհստիցած բաներնու համար որեւէ քուէ չենք կրնար սալ » :

Ուրիշ գիտադո՞ւթ ինչ ընող չըլլալով Ատենուպետի թուէի գրուեցաւ և ԸՆԻՌՈՆՈՒԵՆՆԱՒ Ժողովէն :

2.

Ինքնագոյութիւն

Ատենուպետ Փաշան ծանուցանելով ժողովին թէ Ազգային Երեսօրհաններէն՝

- Տ. Կորապետ Ելոյիս . Սերովբեան
- Տ. Ներսէս Վրդպատ . Այւսնեան
- Տ. Արիստակէս ԲՆԿ . Մամբրէեան
- Տ. Խորէն » Փէհիլանեան
- Տրդատ ԷՖ . Փոսիազեան

անձնական տխարութեան պատճառաւ , և

Մկրտիչ Էֆէնտի Ետայեան

ճանապարհորդութեան պատճառաւ այս աւուր նստին բացակայ մնալու ստիպուած ըլլալին յայտնած են , նշանակել տուաւ ներկայութեան տուալրին մէջ :

3.

Հրատարական

Ատենուպետ փաշան նոյնպէս ծանուցանել

ով թէ ազգային երեսօրհաններէն Արմուշկերտանեան Տիգրան Էֆէնտին անձնական դրաղւմանց պատճառաւ հրաժարական գրկած է Երեսօրհանութենէ , կարգաց հրաժարագիրը և երեսօրհաններն ի դիտողութիւն հրատարակէ ետեւ տեսնելով որ դիտողութիւն ընող չկայ , բուէի գրաւ , որ ընդունուեցաւ Ժողովէն :

4.

Առաջարկութիւն Գալստիանեան Էֆ.ի :

Ատենուպետ փաշան ազգային Երեսօրհան Գալստիանեան Մինաս Էֆէնտիի կողմէն Գիւտնին մատուցուած գրաւոր առաջարկութիւնը ներկայացնելով , կարգաց զայն . որ է

Վսեմաշուք Ատենուպետ փաշա
Ազգային Ժողովոյ .

Ստանձնադրութեան մէջ Պատրիարք զըլլայն հրէ յորո՞տն՝ որ կը տրամադրէ պտղէն՝ « Ընդհանուր Ժողովը հրապարակաց գիր կուզարիէ Պատրիարք ընտրուած անձին , թանի մը անձանց ձեռք » կթէ Կ. Պօլսոյ մէջ է , և յատուկ հրաւիրակաւ , եթէ Կ. Պօլսն՝ դուրս տեղ է : Երբնոր Պատրիարքն այս հրաւիրակաց գիրն առնելով՝ Պատրիարքարան կուզայ են » , աւերադ , մոնաւանդ խիստ անցարտոր է իրեւ որեւէ . հետեւաբար թէ՛ ստոր և թէ՛ սյս առաջին զլիտն մէջ ստոր նման աւերադ և անպէտ տրամադրութեանց բարձու մը կրտաջարկեմ 13 Օգոստոս 76 Ա.ԳԷ . Երեսօրհան

Մ. ԳԱՓԱՄԱՆԱՆԱՆ

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — Այնուտիկ ստալար , կրթիւն մը՝ որ օրինական տրամադրութեանց կրեարբերի , ըստ կանոնի կը յգեւթ զայն մեր Նոյնաձեռնութեան Գիւտնին՝ որպէս զի տեղեկողրէ մեզ թէ նկատաւութեան արժանի է թէ ոչ :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Առաջարկութեան տեղը կրէ թէ ստոր նման աւերադ տրամադրութիւններ կան . բայց որո՞նք են այդ աւերադ

տրամադրութիւնները՝ չցուցնէր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այդ մեզ չվերաբեւ ըրի, տառնական կանոնին կտրամադրէ թէ որ: և է առաջարկութիւն որ գրով Կիւսանին կյանն նուի, ժողովին կարգադրուելէ ետեւ Կիւսանին կողմէն նախաքննութեան յղուի, որովչս զի ա. նոր կարծիքն առնելէ ետրը ժողովն սկսաք ե. ցածր տնօրինէ :

ՓԱՓԱՋԵՍԱՆՇՄ. ԷՃ. — Ետեւորեմ թէ ըստ կանոնի ժողովոյ կողմէն առնուլ սկսաք է նախ թէ սրբէոր կողմէ՞ Նախաքննութեան Կիւսանին յղել կամ ոչ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ժողովը դեռ անտեղեակ ինքորոյն ինչ ըլլալուն, չկրնար մէկէն ի մէկ որոշել թէ նկատման արժանի է կամ ոչ, ասոր համար Նախաքննիչ Կիւսանին կյսէ և ա. նոր կարծիքը կանոն: Այս է կանոնը. գալով այն կէտին թէ ո՞վ պիտի գրի տեղեկագրը Նախաքննութեան, կանոնը Առննապետին կը յանձնէ սոք գործողութիւնը. բայց ես ասեւ նապետական ամբարտաւանութիւն և սրահան ըլում չունիմ, ժողովն ինչպէս որ ազն՝ այնպէս կրնեմ :

ՓԱՓԱՋԵՍԱՆ Ս. ԷՃ. — Կանոնագրին Այբք յօդուածը կարգացեր. հնն յլման վերաբերեալ պարբերութիւններ կան, և ըստւած է թէ ժողովը կտրատանէ յղումներն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ժողովին ըերանն համարուելու սխառի ունի տառնապետան, անոր համար այդպէս ըստուծ է :

ՓԱՓԱՋԵՍԱՆ Ս. ԷՃ. — Ես այնպէս չեմ հասկնար. Ժողովին արտասանած յղումներն ըսեղով կանոնը յատկապէս ըսել կուզէ որ Ժողովը պիտի որոշէ յղել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կանոնը ըսել կուզէ թէ Առննապետը յանուն Ժողովին կյսէ : Կա. զաչեմ, Փախապետն էֆէնտի, չարկեր որ վրձարանութիւնն երկարի սպուտի խնդրոյ մը վրայ. կանոնը շատ աղէկ տրամադրած է սոս կէտը. կանոնը չնրեր որ որեւէ առաջարկութիւն միանգամ ժողովին կարգադրուելով անմիջապէս մերժուի կամ ընդունուի, այլ տրամարանօրէն արամադրած է որ նախաքննիչ զիւանին յղուի, և նա ցուցնէ Ժողովին՝ նկա.

տառնան արժանի է կամ մերժան և կամ օրոձգան. և որովչեառ տառնապետն ինչպէս ըսի, Ժողովին ըերանն կհամարուի, նա կյսէ յանուն Ժողովին, ինչպէս որ Յնք յօդուածը բացարձակապէս կտրամադրէ ասի :

Կայեմք սոս միջողւպը, և տնցնիք ուրիշ խնդրոյ :

5.

Հարցում Փախապետն էֆէնտիին :

ԱՓԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Թէ և դատար հարցում մը կայ Փախապետն էֆէնտիին կողմէն Կիւսանին յանձնուած, որ առ վարչութեան խառն ժողովն տղղեալ է, տակայն տակախին վարչութեան անգամներէն ներկայացող չըլլալուն՝ հարկ կըլլայ ստատել անոնց գաղտեան, և առ այժմ անցնիլ մեր Օրակարգին :

ՓԱՓԱՋԵՍԱՆ Ս. ԷՃ. — Այս բանի անգամ է որ կը ստատուի, հարցում կըլլայ վարչութեան և կրատի թէ հոս չէ որ պատասխանէ, սկտր է որ վարչութեան կողմէն ժողովին մէջ պատասխանողը ներկայ ըլլայ միւս :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը յիշեր արդէն որ աստիկն օրն նորընտիր Վարչական ժողովն ինպրեպիք որ ժողովիս մէջ իրեն ներկայացա, ցիչն ունենայ միւս. խոստացա, բայց այսօր Վարչական ժողովն նիստ կընէ եղեր. մալդ դրեցի որ ժողովն հրամայէ, պատասխան զըր կամ են թէ տրիպտական գրծ աւին և մէկ բաւարդէ կուգան : Անոր համար ըսի թէ այդ հարցումն ետրի թողլով անցնիք մեր Օրակարգին :

ՕՐՈՒՆԱՐԳ

Վկուքներդիւն Մաննաւարարեան. — Թառնակարիւն վիճարկարեան բաշական մատաւ կարարարեան տրամադրարեանց :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Օրակարգին ինչպէս որ գիտէք, թաղական մատակարարութեան տրամադրութեանց վիճարանութեան շարունա.

կաթիւնն է . մեր Ուսմանն էֆէնտիկ ծրագրին մինչև Երբ յօրւածը հանդերձ սրագրութեանը ընդունեցինք . այժմ Դրբ յօրւածին պիտի անցնինք, որ է՝

Յօդ . 7 — Ոչ որ ընտրուէլ տաւջին քուէարկութեամբ եթէ չատնայ բուէարկուայ թիււին կէսն աւելի բուէ՝ երբոր ընտրուայ մեծամասնութիւնը բուէի մասնակցած է :

Իսկ երկրորդ բուէարկութեան մէջ հասնմաստարան առաւելութիւնը կրուէ : — Սմենայի բուէարկութիւնն առաջին թէ երկրորդական՝ որով ընտրուայ բաւորըը գոնէ չէ մասնակցած իբրև անբաւական անկուեր է և կրկնել կը հարկուորի :

Թարական ժողով մը պիտի ընտրուի թուղեւոյ մէջ . ընտրողները գիտենք արդէն թէ ո՞չք պիտի ըլլան , վասն զի մեր անոնց հանդամանքն որոշեցինք . առաջին բուէարկութեան մէջ ընտրութիւնը բացարձակ առաւելութեամբ պիտի ըլլայ և երկրորդին մէջ համեմատական . տարայ ընտելացեալ ենք Սահմանադրութենէն , աւայիցն առաջին բուէարկութեան համար ո՞չ որ ընտրուէլ է եթէ չատնայ բուէարկուայ թիւին կէսն աւելի բուէ ; եթէ ընտրուայ մեծամասնութիւնն մասնակցած է , կրէ յօրւածին առաջին պարբերութիւնը . իսկ երկրորդ պարբերութեան մէջ , անկեանք բուէարկութիւնը , առաջին թէ երկրորդական՝ որով ընտրուայ գոնէ շատորոշ չէ մասնակցած , իբրև անբաւական անկուեր է և կրկնել կ՛արկուորի , ստի ինձ հակառակութիւն կը թուի : Այս կէտն պէտք է նոյն բացատրութիւն ապա կը մնայ մեզ վիճարանութեան ենթարկել օրինակոսն սկզբունքը թէ « բուէարկութեան թիւ առաջին և թիւ երկրորդ անգամին օրինաւորութեան համար ընտրուայ այսրանին կամ սցեքանին մասնակցութիւնը հարկուոր է թէ ո՞չ . այս կէտը Սահմանադրութեան արամանդածին տարբեր է , ուստի պէտք է ուշի աւշով նկատուի և վիճարանութեանն որոշուի :

ԱՅՏՅԱՅՏԵԱՆ Մ. ԷՑ . — Կը խնդրեմ Ատենապետ տիպաշա , անգամ մ'ալ բացատրելիք յօրւածին ինչ ըլլուր :

ԱՅՏԵԱՊԵՏ ՓՆՏԵԱ . — Իւրբանջիւր որ խնդրին որդէն իմաստասիրած է և հասկցած

կարճեմ . նորէն բացատրելու հարկ չեմ տեսնար : Այ որ դիտողութիւն ունի՝ պէտք է խօսի : ՓԱՓԱՅՏԵԱՆ Ս. ԷՑ . — Սմենայի հասկցած ենք , չափափեան էֆէնտիկն ալ հասկցած է . բայց թէ որ անգամ մը ծրագրին հեղինակը բացատրէ աղէկ կըլլայ :

ՌՈՒՍԻՆԵՏԵԱՆ ԷՑ . — Թիւ որ բացատրութեան պէտք կը տեսնուի , պարտաւոր եմ խօսիլ : Զայննր . — Հարկ չկայ :

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍ . — Բուէարկութիւնը ժողովոյ մը որովան նման գործողութիւն մ'է . որև իցէ թիւ բաղկացեալ ժողովոյ մը երբ կէսն մէկ աւելին ներկայ է , օրինաւոր կըլլայ . օրինակի համար՝ եթէ Ահ անդամն բաղկացեալ Քաղ . ժողով ունինք , երբ անոր անդամոց Ցը ներկայ են՝ նիտունքին օրինաւոր կըլլայ : Հիմա կատարարութիւն օր եթէ 200 ընտրող կայ թաղի մը մէջ , գոնէ 130ը բուէարկութեան մասնակցելու է , որպէս զի անոր կէսն աւելին մեծամասնութիւն համարուի . . .

ՌՈՒՍԻՆԵՏԵԱՆ ԷՑ . — [[Բեյիլետեր] Ոչ , այնպէս չէ . եթէ ընտրուայ թիւն 200 է , 101ը բուէարկուէ :

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍ . — Դաս ըստ , ստիպելուի պայման մ'է , որ բոլոր թաղերուն , մանաւանդ զաւաններուն մէջ բուէարկութիւն չկրնար կատարելու ճանցայ կը թանց : Ես իբր վերաքննիչ յանձնարարի տեղեկարար կառավար , կեմ որ բուէարկութեան մասին Սահմանադրութեան մէջ եղած արամադրութիւններն անկուարիս մնան , դեռ րիչերը հասկցած են բուէարկութեան և ընտրութեան ինչ ըլլալը . սիտի զայ օր մը անուշտ՝ որ ընտրուայ ամենաւ պիտի մասնակցին բուէարկութեան . բայց այսօր այդ յօրւածին ուժով բուէարկութիւնը պիտի զրկուի իրենց իրաւունքին . ուստի պէտք է որ այդ յօրւածը փոխուի և առ այժմ Սահմանադրութեան մէջ գտնուած արամադրութիւնը ինչպէս որ է՝ պիտի մնայ : Միանգամայն հարցում մ'ունիմ ծրագրի Հեղինակին . եկեղեցականայ ընտրութիւնն ինչպէս պիտի լինի և ո՞վ պիտի կատարէ : Այս կէտը բացատրուած չէ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՑ. — [Պատասխանելով] Ժ. Վովորդը :

Տ. ՄԱՏԹԷՆՈՍ ԵՊԻՍ. — Կրթ կարգն այդ կէտին գայ, խօսք ունի՞ր դարձեալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Լսելիք Մտտիկոս Սրբազանին զիրողութիւնը . և ըստ որում ուրիշ խօսք ուզող չկայ, կարտաւարիմ քուէի ենթարկելու բաց կէս մը կայ, զոր բուժարկութենէ առաջ կը վտարիմ որ ուշադրութեան անուր :

Չայեկեր. — Գեւ մեծամասնութիւն չկայ քուէարկելու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Աղղային Դողղվոյ որդւան ենթարկեալ խնդրոյն համար, եթէ վրանգամ ժողովն օրինաւոր թիւ չունենալով անկարող ըլլայ քուէարկելու, հետեւեալ նիտան կարող ըլլայ քուէարկելու : Կետեւեալ նիտան միեւնոյն խնդիրն օրակարգին մէջ բլլալն ետքը, սրեկ թիւ երեսօտիանայ բաւական է զայն բուժել կրէ՞ որ կամեողութիւնը : Ռատի մեք այսոր այս խնդրոյն վրայ ամենայն ինչ կրնանք որոշել սակայն կարտուութիւն չունիք անձադրելու . առ այժմ հիմ երեսօտեան ներկայ ենք . յուսամ թէ շատով օրինաւոր ներկայութիւն անգամոց կը յաջողինք ունենալ :

Ըսի թէ կէս մը կայ՝ որ պէտք չէ ուշադրութենէ վրիպի, վիճարանութեան ենթարկելու Կրթ յօդուածին երկու պարբերութիւններն մի կէտի նկատմամբ իրարու հակընդդէմ կերևին . առաջին պարբերութեան մէջ կրէ՞ թէ ընտրեալ չէ այն եթէ առաջին քուէարկութեան մէջ քուէարկուցայ թիւին կէտն աւելի քուէ չտասանայ՝ երբ ընտրողաց մեծամասնութիւնը քուէի մասնակցած է : Իսկ երկրորդին մէջ կրէ՞ թէ ամենայն քուէարկութիւն՝ որում ընտրողաց բաւորը դռն չէ մասնակցած, իրեւ անբաւական անխաւեր է և կրի՞նք : Այստեղ մեծամասնութեան համար ընտրողաց բաւորը կրպօննքութիւնն որ եթէ բաւական է քուէարկութիւնը վստերու կան համարելու, ըսել է ընտրողաց մեծամասնութեան մասնակցելու հարկ չմտոր . ինչպէս առաջին պարբերութիւնը պափօնելը կը նկատի ինձ կերակայ թէ այս երկրորդ պարբերութեանը առաջինը կը ընձուտ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՑ. — Ընդհակառակն կը հաստատուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ռերեմ կարպէճ, Ռուսոնեան Լէյնտի . շնորհ ըրելք բացատրել այդ կէտն :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՑ. — Ասոր բացատրութիւնը խիստ պարզ է . կը ցույց տայ երեսօտեան Լէյնտիներէն անմար խնդիրը լաւ չէն տեսած, ժողովի մը քուէարկութիւնն այլ է, ժողովրդի մը քուէարկութիւնն այլ է . իրաւ սկզբունքով մէկ են, բայց կանոններով կատարելն և իրաւ լաւ հետ չեն համեմատիր : Ամեն երկրի մէջ ժողովրդական քուէարկութիւններն երկու անգամով կիսատարին առաջին և երկրորդ քուէարկութեանը, մինչքեւ ժողովոց մէջ երկու անգամ քուէարկութիւն չկայ, այլ մէկ դարձ քուէարկութիւնը բաւական է խնդիրն սրաշեղ . իսկ ժողովրդական քուէարկութեան մէջ ըստ որում ամենը միշտ հան չեն, առաջին անգամին բացարձակ առաւելութիւն կրեատուի, և կրնայ ըլլալ որ երկրորդ քուէարկութեան հարկ մնայ այն ատեն քուէարկութիւնը չընդարձակելու համար համեմատական առաւելութեան միջոցն ընտրուած է . իսկ ինչ բանի վրայ հիմնուած է քուէարկութեան վստերանութիւնը, միթէ 2 կամ 3 քուէ ալ դան նէ պիտի ընդունուին, հարկաւ ոչ, անմիտ կամ անբան օրէնք մը չհաստատելու համար ընտրողաց բաւորը դռն մասնակցի ըլլաւով է երկրորդ պարբերութեան մէջ : Ասոր համար է որ ամեն երկրի մէջ ժողովրդական քուէարկութիւնն երկու անգամ կըլլայ, առաջինը բացարձակ և երկրորդը համեմատական, որ թէ և իրարու նոյն և նման չեն, բայց դարձեալ հիման մը վրայ հաստատուած են, և ինչպէս լաւ անմիտ օրէնք մը չընելու համար մեր ժողովին մէջ ալ այդպիսի հիմ մը գրուած է : Ժողովրդական քուէարկութեան մէջ երբ առաջին քուէարկութեանը շլմնայ և համեմատականի մնայ, ետքի մնացածներուն վրայ ըլլայ ըսելով քուէարկութիւնը շտարածուի ըսել է . բայց թէ՛ առաջին և թէ՛ երկրորդ քուէարկութեան մէջ թիւ մը կայ որ հիմ պետք է բանտի, և այս թիւն է ընտրողաց բաւորը՝ որ Երազարացի սահմանադրութեան մէջ կայ : Իսկ մեր Առաջին

նադրութեան մէջ չկայ : Յոկերին անմատչեան արգիւնքն սակէ առաջ քանի մը սեղաւտ սեւեր, եեցաւ, օրինակի համար 300 ընտրող ունեցող թագէ մը 12 կրով 7 բուէով ընտրուած կրեալ փոխան եկաւ մեր մէջ . այս պարագայներուն դէմն աննկաւ համար ըսած ենք որ ընտրողայ գոնէ բաւորըը մասնակցի . առաջին քուէարիութեան մէջ չենք փնտրուեր քաւորըն՝ անոր համար որ մեծամասնութիւնը մասնակցած ըլլայ . ըսել է թէ առաջինին մէջ աւելի խիստ և անաչառ է օրէնքն, իսկ երկրորդին մէջ քաւորը ըսւած է . անմիտ օրէնք մը չգրուելու համար է որ կարծեցի թէ երկրորդ պարբերութեան մէջ պէտք է այդ կէտը դնել : Այն պարսն բացատրութիւն քաւանիս կհամարիմ այս մասին :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՅ. —

Ռուսիեան էֆէնդաի սա Ստեփանուս փաշուն ստեան պատասխանը գոհացուցիչ չգտայ . ծրագրին մէջ զըտնուած օրը հակառական ինասոր չշարկեցաւ . կյուսում որ հետզհետէ հասկնալով կշուկայի, և խնայիրն ալ՝ որ Ռուսիեան էֆէնդոն է, կը պարտաւորի այնպիսի բարեր դործածել, որ օրէնքին տրամադրութիւնը սխալ չմեկնուի ապագային մէջ :

Օրէնքը ըստ որում ժողովրդին համար կը շինուի, պէտք է ժողովրդին հանդամանքը նըկատողութեան առնուլ և անոր համեմատ շինել . ինչ օգուտ այն օրէնքէն՝ որ գեղեցիկ սկզբունքներ ունի, սակայն անդործարդիկ է : Մեր Մասնատրութեան խորագիրներն աղէկ սրամաղքած են ժողովրդին քուէարիութեան վերաբերեալ յօդուածները . ըսեր են որ քուէարիութեան 8 որ առաջ ծանուցուի ընտրողաց, և թէ ընտրողաց և թէ ընտրեկեաց ցանկերը կրփոխին ի տես աննաւն, և դիտողութիւններ եթէ կան, ընդունին և որոշեալ օրը ընտրողը հրաւիրուին ի քուէարիութիւն . և որոշեալ ժամէն ետե եկած քուէն չընդունուի : Այս կերպով ժողովրդեան սահմանադրական իրաւունքն անբանաբարիկ պահուած է, իսկ թէ որ ժողովրդը չգործադրէ իւր իրաւունքը, ստոր դէմ բանի միջոց մը չէ տրամադրած, այլ միայն բարեբերը իրաւունքէն զրկած է : Իսկ արդի ծրագրէն մէջ կը սրամաղքուի որ ընտրողաց գոնէ

քաւորըը մասնակցի . և երբ չմասնակցի՝ քուէարիութիւնը անբաւական համարուի . լայց յիշուող ինչ ընել պէտք է՝ այդ չէ բան : պէտք է որ այս կէան ալ նստանստեալ ըլլար ծրագրին մէջ, որպէս զի վերաին անմիտ օրէնք մը ընդունած չըլլանք, ինչպէս ընդունած ենք և զեր Մասնատրութեան մէջ, որուն խորագրիւնեքէն մէկն էր նաեւ Ռուսիեան էֆէնդոն : Երբ ժողովուրդն Ս. Բ. և Վ. քուէարիութեան չմտնակցի, ինչ պիտի ընենք . մի՞թէ ժամկէտ դրեկով քուէ ստար պիտի բանք . այս կերպով բանի քուէ առնուլը անստեան քան չէ . այս ծրագրին ընդունելու և փարձով տեսնելու է թէ զօրծարդիկ է թէ ոչ : Ըստ իս բնական է ինչ միջոց որ ցուցցեք է Մասնատրութիւնը ժողովուրդն ի քուէարիութիւն յորդորելու համար . քուէարիութեան օրն ա ժամը և այլ պատգոյնները կանխու ծանուցանել, և որոշեալ ժամէն ետքը եթէ քուէ դայ կամ բողոքող զըտնուի, չընդունել այդ քուէն կամ բողոքը : Ասանկով ժողովուրդն ինքիւրմէ և առանց իւր ետեւէն մէկն ինչալու կանապարէ իւր քուէն տարու : Այս փորձն ալ տեսանք . անոք՝ որ առաջ անտարրեր կեցան և տեսան որ դուցած քուէները բաւական համարուելով իրենց չուզած մարդիկը ընտրուեցան, ետքի անգտովն փութակցին իրենց քուէները տարու : Ժողովուրդն ընտելալուցալ չիւր չառ և պիտի ընտելանայ հետզհետէ : Օրէնքին դործարութեանը :

Այլ, զտով ծրագրին այն կէանն՝ որ կրեմ թէ առաջին և երկրորդ քուէարիութեան մէջ եւ թէ ընտրողաց քաւորը մասը գոնէ չմասնակցի ընտրութիւնն անբաւական և անվաւեր համարուի, ըսի և դարձեալ կրեմ թէ դարեան մը ցուցուած չէ թէ ինչ ընել պէտք է անանկ պատգոյնի մը մէջ . եթէ դորմանը ցուցուած ըլլար, պիտի ըսի որ նստանստեալ է . . .

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՅ. — [Բեդիւնիան] Գարմանը դար ստեղծարկեցէ :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Ոչ . ծրագրին տեղը դուք էք . ուստի և դուք ըսելու էք դորմանը, որպէս զի անմիտ օրէնք մը ընդունած չըլլանք :

ուսջորիկք այլ մտան :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Ես դարման առաջորհելու սիրտսուսք չեմ : Ես սոս կըսեմ. **Ս.** տեևաարևս փուշա, որ երբ դուք այն ժողովին մէջ խնդիր մը քաշէի երկնորիկք, և Չ հորի ընդդէմ իի ձևուք վերցնէ, ու մնայեալ ժողովուհանք ձեռնադաշ ըլլան, ո՛չ ապաքին կընդունէիր այն քաշէն, և կըսէք « ժողովն որոշեց սպալեա կամ այնպէս » : Երբ ես ձեռնադաշ ըլլամ և քաշ չտամ, չտուած ատենս ինձմէ բռնի քաշէ կըսամք ուզել. բռնէ և ձեռնադաշ թնան իրաւունքը ու կոյ որ միշտ կ'որդարուի. այս իբրուստեքը պէտք է ընդունիր նուե թաղերուն հասմար, քանի որ հաս ընդունած ենք : Ի՞նչ իրաւունք թաղային ընտրողաց բունի քաշէ տար պիտի բռնէր, և շատերուն քաշարիութեան ըմանանակցելուն համար իրենց իրաւունքը ձանջող և պարձաբաջ մտան կատարած ընտրութիւնն անընդունելի և անվաւեր պիտի համարենք : Գիտե՛լ պէտք է նաե թէ սպաւհտե թաղային ընտրութեան իրաւունք պիտի ունենան անոնք որ թաղային ուղղակի տրաց կը մտնակցին, չետեաւոր պիտի գտնուին ընտրողներ որ կարծեալ թէ կըր քաշէ շտան, տարք ստիկալ ազատ պիտի հատարուն, ինչպիս կըսեալու իտանական ընտրութեանց մէջ տեսնուած է : Թաղային ընտրութեանց այլ չհասնակցիլ պիտի մտարենք, մինչդեռ ասիկ տասը թաղային ընտրութեանց համար ստակի խաւք չըլլալով, բաւական ընտրողք քաշէ կը մտնակցէին : **Ա.** սով ոչ միայն թաղային ընտրութիւնք դժուարութեանց պիտի հանդիպին և ետ պիտի մնան, այլ և մեր այս ժողովին մէջ պակասմ երեսիտեանաց տեղ ուրիշներ չպիտի կրնան գալ ընտրութիւնք չչաջողելով : **Այս** պարտադանքը նրկատելով կըսեմ թէ պիտիտի հիման վրայ դնելու ենք օրէնքն որ կարելի լինի գործադրել :

ԱՅՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — **Ա.** սպիկեան մը առաջ այս յօդուածին երկու պարբերութեան մէջ հակառակ թիւն մը նշմարեցի և ժողովին յայտնելն, որ նախ այն բացատրուի, և սարս ինքորցն օրինական կէտը վիճարանուի, ղիպուք թէ թաղի մը ընտրողաց թիւը հորիք է, և առաջին քաշարիութեան մէջ 100 կն 51 ը պէտք է մաս

խակցի սրպէս ղի ընտրութիւնն օրինաւոր հասմարուի. խի երկրորդ քաշարիութեան մէջ բաւարդին մասնակցութիւնը բաւական կհամարուի. այս է հակընդդիմութիւնը : Ինձ համար բաւական է առաջին պարբերութեան մէջն վերցնել այն կտորը, կամ ետքինը փոխել :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՅ. — Կարծեմ թէ տարաբաւական օրում մը տարբերած է :
ԱՅՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — **Ռ**՞րն է սխալը :

Չոյս ըսեցիլ Առեւտարաց փոխան կարգաց յօդուածին առաջին պարբերութիւնը, որ է

Յօդ. 7. — **Ոչ** որ ընտրեալ է առաջին քաշարիութեանը, թէ է չտուածայ քաշարիւտաց թիւին կէսէն աւելի քաշէ, Երբոր ընտրողաց մեծամասնութիւնը քաշէ մասնակցած է :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՅ. — **Այս** կտորը սրակասուոր է անպարբերական մէջ :

Իսկ երկրորդ քաշարիութեան մէջ համեմատական առաւելութիւնը կըսեմ : — **Ա.** մտայն քաշարիութիւնն առաջին թէ երկրորդական ոչ իրաւ ընտրողաց քաշարը դնել չէ մասնակցաց իբրև անբաւական անվաւեր է և կրիտել կը հարկաւորի :

ԱՅՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — [Իրկորք պարբերութիւնն ալ կարդայէ ետե] **Ռ**երկնն երկու տեսակ մեծամասնութիւն կը մտնուի. այս չիտե՛լ փաւորտելու համար կարծեմ ըստ կրկուց ըսել սրպղապիս թէ առաջին քաշարիութեան մէջ բաւարարական անակելութիւն ստացողը կընտրուի, և երկրորդին համեմատութեան ստակելութիւնը կը քաշէ, և որպէս ղի թէ առաջինին և թէ երկրորդին բաւական թուով ընտրուք մասնակցին քաշարիութեանց, կարծեմ քաշ է տրամադրել թէ « Քաշատեղը կընտրուի արտարատ մնաց ընտրողաց քաշէներ ընդունելու ո՛չ մէկ կամ երկու ժամ է ինչպէս կընտր մինչև դարձմ, այլ մէկ կամ երկու օր » և ապա քաշահամար կատարել :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Եթէ քաշարիութեան մէջ 100 կն 51 ը պէտք է մաս

Թեան մը մէջ ընտրողաց քառորդը չմասնակցի , միւս անգամ եւս քուէարկութեան հրահրելու է ընտրողները :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ իմ առաջարկած սրբազրութիւնս ընդունելի չէք դատեր , ե քուէին որտակաւանքը պահելու համար , կուզեք որ զէթ ընտրողաց քառորդը մասնակցի քուէարկութեան որպէս զի ընտրութիւնն փաւերական համարուի , այն ժամանակ ապէս պէտք է սըրբազրել Դրը յօրուածը « Բ » որ ընտրուել է առանց քուէից բացարձակ առաւելութեան Ա. քուէարկութեան ժամանակ , ե մնացորդաց ընտրութիւնը կը կատարուի համեմատական առաւելութեամբ Բ. քուէարկութեան միջոցաւ Ստիպն սը ե է ընտրութիւն փաւերական հոմարաւու հատար , քուէարկութիւնն թէ՛ Ա. ըլլայ ե թէ՛ Բ. պէտք է որ ընտրողաց գէթ մէկ քառորդն մասնակցած ըլլայ ե եթէ ընտրողաց քառորդէն պակաս թուով քուէարկու դաճուի , քուէարկութիւնը թէ՛ Ա. ըլլայ ե թէ՛ Բ. անփաւեր կը համարուի ե պէտք է կրկնուի . բայց այն կրկնուող քուէարկութեան ժամանակ , որ ե իցէ թիւ քուէարկուաց բաւ է ընտրութիւնն օրինաւոր համարուելու :

ՓԱՓԱՋԱՆ Ս. ԷՑ. — Այո՛ , գործնական է այդ . ես ալ կը ծայնակցիմ այդ առաջարկութեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ես առաջարկութիւն չեմ ուզեր ընել . իմ միտքս սրբազրելու հարկ ըլլալը ծանուցանել է ժողովին :

ՄԵԲԵՆԿ-ԳՈՒՆԻ Յ. ԷՑ. — [Յօշուածիկ առաջին պարբերութիւնը կարդալէ ետե] ըսել է որ եթէ թուի մը ընտրողաց թիւն 200 է , Յ1 քուէ չաւանդն ընտրուել չէ :

[Երկրորդ պարբերութիւն ալ կարդալէ ետե] ըսել է որ դարձեալ թուի մը ընտրողաց թիւն 200 սեպեալով կըր առնցով 50 ը մասնակցած է , կը բաւէ : Ահա այս է մեզ շիօթողն . կարծեմ թէ երկու բաւ եթէ վերցունենք կըմնաց . այսինքն՝ եթէ ըսենք «ամենայն քուէարկութիւն՝ որում ընտրողաց քառորդը գտնէ չէ մասնակցաց , կրկնուի է » :

Իմ առաջարկութեան փարի չորս տողը բըրբովին վերցնել է :

ՌԵԻԻՃԵՍՆ Կ. ԷՑ. — 50 ընտրող 51 քուէ չկրնար ալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ահա տակ իմ ըսած սրբազրութիւնս . [ե կարդաց նետակար]

« Բ » որ ընտրուել է առաջին քուէարկութեան եթէ չատանց քուէարկուաց թիւնն ինքն մէկ աւելի քուէ . իսկ երկրորդ քուէարկութեան մէջ համեմատական առաւելութիւնը կը բաւէ :

« Ամենայն քուէարկութիւն թէ՛ առաջին ե թէ՛ երկրորդական , որում ընտրողաց քառորդը գտնէ չէ մասնակցած , իրել անբաւական անվուներ է ե պէտք է կրկնուիլ : Բայց այն [կրկնուող] քուէարկութեան ժամանակ , որ ե է թիւ քուէարկուաց կըբաւ ընտրութիւնը վաւեր համարու համար թէ՛ առաջին քուէարկութիւն ըլլայ ե թէ՛ երկրորդ » :

ՄԱՐԿՈՍԵՍՆ Գ. ԷՑ. — Արդեօր առաջին անգամին ընտրողաց մեծամասնութիւն չպիտի փնտուուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կրբ որ ե է քուէարկութեան մէջ ընտրողաց գէթ քառորդ մասը անտարբերութեամբ մասնակից չ'եղու , քուէարկութիւնն անվաւեր է ըսելով պիտի կրկնուի , բայց կրկնութեան ժամանակ քանի քուէալ դայ բաւական պիտի համարուի . ե իրաւունքն ալ այս է կործեմ :

ՄԵԲԵՆԿ-ԳՈՒՆԻ Յ. ԷՑ. — Եթէ առաջին քուէարկութեան մէջ ընտրողաց քառորդ մասը չմասնակցեաց , ե ընտրութիւնն անբաւական համարուելով կրկնուեցաւ , միթէ այս կրկնութեան ժամանակ բացարձակ առաւելութիւն չպիտի փնտուուի :

Չայներ . — Անշուտ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ ուրիշ խօսք ուզու չկայ , կորուցած սրբազրութիւնս քուէի պիտի դնեմ . սրբազրութեանն առաջին մասը Սահմանադրութեան մէջ եղածին յարեմանն է , անիկայ քուէի ենթարկելու հարկ չ'կայ : Երկրորդ մասն է որ քուէի պիտի դնեմ . փոսն զի ահիկա Սահմանադրութեան մէջ չկայ ե նոր է : Չոյս ըսելով Ատենապետ փաւան քուէի

զբաւ արարչութեան երկրորդ մասը , որ է .

«Ամենայն բաւեարութիւն թէ՛ ասալին և թէ՛ երկրորդական , որով ընտրուող բաւարը զսեղ չէ՛ մասնակցած , իբրև անբաւական անվու-
ւեր է և պէտք է կրկնուի :

Դարմը ընդունց զայս միաձայն հաւանու-
թեամբ :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՅԱ . — Գանք այժմ սակէ ծագելիք հեռանաց առաջն առնելու կէտին վը-
րաց ալ խորհիլ . բաւեարութիւն մ'անվաւեր վճեւելով կրկնելու պարտաւորեցանք . եթէ այն կրկնութեան ժամանակ զարձակ ընտրուաց քա-
ռորդն չ'մասնակցի , ինչ պիտի ընենք : միթէ այն պարագայի մէջ իմ ըստմ օրինաւոր չէ՞ք զատեր . այսինքն կրկնելու բաւեարութեան ժա-
մանակ որ և է թիւ բաւեարիւրաց բաւական հա-
մարիլ ընտրութեան վաւերականութեան համար :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՅ . — Ստիկա կարծեմ պղտիկ-
յընեն է բոտի դրութիւնք . այսինքն քանի մը բաւեւ ընտրեալներ ընդունիլ . եթէ հին դրու-
թիւնը կանոնի մը տակ դնել է մեր միտքը , ա-
մեն ընտրողի պարտքն է իւր քաւն տալ . . .

ՓԱՏԱԶԵԱՆ Ս. ԷՅ . — [Ինդիքուտեր] Պարտք չէ՛ , իրաւունքն է :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՅ . — Ոչ . պարտքն է միան-
գամայն . վասն զի այն քաւնին տակ զօրծ կայ տեսնելու : Իմ դիտողութիւնն սոս է որ եթէ սպղին մէջ դանգատանայ անզի տուող հին վի-
ճակին դարման տալ կուզենք այս նոր դրու-
թեամբ , պէտք է որ երկրորդ պարբերութեան մէջ ընտրուաց քառորդ մասին մասնակցութիւնը միայն բաւական անպարի և անիկ դուր չըլլայ : Ուստի ևս կառավարիւմ որ ընտրուաց քառորդ մասն անպատճառ մասնակցած ըլլայ :

ՄԵՐԵՒՄ-ԳՈՒՈՒՆ Յ. ԷՅ . — Որ և է թիւ բաւեարիւրաց բաւական է բռնելու աստն եթէ թիւ մ'ալ սահմանենք և ըսենք թէ այս ինչ թի-
ւէն պոկասն անբնդանելի է , կարծեմ դժուա-
րութեանց աւելն աստ կըլլուք : Ուստի կա-
ռավարիւմ որ թիւ մը որոշուի :

ՓԱՏԱԶԵԱՆ Ս. ԷՅ . — Ես այդ փոքր-
թիւ բաւեւ ընտրեալներուն դէմ գանգատողնե-
րէն չեմ , վասն զի այդ գանգատները չիմ չու-
նին . եթէ ժողովրդեան ընտրուական իրաւունքը

կապտուած ըլլար , Լթէ ընտրութեանց ժամա-
նակ հարկ եղած ծանուցումն ու ընտրուաց և ընտրելուց ցանկերը կանխաւ պարտաւորուած և ներկայուած չըլլան , այն աստն եղած դան-
գատը չիմ մը կունենար : Պահ մ'ասալ ըսի
թէ Մասնակցութիւնը ժողովրդին ընտրու-
թեան համար իման մ'ալ դրած է ըսելով թէ որչաւ ժամէն ետե եկած քաւնեքն ու բա-
ւարները չեն ընդունուիլ : Ստի ժողովուրդը հետզհետէ ընտելացաւ օրկնրին զօրծաղոր-
թեան . հիմա օրենք մ'ալ դնել կուզենք ըսելով որ եթէ ընտրուաց քառորդ չ'մասնակցի , ընա-
րութիւնն անվաւեր պիտի համարուի և պիտի կրկնուի . բայց եթէ կրկնութեան ժամանակ ալ ընտրուաց բառորդին մասնակցութիւնը չ'ստջողի , ինչ ընելու է . այս կէտն էր որ Ատենայեւտ վաչան բացատրեց և բարեխմբել տալ ուզեց : Մասնակցութիւնն արդէն բաւեարութեան համար 8 օր աստջ ծանուցում տրամադրած է . երբ բաւեարութիւն մը անբաւական համարուի և կրկնել հարկ ըլլայ : 8 օր միջոց ևս պիտի տրուի , ընել է 16 օր չարեւակ պիտի ծանուց-
ուի . եթէ այս 16 աւուր միջոցն ետե ալ ժող-
վուրդը զարձակ անտարբերութեան մէջ գտնուի և իւր ընտրուական իրաւունքը չզօրծաղուի , ինչ ընել պէտք է : Ինծի կը թուի թէ իւր պատիժ բան մը ըսելու է . եթէ ըսենք որ աստնկ պա-
րագայի մը մէջ վարչութիւնը սէտք է ընտրել կամ ուրիշ թաղի մը յանձնել ընտրութիւնը , բան մը կը հասկնամ : Կամ որ և է անորոշ թեով ընտրութիւնը բաւական պէտք է համարիլ . կամ եթէ որ և է որչաւ թեով ընտրութիւնը բա-
ւական պիտի համարիլք . այդ որչաւ թեւէն շուտ թեով ընտրութեան դէմ միջոց մը պէտք է սահմանել . ևս կըսեմ թէ այդ սահմանու-
թիւնը որչաղորդանդները պատիժ մ'ալ պէտք է սահմանել :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՅ . — Ինչ որ ևս պիտի ըսի , նոյնը Պատկարեան էջի նոյն ինձմ առաջ ըսաւ . երբ թող մը անտարբեր կը գտնուի իւր պարտքը կատարելու և իւր թաղ խորհարդը չընտրել , երկրորդ անգամն ետե վարչութիւնը միջաւոր-
տելու և ընտրութիւնն ինք կառարկու է . ա-
սով ժողովուրդը կըլլուի անպարտք իւր պարտք-

քը կատարել փութալու և անտարբերութեան դուռը կցցցուի . իմ նորաստիս ալ ժողովուրդը վարժեցնել է իւր ընտրական պարտուց կատարման . ըստ էղաւ թէ այդ իւր իրաւունքն է և ոչ պարտաբ . ըսցի մէկ անտեւթեանք մը պարտաբնն ալ է , որովհետեւ իւր բուն զանազով աղգին գործերն ետ կնանն . ստոր համար երբ իւր պարտաբ չկտտարէ , վորչաթ թխնն ինք միջամիտեղով իւր կողմէ Թաք խորհուրդն ընտրելու է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՆՍ . — Թեպէտ և իմ առաջարկած միջոցիս անբաւարանութիւնն կատարելու հաւի յայտնեղով որ կրինեալ բուէարկութեան ժամանակ ևթէ ընտրուց քառորդին անտարբեր մնալովք բուէարկութիւնը երրորդէն հարկ ըլլար փոխանակ թաղեցւոյ՝ վարչութիւնն ըլլայ ընտրող թաղային Ժողովականոց ի պատիժ ընտրուց անտարբերութեան . և իմ պարտաւարութիւնն է բուէարկութեան դիմել և ժողովին օրոշումն հասկնալ , սակայն հարկ կը համարվիմ կանխաւ զեկտցանեղ ժողովին որ ամեն տեղ ընտրութեան մէջ վարչութեան այսպիսի իրաւունք տալին , նա մանաւանդ անոր որեւէ միջամտութեանն ու աղբեցութեանն ազատ մնալու զգուշութիւն կրկայ , և մեք մեզէն պիտի յանձնենք Վարչութեան այնպիսի արտօնութիւն մը որ կրնայ մանաւառ պարտադրուց մէջ անոր ձեռք ընէր մ'ըլալ կարեւր թաղեցու ընտրական իրաւունքը կատարելու եթէ շահ մ'ունենայ անկէ :

Այս պարագան ալ այնք է ոչաղբութեան առնուլ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ . ԵՑ . — Ստեղծագիտ փաշային ըստծք թէ և իրաւացի է . ստորք է որ օրինական անտեղութիւն մը կայ այն պարագային մէջ՝ որ վարչութեան միջամտութիւնը հարկաւոր կ'անարուի թաղային ընտրութեանց նը . կատարմը , վտան պիտանն ժողովին սկտոր է որ իւր օրինաւոր ազդիւրէն զայ և իւր սահմանին մէջ մնայ . սակայն ըստ որում թաղերն ալ չեն կրնար անիշխանութեան մէջ մնալ , և ըստ որում յերկուց չարեաց փորրազային է ընտրելի , ուստի աւելի աղէկ է թաղ . խորհուրդի մը ընտրութիւնը չյաջողած վարկիւնին վորչութեան կողմէ մտրթին մը դրուի թագին գործերը տեսնելու համար , քան թէ օրինական անտեղութեան

թեւէ զգուշանալու մտքը թաղի մը գործերն անտեղ թողալ և բռնել :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս . ԵՑ . — Մեր այս միջարտութեան մէջ կրտնամք որ խնդիրն բուէարկութեան ընդհանոր օրէնք մը սահմանելու մրայ է . որով պիտի ըլլան նոս . երեւոյթիանական ընտրութեան համար զուցէ ուրիշ կերպ մտածուի :

Չայներ . — Աչ ոչ . միայն թաղային ընտրութեան մրայ է . երեւոյթիանական ընտրութեան համար զուցէ ուրիշ կերպ մտածուի :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս . ԵՑ . — Եթէ միայն թաղական ընտրութեանց համար է . ուրեմն ինչոս այսչափ մտածուեք տեղի կրտնանն . ուր է վերաբնութեան էսիան պայմանն հանտրուած վարձատրութիւնը ով ըստ թէ թաղերն 7 , 8 բուէալ թաղական կրտնան . թաղեր կան՝ որ 300 , 400 բուէալ թաղ . խորհրդայ ընտրութիւնք կատարուած են :

[Պրնուկը]

Այնք որ կատարելեն նոր օրէնք մը սահմանել և ընտրուց գէթ քառորդին մասնակցութիւնը սահմանել . իրենց փոտ ըսնած են 7 , 8 բուէալ իսկ երեւոյթիանական ընտրութիւն կատարուած ըլլալ . ուրեմն այդ նոր օրինաց աւարտարկութիւնը սկտոր է պահել երեւոյթիանական ընտրութեան օրինաց միջարտութեան պատահուն : Եթէ խնդիրը միայն թաղական ընտրութեան մրայ է , սկտոր է ոչաղբութեան առնուլ թաղերուն ունեցած իրաւատրութիւնը և անոնց մինչև ընտրական իրաւանց միջամտելէ խորիւ սպաղայ զԺառարկեանց տեղի շատու և թաղեցուց իրաւունքն իրենց ձեռքն կրղաւ . չուէալու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՆՍ . — Կարծեմ թէ բաւականացի ընտրանուեցաւ խնդիրը . հիտ երկու առաջարկութիւն ունիք . առաջինն է կրկնեալ բուէարկութեան ժամանակ որեւէ թիւ բուէարկուց բաւական համարիլ . և երկրորդն է կրկնեալ բուէարկութեան ժամանակ ևթէ գործեալ ընտրուց գէթ բաւարդը չմանալովք բուէարկութեան

տրութեան, զոյն զարձակ անբուստիան հա-
մարել և երբեմնեւ ժամանակ ինօմանակ թա-
ղեցոյ՝ վարչութեան յանձնել թաղային ժողո-
վոյ ընտրութիւնը :

ՄԻՍՍՈՒԲԱՆ Ի. ԷՏ. — Թաղային բուկար-
կոնները կարճեմ թէ կարգով զրեւ զիտարները
և ստակ ստապները տխրի ըլլան. այսպէս է.
(Պյա, այն) բակ է թէ այն որ ստակ ունի
լոյս կարգով չգիտէ բակ չգիտի կրնայ սուր,
մէկն ստակ ունի, միւսը կարքով և երկուքին
մէկտեղ չգտնուած ժամանակ ընտրութեան
ուսմանը սխալ անձիւնայ. իսկ երբ ուղտած
քառորդ մասը չըմտայ՝ վարչութիւնն ինք սխալ
ընտրէ. լոյս վարչութիւնը քանի հոգիէ կրալ-
կանայ. թաղին ընտրուող քառորդին թաւոյն
հաստա՞ր է. ո՞չ. Այսպէս թաղին ընտրուող
ը 14 է, այս թիւը չիւտէր թաղին ընտրուող
քառորդն որ կրնայ զանի 10 է բողիկացած ըլլայ:
Այս կէան ալ նկատողութեան առնու
հարկ է :

ՆՈՒԲԱՆ Յ. ԷՏ. — Բայց Վարչութիւնն

Երեսօրհանական ժողովն ընտրած ըլլալով
Ազգին վտասնութիւնը կրիէ. հետեւապէս վար-
չութեան 14 անբաժնեւրն քանի մը հարցար հոյ-
այ արժէքն ունին :

ՄԻԼԻՅԵԱՆ Մ. ԷՏ. — Սահմանադրութիւնը
սրբապաշտ և կրասանց սիրուածը գծած է. բայց
մենք չենք ուղեր հետեւիլ անոր գործարարու-
թեան. վասն զի ստանաւ ինքնավ թէ թաղի
մը ընտրուող քառորդն չէ մասնակցած, վար-
չութիւնն այն թաւոյ սխալ զրիէ իր կրասան-
քին թաւ. խորհուրդն ինք ընտրելով Ը. Բակը
թէ ևս այսօր իմ թաղիս մէջ քուէ սուած եմ,
ուրիշներն չեն սուած, ինչու ես ալ անոնց հետ
գոտապարտութիւն և իմ ընտրական կրասանքս
զրկուիմ: Ուստի ես կատաճարիմ որ սրբա-
կայ և կրասանց սիրուածը չըլլա զործարարի:

ԱՊՐՈ Ս. ԷՏ. — Պարտաւանջ թաղեցոյ
ընտրողական կրասանքը Վարչութեան ձգելու
համար եղած առաջարկութիւնն ուրիշ նպատակ
չունի, բայց եթէ գտնանք ուղղութեան հրախ-
րել և սրբապաշտը սր իրենց ընտրական կրա-
սանքը գործարարեն: Միւս կողմն անիկա լսել
չէ թէ վարչութիւնն առանկ սրբապաշտի մէջ ըլ-

մահած կերպով սխալ վարուի. ո՞չ. այլ սխալ
քննէ թէ ո՞չք եմ թաղ. Ժողովական ըլլալու ա-
նիկ յարմարութիւն և տրժանիք ունեցող ան-
ձինքը. որպէս զի երկրորդ անգամի թաղական
քուէարկութիւնն ևս երրորդ Վարչութիւնն ինք
ընտրելու առիպուի, կրասանց սրբապաշտ ընտրու-
թեան մը հասնիլ:

Տ. ՄՍՏՅՆՈՍ ԵՊԻՍ. — Միշիբեան Էֆէն-
տի շատ կրասանք ունիք այն յայտարարութիւ-
նըն ընելու. վասն զի երբ 200 ընտրող ունեցող
թաղէ մը 10 վարչն մասնակցի, ըստ որում այս
թիւն ընտրուող բաւորը չիտղելք, հարկ տի-
րուոյ Վարչութեան միջանակը, և հետեւապէս
քուէարկութեան մասնակցող ծոյն 49 հոգին ուի-
տի զրկուի իր կրասանց վայելքովն: Այս կէ-
տը մեղաւորները հասարակութիւն է ընենք որ քուէ-
արկութեան մասնակցող թաղեցիկը ալ միանան
Վարչութեան հետ թաղային ժողովականայ ընա-
լութիւնը կատարելու համար, սրով զրկուող
թեան տեղի չմտար:

[Հաստատեալ ձայներ]

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՏ. — Վերջին խօսքն իմն է.
թաղային ընտրութեան, մասին վարչութեան
միջանակութիւնն անընդունելի է ըստ իս: Այսրն
էֆէնտիկ այս առաջարկութեան կցորդ՝ սա ա-
ռաջարկութիւնը կրնիմ որ երբ երազի մը ընա-
րութեան մէջ քուէարկութեան երկու փորձն
ետե քառորդ ընտրուող մասնակցութիւնը սրա-
տի, երկրորդ անգամի ժամանակողները ընտրու-
ղական ժողովն հետ միանալով քուէարկութիւ-
նը կատարեն: Այս կերպով Վարչութեան մի-
ջանակութեան հարկ չմտար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երկուք էր առաջար-
կութիւնը՝ հիմա երեք եղաւ, այս երեք անու-
ջարկութեան փոյ ժողովը քուէարկութեան հը-
րու իրելէ առաջ սրբապաշտ կատարիմ հարցնել ծո-
ղովին թէ արքեպօ կուզէ՞ վիճարանութիւնը
փակել:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՏ. — Երբ առաջարկու-
թիւն եղաւ. անոր վրայ ալ չիտաւած ինչպէս
կուղեր վիճարանութիւնը փակել: Կէթ թաղի մը
ընտրողներն երկրորդ քուէարկութեան մէջ ըլ-

նաւ մասնակցող չըլլայ, ընտրողական ժողովը միմակ կը մնայ, և այն ատեն ո՞վ տխուր միանայ ընտրողական ժողովին հետ քաւարկութիւնը կատարելու: Այս ոչ խնդիր մ'է. օրհնրին ամէն կողմերը նայել պէտք է, որպէս զի պակաս տեղ մը չմնայ. բռնէ՛ք որ դարձեալ հոն տխուր գոյ յանգի, այսինքն՝ որեւէ թիւ քաւարկուց բաւական տխուր հատարուի:

Ատենապետ փառան սրատախանկով թէ ժողովին զիտնալու բանն է վիճարանութեան փակուած կամ շորունակութիւնը արտառանել, քաւէի դրաւ խնդիրը և ժողովը միճարցոյն մաստիք վիճարանութեան փակուած ընդունեց քաւէով. այնուհետեւ Ատենապետ փառան հըրաւորեց զժողովն՝ արդէն եզած երեք առաջարկութեանց քաւարկութեանը պատրաստուիլ. ուստի նայի՛ համատարեւ ներկայեց նոյն առաջարկութիւնները հետեւեալ կարգաւ.

Ա. Երբ քաւարկութիւն մը անբաւական համարուելով կրկնել հարկաւորի, և կրկնեալ քաւարկութեան ժամանակ եթէ ընտրողաց գունէ բաւարդին չլուսնակցելովն՝ քաւարկութիւնն դարձեալ անբաւական համարուի, երրորդ անգամին որ և է թիւ քաւարկուց բաւական համարել ընտրութեան վաւարկանութեանը համար:

Բ. Երբ քաւարկութիւն մը անբաւական համարուելով կրկնել հարկաւորի, կրկնեալ բըւէարկութեան ժամանակ եթէ ընտրողաց գունէ բաւարդին մասնակցութիւնը դարձեալ չգոյանայ այն ատեն կեղտոտական վարչութեան մնայ ընտրել զժողովին ժողով:

Գ. Երբ քաւարկութիւն մը անբաւական համարուելով կրկնել հարկաւորի. կրկնեալ բըւէարկութեան ժամանակ եթէ ընտրողաց գունէ բաւարդին մասնակցութիւնը դարձեալ չգոյանայ, այն ատեն՝ երկրորդ անգամի քաւարկութեան մասնակցող թաղեցիք ընտրողական ժողովին հետ միանալով քաւարկութիւնը կատարեն:

Յետ ընթիկըցան Ատենապետ փառան ծանայց որ ըստ կանոնի նայի՛ առաջարկութեանց ամենէն վերջինը քաւէի տխուր դրուի, և երբ պատրաստուեցու երրորդ առաջարկութիւնը բըւ

ւէի դնել, Ատենապետ կ'ընտրի՛ որ նոյն ատաւարկութեան տեղն էր, ետ կոչեց գոյն, որով փոխանակ երեքի՛ երկու առաջարկութիւն մնայ քաւէի դնելու:

Այնիջապէս Ատենապետ փառան երկրորդ առաջարկութիւնը ձեռք առաւ ընկելով թէ Ապրո կ'ընտրուի առաջարկութիւնն է այն:

ՓԱՓԱԶՅԱՆ Ա. ԷՅ. — Աչ. ի՞նչ է այն առաջարկութիւնը:

ԱՊՐՈ Ս. ԷՅ. — Ես չեմ ուզեր. քաւէի թող ըլլայ:

ՓԱՓԱԶՅԱՆ Ս. ԷՅ. — Առաջարկոյն ևս եմ, բայց պաշտօնաւորն դուք էք:

Հետեւապէս քաւէի դրուելով նոյն երկրորդ առաջարկութիւնը, 10 ծայրից դէմ 17 ծայրով ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժողովին որով առաջին առաջարկութիւնը քաւէի դրուելու հարկ չմնայ:

Տ. ՄԱՏՁԵՐՈՍ ԵՊԱ. — Ես այս սուտակ ընտրութիւն մը վարչութեան յանձնուելուն կողմ չեմ. ուստի և այս մասին եզած առաջարկութեան ընդդէմ քաւէ տուած ըլլալու կողմն որ արձանագրուի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Կանոն է Երրորդ յի մէջ որ ծանրակշիռ խնդրաց բաժան ժամանակ՝ երեսփոխանաց մեջն՝ ի նպատակ և ընդդէմ քաւէ տուողներուն անուաները յայտնապէս կ'ընտնակուին. որպէս զի ընտրողը և Աղբն համարեն վերահասու ըլլայ երեսփոխանաց խորհրան չի բին կարճեացը: Երբ կանոնագրութեան մէջ չկայ այդ տրամադրութիւնը. ուստի ներկայ պարագային ուրիշ, յորում Մատիկոս սրբազան կ'առաջարկէ իւր ընդդէմ քաւէ տուած ըլլալու նշանակել, կ'հարցնեմ ժողովին. եթէ կընտրուի թեր ու դէմ քաւէ տուողը անուանելը նշանակել, կը դարձադրենք. և նաև իրք յաւերած կանցուններ զոյս մեր կանոնագրութեան օրինաց կարգը, յետ այսորիկ դարձադրելու ըլլալու համար:

Չոյս ընկելով Ատենապետ փառան միմանկեալ կերպով քաւէի դրաւ հակառակ և ի նըպատակ քաւէ տուողը անուաները անուանողութեան մէջ յայտնապէս նշանակելու խնդիրն, որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱԻ Ժողովին:

ՄԵՐՅԵՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՅ. — Ես ուզեմ նէ

արձանագրել կուտամ իմ անունս, չուզեմ նե արձանագրել չեմ տար :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Ժողովարդն ալ ու ղե՛ն, բռէ կուտայ, չուզէ նե, բռէ չտար. ի՛նչ կրաւունքով զոյն բռնի բռնարկելու օրէնք ե պատիվ կը Գնէք :

(տրմաւեր)

Այս միջոցին Փախաղեան ե Մելիքեան Մ. ԼՖԻնտիներ մէկ կողմն, Մկրտչ-Պալեան ԼՖԻնտին մյուս կողմն իրարաւ դէմ բողբոքներ բառնալով տուեանք սոս մը տղմկոյնց կերպաւ լանք ստացաւ. բայց Առննապետ փաշան շատով կրկուս կողմն ալ ի հանդարտութիւն հրատարակ յայտարարելով թէ երբ ե ուր որ բռնի կը խօսի, ալ այնուհետեւ ոչ որ իրաւունք չունի բողբոքելու :

Ահաւասիկ հօրատակ բռնէ տուղնբունս անուանք՝

- Տ. Մատթէոս եղիտ. Իղմիրեան
- Տ. Էջնիկ վարդապետ
- Տ. Գրիգոր բաշանոց Ալէկեան
- Յակոբ ԼՖ. Խեթիճեան
- Մկրտչ » Մելիքեան
- Խաչատուր » Մարտիրոս
- Մնատ » Ճաֆճաֆեան
- Ալիբան » Պէշիքեան Կալք :

Առննապետ փաշան զտանալով ի կողք խնդրոյն. ծրագրին Է. յորումն անբողջ յետապայ կերպիւ սրբազրուած ըլլալ ծանօց ե կարգաց, որ է՝

Յօդ. 7. — Աչ որ ընտրեալ է անուղին բռնէ արկտիկանոր եթէ չտանայ բռնարկուաց թիւ լին կիսն մէկ տեղի բռնէ. իսկ երկրորդ բռնէ արկտիկան մէջ համեմատական անուեղութիւնը կրուէ :

Ալևնայն բռնարկութիւն թէ՛ անուղին ե թէ՛ երկրորդական, որով ընտրողաց բառարդը գոնէ չէ մասնակցած, իբրև անբաւական անվտեր ե ե սկտք է կրկնուիլ : Եթէ այն կերպ նութեան մասնակց զորքնու ընտրողաց գոնէ բառարդին չմասնակցողին ընտրութիւնն անբաւական մնայ, երրորդ անգամին համար փոխա-

նակ թողարկան ընտրողաց կեդրոնական վարչութիւնը կընար զիմապայն ժողովական :

Չայնր. — Պար է ստժամանակեաց բաւորն ալ յաւելցնել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Ի՛նչ կը համինաբ ամժամանակեաց բառով :

ԻԽԹԻՆՃԵԱՆ Յ. ԷՑ. — Ըսել կուզենք որ վարչութեան կարգեալ Թաղ. ժողով մը երեք չար տարի չունելու համար ամժամանակեաց բառը դնել պէտք է :

ԳԱՓԱՄԱՋԵԱՆ Մ. ԷՑ. — Փոխանակ միայն ամժամանակեաց չտըլու, սրբորութիւն մ'ալ յաւելցնելու է սա խնստով թէ այն օրը՝ յորում թաղեցին իր ընտրական իրաւունքը զորժողովն ուզէ, կրապիլ վարչութեան զրաճը :

ՄԵՐԵՆՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՑ. — Գաղտնահանան ԼՖԻնտի լուսմին ես ալ կ'ամանայնիմ :

ԱՂԵՃԱՋԵԱՆ Է. ԷՑ. — Վարչութիւնն այդ ամժամանակեաց Թաղ. ժողովը դնելէ ետե սկտք է հետադուս թէ ինչո՞ւ թողնելք չեն մասնակցած բռնարկութեան :

ԻԽԹԻՆՃԵԱՆ Կ. ԷՑ. — Առժամանակեայն մասին Գաղտնահան ԼՖԻնտի տաւաբարկած պարբերութիւնը կընդունիմ. այրիքն՝ վարչութիւնը Թաղ. ժողով մը դնելէ ետե երբ թաղեցայն կրկն խնդիր տրուի թէ պտտատա են իրենք ընտրել, այն ոտեն իրենց թողուի ընտրութիւնը : — Միայն վարչութեան միջամտութեան մասին զրուած այս օրէնքին մէջ տարբերութեան ալ յաւելցնել կրաւարկեմ որ երբ երկու անգամ ընտրութեան վարչէն ետե թաղեցայն ընտրութիւնը չչաճողի, ե երրորդ անգամին համար վարչութեան մնայ, չտըլու թիւնը նախ քան զընտրութիւն թաղին վտասնութեան արժանի անձինքը հրատարակով թնութիւնընէ թէ ի՛նչ պատճառներով թողնցին չչաճողի այս ընտրութիւնը կատարել, ե պատճառները հասինդէ ետե ըստ այնմ վտուի :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Գաղտնահան ե Խեթիճեան ԼՖԻնտիներու լուսմին համանայնեալով կրաւարկեմ յաւելցնել նաե որ արդէն թաղին բռնարկութեան մասնակցող անձինքներէն պէտք է ընտրել վարչութիւնն զիմապայն ժողով :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Աստուծոյ թիւնը նորոնքը գրով պէտք է տան իրենց սասնարկութիւնը :

ՊԱՌՆԱՍԵԱՆ Պ. ԷՅ. — Հարցում մը աւելի զիւստիս. ինչ պոյժանու պիտի տեսնեմք ժողովը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Ձեր այդ հարցումն իրեն վերաբերեալ յոգումն անի, դեռ այն յոգումն չեկանք. այն ալ ետքը պիտի նստինք իւր կարգին :

ՊԱՌՆԱՍԵԱՆ Պ. ԷՅ. — Կաղտշեմ, ցուցեք ո՞րն է այն յոգումը. ներկեցէք որ ըսեմ. թէ յոգումը կարգավոր տեսող որ անի կա իմ բրած հարցման չարաստիանը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Կինքէք Պաանուտեան էջիւնի. խնդրէն դուրս են ձեր ըսածնէրը. հիմա անոնց վրայ չեմք կենար խօսիլ :

ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅ. — Առաջարկեցաւ որ աստուծանակեայ ըլլայ վարչութեան ընտրածը. ապա պատիժ եղած չըլլար այն թաղեցոց՝ որք իրենց պարտքն կամ իրաւունքը գործադրել չեն ուզած : Ստանին ընդգիծութիւնս այս է : Երկրորդ՝ վարչութիւնը պիտի յաջնի և ժամանակ հորսնայնէ մարդիկ դանկը և թաղակառուցեան սրտունն ընդունել տարու համար. նայն միջոցն և թէ թաղեցին ենէ իրաւունքս պիտի գործադրեմ ըսելով ընտրութիւնը նորոնք իւր կատարել ուզէ և ասոր թարգմանութիւն լինի, վարչութեան ըրած բոլոր յոգնութիւնները պարապը պիտի երթան : Մէջ մ'ալ բուռեցաւ որ թաղին բուխարիութեան մասնակցունը միտման վարչութեան հետ իրմ անոնցին ընտրել վարչութիւնն զժողովը խորհուրդն : Սամը ճշնման ներքե դնել է վարչութիւնն. ասանկ ճշնումներ ընդունելի չեն :

ՄԷՐԵՆԵՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՅ. — Խնդրոյն բուն ողին այն է որ թաղեցիներն անպայման չման իրենց սահմանադրական սարտքն ու իրաւունքն ի գործ դնել. այս նպատակու է որ խնդրոյն այդ մանր պարագայներուն մէջ մտանք : Մարտեան և Ֆետիսի ըսածը թէ վարչութեան ընտրածն և թէ աստուծանակեայ լինի, պատիժ մը եղած չըլլար սարտադանց թաղեցոց համար, ստոյգ է թէ և, բայց միտ կըլմէ մի կարծիք

թէ բուռնան պատիժ չէ. վասն զի երբ պարտադանց թաղեցիք վարչութեան միջամտութենէն ետե անմիջապէս երկն իրենց ընտրական իրաւունքը նորն իրենց գործնել խնդրեն, և սեղ է թէ որքնայ գարմարութեան մէջ որքն տաղանց ըլլալին կղան, կխտադանին և կուզան ներում խնդրելու. ուստի վարչութիւնն ասանկ սրտագայի մը մէջ թաղ աչք գոյն և գոյրը պիտի միջամտութեամբ պարտադանց թաղեցիներն գգատու թեան բերու :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Խթիւնեան էջիւնի աստուծարեմ ընտրեմնէն ետե կս ալ աստուծարեցի յաւելցնել նսե որ վարչութեան ընտրածը թաղին բուխարիութեան մասնակցոց պայ մէջն ըլլայ :

Ըստ որում որչափ որ վարչութեան միջամտութեան իրենց ընտրական իրաւունքին անտարրիկ դանուող թաղեցոց իւր ի պատիժ կը սահմանենք, բայց այս սրտաբեր աւելի բուխարիութեան մասնակցողաց համար դրած կըլլածք իւր. վասն զի այս վերջիններուն բուխարիութեան արդիւնքը ջնջելով՝ ընտրութիւնը վարչութեան կուտանք կըր : Սար համար բարեկախութիւն մը պիտի աստուծարեմ վարչութեան միջամտութեան եղանակի մասին : Ըսենք թէ թաղին բուխարիութեան մասնակցողաց թիւը 40 է փոխանակ 51 ըլլարու, այս սրտադանց մէջ երբ ընտրութիւնը վարչութեան մոյց, կուտարեմ որ վարչութիւնը բուխարիութեան մասնակցող թաղեցոց ընտրութեան արդիւնքն ասնու : Ըսել կուզեմ թէ բուխարիութեան մասնակցողաց իրաւունքն ալ յարգենք և բարբաբին վարչութեան չիկրոնոյններ այս գործը. աւելի արեկ է որ վարչութիւնը իրաւանակ իւր ընտրելիները բուխարիութեան մասնակցողաց մէջն տանելու՝ անոնց բուխարիութիւնը մէջն ասնու :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Կարծեմ թէ վարչութեան միջամտութեան սրտադանեբուն մասնակցութեան ընդհանուր օրէնքին մէջ չկրնալ դրուիլ. այդ տեսակ մանր պարագաներն ասնու որ կանոնադրութեան մը մէջ ղեւեղել հարկ է ըստիս. բայց և թէ աստ համար չ'տալ մտաւրը, կրնանք այդ կէտին վրայ մասնաւորապէս

պէս վիճարանութիւն լանայ և սրչում մը բնել :

ՓԱՓԱՉԵԱՆ Ա. ԵՖ. — Ոչ, մանրամասնութեան չվերաբերիր այս կէտը . սղգրուներ իբն. Ար Է. կողեր նկ. բացառելով :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըստ սրում տակաւնի փոփոխումը մէկ ժամ ձևացած է և դեռ ևս էր . կա կարևոր խնդիր սենինք այնքո լուծելու ուս. արևելքու հասար սխառած վիճարանութիւնը յա. Տարը նստին վերադարձելով : անցնինք որսան ուրիշ կարևոր խնդրոյր :

Ճաղովն ընդունելով Ատենապետ փառայի յայտարարութիւնն, սրչեց յաջորդ նստին թո. րով վերցնելու վիճարանութեան շարունակութիւնը :

ՀԱՐՅՈՒՄ

Յո Աջգայիկ վարչութեան խառն խորովն :

Ատենապետ փառան՝ նախ Փոփոխութեան Է. Ֆելանիք կողմն առ վարչութիւնն ուղղեալ զրուար հարցումը ներկայացուց, զոր արդէն ստե. նական պործարութեանց կարգին մէջ յիշատակամ և վարչութեան անդամաց ներկայութեան վերադարձած էր :

Յիշեալ հարցումը կորդացուեցաւ, որ է :

Պագային ընդհանրաց մէջ հրատարակեալ անոց Աղբ վարչութեան Արան և Քաղ. Խտան ժողովոց պաշտամարտութեան յայտողիլը, որն որ կորարանակիլ ըստ Մուշմանադրութեան վարչութեան ունեցած բոլոր պարտաւորութիւնները և իրաւունքները, և ասոնց մասին վարչութեան ունենալը բնթացբը գոհացուցիչ կերպով կոճէր :

Այն պարտաւորութեանց կարգին մո. ունեալ մաս մը անոց, կարևոր մաս մը, վարչութեան կական պարտաւորութիւններին մէկը և գրեթէ զիւստորը կրնամ բնել. այն է ուղ. դայիոց կենաց, բնչից և որսուց արանգմութեանը համար վարչութեան բնդ Ք. դրան ու. նենալիք յարտիրութեան կամ միջնորդութեան :

պարտաւորութիւնը :

«Այսպէս լինել վարչութեան այս մասին տալիք բացառութիւնը :

Ս. Գ. Գ. ՔԱՅԵՆԱՆՍ

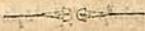
ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Լսեցիք վարչութեան ուղղեալ հարցումը . իրասկա հարցում մը չէ այս, այլ վարչութեան հրատարակած հիմն. զբծին մէջ մասացուած կէտի մը բացառութիւնը կրնալըրուի :

Վարչութեան հարցադնդեալ պաշտամարտիւն անկ է յայտնել իր կարծիքը այն հարցման վրայ :

ՆՈՒՐԲԱՆ Յ. ԵՖ. — [Ստեղծարար փառ. խորովոյ] Հարցման թուղթը յղեցէր մեզ՝ որ խա. սրն ժողովով խորշինք և պատասխանենք :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Որինն ժողովին կը հարցնեմ թէ կողմն լինել վարչութեան տալիք բացառութիւնը յառաջիկայ նստին :

Քաւի դրանքով որոշուեցաւ լինել վարչ. շաթեան պատասխանը յաջորդ նստին :

Ք

Կ

Ստեփանոս փաշան՝ նախնիքաց նախին
 Քաղ. Ժողովոյ կողմէ կեդր. ընդհանուր արոյ
 ինչպէս փոքր ներկայեալ յայտապրոյն Համա-
 ազգայնական փոխնին նախարհնութեան զը-
 կանս Եւրոպայի ետե, յայտնելով թէ
 յիշեալ Ժողովոյ բնութեան արդիւնքն եղող
 ստեփանոս փաշան ի ներկայացուց զայն ժո-
 շովն իւր կարգադրեալս, և աշուտախի,

ՅԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՄԱՐԱԿԱՐԱԹԵԱՆ ԳԻՒՆԻՆ

Ի վերայ առաջարկարեան Քաղ. Ժողովոյ վասն
 ազգային ընդհանուր արոյ :

Ստեփանոս Ստեփանոս ֓աշան
 Ազգային Ժողովոյ

Համարակարգութեան Գիւնն ՚ի նկատի առ-
 երլով կեդրնական ընդհանուր արոյ ինչորոյն
 մասին վարչութեան ֆարարական Ժողովոյ յայ-
 տազիրն, զոր պատկուակի Ժողովի յրձ էր
 ստիպուղարար, անոր մէջ երեք կէտեր կը դի-
 տէ :

Նախ՝ արոյ նուազադոյն 25 դրչի աստի-
 ճանէն ստորին 20. 15. 10 և 5 դրչնոյ շորս առ-
 տիճաններու յաւելումն .

Երկրորդ՝ արոյ բաշխման գործին համար
 Տնտեսական Խորհրդոյ և Ելեմակոյ Հոգաբար-
 ձութեան կողմէ թողերուն մէջ գործադիր մաս,
 նոտորակներ կարգելու իրաւասութիւն .

Եւ երրորդ՝ հարստան գործն մէջ կա-
 նոնալրին տրամադրանքներն զոտ՝ հարասար
 և անշրճեչո ստին միջոցներ Տնտեսական
 Խորհրդոյ և Ելեմակոյ Հոգաբարձութեան ձեւոր
 ՚ի գործ դնելու ազատութիւն :

Թէ և այր երեք կէտերուն առաջինը մի-
 այն իւր առաջարկութիւն ներկայեալ է և միւս
 երկուսն ՚ի տեղեկութիւն և եթ յայտադրեալ,
 բոյոյ ինչորոյն բնութիւնը կը պահանջէ անոնց
 երեքն ալ առաջարկութիւն ըմբռնել և Ժողովոյ
 որոշման բովն անցնել Վասն դի ինչոյնս առա-
 ջիւր արոյ կանոնադրի Բ. յօդուածին արս .

մարրած առաջնանոյ վրայ նոր աստիճաններու
 յաւելում մ'է, այնպէս ալ երկրորդը՝ նոյն կա-
 նոնադրի Գ. յօդուածին տրամադրած արոյ
 բաշխման յանձնատարակներ կարգելու գործը
 Թաղ. Խորհրդոյ ձեռքն աւելով կեդ. Վարչու-
 թեան վերաբաշխել է ինչոյնս նաե կարողով
 մի և նոյն կանոնադրի Գ. յօդուածով արոյ հա-
 ւաքման համար որմտադրեալ կըմտակը ընդլայ-
 նել է : Եւ իւր այն՝ այս երեք կէտերն ալ առ-
 աջարկեալ բարեփոխութիւններ ևն արդի ու-
 ըրնոյ վրայ :

Հետեալար Զեր Համարակարգութեան Գիւ-
 ւանը ներկայ ինչորոյն նախարհնութիւնն այս
 տեսութեամբ կոտարած բլղուով, կողոյ միւ-
 տուցանել իւր անդեկազմիւր պատկուակի ֆազ-
 վիւր :

Կանոնադրին տաշխման ութն աստիճաննե-
 րէն ստորին 20. 15. 10. և 5 դրչնոյ շորս առ-
 տիճաններ ևս յաւելոյ առաջարկութեան չիմն
 բանուած է այն թէ՛ առեկան 25 դրչ. վճարե-
 լու պիւրութիւն չունցող բարձրութիւ աղբայնիք
 ըլլան Կ. Պարոյ մէջ, որը 25 էն նուազ վեր-
 չիշեալ գումարներէն մին ապու կարող բլղուովն
 հանդերձ՝ արդի գրաթիւան պատճառս՝
 մէկ կողմէ իրենց աշխնանադրական պարտաւ-
 յութիւնը կատարելու պատուէն դուրկ կը մնան և
 միւս կողմէ ալ ազգ. սնտակն անոնց հանգանա-
 կելը նարտակն :

Համարակարգութեան Գիւնոր կը կարծէ թէ
 սխալ ենթադրութեան վրայ չարուած հաշիւ մ'է
 այս և թէ այդ սխալ ենթադրութիւնն աղբաշա-
 մարի չղղութիւնէն ձուղած է :

Մայրաքաղաքին մէջ բնակեալ Հոյոյ թիւը
 դեռ ճշիւ չէ գիտցուած . մինչև ցարդ ոչ թիւ
 զայնն ոչ ալ ընդհանուր աղբաշանար մը չիւ-
 տած է : Միայն Թաղ. Խորհրդոյ ձեւոր պատ-
 րաստուած ընտրուոյց ցանկեր կան, որոյ հա-
 մադրածուրը իրաս ասրբեր է Կ. Պարոյ Հով-
 բնակչոյց հասանարևն թիւէն, որ բաղմտարակի
 կը կարծուի :

Այս ասրբերութեանն այնպէս ենթադրուած
 է թէ՛ ընտրուոյց ցանկէն գորս մնացած բաղ-
 մաթիւ աղբայնիք ընդհանրապէս տարեկան 25
 դրչ. աղբ. տուրը տուու անկարողներ կըմ ըլ-

րան՝ վասն զի ազգ. տարին բնորոգութեան ի բաւանք ունենալու անհրաժեշտ որպիսեաներէն մին է, և արդի օրինք տարեկան տա նուազն 25 դր. է :

Կնիթագրութեամ է գործուող թէ՛ 25 տարին ջրաբացնող ազգայինք, որք բնորոգ չըրազով մշտնապէս ցածկերուն մէջ չեն անցած, իբր նոր չեւտամուտներ չաշտ և վաստակի՝ տարեկան 25 դր. մճարելու պիտութիւն չունենան :

Եւ հետեւապէս 25 Կն ատարին ատմաններ անհրաժեշտ երան մէջ մեծ դամարի ստանելու թիւն յատուցուած է կնիք. տրոյց հաստիքին վոյց :

Բաց արտար է համարուել թէ՛ այդ աշտին տարբերութիւնը գլխաւորաբար 25 տարին ջրաբնորոգելուն կը գոյտնայ, և մասնաւորաբար այսին կարգի անձանցով որք իրենց ազգային էութեանց բնախն դիտակ չըրազով և աննշտն ուրն ի բուն դրոպեցուցիչ արչեւտ մ'ունենալով անձանք մնացած են թիւսը Խորհուրդներուն Եւ թէ՛ ստանց նեան չաշտ և վաստակի տըրեպիւնքը տարին 25 դր. տարւ անկարելութեան մէջ չեն, վասն զի այդ դամարի իբր տարեկան տարբ. որ և է Պարեկույց համար մեծ նըրճանակութիւն չունի. բաւական է որ սուրբ սրտանալիք լինի և խով կանստորտապէս ոգոյ մը գանտի :

Այդ քանի որ սոյգ. տրոյց մտանկեղբոր արտաբնութիւնը չաշտ և վաստակի տըր անձանց միւսը գրած է Մահմանադարութիւնը, և քանի որ օրէնքը տարեկան տարին երկու վեցամեակայ մճարմամբ հատարելու պիտութիւն ստան է, կրնայ բաւիլ թէ՛ մարտարագրին մէջ չկայ մէկն որչա չաշտ և վաստակի տըր ըլլալով, տարին երկու անգամ 12 1/2 տարն դըր. տարւ անկարող կըրծ ըլլու :

Այս բարոյքին մէջ տունեկն աննշտն գործով զրազույցին օրտարմը 40 դր. է, և ամեն հասանականութեանց հետ միտակ տարին 4000 դր.էն պակաս չունող մէկը դրեթիւ չ'է կարելի գտնել : Իրոյց ստակ ստանք որ անգործ են, չեն չաշիր, որով և տարր տալէ ազատ են :

Սակոյն Լնիթագրելով թէ՛ դանուին կարգ մ'անմնք որք տարեկան 25 դր.էն պակաս դամար մը տարւ գիւրտութեան ունենան, դարձեւ ահագան արիտի ըլլույ տաւաբարեւոյ տաւաբանայ տահմանալը, վասն զի այն կարգի անձերէ աննշտն թիւ մը կրնայ գոյտնայ. և զիտատար պիտի ըլլայ, վասն զի 25 դր. էն տարին ատմաններ օրինաբար ստանցն ու գոտ քաղելով 25 Կն պակաս սուր ուղղները նշանաւոր թիւ մը պիտի կարվեն :

Իսկ եթէ Բաղը Ժողովն այս կարգադրութեան մէջ սյակարի պիտութեան մը գտնել կը կարծի, որով ստատարար գտնելի ստեն վարք գոմար չիտարցնել կը յուսայ, լրատոյն է որ այդ վարք գամարներն իբրև նուէր ստան :

Գաղով Բաղը Ժողովն տաւաբարութեանց երկրորդ կէտին, տարակնոյ չիւց թէ արոյց բաշխան ցուցակներն պատրաստութեան յապարտմը կեղք. սնանկին մեծապէս Պատարար է, և արտ է որ կեւ. Վարչութիւնը միջև ետ այս դորմին, ամեն այն սանն՝ եր թիւ հարկ մ'իբ պարտքը կտարակու անկարելի անկարող լինի : Բաց շախտանց է. Թաղը Խորհուրդը համար տա հատարակ կարծել թէ՛ անհակ անցածու կը գտնուին տրոյց բաշխան ցուցակներուն պատրաստութեանն, ինչպէս որ արդէն քանի մը թագուէ պատրաստուած ըլլու ատար հակառակը կտարայցան :

Իսկ հատարման եղանակին գաղով, կանն նաղրին տրաւադրածէն զտտ ամեն հարգարար միջոց դարձ ստեղծ համար Վարչութեան խնդրած գործելոյ պատրաստութիւնն արժան է սուր, վասն զի բաղարձակապէս դորձաղիք ստեղծուած թեան վեարարեւոյ և անոր պատարանատարութեան տակ էրոյց սյարինակ խնդրոյ մը համար օրէն նարան կարկանդակներու սրգէն հարկ չկար պիտար է թողուլ որ Վարչութիւնը ժամանակին տեղայն և պարտաւոյն յարմար ստեն միջոց ի կիր տանա Ազգ. տրոյց հատարման համար, միւս Մահմանադարութեան շրջանակին մէջ չար մէկով :

Հատարար Ձեր Համարակալութեան Գլխաւոր կեդրակայնն :

Վարչութեան առաջարկութեան Ս. կեդր մեքենայ, Բ. և Գ. կէտերը վերադառնալ կերպիւ ընդունիլ :

Մեռաբ խորին յարգանք

Համարակալութեան Գլխաւոր ստեղծակալստեան և տեղեկագրեր

ՅՆՆԱՅՐ ՄԵՆՐԵԱՆ

Յ. ՄԵՆՐԵՄ ԳՈՐԻՔ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ժողովին կհարցնեմ նոսր թիւ Երբ կուզէ ձեռնարկել այն տեղեկագրին վիճարանութեանը :

Չայնէր. Յաջորդ նոսրն :

ՄԵՆՆԵՄԳՈՒԻ Ե. ԷՖ. — Իբրև տեղեկագրեր Համարակալութեան զիւանին՝ բերանացի երկու խոտը տիրի յաւելցնեն կարգացուած տեղեկագրին վրայ :

Համարակալութեան զիւանն աչ տեղեկագրով Բաղ. Ժողովոյ առաջարկութեան վրայ իւր զիտողութիւնը միայն բերած է Ժողովի քայքայող տրոյ տրոյի զրոյթեան վրայ խիստ աննպաստ կարծիք ունի Համարակալութեան զիւանն, և մինչև ցարդ զործարկուածներէն լուսացոյն զրոյ թիւն մ'ունի առաջարկելիք պատկառելի ժողովից, միայն թէ մի դուցէ աչ մասին նոր Բաղ. Ժողովն այնպէս համարի թէ առաջարկութեան մը յերան գալը յատկապէս պատճառէ սնտակին հաստից, որուն մեծ պէտք ունի Վարչութիւնը : Այս տեսութեամբ Համարակալութեան զիւանն իւր առաջարկութիւնն աչ մ'ընդհանրացնել և Վերաքննութեան ասիլին կուզէ. իսկ թէ որ Բաղ. Ժողովը սրտէ սրտէն, կհաստատուի ընդ հուշ տեղեկացել զայն գրութիւն պատկառելի ժողովոյց :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՖ. — (Ատենապետ Բաղ. Ժողովոյ) Պարտք համարիմ յանուն Բաղ. Ժողովոյ յայտարարել թէ ազգային կեդրոնական արքայ խնդրոյն վրայց որ Վարչութեան բերած առաջարկութեան մասին ժողովոյց տակիւր վճիռն բարեպաշտեան է և պէտք չէ որ յատկապէս կուն

զի տունց առակի ազգ շխտակարար և սնտակին հաստից զիւանոր աղիւրն է ազգային տարբը :

ՓԱՓԱՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Դերից տարոյ պիտանն զիւան չկու. ցարդ երբ ըլլալու էր լուս հանձնարարութեան. այս ալ պէտք է յիշեցնել որ Վարչութեան :

ԻՒԹԻՆԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Այս, կկրնիմ որ պիտանն աշխատող գալու է :

Ատենապետ Փայան Համարակալութեան զիւանն տեղեկագրին վիճարանութեան ձեռնարկելու օրն որոշելու համար բրած տառարկութիւնը բուէի դրու, և Ժողովն որոշեց յաջորդ նոսր Օրարկուն անցնել :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՖ. — Յաջորդ նոսրն Յ որ տառը ներկոյ նոսրն տեսնողութիւնը առեալ ձեռքերնիս անենալու էք Համարակալութեան զիւանն տեղեկագրիւր սեխտած ըլլալու համար :

ՓԱՓԱՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կանոնը չունէր նիւտն Յ որ տառը, այլ 24 ժամ միայն տառը պէտք է համար տեսնալու թիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ատենապետ թիւնը յաջորդ նիւտն տառը տակալ հասցնել զիւանին պարտքն է. քայքայել տեղեկագրին ասանն մին տակալ որ տառը կուզէք, ասոր ըսելք չունիմ :

Ատենապետ Բաղ. Ժողովն տառը Ատենապետ Բաղ. Ժողովն յիւտն համար պատրաստած հետեալ Օրարկուն կարգաց :

Ա. Բացարկութիւն Խոտն ժողովոյ Վարչութեան Փարագեան ԼՔՔնոյի հարցման նը կատար :

Բ. Վիճարանութիւն Համարակալութեան զիւանն տեղեկագրոյն ի վերայ վարչական առաջարկութեան Ազգային տրոյ նկատմամբ :

Գ. Վերաքննութիւն Առաջնապետութեան — Ծարակալութիւն վիճարանութեան յողուածոց թաղական մասակարարութեան :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Այլ է յիշեցնել

Ժողովին թէ Փափազեան ԼՖՖնաթի հարցման նկատմամբ Խառն ժողովին արուեղբ պատասխանը չենք գիտեր թէ ինչ պիտի ըլլայ : Թեք-խանը չենք գիտեր թէ ինչ պիտի ըլլայ : Թեք-խան Խառն ժողովը պատասխանել թէ հարկ չունենէր բացատրութիւն տալ : Ուստի Օսախար-ղին մէջ պիտի չէ բացատրութիւն բարձր զնել :
ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — (Իրենք կողմնակից ար-
 երևաբանական հարցում մը պատահածին պէս
 Վարչութեան հարցադրեալ տնօրէն կործիր
 յայտնել անոր վրայ : Այս կործիրը ընելէ ետք
 է որ Աղղային ժողովին կիցայ հարցադրեման
 պատասխանին ընելու կամ չընելու որոշում տալ
 և որը սահմանել :

ՆՈՒՐԵՆԱՆ Յ. ԷՅ. — Բող. Ժողովը ար-
 ցին որչա՞մ է որ իւր մէջին մէկը միշտ պիտի
 դատարի հա պատասխանել այնպիսի հարցմանց,
 որոց առ օրին պատասխանելու հարկ կայ : Ինձ
 ներեալ չէ Խառն ժողովը կողմին պատասխա-
 նելու : Եթէ հարցումը միայն Քաղաքական ժո-
 դովց ուղղեալ լինէր, կրնայի հիմա պատաս-
 խանել : Բայց Վարչութեան ուղղեալ հարց-
 ման պարտադրանքու մէջ կրնան այնպիսի խնդիր-
 ներ պատահիլ, որոնք պարտականութեան տակ
 կրնան զՎարչութիւնն, անոր համար ժամա-
 նակ և միջոց տալու է խորհելու :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Նորեան ԼՖՖնաթի
 բաժը կանոնական է, վիճարանութեան բան մը
 չկայ : Կանոնը նախատեսած ըլլալով այդ պա-
 րտադները՝ շարքառորէր զՎարչութիւնն ան-
 միջոցապէս պատասխանել : Աւստի և Վարչութիւ-
 նը կարող է որիչ օրուան արահել երբ Ժողովը
 ընել արդէ : Բայց կարող չէ սեռնճեմապէս չը-
 պատասխանել : Իսկ Ժողովին ալ իրաւունքն է
 բառ կանոնի Վարչութեան պատասխանը ընելու
 օրն արդէ : և սրովհետեւ գուր էլք, Նորեան
 ԼՖՖնաթի, որ ըսէք թէ յղեցէր Վարչութեան
 որ պատասխանը տայ ստաճիկայ նախին, ուս-
 տի ժողովն ալ արդէյ յառաջիկայ նախին պա-
 տասխանը ընել :

ՆՈՒՐԵՆԱՆ Յ. ԷՅ. — Ըստ որում Վարչու-
 թեան Խառն ժողովն ալ պիտի է իւր ներկայա-
 ցութեան ունենայ հա, որ այսօր չունի, և ինձ
 ներեալ չէր Խառն ժողովը կողմին կործիր յայտ-
 նել, աւստի՝ յիշեցէր վարչութեան որ խորհիւր

ըսի :
ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Միանգամայն պա-
 տասխանել ըսի :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՅ. — Թիրիխայութիւն կայ : Նոր-
 եան ԼՖՖնաթին իրաւունք չունի յաջորդ նախին
 բացատրութիւնը կառանք ընելու, և կործիմ
 պղծութի խօսք մը չտա : Եթէ բաժն ալ է սը-
 խառնեալ : Վան զի հարցումը Խառն ժողովին
 վերաբերեալ ըլլալով, չգիտենք թէ կրն. ժո-
 ղովն ինչ կրն, ուզուած բացատրութիւնը կու-
 տայ թէ ոչ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Որեան օրակարգին
 մէջ բացատրութիւն բաժը փոխելու և պատաս-
 խան բաժը զնելու է և յառաջիկայ նախին խա-
 ըը վերցունելու է այսպէս կաղք :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. Եւ այք. — Չէք
 կրնար : արդէն որչա՞մ է յառաջիկայ նախին
 Վարչութեան բացատրութիւնը ընել : սրովհետեւ
 Նորեան ԼՖՖնաթի պարտաս կեք՝ ըսա, պա-
 տասխանը տալը : Ղեւանն եթէ կասկած մը ու-
 նի, զիստանպիսի կրնան իրենց սանձադրական
 նօթերէն նայիլ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներկեցք որ սրորդեմ
 խնդիրը : Կերիւի որ ես Նորեան ԼՖՖնաթի խօս-
 քը միայ հասկցեր եմ, և կործիմով որ ստաճի-
 կայ նախին պիտի պատասխանեն, Ժողովին նոյն
 օրուան համար բաւարկութիւն ստաճարկեցի և
 ընդունեցաւ, հիմա եթէ ժողովը ուզէ կրնայ
 իւր առում բաւն փոխել և նորէն բաւե տալ
 որիչ օրուան համար :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Ինչպէս կրնայ ըն-
 ւալ "յոք" :

ԻԻԹԻՃԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Որչա՞մ փոխել
 չըլլար : յառաջիկայ նախին վարչութեան բա-
 ցատրութիւնը ընել որչա՞մ է արդէն :

[Արեւոյք]

Ղեւախախտայ շատերն ոտք կեննն մեկ
 նելու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Վերջին քուէն ա-
 ստիւնը կընծի : Եթէ քուարկութիւնը կրկնել
 ծանր կիմ ի, Օրակարգին մէջ փոքրիկ արտա-
 դրութիւն մ'ընելով սխալը կաղքի, և այդ

սլ Ղրբանն իւր վրաց կանոնս :
ՔԱՓԱՅԵԱՆ Ա. ԵՅ. — Չինք կրնար ըն-
 դունել. Օրսիարքն արդէն որչեանց է :

Առննաղեա փառան անդաւաստանն թս-
 դուց Քաթարեան Կիլիկիայն սոյն գրեալս թխանն
 և անանթով որ երևարխանը հեազեակ կելել.

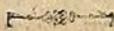
նին, յաջողք նխար ժողովականաց կանոնը
 համաձայն 15 օրէն դումարուղկը յայտարարե-
 լի, եւս ամեանը զոցնց ժամն 9 1/2 լի :

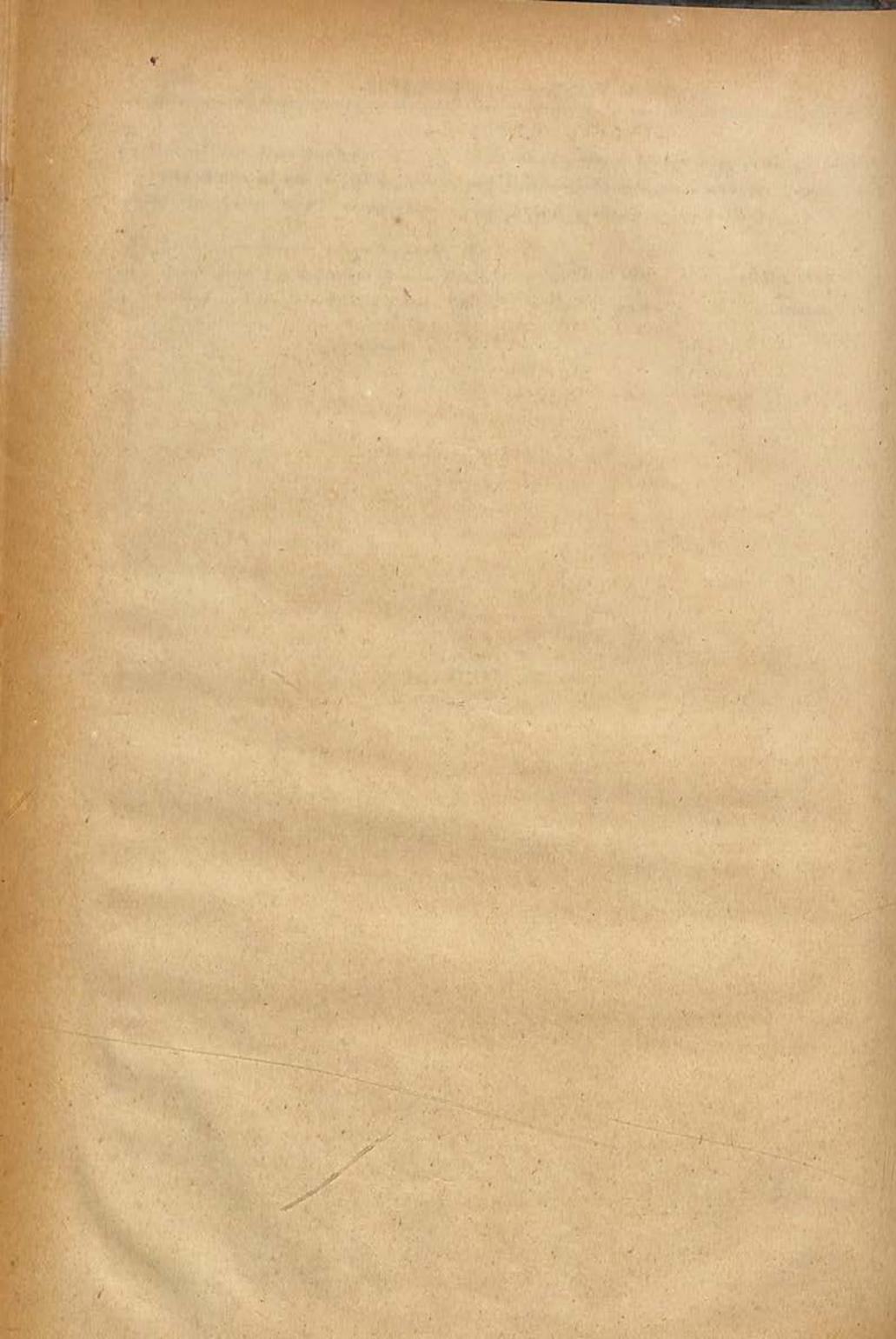
ԱՏԵՆԱԳԻՐ

Դ. Յ. ՄԵԼԻՔ

ԱՏԵՆԱԳԵՏ

Ս. ԱՍԻՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1870 ԱՍՆՆ

ՆԻՍՏ Թ.

27 ՕԳՈՍՏՈՍ 1876

ՆԱԽԱԴԱՀ. — Տ. ՄՈՏԹԷՍՍ ՍՐԲԱԶԱՆ (Ա. Լաճուհեյ)
 ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓՆՆ ՓԱՇԱ ԱՍԻԱՆԵԱՆ

—*—*—*—

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՍԱՆԲ

ԿԵՂԵՍԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՍԱՆԲ

ԵՆԵԴԵՍԱՆԵՐ

1. Խորեն Ա. Կրտսերի Կաթիլ Բ. Պ
2. Կարապետ Կարապետ. Սերբեան Բ. Պ
3. Մատթևոս " Կրտսերի Կաթիլ Բ. Պ
4. Արարիկոս Վ. Ուրբեանց Բ. Պ
5. Գարեգին " Թաթևաբեան Բ. Պ
6. Խորեն " Կրտսերի Կաթիլ Բ. Պ
7. Համեստ " Կրտսերի Կաթիլ Բ. Պ
8. Յովհաննէս " Կրտսերի Կաթիլ Բ. Պ
9. Կերակոս " Սալամեան Բ. Պ
10. Պողոս " Խոսրովեան Բ. Պ
11. Եղիշեկ " Արարիկոս Բ. Պ
12. Արարիկոս " Մատթևոս Բ. Պ
13. Գեորգի " Արարիկոս Բ. Պ
14. Գրիգոր " Սալամեան Բ. Պ
15. Խորեն " Փիլիպոսեան Բ. Պ
16. Յարութիւն " Մատթևոս Բ. Պ
17. Յովհաննէս " Մարտիրոս Բ. Պ
18. Սարգիս " Ստեփանոսեան Բ. Պ
19. Սահակ Տ. Սարգիսեան Բ. Պ
- 20.

ԱՅԻՆԱԿԱՆԵՐ

(Ա. Վ. Կրտսեր)

Գաւազապետ Կրտսերի Կաթիլ և
 Գաւազապետի Կաթիլ

21. Գրիգոր Արարիկոս Բ. Պ
- Բ. Բացակայութիւն առաջին
- Բ. 2 Բացակայութիւն երկրորդ
- Բ. Պ Բացակայութիւն բանաւոր պատճառ

22. Գրիգոր Ստեփանոսեան Բ. Պ
23. Խորեն Մատթևոսեան Բ. Պ
24. Կարապետ Արարիկոսեան Բ. Պ
25. Համեստ Մատթևոսեան Բ. Պ
26. Միսա Գաւազապետեան Բ. Պ
27. Յովհաննէս Խոսրովեան Բ. Պ
28. Յովհաննէս Պարսեան Բ. Պ
29. Յովհաննէս Մարտիրոսեան Բ. Պ
30. Կ. Մարտիրոսեան Տարբեր Բ. Պ
31. Պողոս Պատճառեան Բ. Պ
32. Ռուբենեան Բ. Պ
33. Կարապետ Արարիկոսեան Բ. Պ
34. Սահակ Սարգիս Բ. Պ
35. Աննիպոսեան Մատթևոսեան Բ. Պ
36. Փիլիպոսեան Տարբեր Բ. Պ
- 37.

(Ա. Վ. Կրտսեր)

Պիլիպոս

38. Բարսեղ Հարամեան Բ. Պ
39. Կարապետ Ս. Խոսրովեան Բ. Պ
40. Յարութիւն Մարտիրոսեան Բ. Պ
- Եղիշեկ
41. Խաչատուր Կարապետեան Բ. Պ
42. Կարապետ Գ. Կարապետեան Բ. Պ
43. Մարտիրոս Յրեկեան Բ. Պ
- 44.

ԽՈՍԿԻՄԱՐ Ս. ԽՈՍ

45. Յովհաննէս Շահեան Բ. Պ
46. Յովհաննէս Ս. Մարտիրոսեան Բ. Պ
47. Արարիկոս Պատճառեան Բ. Պ
48. Ստեփանոս Արարիկոսեան Բ. Պ

ԽՈՍԿԻՄԱՐ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

49. Միսա Պատճառեան Բ. Պ
50. Յովհաննէս Շահեան Բ. Պ
51. Կրտսեր Ա. Սահակեան Բ. Պ
52. Տրդատ Կարապետեան Բ. Պ
- (Գ. Վ. Կրտսեր)
- Բարսեղ և
- Գաւազապետ
53. Արարիկոս Բ. Պ
54. Գրիգոր Արարիկոսեան Բ. Պ
55. Մարտիրոս Յ. Տրդատեան Բ. Պ
56. Մարտիրոս Մատթևոսեան Բ. Պ
57. Նշան Կարապետեան Բ. Պ
58. Ստեփանոս Խոսրովեան Բ. Պ
59. Տեղաբար Մ. Կարապետեան Բ. Պ
60. Կրտսեր Չարեան Բ. Պ
61. Յարութիւն Մարտիրոսեան Բ. Պ
62. Գրիգոր Մարտիրոսեան Բ. Պ

ՄԻՋԱԿԵՂ

63. Կարապետ Պ. Պարսեան Բ. Պ
64. Յարութիւն Կարապետեան Բ. Պ
65. Յարութիւն Մարտիրոսեան Բ. Պ
66. Յովհաննէս Արարիկոսեան Բ. Պ
67. Տրդատ Կարապետեան Բ. Պ

ՊԻՋՊՈՂ և ԳԱՐԱՊԵՏ

75. Յարութիւն Մարտիրոսեան Բ. Պ
- (Գ. Վ. Կրտսեր)
- Գաւազապետ և Կրտսեր
67. Յովհաննէս Կարապետեան Բ. Պ
70. Ստեփանոս Պատճառեան Բ. Պ

Գաղղիոյ	ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՅՆՔ	Մոյշ
71. Կորապետ Շահապետան	Բ. Կարին	121. Ստեփան Պ. Պ. Պախազանց
72. Մկրտիչ Մուստանան	Բ. Պ 101. Մանուկ Ասլանան	Բ. 2 Տիկինկ
Դարյրգայտու	Բերքաննա	122.
73. Յակոբ Եմբիճնան	Բ. 2 102	Զկրմև և Մարտչ
Եհնանանայէ Սանարիոյ	Այրիանայոյիս	123.
74. Օգոստ Խճատարան	103. Ռուբէն Կեմուշիբրտանան	Տրայիզոն
Թօսիգայտու	Նիկիսիսիս	124.
75.	104.	Պարտառ
Էյուսոյ Ս. Եղիս և Ս. Աստուանային	Աին	125.
76. Գարեթիկ Յ. Մելիքան	105. Պետրոս Մետրեան	Բ. Տիգրանակերտ
Դարյու ըշմէ	Զարանիար	126.
77. Ատտիա Խկտարան	106.	Վան
Հիսար և Պյուսհի գիոյ	Այրիկեր	127. Սման Մարտունան
78. Յովհաննէս Կորեան	107. Կարապետ Խալիկան	Բ. Պ Արարար
Երբ գիոյ և Սրկիս	Բաղչ	128.
79. Ղազար Հոյուան	108	Հայկոյ և Այնրայ
Պարառ	Պրուտա	129.
80. Ատտուր Գուշատան	109. Բրետտուր Ղազարոնան	Բ. 2 Սերաստիս
81. Մկրտիչ Գ. Էստան	Երիկիս	130. Մկրտիչ Մելիքան
82. Յովհաննէս Կրճիկան	110. Մելքոն Հարանան	Ռուսնուիս
Բարակեմիկ	Անայիս	131.
83. Յարութիւն Չնճերճան	111. Համբարձուժ Անճանան	Կոյու
84. Յարութիւն Գ. Տատուան	Բարու	132. Աբրահամ Յ. Այվազեան
(Ե. Վիճակ)	112. Յովհաննէս Աղնա որեան	Զնիկիար
Սանարիս	Եղևիս	133. Համբարձուժ Սարբըշիլեան
85. Աւերգոն Պէլիքեան	113. Յակոբ Խիթիճեան	Գարապիս
86. Ալեան Բոլբեան	Մանճըլլի	134
87. Խրիստոս Մելիքեան	114.	Ատանա
88. Աննա Ճափճափեան	Հասն	135
89. Յակոբ Բաղդեան	115.	Արկերոյ
90. Յակոբ Անանան	Երզնէս և Բարերոյ	136. Մատթէոս Այվազեան
91. Մաղարթ Շահապետան	116.	Բ. 2 Երզրատ
92.	Թէրիյրատոյ	137. Լորդէթ Պալեզեան
93.	117. Տիգրան Գ. Սրճանան	Բ. Պ Մարտիս
94.	Կեարիս	138.
Խոստիոյ	118 Մատթէոս Մ. Այվազեան	Բ. Պ Իզմիր
95. Արսեմ Այվուս Տրբրի	Խոյրերոյ	139.
96. Խաչատուր Պ. Մետրեան	119. Յովհան Կաղանան	Բ. Տիգրիտուս
97. Ոչթէոս Պիլիճեան	Գարդրեան	140
98. Սարգիս Արապեան	120. Յովհաննէս Յովհաննէս	Բ. 2
99. Սարգիս Աբրահամեան		
100. Սեման Մկրտիչեան		

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Բացառորդիւն վարչութեան Խառն Ժողովոյ, ՚ի վերայ հարցման Փախազեան ԼՔԼԵ. սիի:

Բ. Սզգային տրոյց վրայ Փաղարական Ժողովոյ ըրած առաջարկութեան նկատմամբ, Հաւնա ռակարտեան դիւանի տեղեկագրոյն վիճարանորիւն:

Գ. Վիճարանորիւն Սանճակայրութեան. — Յարունակորիւն վիճարանութեան յորտա ժոյց Թաղարական մատակարարութեան:

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ատենանք բացուեցաւ ժամը 7 1/2 ին ի ներ-
կայութեան 43 Երեսօրիտանաց, որոց վերջին
թիւը 52 ի յանդեցաւ:

1.

Քերտեկարիւն ատենագրութեան նախընթաց
նստիս:

Ատենապետ փաշան նախընթաց Ը. նստի
ատենագրութեան վրայ ի ղիտողութիւն Հրաւի-
րեց Երեսօրիտանները:

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Թաղարական Ժողո-
վոյ ընտրութիւնն Սզգային Վարչութեան յանձ-
նուելուն դէմ՝ բողոքած եմ, լայց իմ բողոքս
արձանագրուած չէ:

Երջնալէս Հախաւահ բուէ տուողներուն ան-
ուանց կարգին մէջ Փախազեան Յովհաննէս վար-
դապետի անունը մտացուած է նշանակուիլ, որն
որ մեղի Հկա Հախաւահ բուէ առւած էր:

ՄԵՐԵՔԵՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Ատենագրու-
թիւնը Ժողովարան եկած ատենա տուին ինձ,
Հետեւաբար ժամանակ չունեցայ կարգալու որ
ղիտողութիւններս անթերի ընէի. այլ քանի որ
ընդունելութեան կղնէ Վիւանը, կաղաչեմ որ
այսուհետեւ Կոնոնագրի տրամադրութեան հա-
մաձայն 24 ժամ յառաջ մեր ձեռքը հասցնելու
չնորհ ընէ. և կանցնիմ աչբիս զարկած մէկ
քանի խմբագրական սխալներն ուղղելու:

Երես 134. Ա. սիւնակի վերջը տպուած
խօսքս խառն և շփոթ խմբագրեալ է, և իւ-
թիւնեան Կարուպետ էՖէնտիի անոր յաջորդող
խօսքը տեղի ունեցած չէ:

Երես 138. Բ. սիւնակին մէջ իմ բերանս
դրուած խօսքն և Փախազեան ԼՔէնտիի անոր
յարակից խօսքն ու ատենական նկարագիրը բուն
անցիկ ճշգրիտ պատկերը չեն գծեր: Ես Ատե-
նապետ փաշային խնդիրը քուէի դրած միջոյն
խօսեցայ և ըսել ուղեցի թէ երեսօրիտանք միշտ
ազատ են իրենց քուէն նշանակել տալու, լայց
իրաւունք չունին այլոց վրայ բռնանալու:

Երես 144. սիւնակ Ա. խօսքին 13 ըջ տո-
ղին մէջ կոր ածախանք տպագրարան սխալմամբ

Քաղաքական ժողովին արժան է, որ յետոջոյ տարին մէջ տեսնուած ստաշարկութիւն բառին առում իր ես :

ԱՅՅՆԵՐ. — Իւթի ճեան կարողեւտ էֆէն տիլ այն խօսքը, զոր Մէլեկ՝Վոսիլ էֆէնտի ժխտեց ըսած չէ բռնելով, մեր ընկերք որ ըստ չէ թէ մէկ անգամ, այլ մէկ երկու անգամ :

ԱՏՏԵԱԴԵՏ ՓԱՇԱ. — Խօսք կուտամ Ա. տենադպր էֆէնտիին, Մէլեկ՝Վոսիլ էֆէնտիին դիտողութեան պատճառներէն չամար :

ԱՏՏԵԱԳՆԻՐ ԷՅ. — Ի թի ճեան էֆէնտիին մէկ խօսքին չամար Մէլեկ՝Վոսիլ էֆէնտի կըսէ թէ անցի ունեցած չէ. բայց ես տեսնուցումեան նոթերուն մէջ տեսայ և կիջեմ իսկ որ Իսթիւնեան էֆէնտի բնա նոյն խօսքը :

Գրով տանադպրութեան 24 ժամ յառաջ ձեռք չհասնելուն նկատմամբ բրած դիտողութեանը, մեր արդարեւ կրիտիկներ որ չէ թէ 24 ժամ յառաջ, այլ նստի օրին երկու և երեք օր յառաջ հասցունենք, սակայն տանադպրութեան հրատարակութիւնը արդէն բուսական գրքուարութիւններ օրին, որոց մին է նաև սրբագրութիւնը. այս կէտը երբեմն միջնակեալ խօսակցութեան պատճառաւ այն ստաշան կգրքուարանայ որ՝ անհար կըլլայ խօսից իրատաք ճշդիւ բաղել տանադպրութեան նոթերէն, որով կոտորուի տանադպրութիւններն խօսող երես վախճանայ գրիկը որպէս զի սրբագրեն իրենց խօսքերը և կամ անբողջացնեն. այս կերպով ժամեր և երբեմն օրեր կիրարտւին :

Իսկ այս անգամ ի բաց տեսաւ սոխրական դժուարութիւնները՝ և միջնակեալ խօսքերու պատճառաւ նոթերուն մէջ գտնուած չիտիութիւններն՝ տանադպրութեան նախընթացներուն հետ բարդաւորութեան վնասգործուն կրկնուան թրակապութեան հանդէսը յարաբերուն նպաստած են : Եթէ Երեսօրեան էֆէնտիները կրիտիկին որ տանադպրութիւնը ժամ յառաջ տարարեալ ձեռք բռնէ հասնի, պէտք է որ միջնակեալ խօսակցութեան պատճառաւ տեղի տայ զպաշտ. նստ. որպէս զի սրբագրութիւնը չգրքուարանայ և յարողան պատճառներէն մին վերայ :

ՄԵԻՆԵՄ-ԳՈՒԼԻ ԷՅ. — Ատենադպր է.

Ֆէնտիին պատճառներէն չամար խօսք կուլենի՝ **ԱՏՏԵԱԴԵՏ ՓԱՇԱ.** — Կանանադպրութիւնն ինչ շէրէր խօսք տալ ձեռք կրկին անգամ տանադպրական դիտողութեան պատճառաւ :

ՄԵԻՆԵՄ-ԳՈՒԼԻ ԷՅ. — Տալք պատասխան իրաւ համարաւ է : Ատենադպր էֆէնտին քաղաքակրթական համար կրսէ սղոյնս և տանադպրութեան ու շ հասնելուն մեր երես վախճանայ միջնակեալ խօսակցութիւնները պատճառ կընէ. Գիտանը կրնայ զրսէ զորս խօսակցութեան ընդ երեսօրեանը յաղաքութիւն չբուլիլի : Ըստ իս կայ պատճառ մը, որ կործան գրամարան է, և ստոր համար Գիտանը կրնայ Արշարթեան հետ բանակցել : Իսկ Իսթիւնեան էֆէնտի վերադարձած խօսքին զարով, անիկա չէր ինձի պատճառներով :

Գիտողութիւնը սպռակով, տանադպրութիւնը քուլի դրակցաւ և ԸՆԴՈՒՆՈՒՅԵԱՒ Ժ՞՞ զովն :

2.

Բացախայութիւն

Ատենադպր փաշան ծանուցանելով ժողովին թէ Աղղային երեսօրեաններէն՝ **Տ. Պօղոս վարդապետ Խօրտանան Մարտոզէ էֆէնտի Ֆրէնիկեան** ճամբորդութեան պատճառաւ, և

Գրիգոր էֆէնտի **Պէրպէրեան**
Յարութիւն » **Զինձիքեան**
Յովակի » **Մաղլուկեան**
անձնական տեղորութեան պատճառաւ բացախայ գտնուած են, նշանակել տուաւ ներկայութեան տուժարին մէջ :

Ատենադպր փաշան յաւելցնելով նաև թէ Ղարաբաղեան Քրիստոստոր էֆէնտին ալ բացախայութեան օրինաւոր պատճառ ունենալով բնականայ յայտներ է տանադպր էֆէնտիին, նշանակել տուաւ ներկայութեան տուժարին մէջ :

ԳԱՓԱՄԱՏԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Միթէ բերա.

նացի յայտարարութիւն կընդունի՞:

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Ստենագրովր էֆին, տիկ վիպովիւնը նամակ մը կարծէ կարծեմ: ԳԱՓԱՄՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ես ալ կը կարծեմ թէ խնդիրը կանոնադրին տրամադրու թեանց ճշդի գործադրուելուն վրայ է:

3.

Հրատարակման

Ստենագրոտ վաշան նոյնպէս ծանուցանելով թէ Ազգային երեսօտիականներէն Մոզսուտեան Սիմոն պէյ իր դրողմանց ծանրութեան պատճառաւ հրատարական գրեմ է երեսօտիականներէ, կարգաց հրատարակիրը, և իբր պարզ հրատարական բակի դրու, բայց ժողովը ձայնից բազմութեամբ չընդունեց հրատարականը:

Ստենագրոտ վաշան հրատարակիրը առեւնողպին յանձնելով, ըստ, Ազգային ժողովը իր նախկին որոշմանց հակառակ չընդունեց Մարտաւետան Սիմոն պէյի հրատարականը, ըստ նոր ըրիք իմաց տալ իրեն:

4.

Հարցում Գալիամաճեան Էֆէնտիի.

Ստենագրոտ վաշան յայտնելով թէ Գալիամաճեան Միմա Էֆէնտիի կողմէ Արշալուծեան Գաղղբական ժողովին ուղղեալ Հարցում մը մատուցուած է Գլխանին, կարգաց զայն, որ է,

Հոյտատանի գաւառաց մէջ պատուհած հարստահարութեանց բարձման համար նոր և աղքատ միջոցներ ձեռք առնուած են արդեօք:

27 օգոստ. 76 ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒԵԱՆ

ԱՂԴ. Ժողովարտի ՄՆՏԱ ԳԱՓԱՄՄԱՃԵԱՆ

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըստ որում Գաղղբական ժողովն այժմ նիստ կընէ, և իր անդամներէն ոչ ոք ներկայ է սատ, եթէ Մարտաւետ Պատրիարք Հայրը կը համէ այն հարցման վրայ կարծիք յայտնել, ըստ, ապա թէ ոչ՝ կը պահէնք հարցումը և կապանք Գաղղբական ժողովը անդամաց ներկայանալուն:

ՄՐԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՃ. — Սյու տարուան

Ժողովին բացման ատեն ճառ մը խօսեցայ, որուն մէջ տպէս ըսած եմ,

« Գաւան երեսուն տարիներէ ի վեր Հայաստանի գաւառներէն հարստահարութեանց դէմ հանրապիր կը տեղար ի Պատրիարքարան: Իմ սրտիս մեծ ցաւ եղած կը այս հարստահարութեան խնդիրը, և Պատրիարք ընտրուելուս առաջին օրէն բովանդակ ջանքս նուիրած էի այն բնին զարման մը ընելու համար: Ելիս բարեպատէ՛ օր մը՝ յորում ես անձամբ գիմելով ի Գաւան յայտարարեցի թէ մինչև որ վերջ մը չընտրուի գաւառական հարստահարութեանց, չեմ կարող Պատրիարքութիւն ընել: Այս յայտարարութեան վրայ մեծ Ելապարտ բարձրապատիւ Մաճմաւ Նէտիմ վաշա անմիջապէս հրատմեց խառն յանձնաժողով մը կազմել, և կէտ մեր աղքէն և կէտը տիրող աղքէն. յանձնաժողովին մերաջնեայ անդամաց ընտրութիւնն ալ ինձ յանձնեց. որոյ ընտրութիւնն խիստ կատարեցի և հարողքեյի Բ. Գրան հաւանութեամբ Աղղ. Արշալուծեան Ենտրուարտ եմ Երբին բարձրութեան այս խնամոցը համար. նոյնպէս շնորհակալ եմ յանձնաժողովին մերաջնեայ անդամաց տարած ջանիցը համար, որոնք գաւառացնոյ տրանձնաց և տգտութեանց պատճառները բացայայտող գրութիւնները և նոյն խի այս Ազգային ժողովը կողմէ տարիներ յառաջ կարգեալ գաւառական հարստահարութեանց քննիչ յանձնաժողովը տեղեկագիրն և նկատողութիւն առնելով, մեր գաւառացի աղքատաց ընդհանուր բարօրութեան համար զեղեցիկ տեղեկագրեր շինեցին, որոց մէկ մասն արդէն գործադրուելու վրայ է: Ես երկու օր նիկ որ ներկայ նախարարական փոփոխութեանց պատճառաւ յանձնաժողովը վերջ կը գտնէ. սա-

կայն կրնամ աւելաւ ձեզ՝ որ նորընտիր նու խարարութիւնն ալ խոստացու եղն յանձնուածս : զմիջ հաստատ սահնկ և անոր սպաշտօնը շարու նահել տալ : Այդ յանձնածողովը մեր ազդին համար նոր դարապալա մ'ի . անոր շինած տեղեկագրերուն մէջ մեր գաւաւսրեանկ ազգայնոց մշտնջենաւոր անդորրութեան համար ինչ որ պէտք է , ամենն ալ նախատեսուած և արդաւ յապէս քննուած ու փաստորանուած են : Եւ չեմ կրնար այժմ ամեն բան իտօլը և յոյանել . բայց ձեր մէջ կան այնպիսիներ՝ որոց յայտնի են : Մտղիներ որ Օղջտատախաւ կայսեր շնորհիւ դարձապալութիւն դռնեն յանձնածողովոյն շինած տեղեկագիրներն , որոց համեմատ իտալը որ յանձնածողով մը պիտի դրկուի դաւանելքը՝ հարստահարութեանց բարձրան գործն ի զըլուի հանելու համար ։

Ասից զոտ՝ որ և է պատահած հարստահարութեան համար ազդու հրամանագիր կառնուեր Բ . Դանէն :

Ահա այս է պատասխանս :

ԳԱՓԱՄԱՅԵԱՆ Մ . ԷՑ . — Սրբազան Հօր տուած բացատրութիւնն իմ հարցմանս չարտաստիանէր . ես ըսած չեմ թէ հարստահարութեանց մասին անտարբեր կը գտնուի Ղարջութիւնը . այլ հարցուցած եմ թէ արդեօք նոր և ազդու . միջնոցներ ձեռք առնուած են . ասով հասկնել է միտքս թէ բաւական չեն մինչև հիմա ի գործ դրուած տվորական եղանակներն :

ԱՅԵՆԱԳԵՏ ՓԱՅԱ . — Գախարածեան է ֆինտիկ հարցումը և Սրբազան Նախագահին պատասխանը լսեցինք . կը մնայ ձեզ կամք յայտնել , միթէ կուզէք այս նիւթին վրայ աւելի բացատրութիւն լսել և վիճարանութիւն բանալ կամ ոչ , և եթէ կամք ընէք վիճարանութիւն բանալ , ո՞ր օր տեղի պիտի ունենայ վիճարանութիւնը , այն ալ որոշել :

ԳԱՓԱՄԱՅԵԱՆ Մ . ԷՑ . — Լրտաջարկեմ որ յառաջիկայ նախն ընդհանուր վիճարանութիւն ըլլայ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՑ . — Վիճարանութեան հարկ չեմ տեսներ :

ՓԱՓԱՅԵԱՆ Ս . ԷՑ . — Ես լսելի որ Բ .

Դրան կարգած յանձնածողովն իւր նիստերը ժամանակէ մը ի վեր դադարեցուցած է , այս ասոյց է մի : Մէյ մ'ալ տա՛ կուզի խնայալ թէ Աղազիկ խնդիրն ինչ եղաւ , և թէ կարելի է արդեօք նայն յանձնածողովին տեղեկագիրը վարչութիւնը ձեռք ձգէ և հոս բերէ , որ պիտի զի տեսնենք թէ ինչ են ժողովրդին ցուեկը և ինչ դարման անջարկած է յանձնածողովն :

ԱՅԵՆԱԳԵՏ ՓԱՅԱ . — Ռուսիներուն էֆինտիկ չուզեր վիճարանութիւն բացուիլ , իսկ Գաւախածեան և Փախարեան էֆինտիկներն կուտալարին վիճարանութիւն բանալ , հարցման վրայ ուրիշ հարցումներ ևս յուեղցած են : Ռուսին նախ և առաջ վիճարանութեան բացման կէտը բուէի կը դնեն :

Այս ըսելով Ատենապետ փաշան քուէի դրաւ հարստահարութեանց վերաբերեալ հարցման մասին վիճարանութիւն բանալու կամ չը բանալու խնդիրը , և Ժողովն 7 քուէի դէմ 13 քուէով ՈՐՈՇԵՑ վիճարանութիւն բանալ :

ՍՐԲԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՋ . — Փախարեան է ֆինտիկ հարցմանց կրնայի պարզ կերպով պատասխանել , կործեմ թէ այս մասին վիճարանութեան բանալ զոտչանալու հարկ չկայ , ինչպէս նաև ուրիշ ժամանակի ձգելու . ես անտիջապէս կրնայի պատասխանել Փախարեան է ֆինտիկի :

ԱՅԵՆԱԳԵՏ ՓԱՅԱ . — Փախարեան է ֆինտիկ հարցումը դրուար չէ . որպէս զի կարելի ըլլայ ըստ կանոնի Ժողովին նկատուաման յանձնել :

ՓԱՓԱՅԵԱՆ Ս . ԷՑ . — Եթէ ուզէք՝ զրով ալ կուտամ , հարցուցի թէ յանձնածողովն իւր նիստերը դադարեցուցած է թէ ոչ :

ՍՐԲԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՋ . — Դադարեցուցած չէ . քաղաքական նոր դէպքերու պատճառաւ միայն յետաձգուած էին իւր նիստերը :

ՓԱՓԱՅԵԱՆ Ս . ԷՑ . — Մէյ մ'ալ հարցուցի թէ ըստ որում արդիկ խնդրոց մասին յանձնածողով տեղեկագիրը մը պարտաւան է

ընթաց, արդեօք կրեղի չէ՞ անոր պատճնը հոս բերել :

ՄԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Այդ տեղեկագրին արտօճին ալ կրնամ բերել հոս . ես այս ժողովն բան մը ծածկել չեմ ուզեր և կիսախաղիմ որ այս ժողովը վիճարոնութեան տակ աճուտ հարաւահարաւթեան խնդիրը, քննէ և խմանայ իմ քաղաքականութեան ընթացքս այս խնդրոյ մասին :

[Ֆետրոսկոպիստեան ցոյցեր]

Մեր քաղաքականութիւնը պարզ է այս մասին . յիշեցէք ներկոյ տարւոյ բացման առթիւ խօսած ճառիս մէջ ըսածներս այս մասին . որ ասանք են .

« Մեր ազգն Օսմանեան տէրութեան հետ պիտի ապրի և երբէք անին չբաժնուիր . երբէք մեր ազգն ուրիշ քաղաքականութեանց գործիք չըլլար . այս խօսքերը՝ զորս հոս կըսեմ, տէրութեան մեծ նախարարաց և օտար տէրութեանց ներկայացուցչոց ալ ըսած եմ : Ուրեմն փորձով ցոյցներ միշտ տէրութեան ունեցած հասարակութիւննիս : Պէտք չէ ընու մտանալ որ Օսմանեան տէրութիւնը մեծ բարեբարութիւններ բրտծ է մեզ . մեր կրօնքին, մեր լեզուին և մեր ազգութեան մինչև ցոյսօր պահպանութիւնն Օսմանեան տէրութեան պարտական ենք , մեր բաղըն այս տէրութեան բաղըն հետ սերտիս կապուած է : Այս տէրութեան ամեն ցաւերուն ցաւակից և ուրախութեանցն ուրախակից եղած ենք և պիտի ըլլանք միշտ . այսպէս կը խառտովանիր տակեղ ալ , ձեր ալ իմ ալ քաղաքականութիւնն այս եղած է և այս պիտի ըլլայ » :

Ղերջնային մեր քաղաքականութիւնն ուրիշ բան չէ , լացց եթէ մեր ցաւերը համարձակ յայտնել տէրութեան և անոնց դարմանը պահանջել :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Շատ լուս , Սրբազան Հայր . լացց ինչպէս գուր քաղաքականութիւն մ'ուրիք , ժողովն ալ կանոնադրութիւն ունի . Պալատեան կէֆեսիի հարցումը զբաւոր չէր , չորս ըրիք վաղվադաիկ արտաստանել . լացց որդէն ժողովն ըստ կանոնի կամը յայտնել խնդիրը վիճարոնութեան ենթարկելու . կը

մնայ այժմ վիճարոնութեան օրն ալ որոշել ե՞րբ կուզէք :

ԱՍՅԵՐ. — Յատուշկոյ նստին :

Ատենապետ փաշան քուէի դնելով , և ժողովին կամքն ստուգելով , ըսաւ , առաջիկոյ նստին այն հարցման բոցատրութիւնը և վիճարոնութիւնը օրակարգը կանցունեմք :

Այն միջոցին Վաղարշական ժողովոյ անդամները ներկայացան ի ժողովարան :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Քիչ մը ժամանակ

ի վեր ըստ կանոնի չեն բոցալի մեր նիստերը , ժամը 6 ը կանցնի , կարասներ որ 30-40 երես , իտիան գումարութիւն . կարասներ միանաւոր մեր Սրբազան Նախագահին , Վաղարշական ժողովոյ անդամաց և ղեւանապետներուն , որոնք ճիշդ մեր ժողովի ժամանակ Վաղ . ժողովոյ նստին արտօճուտ չեն գար սաս , և մեր ժամը 7 ին 7 1/2 Էն երբեմն 40 Էն աւելի երեսիտիտներ կըստ արտօճող որ Նախագահիս և ղեւանապետներ . նիս գան ու առեան բանանք . ուստի կը խնդրեմ Վաղարշական ժողովն որ եթէ հնար է , կամ մեր ժողովոյ օրերը կանուխ ընէ իւր նիստը և կամ ուրիշ օրուան ձգէ . որպէս զի մենք ալ ժամանակին առեան բանալու կարող ըլլանք :

ԱՊՐՈ Ս . ԷՃԱ. — Վաղարշական ժողովն իւր նստերն ուրբաթ օրուան ձգած է , և կարող չէ ուրիշ օր նիստ ընել , ամենէն յարմար ուրբաթ օրն ըլլալուն պատճառաւ : Չանք որ որդի որս բազաները տարօրինակ ըլլալուն , ազգին գործերն ալ ըստ այնմ ձանարացած են մեր վրոց , այնպէս որ մեր կամքէն դուրս է հոս ժամանակին չգալնիս . և որովհետեւ անկարելի է մեզ ժամը 6 ին ներկոյ դատուել այս ժողովին , ուստի ժամն 8 ին գարու համար պէտք է 2 ժամ թողալուութիւն լինի մեզ : Ազգային ժողովը կրնայ որոշեալ ժամն իւր առեանը բանալ և գործել , մեր ալ մեր գործերը կնայնք :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Վաղարշական ժողովն իւր պարտատրութիւնը կկատարէ , մեր ալ մեր օրարտաւորութիւնը կատարենք , միայն

Թէ Քաղ. Ժողովը թող հաճի մեզի դիմանալը. այր յատկայնել (Սպորտ Եֆէնտի ընդմիջմամբ շտա աղէկ այդ կընենք) և մեր նախագահը ժա մանտիին մեզ շորոհել: Բայց տակէ տարւոյն մէկ քանի ամիսն բարդեցու, տակաւին ոչ հասն. քատուութիւն և ոչ պիւտանէ երամ թ յորովիս, կանոնադրութիւնը կ'ստանայ: Սորադան չոր կ'որհ կհիմաղիր և պաշտպան յորովին կանոնադրութեան, որպէս զի շորոհ ընէ Վարչութեան համարաւորութեան ու այս տարւոյ պիւտանէն բոս կանոնի ժամ մ'առաջ յորովին ներկայեցու հոգ տանել:

ԱՊՐՈ Ս. ԷՏ. — Սրբի Վարչութիւնը պիւտանով կըրողի. բայց երեսիտման Եֆէնտի ներք թաջ դիտէն որ պիւտանէ տարեկան կըլլայ. իսկ ներկայ տարւան պիւտանէ՝ ըստ ու բում տարւոյն է ամիսն անցած է սորղէն, առ ժամանակեայ պիտի ըլլայ և միան ծարկերը պիտի նշանակուին. սակայն Վարչութիւնը գալ տարւան համար օրինուոր պիւտանէ մը պատ. քատուել կ'իտատանայ. սորղէն մեր գոհ չենք ներկայ տարւան պիւտանէն. հետազոտութիւններ ընելու ետեւէ ներ մնտուէին հատիցները, ծախքերը և պարագերն ստուգելու համար, որպէս զի երբ պիւտանէն հոս դայ, կ'որող ըլլանք ամեն բայաարութիւն տալ. դալ տարւան պիւտանէին մէջ դատարարութեան և այլ կարևոր պիտոյից համար ալ մէկ մէկ դումար պիտի ասման ուի: Սյս նկատուելքներով կ'յուանք որ ժողովը չափէն աւելի անհամբերութիւն չցուցնէր պիւտանէի մասին:

ԱՅՏՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Շոյն իսկ այս տարւան տոժամանակեայ պիւտանէին համար ալ երկայնաւորութիւն կ'նաղրուի մեզնէ:

ԱՊՐՈ Ս. ԷՏ. — Ոչ, այս տարւան պիւտանէին համար չէ:

ԱՅՏՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պիւտանէի մասին բայաարութիւն լեչցնք. բայց համարաւորութեան անարեան ալ չենք ցան մինչև ցարդ. Սրբազան Հայր, կանոնադրութիւնը ձեր վրայ կ'որէ այդ պարտաւորութիւնը: Տոժէք ինչ կըսէ 77-րդ յոգուածին մերկին պարբերութիւնը Ե.

Թէ ժամանակին շտանդունին այդ համարաւորութիւնը Գիւտանին վրայ, հանդերձ աղբային երկմոյց տարեկան պիւտանով, պատասխանատու կը մնան Վարչութեան անդամը և զխաւորապէս գործադիր խնամութեան պետը, որում այս մասին Տարչութիւնը կ'որողուի Գիւտանին:

ՍՐԲԱՋԱՆ ՆԱՍԱԳԱՆ. — Կիսկրեմ Գիւտանէն՝ որ օրէն ինձ այդ մասին:

ՔԱՅԱՏԵԱՆ Յ. ԷՏ. — Սրբազան Հայրն իր պարտաւորութիւնը կ'տարած է այդ մասին, Համարաւորութեան քննիչ յանձնախումբին նամակ գրելով, ինչպէս որ նոյն յանձնախումբին անդամներէն մէկն ըլլալով՝ ինձ ալ դըրած է. բայց մեր չենք դումարի կոր:

ԱՅՏՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըսել կ'որդէք թէ պակասութիւնը յանձնախումբին է որ իր պատճառը չիտարէր. կ'որղէք որ խաւորութեան ձեռքէ պահանջներ ձեռ յանձնուած պաշտոնին խաւորուի: Ուրեմն կիսկրեմ Գանձախումբին որ կամ իւր պաշտօնը կ'տարէ և կամ գայ մեզ իմոյց տայ թէ չիպիտի կարենոյ կ'տարել:

Տ. ՄԱՏՔԻՆՍ ԵՏԻՍ. — Վաղողեան է Եֆէնտին սխալ ըստ: անցեալ տարիներու համարաւորութիւններ կան՝ որ տակաւին չեն եկած այս ժողովին. ո՛ր է 71 — 72 տարւոյ Վարչութեան համարաւորութիւնը: Թէ որ եկած ըլլար՝ կարգայած կըլլայինք. բայց չենք կարգայած:

ՔՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԷՏ. — Համարաւորութեան քննիչ յանձնախումբին անգամ ըլլալով մէկ անգամ միայն պաշտօնն ծանուցանող նամակ մը ընդունած եմ. բայց անոր մէջ մանրամասնութիւն չկայ, և ցոյց տրուած չէ թէ ո՛ր պիտի գումարիք և ինչպէս պաշտօննիս պիտի կ'տարեին:

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՏ. — Իբրև տուննաղբիք նախորդ Քաղ. Ժողովը կ'այտարարեմ թէ մեր մեր պաշտօնավորութեան համարաւորութիւնը պարտաւորած և ստորագրած՝ տպագրութեան յանձնած ենք, բայց տակաւին տպարանէն դուրս ելած չէ:

ԱՅՏՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Դտտ աղէկ, գոյներ այս միջոցէն յոստով որ մեր յանձնա

խաւքն ընդհուդ իր սրտանը կրատարէ, և անցինք մեր Օրակարգին: Եւ որովհետեւ Ատրշաթեան Խաան ժողովոյ սրտաստանագիրը Փոխադրեան Էֆէնտիին հարցման նկատմամբ չեկեամ տարիսին, որ սցար ստաջին ինչոյն սիտի ըլլար, ուստի հարկ է մեզ անցնիլ երկրորդ խնդրոյն՝ այն է վիճարանութիւն Համարտիաւթեան զիւանի տեղեկագրոյն՝ որ սողային տրոց մասին Քաղ. ժողովոյ ըրած առաջարկութեան կը վերաբերի:

ՅՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

Վիճարանորին Համարտիարեան դիւանի տեղեկագրոյն որ Աղբային տրոց մասին Քաղաքական ժողովոյ ըրած առաջարկութեան կը վերաբերի:

Ատեանտրեա ժողան Համարտիարեան զիւանի տեղեկագիրը կարգացնել տարէ ետե յայտարարեց թէ տեղեկագրին եղբարկոյթեան 3 կէտերն աւանձին առանձին վիճարանութեան պիտի ենթարկուին: Ուստի ոչս կարգու վիճարանութեան համար խօսք ուղղորները հրաւիրեց խօսիլ:

ՔՈՒՆՅԱՆ Ա. ԷՑ. — Փորձով տեսանք որ այս տրոց խնդիրը ծանր է. ուլ որ կարծի թէ այս կամ այն կերպով կյաջայինք՝ կոխուի, ինչպէս որ վերջին անգամ դրած օրէնգրիս ալ, որ տարիէ մը ի վեր գործադրութեան մէջ է, չը յաջակցու: Թէպէտե Համարտիարեան զիւանը կարծիք կայտնէ թէ Աղբային տրոց օրէնքին զգնիլ պէտք է, և այն օրէնքին մէջ ցոցուած 8 աստիճաններն վար ուրիշ աստիճաններ յաւելցնել տեղորդ է, ստիպն ես կը տեսնեմ որ գործերու հիմնական ընթացքն էթէ շարունակ, շտտերը չպիտի կրնան մասնակիլ Աղբային տրոց և 23 դուրուչն պահատ տարք մը սող պիտի ուղեն: Իմ կարծիքս է որ որչափ վարք վնի տրոց աստիճանն, սոնչափ աւելի անձինք կրնանուպին Աղբային տրոց. բա-

ւան և որ ամեն սողային գիտնայ թէ տարին զոնէ 3 դուրուչ սրտատար է սող Աղբային սնտուկին: Ուստի ես կը առաջապանեմ Քաղ. ժողովոյ առաջարկութեան այս մասին, և կը բաղձամ որ ընդունուի և գործադրուի:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Խ. ԷՑ. — Կը ձայնակցիմ Քաղեան Էֆէնտիին:

ՍՐԱԶԱՆ ՆԱՍԱԶԱԷ. — Ժողովք համագելու համար խօսք մը միայն պիտի ընեմ: Տրոց խնդիրը բաւական գիտարութեամբ լուծուեցաւ, և այն օրէնքն որ անցեալ տարի զորուեցաւ, վարձը ցուցուց որ չկրցաւ յաճողի, չիւն Ատրշաթեանն առաջարկութեան մը կրնէ, այս ալ վարձ մ'է որ պիտի ըլլայ. թող Ժողովրդ համութիւն տայ, թերեւ ստիկա յաջողի և սրղինք աւնենայ:

ԵՆՍՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՑ. — Համարտիարեան զիւանն այս խնդրոյն ամեն կէտերն ի բնին առած և իւր տեղեկագիրը բերած է, ևս կընդունիմ. անոր եզրակացութիւնը թէ 23 դուրուչի ստորնագրոյն ստորձանէն վար տուրք յաւելցնելու մասին Քաղաքական ժողովոյ ըրած առաջարկութիւնը մերժուի: Բայց կարծեմ թէ վարրիկ բարեփոխութիւն մը միայն կը բաւէ խնդրոյն ամեն կէտերն ի մի յանգելու, այն է ստորնագրոյն ստորձան 23 դուրուչն ըլլալու բաւ կըզուներն անխօսիս պահել, և միայն արտոնութիւն տող Ատրշաթեանն յոյն գուժարք 3 կարծիք վերածելու: այն պայմանու որ երբ 23 դուրուչն պահատ տուրք տող սող սողային մը առաջին և երկրորդ կարծող վճարէ և կարգուի ինչ չունենայ միւս կարծեսերը մինչև մէկ տարի վճարելու, Ատրշաթեանն արտօնութիւն աւնենայ միւսները բախելու:

Եթէ Համարտիարեան զիւանն այս բարեփոխութիւնն ընդունի, կարծեմ Ատրշաթեանն առաջարկութեանը բիջ շատ համաձայնած կըլլայ: Ասով 23 դուրուչն պահատ տուրք վճարել սպառնինք ալ չեն կրնար զգուտ քողել այս առթէն, վասն զի Ատրշաթեանն ձեռքն է և գիտէ թէ անխորդ է կամ ոչ: Այս սիւղուրերը Համարտիարեան զիւանի տեղեկագրին մէջ ալ կայ, աբ ըտուած է թէ օրէնքը

տարեկան տուրքն երկու վեցամսեայ վճարմամբ հաւարեալ դիրութիւն տուած է, որ շուկ է թէ նուազագոյն տասիճանը 25 ղուրուշն երկու անգամով՝ այսինքն 12 1/2 ական ղուրուշ վճարելով պիտի լինայ : Սարգ մը կրնայ անանկ վիճակ մը ունենալ, որ առաջին վճարքն ընելէ ետև չկրնայ մինչև տարեգլուխ երկրորդ վճարքն ընել : այն ատեն երկրորդ վճարքն իրեն կը բաշխուի, և եթէ մէկ գործն կրնայ Պատրիարարականին մէջ, չտեսնուելիք չըլլար երկրորդ վճարքն բրտած չըլլալուն համար, վասն զի իւր անկարողութեան պատճառաւ արոց անվճար մասը ոչնչացած է արդէն : Իսկ յաջորդ տարւոյն տուրքն ամբողջովին կ'ազանջուի և չբաշխուիր երբ կարող է :

ՓԱՓԱՋԱԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Սահմանադրութիւնը կարողութեան չտիր հիմ գրած է աղբային տուրքին. եթէ կարողութեան չափին պիտի դիմենք, առ նուազն 25 ղուրուշի կարողութիւն սենցողներէն տուրք պիտի աւանդէր. կարողութեան չտիր տուրքին սկզբունքն է. վերջուր դոյգ՝ կը դադարի տուրքն. այն ատեն պէտքիդ համեմատ ամենուն պիտի բաշխես տուրքը. օրինակի համար՝ 200 հազար ղուրուշի պէտք ունիս, և 20000 մարդ ունիս իւրաքանչիւրէն 10 աական դըւ պէտք է աւանդ : Բայց Վարչութիւնը քանի մարդ ունենալը չուրած չէ, որովս զի զիտ հոյիք թէ քանիկան անձերէն 5 ական, 10 ական, ևն : տուրք պիտի աւանդ. Վարչութիւնը կանտ հասար աղղաշումար մը չունի. անոր համար հաստատ չգիտոր թէ պիտի յաջտի՞ թէ ոչ. այլ ենթադրութեան վրայ հաշուած է : Բայց մեք 25 տարեկանէն վեր եղողներու աղբաշումարն ունինք, որ 12 հազարէն աւելի չենէք. ասոնք իւր ընտրող առ նուազն 25 ղուրուշ տուրք պիտի տան, և ենթադրելով իսկ թէ ամեն վաստակի և շահու տէր եղողը տուրք պիտի վճարէ, և ասոնց թիւը 12 հազարէն անդին չանցելիք, կարող ենք Վարչութեան ըսել թէ ունիս ցուցիակ մը 12 հազարի, ասոնց տուրքը 25 ղուրուշն 3 հարիւր հազար ղուրուշի գումար մը կը կողմէ, այդ գումարը հաւաքելով կրնաս քու պէտքը գոյել : Կրե՛ի որ Վարչութիւնը այդ

12 հազարէն ալ 25 ական ղուրուշ աւանդու մասին դժուարութիւն կ'իկատէ : Կարողութեան չտիր մարդու մը օրական ծախուց կամ վաստակին վրայ պիտի հասկցուի : Հիմա քանի որ Վարչութիւնը թուանշումով հշդուած առաջարկութիւն մը չէ բերած, ինչ որ պիտի ընենք ենթադրական է : Ես Վարչութեան Քաղաքական ժողովոյն Տեսական խորհրդոյն հետ միասին քանորէն բերած առաջարկութիւնը մերժելու կողմ չեմ : ԵւսուՅեան և Ֆինտիի առաջարկած բարեփոխութեան մէջ ալ դժուարութիւն կ'իկատեմ : Իմ կարծիքս սա է որ 25 տարիկն ունեցողներէն որոնք ընտրողութեան իրաւունք կը վայելեն, անպատճառ 25 ղուրուշ տուրքը պէտք է սահանջուի. իսկ 25 տարիքէն վար եղողներէն իւր նուէր 5 կամ 10 ղուրուշ պահանջելու է : Եթէ կանոնաւոր աղբաշումար մը ունենաս յիւր, այս խօսքերուն ընտ հարկ չէք միար վասն զի հայ եղողը 10 ղուրուշ պիտի սոյ կը սկիւնք, և կը լինար :

Տ. ՄԱՅՅԵՆՍ ԵՊԻՍ. — Վարչութեան Քաղաքական ժողովը արոց օրէնքին համար առաջարկած փոփոխութեամբ կը կարծէ թէ շատ դիւրութեամբ պիտի հաւաքէ : Թէպէտ և Սրբազան Պատրիարար Հայրն ըսաւ թէ փորձ մ'եղած է արդէն, բայց այդ փորձն եթէ անցեալ տարի հաստատուած արոց օրէնքին համար է, այդ օրէնքը դեռ չգործադրուեցաւ որ փորձ ունենայինք. բաշխման ցանկերը քանի մը անձան թողերէ միայն երան, իսկ մեծամեծ թաղերէն և ոչ մէկին եկած չեն ցարդ. չգիտեմ թէ այդ ցանկերը չորիւր թաղական խորհուրդներն արդեօք դիտողութիւն ալ դրկած են թէ ոչ, բայց կարծեմ թէ դիտողութիւն ալ չկայ. ահոր համար փորձառութեան արդիւնք չէ Քաղ. ժողովն եկած այս առաջարկութիւնը թէ երբ 25 կն վար նուազագոյն տասիճաններ ալ սահմանուին, արոց հաւաքումը պիտի դիւրանայ և արդիւնաւոր : Ո՛չ ապաքէն զարձեալ բաշխման ցուցակները չինեալ գործը թող. խորհրդոյ պիտի յանձնուի. եթէ Տեսես. խորհուրդն ալ մասնակցի նոյն գործին, պիտի ըսեմ թէ դարձեալ ցուցակները չպիտի կրնան գալ :

ինչու որ բարոյիչ ըլլալովս գիտեմ թէ Խո. կիւտորի Ս. Կարօպետ թաղին համար թէև Սրբազան Հայրն երկրորդ անգամ խտտի գրած էր մեզ, և մեր թաղային մասնաժողով մը դը. բին՝ որ խնդրեալ չյայտնէր ստորաստէ, սակայն դարձեալ չյայտնէր. մասնաժողովին մէջէն բողոք եղաւ որ իւր տարբն որոշելու համար չեկող անձանց տարբը մեր չենք կրնար որոշել. որովհետև մարդու մը արտաքին վիճակը շտտ փոխընդ կրնայ երեւնալ, բայց անոր ներքին վիճակը հասկցուիլ անկարելի է : Ես կրկարծեմ թէ որոց բաշխման ծանրութենէն աւելի հաւտը ման եզանակին մէջ է դժուարութիւնը. տարի մ'է որ որոց օրէնքը հաստատուեցաւ. դեռ Պատրիարքարանի մէջ միայն գործը ինկողնէրէն կը հաւարտի. մեր ազգին իշխանութիւնը զուտ բարոյական է այս տեսակ պարագաներու մէջ. մինչդեռ տարբը ըսելով մեր նուէր տխտի հաս. կընանք, խիտ դժուար պիտի ըլլայ նուէրն իր. րև տարբը հասարել. անոր համար հաւարման եղանակն ալ մտածել պէտք է, և ես կրեմ թէ Քաղ. ժողովց պաշարկած բարեփոխութիւնն եթէ ընդունուի, շտտ մարդիկ 25 դրէն վար տարբը վճարելու պիտի տշխատին. ես տեսած եմ Պատրիարքարանի մէջ գործը պատճառու եկողներէն տարբը հաւարեալած ատեն ինչ կը. սիւներ տեղի ունեցած են : Ուտտի Համարու. կալութեան դիւանն իրաւունք ունի երբ իւր տե. ղեկագորին մէջ դիտողութիւն կընէ Քաղ. ժողովց անաշարիութեան առաջին կէտի մասին. այս առաջին կէտին վրայ համաձայն եմ յիշեալ դիւանին, իսկ միւս երկու կէտերուն զարով հաստաշարիեմ որ որոց հաւարման համար հարկ իտրհրոց ձեռքէն բոլորովն ստնտի, վասն զի անտք չեն կրնար այս գործը կատարել թէև ի. րենց տասանորդ ալ խտտուցալ : Վարչութեան պէտք է յանձնել, որ ուղղակի ինք արժան դա. տած եզանակու ցուցակները շինէ և տրոց հա. ւարու մը դիւարանէ :

ՄԵՐԵՆԵՎ-ԳՈՒՆԻ Յ. ԷԾ. — [Տղայիսքեր հա. վարակարսեան Իւսակին] Համարակալութեան Դիւանը շտտ գո՞նչ է երկրի բացատրութեանց

մանեի այս բեմին վրայէն ազգային տրոց խնդ. րոյն վրայ, որովհետև՝ ինչպէս նախորդ նախին յայտնեցի, խիտ աննպատակ կարծիք ունի ար. դէն տրոց ներկայ օրէնքին վրայ : Միայն իբրև տեղեկագրեր ստարք կը համարիմ ուղղել այն բանի մը մտախնէրն որ մեր տեղեկագրին քննա. դատութեան աթիւլ տեղի ունեցան :

Նախ՝ 25 էն ստորին աստիճանի պաշտպան. ներն այնպէս ըմբռնեցին թէ ամեն բունութիւն ի գործ պիտի դրուէ 25 էն սլակաս գումար շա. նելու համար : Զեր Դիւանին ըսածն այս է. եթէ շահու տէր անձինք արտատական են տուրք տալու, դժուարութիւն չըկայ 25 դուրուչ տա. նելու, մասնաւոր էրք որոշեալ ստորնագրին գումարն երկու անգամով՝ սլակիւն 12 1/2 ական դուրուչով աւնելու դիւրութիւն կուտայ օրէնքը, բայց այն՝ որ 12 1/2 դուրուչ չըկընար տող, և հալի. գրտանը 5 դուրուչ ունի տալու, անիրու. ւութիւն է արդէն անիէ ստակ աւնուլ, վասն զի իւր դակիին հայնի կտորն է որ պիտի աւնու. րոյճակատանն այնպիսայն Վզգը պէտք է որ օգնէ և ոչ թէ ազգային սնտուկին համար տուրք աւնու. իսկ մեր այն մարդէն պիտի ուղղեք որ շահու տէր ըլլալով կարողութիւն ունի տալու. իսկ թէ որ նա տալու կամք չունենայ մեր ի գործ դրած միջոցներն յայտնի են, որոց մէջ բանական բան չկայ : Ազգային տուրք հաւարե. րու համար բունական միջոցներու կիրառութիւնն սկզբաւր ընդունուած չէ մեր մէջ : Մեր ազգայ. նոց տուրք տալու մտաին բրած ընդգիտութեան դիտար պատճառը տուրք տալու վարձուած չըլլելին է. վասն զի ազգային տուրքը զեւ. չենք կրցեր ընդհանրացնել ժողովրդեան ամեն կարգերուն մէջ, և միշտ սածականակայ թե. րի միջոցներ ձեռք առած ենք ընդհանուր տու. րը հաւարելու համար :

Եթէ մեր տրոց օրէնքը դժուարու կը գոր. ծաղրի, և բարեփոխելու պէտք կըգամք, իւ. րեփոխութիւնն անոր աստիճանացոյցին մէջ վա. նարուելու չէ, սլլ հաւարման եզանակին մէջ : Վարչութիւնը հաւարել մը կարգած է, որ 10-12 հաղար անձանցով տուրք ժողովելու պաշտոն ու. նի, եթէ ամեն մէկուն երկու երեք անգամ զե.

մէլ հարկ ըլլայ, մտածեցիք կաղաչեմ, կարելի է մէկ մարդով զլուխ հանել այս գործը: Բարեխոսութեան կարտս կէտը զլիաւարարար հասարական եղանակին համար օրինաց տրամադրութիւնն է: զոր բացարձակապէս Արարչութեան յանձնելու առաջարկութիւնը ըստ դատած է, Ձեր Համարակալութեան Գրխանը: Բայց 25 էն սպիտակ աստիճան ուղղութեան քով շտեմար սեյակիսի փոստ մը՝ որ համարը զմեզ. նոյն իսկ Կաղ. Երզրայ մատուցած յայտարարին մէջ ալ համարչի փոստ մը չկայ. սլլ ենթադրական հաշիւներու վրայ չտախտած է, որ գործադրութեան մէջ արդի անկարգութիւններն 'ի դերն պիտի հանէ, ըստ մեզ:

Ըստեցաւ նաև թէ առջի փորձերն անյուշող դանսեցան, նոր փորձ մ'ալ կիմա ընենք: Բայց սոսիէ առաջ օրէնք չկար. վերջին անգամ միայն Ազգային Երկրային ներկայ օրէնքը զըրուսեցաւ, որ ըստ կործնաց Համարակալութեան Գրխանի տաննէն գէջ օրէնքն է. սխալ է ըսել թէ փորձեցինք քայն և անյուշող դանսեցաւ. միթէ Արարչութեան հաւարչը մինչև հիմա կարող եղա՞ւ տակնուն դիմել, և կրցա՞ւ փո՞ճել իւրաքանչիւր ուղղացնոց տրամադրութիւնը:

Գալով Եւստեփեան և Քէնտիի առաջարկած բարեփոխութեան, իրաւ է թէ համաձայն նութեան դոյն մը ունի, բայց 25 դուրուշի տուրքը 5 կարօններու վերածելով դարձեալ 5 դուրուշի նուազագոյն աստիճան մը ստշմանել ըսել է. այս կերպով շատերը սրտորուակ պիտի գտնեն 5 դուրուշ վճարելով օրինակը տուրքէ փախուտա տալու:

Փախազեան և Քէնտիի ալ առաջարկութիւն մը բրաւ. այն է 25 տարին լրացնողներին առ նուտն 25 դուրուշ ստնտի և 25 տարիքը չունեցողներին 10 դուրուշ նուէր անունով հաւար. ուի: Համարակալութեան Գրխան ալ կործիր յայտնած է որ այդ կարգի փորք գումարներն իբր նուէր ստնտին աննոցնէ որ առ նուտն 25 դուրուշ տուրք վճարելու գիրութիւն չունին. միայն թէ Արարչութիւնը թող խորհի ի՞նչ և զմտակաւ և սրայնանեղով պիտի հաւարքէ այս պիտի նուէրներն: Իսկ տրոց արդի աստիճան.

ներտն վրայ ստորին աստիճաններ յաւելցնելուն ընտելն համախոտ շենք կէիէ այս մասին Կաղ. Երզրայ տաւարարած բարեփոխութիւնն ընդունուի, վերջը փորձը պիտի ապացոյցանէ և համարչ նոյն իսկ գԿաղ. Երզրայ թէ ստնտը կրած նուազագոյն աստիճաններն մեծ գումար մը չզոյսանալէ գատ՝ 5-10 դուրուշով տարեկան պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու ծուր և վնասակար դազարար մը տարածուած պիտի ըլլայ ժողովրդեան մէջ, որուն տղղութիւն՝ կիէ սչ անկարելի զէլ խիտ գժուար և ծանր պիտի ըլլայ: Այս նախատեսութիւնն է որ կը պարտաւ որք Ձեր Համարակալութեան Գրխանը 25 էն ստորին աստիճանայ ստշմանումը մերժելը Իսկ բաշխման ցուցակոց սրտորատուութեան հողը բարբոյն Թաղական Խորհրդոց ձեռքէն տանուելու խնդրոյն դուտով, այս կէտին մէջ շխթութիւն կը նկատուի. որովհետեւ Թաղական Խորհրդներն արդէն ունաք գրիւած են Արարչութեան իրենց թաղեցոց ցուցակը. ըսել կըլլայ թէ այս կէտը արդէն կէս ձախուտ մէջ է. հիմա բարբոյն աննոց ձեռքէն առնուլ շխթութիւն կը ընրէ գործին. այսպէս կը խորհի Համարակալութեան Գրխանը մտնուանող անոր համար որ տրոց արդի օրէնքն տոժանանակոց կը նկատէ և յաւաքիտոյնին համար նոր օրէնք մը դրուելուն մեծոյցոյ է:

Կործեմ թէ եղած այլ և այլ ստորուութեանց համաուտիս սրտտոխտանեցի յանան Համարակալութեան Գրխանի. բայց կիէ երբէք յիշուլթի ենէս վրիպած կէտեր մնացին դուրուշ կաղաչեմ որ շտրշ ընեն յիշեցնել, որպէս զի ըսելին ինչնէն առաջ աննոց ալ սրտտախտանեմ:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. Ե. — Համարակալութեան Զիւանի տեղեկարբերին առած բացատրութեան վրայ կործեցի որ երկրորդ և երրորդ կէտերուն վրայ ալ վիճարանութիւն կըլլայ: Բայց բան մը կայ որ նկատուած չէ, հաւարման գործողութիւնը Արարչութեան գիտնալիք բանն է, ասոր վրայ մամաւոր յուրածներ չկան. տրոց օրէնքն կիէ շեմ սխալիր, երեք սկըրնական կէտ ունի. քանակութիւն, բաշխում և հաւաքում:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բնակարարք վերահսակութիւնը առաջին կէտէն սկսելով միտ կէտերուն վրայ ալ տարածեցու. քանակութիւն բաշխում և հուարում և այս երեք կէտերուն վերայ միանքամոյն պէտք է խօսուի :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Քանակութեան վերայ խօսեցայ. մասնաւոր կարծիք ունիմ ասոր վրայ, որչափ շատ թիւերու խօսմանի այնչափ դժուարութիւն կայ. շատ տարրեր թիւերու սահմանումը դժուարութիւն կուտայ Վարչութեան. որչափ քիչ ըլլայ այնչափ աղէկ կ'ըլլայ. Բաշխման կէտին գալով. Թաղական խորհուրդները չեն կրնար իրենց վրայ առնուլ և պատճառներ ունին. բոց Վարչութիւնն տեխնիկ կերպով բովարտներ գնել, այդ ալ չկրնար ըլլալ. թաղին իշխանութիւնն ալ գործակից պիտի դառնաի ոմանց ալ բովին մը յանկարծկողով իսկ հուարման եղանակը սրտմարդու է. եթէ կողմ կայ այս է որ Պատրիարքարանի մէջ հաւարակէն ստակ չախտի արտի հաւարիքի ինչու որ իր ստրուը եկած է. բոց չտարումը քաղաքներու համար եթէ հաւարողին հարկերին 10 վարձք իջէ է 20 կամ 30 տուէք : Երբ 75 և 25 դուրուէի թերհաշի տարբերն սկսան հաւարիք, ո՞ր կը յուսար որ այդքան ստակ կուգայ Վերջապէս կեդրոնացնել թէ թիւերը պէտք չէ բաշխարտակել. բաշխման գործը չբաժնել Թաղական խորհուրդներէն, և հաւարման մասին Վարչութիւնն ազատ թողուլ որ ուղտ եւ զանախար հաւարէ : Ես կը պնդեմ որ քուէ տուողը 25 էն վար տուրք չտայ. իսկ քուէ չը տուողէն 10 դուրուէ հուէք առնուի, և 5 դուրուէին ոմանը վերցուի :

Տ. ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ ՎԱՐԳ. — Տրոյ խնդրոյն վրայ բացուած վիճարանութիւնէն բուսական լոյս տանուեցաւ. ոմար կցորդք մաս մը կայ զոր պարտ կը համարիմ յիշեցնել. տեսնելով որ տարիներ անցան և դեռ վերջնական լուծում մը չէ արուած տրոյ խնդրոյն, կուտալարեմ որ մինչև տրոյ խնդիրը լուծուի, Պատրիարքարանի ծախքերը չտարտարուին. քանզի կը լսենք որ Պատրիարքարանն որ ըստ օրէ պարտուայ ստակ կիցոյ : Համարակողութեան դիւանի

տեղեկագիրը խիտ ընտիր կերպով բացատրած է խնդիրը, և ես անոր առաջարկութեանց կը ձայնակցիմ, միանդամոյն կը յանկեցնեմ որ Վարչութիւնն աշխատի իւր ծախքերը շտապարէլ, ինչպէս որ խոհանոցի ծախքերը վերցան, նմանողէս արիչ կողմէ ալ ծախոյ խնայողութիւններ ի գործ դրուին :

ՄԱՍՏՈՒՅԵԱՆ ՍԵՊՈՒՋ ԷՃ. — Կերևի որ տրոյ խնդիրը դեռ օրոշում մը չպիտի առնու, քանզի տակալին կարօտ է լուսարոմուեր : Բայց Վարչութեան թերած առաջարկութիւնը նորքնար Տնտեսական խորհրդին առաջարկութիւնն է, որով կը խառնոմոյ տրոյ հասոյթն 200 հոգարի հոմել. իսկ թէ որ շնորհուհար Տնտեսական խորհրդոյ անդամները կը վնասեցնենք Ռուսի ես կուտալարեմ որ դարձեալ 25 դուրուէ տուրք տուողները քուէի մասնակցին, և անի վար եղանակը քուէարկութեան մասնակցեալ իրաւունք չունենալով գարձեալ տուրք վճարած համարուին :

ԵՌՍՈՒՈՅԵԱՆ Տ. ԷՃ. — Խնդրին որչափ ծանր այնչափ արիողական է. Վարչութիւնը մայիսին է ընտրուած, և սեղանները անտան հասած ենք, տակալին տրոյ հաւարման ձեռնարկուած չէ : Խնդրոյն սկզբնական կէտերուն վրայ շատ դժուարութիւններ կրնան ըլլալ. բոց մեք սկզբունքը ձգենք, և գործնական կէտը նայինք : Վարչութեան առաջարկութեան մէջ երեք կէտ կայ, տրոյ քանակութիւնը, բաշխումը և հաւարման եղանակը : Վանակութեան մասին 25 դուրուէն նուազագոյն ստախձանեալու չիշեցնել ամենա ալ կը համաձայնինք. բոց բան մը կայ, Վարչութիւնը ինչպէս Մաքսուտեան էֆէնտին ըստ, կը վտառի Տնտես. խորհրդոյ այն համողմանը թէ 5, 10 դուրուէ տուրք առնուին չէ շատ բան կը հաւարի : Տնտես. խորհուրդն ի հարկի իւր այս կարծիքը բան մը վրոյ հիմնած է. այն անձինքն որ կարող են 25 դուրուէ տուրք տալ, իրրե պատուոյ խնդիր պիտի ընդունին, այդ կէտը մտածելով է որ պահ մը տուալ ըսած էի թէ 5 կտրոն ըլլայ, և եթէ մինչև տարեգլխի չվճարուի, Վարչութիւնն անվճար մնացած կտրոններն ոչնչացնէ :

ստով այն նկատուութեանց սուսըբը բոլորովին առնուած կըլլայ :

Բաշխման ձևին գաղով՝ Թաղական խորհրդոց վրայ ձգելը դժուարութենէ վեր չէ, և ինձի այնպէս կը թուի որ Թաղ . խորհուրդները գործակցութիւն մը միայն ընելու են, և չէ թէ իրենք բաշխելու են . վասն զի սուրբը կամաւոր սահմանած ենք, և Թաղ . խորհուրդները միայն տեղեկութիւն տալով Արարչութեան գործը ղեկարայացած կըլլան . իսկ հաւարման գործին բնու մասնակցելու չեն :

Եթէ խնդրոյն սկզբունքին երթանք, որոց օրէնքը փոխելու և նոր օրէնք մը չընելու ենք . հիմաև հիմա քանակութեան թուոյն սակնէն փորձագոյնը՝ որ է 25 զուրուչ . անփոփոխ պահելով, առանց պայմանի Արարչութեան արտօնելու է որ այն անձինքն՝ զորս անկարող կը գտան, կուզէ իրր սուրբ անու, կուզէ իբր նշանք : Համարակալութեան ղեկանը նուէր ըլլայ կրօն, իսկ Արարչութիւնը սուրբ ըլլայ կրօն, ըստ իս ինչ անունով ալ ըլլայ նոյնն է . բայց սուրբ անունը սալ ունի պատշաճ է, վասն զի ևս եթէ գիտնամ որ նուէր է տուածս, ուրիշ կերպով կը վարուիմ, իսկ երբ սուրբ ըլլայ, կարճ կը կուզեմ և հաւաքչին ներկայացած ստեն կը վճարեմ :

ՁԱՅՆԵՐ . — Վրէ, բրէ :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ . — Այս խնդրոյն վրայ բաւական աստեղծութիւններ լսեցինք . սալ կուին երկու աստեղծութիւններ Մարգարեան Թարութիւնն էՖինտի և Խօճատարեան Վլաճէն է . Ֆինտի որ խօսք ուզած են սոյն խնդրոյն վրայ . բայց քուէպիութիւնն ուզող ալ կայ, ուստի Գաղովին պիտի հարցնեմ թէ կուզի՞ վիճարանաթիւնը փակել թէ ոչ . սակայն վիճարանութիւնը չփակած, այս խնդրոյն վրայ աստեղծութեանց մէջ մէկ բանի սխալ կէտեր նշարել չի . պարտ կը համարիմ . ուզողը զանոք : Դալս Մահմանաղլութիւնը Ազգային ծախսոց մասնակցելու պարտաւորութեամբ Ազգայնոց վճարելու ստակը սուրբ կը ձանջնայ և ո՛չ նուէր . վասն զի այս ստակը ծախքի մը փոխարէն կը պահանջուի, և Ազգայնոց վրայ զայն վճարելու պարտ

պարտականութիւն կը դրուի . սակէ ունի ինչ հանգամանք պէտք է ունենայ տրուած ստակ մը ճարք կուտելու արժանանալու համար : Երկրորդ Տուրք տարեկան է կրօն Մահմանաղլութիւնը և բաշխման հիմն կրողնուի իւրաքանչիւր անհատի կարողութիւնը . կարողութիւն ըսելը հարցնուած ստակն ըսել չէ . ուստի սխալ է կարծել որ տարին այս ինչ գումարին պակաս սուրբ տալու կարողութիւն ունեցողներն ազատ կրնան ըլլալ սահմանադրապէս . ընդհակառակն ամեն անհատ Ազգային որ շարժան է և վաստակի տէր (և ո՛չ թէ հարստութեան) պարտական է սուրբ մասնակցել Ազգային ծախսոց, ուստի Ազգը պարտական է ամենուն մասնակցութեան իրաւունքը յարգել և իր ծախսոց փոխարէն ամենուն սուրբ պահանջել և ոչ թէ նուէր խնդրել թէ՛ որ շատերուն տալիքը ամենախորք գումար մը ըլլայ, բաւական է որ իւրաքանչիւրին տուածը իր կարողութեան չափովը զուգակշռեալ ըլլայ : Ախր է նոյն կարծել թէ սուրբը ընտրողութեան իրաւունք հետ կապակցութիւն ունի, ոչ, ամեն շարժան հաս և վաստակոր անհատ սուրբ կուտայ աղօթքին, բայց ամեն շարժան և վաստակոր բոլէ չկրնար տալ . մեք թաղական ընտրողութեան համար կարգաւ գրեւ գիտնալ և թաղային տրոյ մասնակցել և 25 տարեւոր ըլլալ պայման սահմանեցինք . Մահմանաղլութիւնն ալ երեւոյն խանական ընտրողութեան պայման յատկացուցած է Օսմանեան տէրութեան հպատակ ըլլալ : 25 տարին լրացուցած ըլլալ, և տարին գոն 75 զուրուչ ընդհանուր սուրբ վճարել և կամ անձնական արժանիք ունենալ . ինչ յարաբերութիւն ունին այս հանգամանք՝ տրոյ խնդրոյն հետ, սուրբն ու քուէն երբեմն զիրար կընդգրկեն, ստոյգ է . բայց այս երկու խնդիրները տարբեր սկզբանց վրայ հիմնեալ են, պակաս չէ՛ իրարու հետ շփուելու Գաղով տուրքի բաշխման և հաւարման եղանակին, Մահմանաղլութիւնը բացարձակապէս կը արահադրէ որ այն եղանակն Վաղաքական ժողովոց մէջ որոշուի և Ազգային ժողովով հաստատուի : Այդ Վաղ ժողովն այս երկու կէտին վրայ Ազգային ժողովով հաստատուած օրինական տրամադրութիւն

ներն բարեփոխել կառավարիչ . նա իր իրաւուն-
 քը կը գործադրի . մենք ալ մեր Համարակալու-
 թեան զիտանին նորաստար կարծիքն առնելն
 ետքը , ինչ գժուարութիւն ունինք Քսող . ժո-
 ղովը զո՛ր չընելու . Այս կէտերը Ժողովին ու-
 չադրութեան յանձնարարիչէ ետքը կը հարցու-
 նեմ թէ կուզե՞ լաւ տակաւին երկու երեսփո-
 խաններն որ խօսք ուզած են , թէ ո՛չ վիճար-
 նաթիւնը փակել :

Զայս ըսելով Առնեապետ փաշան քուէի
 դրաւ , և Ժողովը վիճարանութեան շարունա-
 կութիւնն որոշեց :

ՄԱԿԱՐԵԱՆ Յ . ԷՖ . — Մէկ կողմէ տը-
 րոյ քանակութիւնը մինչև 5 դարուչ ինչչնել
 կուզուի , և միւս կողմէ նուազագոյն տասնհանը
 դարձեալ 25 դարուչ մնալ կուզուի : այս երկու-
 քին մէջ տեղը գտնելու համար կառավարիւմ
 որ առնելն վար աստիճանը 10 դարուչ ըլլայ , և
 մինչև 25 դարուչ տուտըները միայն մասնակցին
 քուի :

ՌՕՃԱՄԱՐԵԱՆ Օ . ԷՖ . — Զարմանալի չէ
 որ մեր մէջ ալ այս տուրքի խնդիրը չլուծուիր ,
 փան զի իշխանութիւն չունինք , և ասոր հա-
 մար է թերեւ որ 36 ի խօթթը Հիւճայիւնին
 մէջ գրուած է թէ հզատակ աղբոյց Պարսիար-
 քարաններն ստանց իրենց ժողովրդին վրայ
 ծանրանալու կառավարութեանն առած ստակով
 պիտի մատակարարուին : Եթէ Վարչութիւնն
 եղէր այդ 36 ի խօթթը Հիւճայիւնի գործադ-
 րութիւնը ք . Գրեմն խնդրելու առաջարկու-
 թիւն ընէր , և մեք ընդունէինք , քաղաքագի-
 ստութեան դէմ վարուած կըլլայինք :

Երրորայի մէջ խորհրդարանները կուզեն
 որ տուրքն որչափ կարելի է քիչ առնուի , մինչ-
 դեռ իշխանութիւնները չստ տուրք կը պահան-
 ջեն . մեր մէջ Վարչութիւնը քիչ տուրք կուզի ,
 25 ին տեղ 5 ով կուզէ գործը տեսնել : մեք չէ
 կրտնք և 25 առնել տալ կուզենք : Չեմ հաս-
 կրնար թէ ի՛նչ սկզբունքով չէ կրտնք , մեր ա-
 մենայն շնորհակալութիւն յայտնելու ենք Վար-
 չութեան , որ քիչ տուրք առնելով ի՛ր գործը

տեսնել կուզէ . եթէ Երեսփոխանները Պաս-
 իարարանի սնտուկին զլուրը գտնուէին , արեւ-
 տի տնտիկին թէ որչափ բողբոյներ կըլան աը-
 րոյ ծանրութեան պատճառաւ . Իրաւ է թէ 25
 դարուչ տարին բան մը չէ վճարել , բայց երբ
 10 տարի չվճարուէն 250 դարուչ ուզու , ու
 չիրոյ տալ , կրօնափոխութեան կը դիմէ . այս
 պատճառաւ արդեօք քանի՛նք բողբոյնանոց
 զիսելով իրմոխապէր առած են . այս բանը գը-
 րեթէ առնն օր կը լսենք : Ուստի ես կառավար-
 կեմ որ Վարչութեան առաջարկութիւնն առ-
 բողջութեամբ ընդունինք և ուզած արտօնու-
 թիւնն իրեն տանք . միայն սո՛ ըսենք թէ տա-
 րեղիտան պարտք ձգես նէ պարտք ձգող վար-
 չութիւն պիտի հշանակներ պտտութեան մէջ :

ՄԱԿՍՈՒՏԵԱՆ ՍԵՊՈՒՀ ԷՖ . — Այս խնդրոյն
 մէջ նիթական և կամ բարոյական արտօնափա-
 նատութեան բան մը չկայ . Վարչութեան ր-
 նելիքը փորձ մ'է , որ արդէն կերեայ թէ պիտի
 յաջողի , և տրոյ հասոյթը 150 հազարն մինչև
 200 հազարի պիտի հասնի : Ուստի Աղբոյցին
 ժողովը թէ որ կը հաճի , թող իրեն փորձ հա-
 ւանութիւն տայ միայն մէկ տարուան համար :

ՄԵՐԵԿՄԱԳՈՒԼԻ Յ . ԷՖ . — [Տեղիկարեք
 Համարակալարեան դիւանին] Վարչութիւնը քիչ
 ստակ առնելով աղքին գործերը կրնամ տես-
 նել կըսէ կար . իսկ Համարակալութեան զիտա-
 նը չստ ստակ առէք ըսելու համար չէ որ 25 կն
 պակաս տուրք ստճանելու առաջարկութեանը
 կընդդիմանայ կր : Վարչութիւնը կրէ թէ
 Տեսեական խորհուրդն է այս առաջարկութիւնն
 ընողը . Համարակալութեան զիւանն ալ այս ա-
 ռաջարկութիւնն ի՛նչ նիտան վրայ կայանալն իւր
 տեղեկագրովը ցուցած և հաստատած է որ Տըն-
 տեսական խորհուրդն առանց համոզել փաստե-
 բու ենթադրութեանց վրայ միայն հիմնած է
 զայն : Ի՛նչ պէտք է ըսել թէ Վարչութիւնը
 պիտի կրնար յաջողիլ և մեք դէմ կը կենանք
 կր : Համարակալութեան զիւանի տեղեկագրոյն
 եզրակացութիւնն այս է որ բաշխման և հուաք-
 ման կէտերու մասին եզրած առաջարկութեանց
 կը համոճայնի : և միայն 25 կն պակաս տուրք
 ստճանելու առաջարկութեան կը հակառակի :

հինա 5 դարուչ տարրը պաշտարանողներ ալ չը մնային . և 10 դարուչի եւնա , Կառաֆեանն էֆեսոսին ալ անվճար մնացած կործնները հը բատարակելով անունինն ջնջել բառ . լու . ու . բեմն հինա կրնանք համաձայնիլ , վասն զի 10 ին ա 12 1/2 ին մէջ մեծ տարբերութիւն մը չկայ . մէկ տարւան շրջանին մէջ վեց տակէ վեց ա միտ 12 1/2 տիան զարուչ պիտի տանուի , ի բաց տակալ անոնք՝ որ արդէն տարբ տարա անկա բող են :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Ահաւաթի ինչպիս որ մտիկ բրիք , վերջին խտրը համարակորու թեան զիւանին տեղեկարներն ըրու . արդեօր Ժողովը բուականացա՞ւ , ով որ վիճարանու թիւնը բուականն համարի , ձնորը վեր վերջը նեկ չնորչ ընէ :

Ժողովը մեծագոյն մասին բուէով որչեց պիճարանութեան վախաւը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Վուէարկութեան ենթարկելու համար քանի մը բարեխոխութիւններ կան , նախ անոնք պէտք է քուէարկել բառ կանոնագրութեան . բայց քուէարկութեան ձեռնարկելէ առաջ սոսկ կէտը պէտք է յիշցնեմ թէ կանոնագրութիւննիս օրինական ծրագիրներու ընդունելութեան համար երեք դարձ քուէարկութիւն և բարը որչա՞մ կարամազրէ , և որովհետև Տրոյ օրէկրն արդէն կանոնագրին այդ տրամադրութեան համեմատ կրրեակ քուէարկութեանը ընդունուած և տիրազ օրէնք երած է , ուստի կարտաու որմը այս անգամի առաջարկուած փոփոխութիւններն ալ երրեակ որչա՞մէ անցունել : Կոստ այս կէտը պէտք է որւէ չենք :

ԱՊՐՕ Ս . ԷՅ . — Մինչև հինա եղած վիճարանութեանն հասկցամս սա է որ ասիկա իբրև ընդհանուր և տիրազ օրէնք ընդունել տալ չէ , այլ իբր առժամանակեայ փորձ մը , Վարչութիւնն այս փորձաու թեկնն օրոտ բարելու մասին մեծ խոստումներ տաացած է . պիտի փորձենք և անոր համար ստիպողականութիւն տաւած ենք այս խնդրոյն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Ստիպողականութեանը արդէն ընդունուած է Ժողովն , որով խնդիրն Օրտորագն տնցա . իսկ մէկ դարձ քուէարկութեանը ընդունելու ստիպողականութիւն ալ կոչմ մի , ասիկա որչեղու համար դարձեալ քուէարկութիւն ընել պէտք է , բայց Սրբազան նախագահը և երեսփոխանաց մեծ մասը արդէն մեկնեցան , և ներկայից թիւը ընտրատանար 24 ձայնից միտարանութիւն գոյացուներ , ուստի այս քուէարկութիւնն այսօր չենք կրնար ընել և յառաջիկայ նոսրին կը թողանք որ սակ իսկական մեծամասնութեան որչա՞մ մասին այսինն 24 երեսփոխանաց ներկայութիւնն ալ կը բուէ խնդիրն օրինաւորակէքուէարկելու :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԱՆԴԱՄՆԵՐԷՆ ՄԵ՛Լ՝ ՔԱՆԵՆ . — Բայց խնդիրն ստիպողական է . Ազգը ստակի կորստ . որչունն այսպէս նրա՞ն նրա՞մ ձգելն անտեղութեանց պատճառ կուտայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Իրաւունք ունիք , բայց մենք ալ ուրիշ կերպ չենք կրնար վարուել մենք տաւնց օրինաւոր թուաց օրինական խնդրի մը չենք կրնար քուէարկութեանը վճաւել . բայց Վարչութիւնը՝ պատասխանատուութիւնն իր վրայ տանելով ամեն բան կրնայ ընել . և քանի որ այս խնդրոյն մէջ ձեռն ուղածը տարեկան 25 դրուաչն վար տարբ տարա կարողութիւն ունեցող ազգայիններէն ստակ հաւաքելու տրամաութիւնն է , քանի որ Սահմանադրութիւնն ալ ամեն անհատէ իր կարողութեան չափով տարբ պահանջել ձեռ իրաւունք տաւած է , ինչ արդէր ունիք աժմէն պէտք եղածը ստորինը . ի՞նչ կարելիս այն է որ բուական է որ դուք ժողովուրդը չըկեղեքիք , և խրաբանչիւր անհատէ իր կարողութեան չափով ստակ պահանջէք , սահմանադրապէս կրնար սպահովել ձեռն պատասխանատուութիւնը . մեր շնորհակալ կրուանք թէ որ Վարչութիւնը դրամ հայթայթէ օրինաւոր կերպով ինչ կերպով ալ ըլլայ , և բայց պարտը չձգէ :

ԱՅՆԵՐ . — Ուրեմն Վարչութիւնը կրնայ գործարկել առանց Ազգ . Ժողովին որչումնն սպրտելու :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Անտարակոյս կրնայ գործել պատասխանատու թիւնն իւր վրայ առնելով :

Ատենաը դոյնէ առաջ կտրեոր բան մ'ալ ունիմ խորովին յառնելու :

Ինչպէս ընկելք, դուրսը ձայներ ելան և Ատենաը պիւր էֆէնտին դրիւցի պատճառն իմն նայու համար, աղբքագիր մը տուեր են, որ պատրարարական դիւանատունը դեռ արձանադրեալ չըլլաւուն չեմ կրնար ներկայել խորուն : Բայց ասեքարտուրգո՛ւ չեն ըլլար և աղաղակ կրբառնան, ասիկա կերպով մը ձնչում բանեցինէ ինչ կրուտներ ունին, թերևս ունիւղըրութեան կրուտներն է պատճառը, բայց այդ կրուտներն ալ կանոնաւորուած է, և էս այս մասին կանոնակարան ծրագիր մը չինար դրիւր էի ասիէ յառաջ Արբաղան պատրարին : Նորին Արբաղան թիւնըն Ատարաթեան հետ խորհրդակցելով, երկուտարի առաջ Ատարաթեան հրատարակած կանոնը բարեփոխելէ ետև նորէն հրատարակեր էր բայց կոտնենմ որ այս հրատարակուած նոր կանոնն ալ գործադրութեան մէջ չէ և չեմ ալ գիտեր թէ բաւական է խորովիս հանդարտութիւնը և պատկուանքը ապահովելու : Ուտի կիսնդրեմ որ ոչադրութեան առնուի այս կէտը :

ԱՊՐՈ Ս. ԷՖ. — Եկանդրեր դիւանէն գըրել Քաղաքական ժողովին որ պէտք եղածը գործադրուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հորի չկայ գրել Քաղաքական ժողովին, զի Արբաղան նախագահին և դիւանին յանձնուած է այդ բոս կանոնի և Արբաղան նախագահը Ատարաթեան ալ նախագահն ըլլալով՝ պէտք եղածը կրնայ տնօրինել :

ԹՅԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Բայց 100 տոմսկըն ալ բաւական չէ՛ կարծեմ ունիւղրայ համար և սոսորուն չիմթութեան համար ժողովուրդը յանցանք չունի. վտան զի Մասիս երեկուան թերթը հրատարած էր զժողովուրդն որ ամեն խնդրոյ համար Ազգ. խորովին դիմէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Իմ՝ առ Արբաղան նախագահ մատուցած ծրագրիս մէջ 150 տոմսակ առաջարկուած էր, ստանցմէ 20ը Նախագահին և 10ը Ատենապետին քով մնալու պայ-

մանաւ, որպէս զի ուշ առեն ներկայացող պատուար հանդիսականաց բաժնուին : Իսկ մնացեալ 120ը մինչև խորովի բացման ժամանակէն մէկ ժամ առաջ դիւանապետին ձեռք տլտի բաժնուէր այն անձանց որ իսկաբ յայտնէին ունիւղըրութեան և իրենց ձեռք ունիւղըրութեան մասնաւոր տումարին մէջ ստորագրութիւն ղնէին դիւանապետի առջին : Սյս կերպով բնաւ մէկ անձ առանց տոմսակի ժողովարան պիտի չընդունուէր : Բայց Արբաղան նախագահը ուրիշ տրամադրութիւններ ընդունած էր, զոր տեսաք լրագրայ մէջ : Չարով այսօրան սղմուկին, Մասիս ինչ որ ալ գրած ըլլայ, ժողովուրդն կրուտներ չունի Աղբ. ժողովարանը ալ մըրիւ : Մասիս այս խորովին պաշտօնական թերթը և բերանը չէ, մենք անոր խմբագրական կարծեայ վրայ խառնելու կրուտներ ալ չունինք այս տեղ :

Ատենապետ փաշան ծանուցանելով խորովին թէ Ազգային երեսփոխաններին :

Տէր Գեորգ	Քահանայ	Արժրունի
Սարգիս	Էֆէնտի	Աղաբէկեան
Յովհաննէս	»	Խորասանձեան
Յովհաննէս	»	Սիւրկեան
Ասատուր	»	Գուշատպեան

Չորս հինգ անգամ յաջորդաբար խորովին բացուիկայ կը գտնուին, և 3 անգամ բացուիկայութեանէն ետև հրաժարեալ համարելու օրէնքը ժամանակէ մ'ի վեր անգործադրելի մնացած է. հըրակիրք խորովին որ այս մասին պարտուտաւաճը տնօրինէ, խորովին ամբողջութիւնը պահպանելու համար, որ խորովին էական պայմաններէն մէկըն է :

ՄԻՐԵՆԻՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Այս կէտին վրայ ծրագիր մը բերելու համար ասիէ առաջ խորովին ինձ հետ Իւթիւնեան և օգտէն էֆէնտիսներուն յանձնարարութիւն ըրած էր. բայց տակաւին չկրցինք գումարիւ և ծրագրը պատրաստել, որովհետև հրակիրը մը չեղաւ և եթէ դիւանը կը համի արտօնութիւն տալ ինձ, ևս հրակիրեմ ընկերներս, որ միանալով բան մը

սրտորաստենք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը խնդրեմ յանձնախմբի անդամներէն որ իրենց սլաշոսը ժամտուաջ կատարեն, և եթէ Ժողովը կհասնի, վերջնական հրակէր մ'ալ գրուի վերոյլեւալ 3 երեսօթանայ :

Ժողովը ընդունեց Ատենապետ վաչային սոյն վերջին առաջարկութիւնը :

Ատենը գոյուեցաւ ժամն 9 1/2 ին' 13 օրէն յաջորդ նիստը գումարեւոլ որոշմամբ, և հետեւալ Օրակարգով :

1. Քուէտրկութիւն Աղգային տրոյ օրինական բարեփոխութեանց .

2. Պատասխանի վարչութեան, Փափազեան էֆէնտիի հարցման :

3. Բացատրութիւն և վիճարանութիւն հորատահարութեանց խնդրոյն վրոյ Քարամանեան էֆէնտիի հարցման նկատմամբ :

4. Վերաբնութիւն Սահմանադրութեան չարունակութիւն վիճարանութեան յողումոյ Թաղական մատակարարութեան :

ԱՏԵՆԱՊԳԻՐ

Յ. Յ. ՄԵԼԻՔ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Մ. ԱՍԼԱՆՅԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԵՆ

ՆԻՍՏ Ժ.

10 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ԱՄԵՆ. Տ. ՆԵՐՍԷՍ Ս. ՊԱՏԻՄԱՐ ՀԱՅՐ

ԱՏՆԵԱԳԵՏ. — ԵՌԻՍՏՈՒՅԵԱՆ ՏԻԳՐԱՆ ԷԶԷՆՏԻ (Գ. Արմենացի)

— 2000000 —

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՐԱՆԲ

ԿԵՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՐԱՆԲ

ԵՆԴԵՆԱԿԱՆԲ

1. Խորհն Արքեպիսկ. Կար Պլ. Բ.
2. Կարպեա Կարպի. Սեբրեան
3. Ստոյիտ. Իլմբրեանց
4. Ամբրոսիոս Ա. Ռուբինեանց
5. Գարեգին. Բարսեղեան
6. Խորհն. Կիրոսեանց
7. Հմբրեակ. Կոմարեան
8. Յովհաննէս. Փարսեղեան
9. Ենթէս. Ալանեան
10. Պորոս. Խոյանեան
11. Էզնիկ. Կարաչոյեան
12. Արտակալ. Մարտիրոսեան
13. Գեորգ. Արքեպիսկ. Բ.
14. Գրեգոր. Անճեան
15. Խորհն. Փլէշիցեան
16. Յարութիւն. Արարեան
17. Յովհաննէս. Մարեան
18. Սուրբա. Ստեփաննոսեան
19. Սահակ Տ. Սարգեան
- 20.

ԱՆՄԱՐԱՅԻՆԲ

(Պ. Վիճակ)

- Գաւազայա, Էլիսի Կաշա և
Գաւազայաի զոյա
21. Գրեգոր Պրոքեան Բ.

- Բ. Բացակայութիւն առաջին :
- Բ. 2 Բացակայութիւն երկրորդ :
- Բ. Գ Բացակայութիւն քահանայ սրբաձայն :

22. Գեորգ Ստեփանեան
23. Խաչիկ Մանուարեան
24. Կարպեա Արարեան
25. Համբարձում Մարտիրոսեան
26. Սիմեոն Գալստեանեան
27. Յովհաննէս Խորասանեան
28. Յովհաննէս Պարսեղեան
29. Յովհաննէս Սուրբեան
30. Կ. Մելիքեան Տարթոր
31. Պորոս Պանասեան
32. Ռուբինեան
33. Սարգիս Արարեան
34. Սահակ Ազար
35. Սեփեան Մանուկեան
36. Փլէշեան Տարթոր
- 37.

(Ք. Վիճակ)
Պիլիկրաշ

38. Բարսեղ Հայրեան
39. Կարպեա Ս. Իսիկեան
40. Յարութիւն Մարտիրոսեան
41. Խաչատուր Գաղարեան
42. Կարպեա Գ. Փարսեղեան
43. Մարտիրոս Յարեան
- 44.

Խոսկիտար Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Դանեան
46. Յովսէփ Ս. Մարտիրոսեան
47. Սեբրեակ Պանասեան
48. Ստեփան Արարեան

Խոսկիտար Ս. Կարպեա

49. Մեղան Պանդրակուրեան
 50. Յովհաննէս Ճիւանեան Բ. 2
 51. Երեմոս Արարեան
 52. Տրդատ Փարսեղեան
- (Ք. Վիճակ)
Բեյրու և
Գաւազ Կաշա

53. Արիկ Ռեմեան
54. Գրեգոր Ալիսիցեան
55. Մարտիրոս Յ. Տրիկեան Բ. 2
56. Միքայիլ Մամիկոնեան
57. Եղան Բաղդեան Բ.
58. Ստեփան Խոյրեան
59. Տեղեմար Մ. Էրզրեան
60. Իլիաս Չարեան
61. Յարութիւն Կորասանեան
62. Գրեգոր Մարտիրոսեան

Միքայիլ

63. Կարպեա Պ. Պրեանց Բ. Գ
64. Յարգր Կասապեան Բ. Գ
65. Յարգր Պ. Կորասանեան Բ.
66. Յովհաննէս Արարեան Բ. Գ
67. Տրդատ Կորասանեան

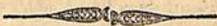
Պիլիքոզ և Գաւազիա

78. Յարութիւն Մելիքեան-Գաւազի (Ք. Վիճակ)
- Գաւազ և Կաշա
69. Յովհաննէս Կասապեան
 70. Ստեփան Ալիսիցեան

Գատրդիդ	ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՅԱՆՔ	Մուշ
71. Կարպետ Դաշպուգեան	Բ. 2 Կարին	121. Ստեփան Պ. Պ. Փարպեանց
72. Միրտիչ Մուրառեան	Բ. Պ 101. Մանուկ Ալանեան	Բ. Պ Տեխնիկ
Դարչըղայիտ	Բևարանեա	122.
73. Յակոբ Ելմէկեան	102	Զկրուն և Մարտշ
Ենիկանալէ Սաւորիոյ	Ալլորիանայոյիս	123.
74. Օղբէ Խօճասարեան	103. Ռուբէն Կիմուշէլբատեան	Տրապիզօն
Թօխզայիտ	Նիկոսիոյիտ	124.
75.	104.	Պարտաւո
Էլուոյ Ս. Էղիա և Ս. Ստուանաճախին	Ալի	125.
76. Գարեգին Ե. Մելիքեան	105. Պեարոս Միսարեան	Տեղրանակերտ
Գորոս Ալմէ	Զարահիտար	126.
77. Աստիա Իկնատրեան	106.	Ղան
Հիսար և Պյախի զիւղ	Արարկեր	127. Սեման Մարառեան
78. Յովհաննէս Կուրեան	107. Կարապետ Խաչիկեան	Աղբաւար
Կոր զիւղ և Սրբէկիա	Բաղէշ	128.
79. Ղազար Հօլուեան	Պրուրա	Հոյնոյ և Ալկրուոյ
Պարաւո	109. Բրիտանուոս Բ Ղազարոսեան	129.
80. Աստուր Գուշատրեան	Էշդովիտ	Սկրասիա
81. Միրտիչ Գ. Էսեան	Բ. Պ 110. Մելքոն Հարանեան	130. Միրտիչ Մելիքեան
82. Յովհաննէս Կրճիկեան	Բ. Ամասիա	Ռուսնուխ
Բարսիկեանիս	111. Համբարձում Ալանաճեան	131.
83. Յարութիւն Չլմեկեան	Բարո	Կարա
84. Յարութիւն Գ. Տատեան	Բ. Պ 112. Յովհաննէս Աղեանօրեան	132. Արաբձաթ Ե. Ալլազեան Բ.
(Ե. Վ. Իմաս)	Էշեկիա	Զնիկմազ
Սաւորիտ	113. Յակոբ Իւթիմեան	133. Համբարձում Սարբէլչեան
85. Ալեքսան Պելիքեան	Մանկըղիս	Գարատիա
86. Ալեքսան Բոյոլեան	Զաճը	134.
87. Կիլիպար Մելիքեան	Բ. 2 114.	Աստան
88. Միկայիլ Շաֆաճեան	115.	Սրբերոյ
89. Յակոբ Բազազեան	Էրզնկա և Բարերոյ	136. Մատթէոս Ալկրանեան
90. Յակոբ Ամասեան	116.	Էօզդուտ
91. Կազարէթ Դաշպուգեան	Թի. քիտուաղ	137. Լ. օթէթ Պաւեօղեան Բ. Պ
92.	117. Տիգրան Գ. Սեմանեան	Մարաբիա
93.	Կեսարիա	138.
94.	118. Մատթէոս Մ. Ալլատեան Բ. Պ	Իզմիր
Խաղաղիդ	Խաղաղիդ	139.
95. Ասարեւ Ալթուն Տիւրքի	Պարքիսեր	Էրզրտու
96. Խաչատուր Պ. Միսարեան	119. Յովհան Կաղեան	140
97. Ռէթէոս Պելլիկեան	Պարքիսեր	
98. Սարգիս Արապեան	120. Յովհաննէս Յովակիմեան	
99. Սարգիս Արրաճամեան		
100. Սեման Միլթայեան		

ՕՐԱԿԱՐԳ.

- Ա. Քուչարկուրիւն Սզգային տրոց օրինական թարեփոխութեանց :
- Բ. Պատասխանի վարչութեան՝ Փայագեան Էֆէնտիի հարցման նկատմամբ :
- Գ. Բացատրութիւն և վիճարանութիւն հարստանարութեանց խնդրոյն վրայ վայախաճեան Էֆէնտիի հարցման նկատմամբ :
- Դ. Վերաքննութիւն Ստանանարութեան. — Թարունակութիւն վիճարանութեան յօշուածոց Թաղական մատակարարութեան :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ստենոպետ Ստեփան փաշան անձնական ակարութեան պատճառաւ բացակայ գտնուելիքը գրով յայտնած էր. և ըստ որում Բ. ա. տենոպետ Ռոսինեան Էֆէնտին դեռ ներկայ չէր, Գ. տենոպետ Էրուստֆեան Տիգրան Է. Ֆէնտին անցաւ Ստենոպետութեան ամբողջ և Ստեանը բացաւ ժամն 7 ին, ի ներկայութեան 51 երեսփոխանաց, որոց վերջին թիւը 76 ի յանգեցաւ :

1

Քննուկութիւն տաննագրութեան նախընթաց Թ. նախին :

Ստենոպետ Էֆէնտին նախընթաց Թ. նըստի տաննագրութեան վրայ ի գլխողութիւն հըրաւրեց երեսփոխանները :

Տ. ՄԱՏՅԵՍՏ ԵՊԻՍ. — Երես 136 և Բ. էջ. ի պատասխան Քաղաքեան Էֆէնտիին ըսած խօսքին մէջ պահուս կայ. 71—72 տարւոյ վարչ-

չութեան Համարատուութեան հետ հարցուցեր էի նաև 74—76 տարւոյ վարչութեան համարատուութիւնն ալ: Ս. յս վերջինը մոտցուած է և պիտի յաւելնայ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Երես 154 և Բ. սիւնակ. իմ բերանս դրուած սա խօսքը թէ՛ «Մէյմ» ալ սա կողմի խմանալ թէ Ս. րողի խնդիրն ի՞նչ էրաւ» սխալ է. նպատակս Ս. րողի խնդիրը հարցնել չէր. ոչ թէ զխմանալ կողմի որ Բ. Ղրան կարգած հարստահարութեանց յանձնաժողովոյ տեղեկագիրն ինչ է. փախող յայտնեցի որ այդ տեղեկագիրն պատճէնը հոս գայ. խօսքս յանձնաժողովոյ ընդհանուր տեղեկագիրն համար էր և ոչ մասնաւորապէս արողի խնդրոյ համար :

Երես 158 և Ս. սիւնակ. «Մահմանագրութիւնը կարողութեան չափը հիմ դրած է ազգային տարրին. եթէ կարողութեան չափին պիտի զիմունք՝ առ նուազն 23 զուրուշի կարողութիւն ունեցողներէն տարբ պիտի առնուներ» . պիտի ըլլայ «պէտք է առնուներ», և պիտի աւելնայ «անկէ նուազ կարողութիւն ունեցողներէն բնու չառնուներ» : Տոյ մը վարը գրուածը՝ «վերցուր զայդ կը դադրի ատրքն» . կը

հաղորդ տուրքն՝ աւելորդ է . և վարի տողին « պիտի բաշխես » պիտի ըլլայ « կրնաս բաշխել » : Կոյն երես նոյն սիւնակ « և երթողը լով խի թէ անէն վատասի և շահու տէր կզդը տուրք պիտի վճարէ , և ասոնց թիւը 12 հազարէն անդին չանցնիր » աւելորդ է :

Կոյն երես Բ. սիւնակ չորրորդ առջին մէջ « պիտի հասկցուի » բառէն ետքը պիտի աւելնայ « մարդ մը որ տարին դոնէ 23 դրը չկրնար տալ , որ ըսել է շարաթը 20 վարայ , անկէ տուրք պահանջելու իրաւունք չիւյ » :

Կոյն երես նոյն սիւնակ . Խօսարիս վերջին մասին « այս խօսքերուն ընտւ հարկ չէր մնար » խօսքին ետքը պիտի աւելնայ « ան առեն այդ սողաճամարի թուանշանին և մեր պիտքին նախելով հայ եղողը հուսատարակէս տարին սոյշալի . զորուչ , օրինակի համար 10 դուրուչ պիտի տայ կըսինք և կը լիննար » :

Երես 160 և Բ. սիւնակ . « ատոր վրայ մասնաւոր յորսածներ չկան » խօսքին ետքը պիտի աւելնայ « արդէն արց կանոնադրին մէջ , քր արգելք ըլլայ Արշաթեան տուրք հաւարելու գործողութեանը » :

Կոյնէս 161 երես Ա. սիւնակ . « իսկ հաւարման եղանակը տրամադրեալ է » պիտի ըլլայ « իսկ հաւարման եղանակը Արշաթեան թուուում է » :

Նսե Ալեամէի վրայ ալ խօսեցոյ . որ չէ յիշուած :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՅ . — Երես 163 Ա. սիւնակ . Օգսէն էֆէնտիի Մատիսի օրսթերթին համար ըսած խօսքին դէմ՝ Մատիսի խմբագիր Խաթիւեան էֆէնտիին պատասխան տուաւ թէ ժողովրդին հաս գաղտը հրատարակած էր Մասիս , որ չէ նշանակուած :

Նսե Մատիսի թերթին համար Ատենապետ փաշային ըսած խօսքը պիտի ըլլայ՝ « Մտնիս ազդին օպոչտոնարան թերթը , և բերանը չէ » . որուն փոխարին դրուած է « այս ժողովին պաշտօնական թերթը և բերանը չէ » . որ սխալ է :

ԻՏԻՒՅԵԱՆ Վ. ԷՅ . — Այս , ես պատասխան տուած էի Օգսէն էֆէնտիին ըսելով թէ՛ Մատիսի օրսթերթը չէ թէ ժողովորդը հր-

րաւրած է հոս . այլ ըսելով որ ժողովորդը պիտի դոյ , իւր ըսածը հրատարակած էր : Այս տուած պատասխան արձանադրել մտցուած է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ . — Ատենապետ փաշային խօսքը սրբազրելու իրաւունք չունիր . փան զինքը հոս չէ , և հարկու բանի որ ատենապետ թիւնն իւր ստորագրութիւնը կը կրէ , իւր խօսքինը սրբազրած է :

Գլխողութիւններն սպառելով՝ Ատենապետութիւնը քուէի դրուեցաւ . և ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱԿ Ժողովէն :

2 .

Բացակայութիւն

Ատենապետ Էֆէնտիին ծանուցանելով որ ազգային երեսփոխաններէն՝ Ալանեան Մասնակ էֆէնտիին ճամբորդութեան պատճառաւ , և Մսեխան փաշա ու Ալույկիեան և Մազըմեան էֆէնտիներն անձնական տկարութեան պատճառաւ բացակայ ըլլողէն դրով յայտնած են , նըշանակելու տուաւ ներկայութեան ասումարին մէջ :

3 .

Երեսփոխանական ընտրութիւն

Ատենապետ Էֆէնտիին՝ Բէօթաշէկայի հըրածարեալ երեսփոխանին տեղ նորոգ ընտրութիւն կատարուած լինելը ծանուցանող տեղոյն Գաւառական ժողովոյ տեղեկագիրն և ընդ նմին Սրբողան Պատրիարքին ծանօթագիրը դիւանին մատուցուիլը յայտնելով , ներկայացուց , որք կարողացուեցան , ահաւասիկ .

Ատենապետիւ Սրբազան Տէր

Վ . Պօղոս Ընդհանուր Ժողովոյն համար Երեսփոխանի մը ընտրութեան գործը կատարած է տեղոյս Գաւառական ժողովը , և նոյն ընտրութիւնը ծանուցանող մեր նախորդ նամակին մէջ ընտրութեան գործողութիւնը պարտադրելով :

յիշուած չըլլալով՝ ընտրութեանց Գննիչ Յանձնաժողովոյն ինչ ինչ առարկութեանց առջեւ անհրաժեշտ էր, սյուիթն երեսօրհանաց որբանութիւնը, բաւարկութեան թուականը և Ընդհանուր ժողովոյ դիւանին տարադրութիւնը դրուած չըլլալը, որպէս յայտ է 'ի 49 յօդոսի գրեալ նախնային Ամենագրութեան Արտադրութեան Ձեռքոյ, ուստի և ոտիդուեցանք յիշեալ ընտրութեան հանգամանքը նորէն տեղեկագրել աստ :

Տեղւոյն Գաւառական ժողովը որ 21 հոլի էր բաղկանայ, հինգն բացակայ ըլլալով՝ 'ի ներկայութեան տասնվեց անդամոց իւր նիստն ըլլաւ 'ի 20րդ աւուր յունիս ամսոյ և հետեւեալ երեք անձանց վրայ՝ որ են Մեծ. Տրքթօր Մելքոն էՖ. Փափաղեան, Յակոբ էՖէնտի Գարբէլեան և Յարութիւն էՖէնտի Թիւլեան, բաւարկութիւն ընելով, վերջին երկուքն այն է Գարբէլեան և Թիւլեան էՖէնտիներ երկերկու բուէ ստացան, իսկ Մեծ. Տրքթօր Մելքոն էՖէնտի Փափաղեան տասն և երկու բուէ վատկած է, ուստի բացորձակ սուսեւրթեամբ բուէկոյ Տրքթօր Մելքոն էՖէնտի Փափաղեան երեսօրհան ընտրուած է փոխանակ Մեծ. Մեքրոյ էՖէնտի Ալլաւեան. ահաւասիկ ընտրութեան այն արդիւնքն մատուցանելով 'ի վաւերացումն :

Մնամբ Ա. Ան. Արտադրութեան Ձեռքով անձուէր որդիքս :

1876 օգոստոս 5 Առաջնորդ Կուտինայու
Կուտինա Գեորգ Ծ. Վարդապետ
Գերձակեան

Գաւառական Ընդհանուր Ժողովոյ
Փոխ-Առնետեան Առնետապիր
Յակոբ Յարութիւն
Հօշորեան Օձանձանեան

Վսեմախոյլ Առնետապետ փառ
Ազգային Երեսօրհաննական Ժողովոյ
Ազգային ժողովն պահած Բէօթմահեայի
վիճակին զաւառական երեսօրհանին տեղ նոր
ընտրութիւն կատարուելով և տեղեկագրելը Գաւառական ժողովոյն կողմէ հասած ըլլալով,
Պատրիարքարանս քննեց ընտրելոյն Մահմա-

նադրական հանգամանքը և Մահմանադրութեան համեմատ գտաւ :

Ըստ այսմ Բէօթմահեայէն երեսօրհան ընտրուած է,

Տրքթօր Մելքոն էՖէնտի Փափաղեան :
Այն ընտրելոյն յանձնառութիւնն ալ սպաւնայնուած ըլլալով, Գաւառական ժողովոյ տեղեկագրին հետ ներկայ ծանօթագրիս կը մատուցանեմ Ազգային ժողովոյ 'ի վաւերացումն :

9 Սեպտեմբեր 1876 Մնամ տրքթօրար
Պ. Կ. ՆԵՐՍԷՍ ԱՐԲԵՐՈ.

Յետ ինձ երցման Առնետապետ էՖէնտիին ի դիտարկութիւն հրաւիրեց երեսօրհանները, և դիտարկութիւն ընող չըլլալուն անմիջապէս բուէկոյ դրու հատարուած երեսօրհաննական ընտրութիւնն՝ որ ԸՆՏՈՒՆՈՒՆԵՏԱՆ Ժողովն. ուստի երեսօրհան հաշուեցաւ՝

Տրքթօր Մելքոն էՖ. Փափաղեան :

ՕՐԱԿԱՐԳ.

Ռ.

Պուշարկոսիւն Ազգային տրոց օրինակս
բարեխիտայուանց

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՃ. — Ըստ որդման նայելն թայ նիստին Օրակարգի առաջին խնդիրն է ազգային տրոց օրինակս բարեխիտութեանց քըւէարկութիւնը, և Հարատահարութեան խնդիրը երրորդն է. բայց ըստ որում նայն խնդիրն իբրև սոխպուլական առաջին ընելու համար Փափաղեան էՖէնտի բանի վը երեսօրհաննաց հետ առաջարկութիւն կրնէ, ուստի կը պարտաւարմ ժողովին կամայը դիմել :

Բուէկոյ գրուելով, Ժողովն միաձայն հաստատութեամբ ԱՐՏԵՃ մտաջնութիւն տաւ հաստատահարութեանց խնդրոյն :

Բ.

Բացատրութիւն և վիճարարութիւն հարստա-
հարութեանց խնդրոյն վրայ Գալստամեան Էֆէն-
տիկ հարցման նկատմամբ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Գալստամեան Էֆէն-

տի նախընթաց նիստին մէջ հարցում ըրած էր
Վարչութեան թէ ի՞նչ նոր և ազդու միջոցներ
ձեռք առնուած են հարստահարութեանց բարձ-
ման համար : Արդ կը խնդրեմ որ Սրբազան
Նախագահն բարեհաճի պէտք եղած բացատրու-
թիւնը տուլ որպէս զի յետ այնորիկ վիճարա-
նութիւնն սխառի Ժողովոյն մէջ :

ՄԲԱՍԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Գալստամեան նըս-

տին երբ Գալստամեան Էֆէնտիկ այդ հարցումն
ըրաւ, անմիջապէս պէտք եղած պատասխանն
իմ կողմէս տուի . այսօր կրկին պատասխան
կուզուի, ևս ալ կրկին կը պատասխանեմ :

Այն օրէն ի վեր՝ յորմէ՛նեա՛կ պատրիարք
ընտրուած եմ, առաջին զբաղմունք և զվստուր
հոգ ըրած էի հարստահարութեանց բարձման
խնդիրը . այս այսպէս ըլլալուն կրնան վրայել
ինձ հետ զործակցող Վարչութեան թէ նախորդ
և թէ ներկոյ անդամները : Բարձ. Մահմուտ
Նէտիմ փառայի մեծ եպարքոսութեան օրովն
անձամբ ներկայանալով ըսի իրեն՝ որ կամ հրա-
ժարականս ընդունէ և կամ՝ հարստահարութիւն-
ները վերցուր : Նորին բարձրութիւնը հրատա-
րականս չընդունեց, և խոյն յանձնաժողով մը
զրաւ հարստահարութեանց բարձման խնդրոյն
համար . այս յանձնաժողովն իր պաշտօնը կա-
տարելով տեղեկագիր մը շինեց . բայց նախա-
բարական փոփոխութիւն և բաղադրական դէպ-
քեր վրայ հասնելով՝ յանձնաժողովին շինածն
անզործադրելի մնաց : Այս շարթու ալ Եպիս-
կոսոսներն և Կթոնական ժողովը անդամ եկե-
ղեցական հայրերն հետս առած արդի մեծ Ե-
պարքոսին ներկայացոյց . հարստահարութեանց
խնդրոյն վրայ տեղեկագիր մը մատուցանելով
ըսի որ կամ հրատարական ընդունէ և կամ
մեր ցուերուն դարման մը տար : Նորին բարձ-
րութիւնն ալ ըսաւ թէ հրատարականց չեմ կըր-

նոր ընդունել . իսկ մեր ցուերը դարմանելու
համար հօրի եղածը կարգադրել խոտոտնալով,
մէկ բանի օրէն ետեւ եկուր պատասխանն առ-
նաւ : Աստի մտքս զրած եմ մէկ բանի օրէն
ետեւ դարձեալ բանի մի եկեղեցական հայրերով
մէկտեղ երթալ մեծ Եպարքոսէն պատասխան
խնդրելու :

(Այս միջոցին Սրբազան Նախագահը բա-
նի մի լուսկի համար զուրս կըլու Ժողովարա-
նէն) :

ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Անցեալ նստին

Սրբազան Հօր տուած բացատրութիւնը ընելով
իմ հարցման չպատասխանէր ըսած էի :

Այս անգամ՝ Նորին Սրբազնութիւնը կը
յաւելցնէ թէ եկեղեցական հայրերով մէկ տեղ
գացեր է մեծ Եպարքոսին տեղեկագիր մը մա-
տուցեր և պատասխանն առնելու խոտուած ըն-
դուներ է . կը փախարկով զիտնալ թէ եկեղե-
ցական հարց միատեղ մեծ Եպարքոսին մատու-
ցած տեղեկագիրն ի՞նչ է արդեօք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Սրբեօր Վարչութիւնն

ի բացակայութեան Սրբազան Պատրիարք Հօր
կրնա՞յ պատասխանել Գալստամեան Էֆէնտիկ
ներկայ հարցմանը :

Տ. ՄԱՏԹԻՆՍ ԵՊԻՍ. — Քալստամեան է-

ֆէնտիկ ըրած առաջարկութիւնը նոր է, այն է
Սրբազան Պատրիարքին բանի մ'օր տուա՞յ եկե-
ղեցական հարց հետ մեծ Եպարքոսին մատուցած
զիրը տեսնել կուզէ, որ իր հարցման մէջ չկար՝

ՍՈՒԲԵՆԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Մեծ Եպարքոսին

մատուցուած տեղեկագիրը տեսնելուն հետեւ
թիւնն ի՞նչ պիտի ըլլայ . ի՞նչ պիտի ընէ Ժողո-
վըն եթէ այդ տեղեկագիրը տեսնէ . այս ալ նը-
կատելի կէտ մ'է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Խօսքը՝ Գալստամեանն

էֆէնտիկն է :

ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Անցեալ նստին

զրաւոր հարցում մը ներկայացուցի, որոյ իմաս-
տըն էր թէ Հայաստանի դատաստաց մէջ պատա-
հած հարստահարութեանց բարձման համար նոր
և ազդու միջոցներ ձեռք առնուած են արդեօք :

Դոյն որ Սրբազան Պատրիարքը բացատրութիւն մը տուաւ . ըսի թէ այդ բացատրութիւնը պատասխան չէ իմ հարցմանս : Այսօր ալ Դոյրին Սրբազնութիւնը կրկնելով իր բացատրութիւնը, յաւելցոյց թէ եկեղեցական հայրերով մէկ տեղ Մեծ եպարքոսին գացիր խնդրագիր մը մատուցեր է . և որովհետեւ իմ հարցմանս նպատակն էր արդէն գիտնալ թէ ի՞նչ նոր միջոցներ ձեռք առնուած են հարստահարութեանց բարձման մասին , ուստի կառաջարկեմ որ Սրբազանին մատուցած խնդրագրին պատճնող ներկայանայ Ժողովիս , որպէս զի խմանակը ի՞նչ նոր միջոցներ առաջարկուած են :

ԱՍՏԵՆԱՊԵՏ ԷԾ. — Խօսքը Ծահլաղ Ե. Էֆէնտիկին է :

ՇԱՀՊԱՋ Ե. ԷԾ. — Պատասայ մէջ գործուած հարստահարութեանց խնդիրն ի վաղուց անտի ամենաւ ծանօթ է , ասոր դարմանը մը տածելն ալ ամեն անհատի պարտքն ու ժախարհն է , ինչպէս որ այս մասին բաւական ժամանակէ վեր կաշխատուի հետզհետէ իրարու յաջորդող Վարչութեանց կողմանէ : Այս անգամ երեսու յոսեան Էֆէնտիկի մը կողմէ հարցում մը տեղի ունեցաւ Ժողովոց մէջ , որուն Սրբազան Պատրիարքը պարտաւորեցաւ պատասխանել . սպօր ալ Դոյրին Սրբազնութիւնն իր պատասխանին հետ կցելով նաև ուրիշ դէպքեր , վրայ բերաւ իրեն հետ գործակցող հին և նոր Վարչութեանց տնօրէնները : Հարցում ընող երեստիտան է Էֆէնտիկ Սրբազանին յառաջ բերած նոր դէպքերէն առիթ առնելով՝ կը պնդէ որ այն նոր խնդրագիրն որ Մեծ եպարքոսին մատուցուեր է , հոս բերուի : Էս կը կարծեմ թէ ոչ միայն երեստիտանական Ժողովն , այլ և տղիկն ամենէն յետին անհատն ալ իրաւունք ունի խմանալ թէ հարստահարութեանց բարձման մասին ի՞նչ գործունէներ ձեռք առնուած են . տակոյցն երբ ազգին դործադիր իշխանութեան պետք , Սրբազան Պատրիարքը՝ վարչական մարմնոց վերկայութեամբ կը խօսի և կը հաստատէ թէ Վարչութիւնը պարտաւ չէ կեցած և կը գործէ , այն ատեն երեւել երկար բարակ քննութիւններ ընելն ուրիշ բան չընանակեր , բայց եթէ կը ցուցնէ թէ

Ժողովս Սրբազան Պատրիարք Հօր և Վարչութեան ըսածներուն վրայ հաւատարմութիւն չունի : Ի՞նչ , միթէ Սրբազան Պատրիարքին եկեղեցական հարց հետ Մեծ եպարքոսին մատուցած խնդրագիրը հոս բերել տալով՝ պետի կըրնանք դանի յետս կոչել . ոչ . արդէն Գրան կողմէ կարգուալ յանձնած ողովի մալ տեղեկագիր մը չինած ըլլալը ընցցինք . ինչպէս որ այս խնդիրն Սրբազան Պատրիարք Հօր և Վարչութեան հիւղերուն՝ որ իրենք գործեն , բանի որ անոնց վրայ մեր վստահութիւն ունինք . իսկ թէ որ վստահ չենք անոնց վրայ , այն ատեն խնդիրը հոս ուղղեր և քննադատենք անոնց ըրածները :

ԱՍՏԵՆԱՊԵՏ ԷԾ. — Երեստիտան Էֆէնտիկիներ , իբրև ատենուպետ պարտաւորութիւն ունիմ միճարմանութիւնն իր ստճմանին մէջ պահելու . կարծեմ թէ թիւրիմացութիւն մը տեղի ունեցաւ ասիկ առաջ խօսող երկու ատենաբանից մէջ . խնդիրը պարզելու համար տխր է յայտնեմ թէ հարցում ընող Քախմանահան է Էֆէնտիկ Մեծ եպարքոսին մատուցուած վերջին խնդրագիրը ստի տեսնելու դիտարութեամբ առաջարկեց հոս բերել , և չէ թէ գործը Վարչութեան ձեռքէն առնել և քննադատութեան նիւթ ընել . իսկ Վարչութեան կողմէ տակաւին պատասխանող չհղու թէ կուզե՞ն արդեք Ժողովին յայտնել ի՞նչ է Մեծ եպարքոսին մատուցեալ խնդրագիրն :

Այժմ խօսքը Սիւրբնեան Էֆէնտիկին է : ՍՈՒՐԲԵՆԵԱՏ Թ. ԷԾ. — Ծահլաղ Էֆէնտիկ կըսէ թէ ոչ միայն երեստիտանական Ժողովոյն , այլ և ազգին էն յետին անհատին իրաւունքն է խմանալ հարստահարութեանց մասին ի գործ դրուած դարմանները . ո՞վ կրնայ ուրանալ զոյց : Սակայն երբ սցալակի վախճակ գործ մը որ Սրբազան Պատրիարքին և Վարչութեան կը վերաբերի կարգադրել , անոնց վրայ ապաշով չըլլալով կառաջարկուի հոս բերել , միթէ խոհեմութիւնն է , և հոս բերել տալն ի՞նչ հետևութիւն կը ծագի . այս էր հարցուցածս և ուղեցի այս կէտին վրայ Ժողովին ուղադրութիւնը հըրաւիրել :

ԱՍՏԵՆԱՊԵՏ ԷԾ. — Խօսքը Փախարկան

Ստեփան էֆենտիլին է :

ՓԱՓՈՋԱՆԱՆ Ս. ԷՖ. — Դարդու իւր նու-
խորը նախն մէջ որոշած է հարստահարութեանց
խնդրոյն վրայ վիճարանութիւն բանալ : Է հարկի
վիճարանութեան պէտք չկայ ստիքաւ ու հաս-
կընտրու համար թէ քանի՞ տեսակ հարստահա-
րութիւնք կան , և թէ Հոյստաստի ժողովուրդն
ի՞նչ ճնշումներու տակ կը ապաստուի . արդէն
այն այս Դարդին իւր 1870 ի րոյցման Ժ.Ք. նըս-
տին մէջ դատաւան հարստահարութեանց բն-
նութեան համար իւր կողմէ յանձնաժողով մը
կազմելով , և անոր ձեռք տեղեկագիր մը պատ-
րաստելով Բ. Գրան մատուցանել առած է . ու
բուն մէջ մանրամասն ցուցած են Հայ ժողը-
վորդեան հարստահարութիւններն ու անոնց դար-
մանին կարելի եղած միջոցները : Այժմ մեր
վիճարանութեան գլխաւոր ստաբական է թէ՛ ի՞նչ
արդիւնք ունեցած է Դարդույս սու Բ. Գրան
մատուցած նայն տեղեկագիրը , և թէ ի՞նչ դար-
ման ասրուած է ցարդ մեր հարստահարեալ տղ-
քակցաց վիճակին :

Այս որսածառաւ Հայաստանի հարստահա-
րութեանց քննութեան համար վերջին օրերս ի Բ.
Գրան կարգեալ յանձնաժողովին սու Մեծ եպար-
քան մատուցած տեղեկագիրը տեսնել փախարե-
ցայ . զոր խոտուցու Սրբոյան Պատրիարքը թե-
րեւ Դարդին և դեռ չբերու զայն : Կը փախարեի
տեսնել նայն տեղեկագիրը , որպէս զի լուրջա-
տէխը թէ մեր երեւակոխանական յանձնաժողը-
վին և Բ. Գրան յանձնաժողովին մատուցած
տեղեկագիրներուն մէջ ի՞նչ տարբերութիւններ
կան : Բայց այդ տեղեկագրին տակի մեծ ու
բարձր արժէք ունեցող ուրիշ վկայութիւն մ'ու-
նինք այսօր ի ձեռին . այն է նորաստակ Սու-
թակին Խաչմէքը , որուն մէջ երկրին աղետներն
խիտ հարստարութեամբ նշմարուած և նկարագ-
րուած են . երկրին Վարչութիւնն իտարլիք քե-
ջիկ ըլլալը նշանակուած է , որ անին հարստա-
հարութեանց հիմն է , և որուն մէջ անին բան
կը հասկնայի :

Մեր տեղեկագիրը ստաճին անգամ Բարձ.
Մեծ եպարքոս Մաճմուտ Դևակմ վաչալի մա-
տուցեցաւ 1872 ապրիլ 11 ին . ի՛նչ մը ետքը

լուրջին որ մատուցուած օրինակը կրտսած է ,
հաս մ'ալ նորէն արուեստ . անիկ ետքը Մեծ
եպարքոս Երիվանի գտտէ Քլաչոի Մէ՛հմիւտ
վաչալին ալ մատուցեցաւ : Ստեփան այժմ
մեր առած տեղեկութիւններն ըստ գաղտնի
մը չին տար մեզ հարստահարութեանց խնդրոյն
վրայ . մի և նայն գանդառներն ու բողբոջները
չարանակուած կը տեսներ : Բայտի Դարդին
պարտական է հարստահարութեանց խնդիրը վե-
րադառն ու շարքութեան առեալ , և բնեւ թէ
իր տեղեկագրին մատուցման թուականէն ի վեւ
ս'ըջաի թողրիւնքեր գրուած , և ի՞նչ զոյժու-
ղութիւններ տեղի ունեցած են Պատրիարքար-
նի մէջ . և ասոնց բախանդակութիւնք նոր տե-
ղեկագրով մը Բ. Գրան վերստին մատուցանել
և այն անհնուն վրայ Բ. Գրան ուղարկել ինչը
վերստին հրախրեալ՝ առաջարկեալ դարմանոց
գործողութիւնը խնդրել :

Մեր ստաճին տեղեկագրին մէջ Հոյստաս-
տան տառագրեալ վիճակը նկարագրելով , դորման
ներու եղանակներ նշանակուած կ'ին . օրինակի
համար՝ ըսուած էր թէ դիտեալ բնութան ի՞նչ
բուն ունի տէրութեան տուրք տուող հաւատարիմ
անոյն ժողովուրդի մը քով . թէ որ զվարութիւն շե-
կայ բիւրոսին ձեռքին զնքն տանալ , մի թէ
տէրութիւնք կարող չէ՞ հարստահարեալ ժողը-
վորդին ալ զնք տալ և բնեւ թէ՛ սակք սոյժ
զնքերը և ձեւ կեղեքող և կորստալ բիւրոս-
բուն վրայ յարձակեցէք . մի թէ այս և ուրիշ
կերպ միջոցներ կը պահովն տէրութեան համար
սպասումը բիւրոսը զուգրու : Գիւրտերուն վը-
րայ չեքեքներ ալ յառեցան , որոնք ի՞նչ գա-
ղտնարոյց և լեռնոցի մարդիկ ըլլալը յայտնի է :
Յորդ կուգրմ խմալ թէ ինչո՞ւ քիւրսին զնք-
րը չառնաւեցաւ մինչև հիտա . թէ ինչո՞ւ օրին-
քի դեմ գործող պաշտօնեան չպատուեցաւ . . .

(Սնհամբերութեան ցոյցեր աստեղաբանին
դեմ խնդրէն դուրս խօսելուն համար) :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կը հրախրեմ աստեղա-
բան էֆենտիլին որ վիճարանութեան սանձանի
դարս չեղնէ . նախ՝ պէտք է որ Դարդին ընդու-

նի իր խօսելիքները թէ որ վիճարանութեան սահմանին մէջն է : երկրորդ՝ ըստ թէ անցեալ նախն Սրբազան Պատրիարքին տեղեկագրի մը օրինակը խնդրուեցաւ և չբերու : ասոնց վրայ Սրբազան Պատրիարքին բացատրութիւնը չըսուած և Ժողովին հարցուցած թոյլ չեմ կրնար տալ որ այդ կերպիւ ասեմարանութիւնը շարու նակուի :

(Այս միջոցին Սրբազան Կաթողիկոս մտաւ Ժողովարան և բազմեցաւ իր աթոռը) :

ՓՈՒՔԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ղիւանն իրաւունք չունի իմ խօսքս ընդհատելու : նախորդ նստին մէջ Ժողովին բացարձակ որոշումն եղաւ այսօր վիճարանիկ հարատւոնութեանց խնդրոյն վրայ : Ես պիտի շարունակեմ իմ հարցումներս առանց Սրբազան Պատրիարքին բացատրութեանցն սպասելու : Կան զի ասոնց պատասխանները Սրբազան Պատրիարք Հօրմէ չեմ սպասեր : պիտի հարցնեմ թէ տէրութիւնը դաւառական պաշտօնեաները պատասխանատու բռնած է կա : ասեմաները պատասխանատու բռնած է կա :

ՍՐԲԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Կը խնդրեմ առանձին հարցնել, որ մի առ մի հարցն է և ես ալ պատասխանեմ իր հարցումներուն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կարդա՛ք առանձին հարցնել թէ կու՞նք արդեօք Սրբազան Պատրիարքին տալիք բացատրութիւնն լսել նախ, թէ Փափաղեան էֆէնտիին խօսքն շարունակութիւնը :

ՁԱՅՆԵՐ. — Ո՛չ, այդպէս չէք կրնար հարցնել, ասեմագրութիւնը կարդացէք, վիճարանութիւնն որոշուած է :

ՓՈՒՔԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ղիւանն իրաւունք չունի վիճարանութեան վրայ ճշտում բանեցնելու կերպիւ հարցում ընել Ժողովին : երբ զիս և Սրբազան Պատրիարքը ի կշիռ կը դնէք, Ժողովը կը պարտաւորէք նախ Սրբազան Պատրիարքը լսելու կորովն հակելու : Իրականակ այդպէս հարցնելու՝ հարցուցէք Ժողովին թէ արդեօք կու՞նք Փափաղեանը մտիկ ընել :

(Պարձեալ աղմուկ)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Լսեցէ՛ք որ խօսք հասկըցնե՛ք : ես չեմ ըսեր թէ վիճարանութիւնն որոշուած չէ : այդ որոշուած է : բայց սահմանին մէջ մտցնել կու՞նք : Անցեալ նստին Քափա՛մա, ճեան էֆէնտի հարցում մ'ըրած էր, որուն Սըրբազան Պատրիարքն ալ պատասխանած է : միջանկեալ հարցում մ'ալ Փափաղեան էֆէնտին ըրած էր : այսօր նոյն ինքն Քափա՛մաճեան է : Գրան Ֆէնտի իր հարցման կը կցորդէ նաև որ Մեծ եպարքոսին մատուցուած վերջին տեղեկագիրն ալ հարցորդի Ժողովին : իսկ Փափաղեան էֆէնտի կը բողոքայ տեսնել Ք. Գրան յանձնաժողովն տեղեկագիրն, զոր Սրբազան Պատրիարքը խոտապաւ բերել և չբերու կըսէ : Հիմա սխտի է որ նախ Քափա՛մաճեան էֆէնտիի ըրած պահանջման մասին Սրբազան Պատրիարքին տալիք պատասխանը լսե՛ք : երկրորդ՝ Փափաղեան էֆէնտիին յետոյ ըսած տեղեկագիրն համար ալ Սրբազան Պատրիարքին տալիք բացատրութիւնը լսե՛ք : ասոնցմէ ետքը կարգը կու՞նք Փափաղեան էֆէնտիին՝ իր խօսից թէ լը շարունակելու : ես այս կերպով կըմտնեմ վիճարանութեան սահմանը : սչտաք է որ Սրբազան Պատրիարքն իր ըսելիքները լսուցնէ, որպէս զի կարենայ ըստ օրինի վիճարանութիւնը շարունակուի :

ՓՈՒՔԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Հարցուցէք Ժողովին՝ վիճարանութիւնն որոշուած է թէ ոչ : 1870 ին այս Ժողովն հարստաշտրութեան խնդիրն ստանձնեց՝ Ժողովրդական հանրադրութեան մը միջոցաւ : նախորդ Պատրիարքն նոյն նստին ընդունեց որ հարստաշտրութեանց խնդիրն վիճարանութիւնը որոշուած է :

(Աղմուկ)

բանութեան առնուի այս Ժողովին մէջ. յաջորդ նախն բռնէ առնին նոյն Ս. Պատրիարքին թէ այդ խնդիրն ինծի թողէր. բայց Ժողովն ականջ չդրաւ, ու ինքն իր քննութիւնը շարունակեց : Արդի Պատրիարքն ալ նախնիմաց նախն մէջ ընդունեց որ Հարատահարութեանց խնդիրն Ժողովին վիճարանութեան ենթարկուի : այժմ կերպով մը այդ որոշեալ վիճարանութիւնը ետ թողուլ կուզուի Պատրիարքին տակը բացատրութիւնները յառաջ անցնելով. ինչո՞ւ կը բռնաբարուի Պատրիարքներու անձը, և թոյլ չաբը աւեր որ տղատ ծառային Աղղին ու Եկեղեցւոյն : ինչո՞ւ վիճարանութիւնը փակել կուզուի, և խօսք առած եմ այս խնդրոյն վրայ և սխտի խօսիմ այս բեմին, որն որ պէտք է իր նշանակութիւնն ունենայ այս առեակ խնդրոյ մէջ. ինչո՞ւ կը խրաչիք :

Տ. ԱՄՔՐՈՍԻԱՍ ԳԱՐԴ. — Մեր կանոնաբարութեանն այնպէս գիտենք որ քանի որ երևաւ փոխան մը բնին ելած է. պէտք է խօսի և լը մընցնէ իր խօսքը :

ԱՏՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կապուշեմ, մի միջամտիք և թողէք որ դիւանն իր պարտքը կատարէ. թէ որ դիւանը սխալ մ'ունի, դատարը նոյն ինքն Ժողովն է : Հարցում մ'եղած է երեսփոխանի մը կողմէ և կիսկատար մնացած. անոր վրայ վիճարանութիւն չկրնար ըլլալ մինչև որ Սրբազան Պատրիարքն ամբողջացնէ իր բացատրութիւնը :

Խօսքը Տ. Մատթէոս Սրբազանին է :
Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍ. — Քանի որ Գիւտանին և տառնարան էֆէնոփին մէջ անձամուտայնութիւն ծագած է, պէտք է Ժողովին հարցունակայն մեր կանոնաբարութիւնը կը սրամողէ որ երբ երեսփոխանի մը կողմէ հարցում կուզուի Վարչութեան, նախ Վարչութիւնն իր կարծիքը յայտնելու է թէ կուզ՞ բացատրութիւն տալ. անկէ ետք Ժողովն այ վիճարանութեան օրը կորուչ : Այնպէս նախն Գոսխտուն ձեան էֆէնոփի հարցման անմիջապէս Սրբազան Պատրիարքը պատասխանեց, և խնդրոյն կարեւորութեանը համեմատ նոյն իսկ Սրբազան Հօր հաւանութեամբ որոշուեցաւ այսօր վիճարանութեան ենթարկել Հորատահարութեանց խնդիրն որոշման համաձայն դիւանը պարտաւոր է թոյլ տալ տառնարան էֆէնոփին շարունակելու :
ԱՏՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կարծիքս այս օրը չունիմ որ արժանաւորեալ է տառնարանութեան մէջ, նախ բացատրութիւն և ապա վիճարանութիւնն պիտի ըլլայ : — Խօսքը Սիրկեան էֆէնոփին է :

Երբ կարծիքս այն է որ Սրբազան Պատրիարքը հիմախօս ձեռն չը խօսի. երբ հարկ ըլլայ՝ այն առնն կրնայ խօսիլ և բացատրութիւն տալ :

ԱՏՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Կարծիքս այս օրը չունիմ որ արժանաւորեալ է տառնարանութեան մէջ, նախ բացատրութիւն և ապա վիճարանութիւնն պիտի ըլլայ : — Խօսքը Սիրկեան էֆէնոփին է :

ՍԻՐԻԵՆԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Իմ կարծիքս այն է որ Սրբազան Պատրիարքը հիմախօս ձեռն չը խօսի. երբ հարկ ըլլայ՝ այն առնն կրնայ խօսիլ և բացատրութիւն տալ :

ՍԻՐԻԵՆԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Իմ կարծիքս այն է որ Սրբազան Պատրիարքը հիմախօս ձեռն չը խօսի. երբ հարկ ըլլայ՝ այն առնն կրնայ խօսիլ և բացատրութիւն տալ :

(Հաւանութեան ձայներ) .

ԱՏՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ահա կը տեսնեմ որ բազմութիւն երեսփոխաններ կը համաձայնին որ նախ Փախարեան էֆէնոփ խօսի և յետոյ Սրբազան Պատրիարքը. ուրեմն քուէ կը դնեմ թէ որ Ժողովն ալ այնպէս ընդունի՝ ըսելիք չմնար :

(Աղմուկ)

ՄՐԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Թող Փախարեան էֆէնոփ շարունակէ և ընցնէ իր խօսքը. և ալ յետոյ պէտք եղած բացատրութիւնները կուտամ և կը պատասխանեմ բոլոր իր հարցումներուն : Ժողովին պոչեմու բան մը չունիմ բնա :

ԱՏՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Քանի որ Ձեր Սրբազանութիւնը կը հաւանի որ իրեն տարա բացատրութիւնը չաւարտած վիճարանութիւնը շարունակուի, ալ Ժողովին կողմը հարցնելու պէտք չմնար, հետևապէս խօսքը Փախարեան էֆէնոփին է :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (շարունակելով) Այս ընդհատումները կարծես թէ միջոցներ էին որ դործածուեցան զիս շիտիքիւ համար : Արբաբազան Պատրիարքը կուզէ որ հարցումներս ամփոփեմ, որպէս զի ինք ալ պատասխանէ : Եթէ ձեզի հարցում չունիմ, Սրբազան Հայր. դուք փախար յայտնեցիք որ հարատահարութեան իրեն

զիրն այս Ժողովին մէջ մանայ . Ժողովն ալ ըն-
 դաւեց վիճարանութիւն բանալ . սիրելէն ըսի թէ
 հիմա հարստաւարութեանց տեսակները քննելու
 պէտք չունինք . վասն զի ամենա ալ դիտներ ,
 մեզի համար ամենէն աւելի պէտքի բանն է դիտ-
 նալ թէ , ի՞նչ արդիւնք ունեցած է Յ տարի ա-
 ռաջ մատուցուած անդեկադիլը և թէ ի՞նչ դար-
 ման տարուած է ցարդ մեր հորատահարեալ
 սղոյցնոց վիճակին : Փնտռել և հետազոտել
 կուզեմ թէ ի՞նչպէս կըլլայ որ կուտարալ մը ,
 միւթէտարքի մը , մինչև իսկ քայմարաւ մը կու-
 թալ կըլլայ բարձի տակ գնել և անդործարելի
 թարաւ Բ . Պրան հրամանողիրները : Ես կըր-
 նամ օրինակներով ցոյցնել թէ զանազան կարե-
 ւոր պարագաներու առթիւ Պատրկարբորանէն
 զրուած թողրիներու վրայ շատ անդամ ամե-
 նադուա հրամանողիրներ դրեալած են Բ . Պրա-
 նէն առ կուտակաւթիւն , սոյնպիսի հրամանա-
 ղիրներ՝ որք Պատրկարբորանի դիւանողպիրնե-
 րը շատ անգամ զմոյլեցոյցած են . բայց չզի-
 տակ , ի՞նչ է պատճառն որ այդ գոյցած հրամա-
 նադիրներն արդիւնք մը չեն ունեցած . արդեօք
 այդ հրամանադրոց վերջին տողը առաջիններուն
 հակառակ իմաստ մը կուտայ . կամ այդ հրա-
 մանադրոց կէտերը ուրի՞շ ձև կամ գոյն ունին .
 որով բաւերն իրենց նշանակութիւնը կարենան
 փոխել : Պարծեալ զիտնալ կուզեմ թէ Չլյ-
 թուսի մարդաստան գոյմագամն ինչո՞ւ չկրին
 ունեցաւ . թէ ինչո՞ւ Մշոյ աղջիկն աւետանգող
 չարագործը չբիտուկեցաւ և չարածուկեցաւ .
 թէ Գանդալ աղախի , Գուղալճանի Հիւսէյին
 օլլի , Ղարդանու Ֆլթթա՛ւ պլի և Չարսան-
 ճախի հինաւորց խնդիրներն ինչո՞ւ կան ու կը
 կենան . թէ ինչո՞ւ Չարսանճախի Տլբախ և
 Օվաճրիս գիւղերուն մէջ մեր սղոյցնոց պատկի
 հրաման տուողները քիւրտերը կըլլան . թէ ի՞նչ
 է պատճառն որ հայն անգլի՛ն՝ սուրբ տայ տէրու-
 թեան , իսկ բիւրաը զինեալ՝ սուրբ շտոյ ու կե-
 ղեքէ դէպն և անկի տուրք տան :

Հարստաւարութեանց առաջին անդեկադ-
 րին քննութեան պահուն այն այս Ժողովին մէջ
 խնդիր եղաւ թէ արդեօք վիճարանական տա՛ւրը
 տանք թէ ոչ զինտոր տանք , և այն ատեն վին-

ւոր տողը խնդիրն առ կրին մնայ . բայց միթէ
 տուններին և ընտանիքներին պահպանելու համար՝
 եթէ կուտակարութիւնը հրաման տայ , չէ՞նք կըր-
 նար զինտորիւ . ինչո՞ւ բիւրա , ալչար , շէր-
 քէզ և այլք գան համարձակ կողպտուն , և կու-
 ղպատեալ Հայը չիրոյց անոնց դիմադրել : Պրա-
 նի որ բիւրուն դէպն կուզանէ և չպատժուիր
 քանի որ Բ . Պրանն հրամանադիր կերթայ և
 չգործադրուիր , և չգործադրող պաշտօնեան
 պատասխանատու չընտրուիր ու չպատժուիր .
 մեր սղոյցնոց վիճակն ի հարկէ որ աւուր ա-
 լեկի կը վտտթարանայ :

Տերութիւնը դաւտական պաշտօնակից
 ղեղճմանց ղէմն աւնելու համար գաւառական
 ժողովներ սահմանած է . բայց պաշտօնեայք
 ոչ միայն իրենց քմահաճ վարչութեանը
 այլ ժողովներուն վրայ մեծ ազդեցութիւն
 կը գործածեն , այլ և օրինաց բնութեանին
 ալ այդ ժողովներն իրենց քմացը համեմատ կը
 գործածեն . որով ժողովներն իրենց բուն նշա-
 նակութիւնը կորստած , միայն պաշտօնակից պա-
 տասխանատուութիւնը թէթիցնելու համար
 զարժիր մը կը նկատուին : Ալլայիթ թէ չըրիք
 օրինաց համեմատ տեղացի դանազան սղոյցներն
 անդամակիցներ պիտի գտնուին դաւառաց կա-
 ռավարութեան ժողովոց մէջ , սրն որ սա սիղզ-
 բունքը կը հաստատէ թէ տեղական կուտակորու-
 թեան մասնակցելու իրաւունք ունին տեղացի ա-
 մեն սղոյց . բայց այդ օրինաց գործադրութեան
 մէջ գաւառական պաշտօնեայք տեւիլ շահած են
 քան թէ սղոյցը . շատ անգամ վիլայիթներէն
 եկած տեղեկագիրներու մէջ հայ անդամն ալ
 ստորագրած ըլլալը ցոյց կուտան մեզ . կը տես
 նենք որ իրու անունը Պրիզոր՝ հօրն տնանն ալ
 Յովհաննէս է , հայ մ'է որ ստորագրած է հնն .
 բայց ո՞վ զրբէ է այդ հայը նոյն ժողովին մէջ .
 տարակոյտ չունինք որ գանի ընտրողը նոյն գա-
 ւառին պաշտօնեայն է . բայց ըստ որում այդ
 Պրիզոր Յովհաննէսեանն իր ընտրութիւնն ուղ-
 զակի հայ սղոյցն առած չէ , ոչ իր սղոյցին շա-
 հերը և ոչ տէրութեան շահերը պաշտպանելու
 պարտաւոր է , այլ մի միայն զինքն ընտրող պաշ-
 տնակին շահերը պաշտպանել կը պարտաւորի որ

միշտ դիմքն ընտրէ նոյն պաշտօնին : Հետեւաբար հայ ազգն իրաւունք ունի զանի իւր ներկայացուցիչը շնանջնալ, քանի որ այդ ընտրութեանց մէջ ազգովին մասնակցելու իրաւունքը ի զործ չէ դրած :

Հարտաշարութեանց բողոքներուն ինչպէս պաշտօնից բուհամ վարչութիւնը և տեղական ժողովաց ժողովրդեան աննպատակողմութիւնը, նոյնպէս և արդարութեան ատեաններուն կազմութիւնն և ընթացքը մեծապէս կազմեն. նախնական և վերաքննիչ ատեաններուն մէջ մէկէ 4-5 ատուր ճանապարհ հետաւորութիւն ունենալը շատ անգամ աղքատ ժողովուրդը յուսարեկ կընէ, կամայ ակամայ կը վարտատորի ընդունիլ նախնական ատեաններուն վճիռը, որք այդ հետաւորութեան մեծ օգուտներ կը բաղեն : Բայց ամենէն աւելի՛ Քրիստոնէից վկայութեան չունուիլը մեծ աղետ մ'է քրիստոնէաց ժողովրդին. որպէս արմատն է անհաւատարմութեան խնդիրը, որմէ կաղերքանան և սլլ ամենայն շարիք :

Ըսի ի սկզբան թէ օգոտաբար Սուլթանը բացարձակապէս յայտարարեց երկրին վիճակը. մեր ալ իրբև Օսմանեան հաւատարմ հպատակ համարձակապէս խնդրելու ենք ինչ որ հարկուոր է երկրին վիճակը բարբաբելու համար. հիմա է յաջող ժամանակը. Սղղային ժողովուորութեան պէտք չէ դատասպարտենք : Սյուրբեղով կրթիք մտքէս չեմ անցուներ թէ Սղղային վարչութեան վկայ անվատահոթեան բան մը ունիմք. Շահապող Եֆէնտի թող չը կասկածի թէ մեր ըրածը վարչութեան դէմ անվշտատահութիւն է. ո՛չ. մեր շնորհակալ ենք վարչութեան ըրած աշխատութիւններէն. վերջին մատուցած տեղեկագիրն ալ դեռ չտեսանք ի պաշտօնէ. թէ որ արդէն լրագրաց մէջ հրատարակուածին պէս է, ղիտողութիւն ունիմ, անոր մէջ կան կէտեր՝ որոնց վրայ իմ տեսութիւնս սլլ է. այս ուրիշ խնդիր է, ասոր դէմ մարդ բան չկրնոր ընել :

Մեր խնդիրն է ուսկիտ ըլլայ հաւատարմութեան իրական և անխնայական գործադրութիւնը, և երկրին վարչութեան, դատաւորութեան

և պաշտօնութեան համար ազգային ընտրութեամբ մասնակցութեան իրաւունք :

Հպատակ ազգաց ժողովրդական խառն ընտրութիւններն ալ յաջող արդիւնք մը չեն ունեցած. մեր ասիկա փորձով գիտենք. հոս Բերայի Քաղաքապետական խորհրդայ ընտրութեան մէջ փորձք տեսած ենք. այս խորհուրդն Բերայի բնակիչ խառն ազգաց ներկայացուցիչներէն կը բաղկանայ, զոր օրինակ 4 թուրք, 2 երոսպոյցի, 2 հայ, 2 յոյն են. թիւերու ուրոշ քանակութիւն չկայ. բայց թիւրք, հայ, յոյն և երոսպոյցի անհրաժեշտ տիտի գումուլին :

Սոյն խորհուրդը ժողովրդեան քուէտը կընտրուի. անգամ մը հայ, թիւրք, յոյն և երոսպոյցի ընտրողներէն ոմանք միացան, սկիզբն ի վեր նոյն խորհրդայ անգամակցութիւնը վարող անձինքը չընտրելով, նոր մարդիկ ընտրելու :

Քաղաքեան Եֆէնտին վկայ է բաժնիս, փաստի նա ալ կը գտնուէր սոյն միութեան մէջ, ինչպէս և ես. քուէարկութեան օրը Գաւրմ փաշայէն 5-6 հարիւր քուէ մէկէն եկան, խումներու և միթարներու առաջնորդութեամբ թիւրք ժողովրդէն հաւաքեալ. և մեր 2-3 հարիւր քուէն խախտեցին, ու Գաւրմ փաշայի թիւրք ժողովրդեան ուղած անձինքը ընտրուեցան. թէև անոնց ցանկին մէջ ալ հայ, յոյն, երոսպոյցի կը գտնուէին, բայց իրենց ուղած անձինքներն էին : Մի և նոյն արդիւնքը կրնայ ունենալ ամեն տեղ, երբ թիւրք, հայ, յոյն ժողովուրդներ խառն քուէարկութեան հրակրուին, ան ատեն որ ժողովուրդը թիւով բաղմամբ ըլլայ, նոյն ժողովրդեան միակտմ ընտրութիւնը կը յաղթի, և միապետելու կը կորնչի. և ան տոնն բնակիչ զանազան ազգաց ճշմարիտ ներկայացուցիչը չեն ըլլար ընտրեալք, թէ է անոնց մէջ զանազան ազգէ անձինք գտնուին :

Խօսքս ամփոփելով կեզրակացնեմ թէ՛ Սղղային ժողովս անտանէ յանձնաժողով մը որ 5 տարի առաջ Բ. Գրան մատուցած հարբտաշարական տեղեկագրէն ետև մինչև ցայտօր եղածները՝ Պատրիարքարանի արձանագրութիւններէն հաւաքելով՝ նոր տեղեկագիր մը չի տնէ, և առաջին տեղեկագիրն հետ մէկ տեղ Բ.՝

Դրան մատուցուի : Թէ որ Ազգային ժողովը զիս Գանձնաժողովը անջամ ընտրէ, ես կը խաւսանամ 8 օրէն ըրերէ տեղեկագիրը, գործակցութեամբ Պատրիարքարանի ընտիր զիւանաղջւորաց, որք զԷջերներն ալ յանձն կ'առնուն աշխատիլ այս գործին համար :

Երբզամիտ եղի՞ր թէ որ ընդմիջումներէն շփոթեալ, աղէկ չլրացայ բացատրել առաջարկութեանս հոգին. բաւական է կարծեմ՝ եթէ ըսեմ որ ՚՛ տարի յառաջ մատուցեալ տեղեկագիրն ապարդիւն մնացած կերելի, ինչպէս կը հաստատան զարդ մեր առած տեղեկութիւնները. և որպէս զի պաշտօնապէս հաստատուի թէ իրօք նոյն տեղեկագիրն ապարդիւն եղած է թէ ոչ. Պատրիարքարանի պաշտօնական արձանագրութեանց զիսելու հարկը կը տեսնեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Սրբազան Հայր, կը հաճիք խօսք առնուլ թէ ոչ սարկչին խօսք տամ :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Պատ՛ մը բացաւ կայ գտնուելով՝ տեղեկութիւն չունեցայ եղած խօսքերուն, որպէս զի զիտնամ թէ ինչ բանի պատասխանել հարկ է ինձ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Շո՛տ լաւ. Չեր Սըրբազանութեան բացակայութեան միջոցին եղած խօսքերը բացատրեմ. հարցումն ընող Քափա մասեան էջի նոյնի հարտազարթութեանց բարձման համար ինչ նոր ազգու միջոցներ ձեռք առնուիին իմանալու նպատակաւ վերջին օրերս Ապրշութեան կողմէ Մեծ եպարքոսին տրուած նոր խնդրագիրք տեսնել ուզեց : Իսկ Փափաջեան էջի նոյնի ՚՛ տարի առաջ երեսօտանական ժողովին ձեռք արտաստուած և Բ. Դրան մատուցուած հարտազարթական տեղեկագիրն և անկէ ետե պատահածներուն վրայօք Ապրշութեան գրած թագրիրներուն ինչ արդիւնք ունենալուն վրայ տեղեկութիւն ուզեց :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Հինգ տարի առաջ մեր նախարդին օրով Ազգային ժողովը կողմէ այնքան մանրակրկիտ խազարդութեամբ շինուած տեղեկագիրն այնպէս բարձի թողի մը նացած էր. ասից 8 ամիս առաջ ես փնտռել և նկատողութեան առնել տուի : Այնիկ ետք պատահած հարտազարթութեանց եղելութիւններ

րէն ալ ինչ որ կրցինք ճշդել և ճշգրտել, աննոց համար ալ պէտք եղած թագրիրները մատուցած ենք. և շնորհակալ եմ կատաւարութեան, խիտ ընտիր և ազգու հրամանագիրներ տուաւ, ոյն պէս որ դարմայանք տրուած հրամանագրիւնբուն վրայ. սակայն չգիտեմ թէ անոնք գաւառաց մէջ կը գործադրուին թէ չէ. միայն թէ անցեալ օր Մեծ եպարքոսին հետ տեսութիւն ըրած տեսնիս, ես բարձրածայն ըրի թէ չնորհակալ ենք, զուք արդարութիւն կընէք և առաջ հրամանագիրներ կուտայք, բայց հրամանագրիւնբունց զրիւնց իրենց զրիւտած տեղերը չեն գործադրուիր կոր : Ես պարտաւոր եմ անեն բան յայտնել ձեզ, վասն զի իմ քաղաքակառուութիւնս պարզ է. ես ազգէն ծածուկ պահելու բան մը չունիմ :

(Խորին տպուարութիւն ժողովին վրայ)

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Սրբազան Հօր քաղաքակառուութեան անկեղծութիւնէն շնորհակալ ենք. կը խնդրեմ որ եթէ կարելի է Մեծ եպարքոսին մատուցուած վերջին խնդրագիրն ալ բարեհաճի ներկայացնել, որ կարգաւոր և պարտականութեանը վերահասու ըլլանք :

ԻԽԹԻՆՃԵԱՆ Ց. ԷՖ. — Կը կրկնեմ :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Իմ քաղաքականութիւնս պարզ է ըրի. և արդէն բացատրած եմ զայն այս ժողովին մէջ բանի մը անգամ, մանաւանդ ներկայ բացման տեսնաբանութեան մէջ. ըսած եմ ձեզ թէ մեր Օսմանեան տէրութեան անբաժանելի ժողովուրդն ենք, և իբրև ավենակարևօր տարր Օսմանեան տէրութեան մեր իրաւունքն է մասն ունենալ երկրին յառաջադիմութեան, մեր պարտքն է աշխատիլ տնոր բարեկարգութեանը համար, և համարձակուովս յայտնել կառավարութեան մեր ցաւոց պատճառները և աննոց դարմանը խնդրել. առանք ըրած եմ ձեզ և զուք ծափահարութիւններով ընդունած և զգած էք մեր բազաբակաւ նութեան սահմանը. կը հատուտեմ որ այս բաղադրականութեան սահմանէն դուրս բան մը գործած չենք՝ ոչ ես և ոչ Ապրշութիւնը. կար

ճեմ ոմանք վտառ՝ չեն մեր վրայ : Թո՛ղ կարգացուի Մեծ եղբայրոյն տրուած վերջին իրենդրագիրն ալ, որոյ հայերէն թարգմանութիւնը փոխանորդին քովն է :

ԶԱՏԵՐ . — Մեր վտառ՝ ենք Սրբազան Պատրիարքին և Վարչութեան վրայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ . — Կարծեմ՝ թէ Պատրիարքին և Վարչութեան ղեմ՝ անվստահութեան խօսք մը ընող չեղաւ : Ս. Պատրիարք Հօր քաղաքականութիւնը իբր թայման ատենարանութեան մէջ յայտնեալ էր և Ժողովն անոր վրայ դիտողութիւն չուներ :

ՓԱՓԱՅԱՆ Ս . ԷՅ . — Դերեցեք, ես էի որ Ժողովին ներկայ թայման օրը Սրբազան Հօր խօսած ատենարանութեան վրայ դիտողութիւն ներկայացուցի, և առաջարկեցի ուղերձով մը որոտաստնել, և թայտարել նոյն ատենարանութեան խնայող, որ Ժողով և Կախաղա՛ իրենց բռնելիք քաղաքականութեան և ընթացքին վրայ համոզեալ և համամիտ ըլլան. այն դիտողագիրն նախաբանութեան յղուեցաւ Վարչութեան կողմէ, որն որ ցորդ չվերադարձաւ : Սրբազան Հօր քաղաքականութեան վրայ դիտողութիւն կրնանք ունենալ, որ մի՛նչորոտութեամբ տեսիլ կը յատկուի և երկու կողմն ալ կը լուստարել, թայց դիտողութիւնը երբէք անվստահութիւն չի նշանակեր : Հետևապէս Ժողովին՝ Նորին Սրբազանութեան վրայ վստահութիւն հաթիւն ունենալուն ոչ որ կրնայ տարակուսիլ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ . — Ես դարձեալ կըրեմ՝ թէ անվստահութեան ցոյց մը ընող երբէք չկայ մեր մէջ, որ և իցէ ինչպիսի մը փրայ դիտողութիւն ընենք բնաւ անվստահութեան ցոյց մը չի կրնար համարուիլ :

ԲԱԶՄԱՓԻՒՆ ԶԱՏԵՐ . — Այ՛ն ոչ, կը վկայենք որ անվստահութեան խօսք մը ընող երբէք չէ եղած :

Ատենապետ ԵՓեմեօսի հրաւերանայ վրայ Պատրիարքական փոխանօրդ Տէր Մկերեան Հայր ի Լուր Ժողովոյն կարգաց Մեծ եղբայրօ մին տրուած վերջին խնդրագրին հայերէն թարգմանութիւնն, որ է :

« Օմանեան մեծաօր տէրութեան հարստով Հոյոց ազգին մեծաօրոյն մասը՝ Օղոտաստիտե կոչուեալ հախաղան ներքև Օմանեան երկիրն Ասիայ կողմերը կը բնակի . և հարկ չկայ թայտարել որ առևտրով և հողագործութեամբ ըլլալով՝ երկիրն ու հոյրենեաց մեծաօրն օգտակար եղած է, և ցորդ հաւատարմութեան շրջանակին շրտորեալով՝ որ և է հոգեբաւ և զբուսարութեանց տեղի առած չէ : Ստիպոյն սա ես յայտնի է որ դատուները խել մը անձեռնհար պաշտօնեայր՝ օրինաց ճշգիւ գործողութեան չը հսկելուն՝ մեր ազգին այս հաւատարմութեան խտտապէր մասը հարստահարուել և նեղուել ղեքմ մնացած չեն, ճնշուալ են, և անգործութիւն և անձնական տալատութիւն չեն վայելիլ :

Մեր ազգայնոց Ասիայ շատ տեղերը կրնան հարստահարութեանց ինչ տեսակ բան ըլլալը և ո՞ր տեղուանք ի գործ դրուիլը, հարստահարչոց օրոնք լինելը և ժողովրդեան անհրաժեշտ պէտքերն ինչէ թափանցող Պատրիարքարանն մինչև ցորդ ստ Բ. Գլուան զանազան ատեն ներ մատուցուած Թագրիքներով, ծրագրիքներով պարզուած և թայտարուած են :

Սուրբ է թէ և որ ստանց բարձմանը համար Բ. Գլուան շատ ու շատ հրամանագրեր և երբեմն ալ յատուի քննիչներ զրկուած են, սա կայն մեր ազգային անգործ կեանք ունեցած և փախաբուած արգիւնը չէ տեսնուած, ինչպիսի կը հաստատեն վերջին մէկ քանի անոց մէջ շտկաւակ բարեխնամ Կառավարութեան կամայ զուտաները տեղի դաւած այն ցուալի դէպքերը զորս յայտնած եմք թողորիքներով :

Եւ ըստ որում՝ փորձերը ցոյց տուած են որ հարստահարութեանց բարձման և զանցաւանց վերջ ապաւ համար մինչև ցորդ ի գործ դրուած միջոցները բուսական եղած չեն, կը համարձակիտ այս մասին ինչ ինչ խնդիրներ ներկայացուել Ձեր Բարձրութեանը :

Ա. — Հոյրային խնդրոյն նկատմամբ Թագրիք մը խմայարած և մատուցած էլինք, որ Տեղեանը Հիւսիսային պաշտօնատունը յատկապէս կողմուած յանձնագործին յանձնուած և օրինաց ու արդարութեան համեմատ անոր պատ

բունտարիքի ընդունված է: նոյնին զործող-
բութիւնը:

Բ. — Վանորէից կալուածները մահլիճէ և
տարբէ ազատ ըլլան:

Գ. — Շահ Հիւսէյին օղը Հիւսէյին և
Կիւլապ օղը Ալիլ և Ալօրիւլ Յիթթիւն օյն-
յերն և Գանդալ Սղապի Ալօրիւլ Բահման և
ասոնց նմանները, որոնց հարստահարութիւնքն ու
ապագամիտական արարքը բռնիցս հաստատուած
են, և ժողովուրդը շարունակ և դատնապէս կը
զանգատի տանց համար, ըստ օրինի սրտօժէլ
և հեռացնել:

Դ. — Յոսեփաթօղ մը կողմէ Բ. Գուռը,
որուն մէջ դառուի նաև Պարսիարբարանէս
ցոյց որտեղիք անձինք, և լիազօր իշխանու-
թեանը Սիփա զրկէ, որ հարստահարութիւննե-
րը քննէ և բարձունը պարման տանի:

Ե. — Բ. Գուռը Մէղաշիպ միտիւրիին
նախագահութեանը տակ մնացուն խառն ժողով
մը հաստատուի. որ սրտան ունենայ Պատ-
իկարբարանէս ներկայացեալ խնդրոց մասին
հարկ եղածը խորհիլ և գործադրութեանը հա-
մար բարձրագոյն հրաման ստանալ:

Զ. — Այն հոյը՝ որ տակաւին Չ1 տարին
լրացուցած չէ, Էրր կրօնախորութեան դիմէ,
այնպիսոյն դատնութիւնն ու խօսքը չը բռնուի,
ինչպէս կը արամաղէ անչարիտաններու համար
գործադրութեան մէջ եղած օրհնքը:

Է. — Քրիստոնէաները վկայութիւն տա-
լը կրաւորքէն չզրկել:

Անտարակցոյ ըլլալով որ մեր ունյն սա-
ջարկութիւնն ու խնդիրը այս ժամանակին մէջ,
յարստ հարեխնամ Տէրութիւնը կը փախտքի որ
ու հասարակ Օսմանեան հրատանները տնդորր
ու երջմտիկ կեանք ունենան և կատարեալ ա-
զատութիւն փայլեն, մեր դաւառապի ազդոյ-
նոց համար հարկ եղած կենոց, սրտուոց և ըն-
չից տագնաօրութիւնը փախտրուած աստիճանին
հասցնելու և դատնապետները փոխան տարլ մե-
ծօղիս ոլիտի նորատեն, Հոյ ազգը առ Օս-
մանեան մեծազոր ակրութիւնն ունեցած փայլե-
մի և կատարեալ հաստատութիւնը աւելի ևս
ամրապնդելու փախտքով կաշոյ խնդրել Չեր

Բարձրութեանն որ առ այս Չեր շորհքն ու զը-
թութիւնն ընծայել բարեհաճիք»:

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽՅԱՅԱՀ. — Ս. յս էր աւտարի

վերջին շարքարթի օրն եկեղեցական հոյց հե-
տի միտան Մեծ եպարքարին մատուցած խնդրա-
գիրս: Իսկ որովհետև ըսի թէ այս ժողովն
բան մը ծածկել չեմ ուզեր, չմտնում սա ալ
յայտնել թէ նախորդ Մեծ եպարքարին հետ հա-
րըտահարութեանց բարձունն միջոյնեղուն վրայ
խօսած ատեն, Կարին Բարձրութիւնը մինչև
անգամ խտտացած էր որ Հոյաստանի գաւա-
սայ մէջ ստիկաններ կարգէ մեր Հոյոց մէջն.
և մինչև իսկ քանի մը դաւաճներու միթէսու-
րիթները և քաղաքներու զայնադամները Հոյոց
մէջն դնել տալ խտտացաւ. բոց ինչպէս գի-
տէք՝ շատ չբռնց կաւախարութեան փախտու-
թիւնն հասաւ և ասեն բան աւելու մնաց: Եւր-
կայ Մեծ եպարքարին հետ ալ մէկ քանի անգամ
կրցայ խօսիլ այս սրտագաններուն վրայ. բոց
հեռոյնէ քաղաքական տագնապներ վրայ հա-
նելով ժամանակ չեն թողուցած մեր բանակ-
ցութիւններն սրտ վախճանի մը հասցնելու:
Սոյնպիսի ժամանակի մը մէջ ենք՝ որ Պատ-
րիարք մը սրտուտար է անդուլ յարարերու-
թիւն շարունակել նախարարութեան հետ. գը-
րեթէ ասեն որ սրտուտար է սրտուիլ խօսիլ
խօսակցիլ, և տար համար էր սաւաքարիք էի
թէ յարարերական սրտաբոյ կարդի ծախք ընել
պէտք է: Ես արդէն տկար եմ. չեմ կրնար և
մեն ժամանակ յարարերութիւններս շարունա-
կել. անկերջարար կըսեմ թէ շատ անգամ
պակասութիւններ ունեցած եմ այս կէտին մէջ.
ուստի աւելի ուղէկ կընէք՝ թէ որ իմ տեղը ու-
ոսյք և ժիւր մէկ դնէք՝ որ կարող ըլլայ ասեն
որ պէտք եղած երթեկեղութիւնն ընելու նախա-
բարայ քով. ևս ալ իմ կարողութեանս չափով
օգնական ըլլալ կը խտտանամ:

ԶԱՅՆԵՐ. — Ահ, սէ, չենք ընդունիր
Սրբազանին հրամարականը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՃ. — Կը տեսնէք Սրբազան
Հոյը, որ հրամարականի խօսքը ինչ աղբուկ կը
յարուցանէ ժողովին մէջ, Երեսիտեանք քանի-

ցըս անգամ յայտարարեցին թէ, Չեր Սրբազ-
նութեան անձնական տիրութիւնը զիանալով
հանդերձ համազում են թէ քաջատուղ և ա-
ռայց Պատրիարք մը չի կրնար աւելի ծառայու-
թիւն մատուցանել Ազգին, աւտի յանուն Ժու-
ղովին կը խնդրեն որ բարեհաճիք հրամարտութիւն
խօսքը չի կրնիել, և վտրել Պատրիարքական
բարձր ու փախուկ պոչոսոնը, որչափ որ կը ներկ-
ձեր անձնական առողջութիւնը :

(Ընդհանուր հաւանութեան ցոյցեր) :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ԷՅ. — Խօսքը Տէր Ներսէս
Հայրաբերին է :

Տ. ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԳ. — Պահ մ'առաջ ե-
ղած վիճարմութեանց մէջ անվտաստութեան
բառ մը սարդեցաւ, այնպէս կարծուեցաւ թէ
անվտաստութեան ողբէ յոռա՞յ եկած են եղած
խօսքերը. քան լիպի. խնդրոյն կարեւորութիւնը
չատ բաներ խօսել կուտայ. բայց անվտաստ-
ութիւն երբէք տեղի չունի, և կը համարձակիմ
լռել թէ անվտաստութեան բառն անգամ ոչ սր
իւր բերանը կառու. Ազգային ժողովը կտա-
րեւոյ վտաստութիւն ունի իւր Պատրիարքին և
իւր Վարչութեան վրայ :

Մեր զխոնք հաւանուեալ թէ հարտաշա-
րութեան խնդիրը Վարչութեան գործոց մէջ
ամենամեծ տեղը կը բռնէ միշտ, և կրնամ Ը-
ոնել թէ այս մասին Վարչութեան ըրած գոր-
ծողութիւններն եթէ հաւաքել և ամփոփել ու-
զենք, այդ հաւաքածոյն ստուար հատոր մը կը
կազմէ : Այո, այտոր Փոխանորդ տէր Հօր կար-
գացած գրոյն նման խիտ շատ Թագրերներ
դրուած ըլլող զխոնք, Վարչութեան պարտ-
քըն է ամեն մէկ հարտաշարութեան դէպք ժա-
մանակին Թագրերով Բ. Կրան ուշադրութեան
յանձնել, Վարչութիւնն երբէք իւր այս պար-
տաւորութիւնը դանջ ըրած չէ, սխտր եղած ա-
տեն Թագրեր գրած և Սրբազան Պատրիարքն
ալ իւր ընթանայի յայտարարութիւններով այդ
Թագրերներուն ուժ տուած է. Վարչութիւնն
ուրիշ ի՞նչ կրնայ ընել, բայց եթէ իւր դրած
Թագրերներուն արդիւնքին ստրտուել : Եւ եթէ

գործադրութեան արդիւնքը չտեսնուիր, եթէ
հարտաշարիչն երևան ելած է ու չպատժուիր,
Վարչութիւնն ի՞նչ ընէ. չեմ կրնար ըսել թէ
բուն իսկ կտաւալութիւնը յանցաւոր մը երև-
ան ելած ատեն չուզիր պատժել. բայց սա զի-
տեւ որ վնասուող միշտ Հայն է. և եթէ Հա-
յոց տղը հաւատարիմ ճանչցուած է Տէրու-
թեան տուել, ո՞ր է իւր հաւատարմութեան
վարձըր. ինչո՞ւ իւր օրինաւոր զանգանները
չեն լռուիր : Հայոց ազգն իւր հաւատարիմ հը-
պտակութիւնը կատարած է և կը կատարէ
միշտ, բայց փոխարինութիւն մը չէ դտած.
մեր ազգն այշափ հարտաշարութիւն կրելով
հանդերձ իւր կրօնքն ու գոյութիւնը պահպանած
է. և կարծեմ ժամանակն է որ հարտաշարու-
թեան խնդիրն այս Ժողովին ուշադրութեանն
տարիկը ըլլայ : Ուտափ կուզամ համաձայնելու
Պատրիարքան էֆէնտիլին. որ առաջարկեց թէ
Յանձնաժողով մը դրուի, և անոր յանձնուի սխտր
եղած քննութիւններն ընել և տեղեկագիր մը
ընել Ժողովին :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ԷՅ. — Խօսքը Քախման
էֆէնտիլին է :

ՔԱՓԱՄԱՃԱՆ Մ. ԷՅ. — Հարտաշարու-
թեանց խնդրոյն վրայ շղթածուող կարծեմ ոչ
ոք չկոյ. մանաւանդ ես աւելի. վասն զի եթէ
հոս լռելով միայն զգամուռներ կան, ես գա-
ւառայց մէջ գտնուած ատենն ակնանտեն եղած
եմ և ժամանակին օրադրայ ալ գրած եմ : Սի-
ղարե ցաւ է տեսնել թէ Հոյ՞ք երբ ոչխորի
սխտ հըւ ժողովուրդ մ'է, իւր տուրքը կը վճա-
րէ և սխտր եղած ծառայութիւնները անբու-
թեան մատուցանելէ ետ շքնար, փոխանակ ան-
բարբութիւն վայելելու՞ հարտաշարութեանց ներ-
քն կը ճնշուի : Ես հարցում մ'ըրած էի թէ
հարտաշարութեանց բարձման համար նոր և
ազգու միջոցներ ձեւք առնուած են մի. այս
հարցուած ամեն բան կը պարունակէր իւր մէջ.
նայն իսկ Սրբազան Հօր տուած բացատրութիւնը
կապուցուցանէր թէ հարտաշարութիւնք գաղ-
բած չեն և անոր բարձման մասին ջրբար-
դու որո՞ք գրուած չէ : Այսօր կուտեմ
ու որո՞ք թէ նոր միջոցներ

ձեռք տանուած են Մեծ եպարքոսին մատուցուած այն խնդրագրով որ հինա կարգացուցեցաւ Կորին Սրբալնութիւնը, յայտնեց նաև թէ այդ վերջին խնդրագրին վրայ մէկ քանի օրէն ետև վերջնական պատասխան ընդունելու խտտում ստացեր է Մեծ եպարքոսին :

Փափագեան էջի նոր յանձնաժողով մը կառուցարկէ . սա առաջարկութեան ես ալ կը ծայնակցիմ բոց պայմանաւ մը . այն է սպասել Մեծ եպարքոսին տրուելիք պատասխանին . որ էթէ դո՛ւրացել չըլլայ , այն առևն յանձնաժողովը կարմնք և տեղեկագիր մը պատրաստել տանք չէ թէ Մեծ եպարքոսին՝ այլ ուղղաւի վեհաօրհան Սուլթանին մատուցանելու համար : ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Խօսքը Խօճատարեան էջի նախին է :

ԽօճԱՍՍՐԻՅԱՆ Օ . ԷՖ . — Ծնորհակալ ենք Սրբազան Պատրիարքէն և Վաղարշական ժողովին , որ ներկոց փախուի ժամանակին մէջ թոյլ տուութիւն ըրին մեզ Հայաստանի հարստահարութեանց վրայօք վիճարանութիւն բանալ այս ժողովին մէջ . հարկաւ անոնք՝ որ այս թոյլ տուութիւնն ըրին , փտահութիւն ունին և գիտան թէ Հայ աղքատ հաւատարիմ է իր հպատակութեան պարտոց : Խնդրին՝ որու վրայ կը վիճարանինք , ծանրակշիւ է . այնպէս որ ոմանք վիճարանութեան միջոցին մինչև իսկ կառավարութեան թոյլ վարմանց դէմ դանդաղեալու լան թէ հաւատարութիւն ու արդարութիւն ի գործ չընէր : Ենթադրենք թէ այս գանդատներն իրաւացի ալ ըլլան արտաքին տեսքով , բայց ի ներքուստ չարիքով իրաւացի չենք գըտներ . հինա կրնանք բացարձակօրէն բերաննիս բանալ և ըսել թէ՛ այն կառավարութիւնն՝ որ մէկ կը դանդաղորէր թէ՛ արդարութեան գործադրու չընէր , նոյն իսկ արդարութեան գործադրութեան համար կայր մը դասէն վար առաւ , և նոր կառավարութիւնն իր առաջին Խօսքի Հիմնադրուին մէջ իտարկի վիշիթից անունով նախորդ կառավարութիւնը դատապարտեց : Արեւմտեան պէտք չէ գանդատինք թէ կառավարութիւնն արդարութիւն չգործադրէր . մեք դանդաղեալու ենք թէ կառավարելու գիտութիւնը չունինք , ոչ

միայն մեք , այլ տանն այն աղքերն ալ , որ բարոյական դիտութիւն չունին . վասն զի հրամանները չեն որ կիտավարեն , այլ բարոյականն է որ կիտավարէ . ամենէն բարձր հրամանն՝ որ մէկն է . Սուլթանէն կուգայ , զսպախի մը դժուարել պիտի տաս . այդ դժուարէն՝ որ կարգալ չըլլէ չգիտէր և բարոյական դիտութիւնէն զուրկ է , դուն անոր հագար անգամ պատուիրէ որ մարդ մը բռնես նէ ծեծելով մի տանիր , զարձեալ մտիկ չընէր . հոս Պապը այիի անկիւնըն ալ շատ անգամ կտեսնենք այսպիսի զսպախիներ , բոց կրնանք ըսել թէ Պապը արև հաւանութեամբ կընեն : Ստոնք են որ Հայաստանի գաւառներն ալ պիտի հսկեն . ուր որ երթաս այս տեսակ բարոյական չունեցող զսպախիներ լեցուն են . ըսել է որ մինչև որ ժողովրդեան ասկուութիւնը չըլլուի , և բարոյականին չտրուի տանոց հարստահարութեան ազատելիք չունինք : Առաջի՛ ըստ իմ կարճեաց մեր Վարչութիւնը պարզ աշխատութիւն կընէ այդ թաղերիները գրելով , որոնք ուրիշ օգուտ մը չունին . բոց միայն պատմութիւնը կընեն : Աթէ հարցնէք թէ աւտոր հնարքն ի՞նչ է , ես ալ զայն պիտի ըսեմ , և դժուարին բան մը չէ առաջարկելիք . բոց Հայոց համար նոր բլլալուն կրնայ տարօրինակ թուիլ : Պիտէր անշուշտ՝ որ սանկաստան էթէ մէկ թշնամի ունի , շատ մ'ալ բարեկամներ ունի . բարեկամ կառավարութիւններն ի՞նչ կընեն տանկաստանը փրկելու և բարեկարգելու համար , միթէ կարելի բան է որ անոնցմէ տակի խելք և գիտութիւն ունեցած ըլլանք և երեսնք տէրութեան ըսել թէ մեղի համար սա կամ նա ըրէ : Առաջի առանց իմ առաջարկութեանն ընդարձակութիւն տալու՝ պարզ կերպով կըտեմ , թէ որ նեկոց քաղաքականութիւնը յաջողի և բարենորոգումները ապատարեալ գաւառաց համար միայն ըլլան , հինգ տարի չսլտի անցնի և պիտի ըսենք այսօրուան համար թէ ի՞նչ բաղք ունինք եղեր որ ընդհանուր ժողովոյ մէջ վիճարանութիւն կընինք հարստահարութեանց լընդբոյն վրայ . և պիտի տեսնենք թէ Յ տարի ետքըն այսօրուան տակի զէջ վիճակ մը պիտի ունենանք :

Պէտք է դարձողէս խնդրել թէ քանի որ Տաճկաստանի եւրոպական մասին րնակչաց վիճակն այսօր նկատողութեան առնուած է, տանքս տանի ապական մասին րնակիչ Հայ ազգին վիճակն ալ պէտք է որ նկատողութեան առնուի. այս է ուստիկ մեր ընելիքը :

ՄԲԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Այո՛, ինչպէս որ միշտ բարձրած եմ, դարձեալ կը կրկնեմ որ թէպէտ չորս Հինգ տարիէ ՚ի վեր մեր դաստաղի ազգայնոց կրամ հարստահարութիւնները հըրատարակուած են, սակայն մեր ցաւերուն դարձմանը և փրկութիւնը Օսմանեան տէրութեան կատարելիք ընդհանուր բարեկարգութիւններէն միայն պէտք է սպասենք :

Այս միջոցին Ատենայեան կէֆէնտին քաւորդ մը դարար տալ ուզեց, սակայն Փախաղեան և Գրիստատուր կէֆէնտիններու տառջարկութեան համեմատ Ժողովը որունց ասանց դարարի շարունակել նկատը :

ԱՅՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Խօսքը Տէր Մատթէոս սրբազանին է :

S. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍԿ. — Երեսօփոխան տեաքք. տիէ սուալ 1871 ին Աղբակին ժողովոց որոշմամբ, գուսաական հարստահարութեանց յանձնաժողովից Ժողովոց մատուցած տեղեկագիրն անշուշտ սչքի անցուցած էք, յորում Հայաստանի մէջ գործուած հարստահարութիւնք մի առ մի նշանակուած են, և այժմ նորին գտնոքք թուելու պէտք չկայ . խնդիրն աւանոց դարմանին վայ է : Կթէ երբք պակաս մը կայ նոց տեղեկագիրն մէջ, այն է որ 20 տարիէ ՚ի վեր գրուած թագրերներու իրողութիւնները չեն ներկայացուած ք. Գրան : Մեր սրտամոկիցներէն Փախաղեան կէֆէնտի տառջարիկց այժմ այդ բանն ընելէ 56 ի խաթմը Հիւսնոցնը բրիտանից վիճակ բարբելու և բաշխուարութիւն մ'էր. ստիպն նորտ տրամարութիւններն ալ մանաւանդ գուսաոց մէջ անդրոպուրնի մնացին, որով նոցն թուականն սուալ ինչ որ կը մեր վիճակը նոցն է գրեթէ և այդ ուստի այսօր Հայաստանի անդրորութեան

համար ինչ դարման պէտք է այն մտածենք . . .

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՅ. — (Ընդմիջելով) Գարմանին վրայ կը խօսիր. բայց միթէ դարմանն անցած է օրակարգը. և եթէ անցած է, սակեալ ալ սերունք և խօսիք :

ՓԱՓԱԶԱՆ Ս. ԷՅ. — Ոչ միայն օրակարգն անցնելով երկու շաբաթ ետ թողունք, այլ և նախարանութեան ալ կրնանք յըլել, որով ստիպնելով թերեւ տարիներով ետ կը մնայ հարստահարութեանց խնդիրը. աւելի սղէլ չըլա՞ր :

(Շուկք)

Ատենայեան կէֆէնտին ՚ի ըտ թիւն հրաւրելով ընդմիջողները, խօսք տուաւ Ատենայեան Մրբազանին որ իւր խօսից թելը նորէն ձեռք տուաւ :

S. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍԿ. — Էս կատարելիքն որ Փախաղեան կէֆէնտին տառջարկած յանձնաժողովն գրուի, որ ոչ միայն տմեն եղելութիւնները պատմական կերպով ամփոփէ, նաև խորդ տեղեկագրոցն պէս. այլ նոցն 71 թուականն մինչև ցարք 5 տարուան մէջ պատահած հարստահարութեանց իրողութիւնները մի առ մի թուելն դատ, նաև քննական եղանակու յորում ըրէլ այն տմեն պատճառներն որանք անգործարելի ըրած են ք. Գրան հրամանները ցուցնէ թէ ո՞ր վային կամ ո՞ր միւթատարիքն որ հարստահարութեանց բարձման համար իրեն զրկուած ք. Գրան հրամանները չէ գործադրած. դարձեալ խաթմի եղանակու քննութիւնք ինչ արդիւնք ունեցած են. թէպէտե դարմանայի բան մը չէ այս օրինակ հրամանագրերու չգործարարուիլը, վասն զի այն պաշտանի կողմէն իրթիլումի հրամանագիրը, որուն տմեն չութեան ներքև կատարուած են հրամանագրոցն սուսրիպ եղած հարստահարութիւնք, ՚ի հարիկ այդ պաշտանեացն պիտի ըսէ թէ պատմուած է ղելութիւնք բնաւ դշորթիւն չուցին և կամ չաւ փաղանցութիւն են. հետևապէս ք. Գրան ալ Մրբազան Պատրիարքին զայդ պիտի ըսէ . յոր

մէ յայտնի կերի թէ ասանկ սարգաւաներու մէջ Բ. Գրան իտրիլլամի հրամանագրին արգիւնք մը չունենար :

Կեզրահայցենմ խօսքս առաջարկելով որ՝ առաջարկեալ յանձնաժողովը ընդ ինցթ կողմուել, և վերջին հինգ տարուան մէջ ի Հայաստան դարձուած հարստահարութեանց իրողութիւնները՝ հանդերձ անոնց համար Բ. Գրան հրամանագրաց չչարժողութեան քննութեամբ ներկայացնել ժողովոյս, որպէս զի մատուցուաւ կայսերական Կռաւարտութիւնն :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ԷՖ. — Խօսքը Էրաճեան էֆէնտիին է :

ԵԱՂՃԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ժամանակա Պօղոս Պատրիարք քանի մը վարդապետներով Ասլի վաչային գնաց այս հարստահարութեանց խնդրոյն համար. երբ Ասլի վաչան խօսու կը գըրեմ ըսաւ, Պօղոս Պատրիարք սրտախանեց թէ յիսուի կը գրես, բայց Իսիկուտրէն ան զին չանցնիր : Ըսել կուգեմ թէ գործադրել տալու եղանակը սկտք է գտնի Բ. Գրուը :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ԷՖ. — Խօսքը Փափաղեան Ստեփան էֆէնտիին է :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ատենարանից վըրայ յուսահատութիւն մը կը նկատուեմ. ըստ սըսմ մեր կը խնդրենք, կռաւարտութիւնն ալ կը խստանայ, բայց բան մը չգործադրուիր. վերատին խնդրելու մասին յուսահատութիւն կիմանան : Երբ այս Բնդհանուր ժողովին կողմ կարգեալ առաջին յանձնաժողովը հարստահարութեանց խնդրին ընդհանրապէս իւր սչաղրութեանն աւարկուց ըրաւ, նկատեց թէ Աղբն հաըրտահարութեանց դարմանին համար լինչ կըրնայ ընել, քանի որ իշխանութեան տէրը ինքնէ և կռաւարտութեանն պիտի խնդրէ անանց դարմանը. այս մասին շատ մը մտածելէ ետե յանձնաժողովին անդամները մէկ կիտի մը վրայ միացան. այս է. մեր խնդրելու ենք իշխանութեանն. եթէ այս սարի չկատարեց, գալ տարի վերատին խնդրելու ենք, և շարունակարար ամեն սարի խնդրելու ետե պիտի ըլլանք. մեր քտորարականութիւնն այս սկտք է ըլլայ :

ՌՌԻՍԻՆԵԱՆ ԷՖ. — Խօնդրեցէք և տացի ձեզ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Տարակոց չկայ, երբ բան մը իրաւունքի մը վրայ կը խնդրուի, հարկաւ որ մը անընչաւ կը տրուի : Բայց խնդրելու համար Աղբը երկու եղանակ ունի. մէկ մը Վարչութեան ձեռք, և երկրորդ Աղբային ժողովն ձեռք. Վարչութիւնը հրապարակային նխանք չունի, բարբոցը հան կերթայ, Վարչութիւնն ալ կ'ստուգէ և Թագրիրը կը գրէ. և բարբոցին կըսէ՝ զրեցինք և ուղածէք աւելին զրեցինք և կը ձամբէ բարբոցը :

Իսկ Աղբային ժողովոյ նիտուերն հրապարակային են. ինչ որ մեր հաս կը խօսինք և կը խնդրենք, աչխարհի ներկայութեան կը խօսինք և կը խնդրենք. վասն զի իբրև սահմանադրական ժողով արտօնութիւն տուած ենք ունկընդիրներու հաս գալ և մտիկ ընել, մանուանդ մեր ստենադրութիւնները կը հրատարակուին և ամենուն ձեռք կ'անցնին. նոս կը թորգժանս ունի և տէրութեան ձեռքն ալ կ'անցնին :

ՌՌԻՍԻՆԵԱՆ ԷՖ. — Չթարգմանուած ալ կիմանայ տէրութիւնը :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ալ տելի աղիկ ոչ սպարէն մեր ժողովին ալ մեր ցաւերը կռաւարտութեան ներկայացնելու միջոցները խորհելու համար է : Մինչև ցարք Պտանեան դրօշին ստիկ սարկեցանք, և մեր կրօնը, լեզուն և աղղութիւնը մեր սրտատական հարց և նախահարց շնորհիւ պահպանեցինք. այդ դրօշը պինդ պիտի բռնենք և անիչ չպիտի բոծանինք. ուրիշներու պէս յուսահատ չըլլալով միշտ պիտի խնդրենք Կայսերական կռաւարտութեանն մեր ցտոց դարմանը, մեր կենայ, սրտուց և ընչից ստրահալութիւնը : Ռուտի 5 տարի առաջ մատուցած տեղեկագրիմիս նորին պէտք է ներկայացնենք, ի միային մատուցանելով անիչ ետք եղած զէպրերն ալ. որք սրժանադրութեանն կրնան քաղուիլ և մինչև 8 որ պատրաստուի :

Արքադան Պատրիարքին մատուցած վերջին տեղեկագրին՝ որ հիմն կարգապետեցաւ, լընցինքը ըսի առաջին անգամ խօսելու տունն թէ անոր վրայ զիտողութիւններ ունիմ, որան մէկ կը ներկայացնեմ : Արքադան Հայրն եթէ ուշադրու-

թիւն ըրած է, կրնայ յիշել թէ մեր գումարա-
ցի ազգայնոց ցաւերն երբ բաղմնայած են, և
տրտունջները ու բողբոջները մեծ արձագանք
գտած. անոնց դարմանին համար Բ. Գլուռը
անմիջապէս յանձնած որոշիւնք անուանած է աստ,
և կամ քննիչներ զլրացած է ի դաւառաւ : Այս
քննչութեան արդիւնքը որչափի յայտնի չէ .
բայց բողբոջներն ու տրտունջները դադարած չը-
լային կրնայ հետեւել թէ ատոնք զոչացուցիչ
արդիւնք մ'ունենցած չեն, և աւելի ժամապա-
ճատութեան ծառայած են :

Երբ ասիէ առջ Բ. Գլուռը հարտաշա-
րութեանց յանձնաժողով մը դրաւ, անիկա ժա-
մանակին պահանջումն էր. բայց անիէ ետև
տեղութեան վիճակը փոխուեցաւ. և իրերն ու-
րել կերպարանք առին. ինչպէս նաև նոյն յանձ-
նաժողովն իր նիստերը դադարեցուց. հիմա նորին
յանձնաժողով ուզելն ուրիշ բան չէ, բայց եթէ
ժամանակ կորուստանել : Այդ տեսակ յանձնաժո-
ղովներ Պատրիարքարանի ընտրութեանին ալ
գրկուած են երբեմն զուրտերը, բայց դարձեալ
արդիւնք մ'ունեցած չեն. ահա Աղբակեան
Սարգիս Էֆէնտին հոս է. երբեմն ազգին կողմէ
Զէյթուն դնաց, ամասակներն ալ ազգին պն-
տուլէն ստացաւ, բայց չկրցաւ ազգին տեղեկա-
գիր մը տուլ և իր կատարած պատճոհին ար-
գիւնքն իմացնել Աղբին. այս Էֆէնտին վրայ մի
պղչէք : Վասն զի օրւոտ մը չկայ : Բայց իմ ը-
սած յանձնաժողովս զրէք. կուղչէք նէ զիս ալ
անդամ ընտրեցէք. մեք կը բերենք տեղեկագրի-
րը և Տ օր չանցած կը բերենք : Երբ հաւասա-
րութիւնք լրացան և անմիջապէս գործադրուի,
կերբ երկրին վարչութեան, դատատրութեան և
պահպանութեան՝ մեր ազգային աղաւ ընտրու-
թեան իրաւամբը մասնակիցեք, յայժամ իրա-
պէս կը գարմանուի մեր ազգայնոց վիճակը նոյն
խի Օսմանեան դրօշին տակ : Ահա առաջարկու-
թիւնս գրով կը ներկայացնեմ. ամխնեբու հարկ
չկայ, Տ օր բաւական է տեղեկագիրը պատրաս-
տելու :

Ստեփանոս Էֆէնտին խօսքը վերջուցելէ
ետև իւր առաջարկութիւնը դրաւոր յանձնեց
Գլխաւին. որ է

«Առաջարկեմ որ Ազգային ժողովն անուա-
նէ յանձնաժողով մը. որոյ պաշտօնն ըլլայ տեղե-
կագրել այն հարստահարութեանց իրողութիւն-
ները, որք Ազգային ժողովոյ առ Բ. Գլուռն
մատուցած առաջին տեղեկագրին թուականն է
յետոյ՝ Պատրիարքարանի թագրիքներովը ծա-
նուցուած են Բ. Գլուռն, յանձնաժողովն Տ օրէն
իր տեղեկագիրը պատրաստէ և խորհրդիս ներ-
կայացնէ. և խորհրդս յետ քննութեան ընդա-
նելով մատուցանէ զայն Բ. Գլուռն, Ս. տեղե-
կագրին ալ ի միասին տալով, և խնդրելով կայ-
սերական կառավարութեանց նկատողութեան արձ-
ւելը և թէ հաւասարութիւնն իրապէս և անմի-
ջապէս գործադրուելով՝ երկրին վարչութեան,
դատատրութեան և պահպանութեան՝ ազգային
ընտրութեանի մասնակցութեան իրաւունք տըր-
ուելը » :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Խօսքը Ղաղարուսեան
Քրիստոստոր Էֆէնտին է :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՅ. — Ինչէ առաջ խօ-
սող երեսխոսաններ խօսեցան հարստահարու-
թեանց խնդրոյն վրայ և դանազան դարմաններ
առաջարկեցին, որոնք ես ալ կընդունիմ. և
անոնց վրայ կը յանդիմանեմ նաև թէ մեր գաւա-
ռական սահմանադրական ժողովները պէտք է
տեղական կառավարութեանն ալ ի պաշտօնե-
ճանչուին, և անոնց մատուցած խնդրիքները
նկատողութեան առնուին. ան առեւն ցաւոյ
դարման տեւել շուտ կըլլայ : Ըստ մեր սահման-
նադրութեան Սրբազան Հայրը և ազգին ժողով-
ները երբ յանցաւոր դատեն մէկը, կրնան իւ-
րոյն պատժել զանի. նոյնպէս պէտք է պատժեն
նաև վրայիները զմիթչարըքները, եթէ ատոր
յանցաւոր դատուին, միթչարըքը զլայնաբանու-
նէ Բ. Գլուռն վրայիս, կերբ Տէրութեան հրաման-
ները և երկրին օրէնքները ի գործ չդնեն վա-
րը. մեր Վեհապետն ալ կուզէ որ օրէնքը գոր-
ծադրուի և հաւասարութիւնը իրականանայ. և
ընչից ու կենաց ապահովութիւնը տրիք է Բայց
քանի որ միւթթի Էֆէնտին զիս դատէ, մի մի-
այն կրօնքին ուժովը, մեր խօսքեան ոչինչ եղած

կըլան : Անոր համար պէտք է ամէն բանէն առաջ խնդրենք որ հաստատութիւնը գործադրուի . և զայն չգործադրողները ու օրինաց զանցառուները պատժուին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷԾ. — Խօսքը Տէր Ամբարի.
ու հայր սուրբին է :

Տ. ԱՄԲԱՐՍԻՍՈ Վ.ԱՐԻ. — Հարտաշարութեանց դարձանի տեսակներուն մանրամասնութեան վրայ խօսքեր եղան . և ալ համաձայն եմ , և անոնց վրայ յաւելցնելիք կէտ մ'ունիմ . և կարծիրս փորձառութեան վրայ հիմնած եմ , և կըսեմ որ մեր ձեռք առած միջոցներն արդիւնաւորելու մասին մեծ յոյս ունիմ :

Ասիկն առաջ չեմ յիշեր ո՞ր նախարարին օրովն էր , Հայոց ազգին դարաւոր նախագործ , եւս մէկ արածունութիւնը բաձնալ ուղղեցաւ , և հրաման եկաւ Բ. Վահէն՝ որ Պատրիարքութեանը քաղաքական խնդիրներուն համար Թաղաւորի չգրէ , այսինքն հարտաշարութեանց վրայ բան չգրէ :

այլ թաղարի դրելու արածունութիւնը մեր ձեռքէն առնուլ ուղղելուն համար բաւական յուշուցանք , և զայն սրահանելու համար պէտք եղած ջանքը շնայեցնելիք և յաւելոցանք : Անկէ ետք Բերայի գերեզմանատունն ուղեցին մեր ձեռքէն առնուլ . մեր առանց վճատելու Պատրիարք և Վարչութիւն , տունն ալ ալ զտարիական ոգւով վառեալ դէմ կեցանք , և խնդիրը ներկայացուցինք մինչև այն տեղ՝ որ կրնար լսուիլ զրիկելոյն ձայնը . այսինքն՝ արքունի պալատը . ուրիշ անմիջապէս հրաման եկաւ որ ազգին ստացուածքն առ ինքն զառնայ , և այն դերեզմանատան վրայ կնիք մ'ալ զարնուէ :

Կրնա՞նք հաստատ ասացոյց Հայոց ազգին ջառ , իրրև հաստատ ասացոյց Հայոց ազգին սեպհակրանութիւն մնալու : Ասոնք մէկ մէկ նըշանակ են՝ որ երբ մեր խնդիրները փութոյ պնդութեամբ կատարութեան հաղորդենք , կատարութիւնը չընդունելիք չընէր : Հարտաշարութեանց խնդիրն ալ նկատարութեան առնելու համար Վուրը հաւանեցաւ , ինչպէս Սըրբազան Պատրիարք հայրն աւետեց , յատուկ Յանձնաժողով մը կարգել : Բայց քաղաքական փոփոխութեանց պատճառաւ յանձնաժողովոյ պաշտօնն ևս մնաց , թեևս անգործութեան

գատարարուած է . չենք զխտր արդի նախարարութիւնն ի՞նչ կարծիրի մէջ է . բայց մեր վճատելու չենք , ամեն բանէ առկի հարտաշարութեանց խնդրոյն վրայ դաժածուելով զխմելու ենք վերջապէս որ որ հարկ է . ինչպէս որ այս Ընդհանուր Ժողովը տիրութեան ուրախութեան ժամերուն մէջ իւր ուրախացողութիւնն ուղերձով յոյանելու չկարանեցաւ , նոյնպէս մեր ցաւոյ ժամերուն մէջ ցաւերնիս ալ անգատարուող յայտնելու ենք . մանաւանդ երբ այնպիսի վեհապետ մ'ունինք , որ մեր բնիկ չկրցածը ինք բացարձակապէս ըստ , խաարկի քննիկն : Աստանի վեհապետին մը օրով ամեն բարեկարգութիւն յուսարի է , և մենք զայն խնդրելէ ևս կենալու չենք :

ՉԱՏԵՆԻ. — Վուրէ , բուէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷԾ. — Խօսքը Պատրիարքանէն է՞նչ նախիկն է :

ՔԱՓԱՄԱՅՆԱՆ Մ. ԷԾ. — Հարտաշարութեանց տեսակներուն վրայ խօսիլ աւելորդ է : վանն զի այդ մասին ընդդիմախօս ալ չունինք և ամենուրեք գաղափարը միննոյն է : Միայն թէ Սըրբազան պատրիարքն ըստ որում աւետեց մեզի որ Մեծ Եղարբոսը վերջնական պատասխան տալ խոստացած է , առաջարկեցի որ այս վերջնական պատասխանին տարանք , եթէ զհայացոյցի չըլլայ այդ պատասխանն , լայն տուն կատարեալ տեղեկագրով մը մեր ցաւերը կըրնանք ուղղակի մեր վեհապետին յայտնել , վանն զի ուրիշ զիմելու տեղ մը չունինք , այլ միայն մեր վեհապետին կրնանք զիմել : Ս'հա այս կէտը բուէի դրուիլ կառավարեմ :

ՔԱՓԱՅՆԱՆ Ս. ԷԾ. — Իմ առաջարկութիւնն այդ չէ , որ պէտք չէ անցունենք . 6-7 հոգիք բաղկացեալ յանձնաժողով մը դնել կառավարեմ , որ վերջին 4-5 տարուան հարցս տաճարութեանց քաղաքացի տեղեկաղիրը պատրաստէ և Ժողովիս բերէ :

ՔԱՓԱՄԱՅՆԱՆ Մ. ԷԾ. — Բան մը չենք կրոնցներ թէ որ մինչև յառաջիկայ նիստ ըստ պատանք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷԾ. — Վիճարանութիւնն իւր վտրմանին գրեթէ հասած է , քուէորիութեան

տիտի ձեռնարկներ, և քուէի զրուելիք առաջարկութիւններն ալ շատ անտակ չեն. վիճաբանութեան վտակման մասին Ժողովին կամքն ստանալէ ետեւ, կարգը կուգայ առաջարկութեանց քուէարկութեանը. բայց նախ պարտաւորութիւն մ'ունիմ կատարել. զիտեք որ ծանր խնդիր մ'էր որ ոչսօր յուզուեցաւ. Սրբազան Հայրն իւր կողմէ քանի մը բացատրութիւններ տուաւ. առաջարկութիւն մ'ալ կայ յանձնաժողով մը դրուեցաւ համար. միթէ Վարչութիւնն ալ պէ՛տք չէ որ ընկեր թէ զխտուութիւն մը ունի՞ այս մասին: Աստի քուէարկութեան ձեռնարկելէ առաջ կը հրահարեմ Վարչութեան անդամները որ եթէ զխտուութիւն մը ունին Ժողովին հարգուեն:

ԱՊՐՈ Ս. ԷՑ. — (Ստեղծագործ Քաղաքական ժողով) Այսօր Ազգային ժողովը խիստ ծանր խնդիր մը յուզեց և անապարտնօք զայն ըստել կուզէ. այս անապարտնօքը հիմնադրար կը տեսնեմ, վասն զի դեռ քննելի տեղեր ունի խնդիրը, Սրբազան Ատորարքը արդէն քայլ մը առած է, առանց անոր ելըը տեսնելու ուրիշ տնօրինութիւն ընելը քաղաքագիտութեան համայն չէ. ընդհակառակն արդէն կըլլայ Վարչութեան ընելիք դարմաններուն: Այժմ է զիտնալ որ խնդիրն ըստ ինքեան որչափ ծանր, այս օրուն պարագաներուն մէջ այնչափ անելի ծանրոցած է. դուք միայն Անտառույի կողմէրը պատահած եղելութեանց վրայ կը մտածէք, և եթէ Երբոսկան Տաճկաստանի մէջ եղածներուն հետ բարդատեղէ՛ր Անտառույի մէջ եղածները շատ թեթեւ կը գտնենք. Եւք զիեզ սրբան Ատորարքը Բարձրասպետի Մեծ եպարքոսին զիմած է վերջին անգամ և պատասխանն ընդունելու խտուում առած է, սկստ է առնուելիք պատասխանին սպասել, վասն զի անապարտն աղէկ չէ և խոչմութեան դէմ է. այս առաջարկութիւնն ընելով Վարչութիւնն Ազգային ժողովը ընելիք գործին դէմ պատուար յորուցանելու միտք հունի. այլ Մեծ եպարքոսին տուիք պատասխանն առնուելէ ետեւ դարձեալ կարող է ընել ինչ որ ուզէ, եթէ Ձեր

Վարչութեան զխտուութիւնը մտիկ ընել վերադեր, եթէ անվտանգութիւն ունիք իւր վրայ: Վարչութիւնը հետախու չէ պաշտօն վարելու, և յօժարամիտ պատրաստ է նետել այն ընտրողը դարձ էք իւր վրայ: Ես արդէն ըսած եմ այս Ժողովին մէջ թէ Վարչութիւնը մի միայն ձեր անվտանգութեամբ կրնայ գործ տեսնել. իսկ եթէ Ազգային ժողովն հարստահարութեանց խնդիրը ուզէ իւր վրայ առնուլ, այն ատեն Վարչութեան գործ չլնուար այս մասին: Վերջապէս Ազգային ժողովը հեղինակութիւն ունի և կարող է իւր մեծամասնութեամբ ամեն բան ընել. ասոր դէմ ըսելիք չունինք. սակայն Վարչութիւնն ալ իրաւունք ունի իւր զիտնալութիւններն ընելու. և առաջարկելու, որ ասայժմ Ազգային ժողովն սպասէ Սրբազան Ատորարքը շօր առնելիք պատասխանին:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Ստեղծագործ Եփեսոսի, Վարչութեան դէմ անվտանգութեան բուն մը չկայ. հասնցէք առաջարկութիւնս Ժողովին քուէին դնել. եթէ Վարչութիւնը կը խտուանայ մեր ուղած տեղեկագիրն 8 օրէն ինք բերել, Յանձնաժողովը առաջարկութիւնն ան առնէ ետ կտանում:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Առաջարկութիւնը մէկ է, որու վրայ յանգած է զիճարանութիւնը յանձնաժողով մը կտառարկուի որ պտուտն ունենայ Վարչութեան արձանագրութիւններին հաւաքել և ամիսիւն այն ամեն եղելութիւնն որ հարստահարութեանց խնդրոյն կը վերաբերի միայն թէ այս յանձնաժողովին կաշմութեան և գործելու եղանակին վրայ երիտ կարծիք կայ մէկ կարծիքն այն է որ յանձնաժողովին ընելիք ամիսիւնն 8 օրէն այս Ժողովին ներկայացուի և սկստ եղածն որոշուի. ասի Ապոկոսիան է. Ֆինտիին կարծիքն է. իսկ միւս կարծիքն է անվտանգութեան վերջապէս Վեհախառն Ինքնակազմն մատուցանել այս ալ Ամբոսիտ հայր սուրբին կարծիքն է:

ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՑ. — Այլ իմ կարծիքն է այդ ալ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Դատ աղէկ, թող ձեռնարկելն ալ ըլլայ. ասոր դէմ Քաղաքական ժողովը Ստեղծագործ Ազգային Եփեսոսի զխտուութիւնը

Թիւն մ'ըրաւ . ըստ թէ ամեն բան կրնաք ընել, բայց պայմանաւ մը . սցայնքն թէ Սրբազան Պատրիարքը յանուն Վարչութեան բանտիցութեան մտած է Մեծ եղաբարբոյն Հեռ և զեռ վերջին պատասխանն առած չէ . սկսաք է համբերել մինչև այդ պատասխանն առնուի, և ետքը գործել: Ասոր զէմ ալ Փոփոխութեան էֆէնտին ըստ թէ Վարչութիւնն եթէ ինք յանձնառու կըլայ մեր ուղած տեղեկագիրն Տ օրէն բէմել, յանձնաժողով չենք դնել, Սյապն չէ՞ Փոփոխութեան էֆէնտի:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Իմ ըսածս այս է. եթէ յանձնաժողով դնելն Վարչութիւնն իրեն զէմ անվտանգութեան ցոյց մը կը նկատէ, և եթէ ինք կը խոստանայ Տ օրէն ուղարկած տեղեկագիրը բերել, յանձնաժողով անուանելու հարկ չկար:

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Գարձեալ կերպիւ մը անվտանգութիւն ցոյցնել է Վարչութեան զէմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Մամիկոնեան էֆէնտին թող բացարթ ի՛նչ ըսել կուզէ:

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՏՆԵՐ. — Ոչ ոչ. քուէ կուզենք:

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ապօրինաոր է քուէ ուղեկընդ. Վարչութեան զէմ անվտանգութեան քուէ տալ կուզեք նէ՞ այդ չէմ գիտեր. Եթէ այդ քուէն տար՝ կը ըմնայ ամեն բան . սպա թէ ոչ հակառակեան մէջ կը զըռնուիք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Մամիկոնեան էֆէնտին դիտարկելու տեղի չունի . այնպէս կը կործէ թէ այս Եղբորին կողմէ յանձնաժողով դրուելը Վարչութեան զէմ անվտանգութիւն կը նշանակէ . բայց կը սխալի . որովհետև այս առաջին անգամը չէ որ Աղգային ժողովը հարտահարութեանց խնդիրն իւր խորհրդածութեան առարկայ կընէ. ահից ՚՛ տարի տառ՝ ալ նոյն խընդիրն իր մէջ յուզած և յանձնաժողովով մը քըռնած է . այն առնն Վարչութեան զէմ անվտանգութեան կտակած մը ընող չեղաւ . Փափաղեան էֆէնտի այս օրուսն առաջարկութիւնն ալ ՚՛ տարի առաջ դրուած յանձնաժողովն չա-

րանակութիւնն է, ուրիշ բան չէ, և ասոր մէջ Վարչութեան զէմ անվտանգութեան ցոյց մը չկայ . Հեռետպէս բարբորին անտեղի է առաջարկութեանց մէջ Վարչութեան զէմ անվտանգութեան ցոյց մը նշարել, մանաւանդ այս մասին տրուած բացատրութիւնները լուէլ ետքը: Ուստի Վարչութեան վեմ. Առնապետին ըրած յայտարարութեանը մէջ նկատողութեան առնելու կէտը մի միայն այն է թէ Սրբազան Պատրիարքը յանուն Վարչութեան բանտիցութեան մտած է Մեծ եղաբարբոյն Հեռ, խոհեմութիւնը կը պահանջէ ըստ, որ այս բանակցութեան ելրին սպասուի:

Խօսքը Վարչութեան անգամ Մագալուսեան էֆէնտիին է:

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ըստ որում ամեն տեսակ յարաբերական գործոց պատասխանատուութիւնը Վարչութեան վրայ է, և կը տեսնեմ որ Աղգային ժողովն անվճարէս իւր մէջէն յանձնաժողով մը կազմութիւնը քուէի դնել կուզէ, իբրև անգամ Վարչութեան այժմէն կը յայտարարեմ որ եթէ Եղբորն այս տեսակ յանձնաժողով մը դնէ և ինք միջնակէ այս գործերուն, Վարչութեան վրայ այլ ևս պատասխանատուութիւն չկարողանալու հարտահարութեան, այլ Աղգային ժողովն ինք իր վրայ առած կըլայ այս գործը հանդերձ պատասխանատուութեամբ:

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՏՆԵՐ. — Վիճարանութեան վախումը քուէի դրուի:

ՔՕԼՕԼԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ոչ, անվճարէս վախել չըլար:

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ես խօսք ուզած եմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Այո՛, Մամիկոնեան էֆէնտին խօսք ուղած է . բայց Եղբորն պիտի հարցնեմ թէ թղլուութիւն կընէ՞:

ԶԱՏՆԵՐ. — Ոչ ոչ. քուէի վրէք:

Առնապետ էֆէնտին քուէի դրու վիճարանութիւնը շարունակելու կամ վախելու խորհրդ. Եղբորն ընդդէմ 20 քուէի՝ 26 քուէով վիճարանութիւնը վախել ՈՐՈՇԵՑ:

ԱՏՆԵԱԳԵՏ ԷՖ. — Պահ մ'տառջ Փախաղ-
եան էջէնտին իր առաջարկութեան թուգլն
տառ Գլեանէն և բարեխօսեց . կարգչեմ որ
կարգուց և քուէի զենք :

Փախաղեան էջէնտին կարգաց հետեւեալը .

« Կառավարիւմ որ Ազգային ժողովն ան-
տանէ Յանձնաժողով մը , որոյ յրաշտօնն ըլլայ
տեղեկագրել այն հարստահարութեանց իրողու-
թիւնները , որ Ազգային ժողովոյ առ Բ. Գրան
մատուցած առաջին տեղեկագրին թուականէն
յետոյ Պատրիարքարանի թաղիլիններուը ծա-
նուցուած են Բ. Գրան . Յանձնաժողովը Տօրին
իր տեղեկագիրը պատրաստէ և Ժողովիս ներ-
կայացնէ » :

ԱԳՐՈ Ս. ԷՖ. — Եթէ Ժողովը քուէար-
կելով այդ առաջարկութիւնն իր մեծամասնու-
թեամբն ընդունի , այն ատեն Վարչութիւնն
ինքզինք պառա կը հուշակէ ամէն պատասխանա-
տուութենէ :

ՉԱՅՆԵՐ. — Ստուգալիք է այդ , չենք ըն-
դունիր :

(Նրկարատե արմուկը) :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ — Խօսք կուղեմ :

ԱՏՆԵԱԳԵՏ ԷՖ. — Խօսքը Փախաղեան Ս.
էջէնտինն է իր առաջարկութիւնը բացատրելու
համար :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ներեցէր որ իր
տեղ առաջարկութեան ես պատասխանեմ Ա. Գրո
էջէնտինին :

Առաջարկութեան հոգոյն ուշադրութիւնը
բեր , որ ուրիշ նպատակ չունի , բայց եթէ այս
տեղեկագիր մը պիտի ելնէ Ընդհանուր ժողովէն
չորս . այս տեղեկագիրը նոր բան չցլտի պարունա-
կէ , այլ վերջին Յ տարուան մէջ մինչև ցայսօր
1876 սեպտեմբեր 10, Վարչութեան քրած թաղ-
րիւններուն հաւաքածոյն , որպէս զի գիտցուի թէ
Ազգային ժողովոյ առ Բ. Գրան մատուցած
տեղեկագրին ինչ արդիւնք ունեցած է . եթէ

վաղն ուրիշ նոր խնդիր մը ելնէ , դարձեալ
Վարչութեան կը պատկանի անոր վրայ պէտք
եղածը տնօրինել . յանձնաժողովը չցլտի միշտ
մըտէ նոր պատահելիք խնդրոյ : Կարծեմ թէ
այս բացատրութիւնս զահ կընէ զամենայդ . միտ
բանիւ իմ դաղակարս սո է թէ ամէն Յ տարի
վիճակագրութիւն մ'ընենք և գիտնանք թէ զա-
ւառաց հարստահարութիւնք ինչ աստիճանի մէջ
են , նուազած թէ յաւելած : Եթէ Ստաւած
ողջ պահէ զիս և Նրեախօսան մնամ , Յ տարի
վերջը այս օրուան պէս առաջարկութիւն պիտի
ներկայացնեմ , այս օրուան թուականէն 187
սեպտեմբեր 10 էն յետոյ Պատրիարքարանի
թաղիլինները քննելու և տեղեկագրելու առ Ս. Է.
չային ժողովն , որպէս զի գիտցուի թէ այս ան-
գամի տեղեկագիրն ալ ինչ արդիւնք ունեցած
է , և դաւառայի աղջայնոց վիճակն ինչ աստի-
ճան բարեօքած :

Սոյն միջոյն Փախաղեան Ստեփան էջէն-
տին կրօնական և Քաղաքական ժողովոց ատե-
նապետներուն և անոնց անդամակցաց ոմանց
հետ միանալով , պահ մը առանձին բանակցիլե-
տեւ , եկաւ Գլեանիւն յայտնելու թէ համաձայ-
նած են իրեց մէջ , և իր առաջարկութեան
զիրը յանձնեց Գլեանին խնդրելով որ քուէի
զնէ :

Տ. ԽՈՐԷՆ Վ. ՄԻԹԱՐԵԱՆ. — (Ստեփան)

պէտ կրօնական ժողովոյ) Կը յայտարարեմ թէ
Վարչութեան կողմէ անհամաձայնութեան կէ-
մը մնացած չէ :

ԱՏՆԵԱԳԵՏ ԷՖ. — Ուրեմն ժամ է Փա-
խաղեան էջէնտինի առաջարկութիւնը քուէի զե-
նել :

ԽՕՃԱՍՏՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Կառավարիկեմ
նախ Վարչութեան համար վտասաւթեան քուէ
տալ :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Նոյնը կը կրկնեմ

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ ՍԵՊՈՒԷ ԷՖ. — Մեր Պատ-
կաւելի Ժողովոյը կողմէ Վարչութեան զեմ ան-
վրաստութեան ցոյց մը չենք նշարք . ուստի
և վտասաւթեան քուէի չենք սպասեր : Միայն
թէ Ազգային ժողովոյ կողմանէ այս խնդիրը

ստանձնելու դիտարութիւն մը նշմարուած միջոցին, Վարչութիւնն ալ ինքզինքը այս խորհրդայն նկատմամբ ամեն պատասխանատուութիւնէ ազատ համարելն յայտարարելու իրաւունք ունէր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ուրեմն, բանի որ եղած առաջարկութեան նկատմամբ Վարչութեան և Ժողովին մէջ ծագած անհամաձայնութիւնը պարզուեցաւ, և Վարչութիւնը համոզուած թէ իրեն դէմ անխտաճութեան ցոյց մը եղած չէ, վստահութեան քուէ չբաժնանջէր, այլ ևս Խօճատարեան և Մեղիբեան կֆէնտիներու առաջարկութիւնը քուէ դնելու հարկ չմնար, հետեւեալս Փախաղեան կֆէնտիի բարեփոխեալ առաջարկութիւնը քուէի կը դնէ :

ՇԱՀՊԱԶ Ն. ԷՖ. — Վրուելիք յանձնաժողովին պաշտօնը մինչև ո՞ր պիտի տարածի. Արարչան Պատրիարքին Մեծ եպարքոսէն առնելիք պատասխանին ալ պիտի միջամտէ, ինչ պիտի ընէ. այս կէտն ալ ճշդեւ պէտք է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Տարախոս չունիմ որ Փախաղեան կֆէնտիի բարեփոխեալ առաջարկութիւնը որ Վարչութիւնն ալ ընդունեց, Ըսելէ ետեւ, Շահպազ կֆէնտիի ըրած դիտողութեան պատասխանելու հարկ չի մնար :

Ատենապետ կֆէնտին կարգաց Փախաղեան կֆէնտիի առաջարկութիւնը, որ է այս

« Կառաջարկեմ որ Աղբային Ժողովն անուանէ Յանձնաժողով մը, որոյ պաշտօնն ըլլայ տեղեկագրել այն հարստահարութեանց իրօքութիւնները, որք Աղբային Ժողովը առ Բ. Գառն մատուցած առաջին տեղեկագրին թըւակիանէն յետոյ՝ Պատրիարքարանի թաղրիրներովը ծանուցուած են Բ. Գրան. Յանձնաժողովը 8 օրէն իր տեղեկագիրը պատրաստէ և Ժողովն ներկայացնէ » :

Ս. Պ. Պ. ՔԱՓԱԶԵԱՅՅ

ՇԱՀՊԱԶ Ն. ԷՖ. — Յաւելուցէք նաև Աղբային Ժողովը ներկայացնել ՚ի տեղեկագրին բարոյ :

ՔԱՊՄԱԹԻԻ ԶԱՏՆԵՐ. — Ոչ ոչ, աւելորդ

է, կառաջարկներ տուող յաւելումի քուէի դնել :

Սոյն առաջարկութիւնը քուէի գրուելով, միաձայն հաւանութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՏԱԻ Ժողովն :

Ուսուինեան կֆէնտի միայն ձեռնպահ դրուեցաւ այս քուէարկութեան մէջ :

Յանձնաժողովի անդամոց ընտրութիւնը կատարուելով, Գլխաւի առաջարկութեան միայն անդամ անուանեցան .

1. Տ. Կարապետ Եպիսկ. Սերբրեան
2. Տ. Մատթէոս » Իգլիբրեան
3. Տ. Յովհաննէս Վճից. Միլլեան Պ. Պիանդը
4. Իւթիւճեան Կարապետ կֆէնտի
5. Մէրէմ-Պոլլի Յարութիւն »
6. Փախաղեան Ստեփան »
7. Պէշլարմուճեան Տ. »

Ետեւ 10 քառորդ անցնելով՝ Ատենապետ կֆէնտին ստեանը փակեց, յայտարարելով որ յաջորդ նիստն 8 օրէն պիտի գումարի, յետագայ Օրակարգով՝

Ա. Տեղեկագիր խորհրդարանական յանձնախմբին և փերայ հարստահարութեանց խնդրոյն Բ. Քուէարկութիւն Աղբային տրոյ օրինական բարեփոխութեանց :

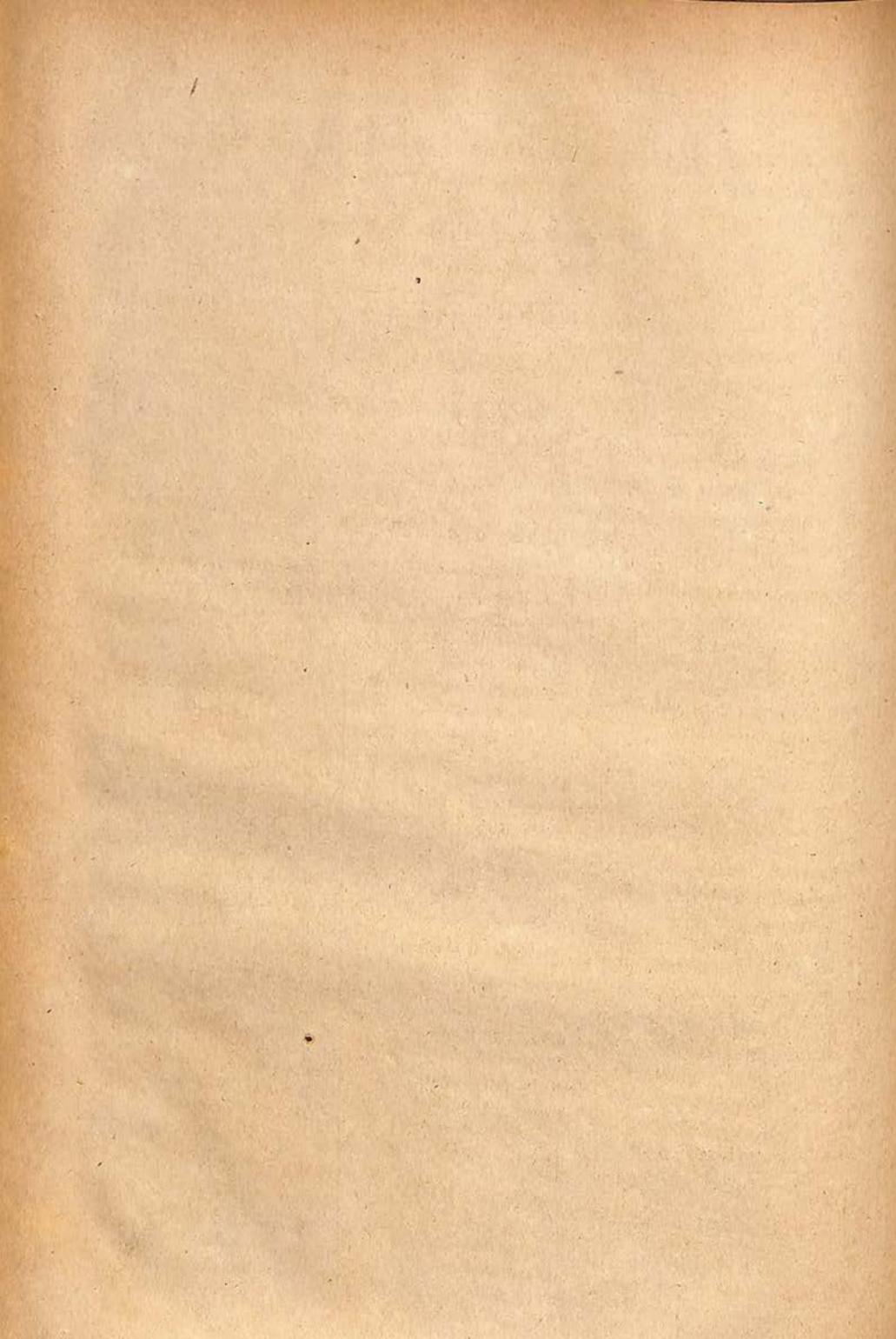
Գ. Պատասխանի Վարչութեան Խտուն Ժողովը՝ Փախաղեան կֆէնտիի հարցման նկատմամբ :

Դ. Վերաբնութիւն սահմանադրութեան, — Շարունակութիւն վիճարանութեան յօդուածոց Թաղական մատակարարութեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՐ
Յ. Օ. ՍԵՆՏԻՅ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Օ. ԵՆՈՒՆՈՒՆԵՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՑՈՒՄ 1976 ԱՄՆՆ

ՆԻՍՏ ԺԱ.

17 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ԱՄՆՆ. Տ. ՆԵՐՍԷՍ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀՕՅՐ
ԱՏԵՆՈՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇՄ. ԱՍԻԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՎՈՒԹԱՆԻՔ

ԿԵՐՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՎՈՒԹԱՆԻՔ

ԵՆԵՂԵՍՈՎԱՆՔ

1. Խորին Աբրահամյան Կար Գև. Բ. Պ
2. Կարապետ Եղևակ Սև ըրբեան
3. Մատթոս ,, Իդիլլիականց
4. Ամբրոսիոս Վ. Ռուբինեանց
5. Գարեգին ,, Փայտարեան
6. Խորին ,, Կերոյեանց
7. Հմայեակ ,, Դիմաքեան
8. Յովհաննէս ,, Փափաղեան
9. Ներսէս ,, Աւստեան
- 10 Պողոս ,, Խոյտամեան
11. Եղիշիկ ,, Սպառնոյի
12. ԱսիատակաՎ. Մամբրեան
13. Գէորգ Առժրուհի
14. Գրիգոր Աճէմեան
15. Խորին Փէլէրովանեան Բ. Պ
16. Յարութիւն Սերովեան
17. Յովհաննէս Մկրեան
18. Սուրբա Ստեփաննոսեան
19. Սահակ Տ. Սարգիսեան

ԱԵՐԱՐՀԱՎԱՆՔ

(Ս. Վիճակ)

- Գուճապար, Եղիշիկ փառս և
Գուճապարի զուրս
21. Գրիգոր Պէրպեղեան Բ. Պ

- Բ. Բացակայութիւն առաջին :
- Բ. 2 Բացակայութիւն երկրորդ :
- Բ. Պ Բացակայութիւն ըստ առ քր պատճառ :

22. Գեորգ Ստեփանեան
23. Խաչիկ Մանուկեան
24. Կարապետ Աղաբաղճեան
25. Համբարձում Մաղպուրեան
26. Մնաս Գափամանեան
27. Յովհաննէս Խորատամեան
28. Յովհաննէս Պրոքսեան
29. Յովհաննէս Սուրբեան
30. Ն. Մկրչպուրեան Տորթօր
31. Պողոս Պառնասեան
32. Ռուբինեան
33. Սարգիս Աղաբաղճեան
34. Սահակ Աղբո
35. Սեփեղիմ Մանուկեան
36. Փէլաքմանեան Տորթօր
- 37.

(Ս. Վիճակ)
Պէլիկիւրց

38. Բարսեղ Հարսեան
39. Կարապետ Ս. Իսթիւնեան
40. Յարութիւն Մարգարեան
- Էլիկիւրց
41. Խաչատուր Գաղարեան
42. Կարապետ Գ. Փափաղեան
43. Մարութ Յըմեկեան
- 44.

Խոսկիւտար Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Ծառեան
46. Յովսէփ Ս. Մաղպուրեան
47. Սեբորժ Պառնասեան
48. Ստեփան Աղաբաղճեան

Խոսկիւտար Ս. Կարապետ

- Բ. 2 40. Մեհրաբ Պաշտօնապետեան Բ.
50. Յովհաննէս Քիլիանեան
- Բ. 2 51. Կիլիկոս Առնանեան
52. Տրդատ Փափաղեան
- (Ս. Վիճակ)
- Բ. Բերս և Գարսի փառս
- Բ. 53. Աբրի Ռոնեան
- Բ. 54. Գրիգոր Ալիմովեան Բ.
- Բ. 35. Մարտիրոս Յ. Տիլեան
- Բ. 36. Մերայէլ Մանուկեան Բ.
- Բ. Պ 37. Նուստ Բաղաղեան Բ. Պ
58. Ստեփան Խոսկիւրցեան Բ.
59. Տն ըմար Մ. Կաթրեան
60. Իրիտ Զայեան
61. Յարութիւն Կարապետեան
62. Գրիգոր Մաթեանեան

Միւրաղիդ

63. Կարապետ Պ. Պրեանց Բ. Պ
64. Յակոբ Էդեսոսեան Բ. Պ
65. Յակոբ Պ. Կորատակեան
- Բ. Պ 66. Յովհաննէս Աղաբաղճեան Բ. Պ
67. Տրդատ Երատեան
- Պէլիքոզ և Գարսիս
78. Յ Արեւիճ-Գուշի

(Ս. Վիճակ)

- Բ. Պ Գուրգուճեան և Իճն
69. Յովհաննէս Կոստեան
70. Ստեփան Պէրպեղեան

Գաղղիոյ
 71. Կորստիս Դաւթազեան Բ. 3
 72. Մկրտչ Մուրառեան Բ. 9
Նարդրայու
 73. Յակոբ Ելմկեան Բ.
Ենիմանալէ Սաւարիոյ
 74. Օզսէ Խճասարեան
Թօնիգայիւ
 75.
Էյուս Ս. Եղիս եւ Ս. Ատառախանի
 76. Գարեղն Յ. Մեկերեան
Գորուղչմէ
 77. Աստիս Իկտազեան
Հիւար եւ Պյաճի զիւր
 78. Յովհաննէս Կորեան
Նոր զիւր եւ Սրկնիս
 79. Գաղար Հովոեան
Պարսա
 80. Աճառուր Գուշատաշեան Բ. 5
 81. Մկրտչ Գ. Էսաեան Բ. 9
 82. Յովհաննէս Կճեկեան
Բարսակեօնիսիկ
 85. Յարութիւն Զեմերեան
 84. Յարութիւն Գ. Տասեան
(Ե. Վ. իճակ)
Սաւարիս
 85. Աւերան Պելերեան
 86. Աւետիս Բօրջեան
 87. Կելագար Մեկերեան Բ. 3
 88. Կնատ Շաքազեան
 89. Յակոբ Բաղազեան
 90. Յակոբ Ամասեան
 91. Կաղարթ Կաթարեան
 92.
 93.
 94.
Խաղիոյ
 95. Առարեւ Աւետիս Տարբե
 96. Խաչատուր Պ. Մարեան
 97. Ուլմէս Պելեկեան
 98. Սարգիս Արագեան Բ.
 99. Սարգիս Արթաշատեան Բ.
 100. Սեմն Մերսիլեան Բ. 2

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆՐ
 101. Մանուկ Ալանեան Բ. 9
Քեօրանու
 102. Մ. Փարազեան Տօրթօր
Ալլրիանու սոյլիս
 103. Ռուբէն Կիւմիլիլրառեան Բ.
Նիկոսիլիս
 104.
Ալի
 105. Պետրոս Միսարեան
Գարանխար
 106.
Արարիկեր
 107. Կարապետ Խաչիկեան
Բաղչ
 108
Պրուս
 109. Բեխտատուր Գաղարեան
Եւրոնիս
 110. Մեւրոն Հարանեան
Անասիս
 111. Համբարձում Աւանանեան
Բարս
 112. Յովհաննէս Աղաւորեան Բ.
Եղևիս
 113. Յակոբ Խթիանեան
Սանճրիե
 114.
Հանրն
 115.
Երզնկա եւ Բարերոյ
 116.
Թժ. քիլոսալ
 117. Տեղբան Գ. Սեմանեան Բ.
Կևարիս
 118. Մատթէոս Մ. Ալվատեան Բ. 9
Խարրերոյ
 119. Յովհան Կաղանեան
Պարրիսեր
 120. Յովհաննէս Յովակիմեան Բ. 2

Մուշ
 121. Ստեփան Պ. Պ. Փարազեան
Տիկիկ
 122.
Զեյրոն եւ Մարտշ
 123.
Տրասիգոն
 124.
Պարտա
 125.
Տիգրանակերտ
 126.
Վան
 127. Ալմոն Մարտառեան Բ.
Ալլրանար
 128.
Հարչոյ եւ Այնրայ
 129.
Սիրասիս
 130. Մկրտչ Մեկերեան
Ռուսնիս
 131.
Կարս
 132. Աբրահամ Յ. Ալվազեան
Զեկմադ
 133. Համբարձում Սարբրիլեան
Գաղատիս
 134.
Սաւան
 135
Սընրոյ
 136. Մատթէոս Ալիբառեան Բ.
Եօզլաս
 137. Լօզթէթ Պալեօզեան Բ. 9
Մարարիս
 138.
Իզմիր
 139.
Երարտոս
 140

ՕՐԱԿԱՐԳ

- Ա. Տեղեկագիր խորհրդարանական յանձնախմբին ի վերայ նարսաճարութեանց Ազգայնաց :
- Բ. Պատասխանի վարչութեան՝ Փայտազեան Էֆենտիի հարցման եկամտանք :
- Գ. Քուլտուրային Ազգային տրոյ օրինական յարեխիստութեանց :
- Դ. վերաբնութեան Սանձնադրութեան . — Յարուակարիւն վիճարանութեան յօշոտանց Թաղական մատակարարութեան :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ստեանը բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին ի ներս կայտնութեան 39 երեսօտականաց, որոյ վերջին թիւը յանգեցաւ 67 ի :

Եւրոբիթաց նախ ատենագրութեան՝ ժամանակին սղութեան պատճառաւ՝ չհարեանալ աըպագրուին Ատենաստիտ փաշան ծանուցանելէ ետեւ, անցաւ ատենական գործադրութեանց :

1.

Բացակայութիւն

Ստենաստիտ փաշան ծանուցանելով Ժողովին թէ ազգային երեսօտականներէն՝

Սպրո Սահակ Էֆենտի ստիպողական դրողմանց պատճառաւ,

Յովսէփ Էֆենտի Մաղղմեան և

Եւան » Գաղղղեան

անձնական տխարութեան պատճառաւ բացակայ գտնուելին գրով յայտնած են, և յաւելցնելով թէ Սպրո Էֆենտիին ստիպողական դրողմուք ըստ ըստ օրինական պատճառ չէ ձանջուած ըստ Կանոնադրութեան, միտ երկուքին բացակայութիւնն իրրե օրինուոր նշանակել տուաւ ներկայութեան առմարին մէջ :

2.

Հրատարական

Ստենաստիտ փաշան ծանուցանելով թէ ազգային երեսօտականներէն խօրասանձեան Յով

հաննէյ Էֆենտի ի պատասխան առ ինքն ուղղեալ վերջնական հրատարակին հրատարական զրկած է, կարգաց նոյն հրատարակին՝ որ է .

Անենաստիտ Բարձր Սրբազան Հայր,

Պատիւ ունեցոյ ստանալու Ձեր Բարձր Սրբազնութեան 7 սեղօտեմեր թուականաւ և 29 թուահամարաւ գրութիւնն, որով կը բարեկամիք իմոյցնել նուատուութեան թէ Ազգային Ժողովոյ նիստերէն ութ անգամ բացակայութեանը անտես առնուելով՝ կրին նոյն ժողովոյ անգամակցութեան պատիւն ինձ պահուած է, և կը հրուիրք զիս ներկայ դանախլ անոր նիստերուն, կամ դիտաւորութիւնս գրով յայտնել :

Որչափ որ շնորհապարտ զինքս կրողամ սոյ մեծարելի հրատարակեալ եմ խստափաներաւ թէ ՚ի սրտի հարկադրեալ եմ խստափաներաւ թէ անկէ օգուտ քողելու չեմ կարող : Ազգային պատկառելի Ժողովոյ նիստերէն բացակայութիւնը, ՚ի սկզբանէ անտի որ երեսօտական ըստրեալ եմ, ունէր անյաղթելի պատճառ բազմութիւ գրողմուքս, որովք պաշարեալ էի . հիմա ալ անձնական գործեր և խօշընդաներ արգելք կըլլան ինձ սոյն ազգային պարտաւորութիւնս կատարելու : Ուստի ինչպէս ՚ի սկզբան ըստ տրամադրութեանց Կանոնադրութեան Ժողովոյ հրատարակեալ համարած էի զիս, չուղղելով ազգային սխիտոյից հիմառ անգամակցի մը օշտակար աջակցութեանն զրկել զԺողովն, կը համարձակիմ նոյն հրատարակման մատուցանելու ՚ի Ձեռն

Բարձր Արքայազնութեանդ, և կարգուէ՛ր որ բաւ
ընձանք հարդրուէ՛ր առ որ անկ է :

Մնամ Բարձր Արքայազնութեան Ձեր մեծաւ
պապականսնոր

Պոլիս Ամենայնսնոր և անճնուէր ծառայ
16 սեպտ. 1876 Յ. ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆ

Յետ ընթերցման Ատենապետ փառան ԽՕ-
րասանճեան Էֆէնտիի հրատարակիրը բուէի դը-
րաւ, զոր Ժողովն ԸՆԴՌՈՒՆԵՑ միաձայնութեամբ:

Ատենապետ փառան այն հրատարակմամբ
աղբային երեւոխոխանայ պակասը 26 ի հասած
բաւար յայտարարելով, յանուն գիւտի խնդրից
Արքայան Պատրիարքին՝ որ պակասներուն տեղ
բաւարի նոր ընտրութիւնները փութացնել առ-
լա ճորճ ընէ :

Ատենտիան գործադրութիւնը ստանալով, Ա-
տենապետ փառան Օրակարգին անցնելի առաջ
յայտարարեց նաև որ թէ և ըստ որչա՛նս վեր-
ջին նախ՝ առաջին խնդիր պիտի ըլլար բեմա-
կան Յանձնախորի տեղեկագիրն ՚ի վերայ հարբա-
տա՛նարութեանց աղբայնոց, սակայն ըստ որում
մինչև զայս փամ՝ տակաւին ոչ տեղեկագիրը
յանձնուած է գիւտնին, և ոչ տեղեկարքն և-
կած է, անմիջապէս անցաւ Օրակարգի երկրորդ
խնդրոյն, որ է պատասխանի Արչութեան
Խառն ժողովոյ Փառազեան Էֆէնտիի հարցման:

ՕՐԱՍԱՆՈՂ

Յ.

Պատասխանի Արքայազնութեան Խառն ժողովոյ՝
Փառազեան Էֆէնտիի նարցման

Ատենապետ փառան Փառազեան Էֆէնտիի
հարցման նկատմամբ Արչութեան Խառն ժո-
ղովն եկած պատասխանագիրը ներկայացուց,
և կարգացուցցաւ, որ է .

Վեհախոյն Ատենապետ փառան
Աղբային Ժողովոյ
Աղբային Արչութեան Խառն ժողովն
Աղբային Ժողովոյ կողմն տո ինչն յիշալ երես-

փոխան Փառազեան Ատենտի Էֆէնտիի հարց-
ման գիրը կարգաց, սրով՝ Փառազեան Էֆէնտի
կը յայտնէր թէ Խառն ժողովոյ պաշտօնառարու-
թեան յայտարարին մէջ անցնառակ թողուած է
Արչութեան ընդ Բ. Գրան ունենալը յարա-
բերութիւնը կամ միջնորդութեան պարտաւորու-
թիւնը, աղբայնոց կենաց, ընչից և պատու պա-
պա՛նութեան մասին, և կը բարձար Արչու-
թեան բացարարութիւնը լուելաւ :

Աղբային Խառն ժողովն՝ իր յայտարարին
մէջ արդէն երկու անգամ յիշատակած և յոյ-
տարարած է թէ բնաւ ճանք չպիտի խնայէ աղ-
բային ընդճամուր շահերը պահպանելու և Աղբ-
անդար վիճակի մէջ առաջ տանելու համար . և
մեխութեան անգամ չհարտար թէ Աղբայն ա-
մենէն մեծ շահը, աղբայնոց կենաց, ընչից և
պատու պապա՛նութեանն է, և ասով կրնայ Աղ-
բայն յանդարտ մնալ :

Աղբային Արչութեան Բ. Գրան առջև
ունեցած միջնորդութեան պարտաւորութիւնը
նոյն խի Աղբային Մահճանադրութեանը հրա-
շակեալ և Բարեխնամ Կառավարութեան կողմ
մէ հաստատուել է : Աղբային Արչութեանը
գիտէ իր այս պարտաւորութիւնը անթերի կա-
տարել, և արդէն Բ. Գրան ճեա աղբային գա-
նազան խնդրոց համար ամենօրեայ յարարու-
թեան մէջ է, և իր մտադրութեան գլխաւով
առարկայն է այս յարարութիւնը իր ուղղու-
թեանը մէջ անմիջապէս պահել և շարունակել ան-
ընդհատ :

24 Օգոստոս 1876 Մնամք խորին յարգանքով

Ի Դիմաց Արքայական Ժողովոյ	
ԱՏԵՆԱՂՊԻՐ	ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ՅԱՎՈՐ Վ. ԱՇՈՏ	ԽՈՐԷՆ Վ.
ՓՕՓԱՁԵԱՆ	ՄԻՔԱՐԵԱՆ
Ի Դիմաց Բաղարարական Ժողովոյ	
Փ. ԱՏԵՆԱՂՊԻՐ	ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ՅՈՎ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ	Ս. ԱՊՐՕ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ատտիկ Արչու-
թեան Խառն ժողովը կը հաւարդէ մեզ իր պա-
տասխանագրով այն բացարարութիւնը, զոր մեք
ընկերներէն Փառազեան Էֆէնտի խնդրած էր
իր հարցման առթիւ :

Հինա բուհարիութեանն հրատէր պիտի ընեն, Ժողովին կամին խնամար համար թէ արդեօք սոյն բացատրութեամբ դո՛ս կրլլան և խնդրը զոյցել կուզէ՞, թէ ոչ վիճարանութեան ձեռնարկել պատշաճ կը դատէ :

Չայս բեւելով Ստե՛նասկո՛ւ փաշան փռէի դրու, և Ժողովն Վարչութեան տուած բացատրութիւնը բաւական համարելով միաճայնութեամբ ՈՐՈՇԵՑ տնցնել Օրակարգի միս խնդրոյ:

Բ.

Քաւէարիւորիս թղթային տրոյ օրինակն թարեփոխարեանց]

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ինչպէս արդէն զիտէր, վերջնիթէր նստին մէջ Համարակալութեան դիւանի տեղեկագրին վիճարանութիւնը փախելով, առաջարկուած բարեփոխութիւնները բուէարկելու պիտի ձեռնարկէինք, քրոյց ներկայից թիւը՝ օրինակս որչա՛նս անբաւական զըտնելով, պարտաւորեցանք ետրի ձգել :

Սակց պատ՛ նոյն օրը խնդիր եղաւ նաև թէ արդեօք ըստ Կանոնադրութեան օրինական ծրագրիներու որչա՛նս համար արամադրուած երբեակ բուէարկութիւն և բարդ որչա՛նս սոյնանգամի առաջարկուած օրինական բարեփոխութեանց մասին գործադրելի պիտի ըլլայ թէ ոչ: Ուստի նախապէս սոյն կէտը բուէի կը դնեմ. սոյնինքն թէ Ժողովը միակ բուէարկութեամբ թէ ոչ՝ ըստ Կանոնադրութեան երբեակ բուէարկութեամբ կուզէ ընդունիլ տրոյ օրէնքի մասին առաջարկուած փոփոխութիւնները :

ԶԱՅՏԵՐ. — Չհասկըցանք՝ ի՞նչ է առաջարկուած բուէարկութիւնը :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բացատրեմ: Վարչութեան կողմէ՞ առաջարկութիւն եկած էր. Տըրոյ օրէնքին՝ մէկ քանի կէտերու բարեփոխութեան վերաբերեալ, յիշելիք զայն Համարակալութեան դիւանին, և սոյն դիւանին տեղեկագիր մ'եկաւ, որուն վրայ Ժողովը բաւական վիճարանել էտե, և երբ կարգն եկաւ քուէար-

կութեան, զխոտորութիւն եղաւ թէ ըստ որում օրչելի կէտերը տիրող օրչել պիտի ըլլան ոչ զին մէջ, պէտք է երբ բուէարկութեան և բարդ որչա՛նս տնցունել ըստ Կանոնադրութեան. բայց միս կողմէ մէկ դարձ բուէարկութեամբ որչէրու ասիոյզականութիւն ուլ ալ լողներ եղան. անոր համար սոյն կէտն ուլ վըւէարկութեամբ օրչելու հարկին մէջ գտնուեցանք. Հինա նոյն սոյն կէտն որչէրու համար բուէարկութեան հրատէր կընեմ Ձեղ. ուլ որ կընդունի մէկ դարձ բուէարկութեամբ օրչել տրոյ օրէնքի մասին առաջարկուած բարեփոխութիւնները, ձեռքը վեր վերցնել շնորհն է :

Ժողովը սոյն բուէարկութեան փորձով և հակափորձով տանաւեձ մասամբ ՈՐՈՇԵՑ միանշամ և եթ բուէարկութեամբ բաւականանալ :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Քանի որ Ժողովը կընդունի միանգամ և եթ բուէարկ օրչել Տրոյ օրչելի մասին առաջարկուած փոփոխութիւնները, կակսիք ոյձմ բուէարկել մի առ մի սոյն փոփոխութիւնները: Նոյն Վարչութեան առաջարկուած մասին փոփոխութիւնը բացատրեմ. Ժողովը իր հաստատած տրոյ օրչնքին մէջ դասակարգութիւն ընդունած է Տրոյ համար, ա. մենէն բարձր աստիճան 500 զուրու և անենէն աստիճան 25 զուրու սահմանելով: Իսկ Վարչութիւնը կանաճարիէ 25 էն վար փոքրագոյն չուէարկուած 20, 15, 10 և մինչև 5 զուրու: Համարակալութեան դիւանն ոչ չընդունեց 25 էն փոքրագոյն աստիճաններ սահմանելու. վիճարանութիւն եղաւ Ժողովիս մէջ սոյն մասին. բարեփոխութիւններ առաջարկուեցան, որոյ մէկն սոյն է թէ փոքրագոյն աստիճան 25 զուրուը հաստատ մնայ, սոյն գուճարն 5 կարծներու բաժնուելու պայմանու և Վարչութիւնն արտոնութիւն ունենայ առաջին երկրորդ կարծներուն վճարումին ետե մնացեալ կարծները բաշխել անկարողին :

ԵՌՈՒՍՈՒԹԵԱՏ Տ. ԷՅ. — Ս.Մ. առաջարկութիւնն ինն է. բայց մտածելով որ Վարչու-

Թեան տառարկութիւնն տառջին փորձ մը բլլալու համար կը ներկայացուի, և կրր այն ընդունելի է, ետ կրանտուժ իմ առաջարկութիւնն:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Ուրեմն բարեփոխութեանց մէկն ետ առնուելով, կամոյնիք միւսներուն:

Ստանց մէկն է 23 տարիք ունեցող և քուէ տուողներէն իրրև նուագազոյն տարր 23 զուրուշ սանուլ, և 23 տարիքէն վար եղող ներէն անկէ նուազ զուսարներ ընդունել ըսոյց ոչ իրր տուրք այլ իրրև նուէր: Հոս միջանկեալ կերպով պարտ կը համարիմ կրկին յայտարարել թէ տուրքի խնդրոյն մէջ ետէր բառը գործածել ընդունելի չէ. ըստ որում Ս.զգային Սահմանադրութիւնը ըսցէ ի բաց տուրք բառը գործածած է. տէրութիւնն ալ տուրք ժողովելու արտօնութիւնն տուեր է մեզ Սահմանադրութեամբ. թէ և Սահմանադրութեան տաճիքէնի մասին մէջ իսակ բառը դրուած է, փոխանակ վերկի բառին, թերևս քաղաքագլխական զխտմամբ, սակայն ասոր տուրք ըլլալը յայտնի է մեզ, քանի որ սահմանադրասյան պարտաւորութիւն զըրուած է ամենուն՝ ազգին ծախուողը մասնակցելու ստի այս առաջարկութեան մէջէն ետէր բառը մէկզկէ առնելով՝ պարզասկէս տուրք բառը պէտք է գործածուի: Բարեփոխութիւն մ'ալ կայ, որ Մարգարեան Յարութիւն Եֆէնտիին է, և այն է նուագազոյն զուսար՝ 40 զուրուշ տուրք սահմանել:

ՔՈՒՆԵՆՆԻ Ա. ԷՅ. — Մեր մէջէն Վարչութեան առաջարկութիւնն ընդունողներ ալ եղան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Ըստ որում վիճաբանութիւնը գոյուած է այս մասին, առանց ուսեր խօսք տալու պիտի վերջացնեմ խնդրը, առաջարկեալ բարեփոխութիւնները մի առ մի քուէի դնելով:

Չոյս ըսելով Ստեփանոս փաշան վերոյշեալ երկու բարեփոխութիւնները առանձին առանձին քուէի գրաւ, զորս ժողովը միաձայնութեամբ Մեմբեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Ս.ժ.մ կը մնան Վարչութեան և Համարակալութեան ղեկանի ա-

ռաջարկութիւնները: Վարչութիւնը 23էն վար՝ 20, 15, 10 և մինչև 3 զուրուշի նուագազոյն տատիճաններու տուրք սահմանել կուտառարկէ. իսկ Համարակալութեան ղեկանը այդ փորքայն աստիճանաց սահմանուլը մերժել կուտառարկէ:

Չոյս ըսելով Ստեփանոս փաշան, Վարչութեան և Համարակալութեան ղեկանին առաջարկութիւնները քուէի գրաւ վերջինէն սկսելով:

Ժողովը Համարակալութեան ղեկանին առաջարկութիւնը մերժելով և միաձայնութեամբ Վարչութեան առաջարկութիւնն ընդունելով՝ ԲԱՐԵՓՈՒՅԵՑ տրոյց որչերին տատիճանաց դասակարգութիւնը, 20, 15, 10 և 3 զուրուշի փոքրագոյն աստիճաններ ալ յաւելցնելով:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Վարչութեան առաջարկութեան տառջին մասն ընդունուեցաւ. Գանք երկրորդ մասին, որ է բաշխման և հասարական եղանակի մասը. Վարչութիւնն այս մասին կուտառարկէ աշատութիւն տրուիլ խնն որ ինք մասնաժողովներ դնէ թողները՝ բաշխման ցուցակները ստարաստեալու համար, նոյնպէս տրոյց հուսարուրը ղեկարայնելու միջոցներն ինք տնօրինելու ևն, Համարակալութեան ղեկանն այս կէտերու մասին համատուութիւն կը յայտնէ և ընդունելութիւն կուտառարկէ: Ուրեմն ուլ որ կընդունի Վարչութեան այն վերջին առաջարկութիւնը. ձեռքը վեր վերցնել չնորձ ընէ:

Ժողովը միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆԵՑ Վարչութեան առաջարկութիւնը տրոյց բաշխման և հասարական եղանակաց մասին:

Պ.

Տեղեկագիր խորհրդարանական յանձնարարիկն ի վերայ հարստութեալեաց ազգայնաց:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Խօսքը հարստոյն րութեանց խնդրոյն յանձնարարիկ Տեղեկարբերին է:

Փոխադեան Ստեփան Եֆէնտի իրրև Տեղեկարբեր կորոյաց հետեւեալ տեղեկալովը:

Բ. Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Բ

Գ Ա Ի Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Ր Ս Տ Ա Ն Հ Ա Ր ՈՒ Թ Ե Ա Ն Յ

Ի ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՉՆԱԽՐԷ

Ա. Ռ.

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն Ժ Ո Ղ Ո Վ Ն

Ըստ որոշման Ազգային ժողովոյդ՝ որ ի նիստ 10 Սեպտեմբեր 1876, Խորհրդարանական Յանձնախումբն՝ զաւառական հարստահարութեանց նախորդ ընդհանուր Տեղեկագրի թուականէն յետոյ պատահած հարստահարութիւնները տեղեկագրելու համար՝ փութաց ի քնին առնուլ Պատրիարքարանի Թագրիւններն ու արձանագրութիւնքն, և՛ իւր պաշտօնն ըստ կարելոյն կատարելով սոյն երկրորդ տեղեկագիրը բերել պատկառելի ժողովոյդ :

Ազգային ժողովով պատրաստուած յիշեալ ընդհանուր տեղեկագիրն, որ 1872 Փետրուար 18 ի նստին առնազրութեանց մէջ արձանագրեալ է, (Երես 593—598), առաջին անգամ նոյն տարւոյ Ապրիլ 11 թուականին մատուցուած է Բարձրագատիւ Եպարքոս Մահմուտ Եէտիմ բաշային :

Ազգային Պատրիարքարանի արձանագրութիւնք յայտնի ցոյց կուտան թէ՛ այս տեղեկագիրն ակնկալեալ արդիւնքը չէ արագրած, թէ՛ և Պատրիարքարանն ա-

սոր պատճէնը յաջորդ Եպարքոսներուն ալ մատուցած և Ազգին խնդիրը կրկնելէ չէ դադրած :

Հետեւեալն յիշեալ տեղեկագրին թուականէն ի վեր հարստահարական խնդրոց վրայ Պատրիարքարանի կողմանէ առ Բ. Գունն մատուցեալ Թագրիւններուն կարևոր մասին հաւաքածոյն է, թուականի կարգով, և անոնց մի քանիին ամբողջ պատճէններն ու միւսներուն ալ համառօտութիւնը կը պարունակէ, ի բաց թողլով համանման խնդրոց վրայ առ զաւառաց կուսակալս ուղղեալ բռնական թուով դրուածիւններն, որք քանի մը մասնաւորութիւններէ զստ մեծազոյն մասամբ դարձեալ պարզիւն մնացած են :

1. Հալէպի հեռագրատան պաշտօնեայ Ասատուր անուն հայազգին հեռագրատան մէջ կ'սպաննուի. կառավարութիւնն ոճրագործը կը խնդրէ նոյն հեռագրատան տեսուչին և տեսուչն հեռագրատան շէնքը Հաճի Ահմետ անուն իսլամը կը յանձնէ կառավարութեան, ըսելով թէ՛

աշու է մտադրասպաներ: Տեղական կառավարութիւնը յիշեալ Ահմէտն առանց հարցաքննութեան ենթարկելու՝ խենկոյ է ըսելով հիւանդանոց կուղարկէ:

Ասոր վրայ Թաղրիբ գրուած է 1319 Սէֆէր 17 և 12 Ապրիլ 1872 թուականաւ:

Բ. Դոնէն Հրամանագիր ղրկուած է Սէֆէր 24 թուականաւ. ինչ արդիւնք ունեցած ըլլալն յայտնի չէ:

2. Սղերքի Սասուն աւանի Գուրգ Պէյերն Հայոց արքունի տուրքերը կը հաւաքեն և չեն հատուցաներ դանձին. կառավարութիւնը զինուոր կը հանէ վրանին և ստակները կտանայ. զինուորաց և ձիերուն բոլոր ուսեստը ժողովուրդէն կառնուի բռնութեամբ: Ձինուորները կը մեկնին և Գուրգ Պէյերը կսկըսին միանգամ տրուած ստակը Հայ ժողովրդէն վերտոխն հաւաքել. Գրգաց հարստահարութեանց քննութեան համար Ալի Ռիզա փաշան անձամբ այն կողմերը կերթայ, և՛ յետ ստուգելոյ՝ անոնց վերջ տալու համար կորոյչ որ, Հազօ քաղաքին մէջ զօրանոց մը շինուելով մնայուն կանոնաւոր գօրք պահուի հոն և նոյն քաղաքի Միտիքն ալ Սասուն քաղաքը նստի: Սակայն այս որոշումը գործադրութեան չը դրուիր:

Թաղրիբ գրուած է 1319 Սէֆէր 19 և 15 Ապրիլ 1872:

Բ. Դոնէն ուղղակի հրամանագիր ղրկուած է 1 Րէպիւլ 5 վիլ 1319 թուականաւ:

3. Մշոյ հարստահարիչ քրդերէն Ֆարիզ և եղբայրն՝ ասկէ առաջ կառավարութեան որոշմամբ Գասթամունի կաքսորուին. յետոյ սղատութիւն գտնելով Մուշ կը վերադառնան և վրէժխնդրու-

թեամբ կսկսին աւելի ևս հարստահարել զՀայերը:

Թաղրիբ գրուած է 1319 Րէպիւլ 5 վիլ 7 և 29 Ապրիլ 1872 թուականաւ:

Ապարդիւն մնացած է:

Սոյն խնդրոյն համար վերստին Թաղրիբ եղած է 1319 ձէմազիլ ախրը 27 և 18 Օգոստոս 1872 թուականաւ:

Սոյն Թաղրիբը արդէն եղած է Բ. Դոնը:

4. Տիգրանակերտի Սաթը գիւղի բուր արաբերը Միւնթէհա անուն Իսլամ կին մը իւրացուցած է բողոքովին: Որով Հայ գիւղացիները պարտաւորեալ են իրենց աշխատութեան արդիւնքէն բաժին հանել նոյն կնոջ:

Շատ տարիներէ ի վեր խնդիր եղած է, բայց տեղական կառավարութեան որոշումը միշտ Իսլամ կնոջ նպաստաւոր ըլլալով՝ Հայերը դատապարտուած են միշտ անոր բաժին հանել իրենց աշխատանոց արդիւնքէն:

Թաղրիբ գրուած է 1319 Րէպիւլ 5 վիլ 7 և 29 Ապրիլ 1872 թուականաւ:

Բ. Դոնէն Հրամանագիր առնուած է:

Սոյն խնդրոյն համար վերստին Թաղրիբ գրուած է. 1319 Շապան 11 և 9 Հոկտեմբեր 1872:

Հրամանագիր ղրկուած է Իսթիլամի համար 1319 Շեվվալ 10:

Դարձեալ Թաղրիբ գրուած է սոյն խնդրոյն համար 1319 ձէմազիլ ախրը 17 և 19 Յուլիս 1874:

Անպատասխանի մնացած է:

5. Կարնոյ կուսակալութեան տակ

Մուչ գաւառի Մօրնինի գիւղի Հայերը 40—50 տարիէ ի վեր՝ առանց որ և է անձէ բողբոք և պահանջում տեղի ունենալու՝ նոյն գիւղի հողերը մշակած ըլլալով, ըստ օրինի սեպհականութեան իրաւունք ստացած են: Ասկից մէկ քանի տարի առաջ Մշոյ Միւֆթիի Հիւսէյին էֆէնտին իւրացնել ուզելով զանոնք՝ ձեռնամուխ կը լինի: Ժողովուրդը կը բողբոքէ, Միւֆթին իւր պահանջումէն ետ չմնար և կը բռնադատէ զգիւղացի Հայերը՝ իրենց հողերը թողուլ: Կարնոյ կուսակալ Իսմայիլ փաշան երբ Մշոյ կողմերըն այցելութեան կերթայ, անձամբ քնննութիւններ ընելու և ժողովրդեան վիճակը լաւ մը հասկնալու, այն խնդիրն ալ նկատողութեան կառնու և՛ քննութեամբ ստուգելով՝ Միւֆթիին պահանջումն անխրաւ և ժողովրդեան նոյն գիւղի արտերուն բացարձակ տէրն ըլլալը կը հաստատէ. հետեւաբար նոյն գիւղի հողերը գիւղացի Հայոց անուան վրայ արձանագրել կուտայ, և մինչև որ Պօլսոյ Տէֆթէրխանէէն թուղթալը թափույի Սէնէտներն հասնին, ինչպէս սովորութիւն է, առժամանակեայ կալուածադրեր (կուտուր) յանձնել կուտայ նոյն գիւղացուց, Չ՛հ հատ: Իսմայիլ փաշան՝ Մշոյ աշխարհին մէջ այս և ուրիշ բարեկարգութիւններ ընելէ և իսկ մը Գորդ Պէյեր իրենց որջացած տեղերէն վերջը՝ ներքով արտրելէն վերջը՝ Կարին կը դառնայ. շատ չանցնիր Կարնոյ կուսակալութեան պաշտօնէն կը հանուի: Յիշեալ Միւֆթին այն փոփոխութենէն օգուտ քաղելով՝ իւր նախորդ պահանջումն ու դատը կը նորոգէ. Մօրնինի գիւղէն քանի մը մարդ բերել կուտայ ի Մուչ և, ասոնց խոստումներ և սպառնալիքներ ընելով, տեղական կառավարութեան ժողովին

մէջ յանուն գիւղացուց ըսել կուտայ անոնց թէ՛ նոյն գիւղի բոլոր հողերն ու արտերը Միւֆթի էֆէնտինն են և թէ՛ գիւղացիք անոր վարձկաններն են: Ասոր վրայ որոշում կը տրուի որ՝ նոյն հողերուն բացարձակ տէրը Մշոյ Միւֆթի Հիւսէյին էֆէնտին է, առարկելով՝ թէ այսպէս վկայուած է և թէ նախորդ քննութիւնն ու տնօրէնութիւնը սխալմամբ եղած են: Գիւղացիք կը բողբոքեն ըսելով թէ «Այդ մէկ երկու անձն՝ ամբողջ գիւղացիներուն օրինաւոր ներկայացուցիչը չըլլալով յանուն գիւղացուց իօտելու իրաւունք չունէին, թէ իրենք այսքան երկար տարիներէ ի վեր նոյն հողերն առանց մէկէ մը բողբոքուելու՝ հերկած և մշակած ըլլալով ըստ օրինի տէր եղած են անոնց, և թէ իրենք Հիւսէյին էֆէնտին ըստուրակը չեն և չեն կրնար ըլլալ, ինչպէս որ Իսմայիլ փաշային քննութեամբն հաստատուած և թափույի իւրախապէտներն ալ իրենց բուն օրինաւոր տէրերուն յանձնուած են»: Գիւղացուց այս արդարացի և օրինական առարկութիւններն անլսելի կըլլան տեղական կառավարութեանէն, վասն զի Միւֆթին ազդեցութեան տէր մարդ է, իսկ գիւղացի բազմաւ և անտէր են: Խեղճ գիւղացիք երկու պատգամաւոր կընտրեն իրենց մէջէն և՛ նոյն Չ՛հ կտոր կալուածագրերն ու հանրագիր և այլ գրութիւններ յանձնելով անոնց՝ կը շրկեն Կ. Պօլսոյ ի Պատրիարքարան:

Սոյն խնդիրը Ծուրայի Տէվէթի քնննութեան յանձնելու խնդրանք թարգրելը գրուած է, ՎՄԱՂ Բէպիւլ Էվիէ ՎՄ և Չ՛հ Մայիս 1872 թուականաւ:

Բ. Դուռը Ծուրայի Տէվէթի յանձնեց զայն ի քննութիւն. սակայն արդիւնքն ի նպատակ Միւֆթի Հիւսէյին էֆէնտին:

ին եղած ըլլալով՝ ասոր համար յատկապէս Պօլիս Եկող Երկու Մօրնինկցի հայազգիք յուսահատ ետ դարձան :

Սոյն խնդրոյն համար դարձեալ թագրեր եղած է, հողային ընդհանուր խնդրոյն թագրերին կցորդեալ : (Տես ի խնդիր 23^ր) :

6. Մշոյ Պէրնաշէն և Խուլթ և Սասուն և Շատախ անուն գիւղօրէից Գուրգ հարստահարչաց համար թագրեր մատուցուած է, 17119 Բէպուլ ախըր 77 և 17 Յունիս 1872 թուականաւ :

Արդիւնք մը չէ ունեցած. եւ՝ ինչպէս միւս անդամներ՝ վերջին օրերս ալ յիշեալ հարստահարչաց համար գան. դատանք եկած ըլլալով, ուղղակի կարոնց կուսակալին գրուած է :

7. Խորբերդ գաւառի ներքև Չարսանճազի ըսլըր գիւղօրէից ամբողջ տըները, խանութները, պարտէզներն, այգիներն ու արտերը վերն է կրսնն Իսհազ Պէյ և ուրիշ մէկ քանի Իսլամ Աղաներ, և կը բռնադատեն գիւղացի Հայերն որ այդ տներուն, խանութներուն, այգիներուն և պարտէզներուն համար վարձք վճարեն, սերմն իրենցմէ առնուն և բերքին կէսն իրենց հատուցանեն : Գիւղացուց և Իսհազ Պէյին և սորա գործակից Իսլամ Աղաներուն մէջ 13 տարի է ի վեր տեղի գտած այս վէճին համար շատ խնդիրներ մատուցուած է Բ. Դրան և շատ հրամանագրեր առնուած. բայց տեղական կառավարութիւնը միշտ ի նպատակ յիշեալ Պէյին և Աղայից չարժած ըլլալով՝ վերջնապէս Բ. Գուրգ՝ այն հինօրեայ խնդիրը լուծելու և գիւղացուց թախանձանայն ու արագակալին վախճան տալու նպատակաւ՝ յատուկ քննիչ մասնաժողով մը կը ղրկէ :

Մասնաժողովը կերթայ, կը քննէ և կը վերագառնայ : Մասնաժողովը տեղեկագիրն և ուրիշ գրութիւնք և Պատրիարքարանի թագրերնեքը Պետական Խորհրդոյ կը յղուին, ուր մանրամասն կերպով խնդիրը նկատողութեան և քննութեան առնուելով՝ Իսհազ Պէյին և միւս Իսլամ Աղայից պահանջմունքն անիրաւ կը դատուի և կորչուի որ արտերուն և կալուածներուն տէր ճանչուին գիւղացիք, Աղաներուն միջամտութիւնքն արգիլուին և կալուածագրերն յանուն գիւղացուց արուին : Սոյն որոշումը կայսերական Իրատէսով կը հաստատուի և գործադրութիւնը տեղական կառավարութեան կը յանձնուի :

Տեղական կառավարութիւնը Պետական Խորհրդոյ այս որոշումն որ Իրատէսով հաստատուած է՝ կը քննադատէ, արդարութեան և իրաւանց անհամաձայն կը գըտնէ և՝ գործադրութիւնն իր վրայ չառնելով՝ նոր սնօրէնութիւն կը խնդրէ տեղեկագրով մը : Այս տեղեկագիրը Պետական Խորհրդոյ ուղարկութեան կը յանձնուի : Նոյն միջոցին Չարսանճազի Իսլամ Աղաներէն երկուքն ալ անձամբ Կ. Պօլիս գալով Պետական Խորհրդոյ կը գլխեն :

Պետական Խորհուրդը՝ միայն մէկ կողմը լսելով՝ իր նախորդ որոշումն անբաւական կը գտնէ և՝ առանց անոր Իրատէսով հաստատուած ըլլալն ի նկատի առնելու՝ կորոյչ որ, տեղական կառավարութեան միջոցաւ ի նորոյ քննութիւն ըլլայ և Իսլամ Աղաներն ու Հայ գիւղացիք ի դատ մանեն. այն պայմանաւ որ տրուած որոշումն՝ եթէ երկու կողմն ալ գոհ չընէ՝ վերաքննութեան ենթարկի : Սոյն երկրորդ որոշումն՝ որ զնախորդը կը բեկանէ ռուանց օրինաւոր

գատաստանի՝ դարձեալ կայսերական
իրատէսով կը հաստատուի, և ինչպէս
տեղական կառավարութեան նոյնպէս
և Պատրիարքարանի կը հաղորդուի :

Չարսանճագցոց թախանձանայ վրայ
Պատրիարքարանէն թաղը ըմտուցուած
է, և յայտնելով թէ՛ Պետական Խորհրդոյ
վերջին որոշումն այս հիմուսուրց իրենդ-
րոյն շատ ասրիներ ևս ի քնաս Հայ հողա-
գործաց շարունակութեան բաց դուռ
թողած պիտի ըլլայ, թէ իսլամ Աղա-
ներուն բողոքանայ վրայ՝ առանց միւս
կողմը լսելու և որ կէտին արգարութեան
և իրաւանց հակառակ ըլլալն ստուգե-
լու՝ Պետական Խորհրդոյ առաջին որո-
շումը բեկանելն արգարութեան չը հա-
մաձայնիր, և թէ Հայերը չեն համարձա-
կիր այն աղբեցութեան տէր հարուստ
Աղաներուն հետ տեղական կառավա-
րութեան առջև ի դատ մտնել և թէ
ժողովուրդը նախորդ որոշումէն զատ
ուրիշ որոշմամբ դո՛հ չըլլար, ինդրուած
է որ նոյնը գործադրութեան դրուի :
1789 ձէմազիլ ակըը 17 և 5 Օգոս-
տոս 1872 :

Ապարդիւն մնացած է :

Սոյն խնդրոյն վրայ կրկին թագրիւր
եղած է 1789 Ձիհիծճէ 27 և 8 Յուն-
վար 1876 :

Դարձեալ ասպարդիւն մնացած է :

8. Խարբերդու Մատէն քաղաքի ճա-
նապարհաց շինութեան մէջ, շինութեանց
պաշտօնեաները ժողովուրդը տարապար-
հակ կը վարեն և գործաւորաց օրականը
չեն վճարեր :

Թագրիւր գրուած է 1789 ձէմազիլ
ակըը 17 և 5 Օգոստոս 1872 :

Մալկէի պաշտօնատան յանձնուած է :

9. Տիրանակերտի Սէվէրէկ աւա-
նի Հայերը կը գանդատին թէ՛ զինուո-
րական տրոց քառորդ մասին զեղջն ի
գործ չը դրուիր, և մեռնող ու անյայտ
եղող անձանց զինուորական տուրքը մը-
նացողներէն կը պահանջուի, և թէ տե-
ղական կառավարութեան պաշտօնեայք
կալուածոց արժէքէն խիստ բարձր գի-
ներ որոշելով՝ ըստ այնմ կալուածական
տուրք կը պահանջեն, և ճանապարհաց
շինութեան մէջ՝ ժողովուրդն օրինաց
սահմանած օրէն աւելի կախատցնեն :

Թագրիւր եղած է 1789 ձէմազիլ ա-
կըը 10 և 8 Օգոստոս 1872 :

Մալկէի պաշտօնատան յանձնուած է :

10. Կարնոյ կուսակալութեան տակ
Պայպուրտ աւանի Բումէլի գիւղացի
Սուքիասեան Մարթա անուն 1 1/2 տարե-
կան կոյս աղջիկ մը 1872 Մայիսի 13ին
Ալիի որդի Սէֆէր անուն իսլամէ մը
կառեւանգուի. բողոք և խուզարկու-
թիւնք կըլլան, և ուր ուրեմն աղջիկը
կը գտնուի և տեղական կառավարու-
թեան կը ներկայացուի, խոստովանցընե-
լու համար թէ՛ իսլամութիւնն համագ-
մամբ ընդունած է, թէ ոչ. վասն զի իս-
լամը կը պնդէին թէ Գրիստոնէութիւնն
ուրացած էր աղջիկը, Հայ և Յոյն երե-
ւելիներէն Մանուկ, Յովհաննէս, Փիլիպ-
պոս և Փանսեօթ էֆէնտիները կը հրա-
ւիրուին այս քննութեան ներկայ գըտ-
նուելու: Կառավարութեան ապարանքը
կը խռնին իսլամաց չօճաններն ու մոլե-
ռանդներն և աղջկան ներկայութեանը
կը պօսան թէ աղջիկն արդէն իսլամու-
թիւնն ընդունած է, ի՞նչ հարկ նորէն
խօսեցնելու, եթէ, կըսեն, իսլամ չե՛մ
ըսէ և Գրիստոնէութեան վերագաւնայ,
զինիք գլխաւեյ հարկ կըլլայ ըստ Շեյխի

օրինաց: Տեղւոյն Հաքիմ էֆէնտիի փոխանորդ Տուբմուշ էֆէնտի ալ կը ձայնակցի ասոնց և կրօ՛ւք այս խնդիրը քաղաքական օրինո՛ք եւ լաւօրէի տեսակ սպանանքներ կընեն իւր արդիւան և թոյլ չեն տար որ մայրն արդիւան մտենայ ու հետը խօսի: Արջիկը կը շուարի, կը վախնայ և եղած հարցման պատասխանել կը պարտաւոր թէ՛ ինքն համոզմամբ ընդունած է իսլամութիւնը: Հայերը կը բողբեն եղած բռնութեան և ճշման դէմ և կը խնդրեն որ ամեն ազատութեան և ազահոլութեան միջոցներ տրուին, որպէս զի արդիւան ճշմարիտ կամքն ու դաւանութիւնն իմացուի: Բայց այս բողբը լսելի չը լինիր և թշուառ Մարթան բռնութեան ներքև կամուսնացուցուի յիշեալ իսլամ Սէֆէրին հետ:

Հայ արջիկը չը կրնալով Սէֆէրին հետ կենակցել ամեն վտանգ աչք կառնու և գիշերանց խոյս տալով իւր մօրը տունը կապատանի: Իւլէմաներն ու Հօճաները վրէժ լսածել կուզեն քրիստոնեաներէն, ուստի և մունետիկ կանչել տալով բոլոր իսլամները Մեդիէնները կը հաւաքեն և իսլամում ինքն ընդունող արջիկը քրիստոնեայի փախուցել են լսելով իսլամ հասարակութիւնը կը գրգռեն: Մէկ երկու հազար իսլամներ սուսերօք և բրօք Հայոց տներուն, խանութներուն վրայ կը յարձակին, աւարտութիւն կընեն, 30 Հայ կը վերաւորեն և Հայերն ա՛ն ու գողի մէջ կը թողուն: Տեղական կառավարութիւնը կարնոյ կուսակալին հեռագրելով վտանգը կիմացնէ, կուսակալը բաական զինուորներով կը փութայ ի Պայպուրտ, զննութիւն կը բանայ, որով արդիւան քրիստոնէից կողմէ փախուցուած չըլլան ու Հայ ժողովրդին երկու

հազար լեւայի մօտ զնաս հասած և 30 Հայերու ալ վերաւորուած ըլլալը կը հաստատուի: 29 անձինք՝ իբր յանցապարտ՝ ձերբակալուելով կարին կը շարկուին, ուր ասոնցմէ ոմանց 3 և ոմանց 6 ամիս բանտարկութեան պատիժ կը սահմանուի: Բայց իսլամ հասարակութիւնը գրգռող իւլէմաներուն և Հօճաներուն և մունետիկի պաշտօն կատարող իսլամին նկատմամբ որ և է պատժոյ տնօրէնութիւն չըլլար, որով Պայպուրտի քրիստոնէից կենաց, ընկից և պատուոյ ապահովութիւնը բոլորովին վրտանդի կենթակի: Հայոց կրած զնասուց հատուցում ալ չը տրուիր:

Թագրիւր եղած է պատժական օրինաց տրամադրութիւնը ճշդիւ գործադրելու և Հայոց զնասները հատուցանելու խընդրանք, ի 1779 Ռէպիւլ ախըր 27 և 27 Յուլիս 1872:

Սոյն խնդրոյն վրայ վերստին Թագրիւր գրուած է, 1779 Ռէճէպ 2 և 24 Օդոստոս 1872:

Դարձեալ Թագրիւր եղած է, 1779 Ռամազան 19 և 8 Նոյեմբեր 1872ին:

Պատասխան չը կայ:

11. Սերաստիոյ Գանդալի Եար-Հիտար գիւղին Հայոց հերկած արտերուն մէջ տեղւոյն Միւտիւր Ապա-Իւլ-Ռահման աղան Չէրքէզներ բնակեցուցած ըլլալուն համար Թագրիւր մատուցուած է, 1779 Շապան 7 և 27 Սեպտեմբեր 1872ին:

Սոյն Թագրիւրը դա՛նիւլ եղած է Բ. Դուռը:

Նոյն խնդրոյն վրայ վերստին Թագրիւր եղած է, 1779 Ռամազան 19 և 8 Նոյեմբեր 1872:

Անպատասխանի մնացած է:

Իսկ վերջերս՝ այս խնդիրը Պատրիարքարանի թախանձանաց վրայ Բ. Դուռը կազմուած հարստահարութեանց մասնաժողովին նկատողութեան յանձնուեցաւ յատկապէս : Սոյն մասնաժողովին յետ ընդ երկար քննութեանց՝ Հայոց իրաւունք ունենալն հաստատեց և Ձեռքէզներն Հայոց մշակած հողերէն հանել առաջարկեց. բայց Շուրայի Տէվլէթին անոր աեղեկագիրը չընդունելով՝ Ձեռքէզներուն Հայոց հողէն դուրս չը հանուիլն որոշած է, պատճառելով թէ՛ այն հողերը գիւղացոց ճեղքի կայրաժապերուն մէջ նշանակուած են աւելի եւ Տէրուժեան կը վերաբերին, առանց նկատողութեան առնելու որ Ձեռքէզներուն արուած հողերն Հայոց երկար առնէ ի վեր մշակած տեղերն են, որք ըստ օրինի մշակողաց սեպհականութիւնքն եղած են :

Իսկ Յանձնաժողովոյ միւս առաջարկութիւնն, այն է Դանդալի Միւտիր Ապտուլ-Բահման աղային պաշտօնանկութիւնը, կընդունի Բ. Դուռն և հրահանգ կուտայ Սեբաստիոյ կուսակալին որ Ապտուլ-Բահման աղան պաշտօնէ դադարեցնէ և Բ. Դրան կողմէ յանձնարարեալ անձը նոյն պաշտօնին կարգէ : Սեբաստիոյ կուսակալ Հաճի Իզզէթ փաշան սոյն հրամանն ի գործ չը դնէր և Բ. Դրան պատասխան կը գրէ որ, եթէ Ապտուլ-Բահման աղա պաշտօնէ հանուի, մեծ հոգեք յառաջ պիտի գան : Բ. Դրան յանձնարարած պաշտօնեայն ալ ուրիշ պաշտօնի մէջ կը հաստատէ :

Դանդալի Միւտիր Ապտուլ-Բահման աղային ըրած անօրէնութիւններն ու կեղեքումները նոյն իսկ անոր որդւոյն Աճմէտ աղային թէ՛ առ Բ. Դուռն եւ թէ՛ առ Պատրիարքարանն քաշած հե-

ռազրութեամբք ալ հաստատուած ըլլալով՝ յատուկ Թագրիբով Բ. Դրան ուշադրութեանը յանձնուած է, 1797 Ռէճէպ օ և 14 Յուլիս 1876 :

Հեռագիր զարնուած է Բ. Դուռն :

12. Վանայ Նարեկայ վանուց ջաղացքը կը կոխեն Գուրգը, մէջի եղածը կը կողոպտեն և ջաղացպանը կսպանեն :

Թագրիբ գրուած է, 1789 Ռամազան 17 և 1 Նոյեմբեր 1872 :

Պատասխան տուած չէ Բ. Դուռը :

13. Էսկիէհէրի մէջ քրիստոնէից նոր կալուած ստանալու, անոնց մէջ բնակելու և Եկեղեցի շինելու արգելք կը ըլլան տեղւոյն Մահմետականք :

Թագրիբ գրուած է, 1789 Շէվվալ 1 և 27 Նոյեմբեր 1872 :

Հրամանագիր դացած է Իսթիլամի համար :

Սոյն խնդրոյն համար կրկին Թագրիբ եղած է, 1797 Մուհարրէմ 23 և 18 Փետրուար 1875 :

Կրկին հրամանագիր դացած է Իսթիլամի համար :

Դարձեալ Թագրիբ գրուած է սոյն խնդրոյն համար, 1797 Ռէճէպ 19 և 2 Ապրիլ 1876 :

Երրորդ անգամ Իսթիլամի հրաման գրուած է Բ. Դուռն :

14. Արտաքին գործոց պաշտօնեայ Վսեմապատիւ Խալիլ Շէրիֆ փաշայէն ծանուցագիր մ'եկած է, որով Երզնկայի և Գլիի կողմերն եղած հարստահարութեանց անհիմն ըլլալն և նոյն աեղեաց Հայ Առաջնորդներուն գրգռութեամբն այդ մասին գանդատներ յերևան եկած

լինին և Պատրիարքարանին ալ անոնց ձայնակից գտնուելը դառնութեամբ կը յայտնէր: Ս. Պատրիարք Հայրը հետևեալ բողոքագիրը մատուցած է Բարձրագատիւ Եպարքոսին:

«Արտարին գործոց Վսեմագատիւ Պաշտօնեայն իր մէկ ծանուցագրով կը յայտնէ թէ՛ Կարնոյ կուսակալութեան ներքեւ գտնուած Գղիի և Երզնկայի կողմերը բնակող Քրիստոնէից Քուրդ Պէյերու կողմէն հարստահարուելուն մասին եղած գտնագտներն անհիմն են. թէ՛ Մելքիսեդեկ և Եվրեմ վարդապետներուն խորհուածանքն է և Քուրդ Պէյերուն դէմ բողոքող մը չը կայ, և թէ՛ տեղի գտած գտնագտները կարինէն մինչև Տրապիզոնի ճանապարհի շինութեան համար Գղիէն ուզուած գործաւորները չը տրուելու պատրուակաւ յառաջ եկած են, ինչպէս Կարնոյ կուսակալութեան կողմէ եկած տեղեկագրերէն հասկցուած է, և թէ՛ մեր Պատրիարքարանը խել մը խռովարար անձանց ձայնակից եղած է, ևն. Սոյն ծանուցագրին պատճէնը ներփակեալ մատուցանելով Ձեր Բարձրութեան կը խնդրեմք ուշադրութիւն ընծայելու շնորհ ընել:

«Հարկ չէ բացատրել որ շնորհիւ Օգոստոսիաու Կայսեր Հայոց Պատրիարքարանը բարեխնամ կառավարութեան մէկ պաշտօնատեսիցն է, և ես Ազգիս ընտրութեամբն ու վեհափառ Սուլթանին իրատէոյն հաստատուած եմ Պատրիարքական պաշտօնին մէջ, և Տէրութեան ու Ազգիս մէջ միջնորդ լինելով ինչպէս որ Տէրութեան իրական շահերուն համար աշխատիլ պարտաւորութիւնս է, նոյնպէս ալ Ազգիս հաւատարմութեան և ծառայութեան համար միջնորդ և երաշ-

խաւոր եմ: Հայոց ազգին Պատրիարքութիւնն իւր այս մեծ և նուիրական պարտաւորութեանն համար բարեխնամ կառավարութեան հայրական շնորհացն արժանացած է և Կայսերական կառավարութեան համակրութիւնը դրաւած, զորս կը հաստատեն Պատրիարքարանիս մէջ գտնուած և մեզ պատիւ համարուած Բ. Դրան գրութիւններն:

«Մեր պարտաւորութիւններէն մին ալ զոր անթերի ի գործ դնել կը փափաքեմք, դաւառաց մէջ՝ հակառակ կամաց բարեխնամ Տէրութեան տեղի գտած զեղծումները կառավարութեան ուշադրութեանը ներկայացնելով դժուրութիւն և շնորհ հայցելն է:

«Մեր Օգոստոսիաու Սուլթանն, որոյ Տէր Աստուած երկար կեանք շնորհէ, կը փափաքի որ առ հասարակ իւր հպատակները կենաց, պատուոյ և ընչից ապահովութիւն ունենան, և հաւատարմագէս իւր կայսերական շնորհքն ու խնամքը վայելեն: Իսկ երբ արդարութեան և հաւատարմութեան սկզբանց հակառակ հարստահարութիւնք տեղի կը գտնեն, իմ խեղճ ժողովուրդս, որոյ հովիւն եմ, նախ իւր դաւառին Առաջնորդին կը դիմէ, ցաւերը կը յայտնէ. և երբ Առաջնորդին միջոցաւ իւր ցաւոց դարման չը գտնէր, աղաղակելով և թախանձելով Պատրիարքարան կը դիմէ. Պատրիարքարանս ալ յետ քննելոյ և ըստուգելոյ՝ Բ. Դրան կը դիմէ, շնորհք և դժուրութիւն կը խնդրէ:

Արդ-Գղիի եւ Երզնկայի կողմերը բնակող մեր ժողովուրդը Քուրդ Պէյերէ և անոնց արբանեակներէն հարստահարուելուն պատճառաւ՝ քանի տարիներէ ի վեր թէ՛ ուղղակի և թէ՛ Պատրիարքարանիս միջոցաւ քանիցս Բ. Դրան դիմած են, և Բ.

Դուռն ալ շարունակ հրամանագրերը զըրկած է: Սակայն ըստ որում հարստահարելը ազդեցութեան տէր մարդիկ են և գանդատներէն շատն ալ կառավարութեան պաշտօնէից վրայ կը ծանրանան, փափաքուած արդիւնքը տեսնուած չէ. վասն զի Բ. Դուռն այն պաշտօնեաներէն բացառութիւն կուզէ, (յամ իրաւ կրնէ), որոյ համար ժողովուրդը գանդատած է:

«Եւ որովհետեւ Օգոստոսփառ Սուլթանն իւր արդարաւիրութեամբ կը պահանջէ որ հարստահարութիւնը ջնջուին, և Բ. Դուռն ալ արդէն դիտէ որ Գուրգ Պէյերուն ազդեցութեան տէր ըլլալուն պատճառաւ խեղճ և տկար ժողովուրդը չը համարձակիր ի դատ մըտնել ոչ անոնց հետ և ոչ անոնց արբանեկացը հետ, Բ. Դուռը մինչև ցարդ ի դոյժ դրած իսթիլամի եղանակէն դուրս իշխանալայել ազդու միջոց մ'ընտրեց, այսինքն ՆՊՆՆ ըէճէպ ՆՆ թուական կրող հրամանագրով մը հրահանգ տուաւ տեղական կառավարութեան թէ, որպէս զի ժողովուրդը կատարեալ ազատութեամբ և ազահովապէս ի դատ մտնելու կարող ըլլայ, յիշեալ Պէյերն և անոնց արբանեակներն արդեւանաց տակ առնուին, մինչև որ իրենց անպարտութիւնը կամ յանցանքն ըստ օրինի հաստատուի: Սոյն հրամանագրին օրինակն ալ ներփակեալ կը մատուցանեմք Ձեր Բարձրութեան:

«Մինչեւ Պատրիարքարանն ու Ազգն սերտապա և միտմարեցաւ թէ այս անօրէնութեամբ նոյն հարստահարութեանց իսպառ բարձման դարմանն ու միջոցը գտնուած է, տեղական կառավարութիւնը նոյն հրամանագիրը ճշդիւ և անթերի չը գործադրեց և տակաւին

վերջին որոշումը չը արուած՝ նախատեսուեցաւ որ բողոքող ժողովուրդը զըրկարտիչ պիտի ցուցուէր, և այս կերպով հարստահարութեանց աւելի ոյժ պիտի տրուէր. ուստի զանազան թուականօք Թագրիներն մատուցանելով իմաց տուինք թէ՛ տեղական կառավարութեան դատաստանին արդիւնքը գոհացուցիչ չը պիտի լինի, և ինդրեցինք որ յիշեալ հրամանագիրն անթերի գործադրի:

«Բ. Դրան որոշումն ու հրամանագիրն ի գործ չը դնող տեղական կառավարութեան նոր տեղեկագրին վրայ, Արտաքին գործոց Վսեմագատիւ Պաշտօնեայն իր ծանուցագրին մէջ Պատրիարքարանիս համար այնպիսի լեզու մը գործածած է, որոյ նմանը չէ տեսնուած. և որ՝ Օսմանեան մեծագոր Տէրութեան հաւատարիմ հպատակ Հայոց Ազգի Պատրիարքարանին պատույն դպած և մեծ ցաւ պատճառած է: Երբ վերոյիշեալ եղարքոսական հրամանագրին ներփակեալ պատճէնը կարդալու շնորհ ըլլայ, այն ատեն պիտի հասկցուի որ Պատրիարքարանն իրավարար անձանց ձայնակից գանուելէ նրբան հետի է: Ձեր Բարձրութիւնն անտարակոյս հաճութիւն չը պիտի տայ երբէք մեզ ցաւ պատճառող նոյն պարբերութեան:

«Եւ որպէս զի ապացու ցանեմք թէ յիշեալ գանդաններն անհիմն չեն, և թէ տեղական կառավարութիւնը տեղի գտած հարստահարութիւնքը ինչ մը քաջըրուքներով ծածկելու և թէթեկցելու ջանքեր ըրած է, Դուրուլանի Գայմագամ Շահ Հիւսէյին Պէյը պաշտօնէ հանելու մասին նախարգ Եպարքոս Բարձրագատիւ Միտահաթ փայային մէկ հրամանագրին պատճէնն ալ աստ ներփակեալ կը մատուցա-

նեմք, որ մեր ըսածները լիովին կարգա-
րացնէ :

«Եւ ըստ սրում արդարութիւնը կը պա-
հանջէ որ այս տեսակ հարստահարու-
թիւնք իսպառ բարձուին, և տեղական
կառավարութեան պաշտօնէից՝ հակա-
ռակ բարեխնամ կառավարութեան կա-
մաց, գործած գործերն երևան գան և
յանցապարտն ո՛վ ոք և ըլլայ, թէ կա-
ռավարութեան պաշտօնեայ և թէ Ա-
ռաջնորդ, պատժուի. կը խնդրեմք որ
չնորճ ընէք ասոր քննութեանն համար
Բ. Դուռն յատկապէս խառն մասնաժո-
ղով մը կազմել : »

17 ԱՂ Զիլհիճճէ 1 և 18 Յունիսը 1873

ՊՍՏՐԻԱՐԻ Կ. ՊՕԼՍՈՅ

ՄԿՐՏԻՑ ԱՐԵՔԻՄԻԱՊՈՍ ՆՈՒՄԵԱՆ

Անպատասխանի մնացած է :

15. Ղուզուլճանի բռնաւոր վերջիշ-
եալ Շահ Հիւսէյինի համար հետեւեալ
թագրին եղած է .

«Կարոյ կուտակալութեան ասկ Եր-
զնկա գաւառի Ղուզուլճանի Գայմա-
գամ Շահ Հիւսէյին Պէյի բռնաւորական
արարքներուն պատճառաւ ճնշեալ եւ
հարստահարեալ աղքատ ժողովուրդը
քանի տարիներէ ի վեր թէ Պատրիարքա-
րանիս միջոցաւ և թէ՛ ուղղակի Բ. Դուռը
գիմելով զթութիւն հայցած և յիշեալ
Գայմագամի պաշտօնանկութիւնն ու
հեռացուցուիլը խնդրած էր, Պետական
Խորհրդոյ Տակիլէյ Տարիէսիին որոշմամբ
17 ԱՂ ձէմաղլէ Էվիէ 11 թուականաւ

հրամանագիր մը զրկուած է հետեւեալ
խմատով :

«Յիշեալ Գայմագամը Շահ Հիւսէյին
«Օղլու Ալի պէյին որդին է. այս Այի Պէյը՝
«Տէրսիմի կողմերն աղքեցութիւն և զօ-
«րութիւն դատած ըլլալով խել մը հոգե-
«րու պատճառ եղած և իր հարստահա-
«րութեանց պատճառաւ Վիտին աք-
«սորուած էր. որդին ալ իր հօրն ընթաց-
«քին հետեւելով ինչպէս որ ժողովուրդը
«կը նեղէ և կը հարստահարէ, նոյնպէս
«և խոչընդօտ կ'ըլլայ այն կողմերը քա-
«ղաքային վարչութեան և դատական բա-
«րեկարգութեան սահմանուելուն և բա-
«րենորդմանց ի գործ դրուելուն Թիշ
«եալ անձին այս ընթացքն հռչակեալ
«և Բ. Դրան ալ ծանօթ ըլլալով՝ անմի-
«ջապէս պաշտօնէ ձգուի և դատաստանը
«տեսնուելով պարտ ու պատաշահն ի գործ
«դրուի : »

«Սոյն հրամանը՝ Տիվանի Ա.Տ.քեամի
որոշմամբ՝ 17 ԱՂ Շապան 10 թուա-
կան հրամանագրով մը կրկնուած է:
Դարձեալ Տիվանի Ա.Տ.քեամին Մուհարէ-
մաթ Տարիէսիին որոշմամբ 17 ԱՂ Բէճէպ
12 թուականաւ հրամանագիր գացած է,
և անոր պարունակութիւնն ալ 17 ԱՂ
Բամազան 72 թուականաւ հեռագրա-
կան հրամանագրով կրկնուած է. եւ
դարձեալ յատկապէս կազմուած յանձ-
նաժողովի մը որոշմամբ 17 Ա. Մուհար-
րէմ 14 թուականաւ հրամանագիր գա-
ցած է. ընդամենը հինգ հրամանագրեր:
Սակայն մէկ կողմէն Շահ Հիւսէյին Պէյ
աղքեցութեան տէր, իսկ հարստահար-
եալ և բողբոջ ժողովուրդն աղքատ և
ընկճեալ լինելով՝ դատուին մէջ դատ
վարելու անկարող կը դանուի, ուստի և
մէկ մէկու ետեւ զրկուած Եպարքոսա-
կան այնքան աղքատ և կորուկ հրամա-

նազրերն ալ դործագործիւն չեն գըտներ, և յիշեալ հարստահարիչ Գայմագամը տակաւին պաշտօնի վրայ կը մնայ և յիշեալ առաջնու ոգւով առաւել ևս կը չարչարէ իրմէ գանդատող հարստահարեալները:

« Յիշեալ Ժողովրդեան մայրաքաղաքս գանուող հայրենակիցք Պատրիարքարան դալով այս անգամ յայտնեցին թէ՛ յիշեալ բռնաւորին ճիրաններէն ազատելու յոյսերնին վերցած է բուրովին, և ինդրեցին պաշտադին որ իրենց ապահովութեան համար բարեկընամ կառավարութիւնն ուրիշ երկիր մը ցոյց տայ բնակելու: Քննութեամբ ալ ստուգուած է թէ՛ Հայ հողագործաց հայրենական ստացուածքն կը զածարեւրը՝ զորս բազում աշխատութեամբ մշակած և հերկած է Ժողովուրդն, իմ նախնիներես ինձ ժառանգորիւն մը նաացած են կ'ըսէ Ծահ Հիւսէյին. և որպէս զի Հայ հողագործք ձեռնմտի ըլլան իրենց կալուածական իրաւունքէն, և իր պահանջած ապրէն աւուրքերը վճարեն և իր գործաց ու շինութեանց ձրխարար աշխատին, ամեն հարստահարութիւն ի գործ կը դնէ, թէ՛ ինքն ուղղակի և թէ իր արբանեկաց և ծառայից ձեռքը:

«Եւ ըստ սրում արդարութիւնն ու գըթութիւնը կը պահանջեն որ փափարուած ապահովութիւնն ու անդորրութիւնն հաստատելու և տեական բնելու համար, Բ. Գրան որոշումները պարունակող ներփակեալ հրամանադրաց համաձայն Ծահ Հիւսէյին Պէյն անմիջապէս իւր պաշտօնէն հանուի և հեռացուցուի, և հաստատարիմ Հայ Ժողովուրդն անոր հարքստահարիչ և կեղեքիչ ճիրաններէն ազատելով ապահովութիւն և անդորրու-

թիւն վայելէ, իրաց վիճակը Ձեր Բարձրութեան յայտնելով՝ առ այն գըթութիւն և շնորհք կը ինդրեմք:»

ՎԿԳ. Ճէմադիլ Էվիլէ Կ և Կ Յունիս 1873:

ՊԱՏՐԻԱՐԿ Կ. ԳՕԼՍՈՅ
ՍԿՐՏԻՃ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՍՈՍ ԽՐԻՄԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Սոյն Թագրիբին մէջ յիշուած եպարքոսական հինգ հրամագրաց պատճէնները կը դնեմք աստ:

Ա. ՀՐԱՄԱՆԱԳԻԲ

«Քիչի ի Երզնկայի կողմերը՝ Քրիստոնեայ հպատակաց վրայ՝ Քրդաց ի գործ դրած թշնամական տարբերներուն մասին Հայոց Պատրիարքարանն յատկապէս յայտադիր մը մատուցած է. թէ՛ սոյն յայտադիրն և թէ՛ անոր վերաբերեալ Թագրիբներուն պատճէնները Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ Ձեր Վսեմութեան կը հաղորդեմ, առ այն Ձեր ուղղորդութիւնը հրահրելով: Ասոնց ընթացումն պիտի տեղեկանայ Ձեր Վսեմութիւնն, որ իր հայրն ու մայրն և կիներն սցաննող Կիւլլայ Օղլու Ազիդ և Ծահ Հիւսէյին Օղլու Հիւսէյին Պէյ և եղբարքն Իպրահիմ և Թիմուր Պէյերն և ուրիշ անձեր սպաննութիւնք կը գործեն, ընտանեկան պատուոյ դէմ կը մեղանչեն, արտեր կայրեն և յափշտակութիւնք կը նեն. և թէ՛ այս տեսակ շարունակեալ հարստահարութեամբք հաստատարիմ հպար-

տակաց ապահովութիւնն ու անդորրութիւնը վերցած ըլլալով, խնդրուած է որ ոճրագործներուն մէկ մասը դատաստանի համար հոս բերուին և մէկ մասն ալ այժմէն մէկ մէկ յարմար տեղեր զրկելով հեռացուցուին :

Մինչդեռ ժողովուրդը կենաց, պատուոյ և ընչից մասին մշտնջենաւոր կերպիւ ապահովութեան ներքև դնել կառավարութեան ամենէն մեծ պարտաւորութիւնն է, և Ձեր կուսակալութեան պէս մասնաւոր կարեւորութիւն ունեցող տեղերը զանազան ազգերէ բաղկացեալ հպատակաց մէջ հայրենակցութեան միութեան կազմը պայտանելու համար հոգ տանիլ անհրաժեշտ է, ընդհակառակն՝ յաւիտենական վէճերու և խռովութեանց առիթ տուող դէպքերու մասին Պատրիարքարանէն դանդառներ կը լըսուին. և մինչդեռ յիշեալ անձերէն Հիւսէյն Պէյին ըմբոստ և հարստահարիչ արքայը կը պատմուի, հարկ չէ բացատրել թէ զինքը Ղուղուլխանի Գայմագամութեան պաշտօնին մէջ պահելով նորա հարստահարութեանց այժ տայը՝ Տէրութեան վրայ ինչ տպաւորութիւններ կընէ, թէ և այն դէպքերը քննելէ առաջ համարում չը դոյանար ըսելու թէ անոնք պատմուածին պէս տեղի գտած են, սակայն անուրանալի է որ այնքան սաստիկ բողոք և աղաղակ հաճկաւ հիման մը վրայ դրուած կը լընան: Օգոստոսիան կայսր արդարապիտութիւնն ալ չը ներելը որ մէկն զմիւրը մաղիւ չափ հարստահարէ: Ուստի հարկ եղած քննութիւնները կատարելագոյնս ի դործ դրուելէ ետև՝ յանցապարտից մասին կանոնաց տրամադրութեան փութացումը հաստատագոյնս կապաւոր Ձեր վստահութենէն :

«Գալով այդ տրամադրութեանց դործագրութեան եղանակին, յիշեալ անձանց գլխաւորներն ազգեցու թիւն և ոյժ գտած Քուրդ Պէյեր լինելով, տկար ժողովուրդն ոչ ասոնց և ոչ արքանեկացը դէմ դատ վարելու չը համարձակիր: Նըմանագոյն խիստ հաւանական է որ, ինչպէս փորձերն ալ ցոյց կուտան, այդ Պէյերն իրենց յանցանքը ծածկելու կամ թեթեւցնելու համար ապօրէն միջոյններու դիմեն. ուստի յիշեալ Հիւսէյն Պէյը Ղուղուլխանի Գայմագամութեան պաշտօնէն հանելով՝ ուրիշ արժանաւոր մէկը կարգուի, և արդարախոհ պաշտօնեայ մը զրկուի այն կողմերը. յիշեալ Պէյերն ու իրենց արքանեակներն ալ արգելանաց տակ դրուին, մինչև որ անպարտ կամ յանցապարտ ըլլանին ըստ կանոնի ըստուգուի: Եւ ամեն ապահովութիւն տալով հրատարակուի թէ՛ ո՛վ որ ասոնց դէմ բողոք ունի, ներկայանայ համարձակ և հաստատէ:

«Սրբ կը յանձնարարեմք որ փոյթ տանիք՝ ասոնք կատարելէ ետև՝ յերեւան գալիք ամբաստանողներն ու ասոնց բողոքները տեղական դատարանին մէջ պարագայիւրը լսելով՝ երկու կողմն ամենայն նրբութեամբ դատել. նոյնպէս և այն տեսակ ոճիրներու մասին՝ որոյ համար անձնագոյն ամբաստանող չը կայ, կառավարութիւնը դատախազ կանգնեցնելով՝ դատաստան ընէք, և ապա իրենք իրը կուսակալութեան կեդրոնին դատարանաց քննութենէն ալ անցնելով, պէտք եղած դործողութեանց և օրինաց դործագրութեանն համար տեղեկազիրը շուտով հոս զրկէք: Վերջագոյն ժողովրդեան անդորրութիւնն ու ապահովութիւնը կատարելագոյնս հաստատելով՝ այս տեսակ դանդառանաց

մէկ մ'ալ տեղի չը տրուելու կերպիւ
արդար և ազդու միջոցներ ձեռք առ-
նուք ։»

1788 ձէմազիլ եվզէլ 11

ԱԱԼԻ

Բ. ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ

« Գղիի և Երզնկայի գաւառները բնա-
կող Հայերուն խեղ մը Պէյերէ հարըս-
տահարեալ ըլլալէն տեղի դատած գան-
գատանաց մասին՝ հարկ եղած քննու-
թիւնն ու դատաստանն ընել յանձնա-
րարուած էր արդէն Ձեր Վսեմութեան,
1788 ձէմազիլ եվզէլ 11 թուական
գրութեամբ ։

« Բողոքարկու ժողովրդեան Պօլիս գըտ-
նուող հայրենակիցք ալ յիշեալ Պէյե-
րուն հետ ի դատ մտնելու համար այդ-
կողմը գալու մտադրութիւն յայտ-
նելով՝ խնդրած են որ իրենց համար
ալ ըստ նախորդ յանձնարարութեան,
արդարութիւնն ի գործ դրուի և պարտ
ու պատշաճ անօրինութիւնն ըլլայ ։

« Ուստի ներկայիւս կը յանձնարարեմք
որ ըստ այնմ զարժանն անօրինելով՝ օրի-
նաց առ այն տրամադրութեանց հետ
արդիւնքը տեղեկագրելու ջանք և շը-
նորհ ընէք ։ »

1788 Շապան 10

ՄԱՀՄՈՒՏ ՆԵՏԻՄ

Գ. ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ

« Ղուզուլճանի Գոյմազամ Հիւսէյին
Պէյի նկատմամբ Ձեր Վսեմութեան գը-

րութիւնն ու անոր յարակից տեղեկագրիւն
տապանք. որով կը յայտնէք թէ՛ յիշ-
եալ Հիւսէյին Պէյի դէմ յանուն ժողո-
վըրդեան դանդաղող Գարա Հիւսէյին
Օղլու Մէհմէտ և Կիւճէնկի Մէհմէտ
Աղաներուն նոյն խի իրենց խոստովա-
նութեամբն հաստատուած է որ, ասոնց
գանգատներն անձնական հակառակու-
թեան արդիւնք են. և թէ՛ ոչմահմե-
տական վեց ամբաստանողներէն չարս
անձին յառաջ բերած հողային խնդրոյն
մէջ յիշեալ Պէյին իրաւունք ըստացել է.
միւս երկուքին ամբաստանութիւններն
ալ յիշեալ Պէյին վերաբերութիւն չու-
նին եղեր. և թէ՛ հետեւաբար որոշուեր
է, յիշեալ երկու Մէհմէտ Աղաներն ու
ասոնց հետ միացողներն՝ անհիմն ամ-
բաստանութիւններ ըրած ըլլալուն հա-
մար՝ իրենց հայրենիքէն հեռացնել ։

« Այս գրութիւնները Տիվանը Ահքեամբ
Ատլեյէի յանձնելով՝ տեղեկագիր մ'առ-
նուած է. որոյ խմտան է, « Յիշեալ Հիւ-
սէյին Պէյը Տէրսիմի կողմերն աղդե-
ցութիւն և զօրութիւն ստանալով կա-
ռուարութեան շատ հոգեր պատճա-
ռած և առկից յառաջ Վիտին արտըր-
ուող Շահ Հիւսէյին Օղլու Ալի Պէյին
« որդին ըլլալով, հռչակուած է որ՝ ժա-
մանակէ մ'ի վեր հօրը ընթացրին հե-
տեւութեամբ ժողովրդեան վրայ տեսակ
« տեսակ հարստահարութիւններ կը գոր-
ծէ, և նոյն տեղերը քաղաքային վար-
չութեան և դատական բարեկարգու-
թեան հաստատուելուն արդեւք կըլլայ ։ »

« Հայոց Պատրիարքարանը շարունակ
կը գանգատի և ոմանք ալ կը յայտնեն
թէ, յիշեալ Պէյին հարստահարութիւն-
քըն եթէ տակաւին շարունակին, նոյն
տեղեկաց Քրիստոսեայք պիտի ստիպուին
իրենց հայրենիքը թողուլ և դաղթել ։

«Մինչդեռ Բ. Գոնէն ազգու կերպիւ ազգարարութիւններ և յանձնարարութիւններ եղած են Ձեր Կուսակալութեան որ յիշեալ Պէյն իր ամբաստանողաց հետ դատաստանի ենթարկի, որպէս զի թէ անհատից թէ ընդհանրութեան իրաւունքը տեղը բերուի, սակայն փափաքուած արգիւնքը չէ գոյացած ցարդ: Այս անգամ ալ իմաց կը արուի Ձեր կողմէն թէ՛ ամբաստանողք իրենց ամբաստանութիւնները չը կրցին հաստատել, և թէ՛ յիշեալ Պէյը բոլորովն անպարտ ելնելով՝ հարկ կը լլայ ամբաստանող մահմետական և ոչ-մահմետականներէն զմանս արտորել:

«Բայց ըստ որում անց պատժական օրինաց համաձայնեցնելու մարդ պատժել այնտան կը լլայ, երբ քաղաքական կամ վարչական բացառիկ և սոսկապէս պարագայ մ'երեւան դայ, հետեւաբար այս տեսակ անհատական խնդրոց մէջ ամբաստանողաց մասին այդ կերպով վարուիլն ո՛չ օրինաց և ո՛չ արդարութեան կը համաձայնի: Ասկից զամ եթէ յիշեալ անձեր իրենց ամբաստանութիւնքն հաստատած չըլլանուն համար արտորանաց պատժոյ ենթարկին, շատ դէշ կը լլայ վախճանն. և յիշեալ Պէյին պատճառ արուած կը լինի իւր հանրածանօթ չարիքը բազմապատկելու, մանաւանդ երբ իւր արդի պաշտօնին մէջ մնայ: Իսկ եթէ նոյն կողմերէն վերցուի յիշեալ Պէյը, ժողովրդեան դանդաղանք վերջ պիտի գտնեն և Տէրսիմու ըրանց շրջակայքն անգործութիւն հաստատելու արդեւք պիտի դիւրանան:

«Ուստի, մինչև որ յիշեալ Պէյի ընթացից և արարելի վրայ կատարեալ վստահութիւն գայ կառավարութեան, նոյն վիճակէն հեռի ուրիշ քաղաքի մը

Գոյմագամութեան պաշտօնին գնէք զանի, առանց թոյլ տալու որ իւր հայրենիքը վերագառնայ, Իսկ վերոյիշեալ անձանց համար պատիժ անօրինեքն անընդունելի է առաջի օրինաց:

«Արդ՝ ներկայիւս կը յանձնարարեմք Ձեր Վսեմութեան որ նոյն տեղեկագրին համաձայն պարտուպաշաճը տնօրինելու ջանադիր գտնուիք:»

1789 Ռէճէպ 15

ՄԻՏ ՀԱԹ

Գ. ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ

«Տիվանը ԱՏքեամբ Ատլիէի որոշմամբ 1789 Ռէճէպ 15 թուագրեալ հրամանագրով յանձնարարուած էր որ, Ղուղուլմանի Գոյմագամ Շահ Հիւսէյին Օլլուն իր պժգալի արարքներուն համար՝ պաշտօնէն հանուի և հեռացուցուի: Սակայն ժողովուրդը կը բողբէ թէ՛ ոչ միայն այս տնօրէնութիւնը գործադրուած չէ, այլ և յիշեալ Պէյն իր հարըստահարութիւնքը բազմապատկած է:

«Ուստի՝ Մուհաբէմաթ Տարիքսիի որոշմամբ այս անգամ ևս կը յանձնարարեմ որ՝ անմիջապէս յիշեալ հրամանագրերը գործադրելու և արգիւնքն հեռադրով իմացնելու փոյժ տանիք:»

1789 Րամազան 75

ՄԷ ՀԷՄՄԵՏ ՐԻՇՏՍԻ

Ե. ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ

«Երջնկայի Ղուղուլման աւանի Գոյմագամ Հիւսէյին Պէյի ապօրէն ընթացից և ժողովրդեան հասուցած չարեաց պատ-

ճառաւ՝ յանուն Ժողովրդին նորա պաշտօնանկութիւնը խնդրուած է, հանրագրով և մասնաւոր գրութեամբ: Ասոնց պարունակած խնդրոյն նայելով՝ ինչպէս որ յիշեալ Պէյլին ընթացքն իրեն յանձնուած պաշտօնին տեսչութիւնը չը պիտի ապահովէ, նոյնպէս ալ իրեն բնիկ Ըլլալուն պատճառաւ՝ նոյն Գայմազամութեան պաշտօնին մէջ մնալն անպատշաճ պիտի Ըլլայ:

« Հետեւաբար՝ այս խնդրոյն համար կարգեալ յատուկ մասնաժողովը յայտագրած Ըլլալով թէ՛ նոյն Պէյն անմիջապէս պաշտօնէ դադարեցնելով, դատաստանի ենթարկելու համար, կուսակալութեան կեդրոնատեղին բերել պէտք է: և թէ կեդրոնին մասնաւոր արձանագրութեանց մէջ վարքերնին նշանակեալ անձերէն արժանաւոր մէկն՝ եթէ կայ՝ նոյն Գայմազամութեան պաշտօնին կարգել, և եթէ՛ յարմար մարդ չը կայ՝ ասկից մէկը զրկելու համար հոս խնաց տալ հարկ է, վերոյիշեալ գրութիւնները ներկայեալ Չեր Վսեմութեան զրկելով, կը յանձնարարեմք որ ըստ այնմ պարտուպատշաճն ի դորձ զնելու հոգ ամենիք: »

174. Մուհարրէմ 19

Հիօթիթին Ավնի

Այն հրամանագրաց վրայ յիշեալ Հիւսէյին Պէյը ցարդ Ղուզուլմանի Գայմազամութեան պաշտօնը կը վարէ:

16. Վանայ Հոգւոյ Վանուց կողպատուերուն վրայ Թագրիբ մատուցեալ է, 174. ձէմազելէ վիվէլ 77 և 9 Յուլիս 1873:

Անպատասխանի մնացած է:

17. Սերաստիոյ մէջ Պապիկ անուն Հայ մը Մահմետական կրօնքը կընդունի և իւր աղջիկը հետ կը տանի. աղջիկն ըստ որում խելահաս՝ կը վատխի Հայոց վանքը կապաստանի:

Իսլամք՝ անդելով թէ աղջիկը տոճկացած հօրը քով պէտք է մնայ, վանքը կը կսիտեն և աղջիկը բռնի կը յափըշտակեն:

Թագրիբ գրուած է, 174. Շապան 1 և 18 Սեպտեմբեր 1873:

Բ. Դուռն հրաման կընէ որ՝ նախ աղջիկը կրօնափոխ հօրն յանձնուի և ապա խնդրոյն քննութեան ձեռնարկուի:

Աղջիկը կրօնափոխ հօրը քովէն տանելով մօրն յանձնելու համար կրկին Թագրիբ գրուած է, 174. Շէվվալ 15 և 22 Նոյեմբեր 1873:

Անպատասխանի մնացած է:

Այն խնդրոյն համար վերստին Թագրիբ գրուած է, 174 Ռէպիւլաիբը 71 և 25 Մայիս 1874:

Իսթիլամի հրամանագիր զրկուած է:

Դարձեալ Թագրիբ եղած է 174 Շապան 17 և 11 Սեպտեմբեր 1874:

Իսթիլամի հրամանագիրը կրկնուած է, Հուսի ուրեմն երեք տարի վերջն՝ անցեալ ամիս՝ աղջիկն յանձնուած է մօրը:

18. Մշոյ Մօսկան աւանի գիւղօրէնց Հայ բնակչաց Գրդերէն կրած հարրտահարութեանց մասին Թագրիբ գրուած է, ի միտսին մատուցանելով՝ Գրդուաց մէկ տարուան մէջ Հայերէն ըրած

յախշտակութեանց ցուցակը: (1) 139. Երգական 11 և 21 Սեպտեմբեր 1873:

Արձանագրութիւնք որ եւ է արդիւնք ցոյց չեն տար:

19. Պիթիդիլի Բէտան-տէրէի Մէհմէտ Պէյ իր 12 զաւկըներով և ազգականներով նոյն տեղերու 32 դիւղօրէից վըրայ ամեն տեսակ հարստահարութիւն կը զործէ: Ժողովրդեան բողոքը տեղական կառավարութեան անխելի մնալով, Խոյսճը և Հայք ի միասին՝ յատուկ բողոքագրով կը դիմեն ի Պատրիարքարան Հայոց:

Թագրիբ գրուած է, 139. Զիլգատտէ 78 և 3 Յունուար 1874:

Հրամանադիր գացած է:

20. Տիգրանակերտի Սպահերա աւանի գիւղերն հարստահարող Բրդայց զըլլաւորներէն Ապտի Պէյը՝ Միւտիրութեան պաշտօն վարելով՝ իր արքանեակ ու ազգականներէն Մահմուտի, Շէրիֆի, Խուրիաի ևւ այլոց միջոցաւ ժողովուրդը կը կեղեքէ. արտ, հող, անասուն կը

յախշտակէ: Ասոնցմէ զատ՝ Հուսպ գիւղի գերեզմանատան մէջ գտնուող Հայոց Եկեղեցին կը գրաւէ, կը քանդէ և իրեն բնակութեան տուն շինել կուտայ: Նմանապէս էրուն աւանի գիւղերը բնակող Օսման, Խոմայիլ Շէրիֆ, Մուսա, Մահմուտ, Տէրվիշ, Թէլի, Խուրսէնճիլի Հասան, Մահմուտ և Մէվլա Օլլու անուանեալ Պէյերը նոյն աւանի ժողովուրդը կը հարստահարեն:

Հարստահարեալք աղքատ և անպաշտպան ըլլալով տեղական կառավարութեան դիմելու և յիշեալ հարստահարաց դէմ բողոքելու չեն համարձակիր: Ժողովրդեան վիճակն ապահովելու և գերեզմանատան գրաւեալ Եկեղեցին Հայոց յանձնելու խնդրանք՝ Թագրիբ գրուած է, 139 Սեֆէր 73 և 30 Մարտ 1874.

Բ. Դուն հրամանադիր ղրկած է:

21. Մշոյ Աղբիւրիկ վանքէն կէս ժամ հեռի Մահպուլպանի գիւղը բնակող Սատենցի Բրդերն յիշեալ վանքը կ'երթան, կ'ուտեն, կը խմեն և ամեն տարի իբր

(1) ԱՀԱԻԱՍԻԿ ՅԻՇԵԱԼ ՑՈՒՑԱԿԸ

Գիւղ	Ուխտար	Կարմիր Կտու	Դրամ	Հազուտ	Արմտիբ և ուտեստ
Մէսօ	30 հատ	28 Թօփ	3000	72.	—
Բեանլօ	56 »	63 »	5850	»	—
Բաշաղ	400 »	30 »	4000	»	400 »
Էսէնթունար	50 »	40 »	7000	»	250 »
Կօր	15 »	15 »	2000	»	300 »
Մերէտաղ	13 »	15 »	1300	»	250 »
Գագախ	15 »	15 »	4500	»	150 »
Հօրսէնկ	12 »	25 »	2500	»	400 »
Մէլգօղ	25 »	15 »	3500	»	400 »
Բերուժ	15 »	— »	1500	»	200 »
Քարք	— »	— »	2000	»	— »
Գօրֆօ	115 »	— »	11260	»	200 »
Մարցօրղ	39 »	45 »	1800	»	— »
Խոմայէլ	— »	— »	2420	»	— »
Դօմէսի	44 »	— »	720	»	— »
Բարէլի	150 »	— »	800	»	— »
Զեվար	120 »	— »	—	»	22 »

տուրք՝ վանքէն 400 զուրուշ, և կով, 20 ոչխար, և պաթման ծխախոտ, և պաթման իւղ և 5 գրիւ սորեան կառնուն բունի: Եթէ վանքը զանոնք չը հատուցանէ, Միաբանութիւնն ու Հայերը մեծ վանագի կ'ենթարկին:

Թագրիբ դրուած է, 1791 Ռէպիւլ էվիլէ 71 և 25 Ապրիլ 1874:

Բ. Դանէն Հրամանադիր առնուած է:

22. Վանայ Շատախ գաւառի զիւղօրէից արտերուն նկատմամբ Աղթամարայ Կաթողիկոսական Տեղապահ Յակոբ Արքեպիսկոպոսի և Վանայ Պատրիարքական Փոխանորդ Աղուանեան Գրիգորի Վարդապետի դրութիւնը կը յայտնեն թէ՛ ամեն ատեն որ Վանայ գաւառն օրինաց դործադրութեան անխղթ եւ ժողովուրդը պաշտպանելու անհոգ կառավարիչներ ունեցեր է, Բուրդ Պէյերը՝ Թանդիմաթի հաստատութենէն առաջ իրենց վարած բռնական իշխանութիւնը վերստին ձեռք առած են, չարչարելով հարաահարելով զՀայերն որ ըստ առաջնոյն տուրք վճարեն իրենց. Եկեղեցիներ քանդած են, ողջութիւններ ըրած են, արմատաց դէզեր սյրած են. Շատախու բնակիչներէն Մ. Մանուկ և Սարգիս և Աղիզ և Գուլէ, և Մուսկավայ զիւղացի Կարապետ և ձիճանցի Արբահամ և Ագրուս զիւղացի Մուրաս անուն Հայերն և զուրիչներ սպաննած են. Շատախու զիւղերէն Խալիֆօ, Շեղճանց, Մարցեղ, Փանկոն, Պարագոնու և ձիճան անուն վեց զիւղորէից բնակիչները վանելով՝ նոյն տեղուանքն ամբողջովին իւրացուցած են. ինչպէս և միւս երկուստան զիւղորէից արտերն իրենց վերագրելով՝ Հայոց սեպհականութեան

իրաւունքը կը ժխտեն: Հայ ժողովուրդը տեղական իշխանութեան գեղմած և պաշտպանութիւն խնդրած ըլլալով, տեղական իշխանութիւնն՝ Աղապէյ և Բարսեղեան Մկրտիչ անուն անձերը քննիչ կը դրկէ հոն, 1872 թուականին: Քննիչը ստուգելով Քրդաց անօրէն և բռնաւորական ընթացքն ու Հայ ժողովրդերէան կրած տառապանքն, ըստ այնմ կը տեղեկագրեն տեղական իշխանութեան, առաջարկելով որ Քրդերը զօպելու համար ազգու միջոցներ ձեռք առնուին:

Յաջորդ տարին, այն է 1873ին, Հաճի Իսրահիմ Զատէ Ռէչիտ էֆէնտին Շատախ կը զրկուի, Թափույի օրինաց դործադրութեան համար: Այս պաշտօնեայն նոյն զիւղօրէից մշակեալ հողերուն ամենէն ընտիր և բարեբեր մասը Քուրդ Պէյերուն վրայ կը գրէ գաղտագողի: Սոյն նենգութիւնն երեսն կ'ենէ, և զիւղացիներէն երկու հարիւր անձինք Վան կը թալով բողբ կը բառնան առ տեղական իշխանութիւնն, և տաճկերէն հանրագիր մ'ալ կը զրկեն ի Պատրիարքարան, Բ. Դրան մատուցանելի:

Թագրիբ դրուած է, 1791 Ռէճէպ 1 և 9 Օգոստոս 1874, միտին մատուցանելով վերոյիշեալ հանրագիրը:

Անպատասխանի մնացած է:

1874 Դեկտեմբեր 23 թուականու Վանայ Առաջնորդական Փոխանորդ Թագէտ Վարդապետէն եկած դրութիւնն ալ կը յայտնէ թէ՛ տեղական իշխանութեան յիշեալ զիւղօրէից հինգ հարիւր կոտորիչներն Հայ զիւղացոց սեպհականութիւնը ճանչելուն և այնպէս արձանատիութիւնը ձեռք բերին Թափույի կալուածագրերը տալուն վրայ՝ Քուրդ Պէյերը

կատգեր զայրացեր են, և այլ եւս այն հոգերն օրինապէս իւրացնելէ և թափույի կարուած աղիւր ձեռք բերելէ յուսակտուր ըլլալով, Հայերը սեպհակաւնութեան իրաւունքէ ձեռնթմաի ընկելու նպատակաւ՝ ասոնց գիւղերուն վրայ յարձակեր են, տասնի չմի գիւղերու ոչխարաց դռներ, խոտի դեզերն այրեր և այլ բազում քնաս տուեր և սպառնալիք ըրեր են: Նոյն գրութիւնը կը յարէ թէ՛ յեղեալ հարստահարութեանց հեղինակները կիրվան Աշխբէթի կոչուած ցեղէն Մէհմէտ-Ալի, Շէրիֆ և Օսման Ազաներն են:

Կարնոյ կուսակալութեան նամակ գըրուած է Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ, 1875 Մուհարրէմ 10 և 3 Փետրուար 1875 թուականու:

Յիշեալ Առաջնորդական Փոխանորդը 26 Փետրուար 1875 թուականաւ կը գրէ թէ՛ Վանայ Վսեմափայլ կառավարիչը շատ հոգ և խնամք կը տանի Հայոց իրաւանց պաշտպանութեան, բայց Բրդերը նենգութիւն խորհելէ և Հայերը սեպհակաւնութեան իրաւունքէ զրկելու համար միջոցներ մտածելէ ետ չեն կեցած:

Ս. Պատրիարք Հայրն՝ այս տեղեկութեան վրայ՝ գոհունակութեան նամակ գրած է առ Վսեմապատիւ կառավարիչն Վանայ, 1875 Ռէպրէսէնտը 24 Մայիս 1875:

23. Հայ հողագործաց Հայաստանի մէջ հողատէր ըլլալու խնդրոյն վրայ՝ հետեւեալ թագրիւրը մատուցուած է:

«Օսմանեան Մեծաղօր Տէրութեան հովանոյն ներքեւ գտնուող Հայ Ազգին մեծագոյն մասն՝ Ասիական թուրքաստանի մէջ կը բնակի, և մեծաւ մասամբ

հողագործութեամբ կըրարի: Սակայն ասոնց բաղում աշխատութեամբ եւ նենգութեամբ մշակած և բեղմնաւորած արտերը՝ Բուրգ Պէյեր և Իսլամ Աղաներ իրենց Օձգլէք ըրած և իւրացուցած են, որք կը շանան զրկել մեր ազգայիններն իրենց բացարձակ իրաւունքէն, գիւղացի ժողովրդեան քրտամբք արտադրեալ բերքն՝ որ հազիւ ասոնց ընտանեաց ապրուստին կը բաւէ, կը կիսեն և բռնի կը յափշտակեն, Հողագործը՝ չը կրնալով տալ ասոնց ուղածն՝ ամեն հարստահարութիւն կը կրէ, անտանելի թշուառութեան կենթարկի և անկարող կը դառնայ իւր օրապահիլը ճարելու և արբուհի տուրքը վճարելու: հուսկ ուրեմն կոտիպուի ընտանիքը թողուլ արտը ձգել և Պօլիս կամ ուրիշ տեղեր տարիներով դեզերիլ, և այնու՝ ներկայն ու ապագայն բոլորովին վտանգել: Այս վիճակը պատճառ եղած է ահա՛ որ Ասիոյ շատ մը բարերեր հոգերն անմըշակ մնան և Տէրութեան գանձը մեծապէս քնասի:

«Երբ թանդիմաթի հաստատութեան առաջ Ասիոյ շատ մը նահանգները, դաւառներն ու գիւղերն անկանոն և ապօրէն կերպով կը կառավարուէին, խել մը Բուրգ Պէյեր և Ազաներ՝ իրենց զօրութեան և ազդեցութեան չտրհիւ՛ արտերն, այդիններն ու պարտէզներն իւրացնելով եւրոպէ, Օձգլէք ըրած և արքրատ զիւղացիները պարզապէս իրենց ստրուկն համարած էին: Սակայն թանդիմաթի հաստատութեամբն այդ կարգի Պէյերն ու Ազաներն հնարանդութեան սակ առնուեցան, հոգերն ու արտերը հողագործ գիւղացւոց յանձնելու համար յատուկ կանոններ և հրահանգներ հրատարակուեցան: Գիւ-

ղայինները բռնաւորաց ճերաններէն և գերութեան կապերէն վրիկելու արձակելու համար բարեխնամ կառավարութիւնն ամեն ջանք և խնամք ի գործ դրաւ. սակայն սեղական պաշտօնէից ամենց անտարբերութեան և անհոգութեան պատճառաւ զեռ եւս դադրած ու արգելուած չեն այն միջամտութիւնք և բռնաբարութիւնք, որք Ասիոյ շատ տեղեր յիշեալ Պէյերուն և Աղաներուն կողմէ տեղի կունենան, Հայոց արտերուն ու հողերուն սեպակախնութեան մասին, Հետեւապէս հողագործ ժողովուրդն անոնց անիրաւ պահանջմանց և հարստահարութեանց ներքեւ ճնշեալ վիճակաւ վիճակին մօտեցած է. և հողագործութիւնն ընդհանրապէս յետնեալ վիճակի մէջ մնալով, Տէրութեան գանձուն ինչպէս և ժողովրդեան վնասն անտահման չափու հասած է :

«Եւ թէպէտ՝ հարստահարեալ և ճնշեալ ժողովրդեան վիճակը բարւթերլու և անոնց հողերուն ու արտերուն նկատմամբ եղած բռնաբարութեանց վերջ դնելու մասին թէ՛ Պատրիարքարանիս և թէ՛ զրկեալ ժողովրդեան մատուցած խնդրանայ վրայ Բ. Դուռն հրամանադրեր ուղղած է առ տեղական կառավարութիւնս, սակայն սեղական իշխանութեանց պաշտօնեայք կարեւորութիւն տալով Պէյերուն և Աղաներուն անհիմն առարկութեանց, որք կը պնդեն թէ այն արտերն ու հողերն իրենց սեպակախութիւնքն եղած լինին, առանց մանրակրկիտ քննութեան մտնելու՝ ըստ այնմ կը տեղեկագրեն Բ. Դրան. որով գանդատներն ո՛ր որ էին, հոն կը մնան միշտ :

«Հարկ չէ բացատրել որ երկրին ու հայրենեաց բարգաւաճման միջոցներէն

մին ալ և թերևս առաջինը՝ հողագործութիւնն ըլլալով, մինչդեռ սորա զարգացման ու յառաջդիմութեան մասին այնքան ջանք և մոյթ կը տանի կառավարութիւնը, ընդհակառակն՝ հողագործութեամբ պարապող մեր առևարնակ հաւատարիմ ժողովրդեան մեծադայն մասն յուսահատական վիճակի մէջ ինկած է, վերոյիշեալ պատճառներով : Այսու ամենայնիւ հաստատապէս կը հաւատամք որ բարեխնամ կառավարութիւնն իւր գթութեան և չնորջաց ակնարկը պիտի դարձնէ անոնց վրայ :

«Եւ որպէս զի Ասիոյ մէջ հողագործութիւնը զարգանայ և հողագործն անդորր ու հանգիստ վիճակ ունենայ, հարկ անհրաժեշտ է որ՝ անոր սեպակախութեան իրաւանց ոչ ոք միջամտէ, ինչպէս հարկ է որ՝ արտ չունեցող հողագործն ալ իր անձին սեպակախ արտ ու հող ունենայ յատուկ : Բայց գաւառական պաշտօնեայք այս բանին բնաւ կարեւորութիւն չըտալով, ոչ աղքատ ժողովրդին աղաչանքն ու թախանձանքը դադրած է, և ոչ ալ այս մասին ձեռք առնուած միջոցներէն ակնկալեալ արդիւնքը գոյացած :

«Եւ որովհետեւ Տէրութեան վտարը կը պահանջէ սր այս զեղծումը ջնջուի, ի բարւթումն հողագործ ժողովրդեան վիճակին, և թէ Բ. Դուռը խառն մասնաժողով մը կազմէ, և զայն ի մօտոյ տեղեկանալու և պարտաւ պատշաճն առաջարկելու պաշտօնով՝ Ասիալ վրիկելու չնորճ ընէ, անուրանալի է որ աղքատ ժողովուրդը Պէյերու և Աղաներու գերութեան կապէն կազատի, անգորր ու խաղաղ կեանք կը վարէ, և հողագործութիւնը՝ բարձրացեալ աստիճանին հասնելով՝ արքունի գանձուն և ժողովրդ-

դեան մեծապէս օգտակար կը դառնայ:

« Հետեւաբար առ այս Ձեր դժուր լինն ու չորհրէ խնդրելով՝ քնամբ են.

1791 Բէճէպ 72 և 24 Օգոստոս 1874:

ՊԱՏՐԻԱՐԻ Կ. ՊՕԼՍՈՅ
ՆԵՐԱԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՍՈՍ

Ա.ԶԳ.ԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ
ՔԱՆԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Սոյն խնդրոյն համար Բ. Դրան Պատասխանագիրը:

« Ստանալով Ձեր Սրբապնութեան այն թագրիւն՝ որով կը յայտնէիք թէ Ասիոյ կողմերը բնակող Հայոց մշակած հողերն աղբեցութեան տէր ոմանք յափշտակած և անոնց տիրապետած ըլլալով, Հայ Ժողովուրդն իր արդար իրաւունքէն զրկուած է, և թէ այս վիճակը բարւոքելու և ժողովրդեան անդորրութիւնն ապահովելու մասին Բ. Դրան հրամանները՝ տեղական կառավարութեան պաշտօնէից անձեռնհասութեան պատճառաւ ապարդիւն մնացած են. ինչպէս և կը խնդրէիք որ դանդատանաց առիթ տուող խնդրոյն քննութեան համար խոռոն մասնաժողով մը կազմուի և Ասիա դիւրի, յեշեալ թագրիւրը Պետական Խորհրդոյ յանձնեցինք:

« Պետական Խորհուրդն իր մէկ տեղեկագրով կը յայտնէ թէ՛ կոյսերական կառավարութիւնն հաստատապէս կը պահանջէ որ առ հասարակ Տէրութեան

հպատակաց օրինական իրաւունքները պաշտպանուին, և երբ ո՛ր է անձի առոր հակառակ վարմունքն սառուգուի, այնպիսոյն յանցանաց աստիճանին համեմատ պատիժ տրուի: Սակայն անձերն ու տեղերը ցոյց չը տրուած՝ ընդհանուր առմամբ տեղի դտած դանդատանաց մասին քննութիւն ընելու և միջոց խորհելու համար յատուկ մասնաժողով կազմելն անպատշաճ կը դատէ: Հետեւաբար կը ծանուցանէ որ, յետ քննութեան յանցաւորաց մասին պարտուպատշաճը տնօրինուելու համար, Ձեր Սրբապնութիւնը կը պարտաւորի յայտնել և ճշգրէլ թէ՛ Ասիոյ ո՞ր կողմերն և աղբեցութեան տէր ո՞ր անձերէն և որո՞նց մասին ի՞նչ տեսակ հարստահարութիւնք տեղի ունեցած են:

« Ուստի կը խնդրեմք որ այս մասին պարտուպատշաճը կատարել հաճեք: »

1791 Բամաղան 11 և 9 Հոկտեմբեր 1874:

(Ստորագրութիւն)
Ա.ԱՐԻՃԻ

(Պաշտօնէայ արտաքին գործոց)

Բ. Դրան սոյն պատասխանագրոյն վրայ Պատրիարքարանի թագրիւն:

« Ասիոյ հողային խնդրոյն նկատմամբ Ձեր Բարձրութեան պատասխանագրիւն ստանալու պատիւն ունեցանք:

« Մինչև ցարդ Պատրիարքարանս հասած դրութիւններէն քաղելով, Ձեր բարձր հրամանին համաձայն ներխակեալ կը մատուցանեմք Ասիական Թուրքիոյ բնակիչ մերազնէից մէջէն այն անձանց ցուցակն՝ որոց ստացուածքը շատ մ'աղբեցութեան տէր մարդոց կողմէ զրուեալ լինելով, հոգի և արտի

կարօտ մնայած են իրենք և պարզապէս սարկութեան մասնուած () :

«Աւելորդ է կրկնել որ Աստիղ մէջ խել մը Պէյեր ու Ալաններ, օգուտ քաղելով ժողովրդեան ակարութենէն, աղիտութենէն և հետեւարար Տէրութեան կանոնաց անտեղեակ լինելէն, ինչպէս և քաջալերուելով պաշտօնէից ոմանց ան-

հոգութենէն, յաջողեր են մէկ մէկ միջոցաւ արտերն իրենց վրայ թափու ընել տալ: Իսկ այն Պէյերն ու Ալաններն որք տակաւին յաջողած չեն մի և նոյն նըպատակին հասնելու, ամեն նենդութիւն եւ բռնութիւն ի դորձ կը դնեն. բռնի սերմ կուտան հողագործին և անոր քրտամբն ու աշխատութեամբ դո-

(1) ԱՀԱՒԱՍԻԿ ՅԵՇԵԱԼ ՅՈՒՅԱԿԸ

ԿՍՐՆՈՅ ԿՈՒՍԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Վան քաւառի գիւղեր.

Աստուածածին անուն գիւղի արտերը՝ Բրդաց Շիվէ ցեղէն Սաստնը Օղլու Հաճի Մուսթաֆա եւ Տուրիէպի Գարիլ զբաւած են :

Ճանիկ գիւղի Կէօլէր ըստած հողերն ու ջուրն եւ Տէրէպէկ գիւղի հողերն ու մարգերը՝ Տէրէպէկցի Մահմուտը զբաւած է :

Գալաճօս գիւղի հողերը՝ Բրդաց Շիվէ ցեղին Պէյերը զբաւած են :

Կէպէկիկ գիւղի արտերը՝ Թօփճու Ջատէ Աէլիմ Ալան զբաւած է :

Լիմ գիւղի արտերը՝ Թաթար Խան Օղլուները,

Հապիշտա գիւղի հողերը՝ Ճամուշի Օղլուն Նիւման Աղան,

Քարգալան գիւղի հողերը՝ Պէյգատէ Օղլու Եուսուֆ Խան եւ եղբարքն,

Ալուր գիւղի մարգերն՝ Ա. յանս գիւղացի Իսլամները,

Կտուց Անսպատի Վանուց հողերուն մէկ մասը՝ Մօլլա Շէյխ Գասըրի որդի Մուսթաֆան,

Չօպան Օղլու գիւղի հողերը՝ մօտակայ գիւղերը բնակող Բրդերը,

Չարուզ գիւղի հողերը՝ Պէյգատէ Մահմուտ եւ Ահմէտ Աղաներն,

Անգղ գիւղի հողերուն մէկ մասն՝ Աբտա-մէտցի Իսլամներն,

Պըթէնց գիւղի հողերն՝ Ապուսլահ Պէյ եւ ընկերքն,

Հարճ գիւղի հողերը՝ Չալուշար Քեահ-եասի Մէհմէտ Աղան,

Կիմ գիւղի հողերուն մէկ մասն՝ Աբտալէտցի Պայրամ Աղա եւ ընկերքն,

Հարէմէր եւ Հանգըշտանց գիւղերու հողերը՝ Վանեցի մէկ քանի Իսլամներ,

Աստուածաչն գիւղի հողերը՝ նոյն գիւղացի Բրդերն,

Գուրուպազ գիւղի եւ Ս. Խաջ Վանուց հողերը՝ Վանեցի Թիմուր Օղլու Եուսուֆ եւ Թահիր Պէյերն,

Նորէն գիւղի հողերը՝ Շիվէ ցեղէն Գօլօ եւ Պօթի անուն Բրդերն,

Սուսերաթ գիւղի արտերը՝ Վանեցի Ատու-չէն եւ Մահմուտ Էֆէնտիներն,

Աթգուշալ գիւղի հողերը՝ Վանեցի Ճամուշի Ահմէտ Էֆէնտի,

Վանայ Պաշ-Գալէ աւանին եւ Հէրէսան, Պազ եւ Հասպուտան անուն գիւղերէից հողերը՝ տեղացի Շէյխերն ու Պէյերը, ԿՍՒՒՍԾ ԵՆ :

Վանայ Խօշապ աւանի գիւղեր

Միբալժօ գիւղի հողերը՝ Վանեցի Թիմուր Ջատէ Հասան եւ Դալիպ Պէյերն,

Չէնիս գիւղի հողերը՝ Վանեցի Մուսթաֆա Էֆէնտին,

Խաջ գիւղի հողերը՝ Շէմսէկ ցեղէն մէկ քանի Բրդեր,

Գաս գիւղի հողերուն մէկ մասը զբաղի Բրդերն, եւ մէկ մասն ալ Խօշապցի Բրդերը,

Կեանկվար գիւղի հողերն՝ Աղճապալցի Տիրպազ Աղա եւ ընկերքը, ԿՍՒՒՍԾ ԵՆ :

յացած արդեանց՝ արբունի տառանորդը վճարուելէ ետեւ՝ կէսն և երբեմն ալ աւելին իրենք կտանուն, կամ ծանր վարձքեր կը պահանջեն հողագործէն և բռնաբար կտանան. որով աղքատ հողագործը կը թշուառանայ, հողագործութիւնը կը յետաձգուի, իսկ և հայրենեաց ու դանձուռ մեծ վնաս կը բերէ :

Վանայ նորուց արան

Բիրպէտէլաթ, Գօզմէսի եւ Էքպի գիւղերու հողերն՝ Էօմէր Աղայի որդիք Եագուս, Բէլ-Մէհմէտ եւ Ալի-Մէհմէտ Աղաները գրաւած են :

Շամճնիս գիւղի հողերն՝ Օսման Աղայի որդիքն ու ազգականքը :

Աղան գիւղի հողերը՝ Թահիր Աղան :

Աղսին եւ Արազ գիւղերու Բրդերն ալ՝ շրջակայ գիւղորէից Հայերը վանելով եւ ցրուելով՝ սոցա հողերն իւրացուցած են :

Վանայ Պերիտ արան

Աաղալ գիւղի հողերը, մինչդեռ թափուցի Մէնկատով գիւղացուց անուան դարձած են, վանեցի թիմուր Օղլու Դալիս եւ Հասան Պէյերը գրաւած են :

Պերիտ գիւղի հողերն՝ Իպիշ եւ Խըզըր Պէյերը :

Ս. Թաղէաս անուն գիւղին հողերուն մէկ մասը՝ Շիլի ցեղէն Բուրդ Հաճի Միրզան :

Վանայ Էրսիշ արան

Ստիան գիւղի հողերը՝ Հաճի Շիվազ եւ Տէրվիշ Աղաները :

Մանալանք գիւղի հողերը՝ Սիւլէյման Էֆէնտի եւ Ալի Պէյ :

Պայի գիւղի հողերը՝ Մահմուտի, Սիրմէ եւ Ստամանցի Բրդեր :

Մաճառ գիւղի հողերն՝ Հայտէրանցի Բըրդերը :

Ալի գիւղի արտերը՝ Սիւլէյման Պէյի որդիքը :

« Սոյն բողմաթլուս լիճակին վերջ դէնելու համար հարկ է որ՝ մեր ափաբնակ հողագործ աղայիններն իրենց բաւական ըլլալու չափով սեպհական հող անենան, և միանգամայն աղքեցութեան տէր մարդոց միջամտութենէն բոլորովին ազատ մնան, որպէս զի իրենց կացութիւնը բարւոյրի և ապահովի :

Ագրան գիւղի հողերը՝ Հայտէրանցի Մուսթաֆան,

Փիր-Էօմէր գիւղի հողերը՝ Մուսթաֆա Աղայի որդի թիմուր Աղան,

Կրազում գիւղի հողերը՝ Թօփալ թիմուր եւ Գօլու Պէյի որդիքը :

Դըզլը-Բիւլսէ գիւղի հողերը՝ Պարկիլցի Սիւլէյման Պէյը :

Բիւլէիք գիւղի Խան Վարդան եւ Բիր-Գամշ ըսուած մարգագետինները՝ Խըզըր եւ Իպիշ Պէյերը :

Չրազըր գիւղի մորգագետինը՝ Հայտարանցի թօփալ Հիւսէյին Աղան, ԿՐԱՆԱԾ ԵՆ :

Վանայ Գօսոյ արան

Գօսուլ գիւղի հողերն՝ Ահմէտ Աղա եւ Եշբայը :

Կիլիճօկ գիւղի հողերը՝ ձէնտակցի Մըզլտէ եւ ընկերքը :

Ախօրիկ գիւղի հողերը՝ Թագօ Աղասի Սաատի եւ Եղբարբը, ԿՐԱՆԱԾ ԵՆ :

Շէրէնճան եւ Ճըլճըլի գիւղերու արտերը՝ Շէքաբցի Բրդերը գրաւած եւ Հայերն անկից վանած են :

Վանայ Շասախ արան

Խարանապագան, Խօնար եւ Կաճիթ գիւղերուն հողերը՝ Կիրվանցի Մէհմէտ Աղան, Հինանս եւ ձիթուկ գիւղերու հողերը՝ Շահին Աղայի որդի Մուսթաֆան :

Տիջասապար գիւղի հողերն՝ Օսման Աղան, Սոզանց գիւղի հողերն՝ Ալի եւ Ապտի Աղաները :

Պօլսու, Հակիանս եւ Չիլանս գիւղերու

« Ըստ որում այս անօրէնութեանց գործադրութիւնը Բ. Գրան ի գործ դընելիւր միջոցներէն և բարձր սրոշումէն կատուան սենի, և ըստ որում քաջայայտ եմք որ կայսերական կառավարութիւնն ամեն տեղ և ամեն պարագայի մէջ ազքատ ժողովուրդը ճնշումէ և զրկումէ պիտի պահպանէ իւր զիմութեամբ ,

հողերն՝ Եազուպ եւ Բէլ-Մէշնէտ Ազաները ,
Սէլրէք զիւզի հողերը՝ Պաղտաշ Ազան ,
Պազկ զիւզի հողերը՝ Շէրիֆ Ազան ,
Կիլրէշ զիւզի հողերը՝ Շահին եւ Մուսթաֆա Ազաները ,
Պապօնջ Մէզրուս զիւզի հողերը՝ Բէլ Մէշնէտ Ազան ,
Էրկեթմ զիւզի հողերն՝ Ապաի ազան ,
Շահրուր զիւզի հողերը՝ Գորունտասոցի Շէյխ Ապտ-իւ-Րահման Ազան ,
Բէֆարէջ եւ Հարհարէջ զիւզերու հողերը՝ Սիւվարի Շէրիֆ Ազան ,
Վերին Տարօնց եւ Վարի Տարօնց զիւզերու հողերը՝ Շէմի ցեղէն Բրդեր ,
Գարս-Ճէրէ Ս. Աստուածածին վանուց հողերը՝ Տուսէր եւ Միրան ցեղերէն Բրդեր ,
Գօր եւ Շիրազ զիւզորէից հողերը՝ Եուհ Պէյի որդիքը ,
Վարթոֆ զիւզի հողերը՝ Շահպաղ եւ Մուսթաֆա Ազաները ,
Հազրօղ զիւզի հողերը՝ Թահիր եւ Սաստէթտին Ազաները ,
Հարիճատ զիւզի հողերը՝ Միրան ցեղի Բուրդ Ազաները ,
Շարկեայ վանք զիւզի հողերը՝ Շահին Ազայի որդի Մուսթաֆա Ազան ,
Չախ զիւզի հողերը՝ Փոյտալ Ազան ,
Մուսկեպազն եւ Հոզիս զիւզերուն հողերը՝ Լօրանտաշոցի Շէյխ Ապտուլլահ, ԳրԱիսՅ ԵՆ :
Մարտէս զիւզն՝ Հայոց եկեղեցեալէն հանդերձ՝ Կիրովայի Մէշնէտ Ազան գրաւած եւ զիւզացի Հայերը ցրուած է :
Տւտեր ցեղի Բրդերն ալ Շահալլահ բուտած արգելեալ տուրքը կառնուն Շէյտան զիւզէն :

կրկին անգամ կը դիմեմք և կաղաչեմք որ այն խնդրոյն համար խառն մասնատարով մը կազմուի և Ասիա զրկուի :»
ՎԳՎ Ձիլհիճճէ Գ և Յ Յունուար 1875-

ՊԱՏՐԻԱՐԲ Կ. ՊՕԼՍՈՅ
ՆԵՐՍԷՍ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Վանայ Մօսա առան

Սօրս զիւզի արտերը՝ Մօլլա Ապտէլտին Ազան ,
Գօմբ զիւզի արտերը՝ Մօլլա Շէրիֆ եւ խրազը Կահանները ,
Կիտրիզ զիւզի հողերն՝ Ալի, Մօլլա Մուսա, Եուսուֆ եւ Իպրահիմ Ազաները ,
Միր զիւզի հողերն՝ Իպրահիմ եւ Խալիլ Ազաները ,
Սիպ զիւզի հողերն՝ Էօմէր , Հիւէնուպ , Տէրքիւ եւ Շախի Պէյերը ,
Սաքսի զիւզի հողերն՝ Եուսուֆ Ազան ,
Պրտէնուտ զիւզի հողերը՝ Նասրը Պէյի որդի Խալիլ Պէյ եւ Եղբարքն ,
Նազիվան զիւզի հողերն՝ Արվանսոցի Մօլլա Յէյիմ ,
Միրականց զիւզի արտերը՝ Մօլլա Շէրիֆ, Մօլլա Ալի եւ սորա եղբարքը ,
Սիտիանս զիւզի հողերն՝ Ապտիւլ Խաֆուր, Հիւէնօզ եւ Չիյնէլ Բրդերը ,
Հաղին, Հիսուսաբուր, Փէտասեղ , Ասլանէնչա, Լիւլէնս, Դայթասն եւ Հարիզ զիւզորէից եւ Ամնեպիտիէ վանուց հողերն՝ Ապտուլլահ Պէյ եւ Եղբարքն ,
Ատիճանս զիւզի հողերը՝ Խուրբալ եւ Միրհալաթի որդիքը ,
Նորատանս զիւզի հողերն՝ Ապտուլլահ Պէյ եւ Խան Մահմուտի որդի Եուսուֆ Պէյը ,
Մօքս բաղաբի Տէօրթ Մահալլէ անուանեալ հողերն՝ Ապտուլլահ Պէյ , Եղբարքն ու ազգակալքը ,
Լիճան զիւզի եւ Փշապանուց արտերը՝ Սալի Պէյը ,
Սիկանց զիւզի հողերը՝ Բէթմըր Պէյի որ-

Պատրիարքարանի առաջարկութեան համեմատ՝ յատկապէս հողոյն իրնդը-րոյն համար Տիվանը Հիմայունը խառն Մասնաժողով մը կազմուած է, որ իր տեղեկագիրը մատուցած է Բարձրապատիւ եպարքոսին: Սոյն Մասնաժողովը վերջին օրերս նիստ ընելէ դադարած է:

24. Չնքուշի վանուց արտերն իբր

շիք եւ Պատոյի եղարքը,
Գինեկանց զիւղի հողերը՝ Տէրվիչ եւ Պէհ-րան Պէյերը,

Բաթ գիւղի հողերը՝ Խալիտ եւ Պէհրան Պէյերն ու Մօլլա Ապպասը,

Պուլէնց գիւղի հողերը՝ Մօլլա—Ֆէհիմ,
Մէհմետ—Սէյիտ եւ Եուսուֆ Պէյերը,

Վանիկի գիւղի հողերը՝ Պէհրան Պէյը,
Սէպթան գիւղի Ս. Կարապետ վանուց հո-ղերը՝ Զէյնէլ Պէյի որդիքը,

Գօձօղի եւ Կիճա գիւղօրէից եւ Ս. Մանուկ վանուց հողերը՝ Տինիս գիւղացի Լիվան եւ Ապտիւլ—Ղաֆուր Բուրդերը,

Հաթանս գիւղի հողերը՝ Կիրան եւ Մէհ-մետ Բուրդերը,

Ազրահ եւ Տրամազ գիւղօրէից արտերը՝ Ապտիւլ—Ղաֆուր եւ Համտան Բուրդերը,

Զարթանս գիւղի հողերը՝ Իսմայիլ Աղայի որդիք Կէվանթ եւ Կիպրան Աղաները,

Հողմաղաց գիւղի հողերը՝ Շէքիֆ Պէյը,
Մագնի գիւղի հողերը՝ Սէլիմ Աղայի որ-դիքը,

Կօմանս գիւղի հողերը՝ Տինիս գիւղացի Կէվանթ եւ Կիրան Բուրդերը,

Բըրտօս գիւղի արտերը՝ Մօլլա Ֆէհիմ եւ Շէյխ Թահիր եւ Զօրասլ,

Բարքճանս գիւղի հողերն՝ Ապտալ Պէյ եւ Եղարքը,

Լօրանդ գիւղի հողերը՝ Պէհրան Պէյ եւ Բէյմիթ Երվէյի որդիքը,

Կեալէ եւ Նանիս վանուց հողերը՝ Տինիս գիւղացի Կէվանթ եւ Կիրան եւ Ապտիւլ—Ղաֆուր եւ Միրանցի Աղաները, ԳՐԱՒԱԾ ԵՆ.

Սոյն աւանի Բուրդ Պէյերը գիւղացի Հայե-րըն իրենց մէջ իբրեւ գերի կը վաճառեն.

հահէլ— Լը ծախուելու խնդրանօք Թադ-րիը եղած է, 1777 Սէֆէր 77 և 19 Մարտ 1875:

Պատասխան տուած է Բ. Դուրը թէ՛ յիշեալ արտերը Պաղտասար վար-դապետի մահուամբ հահէլ— Լ եղած ըլ-լալով, զանոնք ծախելու հրաման տրուած է տեղական կառավարու-թեան.

Վանայ Կարխառ աւան

Կիճի, Միճկանս, Մեւիք, Խիրօրօնս եւ Տալի գիւղօրէից հողերը՝ Տուտէր ցեղի Աղաները,
Զախօս գիւղի հողերն ալ՝ Ալիքան ցեղի Աղաները գրուած են.

Վանայ Կալաշ աւան

Տէվէ—Պոյնու Ս. Յարութիւն վանուց հո-ղերն՝ Հինցի Բուրդերը,

Ս. Թոլմա վանուց հողերը՝ Տախմանցի Օս-ման ու ազգականքը,

Ինզակ գիւղի հողերը՝ Մօլլա Տէրվիչ որ-դիքը,

Շառվան գիւղի հողերը՝ Տախմանցի Բուր-դերը,

Հալօն գիւղի հողերն՝ Հիցնէցի Բուրդերը,
Պէտականց գիւղի հողերը՝ Ֆէթթահ Պէյ
եւ ազգականքը,

Վերին Սարա գիւղի հողերը՝ Տուտէրցի Ա-ղաները, ԳՐԱՒԱԾ ԵՆ.

Վանայ Ոսսան աւան

Աղ-Մանաթթըր եւ Ս. Նշան վանօրէից հո-ղերը՝ Սէլիմ Պէյ եւ Հասան Աղան ու որդիքը,

Հայը վանուց հողերն՝ Ոստանցի Բուրդերը,
Պէլէնս գիւղի հողերն՝ Ապտուլլահ եւ Սէ-լիմ Պէյերը ու իրենց որդիքը,

Հարիլէն եւ Զարիքանց գիւղերու հողե-րը՝ Խան Մահմուտի որդիքը,

Պողանիս գիւղի հողերը՝ Մէհմետ եւ Էգէպ-էր Աղաները, ԳՐԱՒԱԾ ԵՆ.

Ասոր դէմ բողոքելով, եւ հաստատելով թէ՛ նոյն արտերն յիշեալ վարդապետին անձնական ստացուածքը չեն, այլ վանքին սեպհականութիւնքն են, պատասխան դրուած է Պատրիարքարանէն եւ քանիցս կրկնուած. սակայն վճռական արդիւնք մ'ունեցած չէ տակաւին. միայն ծախելու հրամանն ի դորձ դրուած չէ:

Մշոյ գաւառ

Գարսօ դիւղի Հայոց հողերն՝ Ալաման ցեղէն մի քանի Գուրդեր՝ գրուակեր եւ կերպիւ մ'իրենց անուան թափու ընել տուեր են: Ս. Յովհաննէս վանուց հողերը՝ նմանապէս Ալաման ցեղէն մի քանի Գուրդեր գրուած են. Մօրնիսի գիւղի հողերը՝ Մշոյ Միւֆթի Հիւսէյին էֆէնտին գրուած է:

Երզնկա գաւառի Բղի աւան

Ալիթուն Հիւսէյին գիւղի հողերը՝ Ղուզուր ջանի Գայմագամ Շահ Հիւսէյին Օղլու Հիւսէյին Պէյը գրուած է:

Շէն գիւղի հողերը՝ Մէհմէտ Պէյի սրբի Իսմայիլ Պէյ եւ եղբայրը գրուած են:

Գօգուս աւան

Գօճա Ուշաղը ցեղէն Մաքսուտ Թունու Մաքսուտ Աղան՝ մի քանի տարի առաջ Պրատիգ գիւղի հողերը կերպիւ մ'իւր վրայ գրել տալու եւ Թափուլի Ալէնէա առնելու կը յաջողի:

Հաղթօզ գիւղի արտերուն մէկ մասն ալ Գօճա Ուշաղի ցեղէն Գօճա Օղլու Մուսթաֆան կը յաջողի իւր վրայ Թափու ընել տալ, եւ ի վերջոյ՝ գիւղին բոլոր հողերն ինն են ըսելով՝ գիւղացի Հայերը կը նեղէ:

Թէքլէ գիւղին բոլոր արտերը՝ Ֆէհրատ Օղլու Գահրաման Աղան կերպիւ մ'իւր վրայ Թափու ընել տուած է:

Կեալպիբիկ գիւղի հողերը՝ Գօճա Օղլու Մուսթաֆան իր վրայ Թափու ընել տուած է: Էքրէք գիւղի հողերուն կէսէն աւելին՝ Գահ-

25. Տիգրանակերտի նահանգին մէջ քանի մը բաճաւոր Տէրէպէյիններու կողմանէ տեղի դռած սոսկալի հարստահարութեանց եւ դեղծմանց մասին Թաղբիւր մատուցուեցաւ. 1727 Քէպիւլ ակըր 4 եւ 3 Մայիս 1875:

Բ. Դուռը Մամի Պէյը քննիչ զրկեց. Յանյանքիին ստուգուած յիշեալ Տէ-

րաման Օղլու Գահրաման եւ իւր թուրը Տրապ գրուած են:

Մշոյ Պիլիզ աւան

Պօր եւ Կամախ գիւղերու հողերը՝ Պիթիգի Միւֆթի Շէյխ Ահմէտ էֆէնտի, Բէմանճար, Կեալակ, Հօր, Նեստուս եւ Ղարազ գիւղերու արտերը՝ Բէսանցի Մէհմէտ Պէյ եւ Խիզանցի Շէյխ ձէլալտաին, Մէմուլուկ գիւղի հողերը՝ Հալէթ Պէյ եւ եղբայրը, ԳՐԱՒԱՅ ԵՆ:

Սուրօվանք գիւղը Մէհմէտ Պէյ եւ սորա ազգակիանքն ու Շէյխ ձէլալտաին իրենց սեպհականութիւնով՝ Հայ ժողովուրդն անկից վաներ, ցրուեր են:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ԿՈՒՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Տիգրանակերտ քաղաքէն երկու ժամ հեռի Մաթը գիւղի Աղային՝ Շէյխ-Ջատէ Մէհմէտ Պէյին՝ աղծիկը Միւսթէհա Հանրմ, նոյն գիւղի հողերն ու ջուրը՝ հօրմէս ինձ ժառանգութիւն մնացած է ըսելով՝ յաջողեր է իւր վրայ գրել տալ եւ Թափուլի Ալէնէա առնուլ:

Աղղերդու Իիլզակ գաւառի մէջ Ասրուներս աւան

Պուրուզ գիւղի հողերը՝ Մօլա Ալի, Մօլա Պէրո եւ Գալհօ անուն անձերը, Ճանժվան գիւղի հողերն՝ Ապալի Պէյ, Ալտալիւրահման, Օսման եւ Իսմէր Աղաներ,

Սօքար եւ վերին Կօտէնս գիւղերու հողերը՝ Ապալի եւ Միլրգա Պէյերն ու Հասան Աղա,

բէպէյնները՝ Գնինչ Սամի Պէյի անօրէնութեամբ Տիգրանակերտ բերուած և այն քաղըին մէջ մնայինն որոշուած էր: Բայց Սամի Պէյի Տիգրանակերտէն մեկնելուն վրայ՝ այս յանցապարաններն ալ ազատութիւն գտնելով տեղերնին դարձան:

Ասոր վրայ դարձեալ Թագրիբր գրուե-

Վարի Կօտէնս գիւղի հողերը՝ Զօհրապ և Էօմէր Աղաներ,

Ներբան գիւղի հողերն՝ Էօմէր Աղա,

Պաղունէր և Իրուն և Պազէնս գիւղօրէից հողերն Ապտի Պէյ,

Պաղօնս գիւղի Ս. Աստուածածին վանուց հողերն՝ Իօրանչիմ Աղա,

Լիվար, Տաղ, Քեչիս, Տօու, Թալաս, Էրքին, Տանսիս, Մատ, Մատատաշտ, Զիմէն, Սօրօնս, Էրէնճիկ, Խիլէնս, Վերին Հարօն, Վարի Հարօն, Խէվիթ, Իսթապօղանս, Պատէրանան և Տաղօս գիւղօրէից և Կարավազ Ս. Գէորգ վանուց հողերն՝ Ապտի Պէյ և ազգականքը,

Գափլաս գիւղի հողերն՝ Ալօյի որդիքն ու ընկերքը, ԳԲԱԽԾ ԵՆ:

Տիգրանակերտ Կարխառ Առիփս աւան

Օրիս, Խնձորոտ, Հալիս, Զիբօր և Փիրիսօս գիւղերուն հողերը՝ Սայիտ Պէյի որդիքն ու Ալքանցի Էօմէր Աղա և սորա ազգականքը, Հուրանս գիւղի հողերն ալ՝ Խօրտուրցի Մուրատ և Մելիք Ալօյի որդիքն ու ազգականքը ԳԲԱԽԾ ԵՆ:

Նեհրան աւան

Գօնիս գիւղի հողերն՝ Ալքան ցեղէն Նէճիպ Աղայի որդիք,
Կեափրէնս գիւղի հողերը՝ Գափլաս Աղա, Մօպ գիւղի հողերը՝ Տուտէրցի և Նէմբանցի Աղաներ,
Շէն-Արիբր գիւղի հողերն՝ Օսման և Զօրապ Աղաներ ու Շէրիֆ Աղայի որդիք,

ցաւ 1777 ճէմաղիլ ախրը 17 և 29 Յունիս 1876:

Այս Թագրիբր Միւլաքքէբէի ձեւով գրուած և Ս. Պատրիարք Հայրն անձամբ մատուցած է Բարձրապատիւ Եպարքօսին: Այսու ամենայնիւ նոյն բանաւորներէն անուանին Ֆէթիմա՛ Պէյ Տիգրանակերտի Սըղբրդ գաւառը կը գտնուի ցայսօր:

Նիճա գիւղի հողերը՝ Գասըմ Աղա և Նէմբանցի Աղաներ,

Հալաօսանս գիւղի հողերն՝ Ալքանցի Զօրապ, Մոհմուտ և Շահպաղ Աղաներ,

ՕՖ գիւղի հողերը՝ Շահպաղ և Նէճիպ Աղաներ,

Գրիթանս գիւղի հողերը՝ Մուրատ և Միլրա և Նէճիպ Աղայի որդիք,

Շէյիս գիւղի հողերը՝ Կիրուքանցի Մօլլա Մէհմետ և Ալքանցի Աղաներ,

Ապարանից գիւղի հողերն և Ս. Խաչ վանքն Օսման Աղա և Տուտէրցի Աղաներ,

Պարկանս գիւղի հողերն՝ Ատեանցի և Ալքանցի Աղաներ,

Գեարնար, Չախվազ և Հէրամուս գիւղօրէից հողերն՝ Ալքանցի Աղաներ,

Հէրատ գիւղի հողերը՝ Նէմբանցի Միլրապ Աղան և Տուտէրցի Աղաներ,

Տրլէք գիւղի վանքն ու հողերն՝ Ալքանցի Աղաներ,

Տէվան գիւղի հողերը՝ Զօհրապ Աղա և Պէրվալցի Աղաներ, ԳԲԱԽԾ ԵՆ:

Խիզան աւան

Խարիսօս գիւղի արտերը՝ Մօլլա Մէհմետ, Սալիհ պէյ, Գաքվանցի Շահին Աղա, Մօլլա Պէրօ և ասոր ընկերքը,
Խազի գիւղի հողերը՝ Պիլքանցի Մօլլա Ապտիլրահմանի որդիքն ու Նէճիմ, Խալիլ, Քիւսթէմ և Ճաֆէր անուն Գուրգէր, Մահմուտէնց գիւղի հողերն՝ Ապահրարցի Բուրգէր,
Գասիբ և Պէտօնց գիւղի հողերը՝ Բեւնաշէն գիւղացի Գալօ, Հասան, Մուսա, Մօլլա Ալի:

26. Կարնոյ մէջ Բահրէն եւս կատարուած միջոցին երբ կարգն ազգային Եկեղեցւոյ և դպրոցաց կալուածներուն կու գայ, Էմիրքի պաշտօնեայն չուղէր դանոնք իբր ազգային կալուած արձանագրել, և կառարկէ թէ՛ այս եղանակաւ վարուելու արտօնութիւն և հրահանգ չունենալով՝ իւր պարտքն է մէն մի կալ-

ուածի կենդանի տէրը դանել, և անոր սեպհականութեան իրաւունքն սուղեւ լէ վերջն ըստ այնմ արձանագրել. իսկ երբ անձնաւորեալ տէր չունենայ՝ իբր Բահրէն կառարկէ:

Թաղրի գրուած է Պատրիարքարանին առ Բ. Դուռն, ՎՃՎՊ Ռէպլիւսալըր 10 և 9 Մայիս 1875 թուա-

նէճիմ եւ Թօլլայն ու Պիկանցի Մօլլա Ապտիւււրահմանի որդեք,

Պրօչնց գիւղի հողերը՝ Մօլլա Ալի, Մօլլա Պէրօ, Գայրօսցի կնտէլիզա, Կաքվանցի Ֆախի Էօմէր, և Գալլայի, Ալի ու Բըշնցի Թարօյի որդեք,

Կարս գիւղի հողերը՝ Պիլքեան գիւղացի նէճիմ Աղան, Մօլլա Ապտիււրահմանի որդեքն եւ Բեռնալէն գիւղացի Մուսան ու Բըշնց գիւղացի Բուրդէր,

Տի գիւղի հողերը՝ ձաֆէր եւ Մալգէշցի Մօլլա Օսման,

Աղօնս եւ Նորլէն գիւղերուն հողերը՝ Մօլլա Մէհմէտ եւ ընկերքը,

Աղօր գիւղի հողերը՝ Խալիլ Աղա եւ Թարօյի որդեք,

Նամ եւ Խազօս եւ Պախօր գիւղերուն հողերը՝ Գիւլցի, Գապրօսցի եւ Քիլիմանցի Բուրդէր,

Վերին Պախօր եւ Գատինօի գիւղերու հողերը մօտակայ գիւղորէից Բուրդէր,

Բառայա գիւղի հողերն՝ Ալքաանցի Բուրդէր,

Սօրի եւ Սօրվաբէրթակ գիւղերուն արտերը՝ եւ Ս. Աստուածածնայ վանքը Սպահերտցի Ապտի պէյ եւ Ալքաանցի Բուրդէր,

Շէն գիւղի հողերն՝ Ապտուլլահ, Ֆարիզ եւ Խըզըր Աղաներն ու Գուրիի գիւղացի Մէհմէտ-Ալիճանի որդեք,

Խարթի գիւղի հողերը՝ Գուրթիցի Մուհիէտտին եւ Մօլլա Պէքիր եւ Սէյիտ Աղաներ, Վերին Գարս, ստորին Գարս, Պրօնս եւ Պապին գիւղորէից հողերը՝ Մալքէշցի Օսման, Թլրօ Օսման եւ սորա ընկերքը,

Լի եւ Հուրճուզ գիւղերուն հողերը՝ Մալ-

գէշցի Միմէ, Գախրօսլու Մահմուտօզ, Շիրազցի Մահմուտօզ, Պիզանցի Մօլլա, Կիվէրանցի Չօմս եւ այլք, ԳԻԱՒԱՅՆ ԵՆ:

Ա.յս վերջինները Շիրազցի Հայերը գիւղէն վանած են:

Ճիհանկիր, Շահին, Էօմէր եւ իւր ընկերքը՝ Կակվանցի գիւղէն Հայերն հեռացնելով՝ ամբողջ գիւղն ու արտերը գրաւած են:

Բեռնալէնցի Բուրդէրն՝ Խատին գիւղի Հայերը հալածելով՝ սոյն գիւղն իրենց ձեռքն անցուցած են բոլորովին:

Խիզանցի Շէյխ ձէլալխատին՝ Բէթամ եւ Խաչկանց գիւղերու Հայերն հալածելով՝ նոյն տեղեաց տիրապետած է:

Մալքէշցի Բուրդէրը՝ Գամլանս գիւղը գրաւելով՝ Հայերն անկից դուրս վանած են:

Հեռուն աւան

Սիւղեիկ, Չօմ, Պօմ, Հալալ, Դանսիկ, Հապին, Սայրօս, Հալըճա եւ Մէզրաս անուն գիւղերը գրաւած են՝ Հէրունցի Չարիճ, Մուսա, Ֆէթթաճ եւ Օսման Պէյերն ու ազգականքը:

Սըղերդու գաւառ

Սիւլան աւանի գիւղորէից արտերը՝ Սըղերդու նախորդ Միւթէսարըրք ձէմիլ Փաշան գրաւելու ելած է. նմանապէս չլիզկայ գիւղերն ալ Ապտիււր-Ֆէթթաճ, Եուսուֆ եւ Սաստուլլահ Պէյերն եւ այլք գրաւած են:

Խարթերդու գաւառ

Թոմս Մէզրաս գիւղի հողերն՝ Հասան եւ Հաճի Թահիր Պէյերը գրաւած են:

կանաւ . նաեւ հետագիր զարնուած է կարնոյ կուտակալութեան խնդրելով որ՝ ինչպէս վերջին օրերս մայրաքաղաքին մէջ Բահրէն եււտի գործողութեան միջոցին եկեղեցեաց, դպրոցաց եւ այլ ազգային հաստատութեանց կալուածներն յանուն Ազգին արձանագրուած են , նոյնպէս եւ կարնոյ ազգային կալուածներն յանուն Ազգին արձանագրուին :

Արդիւնքը տակաւին Պատրիարքաբանի ծանուցուած չէ :

27. Մատեն քաղաքի Զերմուկ գիւղի Հայոց թաղին մէջ Եկեղեցւոյ շինութեան արգելք եղած են Իսլամները , պատճառելով թէ Հայոց թաղին մօտը Մզկիթ կայ :

Բարոյաց գաւառ

Հաղապ, Չիթաղ եւ Թապրիչ գիւղօրէից հողերն՝ Իօմէր, Մէհմէտ, Սառըք, Շէրիք եւ Ալիստ Պէյեր ,

Գարընճա Մէզրաս գիւղի կալուածներն ու արտերը՝ ձին Օղլու Հիւսէյին եւ Խոսուք Աղաներ ,

Չայրի Մէզրաս գիւղը՝ Նուշ Պէյ ,
Եննի քէօյի Մէզրաս գիւղը՝ Թօթի Պէյեր,
Եննի քէօյ սնուանեալ գիւղը՝ Հաճի Թահիր Պէյ ,

Արմուճան գիւղը՝ Հաչիմ Պէյ ,
Գեւէշըր գիւղը՝ Մէզրաս գիւղի Աղաներն ու Գօլ Աղասի Հաճի Մէհմէտ ,

Իսապէի գիւղը՝ Հաճի Թահիր Պէյ ,
Գօմպաս գիւղը՝ Մէհմէտ եւ Բեառֆիչ Պէյեր ,

Խաճար գիւղը՝ Գառըր Աղա եւ ընկերքը,
Խաճար Մէզրաս գիւղը՝ Թահիր Էֆէնտի,
Ուզուն Օվա գիւղը՝ Հաճի Հիւսէյին Աղա, ԳՐԱԻԱԾ ԵՆ .

Չարսանճագ դաւառի մէջ Մահմետական Պէյերն՝ Հայոց տներուն, արտերուն, պարտէզներուն եւ խանութներուն համար, անբողջ մերն են ըսելով, վարձք կը պահանջեն սնունդ

Թագրիբ եղած է, 1797 ձէմաղիլ էլէ վէլ 17 և 5 Յունիս 1875:

Բ. Դանէն Իսթիլամի հրամանագիրը ղրկուած է :

Յիշեալ Թագրիբը կրկնուած է, 1797 Շապան 70 և 1 Սեպտեմբեր 1876:

28. Մարաշի Միւթէսարըք Սայիտ Փաշային գէմ դանգատանաց Թագրիբ մատուցուած էր, Գննութեան հրամանագիրը ղրկուած ըլլալով, տեղական կառավարութեան պաշտօնեայք կը ճըգնին Սայիտ Փաշան արգարացնել և Հայերը ղրպարտիչ ցոյց տալ : Յիշեալ

բուն տերերէն, եւ ասոր վէճը 15 տարիէ ի վեր կը շարունակի :

ԳՍԱՍՏԻՈՅ ԿՈՒՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կեսարիոյ գաւառ

Հաճի Ֆէյրուլլահ սնուն անձը՝ Գարսճուրան, Չօմաքըլ, Ինճէսուն եւ այլ երեք գիւղօրէից հողերուն համար, ինն են ըսելով, վարձք կը պահանջէ գիւղացիներէն :

ՏՐԱՊԻՉՈՒՆԻ ԿՈՒՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ճանիկ գաւառի մեջ Չարշանգրա

Չարշանգրայի գիւղօրէից հողերն Օսման Փաշայի որդիքն լուրացուցած են եւ գիւղացիներէն վարձք կը պահանջեն, ասիկց զատ կալուածական տուրքը գիւղացւոց վճարել տալու համար ստիպում կընեն :

ՍԵՐԱՍՏԻՈՅ ԿՈՒՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գանդաղ առան

Եարճիար գիւղի Հայոց մշակած եւ Թափույի Սէնտավոլ իրենց սեպհականութիւնն եղած արտօրէից մէջ Չէրքէջ գաղթականները քակեցուցուած է :

պաշտօնեայք այս մտօք հաշտութիւն մը խըմբադրելով կտախեն զԱռաջնորդական Փոխանորդ Տէր Յովհաննէս Քահանայն, որ նոյն հաշտութիւն ստորագրէ :

Այս բռնութեան դէմ բողոքոյ թագրեր գրուած է, 1797 Ռէպուբլիկէ Կ. և 3 Ապրիլ 1876 :

29. Ազգէ՛՛՛նը քաղաքի կալուածոց վերայ խիտ սուղ գիներ գրեր, ինչպէս և Բեգիւնի տուրքը չափազանց զրբեր են տեղական պաշտօնեայք, որով Հայերը ծանր արոց վճարման ենթարկուեր են :

Թագրեր գրուած է, 1797 Ռէպուբլիկէ Կ. և 2 Ապրիլ 1876 :

Անպատասխանի մնացած է :

30. Կարոյ հարստահարիչ Քրդաց և Մատէնի էկիլ աւանի Բուրք Պէյերուն առ Հայս հասուցած քնստուց համար թագրեր գրուած է, 1797 Ռէպուբլիկէ Կ. և 2 Ապրիլ 1876 :

Անպատասխանի մնացած է :

31. Տրապիզոնի Ս. Փրիլի վանուց արտերուն մէկ մասն իւրացնել կուզէ՛ Զարգճի Ալի էֆէնտի անուն մէկը :

Թագրեր եղած է, 1797 Ռէպուբլիկէ Կ. և 28 Ապրիլ 1876 :

Տակաւին պատասխան անուած չէ :

32. Վանայ ստիկանութեան հազարապետ Տիլալիք Աղային և ասոր աղբականներէն Վանայ կառավարութեան Ժողովոց անդամ գտնուող մէկ քանի անձանց համար՝ դանդաղանաց թագրեր

եղած է, 1797 ձէմաղիլ էվլէլ 17 և 24 Մայիս 1876 :

Տակաւին պատասխան անուած չէ :

33. Միւլաղիմ Հասանն Աղթամարայ Վանքը կերթայ և միաբաններէն Յակոբ Վարդապետը կսպաննէ. Քրդերն ալ Մինտան գիւղի Տէր Յովհաննէս Քահանայն կսպաննեն. Տիարպէքերէն Սըղերդ վերադարձող անուանի բռնաւոր Ապա-իւլ-Յէթթաս Պէյ ալ Հայերը սրէ անցընելու սպառնալիք կընէ. Դազրանցի Հայ մ'ալ կսպաննուի :

Այս սպանութեանց և սպառնալեաց համար թագրեր մատուցուեցաւ, 1797 ձէմաղիլ էվլէլ 18 և 29 Մայիս 1876 :

Կարնոյ եւ Տիգրանակերտի կուսակաշներուն հեռագրեր զարնուած է Բ. Դոնէն :

Սոյն վաղեմի բռնաւոր Յէթթաս Պէյին համար ասկէ առաջ բազմիցս գանգատ եղած ըլլալով՝ վերստին թագրեր գրուեցաւ, 1797 Ռէճէպ օ և 14 Յուլիս 1876 :

Հեռագիր զարկաւ Բ. Դուրք :

34. Մարաշու մէջ Մէնզիրեան Յարութիւն և Չամչիկեան Դազարոս տեղւոյն իլալմեներէն կսպաննուին. Զէյթունի Գայմազամ Տավուտ Աղան ալ Յարութիւն անուն Հայ ստիկան մը կսպաննէ :

Թագրեր եղած է, 1797 Ռէճէպ 7 և 13 Յուլիս 1876 :

Հալէպի կուսակալին հեռագիր զարնուած է Բ. Դոնէն, եւ յետոյ հրամանագիր ալ ղրկուած :

Զէյթունի ոճրագործ Գայմազամ Տավուտ Աղային համար վերստին թագրեր

գրուեցաւ, 1876 Շապան 17 և 24 Օգոստոս 1876, յայտնելով թէ՛ որչափ ալ մարդասպանութիւնը նախնական ըննութեամբ յիշեալ Գայմադամին վրայ հաստատուելով զինքը Ձէյթունի մէջ մահուամբ պատժել որոշուեր է, Մտրաշու մէջ վերաքննութեամբ արդարացընել կուզուի եղեր զայն, առարկելով թէ վկայողք Իսլամ չեն, Քրիստոնեայ են:

Սոյն Թագրիբը Տիվանը Ահքեամբ յանձնուեցաւ, ըստ խնդրանաց Պատրիարքարանի:

35. Ուրֆայի քաղաքական ատեանին, այն է Մէճլիսի Թէմեիզին, ներկայացող Քրիստոնեայ վկայները կը մերժէ եղեր տեղւոյն Նայիպ էֆէնտին, հակառակ դատաւարութեան օրինաց:

Թագրիբ գրուած է, 1876 Ռէճէպ 22 և 31 Յուլիս 1876:

Սոյն Թագրիբն Ահքեամբ Ատլիէի յանձնուած է:

36. Ձինուորական տրոյ վրայ՝ յանուն Աղզային Վարդութեան Խառն Ժողովոյ Բ. Դրան մատուցուած է հետեւեալ Թագրիբը:

«Ձինուորական տրոյ բաշխման և հաւարման մասին ասկից առաջ տրուած որոշման գործադրութիւնը խիստ դժար և թերեւս անկարելի ըլլան յայտնելով խնդիր մատուցած էինք Թագրիբով: Ձեր Վեհմութիւնը 1876 ձէմազիլ աւելը 17 թուականաւ և 9 թուահամարաւ պաշտօնադրով կը յայտնէ թէ՛ մեր սոյն Թագրիբը Պաշտօնէից Ժողովին մէջ նկատողութեան առնուեր և որոշուեր է որ, Ձինուորական տրոյ համեմատութիւ-

նին՝ Իսլամաց համար մինչև յարգ ի գործ գրուած եղանակին և հաշուոյն համաձայնեցնելով, առ հասարակ ամեն 180 արու անձէն մէկ զինուորի հաշուով ի փոխարէն 5000 զուրուշ առնուի, և սոյն թուոյն մէջ դանուողներէն անոնք՝ որք տակաւին 15 տարին լրացուցած չեն կամ 75 տարին անցուցած են, նմանապէս և կղերականք, աղքատք և անկարք բաշխուածէն դուրս թողուելով, մնացեալներն Աղզը զանազան կարգերու բաժնէ և ամբողջին վճարելիք տուրքն ասոնց վրայ բաշխելով հաւարէ:

«Սոյն որոշմամբ հարկ պիտի ըլլայ որ մեր Աղզին ընդհանուր արու անձանց թիւն հիմ բռնելով զինուորական տուրքը բաշխուի, և ինչ ինչ պատճառներով անկարող գտնուող անձանց բաժինը կարող անձանց վրայ բարդելով հաւարուի:

«Այս տրոյ հաստատուելէն հետէ Տէրութեան և Աղզին փորձառութիւնքը կը ցուցընեն, և մանաւանդ վերջին առաններս դաւառներէն Պատրիարքարանըս հասած բաղում հանրադրեր կը հաստատեն, որ այս որոշման գործադրութիւնն անկարելի է: Ահա այս պատճառաւ ինդրած էինք ասկից առաջ որ յատուկ Թագրիբով մեր ներկայացուցած գիտողութիւնները նկատողութեան առնուին:

«Օտմանեան Տէրութեան հաւատարիմ հպատակ Հայ Աղզին անհատներուն սոյն տրոյ ծանրութեան ներքև չճնշուելովն հանգերձ՝ Տէրութեան հատուկից չնուաղելուն ալ միջոցներ որոնել և ցոյց տալը մեր պարտքն է: Ձինուորական ծառայութեան մէջ դանուող Իսլամք ինչ բացատրիկ շնորհներ որ կը վայելեն, Գուրայի օրինաց արամադրութեամբ, զին-

ւորական տուրք վճարող մեր ազգայիններն ալ պէտք է նոյն բացառութիւններէն օգտին, հաւատարութեան արդար դրութեան համաձայն: Այսինքն Գուրայի օրինադրքին իսլամայ համար տըրամադրած բացառութիւնքը մեր Ադգին համար ալ գործադրելի ըլլան, և կամ ԱՅ տարեկանէն վար եղողներն ու 75 տարին անցըողներն ընդհանուր արու անձանց թիւէն դուրս ձգելով, մընացեալներէն իւրաքանչիւր 180 անձի վրայ մէկ զինուորի փրկագին պահանջուի, իսկ եթէ նոյն բացառութիւնքը դժեւը և սրոյնը մէջ դժուարութիւնք տեսնուին, արոց քառորդ մասի զեղնը որ ասից առաջ շնորհուած և նորա արդար արգիւնքը տեսնուած ինեւէ ետև՝ 179. թուականին ջնջուած և ետ առնուած էր, վերստին գործադրի:

«Այս միջոցները թէ՛ արքունի դանձուն հասոյթը կապահովեն, և թէ՛ ժողովուրդը կեղեքումէ զերծ պահելով՝ արդորութեան ու շինութեան պատճառ կըլլան: Բայց երբ օրորոյի մանկիկը, ծերութեան վերջին հասակին հասնողը, դպրոցականը, կղերն և անկարներն, որք ամեն պարագայի և ժամանակի մէջ արքունի տուրք վճարելէ ազատ են, հաշուոյ մէջ առնելով՝ ընդհանուր արու անձները զինուորական արոց ենթարկին, հաւարումն անկարելի կըլլայ, և թէ՛ Պատրիարքարանի թէ՛ Գաւառական Վարչութեանց առ այն ունեւալիք բարոյական սալակցութիւնը կը դժուարանայ, և վերջապէս Բ. Գուռը մշտաուե թախանձանքէ զերծ չմնար:

«Այս կէտերն Ազգային Վարչութեան Կրօնական և Քաղաքական Կրկին Ժողովներս մանրամասնօրէն նկատողութեան առած ըլլալով՝ կազմելու որ ինդիքը

վերստին նկատողութեան առնուլու շնորհը շղանայք:»

1797 Շապան 11 և 14 Օգոստոս 1876:

ՊԱՏՐԻԱՐԿ Կ. ՊՕԼՍՈՑ
ՆԵՐՍԷՍ ԱՐԲԵՊՏՍԿՈՊՈՍ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

37. Սերաստիոյ կուտակուածեան տակ Սարմուսագըլ դիւզի Հայերը կը հարստահարուին իսլամներէն: Այս վերջիններն Հայ կին մը բռնութեամբ լեռը կը տանին, և իրենց դազանական կիրքն անոր վրայ յազեցնելէ վերջը՝ կսպանեն զայն ու դիտկը դետը կը նետեն:

Թագրիք եղած է, 1797 Շապան 11 և 18 Օգոստոս 1876:

Հրամանագիր դրկուած է Բ. Դանէն:

38. Մալաթիոյ Միւլթաթըրըֆ Մուսթաֆա Պէյին մալեոսնդական վարմանց դէմ, և իսլամ սրիկոսներուն շան մը վերջը խաչ կախելով՝ շուկան և փողոցները պտըտուցած ըլլալուն վրայ, բողբոյ թագրիք մատուցուեցաւ, 1797 Շապան 10 և 1 Սեպտեմբեր 1876:

Պատասխանն առնուած չէ դեռ ետ:

Հոս կաւարտի Պատրիարքարանի Թագրերներուն հաւաքածոյն, որոյ մէջ չեն գաւառաց ոմանց մէջ վերջին օրերս տեղի ունեցած մի քանի հարստահարութիւնք, ընդ որս և Եօզղատ գաւառի Սարը Համբաղի մէջ Բեռնի զորաց կարմանէ ի գործ դրուած բռնաբարութիւնք և անիրաւութիւնք, որք տեղական Աղբային վարչութեանէն հասած պաշտօնական հեռագրով ստուգուած են : Պատրիարքարանն այս հեռագիրն հաղորդած է Բ. Գրան և բերանացի բանակցութեան մտած ընդայն :

Առանց այս վերջին անցից բացառութեան մտնելու, տեղեկագրեալ 38 իրողութիւններն որք պաշտօնական բանակցութեան նիւթ եղած են բաւական կը կարծեմք հաստատելու թէ գաւառացի մերաջնէից հարստահարեալ վիճակն ինչ որ էր յառաջ, ընդհանրապէս նոյնն է և այսօր, հակառակ մեր պղբովին արայնջանաց և դանդաւանաց, որք անընդհատ մատուցուած են կայսերական կառավարութեան. թէ և Բ. Գրան իւր սղբու հրամանագրերովք, որոց մէկ բանին պատճէնները վերը կերեւին, հայրախընամ ջանք ցոյց տուած է :

Աղբային ժողովոյ 1872 Ապրիլ 11ի Տեղեկագրին պարունակած ցաւերն հետեւեալքն էին.

Ա. Օրէնքն ու արգարութիւնն ի գործ դնելու մասին գաւառական պաշտօնէից ընդհանրապէս անփոյթ և անտարբեր մնալն, և դանդաւանաց քննութեան իսթիլամի գրութեամբ կատարուելովն անոնց տուել ևս զեղծանիլը.

Բ. Գաւառական Արքանի ժողովոց թէչքիլաթի օրինօք կազմութեամբն անոր անդամակցութեան շահարկիչ անձանց առանձնաշնորհութիւն դարձած լինիլը.

Գ. Գաւառացի Հայուն Իոլանաց մուլեռանդ մասին նախատանաց և թշնամանաց ենթակայ ըլլալը.

Դ. Արքանի շնուածոց համար տարապարհակ վարիչն ու դրամական անիրաւ պահանջմանց ենթարկիլը.

Ե. Ճանապարհաց շնութեան պատրուակաւ կեղեքուիլը.

Զ. Պաշտպանեալ Միւլթէղիմներու ապօրէն պահանջմանց առջև բերոց տասանորդը դրամով վճարելու բռնադատուիլը.

Է. Նմանապէս իւր ընտանեաց ուտեստին համար մշակած տան պարտիղի բերքէն տասանորդ տալու բռնադատուիլը.

Ը. Բերքէն տրուած տասանորդն ինքն անձամբ Միւլթէղիմին շտեմարանը փոխադրելու բռնաբարուիլը.

Թ. Միւլթէղիմը Ժամանակին չգալուն համար բերքն անձրեւին տակ թողլով փտեցնելու և յետոյ փտած բերքին վրայ ողջ արժեքով տասանորդ տալու բռնադատուիլը.

Ժ. Միւլթէղիմն ու սորա գործակալներն իւր տան մէջ հիւրընկալելով ճրիաբար կերակրելու և պատսպարելու պարտաւորիլը.

ԺԱ. Եւ երբեմն ալ մինչև իսկ եղանց լուծերու վրայ տասանորդ անուամբ այսչափ ցորեն տալու բռնաբարութիւն, ինչպէս տեղի ունեցած է Կարնոյ նահանգին գաւառաց մէջ.

ԺԲ. Աստուծոյ զատ գաւառացի Հայուն Շահնալը կամ Էօլէք-Հազըբ ըսուած արդիւեալ տուրքեր վճարելու բռնադատուիլը.

ԺԳ. Ձկնորական տուրքէն մեռնողաց, դաղթողաց և փախստականաց մասը վճարելու հարկադրիլը.

ԺԳ. Թէմէթթիւ և Էմիլարի արոյց անարդար բաշխմամբ՝ Իսլամաց բեւը կրելը:

ԺԵ. Տրոյ վճարման պատրուակաւ՝ անհրաժեշտ կա՛ն կարասին ու դործիրը ծախելու, և մինչև ևս ոստիկանաց ձեռօք ձեծուելու և բանտ մտնելու խտտութեանց մատուցելը:

ԺԶ. Կիներու և անչափահաս մանկանց Մահճետական կրօնքն ընդունելու ստիպուելը:

ԺԷ. Կիներու, հարսերու և նոյն լուկ աղջիկներու առեւանդելին ու բռնաբարուելը:

ԺԸ. Ոչ-Մահճետականաց վկայութեան չբռնուելովն՝ առեւանդութեանց, գողութեանց և սպանութեանց անյայտ ու անպատիժ մնալը:

ԺԹ. Ձինեալ Գրդերու, լեռնցի ցեղերու, Ձէրքէղներու և բնիկ թուրք Տէրէպէլիներու այլ եւ այլ հարստահարութեանց ներքեւ Հայ Ժողովրդեան տառապելն ու չարարելը:

Աւստիկ ոյս չարեաց բարձմանն համար՝ յիշեալ Տեղեկագրին մէջ ցոյց տըրուած դարմաններն ալ:

Ա. Պարտադանց դաւառական պաշտօնեայն պաշտօնէ ձգել և ուրիշ դաւառի մէջ պաշտօնի չիօշել:

Բ. Իսթիլամի եղանակը բարեփոխել Կառավարութեան և Աղգին կողմանէ կարգեալ լիազօր քննիչներ զրկելով և դաւառու:

(Այս խնդիրը Ս. Պատրիարքի ձեռօք վերջին անգամ Բարձրագատիւ Եպարքոսին առաջարկեալ դարմաններուն մէջ ալ կրկնուած է):

Գ. Գաւառական Աղգային վարչութեանց և Առաջնորդաց առ Տեղական Կառավարութիւնս մատուցած Թագրերները Լըճօրէն նկատողութեան առնուլ և արդարութիւնն անմիջապէս ի դործ դնել:

Դ. Գաւառաց Մէճլիսի-Իտարէ, Մէճլիսի-Տապիլի, Թէմիտիլի-Հուգուգ և Մէճլիսի-Ճիւնայէթ անուն վարչական և դաւառական Ժողովներուն հոյազգի տնդամաց ընտրելիներն՝ Աղգ. Գաւառական վարչութեանց ձեռօք պատրաստել տալ:

Ե. Բ. Դրան հրամանագրերն իւրաքանչիւր Կուտակալութեան պաշտօնական լրագրաց մէջ հրատարակել:

Զ. Տիւօթուրն ամեն աղգաց լեզուի վերածել և Ժողովրդեան մէջ տարածել:

Է. Կրօնափոխութեան գիմնիներու վերաբերեալ օրինաց մէջ որոշ արամագրութիւններ դնել և կրօնափոխներն իրենց համուզմն յայտարարելու գործին մէջ ճնշումէ ազատ պահել:

(Ս. Պատրիարքի ձեռօք վերջին անգամ Բարձր. Եպարքոսին առաջարկեալ դարմաններուն մէջ ալ այս խնդիրը կըրկնուած է, ՂԱ տարին չլրացուցած կրօնափոխութեան գիմնիներ զաւանուութիւնն ու խօսքը չբռնուելու պայմանաւ:)

Ը. Կրօնափոխ արանց համար՝ իրենց կնոջ և զաւակաց օրապահիկ (հօգօթ) վճարելու օրէնք մը սահմանել:

Թ. Արքունի ամեն տեսակ տուրքերն արդարութեամբ բաշխել և օրինաւորապէս հաւարել:

Ժ. Անվճար Պագայէները շնորհել:

ԺԱ. Հողագործութեան զարգացմանն համար՝ հողագործաց ամեն կարեւոր ապահովութիւնները աւալ:

(Ս. Պատրիարք Հայրը՝ վերջին անգամ առ Բարձր. Եպարքոսին առաջարկած դարմաններուն մէջ այս խնդիրն ալ կրկնուած է, մասնաւորաբար բացատրելով՝ հողագործաց իրենց մշակած հողին տէր ճանչուելու պէտքին կարեւորութիւնը:)

ԺԲ. Հարստահարիչ Գրդաց և Աւշարաց զլիաւորներն ու թուրք Տէրէպէլի-

ներն իրենց որջայած տեղերէն հանել ու պատժել, և բոլոր լեռնցի վրանաբնակ ցեղերն ի հնազանդութիւն բերելով դիւրբնակ ընել. և ասոնց ինչպէս նաև Ձեքբէզնեբուն՝ ձեռքէն ուրն ու հրացանն առնելով, մոռ և հովուական ցուպ կրելու վարժեցնել զաննք. տեղական սոսիկանուծեան պաշտամանց մէջ անխոր չայեր ալ գնել, և կամ չայ ժողովրդեան պրօթնութիւն տալ իրենց կեանքն, ինչքն ու պատիւը զէնքով պաշտպանելու :

(Տէքբէզնեբուն պատժուիլն ու հեռացուցուիլն ալ Ս. Պատրիարքին առ Բարձրագատիւ Եպարքոսն ներկայացուցած առաջարկութեանց մէջ կրկնուած է.)

ԺԲ. Ոչ-Մահմետականաց վկայութեան բռնուիլն, և անոնց կալուածական, առեւարական և ոճրագործական սր և է ինդիւնեբուն միայն նկղամի ատեաններու առջեւ դատուիլը :

(Ոչ-Մահմետականաց վկայութեան խնդիրն ալ վերջին անգամ Ս. Պատրիարքին առ Բարձր. Եպարքոսն առաջարկած դարմաններուն մէջ կրկնուած է.)

Յիշեալ Տեղեկագրին մատուցուած թուականէն ի վեր (11 Ապրիլ 1872) հարտահարութեանց համար Պատրիարքարանէն զրուած թողբիրներն ալ, ինչպէս կերևիլն Ձեր Յանձնախմբին պատրաստած հաւաքածոյէն, կամ Պատթալ ըլլալով կամ անպատասխանի թողուելով և կամ ինքիլովի ապարդիւն դրութեամբ յետաձգուելով, և առ առաւելն՝ կեդրոնական կառավարութեանէն առ Գուտաական ուղղեալ հրամանագրաց անգործադրելի մնալովը՝ մոռացութեան մէջ թաղուած են, առանց դարման տանելու ժողովրդեան կրած տառապանաց :

Իրաց այս աղէտալի և անհանդուրժելի վիճակին ամենամեծ պատճառ հաւասարութեան դադարւարին իսլամ ժողովրդեան մէջ չընդհանրանալն և արդարութեան անխոր չգործադրուիլն է : Գուտաական վարչութեանց գլխաւորաբար ստորագրուած պաշտօնէութեան մէջ մուտ գտած աղիկոր անձինք՝ աղիտութեամբ, նախապաշարմամբ և զոչարարութեամբ՝ ոչ հաւասարութեան սկզբ բունքն ընդհանրացնելու գործին մէջ յողջակութիւն ցոյց տուած են, և ոչ ալ արդարութիւնն անխոր մտածարարելու արամագրութիւն. մինչդեռ իրենց նուիրական պարտաւորութիւնքն էին ասոնք, ինչպէս մեր նորագոյն Սուլթանն ալ իւր Խաթիբ Շէքրիֆին մէջ բացայայտ կերպիւ կրէ :

Մեր միակ փափաքն ու մտածումն է ազատութեան, անդորրութեան և արդարութեան բարիքն առանց բացառութեան Մեր ամեն հպատակաց փայելչ սալ. քայլոյքս և աներկիտ երբ որ Մեր Տերութեան ևսխարստերն և ամեն պաշտօնատեղերն ալ Մեր օրինակիլն հետեւելոյ՝ այս բարոյնաց կատարմանը պիտի գործակցիլ :

Ձեր Յանձնախմբը կը կարծէ թէ յիշեալ Խաթիբին հրատարակութեան վերայ, ճիշդ այն միջոցին որ կայսերական կառավարութիւնն երկրին Բրիտանիայ ժողովրդաց վիճակին բարւոքումն իւր բոլոր հոգածութեան նիւթ ըրած է, ժամանակ է որ 1872ի ընդհանուր Տեղեկագրի պատրաստութեանէն ետեւ՝ հարտահարութեանց համար զրուած թողբիրներուն սոյն հաւաքածոյ ցուցակը յիշեալ Տեղեկագրի պատճէնի կցելով՝ Ազգային կեդրոնական վարչութեան ձեռք մատուցուի Բարեխնամ

կառավարութեան, և խնդրուի որ վերջիցեալ հարստահարութեանց խաղաբարձմանն համար չնորհ ընէ նկատառութեան առնուլ զանոնք և պարունակած խնդիրներն ի դորձ դնել :

Տարակոյս չկայ որ Ազգային Պատրիարքարանն զի. Գուռն այսչափ զբաղեցուցած չլիտի ըլլար իւր գանդատանայ և բողոքոյ Թաղերներով :

1. Եթէ ներկայ չարեաց իր դարմանի. Գրան երբեմն ձեռնարկած բարեկարգութիւններն աւելի ընդարձակ հիմանց վրայ դրուած ըլլային, և՛ դաւառական պաշտօնէից մէջ անձեռնհաս և մղբուսնդ անձնիք չգանուելով՝ անբնդհատ գործադրուէին. նա մասնաւոր՝ եթէ արգէն բամբասուլ բնիկները պաշտօնէութեան կոչուած չըլլային, որք չայ ժողովուրդը ճնշեալ, տկար և աղքատ սրահելու բնական հակամտութեամբ՝ միակերպ ազէտ են թէ երկրին և թէ մեր ժաշկոյգին. և եթէ երկրին բարիքը խորհող և կրօնական ու քաղաքական անխորութիւնն իրապէս ի դորձ դնող ձեռնհաս պաշտօնակութեան ենթարկանցանայ պաշտօնակութեան ենթարկուելէ ազատ մնալով՝ իրենց ձեռք առած բարեկարգական միջոցները շարունակել կարենային :

(Այս կարգի պաշտօնէից աղաքամբռութիւնը միշտ իւր արգելիչը տուած է, և Պատրիարքարանի արձանագրութեանց մէջ ալ իւր հետքերն ունի : Ս. Պատրիարքի մասնաւոր գրութիւնք իսկ բաւական եղած են՝ արգարակորով պաշտօնէից՝ կարեւոր խնդիրներ կարգարբելու և զրկելոյն հատուցումն ընելու :)

2. Եթէ Վիլայէթի, Մութապարըքութեան և Գայմագամութեան Արբուսի ժողովոյ կողմութիւնն աւելի ժողովը-

դեան վստահութիւնը զբաւելու եղանակաւ կատարուէր, անոնց անդամաց բաշխումը՝ տեղւոյն բնակիչ զանազան Ազգաց թուոյն համեմատութեամբն ըլլար, և չայ անդամաց ընտրութիւնը մեր Ազգային Գաւառական Վարչութիւններէն ծագումն առնուր :

(Իրերբազդ եմք բտելու թէ՛ վեհափառ կայսեր իրապէսով մեր Ազգին չնորհեալ Սահմանադրութեան համաձայն՝ մեր Ազգային Գաւառական Վարչութիւնք՝ մինչև իսկ Գիւղահանք սահմանադրապէս կազմակերպեալ և ժողովրդական քուէարկութեամբ ընտրեալ ըլլալով, ժողովրդին համարատու են և բոս այնմ անոր վստահութիւնը լիովին կը վայելեն :)

3. Եթէ մեր Գաւառական Ազգային Վարչութեանց և Ս. Առաջնորդաց առ Տեղական կառավարութիւնն ուղղած խնդիրներն ու գիտողութիւններն աւելի լըջօրէն նկատողութեան առնուէին տեղական ատեաններէն, որով ի Պօլիս զանգասներ տեղալու և Պատրիարքարանին ու թ. Գրան այսչափ տաղնայ պատճառելու տեղի չմնար :

4. Եթէ Գրիտանէից վկայութեան կնճառոտ խնդրոյն լուծման դանձ ամենադիւրին եղանակն ի դորձ դրուէր, այն է՝ Ոչ-Մահմետականաց բոլոր առեւտրական, ոճրագործական և կալուածական դատերն ամեն սղարագայի մէջ նիզամի ստեաններուն առջև դատուէին :

5. Եթէ՛ տեղ տեղ բռնացող Գրգերն, Աւշարներն ու Տէրէպէյի Թուրքերն իրենց որջերէն հեռացուցուելով պատժուէին, և ապստամբ վրանաբնակները հպատակ գիւղաբնակներ դառնային. եթէ չայ հողագործին յախշտակեալ արտ, կալուած և այլ սեպհականու-

թիւնքն իրենց վերադարձուէին, և զանի՛ կեդեքող ձեռքերէ, արոյ ծանրութենէ և անիրաւ պահանջումներէ զերծ պահելով, հոգ ունենալու իրաւունք, աշխատելու դիւրութիւն և ճակտին քրտանց արդիւնքը վայելելու աղատութիւն արուէր իրեն :

Այսու ամենայնիւ մեծայայտ եմք մեր նորագասկ Օգոստափառ Սուլթանին հայրական ջանից և հոգածութեանց վերայ . քանզի այս Վեհապետն երկրին ազէտքը մասնանկշ ցոյց կուտայ իւր բաբենչան Խաթիբին մէջ, ըսելով թէ՛

Ներկայ սագևարայից յիճանկն օրինաց Թերի գործարարութենէն եւ վարչական գործոց մէջ իւրաքանչիւրին անձնական հաճոյից իրտե կանոն բռնուէլն յառաջ եկած է

Եւ թէ Այսուհետեւ կարող եւ ձեռնհաս անձիկ պաշտօնի պիտի գործածուի . . .

Թէ՛ Անկն աշխատի պաշտօնատեղ պատասխանատու պիտի լինի

Եւ զարձեալ թէ՛ Մեր դաստիարակաց տակալն անհաստիակ իրաւունքներն ապահովելու կարող չըլլալն՝ օրինաց կանոնաւորապէս եւ յարատեւութեամբ չգործարարուէլն յառաջ եկած է :

Բարձրէն եկած այս խօսքերուն յուսողիլ՝ քաղցր է մեզ հաւատալ թէ՛ ապագային մէջ այլ եւս հարստահարութեանց այսպիսի հաւաքածոյներ պատժատուելու նիւթ չլիտի ունենամք : Վասն զի Բ. Դուռն ի հարկէ մեր վերոյիշեալ ինքիւրներն այս անգամ աւելի ուշով նկատողութեան պիտի առնու և

փութով դործադրէ : Անոնց գործադրութիւնն՝ ամեն տեսակ զեղծմանց և հարստահարութեանց աղբիւրը ցամաքցընելով՝ գաւառայի Հայուն ինչքը, պատիւն ու կեանքը պիտի աղատէ, ինչպէս և երկիրն յառաջիմուտեան շարժին մէջ զնելով՝ օր քան զօր պիտի բարգաւաճէ զայն և հարստացընէ :

Հայ Ազգն՝ իւր տառապանաց բարձմանն անկալու՝ վերադառնալ միջոցները կառաջարկէ, վասն զի արդարութեան և հաւասարութեան չնորհն անխտիր վայելելու իրաւունք ունի, թէ Մահմետական և թէ Ոչ-Մահմետական միւս հպատակ Ազգաց չափ : Վասն զի Հայն իւր դարաւոր հաւատարմութեան անժխտելի փորձեր տուած է անդադար Կայտերական Կառավարութեան, Հայն՝ իրեն զբժուած սահմանին մէջ՝ ամեն կարելի ծառայութիւն ինքնայարդօր մատուցած է միշտ Օսմանեան Պետութեան . և վերջապէս Հայն՝ իւր ապագայն այս երկրին ապագայն մէջ կը վնասուէ, և իւր ամեն ինդրածն իրեն և երկրին միապէս օգտակարն է, համաձայն իւր Օգոստափառ Վեհապետին բարի գիտաւորութեանց :

Ձեր Յանձնախումբն, իւր պաշտօնն այսպէս կատարելով, կաղաչէ որ եթէ երբէք իւր տեղեկագրին մէջ թերութիւնք նշմարէ Ազգային Ժողովրդ՝ ներդրամիւ լինի, ինկատի ունելով որ սոյն գործին համար սահմանեալ ութօրեայ կարճ միջոցը ժամանակ չէր թողուր նիւթապէս ասկից աւելին պատրաստելու :

17 Սեպտեմբեր 1876 :

Ստորագրութիւնք

- ՄԱՏԹԵՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ, Ասեմապէ
- ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
- ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՔԱՆԱՆՅ ՄԿԵԱՆ, Պօթիբկն Փոխանորդ
- Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՁԵԱՆՅ, Տեղեկաբեր
- Յ. ՄԵՐԵԷՍ-ԳՈՒԼԻ, Ասեմապիբ
- Տ. ՓԵՏՏԻՍԱԼՅԱՆ
- Կ. Ս. ԻԻԹԻՒՅԵԱՆ, Խմբագիր Մասիս լրագոյ

ՄԲԱԶԱՆ ՆԱԽԳԱՀ. — (Հորային իրեր) ից ցանկը կարդացած միոցին ընդմիջելով ձըւմարտը խտտութիւնելու համար պէտք է յայտնել թէ հողերը Տէրութեան թափու ընել տըւած միջոցին, երբ ամեն կողմէ զանգատներ պիտան տեղալ, մեր այս ցանկը շինելով մատուցան Գրտան, և այն հողային խնդիրներն մէկ քանին կարգադրուեցան. բայց մնացեալ մեծագոյն մասը տակաւին չէ՛նք և քննութեան տակ են: Կերելի որ յանձնախումբը կարճ միջոցի մէջ իր տեղեկադիրը տալու պարտաւորեալ ըլլալուն չէ կրցեր այս կէտը քննել: Բայց շտապագոյն իրեն ըրած ըրվալու և ճշմարտութենէ չհեռանալու համար պէտք է ճշլել զանոնք:

Երեսուցի Սրբազան Նախագահը Տիրութեան կերտի կուսակալութեան քննիչ Սամիս պէյի ղեկը կարդացուած միջոցին՝ ընդմիջմամբ մեջոց թէ նոյն ատեն տեղոյն կուսակալ Քիւրտ Խանյիլ փաշան պաշտօնանի ընել տուած է Պատրիարքարանը: Ետև տակտեղեալ կնոջ համար թէև տեղեկագոյ մէջ հոյ է ըսուած է, բայց ստուգուեցաւ, ըսաւ, որ նա յոյն է եղեր:

Տեղեկագոյն ընթերցումն աւարտելէ ետև, չնորհակալութեան ձայներ լուեցան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հարստահարութեան նկարագրութիւնը լսելիք, տեղեկագոյն մեր վրայ ըրած ազդեցութիւնը սարսափելի է. ա՛մեն ալ կղզամբ որ մեր գաւառաբնակ ազգայնոց կրած հարստահարութիւնք այն աստիճանի հասած են՝ որ անոնց հուարածոյն ընելու համար սցաշափ մեծահատոր գործ մը ընել պէտք եղաւ: Լսելիք նաև որ այն հարստահարութեանց դարմանին համար Վարչութեան կողմէն բարդիւնեով խղիղ եղած են Բ. Գրտան: Եւստեր նախամըրը արգարտակն կըսէ որ ՎԵՆ. Կոյսեր կուսակալութիւնն իր բարձր խնամոց հաւատին չնորհած է և Բ. Գրտան ալ չէ զղացած հարստահարութեանց բարձման պէտք եղած հըրամանագրերը: Բայց գաւառական սրտածնելի նա մանաւանդ ստորնագրուին պակիրութեան

սրտածառաւ մեծագոյն մասն հրամանաց անգործադրելի մնացած են: Յուալի է որ սպայիտ խնդրոյ մը վիճարանութեամբ զրաղիլ սարտաւորած ենք, բայց չենք կրնար ուրիշ կերպով վարուիլ: Աղղը ցուեր ունի, մեր սարտքն է անոնց քննութեան և դարմանին ու ղ ղենլ, ղի այս Ժողովն երեսփոխանական է և իր այն զԱղղն կը ներկայացնէ. բայց արդարութենէ ալ չխտորելու միծ խնամք տանելու ենք. պէտք է որ իրերու միճակը ճշմարտագն երևան գայ, և ինչպէս Սրբազան Նախագահն ըսաւ, տեղեկադիրը սխալ տեղեկութիւններէ և չտիրութեանց ցութիւններէ կատարելապէս ազտ ըլլալու է. յանձնախումբն այնքան կարճ միջոցի մէջ իր տեղեկադիրը պարտաւորած է, որ եթէ մանր պակասութիւններ ալ ունենայ՝ ներելի է, և շատ ղիւրին է անոնք կրացնել. ինչ որ ալ ըլլայ՝ մեր տուալին սարտքն է յանձնախումբին շնորհակալութեան քուէ տալ:

Ժողովն Առեւտրայեւ փաշային հրահրման համեմատ միահատուէ չնորհակալութեան ՔՈՒԷ տուաւ յանձնախումբին:

Տ. ՄԱՏԹԷՍ ԵՊԻՍԿ. (Առեւտրայեւ Յանձնախումբին) — Ժողովն չնորհակալութեան ցոյցէն զգածեալ կը յայտարարեմ թէ Յանձնախումբն իր սարտը կտառեց:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երեսուցիական տիները քաջ զխոն թէ խնդիրն այս Ժողովին մէջ հարցումն մը ծագում առաւ, որով կը հարցուէր Վարչութեան թէ հարստահարութեանց բարձման մասին նոր ու աղաւ միջոցներ ձեռք անուած են: Սրբազան Պատրիարքըն իրեր Արեւ Վարչութեան պատասխանեց այն հարցման և ուղեց որ այս խնդիրն աւելի ևս յուզուի և միճարանութեան նիթ լինի Աղղային Ժողովոյ մէջ: Ժողովը լսեց Սրբազան Պատրիարքին տաւջարիւթիւնն և անցեալ նստին՝ ուր դժբախտաբար չիրցայ ներկայ զԵրեսուցի, յստուկ վիճարանութիւն բացուեր է, որոյ արդիւնքն է այն յանձնախումբին կաշմութիւնն՝ որ այսօր իր տեղեկադիրը բերած է. և որովս ղի չձագրովն խտրելը և չըրուինք ձեւ.

Կուճանցն, ներքեցիք ինձ բացատրել թէ ի՞նչ պիտի
 արհատանք այս տեղեկագրին և թէ ի՞նչ զեղ
 և դարման կայ մեր սաջև մտածելու և ի դօրծ
 դնելու առաջարկեալ խնդրոյ նկատմամբ: Ի՞նչ
 հասկացած լի նայելով՝ հարստահարութիւնք կը
 գործուին մեր արեւնակոց վրայ՝ ի դաւառս, և
 թերեւս ամեն տեղ. ասոնց բարձրանը համար
 Աղբային վարչութիւնն ամեն միջոց ձեռք առն
 ուած և պէտք եղած դարմանները Բ. Գոնին
 խնդրած է: Այս մասին կէտ մը կայ որ կար
 ծեմ մտացուած է յանձնարարի տեղեկագրին
 մէջ, այն ալ եւ լրացում. մեր Սրբազան Աստ
 ւիարքն շատ անգամ բերանայի ալ միջնորդու
 թիւններ բրած է առ մեծամեծս, և վերջնակց
 իւր ձեռնհասութեան ասշխնին մէջ ինչ որ կա
 բերի և և ներքի՛ն ամենն ալ կատարած է: Իսկ
 Էտաւարութեան գաղով այն ալ իւր պարտու
 կոնութիւններն անտես թողած չէ. Աետու
 թեան գլուխն՝ այն է մեր Ահապեան իւր խոթ
 թեքովն ընդհանար օտանկոց հասարակցի
 աղաքութեան և անդրբութեան և յառաջողի
 մութեան ալ համար բարձր հրամաններ շնոր
 հած է, Բ. Գոնն ալ իւր կողմէ պէտք եղած
 դարմաններն հրամանադրելէ ետ մնացած չէ.
 Թէև, նախարարութիւնը յամախախտութեան
 թեան ենթակայ, շատ անգամ միևնույն բրածը
 միտին ձեռքով աբուելով, սակայն մեծ մա
 սաբ հարստահարութեանց բարձրան հետամուտ
 պէտք եղած դարմաններն այս նպատակին հաս
 նելու համար հրամայելէ դադարած չէ: Այս
 կերպով մեր գանձաւորները կերթան կը գտնեն
 այն ապիկար պաշտօնակալները, մանասնեղ
 ստորագրոյնները, որոնք տէրութեան բարի կա
 մայ և հայրենակցին դիտարութեանց պատաս
 իանելէ հետք են. մենք չենք վարմիր համար
 ձախօրէն խտուովնել զայս. վրասն զի նոյն խի
 Ահապեան Սուրբանք բացարձակագլս յայտա
 բարած է իւր խարբերու և մէջ և սպեղանիներ
 ցոյց տուած է երկրին ամեն միջոցը բաժնու
 Հիմա քանի որ Սրբազան պատրիարքը թէ զը
 բով և թէ բովն անձամբի աշխատած է Աղ
 զին բարբութիւնք ձեռք ձգելու, հարցնելք
 Կորին Սրբաբութեան թէ արդեօք բան մը մը

նայած է տակաւին ընելու, և թէ մեր կողմն
 իրեն աջակցութիւն ընելու պէտք կայ. կապ
 չենք որ ինք իւր բերնով յայտարարէ և մեր
 անձուիրութեան կոչում ընէ, և թէ ստուգի
 բան մը կը պահի իրեն և հարկ կը լայն պահան
 ջել. որովս զի անով միայն դողովնք և պարտոյ
 բացազանչութիւններով ժամաղանձառ ջըռանք:
 ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Կըրէն քանի մը
 անգամ ըսած եմ, նորէն կըսեմ որ իմ կար
 դութեան ասհմանին մէջ և անոր քան զիւ
 բողութիւն իմ խի գոցեր խօսեր եմ Տէրու
 թեան նախարարաց. այնպէս որ ասիէ ասելի
 բան մը ընել կարելի չէր: Աը բողձայի որ մեր
 գաւառացի հայերն ձայնակցելին և պատասխա
 նելին մեր ջանիքը. բայց ցաւ է ըսել որ անոնք
 հակառակ մեր այս բողձանայ՝ առ աշի և չի
 տեմ ուրիշ ի՞նչ պատճառներով իրենց քան
 գտաններ երբեք կուրանան և զմեզ կը տան:
 Աեք ուրիշ բան մ'ալ բրած ենք՝ որ միշտ
 հիմա տեղի ունեցած չէր. Յունաց Ս. Աստ
 ւիարքն ալ ուզած է ընկերակցել ինձ հաղբային
 խնդրոյն համար արտաքին գործոց Աշտուհէին
 զիմելու. և հոն խօսած տուննիս միայն
 բացարած ենք որ եթէ Տէրութիւնն այս մեծ
 խնդիրը կարգադրէ, արբանի դանձու՛ւ ալ մե
 ծապէս օգտակար պիտի ըլլայ. արտաքին գոր
 ծոց Աշտուհէայն մեր ըսածներու ուղեյն թա
 վանցելով խտտացաւ՝ Տէրութեան արտաք
 կարգի դրողմանց վերջանալուն՝ պէտք եղածն
 ընել: Նախարարութեան հետ իմ հանտա
 զրկեց խօսակցութեանս տարկայ եղած նի
 թեան ասոնք են. ըսած եմ թէ Հոյս պղծ
 այս տէրութեանն ցատ տէրութիւն չճանչար.
 ըսած եմ թէ մեր Սըրբն աշխատասեր և մա
 կող ժողովուրդ մ'է, և եթէ խաղաղ ու ան
 դրոր վիճակի մէջ մտնէ, հայրենիքը ծաղկեց
 նելու և Տէրութեան երկիրները չենցելու և
 տէէ կըլլայ: Նախարարութեան ալ սիրով ուն
 կըն դրած է այս խօսքերու և համազմանի
 բաւուճք տուած է. մաղթենք որ Տէրութեան
 ունեցած ծանր հոգիքը վերջ գտնեն, որպէս զի
 ժամանակ ունենայ մեր յոյսերը պտուիելու և
 մեզի օղնելու: Սըր, ներկայ պարագաներու

փափկութիւնը չնկրէր երկարաբանութիւնները. ներ այս կէտերուն վրայ. սկեք է կատարեալ խոհեմութիւն ունենալ. ուստի եթէ Ժողովը կը հաճի, կարճ կապելով յանձնեցէր այդ տեղեկագիրը Վարչութեան, որ իւր ստորական ջանքը շարունակէ և սկեք եղածն ի գործ դնէ, ինչպէս մինչև ցարդ :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խնդրոյն գրութիւնը կատարելագոյն հասնուեցաւ Սրբազանին խօսքերէն. Նորին Սրբազնութիւնը որիչ բան չը խնդրեր մեզնէ, բայց եթէ խոհեմութիւն ու վստահութիւն. ուստի զիտանը պատրաստ է խօսիլ ուղղ առնանարանից խօսք տալ կարգաւ, խնդրելով միայն որ Սրբազանին պատուէրը յարածամ մարքերմուն տաջև ունենալով ընեն իրենց ատենախօսութիւնները :

ՀԱԼԱՃԵԱՆ Բ. ԷՃ. — Կառաջարկեմ որ յանձնախորհրդին տեղեկագիրը տարւի և երեւոյն խանայ ցրուի, որպէս զի խորարնչիւր որ զայն սերտեալով կարաջ ԸԼԱՅ վիճարանութեան նիւթ գտնել :

ՔԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՃ. — Դատ բան կու գէի խօսիլ այս խնդրոյն վրայ. սակայն յարգելով Սրբազան չոր պատուէրը, կառաջարկեմ որ յանձնախորհրդին տեղեկագիրին եզրակացութիւնը քուէի դրուի :

ՊԵՇԻՐԵԱՆ Ա. ԷՃ. — Տեղեկագիրին մէջ նշանակեալ թէ՛ Պատրիարքարանի թագրիրնեւ բաւ և թէ՛ Բ. Գրանէն եկած գրերուն տակ ստորագրութիւն չկայ, կառաջարկեմ որ սկեք եղած ստորագրութիւններն ալ դրուին :

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՃ. — Բախտամանտն էՖէնտի տառաջարկութիւնը կիրինեմ յանձնախորհրդին տեղեկագիրին եզրակացութիւնը քուէի դրուելու մասին, և կյաւելցնեմ որ յանուն Սղգային Ժողովոյ մատուցուի Բ. Գրան :

Տ. ԽՈՐԵՆ ՎԱՐԴ. ԿՐՈՅԵԱՆ — Կմայնակցիմ Բրիտանոստոր ԷՖէնտիին տեղեկագիրը յանուն Սղգային Ժողովոյ և չէ թէ՛ յանուն Վարչութեան մատուցուելու համար :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՃ. — Ատենագետ փաշան շատ աղէկ բացատրեց. ինչ որ կելրու յանկան կառավարութեան կողմէ խնդրուեր է,

և ինչ որ պատուէրներ սկեք էր տրուել այս պարագաներուն մէջ, ամենն ալ եղեր ընցեր են, և գործն եկեր մնացեր է երկրորդական և երրորդական պայտուէից, որոց զով հրամայ. ուսած ամեն գործուն անգուտ մնացեր են :

Այս տեղեկագիրին պարունակութիւնն որ հաս կարգացուեցաւ, շխարձուի թէ միայն Հաս յատանի համար է. Օսմանեան պատմութիւնը կցուցնէ որ ամեն տեղի համար է. սակայն մեր Սղգն երբէք տպատարութիւն ըրած չէ և չընէր, մեր բոլոր ըրածը խնդիր է, խնդիր զըրով և բերանացի, ինչպէս ախարջ ամենայն կիկոյէ : Մենք այժմ միայն մէկ պարտք մտնինք կատարելք, ըստ որում Օսմանեան կառավարութիւնը բարեկարգական խնդիր ձեռք առած է. կառաջարկեմ որ Սրբազան Հայրը պարտաւարութիւն յանձն առնու խնդրել Օսմանեան կառավարութիւնէն, որ Հայաստանի մասն ալ ուշադրութենէ չվրկուցնէ, ինչ որ տոնութիւններ որ ուրիշ հարտակ ազգերը սկտի վայելն, մեք ալ անոնց հաւասար վայելներ մեզնէ նուաղ տառապեալ ազգայ համար ԸԼԱՅ շնորհումներուն մէջ խնդրենք որ մեր ազգն ալ չհիսցուի :

ՄՏԲԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ — Օղգն էՖէնտի ըստն իրատայի է, և ես պարտ կհամարիմ մասնադատուելն պատասխանել իրեն թէ ճիշդ իւր ըստնն սկս խօսած եմ որդէն նախորաւութեան, որպէս զի այն արտօնութիւններն որ պիտի տրուին որիչ ազգայ, մեր Սղգին ալ տրուին տնդատառաւ :

ՓԱՓԱՋԱՆ Ա. ԷՃ. — (Տեղեկագրեր յանձնախորհրդին) Յանձնախորհրդին տեղեկագիրն Օղգն էՖէնտիին տառաջարկութեան ոգին՝ զոր Սրբազան Հայրն ալ կրինց, պահած է. միայն առաջին ընկերացումն էր որ մտիկ ըրիք, և հարիւր մէկ ընկերացմամբ կարելի չէ ուղղն թափանցել. երբ տարագրուելն ետև վերտոմն կարգաք՝ սկտի տեսնէր որ այդ տառաջարկութեան ոգին կայ երկրին թէ մասնախորհրդան և թէ ոչ մասնախորհրդան ազգայ չափ Հայ ազգն ալ իրատուք ունի արտարութեան և հասարակութեան շնորհ, անխտիր վայելելէ :

Գառով Պէշիբեան էֆէնտիի դիտողութեան սր ըսաւ թէ թաղերնբնուր և Բ. Գրան գրու թիւններու սակ ստորագրութիւնները սէտք է դրուին, այդ ալ յանձնախումբին ուշադրութենէն վրկաւած չէ, և զանոնք խնդրած է զիւսնու տունէն, միանգամայն հրահանգ տուած է զիւսնու տանն որ սյուռհեաւ արձանագրութեան սուան րայ մէջ նշանակեն նաև թէ թաղերն ստորագրող Պատրիարքին և թէ Բ. Գրան հրամանագիրն ստորագրող նախարարին անունները :

Սոյնպէս դիտողութիւն եղաւ թէ տեղեկագիր մանր մուր սպահատեթիւններ ունի, կարելի է . միայն թէ յանձնախումբը սէտք եղած հետազոտութիւն ընելու չէ դանդաղած . բայց օրինակի համար, ընդհանրասպէս զայսո՞ր հրամանագիրներէն ո՞րը գործադրուած և ո՞րը չգործադրուած ըլլալը չըրոյնք հասկընալ . քանզի Պատրիարքարանն այս մասին ուղղակի անշեկուծութիւն չունի :

ԻՌԹԻՆՃԵԱՆ 4. ԷՖ. — (Անդամ յանձնախումբի) Յանձնախումբը մեծ աշխատութիւն գտնէց զայսո՞ր հրամանագրերուն պատասխանները գտնելու՝ բայց չգտաւ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Եսիս և առաջ Ատենապետ փաշային ըսածը կը կրկնեմ թէ խորին և տխուր տպուտորութիւն ունեցաւ մեր վերայ այն տեղեկագիրն՝ որ մեր եղբորայ կրած ցաւերը կը նկարագրէր. որ մեր եղբորայ կրած ընդհանուր Այոյսութեան վիճակն է . նոյն խի Այոյսն ու նախարարութիւնն այդպիսի եղծմանց գոյութիւնը կը խոտովանին, զորս հոս կրկնելն աւելորդ և անօգուտ է : Մերեցեք որ ես ալ բան մը ըսեմ . այս օրուան օրս Մրեւելին մէջ տեսնուած տաղանային նմանը երբեք տեսնուած չէ . այս տաղանային երկու հոսանք դուրս ելած են . մէկ հոսանքն այն է որ Այոյսութեան դուրսը կը զարնէ և կրտէ թէ մահիկն ու խաչն իրարու հետ չեն համաձայնիր, ուրեմն բաժնեցեք

ՁԱՏԵՐ. — Կը բողոքենք ատենարանին խօսքերուն դէմ, որ վիճարանութեան սահմանն զուրս են :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մի՛ ընդմիջէք . թս.

չէք որ Ատենապետնիդ իր պարտքը կատարէ՛, Իվանը կը նշուարէր որքէն՝ որ Նարեան է . Գէնտի քաղաքագիտական նկատողութեանց մէջ կը մտնէ, ուստի զնա աղբային փորսկն հրուարելու համար ո՞չ ձեր յողբոսնոց կարտուութիւն ունի և ո՞չ խի զինքն ի խնդիր կը խելուր . բաւական է որ իր խոհեմութեանը կոչումը անէր, նա գիտէ իր խօսից սահման դնել :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — (Դարձուտիւնով) Գիւրին է մտկարբել թէ այդ դրութեան հետեանքը սը կերթայ . առի Այոյսութեան կիրճանմանը զուսղող թէ՛ձամտոց ի գործ դնելու զործ միջոցն է : Միւս հոսանքն ալ կրտէ թէ դրութիւնը փոխենք . այն դրութիւնն որ մահ մշտականներն իր տիրող աղբ կը ներկայացնէ՛ : Սրդ՝ մեր իր շայ աղբ՝ այս երկու հոսանքներէն ո՞րուն պիտի հետեւինք . հայրենասիրութիւնը ու մեր շահերն խի կը դարտուարեն զմեզ անշուշտ երկրորդ հոսանքին հետեւելու վասն զի սնոր մէջ նաև կը կենայ մեր վրկութիւնը՝ քանի որ նոր բարեկարգութիւններ պիտի գործադրուին : Այս տեսութեամբ Օգսէն էֆէնտիին առաջարկութիւնը իրաւացի կը գտնեմ . բայց փոխանակ անօգուտ աղաղակներու, զիմենք Տէրութեան, ինչպէս վտահոտութեան արժանի որդի մը կրնայ դիմել իր սիրելի հօրը, և ցուցնենք իրեն թէ ի՞նչ են այն պայմանները, որոնցմով Հայոց աղբը կարող ըլլայ նոր դրութեան մէջ իր ցաւու հիմնական դարման մը գտնել . իրիւր քաղաքագէտ մտածելով, մէկրի ձգենք հիմա մուրտանդ քրտրին գործած ո՞՞՞՞րներուն խնդրելու և հեռի կենանք այնպիսի ջանքերէ՛ որոնք զմեզ առաջին հոսանքին մէջ կը տանին կը ձգեն : (Ընդմիջուաներ) Իմ առաջարկութիւնն ուրիշ բան չէ . նոյն խի Օգսէն էֆէնտիին առաջարկութեան կը յարմար :

ՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Տեարք իմ, յարգելով ինձմէ՛ առաջ խօսող ատենարան էֆէնտիներուն այս խնդրոյն վրայ ըրած դիտողութիւնները, պարզասպէս կէտ մը յառաջ պիտի բերեմ, որ դեռ չը շօշախուեցաւ, և որոյ վրայ ժողովին ուշադրութիւնը կը խնդրեմ : Երբ նախ խնդրեց նոտին այս խնդրն երևան ելաւ, և

Կրք Ժողովն յուզել ուղեց թէ Վարչութիւնն ինչ նոր դարմաններ ձեռք առած է, այն առնեն Վարչութեան կողմէ վերջին անգամ Մեծ Եպարզութիւն մատուցած Թաղարկի մը պատճէնը կարգադրեցաւ. բայց Ժողովն առանց ուշադրութիւն մատուցանելու՝ հարեանցի և եթէ նայեցաւ այդ թագրիւնն : Ես կրեմ՝ որ քանի որ Վարչութիւնն այն թագրիւր մատուցած է և մեր յանձնախումբն ալ իւր տեղեկագրին մէջ արդէն շջակած է այն կէտերը՝ որոց վրայ Վարչութիւնն այդ վերջին թագրիւր հիմնած է, այսօր մեզի ուրիշ բան չը մնար ընել, բայց եթէ գաւառական հարստահարութեանց խնդիրը Վարչութեան կողմէ խընամով ուշադրութեան առնուած և դարմանելուր Աստուածութեանն խնդրած լինելուն համար շնորհակալութիւն յայտնել Վարչութեան, և մեր յանձնախումբի տեղեկագրին ալ դիմել իրեն՝ որ անոր եղբարկայութեան համեմատ պարտու պատշաճն ի գործ դնէ :

ՓԱՊԱՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Տեղեկարեր յանձնախումբին) Յանձնախումբին կողմէ արարտ կը համարիմ Ժողովին յայտնել թէ Նուրեան էջինն ախի այն ակնարկութիւնն՝ որով հասկըցնել ուղեց թէ խաչը մահիկին հետ կրնայ միարանիլ յանձնախումբը նկատողութեան տաած և շջակած է զայն իր տեղեկագրին վերջարտնին մէջ, բայց ո՛չ ի մի ձորման դաղտարին հետեղութեամբ, այլ մեր Սղոն ալ Օսմանեան դրօշին ներքև իրը Հայ աղքատներու թէրութեամբ :

Գաղով Եւսուֆեան էջինն ախի այն առաջարկութեան, թէ Վարչութեան յանձնուր այն տեղեկագրիւր. յանձնախումբն ալ նոյնը կատարելով, բայց Վարչութեան յանձնել հարբուսահարութեանց վերաբերեալ թէ առաջին և թէ այս երկրորդ տեղեկագրերը, զանոնք Բիրան մատուցանելու համար :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Ես՝ Ալգային ժողովը կողմէ կարգեալ յանձնախումբին տեղեկագրին մէջ աւելի բաղադրադատութիւն տեսայ բան թէ Վարչութեան Խառն ժողովը կողմէ մատուցեալ վերջին թագրիւրն մէջ : Յանձնախումբն տեղեկագրին ամբողջապէս կընդունիմ, բայց

այն թագրիւրն համարած չեմ՝ և կը բաղադրեմ անոր դէմ :

Այս միջոցին Ատենայեալ փառն բնն և լու թողով իր սխումբ երբորդ տեսնապիտ Եւսուֆեան էջինն կիմ՝ վասն բացակայութեան երկրորդ ատենայեալ Բուստիանեան էջիննի :

ԱՍԱՆԵԱՆ Ս. ՓԱՅԱ — Խօսք ուղեցի խնդիրը վերջանալու նկատմամբ պատճառարան եալ օրագրաբ մը տառադարեալու համար . խօսքին կարգն ինձ եկաւ և ահա առնիլ բնն երայ : Ժողովական կամ բեմական ստիպութիւն է որ երբ կարեւր հարցում մը կըլլայ Ժողովին մէջ, յետ վիճարանութեան, պատճառարանեալ օրու կարգով մը նոյն հարցման միջադէպը կը գոյնն : Երբ յուզած հարցման նիւթը հարստահարութեան խնդիրն է, և աղգային հարստահարութեանց համար մեր խորհրդարանին մէջ կրնանք վիճարանիլ, վասն զի Սղոն մերն է և մենք Սղոնն . խի այս առիթը Տէրութեան վիճակը խոյզ և խնդիր ընելու տէրը չունինք . Տէրութեան վիճակին ինչ որ է, մեզ այժմ հարցունող էրայ . մեզի տէտը երածն այս պարագայի մէջ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ ստոյգ տեղեկութիւն քաղել և գիտնալ հաւատեալ թէ մինչև ս'ը կը տարածին մեր վերքերը, և անոնց դարմանը որոնել : Շնորհակալ ենք մեր յանձնախումբին որ ծառայութիւն ըրաւ մեզ և իր քննութեան արդիւնքը տեղեկագրով մը բերաւ . թէ և ըստեցաւ որ այդ տեղեկագրին մէջ մանր մունր պակասութիւններ կան . և Սրբազան Պատրիարք հայրը մասնաւորապէս տեղեկագրին ընթերցման տակն ինչ ինչ դէպքեր մատնանիլ ցուցայ, ուրանք կարգադրեալ են որդէն . այստ ամենայնիւ այդ մանր մունր թերութիւններն ուղղուելով կրնայ տեղեկագրիւր կատարելագործուիլ և այնպէս տարագրուիլ

(Բնդմիջումներ — ո՛չ ո՛չ տեղեկագրին ամբողջ է, սխալ չ'ունի) :

Ես ընդմիջուեալուն կրեմ՝ թէ այդ խօսքերն ինձ թող չ'ընեն, ևս չեմ գիտեր, Սըրբազանն է առարկողը . անոր համար հարկ է յարաւուն նոյն խի յանձնախումբին՝ ճշգրտ տեղեկագր

րին նոյն կէտերը տարզուելին տառջ ։ Այսու հանդերձ յանձնախումբին աշխատութիւնը քննահատող և չորհրդակցութեան բուէ տառջարհողին ես էի, և չեմ գըջար բրածիւն ։ (Գարծեալ ընդդէմ Օգոստին և Քրիստոստոտեր էիէնտիւնեալու կողմէն որք կը մերժեն անշիկագրոյն որրադրութիւնը « մենք տեղեկագոյնի քիբը սորջը չենք կտրել տար » ըսելով ։)

Ուստի քանի որ յանձնախումբին իր տեղեկադրին մէջ մի առ մի ցուցած է Ս. Հոր կողմէ կըսած ամեն ջանք և միջնորդութիւնք հարստուհայութեանց բարձման մասին, և մինչև իսկ պատրիարքարանի գլուխ թագրիւններն ալ օրինակած է, որմէ բացայտող կը տեսնուի թէ Սրբազան Պատրիարքին ինչ աստիճան աշխատութիւն թափած է այս խնդրոյն վրայ ։ քանի որ Աղգային Սահմանագրութիւնը կը տրամադրէ որ Աղգին իւր գործոց տնօրէնութիւնն Աղգային երեսփոխանական մարմնոյ պէտք է յանձնէ, և նա իրմէ ընտրեալ և կարգեալ Վարչութեան, որոյ գլուխ է Սըրբազան Պատրիարքը, որեմն ուրիշ բան չմար մեզ ընել, բայց եթէ խնդրել Սրբազան Պատրիարքին որ շարունակէ իւր պաշտօնական միջնորդութիւնը մինչև որ Աղգը Վեհ. Կոյսեր բարի դիտարարութեանց համեմատ կարենայ իւր բարեգործական հաստատութեան վայել զիւր յի և վիճակի մը հասնիլ ։ Նորին Սրբազանութեան կիմայ այս արգիւնքը ձեռք բերելու համար պէտք եղած անօրէնութիւններն ընել և աշխատիլ, և մեզ կրնայ Նորին Սրբազանութեան անկողնու ջանք ընել ։ Բայց ինչ կրնանք ընել մենք Ս. Հոր օժանդակութեան համար ։ Աստուծոյ դիմենք ։ Անգղիացոց մեծ ազգին օրինակին հետեւնք ։ անոնք ծանր պարագայոյն մէջ ընդհանուր ազօթք կը հրատարակեն սրբեալ ժամանակներ, և ամբողջ ազգը նոյն օրեր արթիւնք Ստառուածացին օգնութեան կը դիմէ ։ մեր ալ անոնց հետեւնք, և ամեն կիրակի մայրաքաղաքիս եկեղեցեայ մէջ մասնաւոր մաղթանք և աղօթիւք յաջողութիւն հայցեմք Ստառուածոյ մեր Սրբազան նախագահին, և անոր անպայման վստահութիւն բուէարկելով, անցնինք մեր օրակարգին ։

Այսուստիկ առաջարկութիւնս գրաւոր պատ-

րատուած՝ կը կարգեմ, (և կարգոց նետեալք)՝
 « Աղգային ժողովն իւր յանձնախումբի աշխատութիւնէն ցու է սիրտ տեղեկանալով թէ « տոկոսին հարստահարութեանց միջատակութիւնք կերելն Պատրիարքարանի արձանագրութեանց մէջ, և Սրբազան Պատրիարքին « իմանալով թէ ի թախանձանոց աղգայնոց » հարստահարութեանց բարձման և կենսոյ ըստացուածոց և պատուոց ապահովութեան և հաստատ պլոյց ուղանց ի Կոյսերէ շնորհեալ իրաւանց վայելման համար, Աղգային Վարչութեան կողմէն ամեն տեսակ խնդիր և պայտանք մատուցուած են արդէն Կոյսերական « Կատարութեան » ։

« Նորին Սրբազանութեան կը յանձնարարէ « շարունակել իւր պաշտօնական միջնորդութիւնը մինչև որ Աղգին վիճակը Վեհապատրիարքի գլխարկութեանց համեմատ իւր բարեգործական հաստատութեան արժանախոյնել և բարօրութեան վերածուի. և կ'որոշէ մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցեայ մէջ ամեն կիրակի մասնաւոր մաղթանք և աղօթք ընել Սրբազան Պատրիարքի յաջողութեան համար »

« Էւ իւր բարձրաշնորհ նախագահին անպայման վստահութիւն բուէարկելով կանցնի « իւր օրակարգին » ։

Սյս է աւստիկ պատճառարանեալ օրակարգի տառջարկութիւնս ։

ՄՐԱՍԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՋ. — Վստահութեան բուէն աւելորդ կը համարմ ։

ՓՍՓԱՋԱՅԱՆ Ս. ԷՃ. — (Տեղեկարքեր յանձնախումբին) Ամեն նեղ պարագաներու մէջ ամբողջ ապաստանին Պատրիարքութիւնն եղած է. ուր կը դիմեն, երբ դարձաններն անկէ արասելու ձեւին տակ խնդիր մը բոցել ջանան ։ Սյս անգամ ալ կը տեսնենք որ նոյն ընթացքը կը բաժնուի. բայց ըստ որում յանձնախումբին տեղեկարգին վրայ եղած անխորհրդութիւնները պատճառ կը բաժնուին. ուստի հարկ կըսուի մեզ Գոյնար հերքել ։ Յանձնախումբին ինչ որ գտաւ Պատրիարքարանի տուեմներուն մէջ հաստատուողար հատքեց, և ստանալներէն դուրս բան մը չընդունց. եթէ կան այնպիսի կէտեր՝ որ

կարգադրուած են , զանոնք խնդիր չենք բրած ,
 և միայն միւսները նշանակած ենք : Կարտագահ
 Սրբազանին բրած անորորութեանց վրայ չենք
 ուղեր խնդիր յարուցանել . վասն զի Յանձնա-
 խումբը խիստ կանխաւար ընթացք մը բռնած
 է իւր հաւարածոյին մէջ . տածկերէնկի դիւանա-
 քովը կկրտկի օրն անգամ աշխատացոյցին և
 իրեն աշխատակցեանց ասուարներուն հետ զէմ
 սու զէմ րազատելով . թէ որ գործադրուած
 սրբազանք նշանակուած ըլլային ասուարնե-
 բուն մէջ անշուշտ անոնք ալ կառուխին . . .

ՍՐԱԶԱՅՆ ՆԱԽԱԳԱՀ . — (Ընդմիջելով)
 Կէցիր որ ժամանակ չանցած արդեմ . հողային
 խնդրոց ցանկը՝ զոր խր մանրամասնութեամբն
 անցուցեր էք ձեր տեղեկագրին մէջ , ես ինքս
 սակոտեղ յուսած և ձեռքովս տարած մատու-
 ցած եմ նախորդ Մեծ ետարբոսին : Թէև
 յանուանէ չեմ յիշեր՝ բայց անանցմէ քանիև
 վրայ տնօրէնութիւններ եղած են . միտքս եկածն
 ըսեմ ձեզ . Այնպէս գաւառին վերաբերեալներէն
 չգիտեմ որ հողային խնդիրն էր այն՝ որչա հա-
 մար գաւառէն ինձ գրած էին թէ Գռնէն եկած
 հրամանագրոյն վրայ յարձուակեալ գետինը
 քիւրտիցն ստին և Հայոց ստին : Ասանկ շատ
 անզերու հողային խնդրոց համար սաստիկ հը-
 բանանագրեր դրկուած են , որոց և ոչ մէկին
 վրայ յիշատակութիւն չկայ ձեր տեղեկագրին
 մէջ : Այստէ հանդերձ ես իմ տեսակցութեանցս
 մէջ կրկին և կրկին ըսած եմ յայտնապէս նա-
 խարարութեան թէ ասանկ մասնակիցս տնօրէ-
 նութիւնները կամ կէս միջոցներն անբաւարան
 են մեր ընդհանար ծանուցեալ խնդրոյն լուծ-
 ման համար . մանաւանդ թէ տեղական քննու-
 թիւնները չեն ընդունիր ըսած եմ : Ես ամենեղ
 սակել նախանձակիտը իմ իրոց ճշդութեանը .
 և անոր համար ըսի թէ այնտիսի կէտեր եթէ
 կան , պէտք է ճշդել և սրբադրել :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս . ԷՅ . (Շարունակելով) Մի
 նախ այդ հողային խնդիրը չէ հարստաշարու-
 թեանց տեսակներուն մէջ հիմ բնողը . յանձ-
 նախանքն ուրիշ բաներ ալ հիմ բնեց՝ որոնք
 բնապէս բարւորման կարօտ են հարստաշարու-
 թեանց բորձման համար . ասիկ վատ՝ աս՝ ալ

կը յիշեցնեմ , ինչպէս մեր տեղեկագրին մէջ հո-
 ճային խնդրոց վերջը նշանակուած է . Բարձրա-
 գոյն Գուռը Ձեր Սրբազանութեան մատուցած
 հողային խնդրոց ցանկն ասանկեք ետև յանձնա-
 ժողով մը դրած է , որ սրան մը այդ հողային
 խնդրոց կարգադրութեամբն զտաղեր և յետոյ
 իր նիստերը դադրեցուցեր է . մեր չենք դի-
 տեր տակախ թէ այդ յանձնաժողովը հողային
 խնդիրներէն քանի՞ կտորը կարգադրեց կամ թէ
 կրցա՞ւ արդէօր բուն մը կարգադրել . վասն զի
 ի պաշտօնէ Պատրիարքարանի հարդրեալ ցարդ
 տեղեկութիւններ չկան այդ մասին :

ՍՐԱԶԱՅՆ ՆԱԽԱԳԱՀ . — Իմ ըստմս Գը-
 բան յանձնաժողովին վերաբերեալ չէ . սա է
 թէ՛ հողային խնդիրներու մասին տեղ տեղ հը-
 բանանագրեր դրկուեցան , և իմ տած տեղե-
 կութեանցս նայելով՝ յարձուակուած հողերէն
 մաս մը քիւրտերէն առուեր և Նորէն Հայոց
 տրուեր է . ասոր վրայ քիւրտերը կատուելով
 Հայոց ցորէնի կամ յարդի դէղերը կրակի տը-
 ուեր են : Այս մասնատրութիւնները ճշդեալ է
 տեղեկագրին մէջ , զի մի դուցէ յանձնակիւնին
 աշխատութիւնն ի դերս ելնէ . ա՞նտ այս է իմ
 ըստմս :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս . ԷՅ . — (Շարունակելով)
 Յանձնախառնքն այնչափ ուղղութեամբ բռնած
 է իւր գործն՝ որ ամենին անձիւր բուն մը չու-
 նի իւր տեղեկագրին մէջ . ուստի տարաձայ եղիք՝
 տեղեկագիրը հրատարակուած ատեն սղտի կէս
 մը չգործուիր դիտողութիւն ընելու . այլ միայն
 պիտի տեսնուի թէ թ . Գրան դրկած ինչ ինչ
 վճարման հրամանագրերն անգործադրելի մնա-
 ցեր են գաւառական սղտունէն ձեռք . օրի-
 նակի համար՝ Գաղտնաբի Շա՛հ Հիւսէյնի սկի
 պաշտօնանկութեան և ուրիշ տեղ պաշտօնի
 գրուելու համար վճարման հրամանագրեր կը
 դրէի ու չգործադրուիր . թէ որ գործադրուեր է
 ու Պատրիարքարանին իրոց չէ տրուեր , յան-
 ցանքը մեր չէ : Այս սովիւ սպորե կը համա-
 բիւմ շնորհակալութիւնս յայտնել ինչպէս սրբի
 Սրբազան Պատրիարքին, նոյնպէս իւր նախորդին՝
 Երթման Սրբազանին , որոց օրով Արարելեան
 մէջ առեանալը ի պաշտօնը վարած ըլլալով դի-

ուն՝ թէ հորտառհարութեան խնդրոց մէջ արի
 և ուղիք ընթացք մը բանած է . ինչպէս ներկայ
 տեղեկագրին կերևի . որ այն երկու Պատրիար-
 քաց թաղրիւնները կը պարունակի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Գլու ևս մկ քանի ա-
 տեւորաններ կան՝ որ խօսք ուղած են և բննի
 եղևուր համար անուննին արձանագրել տուած
 են . յանձնախօսին տեղեկագրին մկ քանի
 կէտերն ճշգրտելու համար զխոտղութիւն ը-
 րա Սքրտլան պատրիարքը . առիկա ի սկզբան
 սխալ հտակարարութեան և թիտակ ելաւ . բայց
 ի վերջը եղած խօսքերէն պարզուեցաւ և կար-
 ծեմ այս կէտին վրայ խօսքն սարուած է : Կը
 մնայ քուէարկութիւն ընելու կիսն որոշել . ԲԸ-
 շխարհութեան և թիտակելու մէջը յանձնախօս-
 րին տեղեկագրոցն բովանդակութիւնն ունինք , և
 մկ մ'ալ Պտեփան փառայի պատճառարանեալ
 օրակարգի առաջարկութիւնը . այս վերջինն իր-
 քն Սքրտլարք առաջ կանչիքի քուէարկութեան
 համար , այսպէս կը վարուին ամեն սահմանադ-
 րական խորհրդարաններու մէջ : Բայց ամենն
 առաջ՝ ըստ որում խօսիլ ուղղտ տեսնողաններ
 կան ըսի , պէտք է վիճարանութեան փախումը
 կամ թէ ոչ՝ շարունակութիւնը քուէի զնել :

ՄԵՐԵՅՄ-ԳՈՒՂԻ Յ . ԷՖ . — Ես իբր ան-
 դամ յանձնախօսքին և ատենագրիկ նորին խօսք
 ուղած եմ , տեղեկագրին նկատմամբ եղած զի-
 տաղութեանց վրայ բացատրութիւն տալու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Ժողովին պիտի հար-
 ցընեմ , թէ որ ձեր տալիք բացատրութեանց
 պէտք տեսնէ , այն տեսն կը խօսիք :

ՄԵՐԵՅՄ-ԳՈՒՂԻ Յ . ԷՖ . — Իմ տալիք
 բացատրութիւնքս խիստ կարեւոր են և յարաւ-
 ետ շիտիութիւնը պարզելու համար անհրա-
 ձեւտ : Պիտի տեսնէք նաև թէ իմ խօսքերս
 կարձ պիտի ըլլան և խնդրոցն լուծմանը պիտի
 նպաստեն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Արդէն ձեր Տեղեկա-
 բերը քանի մը անգամ խօսեցաւ յանուն յանձ-
 նախօրին , և տեղեկագրին գէ՛մ եղած առար-
 կաթեանց ամենուն պատասխանեց . Ժողովը
 հարկ կը տեսնե՞ միթէ յանձնախօսքին տեսնա-
 ղը վրին ալ բացատրութիւնները ընելու . առ-

կեց դո՞ւ և թէ Մերեյմ-Գուլի էֆենտիին իբրև
 յանձնախօսքի ատենագրիկ խօսել տամք , միթէ
 ուրիշ ատենարաններու ալ խօսք պիտի տրուի՞
 որոց անունը խօսից կարգին մէջ արձանագրու-
 ած է արդէն : Այս կէտերուն վրայ Ժողովը
 պէտք է կարծիք յայտնէ :

ԲԱԶՄԱՏԻՆ ԶԱՅՆԵՐ . — Մերեյմ-Գուլի
 էֆենտիին լուկ կուզեմք , նա թո՛ղ միայն խօսի
 իբր յանձնախօսքին ատենագրիկ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Խօսքը Մերեյմ-Գու-
 լի էֆենտիին է :

ՄԵՐԵՅՄ-ԳՈՒՂԻ Յ . ԷՖ . — (Ատենագրիկ
 յանձնախօսքին) Մեր տեղեկագրին վրայ եղած
 զխտաղութեանց մէջ թիւրիմացութիւն մը ծա-
 ղեցաւ . մանաւանջ Ստեփան փառային՝ մէջ բե-
 րած պատճառարանեալ օրակարգին ստի՛խ՝ Ը-
 րած խօսքերը տեղի առին շտտերուն այնպէս
 կարծեալ թէ՛ տեղեկագրին վերագրեալ թերու-
 թիւնք կամ չափազանցութիւնք՝ մինչև իսկ
 Յանձնախօսքին կողմէ անոր վերջը զրուած տե-
 սութեանց մէջ կը տարածին , և թէ հետեւաբար
 տեղեկագրին այդ մտքը չափաւարելու հարկ կը
 տեսնուի : Այս թիւրիմացութիւնն էր որ իրեն-
 ղիբը ձապողեց , և յուզման տեղի առաւ :
 Բայց իմ հտակցածս այնպէս չէ . Կոխողագ-
 Սքրտլանը հաւարածոյն մասին վրայ միայն զի-
 տաղութիւն ըլլաւ , մասնաւորաբար հողային
 խնդրոցն և ուրիշ մկ կերպու կէտերու նկատ-
 մամբ նոր ծանօթութիւններ տալով , և ուղից
 որ՝ տեղեկագրին որ և է արտո՞ն զերծ պահելու
 և անոր արժէքն ու կարեւորութիւնը չթեթեւցը-
 նելու համար , մէջը թերի կամ սխալ բան չը
 գտնուի . ուստի առաջարկեց ամբողջացնել հա-
 ւարածոյին այն մասերն զորս թերի կը նշմարեթ :

Ծագած թիւրիմացութիւնն այսչափով ուղ-
 զելէ ետև , կրնամ փոտոհայնել դժբաղի՞
 ինչպէս Տեղեկարքն էֆենտիին յայտարարեց որ-
 զէն , թէ Յանձնախօսքին իւր պաշտօնն հաւա-
 սարկարար կատարած է : Զեր Յանձնախօսքին
 պաշտօն տուած կիք զաւաական հարստացա-
 րութեանց վերաբերեալ թաղրիւններուն հաւա-
 բածոյն պատրաստել , Պատրիարքարանի որ-
 ձանագրութիւններէն բողբելով զանոնք . ուստի

Պատրիարքարանի զիւսմատունը ինչ որ ներկայացուց մեզ այդ խնդրոյն վերաբերեալ, մեծ ուշ դրինք ամենայն ճշգրտեամբ անոնց քաղուածն ընելու. բայց անոնցմէ դուրս մնացած խնդիրներով չցրաղեցանք. այսու ամենայնիւ եթէ ժամանակի սղութեան պատճառաւ մեր աչքէն վրիպած ե թերի թողուած կէտեր կան, չեմք դժուարիբ ընախն զանո՞ք րոպնելու. Յանձնախումբն այս հաւանախումբի. նը նաւատեսելով Ժողովոյը ներողամտութիւնը խնդրած է արդէն իւր վերջարանին մէջ: Այս վերպիւ մտքերը կրնան տարաշովիլ թէ ներկայ տեղեկագիրը Պատրիարքարանի արձանագրութեանց ճշգրտ հաւաքածոյն պիտի ներկայացոյնէ Ժողովոյս ատենագրութեանց մէջ, ենթադրելով իսկ թէ այժմու վիճակին մէջ թերութենէ ղերծ եղած չլինի: Այս մասին այսչափ:

Գաղով պատճառարանեալ օրակարգի խնդրոյն: Յանձնախումբին ըերած տեղեկագրին վրայ այսչափ խօտոըներուն մէջ զանի մերժող կամ քննադատող ոչ զըք կը տեսնեմ. այդ տեղեկագիրն եղրիպութիւն մ'ունի, որ ընտանաւար քուէ անցած պիտի վնէր մինչև հիմայ, եթէ պատճառարանեալ օրակարգն երևան չգար. այլ սակայն ի՞նչ տարբերութիւն կոյ տեղեկագրի եղրակոյութեան և այդ պատճառարանեալ օրակարգին մէջ. խիստ թեթեւ տարբերութիւն մը կարծեմ. տեղեկագիրը կեղրակոյէ աղղային Վարչութեան յանձնել զաւաւակոն հարստա, հարութեանց ներկոյ երկրորդ տեղեկագիրը, զայն աւաւնոյն հետ 'ի միտսին Բ. Կրան մատուցանելու համար. Ստեփան փաշա կուտ, Զարիէ Սրբազան Պատրիարք Հօր յանձնարարել որ հարստահարութեանց բարձման համար իւր ջանքերը շարունակէ: Յանձնախումբն Աղղային Վարչութիւն ըսելով կը հասկնայ Կրօնական Ժողով, Քաղաքական Ժողով և անոնց նախազահ Սրբազան Պատրիարք Հայրը. տեղեկագրի եղրակոյութեան տրամադրութեամբ Ս. Պատրիարքն ազատ կը մնոյ գործել այս խնդրոյն մէջ 'ի հարկին' իւր նախազահած Կրօնական Ժողովին հետ, 'ի հարկին' Քաղաքական Ժողովին հետ, 'ի հարկին' ասոնց երկուքն խիտախն անելով

խառն Ժողովին հետ, և 'ի պահանջէն պարագայի' ինքն միտնակ, իբր Կախագահ Աղղային Վարչութեան և միջնորդ յարաբերութեանց Աղղին ու Տէրութեան: Յանձնախումբն իւր տեղեկագրին մէջ այսպէս կեղրակոյէ, որպէս զի սոյիօրինակ փախուկ խնդրոյ մը մէջ մի գուցէ Աղղային Ժողովս խիստ նեղ սահմաններ գըծելով իւր գործաղըր լիխամութեան. արդէր գրած լինի անոր քայլերուն: Կը տեսնէք, հետևարար, որ Ստեփան փաշային առաւարկութեան վերոյշեալ մասը տեղեկագրին եղրակոյութեան մէջ կը բովանդակի արդէն. և ըսել կրլլոյ թէ Ժողովն այն եղրակոյութիւնը քուէարկելով, յիշեալ առաւարկութիւնն 'ի մասին քուէարկած կը լինի. փան զի տեղեկագրին եղրակոյութիւնը չարգելուր զՍրբազան Պատրիարքն իւր ջանքերն ու միջնորդութիւնները շարունակելէ, և ոչ իսկ զարժանն անօրինելու համար' Ժողովոյ գործակոյութեամբ կամ միոյնակ գործելէ: Կը մնան պատճառարանեալ օրակարգին աղթօրի և վատահութեան քուէի մասերն, որք տեղեկագրին քուէարկութենէն յետոյ կրնան զատ զատ քուէի ենթարկիլ:

Կը յուսամ թէ այս րայատրութեանց վրայ զիւսան կը համի նախ տեղեկագրին եղրակոյութիւնը քուէի դնելով Ժողովոյ յուզումը հանգարտեցնել:

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Գ. ԷՅՑ. — Թէ՛ Պատրիարքը անօրինէ և թէ՛ Վարչութիւնը, միւտ յան Աղղային Ժողովոյ պիտի գործեն:

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ԷՅՑ. Կաղաչեմ, Քրիստոստուր էՖէնտի, իտեղէք, բայց մի իբր պատգամ որոտոյը ձեր խօքերը Ժողովին առջև:

Հիմա կմնայ վիճարանութեան փախումբ կամ թէ շարունակութիւնը Ժողովին քուէէն անցունել:

Զայս ըսելով Ատենապետ էՖէնտին քուէի գրաւ, և Ժողովը 4 քուէից հակառակ 32 քուէով վիճարանութեան փախումբն ՈՐՈՇԵՅ:

Հակառակ քուէ տուողոյ անուանքն իրենց առաւարկութեան վրայ արձանագրել որոշուցու, որք են՝

Տ. Ներսէս Վարդապետ Արանեան
 Քրիստոստուր էֆէնտի Ղաղարոսեան
 Մինաս » Բախամանեան
 Միրտիչ » Մեղիքեան

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ԷՖ. — Լսեցիք Յանձնախմբին
 Ատենադպիր Մէրէէմ-Ղուլի էֆէնտիին խօսքե-
 րը. Յանձնախմբին տեղեկագրին եզրակացութեան
 և Ստեփան փաշայի առաջարկութեան մէջ մեծ
 տարբերութիւն մը չկայ եղեր. Յանձնախմբին
 տեղեկագրին վրայ երած տեղեկութեանց մէջ
 թխրիմացութիւն մը տեղի ունեցեր էր նե՛, այն
 ալ պարզեցուցաւ Մէրէէմ-Ղուլի էֆէնտիին ը-
 րած յայտարարութեամբը. ուստի Յանձնախմբ-
 րի տեղեկագրին եզրակացութիւնն ու Ստեփան
 փաշայի առաջարկութիւնը զիրար չեն տարա-
 մերժեր : Վասն որոյ Ստեփան փաշայի առա-
 ջարկութիւնն իբրև պատճառարանեալ Օրակարգ
 որ Յանձնախմբին տեղեկագրին եզրակացութիւնն
 ալ որդին իւր մէջ կը պարսնակէ, քուէի պի-
 տի դնեմ :

ՄԵՐԵՆԵՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՖ. — Ուրեմն իմ
 խօսքերս սխալ հասկոցուր են :

ԶԱՅՆԵՐ. — Պատճառարանեալ Օրակար-
 ցը նորէն կարգացէք :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ԷՖ. — Պարտ կը համարիմ ը-
 սածոր բացատրելով նորէն կրկնել : Յանձնա-
 խմբին տեղեկագիրը կարգացուած ատեն ըն-
 ցիք. և ինչպէս որ անոր տեղեկարբերն ու ատե-
 նադպիրն ալ յայտարարեցին, այդ տեղեկագ-
 րին եզրակացութիւնն ու Ստեփան փաշայի ա-
 ռաջարկութիւնը զիրար չեն տարամերժեր, այլ
 բնորոշապատան կը հաստատեն. փասն զի փաշա-
 յին ըրած առաջարկութեան նարտական ոչ այլ
 ինչ է, բայց եթէ խորհրդարանական սովորու-
 թեան համեմատ ինչիւր վերցնել այս ատես-
 նին պատճառարանեալ օրակարգով մը :

Ահառասիկ նորէն կը կարգամ փաշային ա-
 ոռաջարկը :

Մոյն միջոցին Ատենապետ էֆէնտիին կար-
 ցաց Ստեփան փաշայի կողմէ սրահ մը առաջ
 կորդացուած պատճառարանեալ օրակարգի ա-
 ոռաջարկութիւնը :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԳԱՀ. — Առաջարկու-
 թեան վերջին մասը, որ է տնայայտան վտա-
 հութեան քուէի առաջարկութիւն յանուն և է
 նպատակ, աւելորդ է ըլլի, ուստի և վեր-
 ցուիլը կառաջարկեմ :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ԷՖ. — Իմ պարտքս է առա-
 ջարկութիւնն ամբողջութեամբ քուէի դնել. թէ
 որ ժողովն ուզէ կընդունի, և թէ որ չուզէ կը
 մերժէ :

ՓՓԱՊԱՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Վստահութեան
 մասը սկտք է վերցնել. սրպէս զի եթէ առա-
 ջարկութիւնը մերժուի, Սրբազան Պատրիար-
 քին համարանկատաճութեան քուէ տուած չըլլայ :

[Անկեղբայր կողմէ Ժայռնադարձիւնք] :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ԷՖ. — Անկեղբոր ժողովրդեան
 կաղցարում որ ժողովին կողմէ իրենց արտո-
 նութիւն տրուած է հոս կանգնիլ միայն ընկ
 մնչիկ հանդիսատես ըլլալու պայմանաւ, առանց
 հաճութեան կամ տճածութեան ցոյցեր ընելու.
 Իսկ թէ որ այս կէտին ուշադրութիւն չըլլայ,
 ժողովն իրուուրը ունի ժողովրդին հոս կանգնե-
 լու արտօնութիւնը զընտալ :

ՓՓԱՊԱՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Դիտե՛ք պարտա-
 տեղ թող չյողճի, պատճառարանեալ օրա-
 կարգն իր ամբողջութեամբ քուէի դնելու. ա-
 ոռաջարկութեան մէն մի մասը զատ զատ քուէի
 դնել կառաջարկեմ :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ԷՖ. — Թի՛ որ պաղ արեամբ
 ուշադրութիւն ընելու ըլլաք, այդ խօսքերն ընե-
 լու չէք. Ստեփան փաշային առաջարկութեան
 մէջ չկայ կէտ մը որ Յանձնախմբին տեղեկագ-
 րին մերժումն ենթադրէ : Պարզապէս պատճա-
 ուարանեալ օրակարգ մ'ի՛ :

[Իրարանցում և արեւոյթ] :

ԶԱՅՆԵՐ. — Դախ՛ Յանձնախմբին տեղե-
 կագրին եզրակացութիւնը քուէի դրէք :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ԷՖ. — Քանի որ թխրիմա-
 ցութիւն կայ, նախ՛ յանձնախմբին տեղեկագրին
 եզրակացութիւնը քուէի կը դնեմ, և յետոյ
 պատճառարանեալ օրակարգը :

Կարդացէ՛ք՝ Պատիպեան էֆէնտի, տեղե-
 կագրին եզրակացութիւնը :

Սոյն միջոցին Փարիսիական Էֆէնտի կար-
չաց տեղեկագրին եղրակայութիւնն, որ է՝

« Ձեր Յանձնախումբը կը կարծէ թէ՛ յիշ-
« եալ Խաթթիին հրատարակութեան վրայ, ճիշդ
« այն միջոցին որ Կոյսերական կառավարու-
« թիւնն երկրին Քրիստոնեայ ժողովրդոց վիճա-
« կին բարոքումն իւր բոլոր հոգածութեան
« նիւթ ըրած է, ժամանակ է որ 1872 ի ընդ-
« հանուր տեղեկագրի պատրաստութենէն ետե՛
« հարստահարութեանց համար գրուած թագ-
« րիչներուն այն հաւարածոյ ցուցակը յիշ-
« եալ տեղեկագրի պատճէնին կցելով՝ Ա.գ.
« դային Կեղրոնական Վարչութեան ձեռք մա-
« տուցուի Բարեխնամ Կառավարութեան, և
« խնդրուի որ վերոյիշեալ հարստահարութեանց
« խաբու բարձմանն համար չորս ընէ նկատու-
« ղութեան առնուլ զանոնք և պարունակած
« խնդիրներն ի դորձ դնել »:

Ատենապետ Էֆէնտի կարգացուած եղրա-
կայութիւնը քուէի դրաւ, որ միաձայնութեամբ
ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ Ժողովն ։

ՋԱՅՆԵՐ. — Տեղեկագիրը յանուն Աղբա-
յին ժողովոյ պիտի ներկայացուի Կառավարու-
թեան ։

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ԷՅ. — Աղբայի պահանջուա-
նէր կրինելու տեղի չկայ, և կարծեմ թէ պա-
տիւ չյերէր մեզի. այնք է վարժ ըլլանք խոր-
հորդարանական սովորութեանց. երբ տեղեկա-
գիր մը կուգայ և անոր եղրակայութիւնը քուէի
կը դրուի, ամեն բան անոր մէջ պարունակուած
է արդէն ։

Հիմա քանի որ Յանձնախումբի տեղեկագրին
ընդունուեցաւ, փաշային Օրակարգն ալ քուէի
կը դնեմ ։

[Քուէներ] ։

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ԷՅ. — Խօսքն Ստեփան փա-
շային է ։

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս. ՓԱՇԱ. — Թէ՛ և քուէար-
կութեան միջոցին խօսք առնուլ ըստ Կանոնադ-
րութեան արգիւտու է, բայց տեսնելով որ իբր
տէր առաջարկութեան մը փորձիկ բացատրութիւն

մը տալ հարկաւոր է, խօսք ուղեյի դիւանէն, և
Ատենապետ Էֆէնտին հաճեցաւ տալ բացատրու-
թեամբ, չորհակալ եմ ։ Նոյն էր կրեմ իմ
առաջարկած պատճառարանեալ օրակարգին մէջ
թէ ժողովը յանձնախումբի տեղեկագրէն ցաւ ի
սիրտ տեղեկացու հարստահարութեանց, ասով
յանձնախումբին աշխատութիւնն ամբողջ ընդու-
նած ըլլալ կը ցուցնեմ ։ Երկրորդ յանձնախումբ-
րին բերած եղրակայութիւնն է իւր տեղեկագրի-
րը Կառավարութեան մատուցանել. ևս միայն
այդու դո՛ս չըլլալով, քայլ մ'ալ առաջ երթալ
կը նկատիմ, և կըսեմ՝ ըստ որում Վարչութեան
դուխ Ամեն. Սրբազան Պատրիարքէն իմա-
ցանք թէ ամեն տեսակ խնդիր և պաշտօնադ
մատուցուած են արդէն Կառավարութեան ոչ
միայն հարստահարութեանց բարձման և ազգա-
նոց կենաց ընչից և պատուոյ ապահովութեան
համար, այլ և ուրիշ ազգաց համահաւասար ի
Կայսերէ չորհակալ ամենայն իրաւանց մայրերուն
մասնակցելու համար հարթին ճիշդ թախտած
են, խնդրե՛նք, կըսեմ, Սրբազան Պատրիարքէն՝
որ իւր պաշտօնական միջնորդութիւնը շարունա-
կէ. ի՞նչ կը հակընմանք միայն ըսելով թէ այս
տեղեկագրին ա՛ն և Կառավարութեան ներկայա-
ցուր, ինչո՛ւս որ 72 ին տեղեկագիրը ներկա-
յացուած է. միթէ՛ այդ տեղ կը վերջանայ
Սրբազան Պատրիարքի սրաշօնը. ո՛չ երբէք.
բայց եթէ զայդ սահման ցոյց տաս անոր, չիլըր-
նար ըլլալ որ անահեռունելի սարազայից մէջ
չուտրի և թերեւ համարձակի առաջ երթալ
անոր քան զայդ սահման որ ժողովով կը դժ-
ուի. անոր համար ևս կըսեմ թէ Սրբազան Հօր
ձեռքէք որ իւր միջնորդութիւնը շարունակէ ի՞նչ
կերպիւ և ո՞րով եղանակաւ և արժան դատի.
այնք ըլլայ նէ եպիսկոպոսներով կերթոյ կամ
թէ Վարչութեան անդամներով. այս կէտերը
ձեռքէք իրեն. որպէս զի իւր արժան դատած և-
ղանակաւ զուն զորձէ շարունակել իւր պա-
հանջումները մինչև այն ստեն և մինչև հոն,
երբ և ուր որ կրնայ Աղգն իւր բաղաճարեան
հաւատարմութեան արժանի վիճակին հասնիլ,
յորմէ դժբաղդաբար դրկուած է ։ Եւ որպէս զի
Նորին Սրբազնութիւնը միմտի և անօգնական

չմայ, առաջարկած եմ նաև Աստուծոյ դիմել և աղօթք մատուցանել, որսէս դէ աջակից ըլլայ Նորին Սրբադնութեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Առաջարկութեան տիրոջ բացատրութիւնը ընցիր . այժմ կը մնայ ինձ ազգ սանել և եթէ թէ փաշային առաջարկութիւնն՝ որ պատճառարանեալ օրտիրոջ մ'է, սահմանադրական խորհրդարանի մը վայելուչ և պատշաճ եղանակն է, և ինչպէս պահ մ'առաջ ըսի, այս առաջարկութիւնը յանձնախմբի տեղեկարարին ողին և եղրակայութիւնը չտարտանգր. ժեւէն զատ, աւելի հեռուն կերթայ, աղօթք և մաղթանք ինձ դրելով յաջողութեան համար . ուստի քուէի դնելէ զատ բան չմտոր մեզի :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Ասիէ տուջի քուէի գրուածն ի՞նչ էր, բացատրեցէր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Ասիէ տուջի քուէի զըրուածը Յանձնախմբի տեղեկագրին եղրակայութիւնն էր, որուն մէջ ինչ որ գրուած էր ամենն ալ ընդունուեցան և հաստատուեցան Դողովին միաձայն քուէսով, և այլ ևս անոր վրայ խօսք կամ խնդիր մը մնացած չէ : Հիմա կարգն է կամ քի պատճառարանեալ օրտիրոջը քուէարկելու :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ . ԷՖ . — Սխալ հասկացողութիւն մը կոյ . շատերը կը կարծեն թէ Ստեփան վաղային առաջարկութիւնը Յանձնախմբի տեղեկագրին եղրակայութեանէն տարբեր է . վասն զի պարտաւորութիւն մը կոյ զոր Սըրբազան Պատրիարքին ստանձնել կուտայ կոր թէ տեղեկագիրը տանելու և թէ գործադրութեանը հգնելու . իսկ աղօթքին համար՝ թէ որ կուղէր հիմակու ընէ սիակնք :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ . — Այդ օրտիրոջը շատ ընդարձակ բան կը պարունակէ . նա կրտ որ ես պարտախմ պաշտօնական այցելութիւնները շարունակել . ես չեմ կրնար ընդունիլ . վասն զի ամեն բեռ վարչութեան վրայէն կանսու և իմ վրայ կը դնէ :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս . ՓԱՇԱ . — Ներեցէր, Սըրբազան Հայր, իմ առաջարկութեանս մէջ պաշտօնական միջնորդութիւն ըսած եմ, և ոչ թէ այցելութիւն . մինչև հիմա ինչպէս որ վարուած

էր՝ դարձեալ նոյնն է ձեր ընելիքը . մեր սահմանադրական ենք . Պատրիարք ըսելով վարչութիւնն ալ մէկ տեղ կը հասկընանք . առանձին բեռ մը չկոյ Ձեր Սրբաշնութեան վրայ, և Աստուած ձեր հետն է :

Սոյն պահուն երեսփոխաններէն ամենք դիւանին դիմելով վաղային առաջարկութեան թուղթը կորցալու և հասկնալու համար, Ատե նապետ Էֆէնտիան ձեռքն առաւ նոյն թուղթը, և բարձրաձայն կարդաց, որ ամեն մտոր ըէ և հասկնայ :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Պարբերութիւն մ'ալ յաւելցնելու է « կը յանձնարարէ » նն առաջ ստակն « ընդունելով հանդերձ յանձնախմբի տեղեկագիրը » :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . — Առաջարկութեան տիրոջ հարցնենք . թէ որ դիտողութիւն չընէր՝ կը յաւելցնենք :

ԱՍԼԱՆԵԱՆ Ս . ՓԱՇԱ . — Դիտողութիւն չունիմ այդ մասին . ես տեղեկագրոյն Բ . Յրան մատուցուելուն դէմ չեմ . ընդհակառակն պահ մը տալ անոր եղրակայութեան ևս ալ քուէ տուի . բաց միայն անող դո՛ւ չեմ ըլլար . բայց մ'աւելի տալ կը թալ կուղեմ . բայց դուք պարտաւոր չէք իմ կարծիքս ընդունելու . քուէի դէք, մերժեցէք :

ԶԱՅՆԵՐ . — Չհասկըցանք այդ պտտճատութեան օրտիրոջին ողին, ուստի հասկըցած բաներնիս չենք ուզեր քուէարկել :

Այս միջոցին աղմուկ տիրեց Դողովին մէջ :

Ատե նապետ Էֆէնտիան այսպիսի չփոթ վիճակի մը մէջ յիստը շարունակելն անհար ըլլալը յայտարարելով ատեանը վտակեց ժամը 10 ը քառորդ անցած :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Գ . Յ . ՄԵԼԻՔ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Ս . ԱՍԽԱՆԵԱՆ

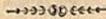
ԱՂԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ ԺԲ.

1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՏԷՐ ՄՍՏՔԷՆՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ (Առժամանակեայ)
 ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ԱՌԻՄԻՆԵԱՆ ԷՅԺ. (Բ. Ատենապետ)

ԱՂԳԱՅԻՆ ԵՐԵՄՓՈՒՄՆԵՐ

ԿԵՂՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՄՓՈՒՄՆԵՐ

ԵԿԵԴԵՑԱԿԱՆՔ

1. Խորէն Աբղայեան . Կար Պ.Ղ. Բ. Պ
2. Կարապետ Լալալեան . Արարեան Բ.
3. Մտաղիս . Իղմիրբեանց Բ.
4. Ամբրոսիոս Վ. Բուրժեանց Բ.
5. Գարեգին . Թաթարեան Բ.
6. Խորէն . Կերպուցեանց Բ.
7. Հմայեան . Գրիգորեան Բ. Պ
8. Զովհաննէս . Փայազեան Բ.
9. Ներսէս . Ասլանեան Բ.
10. Պօղոս . Խօյտամեան Բ.
11. Եղիշէ . Արաշունչի Բ.
12. Արևտաակէս Բ. Մարթեան Բ.
13. Գեորգ . Արծրուի Բ.
14. Գրիգոր . Սճէմեան Բ.
15. Խորէն . Փէշկովեանեան Բ. Պ
16. Յարութիւն . Արուիբեան Բ.
17. Յովհաննէս . Մկրտեան Բ.
18. Սուրբա . Ստեփաննոսեան Բ.
19. ՍաՀակ Տ. Սարգսեան Բ.
- 20.

ԱՏԵՐԱԴԱՅԻՆՔ

(Բ. Վիճակ)

- Դուռապետ, Կլարիկ փառաւ և
 Դուռապետի դուռապետ
21. Գրիգոր Պէրպեղեան Բ. Պ

- Բ. Բարակարտի թիւն տարաձիւն :
- Բ. 2 Բարակարտի թիւն և Երկրորդ :
- Բ. Պ Բարակարտի թիւն բանասիր պատճառ :

22. Գեորգ Ստեփաննեան Բ.
23. Խորիկ Մանուկեան Բ. Պ
24. Կարապետ Արարչեան Բ. 2
25. Համբարձում Մաղպու լեան Բ.
26. Միքայիլ Գալաթեան Բ.
27. Յովհաննէս Պոլսեան Բ. 2
28. Յովհաննէս Սուրբեան Բ.
29. Ն. Մկրտչեան Բ. Պ
30. Պօղոս Պարտեան Բ. 2
31. Ռուբենեան Բ. 2
32. Սարգիս Արարչեան Բ. 2
33. Սահակ Ապրո Բ. Պ
34. Սեղեղեղի Մանուկեան Բ.
35. Փլշարմարձեան Տարթոր Բ.
- 36.
- 37.

(Բ. Վիճակ)
 Պէշկերտ

38. Բարսեղ Հայրեան Բ.
39. Կարապետ Ս. Իսթիֆեան Բ.
40. Յարութիւն Մարգարեան Բ.
41. Խաչատուր Գալաթեան Բ. Պ
42. Կարապետ Գ. Փայազեան Բ.
43. Մարութ Յըրկեան Բ.
- 44.

Իսկիստար Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Կաթեան Բ. Պ
46. Յովսէփ Ս. Մաղլաճեան Բ.
47. Խորէն Պատմաբան Բ.
48. Ստեփան Ասլանեան Բ.

- Բ. Իսկիստար Ս. Կարապետ Բ. 2
49. Մելքան Պաշտպետեան Բ.
50. Յովհաննէս Շիրազեան Բ.
51. Նիկողոս Արամեան Բ.
52. Տորոս Փայազեան Բ.
- (Գ. Վիճակ)
 Բերաւ և
 Գաղաթ փառաւ
53. Արիկ Ռեճեան Բ.
54. Գրիգոր Ալիմիճեան Բ. 2
55. Մարտիրոս Յ. Տրիփեան Բ. 2
56. Միքայիլ Մամիկոնեան Բ. 2
57. Նան Գաղաթեան Բ. Պ
58. Ստեփան Խոյրեան Բ. 2
59. Տն լեմար Մ. Էրաթեան Բ.
60. Իսխա Զարեան Բ.
61. Յարութիւն Երաստունեան Բ.
62. Գրիգոր Մարկոսեան Բ.

Միքայիլ

- Բ. Կարապետ Պ. Պէրեանց Բ. Պ
63. Կարապետ Պ. Պէրեանց Բ. Պ
64. Յարութիւն Կաստանդեան Բ.
65. Յակոբ Պ. Կորասունեան Բ. Պ
66. Յովհաննէս Արարչեան Բ.
67. Տորոս Երաստունեան Բ.
- Պէշկերտ և Դուռապետ
78. Յ Մըրեթ—Գուլի

(Գ. Վիճակ)

- Բ. Դուռապետ և Դուռապետ
- Բ. 69. Յովհաննէս Իստեան Բ.
- Բ. 70. Ստեփան Պէշկեան Բ.

Գաորդիդ	ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ	Մուշ
71. Կարապետ Դաճարեան	Բ. Պ. Էրարին	121. Սանգիան Պ. Պ. Փափագեանց
72. Մկրտիչ Մուրադեան	Բ. Պ. 101. Մանուկ Արամեան	Բ. Պ. Տիվրիկ
Դարբարգայու	Գեորգիան	122.
73. Յակոբ Ալեքանեան	Բ. 2. 102. Մ. Փափագեան Տօրթօր	Չէրսեան և Մարտի
Երեմիանայի Սամարիայ	Արիստանուպոլիս	123.
74. Օղակ Խաչատրեան	103. Ռուբին Կրիսթիանեան	Բ. 2. Տրայիզան
Թօփիզայու	Երևան	124.
75.	104.	Պարուտ
Էյուպ Ս. Երիս և Ս. Աստուածաբան	Սկե	125.
76. Գարեգին Յ. Մեղիքեան	105. Պետրոս Միտրեան	Բ. Պ. Տիգրանակերտ
Գարուղիչ	Չարսիսար	126.
77. Աստիա Խիրտպեան	Բ. 106.	Ման
Հիսար և Պոյաճի գիւղ	Արարիկ	127. Սեմե Մարտունեան
78. Յովհաննէս Կոբեան	Բ. 107. Կարապետ Խաչիկեան	Արամար
Երբ գիւղ և Սրելիս	Բաղիչ	128.
79. Ղազար Հովնեան	Բ. 108.	Հայկ և Այլերսպ
Պարսո	Պրուս	129.
80. Մկրտիչ Գ. Լստեան	Բ. Պ. 100. Քրիստոստոբ Ղազարեան	Սկուստիս
81. Յովհաննէս Կրճիկեան	Բ. 110. Մեղքեան Հարանեան	130. Մկրտիչ Մեղիքեան
82.	Անտիս	Ռուսաճիս
Բարսիլեանիկ	111. Համարձուժ Սեմանեան	Բ. 131.
83. Յարութեան Չմեղիքեան	Բ. Պ. 112. Յովհաննէս Աղեւորեան	132. Աբրահամ Յ. Այվազեան
84. Յարութեան Գ. Տառեան	Բ. Պ. 113. Յակոբ Խիթիկեան	Բ. 2. Չմեղիսպ
(Կ. Վիճակ)	Երևան	133. Համարձուժ Սարգիսեան
Սամարիս	Մանգրիքի	Բ. 2. Գարսաիս
85. Ալեքսանդր Պլիքեան	Բ. 114.	134.
86. Ալեքսիս Բոյրեան	Բ. 4. 115.	135.
87. Երեմիայի Մեղիքեան	Բ. 116.	Մըղիդ
88. Միսա Խաչատրեան	Բ. 117. Տեղեան Գ. Սեմեան	136. Մատթէոս Աւերանեան
89. Յակոբ Գաղաղեան	Բ. 118. Մատթէոս Մ. Այվառեան	Բ. 2. Եօզրատ
90. Յակոբ Աճառեան	Բ. 119. Յովհաննէս Կարճեան	Բ. Պ. Մարտիս
91. Կարապետ Դաճարեան	Բ. 120. Յովհաննէս Յովհաննէս	137. Լօրեմիթ Պաղտեան
92.	Բ. 120.	138.
93.	Բ. 120.	139.
94.	Բ. 120.	140.
Խասիլայ	Կիստիս	Իզմիր
95. Աստիա Ալեքեան Տիգրի	Բ. 118. Մատթէոս Մ. Այվառեան	Բ. Պ. Երևան
96. Խաչատր Պ. Միտրեան	Բ. 119. Յովհաննէս Կարճեան	Բ. 2. Երևան
97. Ռեթեոս Պլիքիկեան	Բ. 120. Յովհաննէս Յովհաննէս	Բ. Պ. Երևան
98. Մարգիս Արամեան	Բ. 120.	Բ. 2. Երևան
99. Մարգիս Արամեան	Բ. 120.	Բ. 2. Երևան
100. Սեմե Մեղիքեան	Բ. 120.	Բ. 2. Երևան

ՕՐԱԿԱՐԳ

Դ. Վերաքննութիւն Մանկակարգութեան. — Զարուհակութիւն Միճակարկութեան յօդուածոց
Քարտիան մատակարարութեան, յերկարոց շրեկոցանքեան :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԵՔ

Պատրիարք Արարդանը Վարչութեան Քա-
ղաքական Ժողովին մէջ ներկայ գտնուելու ստի-
պողականութեանը պատճառաւ այսօր Ազգային
Ժողովին բացառիկ ըլլալով, Իզմիրլեան Տ. Մատ-
թէոս եպիսկոպոս փոխանորդարար առժամանա-
կեայ նստադահլեց, և Ա. Ատենապետ Ատե-
նապետ Ռուսինեան Էֆէնտի Գրխանին զը-
լուին տնցնելով՝ առեանը բացաւ ժամն 8 ին ի
ներկայութեան 23 երեսփոխանաց, որոց վեր-
ջին թիւն 34 ի յանդեցաւ առանց օրինական
կամ խիական մեծամասնութիւն գոյանալու :

Ատենապետ Էֆէնտին վերջի 2 նիտերուն
ատենագրութեանց զեռ շարտարտիւեղուն
պատճառը բացատրելու համար խօսքն Ատենա-
ղապիր Էֆէնտիին տուաւ :

պատրաստ չունինք մինչև այսօր. սորա պատ-
ճառը թերեւ շատեր չեն զխտեր. վասն որոց
պէտք է բացատրեմ : Վերջընթերնխտին առե-
նագրութիւնը խիտ կարեւոր և փափակ խըն-
դիրներ կը պարունակէր, և սրովհետև մեր հա-
մառօտագրութեան գրութիւնը բաւական չէ ա-
տենարանից խօսքն լիովին և բաւական ճշգր-
թեամբ նկարագրելու, ուստի Ա. և Գ. Ատե-
նապետներու օրոշման համածոյն հարկ եղան
զանոնք առենարանից զրիկը սրովհ զի սրագրն
իրենց խօսից անձիւղ կէտերն և ստորջայցնեն
պարտաները. առենարանք քանի մ'օր յտուջ
միայն ինձ վերադարձուցին այն առենագրութիւ-
նը. զալով վերջին նիտին առենագրութեան,
ասոր կից եղած հարտահարութեանց տեղեկա-
զիրը նպակս քանի մ'օր յտուջ յանձնուեցաւ.
ուստի ոչ մին և ոչ միւր ոչքան տուջ ժամա-
նակի մէջ չէր կրնար առագրուիլ :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԵՏ. — Ոչ վերջին և ոչ
վերջընթեր նստերու առենագրութիւնները

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵԳԻՍԿ. — Պատիարքիէ որ
հարտահարութեանց յանձնարարին տեղեկա-

զիրն ալ հրատարակուի մինչև յառաջիկայ նիստ: ԱՅՏՆԱԳԻՐ ԷՅ. — Պիտի աշխատինք հասցնել:

ԱՅՏՆԱԳԵՏ ԷՅ. — Վերջին 2 ատենադրութեանց հրատարակութեան չհասնելուն պատճառն իմացար. յաջորդ նստին զսնունք վաւերացնելու յուսով՝ կոնցիկինք ատենական ուրիշ գործողութեանց:

1.

Բացակայութիւն.

Կարապետ Էֆէնտի Շահադալ Խաչիկ » Մանկատարեան անձնական տխրութեան պատճառաւ, և

Պետրոս Էֆէնտի Մխարեան ճանապարհորդութեան պատճառաւ բացակայ նըշանակուեցան ներկայութեան տուածորին մէջ:

2.

Հրամարսխան.

Սաստոր Էֆէնտի Պուշատուեան սարդ հրոճարագրով մը իւր զբաղմանց չներկուն պատճառաւ երեսփոխանութենէ կը հրամարսի: Սորին հրոճարագիրը կարգալէ ետև բուկի զըրուեցաւ, զոր Ժողովն ԸՆԴՈՒՆԵՑ մխամայնութեամբ:

3.

Խանակ Համարատրեան յանձնախմբի երկու անդամաց:

Ստենապետ Էֆէնտին կարգաց հետեւալ նամակն՝ որ Համարատրութեան յանձնախմբին երկու անդամաց ստորագրութեամբ Պիտանին մատուցուած էր:

Վ. Կ. Մ. Ստեփան փառայ Սըրլունեան Ստենապետ Աղբային Ժողովը,

Աղբային Ժողովէ կարգեալ Համարատր

յանձնախումբը՝ որ պաշտօն ունէր 1870 էն ՚ի վեր եկած Աղբային Վարչութեանց համարատուութեանց նկատմամբ տեղեկագիր բերել յատեան Պատկառելի Ժողովոյդ, երբ անդամ հրակը ընկալու յԱմեն. Սըրբաղան Պատրիարքի բաց երբ անգամուն ալ անպատասխանի թողլով՝ պատճառ եղաւ մեծամասնութեան չբոյնարուն:

Վերջին հրակէն՝ որ 7 սեպտեմբեր տմասթիւն ունէր, Յանձնախմբի անդամաց այդ պարտապանցութիւնը յիշեցնելուն հետ մէկ տեղ կըսէր. « Աղբային Ժողովը առջև պատասխանատու չմտալու համար հրոճարեալ ոյնտի համարուն այլ ևս անսնք՝ որ ներկայ կըլուէր ընդունելէ ետև բացակայ դառնին Յանձնախմբին յառաջիկայ նիստին »:

Մեր վերջուեալ երեք հրակրանաց անձամբ պատասխանած ըլլալով, որպէս զի Աղբ. Պատկառելի Ժողովոյդ առջև պատասխանատու չմտալը, զորմին ընթացիկ վիճակը կը ներկայ յեմք, և կը խնդրեմք՝ որ զպարտուպատշտան սնորհներ Պատկառելի Ժողովոյդ որոշուել գործադրելու եղանակին համար:

Ձերում մեծմութեան՝ Ատենապետ փառայ՝ 17 սեպտեմբեր 1876 Մնամբ յարգանք

Կ. Պօլս

Եղիկ Վոյ. Սպանոնի Յակոբ Քաղաքեան

Ընթերցումն ետև Ստենապետ Էֆէնտին հրակրեց երեսփոխաններն՝ որ կթէ գիտողութիւն մ'ունին ընեն այս մասին:

ՂԱԶԱՐՈՍԱՆ Ք. ԷՅ. — Վարչական զիջեալ համարատուութեանց խնդիրն ստիպողաբան ըլլալուն պատճառաւ՝ բնութիւնը չերկարեալու համար Նախորդին զիջաններուն չը յանձնուելով, յատուկ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ. հիմայ այս նամակն կը հասկնանք թէ յանձնախումբը թէ և քանիցս հրակրուելէ բաց անդամաց մեծ մասին չներկայանալով չէ կրցորցարդ իւր պաշտօնին ձեռնարկել. ուստի սխտը է որ չեկողներուն տեղ արիւններն ընտրուն և գործը փութացունեն:

Տ. ՄԱՏԹԷՍԻՍ ԵՊԻՍ. — Ես ալ կը ճայնակցիմ Բրիտանոստոսը Էֆէնոսիին՝ որ չեկողները հրածարեալ նկատելով անոց տեղ նոր անգղամեր ընտրոսին : Սակեց զոտ՝ երկրորդելով այն դիտողութիւնս զոր ասիէ առաջ ըրած էի, զարձեալ կը յիշեցնեմ թէ 1870 Նն սկեսալ Վարչական համարատուութեանց մէջ 71 ևն 72ի համարատուութիւնն՝ որ դեռ չէ ներկայացեալ, պէտք է ներհայացուի, որպէս զի համարաբար Էպիսկոպոս լրանան : Կոստանթնուս Էֆէնոսին է առջնայն տարւոյ Վարչութեան ատենադպիրն, որմէ թէ և պահանջուած է ասիէ առաջ և ինք ալ կոտայցած է ըրել, բայց տակաւին ընդած չէ. ուստի պէտք է նորէն զրեւ և պահանջել նոյն տարւոյ համարատուութիւնը :

ՄԷՐԵԿԻՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՖ. — Արեւմ թէ Կոստանթնուս Էֆէնոսին պէտք եղած բացատրութիւնը տուած է այդ մասին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Համարաբար յանձնակալին կը մնայ սյգ կէտն, որ պաշտօն ունի նաև իւր քննութեան յանձնուած համարաբար Էպիսկոպոս մէջ եթէ սրտիս կոյ, պահանջել այն Վարչութեանն՝ որում կը վերաբերի : Իսկ գալով համարաբար յանձնակալին պաշտօնը իտեմայնեղու կէտին, Գլխանը կը կարծէ թէ աւելի լաւ է Սրբազան Պատրիարք Հօր յանձնառեւ որ անդամներն ստիպէ իրենց պաշտօնը կրօնելու :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Եթէ չեմ սրխաւիր՝ պահ մը առաջ կարգացուած յանձնակալին կրիւն անդամայն նամակին մէջ յիշուած է թէ վերջին հրաւերով ազդարարուած է որ չեկողները ընն այլ ևս հրածարեալ պիտի համարուին . Ըստիկ է թէ Սրբազան Պատրիարքն արդէն պէտք եղած ստիպումն ըրած և իւր պարտաւորութիւնը կատարած է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ուրեմն հարկ կըլլայ որ Սրբազան Պատրիարքն նախ բացատրութեան անունը այդ մասին, և յետոյ պէտք եղածը տնօրինենք. և որովհետև Կարին Սրբազանութիւնն այժմ ներկայ չէ, կը թողունք այս կէտը իւր ներկայութեան պահանջ :

ՕՐԱԿԱՐԳ

Վերջնականորէն Սահմանադրութեան թարմակարգին վիճարանութեան յորտեսոց թաղական մատակարարութեան յերկրոյք ընկերացեալքս :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ժողովն անշուշտ կը յիշէ որ թաղական մատակարարութեան վերաբերեալ ծրարքին մինչև 7 ըլ. յորումը հասած և արդէն նոյն յորումայ վիճարանութեան մէջ ենք, որ բողոքովն չէ վերջացած. վասն զի նոյն յորումը քանի մը որչեզի կէտեր ունի, որոցմէ միայն երկու կէտ պահուած է. իսկ վերջին կէտն որ կը թաղական ժողովը ընտրութիւնը Վարչութեան յանձնել երբ թաղացոց ըրած ընտրութիւնն անբաւական ըլլայ, դեռ անորոջ մնացած է. և ա՜յս այս կէտն է որչառեւ լերը՝ թէ Վարչութեան ինչչեւս պիտի ընտրէ : Ատոր վրայ խօսք ուզող կայ :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Օրակարգին մասնէն առաջ հարցում մ'ուճիմ Գլխակին :

Վերջին նախին Ստեփան փառայնն տալը Զարկեալ պատճառարանեալ օրակարգ մը կար, որ այսօրուան նիստին մնայ. ո՞ր է այն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Այդ հարցման Ատե՛ն նապեա փառայնն անկ էր պատասխանել. բայց ըստ որում նա ներկայ չէ, կը հրաւիրեմ Ատե՛ն նապեալի Էֆէնոսին՝ որ պատասխանէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Պէտք է որ ևս իմ գիտցածս միայն ըսեմ. Օրակարգ չըկար որոշեալ. անշուշտ երեսփոխան Էֆէնոսիները կը յիշեն թէ վերջին նիստն ինչ առկալից կերպով իտիւրեցու. թէ և Կոստանթնուս Էֆէնոսի դիւանին վրայն խօսք մը ըրաւ թէ պատճառարանեալ օրակարգը յաջորդ նախին պիտի մնայ, բայց այս խօսքն ըսած միջոցին նիստը զոյցուած կը սրղէն, և ևս Կոստանթնուս Էֆէնոսին Լաօսն իւր իր անձնական կարծիքն համարելով զայն օրակարգին մէջ չի կրնար դնել. վասն զի զիտէ Ժողովը թէ օրակարգը նոյն ինչն Ժողովը պիտի որոշէ. և որովհետև ատենապետ փառայնն պատճառարանեալ օրակարգը յորակարգ անշուշտ

լու օրոշում եղած չէր . զայն ինքնին չէի կրնար օրակարգին անցնել :

S. ՄԱՏԹԷՅՈՍ ԵՊՍ .— Երբ Ժողովին ներկայացուած գրուար առաջարկութիւն մը վիճաբանութեան ենթարկուած է և չէ լինցած , պէտք է որ յաջորդ նստի Օրակարգին անցնելուայն . այս կարգէն էր վերջին նստին ներկայուած Առեհնապետ փառայր պատճաարանեալ օրակարգին :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ԷՖ .— Կարծեմ թէ այս կէտին վրայ աւելորդ է խօսքն երկարել քանի որ միշտ առաջարկութեան տէրը հաս ներկայ չէ . անոր պէտք է հարցնել , մասնաւոր որ ստեղծուող զբաղը կ'ֆէնտիին ըսածին նայելով՝ խորհրդակցարար հարկ չէ դատուէր այդ խնդրին Օրակարգ դնել . ուստի ապա միայն այս կէտը կրնանք գոցել և անցնել Օրակարգին :

ԻՅԱՆԱՐԵԱՆ Օ . ԷՖ .— Վերջին նստի Օրակարգին էր Հարտաշարութեանց խնդրին , որոյ մէկ մասը լրձուեցաւ և միւս մասը մնաց այսօրուան . Գլխանը ներքին Կանոնադրութեան համաձայն Խնդրոց տուած մի ունի՝ ուր կարձանագրէ հարկու թէ լինցած և թէ՛ չլինցած խնդրները . արդ՛ յստեան Կանոնադրութեան կը հարցնեմ Առեհնապետը կ'ֆէնտիին թէ Հարտաշարութեանց խնդրին ինչպէս արձանագրուած և ինչպէս դրացած է :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ԷՖ .— Այսչափի միայն զիտեմ որ Հարտաշարութեանց բնիչ յանձնախորհրդին ներկայած տեղեկարգին եղրակարգութիւն ընդունուած է . այս կերպով Հարտաշարութեանց խնդրը վերջացած կը համարուի : Իսկ միւս կողմէ անոր վերտրեղեալ գրուար առաջարկութիւն մ'ալ կար Առեհնապետ փառայր մէ կողմէն ներկայուած , որոյ միայն բաւական վիճարտութիւն եղաւ առանց արդիւնք մ'ունելուայն և առանց յաջորդ նստի Օրակարգին անցնելու համար արշուում մը իսկ ըլլալու : Երաց այս վիճակին մէջ ինձ որիչք բան չէր մնար ընել , բայց կ'թէ առկախ թողուլ զայն և անցնել քանի որ կատարեալ համոզում կը սրկուէր ինձ՝ թէ Օրակարգին անցնուելու զայն հարկ է թէ ոչ :

Իսկ զարով թէ ինչպէս արձանագրուած է

Խնդրոց տուածին մէջ , կը պատասխանեմ թէ ստոյգ է որ ներքին Կանոնադրութեան համաձայն Խնդրոց տուած մը ունեալ Գլխանին պարտաւորութիւնն է թէ և , սակայն այդ տուածին ունեցած չէ զիտեղ զարգ . իմ նախորդներս տարւոյն վերջը հասարկով Ժողովին ներկայեալ խնդրներէն լինցածները և չլինցածները , անոնց ընդհանուր ջանկը սովորութեան են տարեկան վերջին նստի տեղադրութեան մէջ , եւ ալ այնովս պիտի ընեմ : Ահա այսչափ է իմ բացատրութիւնս :

ԻՅԱՆԱՐԵԱՆ Օ . ԷՖ .— Բռեւ է թէ Գլխանը Խնդրոց տուած չունի . կանոնական թեւրութիւն մ'է այս՝ զոր հիմա խնայածք . բայց թողու՛ք զայս , եւ զարձեալ կը հարցնեմ թէ Հարտաշարութեանց խնդրոյն վերջին նիստին մնացորդ մասն Օրակարգէն ինչպէս պարձը դեցիք , ըստ քանց թէ ըստ օրինի :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ԷՖ .— Ես կրեմ թէ ոչ զուրս ձգեցիք և ոչ սրահեցիք . Ժողովին ինք պէտք էր ընել զայդ :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ԷՖ .— Առաջին խօսքս կը սրբաւորուի կրկնել . Ժողովին այդ մասին պէտք է զամեն սրձեալ համար զարձեալ պէտք պիտի ըլլայ առաջարկութեան ձգեցնակին հարցնել , որ հաս չէ . թերևս նա իւր առաջարկութիւնն ետ առած է կամ պիտի ստանա :

ՓՈՓԱՅԵԱՆ Ս . ԷՖ .— Խօսք ուղեցի Առեհնապետը կ'ֆէնտիին ըրած մէկ սխալ ակնարկութիւնն ուղղուելու համար . ըսաւ թէ Կանոնադրութեան արձանագրուած Խնդրոց տուածին իւր նախորդներն ալ չեն ունեցած , և թէ ինք ալ իւր նախորդաց ընթացքին պիտի հետեւի յայտմասին : Ժողովը ներքին Կանոնադրութիւնն իմ առեհնապետութեան սրձածունի մէջ դանտած առեհնա հաստատուեցաւ . այն առեհն ըստ Կանոնադրութեան առեհնապետը վերաբերեալ ամեն բան կարգի և կանոնի դնել աշխատած եմ . ինչպէս տեսած են երեսփոխան կ'ֆէնտիները . Խնդրոց կարգի տուածին ալ նայեալս կարգաւորեալ եմ որ տարւոյն վերջին առեհնապետութեան մէջ լիւրեայն համարական արձանագրութիւնն առ օրին ընելու չընեմ , առեհնապետը կ'ֆէնտիին զիտանալու ըստ

նրն է . սակայն հարցաւած խնդրոց վրայ բացատրութիւն տալու առ ժամայն կը պարտաւորի :

ԱՏԵՆԱՂՊԻՐ ԷՖ . — [Բնդիւնմար] Մենք ալ կրնանք ընել սակիպ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս . ԷՖ . — Գալով Ստեփան փառայի այն առաջարկութեան , զոր նախորդ նախն մէջ Հարստահարութեանց խնդրոյն վրայ յանձնարարին բերած տեղեկագրոյն կարգադրեւ լին ետե ներկայացոյց իրրև պատճառարանեալ օրակարգ , թէև յանձնարարին տեղեկագրէն առաջ բուէի դնել ուղեւցաւ , սակայն լու կը յիշեմ որ Ժողովը փառային պատճառարանեալ օրակարգէն առաջ յանձնարարին տեղեկագրոյն կարակայութիւնը բուէարկեալով ընդունեց , որով նոյն տեղեկագիրն ընդունեալ եղաւ . իսկ փառային առաջարկութիւնը բուէի չը դըրուելով մնաց . նոյն միջոցին ծագած աղմուկըն արգելք եղաւ այդ առաջարկութեան բուէի գրութեան . և Երևուֆեան Էֆէնտին՝ որ առտենաստեա կը նոյն պահուն , յայտարարելով փառային առաջարկութեան յաջորդ նախն մը . իսկ , առեանն անիջապէս գոյնց : Ըսել է թէ այդ առաջարկութիւնն առ կախ կեցած է . առկային ոչ ընդունուած և ոչ մերժուած է Ժողովին . ուրեմն Օրակարգին մէջ երևնալու էր այն , մինչդեռ հիմա Օրակարգէն դուրս է :

ԱՏԵՆԱՂՊԵՏ ԷՖ . — Կանոնական զիտողութիւն մ'ունիմ . երբ առաջարկութիւն կամ մանաւանդ տեղեկագիր մը կուգայ Ժողովին , որուն կարակայութեան վրայ Ժողովը բուէարկելով վերջիս կուտայ ընդունուելու կամ մերժելու . եթէ ընդունուելութեան համար է Ժողովին վէճան , այն առեան պատճառարանեալ Օրակարգը մերժուած կ'ըլլայ : Վերջին նախն այսպէս է եղած . Ժողովն իր յանձնարարին բերած տեղեկագիրն ընդունելէ ետե զարձեալ նկատողութեան առեր է պատճառարանեալ Օրակարգն՝ որ ալ այնուհետե պատճառ չունի գոյութեան : Բայց եղաւ ծրն եղած է . հիմա որո՞ւ կրնայ հարցուիլ . մեր շենք գիտեր թէ այդ առաջարկութիւնն ետ առնուած է թէ ոչ . անոր հեղինակը Քլեանին մէջ է . բայց այսօր ներկայ չէ , պէտք է անոր ներկայ եղած առեան ըլլայ այդ հարցումը : Աս

մտնուանդ , ոչ որ իրաւունք չունի այդ առաջարկութիւնն ինք ստանձնելու բանի որ հեղինակը զանի ձեռքէ չէ ձգեր : Առտի թողունք այսօր այդ կէտն և անցնինք Օրակարգին :

ՄԵՐԵՒԷՄ—ԳՈՒՂԻ Յ . ԷՖ . — Ի՞մ բուէիրենկուս մեծ մասն ըսուեցաւ , ուստի կարճ պիտի խօսիմ :

Իսկզբանէ կըր Օղակն Էֆէնտի խօսեցաւ այս կէտին վրայ , կարճեցի թէ լոկ հարցում ընելով պիտի բաւականանայ . բայց յետոյ իր հարցումը առ զիտողութեան յանդեցոյց իրր թէ հարստահարութեանց խնդիրն Օրակարգէն դուրս ձգուած է . այդ զիտողութիւնն ինձ բընախն անտեղի կերևնայ , վասն զի Ժողովն իր յանձնարարին տեղեկագիրն ընդունելով՝ Հարստահարութեան խնդիրը վերջացուած է արդէն , և հարկ թողած չէ Օրակարգին մէջ մնալու : Իսկ Ստեփան փառայի առաջարկած պատճառարանեալ օրակարգին գալով , կըսեմ թէ այդ կէտին վրայ վերջին նախն մէջ այնպիսի շփոթներ ծագեցան , որ թերևս առաջարկութեան տէրն իսկ շփոթեցուցին , և յայտնի չէ զու թէ առաջարկութիւնն ետ առնուեցաւ կամ ոչ : Մեր զիտածը առ է որ ըստ քմայ շինուած Օրակարգ չունինք :

ԱՏԵՆԱՂՊԵՏ ԷՖ . — ՍՂԷ խնդիրը վերջացած է . այժմ՝ Օրակարգին կանցնինք՝ որ է Թուրային մտտակարարութեան յօդուաներուն վերջարանութիւնը : Այժմ մ'առաջ ըսի որ ծրագրին 7րդ յօդուածին քննութեան մէջ ենք , և հարցի թէ խօսք ուզող կա՞յ այս մասին . ըստ որում խօսք ուզող չեղաւ , ես կուզեմ խօսիլ իրրև երեսօխտան . բայց բեմն ելնելէս առաջ իմ տեղը մէկը բազմելու է իրրև առենապետ . վասն զի Գ . Առենապետն՝ որ է Երևուֆեան Էֆէնտին , հա չէ . ըստ կանոնի առենապետ չը գտնուած առեն՝ երկցադոյն երեսօխտանին կը պատկանի ատժամեայ առենապետել . ուստի կը հրաւիրեմ Քրիստոստուր Էֆէնտին իրր կրկնադոյն իմ տեղը գալ բազմել :

Չայս բուէլով Ստեփանապետ Էֆէնտին բեմն եղաւ , և Քրիստոստուր Էֆէնտին անոր տեղ

բողմեցաւ :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՅ. — Թաղոյն մատակարարութեան ծրագրի յոր յօդուածին մէջն ենք ըսի . թէ և այս յօդուածին բանի մը կէտերն սրտուեցան սակ առաջ

ՇԱՀՊԱՋԵԱՆ Ն. ԷՅ. — (Ընդմիջելով) Հարցում մ'ունեիմ Ռուսիեան Էֆէնտիին . Ժողովոյ մը ատենապետներն երբ բացահայ ըլլան , ըստ կանոնի ո՞վ կընտրէ ատենապետն . կողմեմ թէ Ժողովն ինք կընտրէ . և ոչ դիւանը :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՅ. — Ինձի չէ սրտատախանել այդ հարցման՝ բանի որ այս ժամուս դեռանելն մէջ չեմ :

ՂԱՋԱՐԱՅԵԱՆ Բ. ԷՅ. — Քանի որ Շահապաղ Էֆէնտիի հարցումն իմ անձիս կը վերաբերի , ևս չեմ կրնար սրտատախանել , և տեղի կուտամ Ռուսիեան Էֆէնտիի դաւ իբր ատենապետ սրտատախանել :

Չայս ըսելով Քրիստոստուր Էֆէնտիին զիւանը ձգեց , և Ռուսիեան Էֆէնտիին եկաւ զիւանին մէջ իբր աթոռ բողմեցաւ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Երբ Ժողովն ստանց ատենապետի մնայ , կանոնը կը արամաղրէ որ երկրագոյնն ըլլայ առժամեայ ատենապետ : Ըսող կայ թէ Ժողովն ինք պէտք է ընտրէ իւր ատենապետը . երբ Ժողովին մնայ ընտրութիւնը՝ շատ երկար կըլլայ . ոնոր համար Քրիստոստուր Էֆէնտիին առաջարկեց իբրև երկրագոյն , և Ժողովն ալ լուսթեանը ընդունեց :

ՇԱՀՊԱՋ Ն. ԷՅ. — Սնձի համար չէ խօսքս . կանոնական զեղծում չըւողու համար է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Կուք կառաջարկեք որ Ժողովն ինք ընտրէ առժամեայ ատենապետ մը . ևս ալ Ժողովին կը հարցնեմ՝ միթէ կուզէ՞ նոր ատենապետ մը ընտրել թէ ոչ երկրագոյնը ըլլանել : Ով որ կուզէ որ առժամեայ նոր ատենապետ մը ընտրուի , ձեռքը վեր վերցնէ :

ՄԵՐԵՆԵՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՅ. — Սարկիսի բլուտի մի պահանջեք . առաջարկող չայս որ Ժողովին առանց ատենապետի մնայ :

ՇԱՀՊԱՋ Ն. ԷՅ. — Իմ առաջարկութիւնը սուրբ ըստ չէ , եթէ ոչ սա՛ թէ Ժողովն ինք ընտրէ երկրագոյնն առժամեայ ատենապետութեան համար :

(Ընդմիջեմ)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Երկրեցեք Էֆէնտիներ , խօսակցութեան մի դարձնեք Ժողովին ատենապետ . առաջարկութիւն կըլլայ թէ Ժողովն ինք ընտրէ երկրագոյնն առժամեայ ատենապետութեան համար . ստացէ է որ այս առաջարկութիւնն իրաւունքի երեւոյթ մը կը կրէ իւր մէջ . բայց ըսի թէ տանի ընտրութիւն մը ընել տան երկուր կըլլայ . վասն զի Ժողովն իւր մէջն երկրագոյնին ով ըլլալն որուելու համար խրաբանչիւրին ծննդագիրը տեսնելու կը կարօտի . երբ երկրագոյնը Քրիստոստուր Էֆէնտիին է կըսենք , միտ կողմէն ըսող ալ կայ թէ Էտաճեան Էֆէնտիին է , ստոր վերջը դիւրաւ չառնուիր . ոնոր համար Ժողովին կը հարցնեմ նախ թէ կուզէ՞ ինք ընտրել :

ՄԵՐԵՆԵՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՅ. — ձեզ տնոր համար կուզէի որ բուռի չը դրուի այդ կերպով . մէկն առաջարկեցեք , և Ժողովն ընդունի ըմնայ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Ատենապետ էֆէնտիին շատ կանոնաւոր վարուեցաւ . Քրիստոստուր Էֆէնտիին առաջարկեց , և Ժողովը զիստազութիւն մը չըբաւ . այն ատեն հրակրեց որ Քրիստոստուր Էֆէնտիին զայ նախ իւր տեղը :

ՇԱՀՊԱՋ Ն. ԷՅ. — Պէտք էք որ Ժողովին հարցնեք :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Երբ առաջարկեցի ըսել է թէ հարցուց . թէրևս դուք այն միջոցին ուշադրութիւն չըբեր :

ՄԵՐԵՆԵՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՅ. — Կըսեք թէ Ժողովին հարցուց . բայց շատերը չեն ըսած , ինչուիս ես ալ . ինչու՞ սոց չափ կերպարէք խօսքը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Տեսե՛ք՝ կանոնադրութիւնն ի՞նչուիս՝ կը արամաղրէ այդ մասին :

Չայս ըսելով ատենապետ Էֆէնտիին կարգաց կանոնադրութեան Չրգ յօդուածն՝ որ է . « Բայցման ձառնն անմիջապէս ետքը՝ Նոսախալաս Արքայապետը կը հրակրէ երեսօխոսանայ

« Երկրագոյններէն մէկն առժամեայ առեւտարեան
« րազմել, և կրտսերագոյն մը՝ առեւտարաբու-
« րեան պնդուն վարել » :

և շարունակեց :
Ըսել է թէ Արմենագրութեան այս տրամադ-
րութիւնը դորձագրելի է երբ դեռ Պրան չը-
կայ . իսկ Նախագահ Սրբազանին բացակայ
դանուած աստիճանականութիւն է իրաւունքը հը-
րաւիրելու երկրագոյններէն մէկը :

ԾՅԱՍՏԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Եթէ արդիւնքին
համաձայն էր ինչո՞ւ կերկնցիցէր :

ՇԱՀԱՅԱ Ն. ԷՖ. — Այո՛, համաձայն էմ
բայց կուղենք որ Ճողովին սրտամարմը վարուի
Պրանը :

Առեւտարեան էջիչտին քուէի դրաւ իւր
տեղ Քրիստոսաւոր էջիչտի առժամեայ առե-
ւտարեան բազմուտ կէտը, և Ճողովը միաձու-
նութեամբ ԸՆԴՈՒՆԵՑ :

Մայիս Տ. Մատթէոս Եպիսկոստոս ձեռն-
պահ գտնուեցաւ և ինչոյնք արձանագրել, Ը-
սելով թէ առանկ քուէարկութիւն մը ընելու օ-
րէնք չըկայ :

Ռոստինեան էջիչտին նորէն րեմն ելաւ,
Թողով իւր արժողը Քրիստոսաւոր էջիչտիին :

ՌՈՒՄԻՆԵԱՆ ԷՖ. — Ծրագրին 7 րդ յոդ-
ուածին մէջ երկու կէտ կայ, զորս որոշեցինք,
մէկը շատ ազիկ ըրինք. այն է որ՝ Թէ՛ Ա. և
Թէ՛ Բ. քուէարկութեան մէջ մինչև որ բոլոր
ընտրողաց քառորդը չը մասնակցի, ընտրու-
թիւնը միաբերական չը համարուի. այս կէտը
խիստ սխալմանի էր, և մեր սահմանադրութեան
խիստ սխալմանի էր, որ այս անգամ ուղղուե-
լիս յանդիման մէկն էր, որ այս անգամ ուղղուե-
ցաւ. այնչափ ծանր սխալ մը՝ որ ժողովուրդն
ուզած առեւտանի օրէնքին զբախը կը զարնէ.
օրինակը անտուած է արդէն, բայց մեր և ինչ-
պէս ըլլաւ՝ ժամանակ չը կորսնցնելու համար,
դանս լքեմ հոս երկարօրէն պատմել : Օրինակի
համար՝ թողի մը ընտրողաց թիւը թող 100
կամ 200 ըլլայ. ասանք խօսք մէկ ընելով՝ օրէն-
քին թերութիւնը աչգի ցոյցեցնելու համար,
կէնան քուէարկութեան առեւտարեան միայն 2 կամ 3

հոգի ներկայանալ : Ինչ ընելու էինք . ահա հոս
էր օրէնքին անխնայութիւնը, որմէ առաջն-
յանք : Բայց ասոր մէջ սղոյի պահասութիւն մը
թողինք, պահասութիւն մը՝ որով առաջին քու-
էարկութեան յարգը բարձրովն կորուած և
երկրորդ քուէարկութեան հաւատարեալ է : Ա-
մեն մարդ նախապատել կը համարի առաջին
քուէարկութեամբ ընտրուիլ ուր առաւելութիւնը
բացարձակ է, քան երկրորդով, ուր առաւելու-
թիւնը համեմատական է. և յորդեկի կէտը աս
է թէ՛ մինչոյն քուէարկուաց թիւով շատաց-
ուիր այնքան քուէ համեմատականին մէջ, որքան
որ կարելի էր ստանալ բացարձակին մէջ : Մէք
ինչ ըրինք . առաջին քուէարկութեան այս
յարգն արեցինք՝ քուէարկուաց մեծամասնու-
թիւնը միայն առնելով, և բոլոր ընտրողաց թի-
ւը նկատարութեանէ բարձրովն դուրս ձգելով :
Մինչևէր Եւրոպայի մէջ ընտրական օրէնքն եր-
կու սրայնու կը պահանջէ . մ'է՛յ մը քուէարկ-
ուաց թիւին կէտն մէկ աւելի քուէ. և մ'է՛յ
մ'ա՛յ բոլոր ընտրողաց քառորդին գոնէ հաւասար
քուէ : Ասով ըսել կըլլայ թէ երբ ընտրողաց
թիւը 100 է, գոնէ 25 քուէ ստացած ըլլալու է
առաջին քուէարկութեամբ ընտրուողը. բայց
երբ 100 էն 80ը մասնակցեցաւ քուէարկութեան,
այն առեւտարեան չը բառարգը. 41 քուէ ստա-
նալու է. 70 է նէ 36 քուէ ստանալու է : Կա-
րգեւմ բաւ ուշադրութիւն ըրէք, այն թիւերն՝
որ մեծագոյն մասէն վեր են, կը բուեն . այս-
ինքն 100 ին կէտը 50 է, 50 էն 1 աւելին կը
բուէ, իսկ թէ՛ որ վար ըլլայ՝ չը բուէր մեծու-
մասնութիւնը, այսինքն՝ եթէ 40 ըլլայ, կէտն
մէկ աւելին՝ որ է 21, չը բուէր . պայմանին
մէջ լցուեցաւ, բայց միւսը չը լցուեցաւ . հոս
է առաջինին յարգը կամ նախապատուութիւնը՝
զոր մեր ջրեցինք . օրէնքին մէկ անխնայ
սը շտկեցինք, բայց պակասաւոր միւս մասը
մոտայ . ուստի ես կ'առաջարկեմ յաւելցնել աս
կտորն ալ . « և միանգամայն բոլոր ընտրողաց
քառորդին գոնէ հաւասարութեան քուէ » : Եւ
ինչու չը տեսնանք օրէնքին այդ թերութիւնը
այսինքն՝ երբ 100 ընտրողներէն 25ը մասնակցի,
43 քուէն բաւ սխալ համարինք . ուստի առաջին

բուհարութեան յորդը որհնու համար պետք է յաւելցնենք՝ « միանգամայն բոլոր ընտրուցայ քառորդին գտնէ հուստարարիւք քուէ ք : »

Գաղտը երկրորդ կէտին՝ զոր սրտեցիներ, այն է կրկնեալ բուհարութեան մէջ եթէ դարձեալ ընտրուցայ քառորդին չը մասնակցեալին ընտրութիւնն տնրաւական մնայ, Այս կէտին որչա՞ման մէջ եւ ալ քուէ առիւ, բայց սխալեցայ . այսօր կրնամ ետ առնուլ . բայց միթէ կարելի՞ է որ Ժողովն ալ իւր որոշումն ետ առնու . այս կարելի է . ապա օրինակն Ներսիսի մէջ առնն առնն տեսնըա՞ծ է : Գեւա անցեալ տարի նոյն խի Գրոմոսոյի ազգային ժողովն, որ այսօրուան օրս մեր ունեցած Արմենոլոգութեամբը կը կրուա վարուի, առանկ օրինական ծրարի մը յօդուածոց վրայօք տալի օրուան իւր տուած մէկ որոշումն ետ առուա միւս օրը . երբ անոր անիւ մաստաթիւնը յայտնող եղաւ . թէ և զիտուութիւն ընող ալ եղաւ թէ անգամ մը որոշուածն ինչպէս կրնայ ետ առնուիլ . երբ կանոնադրութիւնը կը սրահանջէ որ՝ որոշուակն գտնէ երեք ամիս անցած ըլլայ : Այս, այդ կրաւ է բայց մենք այսօր այդ պարագային մէջ չենք, մեր որոշումը դեռ չ'է ընցած . բացասութեմ ահաւատի :

Օրինական խնդրոց համար Ժողովին որոշումն երեք քուէէ կ'անցնի . թէ որ առաջինին մէջ սրախա բան մը կայ, երկրորդին մէջ կրնայ լեցուիլ . նոյնպէս թէ որ երկրորդին մէջ կայ, երրորդին մէջ կրնայ լեցուիլ . խի թէ որ երրորդը անգամին գիտարութիւն ընող չեղաւ . և վերջին որոշումը սրտեցաւ, ահա այն առնն է որ խնդրը որոշուած կը համարուի . և անիկ ետքն է որ երեք ամիս անցնիլ պէտք է դարձեալ վտարութիւն մ'ընելու համար : Կեք աստիւտին այս սրահաններն և ոչ մէկին մէջ ենք . վտանգի դեռ երկրորդ ընկերացման մէջ կը գտնուինք . և դեռ յօդուածին ամբողջութիւնը քուէէ չ'է անցած . յօդուածին երկու կէտը միայն քուէի դրուած և ընդունուած է, խի վերջին կէտը նոր քուէի պիտի դրուի : Թէ որ ըսածներուս Համարուցար, է կիկնորներ, նախ սրտարութիւնն

ընենք և յետոյ քուէի գնենք :

Այստի բռնք թէ ծրարքին հեղինակն ըլլալով հանգերձ դուք ալ բուհարութեմ էք դայն որոշումը՝ զոր չ'եմա սրտարութեան կարուա կը դատար :

Այս, կը խոստովանեմ եւ իմ սխալիւք . և պտտեա կը համարիմ դոնի անմիջապէս շտիկուցիլս : Սխալեցանք ամենքս ալ, կրուանք մեր բուհարութեցիներ որոյ տէրը կեցած է և զոր մեզի ջուցնող չեղաւ . ի՞նչու համար դարձեցիներ այդ սխալը . տճագործներուս համար . և բանի որ տճագործներք ապիտի սխալներ պիտի առնենարք :

Ոչ որ կրցուա մտօրեքել և ցուցնել թէ թողաւ յին ընտրութեան կրուուներին միջամտել վարչա շտիկեան բնութեանը չը պատահուիք : Կա մտահաւանդ՝ այդ կրուուները տէր մ'ունի, և ո՞վ է այդ տէրը եթէ ոչ նոյն խի թարեցիք . բայց անոնք պարտադրանց գտնուեք են, դարձեալ Այստեմութեան ջնոցիներ այդ կրուուները, այլ թարեցի ժողովին կը մնայ բնութեանսպէս, որ զթարե ներկայացնող պաշտօնական մարմինն է :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ . — [Բերյովիտար] Բայց այդ ժողովն է որ պիտի ընտրուի, ի՞նչպէս կըլնայ ինք միջամտել իր ընտրութեան :

ՌՈՒՍԻԵԱՆ Ս. ԷՅ . — Թարեցիք Ժողովը մը նայուն է :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ . — Կը սխալիք . այսօր թարեցիք ժողովներ չը կան :

ՌՈՒՍԻԵԱՆ ԷՅ . — [Թարուակերպ] Երբ թարեցիք ժողով չը կայ դեռ և առաջին անգամն է որ պիտի ծնի, ըսել է մէկ անգամ սխալի կարենայ ստատա՞յլ այս պարագայն եթէ երբեք պտտահի . անիկ ետեւ մասնակի ընտրութեամբ պիտի նորոգվի միշտ . ըսել է երբ մէկ մը ընտրուի ալ մնայուն է անիկ ետեւ : Միայն այս առաջին անգամին համար կուղեք մտածել թէ ի՞նչ պէտք է ընել երբ այդ անտիկնող դեպքը տեղի առննայ : Ըսեմ ձեզի, երբ թարեցիք պարտադրանց գտնուին, այն առնն ըստ սրտեմ դեռ թարեցիք ժողով չը կայ, ընտրութեան կրուուները կանցնի ընտրութեան ժողովին, որ կերպիւ մը թարեցիքը կը ներկայացնէ, թաւ դեպքոց վստահութիւնը վայելող անձերէ բողք :

կայեալ է : Ահա՛ տառջին անգամին համար ընտրութեան ժողովին միայն կիցնայ գործը . թաղային ժողովոյ հաստատուելն ետև՝ եթէ ընտրութիւն պատահի և միևնոյն պատճառով անբասական համարուի թաղեցոյ կատարած ընտրութիւնը , այն ատեն թաղային ժողովին կիցնայ երբ ունի իւր մեծամասնութիւնը . իսկ երբ այդ մեծամասնութիւնը խորտակ է , այն առան ընտրութեան ժողովին հետ միանալով կը կատարէ ընտրութիւնը : Կայց թաղային ժողովակներ՝ ինչպէս նաև ընտրութեան ժողովոյ անդամք թէև արդէն բուէ սուսած են իրբև թաղեցի , սակայն պարտազանցից իրաւունքին իրր թէ լարդեալ երկրորդ և վերջին բուէ մ'ալ պիտէ է տան , ձգելով իրենց այս վերջին քըւէն այն քուէտուփին մէջ՝ ուր անբասական համարուած քուէները կան , առանց քուէհամբըն դարս ձգելու անբասական քուէարիութեան արդիւնքը :

Ահաւասիկ ծրագրին 7րդ յօդուածն ամբողջ առպէս բարեփոխել կառաջարկեմ . [և կարողց հետևեալը] :

Յօդ. 7. — Ահ որ ընտրեալ է տառջին քուէարիութեամբ եթէ շըստանայ քուէից բուցործակ առաւելութիւնը՝ այսինքն կիսէն աւելին , և միանգամայն բոլոր ընտրութեաց քառորդին գոնէ հաւատարմի բուէ :

Համեմատական առաւելութիւնը կը բուէ երկրորդական քուէարիութեան մէջ , որն որ կ'անվտիփի առաջինին մէջ՝ առաւելագոյն քուէ ըստացողներէն երկրորդի թուով աւելած անսանց վրայ :

Քուէից հաւատարմութիւն պատահած ատեն երկրորդայնն ընտրեալ է :

Յօդ. Բ. 7. — Ամենայն քուէարիութիւն պրում չէ մասնակցած ընտրութեաց քառորդը գոնէ , իրբև անբասական՝ անվտեար է և կրկնելի :

Կրկնեալ քուէարիութիւնը՝ որով ընտրողը կրնա վերափոխեալ են՝ եթէ վարձեալ անդաւան պարտ վերափոխեալ են՝ եթէ վարձեալ անդաւան մնայ նոյն պատճառով , ընտրութեան իրաւունքը՝ այն անգամին համար , և ատեն անգամ պր պատահի այս դէպք՝ կանցնի ընտրութեան ժողովին երբոր չբից թաղային ժողով : այս ետ-

քինին՝ երբոր կայ իր մեծամասնութեամբ . կամ երկուքին միացեալ՝ եթէ խորեալ է այդ մեծամասնութիւնը : — Այս ժողովին անգամնը՝ թէև արդէն բուէ սուսած ըլլան իրբև պարդ թաղեցի , պարտազանցից իրաւունքին բարդեալ երկրորդ բուէ մ'ալ կատան , և ընտրութիւնը կը լրացնեն՝ քուէհամարի մէջ ատենեալ նաև անբասական քուէարիութեան արդիւնքը :

Յօդ. 8. — Առաջին անգամ կամ երբոր թաղային ժողով չբից , թաղային ժողովակայնց ընտրութիւնը իւր կեղբունին Վարչութիւնէն կը վաւերանայ . իսկ իւր ետանայ ընտրութիւնները Ժողովն ինք կը վաւերացնէ ու կեղբունին կը հաղորդէ զեղբուրթիւնն ի գիտութիւն : Աստի ընտրութեանց վրայ բոլոր անցեցողները ժողովին պիտէ է դիմեն :

Եթէ այս ետանայ ընթացքին մէջ որ և է պատճառով պակաս պատահի Ժողովն անգամներին՝ առանց խորշու Ժողովն մեծամասնութիւնը , Ժողովն ինք կը կատարէ այդ միջանկեալ ընտրութիւնները իւր դիւանին պարտատած սրբագրելի ցածկին վրայ : Իսկ եթէ Ժողովն իր մեծամասնութիւնը կորստած է , ընտրութեան իրաւունքը կը վերադանայ Ժողովրդին

ՓՈՒՏԱՋԵՏԱՆ Ս. ԷՅԳ. — Ուստիսեան ԿՔԷն

տիփ նոր առաջարկութիւնը կը նկատեմ որդի Սահմանադրութեան արամադրութեանց հետևելով իւր . այսինքն քուէարիութեան ատեն եկած քուէները բուսական և բնգունելի համարելու գրութեան մեծանցում : Ուստիսեան ԿՔԷնտի Սահմանադրութեան այս կէտը բարեփոխելով բուն մը միայն կը բուսելու . կրտէ թէ երբ սակատիւ ընտրող մասնակցին քուէարիութեան թաղային ժողովակներ և ընտրութեան ժողովոյ անգամը՝ որ իրր թաղեցի մէջմէջ բուէ սուսած են արդէն՝ նորին մէջմէջ բուէ ալ տան :

Այս բուէ է թէ անձ մը 2 քուէ պիտի տայ մի և նոյն ընտրութեան համար : Կայց ստով մի թէ թաղին ընտրութեաց քառորդը քուէարիութեան մասնակցած կրնայ համարուի : Թուսնչաններով բացարարեմ այս կէտը . երթադրենք թէ 21 անգամներ թողուցեալ թաղային ժողովն մը 40 չորի մնացած է , որով նոյն ժողովն

մեծամտութիւնը կրօնաւաճ կըլլայ . ընտրողական ժողովն ալ 8 հոգիէ բաղկանայ , որք 4 սո գրահն քուէ կհամ ըլլայ , կընէ ընդ ամենն 22 քուէ . եթէ 200 ընտրող ունի թաղը , ընտրողաց բոտորդին թառոյն հաստար ըլլալու համար դոնէ 30 քուէի պէտք կուենանք . բայց փոխառնակ 30 է 23 ունիք . ասոր վրայ բարգել կուգուի թաղական և ընտրողական ժողովը անդամներուն թուով 18 քուէն ևս . բայց դարձեալ քուէն չըլեցուիր , այլ կըլլայ ընդ ամենն 40 քուէ : Բերեալն այս պարագային մէջ ալ ընտրողաց քառորդ թիւին հաստար չը գտանք ընտրութեան մասնակցողաց թիւը : Ստանկով դարձեալ ճոն կուգայ կը յանդի՛ թէ քանի հոգի քուէարկութեան մասնակցի , այնչափով բաւականացուի : Բուսինեան էջիտի միայն մէկ բարեփոխութիւն մը կտառարիէ ինչպէս յիշեցի որ ըստ իս նշանակութիւն չունի , այն է սորտաւորացի տեղը ըլեցնելու համար թաղական և ընտրողական ժողովը անդամներէն երկրորդ քուէ մ'ալ տանալը . եթէ մի և նոյն անձը թէ թաղային և թէ ընտրողական ժողովը անդամ ըլլայ , երեք քուէ տուած պիտի ըլլայ մի և նոյն ընտրութեան . որ բիշ անտեղութիւնն է : Մէկ անձէ երկու անգամ քուէ տանելու դրութեան սկզբունքն աղասելու կամ սրահելու համար ըսեալ է . թէ այնչափ քուէ կրկին տանել պէտք է քուէի մասնակցելու յոժարող թաղայիններէն որչափ որ պէտք կայ ընտրողաց քառորդ թիւը կազմելու համար :

Ես այդպիսի տեսնելով ընտրողաց դոնէ քառորդին մասնակցութեան բանադրութիւնն ու պէտքը , համաձայնեցայ այդ ստաւարկութեան , որոյն զի թէ ժողովուրդը զրգառի իր քուէի մասնակցութեան իրաւունքը զործադրելու , և թէ ընտրողաց քառորդին մասնակցելովն ընտրութիւնն աւելի ընդարձակութիւն մը ստանայ : Բայց երբ քառորդին չմասնակցելովը քուէարկութիւնը կրկին հարկ ըլլայ , կարծեմ ևս եր ըստին՝ որ քանի քուէ գայ ընդունուի և ընտրութիւնը փոքերական համարուի . եթէ ոչ ուրիշ միջոց ցուցիք կամ Վարչութեան յանձնէ

ցիք ընտրութիւնը , որոյն զի թաղին զործելու ետ շինան : Առաջարկութեան աւելիք ուրիշ միջոց չը գտան բայց ի Վարչութեան միջամտութեանն , ու նախընթաց վիճարկութեան մէջ այս վերջին միջոցն ընդունուեցաւ : Ասոր դէմ՝ զխտորութիւններ եղան , ըսելով թէ Վարչութեան յանձնուի նէ կրնայ զերծուիներ տեղի ունենալ . ոչաւ այս կէտին վրայ էր որ սխալ խառակը այսոր և Վարչութեան միջամտելու սահմանը պիտի որոշուէր , երբ Բուսինեան էջիտի իր սխալը խոտոտվանելով նոր միջոց մը առաջարկեց :

Այդպիսի թաղային ընտրութեանց՝ Վարչութեան միջամտութիւնն իր հետ խել մը անտեղութիւններ ունենալէ զատ , բարձրագոյն նպատակին ալ չհասցինք . մասնաւոր թէ փոխանակ պարտադրանքները պատժած ըլլալու՝ իրենց պարտը կատարել փութացող ստիպութիւն ընտրողները պատժած պիտի ըլլայ Վարչութիւնը մերկելով կամ ետ ձգելով անոնց քուէները . այսպիսի միջամտութիւն մը անքաւ պաւ խոտովութեանց կամ չխոտովութեանց տեղի ալ կրնայ տուլ , զորս պէտք է նախատեսել : Միւս կողմանէ անտեղութիւնն կը նկատուի 200 ընտրողներէն 10—20 ին մասնակցութեանը ընտրութիւններ կատարուիլ . և ասոր ալ դարձեալ պէտք է . դարձեալ որ ոչ ընտրողաց իրաւունքը կատարէ , և ոչ թաղին զործելը երեսի վրայ ձգէ . ըսել կուզեմ , զործնական եղանակ մ'ընտրել պէտք է : Այդ ինչ է մեր վնասածը . չենք կրնար բռնադատել ընտրողները որ անպատճառ մասնակցին քուէարկութեան . բայց ունիք միջոց մը սորով . բուն խի Սահմանադրութեան սրահանումը :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՅԹ . — ԱՅ Թէ Սահմանադրութեան , այլ իրաւարանութեան :

ՓԱՓԱՅՆԱՆ Ս . ԷՅԹ . — Սահմանադրութիւնը ըսելով՝ սահմանադրական սկզբունքն հասցցենել կուզեմ . սահմանադրական սկզբունքն սրահանումն որ իրաւարանութեան սրահանումն ըսել է : Փոխանակ 21—30 թիւեր սահմանելու , փոխանակ քառորդի մասնակցութիւն վնասելու , բռնիք սորոշուցն , որ ամենայն ընտրութեան

պէտք է մտնակցին ընտրուք, կամ զէթ ընտ-
 րուց մեծամասնութիւնը . որոնք զը ընտրու-
 թիւնն իր սահմանադրական, այն է մեծամաս-
 նութեան գրովն ընդունի : Այն ընդհանուր ըս-
 կըղումներն ընկու է : Բայց երբ մեծամասնու-
 թիւնը չմտնակցի, արդիւնքը օրինաւոր և վա-
 ւերական չհամարելով, ընտրելի անձանց կրի-
 տարիկ ցանկ մտնեցու է նոյն արդիւնքին և
 վերադին ներկայացնելու է թաղին ընտրուց .
 ճիշդ ինչպէս որ արդի սահմանադրութեան մէջ
 արամադրուած է ստաղին քուէարկութեան մաս-
 նակցողաց թիւնն լայնարձակ ստաւելութիւն
 շըտացող ընտրելուց համար, նոյն անուանց
 կրկնապիկ ցանկն աւանդով և ներկայացնելով
 ընտրուց, կրկնորդ անգամ նոյն ցանկին մէջն
 դաննք յընտրութիւն հրատելով : Այս կրի-
 ւորը քուէարկութեան մէջ պէտք է ընտրենք
 գործնական և արդը կըտեսիք, այն է քանի
 անձ որ մասնակցի ընտրութեան, բաւական
 համարել և արդիւնքն օրինաւոր :

**Տ. ՄԱՏՅԷՆՍ ԵՊՍ. — [Բերդիւմար] Յան-
 կը վահեա՞ւ է :**

ՓԱՏԱՅԱՅԱՏ Ս. ԷՃ. — Բնարմարար փակ-
 եալ է կրկնորդ քուէարկութեան մէջ, եթէ ա-
 ստիցն մէջ ընտրուց մեծամասնութիւնը ղը-
 էտարկութեան մասնակցած չէ . դանձ ստաղին
 անբաւական ընտրութեան արդիւնքը ընտրելուց
 ցանկ մը շինելու ծառայած կըլլայ, և կրկնորդ
 անգամին թաղեցիկ նոյն ցանկին մէջն կընտրեն :
 Ընտրութիւնը օրինաւոր համարելու համար ընտ-
 րուց քառորդին մասնակցութիւնը պահանջելը
 Սահմանադրական կամ իրաւարմական չէ . այլ
 անոր մերձեցնուած միջոց մ'է . սահմանադրական
 կամ իրաւարմական է, կերպ զէթ ընտրուց
 կէտն մէկ աւելին քուէարկութեան մասնակցե-
 րու պէտքն ընդունինք : Ա՛րեւմտայն՝ ստաղին
 քուէարկութեան յարցը կամ նախապատուութիւ-
 նը պահելու համար, ինչպէս ըստ Ռուսիանեան
 էֆէնտին յե ընտրութիւնն ալ չիմաստայն օրինա-
 ւոր ըլլալու համար պէտք է որ ընտրուց մե-
 ծամասնութիւնը քուէարկութեան մասնակցի :
 Այն ընդհանուր սկզբունք ըլլալին յետոյ, ընտ-
 րուց մեծամասնութիւնը կամ պիտի մասնակցի

կամ ոչ . եթէ մասնակցի, արդի սահմանադրու-
 թեան արամադրութեանց համաձայն ընտրու-
 թեան բոլոր ուրիշ պայմանները սրահուած կ'ըլ-
 ընն . եթէ ոչ՝ ընտրուց փոքրամասնութեան
 ստաղին քուէարկութեան արդիւնքն կրկնապիկ
 ցանկ մը սրատարած կ'ըլլայ, և դարձեալ
 արդի սահմանադրութեան արամադրութեանց հա-
 մաձայն ընտրութեան լոյր սրիշ սրայմաննը
 պահուած կ'ըլլան :

Իմ ստաղարկութեան պարզ և գործնական
 ըլլալուն զիրաւ պիտի համարուին կրկնապիկան
 էֆէնտինները, եթէ ոչ իւրաքանչիւր նկատողութեան
 տանուն սահմանադրութեան այդ մասին որս-
 մադրութիւնները, որ ժողովրդեան վարժութեան
 և ընդունակութեանը համաձայն սահմանուած
 են . նոյնպէս եթէ նկատողութեան տանուն թէ՛
 Արաբիական միջամտութեան հետեւներէնը և
 թէ՛ նոյն խի Ռուսիանեան էֆէնտին նոր ստա-
 ջարկութեան յարցանակիք շիտութիւնները :
 Ես բարեփոխութիւն մը միայն կ'ուսաձարիմ
 սահմանադրութեան ընտրական արամադրու-
 թեանց վրայ, այն է, ամենայն ստաղին ընտ-
 րութեան պէտք է որ մասնակցի զէթ ընտրուց
 մեծամասնութիւնը . եթէ մեծամասնութիւնը
 չէ մասնակցած, արդիւնքը միայն կրկնապիկ
 փակեալ ցանկ մը սրատարածելու ծառայէ, և
 այդ ցանկը վերադին ներկայացուի ընտրուց,
 և այս անգամ քանի անձ որ մասնակցի ընտ-
 րութեան, համեմատական ստաւելութեանը
 ընտրելու օրինաւոր համարուն ըստ արդի սահ-
 մանադրութեան :

ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Փախաղեան է-
 ֆէնտին ստաղարկութեան հետեւութեամբ ստա-
 ջին քուէարկութեան մէջ ընտրեալ չը պիտի հա-
 մարուն անոնք՝ որ ընտրուց մեծամասնութեան
 հաւատար թեւով քուէ չեն վտարելիւմ . լայն
 ընտրուց քառորդին թիւնն աւելի քուէ վաս-
 աքիւմ են : Ի՞նչու ետ մնան անոնք՝ որ ընտ-
 րուց քառորդին աւելի քուէ վտարելիւմ են :

Ես կտաձարիմ որ ստաղին քուէարկու-
 թեան մէջ ընտրեալ համարուն անոնք՝ որ ընտ-
 րուց քառորդին աւելի քուէ ստացած են . խի
 միս մասերը կ'ընդունիմ այնպէս ինչպէս Ռու-

սինեան էֆէնտի առաջորկեց :

ԻՌԹԻՒՃԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Միբայէլեան էֆէնտիի առաջորկութիւնը կը համաձայնի Ռուսիեան էֆէնտիի առաջորկութեան Ա. մասին : Ես ոչ կը համաձայնիմ անոնց առաջորկութեան :

ՌՈՒՍԻՆՅԵԱՆ ԷՅ. — Գրասուր սէտր են առաջարկութիւնք , ոչ միայն օրէնքն այնպէս կը սրահանջէ , այլ մանաւանդ մեղի համար որ կուղենք զանոնք առնադրութեան մէջ գտնել ու սերտել :

Սոյն միջոցին Փախաղեան և Միբայէլեան էֆէնտիները Գրասուրի հրահրմամբ իրենց առաջարկութիւնները գրի առնելով Գրասուրին յանձնեցին , որք են :

Առաջարկարիւն Փախաղեան էֆէնտիի :

Արեւնայն առաջին քուէարկութիւն օրինակով համարուելու համար սէտր է որ ընտրողաց մեծամասնութիւնը մասնակցած ըլլայ նոյն քուէարկութեան . եթէ ոչ՝ առաջին քուէարկութեան արգիւնքն ընտրելեաց երկրատիրի ցանկիւր ստորաասեւը կը ծառայէ , և երկրորդ քուէարկութեամբ ընտրողք՝ որչափ թուով ալ մասնակցին , նոյն ցանկին մէջէն կը կտտարեն իրենց ընտրութիւնը , և համեմատարար առաւելագոյն քուէ ստացողը ընտրեալ են :

Առաջարկարիւն Միբայէլեան էֆէնտիի :

Առաջին քուէարկութեան մէջ ընտրեալ կը

համարուին անոնք՝ որ ընտրողաց քառորդէն աւելի քուէ ստացած են . իսկ միւս մասերը կընդունին՝ այնպէս՝ ինչպէս Ռուսիեան էֆէնտիի առաջորկեց :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Թողոյցին մատակարարութեան ծրարի 7րդ յօդուածոյն Ա. մասին վրայ քանի մի բարեխախտութիւնք առաջարկուցան . սոս առաջորկութիւնները քուէի դրուելու համար ժողովը դեռ ևս մեծամասնութիւն չունի . ուստի դեռանք կը ստորաւորի թողուլ զանոնք այսպէս՝ մինչև մեծամասնութիւն գոյանոց ժողովին մէջ : Իսկ Բ. մասին վրայ Ռուսիեան էֆէնտիին խոր ուղած է . եթէ ժողովը կը հասնի լսել , կը հրահրեն՝ դիւքն ի բեմ :

Սոյն միջոցին՝ երբ ժամն Գ քառորդը անցած էր , երեսփոխանաց շատերը մեծամասնութիւն գոյանոցէ անցոյս՝ սկսան մեկնիլ ժողովարանէն :

Առնապէս էֆէնտիին ստորաւորեցուստ ստեանը գոցել , յայտարարելով՝ ներկայ անդամաց հաճութեան վրայ՝ յաջորդ նստին ԱՅ օրէն ևս զուամարտելիլը՝ յետագայ Օրակարգով :

Վերաբնութիւն Առհամադրութեան . — Ետբարեխախտութիւն վիճարանութեան յօդուածով թողական մատակարարութեան , յերկրորդ ընտրեցնութեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Գ. Յ. ՍԵԼԻՔ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ՌՈՒՍԻՆՅԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՔԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԻՄ

ՆԻՍՏ ԺԳ.

15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ս. ՊԱՏՐԻՍՏՐ ՀԱՅՐ
 ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՌՈՒՄԻՆԵՆ ԷՖ. (Բ. Ատենապետ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՄՓՈՒՆՔ

ԿԵՂԵՆԱԿԱՆ ԵՐԵՄՓՈՒՆՔ

ՆԵՂԵՆԱԿԱՆՔ

1. Խորէն Արքեպիսկ. Կար Պէյ Բ. Պ
2. Կարապետ Կարի. Արքեպիսկ Բ. 2
3. Մատթիոս ,, Խղմիրեանց
4. Ամբրոսիոս Վ. Խուրինեանց
5. Գարեգին ,, Թաղարեան
6. Խորէն ,, Կերդեանց
7. Հմայեակ ,, Գիմարեան
8. Յովհաննէս ,, Փափաղեան
9. Ներսէս ,, Արսիան
- 10 Պօղոս ,, Խօլտամեան
11. Եղիշի ,, Արաչունի
12. Արիստակէս Բ. Մամբրեան
13. Գլորի Արծրունի Բ. 2
14. Գրիգոր Աճմեան
15. Խորէն Փլշիկեան Բ. Պ
16. Յարութիւն Մարտիրոս Բ. 3
17. Յովհաննէս Միկեան
18. Սուրբա Ստեփաննոսեան Բ. 3
19. Սահակ Տ. Սարգեան Բ. 2
- 20.

ԱՇԽԱՂԱՅՈՒՆ

(Ս. Վիճակ)

Դամկապիտ, Կլիտիկ փառս և
 Դամկապիտի դուրս

21. Գրիգոր Պէրպեան Բ. Պ
- Բ. Բաղդապետ Բիւն առաջին :
- Բ. 2 Բաղդապետ Բիւն երկրորդ :
- Բ. Պ Բաղդապետ Բիւն բանասիր պատճառ :

22. Գլորի Ստեփաննեան
23. Խաչիկ Մանկասարեան
24. Կարապետ Աղարդմանեան
25. Համբարձում Մաղպուլեան
26. Միքայի Գափամանեան
27. Յովհաննէս Պրանեան
28. Գ. Մեղրեանեան Տորթօր
29. Պօղոս Պանասեան
30. Ռուսինեան
31. Սարգիս Աղարդեան
32. Սահակ Աղբօ
33. Սեփեղիմ Մանուկեան
34. Փէշտրմաբեան Տորթօր
- 35.
- 36.

(Բ. Վիճակ)

Պէշիկաբազ

38. Բարսէշ Հայանեան
39. Կարապետ Ս. Իւթիւնեան
40. Յարութիւն Մարգարեան
- Ելեկիպիտ
41. Խաչատուր Ղազարոսեան
42. Կարապետ Գ. Փափաղեան
43. Մարտիր Յրեկեան
- 44.

Խաչատուր Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Շահեան
46. Յովակի Ս. Մաղրմեան
47. Սեփեղ Պանասեան
48. Ստեփան Սուրբեան

Խաչատուր Ս. Կարապետ

49. Միքայի Պանասեան Բ. 3
50. Յովհաննէս Ճիւրեան Բ. 2
51. Նիկողոս Արանասեան Բ. 3
52. Տորթոս Փափաղեան Բ. 2

(Գ. Վիճակ)

Բիւրս և

Գաղաթ փառս

53. Աբիլ Ունեան Բ. 2
54. Գրիգոր Սելիմիճեան Բ. 3
55. Մարտիրոս Յ. Տիլեան Բ.
56. Մկրտչիկ Մամբրեան
57. Նաւ Բաղդապետ
58. Ստեփան Խոյրեան
59. Տէրմար Մ. Էրեկեան Բ. 2
60. Իլիաս Չապեան
61. Յարութիւն Նորատունկեան
62. Գրեգոր Մարտիրոս Բ. 2

Միշաղիղ

63. Կարապետ Պ. Պրեանց Բ. Պ
64. Յակոբ Կաստանդեան Բ. Պ
65. Յակոբ Պ. Նորատունկեան
66. Յովհաննէս Աղարդեան Բ. Պ
67. Տորթոս Երուստեան Բ. 2

Պիլթոզ և Դաշախ

75. Յ Մերեկ — Գուլի
- (Գ. վիճակ)
- Դուրդուրեան և Իմաշիկ
69. Յովհաննէս Էստեան
70. Ստեփան Պլիմիճեան Բ. 2

Գտորդիւղ		ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ		Մուշ	
71. Կորտիկա Կաշարական	Բ. Պ	Կարին		121. Ստեփան Պ Պ. Փախազանց	
72. Մկրտիչ Մուրանան	Բ. Պ	101. Մանուկ Սելանեան	Բ. Պ	Տեխնիկ	
Կարդրգախու		Քեօրաշեան		122.	
73. Յակոբ Ելմշինեան		102. Մ. Փախազան Եօրթօր		Զկրտն և Մարտշ	
Եկեմանդիլ Կամարխայ		Արրիանու պրիս		123.	
74. Օղոն Խճառարեան	Բ.	103. Ռուբին Կիւմրու շիլ ըտանեան	Բ. Պ	Տրայիզօն	
Թօսիգախու		Եկեմիդիս		124.	
75.		104.		Պարտառ	
Հյուսիս Մ. Եղիս և Մ. Աստուանաձիկ		Միկ		125.	
76. Գարեղն Յ. Յեկիբեան		105. Պետրոս Մբարեան	Բ. Պ	Տիգրանակիրտ	
Գարու լշմի		Հարսնիտար		126.	
77. Աստիս Իկեաղարեան	Բ. 2	106.		Վան	
Հիտար և Պյաշի գիւղ		Արարիկ		127. Մկրտի Մարտեան	Բ. Պ
78. Յովհաննէս Կուրեան	Բ. 2	107. Կարապետ Խաչիկեան	Բ.	Արարանար	
Երր գիւղ և Սրբեկա		Բաղիչ		128.	
79. Գալար Հոգուեան	Բ. 2	108.		Հաւիղ և Այերայ	
Պայառ		Պրոտոս		129.	
80. Մկրտիչ Գ. Կոսեան	Բ. Պ	109. Քրիստոսառ Գալարեան		Սիրաստիս	
81. Յովհաննէս Կրօնիեան	Բ. 2	Երպիկ		130. Մկրտիչ Մեկեբեան	
82.		110. Մեկրոն Հալանեան	Բ.	Ռուսնախ	
Քարապետիկի		Սեանիս		131.	
83. Յարութիս Չլմիկեան	Բ.	111. Համբարձում Սեանեան		Կարս	
84. Յարութիս Գ. Տառեան	Բ. Պ	Բարս		132. Աբուշաճ Յ. Սիլաղեան	Բ. 2
(Ե. Վիճակ)		112. Յովհաննէս Ազնու որեան		Չեկիմազ	
Կամարխու		Եղիսիս		133. Համբարձում Սարգիսեան	Բ.
85. Աւերամ Պելիբեան		113. Յակոբ Իսիկեան		Գարատիս	
86. Աւերա Քօրչեան	Բ. 2	Մանճրլի		134.	
87. Եղիազար Մեկիբեան	Բ. 5	114.		Ստանա	
88. Մեանա Շափնազեան		Հասն		135.	
89. Յակոբ Բաղարեան	Բ. 2	115.		Արրիկ	
90. Յակոբ Աճոսեան		Երզնկա և Բարսիկ		136. Մարտիոս Աւերանեան	Բ. 5
91. Կապուրճ Կաշարեան	Բ.	116.		Եօզրատ	
92.		Թէրիտուղ		137. Լօշիկի Պաշեղեան	Բ. Պ
93.		117. Տրդան Գ. Սեանեան	Բ.	Մարտիս	
94.		Կեաղիս		138.	
Խաւիղիղ		118. Մասթիս Մ. Սիլանեան	Բ. Պ	Իզնիկ	
95. Արաքի Լ Աւիճու Տերրի		Խարիկ		139.	
96. Խաչատուր Պ. Մեարեան	Բ.	119. Յովհան Կազեան	Բ.	Եղիպրոս	
97. Ռիվիս Պլիկեան		Պարրեան		140.	
98. Սարգիս Սարգեան	Բ.	120. Յովհաննէս Յովանիեան	Բ. 2		
99. Սարգիս Աբուշառեան					
100. Աման Մեկրտիչեան	Բ.				

ՕՐԱԿԱՐԳ.

Գ. Վերադարձի Սահմանադրութեան. — Գորտեակութիւն միեւնականութեան յորտաճոց Թարսիական մատակարարութեան, յերկրորդ շերտեցականութեան :

ԱՏՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՅԲ

1.

Դամն Գ քառորդ անցած տետանը բացուեցաւ ի ներկայութեան 42 երեսօխանաց :

Ա՛վն. Սրբազան Պատրիարքը քաղաքական ժողովոյ նիստ տնկնալուն և հոն ներկայ գտնուիլն ստիպողական ըլլալուն պատճառաւ դարձեալ չը կրցաւ այսօր նախադաշնել ԱԳԷ Ժողովին :

Ա՛ւե՛նայեալ ԷՖէնոյին յայտարարելով Ժողովին թէ նախընթաց երեք նստերու տետեալութիւնը թէ՛ և ապազան յանձնուած, բայց ստուարութեան պատճառաւ սողողութիւննին չէ հաւած, յաւելցուց սր անոնց մէջ սրբուեալեալ խնդրոց վրայ կարող չէ Ժողովն այսօր խորհիլ. մանաւանդ որ ժամանակ ալ չը կայ ատենանը ուչ բացուած ըլլալուն համար. ուստի հրաւիրեց Ժողովոյ ուշադրութիւնը մի միայն հետեւեալ հարցման վրայ, որ քանի մի երեսնափոխանաց ստորագրութեամբ մատուցուած էր Իննսնին :

Հարցում առ Քաղ. Ժողովն ԱԳԷ. Վարչութեան

« Տաճիկ լրագրաց այն հրատարակութեանց դէմ, որովք մեր ԱԳԷԸ կատարեցի, անհաստատրիմ և օտար թելադրութեանց գործիք ցուցած էին Ք. Պարսն, Վարչութիւնն ի՞նչ սպիտակ միջոց գործածեց այն հրատարակութեանց դրսարտիչ ստութիւնը հերքելու և Հայոց ազգին առ Օսմանեան տկրութիւնն անդրբուռելի հաստատրութիւնը արդարացիելու համար Ստիպողական նկատելով այն խնդիրն անյայտող պատուական կը խնդրեմ :

13 Հոկ. 1876: Մ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Եւր ճայնակցիւր և մեր այն հարցման տիրոջ.
Պարեգին վարդ. Թաթարեան
Ս.Մրրաթոս » Առաքիւնեան
Յարութիւն Գրչոյ. Սերովբեան
Պրիդոր » Աճմեան

Ամթոն Տիրբի
 Յ. Մէրեմ-Գալսի
 Կ. Ս. Իւթիւճեան
 Մ. Ֆրէնկեան
 Ա. Պէշիրեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ըստ որում Քաղաքաւ կան ժողովն որոյ ուղեալ է այն հարցումն, իւր անդամներէն մէկը չունի այսօր հոս իւր ներկալ յայտուցիչ պատասխանելու համար, ուստի Գիւտանը կը պարտաւորի եթէ ժողովն ալ համաձայն գտնուի՝ այն հարցապնդումն օրինապէս յղել Քաղ. Ժողովին:

ՄԵՐԵՄ-ԳՈՒՆԻ Գ. ԷՖ. — Էս ալ ճիշդ Ատենապետ էֆենտին ըսածը տիտի ստաճար կէի. այն է հարցապնդումը յղել Քաղաքական Ժողովին. բայց հիւսիսիքնէ յղել, վասն զի կը լսենք որ Քաղ. Ժողովն արդէն նկատ ունի, որ այն զի անմիջապէս պատասխանէ:

2.

Հարցում խորն վարդապետի կերպեան

Ատենապետ էֆենտին ծանուցանելով թէ առ Վարչութիւնն ուղղեալ երկրորդ հարցում մ'ալ մատուցած է կիրոյեան խորնէն վարդապետի ստորագրութեամբ, կարգաց զայն, որ է՝

« Վարչութիւնէն Գիւտանը թարեհածն ըստ ցարտութիւն պահանջել ի մասին թէ ստոյգ է արդեօք որ այս երկրին և Հայոց աղղին զէմ հոսիակրութիւն ունեցող և աղղեցութեան տէր մարմնոյ մը գործակալները՝ ու և է հարելք համարած մեր Տէր Արեւիկա սրտորտարն իր վերջին ատեններս առ ամենայն երկղեցիս հանած շրջաբերական կոնցրակին պարունակութեանց զէմ հոսիակրութիւն գործել, և ստով թէ Երրորդի թէ Բ. Գրան կամ հատարակաց մանաւանդ թէ ալխարհի ստջն. Օսմանեան երկրին մէջ զըտնուող Հայ ժողովուրդն հանդերձ իր կրկնով իրրե ըկզիքիսից մարմն մը ներկայացնել: Եւ այս ալ ինչպէս Թայիլի թղթակիցը մէջ կը բերէ: օտար տէրութեանց մոլորաբարտարս մէջ

զտնուող դեպքաններուն տեղեկադրելով և ըսելով տոնոյ թէ Բ. Գրան այս ինչ բանը կընէ՞ այն բանը՝ զոր իր շրջաբերականը կրտէ թէ չընէր, և թէ իր (զրան) կամացը հակառակ է: »

ԽՈՐԷՆ Վ. Պ. ԿԻՐՈՅԵԱՆՅ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ինչպէս որ կը տեսնիր հարցապնդումն ստորագրող երեսօրեան հայր սուրբը՝ զիւտանը միջնորդ կը կայացուցնէ իւր և Վարչութեան մէջ հարցման մը համար: Պէտք է գիտնալ որ Գիւտանը չկրնար որ և է հարցման միջնորդ լինիլ երեսօրեանի մը և Վարչութեան մէջ երեսօրեան մը երր և ուղէ սղարտ է ուղղապէս զիսկ Վարչութեան հարցում Ընելու համար:

Ուստի Գիւտանն այս տեսակ խնայարեալ հարցում մը չկրնար ստանձնել և Վարչութեան յղել եթէ Ժողովը իսկ ընդունելութիւն ցոյց սոյ տնոր:

Չայս ըսելով Ատենապետ էֆենտին հարցադիրն իւր տիրաջ վերադարձոյ:

3.

Բացակայութիւն

Ատենապետ էֆենտին՝ բացակայութեան օրինաւոր պատճառ յայտնող հետեւեալ երեսօրեանաց անունները Ժողովին հաղորդելէ ետեւ նշանակել տուաւ ներկայութեան տուածարին մէջ:

Երնիկ Վ. Սպահանի տկարութեան պատճառաւ
 Ստեփան Ժաշա Ստանեան »
 Զրեգոր ԿՔ. Սէլվաթեան »
 Մատթէոս Սեբաստեան »
 Տրդատ » Փարսպետ »
 Միհրան » Պահճեօրեան համարողութեան պատճառաւ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ստոր օրինաւոր կերպով իրենց բացակայութիւն խնայուցած են, որոնց համար ըսելիք մը չունիմ: Բայց անոնք որ եկած չեն կամ ուշ գալով պատճառ տուած

մինչև ևս պետք էր որ զիւանադպիր Էֆէնտի-
նեկընք մին առնէր տանէր :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Կատարարեմ որ
զիւանապետ Էֆէնտին զրկուի անմիջապէս պա-
տարանն առնել ընկերու :

Այս առաջարկութեան ճայնակիցներ ալ
յաւենեալուն, Ստեփանեան Էֆէնտին տկար
կութեան վրայ խնայն զիւանադպրու գնաց Բա-
ղարկան ժողովն սրատարանն ուղղու :

Այն միջոցին Կիրոյեան Խորն զարդապետ
իւր հարցադրին առաջին ասուց սրադրած նորն
զիւանին ներկայացուց զայն, որ կրկին կար-
գացուցեալ :

ՄԷՐԵՆՄ-ԳՈՒՂԻ Ց. ԷՑ. — Թէ և կար-
գացուած հարցման իմաստը պահ մը չկրկնի ամ-
բողջութեան հասկընալ, բայց սա հասկաց որ ա-
նոր հեղինակը Թայմիին միջ կարդացեր է թէ
Հայոց Պատրիարքը այսպէս կամ այնպէս ըրեր
է եղեր : Իմ կարծիքս այն է թէ քանի որ այս
հարցումն օտար թերթերէ քաղուած բանբու-
մբայ հիմնեալ է, մեղի համար բնու կարեւորու-
թիւն մը չունի, ուստի և արժան է հերքել
զայն :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Կիրոյեան հայր-
տարրին հարցումը ես ալ հարկ չեմ համարի
նկատողութեան առնուլ. արդէն Մամիկոնեան
Էֆէնտիին հարցումը բուսական է ի վեր հանել
մեր առ Օսմ. Տէրութիւնն ունեցած հաւատար-
մութեան անդրաւելի ըլլալը : Միթէ մեր մեր
խոջին միջ մեր Օսմանեան տէրութեան հետ ու-
նեցած հաւատարիմ հարապակութեան յարաբե-
րութեանն մաղի չափ զթա՞ծ կամ խտտութիւն
ենք :

(ՉԱՅՆՆԻ Ո՛Տ ԿԵՐԼԷ :)

Պատրիարքարանն այսպէս տարիներէ ի վեր
գաւառաբնակ հայոց կրած հարստահարութեանց
ցուէրը իրեն որդի առ հայր իւր վեհապետին
կը ներկայացնէ անջնշտ զարման մը խնդրելու
համար . միթէ այս իւր հաւատարմութեան սրա-
տարութիւնը կատարած ըլլալու նշան մը չէ՞ .
մեր Աղէն արիւն զուս չըրանք, այլ այն զու-

որ միայն զորնք դարէ ի վեր ճանչցած է : Ու-
ստի ոչ Պատրիարքը, ոչ Աղայում իւնը և ոչ
մէջ յետին Հայր կատարեցի չէ . ամենքս ալ
ճակատանալ բայց կեցած ենք . Օսմանեան կա-
ռպարութեան ասի տարեցանք ու պիտի սու-
րինք, բայց մեր ցատոց ալ հիմնական դասու-
նը միշտ օրինաւորութեամբ նայն իսկ Օսման-
եան Կատարարութեանն խնդրելէ չպիտի դադ-
րինք : Արեւն օտար երկրի թերթերու հրատա-
րակութեանց պէտք չէ կարեւորութիւն տանք,
թող օտարներն ինչ կուզեն ըսեն, մեր լուս կը
ճանչնանք մեր Պատրիարքը :

Բայց այն հարցումն, որ պահ մը առաջ
Բաղ. Ժողովին յարեցաւ, և որ թիրք լրող-
բայ անմայ հրատարակութեանցը կը վերաբերի
անոր պէտք է կարեւորութիւն տանք . և թէ պիտի
ես նայն հարցումը չեմ ստորագրած, բայց հա-
ճութիւնս հետ է :

Արիւն զիտողութիւն ընող չըլլալով, Ատե-
նապետ Էֆէնտին պահ մը սրտախէ կտակ հարց-
ման հեղինակին որ եթէ կուզէ յետս կոչէ զայն-
և տեսնելով որ ոչ միայն յետս չկոչէր՝ այլ և
կը պնդէ ի նայն, բռնէր դրաս նոյն հարցումը
զը Ժողովը միաճայնութեամբ Մերձեմ :

4.

Առաջարկարկն Փայտեղան Էֆէնտիի

Պիւսանը Պատրիարեան Ստեփան Էֆէնտիի
կողմ, մատուցուած հեռեկալ առաջարկութիւն-
նը կարգայ :

« Կատարարեմ որ վարչութեան Կրօնա-
կան և Բարոյբարան ժողովներն իրենց ներկա-
յայտցիւնն ունենան Աղային ժողովի նկատե-
րան միջ, որպէս զի հարցման վրայ իրենց կար-
ծիքն անմիջապէս կարենան յայտնել » :

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆՑ

Տ. ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ ՎՐՊՊՏ. — Կերկրորդեմ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Արեւնու ալ սրատա-

արութիւնն է արդէն Ազգային ժողովն նիստե-
րուն ժամանակին ներկայ դառնալիւ : Արժանական
և Քաղաքական ժողովոց անդամներն ալ ըստ
մեծի մասին երեսփոխան են , անոր համար կը
տեսնեմ որ աւելորդ է այս առաջարկութիւնը :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Քանի մը նիստե-
րէ ի վեր հարցումներ կու գրուին Արաջութեան
և Արաջութեան ներկայացուցիչը պատրաստ չէ
որ իր կարծիքը տայ : Ասիկ ստա՛լ Ապրո ՆՖՆ-
ան իր և Քաղ. ժողովոց ատենապետ յայտա-
բարեց թէ ժամ 8 ին միջոցները Արաջութեան
անդամը կրնան զալ ի ժողովարան , յայտնելով
թէ իրներ ալ ուրբա՛մ օրերը նիստ ունենալով՝
անկարելի է նոյն ժամին առաջ ներկայ գտնու-
իլ Ազգային ժողովոյ նիստերուն . սակայն խոս-
տացաւ ժողովոյ ատենա՛նի բացման սահուն
Արաջութեան ներկայացուցիչն ունենալ աստ .
այս խոստումը կատարուած չէ , և այսօր ալ
մինչև այս ժամն տակալին մէկը չերկացա իրենց
կողմին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Բայց ձեր առաջար-
կութեան մէջ միջոց մը չէ ցուցուած . ի՞նչ
պէտք է ընել , այն ալ ցուցուցէր :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Պէտք է կրկին և
զրուար ազգաբարութիւն ընել Արաջութեան ,
որ ըստ խոստման իւրում ներկայացուցիչն ու-
նենայ Ազգային ժողովն նիստերուն : Եթէ
Արաջութիւնն այս անգամ ալ չլին ժողովն
ազգաբարութեան և իր խոստումը դանց անէ,
այն ատեն կը պարտաւորիմ ըսել թէ ուրեմն
Արաջութեան դիտաւորութիւնն է Երեսփոխա-
նութիւնն անդորձութեան դատաւարութեւ և ան-
դամութեւ :

Փոփոխեան էՖՆաթի նախորդ առաջար-
կութիւնն նորին կարգադրուեցաւ իւր ըրած յա-
ւելուածովն՝ որ է :

« Կառավարիւմ որ Արաջութեան Արժա-
րան և Քաղաքական ժողովներն իրենց ներկա-
յացուցիչն ունենան Ազգային ժողովն նիստե-
րուն միջ , որպէս զի հարցմանց միայ իրենց
կարծիքն անմիջապէս կարենան յայտնել . »

« Եւ կառավարիւմ որ այս բանին համար՝
զոր արդէն խօսառոյցած են , դրով կրկին առ-
դարարութիւն ըլլայ Արաջութեան »
Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆՏ

Սոյն առաջարկութիւնը բուէի դրուելով ,
միաձայնութեամբ ԸՆԴՌՈՒՆՈՒՆԵՑԱԻ և ՈՐՈՇՈՒՆ
ՑԱԻ Արաջութեան յղեւ :

Սոյն միջոցին Քաղաքական ժողովոյ կողմէն
սարսուած պատասխանը դիւանապետը բերելով
դիւանին յանձնեց , և կարգադրուեցաւ , որ է :

« Քաղաքական ժողովը Ազգային երեսփո-
խանաց անոց մատուցած և պատուական զի-
ւանիք կողմին մեզ հազարդուած սոյն հարցազ-
րին կը փութայ պատասխանել թէ՛ մեր Ազգին
դարաւոր հաւատարմութեան դէմ ծածր կերպով
յարձակող տաճիկ լրագրոյ մը համար Արաջու-
թիւնը ժամանակին պէտք եղած բողբոջ Բ-
Պրոն մատուցած , և անոր արդիւնքն ալ անս-
նուած է արդէն » :

Ստենագրօր	Ստենագրոս
Յով. Պոյաճեան	Ս. Ապրո

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Արդիւնքը կու-
ղեմ իմանալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Երբ Քաղ. ժողովը
ներկայ ըլլայ , արդիւնքն ալ կրնար հարցնել .
բայց այսօր հարցման դարձը վերջացած է :

ՉԱՑՆԵՐ — Ո՛չ , ո՛չ :
[Արևոյի]

ՄԵՐԵՒՄ-ԳՈՒԼԻ Ց. ԷՖ. — Մեր հարց-
ման պատասխանը Քաղաքական ժողովը տարն
ետե իրաւունք ունինք կարծեմ անոր գոհացու-
ցիչ ըլլալուն կամ չըլլալուն միայ ալ զխտոր-
թիւնիս յայտնել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ժամանակը ուշ է :
ՄԵՐԵՒՄ-ԳՈՒԼԻ Ց. ԷՖ. — Խօսելիս
խիտ կարճ է , մեր հարցման բուն խնամք մի-
այն մէկ լրագրի մը գրածին չէր վերաբերել .
մինչդեռ Քաղաքական ժողովն իւր պատասխա-
նը

նին մէջ մէկ լրագրի համար ըրածը միայն կը յայտարարէ : Էս կառավարիկն զրբել Քաղաք. տիրան ժողովին որ տաճիկ լրագրաց զրպար. տիչ հրատարակութեանց տպագրութիւնը ջըն ջընու համար սրչառնական հերքում մը հրտ. տարակէ մեր լրագրաց մէջ, և անոր թարգ մանտ թիւը նոյն խի տաճիկ լրագրաց ալ հտ. զորդէ :

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Կը կրինեմ Մէրէէմ-Պալի ԼՔէնսիի աստճարիւթիւնը՝ յաւելցնելով որ սրչառնական հերքումը հոյաղ բական տեսչութեան միջոցաւ հրատարակե, տրուի տաճիկ լրագրաց մէջ :

ԱԱՃԱՃԱՆ Է. ԷՖ. — Էս քիչ մը մտ. տէն ծանօթութիւն ունենալով, Քաղաքական ժողովը զրածին վրաց հակիրճ բացատրութիւն մը կրնամ տալ ժողովին : Արայդ է որ տաճիկ լրագրիւնըին Պատիւր անուն թերթին զրած այն ծանր յօդուածին վրաց Վարչութիւնը վաւ. թայտա բողբ մը զրիւկ Ի. Բ. Գուռն, բայց մինչև որ նոյն բողբն իր տեղը հասաւ՝ Պատիւ ընթ ետ ասած էր իր զրածնելը, խի Վարչ. չութիւնն իր զրած բողբին մէջ խնդրած էր որ Բ. Գուռն ի սրչառնէ հերքել տայ Պատիւրի նոյն յօդուածը :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Սըրճաճեան Է. Քէնտիի տուած բացատրութեանն կը հասկընամ որ Վարչութեան բողբը թագրիւն ընթերցու. մը պէտր է. միւս կողմէ Մէրէէմ-Պալի է. Քէնտիին աստճարիւթեանն ալ կը ձայնակցիմ. բայց ասոնց տակնն ալ յաւելիւց նստին մէջ Վարչութեան ներկայութեանը միջոցին անօրին. ուելու բաներ են. վասն զի Վարչութիւնն սոյսօր հտ ներկայ չէ, և նորէն զրբել և սրատուտան ասնելն ալ երկար կըլլայ : Սոյ սրատուտա կտ. աստճարիւթ որ Օրակարգն անցնի այն խնդրը, և Աղլին հրատարակութիւնն ապացոյցանել տպու համար հարկ եղած միջոցները մտածուին յաւելու նստին մէջ ի ներկայութեան Վարչու. թեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Օրակարգը չը կրնար անցնիլ այդ խնդրը, նախ որ զրատր աստ. ջարկա թիւն մը չը կոյ . . .

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — [Բերմիշանի] Շտտ զիւրին է այդ. աստուտիկ աստճարիւթիւնն զրով կուտամ :

Չոյս ըսելով Փախողեան ԷՔէնտին անմի. ջտպն հետեւեալ զրեց և յանձնեց Ղեւնտին :

« Կառավարիւթ որ Վարչութեան աւ Բ. Գուռն վասն Պատիւրի յօդուածին զրած թագ. ըրիւնն բնագրը ժողովիս ներկայանայ » .

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — [Թարուակիլով] Ըմի թէ չեմ կրնար օրակարգն անցունել, վասն զի կանոնի զէմ է, յաւելիւց նիտը բացումն ասուն կրնանք զրատր ներկայացնել այդ խըն. զիւն՝ երբ Վարչութիւնն ալ ներկայ է, և նոյն սրչառն սրատուտանն ալ ուղէ :

Այս խօսքին ետև. Ստենապետ ԷՔէնտին տտեանը զոյուած հրատարակեց յայտարարելով որ յաւելիւց նիտը երկու շարակէն պիտի զուտարի միւսնոյն օրակարգով :

Երեւոխօտանը մէկնեցան միւսձայն սրչառն. ջըլով Ստենապետ ԷՔէնտին որ օրակարգն անցնի Փախողեան ԷՔէնտիի աստճարիւթ. թիւնը :

Ատեանը զոյուեցաւ ժամը 10 1/2 ին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Գ. Յ. ՍԵՆՍԻ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ԻՌԻՍՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ ԺԴ.

26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ. — Մ. ՊԱՏՐԻԱՐԻ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓՆ ԲԱՆԵԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՄԱՐ

ԿԵՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՄԱՐ		ԻՍԿԽԱՍՏՐ Ս. ԿԱՐԱՅԼԱՆ	
ԵՆԵՂԵՍԱՆՔ		22. Գեորգ Առաջին	Բ.
1. Խորեն Արքեպիսկոպոս	Բ.	23. Խաչիկ Մանկասարկան	Բ.
2. Կարապետ Էպիսկոպոս	Բ.	24. Կարապետ Ազարկան	Բ.
3. Մարթիոս	Բ.	25. Համբարձումի Մարգարիտան	Բ.
4. Ամբրոսիոս Վ. Ռուբինյանց	Բ.	26. Մինաս Գալանյան	Բ.
5. Գարեգին	Բ.	27. Յովհաննէս Պարսկան	Բ.
6. Խորեն	Բ.	28. Ն. Մէլգորիկան Տարթոր	Բ.
7. Հմայեակ	Բ.	29. Պողոս Պառնասեան	Բ.
8. Յովհաննէս	Բ.	30. Ռուսիկան	Բ.
9. Ներսէս	Բ.	31. Սարգիս Աղաբէկեան	Բ.
10. Պողոս	Բ.	32. Սահակ Աղլը	Բ.
11. Էջիբիկ	Բ.	33. Սենեքերիմ Մանուկեան	Բ.
12. Արխանգէլ Բ. Մամբրէկեան	Բ.	34. Փէշտրեան Տարթոր	Բ.
13. Գեորգ Արծրունի	Բ.	35.	Բ.
14. Գրիգոր Աճմեան	Բ.	36.	Բ.
15. Խորեն Փէշկեան	Բ.	(Բ. Վիճակ)	
16. Յարութիւն Սերոբէան	Բ.	Պէշկիրաշ	
17. Յովհաննէս Միրեան	Բ.	38. Բարսեղ Հալան	Բ.
18. Սուրբաս Ստեփաննոսեան	Բ.	39. Կարապետ Ս. Իւլիսեան	Բ.
19. Սահակ Տ. Սարգեան	Բ.	40. Յարութիւն Մարգարեան	Բ.
20.		Էջիկապոս	
ԵՆԵՂԵՍԱՆՔ		41. Խաչատուր Ղազարոսեան	Բ.
(Ս. Վիճակ)		42. Կարապետ Գ. Փարսեան	Բ.
Գաւրապոս, Էջիպիկ Կառա		43. Մարութ Յրէնկեան	Բ.
Գաւրապոսի դուստր		44.	Բ.
21. Գրիգոր Արքեպիսկոպոս	Բ.	ԻՍԿԽԱՍՏՐ Ս. ԿՐԻՍՏ	
Բ.	Բացակայութիւն առաջին :	45. Յովհաննէս Դահեան	Բ.
Բ.	Բացակայութիւն երկրորդ :	46. Յովսէփ Ս. Մարգարեան	Բ.
Բ.	Բացակայութիւն բանաստր պատճառ :	47. Արքեպիսկոպոս Ստեփաննոս	Բ.
		48. Ստեփան Սարգեան	Բ.
		49. Մեհրան Պաշտօնատեան	Բ.
		50. Յովհաննէս Ճիւղեան	Բ.
		51. Նիկողոս Արամեան	Բ.
		52. Տրդատ Փարսեան	Բ.
		(Գ. Վիճակ)	
		Բերսե և	
		Գաւրաշ Կառա	
		53. Արիկ Ռուսեան	Բ.
		54. Գրիգոր Ալիսիկեան	Բ.
		55. Մարտիրոս Յ. Տրիկեան	Բ.
		56. Մերսէլ Մամիկոնեան	Բ.
		57. Նշան Բաղդադեան	Բ.
		58. Ստեփան Խեղիկեան	Բ.
		59. Տէրմար Վ. Էրզրանեան	Բ.
		60. Իլիաս Չոլեան	Բ.
		61. Յարութիւն Նորատուեան	Բ.
		62. Գրիգոր Մարտիրոսեան	Բ.
		Միլոսիպ	
		63. Կարապետ Պ. Պէրեանց	Բ.
		64. Յակոբ Կոստանդեան	Բ.
		65. Յակոբ Պ. Նորատուեան	Բ.
		66. Յովհաննէս Աղաբէկեան	Բ.
		67. Տրդատ Երատուեան	Բ.
		Պէշկիրաշ և Կարապոս	
		78. Յ Մեհրան Գուրաշ	Բ.
		(Գ. Վիճակ)	
		Գաւրապոս և Իստապիկ	
		69. Յովհաննէս Կոստան	Բ.
		70. Ստեփան Պէշկեան	Բ.

Գրատրդիդ	ԳՍԻԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՍԱՆՔ	Մուշ
71. Կորսոյեւ Դաշգրդեան	Բ.	121. Ստեփան Պ Պ. Փարագեանց
72. Մկրտիչ Մուրատեան	Բ. Պ	Տեկերիկ
Էարրըգայում		
73. Յակոբ Եմանիկեան		122.
Երեւանայի Ստամբուլի		
74. Օղաչե Սեւասարեան	Բ.	123. Զյորուե և Մարտշ
75.		124. Տրասիկոսե
Թօփղայում		
104.		125. Պաղտատ
Էյուսպ Ս. Էրիս և Ս. Սատուսաճիկ		
76. Գարեգին Յ. Մեղիբեան		126. Տիգրանակերտ
Գորում լիւմէ		
77. Աստիա Իկտազեան	Բ. 2	127. Վան
Հիսար և Պրյաճի գիւղ		
78. Յովհաննէս Կուրեան	Բ. 2	127. Սեմե Մարտուտեան Բ. 3
Կոր գիւղ և Սրեկիս		
79. Ղազար Հոլուեան	Բ. 2	128. Մարմար
Պալատ		
108		128. Հարկ և Այրապ
80. Մկրտիչ Գ. Կասեան	Բ. Պ	129. Սերատիս
81. Յովհաննէս Կրեկեան	Բ. 2	130. Մկրտիչ Մեղիբեան
82.		Ուսանալս
Բարակեօրիկի		
110. Մեւքե շարձեան	Բ.	131. Կորս
83. Յարութիւն Չեմիկեան	Բ.	132. Սարգիս Բ. Սարգեան Բ. 2
84. Յարութիւն Գ. Տասեան	Բ. Պ	Չեմիկաճ
(Ե. Վիճակ)		
Ստամբուլ		
112. Յովհաննէս Աղեւորեան		133. Համբարձում Սարգեան Բ.
85. Ալեքսան Պելիբեան		Գաղտիս
86. Ալեքսան Բորիբեան	Բ. 2	134
87. Երիզաբեթ Մեղիբեան	Բ. 5	Ստանա
88. Միսա Ճաֆանիեան	Բ.	135
89. Յակոբ Գաղաղեան	Բ. 2	Սըրիդ
90. Յակոբ Ամանեան		136. Մարթիոս Սիբեանեան Բ. 3
91. Կաղաղիթ Կաղաղեան	Բ.	Եօզրատ
92.		137. Լազարի Պալեզեան Բ. Պ
93.		Մարտիս
94.		138.
Խասիկի		
117. Տիգրան Գ. Սիմեանեան	Բ.	139. Խոմի
95. Աստիա Ալեքեան Տիգրիկ		140. Եղիշտ
96. Կաղաղիթ Պ. Մարտիեան	Բ.	
97. Իլիթիոս Պելիբեան	Բ.	
98. Սարգիս Արտաբեան		
99. Սարգիս Արտաբեան		
100. Սեմե Սիբեան	Բ.	
		140

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ս. Վարդանուշիկ Մանուկապետեան . շարունակորիս վիճարանորեան յօրոսանց թարսիս մատակարարեան :

Բ. Սարգսիկորիս Փայագեան ԼՖէնտիլի Երեւոյիսեանց ուսանց առ Վարդուշիկն զրա՛հ հարցմանց պատասխանիլև ճագեալ :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԵՐ

Ատենը բացուեցաւ ժամն 8 ին ի ներ-
կայութեան 37 երեսօխանաց , որոց վերջին
թիւը յանգեցաւ 36 ի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Վերջին նիստերու
ատենագրութեանց համար խօսք կուտամ Ստե-
նագրորդ ԼՖէնտիլին :

ԱՏԵՆԱԳՊԻ ԷՃ . — Տասներորդ նիստին
սկսեալ չորս ատենագրութիւն ունինք վաւերա-
նայլու : որոց մէկը միայն տարած ու հրատա-
րակուած է . իսկ մնացեալ երեքը տոկոսին
տարագրութեան տակ ըլլալով՝ կրնամ խոստա-
նալ թէ մինչև յարդը նիստ ամենն ալ կը
ցրուին երեսօխանաց : Իսկ միւս երեք ատե-
նագրութեանց մինչև յարդը ցրուելուն պատճա-
ռը եթէ կողէ պատկառելի ժողովը խմանալ՝
կը բացարեւմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Կհարցնեմ ժողովին՝

միթէ գո՛հ եղա՞ւ Ստենագրորդ ԼՖէնտիլի ըրած
յայտարարութենէն թէ ոչ աւելի բացարձակեան
կարոտութիւն կը տեսնէ : Եթէ խօսք ուղղը չը
կոյ քուէլի պիտի դնեմ :

Զայս ըսելով Ստենագրորդ փաշան քուէլի
զրաւ և Ստենագրորդ ԼՖէնտիլի ըրած յայտա-
րարութեան բաւական ըլլողը միտձայնութեամբ
ԸՆԴՈՒՆՈՅՑԱՒ ժողովն :

1 .

Բացակայորիս .

Ստենագրորդ փաշան ծանուցանելով որ աղ-
ջողին երեսօխաններէն՝

Տ . Սաճակ	Ք՛՛	Տ . Սարգսեան
Տիգրան	ԼՖէնտիլի	Երեսօխան
Մինաս	»	Ճաֆճաֆեան
Ղաղար	»	Հովսեփեան

անձնական տխրութեան պատճառաւ բացակայ

ըլլանին դրով յայտնած են , անոնց օրինաւոր բացակայութիւնը ներկայութեան տուժարին մէջ նշանակել տալէ ետեւ , յաւելցուց նաև որ ուրիշ երեք երեւոյթականաց կողմէ ալ նշանակներ կան թէև իրենց բացակայութիւնը ծանուցանող, բայց յայտնած պատճառներն օրինական չըլլալուն համար ըստ կանոնի անոնք պարզապէս բացակայ պիտի նշանակուին :

2.

Հրամարական .

Ստեփանոսեան փառանք Ստրիանուպոլսոց վիճակին կարգեալ ազգային երեւոյթական Արամիւշ կերտոնեան Ռուբին էֆէնտիի զրկած հրովարարիւր ներկայացուց ժողովին և կարգաց զայն , որ է .

Վսեմափայլ Ստեփանոսեան Փառա ,

Յայտնի լինի Ձեր Վսեմութեան թէ Ստրիանուպոլսոց ազգայնոց կողմէն մեր երեւոյթական կարգովը հինգ տարիէն աւելի եղաւ . թէև վերջերս քանիցս անգամ հրովարարի կամեցած էմք դրայմանց շատութեան պատճառաւ , ապայն նոցա թալանածանար սոխալի մի ևս այդ պաշտօնը վարելու յանձն առած էինք :

Արդ՝ ասկից մէկ ամիս առաջ մեր վերջին հրովարարումը , որ նոցա մատուցաւ , ընդունելի լինելով խոտառեցր էին զայն ինչ ժամանակի մէջ Գաւառական Ընդհանուր Ժողով գումարել և մեզ արժանաւոր յաջորդ մի կարգել : Սա կայն մինչև ցայժմ անպատասխանի մնացինք :

Սոժմ կը խնդրեմ խոնարհարար Ձեր Վսեմութեան Հորջիւ Մայր Գլխանէն , որ լաւ րեհանի զրով հաջորդել յիշեալ գաւառի Վարչութեան մեր հրովարարումը , և հրամայել միանգամայն որ անյապաղ նոր երեւոյթականի մը ընտրութեան ձեռնարկութիւն լինի . նաևս եթէ կարելի է յիշեցնել նմա մեր օրինոց տրամազերութիւնը , որ է երեւոյթականի մը չըլլանը հինգ տարիէն աւելի չը լինիլ . ինչպէս որ մերը եղաւ յակոմոց :

Պատիւ ունիմ լինիլ Ձերը Վսեմութեան Բէրա 15 Հոկ . 1876

խոնարհ ծառայ

Ռ . ԿԻՒՄԻՆՇԿԵՐՏԱՆ

Նախկին երևոյթական Արիանուպոլսոց

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Սհատակի խնդիր մը , որուն մէջ օրինական կէտ մը կայ , զոր նախաքննելու և ըստ այնմ վճիռ մը տալու համար կը պարտաւորինք Ձեռնհասութեան դիւանին յղել :

Ժողովը Ստեփանոսեան փառանքի առաջարկած այն յղումն առանց զիտողութեան ԸՆԴՈՒՆԵՆՑ :

3.

Առաջարկարիւն Հնդեակի Վարդապետի Գլխաւորական

Ազգային երեւոյթական Տ. Հնդեակի Վարդապետի կողմէն Արամիւն մատուցուած Հետեւեալ նամակը կարգացուցեալ .

Վսեմափայլ Ստեփանոսեան փառա

Արդ . Երեւոյթականական պատկաւաւ աւել ժողովը

Տէր ,

Մյն դրաւս օգտակար գտած առաջարկ մի մատուցանելով . կը խնդրեմ որ Ձեր Վսեմութեան միջնորդութեամբն ներկայացուի Արդ . Երեւոյթականական պատկաւեղի ժողովը պարտուան նկատին :

Ընդունելէք՝ Տէր , առ Ձեզ ունեցած խորին մեծարանքս :

Մնամ աղբորար

1876 Նոյ . 26

Հ . Վ . ԳԻՄԱՔՈՍԵԱՆ

Ե Վալարթա

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Տ. Հնդեակի վարդապետի նամակին մէջ յիշատակուած առաջարկն իր կողմէ տրուին տպեալ երեւոյթականաց ցըրուած է . անոր մէջ ընդհանուր ազգին տպաւոր

դայն բարեբերելու և բարեկարգելու նորաստեղծ
Պատմական խնդիր մը կայ, որ Ժողովին ուշա-
ղբութեան ենթարկուելէ՛ ատա՛յ Նախարհնու-
թեան յղուելու պէտք ունի, և իբր հաշուական
կէտ Համարակալութեան Գլխաւին կրնանք
յանձնել :

Այս մասին դիտողութիւն ընող մը չըլ-
լով, Առեւտրեւտ փառայի առաջարկած
յրումն ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՈՒՅՑՈՒ Ժողովն :

4.

Նախկին Երաստղեանց Ս. Պատրիարք Հօր

Առեւտրեւտ փառան Երաստղեանց ԱԶԻ-
բաղան Պատրիարք Հօր կողմէ յանուն Ազգ. Ժողովոյ
հասած նամակ մը ներկայացուցող Ժողովին,
որ կարգացուցեալ, և ահաւասիկ .

Ամենապատիւ Ս. Եղբայր Ի Քրիս .

Նախագահ Ազգ. Ընդ. Ժողովոյ .

Երբոր ժամանակէ ՚ի վեր մեր Ազգի
ներկայ տխուր վիճակը, որով ամենուրեք կե-
ղեքմանց, բռնութեանց, սրբապղծութեանց և
խղճամբարան ենթարկուած են մեր սիրելի դա-
ւալուհիքը, յուսարեկի դիտելով և ո՛չ դքս տես-
նելով մեր խնդ՛ և տառապեալ Ազգին պաշտ-
պան և խնամատար, մեր աչքը Ազգ. Ընդհա-
նար Ժողովոյ ատենանք սեւեռած՝ փրկութեան
յայտ սյտի կըտարակէնք փայտել:

Ո՛ր Ազգախնամ Տեսրք և պատուելի երես-
փոխանք Ազգիս . փառք կը մատուցանեմք
Բարձրեղնոյն, որ մեր յոյսը պտտուելու նշույլ
ներն հեռագնէտ կը ցուանան, ուրախութեամբ
որտի շնորհքը որ Ազգ. Ընդ. Ժողովն մինչ
ցորէ ՚ի գործ դրած միջոցներուն արարելին
մաղը տեսնելով աւելի ազգու միջոցներու ձեռ-
նամուխ եղած է : Գոհ եմք, Պատուելի Երես-
փոխանք՝ Սիրելի Որդեակիք, գոհ եմք որ նորէն
Ամենապատիւ Ազգախնամ Սրբաղան Պատրի-
արք Հօր հետ միացած՝ ամենի աղեաց մասնուած
Ազգային նար փրկութեան նաւահանդիսան հա-

տուցանելու ամենազգու անօրէնութիւններ կը-
նէք, գոհ եմք և շատ ուրախ որ ի՛նչպէս աղա-
բաղարի մէջ կը բնակիք, այլ Ձեր ուշադրու-
թեան ամենաուղիկն առարկայն ըրած էք Ձեր
թշուառ եղբարց մի՛նտիլ, որք Հայաստանի
խորհրդը և միանգամայն ամենուրեք կը տառա-
պին և իրենց դասն տառապանաց մէջ զՁեզ
կ'օրհնեն և Ձեզ համար կաղօթին . սրբէս զի
զորանայք Գոք և իրենց փրկութեան ելք մը
դտնէք : Մենք կը հաւատամք որ այն խղճալ-
եաց սրտաբուշի աղբրներն հաճուցայած են բա-
րեգութ Սատուծոյ և ժամանակը մտեցած է
այն տառապակիր խղճալեաց աղաւթեան :
Գոհ եմք, Ազգախնամ Տեսրք, Ձեր ազգա-
սիրական ջանքերն . և անշուշտ եմք, որ եթէ
ինչպէս սխալած է ամեն կողմէ, միախիտ ՚ի
նոյն յարատեւէք, Աստուած պիտի յաճողէ մեր
ձեռնարիկ . իսկ եթէ վճատիք կամ թաւանա-
լով ձեռնթափ լինիք, այն ատեն ազգովին
պէտք է պատրաստ լինիք եթմակայ վնիւ
խաղաղաբուռ կորստեան, վասն զի աւելի հա-
մարձակ պիտի գործեն որք գործենն և առաւել
անդթութեամբ պիտի կեղեքեն :

Ուստի կ'աղաչեմք զՁեզ, սիրելի որդեա-
կէք, Ձեր դէմ եղած դժուարութիւնք թո՛ղ
չը կրննէ զՁեզ, այլ գտեակնեղէնք աւելի
նորանոր զօրութեամբ, այն տառապակիր ան-
մեղինքն Ձեր քոյրերն և եղբայրներն են, որք
ի հեռուստ յետ Աստուծոյ Ձեզ կապտատանին
և առ Ձեզ կերկարեն իրենց տկար բաղակնե-
րը օգնութեան յուսով . նոյս հասած անմեղ
արխնն և աչի արտասուք թող միշտ Ձեր յե-
շտութեան մէջ լինին . և ի տես Ձեր սիրելի որ-
դեկաց, քերց և եղբարց, նայն սղբմեկնեքը
յիշելով Ձեր աշխատութիւնը բողմոսապակեցէք
նոյս փրկութեան համար, որոյ վարձն և բա-
խտնայրը անշտի է, և որով հայրենեաց Պրկիչ
կոչուելու պատին պիտի փայտէք :

Պաղտտանս առ բարեգութն Աստուած մա-
տուցանեմք, առաքեցէ Մ. Ամենաաւրք Հօղի
խր լինել առաջնորդ և զօրավիգն, մատակա-
բարեւ բան և խնամաութիւն Ամենապատիւ
Սրբաղան Նախագահիք և միում միում ազ-

գտնեալ անդամաց Երեւոյստանական Ընդհ. Ժողովոյ, ՚ի խորհիւ և ՚ի անօրինել զարժանն յա. դատութիւն և ՚ի փրկութիւն Աղէին Հոյոյ : Մարտակն Յիսուս հանցեցի յարուցանել զԱղէ մեր անկեալ ՚ի խոր թշուառութեանց : Տայն և Ձեզ և Ընդհանուր Աղէիս խաղաղա. էա և երջանիկ աւուրս ընդ հովանեաւ Աստ. աւածային խնամոցն, պահեցէ և պահպանեցէ զՁեզ և որք ընդ ձեզ են . շնորհօք Ս . Հոգւոյն , ամէն :

Ա.ս որ եւր և համարող
30 Հոկ . 1876 Մնամբ աղօթարար
Սրբոյ Աթոռոյն Երուսաղէմի
ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԵՍԱՅԻ ԱՐԲ ԵՊՍ .

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Ինչպէս որ տեսար, Երուսաղէմաց Սրբազան Պատրիարք Հօր նամա. կնն օրհնութիւն և քաջալերութիւն կոպարուեա. կն Հարստահարութեանց խնդրոյն առթիւ Աղ. գային Ժողովոյ ցոյց տուած ջանից համար. Երու. առդէմաց Սրբազան Պատրիարքն ինքն ալ ողւով չափ կաշխատի իւր հոկողութեան յանձնուած ազգային կրտսանց և սեպհականութեանց անվը. թար պահպանութեանը համար, և ո՛չ նուազ քան զմեզ կը դիմադրուէ հարստահարութեանց, հեռուապէս արժանի է որ Աղ. Ժողովս իւր Սրբազան Նախագահին բերանով շնորհակալու. թիւն յայտնէ Նորին Սրբազանութեան թէ մեզ շնորհած օրհնութեան և թէ նոյն խոկ իր ունե. ցած ազգատիրական ջանիցն համար :

Եթէ Ժողովը դիտողութիւն մը չունի այս մասին, Ղլուանը կյանձնէ Սրբազան Նախա. գահին սէտք եղած շնորհակալութեան նամա. կը դրել յանուն Ժողովիս առ Սրբազան Պատրիարքն Երուսաղէմի :

Ընդհանուր հաւանութիւն Ժողովին կողմէ :

Յ .

Նստակ Քաղ . Ժողովոյ Աղ. Վարչութեան :

Ստեւնապետ փաջան Աղ. Վարչութեան Քաղ. Ժողովոյ կողմէ մատուցուած հետեւեալ նոտանը ներկայացուց և կարդաց .

Վոեմարայլ Ատեւնապետ փաջան
Աղ. Երեւոյստանական Ժողովոյ ,

Աղային Ժողովոյ վերջին Հօտեմբեր 13 է նիտին մէջ՝ Երեւոյստան Փատրիարքան Ս . Է. Ֆինտին առաջարկած էր որ Վարչութիւնը Աղ. Ժողովոյ նիտերուն մէջ իւր ներկայա. ցուցիչներն ունենայ՝ տեղի ունեցած հարցմանց վրայ իրենց կարծիքը յայտանելու համար : հետևապէս և Աղ. Ժողովը այն առաջարկու. թիւնը յղած էր առ Վարչութիւնն ՚ի անօրին. անութիւն :

Աղ. Վարչութեան Քաղաքական Ժող. վը այն առաջարկութիւնը նիտադրութեան ա. առ և որչեց ի պատասխան յայտ առնել Պատիաւելի Ժողովոյը թէ իւր մասին սիրտը Ըննոյ որ սցուհեակ Աղ. Ժողովոյ նիտերուն մէջ իւր անդամներն մէկ կամ երկու անձինք ներկայ դատուին անպատճառ՝ յանուն Քաղ. Ժողովոյ տեղի ունենալիք հարցմանց վրայ կրօ. ծիք յայտանելու համար ,

76 . Նոյ . 26 Մնամբ յարգանօր
՚ի Ղլմանց Քաղ. Ժողովոյ
ՎԱՍՏ ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ՓՈՒ ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ՅԱԿՈՅ ՔԱՂԱՁԵԱՆ Կ . Գ . ՇԱՀՊԱԶ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Քաղ. Ժողովոյ այն նամակը պատասխան մըն է երեւոյստանի մը ա. առաջարկութեան, զոր ըրած է Ժողովոյս վերջ. ջին նստին մէջ, ուր ես ներկայ չէի . Քաղա. քական Ժողովը կը խոտանայ իւր գրով ինչ. պէս ուրիշ անգամներ ու խոտանցած է, իւր ներկայացուցիչներն ունենալով միշտ Աղ. Ժող. վոյս նիտերուն մէջ . բայց սցար ալ զեռ մինչ. չէ այս պահուս պատիւ չունեցողիք իւր անգամ՝ ներքն մէկը տեսնել հոս : Ինչ որ է նէ , քանի որ այս անգամու խոտանելը գրուոր է, կարծա. նազրէնք զոյն փասն ապագային :

Սոյն միջոցին Քաղ. Ժողովոյ անդամնե. րուն ի Ժողովարան մտնելով, իրենց տեղը բաշ. մեցան :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այսուամիկ ուրիշ նստակ մ'ալ, որ Աղբ. վարչութեան Խոտն ժողովոյ կողմէ հիմա կուզայ ձեռքբերիս. բայց ստորագրութիւն մը, սրահա է, այն է Կրօն. ժողովոյ ատենապետին ստորագրութիւնը, ուստի այսօր չեմ կրնար ներկայացնել զայն և կը պարտաւորիմ ձգել ուրիշ նստի մը մինչև որ այն ստորագրութիւնն՝ որ սրահա է և կարեօր՝ դուր իր տեղը. Գովք ալ այնպէս չէք գտաւոր :

2ԱՅՆԵՐ. — Այո՛, այո՛ :

6.

Առաջարկութիւն Փախազեան Էֆէնտի :

Աղբային երեսօտեան Փախազեան Ստեփան Էֆէնտի կողմէ մատուցուած հետեւեալ զբաւոր առաջարկութիւնը կորչացուեցաւ .

« Կառավարիմ որ Աղբային ժողովը նըկատուութեան անուս աղբային դատարարական խնդիրը, որն որ արդէն Վարժարանաց Բարեկարգութեան Հրահանգի անունով եկած է ժողովս 72-73 ամի Վարչութեան համարաւ տուութեամբը . բայց ցարք Օրակարգը չէ անցած :

« Աւելորդ է աղբային դատարարական խնդրոյն կարեօրութեանը վրայ խօսիլ, զայն լուրը Երեսօտեան Տեսչքը զխոսն. Կառավարիմ որ ստիպողականութիւն տալով անոր՝ ժողովս Օրակարգն անցունենք » :

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆՅ

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Փախազեան Էֆէնտի առաջարկութիւնն աղբային դատարարական անունով իրաւ է որ ընդհանուր կարեօրութիւն ունի. բայց որպէս զի Օրակարգն անցնի, պէտք է որ կանխաւ քննութեան ենթարկուած ըլլայ : Փախազեան Էֆէնտի իւր գրոյն մէջ կըսէ թէ արդէն ծրագիր մ'եկած է ժողովն. մեր է այդ ծրագիրը և որով յանձնուեր է նէ պէտք է որ անկէ խնդրուի ժամ առաջ քննական տեղեկագրովը : Այս է կանոնին սրահայնումը այս մասին . խոյ թէ որ ուրիշ կարծիք մը յայտնող կայ, կ'ըստիրիմ խօսիլ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ճողովս կանոնադրութեան հաստատուելին ի վեր 3 տարի է, 3 անգամ Նախաքննիչ զիւաններ կազմուած են, բայց մինչև ցարք քննելով չբերին այն ծրագիրը որ տպեալ և նախաքննութեան յանձնուած է անկէ առաջ. Ասոր համար պէտք է զիւաններուն պայմանաժամուս յանձնել խնդիրները :

Գատարարական խնդիրը կենսական է, բայց տակաւին անոր վրայք բառ մը տրտաւանուած չէ այս ժողովս մէջ. 15 տարի է ի վեր՝ որ Աղբային Վահմանագրութիւնը հաստատուած է, բնու յուզուած չէ այս ժողովս մէջ Գատարարական կենսական խնդիրը . ասոր համար պարտաւորեցոյ ստիպողականութիւն տալ այս խնդրոյն . թէ որ Գատարարական զիւանին պիտի յանձնուի, պէտք է որ պայմանաժամուս մը յանձնուի, առաջ թէ ոչ՝ եթէ ժողովը հարկ տեսնէ թող Օրակարգն անցնի և անմիջապէս նկատողութեան առնուի այս խնդիրը :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Փախազեան Էֆ. ի առաջարկութիւնն է յատենի աստ յուզել Գատարարական խնդիրը . բայց այն նախաքննիչ զիւաննէ՛ որում յանձնուեր է ժամանակուս այս խնդիրը, տակաւին տեղեկագիր մը չէ եկած հոս . բաւ է խնդրոյն հիմը չկայ, որպէս զի ժողովը կարենայ անոր վրայ վիճարանիլ . խնդրոյն ստիպողականութիւն տալով բան մը չենք կրնար շահիլ, թերեւս այնպիսի տեղեկագիր մը պիտի գայ որ ըսէ թէ այս խնդիրը հոս պէտք չէ յուզել : Աստի ինչպէս պահ մը առաջ ըսի, Ս. Նախազահին յանձնենք՝ որ ընտրէ ընէ՛ Օրակարգին ստուով այն զիւաննէ՛ որոք քով մնացեր է, և հարցրել արդի Նախաքննիչ զիւանին, որպէս զի որ մը առաջ իւր տեղեկագիրը փութայնէ . իսկ տեղեկագիրն եկած օրը կրնանք ստիպողականութիւն տալ խնդրոյն և անմիջապէս վիճարանութեան տակ դնել :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես նախաքննութեան յուրերուն դէմ չեմ, միայն թէ երկարած դուրեւուն դէմ եմ . ասոր համար ըսի թէ պայմանաժամ դնելու և ստիպողականութիւն տալու է այս խնդրոյն, որպէս զի անասման կերպով շեղարագա՞լուի, և դատարարական

դիւանն ուձարարէ իւր տեղեկադիրն ու կարծիքը
 փութով՝ և եթէ հար է 15 օրէն հազարդեւ
 Ժողովն . ապա թէ ոչ՝ այս խնդիրն՝ որ 3 տա-
 րիէ ի վեր նախահնուածեան միջ է, երբէք չը
 պիտի վերադառնայ հոս իւր բուձումը դասելու :

ԱՏՆՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Փախաղեան էջ . ի
 վերջին բացարութեանն կը տեսնէք որ կար-
 ձեաց տարրերով ինչ չկայ . ստիպողականու-
 թիւն բառով զիւանէն 15 օրուան միջ տեղեկա-
 դիր խնդրել կը հասկնայ . այս կերպով կատա-
 ընքալէս կը պարզուի խնդիրը . եթէ ուրիշ զի-
 աղտով ընող չկայ՝ բուէլի պիտի դնեմ Փա-
 փաղեան էջ . ի ստաջարիած ստիպողականու-
 թեան պարտաքնն այն նիւթին վրայ թէ՛ վար-
 չութեան նախագահի ձեռք 72-73 ամի վարչա-
 կան համարառութեամբ ներկայացեալ վար-
 ժարանայ Բարեկարգութեան ծրագիրը դասուի
 և յլուի արդի Գաստիրախութեան զիւանին և
 15 օրէն տեղեկադիր խնդրուի :

ԻԽԹԻՆՃՆԱՆ Կ. ԷՃ. — Խօսք կուզեմ
 փոխէն առաջ . ոչ միայն 72էն 73 տարուց, այլ
 70 էն 71 տարուց Ռուսն. Խորհրդից համարա-
 ռութեան տեղեկադիրն ալ կայ տաղդու-
 թեամբ հրատարակուած և Ժողովոյն ներկայաց-
 ուած . որ և հարկու յանձնուած է նախարըն-
 նութեան . խի եթէ չէ յանձնուած . այն ալ
 պէտք է փնտուել և յանձնել միւսին հետ միե-
 նայն ստիպողականութիւնը տալով նաև անոր :

ԱՏՆՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն կառավար-
 կէք որ ձերն ալ կցուի Փախաղեան էջ . ի Ը-
 սածին հետ :

ԻԽԹԻՆՃՆԱՆ Կ. ԷՃ. — Այո՛ , կառավար-
 կեմ որ իմ բաձ համարառութեան տեղեկա-
 դիրն ալ կցուի միւսին հետ և երկուքը մէկէն
 Սրբազան Դատաւարին միջնորդութեամբ յանձ-
 նուի Գաստիրախութեան զիւանին՝ մինչև
 15 օր կամ առ տառակն ամի մը պայմանա-
 ժամ տալով տեղեկադիր բերելու համար :

ԱՏՆՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Փախաղեան էջին
 տիի ստիպողականութեան առաջարկութիւնը
 կրկնող մը պէտք էր, որովս զի բուէլի դրուի
 ըստ կանոնաց, ահաւասիկ Խ.թ.խ.ձեան էջինտի
 կը կրկնէ զայն սո՛ յաւելուածով հանդերձ թէ

իւր բաձ համարառութեան տեղեկադիրն ալ
 կցուի Փախաղեան էջինտի բաձ համարառու-
 թեան տեղեկադիրն հետ, և ստիպողականու-
 թեան մասին մինչև 15 օր կամ՝ առ տառակն
 ամիս մը պայմանաժամ արուի նախարնիչ զի-
 ւանին :

Ուրեմն ով որ կընդունի 70 թուարնէն ըս-
 կըսեալ և հրատարակեալ Ռուսն. Խորհրդոյ
 համարառութեան տեղեկադիրներն արդի
 Գաստիրախութեան զիւանին յղել, մենչև 15
 օր կամ՝ առ տառակն մէկ ամիս պատասխանը կամ
 իր նախահնուածեան տեղեկադիրը բերելու պայ-
 մանաւ, ձեռքը վեր վերցնել չնորճ ընէ :

Ժողովը միահամու ԲՆԳՈՒՆԵՅՅ այս առա-
 ջարկով թիւնն :

7.

Հարցմանք Փախաղեան էջինտի .

Գարձեալ Փախաղեան Ստեփան էջինտի
 կողմէ մատուցուած Ա. Ս. Ս. Վ. արչութիւնն
 ուղղեալ հետեւեալ զբաւոր հարցումները կա՞-
 դայուեցան :

« Կը հարցնեմ Բաղարախան Ժողովոյ թէ՛
 ո՞ր է Պիւտձէն , ինչու՞ համար գէթ առ ծա-
 մանալիս Պիւտձէն չբերու, և ե՞րբ պիտի բն-
 ընէ :

« Կը հարցնեմ դարձեալ Բաղարախան Ժո-
 ղովոյ թէ՛ ի՞նչ պատճառաւ ցարդ վանօրէն
 խորհուրդը չկազմեց :

« Կը հարցնեմ Խօսն Ժողովոյ թէ՛ ի՞նչ
 պատճառաւ ցարդ Կոտակոց հոգարարութիւնը
 չկազմեց » :

[Ստորագր .]

Ս . Պ . Պ . ՓԱՓԱՋԵԱՆՅ

ԱՏՆՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Վարչութեան պիւ-
 տոմարիւն կը վերաբերի այն հարցմանց մասին
 կարծիք յայտնել :

ՏԱՂԱՊԱՋԵԱՆ Կ. ԷՃ. — [Փոխ Ստեփանյան

Քաղ. Ժողովոյ] Կառավարիւմ որ հարցման զեւրբ Վարչութեան յուրի. որպէս զի զրով պատասխանն առնուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Լսեցիք Վարչութեան պաշտօնակալին ըրած առաջարկութիւնն. առտի բուէի կը դնեմ, սիլ որ կընդունի առաջարկեալ յղումը ձեռքը վեր վերցնել չնորճ ընէ :

Ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց Փախաղեան կնիքովի հարցման զիրը յղել Վարչութեան ի տեղեկագրութիւն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Ատենական դարձողութիւննիս աւարտեցաւ, և ծամ է Յրաւարդին անցնելու : Կրտս խնդիր ունինք Օրակարգին մէջ, առաջինը Վերաքննութեան հին խընդիրն է, որոց թաղական մատակարարութեան յարգումս պիտարանութեան մէջ ենք. խի երկուրդին ծագումը չզիտեմ, վասն զի վերջինն առին ներկայ չի, Փախաղեան կնիքի մէջ առաջարկութեան կը վերաբերի կեղեր այլ խընդիրը :

Սակայն Օրակարգը ձեռք առնելու առաջը պարտաւորութիւն մը ունի կառարկելը, հարցում մը ունի ընելիք Ս. Նախագահին, և կը խնդրէ որ Ն. Արքայութիւնը բարեհաճի լրացատրել թէ Ժողովոյ կանոնական նիստն որ 15 օրն անգամ մը կըլլար, ինչո՞ւ համար այս անգամ զարտուղեցաւ և ամիս ու կէս ետք մը մնաց : Եթէ Ն. Արքայութիւնը պատշաճ չը դատէր պատճառը բացարձակ յայտնել, թող ըսէ մեզ. մեր տնով ուլ գո՞ւ կըլլանք :

ԲԱԶԱՐՈՍԻԱՆ Յ. ԷՖ. — (Պիտակեալ) Խառն Ժողովն առաջարկութիւն մը բերած յանձնած է Ղրուանին. կը խնդրեմ Ղրուանին որ նոյն առաջարկութիւնն ըստ որում կարեւոր է, չմոռայ ներկայացնել Ժողովին. որպէս զի ուշադրութեան առնուի :

ԱՐԲԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ղրուանը ներկայ նիստին յապարման պատճառը կը հարցնէ. ես չզիտեմ պատճառը. երեսփոխաններն իրենք չիտան, վասն զի այլ յապարման նոյն խի լուրնայ խնդրոցն վրայ եղած է իրեն բացատրութիւն միայն մի անգամու համար :

Տ. ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԳ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ. — Արքայութեան Հայրը կըսէ թէ երեսփոխանները զիտեն, վասն զի իրենք խոչրած են. ես խընդրեցնելն չեմ և չը զիտեմ. առտի և պատճառն իմաստը կուզեմ :

ՄԷԼԵՅԷՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՖ. Ես խնդրեցնելն եմ որ այս անգամու նիստն ուշանայ, և պատճառն ալ համատարի ըսեմ. այն է թէ ժամանակիս քաղաքական պարագաներն ստիպեցին այսպէս ընել : Ժողովը ժամապաճառ չըլլալու համար կառավարիւմ որ Ս. Նախագահին առաջ պատասխանը բու համարուի և խնդիրը զոյցուի :

ԻԿՏՅԱՊԵՏԵԱՆ Ա. ԷՖ. — Կը ձայնակցեմ Մէլեյեմ-Վալուի կնիքովին :

ՄԱՐԿԻՈՍԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Մասնաւոր երեսփոխաններ խնդիր ըրեր են Ս. Պատրիարք Հօր և Ժողովոյ նիստը յետաձգել տուեր են : Բայց մասնաւորներու խնդիրն ընդհանուր երեսփոխանայ խնդիր ըսել չէ. այս անգամու եղածն եղած է, սակայն պիտը չէ որ օրինակ բռնուի, և ուրիշ անգամ մ'ալ չարանակուի, վասն զի եթէ այսպէս երթայ, ըսել կըլլայ թէ Ս. Պատրիարքը պիտի կրնայ մասնաւորայ խնդրանքը ամեն տուն յետաձգել Ժողովին նիստերը :

Տ. ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ ՎԱՐԳ. — Կը ձայնակցեմ Մարկիոսեան կնիքովին :

ՆԷՄԷՆԻՃԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Կը ձայնակցեմ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ես ալ նոյնպէս կը ձայնակցեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Կանոնադրութեան զեմ տեղի ունեցած զարտուղութեան մը մասին Ղրուանին պարտաւորութիւնն էր նախանձախորն զիր լինել և պատճառը որնուէլ. առտը համար Ս. Նախագահին հարցումն ուղղեցի և Նա պատասխանեց թէ մասնաւոր երեսփոխանը խնդիր ըրեր են նիստը յետաձգել : Բայց ես իրեւ երեսփոխան կը յայտարարեմ թէ այդպէս խնդիր մը ըրած չեմ : Ինչ և լցէ Ս. Նախագահին տուած պատասխանը բաւական կը հա-

մարտի Ժողովին առջև, խնդրել կը դոցենք և կը դառանք Օրակարգին :

ՓԱՓԱՋԱՅԻՆ Ս. ԷՃ. — Գէպերեն այնչտի արագ կը յաջորդեն իրարու, որ մտչնել կուտան մեզ առջի եղածները : Չմտնոնք առիչ ամիս մը՝ ամիսակէս առաջ Պատիւրք անուն այդ պատճառաւ Ժողովս մէջ անցածները : Ինտանձիկ լրագրին գրածները մեր Ազգին դէմ և բաւ է թէ նախընթաց հատին մէջ մասնաւորապէս խօսուցներ եղան այս մասին և Ազգին առ Օսմանեան տէրութիւնն ունեցած հաստատմութիւնը արագացին . բայց նոյն խի այդ խօսքերը սխալ մտնուած ըլլալը ցաւօք լռեցինք . Այն տակն Պատրիարքական Օրհնանքը Հայրն ինձի հարցոց թէ ի՞նչ կարծիք ունիմ Ժողովին յետաձգուած վրայ : Ըսի թէ Ժողովին վերջին քանի մը նխադրուած ասանադրութեանց հրատարակմանն սպասել հարկ է սխալ մեկնութիւններէն ազատելու համար . կարծեմ այդ ասանադրութեանց հրատարակման դիտումն էր որ այսքան ժամանակ յարգեցուց Ժողովոյս նխադր .

(Չալակի . — Այո՛ . այո՛)

ես միայն դիտուելիւն ըրի և ոչ առաջարկութիւն : Բայց այսօր փառք ժամանակին, որ այդ սխալ մեկնութիւնները վերցած կերին : Իմ կարծիքս ալ այս է որ որդարեւ Ն. Արքայութիւնը միշտ պատասխանատու է Ժողովոյս նիստն յետաձգուեալն, եթէ մինչև խի երեւոխտանաց ամենն ալ խնդրած ըլլան : Այս նիւթին վրայ առիչուելի խօսիլ չներիք ներկոյ քաղաքական միձակն . Էւտի կարգեմ այսչափով զոցել խնդրել և ըստ կանոնի մեր հրահրատանձօրեայ նխադրը շարունակել սյուսէտու անխախտ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅՍ. — Մինչև ցարք եղած խօսքերէն հասկըցուցաւ որ մէկ քանի երեւոխտանաց խնդրոյն վրայ յետաձգուել է Ժողովոյ նխադր . բայց մէկ քանի Երեւոխտանք կարող չեն սյուսլիկանանական դարաւորութիւն մը հնդինակել . ուրիշ լսան է եթէ Արքայութիւնը բանտար պատճառ մը ունենայ սյուսլիկ բան մը ընելու, որ թէ և կրնայ ընել, ասիայն սպարաւոր է փաստարանել և իւր ընթացքն արդարացընել այս Ժողովին մէջ : Այլ է միանգամ կու

նմանական դարաւորութեան սկըզբներն ընդունինք : մեր դիրքը մտանդի տակ կլինայ : այս նպատակաւ Քիւտանք պարտաւորութիւն համարեց եղած զանցաւորութիւնն երևան հանել . մանաւանդ աւար համար որ շատ մտքիկ և նոյն խի Երեւոխտանաց մեծ մասը կարծիք բերն են որ այս յետաձգումը դիտանի որդամանն եղած է, ուր ընդհակառակն նա սպառնալու մասնակցած է այս դարաւորութեան : Աստի եթէ Ժողովն այս մասին արուած հակիրճ բացատրութեամբ զո՛ւ կըլլայ : Գրեանք պատրաստ է սյարանով գոյնել խնդրել, բաւական է որ ամեն որ դիտնայ թէ կանոնի դարաւորութիւնն ուրիշ անդամ պատասխանատուութիւն կը պատճառէ հեղինակին :

Չայս բնեով Ստեփանայեւ Փաշան քուէի դրաւ, և Ժողովը արուած բացատրութեանց զոհացուցել ըլլան ընդունեց :

Միկայիլ Տ. Խորեն վարդապետ Կլրոյեան՝ հակառակ քուէ տուով, սրահանջեց արձանագրել իւր զոհ չըլլալը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅՍ. — Ժամ է արք անցնիլ Օրակարգին . բայց ինչպէս չիլ զմտաւ ըսի, Օրակարգին առաջին խնդրելը նախաձեռնութիւն վերաքննութեան խնդրն է . մինչդեռ երկրորդն ինձ անձանտի միջանկեալ դէպքի մը խնդիր է, որ վերջին հատին մէջ պատուէր է Փարսիական էջն երեւոխտանին մէկ առաջարկութեան վրայ : Այլ է խնդրներն այս կարգաւ ձեռք առնելը, երկրորդը շատ ժամանակ լորնդոց կարգին մէջ պիտի սպասէ . բայց ըստ որում անոր կարեւորութեան աստիճանին տեղեակ չեմ, հարկ կը համարիմ հարցունել Ժողովին թէ այս երկու խնդրոց ո՞րն առաջ պիտի առնուէր :

ՓԱՓԱՋԱՅԻՆ Ս. ԷՃ. — Պահ մտաւ Պատիւրք անուն տանիկ լրագրոյ յօդուածին առիւթը ըրած յայտարարութեանս հետեւութեամբ և տ կտանում այն առաջարկութիւնն որ Օրակարգին երկրորդ խնդրոյն մէջ յիշատակուած է իմ տնունակ . վասն զի այսօր անոր պէտքը չեմ տեսներ, և իբրև ակը առաջարկութեանս ևս կը կուչեմ զայն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Լուս. որքան քանի որ Փափաղեան էջ. ետ կամուս իւր առաջարկութիւնը, Օրսկարդին երկրորդ խնդիրը սըբբուած ընկած բնէ է. կը մնայ միակ խնդիր մը՝ այն է Թաղական մատակարարութեան յօդուածը վիճարանութեան շարունակութիւնը :

ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՏ. — Խտան ժողովայն կողմէ առաջարկութեան զիր մը կայ ըսուեցաւ, այն ալ կարգացուի, անկէ ետեւ Օրսկարդին կանցնինք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խտան ժողովայն առաջարկութեան դրոյն մէջ ստորագրութիւն մը պահատ է, Կրօն. ժողովայն աստեանպետը չէ ըստարդրած :

ԱՍԵՆԵՐ — Այդ պահտան ամբողջացաւ Տ. Մկրտչեան Հոր վտան աստեանպետի ստորագրելովը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ետաւ լուս. որքան կրբեւ ամբողջացեալ դրութիւն կրնամ հիւսնեկալայցանէ :

Տ.

Ստաշարկարիւն Խտան Ետովայն .

Այդպիսի Արչուութեան Խտան ժողովայն կողմէ մատուցուած հետեւեալ դրաստ առաջարկութիւնը կարգացուեցաւ :

Վ. տեմաշուր Ա. տեմապետ Փաշա

Այդ. Երեւանիստանական ժողովայն

Այդ. Վարչութեան Խտան ժողովը նկատելով որ Թաղարկայ բարեկարգական ներկայ խնդրոյն մէջ քանի մը դատաւայ բացատրի կերպիւս որոշուածութիւն և ասանձնաշնորհում տրուելու մասին դրէ դարս առաջարկութիւն կըլայ, առաջարկութիւն՝ որ բարեկարգութեան խնդրոյն հիմն կըլը հաւատարմութեան սկզբան և տեմաշուր Ա. տեմապետը հարատակին և զով Հայոց ազգին զգայման միտովս հակառակ է, հարկ դասեց Թաղարկայ Հայոց երեսիստանութիւնը կարծող սրտակասէի ժողովայնը կողմէ խնդրագիր մը մատուցանել Բ. Կրան յետադայ իմաստով թի՛ Բարեկրնամ Տէրութիւնը մէկ կողմանէ կը լսեմք որ պէտք կըլը ընդհանուր բարեկարգութիւնները պիտի չարհէ բովանդակ Օրմանեան երկրին, սրայ համար ու

րախ եւք, բայց միւս կողմանէ խտարեր ալ կը պտղտին որ միտայն մէկ քանի գատանբուս բարեկարգութիւններ պիտի տրուին խտրողարար :

Սյն համարը մեծապէս կը վիրասորէ Հայոց ազգն՝ որ Օրմանեան տէրութեան բաղվադարեան հաւատարիմ հարատակին և ըլնուտ որ մը չէ վշտացուցած իւր Վ. Ե. հայտեա տէրութիւնը, և որ առաւել իրատուք ունի իւր հաւատարմութեանը համար տէրութեան շնորհայ մտանակից բղղուտ ասանց խտրութեան :

Խտան ժողովը կը փութայ այն առաջարկը ներկայայնել Պատկառելի Թաղովայնը յաւարութիւն և ի պապչաճ անօրհնութիւն :

26 նոյեմբեր 1876

Ի դիմաց Կրօն. ժողովայն Այդ. Վարչութեան Ա. տեմաշուրի վտան Ա. տեմապետի Յ. Վարդ. Փափաղեան Յ. Քնն. Մկրտչեան Ի դիմաց Բաշ. ժողովայն Այդ. Վարչութեան վտան Ա. տեմաշուրի Փոխ Ա. տեմապետ Յակոբ Բագուցեան Կ. Գ. Յատպագ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Վարչութեան այտ առաջարկութիւնն առաջին անգամ կը լսենք, պէտք է որ սերտենք՝ որպէս զի կտրու ըլլանք կարծիք յայտանէ : Ուստի ըստ կանանի նախաբըննութեան յղել հարկ է :

ՄԵՐԵՆԵՄ-ՅՈՒՆԻ Յ. ԷՏ. — Իրատայի է թէ և, Ատեմապետ փաշա, այդ յլման աստաշարկութիւնները, ասիայն նիտակելով որ Վարչութիւնը ներկայ բողաքական սրտադայնց մէջ կարեորութիւն և ստիպողականութիւն ունենալուն համար բերած է իւր այդ առաջարկութիւնը, և նկատելով որ իրոց վիճակը փոխակրուի կարեորութիւնը կրնայ կորսուիլ, փափաքելի է որ յաճիրը երտող սովորականին տաւ իրատմօտ օրեկու մէջ դամարտի և նախաքննիչ դեւանը շուտովայթ բերի Վարչութեան առաջարկութեան պատասխանը .

ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՏ. — Կտանաշարկեմ որ անկիւնայն վիճարանութեան Լեւոնարկուի Վարչութեան խնդիրը, վտան զի տանուտ գրեթէ ժամօթ է և սերտեղաւ հարկ չկայ. այդ տեսակ յլուսիները ժամանակ կորսնցու նեղն դատօղուտ չունի :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Խնդիրը նոր է ժողովին համար . և կանոնադրութեան դէմ զանցառութիւն է առանց զոյն սերտելու . և նախաբանէր վիճարանութեան ենթարկել : Առտի դիւանը սարտատը է ի կանոնադրութիւն հըրաւրել զձեղ :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ ՕԳՍԷՆ ԷՅ. — Ասեմապետ վաւան շատ մեծ կրաւունք ունի օրէնքը յարգել տալ ուղիւով , մեր չենք կրնար կանոնէն շեղել թէ և կանոնն ալ զվեր սպաննելու չափ չիրար յառաջ երթալ : Թէ որ ստիպողականութիւն կոչ դորդին մէջ . թող Խտան ժողովը դործէ պատասխանատուութիւնն իւր վրոյ տոնելով , իսկ քանի որ խնդիրը հոս կը բերէ , մեր կանոնադրութեամբ վարուելու համար սարտատը ենք նախաբանաթիւն յղել զոյն և անոր արդեանքը վրայ մեր վճիւր տալ :

ԻԻԹԻՃԵԱՆ Կ . ԷՅ. — Խնդրոյն ստիպողականութիւնը նկատելով կանոնադրութեան հետ հարցոյններու համար կառավարիւմ որ քունի որ նախաբանիչ զիսանոց անդամները հոս ներկայ են , հիմախոքնէ ո՞ր դիւանին կը պատկանի նէ , անմիջապէս յանձնուի և կէս ժամէն անոր կարծիքն առնուի :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ ժողովը կէս ժամու մէջ չկրնար հասկնալ . ինչպէս կը պահանջէր որ մէկ երկու հարկ խորոյն հասկան սերտեն և իրենց կարծիքը բերեն : Այլ վաղապէս կոտ ընթացք մ'ից որ սահմանադրական դրութեան դէմ է : Վարչութիւնը կը կենաց կապտակ է և յանկարծ խնդիր մը կը բերէ բաւարի պէս կը նետէ մեր առեանը , կէս ժամու մէջ որոշում տալ : Ես այսպիսի սահմանադրական ընթացք չեմ համար : Եթէ ուղիւ պիտի ընթանանք , ինչո՞ւ կըտուէք , թո՞ւ ասուէք որ խնդիրն երկոյն նախաբանութեան , սրտածաւրանեալ աներկաղիւր սուղաբեւոյ սրտի երեսփոխանոց , օրակարգին մէջ անցնի և ամեն երեսփոխան անոր վրոյ խօսի , անկէ իրեն վիճարանութեան նիւթ ձարէ և ըստ այնմ իւր կարծիքը յայտնէ : Անմ հասկնար թէ ինչո՞ւ այս օրինաւոր գծէն շեղել կուզուի :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՅ. — Նախաբանութեան յղելը սարտատրութիւն մ'ի առաւել անոր համար որ ներկայ չեղող Երեսփոխաններն՝ որ խնդիրը չդիտարկելու են ևկած , գրկուած չ'ընան . լայց այս խնդիրը 15 օր առաջ լրացուին ենք ալ հրատարակելին , և գրեթէ չը դիտարկելու չկայ . իսկ Նախաբանութեան դիւանին կարծիքն աւելելով նախատնիկս ինչ է . պէտք է թէ ոչ . ա՞յլ պիտի հասկնանք . չէ նէ խորագրութեան կամ ներկայացման ձևը :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Նախ պէտք է թէ ոչ , այլ պիտի հասկնանք , և ապա եթէ պէտք է , ինչ կերպով :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՅ. — Շատ աղիկ . Եթէ որ պիտի սպաննէր պէտք կո՞յ թէ ոչ՝ հասկնալու համար . 8 օր ալ խորագրութեան ձևին համար պիտի սպաննէր . ըսել է 15 օրուան միջոց հազու բաական պիտի ըլլայ խնդիրը մեմընցներու : Թո՞ւ Վարչութեան անդամք այժմէն ըսեն 15 օր կրնա՞ն սպասել . որպէս զի ըստ այնմ նախագրութեան առնանք խնդիրը :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ Վարչութիւնն երէք ըսէ թէ 15 օր չկրնար սպասել , դարձեալ խնդիրն ուր է նէ հոն կը մնայ . վստառն զի մեր ալ ժողովարձարար իրեն պիտի ըսենք թէ քանի որ ստիպողական ըլլող դիւանս պատասխանատուութիւնը վրայ ա՞ն և դործէ . իսկ թէ որ պատասխանատուութիւնը վրայ չէն առնուր և մեր վրոյ բեռնե՞լ կուգն , ձգէ՞ որ խնդիրը սերտենք և ըստ մը խորհինք :

ԳԱԶԱԶԵԱՆ Յ . ԷՅ. — (Սերգեյ Փաշ. Թորոյ) Վարչութիւնը ներկայ սարտագայց նը կատմամբ այսպիսի սուղաբերութիւն մը Ս.Գ.Ե. Թարգմայց բերել պատշաճ դատեց . անոր ստիպողականութիւնն տալ կամ չը տալը Թարգմայց կը վերաբերի : Իսկ թէ ինչո՞ւ համար Վարչութիւնն Չ ամիս առաջ չէ բերեր և հիմա կը բերէ , այսպիսի կէտերու մէջ մտնելուն ժամանակ կը չէ կարծեմ :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներկայ , այլ խօսքն ընող չկայ . միայն թէ Վարչութիւնն ստիպողականութիւն կատարել է՞ ոչ , ոչն Ըստ մէկ :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՏ. — Վարչութիւնը կարծիք չը յայտնէր այդ մասին, և կը թողար փորձույդ որչափան :

ԻՌԹԻՒՆԵԱՆ Կ. ԷՏ. — Վանի սր Երես֊ փոխաններէն ոմանք ճանչցան ստիպողականութեան կէտն, եթէ Ժողովը կը չձայնէ նախ այս կէտը բռնի դրուի : Եւր ստիպողականութիւնն ընդունուի, այն առնես որիչ կերպ տնօրէնութիւն կըլլայ . իսկ թէնր չընդունուի, այն առնես Պատեհարութեան Փաշային առաջարկած յղու մը կըլլայ :

ԳԱՓԱՍՏՃԵԱՆ Մ. ԷՏ. — Ինքնական կ՛Ք. ի առաջարկութիւնը կերկրորդեմ :

ԻՌԹԻՒՆԵԱՆ Կ. ԷՏ. — Իմ առաջարկութեան նպատակն է խնդիրը Կանանադրութեան հետ համաձայնեցնել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ինքնական կ՛Ք. ի մէջ սխալն ուղղել կը համարձակեմ. ևս առաջարկութիւն չունիմ, ևս չեմ ուզողը՝ որ խընդիւր նախորձնութեան յղուի . Կանանադրութիւնը կազէ և ևս Կանանադրութեան պահանջներն եմ : Վարչութեան առաջարկութեան մէջ պատճառարանութիւն չը կայ . ինչ բանի վրայ հիմնուած կամ ինչչէն ծագում առած է չը գիտեսր . ստիպողականութեան պահանջունն ալ չեն ընեսր . ինչոյն կըմանք մենք ըստ կանանի լուծել խնդիրը :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՏ. — Ստիպողականութեան կէտին վրայ կարծիք չունինք ըսի . այդ կէտն Ազգային ժողովիչ կը վերաբերի, ինք Վարչութեանն ունելի հետապետ է և լու կըլլայ ստիպողականութիւնն ունենալ կամ չունենալը . Վարչութիւնը չըմտք դատ առն անոր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներքեցը դատ տալու չտալու խնդիր ալ չկայ, ըստ կանանի առաջարկութեան մը տէրը պէտք է ստիպողականութեանը վրայ խնդիր ընել եթէ պէտք ունի, դուրայից կարծիքն յայտնելի կըլլալանաք, մեր ինչչէնք, Ազգը ձեզ է ընտրեր Վարչութեանն անդամ, և դուք զիտեր խնդրոյն ինչ ատուձան ստիպողական ըլլալ կամ չըլլալը, մեր որ խնդրոյն ծագումն իսկ տեղեակ չենք, ո՛րիկ կըմանք պիտալ անոր ստիպողականութիւնն ու չենալ կամ չունենալը :

ԻՅՃԱՍՏՐԵԱՆ Օ. ԷՏ. — Խտան ժողովը իր թէ նոր խնդիր մը կը բերել մեզ և կուզէ որ անսխալս որոշենք : Ազգային ժողովն որդէն որոշած և կործաղութիւնը յանձնած է Վարչութեան, ահա անդեկազդին՝ որ հիմա ձեւարհատու, որոշուած է այդ տեղեկազիրը Բ. Գրարան մատուցանել և ամեն բարեկարգութիւն խնդրել : ո՞վ չիտալուի որ ընդհանուր բարեկարգութեան լինի, այդ մասին Ազգային ժողովը իր գործը ընդացած է սրբէն և նոր պուշելու բան մը չունի . եթէ կըմեր թէ դեպողանախորհրդ կայ, այդ մեզի վերաբերութիւն չունի : Կը հարցնեմ թէ տուիք այս տեղեկազիրը Բ. Գրարան, եթէ չտուիք՝ ինչո՞ւ ևստեր կը բնանար :

ՄԱՊԱՌԵՏԱՆ Մ. ԷՏ. — [Լեզուալ Փարսապահ ժողովից] Այս խնդիրը փախուի և միանշամոյն կենտական ըլլալուն համար Վարչութիւնը թողայ որ Ազգային ժողովի որոշ տնար ստիպողական ըլլալու կամ չըլլալը, վերջուպէս ստիպողականութիւնն տալ չտալը ժողովիչ պիտանալի բանն է, դարձալ ժողովիչ եթէ ուզէ կընայ Վարչութեան յղել ինչորիս տնօրինելու ինչոյն որ հարկ և պատշաճ դատի :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՏ. — Իսկ դարձ Օրշէն Լճիտի այն հարցման թէ հարստահարութեանց տեղեկազիրը Բ. Գրարան մատուցուեցա՞ւ թէ ոչ, կը պատասխանեմ յանուն Վարչութեան թէ դեռ այդ տեղեկազիրն Ազգային ժողովիչ կողմէ պաշտօնապէս յանձնուած չէ մեզ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. Խնդիրն իր գծին չը դելու կը ներառի . երբ խնդիր մը կուզայ այս ատեանին, մանաւանդ Վարչութեան կողմէն, պէտք է որ հտտան կերպով դայ, որպէս զեմեր կարծիքները չընաւարտին : Ասանց պատճառարանալ տեղեկազիրի միտն սկըլուները նեռտել մեր մէջ և անոր վրայ չէք մը պահանջել և այն ալ վարկաղելով, սատր է ահհիմնալու բական ընթացքին :

Գալով Հարստահարութեանց տեղեկազիրն, որոյ համար խնդիր եղաւ և Վարչութեան պաշտօնապէս յայտնեց թէ դեռ Վարչութեան եկած չէ, այդ տեղեկազիրը ընտանաբար Ժողովին տանեալութեան հետ ի լոյս կեցնէ . և

ես չեմ հասկնար թէ Վարչութիւնն ի՞նչպէս
ամփը 4—5 լիրա շկննար ծախսել և ստենա-
գրութիւննիս ժամանակին իրոյս հանել. ասի
մեր ազգին մէջ կը պատահի. ուրիշ ազգաց մէջ
Երեսի. ժողովները քննարկ անուամբ ճիշդ մը
ունին՝ որ ժողովին երմտական գործերը կը տը-
նորին և պէտքերը կը հոգայ. մենք ստանի
ճիշդ մը չունինք և Վարչութեան անուամբ է
պէտքերնիս հոգալ, այնպէս որ մեր Ատենա-
գպիկը կ՛հիշտին Տնտես. Խորհուրդ վրայ ձգեր է
մեր ատենագրութեանց տպագրութեան դրօժը :
Ես չեմ ուզեր մեղադրել զքեզ այս պատճառա-
բոյց պէտք չէ մեր դրօժերն այս ընկիւնցքով
բաւնի :

Վերջապէս խնդրոյն դատնորով կեցրտկա-
ցնենմ որ օրէնքը զի՞ծ մը քաշեր է մեր ատջև
և բեր է . « մինչև որ խնդիր մը լուս չտեսնու
մի որոշեր » :

ՓԱՓԱՋԱԲԱՆ՝ Ս. ԷՖ. — Կոտայարիւմ որ
Աղբ. ժողովն իւր մէջէն մասնաժողով մը կար-
գէ, որ սրտածոս ունենայ Խառն ժողովին եկած
առաջարկութիւնը սերտելու, կարևորութիւն
ունենալու կամ չունենալը քննելու, և եթէ կա-
րևորութիւնն ընդունի՝ առաջարկեալ գրու-
թիւնը խմբագրելով 8 օրէն բերելու :

ԻԻԹԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Կերկրորդեմ այս
առաջարկութիւնը :

ՄՏԻՆԷՄ-ՅՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Բառական է որ
քիչ օրէն դատնայ՝ քոյ խնդիրն այս ժողովին .
ես պահանջողներն չեմ որ ստանց սերտելու
և ուսումնասիրելու խնդիրն որոշուի : Օգտէն
կ՛Ֆ. յայտնեց թէ Խառն ժողովին բերած խըն-
դիրը Հարստաշարութեանց տեղեկագրին մէջն է
արդէն . այս կարծիքը սխալ է . տեղեկագրին
պարունակութեան այդ խնդիրը չենէր . Խառն
ժողովոյ առաջարկութիւնը ներկոյ քաղաքական
պարտազանքէն ծաղում ստած բան մ'է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Որքան ամենուն
կարծիքը կուգայ կը միաբանի թէ պէտք է ոյս
խնդիրն երկոյ Այտարնութեան . թէ որ
ստորբերութիւն մը կոյ, միայն այս է, խնդիրն
իւր սխտանակալ նախաքննիչ ղեւանին յղել՝
թէ ոչ մասնախօսի մը յանձնուի : Ահա այս
կէան է զոր բաւելի սխտը քննմ : Ուստի կը

հարցնեմ . ո՞վ որ կընդունի Խառն ժողովոյ ա-
ռաջարկութիւնը Չեւանչարութեան ղեւանին մը
զեւ, ձեռքը վեր վերցնել չնորճ ընէ :

Բեւա ձեռք վերցնող լեղաւ .
ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ո՞վ են Չեւան-
չարութեան ղեւանին անդամներն, անուննին
տուէր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կերեցէք որ անուն
չտամ . այդ հարցումնիդ՝ զոր այս միջոցին կը-
նէք, թ՛շտամանք կրնայ համարուի նայն ղեւանի
անդամոյ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Մասնախօսի
խօսք ընող չեղաւ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բռուկն կէս եղաւ,
Չեւանչարութեան ղեւանին համար բուէ չտուիք
ուրեմ հիմա կը հարցնեմ . ո՞վ որ կընդունի
Խառն ժողովոյ առաջարկութիւնը մասնախօսի
մը յանձնել, ձեռքը վեր վերցնէ :

ԿԻՃԻԿԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Տրտախն խնդրոյն
վրայ վիճարանութեան դոցրած ԸՄԸՄՍ պաշտօ-
նապէս չը յայտարարեցիք . ես ալ խօսք խընդ-
րած էի և կուզեմ խօսիլ բուէէն առաջ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խօսք չեմ կրնար
տուլ . մեր կանոնը կը սրահանջէ սր երբ նոր
խնդիր մը զայ ժողովին, մէկ քանի երեսիս-
խառնոց ղեւանը թիւնները լուսելն ետև նախա-
քըննութեան յուրի նոյն խնդիրը . ես միտա-
նակ մէկ երկու հազիկ հինգ վեց անձանց խօսք
տուի՝ որք մէկ երկու անգամ խօսեցան . ասիկն
աւելի խօսք ընել կանոննիս շնորհ և եթէ մէկ
երկու անձէ աւելի անձանց խօսել տուլով յան-
ցազարտ կը դատէք ղեւ կանոնի տաջև, ներե-
ցէք որ ձեզ ալ խօսք տալով յանցանքս չլքիք
նապատեմ : Իսի Բրիտանուստը կ՛նի ին՝ որ
կըտէ թէ մասնախօսի խօսք ընող չեղաւ, լե-
րան պէս Պոտիպեան կ՛հիշտին կը չորցնեմ :

ԿԻՃԻԿԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Խօսք խնդրեցի խընդ-
րոյն վրայ բուէէն առաջ, և չտուիք ինձ, Ա-
տենապետ Փաշա : Որքան ղեւանում անէք խըն-
դիրը յետանգրելու :

ՉԱՅՆԵՐ. — Կը բողոքեք Կրճիկեան է-
ֆէնտի ակնարկութեան ղեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կրճիկեան կ՛հիշտի . այդ
խօսքով ժողովին ատենապետը կը թ՛շտամանէք .

ևս կեանքին մէջ բնու դիտում գործածած չեմ ընդէմ Ազգային շահոց. բոլոր ուժովս կրօնը բերմ այդ թշնամական տկնարկութեանդ դէմ և ի կողմ կ'ընդունեմ զձեզ տոնեադրութեամբ. և եթէ շարունակէք արեւելք զոր կը յարուսանէք, թէ որ սննդէք, կը սրբաբարէք զիս սա կանոնադրութեան զրուժեամբ և Ժողովին առած իշխանութեամբ ևս Ժողովարանին զձեզ զբարհասեմ է :

(Խոր տարտրութիւն ժողովին զրայ և բարձր երեսխոխանաց մեծ մասին Ատենապետին եղած թշնամանաց դէմ :)

Ըստ սրում Չեանհաստեան զխանին յղել չողցցիր. ուստի Փարիզեան ԼԳԻ առաջարկութիւնը քուէի կը դնեմ, որ զբար է, ահաւարիկ :

Եւ Ատենապետ փառան կարգաց հետեւեալ :

« Առաջարկեմ Ապրիլեան բերած առաջարկութիւնը յղել յատուկ մասնաժողովոյ մը որ սպառան ունենայ նախ քննել թէ այդ առաջարկութիւնը պէ՛տք է գործադրել, և եթէ պէ՛տք տեսնէ՝ խմբագրել այդ առաջարկեալ զբարութիւնը և 8 օրէն բերել : »

Ս. Պ. Պ. ՓԱՓԱՋԵԱՆՅ

Անմիջապէս բուկի դրուելով յիշեալ առաջարկութիւնը միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱՆ Ժողովին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ — Մասնախորհին անգամ ո՞րոք պիտի ըլլան, այն օլ որպէսէք, կարգչեմ :

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՒՍ ՔՀՆՅ. ՄԿՐԵԱՆ — Կառավարիկ որ փոխանակ նոր մասնախորհը կազմելու, արդէն կազմեալ հարատաւարութեանց վերջին մասնախորհին յանձնուի այս պաշտօնը :

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Կերկրորդեմ այս առաջարկութիւնը :

Ատենապետ փառան բուկի դրա Տ. ՄԸ. Կրկեան Հօր առաջարկութիւնը, և Ժողովն ԸՆԴՈՒՆՅՑ զրայ միաձայնութեամբ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ — Ուրեմն Փարիզեան Էջնախորհը զբար առաջարկութիւնը Տ. ՄԿՐԵԱՆ Հօր բարեխոխութեամբ ընդունուած է :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Հարատաւարութեանց մասնախորհին անդամներէն Տ. Մատթէոս սրբապան մայրաքաղաքէս բացառալ ըլլալով, կառավարիկ որ անոր տեղ Տ. Խօրէն սրբապան Նոր-Պլյ յաւելնայ մասնախորհին ըլլալ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՅ. — Կը կրկնեմ այս առաջարկութիւնը :

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Եթէ նոր յաւելուեմ պիտի ըլլայ, կառավարիկ որ նոր մասնախորհը մը ընտրուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ — Բուէն պիտի որոչ : ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ — Բուէն առաջ մէկ երկու խօսք պիտի ընեմ : Նախ այս պէտք է զխանայ որ Խօրէն Սրբապան այդ մասնախորհին մէջ գտնուելովն օշտակար պիտի ըլլայ :

Անմիջապէս բուկի դրուելով ընդունուեցաւ որ Տ. Խօրէն Սրբապան յաւելնայ մասնախորհին մէջ :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ — Երկրորդ կը հարցընեմ որ եթէ մասնախորհը 8 օրէն առաջ իւր զորմն աւարտէ և ինձ բերէ տարիտրականութիւնը խմբագրելով. Ժողովը համաթիւն կուտայ ինձ 8 օրէն առաջ նիտը դուժարելու :

ԱԶԱՏԱԹԻՒ ԶՅԱՆԵՐ — Այո՛ այո՛ :

Ատենապետ Փառան բուկի դրա Սրբապան Նախագահին 8 օրէն առաջ ժողով հրաւիրելու առաջարկութիւնն, որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՑԱՆ Ժողովին և Նորին Սրբապետութեան յանձնուեցաւ որ երբ և ուր Ժողովը հրաւիրէ սահմանեալ ժամանակէն առաջ :

Ժամն Գ քառորդ անցնելով ատենը զոյուեցաւ :

ԱՏԵՆԱՊԵՐ
 Գ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ
 ԱՏԵՆԱՊԵՏ
 ԱՍՊԱՆԱՆ

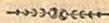
ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԵՆ

ՆԻՍ ՃԵ.

3 ԴԵԿՏԵՐԲԵՐ 1876

ՆԱՍՈՒՄՆ՝ — Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ԱՏԵՓԱՆ ՓԱՆՍ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

ԿԵՐՈՂԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

- ԵՆԵԴԵՏԱԿԱՆՔ
1. Խորէն Ազրեպիակ. Կար Պէյ
 2. Կարապետ Եզրիակ. Սերոբեան
 3. Մատթէոս ,, Իլիիրիանց
 4. Ամիրոստոս Վ. Ռուբինեանց
 5. Գարեգին ,, Քարաբեկեան
 6. Խորէն ,, Կիրոբեանց
 7. Հմայեակ ,, Դիմուրեան
 8. Յովհաննէս ,, Փարազեան
 9. Ներսէս ,, Սեւանեան
 10. Պողոս ,, Խոյտամեան
 11. Եղիշկ ,, Սեւաշուի
 12. Արխանտէլի. Մամբրեան
 13. Գէորգ Արծրունի
 14. Գրիգոր Ածեմեան
 15. Խորէն Փէշկիւնեան
 16. Յարութիւն Արտոբեան
 17. Յովհաննէս Մկրեան
 18. Սուրբաս Սանփանոսեան
 19. Սահակ Տ. Սարգսեան
 - 20.

ԱՆՆՈՐԱՆԱԿ

(Ա. Վիճակ)

Դանդախու, Կէլիիկ Դաշու և
Դանդախուի դաշու

21. Գրիգոր Պէրպեան

Բ. Բաշապետի թիւն առաջին 1
Բ. 2 Բաշապետի թիւն երկրորդ 1
Բ. Պ Բաշապետի թիւն քանաւոր պատճառ 1

22. Գէորգ Սոփեարսեան
23. Խաչիկ Մանուսարեան
24. Կարապետ Ազարբեանեան
25. Համարձու՝ Մազպուրեան
26. Միտոս Գախամեան
27. Յովհաննէս Պարսեան
27. Յովհաննէս Սուրբեան
28. Ն. Մկրտումեան Տարթոր
29. Պողոս Պատեանեան
- 30.
31. Սարգիս Ազարբեկեան
32. Սահակ Աղբո
33. Սեւեաթեղիմ Մանուկեան
34. Փէշարմաբեան Տարթոր
- 35.
- 36.

(Բ. Վիճակ)

Պէշկիւրոշ

38. Բարդուղ Հայանեան
39. Կարապետ Ս. Խիլիսեան
40. Յարութիւն Մարգարեան
- Էշկիլիսիու
41. Խաչատուր Դաղարտեան
42. Կարապետ Գ. Փարազեան
43. Մարութ Յրեանեան
- 44.

Խուխուտար Ս. Խաչ

45. Յովհաննէս Եաշեան
46. Յովսէփ Ս. Մազլուեան
47. Սերոբէ Պատմեան
48. Ստեփան Արամեան

- Բ. 2 Խուխուտար Ս. Կարապետ
- Բ. 19. Մէհրան Պաշտիպարեան
- Բ. 20. Յովհաննէս Ճիւղեան
- Բ. 21. Նիկողոս Արամեան
22. Տրդատ Փարազեան
- Բ. 4 (Գ. Վիճակ)
- Բ. 2 Բիլլու և
- Բ. 5 Գաւրը Դաշու
- Բ. 5 36. Արիկ Ռեմեան
- Բ. Պ 34. Գրեգոր Սէլիմիճեան
- Բ. Պ 35. Մարտիրոս Յ. Տրիկեան
- Բ. Պ 56. Միրայէլ Մամիկոնեան
- Բ. 57. Նշան Բաղդադեան
- Բ. Պ 58. Ստեփան Խեղիբեան
- Բ. 2 59. Տեղեմուր Մ. Էրտէրճեան
- Բ. 60. Իլիաս Չարեան
61. Յարութեան Կարապետեան
62. Գրեգոր Մարտեան

Միլադիկ

63. Կարապետ Պ. Պրեանց
64. Յակոբ Կոստանդեան
65. Յակոբ Պ. Կարապետեան
66. Յովհաննէս Ազարբեան
- Բ. Պ 67. Տրիկեան Եւստաֆեան
- Պէշքոզ և Դաշարիս
78. Յ Մերէճ—Գուլի
- (Գ. Վիճակ)
- Դուրդուհեանք և Խաչապիճ
69. Յովհաննէս Էստեան
70. Ստեփան Պէշկիլեան

Գոտրդիոյ

71. Կորտպետ Շահպատեան

72. Մկրտիչ Մուրաթեան **բ. Պ**

Երարդդուլու

73. Յակոբ Ելմիճեան **բ.**

Էնիմանալի Սամարիոյ

74. Օղաչ Խոճատարեան

75.

Էյուսյ Ս. Էդիս և Ս. Աստուսյանի

76. Գարեղն Յ. Մեիքեան

Գորու լշմէ

77. Աստիա Իկոնպաշեան **բ.**

Հատր և Պչաչի դեղ

78. Յովհաննէս Նուբեան **բ. 4**

Երի դիղ և Սրէկիս

79. Ղազար Հոլոեան **բ. Պ**

Պալատ

80. Միքայիլ Գ. Խոսեան

81. Յովհաննէս Կրճիկեան

82.

Քարակեօնրիկ

83. Յարութիւն Չնճերճեան **բ. Պ**

84. Յարութիւն Գ. Տատեան **բ. Պ**

(Ե. Վիմսի)

Սամարիս

85. Աւերսեան Պելիբեան **բ.**

86. Աւետիս Քօջուեան **բ.**

87. Կրկոզար Մեիքեան

88. Մնաս Ճափճաֆեան

89. Յակոբ Քաղաղեան

90. Յակոբ Ամասեան

91. Նաղաբէժ Շահպատեան **բ. Պ**

92.

93.

94.

Խոտրդիոյ

95. Աւարբէ Ալեքեան Տրբրբ **բ. 2**

96. Խոջատուր Պ. Մուսրեան **բ.**

97. Ռիթլու Պելիկեան

98. Սարգիս Արտակեան

99. Սարգիս Արտաշատեան **բ.**

100. Սեմոն Սրբալէան

ԳԱՒԱՌԱՍԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՍԱՆՔ

Էյարիկ

101. Մանուկ Ասլանեան **բ. Պ**

Քեօրանուս

102. Մ. Փափաղեան Տօրթօր **բ.**

Ալլիմանուրիս

103. Ռուբէն Կիւմուշեանեան **բ. Պ**

Նիկոմիդիս

104.

Ալի

105. Պեարոս Միսրեան

Հարանխար

106.

Ալարիկ

107. Կարապետ Խոջիկեան **բ.**

Բաղչ

108

Պրուս

109. Քրիստոստուր Ղազարոսեան

Էդիսիս

110. Մեւրոն Հարճեան **բ.**

Անուսիս

111. Համբարձում Արճանճեան

Բարու

112. Յովհաննէս Արեւոսթեան

Էդիսիս

113. Յակոբ Խիթիսեան

114.

Մանճրլի

Հաճրե

115.

Էրզնէիս և Բարիկոյ

116.

Թէրիտուր

117. Տրդրան Գ. Սեմեանեան **բ.**

Կեարիս

118. Մատթէոս Մ. Ալաղեան **բ. Պ**

Խարիկոյ

119. Յովհան Կաղճեան

Պալլիսիկ

120. Յովհաննէս Յովակիմեան

Մուշ

121. Ստեփան Պ Պ. Փափաղեան **բ. Պ**

Տիլիկի

122.

Չլլուր և Մարաշ

123.

Տրապիզօն

124.

Պարտաս

125.

Տիգրանակերտ

126.

Վան

127. Սեմոն Մարտոսեան **բ. 3**

Ալարանար

128.

Հալիկ և Ալերսայ

129.

Արտատիս

130. Մկրտիչ Մեիքեան

Ռուսնիս

131.

Կարս

132. Աբրահամ Յ. Ալաղեան

Չիլիմազ

133. Համբարձում Սարճիկեան

Գարաիս

134.

Առանս

135

Սրբիկոյ

136. Մատթէոս Ալերսանեան

Էօղլու

137. Լօօֆէթ Պալեօղեան **բ. Պ**

Մարտիս

138.

Իզմիր

139.

Էդիկոտոս

140

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ս. Վերաշինարիև Սանճանարարեան . շարունակութիւն Վիճարանարեան յոյրաժող
Թարակիւն մատակարարարեան , յերկրորդ շերիցանարեան :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՅՔ

Ատեանը բացուեցաւ ֆոմն 8 քառորդ անցած
ի ներկայութեան 53 երեսօխտանաց, որոց վերջին
թիւը յանգեցաւ 59 ի :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ . — Այսօր տոտեանը
տխուր յիշատակով մը սխտի բանամ : Անագու
րոյն մահը յախտակեց մեր խմբէն մեր սիրելի
Ընկերն Ռուսինեան :

Սրբազան նախագահին և Ժողովոյս ղեա
նը բազմաթիւ երեսօխտանօք հանդերձ փութա
լով անոր յազարկաւորութեան հանդիսին ներկա
գտնուել նորա դազաղին շուրջը . երեսօխտանու
թեան յարգանքը ներկայացուցին : Ծնորհագարգն
Ներսէս՝ մեր Հայրապետը՝ սքանչելի դամբանո
կանով մը անոր յիշատակն օրհնութեամբ դրուա
տեց յատենի եկեղեցւոյ : Մեզ անկ է այժմ
յատենի ժողովոյս մեր ընկերակցութեան պար
տաւորութիւնը կատարել :

Ես չեմ ուզեր Ռուսինեանի ընածին հան
ձարը , գրական , քերթողական և խմատասի
րական տաղանդը , և ոչ իսկ անոր պատուաւոր
կենաց հանգամանքն ու հեղահամարոյր բնաւորու
թիւնը նկարագրել յատենի ստո . զի ասոնք
պատմութեան գործն են , և Ռուսինեանի յի
շատակը այս մասին կանխաւ ազահովեալ է :

Ես սխտի բաւականամամ Ռուսինեանի և
երեսօխտանայան կեանքը ուրուագրել , և ձեզմէ
ու անոր յիշատակէն ներողամտութիւն կ'իւրեղ
րեղ , եթէ չի յաջողիմ ըստ արժանւոյն կատա
րել :

Ռուսինեան , հեղին ու ներհունն Ռուսին
եան , որ իր երեսօխտանական ակողմը նախա
դահին ձախ կողմը և յաջակողմ ղեւանին ընտ
րած էր , իր ակզարդ կերպարանօք և բարե
համարոյր վարքով Ժողովոյս պատիւաւորը և մի
անգամայն դարգարանքն էր : Բայց Ռուսինեան
սոսկ երեսօխտան չէր՝ կանոնաւոր շարունակող
նխատրուն , լրջարար խմատասիրող խնդրոյ ,
և ճարտարօրիսոս վաստարանող իր ստաղար .

կովեանց . այլ Ատենապետ էր նաև Ժողովիս, երկրորդ կորգա՛ւ բայց առաջին ամեն բարեմասնութեամբ . թէպէս և ատենապետութեան բաղձողն շատ աւելի կը սիրէր ատենախօսութեան բեմը, զոր հիմնեց, և ս'եր կը փայլէին իւր ջնասխարհիկ ձիրքերը : Ռուսինեան հեղինակ է նաև մեր Ազգ. Սահմանադրութեան . մին ՚ի յղացողաց այն մեծ բարեկարգութեան յոտաւ կազմի՞ք սր աղգային հիտաւուրց չնէրը հիմնովին նորոգելու կոչուած է . ո՛չ այն յղացողաց նման սրբ կերիներ և ո՛չ ծնանին, այլ անդտօին ՚ի ըսկեզրանէ Պալեաններու , Օտեաններու , Վիչէնեաններու , Կրճիկեաններու , Աղբթմներու հոյսակաւ ակուսիլին Հանդիպելու բաղդն ու փութքը ունենալով (աւս՞ող , այս ակուսիլն ալ սակաւթիւ և թանկազին նշխարք մնացած են մեզ այժմ) , ծնաւ նա զՍահմանադրութիւն , կաթ ջամբեց նա , սնաց զնա և դարգացոյց , և երբ սա ի մատիցս աղայութեան հարուածօր վերաօրեցաւ , Ռուսինեան պատեց անոր վերքերը վերաքննելով կատարելագործել ջանաց , Աղգային դատարարութեան և աղգային Հանգանակութեան վրայ որ ամեն բարբաւած կառայությունեանց հիմունքն են , աշխատութիւններ ըրաւ , և վերջապէս պատի իւր երեսփոխանական երկոյ՝ Կանոնադրութիւն մը հեղինակեց Աղգային Ժողովոյ համար . հետևողութեամբ Եւրոպական օրինաց , և մեզ ձգեց ու գնաց :

Արդ , ցաւ է ինձ որ չաւնէր Աղգութեան տաճար մը , Ժողովատեղի Երեսփոխանութեան , զի կորենայի Չեղ առաջարկել Ռուսինեանի աւանն ոսկեգօծ տաւերով անոր սիններուն վրայ որճանադրել , կամ զէթ կենդանադիրը կախել զիււանին վերայ , որպէս զի հողին հօիէ մեր կանոնադրական գործողութեանց ձեռքութեան . բայց մինչև որ կարող և բարեբար ձեռինք հիմնեն այսպիսի տաճար մը , չե՞նք կրնար մեր սրտերը նուիրել անոր յիշատակին , և անջինջ պահել անոր ոգոյն և ոկզրանց տպաւորութիւնը : Այ՛ս կրնանք , և պէտք է այսպէս ընենք . բայց այս ալ բաւական չէ՛ . այսօր պէտք է մեր բրած անգարմանեկի կորուստին համար երեսփոխանաբար ալ արտայայտենք մեր կակիժը և ցա-

ւր , խմբովին յոտս կանդներով և բուէարիութեամբ վճարելով որ երեսփոխանութիւնը մեծ ցաւ կղզոյց Ռուսինեանի մահուանը համար , և կը հրատարակէ որ նա Հայոց երախտաղխութեան կրտարելագլխ արժանացաւ :

Երեսփոխանք միահամուտ սոր ելան , և ընդհանուր ձեւերարձ բուէով ցտակցութիւն յայտնեցին Ռուսինեանի մահուանը վրայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Այսպիսի ընդհանուր ցոյցի մը առջև , ինձ ուրիշ բան չմտոր ընել , այլ մեր Ս. Նախադասին դատարանականի վերջին խօսքը կրկնել . « Օրհնութեամբ ըլլա՛մ Ռուսինեանի յիշատակը մեր մէջ » :

4.

Քնդունելոյիս ետիւրեքայ կտակուր Ստեանադարեանց

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Տաւերբոյրը նիստին սխեալ չորս տեսնադրութիւնք կան թէ և հրատարակեալ , բայց չլիտեմ թէ երեսփոխանք աստորո՛տ են անոնց վրայ զիտողութիւն ընելու :

ՓԱՓԱՉԵԱՆ Ս. ԷՖ . — Դատերնիս հիմա կրցանք աւուուլ ատենադրութիւնները :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ : — Ուրեմն եթէ Ժողովը կը համաձայնի ինձ , այդ ատենադրութիւնք թող մնան յոտալիկայ նստին :

Բաղմութիւն ձոյներ կրկնեցին Ատենապետ փառչային առաջարկութիւնը , և Ժողովը ընդունեց թողը նոյն ատենադրութեանց վաւերացումն , յոտալիկայ նստին :

2.

Բացակայութիւն .

Երեսփոխաններէն՝
 Տ. Յովհաննէս վար . Փոփոխեան
 Նշան էֆէնտի Բազաղեան
 Նաղարէթ » Դահպող

անձնական տիրութեան պատճառաւ բացակայ
նշանակուեցան ներկայութեան տուճարին մէջ:

3.

Ստարոխրիւն 8 Երևոյիսուակայ

Ութ Երևոյիսուակայ ստորագրութեամբ
մատուցուած հետեւեալ գրուած առաջարկու-
թիւնը կարգուեցաւ:

Վեմ՝ Ատենապետ Աղբ. Ժողովոյ

Կատարելով որ ժամանակէ մը ի վեր Աղ-
բային Ժողովոյ նիստերը սահմանեալ ժամին շատ
աչ կրացային, որով և աղբային Երևոյիսուակայ
ժամերնիս ի դուր անցնելու կարտատարինք, ըս-
տորագրեալ Երևոյիսուակայ ցաւ կայաններ և
կառավարիներ որ Աղբ. Ժողովոյ ղեկանն այս
մասին օրինատը և օգտակար կարգադրութիւն
մ'ընէ, որպէս զի այն ցաւալի ընթացքը շա-
բաճակիլով՝ Աղբային Ժողովն անգործութեան
չդատաւարուի:

3 Գեկտ. 1876

- Մտորէոս Ե. Իզմիրլեան
- Եզնիկ Վար. Քարամուկի
- Մ. Քիչրաւեան
- Մ. Ճաֆաֆեան
- Մ. Քեղիքեան
- Յ. Իրաքեան
- Յ. Ղազարեան
- Օ. Խօճատրեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մեր բողոքարկու
ընկերք իրաւունք ունին. բայց այս անկարգու-
թեան պատճառն եթէ մէկ կողմէ սյուլայ թողե-
րուն իրաւից հետաւորութեան ներկայ վիճակին
պարագաներն են, միւս կողմէ Վարչութեան
Գաղափարական Ժողովոյ նիստերուն մինչայն աւուր
հանգիստիլն է. վասն զի մեր Ս. Նախա-
դասը Վարչութեան ալ նախագահ է. մեր ղե-
կանադպրոցները Վարչութեան ալ ղեկանադպրո-
ցներն են: Սակէ առաջ յտեսնի ժողովոյս խնդ-

րեցի Վարչութեանն որ իւր նստի օրը սխալէ 9
կամ 10 րոպէ մեր Ժողովոյ օրը մեր նախագահը և
ղեկանադպրոցները մեզի ձգէ. կյիշէք անշուշտ
որ նաև այս վերջին պարագայն ընդունեց. սա-
կայն մինչև ցայսօր նոյն խոստման արդիւնքին
չարժանացանք: Չեմ գիտեր թէ ասիէ աւելի
ուրիշ ի՞նչ տնօրէնութիւն կրնայ ընել Գլխաւոր:

Տ. ՄԱՏԹԷՆՈՍ ԵՊՍ. — Վարչութեան ա-
տենապետ Սարգիս Էֆենտիկն խոստացու թէ և
ղեկանադպրոցները զոնց զրկել սահմանեալ ժա-
մանակին հաս ներկայ դատուելու և իրենց պաշ-
տօնը վարելու. բայց իւր խոստումը չկատարեց-
այս պատճառաւ դժբաղդարար ժողովն ու չը
կրնար ժամանակին իւր ատենը բռնալ և մին-
չև ժամ 9 կուշտնայ: Ուստի կառավարիկմ որ
Վարչութիւնն իւր տուած խոստումը կատարէ:

ԵՆՈՒՄՈՒՅԵԱՆ Տ. ԷՅ. — Կիրիկեմ Մատ-
թէոս Եպիսկոպոսի խօսքը, բայց սա՛ ալ կը
յաւելցնեմ որ եթէ Գաղ. Ժողովը սահմանեալ
ժամանակին՝ սյուրներ ժամ 6 ին զրկել ղեկանա-
դպրոցները, միթէ մեր կրնայի՞նք միևնոյն ժա-
ման ձգելու ներկայ դատուել հաս. ո՛չ երբէք.
ուստի երկու կողմն ալ մտածել պէտք է: Ընկա-
մը կոյ՛ դրո ևս կը յիշեմ. այն է որ երբ Ժողո-
վոյս կանոնաւոր նիստերը բացուեցան և շարու-
նակուիլ սկսան. ամառ էր, այն ատեն ատեա-
նին բացուեալ ժամը 6 ին սահմանուեցաւ. թէ և
չատ բան սխալուցիլնք մինչև ցարդ, բայց ատեա-
նի բացման ժամակէտը չիտխեցինք, զիտէք որ
ձմեռ ժամանակի մէջ ինչպէս հիմա, դժուար է
Երևոյիսուակայ հետաւոր տեղերէ դալ և ժամը
վեցին հասնիլ, հաս աւելի ըստ է վեցին
տեղ 7 ին հրաւիրել Երևոյիսուաններն, որ-
պէս զի կորոզ ըլլան իրենց պարտաւորութիւնը
կատարել ժամադրեալ պահուն ձգտապէս ներ-
կայ դատուելով:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Կը ձայնակցիմ
Խուսուֆեան Էֆենտիկն ժամ 7 ին ատենան
բացուելու առաջարկութեան՝ միայն ձմեռուան
համար, իսկ ամառը դարձեալ ժամը 6 ին ա-
տեանի բացուեալ պահելու պայմանաւ. բայց ճշ-
դութիւն պահուելու համար պէտք է որ ան-
պատճառ ժամ 7 ին ատենանը բացուի: Կար-

Յեւթ թէ ամեն որ կհամարուի այս ըսածիս՝ և մեք օրինակ կըլլանք ճշդութիւն պահելու, վարչութիւնն ալ իւր պարտը կհատարէ. իսկ եթէ դիւանագրութիւնը չըլլուին որոշեալ ժաման, Վարչութիւնը պատասխանատու կըլլայ:

ԱՏԵՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Ատենարան էֆէն տիներու խօսքերէն կհտակրենք որ պակասութիւնը միայն մէկ կողմին չէ, այլ եթէ մէկ մասը Վարչութեան վրայ է, միւս մասն ալ երեսփոխանաց վրայ կը ծանրանայ. եթէ ասիէ փոքրը մաս մ'ալ Գլխանին կընծայէք. մեք կընդունինք. բայց դիւանը պաշտօն ունի միայն այս ատենանին մէջ գործել և խնդիրները կարգադրել ասիէ դուրս իշխանութիւն մը չունի: Գանք որ ատենանի բացման ժամը 6 կն 7 ի փոխելով, կերկնչիմ որ ուրիշ բան չը պիտի ընենք, բայց եթէ 6 կն հրաւիրուելով 7 կն գարկնուս տեղ 7 կն պիտի հրաւիրուինք և 8 կն ժողովինք, աւելի աղկի կըլլայ կարծեմ՝ հին սովորութիւնը օրաշէլ, ժամը 6 ը անխախտ պահելով 7 կն անպատճառ ժողովելու ջանք ընել. միւս կողմէ Վարչութեանն ալ խնդրենք՝ որ իւր խոստումը կատարէ, և այս կերպով զոյգենք այս միջագէտը:

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՅ. — Ճիշդ 7 կն ատենանը պիտի բանանք ըսենք ու գանք. այս է իմ առաջարկութիւնս:

ԶԱՅՆԵՐ. — Այո՛ այո՛:

ԱՏԵՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Քանի որ Երեսփոխան էֆէնտի տաւջարկութիւնը կրկնողներ կան, ուրեմն քուէի կը դնեմ:

Զայս ըսելով Ատենապետ փառան քուէի գրու Չմեղան համար ժամ 7 կն ատենան բանալու առաջարկութիւնը, որ միաձայնութեամբ ԸՆԳՈՒՆՈՒՅՑԱՆ Ժողովին:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Ուրեմն Գլխանը պատասխանատու կըլլայ եթէ այսպէսեւ ժամ 7 կն ըսնողակ զարնել շտոյ և չժողովէ զմեզ:

4.

Առաջարկութիւն Պէշիքեան Էֆէնտիի

Պէշիքեան Ամբասն էֆէնտիի կողմէ մատուցած հետեւեալ գրասուր առաջարկութիւնը կարդայուցուաւ:

Առաջարկութիւն առ Ազգ. Բնոյն. Ժողով

Վաւերացուց Փառաւ, Ատենապետ Ազգ. Ընդհ. Ժողովը

Թէև տարանհանգ տարիէ ի վեր թէ՛ Ազգ. Ժողովս թէ՛ իւր Գլխանը և թէ՛ Ազգ. Վարչութիւնն ամեն ջանք չեն խնայած որ Ժողովաց ատենագրութիւնք ժամանակին երեսփոխանաց ձեռքն հասնին: Բայց ցարք սրտի կը յայտնեմ որ, ասի մէջ քանի անգամն զատ գրեթէ՛ այլ ևս չէ տեղի ունեցած, որոյ համար շատ անգամ Ժողովաց մէջ դառն դանդաղութիւն ալ եղած են ընդդէմ Գլխանին, և այս յապաղման իբր պատճառ շատ երեսփոխաններ այս մասին դիւանին անխոյժ կենողը, կամ սղգիս մէջ սղաղրութեան կրթութիւն չըլլալը, և կամ ատենարանից ամանց հասցնելով արտասանութիւնը եւն. ևն. ցուցած են:

Կը կարծուիք որ, Ազգ. Ժողովաց ներքին օրինաց շնորհիւ այս անպատեհութեան առաջն առնուած էր, բայց դժբաղդարար կը տեսնեմք որ ինչ որ էր յառաջ, նոյնն է և այժմ. այնպէս որ ատենագրութեանց ձեռքերնիս չհասնելուն պատճառաւ շատ անգամ Ժողովաց մէջ յազուած խնդիրներն ու ատենարանից խօսքերը գրեթէ ամենուս ալ մտքէն ելնելէն վերջը դիւանագրութեան կենթարկուին, որով մեծ անտեղութիւն մը գործուած կըլլայ, Սօսիէ զոտ, երբեմն երբեմն ալ մինչև իսկ Ժողովաց նրատերն յետաձգելու պատճառ եղած են, և ի մի բան, շատ մը անկարգութիւններ կընան պատահելու զորս արժան չեմ համարիր աստ երկարօրէն ըսցատրել:

Ատենագրութեանց չհասնելուն նկատմամբ

վերջերս Գլխանին կողմանէ մէջ բերուած պատ-
ճառը, ոչնէ գրտական պակասութիւնը, կըր-
նամ ըսել որ ամենին աւելի ցատալին է, զի՛
ինչպէս զիտէք, գլխանն ստիպուեցաւ քանկոց
Աղբ. ժողովոյս յայտնել հրատարակու թէ այս
անտեղութիւնն Աղբ. անտուիկն նեղութեանն
առթիւ մէկ երկու սակի վճարելու անկարող ըլ-
լալէն յառաջ եկած է: Այս աւելորդ է ըսել
որ երբէք պատիւ չը բերէր թէ՛ Աղբիս և թէ՛
մանաւանդ Աղբ. Ժողովոյ՝ որոյ, ի ներկայու-
թեան ժողովրդեան և երբեմն օտարալեզայ,
այս օրինակ աննշան և անպատեհ խնդրով զբա-
ղին կարծեմ ամեն զգայուն սրտերու ոչ նը-
սող ծանր կը թուի: Թէպէտ և աղբի մը ամօթ-
չէ պարտք ունենալը. սակայն այսպիսի շնչին
Գովտորի խնդրոյ մը ամեն անգամ Աղբ. պատ.
Ժողովոյ մը մէջ յուզուին բնութիւն անվայել է,
ուստի այս առթիւ միջոց մը չպիտի առաջարկեմ
որ կարծեմ միանգամ ընդ մըտ պիտի բառ-
նայ սոյն անպատեհութիւնը եթէ պատկանելի
ժողովոյ բարեհաճի դայն ընդունիլ:

Աղբ կառավարիւմ որ Աղբ. ժողովոյ վե-
րտերեալ որ և է տարագրութեան գործ ո՛չ
Աղբ. Վարչութեան և ո՛չ Տնտես. Խորհրդոյ
այլ միայն ճիշդ, ժողովոյ գլխանին անկ ըլլայ:

Ենչպէս կառավարիւմ որ սոյն տարագրու-
թեանց հասցիքն ինչպէս նաև նոցա հաւարուածը
գլխանին վերաբերի սա պայմանու որ նա պար-
տաւոր ըլլայ արտեղոյն աւելորդ իւր հաշւովն
հանդերձ Ելնտտիկն Խորհրդոյ յանձնելու, այս
պաշտօնն Փոխ. Առեւտարեանց և Առեւտարալ-
րոց վրայ մնալով:

3 Գեկ. 1876

Ա. Գ. ՊԵՇԻՐ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սոյն առաջարկու-
թիւնը կանոնադրական կէտ կը սարժուեալի իր
մէջ, ուստի նախաբնութեան համար պէտք է
յղել իրեն պատկանեալ Գլխանին:

Հետևաբէս՝ որոշուեցաւ քուէով Նախա-
ձեռնութեան գլխանին յղել:

5.

Հրատարակու Սերէնեան Էֆեօսի

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ահաւորիկ հրաւիր
նամակ մը՝ որ երեսօխտան Սերէնեանն էֆեօս-
տին ևտ եկած էր, որուն վրայ ցրուիչին սը-
ւած տեղեկութեան համեմատ գրուած է թէ՛
Սերէնեան էֆ. Լաւախի գալուստէն չէ աւեր
հրաւիրաղբին՝ ըսելով թէ ևս բեղի քանկոց ան-
գամ է կըսեմ որ իմ գործս չնեղէր ժողովրդին
դալու. իսկ Լաւախիկն պատասխանէր է թէ
նամակ մը գրէ. ոչ նամակ կըրեմ և ոչ այս
նամակը կառնեմ ըսեր է. Յովսիփեան Յովհան-
նէս էֆեօսիսն ալ ներկայ է եղեր »:

Այս գրուածքին նայելով Սերէնեան էֆ.
կերպով մը կհրատարի երեսօխտանական պաշ-
տօնէն. բայց մեր կանոնը կպահանջէ որ գրով
հրատարի, կամ երեք անգամ առանց օրինա-
կան պատճառի յաճորդարար բացակայ եղած
ատեն ժողովը վճռէ հրատարակելը. տեսնե՞ք՝
Սերէնեան էֆեօսի քանի՞ անգամ իրարու վրայ
բացակայ գտնուած է:

(Առեւտարիկ էֆ. ներկայութեան տու-
մարէն ստուգեց որ Սերէնեան էֆ. ի բացա-
կայութիւնը չորս անգամ տեղի ունեցած է):

Քանի որ 4 անգամ բացայայտութիւն ունե-
ցած է, կհարցնեմ ժողովին թէ Սերէնեան էֆ.
օրինապէս հրատարեալ կհամարի՞ թէ ոչ:

ԽՕՃԱՍՍԻՐԵԱՆ Օ. ԷՄ. — Լաւախիկն խօս-
քին վրայ հիմնելով կարելի չէ վճիռ տալ. Սի-
րինեան էֆեօսիսն օրէնդէտ և դատաւորական
պաշտօնն վարող անձ մ'ըլլալով չը յուսացուի
իրմէն այդպիսի խօսքեր. կառավարիւմ որ այս
անպատեհ դէպքին վրայ քննութիւն ըլլայ:
Թերեւս Լաւախիկն անբարեբաղար կերպով մա-
տուցած ըլլայ նամակը, կամ անոր չըսած
խօսքը բերած ըլլայ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ ուրիշ դիտ-
արկիւն ընող չկայ, քննութիւնը Վարչութեան
կյանձնենք, վասն զի անորն է այս պաշտօնը:

մինչև ցարատ քննութեան առ կոխ կմնայ
Սիբիւեան էֆէնտիին հրաժարման խնդրքն :
Ուրեմն քուէի կը դնեմ :

Չոյս ըտելով Ստենապետ մաշան քուէի
զրու օգտն էֆէնտիին առաջարկութիւնը , և
Ժողովը մտածայտութեամբ որոշեց Վարչութեան
քննութեանը յանձնել խնդիրն :

6 .

Տնտեսագիտի Խորհրդարանական յանձնախմբի
ի վերայ առաջարկութեան Պրոֆ. Վարչարան

ԱՅՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Ստենական դործո
ղութիւնը աւարտեցան , և սէտք է Օրակարգին
անցնինք . սակայն ժամն 9 քառորդ անցած է
արդէն , եթէ Օրակարգի խնդրոյն ձեռնարկենք՝
չդիտեմ թէ պիտի կրնանք արդիւնք ձեռք բերել :
Ասկէց դատ անցեալ շարժու Վարչութեանն ա-
ռաջարկութիւն մը եկած էր մեզ , որոյ վրայ Հա-
լըտտահարութեանց յանձնախումբը տեղեկացիր
մը պիտի բերէր այսօր . եթէ կրե՞րէք՝ Սրբազան
Նախագահին հարցնեմ . ինչ եղաւ այն խնդրը :

ՍՐԲԱՐԱՏ ՆԱԽԱԳԱՀ . — Այլայն Ժողո-
վոյ կողմէ կարգեալ յանձնախումբն իւր ուշիա-
տութեան արդիւնքն այսօր ներկայացնել մտա-
ղիւ էր . և կարծեմ տեղեկատղիրն չալ հիմա բե-
րելու վրայ է :

ԱՅՏԵՆԻ . — Ուրեմն քառորդ մը դադար
արուի Ժողովին , մինչև որ յանձնախումբն տե-
ղեկացրը զայ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԵՃ . — Օրակարգին
Թաղ. Մատակարարութեան խնդիրն է . անով
սէտք է գրաղինք այսօր , քանի որ յանձնախումբն
բին տեղեկացրին արդէն Օրակարգը չէ անցած :

ԱՅՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Քրիտատատր էֆի-
խալին մէջ փորրիկ սխալ մը կայ զոր հարկ կը
համարիմ ուղղել : Անցեալ շարժու խնդիր մը
եկած էր Վարչութեանն , որ նախաքննութեան
համար յանձնախումբի մը յանձնուեցաւ . 8 օրէն
տեղեկացրը բերելու պայմանաւ . բայց այլ

տեղեկացրին՝ որ այսօր պիտի գար , դեռ մինչև
այս պահուն չէ եկած . թէ որ Ժողովն անչեալ
շարժուընէ ստիպողականութիւն տար խնդրոյն ,
Օրակարգը կանցնելիք չէ թէ Վարչութեան
առաջարկութիւնն , սլլ յանձնախումբին բերելի
տեղեկացրին . բայց ըստ որում ստիպողականու-
թեան առաջարկութիւնն ո՛չ որ ստանձնել ու-
ղեց սրաշտմտագէտ , մեր չկինք կրնար Օրակար-
գըն անցունել խնդրը որ դեռ նախաքննու-
թեան տահմանին մէջ նոր կը մտնէ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԵՃ . — Ուրեմն քանի որ
յանձնախումբին տեղեկացրըն չէ եկած . սրբան
ալ ժամանակն ուչ է , փոխանակ պարտալ կե-
նալու կրնանք Օրակարգի խնդիրը ձեռք առ-
նուլ , որ է Թաղ. մատակարարութեան խնդր-
ըն , և անով զբաղիլ առ այժմ :

ԱՅՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Էււ , եթէ դատ-
ղութիւն ընող չկայ , կանցնինք Օրակարգին :

Ուրեմն սէտք է իջեցնեմ Ժողովին թէ
Թաղ. մատակարարութեան զխոյն մէջ ասկէ
առաջ Թաղ. Խորհուրդն ընարող մարմինը այն
է Թաղային Ժողովը կազմել ուրուարեցնինք . և
ստոր ընտրութեան եղանակին վրայ վիճարանե-
լով որոշեցինք թէ « Այ որ ընտրեալ է ստա-
« Վին քուէարկութեամբ եթէ չստանայ քուէար-
« կուց թիւին կէսին մէկ անգիլ քուէ . խն
« Երկրորդ քուէարկութեան մէջ համեմատական
« ստաւելութիւնը կը բաւ : Ամենայն քուէար-
« կութիւն՝ թէ ստաւին և թէ երկրորդական ,
« որում ընտրուց զանէ քառորդը չէ մաս
« նակցած . Երբև անբաւական անխալը է և
« սէտք է կրկնուի : Եթէ այն կրկնուց քուէ-
« արկութեան ժամանակ ընտրուց զէթ քա-
« ուրը դարձեալ չը մասնակցի և քուէարկու-
« թիւնն անբաւական մնայ , երրորդ անգամի
« ընտրութեան իրաւունքը՝ թաղին Ալիզու-
« նին վարչաթեան անցնի և նա ընտրէ Թա-
« ղային ժողով փոխանակ և ի պատիւ անտար-
« բերութեան թաղեցոյ » :

Բայց կըր Վարչարան ասն միշտանուրեան
կղանակին վրայ վիճարանութիւն բացուեցաւ . ո-
րը տարածամեալ ըլլալով և ուրիշ ստիպողական
զարմեր ունենալով , Ժողովը սրաւց ուրիշ նըր-

տի ձգել վիճարանութեան շարունակութիւնը : Աւարտիկ մինչև այս կէտն հասած ենք վերաբըն- նութեան . պէտք է այժմ ասիէ սկսիլ :

ՂԱՋԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՅ. — Ս.ՂԵ առաջար- կութեան տէրը նոյն ինքն լուսաճողի Ռուսին- եան էֆէնտի ասիէ առաջ ԺԲ. նխտին մէջ բննն երևեալ թաղային ընտրութիւնները Վար- չութեան յանձնելու կէտին վտանգաւոր և ան- սեղի ըլլալը բացատրեց և յաւելցուց թէ ես ալ սեղիցոյց այդ մասին բուէ տողով , ուստի և իմ քուէս ետ կոտնում ըսաւ : Պէտք է նախ կարգաւոր որ իմաստասիրները Ռուսինեան էֆ. ի կարգաւոր որ իմաստասիրները Ռուսինեան էֆ. ի նոյն օրուան ատենարանութիւնը և ապա այս կէտին վրայ բուէարկենք :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՔԱՇԱ. — Ես ներկայ չի ժԲ. նստին , և անոր ատենագրութիւնն ալ որ այ- սոր ձեռքս հասաւ , տակաւին չեմ կարդացած . ի հարկէ ինծի պէս շատերն ալ չեն կարդացած և Ռուսինեան էֆ. ի նոյն օրուան ատենաբա- նութիւնը չեն իմաստասիրած : Ուրեմն այս խնդիրը կը մնայ մինչև ԺԲ. նստին տօնենագրու- թեան վրայ դիտարութիւնները լսուին . ուրեմն կանցնինք Տրդ յօդուածին քննութեանը :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Ես պիտի խօսիմ և երկար՝ այդ յօդուածին վրայ . բայց նախ կուզեմ հասկնալ թէ յանձնախմբին տեղեկագրի- ընն ի՞նչ եղաւ , եկա՞ւ թէ չէ . վասն զի ԽՍ. ԸՆ Սրբազան՝ որ անոր անդամներէն մին է , բերինք կըսէ :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՔԱՇԱ. — Մինչև ցայս վայր- կեան զիւանին վրայ տեղեկագիր չկայ , թէ որ բերին՝ պէտք է Ղիւանին յանձնեն :

Սոյն պա՛ռուն յանձնախմբի անդամներէն **Տօք. Փէշտիմաճեան** էֆէնտիին զիւանին յանձ- նեց տեղեկագիրը՝ յայտնելով թէ տեղեկագրերն ալ ինք է :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՔԱՇԱ. — Ժողովը կը յիշէ անշուշտ՝ որ անցեալ շարթու Վարչութեան կողմէ ներկայեալ առաջարկութիւնը Հարստա- հարութեանց յանձնախմբին յանձնուեցաւ ԽՍ. ԸՆ սրբազանն ալ յաւելցնելով անոր անդամոց

վրայ , որպէս զի քննեն և տեղեկագիր մը բե- լեն մեզ աս կէտերուն վրայ . նախ թէ պէ՛տք է արդեօք Վարչութեան առաջարկած կերպով յանուն Աղղին դրութիւն մը մատուցանել Բ. Ղրոնն . և երկրորդ՝ եթէ պէտք է , առաջար- կեալ զրութիւնն ի՞նչ իմաստով արժան է իւրը- թագրել : Ահաւաստիկ յանձնախմբին տեղեկա- գիրն այժմ դիւանին յանձնուեցաւ . բայց ցա- ւայի է որ մաքուր գրուած չէ , մէջը շատ մը սրբագրութիւններ եղած են և ստորագրու- թիւններն ամբողջ չեն : Ներուի ինձ միջնա- կեալ կերպիւ աս դիտողութիւնն ընել . երբ զիւանին զիր մը կը յանձնուի Ժողովին ներկա- յելու համար , պէտք է որ ամբողջ մաքուր գրուած ըլլայ , և չէ թէ դժուած և սրբագրու- ւած . միտքս յանձնախմբին երկաւորութիւնն է . պերել չէ , բա՛ւ լիցի . այլ յիշեցնել վրայն թէ պատշաճեց օրէնքը կը պահանջէ որ այսպիսի տե- ղեկագրերը կատարեալ կերպով ներկայացուին , որպէս զի վերջը չփոխութեանց առիթ չը տըր- ուի :

Տ. ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱՋԱՆ. — Յանձնախմբը՝ որոյ անդամակցելու պատիւն ունեցայ , պատ- շաճից օրէնքը դիտարելով հանդերձ կը ցաւի որ չը կրցաւ ժամանակ ունենալ իւր տեղեկագրին մաքուրը պատրաստելու . վասն զի գիտէ Ժո- ղովը թէ իրեն յանձնուած փախուկ խնդրոյն համար ո՞րքան էր իւր միջոցը . ուստի յանձնա- խուրնիս բնականաբար կարեկցութեան արժանի է այսպիսի պարագայիս մէջ :

ԱՏՏԵԱՊԵՏ ՔԱՇԱ. — Խօսքը յանձնախմբ- ընն տեղեկագրեր Փէշտիմաճեան էֆէնտիին է : **ՓէշՏԻՄԱԼ ՃԵԱՆ ԷՅ. —** Անցեալ նստին Աղղային ժողովը Վարչութեան առաջարկու- թիւնը մեզ յանձնած ատեն երկու կէտի վրայ մեր կարծիքն ուզեց . նախ թէ այս միջոցին ուր տեղութեանց կողմէ Թուրքիոյ քաղաքական բարեկարգութեանց խօսք կըլլայ , պէ՛տք է որ Հայոց ողորն ալ ձայն մը հանէ , և երկրորդ՝ եթէ պէտք է , ի՞նչ կերպով : Յանձնախմբինիս առաջին կէտին վրայ մտածեց և միաձայնու- թեամբ պէտքն ընդունեց . իսկ երկրորդ կէտին դարձով՝ կցախմբսն որ համաձայնութիւնը կա-

տարեալ չէ. և որովհետև տոխողական հարկ մը կար մեր տեղեկագիրն այսօր ներկայացնել, վերջին նիստ մը ըլլինք ոչսօր և հաղիւ կրցանք հինս բերել մեր տեղեկագիրն, զոր ահաւասիկ կը կարգամ.

Օսմանեան կայսերական կառավարութիւնն ի սկզբանէ հետէ ճանչած է թէ իւր հպատակաց մէջ Հայ ազգը Թուրքոյ կրկրին խաղաղասէր և սոսկանողական տարերաց մըն է: Նորա այս մասնաւոր յատկութիւններն իւր բազմադարեան հաւատարմութեանն աներկայելի կերպիւ ազայցուցեալ է: Օսմանեան կայսերական կառավարութիւնը վերահասու եղած է նաև թէ Հայ ազգն երկրին ընտիկէ միւս ցեղերէն եթէ ո՛չ ա. ւելն, դեմն նոյնչափ ընդունակ է յատաշղի. սութեան և Հայոց ազգային ներքին Վարչութեան համար 56 ի խարքին ոգւոյն համեմատ Բ. զոնէն վաւերացեալ Մահմանադրութեան անխափան և կանոնաւոր կիրառութիւնը բաւական է յապացուցանել այս ազգին կարգապահութեան և օրինատիրութեան ոգին:

Ուստի Երեսփոխանական Ժողովս յանուն բովանդակ Հայ ազգին որ 'ի Տոնկատան, կողմունէ դուարթագին Թուրքոյ ընդհանուր Ժողովրդոց վիճակն ինչիմանէ բարւոքեւր վեր. կարոր և Վեհանձնական Խորհուրդը. վասն զի Հայն երկրին այլազան ժողովրդոց մէջ գուցէ ամենէն աւելի ըստ կ'ըմբռնէ զյարգ նոյն մեծ խորհրդին՝ որ ամբողջ երկրին հաստատութիւնն ու բարւոքումն ապահովելու կը յանգի:

Հայ ազգն արդի ստորագայից մէջ շննկարտի կարծիք յայտնել որչափ բարեկարգութեանց կրանակին և միջոցներուն վրայ. բայց իբրև երկրին ճշմարիտ օգտից նախանձախնդիր հըստ. տակ կը հատարձակի յայտարարել թէ Օսմանեան կայսերական կառավարութեան և իւր բարեկամ Տէրութեանց արմատական և վերջնական կերպիւ ձեռք առնելիք միջոցներուն արժէքըն ու ներշնչող ոգւոյն ինատուութիւնը կաւտարելագոյն երևան պիտի դան, երբ արդարութեան և հաւատարմութեան սկիզբանց զրոշմը կրին նորա:

Հայոց Աղղին երեսփոխանութիւնը կը փա. վաքի ուրեմն 'ի սրտէ որ ներկայ ստորագայից մէջ նկատողութեան առնուի այն բաղմամբիւ ազգին վիճակն, որ երկրին միւս ժողովուրդներէն ոչ նուազ կարեկցութիւն կ'ըրարէ իւր վերայ. նկատողութեան առնուի Հայաստանի դիպքն ու վերջնապէս այս ժողովուրդեան ստրկեւտ, երկրագործ, արուեստագէտ յատկութիւններն և խահական ու անձնուէր վարմունքն՝ որ արդար վարձատրութեան արժանի է:

Ուրեմն Հայոց ազգը իրաւունք ունի իրենք բերու որ շնորհի իրեն անխորարար և հաւատարատէս ինչ որ կարեւոր դատուի Թուրքոյ միւս ազգաց վիճակին բարւոքմունն համար, որպէս զի Հայ ազգն ալ չը զրկուի աշտատրէն զարգանալու իրաւունքէն և կարող լինի քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ անարգել քայլելու նոյն խի յօգուտ երկրին:

Հայոց ազգին Երեսփ. Ժողովն իւր ներկայ խնդրագիրը մատուցանելով յանուն ընդհանուր ազգին, կը համարձակի յուսալ որ կայսերական կառավարութիւնը պիտի համի ընդունել իւր սովորական բարեարտութեամբը:

3 դեկտեմբեր 1876

Ատենադպիր Ատենապետ
 Յ. Մէրեքի-Գուլի Խորէն Արքայի Նար-Պէշ
 Յովհ. Քճ. Միքիան Կ. Ս. Խորհեմանճ
 Տ. Փշտիմալճեան
 Տեղեկաբեր

ԱՅՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ — Եթէ Ժողովը կը նե. լի է, տեղեկաբեր է ֆէնտին կամ յանձնախմբին կողմէ ուրիշ ո՛վ որ որոշուած է զայն փաստաբանել, թող շնոր ընէ թեմը եղնել բայցարեւու համար թէ ինչ պատճառներով յանձնախմբը համաձայնութեամբ համադուեր է թէ իրոյ ներկայ վիճակին մէջ պէտք է որ Հայոց ազգն ալ ձայն բանայ. վասն զի առաջարկեալ զրութիւնը չէ թէ յանձնախմբին, սլ բոլոր երեսփոխանք ստորագրել պարտաւոր ըլլալով միացն յանձնախմբին համոզուին բաւական չէ. պէտք է նաև երեսփոխանաց մտքին մէջ ալ համալրամ զայնայոց ոչ մասին:

8. ԻՌՐԷՆ ՍՐԱԱԶԱՆ. — Իբրև տտեճաւ պետ յանձնախմբին խօսք կը խնդրեմ յանձնաւարներին մէկ որպէս յարմար հասարակութեան համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ խորհն Սրբազան պատրիարքին յանձնախմբին կողմէ կազմեմ, չորհրդ ընէ բեմն խօսի :

8. ԻՌՐԷՆ ՍՐԱԱԶԱՆ. — [Բեմն կորուցի] Ոչ, փաստարանելու համար խօսք չուզեցի. այլ յանձնախմբին մէկ առաջարկութիւնը միայն հարգեալու համար :

Յանձնախմբին պարագայից ծանրութիւնն և այս խնդրոյն փոփոխութիւնը նկատութեան առնելով, և գիտնալով միանգամայն որ ժողովը պարտք պիտի դնէ իւր վրայ բացատրութիւն տալ թէ ի՞նչ պատճառ և փաստ ունեցաւ այս կերպով համոզում գոյացնել իւր մէջ, որպէս խնդրել ժողովից որ այդ հարցման պատասխանը դռնփակ նստի մէջ տայ յանձնախմբին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Գործնական խնդիրը գրաւոր և զօնէ 10 երեսփոխաններէ ստորագրեալ պէտք է ըլլայ ըստ կանոնի, որպէս զի կա, և ըլլանք ոչ զարկութեան նկատ ընել, ապա թէ ոչ չենք կրնար :

ԵՆՆՈՒՅԵԱՆ 8. ԷՖ. — Այո, իրաւունք ունիք՝ Ատենապետ փառաւ կանոնն այդպէս կը տրամադրէ, սակայն երբ ժողովին յանձնախմբին 7-8 անդամներէ թաղանցիակ միանայ կառավարիչ գործնական նստի մէջ առ կրնէ պահանջուած բացատրութիւնը, կարծեմ թէ ժողովը կրնայ այդ առաջարկութիւնը ընել առանց իւր կանոնաց զէմ գործելու :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ յանձնախմբին տեղեկագիրն սոս բառերով սկսէր թէ խնդիրը փոփոխ և ծանր ըլլալով գործնական նստի մէջ կուզինք բացատրել այն ստեղծ կրնայինք առաջարկութեան առնուլ գործնական խնդիրը : Բայց տեղեկագիրն այսպիսի բառ մը չպարունակէր, ուստի իբրև առնապետ ժողովին իմ պարտաւորութիւնս է կանոնին չարտադրել և առանց կանանախմբի ձեռքը չընդունել այսպիսի առաջարկութիւն մը՝ մանաւանդ անոր համար

որ արդի պարագայից մէջ այսպիսի խնդրոյ մը վրայ դռնփակ խորհուրդ ընելու տարօրինակ գոյն մը կուտայ մեր գործողութեանց, կարծեմ առաջարկութեան հարցումը թէ մենք տեղութեան զէմ գաղտնածածուկ որպէս ընելու կընկրայինք, որն որ բնախն հետի է մեր մտքերէն :

ՄԵՐԵՆՍ-ԳՈՒՆԻ 8. ԷՖ. — [Սրբազան Եպիսկոպոս] Ազգային ժողովն իւր յանձնախմբին յանձնած ըլլալով վարչութեան առաջարկութեան պէտքն որոշել, յանձնախմբին մտքէն չէր անցնէր որ իւր տեղեկագիրը բերած ստեղծութեան բացատրութիւն կամ փաստարանութիւնն պիտի պահանջուի, մանաւանդ երբ երեսփոխանաց մէջ տակաւին ոչ ոք դատուեցաւ զէմ խօսողութեան որ ատենապետ փառային խօսեալութիւնը կը ներէ որ դռնփակ նստի մէջ վիճարանութեան ենթարկուի այսպիսի փոփոխ խնդիր մը, յանձնախմբին անդամները վախ մը չունին այդ մասին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը սխալիք, Մէրեքէն — Գուրի Էֆէնտի, երբ կըսէք թէ ժողովն իւր յանձնախմբին յանձնած է վարչութեան առաջարկութեան պէտքն որոշել, անցնել նստին ստիպողականութեան խօսքեր եղան, բայց ժողովը չընդունեց առանց սերտելու խնդիրը վիճարանութեան ենթարկել և ժողովն իւր յանձնախմբին յանձնեց սչ թէ որոշել և վճեելու այլ քննելու համար միայն թէ առաջարկեալ գրութիւնը պէտք է ի. Գրան մատուցանել և եթէ պէտք է ի՞նչ խնամող :

Սիւր բնական էր այսպէս ըլլալ, և քանի որ առաջարկեալ գրութիւնը մեք պիտի ստորագրենք, պէտք է որ մեք ալ համալուրիք և տեղեկանանք այն պատճառներուն՝ որով դուք համոզուեցայք : Այս պատճառաւ կը խնդրենք և իրաւունք ունինք խնդրելու բացատրութիւն, որուն պէտքը յանձնախմբին մտքէն չ'անցած ըլլան գարնանալի կրթութիւն : Եթէ դռնփակ կի առաջարկութիւն ունիք, ի՞նչ գծարարութիւն կայ առի գրաւոր կերպիւ ընելու, ինչպէս որ կանոնը կարգահանէ :

ՄԵՐԵՆՍ-ԳՈՒՆԻ 8. ԷՖ. — Մեք մեր քննարկներուն մէջ վստիմարու բան մ'ունենանալու

Համար չէ որ դռնխոսկ կպահանջենք, այլ առ նոր Համար որ խնդիրը փախուկ է և կրնայ ճապարհը դռնխոսկ մէջ :

Գալով մեր յանձնախորհրդի պաշտօնին, եթէ ամենն ալ այնպէս հասկնանք են՝ ինչպէս Ատեւնապետ փառան կըսէ, մեր չկարծեցիրք թէ Հոս փաստաբանելու պաշտօն ունինք, այլ կարծեցինք թէ պէտքն ընդունելէ և անգեկազիրն իսկ Հոս բերելէ ետև մեր պաշտօնը կըրանայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՏԱ. — Մէրեմ-Պուրի է. Ֆէնտին կործիրը սխալ է. արդէն առաջարկութեան հեղինակն եղող Վարչութիւնը անցեալ նախին յայտարարեց թէ արդի սարազայեցի ծանրութեան մէջ ասանկ փախուկ խնդիր մը Ազգային Ժողովը պէտք է որոշէ. երբ յանձնախորհրդը պէտք է կըսէ, բնականաբար ասոյ կհետեւի որ պատճառն ալ բացատրելու է : Իսկ եթէ անպարտաւոր որ յանձնախորհրդին որոշուած ժամանակ լիազօր իշխանութիւն տրուեցու առ նոր, այնպէս որ անոր որոշումը վճիռ և խումբազօրութիւնը մեղնէ սոսկ ստորագրելի պիտի ըլլայ, ես ետ կտանուով լի խօսքս :

Կհարցնեմ ժողովին թէ լիազօր իշխանութիւն առաջ մի յանձնախորհրդին :

ՉԱՅՆԵՐ. — Ի՛նչ ո՛չ :

Տ. ՅՈՎ. Է. ՔՂՆՅ. ՄԿԵՆԱՆ. — [Անշար յանձնախորհրդին] Յանձնախորհրդին ալ չընդունիր լիազօր իշխանութիւն :

ԽՅԱՍՏԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Չեմ յիշեր կանոնադրութիւնն ինչպէս կտրամադրէ դռնխոսկ նախ առաջարկութեան Համար, քանի՞ երեսուխանի ստորագրութեամբ խնդրադիր պէտք է կըսէ :

[Զայցեր. — 10 է.]

Քանի՞ ստորագրութեամբ ալ ըլլայ թող ըլլայ. ես սա կը ինչպէս թէ կանոնադրութեան այդ պահանջումը դռնխոսկ նիստ ընելու մասին մէջ մը դրսէն եղած ճնշումն և մէջ մ'ալ քաղաքական կարևորութիւն ունեցող խնդրոց Համար ըստան է : Մեր ամենէն մեծ սխալն է քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրները զազալելի պահելու ուզելնիս, ասոյ ևս անբարձր աստիճան բան չկրնար ըլլալ, վասն զի մեր քաղաքականութեան հետ դարձ չունինք, ուստի և դառնի պահելու բան ալ չունինք :

Քաղաքականութեան հետ դարձ չունինք, ուստի և դառնի պահելու բան ալ չունինք. մեր խնդրը՝ սոսկ կենաց, սրտաւոյ և ընչից աստիճանութեան խնդիր է. և եթէ դռնխոսկի պահանջումն ընդունուի, մեր դուրս կեննինք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՏԱ. — Կաղարչեմ. դուրս մի՛ ելնէք : Կանոնադրութեան բաներն այս է. եթէ 10 երեսուխան դռնխոսկ խնդրեն՝ ժողովը կորոշէ ձեռնարկածով անոր պէտքը :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Բայց խնդրադիրը պատճառաբանեալ պիտի ըլլայ :

Այս միջոցին Ատեւնապետ փառան Կանոնադրութեան Զարդ յօդուածը բանալով կարգայնոր է :

« Տան անդամոց խնդրանք » որ Համարստ պատճառաբանեալ պէտք է Ատեւնապետին ձեռքը տրուի, ձեռնարկածով ասանց վճիռ Ժողովը կորոշէ միթէ դռնխոսկ նաեւ կուզէ » և յաւելցուց. « Եթէ այսպիսի դիր մը մատուցուի Գլխանին պարտքն է սուղաբանութեան առնուլ » :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կը ձայնակցիմ Օթէն ԼՖ. ի վերջին դիտողութեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՏԱ. — Պարտք կը Համարիմ ինչպէս Օթէն ԼՖ. ի որ Կանոնադրութեան մէջ իւր ըստձ պարտաւորելը վնասուի և անբար է, ոգուցն մէջ ալ չկայ. թող ներք Օթէն ԼՖ. խնդրին որ իւր խօսքերը մերթեմ. վասն զի տեսող մը սպառնալիք են Ժողովին. մեր դուրս կեննինք ըսելը Ժողովին վրայ բարձր յական ճնշում բանեցնել է :

ԽՅԱՍՏԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ես ճնշում բանեցնելու մտք չըսի. առաջուց ինչու չըզուլայնեք որպէս թէ դառնի պահելու բան մը ունինք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՏԱ. — Առաջուց ըսելը կերպով մը ճնշում բանեցնել է :

ԵՆՈՍՈՒԹԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Համարենք թէ Օթէն ԼՖ. ճնշում բանեցնելու մտք չըսաւ այն խօսքը. բայց իւր տուած կանոնադրական մեկնութիւնն ըստ իմ կարծեաց սխալ է և անընդունելի :

ՔԱՓԱՄԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կերկորդեմ :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ես կատարելի տր-
դէն այս մասին պարտաւորութիւնս , կալուչեմ
Եւուսֆեան էֆ. մի կրինէք , մի երկարեք իշն-
դիրը որպէս զի վիճարանութիւնը չդաւանանայ :

Սյն միջոյն՝ դռնիակ նիստ ուզող երես-
փոխանայ կողմ գիր մը մատուցուեցաւ զիւ-
նին և կարդացուեցաւ :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ստորագրութեանց
թիւը 10 է ճիշդ . և հիմա Ժողովին կը մնայ ու
լուծել թէ նիստը դռնիակ ընել պէ՞տք է թէ
ոչ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ըստ որում դորն-
փակի առաջարկութիւնը յանձնարարին կողմէ ե-
կաւ , ես իբրև անդամ նոյն յանձնարարին կը
յայտարարեմ թէ մեր աշխատած դորձին մէջ
բնաւ բան մը չտեսանք՝ որ դռնիակի կարօտ ը-
լայ . ինչ էր մեզ յանձնուած խնդիրը . Կառու-
վարութեան ուղիւժ մը մատուցանելու խնդիր է
և ոչ որիչ բան . ես կը բողբեմ իբրև յանձ-
նարարին փորձանմանութեան և անոր չը
համաձայնող անդամ՝ դռնիակի առաջարկու-
թեան դէմ . վստահ զի օտարտի կատարածանոց
տեղի կուտայ այդ :

ԵՆՈՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Կը բողբեմ կա-
կած բառին դէմ և չեմ ընդունիր այս պարա-
դոյին մէջ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ձեր այդ առաջար-
կութիւնն է որ կատարածանոց տեղի կուտայ . մեր
աղղը պարզ և անիկղժ քաղաքականութիւն
ունեցած է ցարդ՝ այդ պարզութիւնը պիտի պա-
հենք . Թող աղղն ալ կատարութիւնն ալ և
ամեն որ ընէ թէ մենք ուղիւ և անիկղժ ենք և
միայն մեր ցաւը դարմանը խնդրելու քաղա-
քականութիւնն ունեցած ենք և պիտի ունենանք
մէջս :

(Սղոսկ և իրարանցում)

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Առաջարկութեան
խորագրութեան մէջ դիտողութեան արժանի
կէտ մը կայ . կանոնը կարճանջէ որ դռնիակի

առաջարկութիւնը համառօտ պատճառարանեալ
ըլլայ . արդեօք « փախուի և արտաքոյ կարգի կու-
րեար » բառերն իբր պատճառարանութիւն կրնան
նկատուիլ : Ինչ որ ալ ըլլայ . ինձ պարտաւորու-
թիւն կը համարեմ յայտարարել թէ ըստ որում
խնդիրն յանուն Սղղին ձայն մը հանելու վրայ
է , ինչպէս կայտրէ յաւձնախօսիք , ինչ հարկ
կայ այն ձայնը խեղդել դռնիակ նստին մէջ :

ՄԻԼԵՆԻՄ-ԳՈՒԼԻ Տ. ԷՖ. — Երբ Սղղային
ժողովը կանոնադրութիւնը դռնիակ նիստ կը
տրամադրէ , տարակոյ շմարտը երբեմն պէտք ու-
նի դռնիակ նստի . հիմա դռնիակի խնդրը չը
փոթութեան մէջ ինկաւ , երբ արտաքոյ կարգի
փոփոխութիւն ունեցող խնդիր մը ունի՝ դռնիակ
կը հարկ չտեսնէք , միթէ Փախաղեան էֆլնախի
ըսածին պէս կատարելի խնդիր մ'ունենալու է
որ դռնիակ նիստ ըլլայ :

Սպէց գառ՝ բունի որ դռնիակի առաջար-
կութիւն կայ , թող ժողովն իր կարծիքը յայտ-
նէ և եթէ ուղի , թող մերժէ դռնիակ նստի
պահանջումը : Դերեցէք ինձ ըսել թէ ևս չիչ
մը ճշուամ կտեսնեմ այս խնդրոյն մէջ . յանձնա-
խուսին իր ըսելիքներուն մէջ վստահուաւ բան
մը չունի . իր ըսելիքներն այնպիսի խնդրոյ մը
վրայ են , որ եթէ կէս ճամբան ճաղաղի անպա-
տեհութիւններ կձողին . ահա այս է ամենէն
մեծ պատճառը դռնիակի նիստ ուղեմուս :

ՉԱՅՆՈՒՐ. — Բա՛ւ է . բա՛կի դրէք՝ Ս.տե.
նապեա փաշա :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Մեր պէտք չէ որ
մեր կանոնադրութեան տրամադրութիւններէն
չեղինք : Կանոնադրութեան մէջ դռնիակ նըս-
տի խնդրոյն վերարբեւալ 29 բլբ յողուածը՝ զոր
Ս.տե.նապեա փաշան պահ մը առաջ կարդաց ,
81 և 82 յողուածները ցոյց կուտայ փակագծի
մէջ . տեսէք՝ այս վերջին երկու յողուածներն
լինչ կըսեն :

[և ստեղծարան էֆլնախի կորոյց հետևալը]

« Բլբ . 81 . — Որ և է պարտադրոյի մէջ
երբ ժողովին կողմէ անփութանութեան ցոյց կամ
կատարած նշմարէ , Ս.տրչութեան այս կամ այն
մասը միշտ կրաւունք ունի վտանգութեան քուէ
պահանջելու : Եղովը կորոյց ձեռամբարձով ա .

սանց վիճէ միթէ կը տեսնե՞ այդ բուէին պէտ-
քը ։ Ա՛յք բուէն յաջորդ նիստին կը մնայ, որոյ
արդէնքը գործադիր իշխանութեան շը պարի ։

« Յօդ. 82. — Որ ժամանակ ըլլայ՝ երես-
փոխան մը կրնայ հարցադրուով ուղղել Վար-
չութեան սր և է մտտին կամ Պատրիարք Սեր-
բազանին, բայց զրուար պետք է տայ իր այդ
խնդրանքն առնեապեսին ։ Ա՛յք ինչպիսիք կը
բացատրէ համառօտը հարցման նիւթը և կըլնէ
որն ուղղեալ ըլլա՞ր . առնեապետը կընթեա-
նա զանի Ժողովին ։

Երեւոյթանէ առ երեսփոխան հարցադրու-
ղում արդէնկալ է ։ »

Սրբէ ինչպէս որ այս երկու յօդուածներէն
էրեւի է. Կանոնադրութիւնը նախատեսած է թէ
զորնիտի նիստ ըլլալու պարագաներն ո՞ք են .
առաջին՝ այն առնն պիտի ըլլայ զանփակ նիստ,
երբ Վարչութեան ղէմ անգլատահութեան պա-
բազայ մը պտտահի, և երկրորդ՝ այն առնն,
երբ Վարչութեան ուղղեալ հարցադրուով մը
պատահի, որն որ համառօտ պատճառաբանեալ
օրիտ ըլլայ ։ Ասոցմէ զատ՝ Կանոնադրութիւնը
զորնիտի նիստ ըլլալու երկրորդ պարագայ մ'ալ
նախատեսած է, Պատրիարքական խնդիրներու
համար միայն ։

Յոյս տուր, Մէրեւի-Վալի ԵՔ. ո՞րն է փա-
փուկ խնդիր ըսածդ, որուն համար զորնիտի
նիստ պիտի ըլլայ ։ Կանոնադրութիւնն ուրիշ
կէտ մ'ալ նախատեսած է. այն է՝ արտօնութիւն
չտար մեղաբեութեան աշխարհալարութեան վրայ
խօսիլ . առնես ալ զխանք որ ներկայ խնդիրը
բարբաբական խնդիր մ'է. բայց պարագաները
մեզ Ռատի լաւ է որ զորնայ նիստի մէջ յու-
զներս Թաղ շիրտէ Մէրեւի-Վալի ԵՔիտիտին
թէ ետ ճնշում կրանեցնել ժողովին մէջ . առն-
նեկն ո՞չ . ես ալ իբրև անդամ յանձնախորհրդ
մէջ գտնուեցայ, բայց բնաւ չտեսայ այնպիսի
կէտ մը՝ որ զորնիտի նստի կարօտ ըլլայ . անոր
համար համարձեք չեմ յանձնախորհրդ մեծա-
մասնութեան ըլլած առաջարկութեան զորնիտի
նիստամբ ։

ԱՏՆՆԱԳՅՏ ՓԱՇՍԱ. — Փախազեան ԵՔին
տի կոխարի եթէ կկարծէ թէ Մէրեւի-Վալի
ԵՔիտիտի արտատեսած ճնշում լառն առ ինքն
ուղղեալ է . ընդհակառակն՝ այդ խօսքն զեա-
նին կիկարարերի ։ Վարչութեան Մէրեւի-Վալի է-
Քիտիտին, եթէ փախու կ և կարնոր ըսած խըն-
դիրնիդ ձայն հանկ է, ի վերայ տանեաց բարո-
ղելու է . Ի՞նչ հարի կայ՝ որ զորնիտի կտա-
ջարկուի տանի ժամանակի մը մէջ . այնպէս
ըսելու Մէրեւի-Վալի ԵՔիտիտին կրնայ ճնշում
նկատել, բայց իմ խիղճս հանգարտ է . բնաւ
մէկերեսու մտքին մէջ չկայ մասնաւոր դիտում
մը կամ խնդիրը յիտաձգելու միտում . բայց
երբէք չէ պտտահած որ Աղբալիտի Ժողովն այս-
պիսի ժամերակելու խնդրով մը դրսիտ այս զիտի
փախուկ ժամանակի արարադրայն մէջ . եթէ փա-
փուկ կկարծէք խնդիրը և զորք փակելք որոն-
քն, ի՞նչու այս առեանք կը բերուի, զի հո-
սանն բան կը խօսուի և առնեադրութիւնն ու-
նինք որ զամենայն ինչ կը հոչակէ ։

Վարչութեան զորնիտ ինչ է եթէ մեք 180
անդամով ժողով մը այս տեսակ խնդիրներով
պիտի դադարէք, և այն ալ ի ծածուկ բացադրու-
թեամբ ։

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԴԱՆ. — Մէրեւի-Վալի
ԵՔիտիտին ըսաւ որ ժողովին հարցուի. եթէ ուղէ
զորնիտայ կրնայ ընել . արեմն այս մասին վե-
ճաբանելու հարի չմնար ։

ԱՏՆՆԱԳՅՏ ՓԱՇՍԱ. — Սրբազան Հայր
գուք որ զԼու Սղդին, Ժողովոյս և Վարչու-
թեան, ի՞նչ կեանք, կհաճիք որ զորնիտի ը-
լլայ ։

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԴԱՆ. — Եթէ երեւոյթ-
ան ԵՔիտիտինը արտաճակայ օրէնքէն զուր-
չելնեն և կրկն հասանքին մէջ չլնան, զորն-
իտի պէտք չկայ ։

ՉԱՅՆԵՐ. — Բուէ, քուէ ։

ԱՏՆՆԱԳՅՏ ՓԱՇՍԱ. — Որովհետեւ բուէի
ձայներ կը լսուին, և Սրբազանն ալ կրկնե-
րուէի դնելով կգոյցնք այս միջնողկպը ։

ՆՈՒՍՈՒՑՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Սղբուներ կէտ
մը կայ այս խնդրոյն մէջ . անիկայ ջրացաւ

բուժած արկի չէ՛ քուէի դնել. ուստի խօսք կու-
ղեմ այդ կէտը բացատրելու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Կարծեմ թէ՛ բու-
սական են մինչև ցարդ խօսուածներն . իբրև
փանչիր ատենախօս մէկ երկու անգամ խօսե-
ցաւ :

ՆՈՒՍՈՒՓԵԱՆ Ց. ԷՖ. — Օգտէն ԼՖէնտի
յանձնախորին անդամ չըլլալով խօսեցաւ, մեր՛
որ չեղբ ենք, ինչո՞ւ չխօսինք :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ղլխոնալ պէտք
է որ եթէ Եւստօֆեան ԼՖէնտին խօսի, սլա-
տասխան պիտի սանք .

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Խօսքը չերկարելու
համար պիտի հորցնեմ Ճողովին թէ՛ կոնճի՞
Եւստօֆեան ԼՖէնտին խօսք տալ և այնու-
հետև անմիջապէս գոցել վիճարանութիւնը :

Չայս ըսելով Ստենապետ փաշան քուէի
գրաւ, և Ճողովը 17 քուէի հակառակ 20 քուէ-
ով որոշեց՝ Եւստօֆեան ԼՖէնտին ընել էակե-
անմիջապէս վիճարանութիւնը գոցել :

Ղլւանը հրաւիրեց ՂԵւստօֆեան ԼՖէնտին
ի բեմ :

ՆՈՒՍՈՒՓԵԱՆ Ց. ԷՖ. — Պխտի ջանամ
որ բան կարելի է համաւստ խօսիլ, որպէս զի
Ճողովը չձանձորացնեմ :

Յանձնախորն ո՞ր կազմած ենք, որոյ ան-
դամներ բաց ի մէկէն՝ կառավարի են որ իրենց
բացատրութիւնը դռնփակ նիստի մէջ տան :

Այս առաջարկութիւնը նկատուածեան
անուր կարող ըլլալու համար Ղլւանը Կանո-
նադրութեան դիմելով յայտարարեց թէ՛ 10 ե-
րեսխօսանէ ստորադրեալ խնդրադիր մ՛ընդու-

նեց, Հոս պահ մը բուն խնդիրը մտանաք և զը-
ռնփակ նիստի խնդիր մտածենք : Կանոնադ-
րութիւնը դռնփակ նիստի պէտքը կանխտես-
ած է, բայց չէ՛ կանխտեսած թէ՛ ի՞նչ ստի-
պողական պարագաներու մէջ դռնփակ նիստի
պէտք պիտի ունենանք. ասոր համար՝ ըսեր է
խիստ զգոնութեամբ որ եթէ՛ 10 երեսխօսան

խնդրադիր տան և դռնփակ նիստ առաջարկեն,
կրնայ ընդունուիլ : Ի՞նչպէս հետեցնենք ասկէ
որ եթէ 10 երեսխօսան դռնփակ նիստ առա-
ջարկեն, անպատճառ ազգին շահուցը հակառակ
կամ հրապարակի մէջ չըսուելու խօսքեր պիտի
ըլլան դռնփակի մէջ : Մեզ համար տակաւին
անձանօթ են այն մեկնութիւններն՝ զորս տալու
համար յանձնախորնը դռնփակ նիստ առա-
ջարկեց, և զիս չդիտենք թէ՛ ի՞նչ պիտի ըլլան
մեր կարծիքներն այն մասին : Քանի որ չը դի-
տենք, և կը քաշկուտենք այսպէս դռնփակ նիս-
տի առաջարկութիւնը, ըսել է թէ՛ երբէք չլի՞
տի կրնանք դռնփակ նիստ ընել : Քանի որ
յանձնախօսին անդամները Ճողովին ուղած բա-
ցատրութիւնը հրապարակաւ տալ չենք ուղեր
կրնան. եթէ՛ կանոնադրութեան այն յօդուածն
ալ չըլլար, որ 10 երեսխօսանայ խնդրանօք
դռնփակ նիստ ընելու արտօնութիւն կուտայ,
պէտք էր մեզ ընդունիլ և կասկածներ յարու-
ցանելէ զգոյշ մնալ, Հոս յանձնախօսին ան-
դամները ճիշդ սյնալիս դեր մ՛ունին, որ դա-
տարօք կանչուած անձանց կը նմանի : Խնդրոյն
փախկութեան դաւով՝ թէ՛ և ամեն խնդիր փա-
փուկ է. բայց իրարմէ՛ քիչ կամ շատ տարբե-
րութիւններ ալ կրնան գտնուիլ. այն խնդիրն է
ամենէն փախու կ՛ որ որ և է ազգի մը մէջ մե-
ծամեծ շահուցը կը վերաբերի, ես չեմ կրնար
երեւակայել որ ասկից աւելի փախուկ խնդիր մը
գտնուի : Ղլւանը պատճառարանեալ խնդրադիր
ուղեց և ստացաւ. անկէ աւելի պատճառարա-
նութիւն պտահանջուիլ աւելորդ է ըստ լա. փա-
փուկ է ըսուիլն արդէն պատճառարանութիւն
իւր մէջ կը պարունակի : Կը վերջանանք խօսքս
եզրակայեցնելով թէ՛ մեզի համար ուրիշ բան չը
մնար, եթէ՛ ոչ՝ դռնփակի առաջարկութիւնը
քուէի դնելով մերժել կամ ընդունիլ :

Ստենապետ փաշան յայտարարելով որ
ըստ որումն Ճողովին վիճարանութիւնը գոց-
ուած է, անմիջապէս քուէի դրաւ դռնփակ
նստի առաջարկութիւնը :

Ճողովը 21 քուէի հակառակ 22 քուէով ու-
րոշեց դռնփակօք ընել յանձնախօսին ասլիք
բացատրութիւնը :

Օրը տարածանալ ըստով յաջորդ նստին
 ձգտեցաւ յանձնարարի տեղեկաւորին վիճարաւ
 նախիւնը դռնփակի մէջ, և որոշեցաւ 8 օրէն
 յաջորդ նկատը դաւարել :

Ատեանը գրչուեցաւ ժամ 10 ր՛ն :

ԱՏԵՆԱԳՊԻՐ

Գ. Յ. ՄԵԼԻՔ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Ս. ԱՄԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1876 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ ԺԶ.

10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1876

ՆԱԽԱԳԱՀ. — Ս. ՊԱՏՐԱՐԻ ՀԱՅՐ
 ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԻՇԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

ԵՐԵՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ

- ԵՐԵՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԻՔ
1. Խորեն Աշրեպտկ. Կար ՊԼԵ
 2. Կարապետ Եզկուն. Սեբորեան Բ.
 3. Մատթևոս " Իգորլեանց
 4. Ամբրոսիոս Վ. Ուրբեանց
 5. Գարեգին " Թաճարեան Բ.
 6. Խորեն " Կերթեանց
 7. Հայեակ " Իմաստաստ Բ. Պ
 8. Յովհաննէս " Փոխադրեան
 9. Ներսէս " Արամեան
 10. Պողոս " Խոջամեան
 11. Եղիշ " Արամեան
 12. Աբրահամեան Բ. Մամբրեան Բ.
 13. Գէորգ Արճառի Բ. Ս
 14. Գրիգոր Աճեմեան Բ. Պ
 15. Խորեն Փէշկովեան
 16. Յարութեան Սերոբեան
 17. Յովհաննէս Միքեան
 18. Առաքիտ Ստեփաննոսեան Բ.
 19. Սահակ Տ. Սարգսեան

ԱՅՐԱՐԻ ՀԱՅՐ
 (Ս. Վ. ԻճԱՆԿ)

- Պատկերային, Կրթիկի Դպրատան և
 Պատկերային դպրատան
21. Գրեգոր Արշակեան
 - Բ. Բացակայութեան առաջին :
 - Բ. 2 Բացակայութեան երկրորդ :
 - Բ. Պ Բացակայութեան քանադոր պատճառ :

22. Գրիգոր Ստեփաննոսեան
23. Խորեն Մանուկասեան
24. Կարապետ Ազարեանեան
25. Համբարձում Մաղպուղեան
26. Միստ Գաբրիելեան
27. Յովհաննէս Պրոսպերեան
27. Յովհաննէս Սուրբեան Բ. 6
28. Ն. Մելգոնեան Տարբոր
29. Պողոս Պատեանեան
30. Սարգիս Աղաբեկեան
31. Սահակ Աղբոր Բ. Պ
32. Սեդեգիս Մանուկեան Բ. Պ
33. Փէշկովեան Տարբոր
- 34.
- 35.
- 36.

(Ս. Վ. ԻճԱՆԿ)
 ՊԵՏԻՊԵՐ

38. Բարսեղ Հարամեան
39. Կարապետ Ս. Իւթիսեան
40. Յարութեան Մարգարեան
- ԵՆԿԵՐԱԿՈՒ
41. Խոջամուր Դադարեան
42. Կարապետ Գ. Փոխադրեան
43. Մարութ Յընկեան
- 44.

Խորեն Ս. Խորեն

45. Յովհաննէս Եսայեան
46. Յովակի Ս. Մաղպուղեան
47. Առաքիտ Պատեանեան
48. Ստեփան Արամեան

- Բ. Պ Խորեն Ս. Կարապետ
- Բ. 2 49. Սեդեգիս Պատեանեան
50. Յովհաննէս Շիւսեան Բ. 2
51. Նիկողոս Արամեան
52. Տրդատ Փոխադրեան
- (Ս. Վ. ԻճԱՆԿ)
 Բեքա և
 Դպրատան Դպրատան
53. Արիս Ուսեան Բ.
54. Գրեգոր Ալեքսիանեան Բ.
55. Մարտիրոս Յ. Տրիլեան Բ.
56. Միկայել Մամբրեան Բ. 2
57. Նշան Բարսեղեան Բ. Պ
58. Ստեփան Սեդեգիսեան Բ. Պ
59. Տեղեմար Մ. Կարամեան Բ. 2
60. Իլիաս Չալեան
61. Յարութեան Նորատուկեան
62. Գրեգոր Մարտիրոսեան Բ.
- ՄԻՔԱՅԻՆ
63. Կարապետ Պ. Պրեանց Բ. Պ
64. Յակոբ Կոտայեան Բ. Պ
65. Յակոբ Պ. Նորատուկեան
66. Յովհաննէս Աղաբեկեան Բ. Պ
67. Տրիլեան Երատուկեան
- ՊԵՏԻՊԵՐ և Դպրատան
78. Յ Մելգոնեան-Գրեգոր
- (Ս. Վ. ԻճԱՆԿ)
 Դպրատան և ԻճԱՆԿ
69. Յովհաննէս Եսայեան Բ.
70. Ստեփան Պրիլեանեան Բ.

Դատըրիչ
 71. Կարապետ Շահապետան
 72. Մկրտչ Մուրադանան
Ետրըրգասիտ
 73. Յակոբ Եջեյնճեան
Երկինահայլէ Սամարիայ
 74. Օղակ Խոճատարեան
Թովղամիտ
 75.
Էջուր Ս. Եղիս և Ս. Աստ.
 ուսումսին
 76. Գարեգէն Յ. Մեղիքեան
Գորոշիչի
 77. Ատահա Իկիտարեան
Հիտար և Պրյաճի զիւր.
 78. Յովհաննէս Նորեան
Նոր զիւր և Սրկեհա
 79. Դազար Հովուեան
Պարտա
 80. Մկրտչ Գ. Էսանան
 81. Յովհաննէս Կեփեկեան
 82.
Բարսիլիօսիկ
 83. Յարութիւն Չիլիքեան
 84. Յարութիւն Գ. Տատեան
 (Ե. Վիճակ)
Սամարիա
 85. Աւերսան Պելիքեան
 86. Աւետիս Բարսեւան
 87. Եղիազար Մեղիքեան
 88. Մինաս Ճափանքեան
 89. Յակոբ Բաղդադեան
 90. Յակոբ Անանեան
 91. Նազարէթ Շահապետեան
 92.
 93.
 94.
Խաղտիչ
 95. Առաքել Աւթուն Տիւրբի
 96. Խաչատուր Պ. Մաարեան
 97. Ռէթէոս Պելլիկեան
 98. Արզիս Արապեան
 99. Սարգիս Արապեան
 100. Արման Մկրտչեան

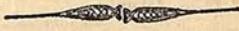
ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆՔ
Դարիկ
 101. Մանուկ Արամեան
Քեօրահետ
 102. Մ. Փարազեան Տօրթօր
Սյրիսանուսիչի
 103. Ռօրէն Կիւմսիկեան
Նիկիտիկա
 104.
Սին
 105. Պետրոս Միտարեան
Հարանիտար
 106.
Սրարիկ
 107. Կարապետ Խաչիկեան
Բաղիչ
 108
Պրուտա
 109. Բրետատուր Դազարեան
Երդիկիս
 110. Մեղիքեան Հարանեան
Սեմսիս
 111. Համարձու՛ Աւանանեան
Բարա
 112. Յովհաննէս Աղիտարեան
Երեմիս
 113. Յակոբ Խթիլեան
Մանճըրիս
 114.
Հանըն
 115.
Երգեկա և Բարերչ
 116.
Թէրիտուր
 117. Տիգրան Գ. Սիմանեան
Կեօրիս
 118 Մատթէոս Մ. Արամեան
Խաղտիչ
 119. Յովհաննէս Կարանեան
Պարիլեան
 120. Յովհաննէս Յովհաննէս

Մուշ
 121. Ստեփան Պ. Պ. Փարազեան
Տիկիկ
 122.
Զէյրուկ և Մարտչ
 123.
Տրապիզօն
 124.
Պարտա
 125.
Տիգրանակերտ
 126.
Ղան
 127. Սեմոն Մարտուտեան
Արարար
 128.
Հարիչ և Այնրուր
 129.
Սերատիս
 130. Մկրտչ Մեղիքեան
Ռուսնուս
 131.
Խարս
 132. Արքաճար Յ. Արամեան
Զիկիսար
 133. Համարձու՛ Սարքիլեան
Դաղատիս
 134
Ստանա
 135
Սրդիկ
 136. Մատթէոս Արամեան
Եօզրուտ
 137. Լօռօֆիթ Պալեօզեան
Մարտիս
 138.
Խոփի
 139.
Երկիտուտ
 140

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Վիճարանորին ի վերայ Տղեկագրի բնական Յանձնախօսին՝ հկատարաբար առաջարկարեան Աջգ. Վարչութեան : [Գործնական]

Բ. Վերաբնորին Յանձնադրութեան . շարունակորին Վիճարանորեան յօյաւածոց Թաղական մատակարարութեան :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԵՐ

Ատեանը բացուեցաւ Ժամն 7 1/2 ին 'ի ներկայութեան 37 երեսփոխանաց , որոց վերջին թիւը յանգեցաւ 62 ի :

1.

Քննադատութիւն ճարտար տանադրութեանց

Ատենադատ Փաշան յայտնելով թէ տասնորորդ նստին սկսեալ վեց տանադրութիւնք կան վաւերամտիք , սակայն անոնցմէ չորրոր միայն պարատա՛ իսկ վերջին երկուրք տակաւին տարադրութեան ներքեւ են , ամսիջապէս Ժ. նստի տանադրութեան վրայ ի զխտորութիւն հրախրեց երեսփոխաններն , և տեսնելով որ զխտորութիւն ընող չկայ , բռնի դրաւ ըսյն , որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՑԱՆ :

Նշնայէս ի զխտորութիւն հրախրեց երես

փոխանները ԺԱ. և ԺԲ. նխտերու տանադրութեանց վրայ , սակայն զխտորութիւն ընող չըւարով՝ հետզհետէ բռնի դրաւ նաև զանոնք . որք միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵՑԱՆ Ժողովէն Վերջապէս՝ ԺԳ. նխտի տանադրութեան վրայ ի զխտորութիւն հրախրեց երեսփոխաններն :

ԱՆԱՃԱՃԵԱՆ ՆԻԿՈՂՈՍ ԷՑ . — ԺԳ. նխտի առեւտարութեան երեսփոխանաց ցանկին մէջ երրորդ անգամ բացակայ նշանակուած եմ ես , բայց սխալ է . վստան զի բացակայ դըտ . նստած եմ միայն մէկ անգամ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Բ. ԷՑ . — 3 անգամ բացակայ տէր չէ նշանակել ներկայութեան տու մարին մէջ , վստան զի երկրորդ բացակայութեանէ ետեւ երրորդ անգամին զիւանկին կողմէ ծառնուելու է Ժողովին բացակայից անունը , որպէս զի ըստ օրինի հրաժարեալ հրատարակուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ . — Քրիստոստոր է :

Ֆէնտիի զխողութիւնն ձԳ. նիտի ատենադ-
րութեան աթիւ, անոր խմբագրութեան չիւ-
բարերիք. ուստի միայն Արամեան էֆէնտիի
գիտողութեամբն այն ատենադրութիւնը բուէի
կը զննմ :

Հեռագրէս՝ ձԳ. նիտի ատենադրութիւնն
բուէի գրուելով, միանայութեամբ ԸՆԳՈՒՆ.
ՈՒՆԵՍԱ Ժողովն :

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՏԱ. — Հիմա է Քրիստոս-
տոր էֆէնտիի զխողութեան պատասխանելու
ժամը : Աը յիշէ ժողովն որ 3 անգամ իրարու
վրայ առանց կանոնական պատճառ մը գրով
յայտնելու բացակայ գոմուող երեսօխանաց
համար եղած տրամադրութիւնը ամենուս ալ
խիտ երկնալով, ասիէ առաջ չզխտեմ որ
նիտիին մէջ խնդիր եղաւ և մասնախումբի մը
յանձնուեցաւ այս կէտին վրայ բարեխոխութիւն
մը նուաճարելու Ժողովն. բայց այդ մասնա-
խումբը դեռ ճրագիր մը ընթած չէ : Ահա այս
պատճառաւ է որ ներկայութեան տուժարին մէջ
բացակայութիւններն ըստ կարգին կը նշանակ-
ուին : Գլխաւորն այսպէս վարուելուն Ժողովն ալ
կերպիւ մը թոյլտուութիւն ըրած է. վասն զի
անցեալ նիտիին Սերէիեան էֆէնտիի չորրորդ
բացակայութիւնը դիւանի կողմէ հրատարակու-
է ետն : Ժողովը գործեալ յետաձգելը թոյլ
ըլն անոր հրաժարման մասին. ըսել կուզեմ
որ կանոնական զեղծում եղած չէ, այլ բարե-
փոխութեան մը անխիտութեամբ կանոնական
գործողութեան մէջ զիւանը թոյլտուութեամբ
վարուած է : Արի՛ն եկաւ որ ըսեմ, մեր նա-
խաճնիչ զեանները և մասնախումբերը թոյլ
կը վարուին իրենց յանձնարարուած խնդրոց
տեղեկագիրը ընդերս մասին, որով ոչ նուազ
արգելք կը տրուի Ժողովին գործոց յառաջիկ-
մութեան, ուստի կարգչեմ որ թի՛ դիւան և
թի՛ մասնախումբ, որոնց որ գործ մը յանձ-
նուի նախաճնութեան և կամ անգեկացրու-
թեան համար, չնոր՛ ընեն ազդեցութեամբ ոչ
խառութիւններն փութացնելու. և կամ զի՛

առանց ժամանակի կորստեան չիրնալ ոչխա-
տելիքին մեզ յայտնելու, որովս զի պարտա-
պարտածը տնօրինուի :

2.

Բացակայորիւն

Ատենադրալ փաշան ծանուցանելով որ ադ-
գային երեսօխաններին՝

- Նուրեան Զաֆաննիս էֆ.
- Ստամբուլեան Գէորգ »
- Խնդիրեան Ստեփան »

անձնական տխարութեան պատճառաւ լայնա-
կայութիւններն գրով յայտնած են, նշանակել
տուաւ ներկայութեան տուժարին մէջ :

3.

Հարցում 5 երեսօխանաց

Հինգ երեսօխանաց կողմէ մատուցու-
լիտազայ հարցումը կարդացուեցաւ.

« Աը հարցնեմք Վարչութեան թէ ստոյգ է
« Վանայ ցաւովի զեպրը և թէ ոյս մասին ի՞նչ
« պաշտօնական անգեկութիւնը հասած են » :

- Ս. Պ. Պ. Փախագեանց
- Մ. Յ. Մէլիքեան
- Յ. Կրճիկեան
- Ք. Ղազարեան
- Տ. Փախագեան

ԱՅՆՆԱԳԵՏ ՓԱՏԱ. — Առեցիք հարցումն,
որ Վարչութեան ուղղեալ է. այս մասին կը
հաճի՞ արդեօք Սրբազան Նախագաւը կարծիք
յայտնել :

ՍՐԱՅԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Եթէ Ժողովն
ուղէ, հիմա պատասխանեմ :

[Ըսցելք. — Այո՛ այո՛] :

Դստ ալիկ. անցեալ շարքի օր Պատրի-
արքարան նստած էի երբ վանեցի վասնուսխան-
ներէն ոմանք ինձ զխմելով Վանէն ստած հեռա-
զինին ցուցուցին, որով Վանայ շահան ուղար-
կուցի :

վնճրոց ճարտիկ վնճիլն և Հայոց ասորանքներուն կրօնապետիլն խնայ տրուած էր . բայց այդ հեռագիրն՝ ըստ որում պաշտօնական չէր : և միանգամայն չէր բացատրեր թէ հրկիւղով ինչը դիմումն էր թէ ոչ դիպումնով պատահած էր : ուստի նոյն օրն անմիջապէս հեռագրեցիք Վանոյ ասորիներու հեռագրահին՝ հարցնելով թէ հրկեհն ի՞նչ պարագաներով տեղի դասած է : թէ շուկան աւարի տրուիլն ստոյգ է և թէ ոչ : եղած են ուսարատք , եայն : Մհաւատիկ այս մտախն առած պատասխաննիս . [և կարդաց հետևեալը] :

« Չարչըլարն եանմուր , մալքըլն եալմն օրնալ սահի՛ : եալմնըլար սիվարի , րկտիֆ , ժանտարմն տարկըլըլի իլ ճիւղի սայլիլ խիլ : վեր . տարկիտն սալա մուսալիլն զրնալըլալման պաշա՛ կալմնաճըլար պուլըլար պուլըլար հասալի իլ : քաստն զուլ օրնալ սալըլըլը պիլիմիտուլ . կվիլ մէ տիլըլ օրնալ նան թէտտտալմն թահիլիլ իչիլն միլիլն յմիլիլիլիլ իրալըլն մէնուլ : Սիլ թէ սարքի փաշա շըլը կիւնտն պիլու հասիլա . միլիլ ռանմէն նափաղայս , ստաղայս մէ վիճուածն ըրգն քալիլիլ նա հափաղայս միսն : թա՛ պուլըլնալըլար : 92 բեանուի կվիլն և թիլիլիլիլիլիլիլ ճիլալ տըր . ֆիլման » : 7 փեան . կվ . 92 :

Երեւիս Խոյիսիպոս
Պոդու Վարդայիս
Սեդրաք Կասառակիս
Վարդարեան

[Չարուեակեղով] Մոյն հեռագիրն առնելով այս առաւօտ կանուի վ. սեմ . Օսեան կֆիլնաիկ հետ նորընտիր Մեծ Եղարքոս Բարձ . Միտհասթ փաշային դայի , իւր սլաշտօնը Հնորճաւութիւն ևս հեռագիրն իրեն մատուցի . և ինչպիս նոյն հեռագիրն մէջ ալ առաջարկուած էր , խնդրեցի որ թէ հին և թէ նոր սլախի ղեկութիւն ու հարստահարութիւնները մանրամասնաբար քննելու և պարտաւարտածն ի դարձ զըրբնուր համար վարքը յանձնածողով մը ղրկուի ի վան : Երբն բարձրութիւն խոյնը ընդունե-

լով այս առաջարկութիւն . երկու պաշտօնեայ՝ մէկը քաղաքական և միւրը գիւնտօրական դասն կարգել սրտեց և ինձ ալ յանձնարարեց որ երկու անձ ալ Պատրիարքարանի կողմէն կարգուի , յայտարարելով որ յետ քննութեան յանցնողները պլաց օրինակ ըլլալու չտի խիստ պատժոյ սխիռ ենթարկէ : Ես ալ անմիջապէս այս յանձնաժողովն Պատրիարքարանի կողմէն ցուցուելը երկու անգամայն մոյն համար խրիվեան Սրբազանի անունը ներկայացուցի , զոր հաճութեամբ ընդունեց , և միան ալ Քառ . Քառ . զովով սխիռ ընտրուի : Այս առթիւ կը յիշեմ նաև որ Վանոյ ընդարձակ դատար Արմոյ կուսակալութիւնէն զատուելով՝ առնմին կուսակալութեան վերածելու համար վերջերս Բարան մատուցած ֆաղկրիլս գործադրութիւնն ալ խնդրեցի Ն . Բարձրութիւնէն , որ խստապաւ կատարել :

Մոյն բացատրութեան վրայ մէկ քանի Երեւիսիանայ կողմէ մանր դիտարկութիւններ , իսկ ընդհանուրին կողմէն Սրբազան Պատրիարքին թէ բոլոր տնօրէնութեան և թէ՛ տուած բացատրութեան մտախն զոչուեակութիւնք ցոյց տրուելով , միջոցկալը գոյուեցաւ :

4 .

Առաջարկարիւն Ատենացիս Փաշայի .

ԱՏԵՍԱՊԵՏ ՓԱՏԱ . — Ես ալ առաջարկութիւն մ'ունիլ աւ Քառնոյ որ Վարչութեան կը պատկանի , զոր ըստ կանոնի սխաբ էր գրով ներկայացնելի , բայց ըստ որում մէկ քանի օրէն ճանապարհորդ պիտի ըլլամ առժամանակեայ պաշտօնով ղեկիլ Նիսուս , ներեցիլ ինձ՝ որ առաջարկութիւնը բերանացի յայտնեմ , զոր կը վստահուի որ Քառնոյ ինք ստանձնէ :

Վարչութիւնն երբեմն երբեմն ուղղային խնդրոյ համար քննիչներ կը ղրկէ ի դատաս . յանկողիլ է ղրկուել թէ ի՞նչ ընթացքով կ'ըլլուի Վարչութիւնն սլախի պարագայց մէջ . սլախի ի՞նչպիս կը նարուին այդ քննիչները :

ուսիկնց կանոնն իրենց կտարելիք պաշտօնին հրօշանդը, ծախքերնն ո՞վ կը հատուցանէ, վերադարձին որո՞ւ տեղեկագիր կը մտաուցանեն, վերջապէս Աղբը ի՞նչ դեր կը վարէ այդ ֆինընչական պաշտօնին մէջ, և Կառավարիւմ որ Վարչութիւնը չնորձ ընէ տեղեկագրով մը ժողովոց ծանուցանել այն կարեւոր խնդրոյն բոլոր հանգամանքը, որպէս զի ժողովը վիճարանութեան նիւթ ընէ զայն, և կամ օգուտը ճանչնալով ներքէ՛ որ այսուհետև շարունակուի և կամ եթէ անապուստ և ապօրդիւն դասէ՛, միանգամ ընդ միշտ վճախ անոր ծրագրումը :

Այս է իմ առաջարկութիւնս, որուն գրայ ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրել արժան կը դատիմ, և կը խնդրեմ որ Վարչութեան զաւելիք տեղեկագիրը ետ չը ձգէ իմ բացակայութեանս առթիւ :

ԵԱՆՊԱՋ Կ. ԷՃ. — [Փոխ Ասեւակտ Քաղ. Ժորովոյ] Այդ առաջարկութիւնն եթէ գրով հաղորդուի Վարչութեան, պարտաւ ենք հարկ եղած պատասխանը տալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Քանի որ Վարչութիւնը գրով կուզէ, դժուարութիւն մը չկայ ինձ համար գրով հաղորդել զայն. բայց ըստ որում գրով առաջարկութիւն ընելով պարտաւորութիւն պիտի ստանձնեմ վիճարանութեան մէջ զայն փաստարանելու, որն որ անկտրելի է բացակայութեանս պատճառաւ, ուստի ժողովին յանձնարարել համարձակեցայ այս խնդիրը. ազատ էք զայն ընդունել կամ յետաձգելու. ես կոնցնիմ մեր Օրակարգին :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Ես ինքնս կատանձնեմ :

ՕՐԱՆՈՒՄԻՆ

Վիճարանաբիւն ի վերայ տեղեկագրի քննական յանձնախմբին նկատմամբ տուարկութեան վարչութեան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սիկէ 2 նիստ առաջ Աղբոյն Վարչութիւնն առաջարկութիւն

մը բերաւ մեզ, որով կ'այսոյնէր թէ ինք կարեւոր կ'ըմարի ներկոց պարագայոց մէջ գիր մը մտաուցանել յանուն Աղբոյն ժողովոց Բ. Գրան' խնդրելու համար որ ուրիշ ազգաց ըլլալով ընտրուեալներուն հայոց ազգն ալ անխորաքար մասնակցի :

Վարչութեան այս առաջարկութիւնը յանձնուեցաւ Հարաստահարութեանց յանձնախմբին, անոր անդամոց վրայ յաւելցնելով նաև Խորեն Սրբազանն, որպէս զի տեղեկագիր մը բերէ մեզ ծանուցանող թէ Վարչութեան առաջարկած գրութիւնը պէ՞տք է մի, և եթէ պէտք է ի՞նչ խմատով : Անցեալ նիստին յանձնախմբին կողմէ տեղեկագրեր Փելչոյմալճեան Եֆէնտին 'ի բնէ յայտարարեց թէ յանձնախմբին համաձայնութեամբ ընդունած է առաջարկեալ գրութեան պէտքը. կամ աւելի ճիշդ խօսելով, ներկոց պարագայոց մէջ յանուն Աղբին ձայն յատկաւ պէտքը. իսկ անոր խմատին և խըմբագրութեան գալով՝ մէջերին անհամաձայնութիւն պատահեր, անգամայ մեծ մասն ստորագրեր և մէկ մտքը չէ՛ մասնակցեր : Երբ յանձնախմբին բացատրութիւն ուղեցինք թէ ի՞նչ փաստ և պատճառներ ունեցաւ յիշեալ պէտքն ընդունելու, խոստացաւ դճնիտի նիստի մէջ տալ այդ բացատրութիւնը : Ժամ է՛ արդ այս խըմբի զիրը ձեռք առնուլ. և որպէս զի վիճարանութիւննիս զիստայն և բուռնոյն վախճանի մը կարեանք հասնիլ, խնդիրը մէկ քանի ճիշդութեամբ կը բաժնեմ որք են. առաջին՝ պէտքը. երկրորդ՝ խմատը. երրորդ՝ ձեռք. և վերջոյն՝ յառք կամ խնդրարարիւնը :

Այս այս չորս կէտերուն մէջ պէտք է ստանալու մտախափի մեր վիճարանութիւնը. ուստի կը հետախորհիմ նախ՝ յանձնախմբին տեղեկագրեր է՞ Քենտին որ բացատրութիւն տայ թէ ի՞նչպէս յանձնախմբին համազուեցաւ յանուն Աղբին ձայն հանելու պէտքն ընդունելու :

ՏՕԲ. ՓԵՏՏՄԱՆԱՆԱՆ ԷՃ. — [Տեղեկագրի յանձնախմբին] Այդ Վարչութեան կողմանէ արտօնուելի ժողովոց 1876 Նոյեմբեր 26 թվուստինով առաջարկութիւն մը ներկայացաւ հետևեալ կերպով .

«Ազգային վարչութեան Խառն ժողովը
 անկողնէլ որ Թուրքիոյ բարեկարգական ներկայ
 շնորհոյն մէջ բանի մը գաւառաց բացասիկ
 սկիզբիւ արտօնութիւն և առանձնաշնորհում
 արարեալ մտին դրան գործ տառապիութիւն
 սկըլլայ, առաջարկութիւն՝ որ բարեկարգու-
 թեան խնդրոյն հիմն կըլլէ հաւատարմեան
 սկզբունք և տէրութեան դարաւոր հաւատարմ
 հաստատին եղալ Հայոց ազգին զգացման միա-
 տեմ հակառակ է, հարկ դասեց Թուրքիոյ
 հայոց երեսօտիտանութիւնը կողմառ զառկա-
 տեղի ժողովոյդ կողմէ խնդրագիր մը մատու-
 ցանել Բ. Գրան յետագայ խնամող թէ՛
 մէկ կողմանէ կըլլենք որ բարեխնամ Տէրու-
 թիւնը պէտք եղած ընդհանուր բարեկարգու-
 թիւնները պիտի շնորհէ բովանդակ Օսմանեան
 սկիզբին, որպէս համար ուրախ եմք. բայց միս-
 վերջանէ խօսքեր ալ կըլլան որ միակայն մէկ
 արանի գաւառներու բարեկարգութիւններ պիտի
 ստորին խորհուրդար : Սոյն համբաւը մեծապէս
 սկը վերադարձ Հայոց ազգն, որ Օսմանեան տէրու-
 թեան բարեկարգեան հաւատարմ չարատին է
 և ընտ որ մը չէ վշտացուցած իւր վեհապետ տէ-
 րութիւնը, և որ առաւել իրաւունք ունի իւր
 հաւատարմութեանը համար տէրութեան շնոր-
 հայ մանակից ըլլալու առանց խորութեան :

«Խառն ժողովը կը փութայ սոյն առա-
 ձերը ներկայացնել պատկառելի ժողովոյդ
 պաշտօնութիւն և ի պատշաճ տնօրէնութիւն » :

Ազգային ժողովն այս առաջարկութիւնը
 նկատողութեան առնելով ուղեց անմիջապէս քնն-
 արութեան ենթարկել քայն, և գաւառական հա-
 յարաւարութեանց հաւաքածոյն պարբառաւոր
 իւր վերջին յանձնախումբին սրաշոտն տուաւ ա-
 նոր կարեւորութիւնը քննելու և եթէ հարկ
 տեսնէ ժողովին ծրագիր մը բերելու : Չէր
 հանձնախումբը շնորհապարտ է պատկառելի
 ժողովոյդ այս առթիւ տուած մեծ փառահա-
 թեան համար, որ նոր աղապարց մ'է յուս յանձ-
 նախարին իւր առաջին սղաշոտն յօգուտ Ազգին
 և ի դուռութիւն ժողովոյդ կատարած ըլլալուն :

Գանձախումբը փութայ նախ իրեն յանձ-
 նարեալ խնդրոյն առաջին կէտը քննութեան

տանուլ, այսինքն թէ՛ հարկ և կորեւոր էր Հո-
 յոյ ազգին ճայն բունուլ այս միջոցի և իշնդ-
 թել որ Օսմանեան կայսերական կրաւորարու-
 թիւնն արդի բարեկարգ վիճակին մէջ չը մնա-
 նայ նաեւ իր վարչմի հաստակ ազգն, որ այն-
 քան դարերէ հետե՛ ո՛չ միայն իւր անաղապտ
 հաւատարմութեամբը բնութն հոգ և անաղապտ
 պատճառած չէ իրեն, այլ նաեւ իւր բոլոր ձիր-
 քն ու աշխատանքն երկրին նկատելիս և բա-
 րայակն զորագանձը նախած է :

Ուրախ եմք ըսելու որ, յետ վիճաբանու-
 թեան յանձնախումբին մէջ այս կէտին վրայ կար-
 ծեաց տարբերութիւն չիկայ և անոր հարկը մի-
 աճայնութեամբ ընդունուեցաւ, ինչպէս որ այս
 նպատակու պարբառաւոր և յանձնախումբին
 մեծախնամութեան օտորագրութիւնը կրող ծը-
 րագիրը նախընթաց նիստին մէջ կարգաւոր պա-
 տին ունեցայ :

Չէր յանձնախումբը նախընթաց նիստին
 մէջ հարկ չտեսաւ սոս խնդրագրին պէտքը
 պատճառարաններու, վասն զի անոր պէտքն ու-
 բայց իր կողմը իրաւունքս չկար և այս վիճակին
 մէջ չէր սարսէր որ զայն պատճառարաններու
 պիտի հրաւիրուէր : Այսու ամենայնիւ Ատենա-
 պետ Փաշային տրուածն վրայ, ինչպէս փո-
 թաց յայտարարել թէ պարբառաւոր էր պատճա-
 րարաններու, կուշայ այսօր առաջին իւր պաշտո-
 նը կատարել :

Անոր ազգը այս երկրին ժողովրդոյ մէջ այն
 միակ ազգն է որ իւր ազգային ներքին գործոց
 վարչութեան համար սահմանադրութիւն մը
 ունի, որու շրջանակին որչափ և անձուկ ըլլայ,
 անոր բարիքը սիրած եմք վայելել, թէ և անոր
 արտադրութեանց գործադրութեան մէջ ակա-
 մայ թերութիւններ կը նշմարուին տակաւին :
 Արդ՝ երբ իրմէ անկատար ազգային կազմակեր-
 պութիւն ունեցող ռուրջ ազգերը, որոնք տակա-
 շին արտադրութեան գրութեամբ կը կառա-
 վարուին, յարմար տեսան որ և է կերպով դե-
 մեկ առ Բ. Գրան և աղերսել որ ըլլայիք բարե-
 նարագանց մէջ անմասն չը մնան, մեր Ազգին,
 զոր օրինաւորապէս ներկայացնող մարմինն է
 այս ժողովը, ըլլա կենսալ կրնար այլ և այլ մեկ

նութիւններու տեղի տալ, ինչպէս արդէն ըս-
կուած էր . մանաւանդ այն անհիմն զրոյցները որ
մեր ազգին եռանդն ու մտաւորական կեանքը
չը դեղատոնները սովորած են ստարածել, յար-
մար առիթ գտած էին առ սխալ գաղափարը
տալու թէ Լայր քաղաքացին կենաց օտար է ըս-
կարգին, թէ Լայն իր սուգազան ճակատադրին
հետ կը շփոթէ, և վերջապէս Լայն դուրի է այն
հասնող զգացումներէ, որ զուգը մը զէպի յառու-
ջադիմութիւն կը մղեն :

Յենք ուզէր բնուի տեղի տալ կարծելու
թէ յանձնարարին այս մասին ասանք որոշուէր
սրբազան այրոյ նմանորութեան կամ հետեւ-
գութեան համար եղած ըլլայ : Յենք ընել կու-
ղենք ինչ որ արդար է և իրաւացի և ինչ որ
օգտակար կրնայ ըլլալ մեր սուգազային : Եթէ
Լայր սովորութիւն անենար ուրիշ հզօտակ
ազգաց օրինակին հետեւի անխոհեմար, չար
օրինակներ պահուս չեզոռ մանուսանք վերջին
տարիներուս մէջ, դրոս Լայն ամեն ատեն զս-
տասարտեչ և իր հաւատարմութեանը վրայ
անդրուելի մնայ : Ազգային Ժողովին հարկ և
վայել էր ներկայ փախուի պարտաւայի մէջ իր
ազգին ներկայացոյցիչ ժողովնը յայտարարել
սրաշոտնակէ Լայր ազգին իրձն, փոխաբն օ-
տակարութիւնները և այս ստթէն օգուս քաղերթ
նորդէլ գրուորադիս իր անձնուիրութեան և
հաւատարմութեան հաւատարմ ան Օրոտոտիստ
ինքնակայն և առ նորա Արցաքական Լայրա-
խրնամ կառավարութիւնն : Եւ սաի հետեւեալ
զխաւար պատճառով :

Լուսաւորութեան մէջ որչափ կը յառաջա-
նանք, տարգրութիւնն ալ այնչափ կը ճօխս-
նայ, սրբերբարան թերթերն կը շտանան և
հետևարար զանանք ընթերցողներն ալ : Արք
եթէ մեր ազգին մէջ օրողիրներն կը բազմա-
նան, զրօղներն ալ կը բազմապատկին : Օրող-
րաց առ աղբն ըրած մեծամեծ ծառայութիւնք
անուրանալի են, բայց վերջապէս անոնց սր-
բանակութիւնները խորագրաց անհատական կար-
ծիքն են միայն, որ ենթակայ է միշտ սյլ և
այլ ձեեր տանուլ թէ Արքն ծառայութիւն մը
ընեալ համոզման, թէ իր ընթերցողները զս-

հացներու նորատարու և թէ ուրիշ զանազան
նկատումներով : Մեր աղբն ալ, ամեն ազգաց
պէս, օտար և չարափառ թշնամիներէ դուրի է,
սրանք կարող են զանազան մասնաւոր գրու-
թիւններն ընդհանրացնելով զանանք իրեն ամ-
բողջ ազգին կարծիքն ու քաղաքականութեան
ծրագիրն ներկայացնելու, որ ընդհանրապէս
վնասակար կըլլայ Լայրոյ տարագոյն կամ գոնե
օտարներուս ազգին վրայ ունեցած գաղափարը
կրտիւմանաց մէջ ձգելու և շփոթելու կը ծա-
ռայէ, ինչպէս որ եղան արդէն, և զորս ոչ սք
կրնայ արգելալ և թէ ասիկ ետքն ալ տեղի ու-
նենան : Այս անտեղութեանց պէտք էր միան-
գամ առաջին անեւլ և ներկայ բարոյական
յեղովիսութեան ժամանակ Արք . Ժողովոյ
ընեալ բարձրակարգ յայտարարել առ որ անկ
է, ազգին միտքն ու փոխարը . այնպէս որ թէ Ար-
գային փարչութիւն և թէ ամեն անհատ, գրած
ու խօսած ատեն կարող ըլլայ ըսել առանց փո-
րանման « Ահա Լայրոյ ազգին ծրագիրը, առ-
սաիկ նորա քաղաքական դասանութիւնը, անոր
փխտատէն դուրս ամենայն թօք կամ հրատա-
րակութիւն թի մասնաւորաց կարծիք են, քիչ
փիւս շատ ինտատութեանը յառաջ բերուած » :

Առանցիկ յետոյ և զլուսաւորաբար մէկ կէտ
մը կը մտար նորատարութեան արժանի, ինչպէս
չտակր կոտարիկին, թէ ներկայ խնդիրը զուս
քաղաքական խնդիր մը ըլլալով Արք . Ժողովն
իրաւատութիւն անեւր և կրնար կարծիք յայտ-
նել այն մասին, առանց Արք . Մահամարտու-
թեան շրջանակէն դուրս ելնելու և տէրութեան
օրինաց դէմ մեզունչելու : Այս ստարիսութիւնը
մեր յանձնարարին այնքան կիճատ չէրկայ որ-
րան կը թուէր խնդիրը հօրեանցի բննորդերուս
Թարուսք որ քաղաքական և վարչական խնդիր
ներ շատ անգամ այնքան կը շփոթին իրարու
հետ, որ խիտա դժուար կըլլայ երբեմն ճիշտ սուս
ման մը դժել անանց մէջ : Ներկայ սրբազային
մէջ ոչս դժուարութիւնն ալ չկայ . վտան զի
խնդիրը մի միայն երկրին ներքին բարեկարգու-
թեանց կը վերաբերի, այն երկրին որոյ բնակիչ
ժողովուրդներէն է Լայր աղբն և միանգամայն
նշանակութեան արժանի կարողէն : Մարդիւ շափ

խելք ունեցողը երբ կը տեսնէ որ իւր ասարած երկրին ընդհանուր բարեկարգութեան խնդիր կայ ծագած ; չը կրնար անգիտանալ որ իրեն անհրաժեշտ վերաբերութիւն ունի այդ խնդիրն և անոր ելլը կենսական կարեւորութիւն : Տարակոյս չկայ որ այս գիտակցութենէն յետոյ կարծիք մը կ'ըն մը փախար մը կը ծագի մարդու գլխին ու սրտին մէջ, զոր արտայայտելու պէտք կ'ըստ նոյն խի իւր անձին տրժանապատուութեան համար, և արդարև պէտք է յայտարարել, քանի որ այն՝ քննասիր և դատաստարան մը քննութիւն մը չը կրեր և իւր իրականց ստանձանին դուրս չմտար : Ընդ այս վիճակին մէջ է պարտ և Հայ ազգը : Ուստի և պէտք է ձայն հանել ապացուցանելու համար թէ կարող է ինք ձանձուր բարենորոգմանց խորհուրդին յարջը, զոր Օսմանեան կոյսերական կառավարութիւնը յղացած է . ապացուցանելու համար թէ՛ ընդունակ է ինք այն խորհուրդին օգուտ քաղելու և ի դարձապէս երկրին զանի արդիւնաւորելու . ապացուցանելու համար թէ՛ երբ այդ բարենորոգմանք կատարուել հաւասարութիւն վայելելու բողոքին հանգիստի և արգարութեան շնորհն անխորհրդ վայելէ, և երկրին զբուրեան և յառաջադիմութեան նշանաւոր մի տարրը կրնայ հանդիսանալ : Եթէ լուծութիւն պահէ այս պարագային մէջ, նոյն խի իւր ազգային կենդանութիւնն կրկնածի մէջ կը թողու առաջի աշխարհի և իւր արժանեաց վրայ նոյն խի Օսմանեան կառավարութեան շատ տխուր գաղափար մը կընծայէ, ինչպէս որ եթէ երբեք քննելու ելնէ թէ ընդհանուր բարենորոգմանց վերկարար խորհուրդն ուստի ծագում առած էր և ինչ կերպով ու համարով յառաջ եկած, և կամ թէ՛ այս մասին եղանակ ու ձև մը առաջարկելու յանդէսէր, այն ատեն քաղաքակրթութեան մէջ մտած և իւր իրականց ստանձանին դուրս ելած կըլար : Բայց ինչպէս բացատրեցի, ազգին ընկելքը բնական քաղաքագիտական խնդիր յուզել չը նը. շանտիւր և միտկոյն ուղղակի իրեն վերաբերող կէտի մը վրայ տեսակ մը պարտաւորութիւն կատարել անոյն շանցիկը : Ասկից

զատ՝ միթէ մեր Պատրիարքարանին հարեւար տարիներէ ի վեր առ Բ. Դուռն ըրած խնդիրները Ազգին օգտին և շահաց պաշտպանութեան համար չե՞ն : Միթէ օրինաց անկատար կամ անհաւասար զօրձադրութեան դէմ չե՞ն բողոքեր մեր բազմաթիւ քաղաքները : Միթէ հարաւորաւորութեանց հաւարածոյն պարունակող տեղեկագիրք՝ որ քիչ օր յառաջ պատրաստուցու և որ Պատրիարեկի Եղբայրք մտածոյն հուանու թիւնց ստացու, մեր Ազգային Եղբայրք ձեռնհասութենէն բարձր խնդիրներ կը պարունակէր իւր մէջ : Եւ ի՞նչ տարբերութիւն ունի ներկայ խնդիրն անոր մէջ նշանակեալներէն :

Կը յիշէք անուշա՞ որ ո՛չ ոք բողոքեց տնոր եղբակցութեան դէմ և ամեն ոք մեծ սիրով ու եռանդեամբ բռնարկեց : Այս կէտը ձեր յիշողութեան մէջ արթնցնելով կը յուսամ ձեր բուռական խօսած կըլլամ հաստատելու համար թէ ներկայ խնդրագիրք Բ. Դուռն մտաւոր քննելու խնդրոյն մէջ ո՛չ անպատեհութիւն կայ քանի որ կատարմանց տեղի տուող անհրաժեշտ և պարտաւոր մը, և հետեւաբար կանցնիմ Յանձնարարութիւն ծրարելու անգամ մ'ալ կարգուել, որ Բարձր Եղբայրքայն ներկայանալու համար պատրաստուած է, երբ ձեր բռնապետ տրժանանայ Եղբայրք ընդունելութեան :

(Հոս կարդաց Տեղեկարար ԼՖէնտին հոս կարդէ նախին մէջ կարգացած ծրագիրն, որ նոյն նիստի ատենադրութեան մէջ արձանադրուած է)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՔԱՇԱ. — Լսեցիք յանձնարարութիւն պատճառարանութիւններն՝ որով Վարչութեան առաջարկուած գրութեան պէտքը կը յայտնէ . նմանապէս վերադառն մտիկ բրիք յանձնարարութիւն ծրագիրն՝ որ անցեալ նախին կարգացուած էր, այս անգամ կարգացուածին մէջ վտրիկ տարբերութիւն մը կը նշմարեմ . զոր պէտք է յայտնեմ, որպէս զի Եղբայրք զիմանց թէ՛ ո՞ր խմբագրութեան պիտի հետեւնիք :

բուժիչն չից, զիւանին արուած պատճէնն ալ
ասոր հետ նոյն է, որիչ բան է թէ որ զրչի
սխալ մը պատահած է ընդօրինակուելու ասոնն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն հրատեղեցիք
տեսնել ձեր ուջօր, Գիւանին յանձնուած ծը-
րագրին մէջ՝ « Յանձնեալ կոչակրական կառավա-
րութեան և իւր յարկիս ճիւղարեանց ձեռք առ-
նելիք բարեկարգմանց կայն » գրուած է, և
հիւս կարգացուած ծրագրին մէջ « Յանձնեալ
կոչակրական կառավարութեան իւր յարկիս տե-
լարեանց համաձայնորեանք ձեռք առնելիք
կայն » գրուած է : Ասոնց ո՞րը պիտի ընդու-
նիք :

ՏՕՔՏՕՐ ՓԷՇՏՈՒՄԱԼՃԵԱՆ ԷՖ. — Այն՝ որ
Գիւանին յանձնուած էր անցեալ շարթուրնէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Շատ աղէկ. հիմայ
որովհետեւ խնդիրը և ճիւղերու բաժնեցիները, և
ստակին ըրիւք պէտքը, ուստի պէտքին վրայ
խօսք սենցոյցը կ'ըստիւրեմ ի բնին :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — [Կեղեւ Յանձնա-
խորհրդին] Յանձնարարութեան մասնաձեւութեան բերած
ծրագրիւր և անոր պատճառարանութիւնը լսելէ
ետեւ բնական է որ հետաքրքրութիւն պիտի ու-
նենայր խմանուլ յանձնարարութեան փորձարանու-
թեան՝ այն ծրագրին մասնակցելէ հետանալուն
պատճառները :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — [Լեզուիչերով] Դե-
րեցիք, Փախաղեան էֆէնտի, թէ և յանձնա-
խորհրդին աշխատութեան պարագայներն խնդրոյն
մէկ կարեւոր մասն կը կազմեն, բայց վիճարա-
նութեան կարգը՝ նախ պէտքիկ վրայ է. ուստի
անոր վրայ խօսեցիք, կարգէ՛ք :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Իմ խօսելիքս ալ
նախ այդ պէտքին վրայ է, որ խմանութեան և
խմանարարութեան առթով մինչև անհամաձայնու-
թեան նիւթ եղած մէջերնիս : Ետևորդ նստին
Տեղեկարար էֆ. ն յայտարարութիւն մ'ըրած և
զուր՝ Առանձնաբեւ փոշու, կրիկեցիք զայն, ին-
քու թէ Հայոց ազգին Երեսօխոխանութիւնէն ստա-
լագրեալ խնդրագրով մը ձայն մը հանելու պէտ-

քը համաձայնութեամբ ընդունուած է յանձնա-
խորհրդին մէջ : Այս սխալ է. և հարկ կ'ըլլամ բա-
ցարեւել այդ կէտը : Իսկզբան երբ Վարչու-
թեան կողմէն առաջարկեալ գրութեանը պէտք
ըլլալու կամ չըլլալու կէտը վիճարանութեան
ենթարկուեցաւ յանձնարարութեան մէջ, ևս էի
միայն ընդդիմակոյ այս մասին, դեռ Մասթիչ-
ուս Արարոյն ճակարագութեան զարձած շըլու-
րով նոյն աւուր նիւթին հերկոյ չէր : Այն պատ-
ճառարանութիւններն՝ որ անդամակցայտ կողմէ
յառաջ բերուեցան, զիս չկրցան համոզել թէ
պէտք կայ յանուէն աղբիւն ստանկ զիր մը Ե-
րեսօխոխանութեան կողմէն մատուցանելու :
Կը նկատէի որ եթէ Հայոց ազգը զիր մը
մատուցանելով՝ ուրիշ ազգաց հետ հա-
մահաւասար պիտի կարենայ մասնակցել տեղու-
թեան շնորհացը, հարկաւ ամեն Հայ կանխու-
րով կը փութայ ստորագրել այսպիսի զիր մը :
Բայց միթէ զիրը բաւական պիտի լինի՞ : Գը-
րայն վրայ չկրնալով համաձայնել, առարկուե-
ցաւ որ նախ որոշենք թէ ձայն մը հանել
պէտք է թէ ոչ. ևս ալ այդ անորոշ եղա-
նալն ընդունցի. և ի՞նչ եղանակաւ ձայն հա-
նել որոշել ետքի թողուցինք միաձայնութեամբ
Յետոյ ևս առաջարկեցի որ փոխանակ Ազգա-
յին Ժողովին ծրագիր մը տանելու և ըսելու
թէ ստանց խորը քննելու հաւաստք ընծայէ մեզ
թէ՛ պէտք է ասանկ զիր մը տալ, և ստորագրել
այդ ծրագրիւր ու Բ. Իրան մատա, որիչ ու-
նելի զիւրին ձախայ մը ձեռք առնուք. այն է
Յանձնարարութեան կանոնադրութեան կարգի մը շինե-
որուն մէջ Հայոց ազգին քաղաքական ճշտա-
նութիւնը բացայայտ դժուր, տեղեկագիր մը
որուն պատասխանատուութիւնը միայն զայն
ստորագրողաց վերաբերի, և աւելի արտո գր-
ուի, և տանինք զայն Ազգ. Ժողովին ըսելով որ
ասչա մեր ըմբռնուած ազգին քաղաքական գա-
ւանութեանը մասին, հարկ չկայ այլ ևս Բ.
Իրան զիր մատուցանելու, բաւ է յայտարա-
րել միայն թէ Հայոց ազգը վտանգ է Օսմանեան
Կառավարութեան վրայ, որ անխոր իւր շնորհաց
մասնակից կենէ իւր բոլոր հպատակ ազգիւրը,
ինչպէս որ ըրած է ցարդ :

Յանձնախմբին անդամներն այս առաջարկու-
թիւնս ալ ընդունեցին, և երկու կերպն ալ կընենք
լին. բայց ևս չհամաձայնեցայ իրենց, և մատուց-
ուելիք ուղերձին վրայ միճարանութիւնն սկսան :
Բնականաբար եւս միայնակ չէի կրնար դէմ կենալ :
ուստի ես թի՛րք երեւոյթական և թի՛ջ մասնաւոր
կրբէ յանձնախմբին անդամ կարող չէի առանց
պատճառարանութեանց խորը բնեւէլստորագրել
պէտք է ըսելով անցնիլ և ստորագրել այդ
ձրաղիբը, ասոր համար հետանում էի յանձ-
նախմբին մէջ խնդրոյն խորը մտնել. և այնքան
խորունկ հետաքննեցի, մինչև անդամակցացոյ
գարմանը հրատիւրեցի իմ այնչափ դպուշտու-
թութեանս ու չափաւորութեանս վրայ :

Շրագրին հիմունքը դրուելու առեն արգարե
տեսնուեցաւ որ երկու բան պիտի ըսուի. չնորհ
մեզ ինչ որ ուրիշ ազգաց պիտի չնորհես. կամ
ասոր հակառակ մի չնորհեր ուրիշ ազգաց ինչ
որ մեզ չպիտի չնորհես. բայց այս վերջինը չէինք
կրնար ըսել և ոչ խի մտքէ անցնել :

Արդէն գիտեք Արեւելեան խնդրոյն արդի
միճակը . մէկ կողմէն Օսմ. տէրութիւնը մտադիր
է իւր կասափարութեան սահմանադրական ձև և
ուղղութիւն մը ստորու. թէ և չդիտենք՝ ի՞նչ պի-
տի ձեռի այս նոր դրութեանն. բայց միայնակ
է որ իրապէս սահմանադրական ըլլայ. խի թէ
այս նոր դրութիւնը բաւական պիտի ըլլայ թէ
ոչ երկիրը կասափարելու քարեկարգութեան
չըջանին մէջ մտցնելու և հպատակ աղղերը
զոհ ընելու, այս կէտը ժամանակին գործն
է : Արդ առանց գիտնալու թէ տէրու-
թեան չնորհելիք սահմանադրութիւնն ի՞նչ ըս-
կըղունքներ իւր մէջ պիտի պտուռնուի, կըր-
նանք մեր գրին մէջ մեր համագումը կանխել և
յայտարարել, ի հարկէ ոչ. այս մասին համա-
միտ գտնուեցան Յանձնախմբին բոլոր անդամք :
Այս կողմէ գեապանատրէսը, որ քաղա-
քական արդի կոյուղիներն ծաղում առած է,
առաջարկելիք քարեկարգութեան ծրագիր ունի.
չգիտենք տակաւին՝ թէ անոր առաջարկութիւնը
ընդհանուր է թէ մասնաւոր. թէ որ ընդհանուր
է, անտեղի է մեր առ այդ խնդիր մատուցանե-
լու կանխելը. խի թէ՛ որ մասնաւորոց համար

է միայն ընդհանուր քարեկարգութիւն անէ՞ ըս-
տրուելին անտարտ է. ուստի իմ համազումն
էր և է թէ, ոչ Օսմանեան Սահմանադրութեան
և ոչ դեաւաւախորհրդոյն դիտաւորութեանց
վրայ կրնանք կանխել և աղապիւն յայտարա-
րութիւն ընել : Հետևաբար յամուն աղղին Ե-
րեստիտանական ժողովն կորչին առ Բ. Գլուն
այդպիսի դիր միճարանութեան ոչ նիւթ դոտոյ
և ոչ պէտք : Ինձի համաժող գտնուեցան նաև
Տ. Մատթէոս և Տ. Կարապետ սրբադանները :
Այս կարճ ի կարճոյ իմ բացատրութիւնն
ներս տուի :

Տ. ԽՈՐԷՆ Վ. ԿԻՐՈՅԱՆ. — Ազգային
Ժողովը խնդիր մը ունի այսօր որոշելու, այն է
թէ արդեօք պէ՞տք է թէ ոչ՞ վճարելու են
առաջարկեալ գրութիւնը Բ. Գրան մատուցա-
նել : Կարծեմ թէ ամենքս միտքան ենք սա կէ-
տին վրայ թէ Ժողովն միճարանութեան են-
թարկուած այն խնդիրը իրստ կարևոր է, և
խրաքանչիւր սք իրաւունք ունի խօսիլ այս
նիւթոյն վրայ իւր կարծիքը յայտնելու համար,
ինչպէս որ ես ալ. սակայն կարելի բան չէ որ
սցալիսի կարևոր խնդիր մը միևնոյն օրը ներ-
կայանայ Ժողովին և մի և նոյն օրը միճա-
րանութեան առնուի և վերջին որոշումն ընդու-
նի. ուստի իմ կարծեօքս պէ՞տք է շարաթ մը
միջոյ արուի, որպէս զի խրաքանչիւր երեսու-
խան ժամանակ ունենայ խնդրոյն վերաբերեալ
բոլոր գրութիւնները սերտելու, և ըստ այնմ
արժանապէս պատրաստուի խօսելու և քուէ տա-
լու :

ԶԱՅՆԵՐ. — Խնդիրը նոր չէ, անցեալ
չորթուրն ներկայացեալ է Ժողովին :

Տ. ԽՈՐԷՆ Վ. ԿԻՐՈՅԱՆ. — Առեւա-
գրութիւնն ոչ ստացայ և ժամանակ չունեցայ
խնդիրը սերտելու :

ԱՏՆԱՊՅՏ ՓԱՇԱ. — Առեւորան հայր
ստորը կընդմիջեմ իրեն յայտնելու համար թէ
յանձնախմբին ծրագիրն անցեալ շարթ ուրնէ
ներկայոցաւ Ժողովին. տեղեկարբեր կ՛ֆէնտին
իւր բացատրութեանց մէկ մասն այն օրը բերու-
նայի հարզրդեց և այսօր գրալ կը ներկայացու-

նէ ամբողջապէս . ուստի չը կրնար ըստիլ թէ մեր ըրածը մէկ օրուան մէջ խնդիր մը ներկայացուցնել : վիճարանիլ և որոշել է :

Տ. ԽՈՐԷՆ Վ. ԿԻՐՈՅԱՆ. — Կընդունիմ այդ ըսածը . Ատենապետ փաշա . այնու հանդերձ կիսախաբիս խնդրը սերտել և կարծիքս յայտնել , թերևս օգտակար ըլլայ Աղլին . այս պատճառաւ կուսակցութիւն որ խնդրը յաջողդ նստին յետաձգուի :

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Ատենապետ փաշան ճիշդերու բաժնեց խնդրը , որոյ ատուջինն է պետքը , Բ. խնատք . Գ. ձեր և Դ. խմբագրութիւն յատկեց : Այժմ պետքիկ վրայ է վիճարանութիւնն , այսինքն թէ արդի պարագայից մէջ պէտք է մի Աղլին կողմէ ձայն հանել :

Լսեցինք յանձնախումբին մեծամասնութեան կողմէ Տեղեկարեր էֆէնտիին և փոքրամասնութեան կողմէ Փախաղեան էֆէնտիին տուած բացատրութիւնները : Տեղեկարեր էֆէնտիին յայտնեց թէ ձայն հանելու պէտքին վրայ յանձնախումբը համաձայնած է . Փախաղեան էֆէնտի ալ գրեթէ նոյնը հաստատեց

ՓԱՓԱՋԱՆ Ս. ԷՖ. — [Բերիկեղոյ] Աըխալ չհասկնար . իմ ըսածն սա էր . երբ ձայն մը հանելու պէտքը ընդունեցի , ոչ թէ Աղլային ժողովը կողմէ , այլ յանձնախումբին կողմէ հանելու սրբամանա :

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Լաւ . ձայն մը հանելու պէտքն սկզբումը ընդունել էք , միայն եղանակի մասին կը տարբերէք , և տարբերութիւնիդ այս է . յանձնախումբին մեծամասնութիւնը կրէ թէ Աղլային ժողովը ձայն հանելու փոքրամասնութիւնը կրէ թէ յանձնախումբը ձայն հանելու . ըսել է թէ երկու կողմն ալ ձայն հանելու պէտքը կընդունին . բայց եղանակին վրայ տարբերութիւն կայ եղբր մէջերին , այդ ուրիշ բան է . ուրիշն մեզի համար ուրիշ բան չլինար բայց եթէ որոշել թէ ձայն հանել պէտք է մի : Ես կըսեմ թէ ձայն մը

հանել պէտք է , բայց ի՞նչ եղանակաւ . այդ մասին երբ կարգը գայ , այն ատեն կը յայտնեմ իմ կարծիքս :

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՈՒ. — Ստոյգ է որ յանձնախումբին առաջին գումարմանը ներկայ չէի . իսկ երկրորդ գումարումին առաջ երբ Բերայի Թաղային խորհրդարանին մէջ անպաշտօն կերպիւ կը խօսէին՝ ես հետուէն ունիլընդիր եղայ : Թէ՛ հոն և թէ՛ Ղաւթիա յանձնախումբին երկրորդ գումարման ատեն իմայց որ սա Բ. Գուսն Ղեր մը պիտի տրուի : Իմ առաջին դիտարկութիւնս այս եղաւ թէ մեք մինչև ցարբ բանի մը անգամ ձայներ հանեցինք , որոնք ուրիշ բան չէին նըշանակեր , և թէ՛ ոչ այն թէ՛ մեք ածուց ենք մեր վիճակէն և թէ պէտք է որ հաւատարմութեան սկզբանց համաձայն մեր վիճակը բարւոյն : Եթէ այս չէր , հաստ ի՞նչ էր 71 ի մեր հարստահալութեանց տեղեկագիրը , ի՞նչ էր այս տարուան Մեծ Եպարզութիւն մատուցեալ 7 խնդիրն , ի՞նչ էր Աղլային յարկի ներկայեալ հարստահալութեանց վերջին հաւարածոյն . այս ամենն ուրիշ բան չէին նշանակեր , այլ ինչպէս ըսի՝ մեր ազգը ըստ վիճակի մէջ չէ , օրինաց դէմ զեղծամներ և շրկողութիւններ կըլան , և թէ պէտք է ասանց առաջքն առնուի , որ ուրիշ կերպիւ չըլլար , բայց եթէ այն բարենորոգումներով զորս Տերութիւնը խոտտացած է ի գործ դնել : Այս նկատումներով յանձնախումբին մէջ յայտարարեցի թէ հարկ չէ մեզի նորէն ձայն հանել , և եթէ հանենք՝ օգուտ բերելու տեղ թե՛ թե՛ անտեսն դիր տածկերէն կը թարգմանուի որդէն Պատրիարքարանի դեանապարիսն սօք . և յանձնախումբին անդամները կըսէին ինձ թէ այս ձայնով պիտի մտնէ մեր ազգն ալ այն դեպքումս որ համար գումարուած է : Հարցուցի թէ մեք ուղղակի՞ պիտի մտնենք այդ դեպքումս խորհրդին մէջ . ըսին թէ ոչ ուղղակի , այլ տեղութեան միջոցաւ պիտի մտնենք . ուրիշն ըսի՝ հարկ չկայ մեզի սր ձայն հանենք , բանցիկ որդէն տեղութիւնը ձայն կը հանէ դեպքումս :

խորհրդին մէջ թէ՛ մեզի և թէ՛ ուրիշ աղքատ
համար : Այսու ամենոյնիւ յանձնախումբին
անդամներէն Տօր. Փէճարեան Նիկիտայի
ընթացած է ըստ , և տեսայ որ իրաւ՝ յանձնու-
խումբին իւր մեծամասնութեամբը ձայն հանկու-
պէտքն ընդունել ընկուցեր է : Մինչև ցայսօր
յանձնախումբին մէջ ձայն համեմատեալ զմիմեկի
տարբար ալ այս բեմին դարձեալ կրեմ թէ ևս
համաձայնած չեմ յանձնախումբին, բնու համարում
մը գայտցած չէ իմ մարիս մէջ թէ ձայն հանկու-
պէտք կայ . և որդարեւ ի՞նչ հարկ ձայն հանկու-
պէտքի որ մեր Ս. Պատրիարքը և Վարչութիւնը
կաշխատին այդ մասին : Վերջապէս՝ թէ իրրև
երեւակոտան և թէ՛ իբրև յանձնախումբին ան-
դամ կը յայտարարեմ իմ այն համոզումս թէ
բնու ձայն հանկու պէտք չկայ և թէ
համաձայն չեմ յանձնախումբին կողմէ արուած
բացատրութեանց, և անոր բերած ծրարքին մէջ
մասնակցութիւն չունիմ . մինչև իսկ Փոփոխ-
եան Էֆէնտիի շարի ալ համաձայնած չեմ յանձ-
նախումբին : Բայց թէ որ Ժողովն ընդունի
պէտքն , այն ատեն իմ կարծիքս կը յայտ-
նեմ թէ ի՞նչ եղանակու պէտք է խորագրել
և մատուցանել սպէ զիբը :

ԱՏԵՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Յանուն Աղղին ձայն
բուժարու պէտքին վրայ թէ յանձնախումբին և
թէ ընդդիմադիր կողմին բացատրութիւնները
լսեցիք . կը մնայ այժմ բուժարու որոշել՝ պէտք է
ո՞ր , և եթէ պէտքն ընդունուի՝ անցիլ ան-
միջապէս այն կէտին՝ թէ ի՞նչ խնամուի :

ՓԱՓԱՋԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես այնպէս կը
կարծեմ թէ ձայն հանկու պէտքին վրայ
զիւ բացատրութիւնք կը պահին . տակաւին
չէ կենտեցու թէ ի՞նչ պատճառի կամ ո՞ր
համազման վրայ է այդ պէտքը :

ԱՏԵՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Թերեւս ուշադրու-
թիւն չէ բ ըրած , Փոփոխեան Էֆ. երբ յանձ-
նախումբին տեղեկութեքը արտայայտեց այն ամեն
պատճառներն՝ որոնցմալ ձայն հանկու պէտքը
կը բացատրէր : Միւս կողմէ թէ՛ դուք և թէ
Խղիկեան Արքայան բացատրեցիք թէ ի՞նչ
պատճառներով չէք համոզուած և չէք ընդունած

այն պէտքն : Բերնն այսչափ բացատրութիւն-
ներ լսուելէ ետև բնականաբար Ժողովին կմնայ
իւր միմու բուժար յայտնել :

ՄԵՐԵՆԻՄ-ՊՈՒՆՆԻ Յ. ԷՖ. — Վարչութեան
Խտան ժողովը յանուն աղղին ձայն հանկու-
պէտքը տեսնելով՝ սակէ երկու նիստ տուալ Աղ-
ղային Ժողովու բերեր էր այս խնդիրը դրասար
ստաճարիութեամբ մը զոր սերտեալ համար հա-
ըրատահարութեանց վերջին յանձնախումբին յանձ-
նեց Ժողովը : Յանձնախումբին ալ այդ պէտքը
տեսեր և ընդունել է համաձայնութեամբ : Վտան
զի Խղիկեան Արքայան թէ և յանձնախումբին
տեղում , բայց ինչպէս իւր տուած բացատրու-
թեանէն խնայանք , ինք ներկայ չէ գտնուած
յանձնախումբին այն նստին՝ որ համաձայնութեամբ
պէտքն ընդունուած էր : Յայտնի է թէ որևէ Ժո-
ղովի մը մէջ երբ որոշում մը լինի , ներկայից
մեծամասնութիւնը կը վնասուի և դուր մնացող
անդամայ ձայնը չլինուուի : Կակ Փոփոխեան
էֆէնտիին ներկայ էր յանձնախումբին մէջ սպէ ու
բաղումն եղած ատեն , և թէ և ի՞նչ պէտքն ընդ-
դիմախոս էր պէտքի մասին , բայց վերջապէս
այս կամ այն որոշմանին տակ ընդունեց : Էս
որոշմաններուն վրայ չեմ ուղեր խօսիլ , որովհե-
տև կերկարի , և խնդիրն ասիտղարման ըլլա-
լով՝ մէկ չարսթէն միւսը չընար մնալ , վտան զի
պատե՛հ ժամանակը կը կորուսի : Էս կըսեմ թէ
յանձնախումբին օրինաւորութեամբ համաձայնած
է պէտքն ընդունիլ , օրոյմաններն ուրիշ են .
ուստի ժամանակ չանջնայէս այս պէտքի մասը
և թէ որ ընդունուի , անցիլ միւս կէտերուն :

ՓԱՓԱՋԱՆ Ս. ԷՖ. — Պէտքին վրայ Տե-
ղեկութեք Էֆէնտիին տուած բացատրութեանց
մէջ կէտ մը միայն կը ընդարձակի , այն է թէ այս
միջոցին լուս չկենանք և մեր աղղին քաղաքու-
կան դաստնութիւնը յայտարարենք աշխարհի
Ստիպին իւր կարոյցած ծրարքին արդեօք մեր աղ-
ղին քաղաքական դաստնութեանն յայտարարը
կրնայ՝ սեպարիլ . այդ ծրարքը և իւր ըսած պատ-
ճառարանութիւնները մէկըմէկ չեն գրիկեր :

(Բերմիջամներ — Խնդրէն դուրս կենն ,
պէտքին վրայ թ՛ող խօսիլ :)

Որովհետև տեղեկորերին Էպտաճառարաւ
Նութիւնները ընկալլ պիտի օրոշենք պէտքը,
սուտի հարկ կը համարեմ ըսել թէ ցուցուցած
պատճառարանութիւնները չեն համաձայնիր
իւր ծրագրոյն :

ԱՍՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — [Րեզիզերոյ] Նեւ-
բեցէք, Փափաղեան էֆէնտի. գրութեան ի-
մաստին և ձեռն վրայ խօսելու ժամանակը չէ .
ուս այժմ միմիայն պէտքիս վրայ շարունակեցէք
խօսքերնիդ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Տեղեկարեր էֆէն-
տին այդ պէտքը փաստարաներու համար ինչ որ
խօսեցաւ, ևս ուլ այն խօսքերն է որ կը բնու-
գտան. և թէ անոր խօսել չներկաք, ինձի ուլ
չներկու երաւունք կունենայիք : Տեղեկարեր է-
ֆէնտին թող բարեհաճի իր ծրագրին մէջէն մեր
այդին բարագրական դուանութեան մասերը ու-
րաշիկ ցուցնել, որպէս զի մենք ուլ խորհիք
թէ այս միջոցին գէթ այդպիսի հրատարակու-
թիւն մը պէտք է թէ ոչ : Չայն մը Հաներու
պէտքին վրայ երբ յանձնարարին մէջ կը խօս-
ուկ, մերթ ըսուեցաւ թէ այս ինչ կողմէն ուլ
այդ ձայնին պէտքը կը տեսնուի, և թէ այն ինչ
կողմէն ուլ կուզուի . բայց զայս ըտողներուն կըց-
կըտոր բացատրութիւններն չլրացայ հասկնալ
թէ ո՞ր կողմի ըսուածը տեղի ունի . . .

ՏԵՂԵՎԱԲԵՐ ԷՖ. — Կը բողբեմ այդ
թշնամական խօսքերուն ղէմ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Թէ որ ասանկ
խօսքեր չեղան կըսէք, ևս կրնամ հաստատել ը-
սածներս : Էս չեմ կրնար առանց դիտակցու-
թեան դործիք ըլլալ ասանկ պարագայի մը մէջ .
քանի որ աղղին կողմէ պիտի մատուցուի այդ դի-
տք, պէտք է որ հիմնուկս համոզուած ըլլանք
այդ զրոյն օգտակարութեանը. միթէ կարելի՞ բան է
երկու կողմին ալ միանգամայն հաճելի ըլլալ թի՛
տէրութեան և թէ դետպանայ : Գանձարարին
մէջ ըսի թէ իրաց արդի վիճակին մէջ այդ
տեսակի ձայն հաներու բարարականութեան և
եւելի ըսուողոյն է ըսելու բարարականութիւնը .
նոյնը բարձրագոյն կը կրնեմ այսօր նաև այս

ժողովին մէջ : Դուք՝ Տեղեկարեր էֆ,
զուք որ կը բողբէք ինձի ղէմ իրր թէ թշնա-
մական խօսքեր կընեմ, պէտք է որ տեղի խօ-
հեմութեամբ փարսիր, որպէս զի շարունակեմ
զիս տեղի բացատրութեամբ ըսելու ինչ որ
անցան յանձնարարին մէջ :

ԱՍՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կանոնադրութե-
նը կարգելու երեսօխօսանէ առ երես-
փոխան հարցում, յանդիմանութիւնք. կը ը-
բարիրեմ Փափաղեան էֆ. Կանոնականութեան
զգուշանալ և թշնամական գոյն չտալ իր խօս-
քերուն :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Իմ խօսքերու ու
թշնամական գոյն տուող Տեղեկարեր էֆէնտին
է, անոր հասկըցնել պէտք է :

Չոյներ. — Բուէ՛, քուէ՛ :

ԱԼԱՃԱՃԱՆ Է. ԷՖ. — Եթէ վիճարանու
թիւնը բաւական համարուի, և բուէարկել ու
բողբի՛ կառավարիւմ որ քուէարկութիւնը
զարանի լինի :

ՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Փափաղեան է-
ֆէնտին զիտողութիւններն ինչպանք. հիմն
յանձնարարին ըրած պատճառարանութիւն-
ներն ուլ Փափաղեան էֆ. ի ըսածին յար և
նման ըլլալն ընդունելով հանդերձ այնպէս
կը կարծեմ թէ սկզբունքին ղէմ ընդդիման
խօսաց բերած փաստերը բաւական չեն
յանձնարարին բերած փաստերը ցրելու
հանելու պէտքի մասին . . .

Րեզիզերուներ. — Բուէ՛, քուէ՛ :

ՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Մինչև հիմայ
հակառակ կողմն եղած զիտողութիւնները չկը-
ցին համոզել զիս թէ ձայն հանել պէտք չէ . . .

Կարձեայ ընդիմուններ — Բուէ՛, քուէ՛ :

ԱՍՏԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մինչև որ տեսնու-
րան էֆէնտին չը ընկնէ իր խօսքը, բուէի չեմ
կրնար ձեռնարկել, և պէտք է նախ վիճարանու
թիւնը փակել :

ՓԱՓԱՋԱՆ Ս. ԷՅ. — Յոյանի քուէր-
կութիւն կառաջարկեմ,

ՆՈՒՍՈՒՓՅԱՆ Տ. ԷՅ. — Խօսքս կը վեր-
ջայնեմ եղբակացեալ թէ Վարչութեան բն-
րած առաջարկութիւնը ձայն հանելու պէտքի
մատին՝ յանձնարարին կողմէ արուած բայտա-
րութեանց վրայ կընդունիմ, բայց թէ ի՞նչ և
զանապառ ձայն հանել պէտք է, այդ մասին
կարծիքս ետրի կը վերադարձեմ :

[Իրարմուտ ձայներ — Քուէ քուէ]

ԱՏՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ — Բառական ատենա-
նախօսներ լսելիք. տակախն երկու երեւոյթաւոր
ունինք խօսք ուղղ, սրբ են Արթուրեան հայր-
տարին ու Քրիստոստուր Էֆէնտին, սակայն վե-
ճարանութեան փախուցն ուղղներ ալ կան. ուս-
տի վիճարանութիւնը շարունակութիւն թէ ոչ՝ ԲԸ-
ուէի պիտի դնեմ :

Չոյս ըսելով Ատենագետ փոչան քուէի
ղրաւ, և Ժողովը 15 քուէի դէմ 19 քուէով ու-
րաւեց վիճարանութիւնը շարունակել :

ԱՏՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ — Ուրեմն խօսքը կըրօ-
ւան հայրտուրբին է :

Տ. ԽՈՐԷՆ Վ. ԿԻՐՕՅԱՆ — Նախորդ ա-
ռաջարկութիւնս կերկրողեմ և գրով զիւանին
կը յանձնեմ :

Քրիտան ստանալով Խորէն հայրտուրբի զը-
րաւոր առաջարկութիւնը, կողբաց զայն, որ է-
« Կառաջարկեմ որ յաճորդ նստին յետա-
ճարուի խնդիրն, որպէս զի ժամանակ ունենայ
իւրաքանչիւր երեսօխտան սերտելու բոլոր զը-
րութիւններն որ կը վերաբերին խնդրոյն, և ու-
րա այն չորս կէտերն որոչեալու համար խօսելու
և քուէ տալու արժանապէս պատրաստուի » :

ԽՈՐԷՆ Վ. Պ. ԿԻՐՕՅԱՆ

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՅ. — Որովհետեւ խն-
դիրը ձայն հանելու կէտին վրայ է, հարկ կը հա-
մարտի միշտեցեալ թէ յանձնարարեմ ասիկ առաջ

հարստահարութեանց խնդրոյն առթիւ ուրիշ
տեղեկագիր մ'ալ բերաւ Քոզմիին, որոյ եզրա-
կացութիւնն էր ձայն մը հանել, այն ատեն տը
որոշուեցաւ ձայն մը հանել. և յանձնուեցաւ
Սրբազան Պատրիարքին : Նախ հարցնենք թէ
այն ձայնին որդիւնքն ի՞նչ եղաւ. և սպա նոր
ձայն մը հանելու կէտին վրայ մտածենք :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱՊԱՆ. — Քրիստոստուր է-
Ֆէնտիի հարցման պատասխանը տամ : Հարս-
տահարութեանց վերջին տեղեկագիրը եզրակա-
ցութիւնն արդէն մատուցած էի որու որ անկ էր-
առաջարկեալ գարանանկրուէն մէկ հատը՝ որ ու-
մենուն ազդիւրը կը համարուի, այն էր որ լիա-
զօր յանձնաժողով մը զրկուի գաւառները .
նախորդ մեծ եղարբոսն այդ յանձնաժողովին
համար ըսաւ ինձ թէ մագարբէր տիր : Թող ար-
ձանագրուի այս :

ԱՏՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ — Ատենագետից կողմէ
ստուտեցաւ, ժամ է արդ վիճարանութեան փա-
խուցն որոշել, որպէս զի անցնիք քուէարկու-
թեան : Ուստի կը հրատարկեմ Ժողովը նստի վե-
ճարանութեան փախուցն մասին քուէ տալ :

Ժողովը միաձայն քուէով ԸՆԴՈՒՆՆՅՈՒՄ
բանութեան փախուցը :

ԱԼԱՃԱՃԱՆ Զ. ԷՅ. — Կառաջարկեմ
որ քուէարկութիւնը գաղտնի ըլլայ :

ԱՏՆԱԳՅՏ ՓԱՇԱ. — Հինա քուէարկու-
թեան պիտի ձեռնարկենք : Ալաճաճեան Էֆէն-
տին առաջարկեց որ քուէարկութիւնը գաղտնի
ըլլայ. բայց Կոնստանդուլթեան նայելով՝ այս
մատին 5 երեսօխտանաց կողմէ միաձայն և գը-
րաւոր խնդիր պէտք է. չկայ այս. ուստի չեմ
կրնար ընդունիլ, և յայտնի կերպով քուէի
կը դնեմ :

Չոյս ըսելով Ատենագետ փոչան քուէի
ղրաւ Վարչութեան առաջարկութիւնը՝ յանուն
ազդին ձայն բանալու պէտքը :

Ժողովը 13 քուէի հակառակ 26 քուէով
ԸՆԴՈՒՆՆՅՈՒՄ ձայն բանալու պէտքը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ, — Խնդրոյն Ս. կէտր
 լուծակեցու, և ընդունեցու յաման ազգին
 ձայն բռնաւոր պէտրբ. Գանք հիմն թ, կէտին,
 այն է թէ ի՞նչ խնամով ձայն հանել պէտր է :
 Ս.յո մտին տեսէք՝ Վ.արչութիւնն ի՞նչ կրտէ .

[և Ատենապետ փարցան կարգաց Վարչութեան ա-
 նարարիւրեան վիճին հետեւեալ մասը] .

« Մէկ կողմանէ կը լսեմք որ բարեխնամ
 « տէրութիւնք պէտր եղած ընդհանուր բարե-
 « կարգութիւնները պիտի չնորհէ բովանդակ Օս-
 « մանեան երկրին, որոց համար ուրտիս եմք,
 « բայց միւս կողմանէ խօսքեր ալ կը պարտին
 « որ միակայն մէկ քանի գաւառներու բարեկար-
 « քութիւններ պիտի տրուին խորագրաբար :

« Սոյն համբար մեծապէս կը վիրտորի
 « Հայոց ազգն՝ որ Օսմանեան տէրութեան բազ-
 « մազարեան հաւատարիմ հպատակին է և ընտ-
 « թր մը չէ վշտացուցած իւր վեհապետ տէրու-
 « թիւնը, և որ առաւել իրաւունք ունի իւր
 « հաւատարմութեանը համար տէրութեան շը-
 « նորհոց մասնակից ըլլալու առանց խտրու-
 « թեան » :

(Յետոյ շարունակեց)

Ահաւասիկ այն խնամքը՝ որը Վարչութիւնը
 կուտայրիկ : Իսկ յանձնախումբին ի՞նչ խնամ
 ունի . թող տեղեկարբեր կ'իջնաին չնորհ ընէ
 զայն ալ բացատրել :

Սոյն պահան տեղեկարբեր Ֆեդտիմալեան
 կ'իջնաին ընեն երեւոյթ՝ որոհ մը առաջ կարդա-
 ցած ծրագրիւր վերտաին կարդալ սխառ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — (Բերդիկիւր) Բա-
 սերը մեզ պէտր չեն առ ոյժով . թող տեղե-
 կարբեր կ'իջնաին չնորհ ընէ խնամաբ միայն յայտ-
 նել . սրբինքն կուզէ՞ յանձնախումբին ալ Վար-
 չութեան պէս՝ խնդրել Օսմանեան տէրութեանէն
 որ Հայոց ազգին ալ չնորհէ անխորարար ի՞նչ
 բարենորոգմանք որ պիտի չնորհուն ուրիշ ազ-
 ցոց կամ գաւառաց :

ՏԵՂԵԿԱԲԵՐ ԷՖ. — Ս.յո, մեր ծրագրին
 խնաման ալ ճիշդ այնպէս է, ինչպէս Վ.արչու-
 թիւնն առաջարկած է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Ուրեմն խնամտին վը-
 րաց Ժողովին վիճարանելիք կէտը սա է թէ՛ ըստ
 սրում խօսք կը պարտի որ մի միայն մեկ քանի
 գաւառաց բարենորոգմանք պիտի չնորհուն
 խորագրաբար, խնդրուի տէրութեանէն որ նոյն
 բարենորոգմանք չնորհուն նաև Հայոց ազգին
 առանց խտրութեան : Ս.յո այս է Վ.արչութեան
 առաջարկած բուն խնաման, եթէ յանձնախումբ-
 րին առաջարկածն ալ այս է, կը սկսինք վիճա-
 րանութեան :

ՏԵՂԵԿԱԲԵՐ ԷՖ. — Ըստ թէ այդ խնամ-
 անք ունի մեր ծրագրին ալ, բայց ուրիշ բառեր
 մի խտուէր, որպէս զի խնամաբ չէնք . վրան
 զի խնդրել իրաւ փոփոխ է :

ՓԱՓԱՅԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կազակէմ, Ստե-
 նապետ փառա . զրի առէք առաջարկեալ խնամ-
 անքն, որպէս զի շիտթաթիւն չըլլայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ — [Դրի առեղէ կտեւեր
 կայացեալով] Ս.յո այս է իմ ըմբռնանս . [և
 կարգաց հետեւեալը] :

« Ազգային երեւոյթիտանութիւնը պէտք է
 ձայն բառաց խնդրելու համար տէրութեանէն՝ որ
 Հայոց ազգին ալ չնորհէ անխորարար ի՞նչ բա-
 րենորոգմանք որ պիտի չնորհէ ուրիշ ազգաց
 կամ գաւառաց » :

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Պեղամ քաղ-
 Ժողովոյ) Վարչութեան բերած առաջարկութե-
 նըն արդէն խնաման իւր մէջ կը ստորաշնորհէ,
 հոն նշանակուած է նաև չնորհակալութիւն յայտ-
 նել տէրութեան ընել ուղած ընդհանուր բա-
 րենորոգմանց համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՏԱ. — Եթէ վարչութիւնը
 զիտէ որ տէրութիւնն ընդհանուր ազգաց հաւա-
 սարապէս բարենորոգմանք պիտի չնորհէ, և ա-
 սար համար չնորհակալութիւն կուզէ յայտնել

յանուն Աղղին , ուրեմն կարտաթիւն չը մտար մասնաւորութեանց վրայ օտարօտի զրոյցներուն կարեւրութիւն սող և խնդրել որ մասնաւորաց առանձնաչնորհումներուն մեր ազգն ալ մասնակցի . բայց ըստ որում վարչութիւնն երկուքն ալ ստաջարկած է , ինչպէս կրտսար կըսէ Մտգ-ստեանն է ֆիկնալին , այսինքն չնորհակարութիւն և խնդիր , ստանց երկուքը մէկտեղ կ'առնեմ ստաջարկեալ ձայն հանելու խնդրոյն ինաստի՛ն մէջ , և կը հրակրեմ այն կէտին վրայ խօսիլ ուղղութեան ի բեմ :

Ս. ՆԱԽԱԳԱՋ. — Կարծեմ Սեպուհ է-ֆիկնալին ըսել աղեց թէ խնդակցութիւն յայտնուի և ոչ թէ չնորհակարութիւն :

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Այո՛ , խնդակցութիւն պիտի ըսէի , սխալմամբ չնորհակարութիւն բառն արտասանեցի : Աղղին ի վրայ զեռնեք թէ տէրութիւնն ընդհանուր բարեկարգութիւն կը խոստանայ , Հայոց ազգին վախաբն ալ այդ է . ստտի վարչութիւնն ալ այդ մասին Աղղին կազմէ խնդակցութիւն յայտնել կատարել . չնորհակարութեան խօսք շից մեր ստաջարկութեան զրոյն մէջ :

ԵՈՒՍՈՒՓԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Խնդակցութեան և չնորհակարութեան մէջտեղ մեծ տարբերութիւն կայ . սոյ խնդակցութիւն կըլլայ , բայց չնորհակարութիւն չենք կրնար յայտնել :

(Զայցեր)
ՃԱՅՃԱՑԻԱՆ Մ. ԷՖ. — Վարչութիւնն ընդհանուր բարենորոգմանց հաստատութեան մասին սլաշտանական տեղեկութիւն մը ունի՞ , որ խնդակցութիւն կ'առաջարկէ . եթէ չունի՞ ինչպէս կը կարծեմ , թէ խնդակցութիւն է եղեր և թէ չնորհակարութիւն , երկուքն ալ աւերարդ են . տեսնենք նախ ընդհանուր բարենորոգումները , և այնուհետև խնդակցի կամ չնորհակարութեանը :

ԶԱՅՆԵՐ. — Ոչ ո՛չ , կրնայ այժմէն իրն-դակցութիւն յայտնուիլ ընդհանուր բարենորոգմանց խոստման համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն այդ իրն.

դակցութեան մասն ալ յայեցենեմ և կարգամ նորէն :

[Եւ գրեկէ ետե կարդաց]

« Երևակախառնութիւնը պէտք է ձայն բուռնայ յանուն Աղղին խնդակցութեան յայտնելու համար կայեքական կ'առաջարկութեան , անէն աղղայ հաստատարովս չնորհելու մտադիր եղած բարենորոգմանց նկատմամբ , միանգամայն խնդրելու համար որ մեր Աղղին ալ չնորհէ անխընդրաբար ի՛նչ առանձնաչնորհում որ պիտի ըլլայ ուրիշ աղղայ կամ դուստայ » :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Հակասական է այդ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այո՛ , հակասական է , և ես դիտմամբ գրի առի , որպէս զի շուտ փէք հակասութիւնը , և խնդիրը լաւ պարզուի :

Տ. ՅՈՎՋ. ՔՋ. ՄԿԻՐԱՆ. — Վարչութեան գրածին մէջ է խնդակցութիւն բառը , և հոն բացատրուած է խնդակցութիւնն ի՛նչ պարապի համար ըլլալ . վստն զի մէկ կողմէ կը լսէ թէ տէրութիւնն ընդհանուր գտաւայ համար բարեկարգութիւններ ընել կուզէ , աւոր համար աղղը խնդակցի է . իսկ միւս կողմէ կը լսէ թէ մասնաւոր գտաւայ համար ինքնօրինութիւններ սրուելու դրտէ դուրս ջանքեր կըլլան . ասոր համար ալ ցուս կը յայտնէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներեցէ՛ք , այդ կերպով գրուին ալ հակասական է . վստն զի մէկ կողմէ ընդհանուր բարեկարգութեանց խոստման համար խնդակցի ենք ըսել , և միւս կողմէ անոր հակառակ զրոյցներուն համար կը ցուսինք ըսել չըլլար . պէտք է ըսել կը բողոքենք . զի եթէ ձեր ըսածին պէս ընենք , սարսղապէս Տէրութեան ըսած կըլլանք « Գնու տէրութիւն՝ ըրածդ չգիտես . մէկ կողմէն ընդհանուրին կը խոստանաս բարեկարգութիւն , միւս կողմէն մասնաւոր առանձնաչնորհումներու ակամջ կը կատես . կը խնդար ասլինին համար , և կը ցուսինք երկարդին , այսինքն ըրածիդ վրայ » . բայց գործն այնպէ՛ս չէ : Տէրութիւնը պարզապէս և բացարձակապէս ընդհանուր բարեկարգութիւն

ընել մտադիր է, և ամեն ջանք ի գործ կը դնէ մասնաւոր դատաւոյ առանձնաշնորհման համար եղած առաջարկութեանց զիմադրելու . եթէ մէք մեր ձայնը Տէրութեան պիտի ուղղենք, պէտք է արամարանօրէն Տէրութեան աղադրիկներ թէ զո՞ւ եւք բու առաջադրուելն է և կը յողորմենք օտարաց խտրութեան ջանքերուն դէմ . ասիկէ գուր ինչ որ ըսենք հակասութիւն կըլլայ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ուրիշ գաւա- սաց ինչ առանձնաշնորհումներ արուելիք չզի- տենք, և զուցէ անոնց արուածները մեղ չը յարմարին . առանց կոնկրետայն զիմադրու ին- չո՞ւ խնդիր ընենք և ինչո՞ւ խնդակից ըլլանք . միթէ այլոց արուելիք առանձնաշնորհումները մեր եկեղեցւոյն և մեր ընտանեկան կենաց պիտի կրնա՞ն պատշաճիլ . ո՞ր դիտէ թերևս քաղաքա- կան ամուսնութեան օրէնք պիտի տրուի անոնց, որ երբէք մեզի պատշաճութիւն չունի :

ՆՈՒՍՈՒՖԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Սա՛ վայրկեկեկ ինձ կը թուի թէ կամ տրամաբանութիւնս կորուսեր եմ և կամ քերականութիւնս : Չեմ կրնար ըմ- բռնել թէ ինչ հակասութիւն է որ կը մտադի- երը Հայոց ազգին պէս հարստակ ազգի մը բեր- նէն բաւեւու ըլլայ Տէրութեան թէ՛ « Բարեխը- նամ Տէրութիւն . զուք յըստոյք այն գաղափա- րը թէ Օտմանեան երկիրը բարենորոգմանց պէտք ունի . խնդակից եմք այս գաղափարին » . բայց միս կողմէ կը ըսնք թէ գաւառացի ոմանց մաս- նաւոր արտօնութիւններ պիտի չնորհուին, որոց մէք յողորմից չպիտի լինինք . ասի ըսելով կը խնդրենք որ զմեզ չզրկէք այն չնորհներէն՝ որք ուրիշներուն պիտի արուին » :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Բա՛ղանդակ հա- կատական են :

ԱՅՏԵՍԱՊԵՏ ՓԱՏԵԱ. — Ետ առօրեան կ'իջն- թի խոսակերն այնպէս կը հասկցուի որ Տէրու- չնորհման բարեկարգութիւններ ընելու համար անի, միանգամայն այս կամ այն գաւառ- անց առանձնաշնորհումներ պիտի ընէ, որով մէկուն խնդակից կազգէ ըլլալ, և միւսին համար խնդրարկու . բայց գործն այնպէս չէ . մէկ կողմէ

տէրութիւնն ընդհանուր բարենորոգումներ կը խոս- տանայ և միս կողմէ մասնաւոր գաւառացի համար առանձնաշնորհումներ կը պահանջուի և տէրութիւնը կը ջանայ մերթէլ . ուստի մէք եթէ ձայն պիտի հանենք՝ ըսելու ենք տէրութեան որ մէք բու ընել ուզած ընդհանուր բարեկարգութիւններ կը ընելու ենք և օտարաց պահանջումները կը մերթ- ժեմք և կը բողբոքենք քեզի հետ անոնց դէմ : Եւ կամ աւելի ուղիղ արամարանիքով, ձգել ընդհանուր բարեկարգութեանց խնդիրը, որ- պէս զի դժո՞քազրութիւնն է ետքը գաղափարին յայտնենք, և այժմ՝ բաւականա՞նով ըսելով՝ « տո՛ւք մեղ ևս ինչ չնորհ որ առանձինն պիտի ընեն այլոց » :

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՍ. — Օսմ. երկրին մէջ ընդհանուր բարենորոգումներ պիտի լինին . մենք տակաւին այդ բարենորոգմանց ինչ ըլլալուն վրայ ստոյգ տեղեկութիւն մը չունենալով՝ երբ կը պատրաստուինք յանուն Ազգին ձայն բու- նալու մտքը զիր մը մատուցանել տէրութեան, տարակուս չկայ որ հակասութեան է հակասու- թիւն պիտի զըլլիրք . վասն զի՝ ո՞չ ընդհանուր բարենորոգմանց ինչ ատորձանի օգտակար ը- լլովիք գիտենք և ո՞չ մասնաւոր առանձնաշն- ուրհումներու ինչ ըլլալը գիտենք . ասոր հա- մար է որ պահ մը տառձ պէտքիկ վրայ խօսած ստենեկա կը չիտիկինք այնպէս խնամակ հետ : Կաղաչեմ, ուշադրութիւն ըրէք . կը ըսուի թէ՛ դեպքանոսօղով՝ արևն թափող հարստակ ժու- ղովրդոց համար մասնաւոր արտօնութիւնք ձեռք բերելու կաշխատի . երբ անոնք արևն թափած ըլլան համար մասնաւոր արտօնութիւններ կը պահանջուին, միթէ մե՞ք ենք որ պիտի ընդդի- մանանք . մենք մեր արդի վիճակին բարեբաւը պէտք է պահանջենք առանց միւսներուն գողնե- լու . իսկ եթէ ընդհանուր բարենորոգումները խնդակցութեամբ ընդունելով՝ մեր ունեցած արտօնութիւններէն բան մը վրայ տանք, ինչ պիտի ընենք . ասոր համար մեր ներկայ արտօ- նութիւնները պահպանելով հանդերձ այնպիսի բան մը պէտք է աղենք՝ որ օգտակար ըլլայ մեզի և չէ թէ մտաք դաշի : Բանի որ ձայն բաւա՞նալու պէտքն ընդունուեցաւ Ժողովին, ըստ

խմ կործանաց մեր մատուցանելիք դրոյն է մատուց պարզօրէս պէտք է ըլլայ թէ՛ ինչ լաւ բնորոշումներ որ պիտի շարժան սյուց ազգայնայնէն չզրկուի Հայոց ազգն ալ, ինչպէս որ Առնեապետ փառն արտասանեց :

ԱՂԱՔԻԿԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Ձայն մը հանելու որոշումներ հիմա խնայոց, որովհետեւ քիչ մը ուշ եկայ. բայց ցտոր սրտի կրեմ' որ այդ որոշումը շատ ուշ մնացած է. եթէ կոնխալ զայն ի գործ դրուած ըլլար՝ մեծ օգուտ ունէր, ինչպէս որ սերիչ ազգերը իտալացիին պատրաստակ : Արդէն ստուգուած է որ ակոթեան շնորհել ազած բարեկարգումները վաղը պիտի հրատարակուին հանդիսատիս ի Բ. Գուան, և այնքան յառաջ գացած է դարձը՝ մինչև խակ խնդիր եղաւ թէ Պաշտօնակց ժողովն ինչպէս պիտի գործէ հետեւեալ օրը, ըստ առաջին դրութեան թէ ըստ նոր Մահմանդարութեան : Բարան պարտկիւն մէջ պիտի կործանուի կոյսեւ լախան խորրը, սերիչ արարականներն ալ յայտնեմ' : Թագաւորը չպիտի ներկայ դառնուի, և Խորասպետի դռնէն թնդանօթներ պիտի արձակուին :

Պարսք մեր ձայն հանել ուղեւ կերտին. խնդիր է թէ մատուցուող առանձնաշնորհումներ սխտի արուին. եթէ մեր ազգն այդ առանձնաշնորհումներէն զրկեն՝ բողբոքեք. շատ լաւ. թէ որ կրնանք՝ ըսենք այդ. բայց մեր ասոր հետ սերիչ աւելի զորուոր ձայն մը ունինք՝ զոր միշտ կրնանք հանել ըսելով ակոթեան թէ՛ Հայոց ազգը զին չունի. այս ժողովուրդը հինգ դարերէ ի վեր մեծին մինչև փոքրը ամենայն հաստատարութեամբ հոյատակած է ակոթեան և երբեք ցաւ մը պատճառած չէ անոր ոչ դանձր վատնելով և ոչ արիւն թափել սպալով : Հասած է ժամն՝ որ մեր այս անդաւադական հաստատարութեան վարձատրութիւնը խնդրենք ակոթեանէն, և մեր առ Օսմանեան դաշն ունեցած երախտադիտական զգացումին հանդիսատիս յայտարարենք : Եթէ ձայն մը պիտի հանենք՝ կրնանք այս նպատակու հանել, թէ և շատ ուշ մնացինք, և տնտեսային այնպէս՝ ինչպէս կրնան անուղիղն, մահանկիս յետ ընրիտեց :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՅԱ. — Կարո՞ղեմ, ամիտփեմք. վասն զի ժամանակը կոնցի : Աղաքէ կան էֆէնտի ըսածը կործեմ թէ կը համարատարանէ Վարչութեան ըսածին, սա ասոր բերութեամբ որ առաջարկեալ բարեկարգութեանց համար խնդակցութիւն յայտնելը անազան և հետեւորար անտեղի կը դատէ, և մասնաւոր դուռտայ համար պահանջուած առանձնաշնորհութեանց մասին կազէ որ բողբոքեք ոչ թէ անոնց շարուելու համար, այլ յայտնելու համար որ եթէ մեզի ալ չարուի, Աղբ պիտի չկրնայ հանդուրժել այս գրիկանոց :

Այս է արդեօք, Աղաքէ կան էֆէնտի, ձեր ըսածն ալ :

ԱՂԱՔԻԿԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Այո՛, որչափ կարելի է զորուոր լուսեր պէտք են, չենք հանդուրժեր խտրութեան և գրիկանոց և այլն ըսելով :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՆ. — Ես արդէն սյգ բառերէն աւելի զորուոր բառերով խօսած եմ ակոթեան նախարարոց :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Կը տեսնէք, տեսարք. թէ խմատիւն վրայ եղած վիճարանութիւնն երթալով խնդրոյն կտրան մասն՝ այն է ձայն մը հանելու պէտք կոյ թէ ոչ նորին երևան կը հանէ, ճիշդ ոչայպէս եղաւ յանձնախորհրդին մէջ ալ : Իսկ Աղաքէ կան էֆէնտի երբ կը յայտարարէ թէ որոշեալ է որ վաղը Օսմանեան Մահմանդարութիւնը հրատարակուի մեր ներկայ խնդիրը բողբոքին կը յեղարկէ : Այժմ հարկ է մեզ սպասել քիչ մ'առնեն ալ : Ես ինչպէս ի սիրտն ըսի, նոյնպէս ինչ յետոյ խօսող Պատուարժան ընկերակիցքս ալ նոյնը շօշախելով հաստատեցին թէ իրաց յիճակն անըստուգութիւն է. աղէկ նկատեցէք, որ մը կազայ՝ յորում մուշը պիտի փարտափ և ճըւմարտութիւնը մերկապարանոց ի յայտ պիտի ելնէ. թոյլ չտանք որ Աղբայն ժողովն անըստուգութեան մէջ բայլ մը առնու, այնպիսի բայլ մը՝ զոր չէ առած մինչև ցոյցոր : Վասն զի՛ ինչպէս որ կը զրուցուի թէ մատուցուող առանձնաշնորհումներ կը պահանջուին, նոյնպէս

կը գրուցաի նաև թէ Կառավարութիւնը Սահմանադրութեամբ զաւտայ իւրաքանչիւրին ներքին ինքնօրինութիւն պիտիտայ. այս զանազան որոշուց մէջ չգիտենք թէ ո՞րն է ստուղբ. բայց սա ստոյգ է որ ուրիշին ականաց տրուածը մեզի կամային չորս իր: Արեւմտ կազմէմ. երևախաւան էՖիլիսթիներ, քանի որ ապագան անստուգութեան մէջ է տակաւին, զգոյշ կենանք սոյնպիսի քոյլ մը առնելէ, որ չգիտենք թէ ո՞ր պիտիտանի գնեղ: Բա՛ն մը կուզուի ըսել. ըսենք յայտնու պէս և յայտարարենք աշխարհի թէ Հայ ազգը մասնաւոր շահեր ունի Օսմանեան կայսրութեան դոյրութեան և անբողոքութեան մէջ, նոյնպէս և Օսմ. Կայսրութիւնն մասնաւոր շահեր ունի Հայոց ազգին դոյրութեան և անբողոքութեան մէջ, և մեծապէս կրնայ օգտիւ, եթէ մի անգամ այս բողոքարեան հաւատարիմ ազգին պատմութեանը, զից և այլ հանգամանաց ուշադրութիւն բնծայի. Հայաստանն իր զիբրովը Օսմանեան տէրութեան բնական թշնամոյն դեմ զբորուր պոտնէչ կամ պատուար մ'է. և Հայ ազգը օսմանեան տէրութեան բնական դաշնակիցն է: Բայցարձակապէս ըսենք և հասկըցնենք մեր օսմանցի հայրենակիցներուն թէ մեք Հայ ենք, և Հայ ազգութիւննին պիտի սղահենք նոյն իսկ Օսմանեան զրօշն տակ: Ի մի ձուլման հետեւ թիւնը մտապէս օգտակար չըլլար ամենուս ալ, մասնաւոր թէ աւելի սոքոս պիտի բնէ գնեղ. բայց շահերու միութիւնն ունենալով Օսմ. Կայսրութեան մի յե անբաժան քաղաքացին ենք. ուստի իրարու միտք և սիրտ հասկնալով, պէտք է որ իրարու ձեռնտու ըլլանք:

Գիտեմ որ զեւ ժամանակն հասած չէ. բու է որ սպասենք. Ազգային Ժողովն երեսուխամարար Ազգին ցուէրը 4-5 տարի ստա՞ծ յայտարարեց և նոյնպէս յայտարարեց 1-2 ամիս առաջ. բու է այն. կանք սանուէր սնոգ: Բայց արդ ըստ որում Ժողովն իր մեծամասնութեամբը որչեց ձայն մը հանել, ևս ալ կառաջարկեմ որ Ժողովն փոխանակ զրով և ստուրադրութեամբ ձայն կամ բողբ բտոնալու, բաւական համարի յայտարարել թէ վտտահ է Օսմանեան կառավարութեան վրայ, որ խորու-

թիւն չպիտի բնէ իր հրատարակց մէջ, և ամենուն հուտտայ պիտի շնորհէ ինչ բարենորոգմաներ որ պիտի շնորհէ հպտտակ ազգայ վիճակին բարւորման համար. և այս մտտին պէտք եղած միջնորդութիւնը յանձնարարելով Ս. Պատրիարք Հօր անցնիւք մեր Օրակարգին: Այժմ՝ զրով կը յանձնեմ Գիւտնին սոյն պատճաարանեալ Օրակարգի առաջարկութիւնս:

ԵՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՅ. — Կը ձայնակցիմ Փափազեան էՖիլիսթին:

[Հաւանութեան ցոյցեր]

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Իմաստին վրայ բաւական վիճարանութիւն կըլու, որպ արդիւնքը հարկ կը համարիմ անփոխել: Նախ՝ կարծիր մը կայ թէ պէտք է ձայն բառաւ խնդրելու համար տէրութենէն որ անխորարար Հայոց ազգին ալ շնորհուի ինչ առանձնաշնորհում որ պիտի ըլլայ արիւր ազգայ կամ զաւտայ:

Երկրորդ՝ կարծիր մ'ալ կայ, որ Ազգային էՖիլիսթինն է, և որպ իմաստը սա՛ կերպով կրցայ խմբազրել. ահաւասիկ կը կարգամ:

«Ազգային երեսուխամարութիւնը պէտք է ձայն բառայ յայտնելու համար տէրութեան հաւատարիմ ժողովուրդն ըլլալով՝ երբէք կայտարարան կառավարութեան վրէտ և փնտ պատճառաւ, սեղև տեղի տուած չէ. այս ազգը պիտի վառանայ եթէ տէրութեան մասնաւոր գաւառայ մասնաւոր առանձնաշնորհումներ տրուին, որով ինքը խորութեան ենթարկուելով պիտի չկրնայ հանդուրժել այս զրկանայ »:

Ասի ալ տեսակ մը բողբ է:

Երրորդ՝ կարծիր մ'ալ կայ, որ Փափազեան էՖիլիսթինն է, և կառաջարկէ որ և է իմաստով զիր չարուի, այլ Հայոց ազգը տէրութեան բնական դաշնակիցը ցուցնելով և վտտահ ըլլալով որ տէրութիւնն ինչ որ սոյն ուրիշ ազգայ նոյնը պիտի շնորհէ նաև Հայ ազգին, անցնիլ Օրակարգին:

Ահաւասիկ այս է մինչև հիմա եղած վիճարանութեան արդիւնքը: Այժմ՝ Մէրեհէմ-Պոլսի էՖիլիսթին խօսք ազեց, եթէ արիւր առաջարկ-

կործան մ'ունի, խօսքը պիտի ստամ անար :

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Ես ալ խօսք կուզեմ :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Գուր երեք անգամ խօսեցար. Ժողովին հարցնելն էս ետ կրնամ նորին խօսք սուլ ձեզ : Հիմա խօսքը Մէր. կէմ. Գուր կ'էֆէնտիինն է :

ՄԵՐԵԵՄ ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Յանտն աղ. զին Ժողովս կողմ հանելու ձայնին խնայողին վրայ եղած վիճարանութիւնը վերջապէս յան զեցու 2 կերպ խնայող. մէկը յանձնարարին ընդած խնայողն է, միւսն Աշտարկեան էֆէնտի ստաւարիութիւնը, և անկէ դուրս ալ արիւշ ստաւարիութիւն մը. սպայէս չէ՞ մի Ատենայեալ Փոչա :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Բայց յանձնարար. ընդունած խնայող ուրիշ գիտարութեանց հետ խանն է :

ՄԵՐԵԵՄ ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Կարծեմ թէ Տեղեկարեր էֆէնտի կընդունին ըստ այն խնայողը՝ զոր Գիւանդի կողմ խորագրեալ ներկայացուցիչը : Ինչ որ է, գուցէ ես սխալ ըմբռնած ըլլամ :

Ինչ կը թախ թէ բուն խնայողն դուրս ելած երկրորդական կարգի կարեւորութիւն ունեցող անարարութիւններն խնայողն հետ չլինելուն համար երկրորդական խնայողը. վասն զի անկախ ալ կընդունինք ծրագրին խնայողն՝ որ է շորհուրի Հայոց ինչ որ կարեւոր պիտի գտնուի այլ վիճակին բարեբանութեան համար : Այս խնայողն ընդգրկման չեղած տուն պիտի ջանամ հասկնայնել թէ միւս կտորներն՝ որ իր յատկութեամբ և նոր ստաւարիութիւն ներկայացան, երկրորդական կարգի բաներ են. խնայողն երկրորդական պայման վախճարութիւն և չլինելութիւն կրեց, որ մինչև իսկ Հայոց աղքատ խորհրդարանութեան գլխին հանեցինք և Օսմանեան տէրութեան գաղտնիկն ըրինք . . .

(ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Հաւատարմութեան սկզբունքն այդ է)

Ես ձեր ըստին զէջ մեկնութիւն տարու համար չեմ ըսեր. այլ այնպիսի ստաւարիութիւններ մէջ բերելով՝ խօսքի չընանն դուրս կ'ընենք և խնայողը կը չլինի : Գիտարարութիւն եղաւ թէ ընդհանուր բարեկարգութեանը պէտք է ընդունինք և մասնաւոր առանձնաշնորհութեանը չընդունինք. ես կընեմ թէ մեր խնայողի պայման ստաւար է ըլլայ. զինչ որ պիտի տրուի տրիչներուն մեզի ալ թո՛ղ շորհուրի . . . այս ըսելով ոչ բ. Գրանն զէմ մեզուն չոմ կըլլանք և ոչ ախարհի տալէ. տրուելիք բոնարար ընդհանուր թէ ոչ մասնաւոր կերպով են, այլ պէտք է մեզի. մեր տղանն իրենարարութիւնն է. այլ սա միայն թէ մի դուցէ մեր դրոյցի աղքատը մեզի առիկ բարեբանութեան ստանալով՝ մեր վիճակը ծանրանայ : Ինչո՞ւ չընենք ըսել որ եթէ ազգայն բարեբանութեան հաւատարմութեան սկզբունք վրայ կայեցեալ չըլլան՝ մեր կը բարեբանութեանը մասը զէմ, թէ և բողոք բողոք ծրագրին մէջ չկայ : Ասանկ ըսելով թէ և անարար խօսք մ'ըլլած կըլլանք, սակայն ասի անասու զուրկին չէ : Չիմ ուզեր եղած գիտարարութեանց վրայ ասիկ տեղի մանր պարագայից մէջ մտնալ վասն զի օգուտ մը չունին :

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Այլէ ասալ ըսի թէ խնայողութիւն կրնանք այժմէն յայտնել առարարութեան կողմ յայտնեալ ընդհանուր բարեկարգմանց համար, բայց շնորհակալութիւնն ետքի կիմայ : Սակայն Աշտարկեան էֆէնտի ըսած այն յայտարարութիւնը թէ ընդհանուր բարեկարգմանց վերաբերեալ կայսերական հրահանգները վաղը պիտի հրատարակուի, պէտք չթողար իմ ըսածին, և հորի կըլլայ մեզ ըստարարական դիրք մը բռնել, և տեսնել թէ պիտի խնայողն թէ ոչ պիտի ըսեր : Որքան ուրիշ բան չմնար, բայց եթէ Փախաբեան էֆէնտիին պատճառաբանեալ օրակարգն ալ տեսնաւ, և ըստ այնմ բուժարարութեան ձեռնարկեալ վերջացնել խնայողը :

ԱՏԵՆԱԳԵՏ ՓԱՇԱ. — Դատ աղէկ, օրը տարածումն է արդէն, պէտք է վերջացնել վիճարանութիւնը, բայց Աշտարկեան էֆէնտի

կրկին խօսք ուղած է, թէ որ կազմէ՝ այն ու խօսք, և այնուհետև վիճարանութիւնը փակենք:

ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես իմ խօսքին մէջ ըսի որ ձայն հանելու պատահէ ժամանակին ալ նայելու է. ոմանք կարծեցին որ մեք Օսմանեան տէրութեան դաճնակիցն ենք, անանք ալ թէ արիչ ազգաց թախած արիւնք իրաւունք կուտայ առանձնաշարհումներ իրենց համար խնդրելու: Իմ կարծեօք մեք ուզելու այնքան իրաւունքներ ունինք սոսոր, որ ուրիշներուն իրաւունքն հարկը անգամ աւելի է. թէ որ աստտակէ թնդանօթ չլրցինք չինել, այս մեք ուզելու իրաւունքն չիրնորդրիկէ զմեզ: Մեր՝ որ ուրքան դարերի է վեր հուստարանութեամբ ծաւայած ենք տէրութեան և երբէք ծանր վիշտ կամ վեռա մը տուած չենք, ինչո՞ւ իրաւունք շտաննանք տախտակէ թնդանօթ չինողին տրուելիք արտօնութիւնը մեք ալ վայելեալու. թէ որ այս խնատով ձայն պիտի հանենք, աղէկ չէ նէ բնաւ ձայն չհանենք, և սպասենք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ատենարանից շարքին սպասեցաւ, ուստի նախ վիճարանութեան փակումը քուէի կը դնեմ:

Զայս բախով Ատենապետ Փաշան քուէի դրաւ վիճարանութեան փակումը, որն որ փորձով և և հակափորձով միտձայնութեամբ ԸՆԳՈՒՆՈՒՆԵՑԱԿ Ժողովն:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը մնայ բուէարիւկէ խնատի կէտը. բայց այս կէտը քուէարիւկու համար անպատճառ ձեռն մէջ մտնող հարկ է, որ քանի մը կերպիւ կըլլայ. մէյժմ երեւոյթ խնատութեան կողմէ ուղերձ մը կատարադատի և կը յանձնուի Սրբազան Պատրիարքին. որպէս բարբառին Վարչութեան կը յանձնուի. որպէս զի Ժողովով որոշուած խնատին համեմատ զիր մը ներկայացունէ Գրան, և վերջապէս Պատճառարանեալ օրտիրարի ձեռ կրնանք ընդունիլ, որով խնդրին այս Ժողովոյն սեղանին վրայէն խալաւ կը վերնայ, և կանցնի Վարչութեան, որտե՛ր նախ Պատճառարանեալ օրտիրարի ձեռ

բախի կը դնեմ, զոր Պատրիարքան էֆէնտի կու աւարկէ, որ է

« Ազգային Ժողովու վաստէ ըլլալով թէ Օսմանեան Ապտերական կառավարութիւնն ինչ տառանձնաշարհութիւններ որ պիտի տայ ուրիշ ազգայ՝ անոնց վիճակին բարբարանք համար, նայելու պիտի չնարէ նաև. Հայոց ազգին՝ անոր արդի վիճակին բարբարանք համար, և այս կերպով որ և է զրկանք տեղի շրջախ ունենում. որ բաւարար ասիկէ ընծայեն Հայոց ազգին. այս մտտին պէտք եղած միջնորդութիւնը յանձնարարելով Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր, կանցնի իւր Օրտիրարին »:

ՁԵՆՆԵՐ. — Ես աղէկ, չա՛ս աղէկ!

ՊԱՌՆԱՍՏԵԱՆ Պ. ԷՖ. — Ախա՛ և այլ՝ կարելի է որ տէրութիւնն օրօքովի պիտի տայ ուրիշ մը:

[Աղուկք]

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կաղաչեմ, լուցի՛ր Պատնասեան էֆէնտի, և թէ բարեփոխութիւն կազմէք, զրով առաջարկեցէք:

[Կարճաւ աղուկք]

Պատնասեան էֆէնտի ի գիր առաւ իւր առաջարկութիւնը և Գրեանին յանձնեց:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պատնասեան էֆէնտին զրաւ որ բարեփոխութիւն մը կառաջարկէ, որ մէկ արահէն պիտի կարգամ, իսկ բերանալի բարեփոխութիւն մ'ալ Նորաստանիեան Յարութիւն էֆէնտին կառաջարկէ, թեթև բարեփոխութիւն մը. սպանքի՛ կըսէ թէ մեր սրդի վիճակին բարբարանք հաւանք խօսքը վերցուի. որ պէս զի դարձեալ խտրութիւն և տարբեր համեմատութիւն ըլլալ չհասկըցուի:

ՓԱՓԱՁԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Մենք ալ ցտեղ ունինք և միւս ազգաց վիճակիցն ենք ըսել է այլ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եփօթ մեկնութեան տեղի հուսալու համար փորթիկ սրբադատութիւն մը

կրնէր Օրսկորդի առաջարկութեան մէջ Էթէ Փափազեան ԼՖէնտի մեզի թող կուտայ :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ետտ աշկի, ի միտին կրնէր :

Հեռեւագէս՝ Առեւտրեա Փաշան Փափազեան ԼՖէնտի առաջարկած Պատճառարանեալ Օրսկորդն վերտին կարգույ . որ է՝

« Աղղային Ժողովս վստահ ըլլալով թէ Օսմանեան կայսերական կառավարութիւնն ինչ առանձնաշնորհութիւններ որ պիտի տայ ուրիշ ազգաց, նոյնը պիտի չնորհէ նաև Հայոց ազգին՝ անոր արդի վիճակին բարոյքանք համար, և այս կերպով որ և է գրկանք աեղի չպիտի ունենան, որ բոլորց պիտի ընծայեն Հայոց ազգին այս մասին պէտք եղած միջնորդութիւնը յանձնարարելով Առեւտրատիւ Արբազան Պատրիարք Հօր, կանցնի իւր Օրսկորդին »:

Եւնոյն՝ Առեւտրեա Փաշան կարգաց Պատճառեան ԼՖէնտի մատուցած յետագայ բարեփոխեալ Օրսկորդն .

« Ահաւելով որ մինչև ցարդ իրաւամբ հաւատար գտնուող ժողովրդոց բացատիկ արտօնութիւններու չնորհուլը գրկանք մ'է Հայոց ազգին, այս մասին արժանք անօրինելու և ազգային շահերն ու իրաւունքը պաշտպանելու համար արտօնութիւն կուտայ Արբազան Պատրիարքին և կանցնի Օրսկորդին » :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հիմա ըսել է թէ երկու պատճառարանեալ Օրսկորդ ունինք բըւէի դեհու և Ժողովին դործը վերջացնելու համար :

Տ. ՅՈՎ. Բ. Ք. ՄԿՐԵԱՆ. — Կառաւարկեմ առաջինը որ բուէի դրուի :
ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶԱՏՆՐ. — Կը կրկնենք :

Առեւտրեա Փաշան՝ Փափազեան ԼՖէնտի մատուցած Օրսկորդը վերտին կարգուց ետև, բուէի դրու զայն, որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒՅՏԱԻ Ժողովին, որով Պատճառեան ԼՖէնտի առաջարկութիւնը ինքնին մերժուելով բուէի ենթարկելու հարկ չլինայ :

Եկեղեցական երեսփոխանաց ղտողութեան համաձայն՝ մտտակայ աւագ տուներուն և տարեգրվաւն պատճառաւ Ժողովին յաջորդ նիստը լիթանակ 15 օրէն դումարելու, ամիս մը ետքը ձգել որոշուեցաւ :

Առեւտրեա գոյուեցաւ ժամ 10 ին :

Բ. ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Ն. Ս. ԱՐԱՅԱՆՅԵ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Ս. ԱՐԱՅԱՆՅԵ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Բացում 1876 Ամին

Ն Ի Ս Տ Ժ Է

28 ՅՈՒՆ Կ Ա Ր 1877

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՏԵՐ ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (Առժամայ)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓՍՆ ՓԱՇՍ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ

<p>ԿԵՐՈՐՈՍԱՀԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ</p> <p>ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ</p> <p>1 Խորէն Արքեպ. Նար Պէյ Բ.</p> <p>2 Կարապետ Ե. Սերբեան Բ. Պ</p> <p>3 Մատթէոս Ե. Իզմիրլեան</p> <p>4 Ամբրոսիոս Վ. Ռուբինեանց</p> <p>5 Գարեգին Ե. Թաթարեան</p> <p>6 Խորէն Ե. Կիրոյեանց Բ.</p> <p>7 Հմայեակ Ե. Դիմարեան Բ.</p> <p>8 Յովհաննէս Ե. Փափաղեան Բ. Պ</p> <p>9 Ներսէս Ե. Սարանեան Բ.</p> <p>10 Պողոս Ե. Խոյտամեան Բ. Պ</p> <p>11 Եղիշիկ Ե. Սպահունի Բ.</p> <p>12 Արիտակէս Բաճ. Մամբր Բ. 2</p> <p>13 Գէորգ Ե. Արծրունի Բ. Պ</p> <p>14 Գրեգոր Ե. Աճէմեան</p> <p>15 Խորէն Ե. Փէշկովեան Բ. Պ</p> <p>16 Յարութիւն Ե. Սերոբ. Բ.</p> <p>17 Յովհաննէս Ե. Մկրեան Բ.</p> <p>18 Սուքիաս Ե. Ստեփան. Բ. 2</p> <p>19 Սահակ Տ. Սարգսեան Բ.</p> <p>20</p>	<p>22 Գէորգ Ստիմարաճեան Բ. Պ</p> <p>23 Խաչիկ Մանկասարեան Բ. Պ</p> <p>24 Կարապետ Աղարտմաճեան Բ.</p> <p>25 Համարձուժ Մագպուլեան Բ.</p> <p>26 Մինաս Գափամաճեան</p> <p>27 Յովհաննէս Պոյաճեան Բ.</p> <p>28 Ն. Մէղպուրեան Տըթօր Բ.</p> <p>29 Պօղոս Պառնասեան Բ.</p> <p>30 Յովհաննէս Սուրենեան Բ. 7</p> <p>31 Սարգիս Աղարեկեան Բ.</p> <p>32 Սահակ Սպրօ Բ. Պ</p> <p>33 Սենեքերիմ Մանուկեան Բ. Պ</p> <p>34 Փէշտմաճեան Տըթօր Բ.</p> <p>35</p> <p>36</p> <p>(Բ. ՎԻՃԱԿ)</p> <p>Պէշկովաչ</p> <p>38 Բարսեղ Հարսեան Բ.</p> <p>39 Կարապետ Ս. Իւթիճեան</p> <p>40 Գարութիւն Մարգարեան Բ.</p> <p>ԵՆՆԻՔԱՓՈՒ</p> <p>41 Խաչատուր Ղազարոսեան Բ. 2</p> <p>42 Կարապետ Գ. Փափաղեան Բ. Պ</p> <p>43 Մարուգէ Յրէնկեան Բ.</p> <p>44</p> <p>ԻԼՍԿԻԼՏԱՐ Ս. ԽՈՋ</p> <p>45 Յովհաննէս Շահեան</p> <p>46 Յովսէփ Ս. Մաղլմեան Բ. Պ</p> <p>47 Սերբէ Պամաճեան Բ.</p> <p>48 Ստեփան Ասրանեան</p>	<p>ԻԼՍԿԻԼՏԱՐ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ</p> <p>49 Մինրան Պահճէքափուլեան Բ.</p> <p>50 Յովհաննէս Ճիլաճեան</p> <p>51 Նիկողոս Արաճաճեան Բ.</p> <p>52 Տըղատ Փափաղեան</p> <p>(Գ. ՎԻՃԱԿ)</p> <p>Բէրա և Գաւառ Ժաշա</p> <p>53 Աբիկ Ունճեան Բ. 2</p> <p>54 Գրեգոր Սէյիճիճեան Բ. 2</p> <p>55 Մարտիրոս Յ. Տիլէեան Բ. 2</p> <p>56 Միքայէլ Մամիկոնեան Բ. Պ</p> <p>57 Նշան Քաղաղեան Բ.</p> <p>58 Ստեփան Խնդիրեան Բ. Պ</p> <p>59 Տեղմաք Մ. Էքէհրճեան</p> <p>60 Իլիս Զայեան</p> <p>61 Գարութիւն Նորատունկ Բ.</p> <p>62 Գրեգոր Մարկոսեան Բ. 2</p> <p>ՄԻՋԱԿԸՂ</p> <p>63 Կարապետ Պ. Պէրեանց Բ. Պ</p> <p>64 Գալոր Կոստանդեան Բ. Պ</p> <p>65 Գալոր Պ. Նորատունկ Բ.</p> <p>66 Յովհաննէս Աղայէկեան Բ. Պ</p> <p>67 Տիգրան Եռեսուճեան Բ.</p> <p>ՊԵՋՏՈՂ և ՂԱՐԱԹԻՊ</p> <p>68 Յ. Մէրեէմ-Գուլի</p> <p>(Գ. ՎԻՃԱԿ)</p> <p>ՂՈՂՈՂԱՆՆԵՐ և ԻՃԱՄԻԿ</p> <p>69 Յովհաննէս Էսաեան Բ.</p> <p>70 Ստեփան Պէյլիճեան</p>
---	--	--

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ս. ՎԻՃԱԿ)

ՂՈՂԱՎԵՐՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՆ ԳՈՂԱՎԵՐՄԱՆ ԴՈՐՈՍ

21 Գրեգոր Պէրայերեան Բ.

Բ. Բացակայութիւն առաջին

Բ. Բացակայութիւն երկրորդ

Բ. Պ Բաց. բանաւոր պատճառ

Գառը գրելը	ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆՐ	Մուշ
71 Կարապետ Շահպաղեան Բ.	Կարին	124 Ստեփան Պ. Պ. Փափաղեանց
72 Մկրտիչ Մուրառեան Բ. Պ	101 Մանուկ Ասլանեան Բ. Պ	122 Տեղրեկ
Նարեզ պիու	Քէթեան	92 Ջէյթուն և Մարաշ
73 Յակոբ Եմէկնիճեան Բ. Պ	102 Մ. Փափաղեան Տըքթօր	123 Տրապիզոն
Եմէկնիճեան Սամաթիոյ	Աշրիանուպօլիս	124 Պաղատ
74 Օգոստէն Խոճասարեան	103 Ռուբէն Կիւմիւզլէրս Բ. Պ	125 Տիգրանակերտ
Թօփղափու	Նիկոմիդիա	126 Վան
75 Էյուպ Ս. Եղիա և Ս. Աստուածածին	104	127 Սիմօն Մարառեան Բ. Պ
76 Գարեգին Յ. Մէլիքեան	105 Պետրոս Միսաքեան Բ.	128 Աղթամար
Գուրուչէմէ	Գարահիսար	129 Հալէպ և Այնթապ
77 Ասափա Իկիտպալեան	106	130 Սկրտիչ Մէլիքեան
Հիսար և Պոյաճի դիւղ	Արարկեր	131 Բուսնուլս
78 Յովհաննէս Նուբեան	107 Կարապետ Խաչիկեան	132 Կարս
Նոր դիւղ և Սթէնիս	Բաղէշ	133 Համբարձում Սարքեզլեան
79 Ղազար Հովուեան Բ. Պ	108	134 Արբանյակ Սովապեան Բ.
Պալատ	Պրուսա	135 Զմէկատաք
80 Մկրտիչ Գ. Խասեան Բ.	109 Գ. Ղազարոսեան	136 Մատթէոս Ալիքանեան Բ. Պ
81 Յովհաննէս Կրճիկեան	Եւքոնկիս	137 Լօղօֆէթ Պալեօզեան
82	110 Մելքոն Հալաճեան Բ.	138 Մալաթիա
Գարակէօմբիւկ	Սմաթիա	139 Իզմիր
83 Կարոթիւն Չէնճիրճեան Բ. Պ	111 Համբարձում Ալաճաճեան	140 Եգիպտոս
84 Յարութիւն Գ. Տատեան Բ. Պ	Բալու	
(Ե. Վ. Ի. Ջ. Ա. Կ.)	112 Յովհաննէս Աղնաւորեան Բ.	
Սամաթիա	Եդեսիա	
85 Ալիքան Պէլիքեան Բ. Պ	113 Յակոբ Իւթիւճեան	
86 Աւետիս Քօթիեան	Մանճըլիս	
87 Եղիազար Մելիքեան Բ. Չ	Հաճըն	
88 Մինաս Ճաֆճաֆեան Բ.	Երզնիկ և Բաբերդ	
89 Յակոբ Քաղաղեան Բ.	Թէքիրտաղ	
90 Յակոբ Ամասեան Բ. Չ	117 Տիգրան Գ. Անանեան Բ.	
91 Նազարէթ Շահպաղեան Բ. Պ	Կեսարիա	
92	118	
93	119 Յովհան Եղաճեան Բ.	
94	120 Յովհաննէս Յովակիմեան Բ. Չ	
Խոսողիւղ		
95 Աւաքել Ալթուն Տեւրբի Բ.		
96 Խաչատուր Պ. Միսաքեան		
97 Բէթէոս Պէլիճեան Բ. Չ		
98 Սարգիս Արապեան Բ.		
99 Սմբդիս Աբրահամեան		
100 Սիմօն Մեքայէլեան Բ. Չ		

Օ Ր Ա Կ Ա Ր Գ

Ա. վերահանման ժամանակահատվածում շարունակական վերահանման յօդուածոյ
թաղական ծառայություններն, յերկրորդ ԸՆԹԵՐԿՄԱՆ :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ատենանը բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին
ն Երկայութեան 23 երեւոյթանաց, ու
այդ վերջին թիւը հասաւ 51 ի :

Արքայան Պատրիարքը թէ և Բակրան
Երկայ էր, սակայն ակարութեան պատ-
ճառաւ մեկնելով՝ Տէր Մատթէոս եպիս-
կոպոս իզմիրեան նախագահեց ժողովին :

1.

ՆԻՍՏԵՐՈՒՆ ԵՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՆ ԵՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՆ ԵՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ատենայեալ փաշան յայտնելով որ նա
Երկայաց երեք նստերէն միայն ժ.Բ. և
ժ.Ե. նստերու ատենագրութիւնք առ այդ
ժամ հրատարակուած և ցրուած են, նախ
ժ.Բ. նստի ատենագրութեան վրայ ՚ի զի-
տողութիւն հրաւիրեց երեւոյթաններն :

ԱՐԵՎԵՄԳՈՒԹԻՒՆ Բ. ԷՖ. — Ժ.Բ. նըս-
տին 285 երեսին Բ. սիւնախին մէջ իմ ան-
ուամբ երեցած հատուածն իմ բաներովս

Կ'սկսի, բայց բնաւին իմ բերնէս չեղած
խօսքերով կ'շարունակէ : Ես նոյն օրն ըսի
թէ՛ « Ես ինզորոզներէն եմ որ այս ան-
գամու նիստն ուշանայ և պատճառն ալ
պատրաստ եմ յառաջ դնելու եթէ ժո-
ղովն ուզէ » : Բայց ոչ երբէք քաղաքական
պարագայից ստիպումը պատճառ ցոյց
տուի և ոչ ալ առաջարկութիւն ըրի, ինչ-
պէս կերեի ատենագրութեան մէջ :

Կը գարմանամ թէ ո՞րքիչ կը գտնեն
այդ խօսքերն ու ինձ կը վերագրեն :

ԿՐՃԻԿԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Ժ.Բ. նստի ատե-
նագրութեան մէջ իմ խօսքերուս առթիւ
քանի մը սխալներն ուղղել կուզեմ անոր
համար մանաւանդ՝ որ կարևորութիւն ու-
նեցող պարագայի մը կը վերաբերին :

288 երեսի Բ. էջի վերջին խօսքս պէտք
է ըլլայ սուպէս .

« Ատենայեալ փաշա՛, քանի որ խըն-
դիրը քու էի դրուած չէ՛ խօսիլ կուզեմ :
Կատարիկէք թէ կանոնէն շեղելով անոր
տրամադրած թիւէն աւելի անձանց խօսք
տուած էք . թող անոնցմէ մէկն ալ ես ըլ-

լամ. խնդրոյն ստիպողականութեան վրայ պիտի խօսիմ. դուք խնդիրը քուէի դնելու կաճապարէք՝ դեռ վիճաբանութիւնը փակեալ յայտարարած չըլլալով. ուստի եթէ դարձեալ պնդէք ու ինձ խօսիլ չըտաք, այն ատեն պիտի հարկադրիմ կարծելու թէ խնդիրն այսօր յետաձգելու դիտում ունիք» :

Իմ այս խօսքիս՝ ձեր տուած պատասխանին դէմ՝ ըսած խօսքերս բնաւ նըշալ նակուած չեն, որոյ մտացութիւնը կրնայ դժբաղդաբար ձեր հանած հետևութեամբ կնքել իմ խօսքերս. ուստի պէտք է որ սա խօսքերն ալ ձեզ տուած պատասխանիս կցուին :

« Ատենայետ փաշա՛. չեմ ընդունիր այդ թշնամանք բառն իբրև իմ ըսած խօսքիս հետևութիւն. ես բնաւ ձեզ թըշնամանելու մտք ըսած չեմ այդ խօսքը, և չեմ ուզեր որ այդպիսի չարաչար հետևութիւն մը հանէք՝ եթէ երբէք խնդիրն յետաձգել չէք ուզեր : Ես կանոնապահ եմ. երբ ինձ խօսք տաք՝ այն ատեն պիտի խօսիմ. քանի որ ըստ կանոնի խընդիրը քուէի դրուած չէ և վիճաբանութիւնը զոքուած չէ, իրաւունք ունիմ խօսելու : Սա ալ պէտք է դիտանք թէ այս պարագայիս մէջ անպատեն կերպիւի կարգ հրաւիրելը բնաւ արդեցութիւն չունի » :

Այս խօսքերն արտասանելէս ետև նըստայ, և չուզեցի ալ ևս խօսիլ :

Իարձեալ՝ 289 երես Բ. էջ. երբ Սըրբազան Նախագահը խնդրոյն ստիպողականութեան վրայ ութ օրէն յառաջ նիստ դումարելու առաջարկութիւնն ըրաւ ժողովին, և միաձայն հաւանութեամբ խնդրոյն ստիպողականութիւնն ընդունուեցաւ ըսի .

« Շատ չնորհակալ եմ, Սըրբազան Հայր, որ խնդրոյն ստիպողականութիւնը ձանչել տուիք. ես ալ սոյն ստիպողականութեան վրայ խօսելու համար խօսք ուզած էի. դուք իմ բարձանքս լիովին կատարեցիք » :

Իմ այս խօսքիս ի պատասխան Սըրբազան Նախագահն ըսաւ .

« Տեսաք հիմա ի՞նչպէս ձեր ուզածը կատարեցաւ » :

Իարձեալ չնորհակալութիւն յայտնեցի. այս խօսքերը բողբոլին մտացուած են. կուզեմ որ արձանագրուին, որպէս զի սրբալ մեկնութեանց ենթակայ չըլլան :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըստ որում ատենագրութիւնը ժողովին գործոց պատկերը պիտի ներկայացուեն, իւրաքանչիւր ատենաբանի խօսքերը ճշդութեամբ պէտք է արձանագրուին, որպէս զի ստուգապէս պատկերացնեն ժողովին մէջ եղած դարձուածքները. բայց այս ըլլալու համար արտաքոյ կարգի արագադիր արձանագրող կամ կանոնաւոր սղագրութիւն պէտք է. ապա թէ ոչ՝ արձանագրութիւնն էփէ պակաս լըլլայ : Արձիկեան էֆէնտիի դիտողութեան դաւով այն խօսքերն որ մտացուեր են կուէ, ես դուրսը ըսեցի իրանց, բայց սատ ժողովին մէջ շտեցի և չեմ ալ կարծեր որ ըսուած ըլլան. վասն զի եթէ Արձիկեան էֆէնտիս ըսած ըլլար թէ « զի տուած ունիք ըսելով թշնամանելու դիտում ունեցած չէ », ո՛չ այն արմուկը տեղի կուտենար որ ժողովիս ներդաշնակութիւնը խանդարեց, ո՛չ ես հարկ կ'ըզայի բողբուելու և ի կարգ հրաւիրելու, և ո՛չ Սըրբազան Նախագահինս ժողովէն ետքը խորհրդարանին մէջ Արձիկեան էֆէնտիս թըշնամանաց դիտում չունենալը խոստովանելի հրաւիրելու կարտուութիւն կը տեսնեմ » :

ԲԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՃ. — Ես կը վերկայեմ թէ Արձիկեան էֆէնտի խօսեցաւ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այո՛, որովհետև ես դուք ձայնակեց էիք երեսն և մասնակցեց յարուցած ազմին, կրնաք այդպէս վկայել :

ԲԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՃ. — Ոչ, չեմ ընդունիր զայդ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Գալով Արձիկեան էֆէնտիի դիտողութեան երկրորդ կէտին, այն է թէ երբ Սըրբազան Նախագահն ութ օրէն յառաջ ժողովը դու...

ճարեմ ըսեր է, Կրճիկեան էֆէնտի շնորհակալութիւն յայտնէր է, ասոնք մասնաւոր խօսակցութիւններ են, որոց հետքը չկայ ատենագրութեան մէջ. արձագրող պաշտօնէայններուն նօթերը կըրնան ընտել. բայց չեմ կարծեր որ ասանկ մեծկակ պարբերութիւններ՝ եթէ կան մուցուին և պակսին ատենագրութեան մէջ:

Կրճիկեան Յ. էֆ. — Իմ խօսքերս, ինչպէս որ հիմա ըսի, ճիշդ այնպէս արտասանած եմ այն օր յատենի ատ. դուք՝ Ատենապետ փաշա՛, եթէ կը կարծէք որ խօսքերս փոփոխուած ըլլան կամ ճշդիւ ներկայացուցած չըլլամ, պատճառն այն է որ դուք նոյն օրը բաւական յուզուած էիք և իմ խօսքերս ձեզ դէմ իբր յարձակումը ըմբռնեցիք, մինչդեռ այնպէս չէր: Ահաւասիկ վկաներ կան, իմ քովս նստողներուն հարցուցէք, բարձր ձայնիւ և չէ թէ մասնաւոր խօսակցութեան ձեռով խօսած եմ, ուստի կաղաչեմ որ արտենագրութիւն նոյն խօսքերս:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. էֆ. — Ատոնք միջանկեալ խօսքեր են. շատերնիս ալ նոյն աղբիւրից պահուն շատ բաներ խօսեցանք ատանց կանոնադրապէս խօսք ատնելու. ես ալ յայտարարեցի որ Կրճիկեան էֆէնտիին խօսքը Ատենապետին թշնամանք է, որ բողոքենք, որն որ չէ նշանակուած. եթէ ձերն արձանագրուիլ պէտք է, մերն ալ պէտք է արձանագրուին:

ՓՈՓՈՋԵԱՆ Ս. էֆ. — Կը յիշեմ որ նոյն օրը Կրճիկեան էֆէնտի ծանր ակնարկութիւն մ'ըբաւ Ատենապետ փաշանի դէմ. ես ալ բողոքեցի, ամենն ալ կը բողոքեն այդ առթիւ. սակայն այսօրուան բաժանները ճիշդ նոյն օրն ըսած ըլլալը չեմ կրնար հաստատել:

Իսկ իմ խօսքերուս մասին՝ 284 երես Ա. սիւննալ, տպագրական սխալ մը կայ. վեցերորդ տողը հինգերորդ տողին հետ կառն ու առաջ անցեր է, զոր պէտք է ուղղել այսպէս.

Գրին գրածները մեր ազգին դէմ և այդ պատճառաւ ժողովիս մէջ անցածները իրաւ է թէ . . . եւ »:

Կը յիշեմ որ նոյն օր Պասիբէթ լրագրին հրատարակութեանցը վրայօք երկարօրէն խօսեցայ. ատենագրութեան մէջ թերի է իմ խօսքիս այդ մասը. սակայն կարեորութիւն մը չունենալուն համար զանց կընեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇԱ. — Եթէ ուրիշ դիտողութիւն ունեցող չկայ, ԺԷ. նստի ատենագրութիւնն եղած դիտողութիւններով հանդերձ քուէի կը դնեմ:

ՔԱՓՈՄՄԱՃԵԱՆ Մ. էֆ. — Խօսք կուղեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇԱ. — Դուք անգամ մը խօսեցաք. կանոնադրութիւնը չներեր ատենագրութեան վրայ մէկ անգամայն աւելի խօսիլ:

ՔԱՓՈՄՄԱՃԵԱՆ Մ. էֆ. — Առջի անգամու խօսքս ուրիշի խօսքին ճշդութեանը վկայելու համար էր միայն. այժմ բուն իմ խօսքիս վրայ դիտողութեան համար խօսք կուղեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇԱ. — Չեմ կրնար թոյլ տալ ձեզ կրկին խօսելու՝ քանի որ Կրճիկեան էֆէնտիին խօսքին ատեն խօսք ուղեցիք. խօսեցաք. դուք փոխանակ ձեր խօսքին վրայ ունեցած դիտողութիւննիդ յայտնելու՝ ուրիշ բան խօսեր էք եղեր, այդ չեմ դիտեր, բայց սա՛ դիտեմ որ կանոնը կարգիլէ ձեր կրկին խօսիլ ուղելու:

Չայս ըսելով Ատենապետ փաշան ԺԷ. նստի ատենագրութիւնն եղած դիտողութիւններով հանդերձ քուէի դրաւ, որ միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱԻ ԺՈՂՈՎէն:

Յետոյ Ատենապետ փաշան ժԵ. նրստի ատենագրութեան վրայ ի դիտողութիւն հրաւիրեց երեսփոխաններն:

ՄԷԼԻԿԵԱՆ Մ. էֆ. — ԺԵ. նստի՛ 286 երեսի Ա. էջին մէջ Ատենապետ փաշան՝ ատեանը բանալու որոշեալ ժամուն վտփոխութեան մասին ԵՆԱՍՏՔԵԱՆ էֆէնտի

. . . Պասիբէթ անուն տաճիկ լրա.

տի՛ր ըրած առաջարկութեան առթիւ դիւտորութիւն մը ըրած է, որուն և ես ձայնակից գտնուեցայ թէև, սակայն ատենագրութեան մէջ նշանակել մոռցուած է: Յ երեսփոխանաց կողմէ ներկայացեալ գրաւոր բողոքն ստորագրողներէն մէկն ալ ես ըլլալով, կը փափաքէիմ որ այս դիւտորութիւնս արձանագրուի:

Մէրեմ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՖ. — ԺԵ. նոտի 301 երեսի Բ. էջին մէջ խօսքիս խնատը չհասկցուելու չտի թերի է. խօսքս ամբողջ արձանագրուած ըլլալու համար պէտք էր ըլլալ այսպէս. « Ազգային ժողովը Վարչութեան կողմէ ընդունած առաջարկութեան պէտքն որոշելիւր յանձնախումբին յանձնած ըլլալով, թէ և մտքէս չէր անցնէր որ անոր տեղեկագրին վրայ դեռ չխօսուած փաստարանելու հրահրէր Վրահանն զյանձնախումբին, մանաւանդ՝ երբ ոչ որ երեցաւ դեռ ընդդիմաբանող, այստե ամենայնիւ կը յայտարարեմ թէ յանձնախումբին անդամներն իրենց պատճառաբանութիւնները դռնբաց նոտի մէջ ընելէ վախ մը չունին, և եթէ Ատենակալ փառային խոհեմութիւնը կը ներքէ՛ թող դռնբաց նոտի մէջ վիճարանութեան ենթարկէ այսպիսի փափուկ խնդիր մը »:

Նոյն նիստ՝ երես 302 էջ Ա. Խօսքիս երկրորդ պարբերութիւնը պիտի ըլլայ այսպէս. « Գալով մեր պաշտօնին, Ատենակալ տփառան ինչպէս ալ հասկցած ըլլայ, մեր չէինք կրնար կարծել որ ընդդիմաբանող կամ հերքող չեղած ատեն ալ փաստարանելու պարտաւորութիւն ունենայինք. այլ կը կարծէինք թէ այն պարագային մէջ պէտքէն ընդունելութեան տեղեկագիրը հոս բերելէ ետե մեր պաշտօնը կը լրանար »:

Նոյն նիստ՝ երես 303 էջ Բ. Խօսքիս շինգերորդ տողէն սկսեալ առնանադրութիւնը պէտք է սրբագրուի այսպէս. « Երբ Վիանը տեղեկագիրը բերող յանձնախումբին առաջարկութիւնը բաւական ըլլալուն դռնիակ ընելու, երբ խնդրոյն արտաքոյ կարգէ և փափուկ ըլլալը գործեալ բաւական չհամարիր, միթէ Փափաղ-

եան էջէնտի ըսածին պէս կասկածելի խնդիր մ'ունենալու է որ դռնիակի պէտք ծաղի »:

Նոյն խօսքիս երկրորդ պարբերութեան վերջին մասը նմանապէս պէտք է սրբագրուի այսպէս. « Իւր պատճառարանութիւնն այնպիսի խնդրոյ մը վրայ պիտի ըլլայ որ եթէ անոր վրայ ըլլալիք վիճարանութիւնը ճապաղի, կրնանք հաւանականաբար կէս ճամբան դռնիակ նիստի հարկ տեսնելու անպատեհութեան մէջ լինալ. ահա այս է ամենէն մեծ պատճառը դռնիակի նիստ ուղեկրուս, և այս կէտին վրայ կը հրահրեմ մասնաւորաբար ժողովոյ ուղարկութիւնը »:

Մերի գիտողութիւն ընող չըլլալով ժԵ. նոտի առնագրութիւնն ալ հանդերձ վերողրեալ գիտողութեամբ բուէր զըրահեցաւ և միաձայնութեամբ ԸՆԳՈՒՆԻՅԱՒ Ժողովէն:

2.

ԲԱՅՈՒՄԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ատենակալ փառան յայտնելով որ քանի մի երեսփոխաններէ նամակներ և կամ են իրենց բացակայութեան պատճառը ծանուցանող, նախ Մանկատարեան Խաչատուր էջէնտի նամակը կարգաց, որով կը յայտնէր թէ 13 ըրջանակի ընտրողական ժողովոյ անդամակցութեան պաշտօն ունենալուն համար այսօր ժողովին չպիտի կրնայ դալ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մանկատարեան էջէնտի այնպիսի պատճառ մը մէջ կը բերէ, որ թէև նախատեսուած է մեր կանոնադրութեան մէջ, սակայն կրնանք բանաւոր համարուիլ և ըստ իմ կարծեաց իրր օրինաւոր բացակայութիւն ընդունուի:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Քանի որ կանոնադրութեան մէջ այնպիսի սրբագրութիւն մը չկայ, ըստ իս պարզապէս բացակայ նշանակուելու է:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այնպիսի կարևոր պարագայ մը կը յայտնէ՝ որ թաղին մէջ հրկիզութիւն ըլլալու չափ դժուար կրնայ սեպուիլ :

ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Իմ կարծեօք Մանկասարեան էֆէնտիի ցուցած պատճառն իբր օրինաւոր բացակայութիւն կը ընայ նկատուիլ, թէ և կանոնադրութեան մէջ չկայ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ըստ կանոնի չկրնար օրինաւոր բացակայ նշանակելու բայց որովհետև Մանկասարեան էֆէնտի այսօր երրորդ անգամն է որ բացակայ կը գտնուի առանց օրինական պատճառի, ըստ կանոնի հրատարակ չհամարուելու համար պէտք է զրեւ իրեն և ծանուցանել որ ուրիշ անգամ եթէ այսպիսի պատճառներ մէջ բերէ՝ չեն կրնար ընդունուիլ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըստ որում թէր ոչէմ մէկ մէկ անգամ խօսուեցան, եթէ բաւական կը համարիք՝ քուէի պիտի դնեմ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կանոնը քուէի չգրուիր :

ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Մանկասարեան էֆէնտի անկեղծօրէն յայտնած է իբր բացակայութեան պատճառը. եթէ որքան ըլլար թէ հիւանդ է, այն ատեն չպիտի խօսէինք. միթէ ճշմարիտը խօսելուն համար պէտք չէ՞ որ իւր բացակայութեան պատճառն իրբև օրինաւոր ընդունինք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ ժողովը կը հասնի խօսքը չերկարենք, և քանի որ երկու կարծիք կայ, քուէի դնենք և ընցնենք :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Այնպիսի խընդուք մը համար քուէ կուզէք, որուն վրայ ժողովը ի պաշտօնէ տեղեկութիւն մը չուզէ. Չըմանակ ըսածն ի՞նչ է չգիտենք. երբ Օսմանեան Սահմանադրութեան գործարարութիւնը պաշտօնապէս այս դիւանին հարորդուին, այն ատեն բան մը կրնանք

հասկնալ և ըստ օրինի որոշում մը տալ : Իսկ հիմա աւելի լաւ է իմաց տալ Մանկասարեան էֆէնտիի՝ որ եթէ ուրիշ անգամ ալ այսպիսի պատճառներով երիցս բացակայ մնայ, ըստ օրինի հրատարակ պիտի համարուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն թոյլտուութեամբ ժողովին օրինաւոր բացակայ նշանակուիլ կընդունիք. այս կէտը քուէի կը դնեմ :

Ձայս ըսելով Ատենապետ փաշան քուէի գրաւ Մանկասարեան էֆէնտիի բացակայութիւնը, զոր ժողովը ընդունեց թոյլտուութեամբ իրբև օրինաւոր բացակայ նշանակել :

Յետոյ Ատենապետ փաշան կարգաց Խօշտամեան Պօղոս վարդապետի և Պէշիրեան Ալեքսան էֆէնտիի նամակներն, որոց առաջինն առժամանակեայ ճամբորդութեան և երկրորդն անձնական տկարութեան պատճառաւ բացակայութիւնին կը յայտնէին :

Ատենապետ փաշան այս երկուքին բացակայութեան օրինաւորութիւնը ներկայութեան տուժարին մէջ նշանակել տալէ ետև, յաւելցնելով որ Պէշիրեան էֆէնտի ժողովին ներկայացնելու խընդրանօք զբաւոր առաջարկ մը ներկայեալ զրկած է իւր նամակին հետ, յայտարարեց որ երբ կարգը գայ՝ ժողովին պիտի հարցնէ թէ նոյն առաջարկն իրբև բացակայ երեսփոխանի մը կողմէ եկած՝ ներկայացնել հարկ է թէ ոչ :

Ի վերջոյ Ատենապետ փաշան Նէմէնիճեան էֆէնտիի կողմէ եկած հետեւեալ բողոքագիրը կարդաց .

Վսեմ. Ատենապետ փաշա Ազգ. Ժողովոյ .

Կը ցաւիմ որ Ազգային ժողովոյ նշանակուող ներկայ չպիտի կարենամ գտնուիլ. որովհետև երեսփոխանական պաշտօնն անարգութեամբ է . . . որ ինչպէս բոլոր Մեծ. պաշտօնակցացս՝ նոյնպէս նուիրական է և

ինձ: ուստի բողոքելով յանուն երեսփոխանական պատուոյն ինձ դէմ եղած աւանորդանաց, պատկառելի ժողովոյը որոշմանը կ'ապասեմ:

28 յունիար 1877 Ազգ. երեսփոխան Յ. Ե՛ՎԵ՛ՆԻ՛ՏԵ՛ԱՆ:

ՓԱՓԱԶՆԱՆ Ս. ԷՖ. — Ե՛Ֆ՛Ա՛Յ՛Ի՛ՏԻ՛ՃԵ՛ԱՆ
Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒՒԻ բողոքագիրը թէև այնչափ մութ զրուած է որ բան մը չհասկցուիր, բայց ես եղելութեան վրայ քիչ շատ տեղեկութիւն ունենալով կրնամ բացատրել: Նախորդ Մեծ-Եպարքոս Միտհաթ փաշային մեր Պատրիարքարանն այցելութեան եկած օրը խօսք մը անցեր է Սրբազան Պատրիարքին և Ե՛Ֆ՛Ա՛Յ՛Ի՛ՏԻ՛ՃԵ՛ԱՆ Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒՒԻՆ մէջ: Ընցի զայս և երկիցս Նորին Սրբազնութեան հարցուցի, ոչ ճանչցաւ զինքն և ոչ յիշեց այնպիսի խօսք մը բաձ՞ ըլլայն իբրև առ ազգային երեսփոխան մը: Կը կարծեմ որ Ե՛Ֆ՛Ա՛Յ՛Ի՛ՏԻ՛ՃԵ՛ԱՆ Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒՒԻ կողմէ սխալ ըմբռնում մը կայ այս պարագային մէջ. ուստի կառավարիկեմ որ Ատենապետ փաշան յանձն առնու առանձին տեսնել և խօսիլ Ե՛Ֆ՛Ա՛Յ՛Ի՛ՏԻ՛ՃԵ՛ԱՆ Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒՒԻ հետ:

ԱՏՆԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՆԱ. — Ատոր Ժամանակն անցած է, կարծեմ. գործը Ազգ. ժողովոյն դիւանը գալ հասնելէն ետքը, միայն Ատենապետն ո՞ր և է տնօրէնութիւն ընելու իրաւունք չունի:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ե՛Ֆ՛Ա՛Յ՛Ի՛ՏԻ՛ՃԵ՛ԱՆ Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻ կը բողոքէ թէ իւր երեսփոխանական պատիւն անարգուեր է, բայց չը բացատրեր թէ ի՞նչ կերպիւ և որո՞ւ կողմէ անարգուեր է. պէտք է այս մասին իրմէ գրաւոր բացատրութիւն ուզուի, որպէս զի այնուհետև ժողովը տեսնէ թէ նկատողութեան առնուլ հա՞րկ է թէ ոչ:

ՓԱՓԱԶՆԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես այս խրնդրոյն վրայ Սրբազան Պատրիարքն ալ հարցուցած եմ, Ե՛Ֆ՛Ա՛Յ՛Ի՛ՏԻ՛ՃԵ՛ԱՆ Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻՆ ալ. բնաւ խնդիր յարուցանելու տեղի չկայ. որտիկն զայրութէն այդ բողոքը գրեր զըրկեր է. ես չէ թէ խնդիրն ասկէ դուրս նետելու դիտմամբ առավարկեցի որ Ատենա

նազեռ փաշան յանուն ժողովին ստանձնէ այս խնդրոյն կարգադրութիւնն, այլ ստուգած ըլլալով որ այնպիսի շփոթ որուան մը մէջ համոզմամբ եղած բան մը չէ, չուզեցի որ մեծ կարևորութիւն մը առնու այս գործը. մանաւանդ որ երկու անգամ հարցուցած եմ Սրբազան Պատրիարքին, և յայտարարած է թէ զինքը չէ ճանչցած:

ԱՏՆԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՆԱ. — Երեսփոխան մը ցաւ կը յայտնէ իրեն դէմ եղած անարգութեան համար՝ առանց պատճառը բացատրելու. Փառիպետն Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻ կառավարիէ որ դիւանը միջամտէ յանուն ժողովոյ, և երբ դիւանը միջամտէ՝ հարկաւարիւնքն ՚ի վերջոյ պիտի տեղեկագրէ ժողովոյն: Քրիստոսուոր Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻ առաջարկութիւնն ալ զրեթէ նոյն է: Եթէ ուրիշ դիտողութիւն չկայ, քուէի կը դնեմ Փառիպետն Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻ առաջարկութիւնը:

Զայս ըսելով Ատենապետ փաշան քուէի զբաւ Փառիպետն Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻ առաջարկութիւնն, որ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ ժողովին:

Նոյնպէս Ե՛Ֆ՛Ա՛Յ՛Ի՛ՏԻ՛ՃԵ՛ԱՆ Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻ այս օրուան բացատրութեան օրինակ որ ըլլաւ ը ժողովին հաճութեամբ նշանակուեցաւ ներկայութեան տուձարին մէջ:

Ի վերջոյ Ատենապետ փաշան ծանուցանելով նաև թէ երեսփոխաններէն Մանուկեան Միքայէլ և Մէլիքեան Եղիշապար Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻներն անձնական տկարութեան պատճառաւ բացակայ լինելն ի վնաս սուած են՝ առավիճը Ալաճաճեան Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻ ըրնով և երկրորդը Քալափաճեան Է՛Ֆ՛Ե՛ՆՈՒԻ ըրնով, ժողովին հաստատութեամբ օրինաւոր բացակայ նշանակելու առաւ զանոնք ներկայութեան ստեղծութիւն մէջ:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԲՐԻՍՏՈՍՈՍԻՐ ԷՖԵՆՏԻՒ
Ատենապետ փաշան Քրիստոսուոր է:

Ֆէյնտի կողմէ մատուցեալ յետագայ զբարոր առաջարկութիւնը ներկայացուց և կարգաց .

Վսեմախալ Ատենապետ փառա Ազգ. Ժողովոյ .

Ամոյս ց ին ազգային Պատրիարքարանի մէջ Մեծ-Եպարքոսի այցելութիւնը տեղի ունեցած է, ուր թէ՛ յանուն Ազգային Ժողովոյս և թէ՛ Սրբազան Պատրիարք Զոր կողմանէ ուղերձներ խօսուած և Նորին Բարձրութեան կողմանէ պատասխանուած է : Եթէ Ազգային Ժողովէս պատշաճ դատուի Ժողովոյս մէջ զիտուղութիւն ըլլալով արձանագրել ատենագրութեան մէջ, կառավարիւմ նոյն աւուր դրեանց Ժողովոյս ներկայացուիլն ու արձանագրուիլը :

28 յունվար 1877

Երեսփոխան
Ք. Ղալբաբեան :

ԱՍՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բրիտանոստոր Էֆէնտիի այս առաջարկը վիճարհուելիք տան չէ, մանաւանդ թէ օգտակար ազգային պատմութեան համար . եթէ շէտորդութիւն ընող չկայ, զիւսմը կրնայ Սրբազան Պատրիարքին դիմելով առաջարկեալ գրութիւնը խնդրել ատենագրութեան մէջ ամփոփելու համար :

Ժողովք առանց զիտուղութեան հաւանելու սոյն առաջարկութեան :

4.

ԱՍՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պահ մը առաջ յայտնեցի որ երեսփոխան Պէշերեան էրան Նամակին հետ զբաւոր առաջարկեալ զրկելով, Ժողովին ներկայացնելու որ ալ զրկելով, Ժողովին ներկայացնելու թէ կողմէն Գեշերեան էրանն առաջարկութեան ներկայացուիլ, կամ թէ ոչ՝ քանի որ ինք այսօր Էրան չէ, պահենք ատենագրութեան մէջ

միայն անցնելու և հոն կարդացուելու համար :

ԻԹԻԻՃԵՍԱՆ Կ. ԷՖ. — Կառավարիւմ որ յաջորդ նիստին մնայ :

ՁԱՅՆԵՐ. — Օրէնքն ի՞նչ կը արամագրէ այս մասին :

ԱՍՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պէշերեան էֆէնտի անձնապէս տկար ըլլալուն չէ երկեր և առաջարկութիւն մը զրկեր է : Օրէնքը չներեր որ բացակայ երեսփոխան մը Ժողովը գրառեցնէ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կառավարիւմ որ գոնէ կարդացուի անգամ մը, առաջարկութեան նիւթն իմանալու համար :

ԻԹԻԻՃԵՍԱՆ Կ. ԷՖ. — Եթէ օրէնքը չներեր, ինչպէս Ատենապետ փառան յայտնեց, որ բացակայ երեսփոխանի մը խնդիրը նկատողութեան առուի, դարձեալ կառավարիւմ որ ուրիշ նստի մնայ :

Ատենապետ փառան քուէի դրաւ և Ժողովն ընդունեց Պէշերեան էֆէնտիի առաջարկութեան կարդացուիլը :

Նետապէս առաջարկութիւնը կարդացուցաւ, որ է՝

ԱՌԱՋԱՐԿ ԱՌԱՋԳ. ԺՈՂՈՎՆ

Վսեմալուք Ատենապետ փառա Ազգ. Ընդհ. Ժողովոյ .

Եթէ անցեալ մէկ քանի տարիներու վրայ ակնարկ նետեմք, իրաւամբ ստակում կ'ըզամք, վասն զի պատմութեան մէջ գրեթէ նմանը չտեսնուած աղէտը երկան հասան Տաճկաստանի վրայ :

Տաճկաստանի բնակիչ ազգաց շարքին մէջ ամենէն աւելի թշուառն ու ցաւախին Հայն էր միայն . ինչու որ իւր ազգային օրէնքն յեղաշրջեալ, վարկը վտանգեալ, պարտուց տակ ընկճեալ, և նա մանուշակ պատրիարքական գահու պատկառանքը բողբոլին նսեմացեալ վիճակի մը մէջ կը գտնուէր ու ազգասէր ազգայնաց բերնէն յուսահատական խօսքերէ գտնուան մը չէր լսուէր : — Ազգին սոյն վիճակին դարման մը տանելու համար պէտք

էր Յետև մը՝ որ բանակը աւետեաց երկիրը տանէր, կամ Քօլօմպօս մը՝ որ նաւը անվտանգ ցամաքն հասցնէր: — Ինչպէս շատ անգամներ, նոյնպէս և այս անգամ նախախնամօրէն Ատուած փութաց յօգնութիւն հասնիլ պարզեւելով մեզ արի, արթնուն և խոհական Պատրիարք մը, այն է Բարձրաշնորհ Տէր Ներսէս սրբազան արքեպիսկոպոսը, որ ազգին կրօնական փառքն ու վտանգեալ վարկը փրկելէ ու վերահաստատելէ զամ կրցաւ այսպիսի տաղանապալից և սպառնական ժամանակի մը մէջ, իւր անձնական հիւանդութեանն հետ մաքառելովն հանդերձ, երկիրն և նա մասնաւոր ազգին շահերը արիապէս պաշտպանել:

Թէպէտ և մեր մէջ կան ոմանք՝ որք երկիրն շահն ու ազգին շահը իբրև մի և նոյն շահ կը նկատեն, բայց ես այդ սկզբունքը մինչև մէկ աստիճան միայն կըրնամ ընդունիլ, ըստ որում մի վաղուց հետէ շատ մը տարբեր շահերու միացեալ մի զանգուած նկատած եմ զՏաճկաստան: — Մեր Սրբազան Պատրիարք հայրը լաւ գիտցաւ և գիտէ վարժել այս ամեն շահուց հետ և պաշտպանել միմիայն իւր ազգինը՝ որոյ համար արդէն ուխտեալ է իբրև իւր սրբազան մէկ պարարք:

Ղօնմարտը Տէր, աւելորդ է ըսել թէ մեք չեմք կարող լիուրի վարձատրել այսպիսի արժանաւոր հովիւ մը, քանի որ չունիմք ոչ իշխանութիւն և ոչ հարստութիւն. ուստի Նորին Սրբազանութեան ազգօգուտ ծառայութիւնքն, ինչպէս նաև լուրջ ու խոհական ընթացքը, փոքր ինչ հարակըջուելու համար, կառավարիւմ որ Ազգ. պատկառելի ժողովը, ինչպէս քանիցս արժանատիս չէ զըսցած իւր շնորհակալութեանն ու փառահովութեան քուէն, նոյնպէս և այս անգամ փութայ Աշխուհի փառաւոր պատուանդներ յատկացնել Նորին Սրբազանութեան, և զայս պատճառովս հրատարակել առանց միանգամայն պատրիարքական փոխանորդ Արք. Տ. Յովհաննէս հօր տարած անձանձիր աշխատանքը մասին իւր խորին շնորհակալութիւնը մատուցանել մոռնալու:

տանայը մասին իւր խորին շնորհակալութիւնը մատուցանել մոռնալու:

27 յունիս 1877 Ա. Գ. Պէշէր

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Լսեցիք. Պէշէրեան էֆէնտի կառավարիչ Աշխուհի տիրոջը յատկացնել Սրբազան Պատրիարքին, միանգամայն Նորին Սրբազանութեան փոխանորդին շնորհակալութիւնն մատուցանել: Թէ և Սրբազան Պատրիարքը չոր մեծարանք մ'ընելու նպատակն ունի այս առաջարկը, սակայն չենք կընար անիջապէս վիճարանութեան ելնարկիլ առանց նախաքննութեան յղելու:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Հարկ չկայ մեք ամեն տոնն մեր Սրբազան Պատրիարքէն շնորհակալ ենք:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Սովորութեան հակառակ է այդ եղած առաջարկութիւնը:

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Նախաքննելով զիւր անին անի է ըսել ատուք:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Մեր ներքին կանոնը չպահանջեր որ անպատճառ ամեն խնդիր Նախաքննութեան յղուի. նաև ժողովն սկզբունքը ընդունի կը յղէ Նախաքննութեան: Ըստ իս՝ նախաքննութիւնը պէտք է մերժել այս առաջարկութիւնը. վասն զի մեք արդէն Սրբազան Պատրիարքին ազատիրութեան վրայ կառավարելու մը չունինք որ քննութեան նիւթ ընենք յանձնաժողովի կամ զիւրաններու զրկելով:

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Օգտէն էֆէնտի նախաքննութիւն կառավարիչ. այսպէս խնդիրը Նախաքննութեան յղելէ առաջ ընդունիլ կամ մերժել անոր սկզբունքը Նախաքննութիւնը վիճարանութիւնը կարճելու համար է: Ուրիշ խօսք ուղղող կայ:

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Մեք՝ որ ցրտին զիմանալով եկեր հոս կ'սպասենք, այդ խնդիրը կարծեմ չկընար զմեզ տարցնել. դատարարութեան խնդիրը կայ զիւրանին գրասեղանին վրայ, կաղաչեմ, զայն ներկայացուցէք, մեք անով միայն կըրնանք ցրտոյն հանդուրժել:

ՄԷՖԵԷՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՃ. — Պէջիրեան էֆէնտի տեսնելով որ Սրբազան Պատրիարքն ազգին վարկը բարձրացուցած է և, կառավարիչ Սուլտէ տիրոջը տալ նորին Սրբազնութեան: Ենթադրելով որ ասի բոլորովին անտեղի առաջարկութիւն մ'իսկ եղած լինի, դո՛նէ քաղաքավարութեան համար, փոխանակ նախաձեռով մերժելու, պէտք է յղենք նախաքննիչ դիւանին, և անկէ դալիք տեղեկագրին վրայ մերժենք կամ ընդունինք:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՃ. — Մէրէէմ-Գուլի էֆէնտին կառավարիչ գո՛նէ քաղաքավարութեան համար յղել նախաքննութեան. ես ալ կառավարիեմ որ գո՛նէ քաղաքավարութեան համար կանխաձեռով մը մերժենք. վասն զի ինչո՞ւ համար աշխարհի առջև այսպիսի բան մը ընենք, քանի որ այսօր մեր խորհրդարանական տարեգրութիւր կամ նոր բացումը չէ, ո՛չ ալ տարեգրութիւր առթիւ համարառութեան ժամանակ է, որպէս զի առիթ ունենանք Սրբազան Պատրիարքին զորձոց քննութիւնն ընել և ըստ այնմ շնորհակալութիւն կամ տիտղոս մը տալու համար քուէ առաջարկել. ուրեմն ինչ տիտղոս որ Սրբազան Պատրիարքին համար պիտի առաջարկենք, պահենք մեր խորհրդարանական տարեգրութիւն:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՃ. — Օրածողում կառավարիեմ մինչև համարառութեան ժամանակ:

ՍՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կարելի չէ օրածուել. վասն զի խնդիրը քննուած և պարզուած չէ. կա՛մ պէտք է նախաքննութեան յղել և կա՛մ նախաձեռով խընդիրը վերցնել այս ատեսանէն. ուրեմն այս վերջին երկու կէտերէն մէկն ընդունելու համար խնդիրը քուէի կը դնեմ:

Զայս ըսելով Ատենապետ վաղան քուէի դրու հետդէտէ առաջին անգամ նախաքննութեան յղումը և յետոյ կանխաձեռով մը խնդրոյն մերժումը:

Ժողովը 11 քուէով ընդդէմ Յի չըն.

դունեց Պէջիրեան էֆէնտիի առաջարկութիւնը նախաքննութեան յղել, այլ նախաձեռով անոր ընդունն ՈՐՈՇԵՑ:

4.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆԻ

Դիւանը կարդաց հետեւեալ տեղեկագիրն՝ որ Դաստիարակութեան դիւանի կողմէն եկած էր.

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր նախագահ Ազգային Ժողովոյ.

Դաստիարակութեան դիւանս ստանալով Ձեր Բարձր Սրբազնութեան թիւ 377 և 5 ղեկիւ 1876 թուականու հրամանադիրն, ընդ նմին և Ազգային Ժողովոյ Մայր Դիւանին պաշտօնագիրն, որով կը ծանուցուէր թէ երեսփոխան Փափագեան Ս. էֆէնտիի ազգային դաստիարակութեան խնդրոյ մասին մատուցած առաջարկութիւնն Ազգային Ժողովն ուշադրութեան առնելով՝ որպէս է 1870 էն մինչև ցարդ Ուսումնական խորհրդոց կողմէն հրատարակեալ համարատուութեանց տեղեկագրերը Դիւանին նկատառմանը և տեղեկագրութեանը ենթարկել, Դիւանն նկատողութեան առնելով յիշեալ տեղեկագրերը, ընդ նոսին և նոյն ամաց Քալո ժողովոց համարատուութեանց տեղեկագրերն զաստիարակութեան վերաբերեալ մասերը, նաև 1865-66 թ Ուսումն. խորհրդոյ հրատարակած առաջին երկամեայ համարատուութեան տեղեկագիրը և վարժարանաց կանոնադրութիւնը և, ուրոնց յիշատակութիւնը 70-71 և 72-74 թ Ուսումնական խորհրդոց տեղեկագրերուն մէջ կար, կը փութայ այսօր իր տեղեկագիրը մատուցանել Ազգային Ժողովոյ:

1870-71 թ Ուսումն. խորհուրդը (որ կրթական անունով ճանչցուած է), իւր միամեայ պաշտօնավարութեան սկիզբը հետեւեալ երկու կարևոր որոշումներն ըրեր է.

1. Քաղաքային նախնական դպրոցներէն զատ կեդրոնական դպրոցներ ալ հաստատել թաղերուն մէջ :

2. Գարոցներն ու անոնց Հոգաբարձութիւնները կարգաւորեալ դրութեան մը ենթարկել, և դպրոցային Հոգաբարձութեանց և Քաղ. խորհրդոց փոխադարձ յարաբերութիւնները որոշ սահմանի մը ներքեւ դնել :

« Բայց, կըսէ յիշեալ տեղեկագիրը, այս որոշումները գործադրել չկարողացաւ խորհուրդս, վասն զի գործադրելու միջոցներէն զուրկ էր բոլորովին, մանաւանդ որ Կրթական խորհրդոյ կամ որ նոյն է Ազգային վարչութեան կրթական մասին իրաւասութեան սահմանը ճշգիւ որոշուած և բոլոր ազգային վարժարանաց ու անոնց Հոգաբարձութեանց հետ իւր յարաբերութիւնները սահմանուած չեն » :

Հետեւաբար յիշեալ խորհուրդը գոնէ ապագային պատրաստութիւն տեսնելու համար ազգային վարժարանաց միջակը քննելու և տեղեկանալու որոշում ըրեր, և նոյն քննութեանց ու տեղեկութեանց արդեանցը հետ՝ ութ ամենակարևոր աշակերտութիւններ մատուցանելով կնքեր է իւր տեղեկագիրը, որք են .

1. Մայրաքաղաքիս թաղերուն իրարու մերձակայ գտնուող վարժարանները միացնելով կեդրոնական ուսումնարաններ հաստատել, իւրաքանչիւր թաղի մէջ նախակրթարան մը թողլով, և քանի մը բարձրագոյն կարգի վարժարաններ բանալ գաւառագլուխները .

2. Գարոցական տեսչութիւններ հաստատել գաւառաց մէջ, որք կեդրոնական Կրթական կամ Ուսումնական խորհրդոց հետ յարաբերութիւն ունենան .

3. Գաստատուներ և վարժուհիներ հասցնելու համար երկու սեռի գոնէ առ այժմ երկու դպրոց հաստատել .

4. Նախնական և երկրորդական վարժարանաց համար դասադրքեր որոշել .

5. Ուսումնական կաճառ կամ սկիւղելիս մը կազմել .

6. Կրթական խորհրդոյ հրամանաց ներքեւ թողակաւոր պաշտօնատարներ կարգել .

7. Ընդհանուր վարժարանաց համար ուսմանց ծրագիր մը պատրաստել .

8. Կանոնադրութիւն մը հաստատել Կրթական խորհրդոյ և վարժարանաց հոգաբարձութեանց յարաբերութիւններն որոշելու համար :

1870-71 ամի Քաղ. ժողովն ալ իւր տեղեկագրով Ուսումն. խորհրդոյ յիշեալ ամենակարևոր առաջարկութիւնները ներկայացուցած է Ազգային ժողովոյ, ըսելով թէ՛ « անտարակոյս երեսփոխանական ժողովը դատարարականութեան կենսական մեծ խնդրոյն ստիպողականութիւնը ճանչելով՝ իւր խորին ուշադրութեանը պիտի ենթարկէ զայն » :

1872-74 ի Ուսումնական խորհուրդը թէ՛ իւր նախորդին առաջարկութիւններով և թէ՛ 1865-65 ի Ուսումն. խորհրդոյն աշխատութիւնները աչքի առջև ունենալով, ըստ այնմ իւր ընթացքն ուղղեր է, և Քաղ. ժողովոյ պատրաստած թաղական հրահանգին համաձայն մայրաքաղաքիս Քաղական խորհրդոց հետ իւր օրինաւոր յարաբերութիւններն հաստատուելու և վարժարանաց հոգաբարձութիւններ կազմել տալու սկսեր է :

Նոյնպէս գաւառաց մէջ հետզհետէ Ազգային Սահմանադրութիւնը գործադրուելու վրայ ըլլալով, Ուսումն. խորհուրդըն Քաղ. ժողովոյ որոշմամբ՝ սկսեր է յարաբերութիւններ ունենալ գաւառական Ուսումն. խորհրդոց հետ :

Թէ՛ այս յարաբերութիւններն արդիւնաւորելու և թէ՛ ազգային վարժարանաց ընթացքն միօրինակ բարեկարգուելու խորհրդով, Բարեկարգութեան Հրահանգ անունով վարժարանաց կանոնագիր մը պատրաստած է, որն որ վարչութեան կրօնական և Քաղաքական Խառն ժողովըն յետ քննութեան հաստատած և հրատարակած է ի գործադրութիւն :
Սոյն Ուսումն. խորհուրդն իւր տեղեկ-

կազմը կը կնքէ հետեւեալ երեք ամենա-
կարևոր առաջարկութեամբք .

1. Հաստատել կեդրոնական ուսում-
նարան մը կամ վարժապետանոց մը .

2. Սահմանել ուսումնական կաճառ-
քը, և Կ. Պօլսոյ վարժարանաց համար
ընդհանուր տեսուչ մը կամ տեսուչներ .

3. Որոշել կեդրոնական վարչութեան
հարկուկըսոյն մէջ զատարակութեան
համար գումար մը :

1872-73 ամի Քաղ. ժողովոյ համա-
րատուութեան տեղեկագիրն ալ կը հաս-
տատէ Ռուսիոյ խորհրդոյ այս աշխա-
տութիւններն ու առաջարկութիւնները ,
որոց ամենքն ալ Աղլային ժողովոյ ու-
ղարկութեան ներկայացուցած է :

Նոյնը կը հաստատէ նաև 1874-75 և
75-76 ամաց Քաղ. ժողովոյ համարա-
տուութեան տեղեկագիրը :

Ահա այս է համառօտ բովանդակու-
թիւն տեղեկագրաց, որոց նախաքննու-
թիւն գիւճանիս յանձնարարեցաւ Աղ-
լային ժողովից : Երեսփոխան Տեառք ար-
և՛ տեսած և կարդացած են այդ ամեն
տեղեկագիրքը, ուստի աւելորդ կը հա-

մարկէք անոնց պարունակութեանց վրայ
մտնուման խօսիլ : Միայն բաւական կը
համարինք յայտարարել ինչպէս նաև ան-
շուք մեզ պիտի ձայնակցին երեսփոխան

Տեառք, թէ՛ Սահմանադրութեան հաստա-
տութենէն ի վեր կազմեալ Ռուսիոյ . խոր-
հուրդէ իրենց պարտաւորութեան շրջա-

նակին մէջ ազգային դատարակութեան
բարեօրման համար հոգ և փոյթ տարած
են, կարևոր նախապատրաստութիւններ

և, ազգօգուտ խորհուրդներ և ա-
րարակութիւններ յլացած են, բայց
ստացուած կամ բաղձացուած արդիւն-

քն տեսնուած, որուն պատճառները
նախակուած են յիշեալ տեղեկագրաց
մէջ :

Սակայն Գիւանս այդ վիճակին ուրիշ
պատճառ մ'ալ կը գտնէ, այն է՝ ցարդ
դատարակութեան խնդիրն Աղլային
ժողովոյ ուղարկութեան և քննութեան
ուղարկայ չըլլալը : Աւստի եթէ ցարդ ժո-

ղովոյն գրադմունքներն ներած չեն այս
կենսական խնդրով գրադելու, դէժ ասկէ
ետքը՝ մտնաւանդ պարագայներուն բեր-
մունքէն Գիւանս արժան կը դատուի առա-
ջարկել Աղլային ժողովոյ .

1. Ստիպողականութիւն տալ դատար-
արակութեան խնդրոյն .

2. Քննել և վաւերացնել Աղլային
վարժարանաց Բարեկարգութեան Հրա-
հանգը, որ անցեալ Ռուսիոյ . խորհրդոյ
կարևոր առաջարկութեանց ամենամեծ
մասը կը պարունակէ իր մէջ : Սոյն Հրա-
հանգը Գիւանս քննելով օգտակար գտաւ
աղլային վարժարանաց բարեկարգու-
թեան և յառադրիմութեանը, և վայն կը
ներկայացնէ Աղլային ժողովոյ քննու-
թեան և վաւերացմանը, որպէս զի ըլլայ
ընդհանուր օրէնք Քուրքիոյ Հայոց ազ-
գային վարժարանաց համար, որն որ ի
հարկէ հետզհետէ փորձառութեամբ բա-
րեփոխուելով կը կատարելագործուի :

3. Ընդունել և հաստատել կեդրոնա-
կան վարժարանի կամ վարժապետանոցի
մը պիտոյ ըը, որն որ բոլոր վարչութիւն-
ներն ընդունած և հաստատած են : Այս
պիտոյ ըը խիստ լաւ բացատրուած է նոյն
վարչութեանց համարատուութեան տեղե-
կագրոց մէջ, զորս երեսփոխան Տեառք
խորին ուղարկութեան կը ներկայացնենք
և 1872-75 ամի Վարչութեան Քաղ. ժո-
ղովոյ որոշումը կրկնելու կը համարինք,
որ է՝ « Ղալաթիոյ վարժարանը կեդրոնական
ուսմանարևի կամ վարժապետանոցի վերածել,
պահելով անոր մէջ նախախնարան ալ, և Ղա-
լաթիոյ եկեղեցոյ կառուածական և վազմէի Ե-
կամարներն այս վարժապետանոցին յարկացնել » :
Սոյն որոշումը վերահաստատուած է 1874-
75 և 75-76 ամաց Քաղ. ժողովոյ ալ, և
միայն չէնքին ընդարձակման խնդիրն ար-
դեւք եղած է այս որոշման անմիջական
գործարկութեանը : Բայց 1875-76 ամաց
Քաղ. ժողովն արտօնութիւն տուած է
Ղալաթիոյ վարժարանին կից դասարան
ներ կառուցանել : սոյն շինութիւնը՝ որ Ե-
ուսայրկ պիտի ըլլար, ըստ որոշման վար-

չութեան, Ղալաթիոյ կալուածական Հրաբարձութեան միջոցաւ այժմ քառա-
յարկ շինուած և աւարտելու վրայ է, որ
ահա մեր աչաց առջև է: Սոյն շինքին
չորրորդ յարկին յաւելմամբ ինքնին լուծ-
ւած կը համարուի կեդրոնական ուսում-
նարանի կամ վարժապետանոցի գործադ-
րութեան խնդիրը, որով այժմէն Ազգը
կրնայ ունենալ այդ կեդրոնական ուսում-
նարանը կամ վարժապետանոցը, որ Ու-
սումն խորհրդոյ միջոցաւ կրնայ ծառա-
յել նաև ուսումնական կաճառի կամ Ա-
կադեմիայի մը, որուն պէտքն ալ յիշեալ
տեղեկագրոց մէջ խիստ լաւ բացատրե-
ւած է:

4. Կեդրոնական սնտուկին պիւտճէին
մէջ յանուն դաստիարակութեան գումար
մը սահմանել, որուն մէկ մասը պէտք է
յատկանայ Կեդր. ուսումնարանին արդի
պիտոյց, վասն զի շինութեանց երեսէն
Ղալաթիոյ կալուածներուն հասոյթին զը-
րեթէ 2/3 ը պարտուց դրամազլիսին և
տոկոսին պիտի յատկանայ, մինչև որ
պարաքն ամբողջ վճարուի, և յետոյ նոյն
հասոյթներն ամբողջ թաղային նախակը-
թական վարժարանին ու Կեդր. ուսում-
նարանին յատկանան և մէկ մասն ալ
պէտք է յատկանայ Ակադեմիային գոր-
ծոն դիւանին և թաղային վարժարանաց
տեղութեան ծախսոց:

« Կանոնաւոր դաստիարակութիւնը և
իրական յառաջադիմութիւնը դրամի կը
կարօտին, կըսեն Ռուսնմ. խորհուրդք,
և ամեն ինչ դրամով կը կատարելադոր-
ծուի. դաստիարակութեան համար դրամ
զբանաբար յառաջադիմութեան խոչընդոտ
յարուցանել է, և յառաջադիմութեան
դիմադրելը յայտնապէս Ազգն 'ի կործա-
նումն մղել է »:

Պիւտճէին մէջ սոյն գումարին քանա-
կութիւնը որոշելը ժողովոյն կը վերաբե-
րի՝ նոյն իսկ պիւտճէին քննութեան և հաս-
տատութեան պահուէն, բայտ պիտոյցն Ռու-
սումն. խորհրդոյ և ըստ տանելոյ Կեդր.
սնտուկին:

Պիւսան կեդրակացնէ թէ, Ազգային
ժողովը պէտք է որ

1. Ըստ առաջարկութեան Փափագեան
Ս. էֆէնտիի դաստիարակութեան խնդ-
րոյն ստիպողականութիւն տայ:

2. Օրակարգն անցնէ վարժարանաց
բարեկարգութեան կանոնագրին ծրագի-
րը, և զայն յօդուած առ յօդուած բըն-
նէ:

3. Հաստատէ 1772-73 ամի Բար. Ժո-
ղովոյ որոշման համաձայն Ղալաթիոյ
Կեդր. ուսումնարանի կամ վարժապետա-
նոցին հիմնարկութիւնը, և յամենարարէ
Ազգային վարչութեան, ասոր ուսանաց
ծրագիրն և ընթացից կանոնադիրը պատ-
րաստել և ներկայացնել Ազգային ժողո-
վոյ 'ի վաւերացումն:

4. Որոշէ թէ Կեդր. սնտուկին պիւս-
ճէին մէջ յանուն դաստիարակութեան
ծախսոց գումար մը սահմանելն անհրա-
ժեշտ է, այս գումարին որքանութիւնը
որոշելն պիւտճէին սահմանման օրին պա-
հելով:

5. Ռուսումնական խորհրդոց միւս
առաջարկութիւններն յղել առ Ազգային
վարչութիւնն 'ի պարտուպատշաճ
բէնութիւն:

Դաստիարակութեան դիւանս ահա-
ւասիկ իրեն յանձնարարեալ տեղեկագ-
րաց մասին իւր քննութեան արդիւնքը
տեղեկագրելով, և այս կարեւոր առաջար-
կութիւնները մատուցանելով Ազգային
ժողովոյ քննութեանն ու որոշմանը,
տիւ ունի լինել միշտ:

28 յունվար 1877

Ատենապետ
Յ. Նոթեան

Տեղեկարբը
Պ. Պառնտեան

ԷՆՔՍԷՐՃԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Իմ մասին
նախ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Պառ-
տիարակութեան դիւանին, որ այս սու-
ղեկագիրը բերաւ ազգային դաստիարա-
կութեան խնդրոյն վրայ. երկրորդ շնոր-
հակալութիւն կը յայտնեմ այս խնդրոյն

ստիպողականութիւնն առաջարկող պաշտօնակցացս . և երրորդ՝ աւելի շնորհակալ պիտի լինիմ եթէ ստիպողականութիւնն որոշուելով անմիջապէս Օրակարգէն անցնի :

ԻԹԻՒԻՃԵԱՆ Կ. ԷԹ. — Ես ալ նոյն շնորհակալութիւնը պիտի յայտնէի թէ՛ Ղաստիարակութեան ղիւանին և թէ՛ Ուսումնական խորհրդոյ . բայց այսօր ստիպողականութիւնն որոշուելու համար մեծամասնութիւն ունի՞ ժողովը . միթէ կրնա՞նք առանց իսկական մեծամասնութիւն ունենալու օրինաւորապէս որոշում ընել . ես կը տեսնեմ որ մեծամասնութիւն չունի այսօր ժողովն :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Իւթիւճեան էֆէնտի կանոնադրական ղիտողութիւն մը կրնէ, որ կրնար իրաւացի ըլլալ եթէ Օրակարգը գտնուած խնդրոյ մը համար ժողովը մէջու արձակելու վրայ եղած ըլլար . վասն զի այն ատեն մեծամասնութիւն կը փնտռուի . բայց հիմա այն վիճակին մէջ չենք , ղեւ առնական գործողութեանց մէջ կը գտնուինք . ուստի և հարկ չկայ մեծամասնութիւն փնտռելու ըստ կանոնի :

ՄԵԼԻԻԲԵԱՆ Մ. ԷԹ. — Ես ալ շնորհակալութիւն յայտնող երկու երեսփոխանաց կը ծայնակցիմ և կառաջարկեմ որ Ղաստիարակութեան ղիւանի տեղեկագիրը կանխապէս տպեալ հաղորդուի բոլոր երեսփոխանաց , որպէս զի ամեն ոք ուսումնասիրէ , և յետ այնորիկ վիճարանութեան ենթարկուի :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ ուրիշ ղիտողութիւն ունեցող չկայ , ես ալ փոքրիկ ղիտողութիւն մը պիտի ընեմ . ըստ որում այս խնդրոց առթիւ ընելիք որոշումնիս ազգին մէջ իբրև կանոն պիտի տիրէ , հարկ է նախ քան գամենայն Վարչական կարծիքը հարցնել , վասն զի Վարչութիւնն իբրև գործադիր ազգին օրինաց՝ կրնայ յետին պահուն առարկել թէ իմ կարծիքս չտաացաք , և այնպիսի կանոն մը հաստատեցիք՝ որ ես չեմ կրնար գոր-

ծադրել . ուստի վարչական տագնապ մէջ չկնալու համար հարկ է որ Օրակարգը անցնելէ առաջ Վարչութեան կարծիքն առնելու համար նմա յղենք :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷԹ. — Այդ ըսած դէպքերու համար արժան է որ Օրակարգէն անցնի չէ թէ բուն խնդիրն , այլ Գաստիարակութեան ղիւանի տեղեկագիրն . այն ատեն վիճարանութեամբ պիտի բռնենք՝ Վարչութեան յղել կամ հարցնել հարկ է թէ ոչ : Ասոր համար պէտք է որ տեղեկագիրն տպեալ օրինակներն օր յառաջ մեր ձեռքը հասնին :

ԷՆԻՍԷԻՃԵԱՆ Տ. ԷԹ. — Ես ալ փափակեան էֆէնտի այն կարծիքէն եմ որ տեղեկագիրը տպեալ ցրուի երեսփոխանաց յաջորդ նստէն առաջ :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներքեցէ՛ք որ նախ ձեռքենք խնդիրը . դաստիարակութեան խնդիր ըսելով թերևս վերացեալ բառ մը մէջ կը բերենք . ստոյգ է որ ժողովս երեսփոխանի մը առաջարկութեան վրայ ուզեց իւր վրայ առնուլ այս խնդիրը , վիճարանութեան առարկայ ընել , և ասոր համար Գաստիարակութեան ղիւանէն տեղեկագիր մը ուղեց . բայց այս տեղեկագիրը կատարելապէս պարգած չէ խնդիրը . նախ՝ դաստիարակութեան խնդրոյն ստիպողականութիւն տալ պէտք է կրսէ : Ի՞նչ պէտք է հասկընանք ասկէ . երկրորդ՝ 73 թուականի հրատարակուած ուսումնական հրահանգը վաւերացնել պէտք է կրսէ . այս ի՞նչ ըսել է . միթէ նոյն թուականի վարչութիւնը վաւերացուցած չէ՞ այդ հրահանգը . երրորդ՝ վարժապետանոց մը հաստատել պէտք է կրսէ . այս ալ այնպիսի խնդիր մ'է որ եթէ միայնակ գալու ըլլար ժողովիս , դարձեալ Վարչութեան չհարցուցած չէինք կրնար որոշել . չորրորդ՝ Պիւտճէի խօսք կրնէ . ղեւ Վարչութիւնը Պիւտճէ չունի օրինապէս վաւերացած , ի՞նչպէս կարելի է չկեցած Պիւտճէի մը մէջ դաստիարակութեան համար գումար մը սահմանել , և այն ալ վարչութեան կարծիքն առնելն :

առաջ: Ահա այս կարևոր կէտերուն վը-
րայօք կարծիք առնելու համար պէտք է
տեղեկացիր նախապէս յո՞ր վարչու-
թեան: Թեքնս պիտի ըսէ վարչութիւնը
թէ սա կամ նա կէտը ես արդէն կը
գործադրեմ: Իմ միտքս յետաճող է
այսինդիրն: Եթէ մեզ գրադիցնելու ար-
ժանի խնդիր մը կայ, դատարարակու-
թեան խնդիրն է այն: բայց իբրև սահ-
մանադրական ծողով պէտք է որ խնդիրն
օրինաւորութեամբ ներս առնենք, որպէս
յի վիճաբանութեան հիմ գտնենք և ըստ
այնմ լուծելու աշխատենք:

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Այս խնդրոյն մէջ
ինչոյն որ յիշեցնող եղաւ, վարչական
կէտ ալ կայ, օրէնսդրական կէտ ալ: վար-
չական կէտերը կրնանք վարչութեան
յանձնել, իսկ օրէնսդրական կէտերը չենք
կրնար վարչութեան յանձնել: Այս խըն-
դիւք ժողովին օրակարգն անցնելու առա-
ջարկութիւնն ես ալ կը կրկնեմ: Վասն զի
օրակարգը չանցնելու բանաւոր պատճառ
մը չեմ տեսներ. ստիպողականութիւնը
ուրիշ ուրիշ բան չեմ հասկնար, բայց
եթէ ձեռնրու համար ժամանակի չկորսն-
ցնելով ժամ մը առաջ օրակարգն անցը-
նել, վարչութիւն և երեսփոխան տանըը
միասնաբար մէկտեղ խորհիլ, մէկտեղ պի-
ճարաբիլ: տարածիցս չկայ թէ վիճարա-
նութեան մէջ վարչութեան վերաբերեալ
կէտերը կրնան դատուիլ և օրէնսդրական
մասը միայն ընդունիլ: Աստի պէտք է օ-
րակարգն անցնելու որոշումը տալ անուի-
շապէս:

ՉՍՅՆԵՐ. — Կը կրկնենք Նոբերեան է-
ջնէտի ստաջարկութիւնը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Առաջարկու-
թիւն մը կայ խնդիրն իբրև ստիպողական
օրակարգն անցնել: ստաջարկութիւն մ'ալ
կայ՝ նախ վարչութեան կարծիքն առ-
նուլ և ապա խնդիրն օրակարգն անցնել:
Այս երկու առաջարկութիւնները բը-
ճի պիտի դնեմ:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ատենապետ
փառալին ըսածը խնդիրը ձեւապահութեան

մէջ խղիւղ ըսել չէ: Թէ որ օրինաւորու-
թեամբ պիտի ընթանանք՝ պէտք է անոր
ըսածին հետեւենք: Սակայն որովհետև կը-
սէք թէ ժամանակ չանցնի, կրնայ այն-
մէն օրակարգն անցնիլ խնդիրը, և միւս
կողմէ. տեղեկացրին օրինակը վարչու-
թեան հարցը ուրի միեջև 15 օր իւր կար-
ծիքը բերելու պայմանաւ: Այսպէսով խոր-
դիրն ետ մնացած չըլլար և օրինաւորու-
թեամբ ձեր նպատակին կը հասնէք:

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Շտա՞մ աղէկ, շտա՞մ
աղէկ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Օգտէն է փն-
տի ըսածը բարեփոխութիւն մ'է, նախ
զայն բուէի կը դնենք:

ՄԵԼԻԲԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Բայց եթէ
վարչութիւնը 15 օրէն ետև իւր կարծիքը
չբերէ, այն ստեղծ ի՞նչ պիտի ընենք:

ՂԱԶԱՐԱՍԵԱՆ Բ. ԷՖ. — Ես չեմ կր-
նար հասկնալ թէ ի՞նչ ըսել է որ երբ ժո-
ղով գործ մը կատարէ, անոր վրայ վար-
չութեան կարծիքը պիտի ուզէ: Ժողովն
համարաւոր է. երբ վարչութիւնն այն
մարտաւորութիւնն զայ՝ այն ատեն պիտի
նայի, և երբ մէկու տալու վայրկեան
հասնի, այն ատեն վարչութեան թիւք
հարցնէ: Հիմակվրնէ հարցնելու տեղի
կայ:

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Իմ ըսածիս թի-
րիւնացութեան տեղի չարուեցաւ համար
նորէն կըսեմ թէ հիմակուրնէ չենք հար-
նար կապել գործը վարչութեան անցնիլ
ցընենք ըսելով: Թող խնդիրն անցնի Օ-
րակարգը, առաջին վիճաբանութեան մէ-
ջ խնդրոյն վարչական և օրէնսդրական կէտ-
տերը կրնան դատուիլ, վարչական կէտե-
րը վարչութեան կը յանձնենք: Մեր բո-
ւոյն ստիպողականութիւն ըսելով ուրիշ բան
չենք հասկնար, բայց եթէ դատարարու-
կութեան խնդիրն իբր կենսական խնդիր
այս ժողովը պէտք է ստանձնէ իւր Օր-
կարգն անցունելով: Թէ որ այնպիսի կէ-
տեր նշմարենք՝ որ ուղղակի վարչութեան
կը վերաբերին, կրնանք անոր յանձնել
կամ մեր վիճաբանութեան մէջ՝ ուր վարչ-

յութեան անդամներն ալ ներկայ կը գըտնուին, կրնանք հարցնել :

ՂԱՋԱՐԱՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ո՛ր են Վարչութեան անդամներն, որոնք ներկայ պիտի գտնուէին ժողովի նիստերուն, և այսօր ներկայ չեն :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇՍ. — Կաղաչեմ, և ասանդնիս մեզ անդր քան զօրինա չտանի շրայ սահմանադրական ազդ մը՝ որոյ և ընտրութեան և ժողովն երբ օրէնք մը պիտի հաստատէ, չուզէ կանխաւ Վարչութեան կարծիքն առնուլ : Մեր կուզենք դատարարական խնդիր մեր վրայ ստանձնել, բայց սա՛ ալ մտածենք որ մեր սահմանադրական ժողով ըլլալով ինչպէս կրնանք ասանց Վարչութեան կարծիքն առնալու վարժապետանոցի հաստատութեան ձեւնարկել և պիտածէին մէջ ուսումնական պիտոյից համար դուրս մը մտցնելու խնդիրներ որոշել. ապիս պարզապէս Վարչութեան անվարչութիւն և կամ անարդար կենթադրեմք, քանի որ Վարչութիւն մը ունինք սահմանադրապէս հաստատեալ, և պատասխանատու այս ժողովին, անոր իրատուութիւնն է, ինչպէս ուրիշ խնդրոց, նըմանապէս դատարարական խնդրոցն որոշ տանիլ. աշխատինք մենք ազդին դատարարական իւրեր բարդաւած վիճակի վերածել. բայց հարցունենք նախ Վարչութեան թէ ինք ի՞նչ ըրած է և ի՞նչ կարծիք ունի առաջադրեալ օրինաց վրայ : Ես չուզեցի ՚ի սկզբան այս ամեն բանը մեր եռանդն ունեղ այնչափ առաջ կրտանի, որուն ծայրը մինչև անխիսանութիւն կերթայ. ես չեմ կարծեր որ Ազգային ժողովն իւր Վարչութեան այս կերպով մեր անարդանք մ'ընելու կամք ունենայ : Աստի կ'եթ մէկ կողմէ խնդիրն Օրակարգն անցունելու և միւս կողմէ Վարչութեան կարծիքը 13 օրուան մէջ խնդրելու առաջարկութիւնն՝ որ Օգոսէն է ֆէնտիին է, անցունիք, կրնաք ամեն կողմը դու՛րս ընել :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Եթէ՛ Ատենա-

պիս փաշա՛, զիս կ'անհարկեք այդ կտրերով, ես այդպիսի մտօք չեմ. իմ առաջարկութիւնս թէ դատարարական խնդիրն ուղղակի այս ժողովն ինք ստանձնէ, ասանց պատճառի չէ. արդէն ժողովը Սահմանադրութեան վերաբնտարութեան խնդրոյն առթիւ իւր ըրած վիճաբանութեանց մէջ Ուսումն. խորհուրդն ալ միւս վարչական ժողովոց պէս ուղղակի երեսփոխանական ժողովոյս պատասխանատու ըլլալու կէտը նկատողութեան առած և այս մասին քուէ մ'ալ տուած է : Ես Վարչութեան հարցնելու կէտը բնաւ մերժել չուզեցի. իմ նպատակս ուրիշ բան չէ, բայց եթէ դատարարական խնդրոյն առիւղղակիաւ թիւն արուելով Վարչութեան աշխատութեանց մասամբ մը օղնել. վասն զի Վարչութիւնն իւր բաղմաղբազ վիճակին մէջ կարող չէ հասնիլ այս խնդիրը հողալու. այս կերպով իւր բեռը քիչ մը թեթեւցուցած կըլլանք :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Թէ և իբրեւայցի է Ատենապետ փաշային դիտողութիւնը Վարչութեան անվարչութիւն կամ անարդանք մը չընելու մասին, բայց ես կըսեմ թէ երբէք մտքերնէս անգամ չենք անցուներ Վարչութեան անվարչութիւն ընել. կը յիշե՛ք, այս ժողովն էր որ քանի մը նիստ առաջ Վարչական խնդիրներէն հարստաճարութեանց մասն ալ պատճառաւ մը իւր մէջ առաւ և յետոյ դարձեալ յիշեց Վարչութեան դատարարական մասն ալ այնպէս կրնանք ընել. յաջորդ նստին մէջ կը գտնեք այս խնդրոյն օրէնսդրական և վարչական մասերը, և Վարչութեան վերաբերեալներն իրեն կը յանձնենք պայմանաժամաւ մը իւր կարծիքները բերելու համար : Իսկ հիմա չգիտենք ՚ի՞նչ են հարցնելիքնիս. օրակարգն անցնելիքնիս դատարարականութեան դիւանի տեղեկագիրն է, և ո՛չ դատարարականութեան բուն խնդիրն. այս տեղեկագիրն՝ որոյ պարունակութիւնը նախորդ վարչութեանց համարատուութիւններէն քաղեալ տեսակ մը համարատուութիւն է, դեռ պիտի սերտենք. կէտը է նախ տե-

դեկազմերն ամբողջովին օրակարգն անցնի
և յետոյ անոր մէջ Վարչութեան վերա-
բերող կէտերը զատուելով՝ Վարչութեան
հարցունին : Ուստի այսօրու ընդ օրակարգն
անցնիլը կառավարիեմ :

Տ. ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ Վ. — Այն դիտողու-
թիւնները թէ՛ Վարչութեան գործն է
դաստիարակութեան խնդիրը և պէտք է
անոր հարցուի, թէ և իրաւացի են և ես
ալ պիտի կրկնէի, սակայն ո՞վ կրնայ և
բաշխաւորել որ քաղաքական զանազան
տաղանտներ որք պատահեցան, դարձ-
եալ չպիտի պատահին և զբաղեցնեն ըզ-
մեզ : Ար տեսնէք որ Վարչութիւնը Յ-7
ամիսներէ ՚ի վեր կազմուած, տակաւին
չէ կրցած իւր առաջին նուիրական գոր-
ծըն եղող Պիւտէն պատրաստել և բե-
րել Ժողովիս. ինչո՞ւ, վասն զի այնպիսի
ստիպողական խնդիրներ եկան, որ ամե-
նէն կարեւորը ետ ձգել տուին. պէտք է
նախատեսենք՝ որ Վարչութիւն մը՝ որ
այսքան զբաղմունքներով շրջապատեալ է,
է՞րբ ժամանակ պիտի գտնէ դաստիարա-
կութեան խնդրոյն վրայ իւր ընդհանուր
ատենութիւններն ընել և մեզ բերել : Ուս-
տի Նուրեան և Փափագեան էֆէնտիսե-
րուն ձայնակցելով և ես կառավարիեմ որ
դաստիարակութեան խնդիրն անմիջապէս
օրակարգն անցնի. եթէ Վարչութեանէն
լոյս առնելու կէտ մը գտնենք, այն ատեն
Վարչութեան անդամոց ամենն ալ հրա-
պիրենք յառաջիկային մէջ զալ մեր վիճա-
րանութեանց մասնակցիլ և իրենց կար-
ծիքները տալ. որով քիչ ժամանակի մէջ
վախճան կառնու խնդիրը :

ՄԷՐԵՆԷՄ-ԳՈՒԼԻ Թ. ԷՑ. — Դաստիա-
րակութեան խնդրոյն առթիւ եղած խօս-
քերուն եթէ մի առ մի պատասխանենք,
չատ երկար կըլլայ. ուստի բուն խնդրոյն
դառնալով դիտել կուտամ թէ եղած խօս-
քերուն ամենն ալ երկու կէտի կուզան
կը յանդին. նախ տեղեկագիր մը կայ
դաստիարակութեան դիւանէն մեզ եկած,
դոր Ժողովը կը փախաքի առանց յապաղ-
ման ուշադրութեան և վիճարանութեան

ենթարկել. երկրորդ կէտն է մեր եռան-
դէն մղուելով աճապարանօք գործելու
մէջ Վարչութեան դպեղէ՛ զգուշանալ :
Ար տեսնէք որ ամենքս ալ մի և նոյն բանը
կրեսնք առանց իրարու հակառակելու. ոչ
ոք կըսէ թէ դաստիարակութեան խնդ-
րոյն ստիպողականութիւն տալու համար
փոյթ չէ թէ վարչական տաղանավ յառ-
նէ, և կամ՝ վարչական տաղանավ չյառ-
բուցանելու համար դաստիարակութեան
խնդիրն ետ թողուի, ուրեմն՝ ըստ իս՝ զըժ-
ուարութիւն մը չկայ, կրնանք այս խըն-
դիրն օրակարգն անցունելով և միանգա-
մայն Վարչութեան կարծիքն ուղեւորելով
կէտերն հաշտեցնել : Ասով խնդիրն ա-
ռանց անպատեհութեան կը լուծուի, և
տարակոյս չունիմ որ եթէ խնդիրն այս
կերպով բուլի գրուի, ոչ ոք ասոր հակա-
ռակ բուլ կուտայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Ճիշդ ես ալ
այդ կերպով խնդիրը բուլի դնել ուղեցի
Օգսէն էֆէնտիի բարեփոխութիւնն ըն-
դունելով, բայց յետոյ այլ և այլ խօս-
քեր եղան. Օգսէն էֆէնտիի առաջար-
կութիւնն ամեն կողմ գոհ կրնայ ընել :
մէկ կողմէ խնդիրն Օրակարգը պիտի ան-
ցունենք և միւս կողմէ Վարչութիւնը պի-
տի հրապիրենք թէ՛ գրով և թէ՛ անձամբ
իւր կարծիքները հաղորդել մեզ յառա-
ջիկայ նստին :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Բայց պայմա-
նաժամու պէտք է գրել Վարչութեան :
ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Ո՛չ. ես պայ-
մանաժամու չառաջարկեցի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Ուրեմն Օգսէն
էֆէնտիի առաջարկութեան համեմատ
խնդիրը բուլի կը դնեմ. ով որ կուզէ որ
Դաստիարակութեան դիւանի տեղեկա-
գիրն Օրակարգն անցնի և միանգամայն
անոր պատճէնը Վարչութեան յղուելով
խնդրուի իւր կարծիքը գրով և անձամբ
ներկայացնել յաղորդ նստին, ձեռքը վեր-
վերցնել շնորհ ընէ :

Ժողովը միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆԵԼ
վերոգրեալ առաջարկութիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ասի խնդրոյն
տեսական մասն էր, դանք այժմ գործ-
նականին. դուք կարծեցիք թերևս որ
խնդիրն Օրակարգն անցնելուն պէս ան-
միջապէս կրնանք վիճարանութեանն ալ
ձեռնարկել. այս ընելու համար պէտք է
որ այսօրուան ատենագրութիւննիս տըլ-
ուած մեր ձեռքը հասնի յաջորդ նստէն
դո՛նէ 24 ժամ յառաջ: Բայց ասկէ եր-
կու ամիս առաջ եղած նստին ատենագ-
րութիւնը չստացանք տակաւին տպարա-
նէն. Ի՞նչպէս պիտի ընենք:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Այդ մասին
պէտք է որ դիւանը Վարչութեան հետ
խօսի. Ի՞նչ ըսել է որ ժողովս ամեն յարգ-
կրճծայէ Վարչութեան և փոխարինարար
նոյնը չգտնէր Վարչութեանէ: Եթէ Վար-
չութիւնը ժողովին տպագրական գործո-
ղութեանց համար ստակ չգտնէր, ո՞ր է
դր պիտո՞ճէն, ինչո՞ւ չբերեր: Ի՞նչ է այս-
ինձի յանձնեցէք՝ ես ընեմ, տեղեկագիրն
անմիջապէս թող օրինակուի, բնագիրը
Վարչութեան և ընդօրինակեալը տպա-
րան ղրկուի, և առանձին տպել տալով
որ առաջ մէյմէկ օրինակ երեսփոխանաց
հարդրուի:

Ար յիշեցնեմ ձեզ, Երեսփոխան էֆէն-
տինը, որ երկու ամիս առաջ մեր պաշ-
տանակիցներէն Պէշրեան էֆէնտին առա-
ջարկութիւն մը բերած էր ժողովին տը-
պագրական գործողութեանց վրայօք:
Կարծեմ թէ նոյն առաջարկութիւնը Նա-
խաձեռութեան դիւանին յղուեցաւ. կը
հարցնեմ դիւանին, ո՞ր է մնաց այն:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այժմ յիշեցու-
ցիք Պէշրեան էֆէնտիի առաջարկու-
թիւնը. Նախաձեռութեան դիւանի ա-
տենապետ Ռուսինեան էֆէնտիի վախ-
ձեռնման պատճառաւ այդ առաջարկու-
թիւնը Մամիկոնեան էֆէնտիին ղրկուե-
ր էր, որ անդամն էր նոյն դիւանին. ան
տալ էա ղրկէր է պահարանին վրայ սա
ղիտողութիւնը գրելով.

«Երբ դիւանիս վախճանեալ անդա-

«մին ընտրութիւնն ըլլալով ամբողջանայ,
«այն ատեն պէտք է յղել դասի»:

Մ. Մ. Գլխաւոր

Այժմ ասոր համար ի՞նչ կորոչէք:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Բ. ԷՑ. — Եթէ Նա-
խաձեռութեան դիւանն այս գործը չպի-
տի կատարէ, առժամանակեայ կերպիւ
ուրիշ դիւան մը կազմելով՝ անոր յանձ-
նել կառաջարկուի:

ԽՕՃԱՍՍՈՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. — Որովհետեւ
այս ժողովը Վարչութեան պատիւը պահ-
պանած է միւշա, և որովհետեւ Վարչու-
թիւնը սա ատենագրութեանց տպագրու-
թեան մասին ամեն օր կանարգէ ժողովս,
կառաջարկեմ անարգանաց քուէ տալ Վար-
չութեան համար: Ի՞նչ ըսել է այս. 15
օրն անդամ մը ատենագրութիւն մը պի-
տի ունենալը, Վարչութիւնը 2-3 հարիւր
դուրուշ չկրնար տալ և ատենագրութիւն-
նիս հասցնել. ա՛լ ամօթ է, երեւոյ՞ցա՞նք
է այս:

Օ. Խօճասարեան էֆէնտիի այս անար-
գական խօսքին վրայ երեսփոխաններէն
մեծ մաս մը բողոք բառնալով ժողովարա-
նէն դուրս ելան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Օգտէն էֆէն-
տի, այս ատենանին մէջ բեմական լեզուի
անվայելուչ խօսք ընել չնրերք մեր կա-
նոնը. ուրեմն կաղաչեմ ետ առէք այդ
խօսքը՝ զոր Վարչութեան համար արտա-
սանեցիք, չմոռնալով միանգամայն որ մեր
Վարչութիւն ըսելով երկու ժողով և մէկ
նախագահ կը հասկանանք, որ Սրբազան
Պատրիարքն է:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Բ. ԷՑ. — Ես թէև Օգ-
տէն էֆէնտիի այդ առաջարկութեան չեմ
կրնար ձայնակից ըլլալ, սակայն երբ ա-
մեն բանի համար ստակ կը գտնայ Վար-
չութիւնը և ժողովին ծախուցը գայ նէ
ստակ չկայ կրնէ, այդ չըլլար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կաղաչեմ, Օգ-
տէն էֆէնտի, ետ առէք այն խօսքը՝ ո-
րով գայթակղութեան տեղի տուիք և ո-

րոյ համար երեսփոխաններէն շատերը կը մեկնին :

ԻՅՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ես Վարչութիւնն անարգելու համար չբոսի, այլ գործը, որովհետեւ Վարչութեան ըրածն անարգութիւն է այս ժողովին. ատեն մը հաղար զուրուշ ամսականաւ նոր պաշտօնեայ մը առեր էին Պատրիարքարանի դիւանատան մէջ. այդ պաշտօնեայն մեռաւ. թող այն հաղար զուրուշէն 600 ը ժողովին տպագրական ծախսուցը սանձանէին: Ամիսը քանի մը հարիւր զուրուշ խնայելով բէռէ կընեն կոր գնեց:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Երբ այսպիսի շատաքի միջադէպեր կը պատահին, դիւանը պարտաւոր է ըստ կանոնի իւր պարտքը կատարել: Տեսէք՝ Օգոստին էֆէնտի, երեսփոխաններէն շատերը դայիթակղելով մեկնեցան. Վարչութիւն մը առանց լսելու այսպէս հրապարակաւ դատապարտել չըլլար. և ո՛չ մէկ պարագայի մէջ ներեալ է անբարեկամ բառ գործածել: Ուստի կրկին կը հրաւիրեմ զձեզ ևս կոչել Վարչութեան համար ըսած խօսքերիդ:

ԻՅՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Իմ ըսածս սա է. քանի որ 15 օրն անգամ մը տեղի ունենալիք 2-3 հարիւր զուրուշի ծախսուց համար Վարչութիւնն ստակ չտար, ես կամշտեմ այս բանին վրայ, ապա թէ ո՛չ մարդ անարգելու դիտում չունիմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Այս խօսքն ալ մինչև մէկ աստիճան յետոս կ'ըսեմ կը նշանակէ. բայց փոխարինութիւն չկայ: Խօսքն Ատենադպիր էֆէնտիին է:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ատենադպրութեան տպագրական խնդրոյն վրայ չէի ուզեր խօսիլ. կ'ոպատէի որ Պէշիւրեան էֆէնտիի առաջարկութեան պատասխանը դայ Նախածնունդութեան դիւանէն, և այն ատեն խօսիմ. բայց որովհետեւ այս մասին բաւական խօսքեր եղան, ես ալ հարկ համարիմ պէտք եղածն ըսել: Փախաղան էֆէնտի կը բացատրէ թէ ի՞նչ կերպով վարուելու է որ Պատասխանութեան դիւանի տեղեկագիրը ութ օրէն ձեռքերնիս

հասնի: Ես կը համաձայնիմ Փափագեան էֆէնտիի և կրեմ մինչդեռ հարստահարութեանց տեղեկագիրն ութ օրէն կըրցու պատրաստուիլ շատ դիւրին է Դաստիարակութեան դիւանի տեղեկագիրը շոր աւուր մէջ պատրաստել: Ասկայն խնդիրն այլատուութեան խնդիր չէ միայն. դրամական խնդիր մ'ալ կայ որ ատենագրութեանց հրատարակութիւնը կուշարցնէ. այս մասին դարման տանելու համար դիւանը ջանք և զոհողութիւն թէ և մար դիւանը ջանք և բայց չէ ալ կրցած ըստ իւր չէ խնայած, բայց չէ ալ կրցած ըստ իւր բաղձանաց ատենագրութիւնները կանոնաւորապէս երեսփոխանաց ձեռքն հասցնել միշտ. ուստի դիւանն այս մասին երբէք պատասխանատու չմնար: Իսկ որովհետեւ խօսք եղաւ թէ Վարչութիւնն է պատասխանատու, ես Վարչութեան ճիւղերուն միոյն մէջ գտնուելովս կընայ այս մասին ունեցած տեղեկութիւնով յայտարարել որ եթէ Վարչութեան անդամը հոս ներկայ ըլլային կրնային իրենց պատասխանատուութիւնը շատ թեթեւեցնել: Պէշիւրեան էֆէնտիի առաջարկութեան և Երեսփոխանութեան Տնտեսական և Երկրտական ճիւղերը միաբանութեամբ յայտարարի մը առած են Վարչութեան, զոր հարկաւ հոս պիտի բերէ Վարչութիւնը, յորում յանուանէ ցոյց ուրուած են այն երեսփոխանը, որ ատենագրութեան տարուեալ թերթերուն դնին ունեցած պարտքերնին չեն վճարեր, և դժբաղդարարաւեալ բողոքողներն անոնք են՝ որ իրենց այս պարտքը չեն հատուցած: Վարչութեան պատասխանատուութիւնը նկատուողութեան անուով ուզող երեսփոխան պէտք է որ իրենց պարտաւորութիւնն որ ճանչնան և կատարեն: Եթէ անոնք Վարչութեան պատասխանատուութիւնը ծանրացնել ուզելով կը կարծեն թէ Վարչութիւնն իւր ամեն պիտոյքները կատարելապէս հոգացած է և միայն և չգիտնին հողը մնացած, կը սխալին և չգիտեն թէ Վարչութիւնն ի՞նչ տալիս պիտի մէջ կը գտնուի անտեսութեան մասին:

Այս խօսքերով իմ միտքս Վարչութեան համար փաստարան կանգնել չէ: Վերջին կէտ մ'ալ ըսեմ. Վարչութիւնը հաւանութեամբ Ազգ. Ժողովոյ դիւանին ուրիշ տնօրէնութիւն մ'ալ ըրած է Ազգ. Ժողովոյ ատենադրութեանց տարազրութեան մասին. ուրիշ անձի մը պիտի յանձնէ տարրեր պայմաններով. այն անձն է Մալխոյ լրագրոյ խմբագրապետ Իւթիւճեան էֆէնտին, որ յանձնառու եղած է այստեան նիստէն սկսեալ ատենագրութիւնները տպագրել իւր տպարանին մէջ: Այս կերպով կը յուսացուի որ ատենագրութիւնները կանոնաորակէս կը հասնին և այլևս խնդիր չմնար:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷԾ. — Այս խնդրոյն վրայ 'ի սկզբան ըրած առաջարկութիւնս եր կրկնեմ. Պէշիրեան էֆէնտիի առաջարկութիւնը կարեւոր և ստիպողական ըլլալով Նախաձեռնութեան դիւանը պարտաւոր է անոր պատասխանը մինչև ԱՅ որ երբէք:

Ատենադպիր էֆէնտին ըսաւ թէ և լեւոտիաններն ալ իրենց հաշիւը պէտք է լայն. անոնցմէ մէկն ես ըլլալով կը յայտարարեմ թէ Ազգ. սնտուկին մէջ խնամար տուժար չկայ այս հաշիւ մասին. Ես ինքնս էի՝ որ երբ կասկած յարուցի իմ հաշուոյս համար, լուծութիւն պահեմ, և տեսնելով որ ինչ աւելի հարուաներն ու աստիճանաորները չեն վճարել, ես ալ իմս ետ թողուցի: Բայց այս կը հարցնեմ թէ ինչ իրաւամբ բռնի կը պահանջեն մենէ այդ ստակները, և դիւանէն մեզի այդ յանդիմանութիւններն ընել կուտան. թող գայ Վարչութիւնը և պատասխանէ. ես իմ մասին կը խորհեմ և պարտաւոր չեմ համարիր զիս պատահեալ ատենադրութեանց տետրակներուն համար ստակ տալ. փասն զի այդ տետրակներն իմս չեն, այլ Ազգին են. ինչ է Վարչութիւնն ալ իւր տպիւ տուած տպարատուութեանց չըջարեալիւնաց և այլ գրութեանց ծախքերն իւր քսակէն վճարէ. եթէ իւր քսակէն կը վճարէ,

միթէ մեք մինչև այդ տեղուանքը կը յառաջանանք: Թէ որ դիւանադպիր էֆէնտիններն իրենց պարտաւորութիւնը կատարեն իրենց պատկանեալ դիւաններուն մէջ, այսքան դիւանադպրաց հարկ չկրնար և քանի մը դիւանադպիր կը բաւէին մեզ. թող Վարչութիւնը բերէ իւր պիւտճէն և ցուցնենք թէ ինչ զեղծումներ կան անոր մէջ:

Ազգային Ժողովոյ ներքին ծախուց խնդիրը կուզենք որ ուղղուի. այն աստիճան նախատուած ենք որ տեսէք՝ Վարչութիւն չկայ հոս: Ես կը փափաքեմ որ ըսածներս ստույգ չընեն և հարկադրուիմ զանոնք յետս կոչելու. բայց եթէ ստույգ են՝ բնաւ ետ չեմ առնուր:

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Նախ՝ Պէշիրեան էֆէնտիի առաջարկութեան թուղթերն՝ որոյ համար պահ մը յառաջ խօսք անցաւ թէ Նախաձեռնութեան դիւանէն ետ եկած է Ռուսիանէն էֆէնտիի մահուան պատճառաւ, նորէն նոյն դիւանին դարձնելու համար սապէս գրեցի:

« Կը խնդրեմ յանուն Ազգային Ժողովոյ՝ որ դիւանի երկու պատուական անդամք շնորհ ընեն քննել սոյն խնդիրը « և տեղեկագիր բերել Ժողովին »:

Երկրորդ՝ գալով մեր Ատենադպիր էֆէնտիի խօսածներուն, կը յայտնեմ թէ սոյն խօսքերը պարզապէս տեղեկութիւններ էին, զոր ինքն իր կողմէն Ժողովիս հարորդեց՝ առանց զոր թշնամանելու նըպատակ ունենալու անշուշտ:

Ի վերջոյ կաղաչեմ որ վերջ տրուի այս միջադէպին և խնդրոյն գործնական մասին միայն կարծիք յայտնուի. ես չէի սպասեր որ խօսքերը մինչև անձնականութեանց դպչելու չափ յառաջ երթան և մինչև իսկ Վարչութեան դէմ այս աստիճան վիրաւորիչ ակնարկութիւնք տեղի ունենան. արդէն զժողովութեամբ կրցինք Օղսէն էֆէնտիի խօսքն ըստ մասնեայ ետ առնել տալ. այժմ դուք ալ, Փափագեան էֆէնտի, նոր զժողովութիւն մի՛ յարուցանէք:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Ընդօրինակ) Եստի Ատենադպիր էֆէնտին թող ետ աւելու այն նախատինքը՝ զոր ըրաւ մեզի. միթէ Վարչութիւնն իրեն համար ըրած տպագրական ծախքերն իւր քսակէն կը վճարէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — (Շարունակելով) Չվայեր որ Վարչութեան դէմ այսպիսի ծանր խօսքեր ընէք՝ մինչ նա բացակայ կը գտնուի. պէտք է անոր ներկայութեան խօսիլ վեհանձնաբար և ոչ կրիւք. եթէ այսպիսի խօսքեր շարունակէք՝ պիտի ըստիպէք զիս ատենանը դոցել:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ատենադպիր էֆէնտին ըսաւ թէ այս նստէն ըսկըսեալ ուրիշ կերպով պիտի տպուին ատենագրութիւններն. ստո՞յգ է այս:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Արդէն Տնտես. խորհուրդ և մեր դիւանին մէջ այսպիսի խորհուրդ մը կար, չորս հինգ ամիս յաւաք, և ես պայմանագրութեան մէջ մէկ երկու սրբագրութիւն ընելով յանուն դիւանին հաւանութիւն տուի, բայց կախ մնացած էր. հիմա ըստ որում Ատենադպիր էֆէնտին կըսէ թէ ներկայ նրատէն սկսեալ պիտի գործադրուի, ըսել է թէ որպէս առած լինցած է Վարչութեան մէջ:

ԱՏԵՆԱՂՊԻՐ ԷՖ. — Խնդրեմ, Փախազեան էֆէնտի, ինձի համար ըսիք թէ ժողովոյ նախատինք ըրաւ, որն է նախատական խօսքս՝ բացատրեցէք. ես

ոչ միայն ժողովոյ նախատինք ուղղելու նպատակաւ խօսք մը չուղղեցի, այլ նախ իմ խօսքերէս այդպիսի հետևութիւն չը կրնար եղնել. չեմ դիտեր թէ Փախազեան էֆէնտին ո՞րիկէ կը հանէ այդ հետևութիւնը:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Դուք մեզի կըսէք որ ատենագրութեանց գիտնորը չըճարելուս համար ատենագրութիւնք ժամանակին չեն հասնիր, ես ալ կըսեմ որ Վարչութեան ըրած աւելորդ ու անտեղի ծախքերն են պատճառ ատենագրութեանց տպարանէն ուչ եղնելուն: Այս խօսքս արձանագրեցէք:

ԱՏԵՆԱՂՊԻՐ ԷՖ. — Ես ըսել ուղղեցի թէ երեսփոխաններէն անոնք որ ատենագրութեան համար պարտք ունին, պէտք է վճարեն, որպէս զի ժողովին տպագրական ծախքերը հակառակուն գէթ մասամբ:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ոչ. ըսիք թէ աւելի բողոքողներն անոնք են, որ իրենց պարտքը չեն հատուցաներ:

Ատենագետ փաշան տեսնելով որ երեսփոխանք հետզհետէ մեկնելով իր սակաւաթիւ մնացին, և ներկային մէջ յուզմունք տիրելով, կանոնաւոր վեհապետութիւնն անդամ անկարելի կըլլայ, ատենանը փակեց ժամը 9 ին:

ԱՏԵՆԱՂՊԻՐ
Գ. Յ. ՄԵԼԻՔ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Ս. ԱՍԻՍԵՆԱՅ

ՈՒՂԵՐԶԲ ԵՒ ԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԻՔ

Թեթեքեղաբ յաւուր այցելութեան Մեծ-
Եպարքոս Միտնաթ փառայի 'ի Պատ-
րիարքարան Հայոց՝ յիններորդում
աւուր ամսեանն յունվարի 1877:

Ուղեր: Մատուցեալ Սէնն պէն:

Հայոց ազգին երեսփոխանական Ժո-
ղով պանդամները Ձեր Բարձրութեան
ներկայանալու շնորհին արժանացած Ը-
լալուն համար ինքզինքնին երջանիկ կը
համարին: Ի վաղուց անտի մեր ազգին
կայսերական կառավարութեան շնորհի-
վայելած խնամքն ու արտօնութիւնքը՝
Ձեր Բարձրութեան օրով տեղի ունեցած
օգուտակար և գեղեցիկ գործոց վրայ բար-
դեղով, այս մասին ունեցած շնորհակա-
լութիւննիս ըստ արժանւոյն յայտնելու
անկարող կը գտնուիք, ուստի կը բարե-
մտութեամբ միայն՝ որ բարձրեայն Ատուած
երկար կեանս պարգևեցցէ մեր Վեհա-
փառ և բարեխնամ կայսեր:

Արեւաբոսոմբէան Մեծ-Եպարքոս Միտնաթ
գաւառ:

Օսմանեան կայսրութեան հպատակ
անապան ազգաց պատմական կեանքը
անելու առեւննիս, կը տեսնուք որ Հայոց
ազգին առ Օսմանեան պետութիւնն ու-
նեցած հպատակութիւնն ու սերտ կա-
պակցութիւնը մասնաւորութիւն մ'է, նոյն
ազգին ինքնայօժար փափաքանք Օսմանե-
ան դրօշակին ներքև հաւաքուի ուղեկէն
կեամբ եկած: Անցեալ դարերուն մէջ
Հայք իրենց միութեան կապը և քաղա-
կական դերքը խղուելուն պատճառաւ աշ-
խարհի դանազան և հեռաւոր տեղերը ցըր-
ուելով, այն ինչ ազգութիւննին ջնջուե-
ան մերձեցած էր, Յովակիմ վարդապետին
Օսմանեան պետութեան հովան-
ւոյն տակ ապաստանեցան, և ահա նոյն
Օսմանական 'ի վեր' որ չորս հարիւր այս-
տեղ տարի կընէ, Հայք իրենց կրօնքն ու
ազգութիւնը պահպանելով՝ կատարեալ

անդորրութեամբ ու հանգստութեամբ
ապրեցան, և փորձով ու արդեամբ՝ ցոյց
տուին այն բարեհամարոյր կենցաղակցու-
թեան ոգին, որ քաղաքակրթութեան և
մարդավարութեան վեճով յատկութիւն-
ներէն մէկն է, և վերջին դարուս մէջ ալ
ուսմամբ բարոյականութեամբ և արհես-
տիւք իրենց ազգային բարքն ու սովորու-
թիւնները չեղազարդելու մասին ջանա-
ղիւր գտնուեցան: Այսպէս Հայոց ազգը
թէ՛ ազգային և թէ՛ մարդկային յատկու-
թիւնները ճաննցած և սոյն յատկութեանց
կարևորութիւնն զգացած ըլլալով, մեր
Վեհափառ կայսեր առհասարակ իւր բո-
լոր հպատակաց համար շնորհած Սահմա-
նադրութեան համեմատ Օսմանեան պե-
տութիւնը կազմող բնական տարերաց մէջ
կը գտնուի, և իւր ընդհանուր հայրենակ-
ցաց հետ ընդգրկած Օսմանեան դրօշա-
կին յարգն ու պատիւը պաշտպանելու
գործն իւր ազգային և քաղաքական բո-
լոր իրաւունքներուն պիտի նախադասէ,
և ես իմ հայրենակցացս հետ հաւաստի
եմ որ Հայոց ազգն այս մասին ամեն աշ-
խատութիւն նուիրելէ ետ չպիտի մնայ:

Արեւաբոսոմբէան Սրբազան Պարթևաբ հօր:

Տէ՛ր իմ, մեր պարտաւորութիւնն է
չարունակ ազօթոյ լինիլ առ Ատուած .
սակայն այս պահուս իմ բարեմաղթու-
թիւններս զլիաւորապէս երկու կէտի
յատկացուցած եմ. նախ՝ կը բարեմաղ-
թեմ որ բարձրեայն Ատուած Օսմանեան
պետութիւնը շրջապատող ներկայ հոգերը
բոլորովին ջնջելու և փարատելու չոր-
ընէ. և երկրորդ՝ ընդհանուր Օսմանեան
հպատակաց այսօրուսն օրս ունեցած եղ-
բայրական յարաբերութիւնը յարասե-
լարունակել տալու շնորհ ընէ:

Տէ՛ր իմ, դուք՝ որ մեր հպատակասէր
Վեհափառ կայսեր փոխանորդութեան
բարձր պաշտօնն ամենայն արժանաւո-
րութեամբ վարող, և քաղաքակրթութեան
ու երկրին շինութեան յոռաջացման մա-
սին Նորին Վեհափառութեան ունեցած

բարենայատակ դիտարութեանց ՚ի փաստ
Օսմանեան երկրին գործադրութեանը
համար քան զամենքս գերազանցող Վեճ-
Եսպարթոն էք, և Օգոստոսիտ կայսեր
մեծ հողին ու գեղեցիկ սիրան անձնա-
ւորած էք բարոյապէս, այսօր ՚ի Պատ-
րկարարան մեր այցելութեան զիջանե-
լու շնորհ ընելով՝ զամենին ալ անպատու
բերկրութեամբ լիացուցիք և մեր վշտաց
մեծապէս մխիթարութիւն պարգևեցիք:
Ուստի ՚ի զինաց աշխարհիս չորս կողմը
ընակող միտնաւոր Հայոց շնորհակալու-
թիւն կը յայնեմ:

Զեր բարձր այցելութիւնը մեծ շնորհ
մ'է մեզ, այնպիսի շնորհ մը՝ որուն Պատ-
րկարարանիս դիւանին մէջ ոսկի տատե-
լով իսկ արձանագրուելը բաւական չէ:

Մեք՝ Օսմանեան հպատաներս հինգ
հարիւր տարւան հօր մը զաւակներն ենք-
թէ է երբէք եղբարց մէջ մինչև ցարդ ան-
համաձայնութիւնք սեղի ունեցան, մեք
մեր հօր՝ այն է Վ. Ե. հարիտ կայսեր և Օս-
մանեան գահուն պարտուկառուցած յար-
զանաց և հաստատութեան մասին սրս-
կատուօր չբռնուեցանք. ստի ամենայն
պարձանօք կը յայտարարեմք. Օսմանեան
պետութիւնը մեզից աւելի հաւատարիմ
հպատակ չունի. Հայոց ազգին հաւա-
տարութիւնը չէ թէ արտաքին ցոյց մ'է,
այլ ճշմարիտ և սրտազին: Օսմանեան
մեծ ազն ՚ի բնէ ասիական ըլլալուն, մեր
իրաւունքն է ըսել թէ անոր աննեն զը-
բացի եղբարը Հայոց ազգն է: Մեք կա-
րող կ'զգամք ինքզինքնին ծոռայել այն
ձեւնարկութեանց, որ Զեր Բարձրու-
թեան շնորհս ՚ի լոյս եկին:

Զեր այս այցելութիւնը՝ մինչև ցարդ
իրարմէ հեռի պտըտող մէկ հայրենեաց
եղբայրները յօշիւ սիրոյ պիտի միացնէ.
հետևապէս՝ սորա շարունակութեանը փա-
փաքանօք միասիրտ և միաբերան կը բա-
րեմաղթեմք առ Բարձրեալն Ստուած,
գոչելով. « Կեցցէ՛ Օգոստոսիտ կայսրն
մեր Սուլթան Ապտիւլ Համիտ երկրորդ.
Կեցցէ՛ նորին հազուադիւտ Եսպարթոն
Միտնաթ փաշա: »

Ուղեք: Եսպարթոն Տէրբն Եֆեսիք:

Կայսերական հրամանաւ հաստատեալ
Ազգ. Սահմանադրութեան համաձայն ընտ-
րուած ազգային ժողովոյ անդամք, որ Օս-
մանեան հողին մէջ ընակող ընդհանուր
Հայոց երեսփոխաններն են, երևանիկ կը
համարին ինքզինքնին՝ Զեր Բարձրութեան
՚ի Պատրկարարանս մեր ըրած այցելու-
թեան մասին Հայոց ազգին զգայած ըլ-
նորհակալութեան և բերկրանաց թարգ-
մանը հանդիսացած ըլլալուն համար:

Հայոց ազգը 500 տարւան անձուէր
հաստատութեանին Օսմանեան գահն
ընդգրկած, սրտանց սիրած է զայն աչ-
քին լուսոյն պէս, և իւր կրօնական ա-
զատութեան հետ պահպանած է նաև
իւր կրօնական և քաղաքական գործոց
փառչութիւնն՝ որ ՚ի փաղուց անտի Օսման-
եան պետութեան կողմէ շնորհուած հաս-
տատուն արտօնութեամբք արահայեալ է:

Թանկութիւնք հաստատութեանէն ետև
Զեր Բարձրութեան Վեճ — Եսպարթոն-
թեան միջոցին հրատարակուած Օսման-
եան Սահմանադրութիւնն՝ անտարակոյս
ընդհանուր փառչութեան գործադրութիւ-
նը զորացնելով, Օսմանեան պետութեան
ոյժն ու փառքը պիտի նորոգէ և ըստ-
ւարացնէ, հետևապէս երկիրն ու հայրեն-
իքը այս բարձր շնորհս համար Օգոստոս-
իտ Սուլթան Համիտ Խան կայսեր և
նորա Վեճ — Եսպարթոն ու Օսմանեան երկ-
րին առաջին հայրենապէրն եղող Միտն-
աթ հաթ փաշային երախտապարտ պիտի մը-
նան:

Կեցցէ՛ մեր Վեհափառ կայսրն. կեց-
ցէ՛ Բարձր Միտնաթ փաշան. կեցցէ՛ ազ-
գըն Օսմանեան:

Ուղեք: Փոփուզեան Գետք Եֆեսիք:

Օսմանեան տէրութեան հովանաւորու-
թեան ներքև զսնուող այն Պատրկար-
բարանն՝ որ մինչև ցարդ այսպիսի շնորհ
մը արժանացած չէր, այսօր պատիւնե-
ցաւ փառք այցելութեան այն Բարձր

Մեծ Եպարքոսին՝ որոյ նուստն ծառայն
են: Քնդհանուր Հայոց ազգը հրճուեցաւ և
իւր շնորհակալութիւնը կարող չէ յայտնելը:
Բարձրեալն Աստուած հաճեցի երկար
կեանք պարգևել մեր Օգոստափառ Սուլ-
թան Ապտիւլ Համիտ կայսեր, և ներկայ
խնդրոց առթիւ Ղազի տիտղոսը շնորհել

Նորին Վեհափառութեան:

Յետ այսորիկ լրագիրք և պատմու-
թիւնք Ձեր Բարձրութեան գովեստներու
վը թող զարդարեն իրենց էջերը: Ձեր
բարձր պաշտօնին մէջ ամենայն յաջողու-
թեամբ շատ ապրիք՝ Միտհաթ փաշա:

Ծ Ա Ն Օ Թ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Սոցն ատենագրութեան տպուած ժամանակ՝ նախորդ ատենագրութիւնը (որ
ուրիշ տպարանի մէջ կը տպուէր) զեռ տպեալ ըլլալուն, թերթահամարները ծա-
նոթ չէին: Բայց այժմ տպեալ ըլլալով, թերթահամարին շարունակութիւնը կըր-
ցու ճշդուիլ, որ պիտի ըլլայ 551 էն 556:

Diese ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...
 ...

VEREIN

...
 ...
 ...

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Բացում 1876 Ամին

Ն Ի Ս Տ Ժ Ը

11 Փետրվար 1877

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՏԵՐ ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ (Ա. Ժ. Ժ. Ժ.)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓՈՇԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԲ

ԿԵՂԵՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԲ

- ԵԿԵՂԵՍՏԻՆԻ
- 1 Խորեն Արքեպ. Նար Պէյ Բ. 2
 - 2 Կարապետ Ե Սերբեյեան Բ. Պ
 - 3 Մաթթէա Ե Իլիլիբեան
 - 4 Ամբրոսիոս Վ. Ռուբինեանց
 - 5 Գարեգին Ե Թաթարեան Բ
 - 6 Խորեն Ե Կիրայեանց
 - 7 Շմայեակ Ե Գինարեան Բ. Պ
 - 8 Գովհաննէս Ե Փայազեան Բ. Պ
 - 9 Ներսէս Ե Այանեան
 - 10 Պողոս Ե Խաչատրեան Բ. Պ
 - 11 Եղիշ Ե Աղաճունի
 - 12 Արիտակէս Ե Քաչ. Վարդ Բ. Պ
 - 13 Գեորգ Ե Արծրունի
 - 14 Գրիգոր Ե Աճէմեան
 - 15 Խորեն Ե Փէշիփան. Բ. Պ
 - 16 Զարուբիւն Ե Սերոբ.
 - 17 Գովհաննէս Ե Մկրեան
 - 18 Ստեփան Ե Ստեփան. Բ. 3
 - 19 Սահակ Տ. Ե Սարգսեան

- 22 Գէորգ Սահարաճեան Բ. Պ
 - 23 Խաչիկ Մանկասարեան Բ. Պ
 - 24 Կարապետ Աղարտաճ. Բ. 2
 - 25 Համբարձում Մաղպուբեան
 - 26 Մինաս Գափամաճեան
 - 27 Գովհաննէս Պոյաճեան Բ. 2
 - 28 Ն. Ալպարեան Տօբթօր Բ. 2
 - 29 Պօղոս Պառնասեան
 - 30 Գովհաննէս Սուրբնեան Բ. Պ
 - 31 Սարգիս Աղարեկեան Բ. 2
 - 32 Մահակ Ապրօ Բ. Պ
 - 33 Սեփեքերիմ Մանուկեան Բ. Պ
 - 34 Փէշտրմաճեան Տօբթօր
 - 35
 - 36
- (Բ. Վ. Ի. Ժ. Ա. Կ)
- Պէշիփալ
- 38 Բարսեղ Հայաճեան
 - 39 Կարապետ Ս. Իւթիւճեան
 - 40 Զարուբիւն Մարգարեան

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆԻՑ

- (Ա. Վ. Ի. Ժ. Ա. Կ)
- Գուճաղափու, Կէտիկ փառաւ և Գուճաղափուի դուրս
- 21 Գրիգոր Պէրպէրեան
-
- Բ. Բացակայութիւն առաջին
- Բ. Բացակայութիւն երկրորդ
- Պ. Բաց. բանաւոր պատճառ :

- ԵՆՆԻՂԱՄԻՆ
- 41 Խաչատուր Ղազարոսեան
 - 42 Կարապետ Գ. Փափազեան Բ. Պ
 - 43 Մարուգէ Ֆրէնկեան
 - 44
- ԻԵՍԻԽԱՍԱՐ Ս. ԽՈՅ
- 45 Գովհաննէս Շահեան Բ.
 - 46 Գովսէփ Ս Մաղրմեան Բ. Պ
 - 47 Արքեպ. Պամաճեան
 - 48 Ստեփան Ասլանեան

- ԻԵՍԻԽԱՍԱՐ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
- 49 Միհրան Պահճէքափուբեան
 - 50 Գովհաննէս Ճիւաճեան Բ.
 - 51 Նիկողոս Արճաճեան Բ. 2
 - 52 Տրդատ Փափազեան Բ.

- (Գ. Վ. Ի. Ժ. Ա. Կ)
- ԲԵՐԱ և ԳԱՍՐՄ փառաւ
- 53 Աբիկ Ունճեան
 - 54 Գրիգոր Սէլիմիճեան
 - 55 Մարտիրոս Գ. Տիլեան
 - 56 Միքայէլ Մամիկոնեան
 - 57 Նճան Քաղազեան
 - 58 Ստեփան Խնկիրեան Բ. Պ
 - 59 Տեղումբ Մ. Էքսէրճեան Բ.
 - 60 Իլիաս Չայեան
 - 61 Զարուբիւն Նորատունկ.
 - 62 Գրիգոր Մարկոսեան

- ՄԻՋԱԳԻՂ
- 63 Կարապետ Պ. Պէրեանց Բ. Պ
 - 64 Գալոր Կոստանդեան Բ. Պ
 - 65 Գալոր Պ. Նորատունկ.
 - 66 Գովհաննէս Արայեկեան Բ. Պ
 - 67 Տիգրան Եռսուֆեան
- Պէյքօղ և Ղալաթիա
- 68 Գ. Մէրեշի՛-Գուլի

- (Կ. Վ. Ի. Ժ. Ա. Կ)
- ՂՈՂՈՂՈՆՃԱՐ և ԻՃԱՏԻԿ
- 69 Գովհաննէս Լասեան
 - 70 Ստեփան Պէլիկեան Բ.

Գատըգիւղ	ԳԱՆՍՈՒԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԵԱՔ	Մուչ
74 Կարապետ Շահպաղեան Բ. 2	Կորին	121 Ստեփան Պ. Պ. Փափաղեանց
72 Մկրտիչ Մուրատեան Բ. Պ	101 Մանուկ Արամեան Բ. Պ	Տիվրիկ
Շարլըց արու	Քէօթաշեա	122
73 Յակոբ Եկմէնիճեան Բ. Պ	102 Մ. Փափաղեան Տօքթօր	123 Զէյթուն և Մարաշ
Ենիմահալէ Սամթիոյ	Աղբիւնուպօլիս	Տրապիզոն
74 Օղտէն խճառարեան Բ.	103 Ռուբէն Կիւմիւշէլէրու Բ. Պ	124
Թօլղափու	Նիկոմիդիա	Պաղտաս
75	104	125
Էյուպ Ս. Եղիա և Ս. Աստուածածին	Սկն	Տիգրանակերտ
76 Գարեգին Յ. Մէլքեան	105 Պետրոս Միսաքեան	126
Գուրուչէմէ	Գարահիսար	Վան
77 Աստիա Իլիտպաղեան Բ.	106	127 Աիմոն Մաքսուտեան Բ. Պ
Հիսար և Պոյաճի գիւղ	Արարիկեր	Աղթամար
78 Յովհաննէս Նուբեան Բ.	107 Կարապետ Խաչիկեան	128
Նոր գիւղ և Սթէնիա	Բաղէշ	129
79 Ղազար Հովուեան	108	Սերաստիտ
Պալատ	Պրուսա	130 Մկրտիչ Մէլքեան
80 Մկրտիչ Գ. Էսաեան	109 Գ. Ղազարուեան	Ռուսճուխ
81 Յովհաննէս Կրճիկեան	Եւդոկիա	131
82	110 Մելքոն Հալոճեան Բ. Պ	Կարս
Գարակճօմրիկ	Ամասիա	132 Արրահամ Յ. Ալվաղեան
83 Յարութիւն Զէնճիրճեան Բ. Պ	111 Համարձուժ Սլաճաճեան	Զմիկածաբ
84 Յարութիւն Գ. Տառեան Բ. Պ	Բալու	133 Համարձուժ Սարըբէշի Բ.
(Ե. Վ. ԶԱԿ)	112 Յովհաննէս Աղնաւոր Բ. 2	134
Սամաթիա	Եդեսիա	Պտանա
85 Ալքսան Պէշիրեան Բ. Պ	113 Յակոբ Իւթիւճեան	135
86 Աւետիս Բօթլեան Բ.	Մանճըլլու	Սըղերդ
87 Եղիազար Մէլքեան Բ. 3	114	136 Մարտիէոս Ալքրոսնեան
88 Մինաս Յաֆնաֆեան Բ. 2	Հաճըն	Եօղտատ
89 Յակոբ Քաղաղեան	115	137 Լօղօֆէթ Պալեօղեան
90 Յակոբ Ամասեան	Երզնիկ և Բաբերդ	Մալաթիա
91 Նաղարէթ Շահպաղեան Բ. Պ	116	138
92	Թէքլրտաղ	Իզմիր
93	117 Տիգրան Գ. Անանեան Բ. 2	139
94	Կեսարիա	Եգիպտոս
Խոսպիւղ	118	140
95 Աւաքել Աղթուն Տիւրրի Բ. 2	Խարբերդ	
96 Խաչատուր Պ. Միսաքեան Բ.	119 Յովհան Եղճեան	
97 Ռէթէոս Պէյլիճեան	Պալըբէսէր	
98 Սարգիս Արապեան Բ. 2	120 Յովհաննէս Յովակիմեան	
99 Սարգիս Արաւամեան Բ.		
100 Սիմոն Մէքայէլեան		

Օ Ր Ա Կ Ա Ր Գ

- Ա. Տեղեկագիր Դաստիարակության ժամանակի վերջի դաստիարակության օրերին .
- Բ. Վերահսկման Սահմանադրության . Հարանակման վիճաբանության օրենսդրություն .
Թաղական Դաստիարակության , յերկրորդ ընթերցման :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԻՆՔ

Ատենը բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին ի ներկայութեան 51 երեսօտիանաց , որոց վերջին թիւը յանդեցաւ 55 ի :

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք հայրը տպարութեան պատճառաւ բացակայ ըլլալով Գլխակին առաջարկութեան և ժողովին կամաց համեմատ՝ Տ. Մտովէոս Եպիսկոպոս Իզմիրեան նախադահեց ժողովին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խօսք կուտամ Ատենադպիր Էֆէնտիին՝ նախորդ նստելու ատենագրութեանց մասին բացատրութիւն տալու համար :

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ ԷՖ. — Տասնուվեցերորդ նստի ատենագրութիւնը տպուած պատրաստ էր . կը յուսայի որ մինչև հիմա գար , բայց չեկաւ . թերևս մէկ քառորդէն կուգայ : Իսկ ժէ. նստին ատենագրութեանը դալով թէ և մեծ մասամբ տպուած է , բայց չէ աւարտած տպարանի փոփոխութեան պատճառաւ , որն որ ներելի կըր-

նայ ըլլալ այս առաջին անգամին համար . սակայն ես կառաջարկեմ որ յաջորդ նիստին 5 շարաթէն ըլլայ միայն մէկ անգամու համար , որպէս զի ետ մնացած վերջին ատենագրութիւնը հասնելով՝ ամենը մէկէն վաւերացուին :

ԲԱՓԱՄԱՃԵՍՆ Մ. ԷՖ. — Կառաջարկեմ որ վերջին նիստի ատենագրութեան ձեռագիրը կարդացուի :

ՓԱՓԱԶԵՍՆ Ս. ԷՖ. — Եթէ վերջին նստին ատենագրութիւնը պիտի կարդացուի , անկէ առջի ժՁ. նստինն ալ պէտք է կարդացուի . եթէ մէկին հրատարակութիւնը չհասնելուն համար ընթերցումն օրինաւոր է , ինչո՞ւ միւսինն ալ մի և նոյն պատճառաւ օրինաւոր չըլլայ : Բայց ես չեմ կրնար ըմբռնել թէ ինչո՞ւ դեկտեմբեր 10 ի նստին ատենագրութիւնը մինչև ցարդ չհրատարակեցաւ . բացատրութիւն կը խնդրեմ դիւանէն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Լսեցիք Ատենադպիր Էֆէնտիի տուած բացատրութիւնը . դժբաղդարար ժՁ. նստի ատե-

նազրութիւնը չ' կրցեր հրատարակուիլ և ցրուիլ ժամանակին, և այսօր զայն ձեռքերնիս չունենալով՝ քանի՜ որ անոր պարունակութեանը պիտի չկրնամք փեղեկանալ և վաւերացունել, ի՛նչ ոգուտ կրնայ ընել թէ. ի ձեռագրին ընթերցումն. ուստի եթէ պէտք ըլլայ, սոյն ձեռագրէն ընթերցմամբ տեղեկութիւն քաղելու պայմանաւ, վերջին երկու նստերուն ատենազրութեանց վաւերացումն՝ առաջիկայ նստին կը թողումք:

Իսկ յաջորդ նիստն 5 շաբաթ յետաձգելու մասին Ատենադպիր էֆէնտի ըրած առաջարկութեան դալով, այդ ալ տոտեանի փախման պահուն կրնայ որոշուիլ: Հիմայ կանցնինք ատենական միւս գործողութեանց:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Խօսք կուղեմ. եթէ չհրաւիրէիք Ատենադպիր էֆէնտին բացատրութիւն տալու, ևս չէի պահանջէր զայն. նախընթաց նստին մէջ Ատենադպիր էֆէնտին ատենազրութեանց ասպարտութեան խնդրոյն առթիւ անմարտելի խօսքեր ըրաւ երեսփոխանացս համար. կը պահանջեմ որ կրինէ այսօր նոյն խօսքերն՝ վարչութեան ներկայ եղած պահուն, այն ինչ անցեալ նստին ներկայ չէր վարչութիւնը. կուղեմ գիտնալ թէ վարչութիւնն ալ համախօս է արդեօք այն խօսքերուն:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՆՇԱ. — Փափաղեան էֆէնտի ըրած խօսքերը թէ և ատենազրութեանց նկատմամբ, սակայն մասնաւոր պարագայից կը վերաբերին. օրինակի համար՝ ատենազրութեանց մասին եղած խոստման չկատարուիլը, վարչութեան համախօս ըլլալը կամ չըլլալը, եւ, ասոնք զատ խնդիրներ են. թող ներէ Փափաղեան էֆէնտին որ չյուզենք առայժմ այսպիսի մանր խնդիրներ, վասն զի ժամանակը չէ:

1.

ԲԱՅԱՎՈՅՈՒԹԻՒՆՔ

Ատենապետ փոլան՝ անձնական տկա-

րութեան պատճառաւ բացակայ դանըւող քանի մի երեսփոխանաց անունները՝ թուելէ ետեւ, որք են՝

- Տ. Հմայեակ վարդապետ Դիմաքսեան,
- Տ. Արիստակէս քահանայ Մամբրէեան,
- Նազարեթ Էֆէնտի Շահապալ,
- ՄԷԼՔՈՆ » Հալաճեան,
- Նշանակել տուաւ ներկայութեան տուումն ըն մէջ:

2.

ՆՏԻՔ ԲՈՎ ԺՊՈՂԱՅ ԱՂԷ. Վարչութեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՆՇԱ. — Ժողովոյս վերջին նիստին մէջ՝ ատենազրութեանց հրատարակութեան խնդրոյն առթիւ մեր ընկերներէն Օ. Էֆէնտի Աղբ. վարչութեան ընթացքը սողոտանելով՝ անարդանաց քուէ առաջարկելու միջոցին՝ Էռեղէշը-Քեռէ բառ մ'արտասանեց ուղղեալ սոյն ինքն վարչութիւնն:

Սոյն բառը բեմական լեզուի բնաւին անվայել և Աղբային գործոց մէջ մեղ պաշտօնակից մարմնոյ մը նախատինք ըլլալով, կանոնադրութեան պատճառան տրամադրութիւնը կը հրաւիրէր անգղղիւն ատենախօսին վրայ: Չեր ատենապետը նոյն պահուն այդ ցաւալի խօսուածքին անվայելութեան ատիճանէն գայթակղեալ, թերևս և չուարեալ, միւս կողմէն՝ մեր ընկերին պատճոյ աստիճան թեթեւեղունելու դիտմամբ՝ քաղաքափարութեամբ յորդոր կարդաց նմա յետս կուչել այն նախատական բառը: Եւ թէ պէտք մեր ընկերը յետ կրկին և երեքին յորդորանաց անուղղապէս ետ առնել նիւրոտեցաւ, սակայն նախատինքը մեծ ըլլալով, չէր կրնար գինքը բոլորովին գերծառնել կանոնադրական պատճէ:

Աւստի մտաղիւր էի այսօր սոյն պարագայից համար հարկ եղած կանոնական պատիժը՝ որ է յանդիմանութեան քուէ առաջարկել, զոր դուք պիտի վճուէք առանց վէճի. լայց դիտնալով որ չէք հաճիր՝ առանց մեր ընկերը լսելու՝ որ ըստ կանոնաց իրաւունք ունի խօսք առնուլ գինքն

արգարացունելու համար, վճիռ դատու պարտութեան արձակել, և ըստ որում ինքն ներկայ չէ այսօր, խնդիրը կը ձգենք առավելայ նստին և կանցնինք մեր ուրիշ ստեճական գործոց:

Հիմա այս առթիւ վարչութեան Քաղ. ժողովէն դիր մ'եկած է. այն ալ կարգանք և անցնինք մեր գործողութեանց:

Չայս բնելով Ատենապետ փաշան կարգաց Քաղ. ժողովը նամակն՝ որ է.

Վսեմալայ Ատենապետ փաշա Արք. երեսփոխանական ժողովը.

Ազգային ժողովը վերջին նիստին մէջ՝ երեսփոխաններէն մին՝ Օղաէն էֆէնտի Խօճասարեան, առենադրութեանց տաղարութեան խնդրոյն առթիւ օրինաւոր քննադատութեան սահմանէն շեղելով գլխովին, բեմական բարբառի անուայել լեզուով վարչութիւնը անարգած և հայհոյած է անոր դէմ:

Արք. վարչութեան Քաղաքական ժողովն իւր պաշտօնն Ազգային ժողովէն ընդունած՝ իւր արժանապատուութեան դէմ եղած այս անարգանաց համար պատկառելի ժողովոյդ զիմեղով՝ արժանաւոր հատուցում կը խնդրէ, և վստահութեամբ կ'սպասէ որ Ազգային ժողովն իւր վարչութեան պատիւն ու բարոյական ազդեցութիւնը յարգել տալու համար զարժանն անյսպաղ ՚ի գործ դնէ:

10 փետր. 1877 Մնամբ յարդանօր ՚ի զիմաց Քաղ. ժողովոյ Կ. Պօլիս Ազգ. վարչութեան վստահ Ատենադարի Ֆուլք Քաղաքէան Սեպուհ Մասնաբեան

ՄԵՐԵՒՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՖ. — Խօսք կը խնդրեմ զիտողութեան մը համար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այս խնդրոյն վրայ խօսք տալու հարկ չեմ տեսներ, խնդիրն ամբողջ յառաջիկայ նստին ձեռնարկէ:

ՄԵՐԵՒՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՖ. — Չհասկըցած մէկ կէտին համար խօսք և հարցում մը պիտի ընեմ:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Խօսք կուղեմ: ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներեցէք, Մէրեւնի-Գուլի էֆէնտի, այսօր ոչ հարցում, ոչ բացատրութիւն և ոչ որ և է խօսք չը կայ այս նիւթին վրայ. յառաջիկայ նիստին ժողովն իւր վճիռը պիտի տայ. ինչո՞ւ կը պնդէք. եթէ մեք այստեղ ժողովներ ենք ո՞չ թէ ազգին գործերը տնօրինելու, այլ անձնական կրքերին յարեցունելու համար, աւելի աղէկ կընենք ձգել տեղերին երթալ, որով զէթ բարեկամութիւնն անտեսող զը պահուի:

ԷՍԱԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Եւ եթէ Օղաէն էֆէնտի յաջորդ նստին չներկայանայ, ի՞նչ պիտի ընենք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այն ստեղծ կը մտածենք՝ ի՞նչ պէտք է ընել:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես ալ խօսք խնդրեցի կանոնական զիտողութիւն մը ընելու համար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Չեմ կրնար և ոչ մէկու մը խօսք տալ այս նիւթին վրայ:

3.

Հրաժարագիր և նամակ Սրբազան Պատրիարքին

Ատենապետ փաշան կարդաց Սրբազան Պատրիարքի կողմէն եկած հետեւեալ հրաժարագիրն ու նամակը.

Հրաժարագիր.

Վսեմալուք Ատենապետ Արք. Ընդհ. երեսփոխանական ժողովը.

Անձին տկարութեան պատճառաւ չը կրնալով այլ ևս Պատրիարքութեան զըմբարին պաշտօնը պատշաճապէս և արժանապէս վարել, կը խնդրեմ կը պաղատեմ և թախանձագին կ'աղաչեմ որ այսօր ուրիշ մը ընտրէք փոխանակ իմ, քանզի մինչև ցարդ քանիցս տուած հրաժարականներս չընդունելովիդ՝ ուրիշ բան չըրիք՝ բայց միայն ազգին գործերը բարիք տրնտեսութենէ զրկելով պարսպ ժամանակ անցունել տալու պատճառ եղաք, մինչդեռ

իմ տեղս ազգասէր և առողջ անձ մ'ընտ-
րելով մեծամեծ արդիւնքներ կարող էիք
ձեռք բերել: Ազգին կողքը յարգել
պարտքս է, բայց անկարելին ալ չպա-
հանջել ձեր պարտքն է:

Քաջայայտ եմ որ այլ ևս չէք կրկնել
ուար այսպիսի դիր գրել պատկառելի ժո-
ղովոյդ, որուն իմ յարգանքներս մատու-
ցանելով
Մնամ խոնարհ ծառայ
և աղօթարար փոսն բարեւ
1877 իետր. 11 լաւութեան ազգին
Բերա Ներսէս Եպիսկոպոս

Նժամէ

Առ Պատկառելի Ընդհանուր Ժողովն
Հայոց .

Վսեմ: Ատենապետ Ստեփան փաշա.

Եկեղեցական համադումար ժողովոյ
անդամակիցք մեծազոյն մասամբ և ըս-
տորադրութեամբք՝ ժողովոյ համար մը-
նայուն դիւան ունենալ որոշած են. տես-
նելով և մեր եկեղեցական հարց բազ-
ձանքը՝ մինչև յառաջիկայ մայիսի համար
ըրած դիւանական ընտրութիւններն ըն-
դունեցինք: Ոմանք կը պնդեն թէ՛ Սահ-
մանադրութեան դէմ է այս որոշումը .
ուստի կը խնդրեն որ Ընդհանուր ժողովդ
իւր կարծիքը յայտնէ այս մասին թէ՛ Հա-
մադումար ժողովոյ մնայուն դիւան ու-
նենալը Սահմանադրութեան դէ՞մ է կամ
համաձայն:

Յոռապով որ պատուական ժողովդ կը
բարեհաճի իւր իմաստութեամբը Սահմա-
նադրութեան սոյն տրամադրութիւնը
պարզել, Մնամ ընդմիջոտ աղօթարար
1877 իետր. 8 Պ. Կ.
ի Պատր. Հայոց Ներսէս Արեւիկոպոս

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Խօսք կուզեմ
Ս. Պատրիարքի հրաժարագրի մասին:
(Այս միջոցին ատենաբան էֆէնտին
կարգաց կանոնադրութեան 87 ըդ յօդ-
ւածն որ է.)

« Եթէ Պատրիարք Սրբազանը զիւր հը-
րածարականը տայ, պատճառարանեալ

պէտք է ըլլայ այդ հրաժարագիրը: Ժո-
ղովը յետ ընթերցման՝ ատենապետաց
դիւանին նախաքննութեանը կը յանձնէ
հրաժարագիրը, և այս դիւանին եզրա-
կայութեանը վրայ՝ պատճառները քնն-
նելով կընդունի կամ չընդունիր առ-
ջարկեալ հրաժարումը: Եթէ չընդունի,
պատճառարանեալ կը հաղորդէ զիւր ո-
րոշումը Պատրիարք Սրբազանին, որում
միայն կը մնայ որոշել իւր ընելիքը »:

Ուրեմն կանոնադրութեան սոյն տրա-
մադրութեան համեմատ կառավարկեմ
ատենապետաց դիւանին յըլում և անցնիլ
անմիջապէս օրակարգին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ ուրիշ դի-
տուութիւն ընդ չլայ, Փափազեան է-
ֆէնտին առաջարկութեան համեմատ կը
յղենք Ս. Պատրիարքի հրաժարագիրն ա-
տենապետաց դիւանին: Գալով Ս. Պատ-
րիարքի միւս գրին՝ որ Համադումար ժո-
ղովոյ մնայուն դիւանի խնդրոյն կը վե-
րաբերի, այս ալ՝ ըստ որում կանոնական
խնդիր է, և նախաքննութեան կարօտ
պէտք է յղել Նախաձեռնութեան դիւա-
նին:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ըստ որում Ս.
Պատրիարքը հրաժարական չըրած է, և
եթէ հրաժարած չըլլար ինք պէտք էր
ներկայացնել այդ առաջարկութիւնը, ուս-
տի օրաձեռել կառավարկեմ մինչև հրաժա-
րական խնդիրը լուծուի:

Տ. ԽՈՐԷՆ Վ. ԿԻՐՕԵԱՆ. — Կը ձայ-
նակցիմ Փափազեան էֆէնտինին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըստ որում Ս.
Պատրիարքն իւր հրաժարականէն 5 օր
առաջ գրած է այս նամակը, ըստ իմ
կարծեաց նախաքննութեան յղելովն մէկ
կողմէն խնդիրը քննութեան ենթարկած
կըլլանք, միւս կողմէն բնականաբար
ըրածդած:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կանոնական դի-
տուութիւն ունիմ այս մասին. անցեալ
նտին բացակայ երեսփոխանի մը զրկած
գրաւոր առաջարկութեան առթիւ դիտու-
ղութիւն եղաւ թէ ընդունելի չէ այն՝

բայց եթէ իւր ներկայութեան ատեն : Հիմա Սրբազան Պատրիարքի հրատարած միջոցին և իւր բացակայութեանը տուած մէկ առաջարկութիւնն եթէ Նախաքըն նուիրան յղեմք, կանոնական սխալ մը գործած չէ՞մք մի ըլլար. ա՛յս կողմէն հասկնալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Սխալ կը գործենք եթէ կարծիք ընենք որ Ս. Պատրիարքը նոր առաջարկութիւն կընէ . Սրբազան իւր Պատրիարքութեան օրով պատահած դէպքի մը առթիւ հարցում կընէ և կողմէ հասկնալ միայն թէ արդեօք Սահմանադրութեան համաձայն է այն . ուստի արգելք չեմ տեսներ խնդիրը Նախաքընութեան յղելու :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կըսէք թէ իբր Պատրիարք դիտողութիւն կամ հարցում մը կընէ և բացատրութիւն կուզէ ժողովէն թէ արդեօք Համազումար ժողովոյ մնայուն զիւանի կազմութեան արտօնութիւն ստով Սահմանադրութեան համաձայն վարուած է թէ ոչ : Ես դարձեալ կըսեմ թէ քանի որ Ս. Պատրիարքը հրատարած է, այս արցումը պէտք է մնայ մինչև իւր հրատարական խնդրոյն լուծուելու և եթէ հրատարականը ետ չտանուիւր իւր յաջորդին կը մնայ այդ խնդիրը :

Տ. ԽՈՐԷՆ Վ. ԿԻՐՕԵԱՆ. — Կը հարցընեմ զիւանին, միթէ իբրև Պատրիարք ստորագրած է այդ գիրը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այո՛, իբրև Պատրիարք ստորագրած է և իւր հըրատարագրէն՝ որ այսօրուան թուականը կը կրէ, Յ օր առաջ գրած է այս նամակը :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Խօսք կուզեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ Փափագեան էֆէնտիի համաձայն պիտի խօսիք, նախ պէտք է հակառակ կողմէն եթէ խօսող կայ, այն լսենք : (Քիչ մը ժամանակ սպասելէն ետքը չարուանկերով.) Եւ ըստ որում ուրիշ խօսք ուզող չկայ, խօսքը Քըրիստոստուր էֆէնտիին է :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Սահմանա

դրութեան մէջ չկայ այնպիսի կէտ մը որոյ համեմատ Ազգային ժողովը կարենայ Համազումար ժողովը համար գիծ մը դնել կամ որոշել. Համազումար ժողովն անկախ է Ազգային ժողովէն . աւոր գիտնալիք բանն է իւր դիւանը տարեկան կամ առժամանակեայ կազմել : Այս էր ըսելիքս :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Քանի որ դեռ բուն խնդրոյն վրայ բացուած չէ վիճաբանութիւն, աւելորդ է խօսիլ անոր վրայ . պէտք է խօսիլ միայն այն կէտին համար թէ արդեօք օրածագե՞լ պէտք է թէ ոչ նախաքընութեան յղել : Այս մասին որովհետեւ երկու կարծիք երևան ելաւ, պէտք է որ քուէի դնեմ երկուքն ալ :

Չայս ըսելով Ատենապետ փաշան քուէի դրաւ հետզհետէ . Ա. Նախաքընութեան յղելու առաջարկութիւնը . և Բ. պարզապէս օրածագման առաջարկութիւնը : Ժողովը միաձայնութեամբ Օրածագումն ընդունեց :

ՅՐԷՆԿԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Հրատարականի խնդիրն ի՞նչ եղաւ . կը խնդրեմ որ հրատարագիրը կարդացուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հրատարակիւն անգամ մը կարդացուեցաւ և լսեցիք . առաջարկութիւն եղաւ ըստ կանոնի՝ ասենապետաց զիւանին յղել նախաքընութեան համար, և որովհետեւ հակառակ խօսող մը չեղաւ, յղումն ընդունուած համարուելով խնդիրը վերջացաւ : Կը մնայ հրատարագիրը վերստին կարդացուելու կէտն, որով արգելք մը չունինք, թող անգամ մ'ալ կարդացուի :

Այս պահուս Ատենադպիր էֆէնտիին կարդաց վերստին Սրբազան Պատրիարքի հրատարագիրը :

4.

Տեղեկաբեր երեսփոխանան ընդհանրական Ատենապետ փաշան ժողովին ներկայացուց Տիգրանակերտու և Տիվրիկի վիճակաց դաւառական երեսփոխանաց ընտրութեան վերաբերեալ երկու տեղեկա

գիրներն, որք Պատրիարքական ծանօթագրով մը Կիւանին մատուցուած էին, և կարգացուեցան՝ որք են.

Ա.

Տեղեւոյի Տէրմանկերոս

Ամեն. Սրբազան Հայր Հոգևոր.

Թիւ 42 և ներկայ ամսոյ 3 թուոյն գրեալ և առ Ժողովս ուղղեալ պաշտօնական նամակ Ձեր Ամենապատուութեան ստացաք, որն որ Զօպանեան Միհրան էֆէնտոյ յերեսօխանութիւն ընտրուելու մասին գրիածնու տեղեկագրին մէջ ընտրական ընկիչ յանձնաժողովոյ նկատած թերութիւնքն ծանուցանելով լրացումն կը պահանջուէր:

Հարցումն

1. Գաւառական ժողովոյ անդամոց և քուէարկուաց թիւն.
2. Ընտրելոյն ստացած քուէից թիւն.
3. Գաւառական ժողովոյ անդամոց հետ նախագահի ստորագրութիւնը:

Պատասխան

1. Ժողովոյս անդամոց թիւն արդէն յայտնի է, բայց նոյն նստին ներկայ եղող և քուէարկուաց թիւն էր երկուսասուն.
2. Ընտրելին ինը քուէ ստացաւ.
3. Ժողովոյս անդամոց հետ առ անգամ նախագահն ալ ՚ի ստորև ստորագրած է:

Ահաւասիկ ըստ բարձու հրամանի Ձեր Ամենապատուութեան՝ պահանջեալ կէտերն ներկայիս նշանակելով կը ներկայացնենք Ձեր ազգասիրութեան. ալ կը մնայ Ձեր բարեհաճ կամաց օր և ժամ յառաջ յիշեալ էֆէնտոյ յանուն Տիգրանակերտի երեսօխան ընդունին և վաւերացումն:

Մնամք միշտ բարձր հրամանի Ամենապատուութեանդ ակնդէտ ՚ի դիմաց դաւառական ընդհ. ժողովոյ Տիգրանակերտի

Ատենաղապր Ատենապետ
Յօաննէս Գաղաղայեան Մ. Թովմաս Մէնքիճեան

Սոյն քուէարկութիւնն և երեսօխանի որոշումն մեր ներկայութեանը լինելուն կը կնքեմք.

Առաջն. փոխանորդ 1876 դեկտ. 22
Տիգրանակերտի Ս.ա.ա. Ն. Հայոց Տ. Յօաննէս Գաղաղայեան ՚ի Տիգրանակերտ

Բ.

Տեղեւոյի Տէրմանկ

Բարձրաշնորհ Պատրիարք Սրբազան Հայր և Վսեմաշուք էֆէնտիք Ազդ. ընդհ. վարչութեան.

Ձեր Բարձր Սրբազնութեան յունիս 19 թիւ դրութիւնն ընկալաք, որով դաւառիս կողմանէ ցուցուած երեսօխանի մասին հինգ օրինական պայմաններու յայտնուած չըլլան յիշելով սոցա կատարելութիւնը կը պահանջուի:

Որոց առաջնոյն համար կը պատասխանեմք թէ ՚ի դիմաց Պատրիարքարանիդ երեսօխանի ընտրութեան մասին այդ օրինակ մասնաւոր հրահանգ մի ստանալու չեմք բողոքուորած. — Բ. ին և այլոց նմար թէ և քուէարկութիւնը գաղտնի կատարած եմք ըստ օրինի Սահմանադրութեան, սակայն ի գղուութիւն ձանձրութեան Ձերդ Վեհութեան չէինք մանրամասնած. բայց այժմ այդ օրինակաւ պայմանները լրացնելու հարկը տեսնալով ահա առաջի առնումք: Ըստ թուոյ գաւառական ժողովոյ 21 ընտրող ժողովականաց երեք անձանց վերայ գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրութիւնը կատարուեցաւ, որոց առաջինը այն է արդէն յիշեալ ՚ի Մէրճանն զբաւաճառ նշանիկ էֆէնտին նոյն 21 թուոց քուէարկուաց 17 քուէին արժանաւորելով՝ ըստ օրինի տեղւոյս ներկայացուցին լինելու իրաւանց տիրացած է:

Վասնորոյ և մեք յօժարութեամբ սըրտի յիշեալ էֆէնտին Տիգրիկոյ օրինաւոր երեսօխանն ձանչելով և ընդունելով՝ կը խնդրեմք վեճ ժողովեդ որ բարեհաճք վաւերացունել նորին պաշտօնը ՚ի համար զոր իշխանութիւն և յանդամակցութիւն

Ազգ. Ընդհ. երեսփոխանական Ժողովոյ
ի յառաջադիմութիւն զաւտարի :

1876 օգոստ. 14 Մնամբ անձնուէրք ազգիս
ի Տիւրիկ ասկնախոնարհ ծառայք
Փոխանորդ Առաջն.

Տ. Պաղարտար
Ատենապետ
Սարգիս Մենենրեան

Գ.

Ծանօշագրէր Սրբաշան Պարբերէի

Վսեմախայլ Ատենապետ փաշա ազ-
գային երեսփոխանական Ժողովոյ .

Ազգային Ժողովէն պահած Տիգրա-
նակերտի և Տիւրիկի վիճակաց դատաւ-
ական երեսփոխանաց տեղ նոր ընտրու-
թիւն կատարուած և տեղեկագրերը գա-
ւառական Ժողովոց կողմէն հասած ըլլա-
լով, Պատրիարքարան քննեց ընտրելոց
սահմանադրական հանդամանքը և Սահ-
մանադրութեան համեմատ գտաւ : Ըստ
այսմ Տիգրանակերտէն երեսփոխան ընտ-
րուած է Միհրան էֆէնտի Չօպանեան և
Տիւրիկէն Նշան էֆէնտի Գարագաշեան :

Սոյն ընտրելոց յանձնառութիւնն ալ
սպառնալուած ըլլալով, գաւառական Ժո-
ղովոց տեղեկագրերուն հետ ներկայ ծա-
նօթագիրս կըմատուցանեմք Ազգային Ժո-
ղովոյդ ի փաւերացումն :

10 փետրվար 1877 Մնամբ աղօթարար
ի Պատրք. Հայոց Պ. Կ. Ներսէս Աբեղա .
Կ. Պոլիս

Յետ ընթերցման Ատենապետ փաշան
ի գիտողութիւն հրաւիրեց երեսփոխան-
ները նախ Տիգրանակերտի գաւառական
երեսփոխանի ընտրութեան տեղեկագրին
վրայ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Բ. ԷՖ. — Կտորու-
թիւն ունիմ կէտի մը վրայ . տեղեկագրի-
րը գաւառական Ժողովոյ ներկայ անդա-
մոց և քուէարկուաց թիւը 12 է կըսէ .
բայց Ժողովոյն անդամոց ընդհանուր թիւը
չյիշատակեր և Պատրիարքարանիդ յայտ-
նի է ըսելով կանցնի . սկտք էր նշանա-

կել թէ Ինչ պատճառաւ պահած է դա-
ւառական Ժողովոյ անդամոց թիւը , քանի
որ Պատրիարքարանն ալ հարցուցեր է .
որովհետեւ գաւառական Ժողովոց անդա-
մոց թիւն ըստ տեղւոյն 21 էն մինչև 70
կընան լըլալ ըստ գաւառական հրահան-
գի վարչութեան :

ԱՏՆՆԱՊՈՍԵ ՓԱՇԱ. — Քանի որ տե-
ղեկագիրը կըսէ թէ Պատրիարքարանի դի-
ւանատունը դիտէ Տիգրանակերտի Ժո-
ղովոյ անդամոց թիւը , նորէն Տիգրա-
նակերտ դրել հարցնելն տւելորդ է և
անվայել . կընանք Պատրիարքական դի-
ւանատունէն խնդրել պատասխանը . բայց
ըստ որում մանր պարագայ մ'է այս ,
թերևս այժմ ոչ որ կընայ յիշել և ղեկու-
ցանել մեզ . հարցնեմք ղիւանապետին .
եթէ կը յիշէ թող պատասխանէ մեզ :

Այս միջոցին ղիւանապետը տեղեկու-
թիւն տուաւ թէ Տիգրանակերտի գաւա-
ռական Ժողովոյ անդամոց թիւը 21 է :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Պատրիարքա-
րանը 5 հարցում ըրեր է , ինչպէս կերեի
տեղեկագրէն . հարցումին մէկն այն է թէ
քանի է գաւառական Ժողովոյ անդամոց
թիւը . ըսել է թէ Պատրիարքարանը չգի-
տեր եղեր և հարցնել հարկ տեսեր է :
Իձայնդրութեան համար չէ ըսածնիս .
քանի որ Պատրիարքարանը հարկ դատեր
է հարցնել , պատասխանն ալ սկտք է ին
տալ . չտալին պակասութիւն է :

ԻԻՓԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Իբրև անգամ
ընտրական քննիչ յանձնաժողովոյ վար-
չութեան քանի մի Խօսքով պարզեմ իրն-
դիրը : Սովորութիւն է ընտրական տեղե-
կագրոց մէջ յիշատակել թէ Ժողովին
այսչափ անդամներէն այսչափին ներկա-
յութեամբ և քուէովն ընտրութիւնը կա-
տարուեցաւ . ասիկա ընտրական տեղեկա-
գրոց համար օրինական ձև մ'է : Տիգրա-
նակերտէն եկած նախորդ տեղեկագրին
մէջ յիշուած չէին այս կէտերը . անոր
համար հարցնել տուինք . այժմ եկած
պատասխանին մէջ կըսէ թէ արդէն թիւը
յայտնի է . և յիրաւի գաւառական Ժո-

ղովոյ կազմութեան տեղեկագրէն յայտնի եղած է անոր անդամոց թիւը. ըսել է թէ տեղեկագրին օրինական թերութիւնը լրացած է արդէն, որով կատարուած երեսօխոսանական ընտրութեան վաւերացման համար արգելք մը չէ մնացած:

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մեր ընտրական յանձնաժողով չեմք ճանչնար պաշտօնապէս. բայց տեղական տեղեկագիրն և Պատրիարքական վկայագիր ունինք ձեռքերնս, անոնք պէտք է քննենք. հիմա լեցիք ասոնց վրայ արուած բացատրութիւնը. ուստի քուէի կը դնենք Տիրքանակերտի մէջ կատարուած ընտրական գործողութիւնը. ով որ վաւերական կը դատէ, ձեռքը վեր վերցնել չնորճ ընէ:

Ժողովը 1 քուէի հակառակ ամենաւե՛ մեծ մասով ընդունեց և վաւերացուց Զօւպանեան էֆէնտիի ընտրութիւնը:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Տեղեկագիրը պակասաւոր կը դատեմ, բայց ոչ ընտրութիւնն անվաւեր:

Յետոյ՝ Ատենապետ Բաշան Տիրքիկի գաւառական երեսօխոսանի ընտրութեան տեղեկագրին վրայ ալ 'ի դիտողութիւն հրաւիրեց երեսօխոսանները. սակայն տեսնելով որ դիտողութիւն ընող չկայ, անմիջապէս զայն ալ քուէի դրաւ, որ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ Ժողովէն:

Հետեապէս՝ ըստ վճռոյ Ժողովոյն երեսօխոսան հոշակուեցան՝

Միհրան էֆէնտի Զօպանեան
Նշան » Գարագաշեան.

Յ.

Տեղեկութեան դիտանակաւ

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ատենական գործողութիւնն ինքեզ առաջ պարտք մը ունիմ կատարելիք: Անցեալ նստին՝ Ժողովը յանձնարարութիւն մ'ըրած էր ինձ, կուզեմ անոր վրայ ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել. կը յիշեք անշուշտ որ մեր ընկերներէն Եֆէնտիեան էֆէնտի բողոք

մը զրկած էր աստ՝ յայտնելով թէ իւր երեսօխոսանական պատուոյն դէմ անարգանք մ'եղած է. այս խնդրոյն համար գրեցի նմա և մանր պարագայիւք տեղեկութիւն խնդրեցի և ստացայ, զոր երկու խօսքով կրնամ յայտնել ձեզ:

Նախկին Մեծ Եպարքոս Միտհաթ փաշային մեր Պատրիարքարանն այցելութեան եկած օրն Եֆէնտիեան էֆէնտիի Սրբազան Պատրիարք հօր մերձենալով կըսէ թէ Քաղ. ժողովոյ ճառը չպիտի կարգացուի: Նորին Սրբազնութիւնն ալ մեր ժողարար ըսեր է թէ դու ո՞վ ես և ի՞նչ իրաւամբ կը խօսիս. և վերջապէս՝ ըստ Եֆէնտիեան էֆէնտիի, անպիտան բառն ալ արտասաներ է: Ահա այս կէտն է որ Եֆէնտիեան էֆէնտի իւր երեսօխոսանական պատուոյն արատ համարելով բողոքելու նիւթ ընտրած է իրեն: Իսկ միւս կողմէն ստուղբցի որ Եպարքոսին գալու վրայ եղած առեւն՝ այն ինչ Ս. Պատրիարքըն ոտքի վրայ կը շտապէ իջնալ զնա դիմաւորել, նոյն շփոթութեան մէջ Եֆէնտիեան էֆէնտի Նորին Սրբազնութեան կը մերձենայ և չդիտենք ի՞նչ իրաւամբ յանուն երեսօխոսանութեան խօսելով կը բողոքենք, չենք ընդունիր եւ խօսքեր կընէ: Նորին Սրբազնութիւնն ալ՝ առանց անոր ով ըլլալը ճանչնալու ժամանակ ունենալու, մերժողական պատասխան տուեր է թէ և, սակայն անարգական բառարտասանած ըլլալը չյիշեր Ասկէց յայտնի է որ ոչ Սրբազան Պատրիարքի կողմէն անոր երեսօխոսանական պատիւն անարգելու դիտում մը տեղի ունեցած էրքէք, և ոչ մէկը կրնայ Նորին Սրբազնութեան կողմէն Եֆէնտիեան էֆէնտիի իբր երեսօխոսան անարգուած համարիլ վասն զի եղելութիւնն ամբողջ շփոթութեան մ'արգիւնք է: Ուստի՛ ըստ իս պէտք է զրել Եֆէնտիեան էֆէնտիին թէ իւր երեսօխոսանական պատիւն անարգուած համարելու իրաւունք չունի, հետեապէս պէտք է շարունակել իւր պաշտօնը:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Երբ Սրբազան Պատրիարքը կըսէ թէ չեմ անարգած,

ԵՆՎԵՆԻՃԵԱՆ ԷՖԵՆՈՒՆԻ պնդելու չէ . եթէ Նորին Սրբազնութեան բերնէն թուած ալ ըլլայ անարդական բառ մը այնպիսի խառնաշփոթ պահու մը , ԵՆՎԵՆԻՃԵԱՆ ԷՖԵՆՈՒՆԻՆ պարտքն է ետ կենալ իւր բողոքէն :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՏԻ. — Իբրև յուզեալ ժամանակի մէջ եղած խօսք մը պէտք չէ այնչափ կարևորութիւն տալ և խնդիր ըսել ժողովին մէջ . ես կընդունեմ Ատենապետ փաշային առաջարկութիւնը , այն է գրել ԵՆՎԵՆԻՃԵԱՆ ԷՖԵՆՈՒՆԻՆ Թէ բընաւ զինքը անարգելու դիտում մը ունեցած չէ Ս. Պատրիարք Հայրն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Իմ ըրած քննութեան արդիւնքն հասկըցաք և Ղազարոսեան և Փափագեան ԷՖԵՆՈՒՆԻՆԵՐՈՒՆ դիտողութիւնները ըսեցիք . հետեւապէս՝ առաջարկութիւնն քուէի կը դնեմ :

Ժողովը միաձայն քուէով ընդունեց Ատենապետ փաշային առաջարկութիւնն , այն է՝ ԵՆՎԵՆԻՃԵԱՆ ԷՖԵՆՈՒՆԻՆ բողոքին պատասխանել թէ իբրև երեսփոխան աւարդուած չէ երբէք , և հրաւիրել որ իւր երեսփոխանական պաշտօնը շարունակէ :

6.

ԲՈՒՅՈՒՆԻՆ 15 ԵՐԵՎԱՆԻՆ

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՏԻ. — Օրակարգին չանցած՝ կանոնադրական դիտողութեան համար խօսք կուզեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Ներեցէք . տեսաք որ հիմա դաս մը երեսփոխան հետը հետէ խորհրդարանէն մեկնեցան սա՛ղիքը ներկայացնելով դիւանին :

(Եւ Ատենապետ փաշան կարգաց հետեւեալը)

«Նախընթաց նստին մէջ Ազգային վարչութեան դէմ եղած անարգանաց հատուցումը մայր դիւանն անպայման և անորոշ վիճակի մէջ յառաջիկայ նստին թողած լինելով , այս պարագային մէջ ստորագրեալ երեսփոխանքս չեմք ուզեր մեր գործադիր իշխանութեան պատուոյն

պաշտպանութեան անտարբեր կարծուիլ . ուստի և կը մեկնիմք ժողովարանէն՝ բողոքելով այն յետաձգման դէմ» :

11/25 փետրվար 1877

- Յ. Մերեթ-Գուլէ
- Մ. Ֆրէնկեան
- Յ. Աճառեան
- Յ. Նորասրահեան
- Գ. Պերդիբեան
- Յ. Յովակիմեան
- Տ. Փետրեան
- Մ. Գափասեան
- Յ. Կրէնկեան
- Մ. Էսաբեան
- Է. Չալեան
- Ղ. Հոսեփեան
- Ա. Ունեճեան
- Ն. Քաղապետ
- Լ. Պալեոլեան

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՏԻ. — Մարդս տկար է . ունի այնպիսի վայրկեաններ , որոց մէջ կրնայ մտքէն չանցածն ու սրտէն չը բղխածը բերնէն դուրս տալ , և անով իւր դէմինը կրնայ արհամարհեալ համարուիլ : Սակայն անոր հոգին ու սիրտը քննելու է թէ արդեօք կամա՞ւ և գիտութեամբ ըրաւ այդ արհամարհանքը՝ թէ ոչ ակամայ բերնէն սարդելով : Դարձեալ ամեն յանցանք իրեն թեթեւացուցիչ պարագաներ կրնայ ունենալ : Ինձ համար շատ զարմանալի է սա զուգարկութիւնն՝ որոյ առջև կը գտնուինք այսօր : Այն ինչ երեսփոխան մը բողոք կը բանոյն Նախագահ Սրբազանէն անարդուած ըլլալուն համար , վարչութիւնն ալ նմանօրինակ բողոք մը կրնէ երեսփոխանէ մը անարգուած ըլլալուն համար : Երբ Ատենապետ փաշան յայտարարեց թէ Նախագահ Սրբազանին միտքն անգամ չգար այդպիսի անարգանք մ'ընելը , ժողովն զգալով թէ այն եղելութեան մէջ որ և է գիտում մը չկայ , իսկոյն գոցեց խնդիրը :

Նախընթաց նստին երեսփոխան մ'ալ ատենադրութեանց տպագրութեան յապաղմանն ու յետաձգմանը դէմ բողոքած պահուն , վարչութեան դէմ բերնէն թըլլանմանական բառ մ'արտասանեց , զոր հայհոյանք կը կոչէ վարչութիւնը , և առ անմօթոյն , թէ և ոչ բացարձակապէս՝ գէթ կերպիւ իւրք՝ ըրած թշնամանքն ետ առաւ , ինչպէս կը յիշեն ներկայ գտնուող

ները, և դիւանին յայտարարութեամբ այդ միջոցէսը դոցուեցաւ: Այսօր վարչութիւնն անարգեալ ենք ըսելով ըրած բողոքոյն յետաձգման ամօրիւ կը մեկնի ժողովարանէն . . . :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Ներեցէք, Փափաղեան էֆէնտի. Նիսա վարչութեան բողոքոյ առարկայ եղող խնդրոյն վրայ խօսելու ժամանակը չէ. այն խնդիրն առաջիկայ նստին ձգուած է արդէն. այսօր վիճարանութեան չընար ենթարկուիլ: Եթէ այժմ խօսելու նիւթ մ'ունենք, այն ալ երեսօխոսանաց մէջ մասին բողոքելով ժողովարանէն մեկնին է, ես կարծեցի թէ անոր վրայ պիտի խօսէք:

ՓԱՓԱՊԵՏ Ա. ԷՖ. — Շատ աղէկ կընեն այդ երեսօխոսան էֆէնտիները չէ թէ առնել քաղցնուն այլ բողոքելուն մասին. վասն զի վարչութիւնն ըսուած մարմինն այս ժողովին ընտրուած է. անոր պատիւը մեր ալ է. ուստի ամենա ալ բողոքելու և հատուցում պահանջելու պարտաւոր ենք կրք վարչութեան պատուոյն դէմ արատ մը դայ: Սակայն պէտք է նըկատել թէ քանի որ օրինակոր պատճառի մը վրայ յետաձգուեցաւ խնդիրն, այն և երեսօխոսաններն որ այն բողոքողի տալով առին քաղցին, միթէ իրաւունք ունին այսպէս ընելու. ոչ երբէք. վասն զի խնդրոյ մը յետաձգումը մերժում չէ: Բայց ո՞րչափ ուրախ եմ տեսնելով որ երեսօխոսանութեան մէջ պատուոյ զգացումը մինչև այս ատիճանները բարձրացեր է և վարչութեան դէմ փոքր ակնարկութիւն մ'անդամ այժմ աններելի կը համարուի. մինչդեռ կը յիշէք անշուշտ թէ ասիկց քանի մը տարի յուսով դտնուած վարչութեան մը դէմ նորա նախագահին կողմէ ինչ ծանր նախատիքներ կ'ըսն և մինչև իսկ անոր անդամները ժողովաստղին դուրս քաջըռուեցան և ցրուեցան և այն ատեն նոյն իսկ վարչութեան, որոյ անդամ կը դառնուէի ես, բողոքին վրայ ալ արդի նախանձախնդրութիւնն ոչ միայն չերեցաւ, այլ և լուսթիւն պահուե-

ցաւ, և ուրիշ կերպով նախատական միջոցներ ալ ձեռք առնուեցան երեսօխոսանաց ոմանց կողմէն, որովմէ կը դտնուին այժմ այդ բողոքողներն ստորագրուաց մէջ: Բայց այսօր ո՞րչափ փոխուած է ժամանակն. այսօր իրենք ամենէն առաջ իրար կանցնին արդի վարչութեան համար: Ես չեմ յուսար որ կուսակցութեան համար է անոնց այս վարմունքն, ոչ, այլ կը յուսամ որ իրենց նախկին սխալը քաւելով օրինակ տալու համար է թէ վարչութիւնն ինչ որ ալ ըլլայ և ով որ ալ ըլլայ պէտք է պաշտպանուի. այո՛, ամեն Հայ պարտաւոր է յարգել վարչութիւնն. այս է սկզբունքը: Իսկ երբ հակառակ Սահմանադրութեան արարք մը տեսնենք վարչութեան վրայ, այն ատեն իրանք դատել վարչութիւնը և անխտառութեան քուէով մը արխանել իւր պաշտօնէն: Այս նկատմամբ ամեն երեսօխոսանաց պարտք է մասնակցիլ վարչութեան դէմ եղած անարգանաց համար բողոք բարձողներուն ըսյց յետաձգման մասին բողոքներուն մասնակցելու առեղի չկայ. ուստի ես կառաջարկեմ որ այս խնդրով ժամանակաճառ չըլլանք և օրակարգին անցնինք: Բայց օրակարգին ձեռնարկելէ առաջ խօսք կուղեմ կանոնադրական քանի մը դիտողութիւններ ընելու համար:

Տ. ՄԱՏԹԻՈՍ ԵՊՍ. — Այդ մէկ քանի երեսօխոսանաց կողմէ ստորագրեալ բողոքը քաղցրը տարակոյս չկայ թէ երեսօխոսանաց մեծամասնութեան որոշմանը դէմ բողոք մ'է. ամենա ալ ընդունեցինք որ յուսովիկային մնայ խնդիրը. վասն զի որ և է երեսօխոսան շնորհուհիք լսել այնպէսի նախատական բառ մը իւր վարչութեան համար. ըսյց որովհետև օրէնքն ու արդարութիւնը կը պահանջեն որ ամբաստանեալն ալ ներկայ ըլլայ և ինքզինք արդարացնէ, անոր համար յուսովիկայ նստին յետաձգել հարկ եղաւ, և այս յետաձգումը չնշանակի թէ խնդիրը մերժուեցաւ: Ուստի այդ մի քանի երեսօխոսանաց բողոքն ոչ միայն անտեղիք ու սպորինուոր, այլ և անընդունելի կը դա-

սիմ, և կառավարիեմ որ անմիջապէս
օրակարգին անցնիք :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Քուէի դրէք :

ՉԱՅՆԵՐ. — Մեկնող երեսփոխանաց
բողքին մերժումը բուէի դրէք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Դիւանը վար-
չութեան եղած անարդանաց հատուցումը
ո՛չ մերժեց և ո՛չ անորոջ և անպայման
վիճակի մէջ թողուց . ռուսի մեր բողքը
ընկերաց այսպէս մեզ ձգել երթալն ու-
րի բան չնշանակեր , այլ Ազգային ժո-
ղովն անգործութեան դատապարտելու
կամք , որ կանոնադրութեան ալ դէմ է ,
ազգասիրութեան ալ . այդանը բաւա-
կան է և հարկ չեմ համարիր քուէի դնել :

ԱԼԻԻՍԱՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Պահ մ'ա-
ռաջ դաւառներէ եկած ընտրական տե-
ղեկադրեր կարգացուցան , և դիտորդ-
թիւն ընողներ եղան թէ թերի են . կը
ցաւիմ որ այս ժողովն՝ որուն վրայ դրած
են դաւառացիք իրենց յոյսերը , ետակա-
նութեան խնդիրներով ժամանակ կանցնէ :
Դիւանը պարտք մը կատարեց ըսելով թէ
ամբաստանեալ երեսփոխանը ըսելէ ետե-
վէն տանք . այր՝ արդարութիւնն այս-
պէս կը պահանջէ , քանի որ մեք ղեյադէն
հեռա՛ ընելու օրէնք չունինք . միթէ այս
պարագային մէջ տեղի կար խել մը ե-
րեսփոխանաց ձգել երթալուն . անոնց
այս բրածն ուրիշ բան ըսել չէ , բայց եթէ
ժողովն անգործութեան դատապարտել .
պարզապէս ըսել է այս թէ , ամբողջ ազգ ,
մեզնէ յոյս մի՛ ունենար . ըստ իս՝ շատ
աղէկ էր որ ըսէին Ազգին թէ մենք չպիտի
կրնանք քու գործերդ նայիլ : Մինչդեռ
այսօր առաջին անգամ Դատարարակու-
թեան խնդրով զբաղելու համար եկած
ենք հոս , ետութեան խնդիրներու կը պա-
տահինք , որով կը պարտաւորեն զմեզ
Դատարարակութեան խնդիրն , Ազգին հա-
մար մահու և կենաց խնդիրը մէկտէ թո-
ղու : Ռուսի ես ալ կառավարիեմ կարե-
ւորութիւն չապայք բողքին , և անցնիլ
մեր Օրակարգին :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ետութեան խըն-

դիր ըսուեցաւ , ես չեմ յուսար որ ետու-
թեան խնդիր ըլլայ հոս . և ոչ իսկ կը հա-
ւատամ թէ այն մեկնող երեսփոխաններն
այդ մտք մեկնեցան . ամեն երեսփոխան
ազատ է կամ նստիլ հոս և կամ մեկնիլ .
բա՛ւ է որ ժողովը չփակուի . ըստ կանո-
նադրութեան ՉԱճայնից միաբանութիւնը
բաւական է ամեն վճիռ արձակելու : այն-
պէս չէ՞ մի՛ Ատենապետ փաշա :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ժողովը փակ-
եալ է ըսող չկայ :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Երեսփոխանա-
կան ժողովն արդարև ծանր կը քալէ ,
բայց պատճառը մի՛ կարծէք թէ երեսփո-
խաններն են : Իրա՛ւ է թէ ժամանակու
կանոնադրութիւն չունէինք և ժամանակ-
նիս շատ անգամ կանոնադրական խըն-
դիրներով կանցնէինք . բայց այսօր կա-
նոն ունինք՝ որով ղեղճումներու դուռը
դոցուած է . նաև բազմահմուտ և կարող
անձ մ'ունինք Դիւանին գլուխը , ամեն
բան լաւ հակցող և ըստ կանոնի մեզի՛ր
առաջնորդը : Եթէ ծանր կը քալէ ժողո-
վը , միայն սա՛ պատճառներով է որ՝ ժո-
ղովն որդեալ ժամանակին չբացուիր ,
Վարչութեան անդամները ժամանակին
չեն ներկայանար , դիւանադպրոններն ալ
նոյնպէս ժամանակին չեն զրկուիր հոս .
նա մտաւանդ մեր ատենադրութիւննե-
րը ժամանակին չեն հասնիր մեր ձեռքը ,
Վարչութեան յղեալ կամ անցեալ խնդ-
րոց պատասխանները չեն գար , Վար-
չութիւնէն սպասեալ առաջարկութիւնները
չեն ներկայանար : Ահա այս պատճառ-
ներով է որ ծանր կը քալենք : Այս տարի
քաղաքական պատճառներով նիստերնիս
բաւական ժամանակ ետ մնաց . նոյնպէս
Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ դարձեալ
բաւական միջոց նիստ չեղաւ . անցեալ
նստին մեծամասնութիւն չզոյացաւ . լա՛ւ
է որ հիմակուրէն գոցենք ժողովը և մա-
յիսին նորը բանանք : Եթէ չէք ուզեր որ
ժողովն անգործութեան դատապարտուի
այս կերպով , միայնք ինձ հետ , Դատ-
արարակութեան խնդիրն այսօր այս դըռ-

նէն ներս մտաւ , ահա՛ խնդիր մը՝ որ ժա-
մանակին ամենէն ստիպողականն է , ին-
չու հեցեր էք , այսոր ձեռք առէք զայն :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Փարիզեանն է-
ֆէնտիի յայտնած ցանն ամենուս զգա-
ցածն է . ինձ համար արտայայտած ներ-
բողական բառերը մերժելով հանդերձ կը-
սեմ թէ երեսփոխանաց կողմէ երբէք աշ-
խատելու կառք պակասած չէ , և այս աշ-
խատութիւնն անշուշտ արդիւնք մը կրնայ
ունենալ . դժբաղդարար երբեմն հով մը
կը փչէ մեր մէջ , ամեն բան տակնուվրայ
կըլայ , գիտե՛ս թէ փոթորիկ կը հանդը-
պինք . տեսէ՛ք սա միջոցիս , Տէրութեան
փրճակը փոփոխութեան ենթարկեալ ըլ-
լալով , ազգինն ալ բնականաբար անոր
հետ Պատրիարքնիս կը հրատարի , վար-
չութեան Քաղաքական ժողովը կը բողոքէ ,
երեսփոխանաց մեծ մասն անոր պատուոյն
նախանձամղդութեամբ կը բողոքեն զի-
ւանին դէմ , մէկ ուրիշ մաս մ'երեսփո-
խանաց ալ անոնց դէմ կը բողոքեն , և այս
ատենանին մէջ փոքրամասնութիւն մը և
Կիւանը միայն կը մնան Դատարարակու-
թեան խնդիրն 'ի ձեռին' , բայց մի՛ կար-
ծէք որ Կիւանն զձեզ կը թողու կերթայ-
ոչ , զիւանը իր սրտին կակիծը կը յայտնէ
այս ամեն եղելութեանց վրայ , բայց ան-
յողղողդ իր պաշտօնը կը շարունակէ . հի-
մա պիտի անցնինք Օրակարգին՝ որ է
Դատարարակութեան զիւանի տեղեկագի-
րը . միայն թէ երբ քուէի կարգին գա-
լու ըլլանք՝ պիտի կանգ առնուք , վասն
զի մեծամասնութիւն չունինք . այսու ա-
մենայնիւ , ըստ որում այս խնդիրն այն
տեսակ խնդիրներէն է՝ որ իբրև օրինա-
կան ծրագիր երկու երեք անգամ ընթեր-
ցանութենէ անցնիլ պէտք է , ուստի իբր
առաջին ընթերցում կրնանք մտնել մէջը
և վիճարարութիւն բանալ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կանոնական դի-
տողութեան համար 'ի սկզբան խօսք խնդ-
րած եմ . նոյեմբեր 28ի նստին հարցում
ըրած եմ վարչութեան Պիւտճէին համար,
գէթ առժամանակեայ պիւտճէն չբերե-

լուե համար , և դեռ պատասխան չբերու-
վարչութիւնը : Հարցում ըրած եմ միև-
նոյն ատեն նաև վանօրէից խորհրդոյ և
Կոտակաց հոգարարձութեան չկադրուե-
լուն համար . ինչո՞ւ չեկաւ ասոնց պա-
տասխանը : Կառաջարկեմ որ մինչև 15 օր
Պիւտճէն բերուի հոս . եթէ չբերուի՛ ես
առաջինը պիտի ըլլամ ամբաստանող զվար-
չութիւնն : Ասկէ վեց եօթն ամիս առաջ
Ասլոթ էֆէնտին Քաղ. ժողովոյ կողմէ
խոստացաւ առժամանակեայ Պիւտճէ մը
բերել . ո՞ւր է , ինչո՞ւ չբերին ցարդ :

Կաղաչեմ , Ատենապետ փաշա , Կա-
նոնական պահանջումն ինչ է նէ այս մա-
սին գործադրեցէք :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կանոնական պա-
հանջումներէն առաջինն այն է որ իւրա-
քանչիւր ոք իւր պարտքն ու սահմանը
ճանչնայ , և բեմական լեզուի վայելուչ
կերպով խօսի : Կանոնը չներեր որ երես-
փոխան մը վարչութեան հարցում ուղղե-
լէ ետև պատասխանն ալ բունադատելով
պահանջէ յատենի ժողովոյ . գիտեմ որ
այն եռանդն՝ որ զձեզ կը վառէ , նըպա-
տակ ունի միայն ազգին օգուտը . սակայն
պէտք է չափով և հանդարտութեամբ
վարուիլ . այո՛ , ստոյգ է որ վարչութեան
ուղղեալ հարցմանց մեծ մասին պատաս-
խանն չեկաւ ցարդ , սակայն գիտնանք
նաև թէ վարչութիւնն զբաղեալ է ծանր
գործերով . նաև չէ՛ վայել կանխաւ գո-
չել թէ պիտի ամբաստանեմ վարչութիւ-
նը . ինչ որ պիտի ընէք դուք՝ պէտք է
գիտնաք և ըստ օրինի վարուիք : Վար-
չութեան գլուխն հրատարման վրայ է այ-
սօր . ատենապետը բացակայ կը գտնուի՛
փոխ ատենապետն և անդամոց մէկ քա-
նին արդէն հրատարած են . սա՛ վիճակին
մէջ փոքրիկ շունչ մը բուսական է վար-
չութիւնը տապալելու . բայց խոնձմու-
թիւն է տապալել . մտածեցէ՛ք և այն-
պէս վարուեցէ՛ք :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Վարչութեան
մասին ըրած ակնարկութիւններս՝ որչափ
ալ հանդարտ լեզուով խօսուած չթուին ,

կարծեմ թէ իրաւունքի սահմանէն դուրս
չեն. իրաւունք չէ ըսողներուն՝ ահա՛ կա-
նանադրութեան 84րդ յօդուածը ցոյց
կուտամ, որ Արքայան Պատրիարքին հա-
մար կը տրամադրէ թէ « Կրնայ ամբաս-
տանուիլ երեսփոխանաց կողմէն՝ Սահմա-
նադրութեան հակառակ ընթացքի մը հա-
մար, կամ անոր գործադրութեան ան-
հոգութեանը համար »:

Մի և նոյն յօդուածոյ գորութեամբ
կրնայ ամբաստանուիլ նաև Աւրջութիւնն՝
երբ անհոգ և անխոյժ գտնուի իւր սահ-
մանադրական պարտաւորութեանց մէջ:

Կաղաչեմ, հանդարտութեամբ մտիկ
ըրէք իմ ըսածներս, որպէս զի իմանալը
թէ ո՛չ Սահմանադրութեան և ո՛չ Կանո-
նադրութեան զձէն դուրս չեմ ելած:

Անցեալ յունիսին մէջն էր Քաղ. ժողովոյ
ըրած խոստումը յատենի աստ Պիւտձէ-
ին համար. այսօր փետրվար 11 է, տա-
կաւին Պիւտձէն չէ եկած. եթէ կարե-
ւորութիւն մը չունի Պիւտձէն՝ չիմտունըք.
բայց սահմանադրական ազգի մը երես-
փոխանութեան պարտաւորութեանց ա-
ռակին է գրեթէ իւր Պիւտձէն նալիլ.
չատ բան լսած ունիմ այս մասին, զորս
առ այժմ չեմ յայտարարեր. երբ Պիւտ-
ձէն դայ՝ այն ատեն կը խօսիք:

Կը կրկնեմ թէ մինչև 13 օր Պիւտձէն
գալու է հոս. ապա թէ ո՛չ պիտի պար-
տաւորիմ ամբաստանադիր ներկայացնել:
Չկարծուի թէ ՚ի կրից շարժեալ են այս
խօսքերս. ո՛չ. ես իմ խզճմտանքի պար-
տաւորութիւնս կատարել կուզեմ. եթէ
տաճնեցուս մէջ Սահմանադրութեան
կամներքին Կանոնադրութեան հակառակ
կէս մը կայ, ետ կտնտում: Երբ կըսեմ
թէ պիտի ամբաստանեմ վարչութիւնը,
դուք ինձ կըտէք՝ Ատենապետ փաշա, թէ
ինչո՞ւ այս աստիճան յառաջ կերթաք. ձեր
այս ըսածը կ'զգամ և լաւ կերպով կըմ-
բռնեմ. ստոյգ է որ դեկտեմբեր 11 ին
Օսմանեան Սահմանադրութիւնը հրատա-
րակեցաւ. անկէ առաջ միապետական
կառավարութեան տակ սահմանադրա-
կան ազգ կը կոչէին զմեզ և զԲուշաու-

րութեան կը հրաւիրէին, որով շատ ան-
գամ մեր երեսփոխանական պարտաւո-
րութիւնը ճշդիւ կատարելէ կ'զգուշանա-
լինք. հիմա քանի որ կառավարութիւն-
նիս ալ սահմանադրական եղաւ և Օսման-
եան երեսփոխանութիւնը քէջ օրէն իւր
նիսաք պիտի ընէ, և թերևս իւր առա-
ջին խնդիրն ընէ Պիւտձէն, մինչդեռ Հա-
յոց երեսփոխանութիւնը տակաւին իւր
պիւտձէն չըննեց, պէտք է ուրեմն մեր
սահմանադրական պարտաւորութիւնները
լիովին կատարելք և պահանջելք՝ որ մեր
ազգային Պիւտձէն ալ, որուն երեսը
ցարգ պահուած է, Ժողովիս ներկայս-
նայ անյապաղ և առանց զանցառութեան:
Այս նկատմամբ կը կրկնեմ իմ հարցում-
ներս և կը խնդրեմ Պիւտձէն՝ որ քուէի
դնէ:

Մինչև հիմա ըսածներս վարչութեան
միայն վերաբերեալներն էին. ուրիշներու
համար ալ խօսք ունիմ: Յա՛ւ է ըսել որ
մեր դիւաններն ալ անգործութեան մէջ
են. մինչև հիմա դիւաններուն ինչ խըն-
դիրներ որ յանձնեցինք՝ պատասխանները
չտրինք. անոնք որ այս կալուիթեան
փոյթ տարին, ինչո՞ւ չեն հոգ տանիր
նաև անոնցմէ պարտաւորութիւն պահան-
ջելու. ինչ կարծէ կազմութիւն մը՝ երբ
անգործ է:

Համարտու յանձնախումբ մ'ալ կազ-
մեցինք, որ 70 թուականէն սկսեալ եկող
գացող վարչութեանց համարները պիտի
քննէր և արդիւնքը պիտի բերէր մեզի.
Ո՞ր է, ինչ ըրաւ մինչև ցարդ՝ չզիտնէք:
Ո՞ր է 71-72ի վարչութեան համարա-
տուութիւնը՝ որ շատ անգամ խոստաց-
ուած է ու ցարգ բերուած չէ. ո՞ր է
74-76ի Խառն ժողովոյ համարատու-
թիւնն. այս ալ դեռ չներկայացաւ. եթէ
մինչև յառաջիկայ մայիս չներկայանան՝
ասոնց համար ալ ամբաստանադիր պիտի
մատուցանեմ Ժողովին:

Թող չկարծուի թէ անձնական նկա-
տումներ կան խօսքերուս մէջ. ամենեւին
չեմ ընդունիր. իմ երեսփոխանական պար-

տաւորութիւնս կը պահանջէ որ անգործութեան և զանցատուութեանց դէմ բողոքեմ, և միշտ պիտի բողոքեմ. այն որ ազգային պաշտօնի մը հետամուտ է և յանձնառու, պէտք է որ իւր պարաստութիւնը կատարէ, և մեք ալ իրբեւեւ րեստիտան մեր հսկելու պարտաւորութիւնը պէտք է որ ճշդիւ կատարենք: Ինչ բաներ տեսանք ու լսեցինք անցեալ ամիսներու մէջ և բողոքելէ ետ կեցանք մինչև ցարդ. ազգային պաշտօնի վրայ դեռ ժամանակին չէ լրացնող անձինք դուրս թողուցան իրենց պաշտօնէն, և լաւ համարեցին լսել, որպէս զի վարչութեան գործերուն դէմ որ և է արդեւք մը յարուցած չլլան: Ահա այսչափ զուլութիւն և համբերութիւն դործածուած է: Արարութիւնն ինչո՞ւ տապալի. նա պէտք է որ իւր պաշտօնն ու պարտաւորութիւնը ճշդիւ կատարէ, և երեսփոխանական ժողովիս վերաբերեալ պիտոյքները չանտեսէ: Ես երեսփոխանական պաշտօնէս զատ ուրիշ պաշտօն չունիմ այժմ և հետամուտ չեմ. բայց այս պաշտօնն ալ խզի մտօք պիտի կատարեմ. ապա թէ ոչ պէտք է դայն ալ թողում խզմտանքիս խայթէն ազատ մնալու համար:

ԴԱԶԱՐՈՍՆԱՆ Ք. ԷՖ. ԵՒ ԱՅԼՔ. — Զայնակեց ենք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ճիշդ պահ մ'առաջ ըսածիս պէս կանխառ յայտարարել թէ սա'պէս կամ նա'պէս պիտի ընեմ, հակառակ է կանոնադրութեան, հակառակ է ազգին շահուց, և միանգամայն սպառնալիք ընել է, որ ըսել է ազդեցութիւն բանեցնել: Գոցեք այս խնդիրն և անցնինք Գաստիարալութեան տեղեկագրին. խօսք ուզողները կը հրաւիրեմ ՚ի բեմ. առաջին ընթերցման մէջ ենք:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Գաստիարալութեան դիւանի տեղեկագիրը ծայրէ ՚ի ծայր և ուշադրութեամբ կարդացի և տեսայ որ դիւանը խիստ գեղեցիկ ամփոփում մը կը ներկայացնէ անցեալ վարչութեանց ուսումնական մասին համարա-

տուութեանց տեղեկագրոց, և կեցրակացնէ քանի մ'առաջարկութեամբք, որոց մէկն է ստիպողականութիւն տալ Գաստիարալութեան խնդրոյն ըստ իսն առաջարկութեան. այս կէտն անմիջապէս թուէի դուրի կառաջարկեմ: Ներկորով վարժարանաց բարեկարգութեան հրահանգի ծրագիրն օրակարգն անցնելու և յօդուած առ յօդուած քննելու համար ըրած առաջարկութիւնն ալ կը նշուենիմ: Այս երկուքին թուէարկութեան դուրիւլ կառաջարկեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ահաւասիկ խնդրոյն առաջին կէտին թուէարկութեան հարին երևան ելաւ, բայց երեսփոխանաց շատերը ցրուելուն պատճառաւ, մնացողաց մէջ դոնէ 24 ձայնից միարանութիւն չեմ կարծեր որ գոյանայ, և ըստ որում խնդիրն ՚՞ անդամ միճարանութենէ պիտի անցնի, ուստի այսօր ուռանց մանր պարզաներուն մէջ մտնելու այսքանով բաւականանալք, և յառաջիկայ նստին շարունակենք:

Կը մնայ յաջորդ նստին օրն որովհետև որովհետև ՚ի սկզբան Ատենադպիր էֆէնսին ՚՞ չարաթ միջոց խնդրեց վերջին մի քանի ատենադրութեանց հրատարակութիւնը հասցնելու համար: Գուք ինչ կորուշք:

Երեսփոխանք միաձայն որուցին որ ըստ սովորութեան 18 օրէն գումարով յաջորդ նիստը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ Ք. ԷՖ. — Գուք այդպէս կորուշք. բայց ես ալ կը յայտարարեմ թէ այս նիստին ատենադրութիւնը չպիտի ունենաք:

Ժամն ցին քառօրդ մնալով՝ ատենադրոցուցաւ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ Ք. Յ. ՄԵԼԻՔ **ԱՏԵՆԱՊԵՏ Ս. ԱՍԼԱՆԵԱՆ**

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Բացում 1876 Ամին

Ն Ի Ս Տ Ժ Թ.

25 Փետրվար 1877

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՏԷՐ ԽՈՐԷՆ ՆԱՐ-ՊԷՅ ՍՐԲԱԶԱՆ (Առժամայն)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՔ

ԿԵՂԵՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՔ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ

1 Խորէն Արքեպ. Նար Պէյ

2 Կարապետ Ե Սերոբեան Բ. Պ

3 Մատթէոս Ե Իգիլիբեան

4 Անբրուսիոս Վ. Առերինեանց

5 Գարեգին Ե Թաթարեան

6 Խորէն Ե Կիրայեանց

7 Հմայեակ Ե Դիմաքեան Բ.

8 Յովհաննէս Ե Փափազեան Բ.

9 Ներսէս Ե Արամեան Բ. Պ

10 Պողոս Ե Խաչատրեան Բ. Պ

11 Եղիշի Ե Աղաչունի

12 Արտակէս Քաչ. Մանր Բ.

13 Գեորգ Ե Արծրունի Բ.

14 Գրիգոր Ե Սէյմեան

15 Խորէն Ե Փէշկովան.

16 Յարութիւն Ե Սերոբեան

17 Յովհաննէս Ե Մկրեան

18 Սուքիաս Ե Ստեփան.

19 Սահակ Տ. Ե Սարգսեան Բ.

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ա. Վ. Ի. Զ. Ա. Կ.)

Գառնի-Քաթուհ, Կեդէի քաղաք

Գառնի-Քաթուհի քաղաք

Գրիգոր Պէրպլերեան Բ.

Բացակայութիւն առաջին

Բացակայութիւն երկրորդ

Պ. Բաց. Բանաւոր պատճառ:

22 Գեորգ Ստիարածեան

23 Խաչիկ Մանկասարեան Բ. Պ

24 Կարապետ Աղարամեան.

25 Համարձու Մազպուրեան

26 Մինաս Գափամածեան

27 Յովհաննէս Պոյաճեան

28 Ն. Սէզպուրեան Տքթօր

29 Պողոս Պառնասեան

30 Սարգիս Աղարեկեան Բ. 3

31 Սահակ Ապրո Բ. Պ

32 Սենեքերիմ Մանուկեան Բ. Պ

33 Փէշկովան Տքթօր

34

35

36

(Բ. Վ. Ի. Զ. Ա. Կ.)

Պէշկովան

38 Բարսեղ Հարածեան

39 Կարապետ Ս Իւթիւճեան

40 Յարութիւն Մարգարեան Բ.

ԵԿԵՂԵՑԻՆ

41 Խաչատուր Ղազարոսեան Բ.

42 Կարապետ Գ. Փափազեան Բ. Պ

43 Մարուզէ Յիւնկեան Բ.

44

Իսկիւհար Ս. Խաչ

45 Յովհաննէս Շահեան

46 Յովսէփ Ս Մաղլումեան Բ. Պ

47 Սերոբէ Պամածեան

48 Ստեփան Արամեան

Իսկիւհար Ս. Կարապետ

49 Մինաս Պաշտօնապետեան

50 Յովհաննէս Ճիւղաճեան

51 Նիկողոս Ալաճաճեան

52 Տրդատ Փափազեան

(Գ. Վ. Ի. Զ. Ա. Կ.)

Բերք Լ. Գառնի քաղաք

53 Արիկ Ունճեան Բ.

54 Գրիգոր Սէլիմիճեան

55 Մարտիրոս Յ. Տիլեան

56 Միքայէլ Մամիկոնեան

57 Նւնաս Քաղազեան

58 Ստեփան Խնդիրեան

59 Տիլիմար Մ. Էքսէրճեան

60 Իլիաս Զայեան

61 Յարութիւն Նորատունկ.

62 Գրիգոր Մարկոսեան

Սէշկովան

63 Կարապետ Պ. Պէրեանց Բ. Պ

64 Յակոբ Կոստանդեան Բ. Պ

65 Յակոբ Պ. Նորատունկ.

66 Յովհաննէս Ողայկեան Բ. Պ

67 Տիգրան Եւստուֆեան

Պէշկովան Լ. Ղաթնիք

68 Յ. Մէրեէմ-Գուրի

(Գ. Վ. Ի. Զ. Ա. Կ.)

Գառնի-Քաթուհ Լ. Իճարէի

69 Յովհաննէս Էսաեան

70 Ստեփան Պէշկովան

Գարեջէղ	ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ	Մաս
71 Կարպետ Շահպաղեան Բ. 3		121 Ստեփան Պ. Պ. փափաղեանց
72 Մկրտիչ Մուրատեան	Կարէն	Տէ՛ւրէ՛ի
Գարեւոյն	101 Մանուկ Ասլանեան Բ. Պ	122 Նաւն Գարազաղեան
73 Յակոբ Ելմէնիճեան	Բեռնանէս	Զէյնուս և Մարաշ
Ենիեմանլէ Սասնիչ	102 Մ. փափաղեան Տըթթօր	123
74 Օղտէն Խոճասարեան	Սարգիսեան	Տրապիշ
Թահթաթ	103 Ռուբէն Կիւմուշկէրու. Բ. Պ	124
75	Նիկոսիորէս	Պարսադ
Էյոսոյ Ս. Ելէս և Ս. Ասորոս	104	125
Յաճէ	Սիւն	Տէրանակերտ
76 Գարեգին Յ. Մէլիքեան	105 Պետրոս Միսաքեան Բ.	126 Միհրան Զոպանեան
Գարունշէ	Գարսնէսար	Վաս
77 Աստիա Իկիտաղեան Բ. 2	106	127 Սիմոն Մաքսուսեան Բ. Պ
Հիսար և Պոյոճի ճէղ	Արթիւր	Աշխատար
78 Յովհաննէս Կուրեան	107 Կարպետ Լազիկեան	128
Նոր ճէղ և Սնէնի	Բաղէշ	Հալէոյ և Այնթապ
79 Ղազար Հովուեան	108	129
Պարս	Պարս	Սեբաստիա
80 Մկրտիչ Գ. Էսաեան	109 Բ. Ղազարոսեան	130 Մկրտիչ Մէլիքեան
81 Յովհաննէս Կրճիկեան	Երոսիմ	Ռոստոմ
82	110 Մելքոն Հալաճեան	131
Գարակիտի	Ամասիա	Կորս
83 Յարութիւն Զէնճիրճեան Բ. Պ	111 Համբարձում Ալաճաճեան	132 Արրահամ Յ. Այվաղեան
84 Յարութիւն Գ. Տատեան Բ. Պ	Բալու	Զհիսթաթ
(Ե. Վիճկ)	112 Յովհաննէս Աղնաւօր	133 Համբարձում Սարքէշլի
Սասնի	Կրեմի	
85 Ալեքսան Պէլիքեան Բ.	113 Յակոբ Իւթիւճեան	134
86 Աւետիս Բօլօլեան Բ. 2	Մանշլլի	Գաղաթիս
87 Եղիազար Մէլիքեան Բ. 4	114	135
88 Մինաս Ճաֆճաֆեան	Հաճի	Արան
89 Յակոբ Քաղաղեան	115	Սուէրտ
90 Յակոբ Ամասեան Բ.	Երէն և Բաբերդ	136 Մատթէոս Ալբուսեան
91 Նաղարէթ Շահպաղեան	116	Երզնար
92	Թէրտար	137 Լօղօթիթ Պալեօղեան Բ.
93	117 Տիգրան Գ. Սինանեան	Մալնիս
94	Կեսարիա	138
Խասնի	118	Կղեր
95 Առաքել Ալթուն Տիւրքի	Խաբերդ	139
96 Խաչատուր Պ. Միսաքեան	119 Յովհան Կաղճեան	Ենիկորոս
97 Ռէթէոս Պէլիճեան Բ.	Պալէտիէր	140
98 Սարգիս Արապեան	120 Յովհաննէս Յովակիմեան	
99 Սարգիս Արրահամեան		
100 Սիմոն Միքայէլեան		

Օ Ր Ա Կ Ա Ր Գ

- Ա. Տեղեկագիր Դաստիարակութեան դեմնէ՛ ՛ շերտ, դաստիարակութեան խնդրոյն .
- Բ. Վերահանութեան Սահմանադրութեան . շարունակութեան փճաբանութեան յօդուածոյ թաղական ճարտարարութեան , յերկրորդ ընթերցման :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ատեանը բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին
ի ներկայութեան 40 երեսփոխանաց , ու
րոց վերջին թիւը յանգեցաւ 75 ի :

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք
Նոր բացակայութեան պատճառաւ , ներ-
կայ եկեղեցական երեսփոխանաց աստի-
ճանաւ երիցազոյն Տ. Խորէն Նար-Պէյ
Սրբազան հրաւիրուեցաւ նախագահել այ-
սորեայ նստին :

Նոյնպէս Ատենադպիր էֆէնտիներուն
բացակայութեան պատճառաւ , կրտսե-
րազոյն երեսփոխաններէն Մելիքեան Մը-
կրտիչ էֆէնտի հրաւիրուեցաւ յստոր-
եայ ատենադպրութիւն :

1.

Վերահանութեան Ժ.Ձ. նստի Արեւմտաբանութեան
Ատենապետ փայան հրաւիրեց երես-
փոխաններն ՚ի դիտողութիւն Ժ.Ձ. նստի
ատենադպրութեան վրայ , և տեսնելով որ

դիտողութիւն ընող չկայ , քուէի դրաւ
զայն՝ որ միաձայնութեամբ ընդունին
ՅԱԻ ժողովէն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՍ. — Կը յիշէ ժողովը
որ վերջին օրերս ատենադպրութեանց տը-
պադրութիւնը վարչութեան կողմէ պայ-
մանադրութեամբ մը յանձնուած է Մա-
սիս լրագրոյ Տնօրէն և Խմբագիր Իւթիւ-
ճեան էֆէնտիի . այս կերպով հրատարակ-
ւած է ժէ. նստի ատենադպրութիւնը՝ զոր
իմ ձեռքս պատրաստ ունիմ , հարկաւ
երեսփոխանը ալ ընդունած են :

ՉԱՅՆԵԹ. — Ոչ , ոչ , ընդունած չենք
տակաւին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՍ. — Չեմ յիշեր քաջ ,
թէ պէտե ևս ինքս ալ տեսած , սրբազ-
րած և ստորագրած եմ պայմանադրու-
թիւնը , թէ անոր մէջ « տպեալ ատենա-
դպրութիւնը երեսփոխանաց ամեն մէկուն
դրկելու » սրամադրութիւնն ընդունուած
է թէ ո՛չ : Կրնայ արդեօք վարչութիւնը
մեզ բացատրութիւն տալ այս մասին :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ատենադրու-
թեանց մասին Կանոնադրութեան 17րդ
յօդուածը սակայն կը տրամադրէ :

«Ատենադարաց պաշտօնն է իրարու
«օղնականութեամբ ատենական դրու-
թեանց հոգ տանիլ, և նստի մը ատենա-
գրութիւնն ամիսի ու ըստ կարի ձիւղ
«խմբագրեալ՝ հետեւեալ նիստէն զոնէ 24
«ժամ առաջ տպեալ հասցնել երեսպիտ-
«սանաց ամեն մէկուն : Այս հոգը զլիսա-
«տրապէս առաջին ատենադպրին կը պատ-
«կանի , միւսներն իրենց յանձնուած տօ-
«մարներով զրադեալ (յօդ. 6) » :

Արդ՝ այս յօդուածին համեմատ պէտք
է որ առաջին ատենադպրը էֆէնտիին ա-
տենադրութիւնն հասուցած ըլլար մեզ
ուստի մեք անկէ կը պահանջենք այդ պար-
տաւորութիւնը և ուրիշներուն ճարգնելու
պէտք չունինք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՍ. — Ըստ Կանոնադ-
րութեան՝ Փափաղեան էֆէնտիին ըսածն
ստոյգ է , բայց պայմանադրութիւն մը
կայ , զոր ո՛չ միայն վարչութիւնն՝ այլ
և դիւանս քանի մի մանր փոփոխու-
թեամբ ստորադրած է . սակայն չեմ յի-
շեր թէ արդեօք անոր մէջ դրուած է
24 ժամ յոռաջ ատենադրութեան երես-
վոթանաց ձեռքը հասցնելու կէտն , ինչ-
պէս կը տրամադրէ Կանոնադրութիւննիս-
եթէ չէ դրուած , դիւանին կը պատկա-
նի այդ անուշադրութիւնը կանոնական
կէտի մասին , զոր իբր կարևոր պահաս
մը կրնամք լցնել իսկ եթէ դրուած է և
այս անգամ ո՛չ դործադրուած , պակա-
տութիւնը տպագրելին վրայ կը մնայ , որ
կրնայ հրաւիրուիլ իր ստանձնած դործը
նչրութեամբ կատարել : Սակայն պէտք է
նախ պայմանագրին օրինակն ունենալ և
ստուգել այս պարագայները :

Հիմա քանի որ վարչութեան կողմէ
բացատրութիւն տուող չկայ , իւթիւճեան
էֆէնտիին կը հրաւիրեմ բացատրութիւն
տալ մեզ այս մասին :

ԻՌԹԻՒՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Պայմանագ-
րին օրինակը քովս պատրաստ չունիմ , և

չեմ յիշեր այդ մանրամասն պարագայ-
ները :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՍ. — Ուրեմն այս
խնդիրը ձգենք յառաջիկայ նստին , որ-
պէս զի պայմանագրութիւնը տեսնելք և
եթէ պակաս մը կայ լրացունենք . թերևս
մինչև այն օր ետ մնացած ատենադրու-
թիւնը ալ ամբողջ տպեալ կը հասնին ձեռ-
քերնիս :

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ի՞նչ պայ-
մանագիր է այն և ո՞վ ըրած է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՍ. — Վարչութեան
Տնտեսական և Ելեմտից խորհուրդներուն
և Իւթիւճեան էֆէնտիին մէջ եղած է այդ
պայմանագրութիւնը . ես ալ տեսած և
ստորագրած եմ անոր ծրագիրը :

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Վարչու-
թիւնը հարկաւ կը յիշէ զայն և կրնայ
բացատրել ինչ ըլլալը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՍ. — Հարցուցի վար-
չութեան , բայց պատասխանող չգտնիլ-
եցաւ :

ԲԱԶԱԶԵԱՆ Յ. ԷՖ. — (Յանուն վար-
չութեան) : Եթէ դեռոնայինք որ այսօր լըն-
դիւր պիտի ըլլար , կը բերէինք պայմանա-
գրքին օրինակը . բայց չգիտնիմք , և պայ-
մանագրին պարունակութիւնն ալ չենք
յիշեր , որպէս զի կարող ըլլանք այսօր
բացատրել :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Մեզի պայմա-
նագիր տեսնելու հարկ չկայ . մեք չենք
ձանձար ոչ պայմանագիր և ոչ այլ ինչ :
մինչև իսկ հրովարտակ ալ թէ որ ըլլայ
մեզի չվերաբերիր այն . մեք կը պահանջ-
ենք Ատենադպրի էֆէնտիէն՝ որ ըստ
Կանոնադրութեան՝ 24 ժամ առաջ ատե-
նադրութիւնը տպեալ հասցնէ մեր ամեն
մէկերուս ձեռքը . կողմէնք որ առաջի-
կայ նստին տպեալ հասնին ետ մնացած
բոլոր ատենադրութիւնք : Այս ատենադ-
րութեանց ժամանակին չհասնիլը ժողո-
վոյս ընթացքը կաղապնել և անոր հար-
ուած տալ է . մեք Ատենադպրի էֆէնտի-
էն կ'սպասենք որ այս յետաձգման պրոտո-

ճառը բացատրել և թէ որ վարչութեան զէմ ըսելիք մ'ունի՝ թող ըսէ մեզ :

ՔԱՓԱՄԱՃԵՈՒՆ Մ. ԷՖ. — Քանի որ ստաջին աստենադպիր էֆէնտիին վրայ է խօսքը և ինք ներկայ չէ, ի՞նչպէս կրնայ յուզուիլ այս խնդիրը : Ուրեմն հարկ է սպասել յաջորդ նստին, որպէս զի Ատենադպիր էֆէնտիին պէտք եղած բացատրութիւնն առնենք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Քափամաճեան էֆէնտի ալ ձայնակից կըլլայ ինձ՝ այս խնդիրն առաջիկայ նստին ձգելու համար, որպէս զի պայմանադիրը ատենելով եթէ պակասութիւն մը կայ ուղղինք՝ արդէն աստենադպիր էֆէնտիին ալ ներկայ չէ, ուստի պէտք է գոցենք այժմ այս խնդիրն և անցնինք աստենական ուրիշ գործողութեանց :

ՓԱՓԱՋԵՈՒՆ Ս. ԷՖ. — Խօսք կուզեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այս խնդրոյն վրայ այլ ևս խօսք չեմ կրնար տալ. դուք արդէն երկու անգամ խօսեցաք, և Աստենադպիրին ներկայ չէ՝ այս խնդրոյն վրայ այսօր ո՞րքան զբաղինք՝ մէջէն չենք կրնար ելնել. ուստի յառաջիկայ նստին ձգելու պայմանաւ կը գոցեմ զայն, և ուրիշ գործողութեանց սկսելէ առաջ կանցնիմ Ատենապետաց զիւանդին տեղեկագիրը կարդալ ՚ի վերայ Ս. Պատրիարքի Հրամարագրոյն :

2.

ՏԵՂԷԿՔԻՆ Արեւնապետաց քիւանին ՚ի վերայ խնդրոյ հրամարագրան Ս. Պատրիարք Հօր .

Ատենապետ փաշան կարդաց յետաւրայ տեղեկագիրը .

Տեղք .

Չեք յանձնարարութեան համեմատ Ատենապետաց զիւանք Արապան Պատրիարքի հրամարագիրը նախաքննութեան անկողով խելամուտ եղաւ որ Նորին Սրբազնութեան հրամարի կամենալուն պատճառ՝ Ազգին ներքին և արտաքին վիչ-

տերն են : Ատոնցմէ առաջինն է այն ներդաշնակութեան պակասութիւնն որ զըժբաղդարար կը տիրէ ազգային գործոց տնօրինութեան կոչուած պաշտօնակալաց մէջ, որը փոխանակ Հայրենեաց նուիրական սեղանին վրայ ամեն անձնական նըկատմունք և կիրք զօհելու, իրարու անվրտահութեամբ և զիրեար անգոսնելով Ազգին մէջ յուզմանց միայն տեղի կուտան, իսկ յառաջդիմութեան ո՞չ : Յետեւ ասոր վրայ տգիտութեան խաւարը, որ ժամանակիս ձախողութեան պատճառաւ, փոխանակ փարատելու՝ օր քան օր կը ծաւալի, զինքն հալածող վարժարաններուն դռները փակելով, կրնաք հասկնալ թէ ո՞րքան մեծ են մեր ներքին վիշակեր : Իսկ արտաքին վիշակերն Ազգիս՝ այն հարստահարութիւնը են որ Ազգիս վրայ մահուանդ մեր հայրենական երկիրնեւրուն մէջ կը բռնանան, և որոց բարձմանը՝ ժամանակիս պարագաները փոխանակ օգնելու՝ գիտես թէ ընդհակառակն աւելի ծանրացնելու կը նկրտին : Աւստի այս պարագաներն են որ մեր աչքայն ընդհանրութեան կոչուելու իրաւունք ունին, զոր մէջ վիշտ անուանեցինք, քանզի ազգասէր սրտերու վրայ ունեցած ազդեցութեամբք աչքայն շեշտէր կը կազմեն, որոնցմէ չէք կրնար ազատ մնալ մեր անձնուէր Պատրիարքին սիրտը, որ ո՞չ այնչափ քաջառողջ մարմնոյ մը պատուական մէկ մասն ըլլալով՝ աւելի զիւրազգած ըլլալու իրաւունք ունի :

Արդ՝ Ատենապետաց զիւանն այս անձնային խելամուտ ըլլալէն ետքը պարտահամարեց երէկ խորովին երթալ Արապան Պատրիարքին յայտարարել թէ իրաւունք ունի վշտանալու, բայց յուսահատելու և հետեւաբար հրամարելու ո՞չ երբէք, զի ասով ուրիշ բան ըրած չըլլար, այլ յաւելուլ Ազգին ներքին և արտաքին վիշտաց վրայ երրորդ մ'ալ, որ ո՞չ նուազ աղետալի է քան զայլ, զի Ազգն այս փոթորիկայն ժամանակիս մէջ իր ճարտար նաւապետէն կը զրկէ : Սոյն յայտարարութեան հետ Գիւանը զանց չըրաւ :

նաև մեր Սրբազան Հօր խոստանալ որ իր կարողութեան ներած չափով պիտի աշխատի բոլոր անհամաձայնութեան տարերքը բանալ ազգային իշխանաւորաց մէջէն, և ամենուն կարողութիւնն ուղղել ՚ի բարւոյ տնօրէնութիւն ազգային գործոց:

Բարերախտաբար սոյն միջոցին Բ. Դուռն ալ ազգային բարձր պաշտօնակալի մը ձեռօք Սրբազան Պատրիարք Հօր յուսադրական խօսք և խոստում հարողոցեց, որ հարտաւհարութեանց մեծ խնդրոյն համար նոր նախարարութիւնն ալ փոյթ և ջանք պիտի ընէ ըստ օրինակի իւր նախորդաց, որով Սրբազան Պատրիարքի յուսահատական հրաժարականին այլ ևս տեղի չէր մնար:

Ատենապետաց զիւանը բարեբաստիկ կը համարի զինքը Զեզ յայտ առնել որ Տէրութեան և Ազգին սոյն կրկին խոստմանցն առջին՝ Սրբազան Պատրիարքի սիրտը կակրացաւ և զիւանիս թախանձանաց միայ յանձն առաւ շարունակել իր Պատրիարքական պաշտօնը՝ մինչև որ Ազգային ժողովը իր միջնուր մտնէ. թերևս մեր սիրելի հայրը բողբոջին յետս կը կռչէ իր հրաժարականը՝ եթէ Տէրութիւն և Ազգ իրենց ցոյց տուած բարի կամքերնին գործով արդիւնաւորեն:

Այս պարագաներուն հետևութեամբ զիւանը ուրիշ եզրակացութիւն չկրնար ընդունիլ և Զեզ առաջարկել, այլ

1. Սրբազան Պատրիարքի հրաժարականն անընդունելի մձուել, և

2. Պատասխանել Նորին Սրբազնութեան հրաժարագրոյն որ Ազգային ժողովը իր կատարեալ առողջութեան բարեմաղթու ըլլալով հանդերձ, վտառնութիւն ունի իր անձնուէր ազգասիրութեան, և չընդունիր որ Նորին Սրբազնութեան հրաժարականը չընդունելով ազգային գործոց բարիք տնտեսութեան արգելք եղած կըլլայ երբէք:

24 Կետ. 1877

Ս. Աւանան

Ա. Ատենապետ Մայր զիւանի

Սոյն պահուն Ատենադպիր Էֆէնտիի գալով իւր պաշտօնին գլուխն անցաւ:

ԱՏՆԵՆԱՊԵՏ ՓՍՇՍ. — Լսեցիք ատենապետաց զիւանին տեղեկագիրը և անոր եզրակացութիւնը Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարման խնդրոյն վրայ. եթէ այս մասին պարզապէս մէկ կամ երկու ատենաբանի խօսք տալով կրնանք որդման մը հասնիլ, շատ բարի՛. իսկ թէ որ երկար վիճարանութիւն պիտի բացուի, պէտք է զայն Օրակարգն անցնենք:

ԽՕՃԱՍՍԱԲԱՆ Օ. ԷՖ. — Ես կառաջարկեմ որ առանց վիճարանութեան ընդունուի ատենապետաց զիւանի բերած տեղեկագիրը. վասն զի ոչ ոք կընդունի Ս. Պատրիարքին հրաժարականը:

ԲՄՓԱՄՄՃԵՆ Մ. ԷՖ. — Կը ճայնակցիմ Օգոսէն Էֆէնտիի առաջարկութեան:

ԱՏՆԵՆԱՊԵՏ ՓՍՇՍ. — Եթէ ուրիշ խօսք ուղղով չկայ, քուէի կը դնեմ տեղեկագրին եզրակացութիւնը մաս առ մաս:

ՓՍՓԱԶԵՆ Ս. ԷՖ. — Արդեօք Ատենապետաց զիւանը՝ Ս Պատրիարք Հօր հրաժարագրին այն կէտը՝ յորում կրակ թէ մինչև ցարգ բանիցս տուած հրաժարականներս չընդունելով ուրիշ բան չըրիք, բայց միայն ազգին գործերը բարւոյ տնտեսութենէ զրկելով պարապ ժամանակ անցնել տալու պատճառ եղաք՝ քննելով համոզուած է այնպիսի զրկողութիւն մը եղած չըլլալուն. ատենապետաց զիւանը պէտք է բացարձակապէս յայտարարէ այս կէտը, որպէս զի ժողովը խոջի մտօք կարենայ տալ այն բուէն՝ զոր պատրաստ է տալ Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականը չընդունելու համար. բայց միանգամայն պէտք է գիտնայ թէ այդ հրաժարականը մերժելով ազգին գործոց բարւոյ տնտեսութեան վնաս մը հատուցած չըլլար. կուզեմ զիտնալ թէ այս կէտին պատասխանատուութիւնն ատենապետաց զիւանը կրնայ մի ստանձնել:

ԱՏՆԵՆԱՊԵՏ ՓՍՇՍ. — Ես քաջ չըրցայ ըմբռնել թէ ի՞նչ ըսել կուզէ Փափաղեան Էֆէնտի:

ՄԷՐԵՆԵՄ-ԳՈՒԼԻ Յ. ԷՖ. — Իբրև առնանապետաց զիւանին անդամ հասկըցածս այն է որ Փափագեան էֆէնտիկ ըսածը մեր տեղեկագրին մէջ պարունակեալ է . վասն զի իւր ըսած զնութիւնն արդէն զիւանը կատարած և վերջապէս խմբովին զնացած ազաչած է զՆորին Սրբազնութիւնն յանուն ժողովիս՝ իւր հրատարականն ետ առնուլ . եթէ զիւանն համոզուած ըլլար որ Նորին Սրբազնութեան հրատարականը մերժուելով ազգին դործոց բարուք տեսչութեանը վնաս մը չպիտի հասնի, հարկաւ չէր երթար և միջնորդէր հրատարականն ետ առնել տալու համար . ուստի զիւանը խղճի մտք համոզուած է որ Նորին Սրբազնութիւնը՝ թէև անձամբ տկար՝ սակայն խիստ ազէկ կը վարէ ազգին Պատրիարքական դէպք և թէպէտ ցաւելու ինչ ինչ պատճառներ ունի, սակայն իւր հրատարումն ազգին վնաս մ'ալ կը յաւեցնէ :

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Ատենապետաց զիւանն այն աստիճան իմաստութեամբ վարուած է այս խնդրոյն մէջ՝ որ մեզի ուրիշ բան չմնար ընել, բայց եթէ չնորհակալութիւն յայտնել :

ԲԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Առնանապետաց զիւանին շարունակել իւր պաշտօնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ատենապետաց զիւանին կողմէ կրօնի թէ զիւանն ինքզինք շատ երջանիկ կը համարի թէ որ ընտաղատութենէ ազատ մնայ, և մասնաւոր չնորհակալութեան չ'պատար :

Հիմն Փափագեան էֆէնտիկ դիտողութիւնը լսեցիք, Մէրեմ-գուլի էֆէնտիկ բացատրութիւնն ալ լսեցիք . միթէ այս բանը բաւական կը համարիք :

ԶԱՅՆԵՐ. — Այո՛, այո՛ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Արեւմն քուէի կը դնեմ Ատենապետաց զիւանի տեղեկաւորոյն եզրակացութիւնը :

Չայս ընելով Ատենապետ փաշան հետաքննուած քուէի դրաւ եզրակացութեան

Ա. և Բ. կէտերը, որք ընդունուեցան ժողովէն միաձայն հաւանութեամբ :

ԲԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ատենապետաց զիւանին համար չնորհակալութիւն առաջարկեցիք, այն ալ քուէի դրէք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այդ կէտն ինչպէս քուէի կրնամ դնել, քանի որ ատենապետաց զիւանի նախագահն ես խկեմ և անդամք հերիք կը համարին իրենց պարտաւորութիւնը կատարած ըլլալն, և յատուկ չնորհակալութեան չեն սպասեր, ինչպէս և ես :

4.

Պատճախն որոշելու-նիւն ընորդէ՞
Օգտէն էֆէնտիկ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ինչպէս որ ժողովը կը յիշէ, վերջընթեք իտտին մէջ՝ առնանապետութեանց տաղարկութեան իրնորոյն առթիւ մեր ընկերներէն Օգտէն էֆէնտի անդուլութեամբ նախատական բառ մը արտասանեց վարչութեան դէմ, որոյ համար վերջին նտտին զիւանը մտազիր էր կանոնադրութեան պահանջած սնորէնութիւնն ՚ի դործ դնել . բայց ըստ որում Օգտէն էֆէնտի ներկայ չէր, և կանոնապանցը անձին արդարացուցման համար ըստ կանոնի իրաւունք ունի անդամ մը խօսք առնելու, պատժոյ տնօրէնութիւնն այս նտտին ձգուեցաւ :

ԽՕՃԱՍՍԱՐԲԱՆ Օ. ԷՖ. — Կանոնապանց մի՛ ըսէք, այլ ամբաստանեալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ստոյգ է որ Օգտէն էֆէնտիի համար Քաղաքական ժողովը բողոք բարձաւ, բայց ամբաստանող չեղաւ զնա . ուստի Օգտէն էֆէնտի գինքըն ամբաստանեալ նկատելու իրաւունք չունի, զի բողոք և ամբաստանութիւն մի և նոյն բան չեն նշանակեր : Օգտէն էֆէնտի մեր ճարտարախօս ընկերներէն մէկն ըլլալով հանդերձ՝ նախատական բառ մ'արտասանեց այս ժողովին մէջ, անհուշտ անդուլութեամբ . մեր կանոնադրութեան

հեղինակը՝ լուսահոգի Ռուսինեան էֆէն-
տի կանոնապահնց կանուանէ զայսպիսիս .
ուստի ես ալ անոր հետևութեամբ նոյն
բառը գործածեցի : Արդ՝ Օգսէն էֆէնտի
պատճախան տնօրէնութեան պիտի են-
թարկուի ոչ թէ անոր համար որ Քաղա-
քական ժողովը բողբալի որ մատուցած է
իրեն դէմ, այլ վասն զի նա կանոնի դէմ
մեղանչեց յատենի աստ, և զիւանը պար-
տաւորութիւն ունի՞ծողովին պատուոյն նա-
խանձանդի որ ըլլալ և կանոնական պատ-
ժով հատուցում պահանջել կանոնադրան-
ցէն : Բայց օրինաց գործադրութեան ձեռ-
նարկելէ առաջ կը հրաւիրեմ Օգսէն է-
ֆէնտին խօսք առնուլ եթէ արդարացուց-
ման համար ըսելիք մը ունի :

ԽՕՃԱՍԱՐԵՆՆ Օ. ԷՖ. — Խօսելէ ա-
ռաջ պիտի աղաչեմ զժողովն որ իւր դիր-
քը լաւ ըմբռնէ . վասն զի դատաւորական
դիրք մ'ունի այսօր . Ատենապետ փաշան
թէ և կանոնապահնց նկատեց զիս, բայց
ստենապետը ժողով ըսել չէ . ես ինքզին-
քս ամբաստանեալ նկատելով պիտի խօ-
սիմ . ուստի կը կրկնեմ որ ժողովն իւր
դիրքը լաւ ըմբռնէ արդարացուցման հա-
մար կոչուած անձը լսելու ատեն, մա-
նաւանդ երբ նա մէկ անգամ պիտի խօ-
սի : Այժմ կ'սկսիմ խօսիլ, և ներեցէք որ
ձեր ամենէն աւելի կարճ խօսող ատե-
նաբանն այսօր իւր սովորականէն մէկու-
կէս աւելին խօսի :

Անցեալ նստին մէջ կըր ամենքս՝ մա-
նաւանդ ես՝ Քաղաքական ժողովոյ բոլո-
րովին բացակայութեանը իւր իրաւունք-
ները կը պաշտպանէինք, իբրև մենէ ընտ-
րեալ վարչութիւն մը դատարարութեան
խնդրոցն միայ անոր կարծիք տալու իրա-
ւունքը կը յարգէինք և ժողովին միաձայն
որոշմանը հասնելով անոր իրաւունքը պաշտ-
պանեցինք և յարգեցինք, կարգն եկա-
այդ դատարարութեան տեղեկագրին
տպագրութեամբ օր յառաջ երեսօխոխա-
նաց ձեռքն յանձնուելուն կարևորութեանը
և ստիպողականութեանը :

Քաղ. ժողովը բոլորովին բացակայ էր

և չէր կրնար խոստանալ մեզ այդ տպագ-
րութիւնը օրին հասցնել . ասոր վրայ Ա-
տենապետ փաշա յայտարարեց սա խօս-
քերը բուն իր բառերովն :

«Ռուք կարծեցիք թերևս որ՝ խնդիրն
«օրակարգն անցնելուն պէս անմիջապէս
«կրնանք վիճարանութեան ալ ձեռնարկել,
«այս ընելու համար պէտք է որ այսօր-
«ւան ատենագրութիւննիս տպուած մեր
«ձեռքը հասնի յաջորդ նիստէն դոնէ 24
«ժամ յառաջ : Բայց ասիէ երկու ամիս
«առաջ եղած նստին ատենագրութիւնը
«չ'ստացանք տակաւին տպարանէն, ի՞նչ
«պէս պիտի ընենք : »

Ատենապետ փաշային այս խօսքը ատե-
նագրութեան մէջ տպուած է նոյն ինքն
հարկաւ իրեն սրբագրութեամբը, ճիշդ
այնպէս՝ ինչպէս սրբագրութեան միջոցին
յաւելուածներ եղած կը տեսնուին երբեմն
զիւանական պատասխանատուութեանց
իրևև նախնական պատրաստութիւն :

Այդ պէտք չէ ինձ հոս խնդիր ընել .
այլ պէտք եղած բանն է Ատենապետ փա-
շային՝ ի՞նչպէս պիտի ընենք ըսելով ժողով-
վին ուղարկութեանը յանձնել Ազգ. ժո-
ղովոյ տպագրութեանց օրին հասնելու
խնդիրն :

Ի՞նչ պատասխան կ'սպասէր զիւանդ
ժողովն իր այդ հարցմանը փոխարէն :
Պիտի ըսէք հիմա՝ Էթեթիզմիւն բառը
լսել չէր սպասեր . այո՛, ես ալ ձեր կար-
ծիքէն եմ թէ չէր սպասեր և պիտի դամ
տալ այդ բառին պատասխանը, որու
դէմ Քաղ. ժողովը բողբ բառնալու ա-
ճապարեր է՝ առանց սպասելու այդ բա-
ռին ի՞նչպէս ըսուած ըլլալուն պարագա-
ներն իմանալու . աճապարեր է Մասիսի
մէջ տեսնելով այդ բառը իբրև հայհոյու-
թիւն . աճապարեր է այս ու այն երես-
մեր կերպով լրածներուն գոհ ըլլալով և
ատոնք իբրև ստոյգ կամ վաւերական ըմ-
բռնելով . մինչդեռ իւր պարտքն էր ըս-
պասել ատենագրութեան մէջ տեսնելու
այդ բառը իր բոլոր պարադաներով և
իրևև ստուգիւ ըսուած :

Հող չէ, թող աճապարած ալ չսեպ-
 ւի. ես գոհ և շատ գոհ եմ որ այդ բո-
 ղքն ըրաւ. միայն կը ցաւիմ թէ Քաղ-
 ժողովը որո՞ւ ղէ՞մ բողոք բառնալու պար-
 տաւոր ըլլալն ալ մոռցեր է իր աճապա-
 բանաց մէջ և այս մոռացումը նպատակի
 մը համար է. վարչութիւնը որ և է երես-
 փոխանի հետ ուղղակի յարաբերութեան
 մէջ չընար ըլլալ. իր յարաբերութիւնը
 այս ժողովին ամբողջութեանը հետ է.
 երբ հարցում կուզէ երեսփոխան մը՝ այս
 ժողովն առանց այդ հարցումը իւրացնելու
 Քաղ. ժողովն պարտական չէ պատասխան
 տալ. երբ յարձակում մը կընէ երեսփո-
 խան մը վարչութեան ղէ՞մ, վարչութիւնն
 այդ յարձակման ղէ՞մ ինքզինքը արդա-
 բացնելու պարտական չէ յարձակումն ը-
 նող երեսփոխանին առաջը. այլ ինքզինք
 արդարացնելու պարտական է այս ժողո-
 վին հանրութեան առջև՝ երբ ժողովն այդ
 յարձակումը իւրացնելու ըլլայ. վարչու-
 թիւնը իրաւունք չունի բողոք բառնալ
 երեսփոխանի մը ղէ՞մ՝ եթէ այդ երես-
 փոխանը մինչև անգամ էն ծայրայեղու-
 թեանց դիմէ. այլ վարչութիւնը պիտի
 դիմէ թէ՛ արդեօք այս ժողովն իւրացո՞ւց
 այդ ծայրայեղութիւնը և այն առնելու
 ողբ պիտի բառնայ այս ժողովոյն ղէ՞մ
 հրաժարական տալով, զի իւր յարաբե-
 րութիւնը այս ժողովին հանրութեանը
 հետ է, զնոյն կազմող մասնաւորութեանց
 հետ չէ. ասոր համար է որ ատենական
 կանոնագրութիւնը շատ մը տրամադրու-
 թիւներ ունի յարաբերութեան մասին
 ր մէջ Ազգ. ժողովոյ և Վարչութեան,
 բայց ընաւ յօդուած մը չունի այն մասին
 թէ՛ երբ վարչութիւնը բողոք բառնայ
 մասնաւոր երեսփոխանի մը ղէ՞մ իր երես-
 փոխանական պարտաւորութիւնը կատա-
 ղելու մասին, այդ բողոքն ի՞նչպէս և որ
 օրինօք պիտի անցնի ժողովէն. արդէն ալ
 չէր կրնար ասանկ յօդուած մը գրուիլ,
 զի այն ատեն երեսփոխանայ ազատու-
 թիւնը կերպով մը ճնշուած կըլար վար-
 չութեան զանազան ձևերու տակ ընելիք
 բողոքներուն տակ :

Պիտի ըսէք հիմայ, միթէ երեսփոխան
 մը երբ հայհոյութիւն ընէ վարչութեան
 ղէ՞մ, վարչութիւնը բողոք ընելու իրաւունք
 չունի. հիմա եթէ չունի ըսեմ՝ թերի
 խօսած պիտի ըլլամ ու պիտի սրտոտիք :

Արդացէք ատենական կանոնին պատ-
 ժական դուլը, հոն պիտի տեսնէք թէ՛
 բոլոր այդ խնդիրները ժողովն իրեն վե-
 րապահած է և ուրիշի բողոքելու իրաւունք
 տուած չէ. զի եթէ այդ իրաւունքը ժո-
 ղովն իրեն չվերապահելով՝ վնասելոյն բո-
 ղքելու իրաւանցը ենթարկէր, հարկ կըլ-
 ար ուրեմն ժողովին սպասել որ բողոք
 ըլլայ վնասելոյն կողմէն. սակայն այն ա-
 տեն քանի մը շարամիտ մարդիկ՝ քաւ լի-
 ցի որ մեր մէջ գտնուին՝ կրնային միա-
 բանելով ժողովն հայհոյութեանց սրահ մը
 դարձնել իրարու ղէ՞մ բողոքելու իրա-
 ւունքին չգործադրելով, սակայն կանոնը
 լաւ նախատեսած է այդ կէտը և իր պատ-
 կանքին ու բարեկարգութեանը հողն
 իր վրայ ունենալով ուրիշի իրաւունք չէ
 սահմանած, որպէս զի անոր բողոքելուն
 սպասելու հարկ մը չմնայ. և իր այս իրա-
 ւունքը այնքան խստիւ իրեն վերապահած
 է՝ որ մինչև իսկ վիճարանելու ժամանակ
 չթողլով՝ ատենապետին անկախ հեղինա-
 նութիւն տուեր է պէտք եղածն անմիջա-
 պէս գործադրելու. և ալ աւելի հետոն
 երթալով՝ իրաւունք տուեր է ատենապե-
 տին՝ ի կարգ կոչելէն ետքը անմիջապէս
 ինքզինք արդարացնելու խօսք ուզող ե-
 րեսփոխանին խօսք չտալ, եթէ չհաճիր
 խօսք տալ :

Տեսաւ տեա՛րք, թէ պատուոյ և բա-
 րեկարգութեան խնդիրը կանոնը որ աս-
 տիճան խստիւ իւր վրայ աւեր է և ան-
 կախ հեղինակութեամբ Ատենապետին
 յանձնել է անմիջական պատժական և
 այլ գործադրութիւնը՝ առ ոչինչ գրելով
 երբեմն Ատենապետին խիստ վարուելով
 ընելիք թեթեւ անիրաւութիւնն անգամ:
 Ար մոռնանք յիշել թէ՛ ատենական կա-
 նոնագրութեան սկզբամբ այս կարգի բարե-
 դիրները յաճողը նիստի ալ չեն կրնար
 մնալ, ինչպէս որ չէր մտացած նաև այս

խնդիրն, բայց հող չէ, դիւանն իւր պարտաքը կատարած ըլլալով թող նորէն կըրկենուած ըլլայ հակառակ կանոնի :

Այս բողոքը իրաւանց կէտը պարզելէս և ինքզինքը երբէք Քաղ. ժողովոյ բողոքին տակ չըմբռնելէս ետքը, զի նա իրաւունք չունի ինձ դէմ՝ բողոքելու այլ ընդհանուր ժողովին դէմ բողոքելու իրաւունք ունի երբ զայն վարչական պատուոյն անտարբեր նկատէ և իւր այս իրաւունքն ալ իւր պատճառարանեալ հրաժարական մը տալու առհմանէն անդին չանցնիր, կը պատրաստուի միայն Ազգ. ժողովին առջև ինքզինքը արդարացնելու՝ յանուն այս ժողովին իբրև անկախ հեղինակութիւն՝ Ազգ. ժողովոյս ղիւանը դատախազ ըմբռնելով ինձ դէմ :

Խնդրոյն այս դոյնը պարզելուս պատճառը այն է որ Քաղ. ժողովը գիտնալով թէ մասնաւոր երեսփոխանի դէմ բողոքը ընելու իրաւունք չունի՝ փախուտ տուեր է այս միջոցաւ իւր բողոքախառն հրաժարական տալու պարտականութենէն :

Ատենապետ փառչ, դուք ժողովին հարցուցիք թէ ի՞նչպէս ընելու է. ես ալ իբրև երեսփոխան առաջարկեցի թէ վարչութիւնն ամեն օր կանարգէ այս ժողովութեան և ժողովս պէտք է քուէ տայ թէ՛ Քաղ. ժողովին անարգանք ընդունած կը համարի ինքզինքը - ես չրի թէ Քաղ ժողովոյ դէմ անարգանաց քուէ տալ կառավարիւմ, այս երկուքին մէջ մեծ տարբերութիւն կայ. ասոնց ո՛րն աւելի ծանր ըլլալը չեմ բնութեր, այլ բնածիս ինչ ըլլալը կը հասկցնեմ :

Արդ՝ պիտի հաստատուի նախ թէ ժողովս անարգուած է սորդեք Քաղ. ժողովէն : Եւ յետոյ իբրև անոր հետևութիւն, խնդրոյ նիւթ ըրած բառերնուդ բացատրութիւնը պիտի տամ :

Ատենական կանոնագրութեան 94 բղ. յօդուածը կրոյ :

« ժողովրդին ունկնդրութեան իրաւունքը լիովին վճարուած է ատենապարտութեանց հրատարակմամբը, որ՝ իբրև

« արձագանք ժողովին՝ համարէն ազգին « լողութեանը կը հասնի : »

Գիտէք երեսփոխան էֆէնտիներ՝ թէ այս ժողովս ունկնդրութեան պատրուակին տակ ի՞նչ յարձակումներ կրեց, ի՞նչ ղեղձումներ չգործուեցան և ի՞նչ վտանգալից օրեր չանցան. — ինչպէ՞ս աւանուցաւ ատոր դէմը, և որո՞վ իրաւամբ այսօր ժամանակին տոմսակ շքնդուտող պաշտոնի դէմ դռները կը փակես և դու՞ կըլլաս թէ սոյ գիտնամբը անիրաւութիւն մը գործած չես, թէ խիղճդ կատարեալ հանդարտ է այս մասին. — ասոնք միմիայն ժողովին ատենագրութեան հրատարակմամբը եղան և ժողովուրդն ու երեսփոխանութիւնն ատով դոհացաւ, ժողովն իր ներքին բարեկարգութիւնը և ազատ խօսելու ապահովութիւնը ատով զերտաւ :

Արդ որովհետև ժողովրդեան իրաւունքը տրուած է կանոնով ժողովին խօսքերն իմանալ և դու կը զբանս ատոր այդ իրաւանց գործադրութիւնը, ի՞նչ ըրած կըլլաս. — անիրաւութիւն և բռնապետութիւն ըրած կըլլաս. անիրաւութիւնն ու բռնապետութիւնը միշտ իրենց կը քաշէ դէմինին ալ անիրաւութիւնն ու բռնապետութիւնը. ՚ի մի բան, երբ դու ժողովրդին դէմ անիրաւութիւն և բռնութիւն կընես, այն ալ անոչուշտ կը պատարաստուի անիրաւութիւն և բռնութիւնը նեղ քեզ դէմ :

Այս կը նշանակէ ըսել թէ այս ժողովն այդ կերպով կը զրկուի ժողովրդէն ըստանալիք բարոյական գորութեանէն, և ժողովրդին դէմ եղած կըլլայ իրաւանակ նոր իրաւանց կողմը ժողովը՝ ժողովին իրաւանց կողմն ալ ժողովուրդը զանուանուալ :

Հիմա երբ Քաղ. ժողովն զԱզգ. ժողովս ըստ սկզբան այս մահացուցման վիճակին մէջ կը դնէ իւր ազգէն ասած այնքան դրամին դէմ՝ աղքատ իւր համարատական իրաւունքը գործադրելու միջոցէն զրկելով, մեք որ հոս ազգին իրաւունքը պաշտպանելու պաշտօն ունինք

լուս կենալու էինք. — ո՛չ, մեք լուս չը կեցանք երբէք. 1870 էն ՚ի վեր երբ այս Ազգային Ժողովը բացուեցաւ, անկէ ՚ի վեր այս ատենագրութեան հրատարակութեան խնդիրը կը յուզուի, հոգեւոյս Այվատեան Մատթէոս էֆէնտին կրնամ ըսել երկար տարիներ այս խնդրոյն համար մաքառեցաւ. խիստ շատ անգամ խնդիր յարոյց այս Ժողովին մէջ. մէկ քանի դիւաններ ամբաստանեց. Ժողովս միշտ ճանչցաւ անոր բարձրացուցած ձայնին իրաւացի ըլլալը. քանի քանի անգամ այս Ժողովս վճռեց որ ատենագրութիւններն անպատճառ յաջորդ նիստին տալարեալ հասնելու են ազգին ձեռքը. սակայն եթէ երբեմն այս մասին ուղղութիւն պահուեցաւ, միշտ զեղծում տեղի ունեցաւ. միթէ աննպատակ է այս տեսական զեղծումն այս աննշան ծախքին Քաղ. Ժողովը կողմէն զյացուելովը:

Երեսփոխանաց բարեմտութիւնը չուզեց այս զեղծման նպատակ մը յատկացնել, բայց ես կըսեմ թէ նպատակաւոր է այս և պիտի հաստատեմ և ըստ այնմ պիտի ամբաստանեմ Քաղ. Ժողովը թէ սա զինքը ծնող մարմնոյն զէմ անարգական զեղք մը բռնած է:

ՄԵՐԵՏԻՄ-ԳՈՒՂԻ Թ. ԷՅ. — Արդարաւորապէս է այս, ատենապետ փաշա:

ՔՈՒՍՄԱՆՅԵԱՆ Մ. ԷՅ. — Ինքզինք արդարացնելու իրաւունք ունի ըստ կանոնի, բայց ոչ ամբաստանելու, որոյ զէմ կը բողբեմ:

ՓԱՓԱՉԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Մտիկ ընենք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇՄ. — Կաղաչեմ, մի ընդմիջէք. սկիզբէն յայտնեց Օզտէն էֆէնտի որ երկարորէն պիտի խօսի, թե՛ ըստ նիստադրելու համար այն պարաբաններն որ զինք ակամայ անվայել բառ արտասանելու մղեցին, և դուք ներողամբութիւն ցոյց տուիք. ուստի պէտք է համբերէք, մանաւանդ որ իբրև դատաւոր պարտաւորութիւն ունիք երկայնմտութեամբ ըսել զինքն արդարացնելու համար խօսողը:

ԽՅՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Ազգային անհատը չը կայ մասնաւոր վայելմունք մը որու զէմ տուրք մը չլվարեն. եկեղեցի կերթան, կամաւոր տուրքերնին կուտան. դպրոց կը զրկեն զաւակնին՝ թոշակնին կուտան. դատ մը կունենան՝ տասանորդնին կուտան. իմուխտայէր մը պիտի աւնեն՝ կը վճարեն. վերջապէս ինչ որ կը տանին անհատապէս փոխարէնը կը վճարեն. և սակայն բաց ատենցմէ ազգային տուրք մ'ալ կուտան. ինչ կը վայելեն ազգային այս ընդհանուր տուրքին փոխարէն. ոչինչ ուղղակի, այլ պիտի ստանան ընդհանրապէս, այն է զիտակցութիւն ազգային դործոց ընթացքին և բարոյական համարաբանութիւն միայն. ասկէ անդին բան մը չունին վայելելիք: Միթէ միայն քուէ տալու իրաւունք մը ունիք ըսելով պիտի խաբէ՞ք Ժողովուրդը:

Արդ ո՞րն է այն միջոցը որով ազգը իւր վճարած ընդհանրական տուրքին փոխարէն վայելէ իւր ազգային դործոց ընթացքին վրայ ունեցած գիտակցութեան իրաւունքը. — այդ միջոցը միմիայն Նիդէրլանդներու ատենագրութեանց հրատարակութիւնն է. մեք հոս հարցում պիտի ուղղենք ձեզ. և դուք պատասխան բացատրութիւն պիտի տաք. այդ պիտի հրատարակուի ատենագրութեան միջոցաւ և ազգը իւր դործոց վրայ գիտակցութիւն պիտի ստանայ. մեք հոս ձեր ազգային, քաղաքական և դրամական գործերուն համարը պիտի աւնենք, դուք ալ ձեր համարը պիտի տաք. ատենագրութիւնը պիտի հրատարակուի օրին և ազգը ատով պիտի գիտնայ իւր ազգային դործոց ընթացքը, ատով ազգը իւր այլևամբ ուղղակի տուրքին վայելումները պիտի ստանայ:

Դուք կը զրանաք ազգին այս իրաւունքը և չէք տպեր ատենագրութիւնները որ ազգն իւր գիտակցութեան իրաւունքը դործադրէ. բայց ազգը չճանչեր զձեզ. կը ճանչէ զձեզ իբրև իւր երեսփոխանը. ազգը ձեզ չմեղադրեր իւր այս իրաւանց

բռնարարութեանը համար, մեզ կը մեղադրէ իւր իրաւունքը տեղը չտանելնուս համար. Արդ ուրեմն Քաղ. Ժողովը ազգին այդ գիտակցութեան միջոցը զլանալովը զԱզգ. Ժողովս ինչ ղիբքի մէջ շրած կըլլայ ազգին առաջը. Թող Ժողովս տայ ասոր պատասխանը :

Կրտէք մեզ թէ ստակ չկայ :

Ենթադրենք պահ մը թէ իրաւ ստակ չկայ. լաւ, ինչո՞ւ ուրեմն ստակ չկայի խօսքերն ուղղակի չէք բերեր Ժողովիս, որ պաշտօն ունի ստակ չկային դէմն առնելու համար ձեր առաջարկած միջոցներուն վրայ վիճարանելով վճիռ տալ կըրնա՞ք ըսել մեզ թէ դուք ստակ չկային դէմ առաջարկութիւններ բերիք Ժողովոյս և Ժողովս զլացաւ իւր վճիռը տալ. ազգային տրոց վրայ ինչ խնդիր որ բերիք, բոլորն ալ վաւերացուց Ժողովս : Աւերմն Բնչ հարկ կար Ժողովոյս աստեղադրութեանց միջոցաւ ըլլալիք համարառութեան իրաւունքը զլանալու : Այս առարկանք մ'է որ բրիք Ժողովիս, զայն ազգին առջև իւր իրաւանց պաշտպանութեան անտարբեր ցուցնելով :

Սակայն արդեօք իրաւ ստակ չկայ :

Քաղ. Ժողովոյն Ընդհ. Ժողովոյս առջև ստակ չկայ ըսած ըլլալուն պահ մը այս Ժողովս խարած չըմբռնելու համար պիտի հաւատամ :

Ստակ չկայ կրտէք Քաղ. Ժողովը, լաւ ըմբռնեցէք երեսփոխան Տեառք այս յայտարարութիւնը որ Քաղ. Ժողովէն կուգայ :

Ստակ չկայ, լաւ, բայց Քաղ. Ժողովն այս ասոր իւր փետրվար 10ի նիստին մէջ Պատրիարքարանի պաշտօնէից ամսականաց հետեւեալ յաւելումն ըրաւ .

Վէբէլ Տէր հօր ամսականը, ՚ի բայ առեալ նշանտուքի աջահամբոյրը, 2000 դրի աւելցուց, ազատ թողով զնա դարձեալ աջահամբոյրն ստանալու :

Տ. ՅՈՒՂ. ՔՂՆՅ. ՄԿՐԵԱՆ (Պատրիարքական փոխանորդ). — Սխալ է :

ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ Ն. ԷՖ. (Առանց կօտ

Էնդրելու) — Երբ մեք Օգոստէն էֆէնտիի երկար խօսելուն թողտուութիւն ըրինք, այն համոզմամբ էր որ խնդրէն դուրս ելած ասեմն Կիւսանն զնա ՚ի խնդիր կը կուէ՛ բայց դուք չէք կատարեր ձեր պարտաւորութիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներեցէք, էֆէնտի, այս ասեմնին մէջ ասանց խօսք խնդրել և ընդունելու խօսիլ ներելի չէ՛, բայց աստի Կիւսանն դէմ «կանոնական դիտողութիւնք» ընելու համար խօսք կըրնաք առեալ, բայց յանդիմանական ո՞ճով Կիւսանը թշնամանելու իրաւունք չունիք. բայց դուք նորեկ էք մեր մէջ. ուստի այս անգամ միայն այս դիտողութեամբ կանցնեմ. ուրիշ ասեմն ուշադրութիւն ըրէ՛ք, կ'աղաչեմ :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Քարու քէշեաթի էֆէնտիին ամսականն էր 1800 դր, 5200 ըրաւ : Թումաս էֆէնտիին ամսականն էր 1750 դր, 2600 ըրաւ : Թէլեան էֆէնտիի ամսականն էր 1000 դր, 1690 ըրաւ : Խաչատուրեան էֆէնտիի ամսականն էր 1000 դր, 1690 ըրաւ : Սեպուհ էֆէնտիի ամսականն էր 800 դր, 1500 դր ըրաւ : Գանձապետիին ամսականն էր 580 դր, 650 ըրաւ. չեմ ուզեր ասիլեալի մանրամասնութիւն սիւշել. չեմ ուզեր նաև Ս. Պատրիարք հօր ամսականին 2000 դրի մօտ գումար մը աւելցնելն ըսել :

Թող ներեն ինձ անուանին յայտնած դիւանական պաշտօնեաներն. իմ խօսքս անոնց ամսականին աւելնալուն վրայ չէ՛ այլ Քաղ. Ժողովոյ ստակ չունինք ըսելը ջրելուն վրայ է :

Հիմայ կը հարցնեմ ձեզ. կա՞մ ստակ ունինք, կա՞մ չունինք. եթէ ունինք ՚ի՞նչո՞ւ ազգին իրաւունքն եղող ասեմնադրութեանց հրատարակման ստակ չէք տար. եթէ ստակ չունինք՝ այս յաւելեալ գումարը ո՞ւնակից ճարեցիք :

Ներեցէք ուրեմն որ բեմական լեզուով ըսեմ՝

Քաղ. Ժողովը կա՞մ կը խարէ Ազգ.

ժողովը առակ չունիմ ըսելով, կամ ազգային սնտուկը սնանկութեան պիտի հասցնէ՞ չունեցած ատակը դիւանապետաց տակ խոստանալով : Չեմ ուզեր հոս ծանրանալ այն խնդրոյն վրայ՝ որ Քաղ. ժողովը դանձապետ կարգած անձը առանց ժողովը գիտութեան իր կողմիցը կանցնէ՞ քանի մը հազար դրը, և անպատիժ մնալէն զատ տակաւին իր պաշտօնին վրայ կը կենայ, մինչդեռ ոչ թէ քանի մը հազար դրը, այլ եթէ մէկ դրը ալ իր կողմիցը անցուցած ըլլար՝ այն վայրկիւնէն պարտու պատշաճ տնօրինութեան մը ենթարկուելու էր՝ հասարակաց դրամական վտանգութիւնը չկործանելու համար : սակայն բնաւ որ և է տնօրէնութիւն մը չեղաւ և դեռ նոյն դուռնը անոր կողմիցը անցած է . բայց Ազգային ժողովը ատենադրութեանց խեղճ տպագրիչին ստակ չը կայ, որ ազգին գիտակցութեան իրաւունքը տեղը երթայ մինչդեռ անդին ամառկան 5000 դրը յաւելում կըլլայ սրաշօնելից :

Բնեմ ուրիշ մ'ալ, որ տեսնուի թէ անոնք որ դրամի գործողութեանց մասն են՝ դիւրութիւն տրուած է անոնց ձեռքերին դիւրութեամբ դրամի տանելու : Տնտեսական խորհրդոյ դիւանադպիրը այսօր պարտական է սնտուկին քանի մը հազար դրը, մինչդեռ միւս դիւանադպիրներն առնելէք ունին սնտուկէն . այս ամօթ չէ նոյն դիւանադպիրն, ամօթ է արդար բայտում չընող մենէ ընտրեալ պաշտօնէութեան, որ դրամ չունիմ ըսելով դատական հարստահարութեանց ատենադրութիւնն ալ չտպեց և դուրսէ գործու մտարացկանութեամբ տպուեցաւ այն :

Ար հարցնեմ հիմա Քաղ. ժողովին . ինչ է այս դրամական անխլանութիւնը, լատի հաճոյից ոմանց ամսականաց յաւելում, այլոց զեղչում, ասոր անոր փոխատուութիւն և որ առաւելն է՝ այսքան ընտայութեան մէջ մի միայն ազգին իր գործաց գիտակցութեանը միջոց Ազգ. ժողովը պարտաւարութեանց տպագրութեանը պիտի :

Այս անխլանութիւնը ծախսոց կողմն է . մտաբեր կողմն ալ կայ անխլանութիւնը :

Ամեն սահմանադրական ազգաց մէջ ազգին վրայ տուրք դնելու իրաւունքը երեսփոխանականին է . սակայն մեր Քաղ. ժողովը՝ առանց երեսփոխանութեան հարցնելու՝ ազգին վրայ դրուած տրքը 100ին 50 յաւելում ըրաւ՝ թղթադրամը 100 դրէ ի առնելու դիմակին տակ : Եթէ այդ դիմակին սկզբունքը կընդունիր և Քաղ. ժողովը ձեռնհաս կը նկատէք այս մասին, նա եթէ վաղը 100նոց ոսկին 100 դրէ ի առնելու ըլլայ և ազգին վրայ դրուած տուրքը կէս առ կէս աւելցնէ, դուք իրաւունքը չպիտի ունենաք դանդատելու, և ազգային անհասարկ այդ ծանր տուրքին տակ պիտի ճնշուին ինչպէս հիմայ կը ճնշուին 100ին 50 յաւելման տակ առանց գոնէ այսչափ չտայլութեան և անխլան տուրքին տակ ազգին իրաւունքն էրդը ամսական 4-500 դրը սպազրական ծախքը հանելու :

Արդ ինչնքը եղբայրութեան և Քաղ. ժողովը կողմէն ես ինձ հարցնեմ թէ՛ այս ամենքը սակասութիւն է, բայց միթէ էրեպիտիլիթն է :

Ես ալ կըրեմ թէ՛ այս ամենքը հարկաւ անուն մը ունին, բայց այդ անունը երեպիտիլիթն էրաւ չէ, դի մեր բնական բառարանին մէջ այս բառը չկայ, թէ և մեր անհատական և ընկերական խօսակցութեան բառարանին մէջ կայ, դորդուք ամենքնիդ ալ ամեն օր գրեթէ ալ մեն պարագայի մէջ կը հանէք բերնելու նուզ առանց հայհոյել մ'ըլլալու :

Ես Քաղ. ժողովին երեպիտիլ չըսի . ըսի նաև թէ Քաղ. ժողովը երեպիտիլիթն էրաւ, այլ ըսի. եթէ մեր այս ատենադրութիւնները թարգմանուին՝ Եւրոպոսի մը երեպիտիլիթն է ըլլանք ասոր . խօսքս հաստատական ձևի տակ չէր, հարցական ձևի տակ էր . սակայն ստակ աւելին ըսած էի նոյն խօսքս մէջ, ինչո՞ւ ասոր դէմ չըրողքեցին :

Ըսի թէ Քաղ. ժողովը զԱզգ. ժողովի

կանարգէ և առաջարկեցի որ ժողովս ինքզինքն համար Բաղ. ժողովէն անարգեալ ըլլալու քուէ տայ :

Բաղ. ժողովը չըողքեց ասոր դէմ, ինչ որ իր պատուոյն դէմ ըմբռնեց՝ ասոր դէմ բողոքեց, ինչ որ իր պարտաւորութեանը դէմ՝ ասոր վրայ լուս կեցաւ. ըսել է թէ Բաղ. ժողովն ասելի պատուոյ նախանձախնդիր է՝ քան թէ պարտաւորութեան. կրնաք հասկնալ այս երկուքին տարբերութիւնը դուք, առանց իմ կողմէ բացատրուելու :

Արդ կը կրկնեմ առաջարկութիւնս թէ Բաղ. ժողովը սկիզբէն ՚ի վեր Ազգային ժողովոյս դէմ անարգական դիրք մը բռնանած է և այս այլ ևս անտանելի եղած է ժողովոյս :

Բաղ. ժողովը չը ներկայ դատուիքներ. կայացուցչով մը զոնէ Ազգային ժողովիս նիստերուն, որ պէտք եղած բացատրութիւնները տայ հարկ եղած տեսն. այս նախախնդր է :

Բաղ. ժողովը մենէ ընտրեալ և մեր ժողովոյն անդամ՝ Բաղ. ժողովոյ ատենադպիր Մեծ. Նուրեան էֆէնտին պարտաւանաց քուէով կը պահէ և շինացներ այս ժողովոյս, որ իրեն համար պարտաւելի դատուած անձը իբրև պարտաւելի դադրի նստ այս ժողովոյս անդամակցութենէ, այս անարգանք է ժողովիս :

Բաղ. ժողովը օրէնսդրական խնդիրներ կը ներկայացնէ Բ. Գրան առանց այս ժողովիս հարցնելու. ատենցմէ մէկն է 21 տարեկանէն վար եղողին կրօնախօսութիւնը չընդունուելու առաջարկութիւնը, որ սակ օրէնսդրական է և այս ժողովոյս իրականութեանը սահմանեալ, Բաղ. ժողովոյ այս ըրածը անարգանք է այս ժողովիս :

Բաղ. ժողովը ամիսներով պիտէ չըբերի ժողովիս. և ըստ քմաց տղիին վրայ տուրք կը դնէ և ամսականաց շուսլ յաւելուաներ կընէ, այս անարգանք է ժողովիս :

Բաղ. ժողովը՝ երբ ատենապետ փայան ամիսներով Պօլսէն բացակայ ըլլայ՝

չգումարեր Ազգ. ժողովս. այս անարգանք է ժողովիս :

Բաղ. ժողովը՝ երբ կը տեսնէ թէ Ազգային ժողովոյս զիւանին վրայ խնդիր է եղած Ղալաթիոյ վարժարանին կեդրոնական վարժարան կամ վարժապետանոց ըլլան, անդին կ'առաջարկէ դայն պատրիարքարան ընել. այս անարգանք է ժողովիս :

Բաղ. ժողովը վերջապէս իր բոլոր շտաբով թեմային հանդերձ՝ ամիսը 4—500 դրը Ազգ. ժողովոյս ատենապետութեանց տալարութեան ծախքը վճարել չուզեր, որ ազգին իր գործոց ընթացքին վրայ ունենալիք դիտակցութեան միակ միջոցն է. այս սլ անարգանք է ժողովիս :

Ուրիշ մ'ալ կայ, որ ամենէն մեծն է, բայց ինձ կը վերապահեմ ասոր վրայ խստելու ժամակարարողն՝ երբոր այդ մասին արդէն ուզուած գրութիւնը հասնի ժողովիս ձեռքը, որպէս զի հոն տեսնել թէ Քուրանն ու Աւետարանը ինչ կերպով հաշտեցուցեր է մեր Բաղ. ժողովը :

Արդ՝ մեր բեմակախ բաղդըքին մէջ չըտնուած, սակայն ընկերական խօսակցութեան բաղդըքին մէջ գտնուած և ձեր ամենուն ամեն օր գործածած երեւելու թէ բառին համար, որնոր բերնէս փոխած է և Բաղ. ժողովը անձնականութեանը դէմ երբէք թշնամանաց կամ հայհոյանաց համար գործածուած չէ, զի կը յարգեմ Բաղ. ժողովոյ անձնականութիւնը այնքան որքան ուրիշներ չեն յարգեր. դատաւարտեցէք զիս ձեր քուէովն չորստ օրինի, սակայն խղճի օրէնքով հարցուցէք դատաւարտութեան քուէ տուած ատեննիդ թէ արդեօք Բաղ. ժողովը Ազգ. ժողովոյս դէմ բռնած անարգական դիրքին և ամսական 4—500 դրէն ամենաւընջին ծախքի մը համար այսքան խնդիր մեծցնելուն ինչ անուն տալու է :

Բայց անկէ անմիջապէս ետքը կատարեալ Լարկեմ է կը պահանջեմ ժողովէդ որ Բաղ. ժողովին բռնած անարգանաց դիրքին դէմ ալ իր դատաւարտութեան քուէն տայ, զի եթէ իմ յանցանքս բառ

մը բերնէս փախցնելս է, անոնց յան-
ցանքը գիտակցութեամբ Ազգ. ժողովս
անարգած ըլլալու գործն է, չեմ կարծեր
որ դուք ալ բառին նախանձախնդիր ըլ-
լաք, իսկ գործին նստաբերք:

Ահա իմ բացատրութիւնս և առաջար-
կութիւնս, զոր ստորագրեալ կը յանձնեմ
դիւանին:

Օ. Խօճաարեան

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Փոխ. Արե-
ւոյեռ Բաղ. ժողով) Օգսէն էֆէնտի կար-
գացածը վերէն 'ի վար ամբաստանութիւն
մ'է, վարչութիւնն իւր պարտաւորութիւ-
նը կը ճանչնայ և պատրաստ է հարցա-
պնդումներուն պատասխանելու: Այս
գաստ խնդիր մ'է: Գալով այն նախատա-
կան բառին որ յատենի աստ արտասան-
ւած է, վարչութեան պարտաւորութիւնն
էր այդ նախատանայ համար հատուցում
պահանջել. ուստի և իւր բերած բողոքն
Օգսէն էֆէնտի անձին վերագրութիւն
չունի, այլ այս ժողովին պատիւը պա-
հելու նախանձախնդրութեամբ է որ առ-
ինքն եղած նախատանայ համար հատու-
ցում կը պահանջէ:

ՍՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇՍ. — Ինչպէս որ լը-
սեցիք, Օգսէն էֆէնտի ինքզինք արդա-
բացներու պատրուակաւ ամբաստանու-
թիւն մը ներկայացոյց Քաղաքական Ժո-
ղովին դէմ: Սոյն ամբաստանութեան կէ-
տը առ այժմ մէկդի թողով և այս մա-
սին Վարչութեան տալիք պատասխանն
ալ իրեն վերապահելով, անմիջապէս մեր
կանոնադրութեան տրամադրութեան կը
դիմեմ Օգսէն էֆէնտի կանոնադանցու-
թիւնը պատժելու համար և կը հրաւի-
րեմ զձեզ որ ձեր խղճին հասնուտ ար-
դարութեամբ դատեք զնա: Կանոնն այս-
պիսի պարագայից համար յանդիմանու-
թեան պատիժ կը տրամադրէ, և Ստե-
նապետին կուտայ զայն առաջարկելու ի-
րաւունքը: Չեզմէ շատերը ներկայ չէին
այն նստին ուր Օգսէն էֆէնտի անզգու-
շութեամբ այն նախատական բառն ար-
տասանեց Վարչութեան դէմ. իսկ ես

ներկայ էի, և այն օրուան տեղի ունեցած
յուզման թեթեացուցիչ հանգամանքնե-
րը նկատողութեան առնելով՝ պարզ յարի-
մանութեան աստ պիտի առաջարկեմ ձեզ
'ի պատիժ այն պակասութեան զոր մեր
ընկերը գործեց: Իսկ եթէ պարզ յանդի-
մանութիւն բաւական չհամարելով պար-
սաւանօք յանդիմանութիւն պահանջող
ըլլայ, թեր ու դէմ խօսելու համար եր-
կու ատենաբանի խօսք պիտի տամ՝ որո-
շելու համար թէ պարզ կամ պարսաւա-
նօք յանդիմանութիւն պէտք է ընել Օգ-
սէն էֆէնտի:

ՄԵՐԵՆԷՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Կանոնա-
զանց երեսփոխանին համար Գիւանին ա-
ռաջարկած պարզ յանդիմանութեան տը-
նօրէնութիւնը թեթև նկատելով, աւելի
ծանրացնելու պէտքն վրայ խօսք կուզեմ:

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Իբրև դա-
տին տէր՝ Ատենապետ փաշային առա-
ջարկած պարզ յանդիմանութեան տընօ-
րէնութիւնը բաւական գոհացուցիչ կը
համարիմ. իսկ Վարչութեան դէմ եղած
ամբաստանութեան խնդիրն ետքի կը պա-
հեմ:

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Կարծեմ թէ դըլ-
խատոր կէտ մը կայ, որուն ուշագրութիւն
ընել պարտի ժողովն: Երեսփոխանին մէ-
կը նախատական բառ մը արտասանած է
այս ժողովիս մէջ. թէ և ես ներկայ չէի
այն նստին՝ ուր այդ բառն արտասան-
ւած է և պարագաներուն ալ ըստ բա-
ւականին տեղեակ չեմ, սակայն ամենքս
ալ մեր երեսփոխանական պատուոյն նա-
խանձախնդիր՝ կրնանք միանալ և այդ
նախատական բառին հետքը ջնջել մեր
մէջէն: Իսկ երբ կը տեսնեմ որ Վարչու-
թիւնը դատի տէր կը կանգնի և բողոք
կը բառնայ այն երեսփոխանին դէմ, որ
այդ նախատական բառը գործածած է,
մեր իրաւանքը դէմ բռնաբարութիւն կը
համարիմ և երբէք չեմ ընդունիր այս պա-
մէկը գայ դատախազ կանգնի ոչս պա-
րագայիս մէջ: Ստոյգ է որ Օգսէն էֆէն-
տի արտասանած բառն օրինաց դէմ ան-

ներելի պահատութիւն մ'է : Ուստի կաւաջարիւմ որ Վարչութիւնէն եկած բուրբը մերժելով հանդերձ միանանք ի գործ դնել այն կանոնական պատիժը՝ զոր Կիւսնն առաջարկեց :

ՄՍԳՄՈՒՑԱՆ Ս. ԷՖ. — Նուրեան էջֆէնտի սխալ հասկցած է իմ բաժնս . ես ըսել չուզեցի թէ Վարչութիւնը դատ բանալու դիտաւորութիւն ունի , այլ ըստ որում նախատական բառին արտասանւած օրը կանոնական գործադրութիւն մը չէր եղած , Վարչութիւնը զայդ պահանջեց և կը պահանջէ այսօր . ուստի Ատենապետ փառային առաջարկած պարզ յանդիմանութեան տնօրէնութիւնն ալ բաւական հատուցում մ'է ըստ մեզ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Վարչութիւնէն եկած բողոքն անտեղի դատելով կընդունիմ ինչ կանոնական պատիժ որ ժողովն ուզէ տնօրինել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուշադրութեան արժանի կէտ մը կայ զոր կազմելով աղեկ ըմբռնէք . Օգսէն էջֆէնտիի գործած պահատութիւնը Քաղաքական Ժողովին նախատինք , միանգամայն Ազգային Ժողովոյս արժանապատուութեան զպող յանցանք մ'էր . դիւանը անցեալ նստին Քաղաքական Ժողովոյ բողոքը չկարգացած պատճառն տնօրէնութիւնն առաջարկեց Օգսէն էջֆէնտիի համար . ըսել է որ այս գործը Օգսէն էջֆէնտիի և Քաղաքական Ժողովոյ մէջ չէ , այլ նորա և դիւանին մէջ որ ժողովն ներկայացունելու պատիւ ունի և անոր պատուոյն նախանձխանդիր ըլլալու պարտականութիւն : Ուստի ձեր ատենապետը Օգսէն էջֆէնտիի համար պարզ յանդիմանութեան քուէ կ'առաջարկէ , և արդէն մէկ քանի երեսփոխանք համամուտութիւն կը յայտնեն . եթէ հակառակող չկայ , սիրինք գործադրութեան : Իսկ եթէ հակառակ կարծիք պարտականել ուզողներ կան , պէտք է նախ այս կէտին վրայ վիճաբանութիւն բանալու կամ չբանալու խնդիրն որոշել քուէով :

ՄԵՐԵՆԷՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Խօսք կու

զեմ ցոյց տալու համար այն պատճառներն՝ որք կը հատուցեն զիս աւելի ծանր պատիժ տնօրինել , այն է պարտաւանօք յանդիմանութեան պատիժը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Դեռ խնդրոյն մէջ մտնելու համար խօսք չեմ կրնար տալ . դուք ըսել կուզէք որ պարզ յանդիմանութեան քուէով գոհ չէք ըլլար , և պարտաւանօք յանդիմանութիւն կ'առաջարկէք :

ՓՈՓՈՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես պարզ յանդիմանութեան տնօրէնութեանն անգամ չեմ ընդունիր , և խօսք կուզեմ իմ կարծիքս բացատրելու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Տակաւին չեմ կրնար խօսք տալ բացատրութեանց մէջ մտնելու համար :

ՓՈՓՈՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես աւելի խօսք չպիտի ընեմ , Ատենապետ փառա , այլ ձեր առաջարկած պարզ յանդիմանութեանն անգամ պէտք չըլլալը պիտի յիշեցնեմ ձեր սա՛ ստորագրութեամբը :

(Այս սահուն ատենաբան էջֆէնտիին կարգաց Ատենապետ փառային մէկ պաւտօնական նամակն ուղղեալ առ Երեսփոխան Նէմէնիսեան էջֆէնտին՝ որոյ օրէնակն է այս .

« Աւեճապատիւ էջֆէնտի .
 « Ձեր առ Ազգային Ժողովն մատուցած դրոյն վրայ՝ յանձնարարութեամբ ժողովին պէտք եղած քննութիւնն ընելով ստուգեցի և ժողովին հաղորդեցի թէ « Քարձրապատիւ Միտհաթ փառայի մեր Պատրիարքարանն այցելութիւն ըրած օրը Աջրազան Պատրիարքին ձեր հետ ունեցած մերժողական վարմունքը զձեզ իբր երեսփոխան արհամարհելու դիտմամբ տեղի ունեցած չէ , այլ պարզապէս պարտաւանօք և չխոթութեան արդիւնք է » . ուստի ժողովը որոշեց ձեզ աղղ առնել որ նոյն օրուան ցաւալի դէպքով ձեր երեսփոխանական պատիւն աղարտեալ չըրնար նրկատուիլ , և կրնար հանդարտ սրտիւ շարունակել ձեր պաշտօնը » : Մնամ ին . և յետոյ շարունակեց)
 Լաւ . երբ Աջրազան Պատրիարքը

զիտմամբ անարգած չէ ըսելով խնդիրը գոցեցիք առանց դատապարտութեան հարկ տեսնելու, ուրեմն ինչպէս Օգսէն էֆէնտիի համար դատապարտութիւն կառաջարկէք՝ երբ նա ալ զիտմամբ չըրի կրակ. ո՞չ ապարէն Պատրիարք և երեսփոխան անկերը հաւասար են հոս :

ԱՏՆԱՊՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Պարտ կը համարիմ՝ փոքրիկ բացատրութիւն մը տալ այն կէտին վրայ՝ զոր Փափաղեան էֆէնտի յիշեցուց իմ առ Եէմէնիճեան էֆէնտի գրած նամակս կարդալով : Ժողովը կը մէջ որ Եէմէնիճեան էֆէնտիէն բողոք մ'եկած էր իւր երեսփոխանական պատիւն անարգուած ըլլալու համար, որոյ քննութիւնն առեւտրական յանձնուեցաւ. սոյն քննութեան արդիւնքը ցոյց տուաւ որ նախկին Մեծ-Եպարքոսին մեր Պատրիարքարան այցելութեան եկած օրը Արքայան Պատրիարքին կողմէ առ Եէմէնիճեան էֆէնտի մերժողական վարմունք մը տեղի ունեցեր է, զի նա չիտիւթեան պատու մը մէջ Նորին Արքայութեան մերձեցեր և հրամայողական ձևով բողոքախառն խօսքեր ըրեր է, որոց Արքայանը զնա ո՞չ իբր երեսփոխան նախատելու, զի ասոր պատճառ չկայ, այլ սարգապէս իբրև անվայել կերպով և անպատշաճ միջոցի մը իբրև բողոք և հրամայական խօսքեր ընող մէկու մը պատասխանելու նպատակաւ մերժողական խօսք մ'ըրեր է : Արքայանը նոյն միջոցին Եէմէնիճեան էֆէնտիին չէ՛ թէ երեսփոխան ըլլալը, այլ նոյն իսկ ո՞վ ըլլալն անդամ չէ կոչեր ճանչնալ. ուստի այսպէս առանց զիտման մասնաւոր պարագայից և չիտիւթեան արդիւնք եղող վարմունքի մը ժողովս կարևորութիւն տալ չուզելով՝ վրձուեց որ նոյն օրուան դէպքը Եէմէնիճեան էֆէնտիի երեսփոխանական պաշտօնին և պատուոյն արհամարհանք չկրար ընտանալ. և ահա՛ այս վճիռն էր որ ես իրեն հաղորդեցի և ինք ընդունեց :

(Այս միջոցին Եէմէնիճեան էֆէնտի առջի ելնելով բողոք ըրաւ թէ ինքն այդպէս չէ՛ ըմբռներ նամակին իմաստը, և

յաւելցուց թէ Արքայան Պատրիարքին արտասանած անարգական բառը ժողովիս կողմէն չը գրուցուած ըմբռնուելուն համար ինքն ալ ներողամիտ գտնուելով ժողովին եկած էր այսօր. իսկ Առեւտրական փառան չարունակելով ըսաւ.)

Եէմէնիճեան էֆէնտիին բողոքելու իրաւունք չունի, զի նամակիս իմաստը բացայայտ է և ինք զայն ընդունելով ոչ միայն չբողոքեց՝ այլ և եկաւ այսօր իր պատուով վարելու : Իսկ գալով այն կէտին թէ Օգսէն էֆէնտի անդուշտութեամբ անարգական բառ ըմբռնէ սպողած ըլլայն յայտնելով կրնայ ազատ մնալ կանոնական պատժէ, ես այս պարագան իբրև թեթևացուցիչ յանցանաց ժողովոյս յայտնեցի. վճիռը դուք պիտի տար. ես միայն պարզ յանդիմանութեան քուէ առաջարկեցի՝ դատաւորը դո՛ւք էք, որոշեցեցէք ձեր վճիռը. բայց մի՛ չիտիւթե Եէմէնիճեանի գործը Օգսէն էֆէնտիի խնդրոյն հետ, զի երկուքն իրարմէ տարբեր բաներ են :

ՓԱՓԱՊՊԵՏ Ս. ԷՖ. — Ոչ, ոչ, չըլլար, վարչութեան մեզի ըրած անարգանքն ալ ծանր է :

ԱՏՆԱՊՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Զգեցէք զիս, մի՛ չիտիւթե կարգչեմ, ժողովին դատաւճանայն պիտի դիմեմ. եթէ կը հաճիք՝ վիճարանութիւն բանանք. մէկ կողմէ Մէրեխմուրի էֆէնտիին խօսք կուտանք դատապարտութեան աւելի ծանր ըլլալու պէտքին վրայ խօսելու համար, ինչպէս որ արդէն խօսք ուզած է, միւս կողմէ ալ դուք՝ Փափաղեան էֆէնտի, խօսեցէք :

Ուստի կը հարցնեմ ժողովին թէ կուզէ՞ արդեօք լսել Մէրեխմուրի և Փափաղեան էֆէնտիները, և վիճարանութիւն բանալ Օգսէն էֆէնտիի արունելու պատժոյն սահմանը որոշելու համար :

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ. — Ոչ, ոչ. Օգսէն էֆէնտիի դատապարտութիւնը ըլլաւ չէրէք :

(Ազմուտ) :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Վարչութեան անդամները քուէ չունին այս կէտին մէջ:
ՓԱՓԱԶԱՆ Ս. ԷՖ. — Կիտամար ըլլալուն կամ չըլլալուն համար քուէ կը սահանջենք:

(Նորէն — Կոնստանտինոպոլիս):

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կաղաչեմ, հանդարտեցէք. բաւական է. եթէ չհասկըցաք նորէն ըսեմ. դիւանը պատրաստ է խօսք տալ թեր ու դէմ երկու հողոյ, եթէ ժողովը վիճարանութիւն կուզէ:

ԶԱՅՆԵՐ. — Ոչ, ոչ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն քուէի կը դնեմ վիճարանութիւն բանալու կամ չբանալու կէտը. ով որ վիճարանութիւն կուզէ՝ ձեռքը վեր վերցնել չնորժ ընէ:

27 ձեռք համրուեցան:

(Գրեւոր — Կոնստանտինոպոլիս):

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Չըլլայ որ սըխալ ըմբռնէք յուզման առիթով. Օգոսէն էֆէնտիի դէմ յանդիմանութեան համար չէ այս քուէարկութիւնը. այլ ըստ որում յանդիմանութեան քուէի առաջարկութեանն թեթեւ կամ ծանր ըլլալուն նըկատմամբ դիտողութիւններ եղան, այս կէտը պարզուելու համար միայն երկու հողոյ խօսք տալով վիճարանութիւն հարկ է թէ ոչ, այս է քուէի դրածս. 27 ձեռք համրուեցան վիճարանութիւն ուզող. հիմա ալ ով որ վիճարանութիւն չուզեր՝ ձեռքը վեր վերցնել չնորժ ընէ:

Գարձեալ 27 ձեռք համրուեցան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Որովհետեւ վիճարանութիւն ըլլալու կամ չըլլալու մասին քուէներն հաւասար եկան, և այս պարագային մէջ Նախագահ Սրբազան Պատրիարքին կողմը կը հակի որոշումն, և ըստ որում Սրբազան Պատրիարքին բացակայութեանը՝ Առեւտրային կը մնայ սոյն իրաւունքը կանոնին 48րդ յօդուածով, ուստի եւ ժողովին որոշումն որպէս լու համար աւասիկ իմ կարծիքս կը յայտնեմ որ բացարձակապէս հակառակ է վիճարանութեան բացուելուն: Ուստի պար-

զապէս Օգոսէն էֆէնտիի պարզ յանդիմանութեան քուէի կը ձեռնարկենք:

Տ. ԽՈՐԷՆ ՎՐՈՊ. ԿԻՐՕԵԱՆ. — Խօսք կուզեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կանոնը չներք ոչ մէկուն խօսք տալ: Ով որ Օգոսէն էֆէնտիի համար պարզ յանդիմանութեան վճիռ արտասանել կուզէ, ձեռքը վեր վերցնէ:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Վարչութեան անդամներն այս մասին քուէ չեն կրնար տալ, անոնք դատախազ են:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ասկէ առաջ բացատրեցի թէ ժողովը ոչ վարչութեան բողոքը և ոչ Օգոսէն էֆէնտիի ամբաստանութիւնը նկատողութեան կանոնացման այլ իւր պատուոյն նախանձախնդրութենէն շարժեալ պարտաւոր է կանոնական տրամադրութեան մը գործադիր ըլլալ և կանոնազանց երեսփոխանի մը գաւազարտութիւնը վճուել ուստի Նրեպիտան գտնուող վարչութեան անդամներն ալ այս քուէին մասնակցելու իրաւունք ունին:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կանոնազանց երեսփոխանին մեղանշած օրը պէտք էր այդ կանոնական գործադրութիւն ընել: Երբ տակաւին Գաղ. ժողովոյ բողոքն և կած չէր. կանոնն այնպէս կը պահանջէր:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ մտքերնից ժողովին գործողութեանց շարունակութեանն արգելք ըլլալ է, կը մեղանշեմ ազգին դէմ: Եստ կը ջախիմ որ այնպիսի ատեւապէս մը դրեր էք ձեր դիւանը որ շարունակ անոր պակասութիւնները պակասարկելու հարկ կը տեսնէք: Արդէն Օգոսէն էֆէնտիի պակասութեանն արժանացած պատժոյն նոյն օրը չտնօրինուելու խօսքը բանիցս եղած է. ի՞նչ հարկ նորէն զնոյն յուզելու:

ՓԱՓԱԶԱՆ Ս. ԷՖ. — Ինչպէս որ գուրնոյն օրը չուարեցաք, նոյնպէս Օգոսէն էֆէնտիին ալ չուարեցաք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Միթէ գուր-

Փափաղեան էֆէնտի , ժառտարանն էք Օգսէն էֆէնտիին :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ոչ , գառաւուրական պաշտօն կը կատարեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հիմա գործի պիտի ձեռնարկենք . Օգսէն էֆէնտիին համար պարզ յանդիմանութեան քուէ պիտի առաջարկեմ . բայց ըստ որում ձեռնարարձ քուէարկութիւնը չիօթութեան և սխալանաց տեղի կուտայ ըսողներ կան , յոսն կրնողիլ կը հրաւիրեմ անոնք որք կրնողուն թէ «Օգսէն էֆէնտի արժանի է յանդիմանութեան քուէի :

Յ՞ նոք ելնողներ համարուեցան :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Միայն համարուեցաւ . գաղտնի քուէ կառաջարկեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Գաղտնի քուէ խնդրուիլ զբաւոր պէտք է ըլլայ . ես հակափորձը քուէի կը դնեմ . ով որ Օգսէն էֆէնտիին դէմ պարզ յանդիմանութեան վճիռ արտասանել չընդունիր՝ ոտք ելնէ :

(Մշտարե Բողոքի) :

Մէկ հողի միայն ոտք ելաւ :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Գուէները ուր խալ համարուեցան ըսի , չենք ընդունիր և կը բողոքենք այդ քուէարկութեան դէմ . յակնէ յանուանէ քուէ կը պահանջենք :

(Սուրուի և Բողոք) :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բանի մը անգամ բացատրեցի . ամեն մարդ հասկըցաւ : Խնչպէս սխալ քուէ տրուած կրնայ ըլլալ :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կը պնդեմ , միայն է , չենք ընդունիր :

ԶԱՅՆԵՐ. — Չենք ընդունիր :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը ցաւիմ , Փափաղեան էֆէնտի , որ ձեր այդ ընթացքով պարտաւորութեան մէջ կը դնէք դիմ ձեր դէմ ևս պատժական տրամադրութիւնը գործադրել :

ՀԱՄԱՃԵԱՆ Բ. ԷՖ. — Բայց եթէ իրօք

միայն համրուած են քուէները , միթէ փորձը նորոգել պէտք չէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Դուք կը կարծէք որ սխալ համրուեցան քուէները . 27 քուէի տեղ Յ՞ հաշուեցան . լաւ , բայց ես դարձեալ քուէարկութիւնը նորոգել հարկ չեմ դատեր . զի եթէ յանդիմանութեան քուէ ընդունողները 20 անձինք ալ ըլլային , դարձեալ մեծագոյն մասն կը կազմեն . զի հակափորձի ժամանակ միայն մէկ անձն՝ Փափաղեան էֆէնտի ոտքի կանդնեցաւ . ըսել է թէ ժողովը բացարձակապէս կրնուի և կորոյն Օգսէն էֆէնտիին դէմ յանդիմանութեան վճիռ արձակել : Այս որոշումը կատարեալ է և անդառնալի ամենուս համար :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ես ոտքի վրայ էի փորձին դէմ բողոքելու համար և ոչ թէ հակափորձի քուէի տալու համար :

ԶԱՅՆԵՐ. — Կը բողոքենք , չենք ընդունիր :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ատենադպիրը կամբաստանենք :

(Աղջնակ և Գործարար Բողոքի յարմարեմ) :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ այսպէս շարունակէք , կ'ստիպեք զիս խմբովին ձեռք դէմ բարեկարգական պատիժ տնօրինել :

ԳԱՐՁԵԱՆ ԵՄՅԱՆ ԱՆՁԻՆԻ. — Օգսէն էֆէնտիին ըրած ամբաստանութեանց ձայնակից ենք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ի լուրթիւն կը հրաւիրեմ զձեզ :

4.

Հրաժարական Անդրեան Եֆէնտի

Ատենապետ փառանքալի Գաղաքական Ժողովին եկած հետեւեալ տեղեկագրերը կարդաց .

Ասեմափայլ Ատենապետ փառանքալի գային ժողովը .

Գաղաքական ժողովս Ազգային երեսփոխան Սուրբենեան Յովհաննէս էֆէնտիին

հրաժարման խնդրոյն նկատմամբ Ազգա-
յին ժողովոյը կողմէ ընդունած յանձ-
նարարութեան համաձայն , թէ և պէտք
է դաժ ըննութիւնն ընելու համար Սու-
րբնեան էֆէնտիի նամակ գրեց և բա-
ցարութիւն ու տեղեկութիւն խնդրեց ,
այլ սակայն ցարդ պատասխան մը չստա-
նալով Նորին Մեծապատուութիւնէն , կը
փութայ իրեն յանձնարարուած այն խընդ-
րոյն միճակը ներկայիս հաղորդել Ազգա-
յին ժողովոյը ի գիտութիւն և ի պատ-
շահ տնօրէնութիւն :

25 փետր 1877 Մնամբ յարգանքը
/Պատրիարքարանի ի Կիւմայ Բազ. ժողովոյ
Հայոց Կ. Պօլիս Ազգ. վարչութեան
Ատենադպիր Փոխ. Ատենապետ
Յ. Պօյաճեան Սեպուհ Մատուցեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կը յիշէք անուշտ
որ ասկէ քանի մը նիտ առաջ Սիւրբնեան
էֆէնտին երբ առ ինքն ուղղեալ ստորա-
կան հրահրադիրը տանողն իրմէն ստո-
րագրութիւն ուղեր էր գիրն ստանալը
հաստատելու համար , ոչ միայն ստորագ-
րութիւն չէր տուած , այլ և հրահրա-
գիրը մերժած էր , ժամանակ չունիմ ,
չեմ գար և չեմ ստորագրութիւն տար
բսելով : Այն ատեն ժողովը չուղեց ա-
ճապարանօք վճիռ տալ , և վարչութեան
յանձնեց գործը քննել : Այժմ վարչու-
թիւնը կը յայտնէ թէ Սիւրբնեան էֆէն-
տիին նամակ գրեր է , բայց անպատաս-
խանի մնացեր է և չէ կրցեր տեղեկու-
եան էֆէնտիի բացատրութիւնը ներկա-
յութեան առումարին նայելով մինչև ու-
թերորդը հասած է . ուրեմն ժողովին
կը մնայ որոշել թէ Սիւրբնեան էֆէնտիի
ոչս վարմունքն իբր հրաժարական կըն-
դունուի՞ թէ ոչ :

Չայս բսելով Ատենապետ փաշան քը-
ւէի գրաւ Սիւրբնեան էֆէնտիի հրաժա-
րականն , որ միաձայնութեամբ ընդուն-
եցաւ ժողովէն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Բստ որում ժո-

ղովն իւր վճիռը առաւ Սիւրբնեան էֆէն-
տիի հրաժարականի մասին , պարտք կը
համարիմ յայտարարել ի դիւանէ թէ այս
կերպիւ հրաժարող երեսփոխան մը պա-
տահած չէր ցարդ , և կը ցաւիմ որ այս
օրինակ կը մեկնի և կը բաժնուի ժողովն
Սիւրբնեան էֆէնտին :

Յ.

Հարցադիմումս աւ վարչութիւնն

Ատենապետ փաշան հետեւեալ 4 հար-
ցադիրերը ներկայացուց ժողովին , որը
կարդացուեցան :

Ա.

1876 նոյեմբեր 1 թուականաւ սպագ-
րեալ և հրահանգ կեդրոնական ուղղակի
տրոց անուշով թերթ մը ձեռքս անցաւ ,
որ վերջին անգամ Քաղաքական ժողովոյ
կողմէն առաջարկեալ և Ազգային ժողով-
վէս որոշեալ բարեփոխութեանց համա-
ձայն տրոց կանոնադրի մասին նոր խըն-
բագրութիւն մ'էր :

Այս խմբագրութիւնը Ազգային ժո-
ղովիս հաստատած տրոց կանոնադրին
համաձայն չեմ գտնար :

1. Քաղաքական գործոյ մը համար
Պատրիարքարան կամ Թաղ. խորհրդոց
գիտող ազգայինն մը տակաւին անվար
թողուած ու զիջուած սուրբերը պիտի
սունուին , կրտէ . — և կանոնադրին ստ-
եական պայմանները զանց առնուած են ,
որք են՝ առինքն Լրացած և երէտ անգամ
անձ' բայց տակաւին անվար թողուած են :

2. Երեսփոխանական ընտրութեան
մասնակցողաց սուրբը ըստ 65 բող յօդ-
ւածոյ Ազգ. Սահմանադրութեան նախա-
պէս պիտի առնուի , կրտէ — որ Հիւսիս
տրոց կանոնադրին մէջ :

Այս մասերուն միայ Քաղաքական ժո-
ղովէն բացատրութիւն կը խնդրեմ :

25 փետրվար 1877 Ս. Պ. Պ. Փափաղեան

Բ.

Շահնադար-Նուպարեան վարժարանը

ազգային է թէ մասնաւոր : Եթէ ազգային է, ինչո՞ւ փակուեցաւ և ի՞նչ է անոր հաշիւը . կը խնդրեմ որ թէ՛ փակման պատճառները և թէ՛ հաշիւները ժողովիս ներկայանան : Իսկ եթէ մասնաւոր, ի՞նչ է հոգեւոյս Շահնազարեան վարդապետին կտակը . Ազգին կը վերաբերի թէ մասնաւոր անհատի, կը խնդրեմ որ կըտակին պատճէնը ժողովիս ներկայանայ :

25 փետրվար 1877 Ս. Պ. Պ. Փափաղէանց

Գ.

1870 մայիս 24ին պատահեցաւ Բերայի մեծ հրդեհը : Ան ատեն հրկիզելոց օգնութեան համար ամեն ազգէ ընտրեալ յատուկ մասնաժողով մը կազմուեցաւ : Մեր Ազգային Պատրիարքարանն ալ նոյն մասնաժողովը անդամակից ընտրեց Մեծապատիւ Մանուկեան Սենեքերիմ և Նորատուենկեան Յակոբ էֆէնտիները :

Ըսուեցաւ ան ատեն թէ մասնաժողովին 8-10 հազար ոսկի յանձնուեր է Նորատուենկեան Յակոբ էֆէնտիին, որպէս զի Հայ հրկիզելոց և մանաւանդ կաթողիկոց բաժնուի :

Մինչև ցարդ չհրատարակուեցան ոչ յանձնուած գումարին որքանութիւնը կամ ատոր ի՞նչ բանի գործածուած ըլլալը : Ուստի կը հարցնեմ վարչութեան Քաղ. ժողովը թէ՛ այս հաշիւներն առնուած են . եթէ առնուած են, զանոնք ժողովիս ներկայացնէ, իսկ եթէ առնուած չեն ցարդ, բարեհաճի առնուլ և բերել ժողովիս :

25 փետրվար 1877 Ս. Պ. Պ. Փափաղէանց

Գ.

Սևոյս 19ին Փռեմ անուն լրագրոյն մէջ նամակ մը կարդայի՞ որուն մէջ Պալատու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ Արժ. Տէր Միքայէլ քահանային կարծիքը խաչ կրելու կոնդակը կը շնորհաւորէ Այլթաւ մարայ Աթուղիկոս Խաչատուր Արքազանէն տրուած, և ամսոյս 22ին Մասիս անուն լրագրոյ մէջ խմբագրական յօդուած մի ևս կը հաստատէր ոչ թէ միայն մէկի՞

այլ մէկ քանի կրօնականներու նոյն շնորհն ըլլալը : Թէ և Մեծ. Խմբագիրն Այլթաւ մարայ Արքազան Աթուղիկոսի այս արարքը եկեղեցական բարեկարգութեանց դէմ սխալ մը ըլլալը բաւական բացատրութիւն էր, բայց ի վերայ այս ամենայնի հարկ կը համարիմ առաջարկել Ազգ. ժողովոյս կողմանէ կեդրոնական Վարչութեան կըրօնական ժողովոյ հարցնել, նախ թէ՛ ճշմարիտ է յիշեալ Արքազան Աթուղիկոսի այսպիսի շնորհարարութիւնը : Բ. Ս.յս մասին Արարատայ Մայր Աթոռոյ ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետին հաճութիւնը և կամ թոյլատրութիւնը նախապէս առնուած է : Գ. Եթէ այսպիսի հրաման մը Ս. Հայրապետէն չէ առնուած, կրօնական ժողովը ի՞նչ բրած էր այս դէպքին համար, մանաւանդ կը լսենք թէ՛ այդ կոնդակները ընդունողներէն երկուքը կրօն. ժողովոյ անդամք են, ուստի բացատրութեամբ պատասխանել բարեհաճի Ազգային կրօնական ժողովը :

25 փետր. 1876 Բ. Ղազարեան

ԱՍՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ահաւասիկ չորս հարցապնդում, որք վարչութեան թէ՛ կրօն և թէ՛ Քաղ. ժողովոց կը պատկանին . եթէ այս երկու ժողովոց կողմէ ալ իւրաքանչիւրին վերաբերեալ մասանց համար կարծիք յայտնող կայ, կը լսենք . իսկ եթէ չկայ կը յղենք իրենց :

ՄՍԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Փ.Բ. Արեւադեղ Բաղ. ժողովոյ վերաբերեալները պէտք է որ յղուին առ Քաղ. ժողովը, որպէս զի պատասխանը տանը :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ս.յո՛ւ, պէտք է յղուին, բայց սլայմանաժամաւ, որպէս զի անպայման կերպիւ չյետաձգուին պատասխանները :

ԲԱՋԱՋԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Նախ՛ հարցուցէք, ժողովը կընդունի՞ մի այդ հարցումներն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կանխարարութեան ՅՏր յորոտածը կարգաւ Վանոնք կը պահանջէ նախ՛ վարչութեան կարծիքը ըր-

սել, և բառ որում Բաղ. ժողովին վերաբերեալներուն համար Մագուստեան է-Ֆէնտին կարծիք յայտնեց, այժմ Կրօն. ժողովին կարծիքը կը հարցնեմ իրեն վերաբերեալ հարցման համար :

Տ. ՅՈՎ.Ն. ՔԷՆՅ ՄԿՐԵԱՆ. — (Անդամ Կրօն. ժողով) Կրօն. ժողովին վերաբերեալն ալ յղեցէք առ նոյն ժողովն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՆ. — Շատ արեկ, հիմա ժողովին կը հարցնեմ միթէ կուզէ՞ լսել սոյն հարցապնդումները, և ո՞ր օր :

Ժողովը 24 քուէով ընդդէմ 15 քուէի որոշեց լսել հարցապնդումներն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՆ. — Կը մնայ արդ՞ օրն որչէլ, կառաջարկեմ որ իւրաքանչիւր հարցապնդում մէյ մէկ նստի մնայ, ինչ կարգով որ կարգացուեցան՝ նոյն կարգով, առաջին՝ արոց խնդիրը, երկրորդ՝ Նահնապարեան կոտակի խնդիրը, երրորդ՝ հրկիւելոց խնդիրը և չորրորդ՝ Աղթամարայ Կաթուղիկոսին Խաչ Նշան ընծայելու խնդիրն :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Էջմիածնայ իրաւասութեան դէմ եղած դործոյ մը մասին վերաբերեալ հարցումն, որ իմն է, աւելի կարևորութիւն ունենալով, դալ նստին պէտք է լսենք. ուստի այսօրուընէ Կրօն. ժողովին յղուելու է, որպէս զի ժողովիս յառաջիկայ նստին պատասխան տայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՆ. — Ես կը կարծէի թէ տրոց խնդիրն իբր Պիւտձէի մասն աւելի նախամեծար կը համարէք երեսիւ լսանական ժողովս և անոր առաջնութիւն կուտար :

ՄԷՐԵՒՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Ես կառաջարկեմ որ հարցապնդումներն ամենը մէկէն յառաջիկայ նստին Օրակարգն անցնին :

ԵՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Ինձ կը թուի որ այսօրուընէ չենք կրնար օրն որչէլ պատասխանները գալին ետև կրնայ ըլլալ : Իսկ ստիպողականութեանը գալով՝ կառաջարկեմ Քրիստոստուր էֆէնտիի հար-

ցապնդած խնդրոյն ստիպողականութիւն տալ և միւսներուն համար սպասել վարչութեան պատասխանին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՆ. — Կանոնադրութեան 85րդ յօդուածը՝ զոր հիմա կարգացի, թէ և տարրամ գրուած է, բայց կը արամադրէ որ այժմէն օրը որչէնք չէ թէ հարցմանց պատասխանները վիճարանութեան ենթարկելու, այլ հարցապնդումները լսելու համար : Ուստի կառաջարկեմ որ իւրաքանչիւր հարցումն լսուածին մէկ նստի : Այսու հանդերձ առաջնութեան կարգ սահմանելու առաջարկութիւն ընող կայ. առաջարկող ալ կայ՝ որ ամենը մէկէն յաջորդ նստի Օրակարգն անցնին : Ասոնց ո՞րը պիտի ընդունիք :

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՈ. — Կողաչեմ, Ատենապետ փաշա, ուշադրութիւն ըրէ՛ք, սաղին քանի մի երեսիտխանք կրօնական խնդիր մը ծաղու նիւթ կընեն :

ՄԷՐԵՒՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. — Կը բողբուքեմ. կրօնական խնդիր մը ծաղու նիւթ կընեն ի՞նչ բաւ է. այդպիսի բան չկայ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՆ. — Մէք այստեղ յօդուտ Ազգին աշխատելու համար ժողովուած ենք ի տաճարիս. չեմ կրնար հաւատալ որ մեր մէջէն մեր կրօնքը ծաղրելու յանդուող մարդ գտնուի : Մեր կրօնքը մեր ազգութեան զրոյմն է, զանի ծաղրել ուղղ երեսիտխանն ինք ծաղու արժանի կըլայ, և չկայ մէջերեխա մէկը որ գասի չղիտայ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Տրոց լարն դիրն ալ նախապատիւ է ըսիք, Ատենապետ փաշա. ուրեմն կառաջարկեմ որ անոր ալ պատասխանը յառաջիկայ նստին լսենք :

Տ. ՄԱՐԲՈՍԻՈՍ ՂՐԿՊ. — Հարցապնդումները չորս են. ասոնցմէ 5ը Բաղ. ժողովին և մէկը Կրօն. ժողովին պատասխանեալ են. քանի որ երկու ճիւղ են որ պիտի պատասխանեն, յառաջիկայ նստին երկուքն ալ կրնան բերել իրենց պատասխանները :

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Երեք կարծիք կայ, առաջինն է իւրաքանչիւր հարցապնդում մէյ մէկ նստի ձգել. երկրորդ՝ չորսը մէկէն մէկ նստի մէջ լսել, և երրորդ երկերկուք իւրաքանչիւր նստի մէջ. ուրեմն քուէի կը դնեմ, նախ՝ չորսը մէկէն յառաջիկայ նստին մէջ լսելու առաջարկութիւնը:

Ժողովն այս առաջարկութիւնը միանշարժութեամբ ԸՆԴՈՒՆ ԵՅՑ, որով միանշարժութեամբ ԸՆԴՈՒՆ ԵՅՑ, որով միանշարժութեամբ պէտք չմնաց:

6.

Խորհրդի քործարարութեան Յանդիմանական շնորհ ընդունելու օրինակէ

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Ժամն 9 քառորդ անցած է. ի՞նչոք ինչ ժամանակ կայ Օրակարգին առաջին խնդրովն զբաղելու, բայց ատենապետինը յոգնած լլալով պիտի մեկնի. ուստի կը խնդրեմ Երեսուցեան էֆէնտիէն որ բարեհաճի իմ տեղս անցնիլ:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Օրակարգին անցնելէ առաջ Օդսէն էֆէնտիի կարդացած ամբաստանագիրը պէտք է նկատողութեան առնուի, և յլուի ՚ի նախաքընտրութիւն Կանտոնադրութեան ՅՎրդ յՕԴՆԱՅԻՆ տրամադրութեանը համեմատ:

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Ձեր ամբաստանագիր ըսածն ՚ի սկզբան Օդսէն էֆէնտի ինքզինքն արդարացնելու համար կարողաց, ամբաստանագիր լլալը չզիտենք և անոր հեղինակին Օդսէն էֆէնտի աստ ներկայ չէ որ հարցունենք թէ՛ իրր ամբաստանագիրը կը ներկայացնէ զայն:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ ԵՒ ՔՐԻՍՏՈՍՈՒՐ ԷՖ. — (Մէյայն) Մեք ալ կ'ստորագրենք այն ամբաստանագիրը: Կամբաստանենք Վարչութիւնն որ զրամ չկայ կըսէ, և կայ լլալը պիտի հաստատենք իւր դործերովը:

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Ես կը վստահեցնեմ զձեզ որ Քաղ. Ժողովը չփախչի պատասխանատուութենէ. եթէ ժողովն ընդունի այն գիրն ՚ի բացակայութեան

Օդսէն էֆէնտիի իբրև կանոնաւոր ամբաստանագիր՝ առանց վէճի, միայն կարծիքը յայտնելով ինչպէս կը տրամադրէ Կանտոնադրութիւնը, ևս ալ զայն Օրակարգն անցնելու վրայ խօսք կրնամ ընել:

ՓԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Խօսք կուզեմ:

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Փոփ. Արեւապետ Գալ. Ժողով) Եթէ Ազգային Ժողովն Օդսէն էֆէնտիի կարդացած գիրն իբրև ամբաստանագիր ալ չնկատէ, ևս պիտի առաջարկեմ որ իբրև առանձին կարգապնդում մը Վարչութեան յլուի այն, որպէս զի անոր պարունակած ամեն կէտերուն մի առ մի պատասխանենք:

ՓԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Խօսք ուզեցի Կանտոնական դիտողութիւն մ'ընելու համար: Ըսելիքս սա՛ է թէ Օդսէն էֆէնտիի կարդացած գիրն արդէն իւր անձին արդարացուցման համար լլած և ընդունած է ժողովը. հետեւապէս չենք կրնար նկատել զայն իբր ամբաստանագիր Վարչութեան դէմ:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ո՛չ, այնպէս չէ. իսկպէս ամբաստանագիր է այն:

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Յաւապի է որ հիմա արդարացուցման գիր է կըսէք Քալիամանէեան էֆէնտի, մինչ կարդացուած միջոցին ամբաստանագիր կը կոչէիք զայն, և ես հազիւ կըցայ զձեզ և ձեր համակարծիք ընկերները հանդարտեցնել:

ՓԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Այդպէս չէ, Ստենապետ փալա, ևս կանխաւ բողոքած էի ամբաստանութեան դէմ, յայտարարելով որ խնդրոյն վրայ ինքզինք արդարացնելու իրաւունք ունի, և ժողովն ալ այնպէս ընդունած է:

Սոյն պահուն Օդսէն էֆէնտի Ժողովարանը մտաւ և իւր տեղը բազմեցաւ:

ԱՏՆՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Օդսէն էֆէնտի, պէտք է որ ծանուցանեմ ձեզ թէ ժողովն ՚ի ձեր բացակայութեան ձեզ դէմ յանդիմանութեան քուէ տուաւ, ուստի կը հրաւիրեմ Նախագահ Սրբազանը գոր-

ծաղրել ժողովին սոյն վճիռը . Կանոնադրութեան 105րդ յօդուածը անոր կը յանձնէ գործադրութեան իրաւունքը :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Երբէք , որ է ժողովին յանդիմանութեան վճիռն . երբ այդպիսի վճիռ մը չկայ՝ Նախագահն ի՞նչ փրփի գործադրէ :

Տ. ԽՈՐԷՆ ՎՐԴՊ ԿԻՐՕԵԱՆ. — Կըբըրքեմ , Ատենապետ փաշա , ձեր այդ առաջարկութեան դէմ , որ է հակառակ կանոնաց և արգարութեան . կը տեսնեմ որ ձեր դատաւարական պաշտօնն աչառութեամբ կը կատարէք :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Երբ ուրիշ մը նմանօրինակ դէպքի մէջ դիտմամբ չըրի կրտէ և կը ներուի իրեն , այս կէտին մէջ ի՞նչպէս կարելի է տարբեր դիրք բռնել :

Տ. ԽՈՐԷՆ ՎՐԴՊ ԿԻՐՕԵԱՆ. — Պէտք և զած կերպիւն ներկայացուցած չէք խընդիրն Ատենապետ փաշա , նախ հարցը ներու կիք . . .

ՄԷՐԵՆԷՄ-ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՖ. ԵՒ ԱՅԼ.Ք. — (Էրեզիւտ) Ատենապետ փաշա . դա՞ս կուտայ ձեզ Խորէն վարդապետը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Եթէ դասառուս միայն մէկ ըլլար , երջանիկ պիտի համարէի զիս : Հէրիք է , հայր սուրբ , նախ կանոնապէս խօսք ուղեցէք , և յետոյ՝ մի՛ այդպիսի թշնամական կերպով խօսիք զիւանին դէմ . պէտք է գիտնաք թէ Կանոնը այդպէս վարուողներուն համար ալ պատիժ տնօրինած է :

Տ. ԽՈՐԷՆ ՎՐԴՊ ԿԻՐՕԵԱՆ. — Ներկեցէ՛ք՝ ատենապետ փաշա , ի մկրդան խօսք ուղեցի և չուտիք ինձ . չեմ կարծեր որ ժողովին զէմ մեղանջած ըլլամ դիտողութիւնս յայտնելով . եթէ մեղանջեցի , մեղայ . ես կը յարգեմ ժողովն ալ զիւանն ալ , և զիտաւարութիւն չունիմ որ և է թշնամանք մ'ընել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կրկին կը հրաւիրեմ Նախագահ Սրբազանը գործադրել ժողովին վճիռը :

ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Նախ՝ խօսք տուէք ինձ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Չեմ կրնար տալ :

ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Նախ՝ կուզեմ գիտնալ թէ պատժական տրամադրութեանց որ մասին մէջ զիս դատաւարտել կուզէք : Կանոնագրին 102րդ յօդուածը յանդիմանութեան արժանի կը համարի գանտը , որ կա՛մ ատենադրութեամբ ՚ի կարգ կոչումէն ետքը չեն դատնար ՚ի կարգ և ՚ի պարտականութիւն և կամ երեք անգամ ՚ի կարգ կոչման պատժին կարժանանան : Ես բնաւ ՚ի կարգ կոչուած չեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Չորսրդ տըրամադրութիւնն ալ կարողացէք , ուր կրտէ թէ այն որ իր պաշտօնակցաց մէկուն կամ մէկ մասին դէմ նախատիք կամ դրդով սպառնալիք ուղղէ , յանդիմանութեան վճիռ կընդունի : Ահա ճիշդ այս չորսրդ տրամադրութեան առկ յանցապարս դատուած էք :

ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ես նախատինք չեմ ըրած , այլ դուք կրնաք դատել թէ նախատիք է ըրածս . ես Քաղ. Ժողովին անձերը չեմ նախատած , այլ գործը քննադատած եմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Կաղաչեմ , Նախագահ Սրբազան , այս խօսքերուն վերջ մը տալու համար ինչ որ հարկն է խօսեցէք և ձեր պաշտօնը կատարեցէք :

Տ. ԱՄԲԻՈՒՌՈՍ ՎՐԴՊ. — Կաղաչեմ Սրբազան Նախագահն որ հաճի ժողովին թոյլտուութիւնն ընել ինձ . չեմ կարծել որ Նախագահ Սրբազանն իրեն եկեղեցական մը գործադիր լինի այնպիսի յանդիմանութեան վճուող մը՝ որ օրինապէս ընդունելի չէ . չկայ օրէնք մը որ վճիռ հատանէ յանդիմանել այնպիսի մէկն երբ կրտէ թէ դիտմամբ չանարգեցի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հայր սուրբ , երբ դուք նախագահ լինիք՝ այն ատենին պահեցէք ձեր այդ իրաւաբանութիւնները : (Յողջանէ) : Ի՞յդ խօսքերն աղմկայո՞ւյ տե՛ն :

սարան մը յարուցանելու կը ծառայեն. այս ալ պատժոյ ենթարկեալ է ըստ կանոնի: Կաղաչեմ, Խորէն Սրբազան, ըսէք ինչ որ պիտի ըսէք և կատարեցէք ձեր պաշտօնը:

ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ես պիտի խօսիմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ոչ, չէք կրնար խօսիլ. թէ որ այսպէս շարունակէք, կը պարտաւորիմ ատենը փակել: Միանգամ ևս, Նախագահ Սրբազան, ձեր պաշտօնը կատարեցէք և այս տեսարանին վերջ տուէք, կաղաչեմ:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ոչ երբէք կրնայ կատարել, քանի որ օրինակը քուէտարկութիւն չեղաւ, բողոքած ենք և դարձեալ կը բողոքենք եղած քուէտարկութեան դէմ:

ԽՕՃԱՍՍՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Վճիռը գործադրուելէ ետև չվերաքննուիր. ես վերաքննութիւն կը պահանջեմ, և կը բողոքեմ՝ եթէ առանց վերաքննութեան վրձնոյն գործադրութիւն լինի: Վճիռն եթէ վաւերական ալ համարուի, ես դարձեալ վերաքննութիւն պիտի ուզեմ. ուստի պէտք չէ որ Նախագահը գործադրէ, զի կը կորսնցնեմ վերաքննութեան իրաւունքս:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Օգտէն էֆէնտին ըսել կուզէ թէ ժողովը թէ և վճիռարձակած է, սակայն ժամանակ տուէք, վերաքննել տամ. իսկ Կանոնադրութիւնը կրէ թէ յանդիմանութիւնները՝ թէ՛ պարզ և թէ՛ պարսաւանօք, ժողովը կը վճռէ ձեռամբարձով առանց վէճի՝ ատենապետին յանուն Կանոնադրութեան առաջարկութեանը վրայ, և Նախագահը կը գործադրէ: Քանի որ ժողովը դատաւորա-

բար իւր վճիռը տուաւ, առանց նոր վէճերու տեղի տալու պէտք է որ Նախագահը գործադրէ անվիջապէս ժողովոյն տուած վճիռը:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ժողովը սաւկաւին չվճռեց:

ԻԽԹԻՒՃԵԱՆ ՅԱԿՈՒԲ ԷՖ. — Կամբաստանեմ ատենադպիրն՝ որ 27 քուէն 53 համրեց:

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Օգտէն էֆէնտի ինձ դիմեց իմ դատաւորական կարծիքս լսել ուզելով. ըսել է թէ պիտի համաձայնի:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ոչ, ձեր կարծիքը չենք կրնար ընդունիլ, զի դուք ալ միւս կողմին քուէ տուիք:

ԵՆՈՒՍՈՒՑԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Իմ խօսքս ձեզի հետ չէ:

Սոյն պահուն Օգտէն էֆէնտի յետագայ բողոքագիրը մատուց Կիւանին՝ իւր ստորագրութեամբը:

« Կը բողոքեմ վճռոյն դէմ՝ լսելով որ Քաղ. ժողովը քուէ տուեր է ինձ դէմ: »

Օ. Խօճասարկան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ժողովոյ վճիռը վճիռ ըլլալն Օգտէն էֆէնտի իւր ստորագրութեամբը կը հաստատէ. այս ալ բաւական է վճռոյն դոյուլթիւնը հաստատելու համար:

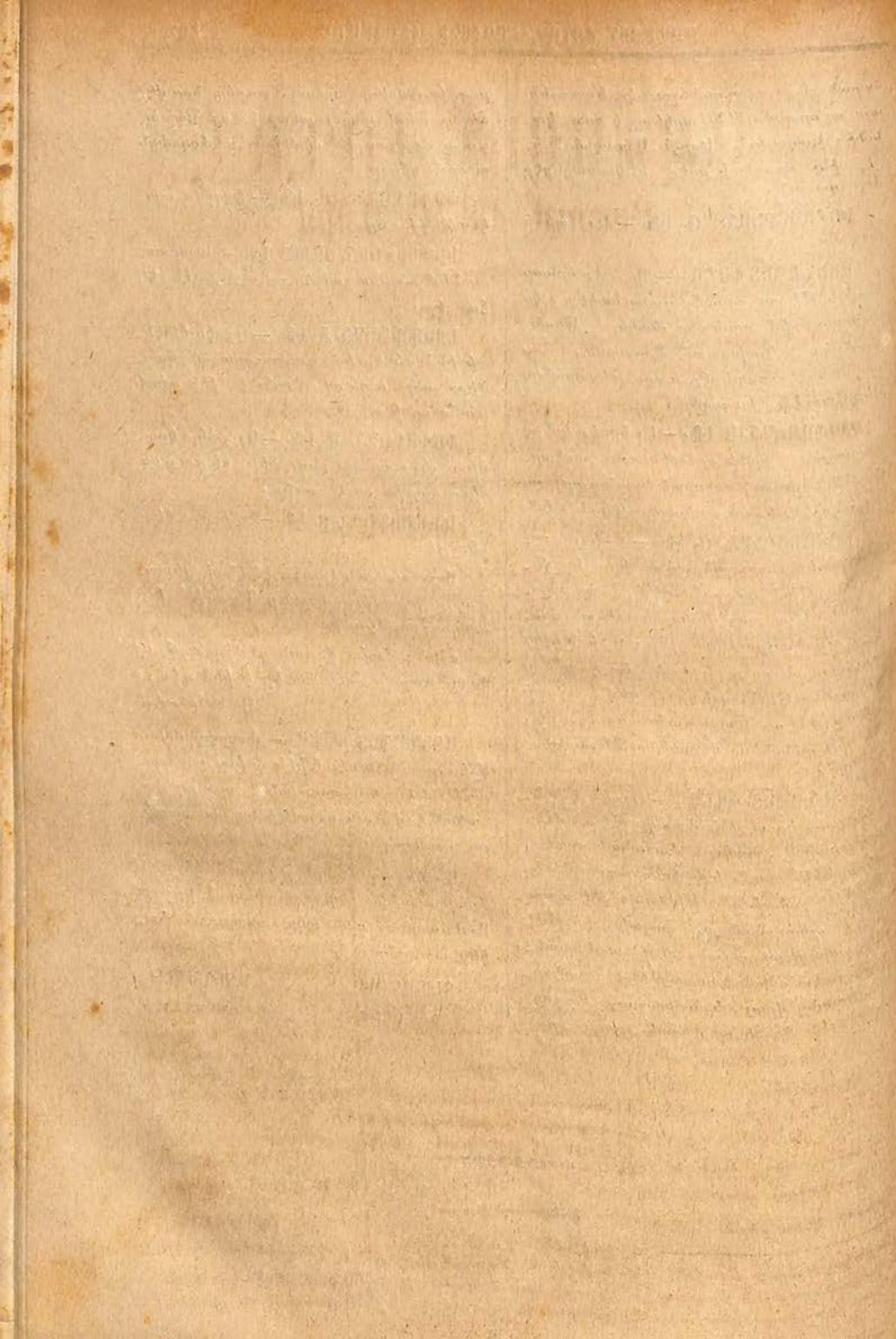
Արմիայոյ բողոքներ շարունակելով և ժամը տասնին քաւորդ մնացած ըլլալով Ատենապետը զանգակը զարկաւ և փակեց ատենը:

ԱՏԵՆԱՂՊԻՐ

Գ. Յ. ՄԵԼԻԻԲ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Ս. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Բացում 1876 Ամին

Ն Ի Ս Տ Ի

11 Մ Ա Ր Տ 1877

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՏԷՐ ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱՐ-ՊԷՅ (Ա-ժ-ժ-ժ-ժ)

ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՀՍ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ

ԿԵՂՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ

- 1 Խորէն Արքեպ. Նար Պէյ
- 2 Կարապետ Ե. Սերոբէան Բ. Պ
- 3 Մատթէոս Ն. Խլովրդեան
- 4 Ամբրոսիոս Վ. Բուրիսեանց
- 5 Գարեգին Ն. Թաթարեան Բ.
- 6 Խորէն Ն. Կիրոյեանց
- 7 Հմայեակ Ն. Գիմաքեան Բ. Պ
- 8 Յովհաննէս Ն. Փափաղեան Բ. Չ
- 9 Ներսէս Ն. Այլանեան
- 10 Պողոս Ն. Խոյտամեան Բ. Պ
- 11 Եղիշ Ն. Ապաղուհի
- 12 Արիտակէս Ն. Բաճ. Մամբր Բ. Չ
- 13 Գէորգ Ն. Արծրուհի Բ. Չ
- 14 Գրիգոր Ն. Աճէմեան
- 15 Խորէն Ն. Փէշիկյան Բ.
- 16 Յարութիւն Ն. Սերովբ
- 17 Յովհաննէս Ն. Մկրեան
- 18 Ստեփան Ն. Մտեփան
- 19 Աւահակ Տ. Սարգսեան Բ. Չ

- 22 Գէորգ Ստիմարաճեան
- 23 Խաչիկ Մանկասարեան
- 24 Կարապետ Աղարամաճ. Բ.
- 25 Համարձու Մաղպուլեան
- 26 Մինաս Գափամաճեան Բ.
- 27 Յովհաննէս Պոյաճեան
- 28 Ն. Մէջլուրեան Տօթթօր
- 29 Պողոս Պառնասեան
- 30 Սարգիս Աղարեկեան Բ. Պ
- 31 Սահակ Սպարո Բ. Պ
- 32 Սեփեքերիմ Մանուկեան Բ. Պ
- 33 Փէշարմաճեան Տօթթօր Բ.
- 34
- 35
- 36

(Բ. ՎԻՃԱԿ) ՊԵՆՏԵՔՈՆ

- 38 Բարսեղ Հարաճեան
- 39 Կարապետ Ս. Իւթիւճեան
- 40 Յարութիւն Մարգարեան

ԵՆԻՔՈՒՄ

- 41 Խաչատուր Ղազարոսեան
- 42 Կարապետ Գ. Փափաղեան Բ Պ
- 43 Մարուգէ Յրէնկեան Բ. Չ
- 44

Ի-ԿԵՂՈՆԱԿՈՐ Ս. ԽՈՒՆ

- 45 Յովհաննէս Շոշեան
- 46 Յովսէփ Ս. Մաղլուճեան Բ. Պ
- 47 Սերոբէ Պաամաճեան Բ.
- 48 Ստեփան Այլանեան

Ի-ԿԵՂՈՐ Ս. ԿՐԱՊԵՏ

- 49 Մինաս Պաճճեղախուրեան
- 50 Յովհաննէս Ճիւղաճեան
- 51 Նիկողոս Արամաճեան Բ.
- 52 Տրդատ Փափաղեան

(Գ. ՎԻՃԱԿ)

ԲԵՐԱԼԵ ԳԱՐՍԻ ԺԱՅ

- 53 Արիկ Ունճեան Բ. Չ
- 54 Գրիգոր Սէլիմիճեան Բ.
- 55 Մարտիրոս Յ. Տիկեան Բ.
- 56 Միքայէլ Մամիկոնեան Բ.
- 57 Նան Բաղապեան
- 58 Ստեփան Խոջիրեան Բ.
- 59 Տէրիմար Ս. Էջեքճեան Բ.
- 60 Կիլիս Չայեան
- 61 Յարութիւն Նորատունկ
- 62 Գրիգոր Մարկոսեան Բ. Պ

ՍԵՒՔՈՒՄ

- 63 Կարապետ Պ. Պէրեանց Բ. Պ
- 64 Յակոբ Կոստանդեան Բ. Պ
- 65 Յակոբ Պ. Նորատունկ
- 66 Տիգրան Եռսուճեան
- 67

ՊԵՆՏԵՔՈՆ Ե ՂԱՄՆԻՒՄ

- 68 Յ. Մերեճիճ-Գուլի Բ.

(Գ. ՎԻՃԱԿ)

- ԳՐԱՊԵՏԱՆՈՒՄ Ե ԻՃԱՊԵՏ
- 69 Յովհաննէս Էսաեան Բ.
- 70 Ստեփան Պէլիկեան

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ո. ՎԻՃԱԿ)

- Գրաձեռնարկ ԿԵՂԵՑ Ե
- Գրաձեռնարկ ԿՐԱՊԵՏ
- 21 Գրիգոր Պէրպլեան Բ. Չ
- Բացակայութիւն առաջին
- 2 Բացակայութիւն երկրորդ
- Պ Բաց. բանաւոր պատճառ:

Գործիչը	ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՅԱՆՔ	Մուշ
71 Կարապետ Շահպաղեան Բ. 4	Կարէն	121 Ստեփան Պ. Պ. Փափաղեանց
72 Մկրտիչ Մուրատեան Բ.	101 Մանուկ Այսյանեան Բ. Պ	Տէշէէ
Նորբէնի	Քէօթմհե	122 Նշան Գարադաշեան
73 Յակոբ Ենիմիշեան Բ.	102 Մ. Փափաղեան Տըթօր	Զէյնուս և Մարշ
Ենիմիշեան Ստամբուլ	Արքեանադուլե	123
74 Օրսէն Խոճասարեան	103 Ռուբէն Կիւմուշեան Բ. Պ	Տըպիշե
Թոփթափո	Նիկոմիդի	124
75	104	Պաղտար
Էյուս Ս. Եշե և Ս. Արսուս	Ան	125
Շաշե	105 Պետրոս Միսաքեան	Տէքրանիբեր
76 Գարեգին Յ. Մէլիբեան	Գարահիսար	126 Միհրան Զօպանեան
Գարուշեշե	106	Վան
77 Ասափա Իկիապաշեան	Աբթիբ	127 Աիսն Մաքսուտեան Բ. Պ
Հիսար և Պայաշե քեշ	107 Կարապետ Խաչիկեան	Աշխատար
78 Յովհաննէս Նուբեան	Բաշեշ	128
Նոր քեշ և Սիմէն	108	129
79 Ղազար Հովուեան	Պրոս	Սեբասթի
Պալար	109 Ք. Ղազարոսեան	130 Մկրտիչ Մէլիբեան
80 Մկրտիչ Գ. Էսաեան Բ.	Երդուի	Ռոստոմ
81 Յովհաննէս Կրճիկեան	140 Մելքոն Հալաճեան	131
82	Սմաեան	Կար
Գարուշեօթի	141 Համբարձում Արամաճեան	132 Աբրահամ Յ. Այվազեան
83 Յարութիւն Զինծիրճեան Բ. Պ	Բալար	Զէշիշա
84 Յարութիւն Գ. Տատեան Բ. Պ	142 Յովհաննէս Ազնաւոր	133 Համբարձում Սարգիսեան Բ.
(Ե. Վիշու)	Երդուի	Գաղտարի
Ստամբուլ	143 Յակոբ Իւթիւճեան	134
85 Ալիքսան Պէշիբեան Բ. 2	Մանշուլե	Արան
86 Աւետիս Քօլոլեան Բ. 3	144	135
87 Եղիազար Մէլիբեան	Հաճե	Սաշե
88 Մինաս Ճաֆճաֆեան Բ.	145	136 Մատթէոս Ալիբանեան
89 Յակոբ Քաղաղեան	Երշի և Բօթերդ	Եղար
90 Յակոբ Ամասեան Բ. 2	146	137 Լօղօֆէթ Պալեօգեան Բ.
91 Նազարէթ Շահպաղեան	Թեթերդ	Մալմե
92	147 Տիգրան Գ. Աինանեան Բ.	138
93	Կեսարե	Իշիբ
94	148	Եփեդոս
Խափեի	149 Յովհան Իսղճեան	139
95 Առաքել Ալթուն Տիւրրի Բ.	Պալմաթե	140
96 Խաչատուր Պ. Միսաքեան	120 Յովհաննէս Յովակիմեան	
97 Ռէթէոս Պէլիկեան Բ. 2		
98 Սարգիս Արապեան Բ.		
99 Սարգիս Արապեան Բ.		
100 Աիսն Մէլիբեան		

Օ Ր Ա Կ Ա Ր Գ

Ա. Տեղեկագիր Դաստիարակութեան դեմնէ ի վերայ դաստիարակութեան ինքրոյն .
 Բ. Վերահանութեան Սահմանադրութեան . շքանակութեան վեհաբանութեան յօդուածոյ
 Թաղական Դաստիարակութեան , յերկրորդ ընկերցման :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՅԻՒՆՔ

Ատեանը բացուեցաւ ժամն 7 ին 'ի ներկայութեան Ա երեսփոխանաց , որոց վերջին թիւը յանգեցաւ 37 ի :

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հօր բացակայութեան պատճառաւ նախ Տ. Մատթէոս սրբազան , և անոր մեկնելէն վերջը Տ. Խորէն Նարպէյ սրբազան որ քիչ ետքը եկաւ , հրահրուեցաւ նախագահել Ժողովին առժամանակ :

Այս միջոցին Փոխանորդ Մկրեան Տէր Հայրը սրբազան Պատրիարք Հօր կողմէ առ ինքն ուղղեալ մէկ նամակը յանձնեց Ատենապետ փառային , որ անմիջապէս կարգաց զայն . որոյ պատճէնն է .

Տէր Փոխանորդ .

Մեծապատիւ Աղայէկեան Յովհաննէս էֆէնտի ազգային երեսփոխանն առ Ատուած փոխեր է յայտմ' ղիւերի , և յուղարկաւ որովհետեւ հանդէսը այսօր 'ի ժամ ութ պիտի կատարուի յՕրվագեղ : Հանդուցելոյ բարեմասնութիւններն և

ազգային ու ընտանեկան առաքինութիւններն' իբրև նշանաւոր ազգայնոյ և իբրև պատուական և ազգասէր երեսփոխանի' նորա միշտակը պատուել նուիրական պարտք կը դնեն մեր ամենուս վրայ . ուստի 'ի բանալ Ժողովոյն կամ նախ քան զԺողովն ընդհանուր Վսեմափայլ ատենապետին և երեսփոխանաց զեկուցէք այս ցաւալի մահը . կը յուսամ որ չեն վարանիլ շուք դնել նորա ազնւութեան յուղարկաւորութեան հանդէպին : Ես անձամբ տկար լինելով' իմ կողմանէս բարեհաճեցէք խնդրել Գեր. Տէր Մատթէոս սրբազան եղբորէն որ բարեհաճի անձամբ երթալ և նախագահել հանդիպին :

Ձեզ ամենեցուն բարերաստ կեանք մաղթելով , մնամ ընդ միշտ ազօրթանուէր առ Ատուած

1877 մարտ 11
 Բերա

ՆԵՐՍԷՍ

Իբբ Պատր. Կ. Պելոպ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խմացաք այն սգալի լուրն' որ մեր ընկերներէն բարե-

բարոյ և ազգասէր Աղայէկեան Յօհաննէս էֆէնտիին առ Աստուած փոխելուն առթիւ կը հասնի մեզ այս ժամուս : Արբաղան Պատրիարք հօր հրամանին համեմատ Տ. Մատթէոս սրբազան ընականաբար պարտի երթալ նախագահել յուղարկաւորութեան հանդիսին . անշուշտ մեր ընկերներէն ալ ներկայ գտնուիլ ուղղոյներ պիտի ըլլան . սակայն ես կառաջարկեմ որ մեր մէջէն պատգամաւորութիւն մ'ընտրենք որ Մատթէոս սրբազանին նետ երթայ պաշտօնապէս ներկայացնէ Ազգային ժողովս այն տխուր հանդիսին մէջ :

ՆՈՒՍՈՒՑՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Արդէն Աղայէկեան էֆէնտին շատերնուս բարեկամն էր ոչ միայն իբր երեսփոխան , այլ և երեսփոխանական պաշտօնի մանեկէն առաջ ալ շատեր զինք ճանչցած են . երբ նա այս միջոցին 'ի գերեզման պիտի իջնէ , ներելի չէ կարծեմ եթէ մեք հոս մեր գործերովն զբաղինք անտարբեր : Այս ժողովը չկարանեցաւ իր մէջէն որ և է մէկ ընկերին պահած ատեն՝ անոր յուղարկաւորութեանը ներկայ գտնուելու . այսօր ալ ճիշդ ժողովին բացման ժամուն մեր ընկերներէն միոյն յուղարկաւորութիւնը կը պատահի . այս պարագան կը պարտաւորէ մեր գործերն՝ որչափ ալ ստիպողական ըլլան՝ թողուլ այսօր 'ի պատիւ մեր այն ընկերին՝ որ 'ի գերեզման կիջնէ : Ուստի կառաջարկեմ որ ժողովն իւր այսօրուան նիստն անմիջապէս փակելով առաջիկայ ուրբաթին ձգէ , որպէս զի երեսփոխաններէն ով որ կը փափաքէ կարող լինի յուղարկաւորութեան հանդիսին ներկայ գտնուել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՄՇԱ. — Անշուշտ մեր հանդուցեալ ընկերին յուղարկաւորութեան գնացողներ պիտի ըլլան երեսփոխաններէն . սակայն ստոնք թէ և բազմաթիւ ըլլան , դարձեալ չեն ներկայացուներ զԱզգային ժողովս , ուստի պատգամաւորութիւն մ'ընտրել առաջարկեցի որ երթայ 'ի դիմաց ժողովոյն չուք դնէ հանդիսին , ինչպէս որ Արբաղան Նախա-

գահնիս ալ մեզ կը պատուիրէ : Այսու հանդերձ դարձեալ ամեն ոք ազատ է և կրնայ երթալ յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելու :

ՆՈՒՍՈՒՑՅԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Ատենապետ փաշային առաջարկութիւնը պատգամաւորութեան մասին սխալ ըմբռնած էի . հիմա քանի որ իւր տուած վերջին բացատրութեամբ խնդիրը պարզուեցաւ , ես կ'անուամ իմ առաջարկութիւնս :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Աղայէկեան էֆէնտիի մահուան համար ամենքս ալ կը ցաւինք , որովհետեւ մեր ամենէն պատւական և բարի ընկերներէն մէկն էր . բայց նորա յուղարկաւորութեան ներկայանալու պատճառաւ այսօրուան նիստերնիս չենք կրնար փակել : Եւսուֆեան էֆէնտին էր ասի առաջարկողը , բայց նա ետ առաւ իւր առաջարկութիւնը : Կը մնայ ինձ այս առթիւ կէտ մը միայն յիշեցնել զիւրանին . մեք հանդուցեալ երեսփոխան մ'ալ ունինք , այն է Այվատեան Մատթէոս էֆէնտին , որ մեր գործունեայ ընկերներէն մէկն էր , և որոյ մահը ցայսօր անյիշատակ թողուած է այս ժողովէն : Կառաջարկեմ որ անոր յիշատակին համար ալ քանի մը խօսք ըսուի , որպէս զի պատմութեան առջև միոյն աշատութիւն և միւսոյն բացաւորութիւն ըրած չհամարուիք :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Եթէ ես մեռնիմ , չեմ ուզեր որ իմ յուղարկաւորութեան պատճառաւ ժողովին նիստը փակուի . թոյլ տուք մեռելոց թաղել զմեռեալս . մեք պէտք է այսօրուան նիստերնիս շարունակենք . Աղայէկեան էֆէնտիի յուղարկաւորութիւնը վաղուան ալ կրնայ մնալ թէ որ կուզենք պատուել անոր յիշատակը ներկայ գտնուելով :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՄՇԱ. — Յիւանն Աղայէկեան էֆէնտիի մահուան առթիւ իւր պարտքը կատարել ջանաց , և պատրաստ է միշտ իւր ընկերաց յիշատակը յարգել : Իսկ Այվատեան էֆէնտիի յիշատակն զպլով , ստոյգ է որ նա ալ երեսփոխա-

նացս շարքին մէջ նշանակուած էր, բայց ես երկու տարի է որ չտեսայ զիբըր ժողովիս մէջ, վասն զի իր երեսփոխանութիւնն հրաժարագրոյ մը առթիւ առ կախուալ մնացած էր. այսու ամենայնիւ թէ որ ժողովն ուզէ, անոր ալ յիշատակութիւնը կրնայ ըլլալ յատենի աստ սրաշտանապէս: Հիմա օրուան խնդրոյն դատարով Աղայէկեան էֆէնտի յուղարկաւորութեան հանդիսին շուք դնելու համար, ինչպէս որ Սրբազան Պատրիարքը մեզ կը ներշնչէ, կարծիք մը կայ խմբովին երթալ գտնուիլ, և այս պատճառաւ այս օրուան նիստերնիս փակել. կարծիք մ'ալ կայ՝ առանց ժողովն ընդմիջելու թողուլ որ ամեն ուզող երթան հանդիսին ներկայ գտնուելու, և պատգամաւորութիւն մ'ալ որուէլ որ Մատթէոս Սրբազանին հետ երթայ պաշտօնապէս ժողովս ներկայացնէ: Այս երկուքէն ո՛րն ընդունուելիքը գիտնալու համար ձեր բնական զիմեւ կը պարտաւորիմ:

Ժողովը 21 քուէով ընդդէմ 19ի պատգամաւորութեան մը երթալն ընդունելով որոշեց շարունակել իւր նիստը:

Առենապետ փաշան ժողովին հաճութեամբ հրաւիրեց

Յակոբ էֆէնտի	Նորատունեկեան
Տիգրան	Եռսուֆեան
Յովհաննէս	Աղնաւորեան

Երբ պատգամաւոր ՚ի զիմաց ժողովին ընկերակցելի Մատթէոս Սրբազանին ներկայ գտնուելու հանգուցելուն յուղարկաւորութեան, յայտ առնելով միանորամայն թէ երեսփոխաններէն թէ՛ ուրիշ փոփոխողներ ալ կան՝ ազատ են երթալ:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՍ. — Պատրաստ եմ երթալ Սրբազան Պատրիարք Հօր հրամանը կատարելու համար. բայց մեկնելէ առաջ կը խնդրեմ որ թոյլ տաք ինձ երկու խօսք նուիրել հանգուցեալ Այվատեան էֆէնտի յիշատակին. թոյլ տաք ինձ պարտաւորութիւն մը կատարել և մեր սուգը կրկին ընել Այվատեան էֆէնտի յիշատակը պատուելով. Այվատեան է

Ֆէնտի երեսփոխանական պաշտօնին առ կախ մնալն առանց սրատմանի չէր, նա պատճառաբանեալ հրաժարական մը մատուցած էր: որ յանձնուեցաւ վարչութեան քննութեանը, սակայն քննութիւնն անկատար մնալով՝ չկրցաւ նա շարունակել իւր պաշտօնը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՍ. — Մատթէոս Արքազան մեկնելէ առաջ երկու խօսք ընել կուզէ Այվատեան էֆէնտի յիշատակը պատուելու համար. Կրկանը չկրնար խօսքը վրանէլ նմա այսօրիս պարագայի մը մէջ, վստահ ըլլալով միանգամայն որ Արքազանն իր դատբանականը ճոխացնելով չ'վտայցներ առաւել մեր սրտերը որ կրկնակի վիրաւորեալ են:

Չայս ըսելով Առենապետ փաշան հրաւիրեց Մատթէոս Սրբազանն ՚ի բեմ:

Սոյն պահուն վերոյիշատակեալ պատգամաւորք և ուրիշ երեսփոխանք ոմանք մեկնեցան ժողովարանէն:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՍ. — Երեսփոխան տեա'րք. ազգային երեսփոխան և Արարատ լրագրոյ խմբագիր Այվատեան Մատթէոս էֆէնտի տարածամ մահն արդէն անցեալ դեկտեմբեր 14ի առաւօտուն ազգին գուժեցաւ. այսօր ալ կը գուժի Ազգային ժողովս մէջ իմ միջոցաւ:

Տարբարող Այվատեան ազգային պարտք մը կատարած ըլլալով սխալ մեկնուեցաւ և չարաչար դանակիծուելով՝ երկամեակ հիւանդութենէ ետք հանգուեալ ՚ի Տէր: Սորա մահը կը յուսանք թէ ինքնակամ կառավարութեան վերջին զոհը կըլլայ:

Այվատեանի յուղարկաւորութեան հանդէսը պատուեցաւ խիստ բազմաթիւ ուղեկիցներէ, և Առենապետի Սրբազան Պատրիարք հայրն իր սրանչելի դամբանականին մէջ իրանամբ անուանեց զնա «Ճարտարութեան սիրոյ և արդարութեան նահատակ»:

Տարակոյս չունիմ, երեսփոխան տեա'րք, թէ դուք ևս մի և նոյն զգացումը կը կրէք Այվատեանի մահուն ցաւալի հանգու

մանաց վրայ : Հարկ չէ ըսել թէ կորու-
 վածիսն Այվատեան՝ իր կեանքը մեծ մա-
 սամբ ազգային ծառայութեանց նուիրած
 էր, իբրև դաստիարակ, իբրև խմբագիր,
 իբրև Թաղական խորհրդոյ անդամ և իր-
 բեւ երեսփոխան : Նորա սկզբունքն էր
 պաշտպանել ազգային շահերը և դաւա-
 նել թէ Հայ ազգն ունի այնպիսի մաս-
 նաւոր շահեր, որոնք չեն կրնար երբէք
 համաձայնիլ օտար շահերու հետ : Ազ-
 գային ժողովիս ատենադրութեանց մէջ
 իր ատենաբանութիւնը կը կենան, մի և
 նոյն ուղղութեամբ և հաստատամտու-
 թեամբ փայլած է և մանաւանդ աւելի
 փայլած է կաթողիկոսական խնդրոց մէջ-
 զի կը դաւանէր թէ Ազգին միութեան և
 զօրութեան կեդրոնն է Ս. Իջմիածնի մայր
 աթոռը : Ճշմարիտ սահմանադրական մ'էր,
 և Սահմանադրութեան վերաքննիչ յանձ-
 նաժողովոյ անդամ և ատենադպիր, նոյն
 իսկ տեղեկարեւն էր, բացատրելու հա-
 մար թէ շատ քիչ բան կայ վերաքննելի
 նորա մէջ, և եթէ կարելի է համոզել ըզ-
 մեզ թէ՛ բնաւ չկայ : Ազգային ժողովիս
 գոյութիւնն ու յարատեւութիւնը հարկա-
 ւոր երաշխաւորութիւն կը համարէր սահ-
 մանադրական կանոնաւոր ընթացից և
 ազգային յառաջադիմութեան, ուստի և
 անոր վրայ մեծ էին իւր գուրգուրանքն
 որք ծանօթ են արդէն Ազգային ժողովիս :

Այվատեան մեռաւ չորս որր և դե-
 ոսփթիթ դաւակ և այրի կին մը թողով-
 մեռաւ աղքատ և պարտուց տակ, զոր
 չէր յայտներ իւր կենդանութեանը : Ազ-
 գին կը մնայ ազգային աշխատաւորի մը
 գաւակները խնամել, որ քաջալերութիւն
 մ'է ուրիշ աշխատաւորներ յարուցանե-
 լու : Եւ ես կը կնքեմ Այվատեանի պատ-
 ւաւոր յիշատակին համար իմ այս դուզ-
 նաքեաց ատենաբանութիւնս, յայտարա-
 ղելով թէ՛ Այվատեան Մատթէոս իր ազ-
 գային պարտքը կատարած ըլլալով, իւ-
 բառուք ստացած է Ազգային երեսփո-
 խանական ժողովիս դովանանաց քուէին,
 զոր կը յուսամ թէ ժողովս յոսն ելնե-
 լով կը հռչակէ և կաւանդէ պատմութեան :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ՓՆՇԱ. — Ահաւասիկ այս
 պարագային մէջ մեր երկու կորուսեալ
 ընկերաց՝ Աղայէկեան և Այվատեան է-
 ֆէնտիններուն համար կը հրաւիրեմ երես-
 փոխան էֆէնտիններն իրենց ցաւը յայտ-
 նել յոտն կանգնելով :

Երեսփոխանը միահամուռ ոտքի ելնե-
 լով ցաւազնութիւն յայտնեցին :

1.

Բացուցումներ

Ատենապետ փաշան անձնական տկա-
 րութեան պատճառաւ բացակայ գտնուող
 մի քանի երեսփոխանաց անունները թը-
 ւելէ ետև, որք են՝

- Տ. Հմայեակ վրդպ. Դիմաքեան
- Տ. Սահակ քհնյ. Տ. Սարգսեան
- Սարգիս էֆէնտի Աղաբէկեան
- Գրիգոր » Մարկոսեան

նշանակել տուաւ ներկայութեան տումա-
 րին մէջ :

2.

Խորէր նախորդ 3 նստերու արեւմտեան

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ՓՆՇԱ. — Ատենադրու-
 թեանց խնդիրն ինչպէս կը յիշէ ժողովիս
 նախորդ նստին մէջ յուղուեցաւ և այս
 նստին որոշման մնաց : Իւթիւճեան էֆէն-
 տիի հետ եղած պայմանադիրն ուղեցիկը
 տեսնել հասկնալու համար թէ ինչպէ՞ս
 պայմանուած է ատենադրութիւնները
 տպել և ժամանակին երեսփոխանաց ձեռ-
 քը հասցնելու կէտն : Գնացի անձամբ իւ-
 թիւճեան էֆէնտիի գրասենեակը և տե-
 սայ պայմանադիրն որ ճիշդ նոյնն էր ինչ
 որ մէկ քանի ամիս առաջ ցոյց տրուած
 էր Գիւանին, և Արաբութեան Տնտես-
 խորհրդոյ զիւանի ստորագրութիւնը կը
 կրէր : Անոր մէջ յիշուած է յատկապէս
 թէ յաջորդ նստէն 24 ժամ առաջ պիտի
 հանի ատենադրութիւնը, բայց ոչ թէ
 ցրուելու՝ այլ ի վաճառ հանելու համար
 տեսնելով որ այս կէտը չէր պատասխա-
 նէր ճշիւ մեր կանոնին տրամադրու-

Թեան, որ կը պահանջէ նիստէն գեթ 24 ժամ առաջ ատենագրութիւնը տպեալ եւ րեւսիօսանաց ձեռքը հասցնել, անմիջապէս գրեցի Տնտես. խորհրդոյ Ատենապետին, որ եթէ կարելի է սրագրելով պայմանագրին այն կէտը՝ 24 ժամը 48 ի վերածէ, և ամեն անգամ տպեալ ատենագրութեանէն երեսօրսանաց թուով սպազրիչէն ծախու առնելով Ատենագրակիր էֆէնտիին յանձնել տայ, որպէս զի նա ալ կարող ըլլայ գոնէ 24 ժամ առաջ ցրուել տալ երեսօրսանաց: Եւ որպէս զի ոչ միայն Ազգային ժողովը, այլ և կեդրոնական սնտուկը գոհ ըլլայ, առաջարկեցի որ երեսօրսանութեան հաւաքութիւն մէջ մի ատենագրութեան տպագրութեան ծախքը մէկ կամ արեւի օրինակի համար ըստ հաճոյից ի նպատակ Ազգ. սնտուկին. և եթէ այս կերպով ծախքը ամբողջապէս չգողուի, մնացորդը դիւանական ծախուց վրայ յաւելնայ, որով ամսական փոքրիկ գործարկութեան մը շնորհիւ երեսօրսանաց ամենուն գոհունակութիւնը կը շահուի և Ազգ. ժողովոյ դիւանի վրայէն ատենագրութեան խնդիրը միանգամ ընդ միշտ կը վերնայ: Այս ամենը նամակաւ իմաց տուի նաև մեր Ատենագրակիր էֆէնտիին, որ դժբաղդաբար նամակս մինչև այս վայրկեան չստանալով, այս անգամին համար չէ կրցեր ուշագրութեան առնուլ և գործարկութեան դնել. սակայն հիմա Տնտես. խորհրդոյ Ատենապետն ինձ յայտնեց թէ՛ առաջարկութեան ընդունուած է խորհրդին մէջ և պիտի գործարկուի յետ այսօրիկ:

Այս վերջին 5 ատենագրութիւններէն երկուք ունինք տպեալ և պատրաստ վաւերացման համար. վերջինն ալ կիսով չափ տպեալ է, բայց ձեռագիրն ամբողջ աստ է. թէ՛ որ ժողովը կուզէ, երկու տպեալները վաւերացնենք. եթէ ոչ՝ ամենը մէկէն ձգենք յառաջիկայ նիստին վաւերացման:

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ԶԱՅՆԵՐ. — Այո՛, այո՛. յառաջիկայ նստին թող մնայ, վասն զի

ատենագրութիւնները, թէ՛ և տպեալ, ձեռքերնիս չհասան:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն կանցնինք ատենական ուրիշ գործարկութեանց: Ա.Լ.ՃԱՃԵԱՆ 2. էֆ. — Իմ հասկացքս այս է. ատենագրութիւնները 24 ժամ առաջ պիտի ստանանք. ուշորը ծախքը պիտի տայ իրբև նուէր. այսպէ՛ս է Ատենապետ փառա:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըսի թէ առաջարկութիւնն ընդունուած է Տնտես. խորհրդէն. այսօրուան ատենագրութիւնով չորս ատենագրութիւն պիտի ունենանք յառաջիկայ նստին տպեալ և պատրաստ ամենուն ձեռքը: Ես կրնամ հաւաստել ձեզ թէ՛ Տնտես. խորհուրդն և Ատենապետը կից էֆէնտին իրենց պարտաւորութիւնը պիտի կատարեն և կատարելարեւապէս գոհ պիտի ընեն Աստուծոյ թիւնն և Երեսօրսանութիւնը, ինչպէս որ խոստացան ինձ: Անցնինք ուրիշ գործարկութեանց: Այսօր խել մը գրութիւններ ունինք, նախ գանձք պէտք է կարդանք:

3.

Գրասր առաջարկութեան 50 Երեսօրսանաց Ատենապետ փառա կարգաց հետեւալ առաջարկութիւնն, որ 50 երեսօրսանաց կողմէ մատուցուած էր:

Մեծապատիւ Ատենագրակիր էֆէնտի Ազգային ժողովը.

Ստորագրեալ երեսօրսանք Ազգային ժողովոյ այսօրուան նստին մէջ Օ. Խոճաւարեան էֆ. երեսօրսանին զէմ արուած յանդիմանութեան քուէին մասնակցողներէն ըլլալով, կարգուէնք որ մեր յիշեալ մասնակցութիւնն ատենագրութեան մէջ յանուանէ նշանակուի:

25 փետրվար 1877

- Յ. Մերեթ-Գոյի
- Յ. Կրճէկեան
- Մ. Գալուստեան
- Գ. Սէլեպէճեան
- Օ. Եղաճեան
- Ն. Գաբրիէլ
- Յ. Խաւսեան
- Յ. Գաղաթեան

Կ. Իռլենդեան	Յ. Ալեքսանդրեան
Տ. Փեյրիսիան	Ս. Պեյլիգեան
Յ. Նորարոսիկեան	Տ. Եռասփեան
Մ. Չոպանեան	Մ. Էսեան
Գ. Մարկոսեան	Մ. Հալաճեան
Ղ. Հոփանեան	Ն. Շահպաղ
Մ. Արխանանեան	Պ. Պատանեան
Յ. Պաշտեան	Մ. Մարտրեան
Յ. Նորարոսիկեան	Յ. Յովակիմեան
Հ. Մարտիրոսեան	Ա. Տէրբէ
Ն. Քաղաղեան	Յ. Շահեան

Յեաւ ընթերցման, երեսփոխան Միսաքեան Պետրոս էֆէնտին ալ ելաւ նոյն թիւովն ստորագրել :

ՂԱԶԱՐԱՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կուղեւնք զիտնալ թէ այդ ստորագրողներուն ամենն ալ վերջին նստին ներկայ էին և քուէ առին :

ՄԻՍԱՔԵԱՆ Պ. ԷՖ. — Ես ներկայ չեի վերջին նստին, ուստի և չեմ կրցած քուէ էին մասնակցիլ :

ՂԱԶԱՐԱՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ուրեմն իրաւունք չունէիք ստորագրել :

ՄԻՍԱՔԵԱՆ Պ. ԷՖ. — Ես ներկայ չեի թէև, բայց համարեմ եմ. և կարծելով թէ զբաւոր քուէարկութիւն կըլլայ այսօր, ստորագրեցի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Երեսփոխանէ առ երեսփոխան խօսակցութիւնն արդիւեալ է ըստ կանոնի. զանք որ կարդացած զիրն այսօրուան նստին վերաբերութիւն մը չունի, այլ անցեալ նստին մէջ կատարուած քուէարկութեան գործողութեան մը կը վերաբերի. այս տեսութեամբ Միսաքեան էֆէնտի քանի որ անցեալ նըստին բացակայ էր, իրաւունք չունի ըստ ստորագրութիւն դնել. ուստի կը հրահրեմ զինք որ իր զբաժ ստորագրութիւնն իւր ձեռքը ջնջէ :

ՄԻՍԱՔԵԱՆ Պ. ԷՖ. — Շատ լա՛ւ. (և որեւանին մերջնալով իւր «որոտքոտութեանը» ԶԵԵ) :

ԱԼԱԶԱՃԵԱՆ Հ. ԷՖ. — Յաւ կըլլայտնեմ ես այս խնդիրն այս կերպով դարձ

եալ այս առեանին մէջ բերուելուն համար. մեր ներքին կանոնագրոյն մէկ տրամադրութիւնն առաջին անգամն է որ գործադրելու ելանք. յիշատակելով մը միայն անցնիլ բաւական էր կարծեմ. բայց կը տեսնեմ որ խնդիրն ուրիշ գոյնով մը դարձեալ նորոգել կուզուի. ա՛ստնք չափազանցութիւններ են, և ստորհամար իբր երեսփոխան ցաւ կըլլայտնեմ :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Անցեալ նըստին ինձ դէմ ՚ի գործ դրուած պատժական քուէարկութիւնը գաղտնի էր, և իբր այն ներկայ չէր կրնար ըլլալ այսօր քուէարկուաց անունները յայտնաւզէս նշանակել. բայց որովհետև ժողովն ստորագրեալ առաջարկութեան մը ձևին տակ այդ անուանական քուէարկութեան սկզբունքն ընդունեց և հաստատեց այսօր, շնորհակալ եմ որ այս կերպով մեզի ալ առիթ սուած եղաւ, որպէս զի զա՛ւ նստին մեք ալ բերեմք ստոր հակառակը հաստատող ստորագրողաց ցուցակ մը :

ԳՐԱՐԳԱՇ Ն. ԷՖ. — Ստորագրողներն մէկն ալ ես ըլլալով կըլլայտարարեմ թէ այդ առաջարկութիւնն ընելով մեր զխաւորութիւնը չէ կրկնել նորէն թէ Օղակն էֆէնտի արժանի է դատաստարութեան, այլ պատճառն այն է որ անցեալ նստին քուէարկութեան արդիւնքն անորոշ և շփոթ ցուցնելու համար ըսող եղաւ թէ քուէի մասնակցողաց թիւն այսչափ կամ այնչափ էր, ուստի այս կէտը պարզուելու համար և քուէարկութեան մասնակցողաց թիւը յստակ կերպով յայտնուելու համար է միայն այդ ստորագրութիւնը դնելնիս :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Միջողէյ ո՛րէն այս, որուն վրայ խօսքն երկարածքել չարժեք. արդէն մէկ և միւս կողմէ մէյ մէկ անդամ խօսուած ըլլալով, կրնանք փակիլ միջադէպն, սա համառօտ բացատրութեամբ : Ես ալ ՚ի սկզբան տեղեան չեի այս դրոյն պարունակութեան. զի մը կար առեանագպիլ էֆէնտին ուղղուած, կարդացինք զայն անմիջապէս և

չինք կրնար ուրիւ կերպով ընել . բայց դիւանն այդ գրոյն ընթերցմամբ անպատեհութիւն մը գործած ըլլալու տեղի չը տուաւ , կարծեմ : Ես բացարձակապէս բռն՝ ձեզ այդ գրոյն նշանակութիւնը . անցեալ նստին մէջ Օդաէն էֆէնտիի դէմ կանոնին արամադրած պատժական տնօրէնութեանը համար կատարուած քուէարկութեան արդիւնքն էր մէկ քուէ հատակ կողմէն , իսկ միւս կողմէն մեծամասնութիւն . սակայն յետոյ բողբոջ եղաւ իբր թէ քուէից մեծամասնութիւն չկար և քուէն սխալ համրուած ըլլար , և այսպէս նոյն քուէարկութեան արդիւնքը կասկածի տակ ձգել ուզուեցաւ : Հիմա այս զիրն ստորագրողաց միւսըն ուրիշ բան չէ՛ , այլ զայն ատենադրութեան մէջ անցունել տալով ցոյց տալ որ նոյն քուէարկութեան մէջ երբէք սխալ կամ խարդախութիւն մը տեղի ունեցած չէ :

Ս.ՃՈՒԿԻԱՆՆԻՍ Ուրիւ կէտի մը , զոր այս առթիւ հարկ կը համարիմ բացատրել , քանի որ բարեբաղդաբար Խորէն Արքայան այսօր ներկայ է և դարձեալ Բողոքին կը նախադահէ : Ըստ որում մեր ներքին կանոնը կը արամադրէ որ Բողոքին մէջ քուէից հասարակութիւն ստատահած ատեն մի միայն Նախադահ Պատրիարք Արքայանին քուէ տուած կողման պէտք է հակի որչումն , իսկ նորա բացակայութեան միջոցին Ատենապետին կը թողու նոյն իրաւունքը , կանոնին ճիշդ այս արամադրութեանը համեմատ անցեալ նստին Օդաէն էֆէնտիի վերաբերեալ քուէարկութեան առթիւ քուէից հասարակութիւն պատահելուն պատճառաւ ատենապետինից իւր վրայ առաւ այն պարտաւորութիւնը կատարել , զոր Արքայան Պատրիարքն ինքն պիտի կատարէր թէ ներկայ ըլլար . և զայս ընելով երբէք մտքէս չէր անցներ թէ Խորէն Արքայանին որ առժամանակեայ նախադահութեան պաշտօնն ստանձնած էր , իրական դէմ բռնարարութիւն մը գործած ըլլամ . սակայն իմացայ որ Խորէն Արքայան այս պատճառաւ ցաւած է՝ կարծելով թէ իւր

նախադահական իրաւունքը կապտած եմ իւր ձեռքէն . ուստի գիտնալով որ ասի սխալ հասկոցողութեան մը հետեւանք է , պարտք սեպեցի բացատրել հաստատարել համար թէ Գիւանը սխալ քայլ մ'առած չէ այս պարագային մէջ :

ՂԱԶԱՐՈՒՆ Բ. ԷՃ. — Խօսք կուղեմ , Ատենապետ փաշա , ձեր բացատրութեան մէկ սխալ կէտն ուղղելու համար : Ձեր տուած քուէն յանդիմանական վճուոյն համար չէր , այլ վիճաբանութեան փակման համար . իսկ յանդիմանական քուէին դալով՝ արդիւնքն երկրպագութեան մէջ մնաց . Փախաղեան էֆէնտիի միայն չէր բողբոջը քուէարկութեան արդիւնքին դէմ , այլ ամեն մէկէն կը պտտչինք և չէինք ընդունել յանդիմանական վճուոյն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ես ալ յանդիմանական վճուոյ մասին քուէ տուի չեմ բեր . այլ վիճաբանութեան փակումն ըստ որում ուզող ալ կար , չուզող ալ կար , քուէի դրուելով , երկու կողմէն ալ քուէները ՉՂական հաւատար եկան , այս պարագային մէջ էր որ իմ քուէս տալ հարկ եղաւ ըստ կանոնի : իսկ յանդիմանական վճուոյն չմասնակցեցայ :

ՓԱՓԱԶԱՆ Ս. ԷՃ. — Խօսք կուղեմ . քուէներուն սխալ ըլլալը պիտի ցուցնեմ , անցեալ նստին քուէից թիւն 33 է ըսուեցաւ . այլ ստորագրութիւնները նոյնքան թիւ չեն կաղմեր և չեն համաձայնելք քուէից արդիւնքին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներեցէք , պէտք է որ գոցուի այս միջադէպը . ստոյգ է որ այս ստորագրութեանց թիւը ճշդէն չպատասխաներ անցեալ նստին իբր քուէարկու համրուած թուոյն . այս ամեն պարագայներն ատենադրութեան մէջ պիտի հրատարակուին , այլ ևս թե՛ն հարկ երկարելու :

Տ. ԽՈՐԷՆ ԱՐԿԱՅԱՆ. — Ըստ որում ինձ ակնարկութեամբ քանի մը խօսք ըրիք , Ատենապետ փաշա , հարկ է որ բացատրութիւն մը տամ : Ես ցաւ չեմ յայտ

նած, և ոչ նախագահութեանս կարևորութիւն մը տուած, վասն զի առժամայ էր. բայց զարմանք յայտնած եմ անոր համար որ նախագահը քուէից հաւասարութիւն պատահած ատեն չէ փնտռուած, այլ միայն յանդիմանական վճռոյ գործադրութեան միջոցին փնտռուած է. այս էր միայն զարմանալուս պատճառը, կը խնդրեմ որ արձանագրուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Ըստ որում մէկ քանի անգամ հրաւիրեցի Ձեր Սրբազնութիւնը՝ որ Ժողովին վճիռը գործադրէք, և չգործադրեցիք, պատճառն որոնեցի և փտահնութեան արժանի անձէ մը իմացայ թէ դուք նոյն օրը վշտացած էք՝ իբր թէ նախագահական պաշտօնին աղէկ կողմը չձգուեցաւ ձեզ, և տխուր կողմը միայն արուեցաւ : Ս, յգ ցաւերնիդ փարատելու համար փութացի պահ մը յառաջ բացատրել Կանոնադրութեան նոյն կէտին վերաբերող տրամադրութիւնը, որ եթէ իւր թեքի կողմն ալ ունենայ՝ ինձ չը վերաբերի. ես կանոնին տրամադրութիւնը միայն գործադրեցի: Աստի խնդրել կը գոցենք :

4.

Ղաւթիոյ Ժողովրդեան յօդագիրք .

Ատենապետ փառանքալ ժողովին ներկայացուց և կարդաց յետագայ աղերսագիրքն, որ Ղաւթիոյ Ժողովրդեան կողմէ մատուցուած էր .

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր Նախագահ Ազգ. Բնիկ. Ժողովոյ .

Ղաւթիոյ Ս. Լուսաւորէչ եկեղեցւոյ Թաղին Ժողովուրդքս, թէ և նոյն Ս. եկեղեցւոյ մէջ միշտ կաղօթենք և մեր տուրքն անոր կը վճարենք ամենայն յօժարութեամբ և ըստ կարեաց մերոց, բայց մեր Թաղին խորհուրդն ընտրելու մասին իրաւունքնիս ցարդ անտես աւելուած ըլլալով, այժմ Ազգային գերագոյն ժողովիդ կը դիմենք և կը խնդրենք որ մեր

ընտրական իրաւունքը Սահմանադրութեան համաձայն մեզի տրուի :

(Սորաբերանք)

Թաղ. խորհուրդը հրատարեալ ըլլալով Թաղիս Ժողովրդեան սոյն ստորագրութիւնը կը վաւերացնենք, յայտնելով միանգամայն թէ ատոնց մէջ կան սեղանաւոր, հացագործ, սենեկակալտ, սափրիչ և այլ արհեստաւոր անձինք :

1877 մարտ 10 Ա. Բրուտի Թ. Լըբու Գարոյիչ Ղաւթիոյ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Օրէնքը կը պահանջէ որ այսպիսի աղերսագրերն արձանագրեալ ըլլան Պատրիարքարանի մէջ և ըստ որում այս աղերսագիրքն արդէն Պատրիարքարանի ղիւանական արձանագրութիւն և կարգահամար կը կրէ, այժմ է յղուի Յարաբերութեան ղիւանին փոխաբնութիւն :

Ժողովն Ատենապետ փառանքալ զարկած սոյն յղումն ընդունեց ատանց ղիտողութեան :

5.

Առաջարկութեան Քրիստոսոսուր Էֆէնոյէ

Ազգային երեսփոխան Քրիստոսոսուր Էֆէնոյի յետագայ առաջարկութեան գիրքը կարդացուեցաւ .

Ասեմափայլ Ատենապետ փառանքալ Ազգային Բնիկանուր Ժողովոյ .

Աշխարհիս ամեն կողմ գտնուող Հայ գաղթականաց (ոչ թէ միայն Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Եկեղեցւոյն ներքին գտնուող երկիրները՝ այլ ուր որ Հայ կը գտնուի) թէ նիւթական թէ բարոյական և նոցա ազգային կենաց վիճակը ազգին գիտնալ պէտք է. ինչպէս վաճառական մը իրեն պատկանած զբամազի մասն ուրքանութեան հաշիւը կուենեայ և միշտ կը դիտէ, նոյնպէս նաև բարեկարգեալ ազգերը իրենց Ժողովրդոցն թէ թուոյն ուրքանութիւնը և թէ ամենայն մասի նո-

ցա վիճակը միշտ խնամօք նկատողութեան կատուուն, այսպէս նաև մեր Հայ ազգը երբև բարեկարգութեան հետամուտ ազգ պէտք է դիտնայ թէ ո՞րը Հայ կայ և ո՞րը չպիէ նոցա թիւը, նոցա նիւթական և բարոյական ազգային վիճակը և ստացուածքը: Թէև մինչև ցարդ թէ ազգային և թէ օտարազգի այլ և այլ ճանապարհորդաց ումանց օրապրութեանց այս մասին եղած հատուածները հրատարակուելովն փոքր ի շատէ հետաքրքիր ազգայնոց ուշադրութիւնը գրաւած են բաց իւրաքանչիւր անհատի էկամ մասնաւորաց կարողութիւնքն շին ներքեր ընդհանուր և գործնական կերպիւր վիճակազրութիւն ընել և որով տեղեկանալ նոցա անհատական, ընտանեկան, կրօնական և ազգային կեանքն, այսինքն յառաջման, բարւոքման վրայ են թէ նուազման. ի լաւութիւն թէ ի յոռութիւն կը դիմեն:

Արդ անհրաժեշտ պէտք է ազգային պաշտօնական յատուկ մարմնոյ մը հաստատուիլը, որ կարենայ այս վիճակազրութիւնը լիովին ի զլուս հանել, մեր ազգային անհատական թուոյն և ստացուածոց սպառման պատճառները քննելով նոցա պէտք եղած դարմանին ծրագիրն շինել:

Աւտի կը խնդրեմ Ազգային ժողովէս որ այս առաջարկս յօդուտ ազգի նրկաւ տողութեան առնելով վիճակագրական տեղեկութիւնքն հաւաքէ այս մասին հրատու և գործունեայ անձանցմէ կազմեալ խառն ժողովոյ մը միջոցաւ, որ ծրագիրը խննդելով բերէ Բնդհանուր ժողովոյս, և Ազգ. ժողովս պէտք եղած անօրէնութիւնն և որոշումը տայ:

11 մարտ 1877 Ազգային երեսփոխան Բ. Ղալաբոբեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այս խնդիրն ալ իբր վարչական խնդիր պէտք է յղել նախաքննութեան:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Որ խնդիրն որ կուզենք յետաձգել՝ այն կը յղենք նախա-

քննութեան. որովհետև ինչ խնդիրներ որ մինչև ցարդ յանձնուեր են նախաքննելի դիւանաց, առ կարև մնացեր և պատասխանները չեն եկեր: Նախաքննութեան յղուած և անպատասխանի մը նացած այս տեսակ խնդրոց մէջ ցուցալին աւատիկ պատրաստած եմ և պահ մը վերջը պիտի ներկայացնեմ ժողովին: Գոնէ յղելի խնդրոց իւրաքանչիւրին համար մէյ մէյ պայմանաժամ որոշուի և այնպէս յանձնուի դիւանաց, որպէս զի պարտաւորին պատասխանը փութացնել մինչև պայմանեալ օրը, և եթէ զանց ընեն ճշգրտին իրենց պարտօնէն:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Իբր թշնամա՞նք կուզէք այդ խօսքը Դիւանին, Փափագեան է՞քէնտի:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ո՛չ, ո՛չ. իմ խօսքս Դիւանին չկրաբերիր. Նախաքննելի դիւանաց համար է, որ չեն գործեր և իրենց յանձնուած խնդրոց տեղեկագրերն չեն բերեր ժամանակին, կտաւ ջարկեմ որ պայմանաժամաւ յոռտին այսուհետև խնդիրները:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ուրեմն մտքերնուդ համեմատ կարգադրեցէք խօսքերնիդ. զի «Ինքաններու յանձնուած չորժերն չեն կարողութեամբ ըսելը զժողովութեան խօսք մ'է, բայց ներելի. իսկ Ո՞ր Խորհրդն որ յետաձգէ կողմէ զայն նախաձեռնութեան կը յղէ» ըսելը թշնամանք է և ոչ ներելի:

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Բրիտոստոնք է՞քէնտի տաւաղարկութեան կարևորութիւնն ես ալ կ'զգամ, ուստի ինչպէս ուրիշ պարագայից մէջ եղած է, այս մասին ալ կրնայ ժողովն իր մէջէն մասնաժողով մը կազմել և անոր յանձնել պէտք եղած վիճակագրութեան պատրաստութիւնը:

ԽՕՃԱՍՍՈՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Փափագեան է՞քէնտի խօսք մ'ըբաւ, Ատենապետ փաշան թշնամանք համարեց, և երբ հարցուց թէ թշնամական մտօք ըսաւ արդեօք, նա ո՛չ պատասխանեց, և ասով դուք եղաւ Ատենապետ փաշան ու ներեց. ցաւ ալի է որ Դիւանը մի և նոյն ընթացքով

չվարուիբ համապատասխանող դէպքերու մէջ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇԱ. — Քանի որ թըւնամանքը Գիւանին ուղղեալ էր, հարցուցի ե ներողամիտ եղայ, զի դիտումար եղած շըլլան հասկցայ . իսկ ժողովին ուղղեալ թըւամանքի մը ներել Գիւանին ձեռքն հասուլեանէն վեր է . ժողովն իրեն վերաբերեալին համար ինք միայն կրնայ որոշորէնութիւն ընել :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Թշնամանք րա որ չեմ ընդունիր . ես ըսի թէ երբ խընդիր մը յետաձգել ուղենք՝ նախաքննութեան կը յղենք . այս յրուած խնդրոց ցուցակն առ ձեռն ունիմ ըսի, հոն պիտի տեսնէք թէ ո՛րչափ խնդիրներ առ կախ մնացած են . այս պատճառա պայմանաժամառ յրում առաջարկեցի . Գաստիարակութեան խնդրոյն ատենն այ այդ առաջարկն ըրի, որ ընդունուեցաւ, և պատասխանն ալ օրին եկաւ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Վիճակագրութեան համար բրած առաջարկութիւնս նախաքննիչ զիւանաց երթայ բոււեցաւ, և Մէլիքեան էֆէնտիին մասնաժողովի մը յանձնել առաջարկեց : Թէ՛պէտե առաջարկութեանն նիւթն երկար է և ես չուզեցի երկարօրէն գրել ձանձրոյթ չպատճառելու համար, սակայն այնքան կարևորութիւն ունի որ հարստահարութեանց խնդրէն աւելի փաստ կը պատճառէ . ազգին ստացուածքը ծովամոյն կըլլայ պէտք չէ որ ասանկ կարևոր խնդիր մը դիւանաց ձգուի, ժողովն ինք ուշադրութեան առնելու է իր մէջէն մասնաժողովի մը յանձնելով : Ետո տեղեր չայսց ազգէն գաղթականութիւններ ունինք, սակայն անոնց ազգային բարոյականն և նիւթականն վիճակին վրայ տեղեկութիւն մը չունինք . մեր մէջ չկայ այնպիսի ընկերութիւն մը որ վիճակագրութեան ճիւղն իրեն նիւթ ընտրէ և անով գրադի . չըրեաներն անգամ Խորայէլեան անունով ընկերութիւն մ'ունին՝ որ կը գործէ շարունակ . ինչո՞ւ մեր չունենանք, անչո՞

կազմեալ ընկերութիւն մը՝ որ է այս ժողովն եկեղեցական և աշխարհական ամեն կարգի անդամներէ խառն : Ուստի Մէլիքեան էֆէնտիի կը ձայնակցեմ, որ ժողովն ինք ստանձնէ այս գործը և իր մէջէն կազմեալ մասնաժողովի մը յանձնէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇԱ. — Քրիստոստոր էֆէնտիին առաջարկութիւնը ուղղակի վարչութեան զրկել անկ էր, ես նախաքննութեան յղել առաջարկեցի, դիտելով քաջ թէ նախաքննիչ դիւանն ալ դնոյն պիտի առաջարկէ : Ասկէց մի քանի տարի առաջ երբ հարստահարութեանց խնդիրը կը յուզուէր ժողովի մէջ, դիտողութիւն ըրած եմ թէ այս տեսակ խնդիրներ չեն կրնար Ազգային ժողովի մէջ ՚ի հրապարակի յուզուիլ զի վարչութեան կը պատկանին և պէտք է անոր յանձնուին : Այսոր դարձեալ նոյնը կը կրկնեմ . եթէ վարչութիւն մ'ունինք՝ թողունք վարչական խնդիրներն ինք տնօրինի . եթէ չունինք կամ եթէ ունինք ու չգործեր, վարչութիւն մը կազմելու ենք և կամ հնոյն Եսելու ենք թէ տեղի աւար այլում, և թողելու ենք որ նա գործէ և մեր հսկենք : Եթէ այս տեսակ խնդիրներ՝ որ վարչութեան կը պատկանին, մեր վրանիս առնունք և յանձնախմբեր կազմելով՝ յանուն և ՚ի դիւանց ժողովոյ տնօրինենք, ո՞ր պիտի հսկէ մեր վրայ և համարառութեան պահանջ միթէ վարչութիւնն իրաւունք օրոնենար մեզ պատասխանելու թէ դուք փոխանակ հսկելու՝ կը գործէք և կուզէք որ ե՞ս ըլլամ պատասխանատու : Զը յենգալըջենք Սահմանադրական արարաւորութիւննիս . Ազգահամարի և Վիճակագրութեան գործը վարչութեան գործն է . նա գործող պէտք է մնայ և մեր հրակող . եթէ մեր պիտի գործենք և հսկող չունենանք, վարչութեան ի՞նչ հարկ ուրեմն . և Սահմանադրութիւնն ալ չենրեր այսպիսի յեղաշրջումներ որ Ազգային գործոց տնօրէնութեան մէջ Գեֆթու անունը բառ կը ձգեն : Ուստի սոյն խնդիր փոխանակ մասնաւոր ժողովական յանձնախմբի մը տնօրէնութեան յանձնելու :

4.

Բարեգործական Օգնական Եկեղեցի

Առեւտրական փառանքաւորութեամբ իսկ
Առեւտրական Սրահաճեան Եկեղեցիին կար-
գալ յետագայ բողոքագիրն, որ Օգոստէն է-
ֆելտի կողմէ մատուցուած էր :

Վսեմապետ Առեւտրական փառանքաւոր
Առեւտրական Ազգային Ժողովոյ :

Անցեալ նիստին հրահրած էիք զիս
զալ ինքզինքս արդարացնելու Քաղ. Ժո-
ղովոյ բողոքին առջև . ես ամենայն ան-
կեղծութեամբ բացատրեցի այն նախա-
տալի պարագաներն որք Քաղ. Ժողովոյ
կողմէն տեղի ունեցած էին Ազգ. Ժողո-
վոյս դէմ, ուստի և ամբաստանելով զայն
իւր այդ հակասահմանադրական գործոցը
համար, ամենայն ճշգրտութեամբ խոստո-
յանեցայ թէ՛ այն բառը որու դէմ բողո-
քեր էր Քաղաքական Ժողովը՝ բերնէս փա-
խած է իմ կամքէս անկախ պարագանե-
րու բերումով, պարագաներ՝ որոյ չեղինա-
կը նոյն ինքն էր Քաղաքական Ժողովն :
Եւ զայս խոստովանելէն ետքը մեկնեցայ
խորհրդարանէն, որպէս զի Ժողովը անձ-
նականութեան ազդեցութենէ ազատ իր
որոշումը տայ . Քաղ. Ժողովն ալ իբրև
բողոքող պարտական էր իմ օրինակին հե-
տեւելով Ժողովը ազատ ձգել իր բողոքին
վրայ վճիռ արձակելու . սակայն ոչ մի-
այն չէ մեկներ նա խորհրդարանէն՝ այլ
մինչև անգամ ինձ դէմ քուէ տալու եղեր
է իբրև դատաւոր օգուտ քաղելով Ժողո-
վոյդ Քաղ. Ժողովոյ բողոքարկու ըլլալու
իրաւունք չունենալով վճռելէն, մինչդեռ
Ժողովոյդ այդ վճիռը դատաւարութիւն
մ'էր Քաղ. Ժողովին դէմ՝ իբրև իւր ի-
րաւանց սահմանը չգիտցող մարմին մը,
չգիտնալ ձևանալով այն դատաւարական
օրէնքը թէ՛ բողոքողի մը բողոք ունենա-
լու իրաւունք չունենալով վճռելին ալ բո-
ղոքողին դէմ մինչև մէկ ատուհան դա-
տաւարանութիւն է, թէ և անոր բողոքը
նիւթը դատարանը իրեն իրաւաստութեան
սահմանին տակ անեղծով դատաւարանէ
նակ ատոր էնթակայն :

ինչպէս կառավարիկն Գրիտոստոսը և Մ.
Մեկքեան էֆելնտիները, կամ նախաբն-
նութեան յղեք որպէս զի նախաբնիչ
զիւանը խնդրոյն վարչութեան սրտակա-
նին տեղեկագրելով յուսմն առաջարկէ,
և կամ աւելի կարճ ընթացքով գրոյն վը-
րայ յէտ Աղբային Ժողովն աւելի բարե-
բեան աւելի սրտագրական օրէնքներն զը-
րելով յղեք վարչութեան, և գործադ-
րութեան հսկենք . և եթէ չգործադրե-
այն ատեն պէտք եղածը մտածենք :

ՉԱՅՆԵՐ. — Կրնողունիք վարչութեան
յղել :

ՂԱԶՐԱՐԱՆՈՒՄ Բ. ԷՑ. — Ես ալ կրն-
ողունիմ որ ճիշդ սահմանադրական ըն-
թացքով վարչութեան երթալու են այս-
պիսի խնդիրները, և առաջարկութիւնս
զբի առած ատեն նոյն դիտարկութեամբ
պիտի գրէի թէ վարչութեան յանձնուի
այս խնդիրն և անոր գործադրութիւնն
ստիպողական կերպով պահանջուի . աւ-
կայն պաշտօնակիցներէս յիշեցուցին ինձ
թէ վարչութիւնն գրադեալ է ուրիշ ոչ
նուազ ստիպողական գործերով և ժամա-
նակ չունի այս խնդրոյն նայելու . այս
խօսքով չհասկցուի թէ ներկայ վարչու-
թիւնը գործել չուղեր . ոչ միայն ներկայ
վարչութիւնն, այլ ուրիշ որ վարչութիւնն
ալ ըլլայ, ժամանակ չգտնիր այս միճա-
կադրական ծանր գործն ի գլուխ հանել .
այս նպատակաւ հարկադրեցայ առաջար-
կել որ Աղբային Ժողովն ստանձնէ սոյն
գործը և յատուկ մարմին մը սահմանե-
լի գլուխ հանելու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՄ. — Այս Ժողովն
եթէ պաշտօն մ'ունի նուիրական, հսկել
է այն դիտարկութեան վրայ
առանց անոր գործոցը միջամտելու . ուս-
տի հսկողութեան պաշտօնիդ մի՛ գանց
ատենք և գործադրեցէք արթնութեամբ .
բայց մի՛ խառնուիք ձեզ չվերաբերեալ
գործոց :

ՉԱՅՆԵՐ. — Այս՛ պիտի այր, այդ է Սահ-
մանադրութեան ճիշդ պահանջումը :

Քաղ. ժողովոյ այդ կրած դատապարտութեան դէմ՝ որ բնաւ իրեն պատիւ չը բերեր իբրև վարչական մարմին և որով դէմ սահմանադրական պարտքեր ուներ կատարելիք, այն է վարչական թեթև կամ ծանր խնդիր յարուցանել, արդ դատապարտութեան դէմ կըսեմ՝ անդէտ ձևանալը աննպատակ չէր, այլ այն նպատակաւ էր որ եթէ բողոքող կարենալ չըլլալու կը դատապարտէք զիս ուրեմն դատաւոր կըլլամ ըսելով՝ քուէ տայ դատաւորական հակառակ ամենայն օրինաց: Քաղ. ժողովն այդ նպատակն ունեցեր և ծուղովիք կամ անուշադրութեամբը և կամ քաղաքավարական մէկ թոյտուութեամբը, և որ առաւելն է՝ թերևս Քաղ. ժողովոյ կրած այդ դատապարտութեանը վրայ՝ անոր յարուցանելիք վարչական խնդիրը մոռցնել տարու և խնդիր մը յարուցանել չտարու խաղաղական քաղաքագիտութենէդ օգուտ քաղելով յաջողեր է հասնիլ իր նպատակին նոյն օրը. սակայն ես չեմ կրնար ընդունիլ անոր դատաւորական քուէն իր բողոք յարուցած խնդրոյն մէջ, ուստի կը բողոքեմ ատոր դէմ և պարզ բողոք մը ընելու պարտականութենէս անպին տակուին ընելու իրաւունք ունեցած բողոքութեանցս ազատութիւնը ինձ կը վերապահեմ խնդրոյն բերմանը համեմատ կարենալ վարուելու համար:

Յայտարարեցիք ինձ նոյն օրը թէ ժողովը պարզ յանդիմանութեան քուէ վճռեց ինձ դէմ: Ձեր յայտարարութեան համեմատ՝ պարտաւոր էի ինքզինքս վճռեալ համարելու նոյն օրը, բայց ժողովականք մեծ մասամբ վճիռ չկայ յայտարարեցին յատենի ժողովոյդ, ուստի թէև իմ տակ ընդունելով զայն կըսեմ:

Եթէ իբրև վճռեալ ատոր գործադրութիւնը պիտի հրամայէք այսօր՝ շատ լսելիքներ ունիմ ատենական կանոնի ձևութիւն թէ այդ վճռոյն և թէ ատոր գործադրութեանը դէմ, ուստի մէկ բառով այժմ միայն վերաքննութիւն կը խնդրեմ ու կանցնիմ՝ սպասելով որ այս խնդրոյն վրայ խօսք առած ատենիդ խօսիմ. իսկ

եթէ դատախարակութեան ծանր և աննահարկոր խնդրոյն ըստ օրակարգի ըստ օրակարգանութիւն պիտի տար ու վերադրեալ միջնադէպ պիտի գոցէք և կամ ուրիշ նիստի պիտի թողուիք՝ դատախարակութեան խնդրոյն առաջին խօսքը կը խնդրեմ որ ինձ տար, զի այս մեծ խնդիրը՝ որ ազգին էն կենսական խնդիրն է՝ պատիւ ու պարծանք մ'է ժողովին եթէ այն չըջանին մէջ լուծած ըլլայ ժողովն:

Ուստի Ատենապետ փաշա՝ Քաղ. ժողովոյ դէմ ասկէ առջի նիստին մէջ ըրած այն ամբաստանութիւններս՝ եթէ այսօր դատախարակութեան խնդիրը պիտի յուզուի, յաջողի նիստին կը թողում յառաջ վարել մինչև որ դատախարակութեան խնդիրը աւարտի: Քաղ. ժողովն ալ եթէ ինձ չափ կարևորութիւն կուտայ դատախարակութեան խնդրոյն և իմ կամքէն անկախ պարագայէ մը բերնէս ելած մէկ բառին վրայ չպնդէր՝ թող նա ալ այս խնդիրը՝ որ արդիւնք մը չունի ազգին առաջը որչափ ունի դատախարակութեան խնդիրը՝ այս վերջնոյն լուծուելէն վերջի թողու, որպէս զի Էրեպուիտ-Ինչա բառին խնդիրը լուծած ըլլալու պարծանք ժողովուս այս չըջանը փակելու տեղ՝ դատախարակութեան խնդիրը իրօք լուծած ըլլալու մեծ պարծանքովը փակենք:

Արդ երկու խօսքէն մէկը ինձ շնորհելուց կ'սպասեմ. կամ Էրեպուիտ-Ինչա բառէն յառաջ եկած խնդրոյն վրայ իմ կանոնական խօսքը և կամ դատախարակութեան խօսքը, որոյ առաջին խնդրոյն եմ ըստ կարգի:

Մնամ ամենախոնարհ ծառայ
 11 մարտ 1877 Չերում փանութեան
 Խորհրդարան Ազգ. երեսփոխան
 Ղալաթիոյ Օ. Խօճապետն

Ա. Ա. Ճ. Ճ. Ա. Ն. Հ. Թ. — Իբր ատենադպիր սոյն բողոքողի կարգալէ ետև, իբր երեսփոխան դարձեալ ցաւ կը յայտնենեմ այս խնդիրն անդրէն աստ դառն համար: Ի զուր զմեզ ժամալածաւ կընեն այսպիսի խնդիրներ. ուստի կատաղաբար կեմ որ բոլորովին գոցուի այս խնդիրը:

ԲԱՆԻ ՄԸ ԶԱՅՆԵՐ. — Կը կրկենէք:
ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՑ. — Դաստիա-
րակութեան խնդիրը ձեռք առնենք:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Կը կրկենմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այս խնդիրը

դիւանիս վրայէն վերցնել փափարելի է. սակայն կէտ մը կայ պակաս, այն ալ լրացնենք և ապա անցնինք ուրիշ խնդիրներու: Նախընթաց նստին ժողովը վճիռ մը առաւ, բայց չգործադրուեցաւ. ասոր գործադրութեամբը ժողովը գո՛ր կըլլայ և ո՛չ ոք կը վիստուի. ոչ Քաղ. ժողովը կրնայ հրճուիլ թէ Օգոստէն էֆէնտի դատապարտուեցաւ, զի անոր բողոքին համար չարտուեցաւ նոյն վճիռն, այլ ժողովու պատկասանաց դէմ եղած պակասութեան մը համար, և ոչ Օգոստէն էֆէնտի կրնայ բողոք բանալ, զի ինքն ևս խտատվանեցաւ թէ պակասութիւն էր գործածը, բայց յակամայից, վասն զի Օգոստէն էֆէնտի յատուկ դիմում չունէր թնամանել զը, այլ անդուռաբար անկայել բառ մը բերնէն փախուց. ուստի ոչ վճիռը վճիռ չէ ըսելու տեղի կայ և ոչ վերաքննութիւն խնդրելու. Նախագահ Սրբապետին կը մնայ երկու բառով վերջացնել զայն, և խնդիրը լուրջովն կը վերստայ այս ատենան: Սրբապետին ըսելիքը կարծեմ որ մէկ խօսքով կը բննայ, որքե՞տ է, շէ՞տ էր այսոսնեքս:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՑ. (ընդօրինակ) — Եթէ անոնէն թեթեւ բառն ալ ըսել տալ ուզէք, կը բողոքեմ: Այս խօսք մ'անգամ չեմ ընդունիր:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ներկայէք, մի՛ ընդ միջէք զիս. եթէ այսպէս վարուիք, բարեկարգութիւն չարձուիր այս ժողովին մէջ. թո՛ղ առեք որ խնդիրն օրինաւոր կերպով վերջացնենք. ես կը կարծեմ թէ այսօր մեր տարեկան շրջանին վերջին նիստը պիտի ըլլայ. ուստի չեմ ուզեր պատժական տնօրէնութեանց դիմել. խաղաղութեամբ վերջացնենք շրջանին. ըսի թէ արդէն վճիռ մը կայ, չեմ կրնար զայն տարէն խնդրոյ նիւթ ընել՝ գործադրու-

թիւնը միայն մնացած է, որ Նախագահ Սրբապետին կը պատկանի. ուստի խօսք կուտամ Խորէն սրբապետին՝ որ իւր պաշտօնը կատարէ:

Տ. ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱԶԱՆ. — Երեւոյթիս տեսքը, ստոյգ է որ անցեալ անգամ ՚ի Գիւանէ ինձ առաջարկութիւն եղաւ որ նախագահական պաշտօնս կատարեմ այս դժբաղդ պարագային մէջ. ստոյգ է և այն՝ որ երկու անգամ ձայնս առ Լեւոն նապետ փաշայն ուղղեցի, մինչև անգամ որք իսկ ելայ խօսիլ ուզելս ցուցնելու համար, բայց նոյն պահու յուզմանցը մէջ ձայնս լսելի չէր կրնար լինիլ և արձագանք դռնել այն ժողովարանին մէջ՝ զոր կերքն ու հակառակութիւն թափուր թողուցին ՚ի ժողովականաց:

Բայց ի՞նչ պիտի խօսէի, տես՛ք. — Ինչ որ պարտք համարած էի ինձ խօսիլ այն օրը, նո՛յնն ահա ըսեմ այսօր: Տես՛ք, իմ պաշտամունս և բնութեանս յատուկ անկողմնասիւղութեամբը, և անուշա ձեռքէս համաձայն կրտեմ թէ՛ ցուալի է տեսնել որ երեւոյթիս մը պաշտօնական մարմնոյ մը դէմ, պաշտօնական հանդիսարանի մը մէջ նախատական բառ մ'արտասանելու չափ կը նուստանայ, բայց քան զայն ցուալի է տեսնել որ երեսփոխանական ժողով մը մէկ բառի մը համար քանի մը նիստ զոհելու և մինչև անգամ ժողովորդեան ամբն իւր երկպառակութեան վէրքը նշաւակելու կը խնայուի: Տես՛ք, այն վեհապոյն ժողովն՝ ուսկից ժողովուրդը կարկնկալէ իւր փրկութիւնն, եթէ՛ այս տեսակ ամուլ ու մանաւանդ թէ՛ վնասակար վէճերով և վրիժառական խնդիրներով իւր անդին ժամանակը վատնէ, միթէ՛ իւր անուանն ու պաշտօնին արժանանոր կը հանդիսանայ: Ի՞նչ կը կարծէք, միթէ՛ մեք երեսփոխանքս՝ որ հոս զրիւսած եմք ազգէն՝ որպէս զի նորա ցաւերուն դարման տանիմք, մեր այս օրինակ ընթացքով կը դարմանն մէք, թէ նոր ՚ի նոր ցաւեր կաւելցնենք: Այս է մեր նուիրական կոչումն ամեն մէկ վայրկեանը՝ զոր հոս կը վատնեմք ոչ յօգուտ

ազգին, պատասխանատուութիւն մը կը չբաւիրէ մեր վրայ: Եթէ այսօր ազգը լուս կը կենայ, ապագան մեզմէ համար պիտի պահանջէ մեր ապարդիւն ժամանակաուութեան վրայ, և պիտի դատապարտէ զմեզ եթէ գործ և արդիւնք չը ցուցնենք, և սոսկ կիրքերնիս յագեցնելու աստարեղ մը դարձունենք այս սրբափայլը:

Ինչ է այն խնդիրն որ զմեզ այսչափ կը յուզէ և կ'զբազեցնէ. ոչ այլ ինչ, այլ բառ մը՝ զոր արտասանող երեսփոխանը կը խոտովանի անկեղծութեամբ թէ բերնէն սպրդեր է. ինչո՞ւ ներողամտութեամբ չը վարուիմք, ինչո՞ւ չըսենք զայն որ խղճեանքն կը վկայէ թէ իբրև մարդ՝ ամենուս բերնէն կրնայ սպրդիլ բառ մը, զոր յուզմունքն ու անզուշուրթիւնը կրնան սահեցնել մեր շրթունքներէն, և զոր իսկոյն կը դատապարտէ զխաղցութիւնն իւր ազգած ստրջանօքը: Ահա նոյն ինքն այն երեսփոխանն ոչ եթէ կը սնդէ կը յամառի և կը պաշտպանէ իւր բերանէն երած թշնամական բառն, այլ մենէ առաջ ինքն իսկ կը դատապարտէ զայն: Միթէ այս բառական չէ՞ հատուցում մը համարելու. ինչո՞ւ հանցիտական դատապարտութիւն պատիժ տնօրինել անոր, որոյ անկեղծ խոտովանութիւնը ապացոյց մ'է իւր կողմէն անցելոյն ստրջանացը և սուսգային համար երաշխաւորութիւն: Սակայն սոյն երեսփոխանը, տեւա՞րք, մեր ամենէն ընտիր ընկերակիցներէն մին է իւր ազգասիրութեամբն՝ ուղղամտութեամբ և երեսփոխանական յատկութեամբ. այս ամենայն ՚ի նպատտ նորա շնն խօսիր. միթէ այս առեանէն դուրս ալ նորա առ ազգն մատուցած ազգի ազգի ծառայութիւնք բառական չե՞ն մեր քուէն ՚ի ներողութիւն դարձնելու: Եթէ քուէարկութիւն մ'ունինք, քուէարկեմք՝ ո՞չ թէ իրարու դէմ, այլ ազգին թշնամեանքով: քուէարկեմք վերապահ լոյսը ծառայելու խնդրոց համար. իսկ իրարու ձեռք երկնցենք հաշտութեան, վասն զի սիրոյ աստարեղն մէջ կը դառնուիմք: Եւ

թէ սէրը շարմատանայ մեր մէջ, պիտի կրնա՞մք միանալ այն բաներուն մէջ՝ ուր միութիւն անհրաժեշտ է: Գաստիարակութեան կենսական խնդիրն ունիմք մեր օրակարգին մէջ . . .

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՅԹ.—(Մէջնէն) Եւ մեռել թաղելու կերթանք:

Տ. ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱԶԱՆ.—(Նարանկէլ) Տեւա՞րք իմ, այո՛, դատախարակութեան խնդիրը հրաւրեց զմեզ այսօր հոս. ես իմ հիւանդութիւնս առ ոչինչ համարելով և դուք ամենքդ անձնական գործերը մէկ դի ձգելով, վազեցինք և կիսը Գաստիարակութեան կենսական խնդիրը լուծելու համար, և ոչ եթէ՛ մեր մէկ ընկերակիցն անզուշուրթիւնը դատելոյ և դատապարտելոյ խնդրով ժամապաճառ լինելու համար:

Ուրեմն կառաջարկեմ որ այս խնդիրը միանգամ ընդ միշտ գոցուի ներողութեամբ ՚ի պատիւ ժողովոյս:

Քաղաքական ժողովէն ևս կը խնդրեմ որ վեհանձնաբար մտնայ այն բառն, որ Օդսէն էֆէնտիի բերնէն սպրդեր է, և ստաւելապէս սիրէ զազգիլ և զմեզ զբազեցնել այն խնդիրներով որոց նպատակն է ազգին բարեաւութիւնն ու յառաջագիտութիւնը:

Ուխտեմք ամենա ալ վրէժխնդիր չելինիլ և միասիրտ ու միահաւան անցնիմք մեր ամենակարեւոր գործին, որ է Գաստիարակութեան խնդիրը:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.—Շատ լուս, Սրբազան, ներողութեան առաջարկութիւն կրնէք, և գոցել կուղչք խնդիրը, բայց որոշում մը կայ ո՞չ գործադրուած, անոր հակառակ ո՞ր եւէ տնօրէնութիւն առանց նոր որոշման շիրտար ւրլալ, և դուք գիտեք որ այս ժողովիս մէջ որոշումները քուէով կըլլան. ուստի քուէարկութեան մը կը կարօտիմ խնդիրն ըստ կանոնի վերջացնելու համար. կընդունի՞ք քուէարկութիւն և կը կարծէ՞ք որ 24 ձայնից միարանութիւն կ'ապացուի վաւերական որոշումն ունենալու համար:

ՉԱՅՆԵՐ. — Այո՛, այո՛, քուէի գրէք, փորձէ՛ք :

Առենապետ փաշան քուէի դրաւ Նախագահ Սրբազանին ներողութեան առաջարկութիւնն Օգոսէն էֆէնտիի մասին, և ժողովը 28 ձայնիւ ընդունեց, որով Օգոսէն էֆէնտիի վերաբերեալ պատժական անօրէնութեան խնդիրը փակուեցաւ ներողութեամբ :

7.

Հաշուէկէի կէրբ. Սեբասէ

Վարչութեան Քաղ. ժողովն մատուցած յետադայ տեղեկագիրը կարգաւեցաւ, որոյ հետ կցուած էր կէրբ. սննտակին ներկայ 76—77 տարւոյն հաշուէկէի տրուք :

Վեմափայլ Առենապետ փաշա Ազգային ժողովը .

Ազգային Վարչութեան Քաղ. ժողովն անցեալ 1876 տարւոյ յունիս ամսոյն մէջ Ազգային ժողովոյը ընտրութեամբ իւր պատճառաւարութեան ձեռնարկելէ ետև, անմիջապէս Վարչութեան Տնտեսական խորհուրդն ու Ելեմտից Հողաբարձութիւնը վերակազմելով, նոցա գործակցութեամբ իւր առաջին փոյթին ըրաւ կէրբ. տնտեսական անտուկի փնտհին բարւոքումը ձեռք բերել, և ներկայ 76—77 տարւոյն Հաշուէկէիը պատրաստել Ազգային ժողովոյը որոշման ներկայեւր համար :

Սակայն իւր փափաքանոց հակառակ չկրցաւ Հաշուէկէին ներկայացու մը փութացնել, փասն զի Հաշուէկէին ազգային ամենակարևոր պէտքերն ըստ բաւականին հողաւրս գրութեամբ պատրաստելու համար՝ հարկ էր ազգային տրուք վերջնական գումարին քանակութիւնը գիտնալ, և տեսնելով որ ազգային ժողովէր քուէարկեալ տրուք կանուսնադիր թէ՛ բախման և թէ՛ հաւաքման մասին ինչ ինչ բարեփոխութեանց պէտք ունի, փութաց նախ իւր հարկ դատած բարեփոխութիւններն առաջարկել Ազգա-

յին ժողովոյը, և այս մասին ժողովոյը հաւանութիւնն տաանայէ ետև, պէտք է զած հրահանգները պատրաստելով որչափ որ անոնց գործադրութիւնը փութացնել աշխատեցաւ, սակայն ժամանակիս անյաջող հանգամանաց պատճառաւ չկրցաւ յանձնած ուղովց օժանդակութեամբ ձեռք բերուելիք բախման ցուցակաց պատրաստութիւնները լրացնել ալ, այլ նոյն ցուցակներուն մէկ մասը միայն կրգաւ ձեռք բերել, իսկ մնացածներն ալ հետըզհետէ դաւու փրայ են :

Աստի Քաղ. ժողովն ստիպուեցաւ ներկայ տարուան համար աւժամանակեայ Հաշուէկէի մը շինել, յաջորդ սահմանադրական տարւոյն համար աւելի հիմնաւոր հաշուէկէի մը պատրաստելու դիտաւորութեամբ, և ահա նոյն աւժամանակեայ Հաշուէկէին՝ որպէս արդէն խոստացած էր, կուզայ մատուցանել Ազգային ժողովոյը :

Քաղ. ժողովն իւր Հաշուէկէիը նախորդ Վարչութեան կողմէ ծրագրուած հաշուէկէին փրայ պատրաստած է : Նախորդ Վարչութիւնն արդէն Ազգային ժողովոյը 76 տարւոյ նոյեմբեր 7 ի նստին որոշմանն ընդունած յանձնարարութեան համեմատ՝ ներկայ տարւոյն համար հաշուէկէի մը ծրագրած ըլլաւով, ներկայ Վարչութիւնն Տնտեսական խորհրդոյ և Ելեմտից հողաբարձութեան հետ խորհրակցութեամբ նոյն ծրագրին փրայ կարևոր դատուած բարեփոխութիւնները սահմանելէ ետև ներկայ Հաշուէկէիը պատրաստեց :

Ինչպէս որ սխիտ տեսնուի, ներկայ Վարչութեանս Հաշուէկէին իւր նախորդին ծրագրէն ունեցած տարբերութիւնը հետեւեալ կէտերէն կը բաղկանայ .

Նախ՝ Հաստից կողմը երեք փոփոխութիւն միայն կը նշմարուի .

1. Ազգային տուրքն՝ որ 150,000 ջրէ ենթադրուած է նախորդ Վարչութեան ծրագրին մէջ 146,080 ջրէի գումար մ'ալ Պիւտձէի բաց ցոյց տալով, մեր հաշուէկէին մէջ անտուկին բոլոր բացը գո-

ցելու սահմանուած է, և այս պատճառաւ 280,804 զրշի բարձրացած :

2. Վազֆի հասոյթն որ 100,000 զրշ ենթարկուած է նախորդ վարչութեան ծրագրին մէջ, 80,000 զրշի զեղչուած է նոր Հաշուեկրպին մէջ, վասն զի ժամանակիս դրամական տազնապն՝ որ կալածական առ ու ծախք դժուարացուցած է, կապացուցանէ թէ այս տարի չարտի կրնայ աւելի հասոյթ գոյանալ և անցեալ տարուան վրայ 20,000 զրշ պակաս պէտք է ենթադրել զայն :

3. Ազգային ժողովոյ ատենադրութեանց վաճառուածն ենթադրուած 1300 զրշի հասոյթը բոլորովին քննուած է նորագ կարգադրութեան մ'առթիւ, որ ՚ի ստորև պիտի տեսնուի :

Իսկ մնացեալ հասոյթներն առանց փոփոխութեան նշանակուած են նոր Հաշուեկրպին մէջ, նախորդ ծրագրին համեմատ : Երկրորդ՝ ելից կողմէ կերեւի որ ,

1. Սրբազան Պատրիարք հօր ամսական թոյակն ըստ առաջնոյն տարեկան 60,000 զրշ նշանակուած է, բայց իւր վրայէն առնուելով կառքին վերաբերող ծախքերն որք տարեկան 20,000 զրշի գումար մը կը կազմեն, Կեդր. սնտուեկին վերագրուած և ընդհանուր ծախսոց կարգն անցած են . վասն զի անցեալ 78 ղեկտեմբեր 1 ին Պատրիարքարանի մատակարարութիւնը դադրելով՝ Սրբազան Պատրիարք հօր 3000 զրշ ամսական սահմանուեր է, բայց Նորին Սրբազնութեան կառքին վերաբերեալ բոլոր ծախքերն՝ այն է կաւառականաց թոյակ, ձիոց ուտեստի և կառքի կազմածոց ծախքն ամբողջ՝ որ ամիսն 2000ի մօտ գումարի մը կը հասնի, նոյն 3000 զրշ ամսականին վերագրուած է, որով Սրբազան Պատրիարքին՝ մասնաւորապէս իւր անձին և ընդհանրապէս իւր պաշտօնին ընտրեմէն բղկող ծախքերը հողալու համար հազիւ 3000 զրշի գումար մը կը մնար :

2. Յանուն պաշտօնէութեան Պատրիարքարանի նախորդ վարչութեան կողմէ յատկացեալ 273760 զրշի գումարն 243,

484 զրշի զեղչուած է մեր Հաշուեկրպին մէջ . վասն զի տեսնելով որ Կեդր. սնտուեկի վիճակն շնորք յանուն պաշտօնէից այնքան գումար վճարել՝ որքան նախորդ վարչութիւնը սահմանած և ըստ այնմ գործադրութեան սխառած էր, Վարչութիւն պարտաւորեցաւ պաշտօնէից ամսականաց վրայ ընդհանուր զեղչ մ'ընել անցեալ օդոտոտ ամսէն սկսեալ, և այս կերպով ներկայ տարւոյ համար 30276 զրշի խնայողութիւն մը ձեռք բերած է : Եւ թէ պէտ Վարչութիւնն այս վերջին օրերը Պատրիարքարանի բարեկարգութեան մասնաժողովոյ ծրագրին համեմատ պաշտօնէից մասին նոր կարգադրութիւն և ըստ այնմ ամսականաց բաշխում ընելու ստիպուած էր, սակայն այս բաշխումն երբէք իւր հաշուեկրպին մէջ նշանակուած 243484 զրուշի զեղչեալ գումարն անցած չէ, այլ նոյն զեղչման սահմանին մէջ գործադրուած է :

3. Եւստի գուլէի Ս. Յակոբայ հիւրանոցին համար նախորդ վարչութեան կողմէ սահմանուած 1000 զրշ ամսականը կիսովին զեղչուելով, տարեկան 6000 զրշ նշանակուած է նոր հաշուեկրպին մէջ . վասն զի այս հիւրանոցը հաստատուելէն մինչև ցարդ հազիւ մէկ երկու հիւր դասցած են հօն, և խիստ ծանր է Կեդր. սնտուեկին 1000 զրշ հատուցանել այս նկատաւին համար :

4. Յանուն կարօտելոց նշանակուած 3000 զրշ ի գումարը նախորդ տարիներու համեմատական հաշուով չարագանց երևանալու պատճառաւ 3000 զրուշի զեղչել պատշաճ դատուած է :

5. Թղթատարի անուամբ նշանակուած 12000 զրշի գումարը 10000 զրշի զեղչուած է նոր կարգադրութիւն մ'եղած ըլլալուն համար :

6. Ազգ. ժողովոյ ատենադրութեանց տպագրութեան գործն ազգային լրագրակետի մը յանձնելու կարգադրութիւնն էր կած ըլլալով, 10000 զրշի խնայողութիւն մը ձեռք բերուած է :

7. Տումարաց փոխադրութեան ծախք

ըը 2000 զրէն 1500 զրէի զեղչուած է՝ այս մասին նոր կարգադրութիւն մ'ըլլալու պայմանաւ :

8. Պաշտօնական յարաբերութեանց ծախսաց համար նախորդ վարչութեան ծրագրին մէջ նշանակուած 25500 զրէի գումարն անբաւական համարուելով, այն գլխոյն՝

Ա. Յօդուածին մէջ նշանակեալ Ա. Պատրիարք Հօր յարաբերութեան ծախսաց գումարը 15000 զրէն 28000 զրէի բարձրացնել պտուցած գտաւուած է :

Բ. Բարապանաց երթեկեկի համար նշանակուած 6000 զրէի գումարը 4000 զրէի զեղչուած է :

Գ. Բ. Գրան սպասուորաց յատկացեալ տօնական պարզեկի գումարը 4500 զրէն 5000 զրէի զեղչուած է :

Դ. Բ. Գրան գործակատարի սենեկապանին յատկացեալ 1800 զրէն անփոփոխ պահուած է :

Եւ այս կերպով յարաբերութեան գլխոյն յատկացեալ գումարը 25500 զրէն 56800 զրէի բարձրացած է Ազգային ժողովոյդ այն որոշման համաձայն, որով իւր անցեալ տարուան փետրվար 27ի նախին մէջ 500 ոսկւոյ վարկ մը քուէարկած էր Աեղբւ. սնտուկին վրայ այն յարաբերութեան ծախսոց համար :

9. Պատրիարքարանի կարասեաց և նուազութեան համար նախորդ տարիներէն աւելի ծախք չընելու որոշումը՝ նախորդ հաշուեկշիւին մէջ նշանակուած 15 հազար զրուշն 7500 զրուշի զեղչուած է :

10. Նոյնպէս բարապանաց հանդերձագին համար նշանակուած 6500 զրուշի գումարը՝ նախորդ տարիներու համեմատական հաշուով չափազանց թուելուն՝ 5000 զրուշի զեղչուած է :

11. Յանուն գանազան մանր ծախսոց նշանակուած 9000 զրուշի գումարն ալ լատ որում ստուգուած է որ մեծագոյն մասամբ նորոգութեան ծախսոց տեսակին կը վերաբերին, 2500 զրուշի զեղչուած է :

12. Իսկ կեդրոնական տրոց տասաւորդին գումարը փոխանակ 10000 զրուշի՝

28000 զրուշ ենթադրուած է՝ 280000 զրուշ հաւաքելի տրոց գումարին համեմատութեամբ :

Եւ այս եղանակու ծախսոց ընդհանուր գումար նշանակուած է 575704 զրուշ 294900 զրուշի մտից դէմ, որով ներկայ տարուոյ բացն ենթադրուած է 280804 զրուշ, որ պէտք է գոցուի ազգային տրոց արդիւնքով :

Արդ՝ ինչպէս որ այս մանրամասն բացարձակ իւններէն յայտնի է, ներկայ առժամանակեայ հաշուեկշիւին մէջ ոչ միայն վարչութեան ստիպողական և փախուկ պիտոյքներն ըստ կարելւոյն հօգացուած են խնայողութեան սահմանին մէջ, այլ և Աեղբւ. սնտուկի վիճակին յարմար ուղղութիւն մը տրուած է ծախսոց և թէպէտ նախորդ վարչութեան ծրագրին մէջ ենթադրեալ բաց գումարը՝ որ 146080 զրուշի կը հասնի, հշամապատասխաններ ներկայ վարչութեանս կողմէն ենթադրուած բաց գումարին՝ որ է 230804 զրուշ, սակայն պատճառն այն է որ վարչութիւն տրոց հասոյթը մտից կարգէն ի բաց հանելով՝ ինչպէս ի վերև յիշատակուած է, բոլորովին սխառմէի բացը ղիտուորելու յատկացուցած է դայն, և կը յուսայ որ տրոց հասոյթն արդիւնաւորելու համար Տնտես. խորհրդոյ ձեռք առած նոր միջոցներուն օժանդակութեամբն ու յարատուութեամբը պիտի յաջողի նոյն հասոյթի տրելուն ըստ կարելւոյն առատացնել և հարուեկշիւին այդ բայը ղիտուորել, այնպէս որ յառաջիկային համար պարտք մը չը դայանայ :

Վարչութիւնս Տնտես. խորհրդոյ և Երևանոց հողաբարձութեան գործակցութեամբ պատրաստած իւր այս առժամանակեայ հաշուեկշիւն Ազգային ժողովոյդ ներկայացնելով, պիտի փութայ նաև յառաջիկայ 77-78 տարուոյ հաշուեկշիւն պատրաստութեանը ձեռնարկել և Ազգային ժողովոյդ վիճարանութեանն ու քուէյին ժողովոյդ յանձնել, և պիտի ջանայ արկութեանը յանձնել, և պիտի ջանայ որ այն հաշուեկշիւն Ազգային նիւթական և բարոյական ամեն պիտոյք իր մէջ պա-

յունակերով՝ աւելի հիմնաւոր և կատար-
 եալ լինի . սակայն պատկառելի ժողովոյդ
 խրատութեան և օժանդակութեանը կը կա-
 րօտի իւր այս դիտաւորութեանց մէջ յա-
 ճողելու համար և հաւատարի է որ պիտի
 տասնայ զայն :

Յ մարտ 1877

Մնամք յարգանք

Ի դիմաց Քաղ. ժողովոյ

Ազգ. վարչութեան

Ատենադպիր փան Ատենապետի
 Յ-Էմանէս Պեյաճեան Յուլիէ Նոր-սարսնէեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Գիտէք որ Պիւս-
 ճէն երկուք կըլլայ . մէկը կանխաւ կա-
 աջարկուի , որ բնականաբար ենթադ-
 րութեան վրայ հիմնուած կըլլայ , իսկ
 միւսը տարին բոլորելէն ետե իրրև ամ-
 րողջացուցիչ Հաշուեկիւղ կը ներկայացուի ,
 և հաշուեկերը կը գոցուին : Մեր Քաղ. ժո-
 ղովը 76-77 տարւոյն որ ամիսէ մը կը
 լրանայ , ըսել է ընցած տարւոյ մը պիւս-
 ճէն կը բերէ , և այնպիսի պիւստճէ մը ,
 որ պէտք էր ՚ի սկզբան տարւոյն երբուէր ,
 որպէս զի հիմա՛ ալ ամրողջացուցիչը դար-
 բայց ատր յանցանքը մերը չ՛ . մեք որ-
 չափ ալ ուղեցիկը թախանձեցիկը որ
 Պիւստճէն կանուխ դայ , չեկաւ և այսօր
 հաղիւ եկաւ . սակայն ըստ որում Քաղ-
 ժողովը խոտում կընէ իւր տեղեկագրին
 մէջ յամրող տարւոյն պիւստճէն ժամա-
 նակին բերել , ուստի ներկայ պիւստճէն
 կը յղենք ըստ օրինի համարակալութեան
 դիւանին , որպէս զի նախաքննութեան
 առնելով պակաս կէտերը լրացուցիչ տե-
 դեկագիր մը բերէ մեզ ՚ի սկիզբն յամրող
 տարւոյ , զի այս վիճակին մէջ ամենակա-
 տարեալ կերպով պակասաւոր է :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ասիկայ իրր
 հաշուեցոց նշանակեցէք և ոչ իւր պիւս-
 ճէ :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Համարակալու-
 թեան դիւանին յուրիւր չենք ընդունիր .
 փան գի եթէ այս նիստը վերջին համա-
 բերով ժողովն այսօր իւր ատենական շը-
 ջանը փակէ , Համարակալութեան դիւա-

նին պաշտօնն ալ կը լրանայ . ուստի քննիչ
 յանձնախումբը կառաջարկեմ :

ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Կը ձայնակցիմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այո՛ կը ձայ-
 նակցիք , առանց դիտնալու թէ ՚ի՛նչ բա-
 նի . եթէ այսօր ատենական շըջանին
 փակուի , դարձեալ այն դիւաններն՝ որ
 ունինք , պէտք է շարունակեն իրենց պաշ-
 տօնը՝ մինչև նոր դիւանաց կազմութիւնը ,
 որ երկու ամիսէն հազիւ կընայ տեղի ու-
 նենալ : Եթէ մեք նախաքննութեան յղ-
 լիք խնդիրնիս՝ փոխանակ մեր ունեցած
 դիւանին յանձնելու՝ Փափաղեան էֆէն-
 ալի ըսածին պէս՝ նոր յանձնախումբ մը
 կազմենք և անոր քննութեանն յանձնա-
 բարենք , կը հետեի որ փաստճ չենք մեր
 դիւաններուն վրայ . այս ալ ճիբ անվր-
 տահութիւն մըն է , որ չեմ ընդունիր :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կը յիշեցնեմ ,
 Ատենապետ փաշա , ներկայ բացման Բ.
 նստին մէջ երբ Ձեր վսեմութիւնն առա-
 ջարկեց Պիւստճէի խնդիրն յանձնախումբի
 մը յանձնել , ես էի որ փոխանակ յանձ-
 նախմբի՛ նոյն իսկ Համարակալութեան դի-
 ւանին գործն է այս ըսելով՝ առաջարկե-
 ցի և ժողովս ալ ընդունեց , որ Համարա-
 կալութեան դիւանին յանձնուի նախորդ
 վարչութեան Պիւստճէն քննել և նոր գա-
 լիք վարչութեան կարծիքն առնելէ ետե
 բերել ժողովս ՚ի վաւերացում : Բայց Հա-
 մարակալութեան դիւանը մինչև հիմա
 չգործադրեց իրեն յանձնուած այս պաշ-
 տօնը . ուստի յատուկ քննիչ յանձնա-
 խումբը կառաջարկեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Անցեալ տարւոյ
 վերջերը նախորդ վարչութիւնը Պիւստճէ
 մը բերած էր զոր մեք նախաքննիչ զի-
 ւանին տեղեկագիրն առնելով մերժեցինք
 առաջիկային համար ՚ի սկիզբն տարւոյ նոր
 պիւստճէ մը պատրաստելու յանձնարա-
 բութեամբ . սակայն նախատեսելով որ
 նոր կազմուելիք վարչութիւնը պիտի չը
 կարողանայ ժամանակին ներկայել մեզ
 այս տարուան պիւստճէն , առաջարկեցի որ
 մասնաւոր խումբ մը որոշուի յերեսպիւր

խանաց և անոր յանձնուի կանխաւ քննել
Ազգին Երևանոցի վիճակը և դէժէ մը պատ-
րաստակ և անոր վրայ նոր վարչութեան
կարծիքն և հաւանութիւնն ալ առնելով
Ազգային Ժողովուս բերել ՚ի քննութիւն
և ՚ի վաւերացումն :

ՓՄՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Նոր գալիք վար-
չութեան կարծիքն առնելով հանդերձ պատ-
րաստուած պիտի ըլլար պիւտձնէ . այս-
պէս էր Ժողովին որոշումը . կարդացէք
նոյն Բ. նստի ատենագրութիւնը :

(Այս միջոցին Ատենադպիր Էֆէնտին
կարդաց Բ. նստի ատենագրութեան «Բնա-
րութիւն Երևանոցի յանձնարարի» անունով
հատուածն սկիզբէն մինչև ցվերջն) :

ՓՄՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Շարունակելով)
Ահաւասիկ կը տեսնէք՝ Ատենադար տա-
լաւ, որ միևնոյն Համարակալութեան դի-
ւանն է որու յանձնուեր է անցեալ տա-
րի այս գործն և չէ կատարել մինչե-
րը ցարդ, և դուք հիմա նորէն անոր յանձ-
նել կուզէք . ես վստահութիւն չունիմ
անոր վրայ, նոր յանձնախումբ մը որո-
շէք և անոր յանձնենք այս գործը :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓՄՇԱ. — Յանձնախումբ
առաջարկողն ես էի, գոր դուք շնորու-
նեցիք այն ատեն . բայց պարագաներն
ալ ՚ի յուշ ամենք . անկէ առաջ նախորդ
վարչութեանն պիւտձնէ մը եկած էր մեզ,
գոր մեք ոչնչացուցինք «պէտք չէ» ըսե-
լով և առաջիկային համար պիւտձնէ մը
պատրաստել յանձնարարեցինք նորընտիր
համարակալութեան դիւանին . և որով-
հետև Սամիկոնեան շէֆէնտին առաջար-
կեց նոյն միջոցին թէ հրաժարեալ վար-
չութեան համարատուութիւնը տեսնուելէ
ետև պէտք եղածը տնօրնութիւնը պիւտձնէի
մասին, այն ալ ընդունեցինք . բայց նախ
չգիտեմ թէ համարակալութեան դիւանը
որուն յանձնուեցաւ պիւտձնէի խնդրել,
նոյնն է որ կը շարունակէ ցարդ :

ՉԱՅՆԵՐ. — Սյո՛ր, նոյն օրն ընտրուե-
ցաւ նաև համարակալութեան դիւանն :

ԱՏՆԵԱՊԵՏ ՓՄՇԱ. — Եւ միթէ Բար-
ժողովն անոր տուա՞ւ պիւտձնէն որ քննէ .

և եթէ տուաւ, ինչո՞ւ չքննեց . համա-
րակալութեան դիւանին անդամը ներկայ
ըլլալու են որ պատասխանեն և պատ-
հանենը յայտնեն . քանի որ այսօր բա-
ցակայ են՝ չենք կրնար առանց զիրենք
լսելու դատաստան ընել կամ անվստա-
հութիւն ցուցնել անոնց վրայ :

Տ. ԱՄԲԲՈՒՅՈՍ ՎՐԴ. — Ազգային Ժո-
ղով իւր դիւաններուն վրայէն վստահու-
թիւնը չվերցնելով՝ ատեն ատեն յանձ-
նարարներ կարգած է ՚ի պահանջել հար-
կին զանազան խնդրոց կարգադրութեա-
նը համար . ասոնց մէջ նշանաւորն է Հա-
րատահարութեան խնդիրն, որ բոլոր և
բնախօսանաց խոջին վրայ ծանր բեռ
մ'եղած ըլլալուն նախաքննութեան դի-
ւանին չյանձնելով՝ յատուկ յանձնարար-
քի մը յանձնուեցաւ, որ մէկ շարթուան
մէջ իւր պաշտօնը կատարեց և ընդար-
ձակ տեղեկագիր մը բերաւ : Այս կար-
գէն է նաև պիւտձնէի խնդիրն ալ . մին-
չև ցարդ օրինաւոր պիւտձնէ մը չէ կըր-
ցած պատրաստուիլ և վաւերացուիլ Ժո-
ղովս . անցեալ տարի երեսփոխաններէն
մին՝ չեմ յիշեր անունը՝ շատ իրաւամբ
առաջարկած էր որ Ազգային Ժողովս ինք
պիւտձնէ մը չինէ և յանձնէ վարչութեանն
եթէ Հայաստանի հարստահարութեանց
խնդիրը խոջերնուս ծանր դարուն համար
յանձնախումբ մը պէտքը տեսնուեցաւ,
յանձնախումբ մ'ալ պիւտձնէին համար
պէտք է, վասն զի ես իբրև եկեղեցական
թէ է մասնաւորապէս և ՚ի մտոյ տեղե-
կութիւն չունիմ, սակայն ՚ի հեռուստ կը
դիտեմ որ մեր ազգային սնտուկն ալ հա-
րատահարեալ եմ կազալակէ . ստիկա
խոջին դպչելուն համար կըսեմ թէ յանձ-
նախումբ մը պէտք է որ քննէ Պատարար-
քարանի սնտուկին հարստահարեալ մի-
ճակը և օրինաւոր պիւտձնէ մը չինելով
բերէ Ժողովս ՚ի վաւերացումն : Անցեալ
տարի նախորդ վարչութիւնը և համարա-
կալութեան դիւանը պաշտօն ատին այս
Ժողովէն պիւտձնէ մը չինելու, բայց մին-
չև ցարդ իրենց պաշտօնը չգործադրեցին .
ներկայ վարչութեան ատենապետ Սպոր

էֆէնտին խոստացաւ պիւտճէ մը բերել . տարի մ'ալ սպասեցինք , այս խոստումն ներումն վերջը չեկա . ահաւասիկ տարեկան շրջաննիս աւարտելու վրայ է և նոր տարեգրութի մ'ալ կուգայ . մինչև ե՞րբ այս խոստումներուն համբերենք . ալ ժամանակն է որ այն երեսօրհասնին ստաւարիւթեան համեմատ՝ որոյ անունը չեմ յիշեր բնի , ժողովն ինք պիւտճէ մը չինէ և տայ վարչութեան գործադրել : Յաւ է մեզ՝ որ ներկայացեալ այս պիւտճէին մէջ դատախարակութեան պետոյից համար բաւ մ'անդամ չկայ , հակառակ այն խել մը խնայողութեանն՝ զորս կը նշանակէ վարչութիւնն իւր տեղեկադրին մէջ . ես կըսուեմ թէ այն երեք հարիւր ոսկույ վարկը՝ զոր քուէարկեցինք մեք անցեալ տարի Արարիկան Պատրիարքի յարարելութեան ծախուց համար , պէտք չունի այս տարի , և յատկացնենք զայն դատախարակութեան : Արիչ խնայողութիւններն ևս ձեռք առնելով՝ Պատրիարքարանի ծախքը կարճենք որքան որ հնար է , և դատախարակութեան մեծ պիտոյքը տնտեսենք , որու համար ի՛նչ դուռնար ալ սահմանենք՝ քիչ է : Աստիք ընելու համար՝ ճիշդ Ատենակա փաշային տարուցս սկիզբը առաջարկած և ևսնոյից յանձնախումբը կտաւարկեմ , առանց վարչութեան կամ հաստատարութեան դիւանին ընելիքներուն սպասելու , որոց խոստումներէն և ոչ մին օրինաւորապէս կատարուած է մինչև ցարդ , և առանց անոնց վրայ անխտաս հաւթեան ցոյց մը ըրած համարուելու , ընարենք յանձնախումբ մը այնպիսի անձինքներէ՝ որոնք վարչական պաշտօններ վարած և փորձառութիւննին ճանչցուած է , և առանց յանձնենք՝ որ մէկտեղելով օրինաւոր պիւտճէ մը չինեն և բերեն ժողովին , և յետ փաւտացման տանք զայն վարչութեան յառաջիկայ տարույ շրջանին մէջ գործադրելու համար : Ահա այս է մեզ համար ամենէն կարուկ ընթացքը , եթէ չեմք ուզեր այլ ևս վարչութեան խոստումներուն սպասելով սպասելով՝ յուսակուոր ըլլալ :

ՆՈՒՐԵԱՆ Յ. ԷՖ.— Շատ լաւ կը խօսիք , Հայր սուրբ , բայց կարծեմ թէ նախ վարչութեան ներկայութեան Չեր ըսած զանցառութիւններուն վրայօք իրմէ բացատրութիւն առնու և յետոյ պէտք է դածը անօրինելու ենք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Ըստ որում ատենական գործողութեան կը վերաբերի պիւտճէի խնդրոյն նախարանութիւնը , պարզապէս կանոնադրութեան հետեւելով կը պարտաւորինք յիշ զայն Համարակալութեան դիւանին . մանաւանդ որ այս պիւտճէն դաւիք տարուց ալ չվերաբերիր , այլ անցեալ տարուցն ըլլալով առաւել հաշուեցոյցի քան թէ պիւտճէի կերպարանք ունի : Այս պատճառաւ վիճաբանութեան գննելու ալ հարկ չկար , բայց ես թողաւորութիւն ըրի և տեսայ որ զանազան առաջարկութիւններ կըլլան , այնպիսի ձեւերու տակ՝ որ անփոտանութիւն կենթադրեն վարչութեան և նոյն իսկ Համարակալութեան դիւանին դէմ , որոյ անդամք ներկայ չեն այսօր , և թե՛քեա այնպիսի բացատրութիւններ ունին տակը , որ մեզ ամենքս կը դժկացնեն : Առտի ներելի չէ ՚ի բացակայութեան որ և է պաշտօնէի ըրածը դատաքննել . թրչև նամուտայ ստուերէն անգամ հետեանալ և զլուշանալ պարտ է ամենուս . թէպէտեա խօսուածները մէկիկ մէկիկ գտանք նուրալի թշնամական բառ մը չենք գրուներ բնաւ մէկուն մէջ , սակայն ողբոյն մէջ թշնամանք կը նկատեմ : Առտի կը զոցեմ այս միջնադէպը և ամեն պատասխանատուութիւն վրաս առնելով ըստ կանոնի կը յղեմ այս պիւտճէն մեր Համարակալութեան դիւանին ՚ի նախաքննութիւնն իսկ առաջիկայ տարուց համար եթէ առաջարկութիւն մ'ունեցող կայ , պէտք է որ գրով մատուցանէ :

7.

5 Տեղեկագիր վարչութեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ.— Նախընթաց յիշուածն քանի մը հարցումներ կային վարչութեան յղուած , որոց մէկը կրօնական

ժողովոյ յղուած էր և միւսները Քաղաքականին : Ասոնց պատասխաններն եկած են թէ և, սակայն ներկայացնողներն հոս չեն՝ որ ՚ի հարկին պատասխանելու կամ բացատրութիւններ տարու կարող ըլլան . ուստի կառավարիւմ որ առանց ընթեռնելու ատենագրութեան մէջ միայն անցնին՝ յառաջիկային մէջ նկատողութեան առնուելու պայմանաւ . և մենք անցնինք Օրակարգին՝ որ է Գաստիարակութեան խնդրը : Սակայն ժամը 9 է արդէն . քիչ ժամանակ ունինք Օրակարգի խնդրոյն զբաղելու համար . եթէ այս նիստն ատենական չըջաննուս վերջինը պիտի ըլլայ , այժմէն որոշենք՝ որպէս զի գիտնանք ընկերքնիս և ըստ այնմ վարուինք :

ՉԱՅՆԵՐ. — Միթէ յառաջիկայ ուրբաթօր նիստ մ'ալ չենք կրնար ընել իբր վերջին նիստ տարեկան չըջաննուս :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Յառաջիկայ շաբթուն ծաղկազարդի տօնն ըլլալով՝ եկեղեցականք զբաղեալ կ'ըլլան . եթէ ժողովը կը հասի , այս նիստով տարեկան չըջաննիս 20 նիստ համարելով փակենք և մայիս 6ին նորէն բանանք ըստ կանոնագրութեան :

ՄԷԼԻԲԵՍՆ Մ. ԷՖ. — Կառավարիւմ որ յառաջիկայ ուրբաթ նիստ մ'ալ ընենք իբրև վերջին նիստ տարեկան չըջաննուս , գաստիարակութեան խնդրը ձեռք առնելու համար , և յառաջիկայ տարեկան բացումէն առաջ գաստիարակութեան խնդրոյն մէջ մտած ըլլանք :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Եթէ յառաջիկայ շաբթուն կարենայինք նիստ մ'ալ ընել , շատ լաւ . բայց որովհետև չպիտի կրնանք , անցնինք անմիջապէս Գաստիարակութեան խնդրոյն՝ քանի որ դեռ ժամանակ ունինք ատենադի փակման համար , և եթէ կարելի է՝ որովեալ ժամէն քիչ մը ետք կը փակենք ատենանք , Գաստիարակութեան խնդրոյն մէջ քիչ շատ յառաջ երթալու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ըսինք թէ վարչութենէն եկած պատասխաններն առանց

կարդալու այսօրուան ատենագրութեան մէջ անցնին . սոր վրայ դիտողութիւն մ'ընող չեղաւ . ըսել է թէ այս որոշուած և վերջացած է :

Կանցնինք ուրեմն Օրակարգին , որ է Գաստիարակութեան խնդիրն , որով մինչև կանոնական ժամանակն զբաղելէ ետև տարեկան չըջաննուս փակումը կը կատարենք :

ԲԱԶՄԱԹԻԻ ՉԱՅՆԵՐ. — Այո՛ , այո՛ :

Ահաւասիկ վարչութենէն եկած 5 առ ղեկագիրներն .

Ա.

Վեժմարայլ Ատենագրութեան փաշա Ազգային ժողովոյ .

Ազգային ժողովոյ վերջին փետրվար 25 ի նստին մէջ երեսփոխան Փափաղեան Ստեփան է ֆէնտիսի՝ Բերայի Հայ հրկիդելց համար օգնութեան մասնաժողովի ձեռք մատակարարուած նպաստից դուստրին քանակութեան և բաշխման հաշուոց առթիւ հարցումներ ընելով , առաջարկած էր որ նոյն հաշիւները Ազգային ժողովոյ ներկայացուին : Հետևաբար ազգային ժողովը տոյն առաջարկութիւնն յրաժ էր առ Քաղ. ժողովն ՚ի տնօրէնութիւն :

Քաղաքական ժողովս տոյն առաջարկութիւնն ՚ի նկատի առնելով , Պատրիարքարանի դիւանական արձանագրութեանց զիմեց պէտք եղած ըլլաք քաղելու համար , և տեղեկացաւ որ 1870 տարւոյ մէջ պատահած Բերայի հրկիդութենէն քանի մի օր վերջը՝ Գանձուց նախարարին նախագահութեան ներքև կազմուած համազգային յանձնաժողովոյ անդամացելու համար Բ. Գուռը յատուկ ծանուցազրով մը երկու ազգային երեւելի անձանց անունը խնդրած է , և նոյն անունն՝ Սրբազան Պատրիարքն ալ ժամանակին Քաղ. ժողովոյ Ատենագրութեան հետ խորհրդակցութեամբ Նորատուփեան Յանկո և Մանուկեան Սենեքերիմ է ֆէնտիսները ջիցջ տուած է իբրև ազգին վստահութեան արժանաւոր անձինք : Սակայն նոյն յանձնաժողովոյ կազմութեան պայ-

մաններուն և հաւարուած նպաստից մաւտակարարութեան մասին Քաղ. ժողովոյ որ և է ծանօթութիւն չիրնալով գտնել զիւրանական արձանագրութեանց մէջ, ըստուգել որ այս զրամական գործողութեանց նոյն և համարաութիւնը նոյն համագային յանձնաժողովն իրեն վերապահած և իւր հսկողութեան ներքե կատարած ըլլալով, այս մասին որ և է պաշտօնական կամ անպաշտօն յարաբերութիւն կամ բանակցութիւն տեղի չէ ունեցած կաւալարութեան և Ազգ. վարչութեան մէջ տեղ, և Պատրիարքարանի մասնակցութիւնն այս պարագային մէջ ուրիշ բան չէ եղած, բայց եթէ երկու անձինք ներկայացնել յանդամակցութիւն յանձնաժողովոյն, ճիշդ այն կերպով՝ որով մասնակցած են նաև ուրիշ աղբայ Պատրիարքարաններն ու բոլոր զեպագանտուները :

Հետևապէս Քաղ. ժողովն 1870 թըւակահանէն ի վեր իրարու յանդրազգ վարչութեանց նման՝ կաւալարութեան անմիջական հսկողութեան ներքե կատարած այսպիսի գործողութեան մը մասին որ և է համարաութեան պարտաւորութիւն մը իրեն չվերադրելով, այս խնդրոյն ոչ միջամտած է և ոչ միջամտել հարկ կը համարի :

10 մարտ 1877 Մնտօք յարգանք
 Ի զիմաց Քաղ. ժողովոյ
 Ազգ. վարչութեան
 Վասն Ատենապետի
 Յովհաննէս Պօյաճեան
 Յովհաննէս Էսախան
 Բ.

Վսեմախոյը Ատենապետ փաշա Ազգային ժողովոյ.

Ազգային ժողովոյ վերջին փետրվար 23 ի նստին մէջ երեսօրօխան Փափաղեան Ստեփան էֆէնտին յայտնելով թէ կեդրոնական ուղղակի տրոց անունով վարչութեան կողմէ հրատարակուած նոր հրահանգին մէջ Ազգային ժողովոյ հաստատած տրոց կանոնագրին հարուակ երկու կէտեր նմարած է, առաջարկած էր

որ անոնց վրայօք Քաղ. ժողովէն բացատրութիւն խնդրուի :

Յիշեալ երկու կէտերն են՝
 Ա. Քարգարանն գործոյ մը համար Պատրիարքարան կամ Թաղ. խորհրդոյն զիմող ազգայինէ մը տակաւին անվճար թողուած ու զիղուած տուրքերը պիտի առնուին, կրտէ. — և կանոնագրին սակահան պայմանները զանց առնուած են, որք են քարէն լրացած և երէտ անգամ ասան՝ բայց տակաւին անվճար թողուած :

Բ. Երեսօրօխանական ընտրութեան մասնակցողաց տուրքը ըստ 65 ըդ. յօդուածոյ Ազգային Սահմանադրութեան նախադէպ պիտի առնուի, կրտէ, — որ չիցարոց կանոնագրին մէջ :

Ազգ. վարչութեան Քաղ. ժողովն Ազգ. ժողովէն յղեալ այն առաջարկութեան զիրը նկատողութեան աննելով, ի պատասխան կը յայտնէ Ա. կէտի մասին թէ Քաղ. ժողովն ըստ որում իւր կողմէ վերջին անգամ առաջարկեալ և Ազգ. ժողովէն որոշեալ տրոց կանոնագրին բարեփոխութեանց համաձայն՝ տրոց բաշխման և հաւարման զիւրութեան համար պէտք եղած միջոցներն ի գործ դնելու արտօնութիւն ստացած էր, ուստի և ըստ այնքան նոյն անօրէնութիւնն ըրած է, ինչպէս կերևի իւր հրահանգին մէջ, և Բ. կէտի մասին թէ՛ քանի որ Սահմանադրութեան 65 ըդ. յօդուածը կը պահանջէր զայն, եթէ Ազգ. ժողովոյ քննութեան յանձնադ կանոնագրի ծրագրին մէջ պակասած էր այն, Քաղ. ժողովն այս անգամ իւր հրահանգին մէջ յաւելցնելովն ուրիշ բան ըրած չէ, բայց միայն նոյն պակասը լրացուցած :

10 մարտ 1877 Մնտօք յարգանք
 Ի զիմաց Քաղ. ժողովոյ
 Ազգ. վարչութեան
 Վասն Ատենապետի
 Յովհաննէս Պօյաճեան
 Յ. Պ. Նարսիսեան
 Գ.

Ատենապետիւ Սրբազան Հայր Նախագահ Ազգ. երեսօրօխանական ժողովոյն Ազգային երեսօրօխան Մեծ. Գրիշ.

տոտուր էֆ. Ղազարոսեանի ստորագրութեամբ պատկառելի Ազգային ժողովոյ ուղղեալ հարցազիրն՝ նոյն ժողովոյ վերանկարողական կողմանէ զրկուցեալ Կրօնական ժողովոյն, որ պատասխանէ : Եւ ահա ատիկ :

Ար հարցուի .

Ա. թէ ճշմարիտ է միեւալ Սրբազան Կաթողիկոսի (Աղթամարայ) այսպիսի շնորհարաշխութիւնը (մէկ քանի կրօնականներու՝ խաչ կրելու կոնդակ չտրհած ըլլալը) :

Առ այս կը պատասխանէ Կրօն. ժողովոյ, թէ ո՛չ ՚ի պաշտօնէ, այլ ի լրոյ դիտէ, որ Աղթամարայ Տ. Խաչատուր Ս. կաթողիկոսը Կ. Պօլսէն մեկնելէն յառաջ կեկղեցականաց ոմանց խաչ և ոմանց խաչ կրելու կոնդակ տուած է :

Բ. թէ այս մասին Արարատայ Մայր-Աթոռոյ ամենայն Հայցոյ վեհաժողովուրդայեան հաճութիւնը և կամ թոյլտուութիւնը նախապէս առնուած է :

Կրօն. ժողովոյ այդ մասին բնաւ տեղեկութիւն չունի՝ ո՛չ հաճութիւն առնուած և ո՛չ չառնուած ըլլալուն նկատմամբ, ինչպէս նաև զիտէ թէ Արարատեան Մայր-Աթոռոյ վեհ. Հայրապետն ու Աղթամարայ Ամեն. Տ. Խաչատուր Սրբազան կաթողիկոսն իրենց մէջ համաձայնութիւն դոյացուցած են այս մասին թէ ոչ :

Գ. թէ կթէ այսպիսի հրաման մը վեհ. Հայրապետէն չէ առնուած, Կրօն. ժողովոյն ինչ բրած էր այս գէպքին համար :

Ասոր ալ կը պատասխանեմք, թէ Կրօն. ժողովոյ այս մասին պաշտօնական տեղեկութիւն մը չունենալով՝ ո և է անօրէնութիւն մը չէ բրած : Մասնաւոր երբ կը մեծ, թէ գոնէ հոգեւրոյ Տ. Յակոբ Ս. Պատրիարքի օրերէն սկսեալ՝ մասնաւոր կաթողիկոսներ՝ ինչպէս նաև Ս. Արուստանայ և Կ. Պօլսոյ Պատրիարքներէն ոմանք այլ և այլ ժամանակաց մէջ մեր եկեղեցական եղբարց ոմանց այլ և այլ շնորհարաշխութիւններ բրած են, որոց

համար ցարդ ո՛չ խնդիր եղած է և ո՛չ զիտուութիւն :

Կրօն. ժողովոյ չէր համարձակեր իւր նկատողութեան առարկայ ընել այն բանը, զոր իւր նախորդներն նկատողութեան չէին առած, և որոյ սկզբնաւորութիւնն իւր օրերուն մէջ ծագումն առած չէր :

7 մարտ 1877 Ազգ. ժող. մնամբ յարգանքով զիմաց Կրօն. ժողովոյ

Ատենադպիր	Ատենապետ
Յակոբ վ. Ալար	Խորեն Եպիֆանոս
Փոփոսեան	Միլիտարեան

ՕՐԱԿԱՐԳ

Տեղեկացէ՛ք Դաստիարակութեան քննակէ՛ք վերայ Դաստիարակութեան խնդրոյն .

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Խօսքն Օղակէ և Ֆէնախին է, ըստ որում առաջին խօսքն ուղած է Օրակարգին վրայ :

ԽՕՃԱՍՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Այո՛, խօսք ուղած եմ և բաւական կրկար պիտի խօսիմ. զժողովարար մեր Կանոնադրութեան մէջ պակաս կէտ մը կայ՝ որ ժամանակին չէ նշմարուած, այն է ատենական զործողութեանց կամ միջանկեալ խնդրոց համար ժամանակակէտ որոշուած չըլլալը, որոյ հետեանք մեր բուն խնդիրներն անպայման կերպիւ ետ կը մընան. բայց ինչ որ է նէ, որովհետև դատարարութեան վրայ առաջին խօսքն առած եմ, պէտք է որ խօսիմ, թէ և քիչ մը երկար է խօսելիքս :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — (Բնագլխաւ) Ատենարանին կըսէ թէ երկար պիտի խօսիմ. քանի որ երկար պիտի խօսի, և ժամանակին կարճ ըլլալով մեք պիտի չմ կրնանք խնատասիրել իր խօսքերը կամ առաջարկութիւնները քննել, ուրիշն առնել լաւ է որ զբարոր առնենք ատենախօսութիւնը և ատենադրութեան մէջ ուզել տալով կարդանք :

ՉԱՅՆԵՐ. — Արդէն զիբ առած է և պիտի կարդայ թող սկիի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Մեր վարչու-

թենէն եկած գրերուն համար ժամա- նակինս ուշ է ըսելով՝ արժան դատեցինք առանց կարգալու առեւնադրութեան մէջ տպել տալ. միևնոյն բանին համար երկու կէտ գործածել կրնայ մի ըլլալ: Եթէ Օդսէն էֆէնտիի առեւնախօսութիւնը պիտի կարգացուի, առաջ Վարչութեան դրերը պէտք է կարգալ: Եթէ ժամն 9 1/2ին խնդիրը բանալ և միանգամայն վճուել կարելի ըլլար, ես ալ ձեզ համամիտ կըլլայի. ըստ զիտեմ որ միայն Օդսէն էֆէնտին մտիկ պիտի ընենք և ո՛չ այլ ինչ. ասով Գաստիարակութեան խնդիրը լուծուած չըլլար, ոչ ալ այսօր մտիկ չընելովնիս խնդիրն ետ ձգած կրնանք համարուիլ:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Պիտի լսենք, պիտի խօսինք, պիտի որոշենք, մնալով մինչև ժամ 12:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Այդ ձեր կարծիքն է. իմ կարողութենէս վեր է մինչև ժամը 12 կենալ աստ, և կարծեմ ուրիշներ ալ կան ինձ վիճակակից. կը հարցընենք ժողովին՝ կ'օգէ մինչև ժամը 12 նստիլ. այսու առեւնայնիս անկարելի եղած բանի մը համար մեք զմեզ չխաբենք:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — (է քե՞ն) Ասեանք շիրնար փակուիլ. քանի որ ինձ խօսք տուիք, իրաւունք ունիմ 2-3 օր խօսիլ. փակեալ է չըլլար:

(Ազնուիտ)

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Խօսք կուզեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Անօգուտ է մեր վերջին նստին այսպիսի խնդրոյ մը սկսիլ, քանի որ չպիտի կրնանք լինցնել:

ՉԱՅՆԵՐ. — Օդսէն էֆէնտիի խօսքը լսել կուզեմք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Հրատեցէք Օդսէն էֆէնտի:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ. — Ահա խնդիր մը՝ որու երկար տարիներէ՛ ՚ի վեր կը բողոքարարուի. խնդիր մը՝ որ մեր ազգային արտօնագրեալ իշխանութեան բոլոր

պարտաւորութիւնքը իր մէջ կը պարտենակէ, խնդիր մը՝ որու գործնական կարեւորութիւն չտրուելէն ազգն իր ազգային բարոյական հանգամանքները ոչ միայն չհակեց ու չզարգացուց, այլ զբարձրագոյն ունեցած բարի և նուիրական հանգամանքներն ալ կորսնցուց և այս պատճառաւ այն ամեն դրագէտ որ գրել ձեռք կառնու՝ չկրնար առանց վտառելի գագուցներ տողելու գրիչը ձեռքէն ձգել սակայն և այնպէս, եթէ յուսով մը գրիչը ձեռքէ ձգէր՝ կենդանութեան նշան մը կրնար համարուիլ. ընդհակառակն յուսահատ կը քաշուի ասպարեզէն:

Բայց այս անգամ երբ այս խնդրով հոս կը ներկայանայ պարտօնապէս վիճարանուելու և որոյման մը հասնելով վիճարձակելու վարչութեան որ՝ կամ գործադրէ այդ վիճիւն և կամ ամբաստանուելով իրաւամբ քաշուի ազգային գործադիր իշխանութեան այժմուհն, անպայ անգամ յոյս մը կայ կէտ նպատակին հասնելու եթէ ամենամեծ հեռատեսութեամբ արուի այդ վիճիւն, որպէս զի ատոր գործադրութեամբը չըլլայ որ յետինն չար քան զառաջինն ըլլայ:

Ինչ է ուրեմն մեզ պէտք եղած գաստիարակութեան հիմունքը, որու վրայ հիմնուելը չենք խախտու չըլլայ:

Մեր գաստիարակութեան հիմունքը եռանկիւնի սիւնի մը վրայ դրուած է՝ այնպէս կապակցեալ իրարու՝ որ անկարելի է մին միւսէն զատել առանց շէնքը վնասելու:

1. Կրօնական
2. Ազգային
3. Քաղաքական:

Մայրաքաղաքի ազատական տեսութեանց հետևողներն թերևս ըսեն թէ կրօնական գաստիարակութիւնը ազգի մը ապահով ապագային հիմանց մէկը և մասնաւորով առաջինը չհամարուի:

Ես հոս այս նախադասութիւնը թերևս ըսեն ըսելով յիշեցի, սակայն խնդիրն իր մեր այժմու գործնական վիճակին մէջ թերևս թէ ուրեք տակ չէ, այլ մինչև

մէկ աստիճան հաստատական վիճակի մէջ է :

Արևմտեան ծայրայեղ մոլեռանդութիւնը՝ արևմտեան ծայրայեղ անկրօնութիւն մը յառաջ բերած էր և այս բնական էր . զի երբ ազգաց ապահով երջանկութեան ազատական միջոցներն ծայրայեղ մոլեռանդից կողմէն յանուն կրօնի կը մերժուէր ու կը բանադուէր, միթէ բնական չէ՞ր՝ որ ծայրայեղ ազատականներն ալ խնդրոյն անդիլի կողմն անցնելով՝ կրօնը բոլորովին մերժէին :

Ամեն խնդիր այս աշխարհիս մէջ իրարու կապակցեալ բոլորակ մ'է՛ , որ միշտ երկու ծայրերն իրարու դէմ դէմի կը բերէ . այսպէս պէտք էր ծայրայեղ մոլեռանդութիւնը ծայրայեղ ազատութեան այսինքն անկրօնութեան հետ ուղղակի դէմ դէմի գար . եթէ այսպէս եղած չլը՛ր ինչե՞րնուն պէտք էր այդ ազատականաց Աստուծոյ գոյութիւնը , Քրիստոսի աստուածութիւնը , կրօնական արարողութիւնները , վերջապէս հաւատքին հիմունքը խնդիր ընել և պարզ հաստատեալները մոլորեցնել :

Մեր մէջ բարեբաղդարար չկար այդ ծայրայեղ մոլեռանդութիւնը , բայց դժբաղդարար մուտ գտաւ անկրօնութիւնը չկայ մէկը մեր մէջ՝ որ բացէ ի բաց անկրօն եմ լսէ , բայց կան շատեր , մասնաւանդ բայցայպէս տիրող դասուն մէջ՝ որ մոլորեալ են :

Մեր ազգին բարոյապէս տիրող դասակէ մինչև 50 տարի առաջ այս վիճակին մէջ չէր , այլ ընդհակառակն ամենապարզ և խզի տէր հաստատեալներ էին :

Պէզճեան Յարութիւն ամիրայ պարզապէս տիրացու էր . սա իր ամենաբարձր դիրքին մէջ՝ կիրակի օրեր եկեղեցի կերթար կերգէր : Հիմա մէկ շունչը որ Պէզճեանի քաղաքական բարձր դիրքն ունենայ . սակայն բաղդատարար անկէ տանէն , որ աստիճան վար այժմու երևելիներէն մէկը , ոչ միայն եկեղեցոյ մէջ երգող տեսնել , այլ պարզ աղօթք մ'ընելու հա-

մար եկեղեցոյ մէջ ասոնցմէ մէկը տեսնել անհնար է :

Ստոր պատճառն ուրիշ բան չէր , բայց միայն Եւրոպոյ անկրօն հեղինակութեան ընթերցումն մեր վրայ բարոյապէս տիրող դասուն մէջ տարածուելով , ատոնց ջերմեանդութիւնը կամ հաւասար խալտած ըլլալն , մինչդեռ միևնոյն գրոց ընթերցումը Անդղիոյ , Գերմանիոյ և Ամերիկայի մէջ մենէ խիստ աւելի տարածած ըլլալով հանդերձ՝ ատոնց բաղդատարար մեր վրայ ըրած ազդեցութիւնը հոն ըրած չէ . պատճառն ի՞նչ է ստոր՝ պատճառն այն է որ նոյն ազգաց ճշմարիտ եկեղեցականներն կանուխ տեսան այդ գաղափարաց տարածումն իրենց ազգաց մէջ , ուստի և ատոնց տարածումը չարգիլեցին իրենց ընթերցողաց՝ մեզ պէս Րընանի մէկ գործին տալողութիւնը դադրեցունելով , այլ իրենք ալ զբիշ ձեռք առին և յանուն հաստատեալ գիտութեանց այդ հեղինակութիւնները ընենցին ու մերժեցին . իրենց ժողովրդոց հետ վերայական կերպով շխտեցան , այլ յանուն բնական և այլ հիմնական գիտութեանց խօսեցան և իրենց ժողովրդոց խախտելու կրօնական համոզումը վերահաստատեցին . կա՞յ արդեօք այսպիսի դորձ մը մեր մէջ տալողրեալ . ամենևին և ոչ մէկ հատ իսկ , սակայն ազգին մէջ օտար լեզուաց հմուտներն ատոնց հակառակ գրութիւններ , այսինքն անկրօն հեղինակութիւններ խիստ շատ կարդացած կան : Ս՛հա ամէկ առաջ եկաւ մեր կրօնական դատախարակութեան բոլորովին խանդարուիլն և կրնանք ըսել բոլորովին ջընջուիլն :

Մի գարմանաք երբ երբեմն մենք բարձրաստիճան մարդիկ եկեղեցականաց ազդեցութիւնը կտորելու կողմը կը գրանուին և ատոր վրայ կը պնդեն . ատոնք իրենց համոզումը իրաւունք ունին այդպէս պնդելու . վասն զի ատոնք մեր կրօնը արևմտեան կղերին վրայ կը շարին , և ըստ այնմ կողգեն հեռու հեռու փախուցնել ատոնցմէ , մեր կրկերն միշտ ցուցած

է իր հեղութիւնն ու ճշմարիտ հայրութիւնն ասոնց, այլ դանդաղ կեցեր շարունակ կը գանգատի թէ ինչո՞ւ մեզ չեն սպառուեր ու կը հպածեն, մինչդեռ փոխանակ գանգատելու, այդ մարդեալ ոչխարները իրենց մարդութենէն ազատուելու ճարը մտածելու էր ամեն բարոյական միջոց ձեռք առնելով:

Եւ սակայն միթէ մեր եկեղեցականութիւնը իր այժմու վիճակին մէջ կրնա՞ր ասիկ աւելի բան մ'ընել. — մեք կըսենք ոչ. զի նախ և առաջ ինքն ալ կրօնքը բնական ճշմարտութեանց վրայ հաստատուելու ուսմամբ սովորած չէր, այլ իբրև աստուածային յայանութիւն միայն սովորած էր. մեր կրօնը ինքը կը հաւատայ կրօնքին, բայց իր հաւատացածը անկրօնի մը հաւատացնելու համար պէտք եղած բնական փաստերը չգիտեր, այլ աստուածաբանական փաստերը գիտէ. ուստի մէկ աստուծո՞ւմբ լաւ ըրաւ, որ իր չգիտացածը սովորեցնելու չելաւ, այլ սարգսպէս հաւատացնելով բաւականացաւ, և եթէ իր այս վիճակին մէջ ասիկ աւելին ընելու ելլէր՝ վիճակնիր աւելի գէշ պիտի ըլլար:

Արդ հիմայ անտարակուսելի ճշմարտութիւն մ'է թէ՛ մեր մէջ այն կրօնական դատախարակութիւնն այսօր՝ որ 'ի նախնեաց անտի կար, չկայ. բայց ի՞նչ վնաս եղաւ ասիկ աղբին:

Իս հոս աստուածաբանութեան չեմ ելած՝ որ ասոր յաւիտենականութեան վնասը բացատրեմ. ես աղբին ալխարհալին մանաւանդ բարոյական վնասը պիտի բնութ:

Եկեղեցին ճշմարիտ և իրական հաստատութեան կեդրոն մ'է. այս հաւասարութիւնը կորսնցուցինք. եկեղեցին ներողամտութեան իրական կեդրոն մ'է, այդ ներողամտութեան բարոյականը կորսնցուցինք. եկեղեցին համախմբուելու կերականութեան կեդրոն մ'է, այդ բնկերականութիւնը կորսնցուցինք. եկեղեցին մանաւանդ մեր եկեղեցին՝ ազգային միութեան կեդրոն մ'է, այդ միութիւնը

կորսնցուցինք. եկեղեցին ընդ ամենայն ծագս երկրի ազգային գաղափարաց անբախտելիութեան կեդրոնն է, այդ անբախտելիութիւնը կորսնցուցինք. եկեղեցին հարուստին ու աղքատին նուիրատուութեան կեդրոնն է, այդ նուիրատուութիւնը կորսնցուցինք. եկեղեցին ընտանեկան բարոյականութեան կեդրոնն է, այդ բարոյականութիւնը կորսնցուցինք. դեռ էն մեծն լա՞ն մը արդեօք. եկեղեցին քաջութեան, մարտիրոսութեան, նահատակութեան և անվեհերութեան դատարանն է, քաջութիւննիր կորսնցուցինք, մարտիրոսութենէն ու նահատակութենէն լքանք, անվեհերութիւննիր թուաւ ու անհեռացաւ. եկեղեցին այս աշխարհիս մեծութիւնն ու կեանքը ոչինչ ըլլալը քաւրող մարմին մ'է. այսօր աշխարհիս մեծութենէն և այս աշխարհիս կեանքին վրա թափուելու համար՝ կոյսերնիր կը լլկեն, կը համբերենք. եկեղեցինիր կը սրճեն, կը ըւենք, Ս. հաղորդութիւննիր չանք վիզը կը կախեն, եկեղեցւոյ Ս. բեմին վերայ շուներ կը հանեն, և իբրև մարդ մարդու մը համար բնաւին անտանելի եղած բաներուն կը դիմանանք անտարբերութեամբ. թէ՛ աշխարհական և թէ՛ եկեղեցական ո՞ւր է մէկը, որ այսպէս ավերելէն լաւ է մեռնիլն բնելով՝ սրբապղծ մը սպաննած ըլլար և ինքն ալ կախաղան ելլէր, որպէս զի եկեղեցին զայն սրբոց կարող դասէր. — չկայ ասոնց և ոչ մէկը զի եկեղեցւոյ սովորեցուցած նահատակութեան և մարտիրոսութեան գաղափարը բոլորովին մերկացած ենք, մինչդեռ եթէ մեր նախնիք մեզ պէս ըլլային՝ ոչ եկեղեցւոյ տօնած սուրբերուն անունը պիտի լսէինք այսօր, և ոչ մեր եկեղեցին մասնաւոր անոր հաւատացող միակ Հարբալ, ինչպէս որ չպիտի մնայ եթէ այսպէս շարունակենք և անցաւոր կեանք մը զոհելը չսորվինք:

Տեսէք Անդրկական մեծ աղբը, որ կեանքին որչափ թանկագին ըլլալն մենէ միլիոն անգամ աւելի գիտնալով հանգեր՞:

պատուոյ համար վայրկեան մը չվարանիր զայն զոհել, զի եկեղեցասէր է և անոր համար մեծ է ինչպէս նաև այն ամեն ազգերն որք եկեղեցասէր են :

Երկրորդն է ԱԶԳԱՅԻՆ :

Ուղիղ քննադատի մը պաշտօնը միայն շարատեսութիւն չէ, այլ առաւել քան զամենայ ուղղատեսութիւն :

Ազգային դաստիարակութեան վիճակ- ինս այնքան յուսահատական չէ, որքան է կրօնականը :

Որ որ եկեղեցի մը հոն դպրոց մ'ու- նինք. առաջները աղջկանց վարժարան- ներ չունէինք. հիմա զբեթէ ամեն տեղ ունինք. առաջները անհաստական դպրոց- ները շատ խեղճ բաներ էին. հիմա կա- նոնաւոր անհաստական դպրոցներ բաց- ուած կը տեսնենք. առաջները լրագրու- թիւն բնաւ չունէինք, 10-20 տարի առաջ ունեցածնիս ալ խեղճ բաներ էին. հիմա եթէ ոչ կանոնաւոր և կատարեալ, զոնէ ազգին մեծ անպատուութիւն չըրերոյ լը- րագրութիւն մը ունինք. առաջները հա- մբերն տառերով բայց հայերէն լեզուա- օրական թերթ մը համեմ անկարելի էր. հիմա ժամանակներ եղաւ որ հայերէն լեզուա 3-6 օրինակ թերթ ունեցանք, և այսօր ունինք քանի մը հատ. ասոնք Եւրոպական քաղաքակրթութենէն փոխ առած լաւ դաժարտներնուս արդիւնքն են. թէ և չունինք տակաւին մեծ գոր- ծերու հրատարակութիւններ և ճոխ թեան- դարաններ և ակադեմիա, բայց ասոնց դպրութիւնը անկարելիութեան կարգը չէ, չունենալուս պատճառը մասամբ աղքա- տութիւննիս է և մասամբ դանդաղու- թիւննիս :

Մական ուշադրութիւն պէտք է թէ ասոնք որ ունինք՝ ազգին որ դատեն զորմն են. — բոլորն ալ աղքատի զուակ- ներ, բոլորն ալ պղտիկ և աննշան զու- րոցներու աշակերտներ, բոլորն ալ օրա- կան հացը հազիւ ձարելու կարող մարդիկ, բոլորն ալ ասոնց բարձրագոյն քաջալը- րութեան մը՝ սոսկ իրենց զգացումէն զրդեալ իրենց ճակտին քրտինքը զոհելով

յառաջ եկած մարմիններ. թէ հողաբար- ձու, թէ դասատու, թէ հրատարակիչ, թէ հեղինակ և թէ լրագրասէր՝ բնաւ բացառութիւն մը չկայ մէջերնին, և սա- կայն ազգը ասկէ աւելին կսպասէ ասոնց- մէ, որք ունին զգացում աւելին ընելու, չունին կարողութիւն զգացումնին լիովին գործադրելու :

Ազգ մը կամ մարդ մը իր ինչ վիճակի մէջ ըլլալը հասկնալու համար օտարին վը- կայութիւնը զիտելու է :

Եւրոպա ցարդ իբրև ազգային հան- դամանը ինչ զտու մինչ Հայոցս վրայ. անոնց գտած մեր վաճառականութիւնը երկրագործութիւնը և ձեռարուեստը մեր ազգին քաղաքական մասը կը կազմէ, ուս- տի և քաղաքական տեսութեան կը վերա- բերի. Եւրոպա իբրև ազգային գովելու արժանի հանդամանը մը ունեցող երկու- դաս դտու մեր ազգին մէջ իրենց գոր- ծէն դատելով :

Աղքատ բեռնակիրներն և աղքատ զբէշ բռնողներն :

Հայոց ազգը Եւրոպիոյ ճանչցնել ու- զող բարի Եւրոպացիներն՝ կրօնն ու կը կրկնեն իբրև պարծանք Հայոց ազգին մեր այն բեռնակիր պանդուխտ եղբարքը՝ որք հաւատարմութեամբ, պարզութեամբ և արեւութեամբ իրենց հայկական նախա- տիպը չկորսնցնելով այսօր Հայոց ազգին պարծանքն են օտարին առջև, սակայն բնաւ բարձրագոյն յարգանք մը կամ բարձրագոյն խնամք մը տեսած չեն ազ- գին բարձրագոյն դասէն, այլ իրենց ցա-ւոց ու թշուառութեանց տակ կը հեծեն պանդխտութեան մէջ ընտանիքնին, ըս- տացումս քրտին և հայրենիքնին երեսի վրայ թողած :

Կրօնն ու կը կրկնեն բարի Եւրոպացիք իբրև պարծանք Հայոց ազգին այն աղ- քատիկ դպրոցներէն ելած այն աղքատիկ երիտասարդութիւնը, որք ասոնց որ և է բարձրագոյն քաջալերութեան, ասոնց բարձրագոյն և հիմնական կրթութեան ազգին զբաղանութիւնը կը մշակեն և նախնեաց ոսկեզարը վերակենդանացնել

կողմն՝ նման այն միջիւնին՝ որ առանց իր տկարութեանը նայելու՝ ահազին լեռները փորել կողմէ :

Կրնա՞ք ցուցնել իբրև ազգային բարոյական հանդամանքի տէր ցուցուած՝ այս երկուքէն դատ բարձրագոյն դաս մը՝ որ իւր գործերովը օտարին կողմէն վկայութիւն մը ընդունած ըլլար իրևն սարձանը Հայ ազգութեան . այո՞, բարձրաստիճան տիրութիւնը ունինք , բարձրաստիճան հարուստներ ունինք . բայց բընտրուած բանը ասոնց անձնապէս ունեցած վիճակը չէ , այլ ասոնց ազգային գործն ու հանդամանքն է , որու համար իբրև պատիւ ազգիս՝ օտարի մը վկայութիւնը լսած չենք . և արդարև մեք ալ ներքնապէս ասոնց որ և է ազգային բարձր գործը տեսած չենք :

Յայտնե՛նք արդեօք ճշմարտութիւնը իր մերկ վիճակին մէջ , այո՞ , յայտնե՛նք որպէս վի եթէ այսօր ասոր սրտուը չվայելցինք , վազը վայելենք :

Ճեմարանը՝ որու աշակերտն ըլլալու պատիւը ունի Վառժ. Ստեռնապետ փաշան , էսնաֆ դասը բացաւ , բարձրագոյն դասը դոցեց . անկէ ետքը Հիւանդանոցի դպրոցը՝ որու աշակերտն ըլլալու պատիւն ունին այսօր մեր Ազգային ժողովոյն մէջ բարոյապէս բարձր դիրք ունեցող Փափաղեան , Սլաճաճեան և այլ էֆէնտիներն էսնաֆ դասը բացաւ , բարձրագոյն դասը դոցեց . անկէ ետքը Սամաթիոյ դպրոցը՝ որու աշակերտն ըլլալու պատիւն ունին և ունին հոս տեղ շատ մը երեսփոխաններ՝ էսնաֆ դասը բացաւ . Արզարտեան Քրիստոստուր և Մինէճի Մեղրանիկ էֆէնտիներն Ճեմարանի և Հիւանդանոցի փորձէն ետքը գլուխ կեցան այս դպրոցին և չթողուցին որ բարձրագոյն դասը ձեռք երկնցնէ ասոր վրայ , որով այսօր ազգային դաստատուաց էն ընտրելովոյններն նոյն վարժարանի դաստատուներն են . անկէ ետքը Ստադիւղի վարժարանը էսնաֆներն յառաջացուցին և այսօր բաւական նշանաւոր արդիւնք ունի Հայ գրական ստադիւղին վրայ . Շահ. Նու-

պար վարժարանը՝ որ հոգեւոյս աղքատիկ Շահնաշար վարդապետին կտակովը և պարզ արհեստաւորի գաւակ Ներսէս և պիտիոպոսի ձեռամբ հաստատուած և պարզ արհեստաւորի գաւակ Միքայէլեան Սիմոն էֆէնտիի ձեռամբ յառաջացած և ազգին բաւական արդիւնք տուած էր , բարձրագոյն դասին ձեռքն անցաւ յետոյ և դոցեցաւ :

Հիմա ալ երբ մեր ամենուս աչաց անջեւ Ղալաթիոյ մէջ կեդրոնական վարժարան մը հիմնուեցաւ փառաւոր՝ այդ ալ դեռ չբացուած և միջին կարգին ձեռքը չանցած՝ կորույտի դոցել զայն պատրիարքարան ընկելու որոշմամբ . այն կեղծ պատրուակին տակ թէ դեռ անոր յատկացած եկամուտները պարտական են , արդիւնք չունին , ուստի առայժմ Պատրիարքարան ըլլայ և պարտքը վճարուելէն ետքը բացուի . միւս կողմէն կեդրոնական սնտուկին յաւելեալ եկամուտը չուայլաբար պշտօնէից կը բաշխեն :

Ստոնք այնպիսի դատն զուգադէպ իրողութիւններ են՝ յորմէ հետեւած է սա ճշմարտութիւնը թէ՛ Հայոց ազգին միջին դասը կը լինէ , իսկ բարձրագոյն դասը կը կործանէ :

Ծանր է այս հետևութիւնը և ես կը խոստովանիմ թէ ծանր է . սակայն միթէ ծանր չէ՞ սա ճշմարտութիւնը թէ՛ Նգիլուտական կտակարութիւն մը իր իմաստութեամբը վերականգնող Նուպար փաշան մը՝ իր անուան նուիրեալ վարժարանի մը դոցուելուն դէմ անտարբեր մնաց :

Սակայն ի՞նչ է արդեօք ասոր բարոյական պատճառը . միթէ մեր ազգին բարձրագոյն դասը ազգատեսց է և իր ազգին յառաջ երթալուն դէմ է . քաւ լիցի ատանկ ակնարկութիւն մ'ընել ինձ և ձեզ , այլ ճշմարտութիւնը սա է թէ՛ այս բարձրագոյն դասը իւր դատտարար կութիւնը օտար վարժարանաց մէջ առած է , ուստի անտարբեր է իր ազգին վրայ չդգալով այնպէս ինչպէս որ կըզգայ միջին դասը :

Չայս հաստատուելու հաստատ ստացոյց

մը չ՛ միթէ օտար սովորութեանց բոլորին ալ այս բարձրագոյն դասուն միջոցաւ մեր ազգին մէջ մուտ գտնելը . ասոնք մեր աղբիկները հայկական պարզութենէն հանեցին , ասոնք իր մայրենի լեզուն խօսելէ նախապատիւ համարեցին Գաղղիբէն խօսելը . ասոնք մեր Հայ եկեղեցաւի կանոթեան պարզ և անշուք վիճակը երևցան անպատուութիւն համարելով զլուսն Հայ եկեղեցականութեան այն յարգանքը՝ որ մեր ամիրաները կուտային , այլ այդ յարգանքը և աւելին տուին փառասոր հագուուղ օտար եկեղեցականութեան , ասոնք իրենց ազգային անուն ալ թարգմանեցին Եւրոպականի , տեսնուեցաւ նաև մարդիկ՝ որք Հայ ծնած Ըլլային իրենց անպատուութիւն համարեցին :

Այս ամենուն պատճառն այն է որ աղբիկ բարձրագոյն դասը ազգային կրթութիւն չառաւ . ինչ պիտի Ըլլար ազգին վիճակը եթէ ասոնց խառն այսինքն օտար ազգաց հետ ամուսնանալու տուած ազգաւոր օրինակն ալ մտայի կարգ անցնել հասարակ դասուն մէջ ինչպէս որ շատ մը ազգաւոր սովորութիւննին մտուի կործանումն ընտանեկան ազգային պարկեշտութեան :

Սակայն երբոր ազգի մը բարձրագոյն դասը այսպէս օտարացեալ է իր ազգէն՝ կրնայ այն ազգը մեծ դործեր տեսնել . աշխարհիս փորձը կը ցուցնէ թէ ոչ , զի միջուն դասուն ընելիքը ասեղով հոր փորել մէ , մինչդեռ ասոնք կրնան շատ մեծ բարեք դործել ազգին՝ եթէ ազգային կրթութիւն անոճ Ըլլային . ասիէ յառաջ եկաւ մեր քաղաքական այն մեծ վնասը , որ թէ և միշտ կը կրէինք , բայց վերջին դէպքերը բացորոշ ցուցին , ուստի համասօսիւ մը ազգին քաղաքական դաստիարակութեանը վրայ ալ խօսինք ու եղբակացութեան իջնենք , ներողութիւննիդ խնդրելով այս մեծ խնդրոյն վրայ քեզ մը երկար խօսելուս՝ որու վրայ կրնայ հասարկեր լեցուիլ :

Ես հոս քաղաքական դաստիարակու-

թիւն ըսելով քաղաքագիտական դպրոց մը բանանք ըսել չեմ ուզեր , զի այդ վեր է մեր կարողութենէն , այլ կուզեմ ըսել թէ հաստատենք ազգային քաղաքականութիւն մը և գայն յառաջ վարել ու անկէ չհեղիլ զիտանք :

Ազգի մը քաղաքականութիւնը ազգային կոչուելու համար իր համազգային քաղաքական գրեց վրայ հիմնեալ ըլլալու է . մեր այսօր մէկ քանի տէրութեանց տակ կը գտնուինք . կրնան ասոնք բարեկամ ըլլալ իրարու , երբեմն ալ թնշամի . ուստի մեզ համար իբրև սկզբունք վտանգաւոր է այն քաղաքականութիւնը որով միոյն կամ միւսին թմբուկը զարնել կառայնորդուինք երբեմն և միշտ կը վրնասուինք , զի դէպքերը փոխուելուն պէս մեր ալ ընթացքնիս պիտի փոխենք անշուշտ , սակայն այն ազգը որ տեսական քաղաքականութիւն մը չունի և միշտ կը փոխէ իր դերը , պատիւ չկրնար դռնել և ոչ մէկէն , ինչպէս որ մեր քաղաքականութեան մասին և ոչ մէկէ մը պատիւ գտած չունինք , զի որոշ և հիմնական քաղաքականութիւն մը չունինք՝ որու համեմատ պատիւ ալ գտնենք :

Սակայն ինչո՞ւ է որ չունինք այդ քաղաքականութիւնը . — պատճառն այն է որ ազգերնուս ընդհանրական քաղաքական վիճակին վրայ տեղեկութիւն չունինք :

Այ մեր գիտենք Ռուսաստանի և Պարսկաստանի Հայոց քաղաքական վիճակն ու շահը և ոչ անոնք փոխադարձաբար մերը գիտենք :

Այս բնմը շնորհիւ այս կէտին վրայ աւելի խօսելու :

Ուստի կեղբակացենք թէ ուղղակի ազգին կեդրոնական իշխանութեանը տակ կեդրոնական վարժարան մը պէտք է՝ ուր սորուի՝

1. Կրօնական դաստիարակութիւն .
2. Աղբային դաստիարակութիւն .
3. Քաղաքական համազգային դաստիարակութիւն :

Այս վարժարանն է ահա Ալալթիոյ նորակառուց քաղաքանը՝ որ պէտք է

ըլլայ ուղղակի Ռուսմական խորհրդոյ հոգաբարձութեանը կամ տեսչութեանը տակ, և ուրիշ կիսձ աշակերտք թէ է կեղեցական և թէ աշխարհական տարածւելու են բոլոր ազգային վարժարանաց և պատմասարանաց մէջ. հոն ընդունուելու են բոլոր այն մանկունքն ու մարդիկը որք Հայ անունը կը կրեն թէ և ըլլան Բողոքական կամ Քաթոլիկ :

Ս. յգ վարժարանին մէջ մեզ պէտք չէ սովորեցնել թէ գաղղիներէնը, թուարանութիւնը և այլն ի՛նչպէս սովորեցնելու է, այլ պէտք է սովորեցնել թէ՛ :

1. Ազգային կրօնքը ի՛նչպէս սովորեցնելու է՝ որ անկրօնութիւնը չկարենայ յաղթող հանդիսանալ :

2. Թէ ազգային կեանքը ի՛նչպէս արդարութեամբ է տղայոց սրտին մէջ, որ զայն ամեն ուրիշ կեանքերէ նուիրական և նախապատիւ համարեն և օտարամտութեան չմատնուին :

3. Թէ ազգային քաղաքական կեանքը պատմական տեսութեամբ ի՛նչ էր իր ծագմանը միջոցին, ի՛նչ քաղաքականութիւն բռնեց որ զարգացաւ, և ի՛նչ՝ որով իւր անկախութիւնը կորսնցուց, ի՛նչ այսօր որով կապրի աշխարհիս ամեն կողմը, և վերջապէս ի՛նչ քաղաքական կեանք բրուներու է՝ որ զանազան տիրող շահերու տակ ազգին որ և է մասը չմատնուի միւս մասին բռնած քաղաքականութեանէն :

Երբ անգամ մը մէկ քանի շրջան այս դասերն աւարտող դասատուք և պատմունեայք անկէ դուրս գալով ազգին ամեն կողմը տարածուին՝ վստահ եղիք՝ որ այն վայրկենէն սկսած է վերակենդանութիւն մը Հայոց ազգին համար, որու ամանդատական եղան մեր նախնիք մինչև ցայսօր և Հայոց ազգը այս ազատութեան դարուս և այս սահմանադրական աւուրս հասուցին :

Անպատուութիւն է մեզ և աններկի վատութիւն, որ նախնեաց ամենայն տառապանօք ու չարչարանօք ցայսօր հասուցած այս Հայ ազգը՝ մեք այս ազատութեան դարուս և սահմանադրական զը-

րութեանս մէջ մեռցնենք և թուներնուս չհասցնենք :

Թող ժողովը ընդունի այս սկզբունքը՝ այն ատեն պատրաստ եմ նաև անոր և կամուտի աղբիւրները ցուցնելու և աւելի մանրամասնութեան մտնելու :

ՁԱՅՆԵՐ. — Շնորհակալ ենք :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅԹ. — Ես կը կրկնեմ Օգոսէն էֆէնտի իւր եզրակացութիւնը բնութեամբ առաջարկութիւնը կեղրոնական ուսումնարանին համար. վասն զի այդ ուսումնարանին կառուցման ՚ի մտուտս և ՚ի պաշտօնէ տքնած ու աշխատած եմ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՅԹ. — Օգոսէն էֆէնտի առաջարկութիւնն ես ալ կը կրկնեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇՆ. — Պէտք է Ղիտնալ որ խնդիրը Ղալաթիոյ նորակառուց վարժարանին վրայ չէ, այլ Դաստիարակութեան ղրեանի տեղեկագրին վրայ կը խօսինք, և դեռ առաջին ընթերցմանը մէջ ենք, ուր սկզբնական կէտերուն վրայ ընդհանուր տեսութեամբ խօսիլ օրին է : Արդ Օգոսէն էֆէնտի իւր խօսքը վերացուց. եթէ ուրիշ խօսք ուզող չկայ, այսօր կընանք փակել առաջին ընթերցումնիս բուէարկութեամբ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅԹ. — Կարծեմ թէ ըստ կանոնադրութեան մեր առաջին պարտաւորութիւնն էր Դաստիարակութեան ղրեանի տեղեկագրին ամբողջութիւնը քննէարկել, որով տեղեկագրին եզրակացութեան 3 կէտերն ընդունուած ըլլալը կամ չըլլալը պիտի որոշուի. այս 3 կէտերէն առաջինն է Դաստիարակութեան խթնըրոյն ստիպողականութիւնն ալ, որ ընդունուած է արդէն՝ ժողովս իւր մէջ առած ըլլալով երկրորդ կէտն է վարժարանաց բարեկարգութեան ծրագրին օրակարգն անցունել. երբ այս ալ ընդունինք՝ բնականաբար ծրագրին մէյնմէկ օրինակը պիտի ղրկուի երեսփոխանաց սերտելու զայն, որպէս զի կարող լինինք յաջորդ նստին անոր յօդուածոց քննութեանը մտնալ : Երրորդն է վարժարան-

ասնոցի հաստատութեան կէտը. այս ալ թէ որ ընդունինք՝ բնականաբար վարչութեան պիտի յանձնարարենք որ անոր անդելի ուսմանց հիմնադիրը պատրաստէ և ներկայացնէ ժողովիս: Կը մնայ դաստիարակութեան պիտոյից համար Պիւտեմին մէջ գումար մը սահմանելու կէտն. այս մասին ալ բնականաբար Պիւտեմի գալուն պիտի սպասենք: Ըսել է թէ երկու կէտ կայ զլիւսաորսպէս որոշելու երբ Գաստիարակութեան գիւտնի տեղեկագիրն ամբողջութեամբ այսօր քուէի դուրսի մէկն է վարժարանաց բարեկարգութեան ծրագրին օրակարգն անցնելը և միւսն է կեդրոնական վարժարանի մը գոյութեան պէտքը: Այս պէտքը միանգամ որոշուելէ ետև՝ վարժարանին նիւթական և բարոյական յանձնաձևանաց անօրէնութիւնը կրնանք անմիջապէս վարչութեան յանձնել: Խիստ պարզ է այս ռուսածս, և այնչափ պարզ՝ որ թիւր մեկ նութեանց տեղի չկրնար տալ. ուստի այս տեսութեամբ տեղեկագրին ամբողջութիւնը քուէարկել կառաջարկեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Փախաղեան է Ֆէնտի կըսէ թէ տեղեկագրին ամբողջութիւնը քուէարկելով եզրակացութիւնն ալ ընդունած կըլլանք. այս ստոյգ է. բայց ըստ որում ի սկզբանէ Տեղեկագիրը Գաստիարակութեան խնդրոյն իբր օրինական ծրագիր նկատեցինք. ուստի եթէ այսօր քուէարկութիւն ընենք, մի միայն անոր ամբողջութեան և պարունակած սկզբունքն ընդհանրութեան վրայ խօսքերնիս վերջացնելու քուէ պիտի տանք, և Ա. ընթերցումը միակելով Բ. ին անցնել պիտի որոշենք. երկրորդ ընթերցման ժամանակն կը մնայ մանրամասնութեանց վրայ վիճարանել, որոց մէջն են Փախաղեան Ֆէնտիի յառաջ բերած կէտերը. օրինակէ համար ի՞նչ է կեդրոնական վարժարանը ուսման. և թէ գործադրելի՞ է մեր ազգին մէջ կամ ոչ, և ի՞նչ կերպով, ասոնք վիճարանութիւնը պիտի որոշէ. հապճեպով չըլլար:

ՊԱՌՆԱՍՏԱՆ Պ. ԷՖ. — Կարծեմ թէ

աճագարանը ըսածնիդ տեղի ունեցած չըլլար թէ որ այսօրունէն Գաստիարակութեան դիւտնի տեղեկագրին ընդհանուր սկզբունքը քուէարկութեամբ ընդունուի. վասն զի այդ տեղեկագիրը քանի մը շարժեց ի վեր հաղորդուած է երեսփոխանաց, և ամենքը զայն սերտելու ժամանակ ունեցած և արդէն սերտած են. ուստի արգելք մը մնացած չէ քուէարկութեան դնելու զայն:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ղարաբիոյ վարժարանը կեդրոնական ընդհանուր վարժարանի վերածելու փախաղոյնը մէկն ալ էս եմ. 1865ին երբ Քաղաքական ժողովոյ ատենապետելու պատիւն ունէի, այդ վաղափարն էս յղացայ, բայց նոյն ատեն չյաջողեցաւ. այսօր դարձեալ անոր յաջողութեանը կը փախաղեմ. բայց գիտցած ըլլաք՝ որ քուէ մը տարով սկզբունքն ընդունելիցնք ըսելով՝ անոր գործադրութիւնը չկատարիր, այս տեսակ հաստատութիւնները միայնակ քուէ տալով ըմնալիք բաներ չեն. էս դարձեալ կը կրկնեմ, ինչ որ առաջ քանիցս ըսած եմ, այսպիսի պարագայից մէջ նախ քան զործադրութիւնը. տեղեկագիրն արդէն զրկած ենք Ղարաբիոյն 13 օրէն իւր կարծիքը խնդրելով. սակայն նա դեռ կարծիք չյայտնեց, ուրեմն սպասենք:

ՊԱՌՆԱՍՏԱՆ Պ. ԷՖ. — Թէ որ Ղարաբիոյնը երկու ամսէն ալ պատասխան չբերէ, ի՞նչ ընելու ենք:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Իրաւունք ունիք այդպէս ըսելու, սակայն մի կարծէք որ այսօր քուէնիս տալով կրնայ ըլլալ մընցած համարուիլ սասնիկ ծանր խնդիր մը:

(Աջակէտ).
ՊԱՌՆԱՍՏԱՆ Պ. ԷՖ. — Եթէ քուէով չմննար, անասմանապէս երկարածք ելով ալ չմննար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Շատ բան կըրնաք ըսել ձեր նպատակին հասնելու հա-

մար, բայց դիւանը պարտաւորութիւն ունի այս տեղ եկած խնդիրները կանսնական ուղղութեան մէջ սահելու . օրինաց ծրագիր պիտի սահմանենք . կանոնը կը արամադրէ որ 5 ընթերցումէ անցնի . այսօր առաջին ընթերցումը պիտի փակենք . այս է ջուէի գրութիւնը , ուրիշ բան չեմ կրնար ընել :

Չայս ըսելով Ատենապետ փաշան քուէի գրաւ տեղեկագրին առաջին ընթերցման փակումն , որ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ ժողովէն :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇՄ. — Հիմա այս քուէարկութեամբ տեղեկագրին ընդհանուր վիճարանութիւնը փակուած է . կը մնայ մանրամասն վիճարանութիւնն՝ որ տեղեկագրին երկրորդ ընթերցման պահուն վերապահուած է . այս ալ առաջիկային մէջ պիտի կատարենք : Բայց առաջիկայ նիստն ե՞րբ պիտի ըլլայ , այն ալ որոշեցէք , կադպեմ :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կառավարիւմ որ այս նիստը ներկայ բացման վերջինն ըլլայ և այսօր փակենք տարեկան չրջանին , յաջորդ բացման թողով ուրիշ կառուար զբաղումներն . ուրախ ըլլանք որ Կաստիարակութեան զիւանի տեղեկագրին դո՛ւնէ՛ առաջին ընթերցումն այսօր քուէարկելով՝ ընդունցինք որ Կաստիարակութեան խնդրոյն ամենակարեւոր հիմունքն են :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇՄ. — Ներեցէք՝ որ ընդմիջեմ խօսքերիկ , Փափաղեան է՛ Ֆէնտի . ժողովին ըրած քուէարկութիւնը սխալ կը մտնէք . այնպէս չէ . Կաստիարակութեան զիւանի տեղեկագրին առաջին ընթերցումը քուէարկուելով ուրիշ բան չեղաւ , բայց եթէ տեղեկագրին վրայ ընդհանուր վիճարանութիւնը փակուեցաւ . իսկ մանրամասնութեանց վրայ ասիկ ետքը պիտի վիճարանի ժողովը . ուրեմն ինչո՞ւ կրտէք թէ սկզբունքները միաշաղկոյն ընդունուեցան :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Օրինաւորու-

թիւնն զմեզ սպաննելու չափ յառաջ չկընար երթալ . ես միայն պիտի ըմբռնեմ , իմ բանին անանկ կուգայ , դուք չէք կընար փոխել իմ ըմբռնումն . . . :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇՄ. — Ձեր սխալ ըմբռնելը հող չէ . բայց դիւանը չկրնար ներել որ ժողովը խաբուի :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ըսի թէ իմ գործիս անանկ կուգայ . ես հաստատ պիտի մնամ իմ ըմբռնմանս մէջ , վասն զի անով պիտի միջխարուիմ և յուսադրիմ : Կանոնադրութիւնը սերտած եմ . առաջին անգամի քուէարկութեամբ սկզբունքներն ալ ընդունուած կը համարիմ . բայց առկալին երկու անգամ ևս քուէարկութիւն ունինք , կրնայ ըլլալ որ երկրորդին կամ երրորդին մէջ այն սկզբունքներէն մէկը կամ միւսը կը մերժուի կամ կը բարեփոխուի . այս ուրիշ . իսկ երբ ապագայ քուէարկութիւնը՝ այն սկզբունքներն արմատախիլ ընելու չափ նկատին , այն ատեն զանոնք կը վաննէք : Աւասիկ այսօրուան քուէարկութեան տպաւորութիւնն ես այսպէս կը հակըմամ : Գալով այսօրուան նիստի փակման , ես կը կրկնեմ իմ առաջարկութիւնն՝ որ այսօր տարեկան ըլլեջաննուս վերջին նիստը համարուի և փակուի . բայց փակման ատենարանութիւնը չարտասանուած՝ կուզեմ որ ինձ խօսք տրուի ներկայ բացման մէջ զիւաններուն քով առկախ մնացած խնդրոց ցանկը կարգալու , որպէս զի ատենադրութեան մէջ անցնի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓՈՇՄ. — Ձեր ըսածները Փափաղեան է՛ ֆէնտի , տարբեր բաներ են . պէտք է զիտնալ որ ես իմ կանոնական պարտաւորութիւնս կը կատարեմ , հող չէ թէ որ զմեզ դժգոհ կը ձգեմ . իմ պարտաւորութիւնս եր տեղեկագրին առաջին ընթերցումը և վիճարանութիւնը փակել . այս պարտք կատարեցի , ոչինչ կայ վճուեալ . միայն տեղեկագրին ընդհանրութեան վրայ վիճարանիլ բաւ համարուած է . վասն զի այս տեղեկագրին երբ օրինական ծրագիր կարելի չէր իւր ամեն սկզբունքներովը մէկէն այսօր վըճ-

ույ ներքև ձգել : Աւարիկ կանոնադրու-
թեան տրամադրութիւնը . մտիկ ըրէք
թէ ի՞նչպէս կը գծէ մեր բունելիք եղա-
նակն օրինական ծրագրոց մասին . (Ե-
Արեւակոյտ քառն կարգոց հետեւեալը .)

« Յօդ. 86. — Ոչ մէկ ծրագիր օրինաց՝
« բայ ըստիպօղ դէպերէ՝ չըրգիր վերջ-
« նական քուէի , եթէ երեք որոշումէ
« չանցնի՝ իրարմէ գոնէ մէկ շարժի մի-
« ղոցով : Առաջին որոշումը յատկապէս
« ծրագրին ընդհանրութեանը վրայ կը-
« լայ : Ժողովին կը հարցուի միթէ կուզէ՞
« երկրորդ որոշման անցնիլ : Երկրորդ ո-
« ղոշումը կըլայ ամեն մէկ յօդուած քը-
« էի դնելով , նաև անոնց վերաբերեալ
« բարեփոխութիւններն՝ եթէ կան : Ժո-
« ղովը կորուչէ միթէ կուզէ՞ երրորդ որո-
« ման անցնիլ : Երրորդ որոշումն էտք՝
« որ ծրագրին բովանդակութեանը և մաս-
« նաւոր տրամադրութեանց վրայ կըլայ ,
« վերջնական քուէի կը ձեռնարկուի , որն
« որ կը կնքէ գործումը . . . »

(Ե- շարունակց)

Ար՝ այսօր տեղեկագրին կամ որ նոյն է
Դաստիարակութեան ծրագրին առաջին
ընթերցումը փակեցինք , այսինքն՝ անոր
ընդհանրութեան վրայ եղած խօսքերը
լսելով գոհ եղանք . հիմա ծրագիրը ներս
առինք , այս դիւանին վրայ , և յօդուած
առ յօդուած անոր քննութեանը պիտի
ձեռնարկենք . ըսել է թէ սկզբունքներուն
վրայ մի առ մի պիտի վիճաբանինք յետ
այսորիկ :

ՓՈՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կանոնական դի-
տարութիւն ունիմ . — որն է ծրագրին ու-
րինական յօդուածներ ըսածդ՝ որ պիտի
քննուին . Յ կէտ կայ . Կք օրինական չեն ,
և մէկը միայն օրինական է որ երկրորդ
և երրորդ ընթերցումէ պիտի անցնի . ա-
ռաջին կէտն՝ որ ստիպողութեան կէտն է ,
արդէն ընդունուած է ըսի . երկրորդ կէ-
տն է վարժարանաց բարեկարգութեան
ծրագրին՝ որ օրէնք պիտի ըլլայ ազգին
մէջ , և այս պէտք է երկրորդ և երրորդ
ընթերցումներէ անցնիլ . իսկ մնացած

կէտերն ազգին մէջ վարժապետանոցի մը
հաստատութեան կէտին կը վերաբերին .
միթէ վարժապետանոցի հաստատութեան
խնդիրն օրինական խնդիր մ'է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Ես ալ ձեզի հետ,
Փափաղեան էֆէնտի , փափաղող եմ ազ-
գին մէջ կեդրոնական ընդհանուր վար-
ժարան մ'ունենալու . սոյն սկզբունքը փա-
փաբելի է նաև ամենուս , բայց դոր-
ժադրութեան համար Վարչութեան հար-
ցնելիք կէտեր ունինք . պէտք է ամենայն
ինչ բացատրուի . պիտի տեսնէք վերջը
վիճաբանութեան մէջ թէ ի՞նչպէս օրինա-
կան կէտ մը կը ներկայացնէ նոյն իսկ վար-
ժարանի հաստատութիւնն , որպէս համար
չատ կարևորութիւն կուտայ ձեր Գուէին .
այսքան համբերեցիք , Չ ամիս ևս համբե-
րեցէք , կաղաչեմ , տեղեկագրին ամեն
մէկ մասունքը վիճաբանութեան րովէն
անցնին , ապա՛ կուտանք վերջին վիճուք :

Գանք այսօրուան նիստի փակման
խնդրոյն . ես ալ Փափաղեան էֆէնտիի
կը ձայնակցիմ տարեկան չըլաննիս փա-
կել այսօրուքնէ , վասն զի Զատիկին շատ
մտտ ենք և միջոց չունինք դրեթէ նիստ
մ'ալ ընելու :

ՄԵՆԻԲԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ես կը կարծեմ
թէ արդեւք մը չկայ 8 օրէն ետք նիստ
մը ևս ընելու . ստիպողութիւն տարուս
պատճառն այս է որ ներկայ չըլաննիս
չէոցուած . դաստիարակութեան խնդիրը
բիշ մ'աւելի քալ առած ըլլայ . 8 օրէն
ես պիտի ըլլամ առաջին խօսող դաստիա-
րակութեան խնդրոյն վրայ , այժմէն ար-
ձանագրեցէք իմ անունս :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Ես ալ ու-
զողներէն եմ որ յառաջիկայ ուրբաթ օր
նիստ մը ևս ըլլայ . վասն զի բանաւոր
պատճառ մը չեմ տեսներ չըլնալ ըլլալու :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՓԱՇԱ. — Առաւել բնա-
րելի է այսօրուքնէ փակուի ընեն :
ԶԱՅՆԵՐ Գուէի դրէք :

Անիշապէս քուէի դրուելով ժողովի
փակման խնդիրը , Ձ քուէի դէմ 13 քը-
ւէով փակուան ընդունուեցաւ :

Փափազեան Ս. Էֆէնտին խօսք առ ներով դիւանէն, յետագայ ցանկը կարդաց:

Նիստ Բ. Ընտրութիւն Համարառութեան յանձնախմբի:

Նիստ Բ. Առաջարկութիւն Փափազեան Էֆէնտի. Համարակալութեան դիւանը պաշտօն ունենայ նախորդ վարչութեան պատրաստած Պիտէն քննել և նոր վարչութեան կարծիքն ալ առնելով, բերել ժողովին ի վաւերացումն:

Ընդունուած ժողովէն:

Նիստ Բ. Առաջարկ. Փափազեան Էֆէնտի. Աւղերձիւ պատասխանել նախագահական ատենաբանութեան.

Յրեալ ի Նախաքննութիւն:

Նիստ Գ. Երկու առաջարկ. Գափամաձեան Էֆէնտի. Վասն Հաստատութեան պատանկան օրինաց և վասն Սահմանադրական ինչ ինչ յօդուածոց սրբադրութեան:

Նիստ Դ. Առաջարկ. Ստեփան Բաղայի. Վարդապետաց և եպիսկոպոսաց ս'եր տեղւանք և ինչ պաշտօնով և ինչ թոռով զբոնուելուն Համար կանոնական ծրագիր մը յանդրել վարչութեանէն.

Ժողովէն ընդունուած:

Նիստ Ե. Բողոք Յ երեսփոխանաց

» 14 եկեղ. »

» 5 »

» Տ. Երեմիա Հօր.

Յրեալ Նախաձ. և Չեան. միացեալ դիւանաց:

Նիստ Զ. Հարցում երկից երեսփոխանաց վասն կամաւոր զօրաց:

Պատասխանը յետոճեալ:

Նիստ Է. Առաջարկ. Գափամաձեան Էֆ. Ի Վասն Գրք յօդուածոց Պատրիարքական դիւանն Սահմանադրութեան.

Յրեալ Նախաձ. դիւանին:

Նիստ Թ. Վասն երկիցս բացակայութեան խնդրոցն վերահաստատեալ է յանձ.

նածողովն մեր, Իւթիւճեան և Օդակն Էֆէնտիներու:

Նիստ ԺԲ. Խնդիր Համարառութեան յանձնախմբի.

Օրածեալ վասն ներկայութեան Ս. Պատրիարքի:

Նիստ ԺԳ. Առաջարկ. Հմայեակ վարդապետի.

Յրեալ Համարակալ. դիւանին.

Նիստ ԺԴ. Հարցունք Փափազեան Է. Էֆէնտի. Վասն Պիւտէնի, Վանօրէից խորհրդոց և Կտակաց Հոգաբարձութեան. Յրեալ առ Վարչութիւնն.

Նիստ ԺԵ. Առաջարկ. Պէշիրեան Էֆէնտի. Վասն տպագրական դրոճոց ԱզԳ. ժողովոց.

Յրեալ առ Նախաձ. դիւանն:

ՓԱԿՈՒՄ ԺՈՂՈՎԻՆ

Ատենապետ Բաղայն՝ ժողովին ներկայ տարեկան շրջանը վախկեց հետեւեալ ատենաբանութեամբ.

Տեսքը,

Այս երկրորդ անգամն է՝ յորմէ հետէ յԱտենապետութիւն ժողովոյս կոչուած եմ՝ որ պատիւ ունիմ տարեկան շրջանի վախումն արտասանելու:

Բացումն և Փակումն՝ Երեսփոխանական ժողովոց Համար նշանաւոր օրեր են: Բացման օրերն՝ Ազգին պաշտօնական Գրքումն երեսփոխանաց կը ներկայէ օրուան վիճակն ու տարուան պէտքերը, և հրաւեր կը կարդայ զանոնք հոգալու: Իսկ Փակման օրն՝ հաշուոց օր է. տանտուէրը երեսփոխանաց խղճին մէջ դահակալեալ Համար կը պահանջէ տարեկան վաստակոց, և արդիւնքը կ'արձանագրէ պատմութեան մէջ:

Անցեալ տարի՝ յետ քասներեք նստերու՝ երբ իրարմէ պիտի բաժնուէինք, անցելոյն մէջ պարծանաց նիւթ չըտնելով, ապագային վրայ յոյս և իղձ յայտնելով, վախումն արտասանել պարտաւորեցայ: Իսկ այսօր կը վարանիմ թէ ինչ պէտք է

ընեմ. զի յեռ քսան երկար և դժուար նստերու դարձեալ մի և նոյն կէտը կը դառնուինք ուր էինք ի սկիզբն տարւոյս :

Արդարև, Տեա՛րք իմ, եթէ աչքէ անցունենք մեր տարեկան աշխատութեանց չարքը, մէջը նշանակութեան արժանի դորձ՝ մի միայն վերակազմութիւն վարչական ժողովոց կը գտնենք, և այլ ո՛չ ինչ:

Վարչութիւն մը երկու ամսով մտաբերել իշխանութիւն վարեր է ազգին մէջ, և ի լրման ջրջանին ելեր գնացեր է, մեք անոր համարը չենք կրցեր աւնուլ և ո՛չ հալիւններ տեսնել:

Նոր վարչութիւն մը պաշտօնի կոչուեր է, և ահաւասիկ տարին կը լրանայ, տակաւն անոր պէ՛տէն չենք տա՛մաներ:

Երկրին վարչական վիճակը բարենորոգուեր, և Ազգին աշխարհվարական դիրքը փոխուեր է, և մեք մեր Ազգութեան իրաւանց երաշխաւորութիւնը Ազգային Մահմանադրութեան մէջ բնուելու պարտաւորեալ, փոխանակ զանի մասնաւոր հոգածութեամբ ամբողջից հաստատելու, և առաջի աշխարհի նուիրական և անհրաժեշտ ցոյց տալու, Վերաքննութեան խապէի ցոյց տալու:

Եկեղեցի և Վարտարան՝ ազգային կրօնի և լեզուի պահպանարան՝ ազգութեան այն երկու լուսատու ջահերն՝ արժանընտիր եկեղեցականաց և ընտիր վարժապետաց պահասութեամբն՝ ազօրտանալու փտանդի ենթարկեալ, մեք փոխանակ նոր դպրոցներ հիմնարկելով անոնց պայծառացման աշխատելու, բարերարաց Հաստատութիւններու խանգարման և կործանման անտարրեր հանդիսական գրտուեր ենք:

Տասնեւօթ տարի է տա՛մանադրական վարչութիւն ունինք և պարտաւորեալ զիւստատան մէջ Ազգահանրի գրասենեակ, տակաւն այսօր թուրքիոյ մէջ քանի չայ գտնուիլը չգիտնալէն զատ, Արջոց մէջ քանի չոգի բուսիլիս ճշդեղիտենք: Եւ սակայն ազգային և քաղաքական նկատմամբ ո՛րչափ կարեւորութիւն ունի այս վիճակազրութիւնը՝ ու

մենքին զիտե՛նք, բայց ո՛չ Վարչութեան ստիպած ենք այս մեծ գործը կատարել, և ո՛չ ուրիշ տնօրինութեամբ մը այս մեծ պակասը լրացնելու հոգ տարած ենք:

Վերջապէս մեր Օստատիաւ կայսրը մեր իբր ազգ ունեցած սահմանադրութենէն զատ, իբր քաղաքացի և Օսմանեան պետութեան մէկ նշանաւոր տարրը՝ ուրիշ ազգաց հետ համահասար իրաւամբ սահմանադրութիւն մը կը չորհնէ մեզ, որով ազգայնոց նոր ստպարէզ կը բացուի յառաջ քայլելու և փայլելու, որով ազգը իւր երեսփոխանական և վարչական պաշտօններէն զատ՝ Տէրութեան պաշտօններու համար ալ մարդ հասցնելու պարտաւորութեան մէջ կը մտնէ. և մեք փոխանակ բազմաթիւ նորեր խրատուելու և հասցնելու համար միջոցներ խորհնելու, սակաւաթիւ հիներն հարածելու կ'ըզաղինք:

Ստոյգ է որ տարւոյս մէջ երկրին քաղաքական հանդամանքն անընդհատ սրտատարով յուզմանց տեղի առով, թող չտուին մեզ անվրդով մեր պաշտօնը շարունակելու:

Ստոյգ է նաև որ տարւոյս սկիզբները մեր վարչական ժողովականք՝ զոր մեք ա՛յնչափ դուրդուրալով ընտրեցինք, և վերջերը՝ մեր Սրբազան Պատրիարքը՝ զոր մեք ա՛յնչափ կը սիրենք, մեզ յաճախ միայնակ թողլով և երբեմն հրաժարականի յուսահատական ձայներ բառուելով, մեր պաշտօնին ըստ օրինի կատարման շատ դիւրութիւն չընծայեցին:

Սակայն և մեք երեսփոխանական իրաւանց առաւել ձարտասանական և հարցանողական մասերուն նախանձախնդիր հանդիսացանք, քան թէ բարեկարգական և օրէնադրական արդաստար ճիւղերուն. և աւասիկ արդիւնք այս ամենայն պարագայից, սպարդիւն աշխատութեամբ վաստակարեկ և ձեռնուկայն կը ներկայանանք ՚ի վեր տարւոյս առաջի և Պատմութեան:

Արդ, Տեա՛րք իմ, անցելոյն ողբը ապագային օգուտ չարտադրեր, թողունք

զայն վշտագին, և դառնանք նոր տարւոյ
զարնան նոր արևն ողջունելու :

Այսօր մեր ժողովարանը կը փակուի,
բայց մայիսի 8 օրն նորէն պիտի բացուի :
Ուխտենք այժմէն միահամուռ, առաջի-
կայ տարւոյ մէջ մեր երեսփոխանական
պաշտօնը սրտի մտօք և ճշդութեամբ կա-
տարել : Մաքրենք սրբենք մեր խնդրոց
տուճարէն վերաքննական, հրաժարական,
հարցանողական, յարձակողական բոլոր
խնդիրները, և անոնց տեղ գետեղենք
կարգաւ :

1. Պի-ճէ

2. Համարառութիւն

3. Կրթական օրէնք

4. Վիճակագրութիւն

5. Վարչական կանոնադրութիւն ժո-
ղովոց և Խորհրդոց և Առաջնորդաց ազգիս :

Այլ ևս ներողամտութեան թուլամորթ
ընթացքը մէկդի թողուք, և ազգային
գործոց բարւոք անօրինութեան ամեն
խոչ և խուժ տապալելով, անյողըտղը
քայլենք յստաջ :

Ինչ յանձնարարութիւն որ ընենք մեր
գործոց վերաբերեալ, պայմանաւ ընենք,

և պայմանաժամի լրմանը՝ խտտիւ պա-
հանջենք կարգաւորման համար :

Բայց, Տեսարք իմ, ուրիշի խտտապա-
հանջ ըլլալու իրաւունք ունենալու հա-
մար, մենք մեզ աններող ըլլալու ենք :
Գօտեորիք ուրեմն, և ուխտենք դարձ-
եալ ամենայն կանոնաւորութեամբ ներ-
կայ գտնուիլ ժողովոյս նստերուն, և մեր
աշխատութեանց նախազօժէն ո՛չ անդին
անցնիլ, և ո՛չ ներել այլում գալ մեր
խնդրոց կարգը յեղաշրջելու :

Այսպէս թերևս կրնանք քաւել մեր
տարեկան անգործութեան պակասու-
թիւնը և առաջիկայ տարւոյ համար Ար-
գին վստահութիւնը վայելելու իրաւունք
ստանալ :

1876-77 տարւոյ Ազգային ժողովոյ
նստերուն շրջանը բողոքած է և ժողո-
վարանը փակուած :

Յետ ընթերցման ատենաբանութեան
ժողովը շնորհակալութիւն յայտնեց Ատե-
նապետ փառային. և ատենանը գոցուե-
ցաւ ժամը 10 օրն :

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ

Գ. Յ. ՄԵԼԻՔ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

Ս. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ԿՇՁԲՈՆԱԿԱՆ ԸՆԲԸՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

1974 — 75 ԵՒ 1975 — 76 ԱՄԱՑ

Ա. Բ.

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն. ԺՈՂՈՎՈՅ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՄԻԲԱՏԵԼԵԱՆ

ՈՒՅՈՒՆ - ՋԱՐԵԻ ԴՂՈՒԻ ՇԵՐԻՑ ԲԱՆԱ ԻԱՆ

ՅԱԴԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

1.	Ազրանեան Ստեփան Փաշա		Հրամարեայ
2.	Մազուտեան Սիմոն Պէշ		
3.	Տառեան Առաքել		Հրամարեայ
4.	Արզունեանեան Ստեփան	Իֆէնտի	Հրամարեայ
5.	Մամիկոնեան Միլայէլ	»	
6.	Փափանճեան Յարութիւն	»	
7.	Մանուկեան Մանուկ	»	Հրամարեայ
8.	Խանտանեան Յակոբ	»	Հրամարեայ
9.	Արսայեան Սարգիս	»	
10.	Նորատունկեան Սիմոն	»	
11.	Նիկողոսյեան Ասափա	»	
12.	Խեչիրեան Ստեփան	»	
13.	Միլայէլեան Սիմոն	»	
14.	Ժամակոչեան Պարոտ	»	Հրամարեայ

ՀՐԱՄԱՐԵԱՆՅ ՏԵՂ ԸՆՏՐՈՒՄՇՆԵՐԸ

1.	Կուստանդեան Յակոբ	Իֆէնտի	
2.	Փափազեան Կարապետ	»	Բացակայ
3.	Սիմեոնեան Խաչիկ	»	
4.	Արրանեան Սարգիս	»	
5.	Կասեան Միրոսիչ	»	
6.	Հարէնց Արրանալ	»	Հրամարեայ

ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ԿԵԳՐՈՆԱԿԱՆ ԳԱՐԶՈՒԹՅԱՆ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

1874 — 75 ԱՄԻ

11

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆ

Ա.

Կազմարիւն

Քաղաքական Ժողովն Ազգային Ժողովոյ քուէովն ու փոփոխութեամբ պատուեալ իւր վարչակարգը Բ. Գոնին ընդունելէն ետեւ, Ազգային Ժողովոյ՛ Նախագահ և Կրօնական Ժողովոյ Առեւտարիտ Սրբազանին հրահրածքն ՚ի Պատրիարքարան իւր առաջին նիստն բրաւ ՚ի 27 նոյեմբերի 1873:

Այս առաջին նիստին մէջ նախ իւր զիտար կողմէն և ապա Կրօնական Ժողովոյ հետ միացած Խառն Ժողովով Պատրիարքական Տեղապահ ընտրեց, որ 73—74 ի Խառն Ժողովոյ համարառութեան մէջ արդէն տեղեկագրուած է:

Քաղաքական Ժողովն Ազգին անդորրութիւնն սղեկածեալ Ժամանակի մը մէջ Վարչութեան տաժանեկի և կնիքներով ծանրացած բեռը իւր վրայ առած էր:

Իրաց այս վիճակին մէջ նորընտիր Վարչութիւնն ազգին խաղաղութիւնը վերահաստատեալու և ազգային գործոց յառաջագիւտութեան ու արդարեան առջև հասկտակ կուսակցութիւններն

ի մի ձուլելու համար պարտք համարեց խիստ անկողմնակալ և գործունեաց ընթացք մը բռնել, և իւր այս ընթացքին նախադիմը ծանոց հասարակութեան հետգհեան յետագայ երկու յայտարարութիւնները հրատարակելով:

Պատահէ յայտարարութեանց Քաղ. Ժողովոյ

Ա.

Ազգային Վարչութեան Քաղ. Ժողովն ՚ի սրտածաւալարութիւն կոչուած միջոցին նախ իւր շնորհակալութեան պարտաւորութիւնը կը մատուցանէ Ազգ. Ընդհ. Ժողովոյ, որ իւր փոփոխութեան բուէովը պատուեց Ժողովոյ անդամները և անոնց յանձնեց Ազգ. գործադիր իշխանութեան ղեկը. ուստի նորա վստահութեան արժանաւոր կերպով պատասխանելու և Ազգային Սահմանադրութեան տրամադրութեանը համաձայն վարուելու համար իւր ջանքն ու անձնուիրութիւնը ցուցնելու ամեն կերպով տրամադիր և պատրաստ բոլոր յայտնելէ ետեւ, կը յայտարարէ նաև հանրութեան ազգիս թէ Ժողովն անկողմնակալութիւնն ու տրգարաւորութիւնն

թիւնն իրեն առաջնորդ ընտրած է , կուսակցութիւններ իւր աշայ անջնէ հաստատոր որժէր ունին , և այդին խաղաղութիւնը վրդովող որ և իցէ անձ թէ սրչտոնական բլլայ և թէ՛ անպաշտոն , իւր ատենին մէջ արժանի դատապարտութիւնը պիտի կրէ : Ազգային մանկեանց դատարարութիւնը զլիստորարար իւր ուշադրութիւնը պիտի գրասէ և իւր ամեն զարծոցը մէջ պիտի ճգնի արդարութեանէ մարդու շարի չը շնորհուր :

Ժողովս վստահ է ազգիս ընդհանրութեան կողմանէ համարանաց և ձեռնառուութեան համարիցի , որոց սարսիկներով կոխի իւր պոշտոնը և որովհետեւ ինքզինքն անտխալ չչլուսանիր , յօժարակամ նկատութեան պիտի տանու սպառնալի մամլոյ կողմանէ բլլալիք անկողմնակալ դիտողութիւնները : Ուստի սոցի տրամադրութեանը ընդհանուրի վերաբերեալ իւր արարքին վրայ եղած դիտողութեանց կամ բնութեանց ազդուութեանը չը գիտարեղէն զստ , ժողովս կը ցանկայ որ անոնք տեղի ունենան ամեն անգամ երբ արարքն ստուց ու վտերական է և կը կարօտի բնադատութեան կամ դիտողութեան : ասակցն չկրնար հոնիլ որ ասոնք անկեղծուութեան ստճմանէ կենկով թշնամական կամ անարգական ձև անուն : Ինչպէս այր , նոյնպէս կը խնդրէ Մեծ . Խմբագրներէն որ անատոյց ազդիրներէ բարձրած արարքներու հրատարակութեանը ազգային խաղաղութիւնը վրդովելի զգուշանան . բանցի Ժողովս ազգային լրագրաց միջոցու հրատարակութեան պիտի տայ կարեւոր ինքրոց համար բնեկիք սնորհնութիւններ :

Ազգին ոյժմեան վիճակը լոկ սիրոյ և խաղաղարութեան դարձանի պէտք ունի , և ասով պիտի ապահովի ազգին Վարչական զարծոց բարեկարգութիւնը . ուստի ժողովս ամեն կարգի ազգայնոց յորդոր կը կարգոյ խաղաղութեան զգայմամբ իրենց արարտուարութիւնը ձանձնալ և կատարել էթի կողմէն վտարարձաբար ազգէն սնեկցած իրուսուրեմին վայելի : Ժողովս ընդհանուրի վերաբերեալ ազգային նորանոր կարգադրութեանց հետամուտ բլլալով ,

զատոնք ալ իրենց ժամանակին և կարգին հրատարակութեանը պիտի խմայնէ Ազգին :
30 նոյեմբեր 1873

Բ .

Ազգային Քաղ . Ժողովս նկատելով որ 30 նոյեմբեր 1873 թուականու հրատարակած Պատմական յայտարարութեանն բրած հրատարակ հակառակ ազգային լրագրիներէն ոմանք կը շնորհակեն տակալին Ազգ . Ելեախիտանական ժողովց , Վարչութեան և ազգային երեսփոխանաց և սրաշտենկից ոմանց դէմ թշնամական և անարգական կերպով խօսիլ .

Արտաբ կը փոխանակ ժողովորդը սիրոյ և խաղաղութեան յորդորելու յարգէն հրատարակութիւններով Ազգին խաղաղութիւնը վրդովեն .

Պարտք կը համարի ծանուցանել ներկայ ազդարարութեամբա Մեծ . Խմբագրաց՝ որ ոչ աստեան միևնոյն ընկնոյցը չարանակալ լրագրին Ազգ . Վարչութեան դէմ իւր վրոյց ծանրք պատասխանատուութիւն ստած պիտի բլլայ . հետեալար Վարչութիւնն ալ պիտի պարտաւորի անոր դէմ պէտք եղած միջոցներուն դիմել :

Իսկ անոնք որ ազգային սրաշտնատարաց անձին դէմ սամբատանութիւն ունին և զաստատան կը ինդրեն , կը հրաւիրուին իրենց սամբատանողիրք ներկայացնել Վարչութեան և օրինական արջմունները լրացնելով դատարանի մանել յտտկապու կարգեալ դատական Գտնամուտովին ստնի .

17 յուլիս 1874 :

Վարչութիւնն իւր անկողմնակալութիւնը և հատարակալ խաղաղութեանէն և միայն անոնց լրագրիք մտածելէն զստ ուրիշ կէտ նպատակի չունենան արդեամբ ցուցնելու համար որ ատեանին մէջ եղած որոշումներէն անոնք որ անպատասխան չունին յայտուելու Պատմական հրատարակութիւն անուժով երբեմն ամեն ազգային լրագրիներու մէջ հրատարակել որչառց :

Ազգային ծանուցեալ յոգնանց պատճառաւ Անգլիական Վարչութիւնը թափուր մնացած միջոցին շատ մը ազգային հանրական և անհասարական խնդիրներ դիտած էին Պատրիարքարանի դիւանատան մէջ . թէ այս խնդիրները շատով վերջացնելու և թէ անհնարեաց խնդիրները համեմական քննութենէ մը անցնելով մանրամասն և հասուն գիտակցութեամբ ուղղելու և վճռելու համար Քաղ. ժողովս իր մէջէն Մասնագործ մը ստճմանց, որ զիշուալ խնդիրներուն որոշումը վաթացեալով նոր պատահած խնդիրներուն լուծմանն ու պոլշմանքն ու մեծ դիւրութիւն կուտար, զանոնք ամփոփ կերպիւ տեղեկագրելով ժողովոյ :

Աշիկցի դաս, իւր գործողութիւններն աւելի կանանաւոր և ճիշդ կատարելու համար Ճարտարարանի կանոն մը, և Պատրիարքարանը զովս Ներքին կանոն մը, և Պատրիարքարանը բարեկարգ միճակի մը վերածելու համար ու բարեկարգութեամբ կանոնադրութիւն մը շինելու հարկադրութեամբ կանոնադրութիւններ կողմնակաւ իւր մէջէն յանձնագործութիւններ կողմնակաւ իւր մէջէն յանձնագործութիւններն աւելի և մեց, որք մինչև որ շինուած թէ ներքին և մեց, բարեկարգութեան կանոնադրութիւններն աչքէ անցնելով ժամանակին համեմատ ուրիշ նորեր խմբագրեցին, և ժողովս դիտողութեանց համաձայն սրբագրուելով վաւերացան, Մակայն Պատրիարքարանի համար շինուած Ներքին կանոնադրութիւնը պիտանէին նկատմամբ Ազգ. ժողովոյ պոլշումը յարգելուն պատճառաւ, չկրցաւ ուրիշ զանազան գործողութիւն . ուստի աւելի քան ուրիշ զանազան գործողութիւնը յարձուրդ Վարչութեան թողուած է :

3. ժողովանք տան ստորական և սրբապետ կարգի նիստերուն պարտաւոր են ներկայ գտնուիլ, որչեւոր ժամէն մինչև անտանը գոյցուելու առան, և եթէ մէկը բանտար պատճառաւ բացակայ ըլլայ, պարտական է կանխապէս թուով ծանուցանել ժողովոյ :

4. Եթէ ժողովանք մը երեք անգամ կրտար վրայ ժողովոյ նիստերուն առանց բանտար պատճառի և առանց զբաւոր ծանուցման բացակայ գտնուի, ժողովոյ Առնանապետը պարտաւոր պիտի ըլլայ Սահմանադրութեան 39 դրոյնով գործարկել :

5. ժողովանք ներկայութեան տուած ընտրութիւններն իրենց ներկայութիւնը :

6. ժողովանքայն մեծագոյն մասին ներկայութեամբ եղած նիստը միայն օրինաւոր կը համարուի, և խնդրոց որոշում կը արուի յոյսաւ առաւելութեամբ . բայց մեծագոյն մաս չըլլաւ առաւելութեամբ ներկայութեամբ առան կը լով ալ զիշուան ներկայութեամբ առան կը լայտուի, և միայն խնդրոց վրայ իրեն նախապատաստութիւն վիճարանութիւն կըլլայ որ շատը յարմար նախն վերադասուելով :

7. Առջման մը մէջ քուէները հաստատուելու առան նախագահին կողմը կը հակի, իսկ իրացակցութեան Նախագահին Առնանապետին կողմը :

8. Բացակայ ժողովանք ժողովոյն մեծամասնութեան ըրած որոշումները ընդունելու պարտաւոր են : Միայն եթէ բացակայ ժողովանքներն մէկը դիտողութիւն մ'ունենայ . դրոյնը կերպիւ պիտի ներկայացնի, որ կարծանագործի առանց վիճարանութեան :

9. Սահմանադրութեան 89 յօդուածին համեմատ Քաղ. ժողովոյ վերաբերեալ տանն գործ, խնդիր և գործիւնք Նախագահին անմիջակայս առանց յարգուման թուականը նշանաւ կըլլով կը յանձնէ Առնանապետին առաջին նիստին մէջ վիճարանուելու, և նա ալ զոյն որոշումները կը թուականաւ պատահման կարծանագործելով խնդրոց կարգը կանցնի : Գաւ նշանագրելով խնդրոց կարգը կանցնի : խնդրոց մը Առնանապետին չը յանձնուին յառաջ եկած յարգումներ պատասխանատու է ըստ եկած յարգումներ, ինչպէս նաև Առնանապետին Ս. Նախագահը :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

1. Բարձրական ժողովը շարաթը անգամ մը որչեւոր օր նիստ ընելու պարտաւոր է :
2. Ի պահանջել հարկին սրտաբոց կարգի նիստ կրնայ ընել Ս. Նախագահին կամ Առնանապետին հրապարակել, որ նաև նշանակուող ըլլալու է նոյն նիստին պատճառաւ :

ալ պատասխանատու է իրեն յանձնուելէն ետ-
քը պատահած յապաղմանը . բայց այն պա-
տասխանատուութիւնը բնութանբար անհետ կը-
լայ երբ յապաղման վրայ բանաստ և ընդա-
նելի պատճառներ տրուին :

10 . Քաղաքական ժողովոյ զիսանը իրնը-
բոյ կարգը բննելով կատարէ և ըստ այնմ կը
ներկայացնէ ժողովոյն : Ստիտազական խնդրոց
առաջնութիւնը զիսանին կը վերաբերի , բայց
ժողովականը նախագատութեան մասին առա-
ջաբերութիւն ընելու իրաւունք ունին , և սուս-
բարբար առաջ նախընթաց նախն առնուագրու-
թիւնը կը կորչացուի և ապա խորհարարներէն
եկամ տեղեկագրերը :

11 . Ստիտազական գործոց մը համար Ս .
Նախագահը պարտաւորուել է Սահմանադրու-
թեան 8ր յօդուածին համեմատ վարուիլ :

12 . Ըստ առաջին յօդուածի Սահմանադ-
րութեան Ս . Նախագահը գործադիր իշխանու-
թեան վորիչն ըլլալով պարտաւոր է ամեն նախ
մէջ նախընթաց նիստերուն որչա՞ւմ գործոց
գործադրեալները գրաւոր և համատու կերպով
Վիսանին յանձնել և չը գործադրուածներուն
ու պատճառներն յայտնել :

13 . Առնուադեալին պարտն է՝
Ա . Առեան բանալ և գացել 7ր յօդուա-
ծին համեմատ :

Բ . Ժողովոյն բարեկարգութեանը հսկել :

Գ . Կարգու խօսք տալ ժողովականաց :

Դ . Մասնաւորոց խնդիրներուն մէջ ժո-
ղովոյ ներկայցող անձինքը հարցաքննել և ա-
նոց պատասխանել ըստ որչա՞նն ժողովոյն :

Ե . Մեծագոյն մասամբ որչա՞ւմ որտա՞մ
խնդրոց անմիջական գործադրութեանը հոյ
տամիլ Ս . Նախագահին հետ խորհրդակցելով :

Զ . Սահմանադրութեան 42ր յօդուածին
համեմատ խորհրդոց և Հոգաբարձութեանց վե-
րաբերեալ խնդիրներն իրենց յանձնել և հսկել
որ անոնք անցագող ըլլածոն :

14 . Առնուագրութեան պարտն է Օրակարգին
և արձանագրութեանց ճշգրտութեանը հսկել :

15 . Ժողովոյ որչա՞ւմները նոյն օրուան
նախն մէջ յատուկ տունարի մը մէջ Առեան
գորին կողմանէ համատու կերպիւ արձանագ-
րուելն ետլու , նոյն օրը Վիսանին կողմէն

սխտի ստորագրուի և Ս . Նախագահին յանձ-
նուի , որոչէս զի Ս . Նախագահը կործանաց
անոնց անմիջական գործադրութեանը հսկել :

16 . Ժողովոյն ստիտազական ստեղծագրու-
թիւնները Վիսանուպետը կը խորագրէ , և հե-
տեալ նիստերուն մէջ կարգաւորուելով 15ր
յօդուածին մէջ նշանակուած արձանագրու-
թեանց համաձայն ըլլալը ժողովականաց զիսու-
ղութիւններէն ետքը ստուգուելով Վիսանի կող-
մէն կատարագրուի : Առնուագրութեանց մէջ
ժողովոյ որչա՞ւմները արձանագրուելէն զատ նա
և սխտի նշանակուին այն ժողովականաց խօս-
քերը , որք որչա՞ւմաց հսկուած կամ տարբեր
կարծիք յայտնած են :

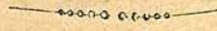
17 . Առեանը բացուելէն ետքը ոչ ոք կրն-
այ ներս մտնել ստանց հրատարակուաց Առե-
նապետի :

18 . Ժողովոյ որչա՞ւմը գրտած ամեն
Պաշտօնական գրութեանց թէ տաճկերէն և թէ
հայերէն պատճճնները ժողովին օրը գրտակա-
նին վրայ սխտի գտնուին . և ժողովականներէն
ուզողը սխտի կրնայ գտնուք աչքէ անցնել :

19 . Քաղաքական ժողովը քաղաքական
Մասնաժողով մը կը կարգէ ժողովոյ անդամ
ներէն : Քաղաքական Մասնաժողովը իրեն զՄ-
կուած խնդիրները կը բննէ և իր կարծիքը որ-
ք և առաջարկութիւն Քաղաքական ժողովոյ մը
բու՞նանը կը յանձնէ : Խնդրոց մը որչա՞ւմը մի-
այն Քաղաքական ժողովոյ մէջ կրնայ տրուիլ :

Հաստատուել և շտաբացուել Ազգային վարչա-
նոքեան Քաղաքական ժողովին ի իրաւ թիւ .

է 26 Յունիսի 1875

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ՆԵՐՔԻՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹՅԱՆ

ԱԶԳ. ՊԱՏՐԵԶԻԱՐԵԱՐԱՆԻ

ՊԱՏՐԻԱՐԵԱՐԱՆ

Ե Ի

ՊԱՅՏՈՆԵԱՅԸ

Ա.

Արքայան Պատրիարքն Ազգային ժողովոյ
Նախագահն է և անոնց որոշմանց գործադիրը,
միանգամայն Պատրիարքարանի գործոց ընթաց-
քին բարեկարգութեան հսկող և պատասխանա-
տու է՝ խորհրդական ունենալով իւր փոխա-
նորդն :

Բ.

Պատրիարքական Փոխանորդը խորհրդա-
կան է Արքայան Պատրիարքին, և իւր յատուկ
պաշտօններէն զատ փոխանորդաբար կը հսկէ
նաև Ազգային ժողովոյ որոշմանց գործադրու-
թեան : Միանգամայն պատասխանատու է
Պատրիարքարանի ներքին բարեկարգութեան :

Պատրիարքական Փոխանորդը ներկայ կը
գտնուի Արքայան, Քաղաքական և Խառն
ժողովոյ նիստերուն :

Գ.

Պատրիարքարանն ունի նաև երկու գըւ-
խաւոր պաշտօններ, Գալուստիական և Դիւա-
նապետն :

Դ.

Պատրիարքական Փոխանորդին, Գալու-

ստիական և Դիւանապետին ընտրութիւնը
Արքայան Պատրիարքին առաջարկութեամբ Քա-
ղաքական ժողովը նկատողութեան կուսու և
պէտք եղածը կը տնօրինէ :

Ե.

Գալուստիական Առաջնորդութեան և
Պատրիարքարանի մէջ եղած յարաբերութեանց
գործակատար պաշտօնեանց ըլլալով, պարտա-
կան է Արքայան Պատրիարքին և Փոխանորդ
Հօր կողմէն իրեն յանձնուած գործերը կանու-
նուոր կերպով կատարել և ամեն օր արդիւնքը
գրով հաղորդել, որպէս զի ժողովոց ներկա-
յայտի :

Գալուստիական ներկայ կը գտնուի Քա-
ղաքական և Խառն ժողովոց նիստերուն :

Գալուստիական ունի մէկ օգնական մը
թիւ Բ. Դրան և թէ՛ Ոստիկանութեան վե-
րաբերեալ գործոց համար :

Զ.

Դիւանապետը դիւանական գործոց կը-
գաղութեան գործադիր և պատասխանատու
պաշտօնեանց ըլլալով, պարտական է իւր իրա-
ւաստութեան տակ գտնուած գրասենեակներուն
մէջ եղող պաշտօնէից օտարաբերն անխելի և
անյայտ գործադրել տալ :

Դիւանական պաշտօնէից փոփոխութիւնն
ու յաւերածը Դիւանապետին առաջարկու-
թեամբ Քաղաքական ժողովը նկատողութեան
կուսու և պէտք եղածը կը տնօրինէ :

Է.

ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՄ

Արքայան Դիւանատունն երեք գրա-
սենեակներէ կը բաղկանայ, որք են՝ Խաղա-
րութեան, Արքայադատութեան և Արքայա-
րութեան գրասենեակի, ընդ հսկողութեամբ և
պատասխանատուութեամբ Դիւանապետին :

ԻՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Մյն գրասենեակին մէջ կը խճադարուն այն ամեն Հայերէն Տոմարէն և Ղարղիտարէն գրութիւնք, որ կը պատկանին Երեսփոխանական, Կրօնական և Քաղաքական ժողովոց օրոշմանց :

Գրանաստեղծութեան ունի իրեն հետ երեք խրմբադիր գրանադպիրներ, մէկը Կրօնականի, մէկը Հայերէնի և Ղարղիտարէնի և երրորդը Տոմարէնի յատկացեալ, որոց պաշտօնն է գլխաւորապէս գրանաստեղծութեան կողմէ յանձնարարեալ խմբագրական գործոց պարասպիլ :

Կցեալէս ունի ուրիշ երեք գրանադպիրներ, որոց երկուքին պաշտօնն է Հայերէն խրմբագրութեանց ընդօրինակութեան և ուրիշ զԵրեսփոխանց պարասպիլ :

ԱՐՃԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Մյն գրասենեակին մէջ կարճանագրութեան Պատրիարքարան եկած այն ամեն թղթերը, զորս Սրբազան Պատրիարքը կամ իւր Փոխանորդը կարդալէ ետև օրուան թուականը և որ ժողովոյ որ անկ են, վրան նշանակելով կը պահեն Արճանագրութեան գրասենեակը :

Արճանագրութեան պաշտօնեայն նոյն թղթոց համաստեղծութեան ընդհանուր առմարի մը մէջ կարգահամարաւ արճանագրելէ ետև կը դրիլ իրենց պատկանեալ տեղերն անոնցմէ ըստորագրութիւն առնելով . և երբ պատասխաններն ալ խճադարութեան դիւանին ստանայ, արճանագրութեան առմարին մէջ պէտք եղած գործողութիւնները կատարելէ ետև կը յընկրենց տեղերը :

Վերջապէս Արճանագրութեան պաշտօնեայն պատասխանատու է Գրանաստեղծութեան ամեն Պատրիարքարան մտած ու եղած ամեն թղթոց համար, որոց պահպանութիւնն իրեն յանձնեալ է :

Արճանագրութեան պաշտօնեայն ունի իրեն հետ մէկ օգնական մը :

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Մյն գրասենեակին պաշտօնն է Ա. Ս. Անտիպից, Եկեղեցեաց, և ազգային

որ և է հաստատութեանց թէ՛ շարժական և թէ՛ անշարժ ստացուածոց վրայոր մտերմաման տեղեկութիւններ հաւարել և կանոնաւ որ առմարաներու մէջ արձանագրել :

Բ. Ընդհանուր ազգահամար մ'ունենալ, որ պիտի ստորոնակէ ամեն ազգայնոց արձանագրութիւնը, հանդերձ վիճակագրութեանը պատշաճ ծննդոց, վտեմանմանց և ամուսնութեանց :

Վիճակագրութեան պաշտօնեայն ոյս տեղեկութիւնները պիտի հաւարէ վտեմաշարքներէն, գաւառական վարչութիւններէն և Մայրաքաղաքի Քաղաքական խորհուրդներէն, պէտք եղած հրահանգներն ու ցուցակներն անոնց հաղորդելով :

Ը.

ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՃԻՒՂԵՐԸ

Գրաստաստեղծական Խորհուրդն ունի օրէնագէտ և տաճկագէտ պաշտօնեայ մը, որ այցելութեամբ նոյն խորհրդին զործողութեանց օրինակն և խմբագրական մասերը պիտի կատարէ, և մէկ ալ մնայուն դիւանադպիր մը՝ որոյ պաշտօնն է գաւառական և ամուսնական արձանագրութեան պարասպիլ և փոխանորդարանի գրանաստեղծութիւնը կատարել :

Տնտեսական Խորհուրդը և Երևանական Հ. գաւառագրութիւնը միանալով՝ ունին մէկ դիւանադպիր, մէկ համարակալ, մէկ գանձապահ մէկ Անցադրատան պաշտօնեայ, որ Ս. Արճանագրութեան հրահանգին համեմատ իրենց պաշտօնը պիտի վարեն :

Ուսումնական և Վ. անտիպից Խորհուրդները և Կրտսեաց Հաղաբարձութիւնը միանալով, ունին մէկ դիւանադպիր մը, որոյ պաշտօնն է նոյն երեք ձևերուն վերաբերեալ գրական բոլոր գործողութիւնները և միանգամայն Ուսումնական Խորհրդոյ արճանագրութիւնները և վանական կողմէ պատշաճ ու Աղբիւն նուիրեալ կտակաց արճանագրութիւնները կատարել յատուկ առմարներու մէջ :

Մյն Խորհրդոց և Հաղաբարձութեանց պաշտօնեայն ընարկութիւնն անոնց առաջարկութեամբ

Քաղաքական ժողովը նկատողութեան կանուս
և պէտք եղածը կը անօրինէ :

Թ .

Պատրիարքարանի խոհանոցը բոլորովին
վերցուած ըլլալով , ամեն պաշտօնեայր իրենց
քսակէն պիտի ընեն ուտեստի ծախքերնին , և
բարապաններէն ու սենեկապաններէն զաս ու
րիչ մէկը չ'պիտի կենայ զիշերներն 'ի Պատրի-
արքարան :

Ուտի Եջտի Գուլէի Ս . Յարիսց վանոց
մէջ Հիւրանայ անուամբ յարի մը յատկացած է ,
որ պիտի երթան Սրբազան Պատրիարքին
յանձնարարականով 'ի Պատրիարքարան Հիւր
մտարու ստիպեալ անձինքը :

Սոցն Հիւրանոցի ծախսայ համար կեդրոնա-
կան անտուկէն ամսական հազար զուշ յաս-
կացած է Հիւանդանոցի սնտուկին :

Թ .

Պատրիարքարանն ունի փոխանորդ Հօր
հսկողութեան տակ ընդհանուր վերակացու մը ,
որուն յանձնուած է Պատրիարքարանի բոլոր
կահարասիրը , և որ պատասխանատու է ներ-
քին մարտութեան և ազատութեան , և իւր
հսկողութեան տակ պիտի ունենայ

Մէկ սենեկապան Ռիւանտան համար

Մէկ » Փոխանորդարանի » մաք-

Երկու սպասար ծառայութեան և մաք-

րութեան համար .
Հինգ վեց բարապան (եռասքծի) , որոց մէ-
կը դուրս պիտի ըլլայ , և ամենքը մէկէն ընդ-
հանուր վերակացուին հսկողութեան տակն են :

Մէկ ալ դռնապան :

Վերոյիշեալ ապաստարաց փոխութիւնը

Փոխանորդ Հայրը անօրինէլէ ետև՝ պատճառ-
ները Քաղաքական ժողովը կը հաշտուի :

ԺԱ .

ԿԱՆՈՒՔ ՎԱՍՏ ՊԱՏՅՈՆԵՒԵԹ

Առանց բանաւոր պատճառի որ և է պաշ-

տօնեայ չ'պիտի զրկուի իւր պաշտօնէն :

Ազգին ծառայութեան յատկացեալ պաշ-
տօնեաներն երբ երկար ծառայութենէ ետև ծե-
րութեան կամ ցաւազարութեան պատճառու
անկարող լինին ալ ևս իրենց պաշտօնը չարու-
նակելու , ըստ հետեւեալ հրահանգի դադարման
ամսական պիտի ստանան մինչև ցմա՛ Ազգային
Սնտուկէն :

Անոնք՝ որ 10 տարի շարունակ առանց բա-
րոյական սրկաւութեան և հաւատարիմ ծառա-
յութեամբ անկարող գտնուին , պիտի ստանան
իրենց ամսականին հարիւրն երեսուը , իսկ 10
տարիէն աւելի ծառայողներուն դադարման ամ-
սականը համեմատաբար տարուէ տարի հարիւ-
րին մէկ պիտի յաւելնայ , այնպէս որ ամբողջ
երեսուն տարի ծառայողները իրենց ամսականին
հարիւրն յիսուն և քառասուն տարի ծառայող-
ները հարիւրին վաթսուն դադարման ամսական
պիտի ստանան :

ՀԱՐԱՆՔԻ ԿՈՍ ԿԱՆՈՒՔ ՀԱՄԱՐԱՏՈՒԹՅԱՆ

ՊԱՏՐԱՐՔԱՐԱՆԻ

Ա .

ՀԱՄԱՐԱՅԱԼ

1 . Պատրիարքարանի համարակալը մարտը
ձեւատեար մը կամ յիշատակութեան մը պիտի
ընէ և ամեն դրամական գործողութիւնները
պատահածին պէս հոն պիտի արձանագրէ թէ՛
մուտք ըլլայ և թէ՛ ելք :

2 . Ձեւատեարէն անմիջապէս դանազան օ-
ժանդակ անտրակներու մէջ պիտի անցնէ պա-
տահած գործողութիւնները , զժանդակ տես-
րակներուն երեսահամարները ձեւատեարին մէջ
և ձեւատեարին երեսահամարը զժանդակներուն
մէջ նշանակելով :

3 . Ամեն որ ձեւատեարին մէջէն նման
գործողութիւններն ամփոփելով գումարները
կրկնատուարի ոճով օրինաւորապէս օրհաշիւը
փոխադրելու և անկեց ալ մայր հաշիւն ան-
ցըներու է :

4 . Ամեն ամսազուլու Տնտեսական խոր .

հուրդ և Եւրոսիան Հոգարարձութիւնը սնտուկի տետրակը պիտի վաւերացնեն իւրաքանչիւր գործարքութիւն իր հովակիչոյն հետ բարդատեւով :

5. Նաև Համարոտկոյը արձանագրութեան տետր մը պիտի ունենայ Պատրիարքարանի տընտուկը առնող ձգուած գոյից համար , ուր իւրաքանչիւր աւանդին մուտքն ու ելքը կանոնաւորապէս պիտի արձանագրուին մտից պատճառով և երբևէ հրամանովը , և ոչս աւանդները ծրարեալ և Պատրիարքարանի կեդովը կնքեալ պիտի ըլլան և աղբային սնտուկին մէջ պիտի պահուին :

Նաև պիտի ունենայ առկախ վճարեալ գումարներու համար տետրակ մը , ուր առնն առկախ վճարմունքներ թէ հաշուց մը մէջ իրարու տակ նշանաւորած պիտի ըլլան և թէ զատ տեղերու մէջ և իւրաքանչիւր առ կախ վճարմունք լրանալուն պէս գոյուեալ են , բոլը նշանակելով իրենց բուն արձանագրութեան տեղերը :

6. Համարակողը պորտուտը պիտի ըլլայ առնն երեկոյ թղթի մը վրայ նշանակել սնտուկին մուտքն ու ելքը և անոնց ատրեբութիւնը նաև առ կախ վճարմունքները , այս թուղթը պիտի ցուցնէ Պատրիարքարանի սնտուկին մէջ գտնուած պատրաստ գումարը , զոր ինքն ստորագրելով և գանձապահին կնքել ստով պիտի յանձնէ Սրբազան Պատրիարքին :

7. Արկիւրու եկած բոլոր գումարները նոյն Համարակալը պիտի հաշուէ յատկապէս պատրաստուած թղթի մը վրայ անոր համեմատ պիտի ընդունի գանձապահը և պիտի կնքէ նոյն թուղթը , այս թուղթը դարձեալ Համարակալին գալով պիտի արձանագրէ և տեղորոշողը համարակալը պիտի տայ և Եւրոսիան Հոգարարձութեան կնքովը վաւերացնելն ետքը պէտք եղած գործողութիւնները պիտի կատարուին :

8. Նաև վճարման համար եկած հրամանագիրը նոյն Համարակալը պիտի արձանագրէ և նոյն հրամանագրերուն վրայ արձանագրեալ ընելով պիտի ստորագրէ և ետքը գանձապահը պիտի վճարէ , վճարման թղթերն ալ յատկապէս պատրաստուած ըլլալու են :

9. Առնն տարեկալին մայր հաշիւէն քա-

ղելով պիտի օրտրաստի տարեկան հաշուցացը և Տնտես . Խորհրդը և Եւրոսիան Հոգարարձութեան պիտի ներկայացնէ և անոնց ստուգել ստով նոյնը պիտի յլուի առ Վաղ . Ժողովը :

Բ .

ԳԱՆՁԱԳԱՆ

10. Գանձապահը միայն սնտուկի տետրակ մը պիտի բռնէ սրուն մէջ մուտքն ու ելքը կանոնաւոր կերպով պիտի նշանակէ :

11. Մտից համար միշտ իրեն կնքը պիտի դնուի Համարակալին բովը և ելից համար ալ իր բով հրամանագրերը պիտի գտնուին Համարակալին ստորագրեալ :

12. Առնն երեկոյ իր տետրակը Համարակալին սնտուկին տեսլին հետ պիտի բաղդատի և առ Սրբազան Պատրիարքն տրուած հաշուեթուղթը պիտի կնքէ : Գանձապահը պիտի ունենայ նաև երկու տետրակներ ալ , մին Պատրիարքարան առնող ձգուած գոյից համար և մյուս առ կախ վճարմանց համար :

Այս տետրակներուն ձևերը Համարակալին այս մասին բռնած տետրակներուն ձևով պիտի ըլլան :

13. Գանձապահը ինքին մէկուն բուն մը շ'պիտի վճարէ , թայց միայն իրեն յլուած Հըրաւմանագրերու վրայ՝ որք արձանագրեալ և ստորագրեալ են Համարակալին :

Գ .

ԱՆՅԱԳՐԱՏԱՆ ՊԱՇՏՈՆԵԱՏ

14. Անցադրատան պաշտօնեայն իրեն եկած գործերը նոյն Համարակալին պիտի պիւն , որ թաղ . Խորհրդին տրուած ծանուցադրին համեմատ Պատրիարքարանին առնուելիք տարբը հաշուէ և պաշտօնական թղթի մը վրայ նշանակէ ստորագրելով , որուն համեմատ գանձապահը կընդունի դրամը և կը կնքէ թուղթը , գանձապահին կնքեալ թուղթը Համարակալը պահելով պաշտօնական անդրրագիրը կուտայ և ստոր վրայ Անցադրատան պաշտօնեայն պաշտօնական ձա-

նուցագիրը կը գրէ և համարակալն ալ զայն կը կերէ պաշտօնական կերով :

15. Անցագրատան Պաշտօնէին բոլոր գործողութիւնները այս կերպով կը կատարուին :

16. Անցագրատան պաշտօնեային տեւորակ մը պիտի բռնէ ուր պիտի նշանակի իր գրած ծանուցագիրը իրենց տեսակով, թուովը և անձանց անուններովը, այս տեսակը այնպիսի սձով մը պիտի ըլլայ որ ամեն տանն կարող ըլլայ մէկը դիւրութեամբ յայտնապէս տեսնելու որ բանի տեսակ ծանուցագիրը գրած է և գանձապահը իրարանչիւր տեսակին համար ս՞րջակի գրած ընդունած է և համագուհարը ս՞րջակի է :

Դ .

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՔ ԵՒ ՇՅԱԿՍՆ

Պատրիարքարանի անուակին մուտքերն են հետեւեալ հասոյթները .

Ա. Կարլաճական ծանուցագրերը .
Բ. Հանապարհորդաց անցագրի և արհեստաւորաց հրամանագրի վկայականը :

Գ. Նշանատուութեան և հրամանիկի հասոյթ .

Դ. Գաւառական մուգաթա ըստած և մայրաքաղաքի և եկեղեցիներէն ստնուած քանչկէր ըստած տուրքերը .

Ե. Կերքանական տուրք .

Զ. Չանաքան հասոյթներ ,

Է. անուակին ելլին են ,

Ա. Պատրիարքարանի պաշտօնէից ամսականը .

Բ. Յատկացեալ ամսականը .

Գ. Նշանուտքի ծախք .

Դ. Չանաքան կամ ընդհանուր ծախք .

18. Կարլաճական ծանուցագրութեան կողմէն թուագրեալ և ստորագրեալ 50, 110, 160 և 260 դրուանց անդորրագրեր պէտք են, որք համրանքով Համարակալին տրուելու են իրմէ ստորագրութիւն տանելով, այս ստորագրութիւնը Տնտեսական Խորհրդաց և Ելլուական Հարարածութեան դիւանը պիտի մնայ և այս գործողութիւնը պիտի կատարուի ըստ 14րդ յօդուածի :

19. Ծանուցարհորդաց անցագրի և արհեստաւորաց հրամանագրի վկայականի հասոյթը ամրոշման և Հիւանդանոցի վերաբերելով, Հիւանդանոցի Հոգարարութեան կողմէն թուագրեալ և ստորագրեալ անդորրագրեր պէտք են, որք համրանքով համարակալին տրուելու են իրմէ ստորագրութիւն տանելով, այս ստորագրութիւնը Հիւանդանոցի Հոգարարութեան քով կը մնայ և այս գործողութիւնը կը կատարուի ըստ 14րդ յօդուածի և չարթէ շարքով կամ ամեն ամիս համարակալը Հիւանդանոցի Հոգարարութեան հրամանին վրայ հաշիւը կատարելով և ստորագրելով և ստորագրել տալով Հիւանդանոցի Պաշտօնէին գանձապահը կը վճարէ Հիւանդանոցի վերաբերեալ այս հասոյթը :

Համարակալը Հոգարարութեան հրամանագիրը ստորագրել կուտայ ստանն ընդունող Պաշտօնէին գուհարը մէջը նշանակել տալով :

20. Եւանտուտիկեան հասոյթին համար յիտանուրը Հօր և Հիւանդանոցի Հոգարարութեան կողմէն կարգեալ պաշտօնէին ստորագրութեամբ տալիճանը, նշանուտքներուն անունը, մեղանունը և ուրիշ պարագաները նշանակեալ թուղթ մը գալ պէտք է համարակալին, որ ըստ կրանի հաշուելու է և հաշիւը նոյն թղթին վրայ նշանակելով ստորագրելու է. այս թղթին համեմատ գանձապահը դրամն աննելու և բտորագրելու է, այս թուղթը Համարակալը պահելով պաշտօնական անդորրագրի կերպով և ստորագրեալ յանձնելու է և ասիկ ետքը Փոխանուրը Հայրը ուրիշ պաշտօնական արձանագրութիւնները և գործողութիւնները կատարելու է :

Հրամանագրի համար ալ այս ձևը բռնելու է :

Հիւանդանոցի բաժինն ալ պիտի վճարուի 19րդ յօդուածին համեմատ :

21. Գաւառական մուգաթա անուակի տուրքիս եկեղեցիներէն քանչկէր անուակի ամսական յատկացեալ տրոց համար յատուկ անդորրագրեր շինել պէտք է, որք համարակալին քով կը մնան և երբ վճարուի և գանձապահը համարակալին ինձած հաշուեթուցքը կըլէ, հա-

մարակալը վաւերացեալ և կիւրեալ անդորրագրերէն կուտայ :

Մուգաթայի վերաբերեալ անդորրագրերը թէ՛ Սրբազան Պատրիարքը և թէ՛ Եւմուական Հոգաբարձութիւնն ստորագրած ըլլաւու է :

Իսկ քանչէ՛րի անդորրագիրը միայն եւմուական Հոգաբարձութիւնը կստորագրէ :

22. Կեցրոնական տօւրը՝ որոյ Պաշտօնէին ձեռօք կը հաւաքուի համարակալին ընդունած անդորրագրերուն վրայ : Տրոյ անդորրագրերը Եւմուական Հոգաբարձութեան կողմէն կը պատրաստուին, որք թուագրեալ և ստորագրեալ ըլլաւու են և համարեալ յանձնուելու են համարակալին իր ստորագրութեան վրայ . այս ստորագրութիւնը Տնտես . Խորհրդոյ և Եւմուական Հոգաբարձութեան դիւանը պիտի մընայ :

Երբ տրոյ պաշտօնէայն հաւաքած գրամները կեցրոնական սնտուկին կը յանձնէ, համարակալը գանձապահէն ստորագրութիւն մը անկեղով տրոյ պաշտօնէին անդորրագիր կուտայ :

23. Գանձարն հասոյթներն են .

Ա. Երբման համար Պատրիարքարան զիմոցներէն առնուած մէկ մէկ մէճիտիէն՝ իրրե ծախք գրուած թէ՛գրէրէն .

Բ. Ար և իցէ ստորագրութեանց և միտութեան վաւերացմանց համար առնուած մէկ մէկ մէճիտիէն :

Գ. Փոխանորդագրի՝ վաւերացման համար առնուած երկուքական մէճիտիէն :

Դ. Գաւառայ Առաջնորդայ և դուաւուական աղգային ժողովոց վաւերացման համար զրիւուած Պատրիարքական կոնգրակներէն լրենց մուգաթային վրայ 10 առ 0/0 նմանապէս մայրաքաղաքին քարոզիչներուն և ՚ի վաւերացումն Քաղ . Խորհրդոյ տրուած կոնգրակներուն համար լրենց քանչէ՛րին վրայ 10 առ 0/0 առնուած տօւրը :

Ե. Մայրաքաղաքին Քաղ . Խորհուրդներէն տրուած կողումական վկայագրերուն համար յատուկ հրօշմար և բունով (բօշման) թըղթեր կը պատրաստուին Եւմուական Հոգաբար-

ձութեան կողմէն կիւրեալ , որոյ համար 30 աւական փարսց կտանուի Քաղ . Խորհուրդներէն :

2. Գաւառատանական հասոյթ .

Ասոնց համար զիւանական հասոյթ անունով անդորրագրեր ըլլաւու են Եւմուական Հոգաբարձութեան կողմէ ստորագրեալ և թուագրեալ որք համարեալ յանձնուելու են Համարակալին իրմէ ստորագրութիւն անկեղով և իր ստորագրութիւնն ալ Տնտեսական և Եւմուական դիւանը պահեղով պէտք եղած ատենը տանցմէ կուտայ վերոյիշեալ կանոնոց համեմատ բունին մէջ թէ՛ առնուած ստակը և թէ՛ խնդիրը նշանակեղով , իսկ տրուած մասին վրայ միայն ընտակը նշանակեղով ըսցց պէտք է որ բունին մէջ նաև վճարողն ալ ստորագրէ :

24. Ամեն տմազըխ համարակալը կը պատրաստէ պաշտօնէից ամսականները պարտեալու թուոյթ մը , որ պիտի նշանակուած ըլլան բոլոր պաշտօնէից անունները զիւսոցը իրենց ամսականը , այս թուոյթը Եւմուական Հոգաբարձութեան վաւերացեալ պիտի ըլլայ և Սրբաբարձութեան վաւերացեալ պիտի ըլլայ կրնէրազան Պատրիարքը տեսնելով հրատան կրնէր ՚ի վճարում ամաղջապէս կամ մասամբ 0/0 այսչափ ընկեղով սնտուկին գրամական վիճակին համեմատ , այս թուոյթը համարակալն ալ ստորագրելէ ետև զանձապահին կը յանձնուի և իրարանչիւր պաշտօնէոց իր տուն գրամը իր անունը զիւսոցը գրելով կստորագրէ :

Ամեն ատեն լայր Պաշտօնէոցը հաւատարմապէս պիտի ընդունին իրենց ամսականները և երբ ամսականը թերհաշիւ վճարուին , անկներն ալ նոյն համեմատութեամբ թերհաշիւ պիտի տանեն :

25. Արիւր ամեն սովորական ծախքերու համար Տնտեսականն ու Եւմուականին համար թիւնն առնելով և սմոնց բնութեամբը ստորագրեալ հաստատագրերու վրայ Ս . Պատրիարքը հրաման կրնէ և Համարակալը արձանագրած ըլլալուն համար ստորագրութիւնը դնելէն ետքը գանձապահը կը վճարէ տունդին նոյն թուոյթը անորազրեւ տարով :

26. Տնտես . Խորհուրդն և Եւմուական Հոգաբարձութիւնն ամենեն անձախ ծախք

պիտի ընեն, այլ Պատրիարքարանի Պաշտօն-
եայր պիտի ընեն իրենց հրամանսը և միշտ ինչ
քան որ առնուի կամ շինուի տուողէն կամ շի-
նողէն իբրև հաստատագիր ստորագրութիւն տա-
նելու է որուած նիւթերը կամ շինած բանը մէ-
ջը գրուած ըլլալու պայմանաւ :

27. Թէ Պատրիարքարանի և թէ Թաղ-
խորհուրդներէ և մրտաբնիկ տրուած ծանու-
ցաղբերը պէտք է որ տէրութեան յատուկ դը-
րուշիւր ունենալէն դատ նստ բռնաւոր և Պատ-
րիարքարանի կողմն տրուած ըլլան պէտք եղած
տեղերը, և այս ամեն ծանուցաղբերը որ յիշ-
եալ կերպով շեն, սպորթնաւոր կը համարուին,
և այս ազգային կարգադրութիւնը հարկ եղած
տեղերը պէտք է ծանուցանել :

Ժողովս նիստուելով որ մայրաքաղաքին թագա-
կան խորհրդներուն և երեսփոխանութեան ընտ-
րութեանց ատեն միշտ խաղաղութիւնը և գիտու-
թիւնը պահպան չէ, այս խաղաղութեանց ասըն-
անելու նպատակաւ ընտրական գործողութեանց
համար հետեւեալ հրահանգը պատրաստեց :

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԸՆՏՐՈՒԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

1. Թաղական խորհուրդը ընտրողական
ժողով կը կազմէ ընդ նախագահութեամբ թա-
ղին Քարաղչին կամ անոր չեղած տեղ՝ Աւա-
ղերիցան :

2. Թաղական խորհուրդը գաղտնի բու-
արութեամբ երեքէն մինչև վեց թաղեցիներ
կընտրէ, որք Թաղական խորհրդը չեա ի միասին
կը կազմեն ընտրողական ժողովը :

3. Ընտրողական ժողովը անդամք ընտրու-
լութեան իրաւունք և հանգամանք ունեցող
պատուաւոր թաղեցիներէն պիտի կազմուին :

4. Ընտրողական ժողովը ընդ նախագահու-
թեամբ Քարաղչին կամ Աւաղերիցուն կը կազ-
մէ իւր Գիւմարը, որ կրնայ Թաղական խորհր-
դայ գիւմարին մէջէն կամ դատ կազմել ըստ հա-
նութեան Ժողովոյն :

5. Ընտրողական ժողովը թաղին մէջ բաւ-
Սթանեանադրութեան ընտրողութեան իրաւունք
ունենցողներն ստուգելով, այսու բնիկ կորգու-
ընտրողաց ցամաք մը կը պատահուի, նշանակե-
լով ըստ կարելոյն ընտրողաց անունք, մտակա-
նունք, արհեստք, մտղացը և տանը թիւը :
Այս ցուցակը առ նուազն ութ օր կը կայնէ Թա-
ղական խորհրդարանը ժողովրդեան տեսանելի
կերպով, հրատարակելով ծանուցմամբ որ դիտողու-
թիւն ունեցող անձինք կամ անձամբ Ժողովոյն
ներկայացնեն իրենց դիտողութիւնը, կամ բան
կալը դրուած յատուկ ամսուրի մը մէջ գրու-
թեամբ, որ պիտի անանին ստորագրեն, և
իրենց բնակութեան փողոցն ու քաղաք թիւը նը-
շանակեն : Անանաւ դիտողութիւնը ընդունելի
չեն :

6. Ընտրողական ժողովը դիւանը՝ ներկա-
յայտաւ դիտողութիւնը, բնութեան կառնու,
և Ընտրողական ժողովոյն դիտութեամբ յուել-
ուած կամ զեզչ կըլլայ ընտրողաց ցուցակին վը-
րայ, ըստ ընկալեալ օրինաւոր տեղեկութեանց
կամ դիտողութեանց :

7. Ով որ մինչև բուէնարկութեան նախը-
թաց ուրբաթ երեկոյ դիտողութիւն մը չէ ներ-
կայցուցեր Ընտրողական ժողովոյն ընտրողաց
և ընտրելեաց ցանկերուն վրայ, բուէնարկութեան
օրը կամ յետոյ այս մասին իրաւունք չունենալ
դիտողութիւն կամ բողբ ներկայացնելու :

ԸՆՏՐՈՂՔ

8. Ընտրողութեան իրաւունք ունին թաղին
այն բնակիչները միայն որոնք Ալեքրոնական աղ-
րոյց թաղային տեսչին մէջ անունինն արձանագ-
րել տուած են :

9. Թաղական ընտրութեան մասնակցելու
համար Սահմ. 55 դ. յօդուածոյն համեմատ ի-
րաւունք ունի ամեն անձաւ որ 25 տարին լրա-
ցուցած է և ըստ 67 դ. յօդուածոյ Սահմ. ընտ-
րողական իրաւունքէ զրկուած չէ :

10. Երեսփոխանական ընտրութեան հա-
մար ըստ Սահմ. 65-66 և 67 դ. յօդուածոյ
ընտրողութեան իրաւունք ունին այն թաղեցիք որ
25 տարին լրացուցած, Օսմանեան Հպատակ և

տարեկան 75 շրջ ազգային տորք տուող են .
 և որ բրեժական յանցանք դատաւարտեալ չեն .
 Ազգային գործոց մատակարարութեան մէջ նեն .
 գումարեամբ բռնուած չեն , Ազգային ժողովոց
 մի կուն կողմէն Ազգային գործոց շարժածուերը
 վճիռ ընդունած չեն , Տերութեան գատարան .
 ներուն կողմէն զգատաւարացիչ պատժոյն պայ-
 մանաւածը քաջուցած են , վերջնապէս խերազա-
 րութեամբ անբաւական ճանչցուած չեն օրինու-
 տար կերպիւ :

ԸՆՏՐԵՒԻՔ

11. Թաղական խորհրդոց համար ընտրելի
 են անոնք որ Թաղական խորհրդոց ընտրող ը-
 լուրը իրաւունք ու հանգամանքներ ունին : Իսկ
 երեսօխոսանութեան համար ընտրելի են ըստ
 Սահմ. 68 գ. յօդուածոց անոնք որ 30 տարին
 լրացուցած են , Օսմանեան հպատակ են , Տե-
 րութեան արկնացը տեղեակի , և ազգային գոր-
 ծայը հնուտ են և ընտրողութեան իրաւունքէն
 զրկուած չեն , ըստ 67 գ. յօդուածոց Սահմա-
 նադրութեան :

12. Ընտրողական ժողովը գաղտնի բուէ-
 արկութեամբ ընտրելեաց եւապատիկ թուովը
 ցանկ մը կը պատրաստէ , զոր կը կախէ Եկե-
 ղեցոյն քանկայլ՝ առ նուազն 3 օր , ի տես
 ժողովրդեան , ծանուցանելով որ ընտրողք ա-
 զատ են այն ցանկէն դուրս ալ ընտրելեաց
 բուէ տալ :

ՔՈՒՆԵԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

13. Ընտրողական ժողովոց նախագահը
 բուէարկութեան որչա՛նք օրէն ստուջ հրատա-
 րակել կուտայ իրազիրս և Եկեղեցոյն ու թա-
 ղին զարացնելուն դռները ծանուցում բախչենելով ,
 և յիշելով հրոժայեալ երեսօխոսանաց կամ թա-
 ղականաց անունը , անոնց վերընտրելի ըլլալը ,
 ընտրուելիք երեսօխոսանաց կամ թաղականաց
 թիւն և ընտրելութեան պայմանները , և բուէ-
 արկութեան և բուէամարի որչա՛նք օրն ու ժա-
 մը . և թէ՛ մինչ ի բուէարկութեան ուրբաթ ե-
 ըկեղց ընտրողաց և ընտրելեաց ցանկին վրայ

հարկէ դիտողութիւններն ներկայացնեն , և թէ
 յիշեալ պայմանաժամն ետքը ոչ սք իրաւունք
 ունի դիտողութիւն ներկայացնելու :

14. Եթէ ընտրուն իւր բուէն անձամբ չբ-
 կարենայ բերել , պէտք է ստորագրեալ նամա-
 կու մը զայն զրկել , կամ պահարամի մը մէջ
 դնել և պահարանին վրայ իւր անունը ստորագ-
 րել . նամակարներն եւ սարսուտք է միանգո-
 մայն նոյն պահարանին վրայ ստորագրել այս
 կերպով՝ « այս ինչ անձին կողմեմէ կամակարեմ »
 (ստորագրութիւն) : Եթէ նամակարերը գրել
 չզիտեր՝ Առեւտրայիլը կը գրէ պահարանին վե-
 րայ անոր անունը , և ան ալ խաջ նշան մը կը
 քաշէ անուանը ներքեւ ի ներկայութեան Ընտրո-
 ղական ժողովոց :

15. Եթէ բուէն որչա՛նք ժամանակէն ետ-
 քը դայ՝ ընդունելի չէ :

16. Եթէ բուէթուղթիւն մէջ ընտրելեաց
 թիւին աւելի անուններ գտնուին՝ բուէն կար-
 ղաւը ընդունելի է բայց աւելորդ անունները և
 ստորագրեալ բուէթուղթերը ընդունելի չեն :

17. Ընդունելի չէ այն բուէն՝ որ ընտրե-
 լութեան հանգամանքներէ զուրկ անհատի մը
 տրուած է :

18. Քուէարկութիւն կոտարուելիք կիրակ-
 ուսն նախընթաց շաբաթ առաւօտ Ընտրողական
 ժողովը կը գումարուի , եղեալ դիտողութիւն
 ներք ի նկատի կանուտ , վերջնական կերպով
 ընտրութեաց ցուցակին վրայ անօրէնութիւններ կը-
 նէ՛ կթէ նոր հարկ կայ . ստանադրութեան մէջ
 կը նշանակէ . և բուէարկութեան ժամանակ
 ներկայ գտնուելիք բնիկներն ու անդամները
 կորոշէ :

19. Քուէարկութեան ժամանակ Ընտրո-
 ղական ժողովոց անդամք ներկայութեան տու-
 մարին մէջ անուններն նախ կատարագրեն , և յե-
 տոյ մեծագոյն մատամբ ստուգելով բուէտուղթին
 զատարի լինելն , կը կնքեն զայն պաշտօնապէս
 և բուէարկութեան սկիզբէն մինչև վերջը կը
 հսկեն բուէտուղթին վրայ :

20. Քուէարկութեան կը ներկայացնեն իրենց
 բուէն Ընտր . ժողովոյն կամ անոր բննչացը
 որ ստուգելով մէկ բուէթուղթէ աւելի չբուէ

պարունակութիւնը չը կարողացուի եղանակու
բուհտուփին մէջ կը ձգեն առաջի բուհարկուն
կամ նորա ստորագրել կուտան ընտրուցայ սու
մարին մէջ : Եւ եթէ բուհարկուն գիր զրեւ չը
գիտեր , Ստեղծարարն ի ներկայութեան քը
վարկուն կամ նորա նամակարբերին կը նշանակի
բուհարկուն կամ նամակարբերին գրել չը գիտ
նարուն պատճառաւ ստորագրած չըլլալը , և նո
խաջ նշան մը կը բաշխ ներգրել :

21. Նամակու եկած բուհները կը նշանակ
ուն ընտրուցայ տոմարին մէջ ընտրողին անու
նին առջև , յիշատակելով թէ՛ նամակու եկած
է բուհն ի ձեռն այս ինչ անձին (14) :

22. Եթէ բուհի մը վրայ կասկած յայտ
նուի , քննիչը կը սրահեն այն բուհն և Նախա
գահին կը ներկայացնեն , որ Ընտրողական ժո
ղովոյ մեծագոյն մասամբ կըրոշէ ընդունելի կամ
անընդունելի լինելը :

23. Բուհներն եկած միջոցին նոյն բուհնե
բուն վրայ ներկայ ժողովուրդը իրաւունք ունի
բուհտուփը ձգուելին առաջ վերադուրթիւն ընել
Ընտրողական ժողովոյն , որ պարտաւոր է ի նը
կատի աւանու և ըստ այնմ ընդունիլ կամ մեր
ժեւ նոյն բուհները պատասխանատուութիւնը
իր վրայ առնելով . իսկ բուհտուփը ձգուելին
եարը ո՛չ որ իրաւունք ունի բողբոքելու :

ԳՈՒՆԷԱՍՏԱՐ

24. Բուհնամարի որոշեալ ժամը երբ կը
հասնի , բուհարկութիւնը կը դադարի . և Նախա
գահը բուհտուփը բանալին առաջ ներկայու
թեան տոմարին մէջ բուհարկութեան հօդու
անդամոյ անունները նշանակել կուտայ , նոյն
պէս նաև բուհնամարի ներկայ գտնուելիք ան
դամոյ և քննչայ անունները : Այս քննիչը
կարող են նաև հանդիսատես ժողովուրդեան մէ
ջն ընտրուիլ ի Նախագահին ըստ պիտոյն :

25. Նախագահը կը ծանուցանէ թէ՛ բուհ
նամարի որոշեալ ժամը հասած ըլլալով , բուհ
արկութիւնը դադարած է : Սոյնահետե բուհտու
փին կնիքները քննելին յետոյ բանու կուտայ
զայն , և կը յանձնէ բուհները համրել մի առ
մի ի տես ժողովուրդեան :

26 , Ետոյ կարճամազրուի ի ձեռն Ստե
ղծարարին բուհարկուց և բուհից թիւը : Ե
թէ երկու թիւք անհամաձայն գան , նախա
գահը Ընտրողական ժողովոյ հետ կը քննէ (և
թէ հարկ դատի առանձնանագով) և եթէ ա
պրիմաւորութեան կասկած կուտան , իսկոյն
կը հրատարակէ թէ՛ բուհարկութիւնը իբրև շեղ
եալ կը նկատուի , և առաջիկայ կիրակի նորէն
բուհարկութիւն ընել կըրոշուի ըստ 77 դ . յօդ
ուածոյ Սահմանադրութեան :

27. Երբ բուհներուն համրանքը բուհար
կուց թուոյն հետ ճիշդ գայ՝ կը նշանակուի .
և յետոյ մէկ կամ քանի մը գրասեղանի վրայ
կը բաշխուին բուհթուղթերը , նոյնպէս և զայդ
զայդ քննիչներ ըստ թուոյ գրասեղանայ , կըս
կըսին գրել բուհթուղթերուն պարունակութիւ
նը ի տես ժողովուրդեան : Երբ աւարտի՝ քննիչը
կատարագրեն այն թղթերը . յետոյ մէկ թղթի
մը վրայ արդիւնը կը միայնեն բուհթղթից
հետ և կը յանձնեն Նախագահին : Քննիչը ի
րենց կարողացած բուհթղթերը զատ պահարա
նի մէջ կը դնեն , վրան կատարագրեն , և զոցե
ւով Կիւսնիս կը յանձնեն :

28. Նախագահը կը հարցնէ թէ՛ դիտողու
թիւն ունեցող կամ բուհնամարի գործարկութեանց
վրայ : Եթէ օրինաւոր դիտողութեան մը լինի՝
բուհնամարը կրկին կատարել կուտայ միևնոյն
նիտին : Իսկ եթէ օրինաւոր դիտողութիւն
ըստ չլինի՝ Ընտրողական ժողովոյ տոմարին մէջ
բուհնամարին արդիւնքը՝ քննչայ ստաւ
բուհնամարի թղթոցը համեմատ կարճամազրուի
բուհնամարի թղթոցը . որոյ ներքև կատարողուն
ի ձեռն Ստեղծարարին և Ընտրողական ժողովոյ անդամը :
Նախագահ և Ընտրողական ժողովոյ ստոյգ .

29. Եթէ բուհն հաւասար թուով ստոյգ
ուի՝ տարկիով երկուցոյնն է ընտրելի :

30. Եթէ բացարձակ առաւելութիւն չը
գոյնայ , երկրորդ անգամ բուհարկութիւն կըլ
լայ : Եւ այս անգամ Ընտրողական ժողովը բուհ
նամարի գործարկութեան մէջ յաջողագար առա
ւելագոյն երկու բուհ ստոյգութեան կրկնապա
տիկ թուով ցանկ մը կը պատրաստէ , և ընտ
րուի՝ այս ցանկէն դուրս անձանց բուհ չեն կըր
նար սալ :

31. Ընտրութիւնը աւարտելէն յետոյ՝ Նախագահը պիտի ընտրիւնաց հաճութիւնն ընդունիլ գրով: Եթէ հրամարաբ գտնուի՝ Ընտրողական ժողովը ի ձեռն Նախագահին համեմատական բռնակրութեան մէջէն քուէկց յաջորդ տասնեակիւն ստացողները հետոյնէ կը հրահարէ ի նոյն պաշտօն: մինչև որ ընտրելոյ թիւը լրանայ: Այս պարագան հարկ է որ յատկապէս նշանակուի Քաղաքական ժողովոյ զըրկուելիք տեղեկագրին մէջ:

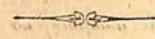
32. Նախագահը բռնակրութիւն մէջ պահել կուտայ բռնակրութիւնը, եկած նամակները, արձանագրութիւնները և ամեն այն թղթերը՝ որ նոյն բռնակրութիւն կը վերաբերին, և կը կրօք բռնակրութիւն իւր և Թագական խորհրդոյ կնքով: Այս թղթերը կը արհտին մինչև ցվախարայունն ընտրելոյ Ազգ. Քաղաքական ժողովէն: Այնուհետև արձանագրութեանց տակարը կը պահուի Թողական խորհրդոյ զիւսնատան մէջ, իսկ բռնակրութիւնը և նամակը կը ջնջուին:

33. Նախագահը իսկոյն պաշտօնական տեղեկագրով մը բռնակրութեան արդիւնքը կը հաղորդէ Ա. մէն. Ս. Պատրիարքին՝ նշանակելով ընտրելոյ անունը, ժակտունը, արհետը, անոնց յանձնառութիւնը և բռնակրութեան բոլոր պարագաները: Այս տեղեկագրով կատարադրեն Նախագահը և Ընտրողական ժողովը Նիսանը, և կը կրուի Նախագահին և Թագական խորհրդոյ կնքով:

34. Բռնակրութեան մասին Քաղաքական ժողովը չը պիտի ընդունի այն բոլորը որ մինչև բռնակրութիւն սկզբը կանխաւ թաղին Ընտրողական ժողովին ներկայացուած չէ, բայց եթէ ներկայացուած է կանխաւ՝ Քաղաքական ժողովը նշանակողութեան կտանու: Այնպէս բռնակրութեան մասին կ'ստի բոլորը կը նշուին՝ ու նոյն բացատրութիւն կուզէ Ընտրողական ժողովէն: Այնուհետև եթէ հարկ տեսնէ՝ իր կողմէն կարգեալ յենիչի մը ներկայութեանը կնքեալ բռնակրութիւն և բռնակրութեան գործողութիւնը կրկին կատարել կուտայ և արդիւնքը ճշդեղէն յետոյ հրատարակել կուտայ իրազիրս:

35. Վախճանական վարչական որոշումը Նախագահին համեմէն յետոյ Ընտրողական ժողովը լրանած կը համարուի:

36. Այն հրահարէն մէկ յէկ օրինակ շրջանակեալ պիտի ընենան իւրաքանչիւր Թագական խորհրդոյ: Իսկ ընտրական գործողութեանց ժամանակ պիտի կատարուի ի տես ժողովը կողմէն:

ՅԵՍՈՒՉ ԽՐԵՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՒ ՀՈՂԱՅԻՆ ԲՈՒՆՈՒՄՆԵՐ

Սահմանադրութիւնն արդէն նախատեսելով որ Ազգացն կեդրոնական վարչութեան Քաղաքական ժողովը լեռնաւարած էր տեղական, զաւասական և անհատական խնդիրներով և հարկե կարող կըլար անոնց մէջ պատահած գծաութեանց պատճառները վերցնելով իրագործութիւնը վերահաստատելու, զաւասակացն անհամար ցուերը մտիկ ընելով թէ Բ. Գրան և թէ կուսակալութեանց հայրական խորհուրդն ու դժութիւնն անոնց վրայ հրախիւսելով իրատեց և արգարութեան համեմատ խեղճ և ազատ դաւառայն ազգայինները զրկանքի և թշուառութեան ուղարկու. ժողովոյն և անոնց, ժողովոյն մէջ պատահողաց, ժողովոյն և ժողովոյն մէջ պատահած անհամաձայնութիւնը վերցնելով իրագործութիւն և համաձայնութիւն գոյացնելու, և նաև Քաղաքական ժողովը միայն գործադրութիւնն որոշող ու վճռող մարմին մը ըլլալով ազգին ընդհանուր թէ բարչական և թէ նիւթական յոտաձագխտութեան վերաբերեալ գործոց համար Տեսուչ խորհուրդներ և Հոգաբարձութիւններ սահմանած էր. ուստի Քաղաքական ժողովս անմիջապէս իւր ուղարկութիւնը Տեսուչ խորհրդոց և Հոգաբարձութեանց վրայ զարձնելով նախորդ վարչութեան օրով սահմանադրայէս կազմեալ խորհուրդներն ու Հոգաբարձութիւնները վերահաստատեց, և այսպէս կամները լրացուց, և Սահմանադրական տարբերութեան պայման 1874 մայիս 1 թին կատարելով:

Է. ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ ԹԱՐԶՈՐԻ

Թարգման ազգային դատարարութեան խնդիրը զանազան նամերու մէջ նկատողութեան առում և ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ հետ շատ անգամ խորհրդակցելով հետեւեալ կարևոր որոշումները անուանի :

Ա. Պարտաւորեց այն ամեն Թաղական խորհուրդներն՝ որք տակաւին դպրոցական հասարակութիւն կազմած չկին, փութով կազմել և ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ հետ յարաբերութիւն հաստատել :

Բ. Երրորդեց Սահմանադրութեան գործադիր յանձնաժողովը՝ որ սրահ մը դադարեալ էր բարձելէ, որպէս զի գաւառաց մէջ Սահմանադրութիւնը գործողութիւն և գաւառական ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհուրդները կազմակին :

Գ. Կենդանութեան անտակի պիտանելին մէջ առ այժմ՝ ամնական 3000 դրոշի գումար մը անհանելոյ յանուն ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ կարճրոյ, որպէս զի Յնոյան գերազմ է կամ 3 տասնամեակներ ընկն ազգային փորձարանաց վարչապետութիւն ընկն ազգային փորձարանաց վարչապետութեան խորհրդոյ կազմակին գործարանութեանը հսկեն : Արդարեւեւ գումարին 1500 դրոշ ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ ազգային կոթիւնն համեմատ առայժմ Պօլոյ ազգային փորձարանաց համար ընարուած տեսչին վճարել որոշեց :

Դ. ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ առաջարկած Արիօղեմիայի հաստատութիւնն ալ պատե՛հ թաղականութիւն մը ձգեց :

Ե. Նաև որոշեց որ ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհուրդն առաջարկեալ ամբիւնակ աւազանն եղաւորական տաճակներէ մտքոյնով ամբարանաց ճակ մը և զայն գործողութիւն վերածեալով մէջ ամբարանութեանը գործեան վերածեալով մէջ ամբարանութեանը միայն այնպիսիներն զանոնք, ի բաց անտակ միայն այնպիսիներն որք հաստատուն և գրեւորապէս նկատուները անհնարեալ կարող են երկրորդական փորձարան ըլլալ :

Զ. Նաև առաջարկեց ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ զայն որ փորձարաններն երկր կարգի դրակ, Գրոյ, որ փորձարաններն երկր կարգի դրակ անուանուին և Երևանի կարգի համար դրակ անուանուին որպէս :

Է. Բարեգործական ընկերութեան գործադիր Ժողովն անտակական ըստ հրահանաց ժողովն զայն փորձարանները որ տակաւին նոյն ընկերութիւնը գոյութիւն ունի և թէ հաւարեալ 3350 լիբրայ գումարն ապահովեալ տեղ մը կը կենայ և անոր տեղում կը բանի, և թէ նոյն ընկերութեան Ընդհանուր Ժողովն մէջ որ այս օրերս պիտի գումարի, այդ գումարն իւր նպատակին համեմատ գործածել որոշուի, պիտի տալարի որ այդ գումարը յանձնուի ՍԵՍՏՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդին, որ հողադրութեան զգրոց մ'անհնարու ամեն յատկութիւններն ունի : Եւ խոսք անուան նոյն Ընդհանուր Ժողովն որոշուի Վարչութեանն հազարութիւն :

Ը. Վարչապետանոցի մասին Վարչութիւնն անոր կարեւորութիւնն ընդունելուն հետ զգրագրութիւնն ալ որոշեց. միայն ուղեց դիտարանական պիտի ըլլայ և այդ պարտքը պիտի կարենայ վճարել ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ ցուցած հարուցին համեմատ. անոր համար յանձնագրով մը կազմեց որ Վարչութեան կարևոր ծանուցանողութեան և ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ հետ մտնուելով մէջ բանի հետև ճորդարան հետ խորհրդակցին, և անոնց տարապետներու հետ խորհրդակցին, և անոնց թէ մտնութեան և թէ պարտուց վճարեան տեղեկագրին համեմատ գործադրուի :

Թ. Մայրաքաղաքին Թաղական խորհրդոյ հասարակ Կանխար և իրենց դպրոցներուն ամեն տակաւին արաբերէ գումարներն որոշելու համար մասնաժողով մ'ալ կազմուցուի : որոշ անգամ արաբերէ քաղաքական ժողովն մէջ քանի որոշուեցան քաղաքական ժողովն մէջ անմ և ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ դիտար, որ ամեն Թաղական խորհրդոյ տարեկան հասարակ տուրքով և քաղաքային սպեցիւթիւն ընկողով թէ, Եւրոպայի գործարան վարտուիք տեսական գումարը և թէ անոնց յայտադիր որոշեն :

Այն ՌԵՍՈՒՄԵՐԱԿԱՆ խորհրդոյ այն անհնար յարաբերութիւններն՝ որ գործողութիւն անտակ ըլլալ Վարչութիւնն նկատողութեան անտակ ըլլալ յարմար որոշումներ անտակ է կ'գործողութիւն :

Իսկ դատարանութեան համար պիտո՛ւնին մէջ աւելի զուճար մը սահմանելու կարեւորութիւնը հասկած և պէտքն զգացած է, բայց պարտաւորեալ է սպասելու թէ ծոր կանոնադրութեան համեմատ ազգային ընդհանուր տարբն ս'ըշափի պիտի կարենայ հասնիլ :

2. ՅՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԻ ԵԼԵՒՄՅԻՑ ԵՒ ՀԻՒՆԴԱՆՈՅԻ ՀՈՂԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ազգային հաստատութեանց Տնտեսական և Ելմտական վիճակը կարեւորադն է և հսկան ինդիք մ'ըլլալով Վարչութիւնս իւր պաշտօնափարութեան սիւղըն Տնտեսական խորհրդոյ, Էլեմէնթ և Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեանց առաջարկութիւնները նկատողութեան առնելով անոնցմէ զործադրութիւնին կարելի և կարեւոր եղածներն որոշեց, որք են՝

Ա . Ազգային կարածոց ապահովութիւնը

Կառավարութեան կողմէն բոլոր անչարժ տնայուածներն արձանագրուելու տոթիւ առ դային կալուածներն ապահովութեան տակ զընելու համար Վարչութիւնը յատուկ կարուածական մասնաժողովի մը ձեռամբ մէկ կողմէն ազգային կալուածոց կալուածադրելը Պատրիարքարան բերելով զանոնք արձանագրել առաւ դիտնատան մէջ . և միւս կողմէն կալուածներն արձանագրող արքունի պաշտօնէկոյ ձեռք բրենց տուճարներուն մէջ ազգային կալուած ըլլալը նշանակել տուաւ, ինչպէս նաև Տէֆէկիտանէի տուճարներուն լրասնցքին մէջ : Արդ ազգային կալուածները թէ Պատրիարքարանի մէջ արձանագրուեցան և թէ կառավարութեան տուճարներուն մէջ արձանագրուելով՝ օյրևայլ կրտսեան փտանջներէ ստացուուեցան :

Բ . Կառուաց մէջ Ազգային կարածոց Իրձանագրութիւնը

Տնտեսական խորհրդոյ առաջարկութեանը համեմատ գաւառաց մէջ ազգային կարածոց սէնէտները գաւառացին Վարչութիւններէն արձանագրուելով անոնց օրինակը կեդրոնական Վարչութեան տուճարներուն մէջ ալ արձանագրուելու որոշումն եղաւ :

Գ . Պատրիարքարանի հին պարտոց վճարումը :

Մէնկ կողմէ Պատրիարքարանի հին օրարութեւն՝ շատ տարիներէ ի վեր ազգին բեռ մ'եղած ըլլալով և միւս կողմէ կեդրոնական Սընտուկին հասոյթն իւր ծախքին շքբաւելով յոյս չը կար անտուկին ստիւրակտն հասոյթովն սյս պարտքը վճարելու :

1871 ի Վարչութեան որոշմամբն նախորդ Պատրիարք Սմէն . Խորիմեան Սրբազան ազգային հանգանակութեան շիմելով կարող եղած էր մէկ մասը վճարելու, ինչպէս որ նոյն հանգանակութեան և անով վճարուած պարտոց զործողութեանց արդիւնքն երկու տեղեկագրեւ ըրով արդէն հրատարակուած է Ժամանակին, իսկ ներկայ Վարչութեանս օրով երկու բարեբար ազգայինք՝ Բարձր . Սրբազամ փաշա Կրամեան և Վսեմ . Սարգիս Պէյ Պալեան, յիշատաւ կայ արձանի նուէր մ'ընելով Ազգն իւր հին պարտքն բոլորովին ազատեցին, որոյ հետ նաև Վարչութիւնս կարող եղաւ Կորին Վեշախաւե Կայսրութեան կամայը համաձայն Պէշիկթաշի ազգային դերեգմանատունը կարգադրելու : Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքին ընտրութեան Բ . Դռնէն վաւերացման ծախքը հոգաւ, Պատրիարքարանը և իւր կարածիքը նորոգելու : Կրամեան Բարձրապատիւ Սրբազամ փաշա 3000 սակի և Պալեան Վսեմաշուք Սարգիս 2550 1500 սակի, ընդամենը 4500 սակի նուիրեցին, որոյ հաշիւը հոս կը զնենք :

ՄՈՒՏԵ

Նուէր Բարձր. Երանեան Աբրահամ

Փաշայէ Լըյ. Օսմ' . . . 3000

Վսեմ. Պալեան Սարգիս

Պէյէ Լըյ. Օսմ' . . . 1500

4500

4500

ՄԼՑ

Վճարեալ Վեզր. Սնտուկի Հին պար.

տատեարց Լըյ. Օսմ' 2585

Պատրիարքարանի նորագութեան ծա.

խուց և կարասեաց համար 445

Ս. Պատրիարքի Իսհակալութեան առ.

թիւ Իրան և ծախք զանազանք . . . 615

Պէլիթալի գերեզմանատան ծա.

խուց համար 284 7/8

Ս. Պատրիարքի գործածութեան

համար կառք մը իւր կազմուածքով . 217

Յանձնեալ Վեզր. սնտուկին 386 7/8

4500

Պ. Եւրոպային բարերար երկու Մեմ ան-
ճիւրջ շնորհակալեաց արժանի են, ինչպէս որ
Ազգային ժողովք ալ իւր շնորհակալութեան բը-
ռւէն տուաւ :

Գ. Պատրիարքական կոնդակաց համար
առեւտած տրոց կարգադրութիւնը :

Ելեւմտից Հոգաբարձութեան առաջարկու-
թեանը համեմատ Պատրիարքարանին տրուած
կոնդակներուն համար առեւտած տրոց բաշխումն
ու հասարակը Վարչութիւնն հարկ տեսաւ որ
հետեւեալ կերպով ըլլան

Ա. Սեկն քառասական վիճակի առաջնորդ
կամ Փոխ . Սաւաճորդ կամ Պատրիարքական
փոխանորդ իւր ընտրութիւնն ու սկսածօր վա-
ւերոջ Պատրիարքական կոնդակի համար պար-
տաւոր է իւր հովուական վիճակին տարեկան մու-
քաթայի տրոց քանակութեան չափով 0/0 20 դա-
հեկան դիւանական տուրք վճարել Կէդր . Սեկն
տուկին :

Բ. Քառասական Ընդհանուր, Կրօնական և
Փառաբանական ժողովոց ընտրութիւնը վաւերոջ
Պատրիարքական մէջ մի կոնդակի համար իւրա-
քանչիւր գաւառական սնուակ պարտաւոր է վի-
ճակին մուքաթայի տարեկան տրոց քանակու-
թեան չափով 0/0 10 դահեկան դիւանական տուրք
հաստացանել Կէդր . Սնտուկին :

Գ. Նոյնպէս Կ. Պօլսոյ Թաղական Խոր-
հորդներն իրենց հաստատութեան կոնդակաց
համար պարտաւոր են իւրաքանչիւրն թաղին և
կիցեղանք բանջելիքի տրոց քանակութեան չա-
փով 0/0 ն 10ը դիւանական տուրք, և եթէ զերծ
են քանջելիքի տուրքէն՝ ըստ կարողութեան չա-
փու գումար մը վճարել Կէդր . Սնտուկին :

Դ. Սյնն դիւանական հաստից հատարման
հոգին Ելեւմտից Հոգաբարձութեան վերաբերե-
րելուն, կեդրոնական դիւանատունն իւր բոլոր
հիւշերոյք պարտաւոր է վաւերացմանց կոնդակ-
ները դիւանական գործողութիւնները կատարել
եան՝ ուղղակի յանձնել Ելեւմտից դիւանին ա-
ռանց բացառութեան :

Ե. Ելեւմտից դիւանը նոյն կոնդակներն

առանալէ ետև սահմանեալ տուրքը կը պահէ և
որոց որ կվերաբերի կ'յանձնէ զմանք դիւանա-
պետին գրաստութեամբ :

Զ. Ելեւմտից դիւանը պարտաւոր է հոգ տա-
նիլ որ Թէ կոնդակներն տուանց յաղաղման Է-
րենց տեղերը յանձնուին և թէ՛ օրինական տուր-
քերն անվճար չլինան, և ասոր համար պէտք է
որ դիւանատունն երբ որ և է ընտրութեան տե-
ղեկազդր հասնի գաւառէն կամ կեդրոնին թա-
ղերէն, վաւերացու մը կատարուելն առաջ ան-
միջոպէս աղջ ասնէ Ելեւմտից դիւանին, որ
փոյթ պիտի տանի կոնդակաց տուրքը զանձնու-
միջոցները տնօրինել, երբ կոնդակին տէրը Կ.
Պօլսոն միջ է և կամ իւր դործակատարն ունի,
անոր հետ բանակցելով, և երբ գաւառէն պի-
տի դիւանը զբաւը, պաշտօնական գիր զրկել
տալով և պահանջելով :

Ծ. Ազգային ընդհանուր տրոց կանոնա-
դրութիւնը :

Մինչև հիմայ որչափ որ ազգային տուրքը
կը հաւարուէր, բայց տակաւին անոր համար
կանոն մը սահմանուած չըլլալով, Վարչու-
թիւնն մասնաժողովի մը ձեւամբ կանոն մը խըմ-
բազրեց, և զայն Ազգային ժողովոյք վաւերա-
ցնել տալով, դործողութեան երկարիւն որ-
չեց 1875 մայիս 1 էն սկսեալ մասնաւոր հրահան-
դի մը համաձայն :

Ս. հաստակի ընդհանուր տրոց կանոնադրու-
թիւնը և դործողութեան հրահանգը .

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԵԳՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆԳՀԱՆՈՒՐ ՏՐՈՑ

1. Սեկն ազգային անհատ որ շախտհաս է
և վաստակի ու շահտուէր և իւր բնակութիւնը
Պօլսոյ հաստատած, սրբոտական է Կեդրոնական
մատուկին տարեկան տուրք մը տալու :

2. Ազգային տուրքն ութ աստիճանի յաճ-
նուած է .

- Ա. 300 դրուչ որոշեալ և անբողոք իր բն նախ:
- Բ. 300 »
- Գ. 200 »
- Դ. 150 »
- Ե. 100 »
- Զ. 75 »
- Է. 50 »
- Ը. 25 »

3. Տրոյ բաշխուի կատարելու համար ա՛մեն թաղական խորհուրդ իր մէջէն և գլխէն այս մասին յարմարութիւն ունեցող անձինքներէ պաշտօնաւ Յանձնաժողով մը կը կազմէ, որն բաղկացեալ Յանձնաժողով մը կը կազմէ, որն որ կը հրահրէ նոյն թաղին մէջ բնակութիւն հաստատող և տուրք տուրու կտրուութիւն սեւեհաւոր ազգայինները և հետեւին համահանուցող թեամբ կ'որոշէ ապա տուրքին որքանութիւնը, զորն որ սխառի հաստատէ նոյն ազգայինը իր ստորագրութեամբը:

Յիշեալ Յանձնաժողովը 15 օր պայմանաւ նաժամ կ'աւտայ իր բարանչիւր ազգայնոց ՚ի իւր հըրդարան ներկայանալու համար, և պայմանա՛ժամուն քանակէն ետքը Հնեքիւյսցողներուն իրենց աստիճանին համեմատ վճարելու տուրքին բանակութիւնը Յանձնաժողովը կորոշէ և մասնաւոր նամակու իրեն կը հարկուէ, որ եթէ դիւնաւոր նամակու իրեն կը հարկուէ, որ եթէ դիւնաւորութիւն մ'ունի, 15 օրուան մէջ հազարէն Յանձնաժողովին, այս պայմանաժամը քանակէն ետքը՝ եղած դիտողութիւնները չ'պիտի բնգուն ուին այն տարուան համար:

5. Տարեկան տուրքն երկու անգամով կը վճարուի, վից ամիսն անգամ մը. ուղղի ա՛զատ է մնիլ չապէս մէկ անգամէն ալ վճարել ամբողջ տարեկանը:

6. Քաղաքական դրծայ մը համար Պատրիարքարան կամ թաղական խորհուրդներուն դիւնաւորան կամ թաղական խորհուրդներուն անձինքներէ մը տարին քացած և երեք անձ մտ ազգայինէ մը տարին քացած և երեք անձ գամ ուղուած քաց պակասին անվճար ձգուած ու դիտուած տուրքերը պիտի տեսնուի, և ետքը նոյն անձին դրծայ պիտի տեսնուի:

7. Տուրքին տրուած ըլլաք պիտի հաստատուի Պատրիարքարանի մտուէի տամարաց արձա՛նազրութեան, և վճարողին քովը դրուուած ըն՝

կառաքին, որ ստորագրեալ պիտի ըլլայ Ազգա՛նական սնտուկին գանձապահին և հաւարչէն և թէ հաւարչի ձեւօք է առնուած, և Պատրիարքարանի կրօմ վաւերացեալ:

8. Պատրիարքարանի ազգահամարի գրասեւեակը պարտաւորեալ է ըստ Սոհմանազրութեան անձն տարի թաղական խորհուրդներէն ստուգել իրենց թաղին մէջ նոր եկողները և ուրիշ գաղերին, գացողները և ուր երթալին, նոր շահու տէր եղողները, իրենց աստիճանին վտիտութիւն ուղղուելը և վերջապէս վախճանողները և ձեւեղները:

9. Տուրքը Վարչութեան կողմէ ընտրեալ և վաւերացեալ յատուկ հաւարչներու ձեւօք պիտի հաւարչի. իսկ երբ սզգալի Պատրիարքարանի մէջ առնուի, որ և է ծախք ազգի պիտի չունենայ:

10. Գանձուան տեղեր պահող յատուկ ազգայինը ընտանեօք բնակութիւն հաստատած տեղին ազգային մտուէին կը վճարէ իր տարեկան տուրքը:

11. Գաւառներու կողմէն Ազգայինական սնտուկին տրուելու տուրքը մինչև որ Ազգային ժողովը սահմանէ, գաւառները հին պիտի չապուտակեն վճարել:

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՂՈՒՆԿԱՆ ԱՌԿԱՅԻ ՏՐՈՅ

ԱՐՇԵՌԻՄՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՐՈՅ

10. Ազգայինական Հիշատար արոց կամ նաղրութեան Յրդ յօշուածին համեմատ տրոյ բաշխուի թաղական խորհուրդ մէջացա կը կատարուի:

Ամեն թաղական խորհուրդ իր մէջէն և զրանց այս մասին յարմարութիւն ունեցող անձինքներէ բաղկացեալ Յանձնաժողով մը կը կազմէ, որը կը նախագահէ Եկեղեցոյն Քաղաքային և ՚ի քացակրօմութեան նորմ Աւագէնէնը կամ Աթոռակալը:

Ի կաշուածիւնը անխնայապէս կը ծանու-
ցանէ կեղերնական Վարչութեան 'ի տեղեկու-
թիւն :

20. Սոյն Յանձնաժողովը նախ կը պատրաս-
տէ ցուցակ մը, ուր պիտի գտնուին այն ամեն
Ազգայնոց անունները՝ որք շահալաս և վաստա-
կն ու շահու տէր ըլլալով իրենց բնակութիւնը
նոյն թաղին մէջ հաստատած են :

Այս ցուցակը ութ սիւնակներ պիտի ու-
նենայ :

Ա. ին մէջ պիտի գրուի տրոյց մասնակցողին
նականունը այրուբէնի կարգաւ ,

Բ. ին մէջ պիտի գրուի անունը

Գ. ին մէջ պիտի գրուի բնակութեան փողոցը
: տանը թիւը .

Դ. ին մէջ պիտի գրուի արուեստը .

Ե. ին մէջ պիտի գրուի գործին տեղը , փոքր-
ցը և թիւը .

Զ. ին մէջ պիտի գրուի տարրի աստիճանը .

Է. ին մէջ պիտի գրուի ստորագրութիւնը

Ը. ին մէջ պիտի գրուի զխողովութեան կամ
Կանոնութիւն եթէ կայ :

30. Յանձնաժողովը այս ցուցակը պատրաս-
տելէն անխնայապէս ետք տրոյց մասնակցողները
նամակա կը հրաւիրէ շարժու մէջ որդեկալ օրեր
'ի Քաղաքի խորհրդարան մինչև 15 օր , հրա-
ւիրելու նամակին հետ շրջելով տրոյց կանոնագրու-
թեան մէջ օրինակը :

Հրաւիրին մէջ նշանակեալ ըլլալու է որ՝
Քաղաքի խորհրդարան անձամբ շնորհակայացո-
ղին , նախալու իմացելու է իր աստիճանը :

Անձամբ ներկայացողին հետ համահանու-
թեամբ աստիճանը կորուշ Յանձնաժողովը , գրել
տալով իր անունն զիմացի սիւնակին մէջ աստի-
ճանը և ստորագրութեան սիւնակին մէջ ալ իր
ստորագրութիւնը : Եթէ սուրբի մասնակցող մը
իր աստիճանը նամակալ իմացուցած է , և Յանձ-
նաժողովին կողմէն նոյնին իր կարողութեան
հասկենալով ըրողը ստուգուած է , ստորագրութեան
տեղը « Կանոնագրու » բնոյր կը գրուի :

40. Այս անակին հրաւիրին մինչև 15 օր
անձամբ կամ նամակալ չի պատասխանողին
բաժն կամ Կանոնագրու : իրենց կտրուութիւնէն վա-
ր՝

աստիճան նշանակողներուն երկրորդ հրաւեր մը
ևս ընելու է գրուող , ուր նշանակուած ըլլալու
է որ՝

Ա. Ընդհանուր տրոյց ցանկին մէջ իրենց
աստիճանը որոշելու համար այս անգամ ան
պատճառ ներկայանալու են 'ի Քաղաքի խոր-
հրդարան :

Բ. Կամ նամակալ իմացնելու են իրենց
աստիճանը .

Գ. Եթէ՛ ոչ անձամբ ներկայանան և ոչ
նամակալ պատասխանեն , իրենց աստիճանին
համար պիտի նշանակուի Ընդհանուր տրոյց ցան-
կին մէջ դրուշ ըստ կանոնագրութեան :

50. Յանձնաժողովը շնտալու են այս հրա-
ւիրագրերը մասնակցողաց ձեռքն հասցնել ծա-
մանակին : Ատտի նամակները ցրուողները ծա-
ցելին տիրաջլմէն կամ նամակը յանձնուած տե-
ղէն ստորագրութիւն անելու են :

60. Քաղաքի խորհրդարան ամեն տարի
տրոյց Քաղաքի Յանձնաժողովներ կ'ընտրեն և
անոնց պաշտօնը յունկար 1 և 2 մինչև ապրիլ և
կը տեւ ընդ ամենը 3 ամիս :

70. Այս Յանձնաժողովները իրենց թա-
ղին վերաբերեալ տրոյց ցուցակներ կը սրբագ-
րեն , նշանակելով աստիճանաց փոփոխութիւնը
պահանջները և ուրիշ թագ գնացողները , բը-
նակութեան , գործի անդրու վերաբերել
փոփոխութիւնը և աւելցնելով նոր եկողները և
նորէն տուրբի մասնակցողները :

80. Քաղին մէջ նոր բնակութիւն հաստա-
տողները և նորէն տուրբի մասնակցողները , ինչ-
պէս նաև անոնք՝ որոյ աստիճանը դէպ 'ի վեր
փոխուի պէտք է , 3 րոշ , 4 րոշ և 5 րոշ բոլորած
ներուս համեմատ 'ի Քաղաքի խորհրդարան կը
հրաւիրուին և ըստ այնմ կը կարգադրուի ցու-
ցակը :

90. Անոնք որ աստիճանին ղեկ 'ի վար
խոխել կողմէն , պէտք է որ իրենց ներկայանան
տրոյց Յանձնաժողովին և աստիճանին փոխել
տան :

100. Յանձնաժողովը այս սրբագրեալ ցու-
ցակն երկու օրինակ կը պատրաստէ , մէկը առ
Քաղաքի Կանոնագրու կը ցրուի իր անդամոց բո-

լորին ստորագրութեամբը, ուր նաև պիտի գըտ-
նուի Թաղական խորհրդայ Առեկանպետին և Ա-
տենադպրին ստորագրութիւննր և Թաղական խոր-
հրդայ կիւիքն ալ, և միւտը Թաղական խորհրդա-
րանը կը պահուի:

Այս ցուցակը առ առուելն մինչև ապրիլ 1
Աղապսին Վարչութեան գրկուած ըլլալու է:

ՀԱՆՎՈՒԹՄԵ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՐՈՑ

110. Տնտեսական խորհուրդը և Երևանի
Հոգաբարձութիւնը միանալով կերտնական տրոց
համար երաշխաւորեալ պաշտօնեայ մը կը սահ-
մանեն, որ պատասխանատու պիտի ըլլայ ընդ-
հանուր տրոց հաւարմանը, և վարձը պիտի ըն-
դունի իր ձեռքը հաւարած գրամներուն վրայ 15
առ 100:

120. Երևանի Հոգաբարձութիւնը Թա-
ղական խորհուրդներէն եկած ցուցակայ համա-
ձայն իւրաքանչիւր աստիճանի թիւերը կ'որոշէ,
և այս թիւերուն չափով իւրաքանչիւր աստի-
ճանի համար ընկալադրեր կը պատրաստէ:

130. Իւրաքանչիւր ընկալադրի երկուիք
բաժնուած ըլլալու է, երկու վեցամսեայ վճար-
մանց համար. այս ընկալադրերը բունաւոր և
թուադրեալ և Երևանի Հոգաբարձութեան
կողմէն կ'ընեալ և ստորագրեալ ըլլալու են:

140. Թաղական խորհուրդներէն եկած ցու-
ցակներէն օրինակելով Երևանի Հոգաբարձու-
թեան կամ Համարակալին բով ուրիշ երկու
ցուցակներ գտնուելու են, մէկը մականունայ
այբուբենից կարգաւ Թաղական խորհուրդներէն
եկած ցուցակներուն ձևովը, և միւտը իւրաքան-
չիւր աստիճանի համար զատ զատ տեղեր բանա-
լով, նոյնպէս այս ալ մականունայ այբուբենից

կարգաւ:

150. Երևանի Հոգաբարձութիւնը այս
պատրաստեալ ընկալադրերէն տրոց պաշտօնէին
կը յանձնէ սէտք եղածին շափ և անկէ անդոր-
րադիր մը կ'առնէ: Նմանապէս երբ տրոց պաշ-
տօնեայն հաւարեալ գրամները կը յանձնէ, կ'ըն-
դունի համարակալէն Երևանականին կերովը կ'ըն-
եալ անդորրադիր մը: Եւ ժամանակ ժամանակ
կողմնակի տրուած անդորրագրերուն համեմատ
հաշիւը կը գոցուի:

160. Տրոց պաշտօնեայն իր կողմէն կարգ-
եալ երաշխաւորեալ հաւարչիներու ձեռամբ ալ
հաւարչները կրնայ կատարել, դարձեալ իւր
պատասխանատուութեան ստիկ:

2. Խրիմեան Սրբազանիկ հայտնական
խելիրներ:

Նախորդ Պատրիարք Ամեն Խրիմեան Սըր-
բազան Առաջնորդութեանց վրայ առաջուց 'ի
վեր սահմանեալ մուքաթաններն իւր ձեռամբ
հաւարչուն համար կ'ընտտ հաշիւներու ենթա-
կայ եղած էր, որով ազգային մտուկին պար-
տական կը մնար: Ահա այս մասին Երևանից
Հոգաբարձութեան առ Վարչութիւնս տուած
հաշիւը:

Խրիմեան Սրբազան 1869 նոյեմբեր 9ին
Պատրիարքական աթոռ բարձրացաւ. Երևանից
Հոգաբարձութիւնը կըսէ որ այս թուականէն
մինչև 1871 մայիս 1, որ 18 աւիս կընէ, 1871ի
Քաղաքական Ժողովոյ որոշմամբ այն ատենուան
տնտեսական խորհուրդը հաշիւը գոցած և վերջա-
ցուցած է նոյն իսկ Խրիմեան Սրբազանին հա-
ճութեամբ ու կարգադրութեամբ: 1871 մայիս
1էն մինչև 1873 հոկտեմբերի վերջն որ է 30
ամսուան միջոց, Նորին Սրբազանութեան հա-
մարտով կը ներկայացնէ Երևանի
Հոգաբարձութիւնը:

ՀԱՇԻԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ

1874 Տայիս 1 Կն միերև 1873 նոտեմբերի 31 :

ՊԱՐՏԵՑ

30 ամսուան մէջ առած
դրամը 384230

Մշտ Ս. Կարապետի վանոց
անվճար մնացեալ մտքութաները . . 34600

418830

ՊԱՆԱՆՁԷ

Իր 30 ամսուանը
10000 Էն 300000

Միքայէլ ձիգվճեանին
տուածը Կեդր. Ստուկի
հաշուցն 360

300360

Մնացեալ պարտքը 118470

418830

Խորիմեան Սրբազան այս հաշուցն դէմ զիւ
տողութիւններ շնեկով կրսէ որ հախորդ 18 ամ
սուան մէջ ամսական 5000 ահան դուրուչ բաւ
նած է: Կէտք է 10000 ահանէն բանիլ. վասն
զի Պատրիարք մի չէ թէ 3000 դուրուչ ամաւ
կանով՝ այլ 10000 դուրուչ ամսականով ալ չը
կրնար տարիլ: Եւս Մշտ Վանոց մտքութայի
պարտքերը բնաւ չենդուրեւր ըսելով թէ Վանքին
պարտոն է այն: Գարձեալ, Պատրիարքաւ
թեան եկած ատենը Մուշէն մինչև Կ. Պոլիս
16000 դուրուչ ծախք ըրած ըլլալով՝ Կեդրոնա
կոն սնտուկէն լայն կը պահանջէ, և որքի ա
նորիութիւններ ալ ընելով պզգ. սնտուկէն
պահանջ ու նենայր կայտներ:

Վարչութիւնս այս կիճոտո հաշուցն կար
գաղտնութիւնն իրաւարարաց միջոցաւ թէև կը

պատրաստուէր կարգադրել. սակայն Գործն ա
մենայն արդարութեամբ կարեւալ զլուխ հանելու
համար արժան դատեց պահ մ'ալ սպասել և
պէտք եղած անդեհութիւնները հաւաքել:

Է. ՀԵՂՐԱՆԻՍՏՈՑԻ ՀՈԳՍԱՐՁՈՒԹԻՒՆՎ ԿՈՆ
դեկագրով մը 30 հարար բաժինի վրայ ամսական
1 դուրուչ անձեղով հանգանակութիւն մը բանալ
կառավարիէր, որով Հիւանդանոցի բացը գոցել
կը խոտանար:

Վարչութիւնս այս առաջարկութիւնը չը
կատարութեան առնելով նոյն հոգարարութեան
ատենապետն էՔէնտիին խորհրդակցութեամբ
Հիւանդանոցի ծախուց և մտից Պիտանէն սահ
մանեց կետեալ կերպով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԴԱՆՈՅԻ ԱՐՄԱԿԱՆ ՊԻՏՃԷՆ 1874 — 75 Ի ՀԱՄԱՐ

ՍՈՒՑԵ

Կալուածոց հասոյթ	7500
Պատասարեաց թղտակ	4000
Մալիէի	3030
Պէյլիկի միս 900 հոխոց	4500
» հոց 6000 »	12000
Ղանտուրի կէս հասոյթ	5000
Սնոցազրատան կէս հասոյթ	5000
Գանձանակ , եկեղեցիք , ուրբմութիւն	3500
	44530
	7220
Ամսական բայք	31730

ՆԵՑ

Ուռեակա 150 անձանց համար ,	27000
որը 2 դուրուշն	5000
Հանդերձադին ամսական	1500
Կարտանոց համար ամսական ծախք	1250
Ղեղարկից » » »	10000
Պաշտանից ամսականք	2000
Կալուածական նորոգութիւնք	4000
Ս.Լ.Լայլ ծախքեր	4000
Գլորացի ծախք	
	31730

Այս 7220 դուրուշի բայք քոյեբլա համար Հոգաբարձութեան ստաշարիւմ 1 դուրուշ բաժնի վրայ ամսական հանդանակութեան սկզբանին ընդունելու քարտիս :

Հիւանդանոցի կալուածներէն Աշտի Գուլիէի դուրսը գտնուած հիւանդանոցին կից ընդարձակ մեկ սրահէջը և անոր յարակից ինճիլիք բաժնուած ընդարձակ գետիւր , որոց առաջնոց համար 500 դուրուշ և վերջնոց համար 150 դուրուշ դասըմէ գասըմ տարեկան միւլէ վարձք կանուտի եղեր մինչև հիմայ , այս անգամ Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը գննութեամբ և հաստատութեամբ ստուգած է որ նայն գետիմները թէ միւլը և թէ կէտիք Հիւանդանոցին սեպտեմբերին եւ տարեկան 1500 դուրուշ նուազն վարձք կը բերեն , և Հոգաբարձութիւնը յաշտիքէ ինճիլիկէ Հիւանդանոցին չեան միջոցէ յառաջիկայ գասըմ վարձակալին չեան հարկաւոր եղած սոյնամաներն ընելով : Իսկ սրահէջին վարձակալն ամենայն դուրսէ վարձքն իրն է խորտանալէ եղեր որ սրահէջին կէտիք իրն է խորտանալէ կան սէճէտի մը գորութեամբ որ ամենին սոյն վարձէջին չեան վերաբերութիւն չունի , Ռեոտի Հոգաբարձութիւնը նկատելով որ յիշեալ սրահէջը սածկաց 1250 թուականէն ի վեր տարե-

կան 800 դուրուշով վարձու տրուած է , միջոցէ սու նուազն տարեկան 1500 դուրուշ վարձ կրնայ ընելու , և նկատելով որ 1872 թուականին վարձակալը 127000 դուրուշ տներ է կրկնապէս ընկերութեանն , հարկ կանեմէ դատ բաժու յիշեալ վարձակալին դէմ :

Ժողովն այս կտրուք ինդիլը դատուած գասոց ներկայ հոգաբարձութեան յոնձնել որ ուշադրութեան անելով սրժանը անորին :

Ը. Չանազան թաղական խորհուրդներէն եկած խնդրագրերուն համեմատ ազգային կալուածանոց վրայ կառավարութեան կողմէն դրուած տուրքերը բաժանուր համար սրժան դատուեցաւ Յունաց Պատրիարքարանին չեան խորհրդակցելով հարկ եղածը անորինը :

Յ. ԳԱՆՈՐԵՒՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

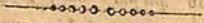
Վանորից խորհուրդը վանքերէն շատերուն չեան յարարերութիւն հաստատելով հետզհետէ զանոնք ստճամարդութեան սկզբանց համեմայն լարիկարդերու , անոնց մէջ տնորէն խորհուրդներ կողմեցու և վարձարաններ հաստատուր զանաւոր եղած է . բայց տակաւին կան վանքեր որ մինչև այսօր Վարչութեան գրերն անպատասխանի թողած են :

Վարչութիւնս Վանօրէից խորհրդոց անդամակաթեան հրկազորութեան արհեստին բաճակաւ Սմաթեան Յակոբէ Գլխաւորին, որ վանքերուն հողերն՝ արդիւնաւոր վիճակի մը մէջ զննելով գտնոնք, աղբայրն հաստատութեան աղբիւրներ ըլլան, որոց հաստատ եկամուտն աղբայրն հանրական պիտոյքները հոգացաւին և բարգաւաճին :

Աղբայրն Վանքերուն վրայ լաւ և ճիշդ գաղափար մը ունենալու համար Վանօրէից խորհրդոց առ Վարչութիւնն ընելիք տարեկան համարաւորութիւնն Աղբայրն Ժողովոյդ ուղարկութեանը կը յանձնուի :

4. ԳԱՏԱՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԵՒ ԿՏԱԿԱՑ ՀՈԳԱՐԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Գատատանական խորհրդոց և կտակաց Հոգաբարձութեան խնդիրները Խառն Ժողովոյ վերաբերելով առ այն մատուցած համարաւորութիւններին Աղբայրն Ժողովոյդ պիտի մատուցուի Խառն Ժողովոյ համարաւորութեան հետ :

Պ .

ԳՆԱԿԱՆ ԽՆԳԻՐՆԵՐ

Գատաւարացոց խնդիրներն որ Աղբայրն Վարչութեան ամենամեծ գործառնքն են, զվստու յարար հետեւեալներն կը բարդանան .

1. Հողային խնդիրներ

Բարեխնամ կառավարութիւնը գաւառացի հողազորները բաջաւերելու և երկազորութիւնը գաւառներուն մէջ բարգաւաճելու համար գտնոնք հողի և գետնի տէր ընելու օրէնք մը հաստատած է, որով փոքր գումարներ վճարելով իրենց վարուցան արած գետնին իրենց վրայ բախու կընեն, այսինքն նոյն գետնին տէրը կըլլան :

Մեր գաւառացի աղբայրներ կամ այս օրէնքը ժամանակին լաւ չեն ըմբռնած, կամ կառավարութեան անձինքը տէրութեան այս օրէնքն արդարութեամբ չեն գործադրած, իսկան

զի այսօր մէկ բանի գլխաւոր գաւառներու մէջ, որ բազմաթիւ հայ կը գտնուին, հողերը տեղւոյն չիւրս պէյնաւան անցած են բախալի օրէնքով կամ կը բանանան որ իրենց վրայ անցուցնեն հաւաքակ բարեխնամ կառավարութեան հրամայած սիգրանը :

Մեր գաւառացի Ժողովոցոց շատ անգամ բազմաթեանք Գատարարարանը ընդունին և Գատարարն ու Ժողովները գրառեցնեն, գրեթէ լոկ այս հողային խնդրոյն համար է : Ս.ՄԷ ԲԸՆՆԱՅԱՐԱՐ ԱԿՅԵՐԸ կամ երկրացի աշխատող Ժողովոյդէն գաղտուկ անոնց հողերն իրենց վրայ բախու ընել տուած են, որ կառավարութեան օրինաց հակառակ է, վասն զի աշխատող Ժողովոյդէն կը ստանանին այն հողերը, և կամ զանազան հնարքներ բանեցնելով Ժողովոյդէն հողերը ձեռքերնուն տուած և առնելու ետնէ են, և շատ շնչին վրայ մճարելով նոյն հողերուն վրայ կը բանեցնեն այն աղբաւոր աշխատողները, որ կառավարութեան հրամայած օրինաց համաձայն յիշեալ հողերուն տէրն էին :

Այս հողային խնդիրը գաւառացոց ամենակարևոր խնդիրն է, և իրենց ազագայ յաւաստաւորութեան և հարստութեան հիմը կը համարուի, այս նկատմամբ վարչութիւնս չէր կըրնար ունտարբեր մնալ ստոր վրայ, ուստի գաւառացոց այս տեսակ խնդիրներն ՚ի մի ամբողջութեամբ բարգիւր մը գրեց, և Սրբազան Գատարարն այս բարգիւրին գործադրութիւնը ձեռք բերելու համար ամեն ջանք ՚ի գործ դրաւ :

2. Զորարածին (սակեր պետերի) տրոյգ վերաբերեալ խնդիրներ

Մէկ բանի գաւառաց Ժողովարդք այս տարբի համար բողբելով կըսեն թէ կառավարութիւնը պետերի տուրքին մէկ շարտարը բաշխած է Ժողովոյդէն, և փոխանակ բաշխումը հրամանի թուականէն գործադրել սխալու հիմք տարի ետքն եղած թուականէն կուզեն գործադրել : Այս և ստոր վերաբերեալ ամեն խնդրոց համար Վարչութիւնս բարգիւր գրեց առ Բ . Գաւառ

ըն՝ որպէս զի դատաստացոյց վրայ ծանցանք
այս տուրքի հաւարումն եղած հրամանաց համե-
մատ արգարութեամբ գործադրուի :

3. Գաղատիոյ և ուրիշ տեղերու սոյնով
Ազգայնոց օգնութեան խնդիրը

Գաղատիոյ ստանդորդին և երևելոց ըս-
տորագրութեամբ խնդրագիր մը գաղով կը
յայտնեն թէ Գաղատիոյ մէջ տիրած սովին և
արմատեաց սղութեան պատճառաւ 150 տուն
Հոյ ժողովրդեան մեծ մասն անօթութեան վը-
հանգի մէջ ինկած է : Այս խնդրագրոյն վրայ
Վարչութիւնը մտնած սղով մը կողմէն , որոյ
անկրամ եղան նաև տեղացիներէն երկու անձ
որ ի նպատակ Գաղատիոյ սովեալ ազգայնոց հան-
գանակութիւն մը բաղին և հետզհետեւ բարերոր
անձինքներէն ընդունած օգնութիւններն սովեալ
ազգայնոց գրկեցին : Այն միջոցին նաև կառու-
վարութեան տուրք վճարելու մասին Գաղատիոյ
կիւնիին կը յայտնին , որոյ համար Գաղատիոյ
կուսակալին գրուեցաւ որ իւր հոյրական խը-
նամբն սղրատ ժողովրդեան վրայ տարածելով
տրոյ պահանջման մասին ներգութիւն չը տրուի :
Նաև կրկնց օգնութիւն ըլլայ :

Սոյն սխառ քանի մը գաւառներ ևս սո-
րածուիլ . Եղաշատ և և Ախտարիս սովու շըբ-
ւանակին մէջ մասն , հեռագհետէ ցաւալի և
խոջալի շորեր հասան հա . յիշեալ մասնաժո-
ղովն սուելի մեծցաւ , որոյ անխոնջ և անձնը-
ւեր աշխատութեամբ բարերար անձինքներէ
հանգանակեալ գումարները սովելոց կը բոժ-
նուէր արդար և խնատան կարգադրութեան
մը . նաև Բ . Գուռը կառավարութեան կողմէն
որ կաղծուած յանձնաժողովն ալ կը տրուէր , որ
պէս զի սովեալը կառավարութեան կողմէն
բաշխելի օգնութենէն ևս շը զրկուին : Սրբա-
ղան Ատորիտրը զարմեալ կուսակալներուն
յանձնարարականներ գրեց անոնց շորէն խոնջ-
րելով սովն ներկեալ խոջոխոց համար . նոյն-
պէս բարգրի գրեց առ Բ . Գուռն . նախարա-
րոց ղեմութիւնը և անոնց մարգարութիւնը
հոյցելու համար :

Ախտարի սովելոց օգնութեան Մտնած սղ-

վը շորհոյրութեան արժանի ջանասիրութեամբ
աշխատած է մինչև այսօր , և տակաւին իւր
այս գովելի աշխատութիւնը կը շարունակէ :

4. Մոյ Քառ աշիր զեղի աշխատաց համար
կրճատ անգրանկարան խնդիրը

Ս. Աննապատի Խրիմեան Սրբազանի պատ-
րիարքութեան սկիզբներն Ս. Եղի - Ազրիբի
տմեալ շուտ մերկ և բոկտն սղրատաց հա-
մար Ամանիոյ Հայկական ընկերութեան մի-
ջոցաւ բացուած հանգանակութենէն 10 հազար
շարուէի շաթի գումար մը գոյացած և անմիջա-
պէս Խրիմեան սրբազանին յանձնուած էր : Խը-
րիմեան սրբազանին Պատրիարքութենէ հրամա-
ւէն ետև Ս. Եղի - Ազրիբցիք յիշեալ գումարին
էն իրենց Հիւանած ըրուը յայտնելով և հա-
ւատարիմ փոխանորդ մը ցոյց ստելով կը խընդ-
րէին որ անոր յանձնուի : Ս. Եղի վրայ Վար-
չութիւն Խրիմեան Սրբազանին գրաւոր տե-
ղեկութիւն պահանջելով և ստանալով վերահա-
ստ եղաւ որ Ն . Սրբապետութիւնը յիշեալ գու-
մարին փոխադէն գրբեր գրկած է Մըջ Ս . կա-
րտաբեթի վանքը սոյ նպատակաւ որ անոր
ճարտարելով գոյացած գրանջ մշտնջենապէս նոյն
վանքը ձեռք իրբև մնայ գրամ և վանքը պար-
տական ըլլայ տարուէ տարի հաշարական զուրաշ-
վանքել Ս. Եղի - Ազրիբի փորձարանին տարե-
կան ճարտաց համար : Խրիմեան սրբազանին այս
կարգադրութիւնը Վարչութիւն հանգանակեալ
հրահանգ գրից Մըջ Ս . կարապետի վանա-
հօր , որպէս զի ըստ այնմ հարկ եղածը անորե-
նէ և գործադրէ :

5. Կիլիկիոյ Սրբազան կարուղիկաթին
խնդիրները

Ս . Կիլիկիոյ Սրբազան կարուղիկաթին
խնդրոյն համեմատ Ամաթիբոց գեանաշարժէն
Քլուտեբոց համար եղած ժողովարարութեան հա-
լիւն սուա Վարչութիւն Տիրամատկերոցի կա-
րուղիկաթին , որ կըմէր թէ 100 ին
բապետ վարուղիկաթին վարձը խաւատցելու են տե-
20 ուղխատութեան վարձը խաւատցելու գը-
րայր և հետն աշխարհական մ'ալ բնկեր գը-
րեր են , և կարուղիկաթին կողմէն ալ վանքեա-

ցեալ Ժառանգանալ տաւոր մը, որով քանի մը գնաւաներ պարտեւով օգնութիւն հուարեր է ընդ անոնք 9703 դրարով, որից 5670 դրը զրկեր է իւր տեղն, և մնացեալ 4033 գրուէն 2193 1/2 դրը թէ իրեն և թէ ընկերակը ճամբու ծախք եղեր է, և 1839 1/2 դրն ալ կաբարտա վարդապետ թէ իրեն վարձք և թէ հանդերձագին և Պօղոս մէջ 2 ամսուան ծախայ հոմար վարդեր է :

Ճողովս Ժառանգանալ տաւորը կարտպետ վարդապետէն ստեւելով զիւսնատուն յանձնեց և հարկ դատեց կիլիկից Սրբազան կաթողիկոսին հարրոզէլ սոյն համարատաւթեան տեղեկութիւնը :

Բ. կիլիկից Ս. կաթողիկոսը քանի մը կերտահան և կաթողիկոսութեան վերտերեալ խնդիրներ կրէր, որ Ճողովս Սրբազան կաթողիկոսին յանձնարարեց Ն. Սրբազնութեան պատագնանել :

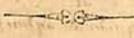
Գ. Սրբազան կաթողիկոսը նամակու կը յայտնէր որ կիլիկից Ս. Աթոռոյն սեղհակա նութիւնն եղած Պոյտարի կողմերը թնորանձնու ըստած քիթստանին հրաւարտալը կորսուած է, և նոյն տեղն ողղին շատ օշակաւոր բոլորէն համար կը խնդրէր որ որձանաղորութենէն հրազնուակին օրինակն ստեւելով՝ քափու ընելու համար հարկ եղածը անօրինակ :

Ճողովս Սրբազան Պատրիարքին միջցաւ բանակցեցաւ սոյ մասին Ատոռոյնի կուսակալութեան հետ, և նոյն կուսակալութենէն եկած պրատախտանին համեմատ արքունի Տէֆթիկոսնին գրուեցաւ որ յիշեալ կողմածը մասիւրէ տրտա մնալու համար հարկ եղածն ի զոյժ դարուի : Տէֆթիկոսնէն եկած պրատախտոնը կը ծանուցանէր որ Սոյ վանքին կողմածն ըլլալն ունենին արձադրուած չէ, և հարկ է փոխաբերութիւն մ'ընել վանքին վրայ արձանագրելու և անոր սեղհակա նութիւնն ընելու համար : Այդ տեղեկութիւնը հարրոզուեցաւ կիլիկից Ս. կաթողիկոսին և խնդրուեցաւ որ իւր կողմն մէջ ցոյց տայ հոս, որոց հետ բանակցելով արձադրուած փոխադրութեան մասին հարկ եղածը անօրինակ :

Գ. կիլիկից Սրբազան կաթողիկոսին հրաւարականին վերտերեալ խնդիրն ու անոր կարգադրու թիւերը կուսն Ճողովց համարատաւթեան մէջ պիտի տեսնուի :

Ե. Զանգուն խնդիրներ

Յիշեալ գուտաւան խնդիրներէն զատ եւ կած են նաև շատ մը ուրիշ խնդիրներ, որք կամ ստաւնարդի դէմ գտնաւաւ, կամ առաջարդի փոխօրոտութեան պահանջու մն, կամ կրոնախօսութեան կը վերտերին և կամ եկեղեցոյ շինութեան հրաւարտակի խնդիր են : Ճողովս սոյ խնդիրներն սլ նկատուածեան ստեւելով պետք եղած կարգադրու թիւներն ըրած և յարցիքներ զրոյժ է :

Գ.

ՆՐԱԿԱԿԱՅՄԱՆ Ս. ՊԵՏՐԵԱՐՔԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ընթելէ՛մի եկեղեցոյ սիւնադարը գտնիւն և խօտորներու բաժանման խնդրոց վրայք Երուսաղեմոյ Ս. Պատրիարքին սպասուած տեղեկութիւններն կրոնապետոց Պօխտանոր Հոր կողմն հարրոզուեցան Ճողովոյս հետեւեալ կու նամակներով .

Ա.

Ա.մին . Տեղապահ Սրբազան Հոյր Կաթողիկոս Ա.ՂԻ . Վարչութեան

Ս.ոնէ ստալ խօտուց բաժանման վերտերեալ մեր տեղեկութիւնները Պատրիարքին Վարչութեանը հարրոզելով, խասայած է ինք կրոնապետի Ս. Պատրիարքին կողման տեղի հիմնարան տեղեկութիւն բերել քիշ օրին :

Ահաւակի Ն. Սրբազնութիւնը կը ծանուցանէ թէ խօտաները թէ Սօրբ Տեղեկոյ և թէ Պեթրեպետաւան մէջ ընալ կուսանք Հոյրն և ոչ իսկ որ և է հրաւարտակ կամ կարտաւարդը ունենալ սոյ մասին, և թէ զեղիքն

նապան և թէ Ս. տեղեաց մէջ հիւրասիրութեամբ ընդունուած են միայն մեր հպտատկն ըլլալուն համար :

Այլ ծանուցանէ նաև թէ այս խնդիրը թեւ լաղորտն յայն ևն , կործեալ որ գնեւ այս խնդրոյն դատելոցն թե թե՛ն չէ մի խնդիրը մտաւայնել տխրի յաջողին : Եւ կը խնդրէ որ այս մասին Վարչութեան կողմանէ Բ. Գրան սորուեկիս պատասխանը թիչ մը երկարուածուի , որպէս զի միջոց ըլլայ նախ առաւել կարեւոր թե թե՛ն չէ մի խնդիրը վերջացնելու և սորա խորհուրդոց խնդիրն , որուն համար Ն. Սրբազան իր կը բանակցի այս օրերս խիստայն եղիսկու պիտի չեան . թեքու յաջողի ալ խորհուրդ թեամբ վերջացնել ստանց Վարչութեան ծանուցանելու :

1771 Մարտ 21

[Ստորագրութիւն]
ԽՈՐԷՆ ՎԱՐԿԱՊԵՏ
Փոխանորդ Երաստակեի

Բ .

Սահմանադրութեան Սրբազան Հայր Կախազաւ Սարգսի Վարչութեան

Ազգային Վարչութիւնի խորհուրդէն ինձ հասցի Ս. Պատրիարքին հաղորդեալ համար . այն է , նախ թե թե՛ն չէ մի նորարգ եկեղեցեաց խնդրոյն համար վազոր փոխանորդ մը կարգէ . երկրորդ , ինչեալ խնդրոյն քանկութիւն համար երկու անգամ որոշէ :

Սյս անգամ ի պատասխանի պատահակի Վարչութեանց պաշտան կը յայտնէ Ն. Սրբազան թագնութիւնը թէ Վարչութեան թագիրն աւել չհամարուողի մը չեան Բ. Գրան ուղղած է տեղ այն մի թե՛ն չէ վարչութիւն կառն : մասին բացատրութիւն կառն :

Սյսպէս կը տեղեկանամբ կռն Պատրիարք թէ Երաստակեի մի թե՛ն չէ մի խնդիրն որդին է Բ. Գրան թէ թե թե՛ն չէ մի խնդիրն և Երաստակեի խնդրի միջոց միջոց վերջացնելու վերջին որոշումն ստանելու համար պատասխանել :

Նաև կը յաւելու թէ որդին այն խնդրոյն

վերաբերեալ բոլոր հաստատուիր , հրովարտակ և այլ թի թե՛ն չէ պահանջած առած են թէ մեր կողմին և թէ հաստատ :

Նաև կը յայտնէ թէ արդէն Պատրիարքի հաստատ , ոչ մեք , ոչ յոյն և ոչ տանկեր ժամանակ ունին այն զործին նշեալու . Պատրիարքի զինի ժողովի քննութեան արդիւնին ևս անմարտեալ յետ այնորիկ անօրէնութիւն մը կընենք և կը յաւանցն որ այս մի թե՛ն չէ վարչութիւն միջոցները կարծեմ ես ըս մար պատահակ Վարչութիւնն :

Սյս որ այս է Երաստակեի Ս. Պատրիարքին պատասխանը , զոր վե՛ն չէ յաղորդու ուղղու թեամբ կը մատուցանեմ :

[Ստորագրութիւն]
1874 Մարտ 21
ԽՈՐԷՆ ՎԱՐԿԱՊԵՏ
Փոխանորդ Երաստակեի

Երաստակեի Պատրիարք Հայր խնդրանց համեմատ խորհուրդ արդէն որ Երաստակեի վերաբերեալ ամեն բարիքներուն և անոնց պատասխաններուն օրինակները արախն իրեն Երաստակեի զրկելու համար , որպէս զի ի նպատակ Երաստակեի խնդրոյն Վարչութեան կատարած զործողութեանց վերահաստատ ըլլալու մարտնախնդիրն արձանագրութիւն Երաստակեի զրկելու մէջ յօգուտ արդարայն :

Կեղանակուն ստանկին Երաստակեի աւել թեամբ անեղած հին տարիներու մնացորդ 2 թեամբ անեղած հայր դուրաչի պահանջին համար Վարչութեան կողմին քանկաց զրկուած նախանց պատասխանն որ արեւմ Երաստակեի Ս. Պատրիարք զրկած ըլլալով , այս պատասխանին խնամակն խորհուրդ հասկցաւ որ Երաստակեի Ս. Պատրիարքը այն դրամական խնդրոյն լուծումն տալուպի կը վերադարձնէ , և տխրին ներկայ դրամական անձակ վիճակն սե ներդրութիւնները կը բացատրէ 1860 Էն մինչև 1873 փոքրին ստանկիւ տարւան երեսակուն հանկերը տալուրեալ զրկելով : Սյս խնդրոյն վրայ տակախ ինչ ինչ պատճառաւ Վարչութեան կողմ վերջնական որոշում մը արեւմ ընէ :

Երուսաղեմի մէջ Երուսաղեմացի սքանչելի աւանդական սրբազան ազարիսայ տեղեկուն յովհաննիսիական համար բազրիբ գրուեցաւ :

Երուսաղեմէն եկած մէկ հեռագրին վրայ Ս . Պատրիարքին Աբաղիին գործոց Բարձր . պաշտօնէն հեռագիր մը բաշել տուաւ առ կուսակարգին Երուսաղեմացի հետեւեալ խնամով .

«Քննելի հեռագիրն եկեղեցւոյն մէջ առաջնոց ի վեր եղած սովորութեան համեմատ Հայերը ատարին մէկ անգամ ալ իւրօր տաննին Յուսանաց կողմանէ արգելք արտօնելով՝ այս արգելքին բարձումը խնդրում ըլլողուն համար, և մինչև հիմայ Հայերն ո՛ր տեղաւանքն որ առաջնոց ի վեր աւելաւ սովորութիւն ունին առ ուսանաց արգելքի զայն գործադրել տրուի ո :

Երուսաղեմացի փոխանորդ հայր խնդրեց որ Ս . Փրկչաց վանոց նորագոթիւնը շարունակելու հրաման առնուի . վանն զի կըսը , եղած վէճին քննութիւնն աւարտած և իրաւունքը մերն ըլլալը հաստատուած է պաշտօնական անշեկասքերով :

Այս մասին բազրիբ գրուեցաւ :

Ե .

ԱՍՏՈՐԱՅ ԽՆԳԻՐՆԵՐԸ

Ա . Դամասկոսի և Սուսոսի մէջ Ասորոց եկեղեցիներն ու փոքրերը ժամանակաւ իրենցմէ բաժնուող և կաթողիկ եղող Ասորոց մէջ բոժներ է կառավարութիւնը և բանի մը եկեղեցւոց մէջն ալ պատ բաշելով կիսեր և երկու կողման յատկացուցեր է : Այս գործին զէ՛մ կը բողբէ Ասորոց Պատրիարքը և տնօրէնութիւնն կը խնդրէ :

Ժողովս գիտելով որ նոխորդ Վարչութեան օրով այս խնդրոյն համար մատուցուած վերջին բազրիբն անպատասխանի մնացած է, վերադին բազրիբ գրել որոշեց : Այն բազրիբը Բ . Դուրս գրուելէն ետև , Գարսաբէկետար է Ֆէնարն Տիմաեք գաղմիկ անբքէնարին պատճէր

ներկով , որոշուեցաւ զայն պնդուողական գրով մը հարբղել Ասորոց սրտօրիարքին դիտարութիւն եթէ ունի խնդրելու համար :

Բ . Սարեստանի կուսակառութեան Հանրաւած գումարն մէջ գնուուած Տէրթէքա և Բարսայի անուն գիւղերուն վէճն սակ եղած հղերն սակն առաջ Պատրիարքարանի թագրէրովը կառավարութիւնը բաժնելով , Տէրթէքանէ հողերը կաթողիկ ատարոց և Բարսայի հողերն ալ բուն Ասորոց տրուելու որոշում ըրնր է : Բայց այս որոշման հրամանագիրն անգործադրելի մնացած լինելուն նոր տնօրէնութիւն կը խնդրէ ատարոց Պատրիարքը :

Յիշեալ հրամանագրին գործադրութեան համար ալ բազրիբ գրուեցաւ :

Գ . Եկեղեցւոց մը շինութեան համար կուսակառութեանն իրր նպատակ տառուած 75 վրս, յի գումար մը ստղի Եմուան վարդապետին յոթն էր , և այն ալ հիմայ Տիգրանակերտ զընտելով Ասորոց Պատրիարքը կը խնդրէ որ նայն գումարը յիշեալ վարդապետին տանուի և իրեն յանձնուի : Ժողովս սրաջամբ այս խնդրը Տիգրանակերտի Առաջնորդական տեղապահ Ըստեփան վարդապետին յանձնարարուեցաւ : Ըստեփան վարդապետ կը տեղեկագրէ որ Եմուան վարդապետ կանչուելով նայն գումարը արահանուած ստանն պատասխաններ է թէ ինքը կատարութեանն 7500 զարաշ տաւած է , երկու տարիէն աւել Պոլիս մնացած է Ասորոց նախարար հանգուցեալ Պատրիարքին օրով . և այդ ստակին մէկ մասը ծախս ըրած է , և 42 տղի Պոլիս Ասորոց սյգմեան պատրիարքին ծանօթ տեղ մը պատրաստ է եղեր , ինքը հոն նայն Պատրիարքին գործակատարն երաշխուար ցուցած է , և թէ այդ ստակը կրնայ գնանձուիլ անմիջապէս երաշխուարին միջոցաւ , և կը յաւելու որ Եմուան վարդապետ բարեկարոց անձ մ'է և թէ ատարոց պատրիարքը զայն քանադրած և եկեղեցւի մատուրն արգելած է , Պատրիարքին հետ հաշտուելու միջնորդութիւն կրնէ : Ժողովս այն տեղեկութիւնները Ասորոց Պատրիարքին հարբղել որոշեց :

2.

ՏԵՂԱԿԱՆ ԽԵԳԻՐՆԵՐ

1. Ժողովրդական նահապետներ

1873 հոկտեմբեր 17 թուականու տուազ-
րեալ նոյն օրինակ քանի մը հանրագործիւն-
ներ եւթն պատգամաւորաց ձեռք ներկայաց-
ուելով, Ժողովս դիտնց որ անոնց մէջ պարու-
նակեալներէն խրխեան Սրբազանին և նախորդ
Քաղաքական Ժողովին հրաժարմանց կէտերն ար-
դէն կատարուած իրողութիւններ են, և Մնաց-
եալ կէտերն ալ Ազգային Ժողովց անօրինու-
թեանը կը պատկանին: Աւտի նոյն հանրագոր-
ծիւնները զանոսք ներկայացնող պատգամաւո-
րաց դարձնելով յայտարարեց որ երբ լուծեալ և
կատարուած իրողութիւնները զուրս հանելով
Մնացած խնդրոց համար զատ հանրագործիւն
մը ներկայացուի, տն առեւ Ժողովս ընդունե-
լով զայն Ազգային Ժողովց անօրինութեանը
կրնայ յանձնել, վասն զի նոյնպիսի խնդրոց վե-
րայ անօրինութիւն ընել իւր ձեռնհասութենէն
վեր է:

2. Նոր Թաղական խորհրդոց ընտրութիւնք

Թաղական խորհուրդներէն մէկ քանիին հը-
րաժարման վրայ անոնց տեղ նորեր ընտրուելով,
վաւերացման կանգակները տրուեցան, ինչպէս
են Գումգարուչի Մայր եկեղեցւոյ համար:

- Եւնի Գարուչի
- Գուպուճեմուրի
- Քարապետիւրի
- Պոյաճի Գիւղի
- Թորգարուչի
- Գաւրմ Փաշայի
- Լէյլիւի
- Պէշիվաշի

Թաղիկի Թաղական խորհրդաց մասնակի
ընտրութեան համար:

Աստղի վաս նաև Գատը Գիւղի և Գում
Գաբուչի դրսի Թաղական խորհուրդներն ալ
հրաժարելով անոնց տեղ առժամանակեայ Թա-
ղական խորհուրդները զըրուեցան:

3. Գատը Գիւղի Թաղական խորհրդ

Գատը Գիւղի Թաղական խորհրդին օրով Գա-
տը Գիւղի Թաղական խորհրդաց անդամոց մէջ
անհամաձայնութիւն ծագելով վեճի տակ կը
գտնուէր նոյն խորհուրդը: Վարչութիւնս իրօժ
մը ընելէն ետքը բոլորովին լուծեց նոյն թաղա-
կան խորհուրդը և անոր տեղ առժամանակեայ
թաղական խորհուրդ մը հաստատեց: Սոյն առ-
ժամանակեայ խորհուրդը նախորդ խորհրդոց օ-
րով նորոգ կատուեցաւ թաղին երկրես վարժա-
րանաց շինութեան հաշիւն առաւ, պարտքերը
վճարեց, դպրոցներուն պահպար լրացուց և
դպրոցական կարասիները արտարաստելով դու-
րոցները բացուց:

Գատը Գիւղի Թաղական խորհրդարանին
անտուղը պահուած չլինեալքերներու թղթերը,
որ ընկերութեան մը կը վերաբերէր և անտեղ
պահուած էր հոն, առժամանակեայ Թաղական
խորհրդոյն վիճարկութեանը վրայ նոյն ընկերու-
թեան յանձնել որոշուեցաւ:

4. Զանգան տեղական խորհրդին

Վերջիվերջաւ տեղական խորհրդներէն զատ
20 էն աւելի ուրիշ տեղական խնդրոց կարգա-
րութիւնն եղած է Ժողովոց ներկայ շրջանին
մէջ, որք հանրական կարևորութիւն չունենալով
մանրամասնաբար նշանակել հարկ չդատիր:

Ե.

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԽԵԳԻՐՆԵՐ

Ժողովս իւր պաշտօնավարութեան առաջին
տարուան շրջանի միջոցին 28 անհատական խըն-
դիրներով շարաւած է, որոց ամենն ալ լուծուած
դատած են, ասկայն հարկ չը տեսնէր անոնց
մանրամասնութիւնը նշանակելով սուտարացնել
ներկայ համարատուութիւնը:

Ը.

ՅԱՐԱՐՆԵՐԻ ԹԻՒՆ ԲԱՐՄԱԾՆԵՑ ՎԵՆԵՓՈՒՅ

ՀԱՅՐԱԳՆՏԻՆ ՀԵՑ

Վե՛նիստ կաթ աղիկաք կնդակիս կրծա-
նուցանէր յԷջմիածին ժտանգուտարայ նոր վար-
ժարան մը շինած ըլլան, և 2 աղբատ աշխ-
տակերտ կուգէր ծրարոր դատարարակերտ Հո-
մար : Ժողովն Ռուսներուն խորհրդոյ յանձնեց
նոյն աշակերտաց ընտրութիւնը :

Փ.

ՎԵՐՁԱՐՄԱՆ

Ժողովն հարկ չը տեսաւ իր սուղտոնակարու-
թեան ներկայ չըջանին մէջ տեսած բոլոր խընդ-
րաց լրեւումը մանրամասնաբար նշանակել, այլ
միայն այն խնդրոց լրեւումը նշանակեց, որք կըլլա-
նային կարևոր ըլլալ Ազգային ժողովոյ ՚ի գի-
տութիւն : Իսկ քննարկ խնդիրներն՝ որք տն-
հատական և մասնաւոր ըլլալով հորրարան կա-
րևորութիւն ունենային հետի են, զանց ըլլաւ մի-
տա մի նշանակել համարառութեան մէջ :

Վարչական ժողովներն գրադեցնող խնդիր-
ները գլխաւորաբար կերտք են . մէկ մը՝ գրու-
մական խնդիրն, որ Ազգային ժողովոյ տրուց
համար սահմանած նոր կանոնադրութեանը կը
յուստացուի որ կարգի մանկ, և որտ միջոցաւ
չստ մը խնդիրներու կարգադրութիւնը պետի
գերանայ : Մէկ մ'ալ գաւառական խնդիրն-
ընն, որոց համար Ժողովն Սրբազան Նախա-
գահին հետ ամեն կարելի եղած միջոցները
ձեռք տուած է հիմնադր կարգադրել : Այս եր-
կու կենսական խնդիրները նպատաւոր կերպով
կարգի մանկելն կտրը մնայեալներն որտան
խնդիրներ են, որոց լրեւումը դժուարութիւն
մը չունի կամ զրատով լինեալք խնդիրներ են,
և բարբովին զրամական խնդրոց լրեւումն կա-
խումն ունին :

Սկզբնական Քառասնական ժողովոյ

Ստեփանյեան	Փոխ Ստեփանյեան
Ս. ՄԱՔԱՍՈՒՏԵԱՆ	Կ. Գ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ
Ստեփանոսյան	Փոխ Ստեփանոսյան
Մ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ	Ս. ՄԻՔԱՋԵԼԵԱՆ
Խ. Յ. ԱԼԵԱՆԱԴԵԱՆ	Ս. ԱՐԱՅԱՆ
Ա. ԻՊԻՏՊԱՆՇԵԱՆ	Յ. ԳԱՓԱՄԱՋԵԱՆ
Ս. Է. ՓԱՓԱՋԵԱՆ	

ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

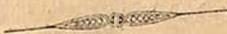
ԿԵՂԲՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՔՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ

1875 — 76 ԱՄԻ

ԼԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆ

Ա.

ՆՆԻՋԲԱՆ

Քաղաքական Ժողովն՝ իր պաշտօնավարու-
թեան 74 - 75 ամի շրջանն աւարտելէ ետեւ,
իւր միամեայ համարատուութեան տեղեկագիրը
պատրաստելու առթիւ սրտեց Ազգային ժող-
ովի յայտարարել թէ Քաղ. Ժողովն իր պաշ-
տօնավարութեան շրջանը 1875 Մայիս 1 ին Ա-
րացած կ՛համարի և կ՛հանդիս Ազգային Ժողովն՝
իւր յաջորդին ընտրութիւնը փութացնել, որ-
պէս զի Վարչական գործերն անտես չմնան:
Առ այս Ազգային Ժողովն իր Մայր Գիւղանին
միջոցաւ պատասխանելով թէ Ազգ. Ժողովը
Քաղ. Ժողովց պայմանաժամը արացած չհամար-
ելի և հրատարակածը չընդունիր, կը հրատար-
արէր. Ժողովն իր պաշտօնը շարունակել
մինչև 1876 Մայիս 1:

Հետեւապէս՝ Քաղ. Ժողովն Ազգային Ժո-
ղովց պէս հրատարակելով ընտրութիւնը իւր
նորագրելով՝ մինչև ցորոշեալ պայմանաժամ իւր
պաշտօնը շարունակել, և այսօր 1876 Մայիս 1
իւր պայմանաժամը արացած տեսնելով ըստ օրի-
նի իւր հրատարակածը և միանգամայն աւաճին

միամեայ համարատուութեան կցելով նաև այն
երկրորդ և վերջին արտեկան համարատուութիւնը
կմատցանէ Ազգային ժողովց:

Բ.

ՏԵՍԱԻՉ ԽՈՐՀՐԳՈՑ ԵՒ ՀՈՐԱԲԱՐՔՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐԱԿԱՆՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ժողովն՝ Տեսուչ Խորհրդաց և Հոգաբար-
ձութեանց անդամներն Սահմանադրական տա-
րիւղիտուն՝ այսինքն 1875 Մայիս 1 ին՝ պայմանա-
ժամին արացածներուն և վճարաւ փոխիտելիք-
ներուն տեղ նոր ընտրութիւն կատարելով, վե-
րահաղակեց հետեւեալ Խորհուրդներն ու Հոգա-
բարձութիւնները.

Ռատմական	Խորհուրդ
Վանքիկ	»
Տնտեսական	»
Ելեւոսից	Հոգաբարձութիւն
Հիւանդանոցի	»

Իսկ Գաղտնաստանական Խորհրդաց և Կոմ-
կաց Հոգաբարձութեան վերահաղակութիւնը իս-
րին Ժողովց վերադառնայ:

Պ .

ՏՆՂԱԳԱՆ ԽՆԳԻՐՆԵՐ

Չ .

ԹԱՂԱԳԱՆ ԲՈՐՀՐԴՈՑ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ

Չարտոյնս վերջին միասեայ չըջանին մէջ 12 թաղ . խորհրդոյ հրաժարում և նոր ընտրութիւնք պատահեցան որք են՝

Գաարդիդ . Այս ժամանակեայ թաղ . խորհրդոյ հրաժարումք , սահմանադրագլխ նոր թաղ . խորհուրդ ընտրեցաւ և վաւերացաւ :

Պէշիրոյ . Թաղապանաց սովորաւ քացնելու համար ընտրութեան հրահանգ զրկուեցաւ :

Սամարիոյ եկեղի մաշալե . Թաղ . խորհրդին հրաժարմամբ նորն ընտրելու հրահանգ զրկուեցաւ :

Կէտիք փաչա . Թաղ . խորհրդին հրաժարմամբ նորն ընտրելու հրահանգ զրկուեցաւ :

Եկեղի գեղ և Սաէկիս . Թաղ . խորհրդոյ հրաժարմամբ նորին ընտրելու հրահանգ զրկուեցաւ :

Աէմուաղի . Խոսիլետարի Աէլամիկի թաղ . խորհրդոյ տաճարիպաշտեանք Աէմուաղիի համար ստանձին թաղ . խորհուրդ ընտրուուելու հրահանգ զրկուեցաւ :

Գում գամիոյի դարս . Թաղ . խորհրդոյ լուծմամբ նոր թաղ . խորհուրդ ընտրուեցաւ և վաւերացաւ :

Քարտի լէմկ . Թաղ . խորհրդին հրաժարմամբ նորն ընտրուեցաւ , և նորընտիր թաղ . խորհուրդն ալ թիչ ժամանակէ ետև անձնական գրառմանց պատճառաւ հրաժարելով՝ առ ժամանակեայ խորհուրդ մը զրուեցաւ մինչև ի նոր անօրէնութիւն :

Պէշոգ . Թաղ . խորհուրդն անհասկանալիութեամբ ցրուած ըլլալով և գանձապետի հաշուոյ քննութիւնք տեղի ունեցողուն համար , առ ժամանակեայ խորհուրդ մը զրուեցաւ մինչև ի նոր անօրէնութիւն :

Խոսիլետար Ս . Կարապետ . Թաղ . խորհրդոյ պայմանաժամն աւարտելուն պատճառաւ նոր թաղ . խորհրդոյ ընտրութեան հրահանգ զրկուեցաւ :

Թաղիդ . Թաղ . խորհրդոյ պայմանաժամն աւարտելուն պատճառաւ նոր թաղ . խորհրդոյ ընտրութեան հրահանգ զրկուեցաւ :

Պէշիքաթիկ . Թաղ . խորհրդոյ պայմանաժամին աւարտելուն պատճառաւ նոր թաղ . խորհրդոյ ընտրութեան հրահանգ զրկուեցաւ :

Չ .

ՏՆՂԱԳԱՆ ԱՎԱԳԱՐԻ ԽՆԳԻՐԸ

Աւագարը թէև Ազգին յանձնուած , սակայն նախորդ վարձակալին անեցած մեծագումար պարտոց մճարման համար անոր կարողութեամբ Գաարդարարարանի պահանջման համեմատ զբաւանան տակ առնուած ըլլալով , նոյն կարողութեայ վաճառման խնդիրն աւելցած կիկնուար :

Չարտոյն այս խնդրոյն գոտտական կարողութեանը համար կարգուած փոտտարանին հետ բանակցելով , պէտք եղած տեղեկութիւնն ըստանալէ ետև , նոր թագրի մը գրեց , զոր անձամբ ներկայացուց Սրբազան Գաարդարին Արտաբին գործոց Բարձր . Կախարարին և բանիքներանոց ևս խօսեցաւ անոր հետ : Ասոր վրայ խորհրդոյն հրամանաւ գործը յատուկ գոտտարանի մը յանձնուեցաւ , և յետոյ թեթիւ կալուածական Հագարաձութեան աւ անոր կողմէ կարգուել փաստարանին մէջ անհամաձայնութիւն պատահելով և յիշեալ փոտտարանը ծաղալիս դիմելով հրաժարելու ուղիւն համար , ծաղալի միջամտեց և անհամաձայնութիւնք լուծելով պարտուորեց զփոտտարանին իւր պաշտօնը շարունակելու և զարձն ի յանգ հանել :

Բարձրագոյն գումին եկած ծանուցալի մը յայտնելով թէ Գաղղոյ դեպքանոտուք Թաղի թիլի փակուել վարձարանին պարտոց համար թերացի եկեղեցւոյն սեփական Արտաբին կարգածին եկամուտն աւ Ֆէրաղը սէքէրոց ըրած է , Չարտոյն այս մասին թեթիւ կարգածական Հագարաձութեան հետ խորհրդակցելէ ետև , ան

ընդունի գտնուց նոյն սկզբաբոն, և յատուկ
թաղիկով մը բողբոջեց և բարձումը խնդրեց :
Միանգամայն արիչ թաղիկով մը նոյն սկ-
զբաբոյնն պատճառ համարում փոփոխ փայ-
ծարանին պարտքն արդին անընդունելի ըլլալն
ալ ծանայ Բ. գրան :

Յ .

**ԲԵՐԱՅԻ ԱՅԼՈՒԹԱՍԱԿԱՆ ՀՈԳԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

Ա. Հանդուցեալ Տառնան Պոլոս Պէյնի
փրց գտնուած բերայի սղոյալին կալուածներն
եկեղեցւոյ փրց գործներու ստանդարտիկներ
նկատուելեան անընդ ժողովու նոյն Հոգարար-
ձութեան յանձնարարեց հանդուցելոյն ժառան-
գորդոց բողբոյններն աններու համար սկզբ և
զած միջոցներն ի գործ դնել :

Բ. Բերայի կալուածոց անուսկին թարգման
ղեկորանաւան նախորդ առաջին թարգման
Մեծի Բիզանիի պարտքն եղած գումարին և
սակաւեւուն հաշիւը տեսնելով կար անսկան
Հոգարարձութիւնը նոր պարտագիր մը ստորա-
գրում և իւր տեղեկագրովը դրկում էր Սրբազան
Պատրիարք Հօր փոտերոյնան համար : Ժողովու
նոյն տեղեկագրին համաձայն յիշեալ պարտու-
գրին մէջ Հոգարարձութեան անդամայն ստորա-
գրութիւններն ու Հոգարարձութեան պաշտո-
նական կիկը փոտերոցնել որոշեց :

Զ .

**ԲԵՐԱՅԻ ՎԱՐՃԱՐԱՆԱՆ ՀԱՄԱՐ ՔԱՂԱՅՈՒ
ՅԱՆՁՆԱԲՈՂՈՎՈՑ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ**

Բերայի թաղ . խորհուրդը թողին վարձա-
րանոց բարեկարգութեան և անոր անմիջական
յարակցութիւն տնեցող ինչ ինչ խնդիրներն
ի գլուխ հանելու պաշտօնով թողին պատուա-
ւորներէն 7 անձինքէ թաղային յանձնաժողով մը
ընտրած ըլլալը յայտնելով՝ հաստատութիւնը կը
խնդրէր : Ժողովու Աւանտ . խորհրդոյ կարծիքն
ստանալէ ետեւ նկատուելեան անընդ նաեւ այն
բայտակ վիճակն, որս միջ խնդրած է բերայի

խնդր իւր համաձայնակ հրկիցութենէն ի վեր և
որ պարտագրում է զԱւարձութեան բերայի և
կեղեցւոյ պարտոց կարգադրութեան խնդիրն և
կալուածոց տեսչութիւնը թող . խորհրդէն դա-
տելով անի անկախ յատուկ Հոգարարձութեան
մը յանձնելու, ձգելով թաղ . խորհրդոյ միայն
եկեղեցւոյ ներքին հասցիներով թէ եկեղեցին
և թէ թաղին դպրոցները մասակարարել, ըն-
դունց և հաստատեց թաղ . խորհրդէն ստա-
նդարտիկ յանձնաժողովը Օթմանական յանձնաժո-
ղով անուսով : Ժողովու Բերայի թաղ . խորհ-
րոյ և իւր օտարական յանձնաժողովին ստանդար-
կութեան վրայ նաեւ Ս . Յարութիւն Եկեղեցւոյ
յարակից կալուածները պարտելու համաձայն և
որոշում ստաւ . որպէս զի նոյն կալուածները
նորոգելով թաղին դպրոցոց եկամուտ բերե-
լու ծառայեն, այն պայմանաւ որ թաղ . խոր-
հուրդը յիշեալ կալուածոց մէջ պատարբեալ-
ներէն չբարտ և ուրբաւ եղանակն բնակարա-
նի համար մէկ մէկ վարձը վճարէ :

Յ .

**ՂԱՄԱԹԻՈՑ ԿԱՒՈՒԹԱՍԱԿԱՆ ՇԽՆՈՒԹԵԱՆ
ԽՆԴԻՐԸ**

Ղարթիկոյ հրկիցեալ սղոյալին կալուածոց
շինութեան խնդրոյն փրցոյր Ղարթիկոյ կալուա-
ծախան Հոգարարձութեան և Տառ . խորհրդոյ
տեղեկագրերն ստանալէ ետեւ Ժողովու իւր մէ-
ջէն յանձնաժողով մը կարգեց շինութեան յա-
տակաղիւն տեսնելու, մասնաձայն քննութիւն
նկարահանական հոգարարձութեան և ճար-
տարապետ Աշխուրհան Էֆենտիին հետ ընելու,
ստորապետ Աշխուրհան արդիւնքը ժողովու բերուելէ
և ասանց անկեան ձեւնորիւթեան որոշում
ետեւ, շինութեան ձեւնորիւթեան որոշում
տալու համար : Մյն նախապատրաստութիւնը
կատարուելէ ետեւ ժողովու ներկայացեալ յա-
տակաղիւն համեմատ և Աշխուրհան Էֆ . Ի
ստակաղիւն համեմատ պատասխանատուութեան
ճարտարագետական պատասխանատուութեան
տակ, բոլոր ծախքը 2200 ոսկին շանցնելու պայ-
մանաւ շինութեան ձեւնորիւթեան որոշում
տալու, Վարչութեան և Տառ . խորհրդէն ու
մէյնիկ տեսն շ խորհրդով, որպէս զի Ղարթ-

թից կալուածական Հոգարածութեան հետ միանալով հսկեն նոյն շինութեան զորոնց , և այսպէս ձեւարկեալ շինութիւնք լրացան և հաշուեցայցն ի վերջոյ ներկայացաւ Տնօ . Խորհրդոյ , որ գահացոյցիչ գտած էր զայն :

Մյնն ձեւարկութիւնը յաջորդութեամբ ՚ի գլուխ հանելէ ետև , Ղալաթից կալուածոց Հոգարածութիւնն այս անգամ նոր շինութեանց ուրուագիծ մ'աւ ներկայացուց , որու համեմատ կառաջորհով այն նոր շէնքը հիմնել զալաթից Մարքղար փաղցին մէջ եկեղեցոյն յարակից 950 կանգուն տարածութեամբ գետնին վրայ , եւայտիկ և բարաշէն , որուն գետնայտիքը 7 ր մեծ ու փոքր մթերանոց պարունակի , 210 ոսկի տարեկան երամուտ բերող . և երկրորդ յարին ունենոյ Վարչութեան ժողովոց համար 3 ընգարծակ և 3 փոքր սենեակներ . նոյնպէս քարոզիկ քահանայից և թող . Խորհրդոց համար սենեակներ և վարժարանի շէնքին կցուելու քանի մը դասարաններ : Իսկ երրորդ և վերին յարին իւր ամբողջ տարածութեամբը Ազգային Գորովին համար Խորհրդարան յատկանոց : Մյնն ուրուագիծին համեմատ շինութիւնը կառարուելու համար առ առաւելն 3 հազար լիւրացի ծախուց պէտք նշանակուած է , մէն մի կանգունին համար 3 լիւր հաշուելով , և 2000 լիւրացի փոխառութեամբ 0/0 ին 12 տոկոսով , պահածք՝ շինութեան ատեն կալուածներէն հետզհետէ զոյցած արդիւնքով զխնորքելու պայմանու : Տնտես . Խորհրդոյն այս շինութեան ուրուագիծը և յարակից պայմանները քննելով տեսեր է որ թէ՛ նախորդ և թէ՛ առաջարկուած նոր շինութեան պատճառու Ղալաթից կալուածոց անտուկին պարտքը 3000 օսմ . ոսկուց պիտի յանգի և վճարիլի տարեկան տոկոս պիտի ունենայ 450 ոսկի , 360 լիւր նախորդ և վերջին շինութեանց փոխառութիւններուն և 90 լիւր նախկին 1000 ոսկուց պարտուց համար . իսկ փոխուելն կալուածոց անտուկին ընդունելով 210 լիւր կառուցանելի 7 մթերանոցէն , 840 լիւր և սարգէն կառուցեալ մեծ կարւածէն , ընդ ամենն 1050 լիւր . պիտի կարենոյ հասուցանել այս

գումարէն 450 լիւրացի տոկոսուց գումարը , և աւելցած 600 լիւրան տարուէ տարի մայր պորտուց գլխաւճարին թերհաշիւ հասուցանելով՝ հինգ վեց տարիէն այն պարտքն ամբողջապէս մարբել ու բաժնաւ : Գալով վարժարանին ծախուց՝ կալուածական նորագոյնիւնոց և սրայ , այս պիտոյցի պիտի յատկանան միւս կալուածոց տարեկան 500 ոսկուց հատըմն և ընդ նմին և կեղեցոյն փողփոց տարեկան 300 ոսկուց տրվելնն , ընդ ամենն 700 լիւր Օսմանեան :

Ժաղով Տնօ . Խորհրդոց հետ համամարէն՝ կալուածոց Հոգարածութեան այս նոր շինութեանց սառնարին ու յատակաղիւծը՝ յարակից կարգադրութեանց հետ օգտակար և բերուելի գտնելով , ձեւարկելու համար իւր հասանելիւնը տուաւ , գործեալ ըստ առաջնոց Վարչութեան և Տնօ . Խորհրդոյն տեսաշնոր կարգելով , և որպէս նաև կալուածական Հոգարածութեան առաջարկութեան համաձայն՝ որ Ղալաթից ի թօխճուլար ճառտէ , ի Պայաղլու ի Մարքղար փողոց նորոգ կառուցեալ բնարածակ կալուածոց հատըմն ամբողջապէս առանց որ և է բացատրի պիտոյցի ծառայելու յատկանոց անխափան կալուածոց շինութեան պարտուց տոկոսին և գլխաւճարին :

Յ .

ՄԱՄԱԹԻՈՅ ԼՐԿՈՋԵՍԱԼ Ս . ԳԷՈՐԳ ԵՆԵՂԵՑ . ԻՈՑ ԵՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԿԻՐ

Սանսթից թող . Խորհրդոց կողմէ գրով և բանիւ հրիւղեալ եկեղեցոց շինութեան հետեւի եղած առաջարկութիւնը , որ էր՝ ողջին վերջին անհատներէն յանձնատուով մը կազմել գլխու շինութեան զորքը հանդանակութեամբ յաջողցնելու համար , յանձնուեցաւ Տնտեսական Խորհրդին , որպէս զի Սանսթից եկեղեցոյ պէնտոկին պիտանէն քննէ և անոր վրայ լուրի տեղեկութիւն հաղորդէ Վարչութեան : Տնօ . Խորհրդոյն ալ յիշեալ եկեղեցոց անտուկին ընդհանուր հաշուեցոյքը քննելով Վարչութեան հետ զեկազրեց թէ թաղային անտուկին 340000 դրուէ

պարտք ունի այլ և այլ անձանց, 145000 դրուշ
 ալ տարեկան հասոյթ և 110000 դրուշ ալ ծախք
 ունի, որով 35000 դրուշի տարեկան յաւելեալ
 շահ մը կրնենայ, որ եթէ նայն պարտուց վե-
 ճարման յատկացուի տանն տարիէն հոգին պիտի
 կորենայ պարտուց բեռէն ազատիլ : Ժողովն
 Մամուլիայ թաղային անուակի վիճակն խնամակ
 ետեւ, եկեղեցւոյ շինութեան գործը խորհրդա-
 ծախեան արժանի դուռ, սակայն ժամանակ
 չունեցաւ անով զրազելու :

**ՍԱՄԱԹՒՈՅ ԹԱՂ . ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԵՒ ԿԻՒՄԻՏԻՆ .
 ՃԵԱՆ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԱՅ ՄԷՋ ՄԱԳԱՍ ԽՆՆԻՐԸ**

Հանգուցեալ կիւմիւշի Պատարար աղայի և
 որդւոյն համար պատրաստուած գերեզմանորտ-
 րենի իրենց անկը գրուելու մասին Մամուլիայ
 թաղ . խորհուրդն արգելք կըլար պատճառելով
 թէ Մամուլիայ երկսես զպիտցին շինութեան
 համար նոյն գերեզատանին կողմէ մատուցուած
 գումարն անբաւական եղած է շինութեան բոլոր
 ծախքը հոգալ, որ 3 հազար սակոյ յանդած է,
 և կիւմուրէր որ եթէ հանգուցելոյ եկեղեցւոյն
 բակին մէջ թաղման համար է միայն արուած
 գումարն, զպիտցին վրայ դրուած յայտարարու-
 թիւնն ջնջուի, և եթէ ոչ՝ զպիտցին շինութե-
 ունն բաց մնացած ծախքն ալ իրենց կողմէ վե-
 ճարուի և այնուհետեւ գերեզմանորտերն իրենց
 տեղը դրուին :

Ժողովն այն խնդիրն երկու կողման ներ-
 կայութեան քննելով, և զպիտցին շինութեան
 ծախուց պահածը լեցնելու խնդիրն երկորդա-
 կան համարելով, նախ հանգուցելոյ գերեզմա-
 նաքարերը գետնիցէլ տուաւ, և յետոյ զպիտցին
 շինութեան ներսամասը նախորդ թաղ . խորհր-
 դոյ և Ալիմիւշեան գերեզատանին մէջ եղած
 պայմանագրութիւններն ի բնին առնելով, ներ-
 կայ թաղ . խորհրդոյ յարայած խնդրոցն մէջ
 կայ թաղ . խորհրդոյ յարայած միտ կողմէ Սըր-
 բազան Պատրիարք Հօր յանձնարարեց որ Ար-
 մաշեան գերեզատանին սղգաւիրութեան յը-
 դար կարոց Մամուլիայ եկեղեցւոյն շինութեան

միջոցին ըստ հոմայից դուսար մը նուիրելու :

Յ .

**ՔԱՐԱԿԵՍՄԻՒԿԻ ՄԷՋ ԿԻՐԱԿԵՐԵԱՅ ԴՍ .
 ՍԱԾԾՈՒԹԵԱՆ ԱՌՔՐԻՒ ՊԵՏԱՆԱՍՏ ՎԷԷՐ**

Քարակեմիւրի թաղ . խորհրդն եկած
 մէջ զրախիւնն, որով թաղին Վասպուրական
 անուն ընկերութեան կողմէ կիրակօրեայ դասա-
 խօսութեանց պատճառաւ յարուցեալ անկար-
 դութեանց դէմ բարձրելով կհրամարկը, նկա-
 տարութեան անդով ծարւիւ և այն պատճառա-
 րանեալ հրոժարականն անընդունելի դատելով
 պատարանաց թաղ . խորհրդին որ իր պաշ-
 տօնը շարունակ և անկարգութեան հեղինակ-
 ները յազդութիւն րերելու համար պէտք եղած
 ջանքն ընէ, և եթէ չյաջողի յականէ անուանէ
 ի Պատրիարքարան, որովս զի զգաւ
 խնայել ի Պատրիարքարան : Մասին
 տացուցիչ միջոցներ ի գործ դրուին : Մասին
 անկարգութեան հեղինակներն անզուպ մնալով,
 ի վերջէ իրենց արարչն այն աստիճան հասուցին
 որ թաղ . խորհրդոյ և զպիտցական հոգարար-
 ծախեան և իրենց մէջ ծանր կռիւ պատճառելով
 Պատիականութիւնը միջամտեց և քանի որ անմիջ-
 ի բանտ մատուցեցան : Իրոց այս վիճակին վերջ
 տուաւ նպատակաւ Ժողովն սրբեց որ նախ բուն
 զամենայն կիրակօրեայ դպրոցները Աւստ,
 խորհրդոյ կողման շինուելու կանոնադրութեան
 մը մը երեւարիկ, հետեւորար շրջարեական մը
 ալ թաղ . խորհուրդը, կիրակօրեայ
 զրկելով աւ թաղ . խորհուրդը, կիրակօրեայ
 դասախօսութեանց պատճառաւ զպիտցները առ
 այժմ բանալն արգիլեց և սրտուէր տուաւ որ
 կիրակօրեայ դասախօսութիւն ընել ուղղ ըն-
 կերութիւնը ուրիշ տեղ մը վարձին և հան կա-
 տարին իրենց սրտածնը :

Ժողովն այն ինչ կարտարատուէր այն վեր-
 ջին անօրէնութեան մասին Աւստ խորհրդոյ տե-
 ղեկութիւն և կանոնադրութիւն մը շինելու հա-
 մար հրահանգ տուաւ, այն խորհուրդը իր գե-
 տուցութիւնները կանխեց ներկայացնելու : Ժողո-
 վոս ձայնակցութեամբ Սրբազան Պատրիարք
 վոս ձայնակցութեամբ Սրբազան Պատրիարք
 Հօր յայտնեց թէ Վարչութիւնն ազգին մէջ
 ուսանոց ծառայուն և դասախօսութիւնն ընդ-

հանրայնելու անձնն աւելի կրտսորի և ելի զիշկանն անգամ զպայմանք բանալ հարկ ըլլայ պատասխանելուց համար, սկսով հետանի ստիպն պէտք է որ Աստուծական խորհարգն ապրջով, զՎարչութիւնն որ կիրականեաց զաստիպանելուց առիւթ չստիտեալի անձնան սննդախ սիրոնց բարտո ի խննդի՝ որսն անբարեկան, եկեղեցոյն, վարչութեան և բնջնանար բարեպանութեան զէ՛մ լինին: Արտազան Աստորտորն անկցաց նաև ի՛ն ինչ տկարութեան և եկեղեցոյն և ազգին առն պատասխանատու է ազգային յարկերու ներքև տեղի անկցան՝ առն անցրերու և քորպուսիներու համար, վերջապէս ժողովս Արտազան Աստորտոր Հօր հետ համարուս աստճարից որ Աստուծական խորհարգը կանոնադրով մը կիրականեաց զաստիպանելուց վերտրերեալ որչնքներ ստճանն զեղծածնք չի պատահելու համար, և ի՛ն մինչև որ սննդախ կանոնադրութիւն մը վաւերացակնով գործարութեան չենթարկուի, ժողովս մը չկրնար իր վերջին որչումն ետ առնուլ: Աստու. խորհրդոյ ստեղծողու Էփեսոսին որ անձանք ներկայացած էր ժողովոց, համաձայնելով սոս աստճարիութեան, իր խնդրանոց համեմատ և բոս նախարգ որչումն ժողովոց զրով հարցրուեցաւ խորհրդին՝ պէտք է զած ծրագիր պատրաստելու համար:

Ծ.

Խոսիլուարի Ալեքսիի թող. խորհարգը զրով և անձանք աստճարիելով որ նախարգ թող. խորհրդին ձայնած մի կրկու փոխառութեան պարտաց կարողարութեան համար անկայի զորոց բնկերութեան չով պատրաստ շտնուած ստուիք 91 որ պայմանաճամուս փոխառնել տրուի, ժողովս սոյն աստճարիութեան սիրբանին բնգանելով յանձնեց Տն. խորհրդոյ, սրպէս զի թ՛ւ թող. խորհարգը և ի՛ն զպրոց բնկերութիւնը հրատրելով իր ներկայութեան պէտք անորին:

ՉԾ.

Մայր եկեղեցոյ թող. խորհրդոյ զէ՛մ

թողեցոց կողմ կհրաճ բողոքարգրի մը վրայ, որով խորհրդին անդամաց մեծապոյն մասին Մանուգորթեան զէ՛մ բռնած ընթացքը ցայնելու համար ինչ ինչ սրտորները թուելով կամբոտտարանին և բնուսիին կորսնանջին, ժողովս տեսնելով նաև թող. խորհրդին մէջ եղած անհամաձայնութիւնը՝ որոյ պատճառաւ անդամներին սոսնք իրենց պաշտօնը լրած էին, յատուկ մանածողով մը կարգեց ընդ նոխարչութեանը Աստորտորտրան փոխանարգ Հօր ի բնինն առնելու և բոս արդեանց բնութեան պէտք եղածը անորինելու համար: Մասնաժողովս միանգամ նիստ ընելով ի խորհրդարանի մայր եկեղեցոյ, բնութեան հրատրելի անձանց մէջ չի անդ դանուելուն պատճառաւ քննութիւնը Չատիկն ետրի ձգել հարկ բրպը յայտնեց ժողովոց, և ի՛ն պատ նոյն միջոցին թող. խորհարգն իր հրատարականը մատուցանելով՝ բնգանուիլը սրդեց, ստիպն ժողովս մինչև ցարարս բնութեան պաշտօնին շարանակելով յարդրեց և չրնդանեց հրատարականին: Ինն զինի Չատիկն թող. խորհարգն իր մէջ համաձայնելով՝ ստանց բնութեան սարսուլութիւնը Արտազան Աստորտոր Հօր հրատարական մատուցանելուն վրայ Նարին Սրբապետութիւնը նոր բնութեան հրահանգ զրկելը ծանոց ժողովս և սրճանագրել տուաւ: Աստով և բողոքարիւթ թողեցիք կր նորն ներկայանալով ժողովոց, թող. խորհրդոյ հրատարականին չրնդանակի և նախ պաշտու բնութեան շարանակի իր սրդեցին, ժողովս նոցա սոս վերջին բողոքն յանձնեց Սրբազան Աստորտոր Հօր բանի որ Նարին Սրբապետութիւնն սրդէն թող. խորհրդոյ հրատարականն ընդունելու տը նորեկութիւնն բրած էր:

ՉԹ.

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹ. ԹԻՒՆԵՐ

Ո. Մայրաքաղաքին թողերուն վարժարանաց պիտճն որչելու և բոս սոյն իր բռնութիւն վարժարանն ասանոց ծրագիր սոյն

մաներս համար ըստ ստաճարկութեան Առան-
խորհրդաց վարչական յանձնատարով մը կազմուե-
ցաւ, որ անձամբ թաղերը շրջադայերով սկսար
կըսքը անօրինէ այս մասին :

Բ. Առան, խորհրդոյ՝ Կեդր. սնտակի
սխառնէին մէջ դատարարական համար տա-
րեկան 120 հոգար դրուչի գումար մը անցնելու
ստաճարկութեան գալով, Ժողովն յիշեալ խոր-
հրդոյ հետ բանակցելի ետե սոյք ստաճարկու-
թեան շինմալ ընդունուիլը յայտնեց և բաւական
համարեց խոստանալ միայն՝ որ սխառնէին մէջ
նշանակաւս հեղրանական արաց հաւանական
գումարին և թիւ, աւելին գրքանոց, այն աւելորդն
սխառն յատկացաւի գատարարականն : Այս
խորհրդածութեամբ արշաւեցաւ սխառնէին տակ
կրկն կերեսը ծանօթութիւն յաւելցնել թիւ
Կեդր. տարբը սխառնէին մէջ նշանակաւս
որչաւի որ աւելնայ, այն աւելորդ գատարար-
կութեան սխառն յատկանոց, և և թիւ աւելորդն
60 հոգար դրուչն անցնի, միայն 60 հոգար դը-
այս տարուան համար դատարարական սխառն
յատկանոց :

Գ. Արժարեւանոցի շինութիւնն սկսելու
ստաճարկութեան գալով, սա սոյժ մնալ ս-
րաւեցաւ, մինչև որ Ղարթբիոց հիփիզեալ
կազմանոց շինութեան համար կարգեալ յանձ-
նատարովին վարձատկանանոցի շինութեան յա-
տարարիքը գայ, որան համար յիշեալ յանձ-
նատարովին յանձնարարութիւն կըսքը կը գրառ
յատկադիմ մը սրարարտակու :

43.

ՀԻՆԱՆՆԱՆՈՅ ՀՈԳԱՏԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԽԵՆ-
ԴԻՐՆԵՐԸ

Ա. Հիւանդանոցին սեփական կազմածնե-
րին Չանարբաղի մէջ գտնուած ձիթնատանին
վարձարկին յարբանիս անկեցած սրարտոց վա-
խարէն գրաւման տակ գրաւած ձիթերուն մէջն
հիւանդանոցին վերարկեալ բամբին ազդու
համար ըստ խնդրանոց Հոգարարութեան
Թագրիք դրուեցաւ :

Բ. Հոյոց և Յունաց հիւանդանոցաց սոյն

մանակց սեղերս փոխանակութեան խնդրը :
Յունաց Պատրիարարարանի հետ փոխանակել ս-
րաւուսմ հիւանդանոցի սեղերուն համար ըստ
ստաճարկութեան Սրարտան Պատրիարար Հոյ սա
ժամանակեց սինանկր փոխանակեցան կը-
ստակեր, վազքի գործարկիւնն ի վերջէ կը-
տարակելու պայմանաւ : Այս տեղերուն փոխ-
նակութեան համար Հիւանդանոցի Հոգարար-
անութեան միջոցաւ յանոց Պատրիարարանի
հետ խառն յանձնատարով մը կազմուեալով, մա-
րանան քննութիւնը կատարուեցան, այնպէս
որ մեր սոգրային սեփականութեան կաւանոց
Պեսա մը չգալու կերպիս փոխանակութիւնը կը-
տարակելով, գործն կերպուանք վիճի տակ շի-
նուցաւ պայմանա յաճարկութեամբ վերջացաւ :

Գ. Հիւանդանոցի սեփական կազմածներն
Կէտի-գուլիկի գուրը գտնուած սրարարիւն
միւրի և կէտիկի խնդրոց մասին Հոգարարա-
նութեան տեղեկագրի յիշատարութեան առնելով
ժողովն և անանկով որ այն խնդրոց կարգադ-
րութեան համար անմիջապէս վարձարկին հետ
գրառ բանալ հարկ և, իրարոց սրարարիւն
տուտ Հոգարարանութեան, սրարի զի իր կող-
մէ փոխանար մը կարգելով և սրար կըսքը հը-
րաւարները տարով, միանոցանոցի Հիւանդանոցի
նախարար միթեկիմիս Վ. սեմ. Փափարեան Գե-
որգ Եֆէնովի հետ ալ բանակցելով անիկ ալ
սկսար կըսքը տեղեկարկութիւններն ստանալ ետե,
գտաթին ձեւարարկութիւն ընէ :

43.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՈՐՀՐԴՈՅ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Իսպիտար Ս. Խաչի թաղ. խորհր-
դոց ստաճարկութիւնն Ստափղոց-տեղեկի ան-
պէտ գետինն փաճառան և կիկղեցոյն սրար-
նոց վճարման յատկանոցը համար Տնտես.
խորհրդը նկատարութեան առնելով յիշեալ գե-
ղին փաճառանն ընդունելի, խի պարտոց վը-
ճարման յատկայալին անընդունելի դատած Ը-
լար տեղեկագրում կը : Ժողովն ընդունելի հա-
մարեց Տնտ. խորհրդոց տեղեկագրին և ըստ
սոյժ զարձարարական համար հրահանոց պիկեց :

Ն Ա Մ Ա

Բարձրագործ Սրբազան Պատրիարք Հայր
Նախագահ Ազգ. Քաղ. Ժողովոյ

Ձեր բարձր Սրբազնութեան թիւ 659 և 1

Ապրիլ Թուոյ Հրամանագրին համեմատ ներ-
փակեալ կ'ատուցանեմք Ձեր Սրբազնութեան ,
մեր յանձնած ողովց ձեռամբ կատարած հան-
գանակութեանց և բաշխմանց 1875 Վեկտեմ-
բեր 31 դարբեալ հաշուեցուցակին մի պատճէ-
նը՝ զորս մի առ մի հրատարակած եմք արդէն
լրացրաց միջոցաւ :

Թէպէտև յիշեալ թուականն ի վեր քանի
մը զօրժողութիւնք ևս տեղի ունեցած են ,
բայց տակաւին հրատարակած չըլլալուն երբ
լրացրաց միջոցաւ հրատարակեմք , անոնց ևս
հայիւն Ձեր Սրբազնութեան ներկայացնելու
պատիւը կուենեմք :

Մնամբ Ձեր բարձր Սրբազնութեան խո-
նորէ ծառայք .

Ի դիմաց յանձնած ողովց փոքր Ասիոյ սո-
վելոց .

Ստեփանոսյի	Ստեփանոս
Յ. ՄԵՐԵՆԵՄ-ԳՈՒԼԻ	Յ. Պ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ
	Կանձապետ
	Յ. ԿԻՒՄԻՆԵԱՆ
10 Ապրիլ 1876	
Կ. Պոլիս	

Ձ Ա .

ՎԱՆՈՐԷՑ ԽՈՂԷՐՈՅ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ա . Արմուշու վանոց Ետօլղլի աղարակ-
ներէն ունեցած հին առնելիքի խնդիրը կարգաւ-
րելու համար Վանօրէկոյ խորհրդոյ և Սրբազնու
Վանօր ատկալ թախանձանայք վրայ , Ժողովո-
ւն Երուսաղէմոյ Սրբազան Պատրիարքին հետ
բանակցելով , նոյն աղարակոց հասցիքին որոյ
վերատեսչութիւնը Երուսաղէմոյ ամթոխին վրայ
էր , յիշեալ սարարը վճարուելու համար ըրած
որոշումն Երուսաղէմոյ Սրբազան Պատրիարքին
ընդունել տալով , վերջացուց այն հինաւորոց

Խնդիրը :

Բ . Վանօրէկոյ խորհրդոյ մատուցած ուրիշ
գանազան խնդիրներն ըստ մեծի մասին Խառն
ժողովոյ վերաբերելուն և այն Ժողովոյ համա-
րատուութեան պատկանելուն , ներկոց համա-
րատուութեան մէջ նշանակել զանց առնուե-
ցաւ :

Պ .

ՔԵՒՄԸՅԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Ձ .

ԱՂՔԱՄԱՐԱՅ ՎԱՆՈՅ ԱՐՔՈՒՆԻ ՏՈՒՐԵԸ

Աղթամարոց վանքէն եկած խնդրագրին
համեմատ՝ Ժողովս ըստ նախին հրապարտակոց
նոյն վանոց արքունի տարբէ աղատ ըլլալու
համար թաղրիւր զրեւ որոշեց :

Ձ .

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ

ՏՐՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Առաջնորդաց ոմանց կողմէ եկած տեղե-
կութեանց համեմատ կուսակալութեանց հրաման-
նազիր զրկուեր է որ եկեղեցականներէն ալ վին-
ւորական տուրք առնուի . որ մինչև հիմա չկար
և այս անսովոր արոց բարձուը կինդրէին :

Սրբազան Պատրիարքը զօրուբհետի Ար-
բաշամ Էֆէնտիին միջոցաւ Եւրոպի Տէլեգրաֆին
տեղեկացեր է այս բանին պատճառն . որ է Յու-
նաց կղերականոց վարուցան ընելը . բայց ըստ
որում Հայ եկեղեցականք այս բանը չեն ընել ,
ուստի Հայ եկեղեցականոց համար այդ տուր-
քին բարձուը խնդրելու մտք թաղրիւր զրուե-
ցաւ :

Ձ .

ԵԿԵՂԵՑԵԱՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Ա . Երզնկայէն մէկ ժամ հեռաւարտութեամբ
Ս . Օհան անուն զիւզին մէջ Գարսեաբու եկե-
ղեցոյ և անոր կից վարձարունի մը շինութեան
համար թաղրիւր զրուեցաւ :

ՀԱՇՈՒՆՅՈՒՑՄԱԿ ՄՏՈՑ ԵՒ ԵԼԼՈՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՌՈՒԳԵԱՆ ԶԱՆԶԱԴՈՂՈՒԹՅԱՆ ՓՈՒԿԻ ԱՄՈՑ ՍՈՒԵԼՈՑ

ԵԼԵ

ՍՏՑԵ

75 Մ.ա. 20 Ք.ա. կառ. Մասնա թղթ 1655 Քառյն ձև 0.	անդամ չարտարված	4440	85
	նորասկի գրեցողք		
» Մ.ա. 18 » » » 1678 » » Երկրորդ » »		611	72
» Ն.ա. 20 » » » 1766 » » Երրորդ » »		714	30

Ի Թ. Յ.

576687

Կեսրտի բաղարին և զիւրիկի չարտար
 » ճանապարհին Գրեցողք և կիսի և արջ չարտար
 Չարտարք արտարի կիսիներ և ՏՊարի չարտար
 445
 100
 220
 20
 130
 500
 150
 100
 125
 50
 50
 135 337 1/2
 150
 69 07 1/2

Արտարք ի վեհ անտիկնին Տիր ի վեհ բարձր անտարգար թեան չարտար
 7.93 1/2
 5.80
 6.61 3/4
 4.67 3/4
 4.05
 5
 10
 44.88
 52.26
 23
 305
 576687
 9852065
 886614704
 8. 074107 - 7007
 0856065
 0929099
 083609965
 083090907

Հինգ հարկային թղթի վրա ստան է րոպ րո. Չամբակուն և ու վարուն և րոպ րոպ րոպ

31 Գեղեցիկ 1875

Հինգ հարկային թղթի վրա ստան է րոպ րոպ րոպ
 Ի Գեղեցիկ Գեղեցիկ
 ՄԱՐԿԱՍ

պաշտպանութիւն կ'անդրէր :

Չարանպայի սառնորդը Պօլիս գտնուելով նոյն միջոցին , անկէ սրտածուսակս տեղեկագիր մը առնուելէ ետև Բ . Դրան թագրիր մը գըրուեցաւ յիշեալ գիւղականաց կրած հարստաշահութեանց դարմանը խնդրելու համար : Միանգամայն սովելոց օգնութեան մասնածորովին ալ յիտան Օսմանեան ասկի անմիջապէս Սաման գրիկէլ տրուեցաւ յիշեալ գիւղականաց բուշխուելու համար Ի ձեան Թնաղական խորհրդոյն Խամանդի :

Յ.

Մէջ Ս . Կարողեալի վանոց հոգոյնի կալուածոց հին հրավարտակին պատճենն արբանի տէՖիկերխանոցի արձանադրութենէն հանել տալու խնդրածը թագրիր գրուեցաւ :

ԺԾ.

Վանայ հագոց վանոց երբեմն կողպտեալ անօթոց խնդրոյն համար , ըստ որում Վանայ Պաղտ վարդապետը Պօլիս գտնուելուն առթիւ նոյն վանքը կողպտող գաղբիւն միջնէն զետ դատի բնասած էր ոստիկանութեան գուռը , Ժուզովս անմիջապէս թագրիր գրեց նոյն կողմ պատմիւնէն մինչև ցարդ երևան շերտները պահանջելու համար :

ԺԹ.

Ժողով նախորդ վարչութեան օրէն կախ Պապած Զէյթունի Սգապին գետնի խնդրոյն նկատմամբ ըստ թախանձանոց տեղացոց թագրիր գրեց խնդրելով որ նոյն գետինն ՍԱԳԻՆ յանձնուի , և դեռ ես պատասխանը չստացաւ բարձրագոյն զանէն :

ԺՁ.

ԲՈՂՈՔ ՏԻՎՐԻՑԻՑԻՈՑ

Տիվրիցոց բողոքը երկու կէտ կարաւ նախեր , մէկն Աստիճորդական խնդրին , որ

Խտան ժողովոյ վերաբերելուն Խտան ժողովոյ համարտուութեան մէջ սխախ անցնի , խի միան Տիվրիկի կտակի խնդրոյն կվերաբերի , որուն համար Տիվրիկցիք երկու կողմ բաժնուելով , կորսու հակառակ պահանջումներ կընէին , Ժողովս իւր մասնածորովին յանձնեց այս խորհրդին անաչառ քննութիւնն :

ԺԺ.

Ժողովս տեղեկանալով Վարնոյ սառնորդին և Մըջ դուռտական վարչութենէն Մըջ ժողովրդեան կրած վերջին հարստաշարութիւնը որոյ չլիխանալով 6-7 հարիւր սոգոյցներ մահու տակնութեան դիմելու հորիկն մէջ ինկած են , և թէ ներկայ կառավարչին օրով անհնար է բնութարաց զեղծմանց չափ և աահման դնել և ժողովրդեան համար սխախմբ մը գտնալ , Ժուծոց Սրբազան Պատրիարք Հօր միջոցաւ Մեծ Եպարքոսին խնտարն ու գլխաթիւնը խորհրդէլ , որով անմիջապէս կառավարիչը ժուխուցաւ և սոգոց հրամաններ զրիւեցան հին ժողովրդեան ցաւերը բանալու և բարեկարգութիւն հաստատելու համար : Մոյն անօրէնութեանց միայ յուսադրական նամակներով տեղեկութիւն հաղորդուեցաւ Պատրիարքականին Մըջ սոգոյցին վարչութեան :

ԺԳ.

ԳԱՆԱՐԱՑՈՒՄ ԸՈՂԱՑԻՆ ԽԵՂՐՈՑ ԵԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ժողովս Սրբազան Պատրիարքին տեղեկանալով որ Մեծ Եպարքոս Եպրիկն Սրբազանութեան մտապայծ ընդհանուր գաւտուցոց հոգոյն խնդրոյն վերաբերելու թագրիրին կարեւարութիւն տալով հրաման րբեր է գուռը քովս յիտն մը դրուիլ և քննութեան առնուլ այս խնդրը , և թէ նոյն բովարտիկն դրուելիք հոյ անգամներն ալ Եպրիկն բաժնութեան հրամանաւ Սրբազան Պատրիարքն ինք ընտրեր և ցոյց տուեր է , որք են՝ Վանա . Օտեան և Սպրթ Սահակ ԼՖէնտիներն և վարչութեան Ատեմար

պես փեւմ . Սիմոն Պէյն , Ժողովս բնգոնեղով
այն բնորութիւնը որոշեց որ գաւառներէն ե-
կած և այսուհետև գաղբ հարցոյն խնդիրներն
միշտաւ բովարտին գրիւին :

13.

Մեծ Եղարբոսէն եկած հրամանագրին հա-
մեւատ , որով բարենորոգմանց հրովարտակին
որամադրութիւնները գործողքըւ համար յառ-
կապէս կարգեալ Մէճիսի ալիի խնամքի որոշ-
մամբ կյանքնորոշելը զինուորական տրոյս բաշխ-
ման և հաւարման եղանակին վրայօր չուտով
ծրաղիր մը պատրաստել և Բ . Վրան մատու-
ցանել , Ժողովս մասնատարով մը կարեւց
խնդրուած ծրաղիրը պատրաստելու համար :

- Ա. Կրո Սահակ Էֆէնտի
- Ա. Լարեկեան Սարգիս »
- Պախաղեան Կարապետ »
- Սամիկանեան Միքայէլ »

Նշեալս Մեծ Եղարբոսէն եկած որիւ-
հրամանագրի մը համեմատ Կոտիպց և որոց
ստացումոց մասին ալ պէտք եղած միջոցները
խորհիլ ու ծրագրելն ալ այն մասնատարին
յանձնեց Ժողովս : Յիշեալ մասնատարին իրեն
յանձնուած կարեւոր պաշտօնն սնցարդ տկատու-
րելով մեծ աջակցութիւն մատոց Ղարջութեան
որ չնորհակալեաց արժանի է . ինչպէս որ Ա. Գ-
րային Ժողովք ալ անոր իրած ջանից որդիւն-
քին մատուցուած ծրաղիրներէն տեսնելով յառ-
կապէս չնորհակալութեան քուէ տուած էր որ-
դէն իւր պատկանելի նստին մէջ :

16.

Ս. Ֆիոն Գարաճիաթի հիկիղեալ եկեղեցւոյ
և դպրատան շինութեան համար նպաստ հաւա-
քելու շրջաբերական կինդրէկն տեղացիք և բա-
հանոց մը գրիւած էին շրջադաշտու համար : Ժո-
ղովս ըստ ստաճարկութեան Սրբազան Պատրի-
արք Հօր հաւանութիւն տուա Պանորմայի նը-
ման շրջաբերական կնդակ մը

բաճանային :

17.

Տիրոնակերտէն և Սվերդէն եկած որոշ-
ածոսկոն բարձրագրեալն իրոյ , Խորքանու-
գայմագամ տեղացի Ֆլիթիւն պէյ գործած
հարտաւարութեանց համար Ժողովս թողբր
գրեց :

18.

Ատանայի հայոց յունաց և բողոքականոց
աղգապետաց ստորագրութեամբ եկած հեռագ-
րին վրայ , որով տեղացն տէֆոնրտար Իպրա-
հիմ Էֆէնտիին զէմ բողոքելով բրխտանից
միճալը փոտնգալից ԸԼՄԸ կայանին , Ժողովս
անմիջապէս նոյն հեռագիրը Մեծ Եղարբոսէն
սուղաբրութեան մատուցանել որոշեց և Քորու-
րեհեաթի Արքայմ Էֆէնտիին տեղեկացաւ որ
միշտալ տէֆոնրտար Էֆէնտիին անմիջապէս
բարձրագոյն հրամանաւ պաշտօնին ինկեր է :

19.

ԱՍՈՐԻՈՑ ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՄԷՔ ՈՒՆԵԱՍԸ ԵՆ
ԿԵՍ ԱՌ ԿԵՍ ԿԱԹՈՒԿ ԱՍՈՐԻՆՈՒՆ
ԳՐԱՌՈՒԱՍ ԵՆԵՂԵՑԵԱՑ ԽԵՂԻՐԸ

Ինչպէս յայտ է , Ստորոց Պատրիարքը
միշտ կրողբր և Պատրիարքարանիս պաշտօնա-
նութիւնը կինդրէր այս մասին : Ժողովս ալ
Կրիարք Ղարջութեան օրէն կրիս մնացած այս
կարեւոր խնդրոյն տնօրէնութեանը փութալով
մէկ երիւս անգամ Բ . Վրան հետ բանակցել
ետեւ , այս անգամ Ատուրքն գործոց բարձր-
Պաշտօնէին ծանուցագրէն տեղեկացաւ որ իրն-
ՂԻՐԸ տէրութեան Պետական խորհրդին յանձ-
նուելով , որոշուեր է որ միշտալ եկեղեցիները
բուն Ատուրոց ազգին սեպականութիւն մնան ,
և այս որոշման համեմատ կրօնբերական հրովար-
տակ մը չնորհուեր և տեղը գրիւեր է : Այս

կերպով այս Հինուսուրց խնդիրն ալ վերջացաւ ի նպատակ Ստորոց ազգին :

Ե .

ՀԱՍՏԱՆԵՐ ԿԵԿՐՈՆԱԿԱՆ ՏՐՈՑ

Քաղաքական ժողովս Ազգային ժողովից փաւերացեալ Կեղրոնական տրոց կանոնադրութիւնն ստանալէն ետև , անոր գործադրութեան համար պէտք եղած հրահանգն անմիջապէս պատրաստելով և տողագրել տալով , յատուկ շրջաբերականաւ մայրաքաղաքիս թաղական խորհրդոց զրկեց , որպէս զի ըստ այնմ Կեղրոնական տրոց բաշխման ցուցակները մինչև մէկ ամիս պատրաստել և Պատրիարքարան զրկել փութան :

Յաւ է ըսել որ թաղական խորհուրդք բոց ի մէկ երկու փոքր թաղերէ այլ և այլ պատճառներով վարչական հրահանգին գործադրութիւնը չկատարելով անսահման կերպով յետաձգեցին և բաշխման ցուցակները չզրկեցին ցարէ , որով այս տարուան համար կեղրոնական տրոց կանոնադրութիւնը չկրցաւ գործադրուիլ և Պատճէին մէջ կարևոր սեղ բռնելու յատկացեալ այն տրոց տարեկան գումարն անհնար եղաւ հաստատարէն նշանակուիլ : Ժողովս սեռնելով որ տրոց բաշխման ցուցակաց պատրաստութիւնն այսպէս երկարաձգուելովն ըստ նոր կանոնադրութեան կեղրոնական տրոց հաւարումն ընդ երկար պիտի յապաղի և տրոց հասարակութեան ալ սուսաւել մնցիս և յունիս ամիսներուն մէջ կարողեաւորի , Տնտեսական խորհրդոց և Ելեւոսից հոգաբարձութեան առաջարկութեանց վրայ պարտաւորեցաւ 75 և 25 զուրուշի թերհաշիւ տրոց հաւարումը շարունակել տալ նաև այս տարի , և միանգամայն թաղական խորհուրդներն ալ կրկին և երեքիկն շրջաբերականոր հրահարեց բաշխման ցուցակները փութացընելու , որպէս զի գոնէ մինչև տարեգլուխ պատրաստ լինին ցուցակները և յառաջիկայ 1876 տարուայ մայիս մէկէն սկսեալ գործադրութեան մտնէ Սղզային ժողովից բուհարկեալ տրոց նոր օրէնքը :

Զ .

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ՆԵՐՔԱՆ ԲԱՐԵՆԿԱՐԳՈՒՄԵՆԵՆ

Ե Ի

ՊԻԵՏՃԷ ԿԵԿՐ . ՍՆՏՈՒԿԻ

1875—76 ԱՄԻՆ

Քաղաքական ժողովս իր մէջէն ընտրեալ յանձնաժողովի մը ձեւօք պատրաստուած Պատրիարքարանի բարեկարգութեան կանոնադր ծրագիրն և ըստ նմին 75—76 տարուայ համար շինուած Պիւտճէն ստանալէ ետև , որոչեց այն Պիւտճէն Ազգային ժողովից հաւանութեան ներկայացնել և վաւերացուելէն ետև ըստ այնմ Պատրիարքարանի բարեկարգութեան կանոնագիրն ալ գործադրել և Սուխայն այս ընելէ առաջ սահմանադրուցիս հարկ դատեց նաև Տընտեսական խորհրդին ալ պահանջել որ իր Պիւտճէն ներկայացնէ , և յատուկ նստի մը մէջ թէ Ժողովոյս ըստ նոր բարեկարգական կանոնագրի շինած պիւտճէն և թէ Տնտեսական խորհրդոց ընդմիջում սպրդարան պիւտճէն ի միասին բազդատուելով հարկ եղած փոփոխութիւններն ընելէ ետև , Ազգային ժողովից մատուցուեցաւ Պարչութեան պիւտճէն յատուկ տեղեկագրով մը : Իսկ Ազգային ժողովը ինչպէս յամարն է , այս տարուան համար պիւտճէն սահմանել զանց տանելով յանձնարարած էր ժողովս մինչև առաջիկայ սահմանադրական տարեգլուխ ազգային մատուկի Ելեւոսից տնօրէնութիւնն ըստ առաջուցն շարունակել առանց տարեգլուխ պարտք ձգելու , և առաջիկայ 1876—77 տարուայ համար նոր պիւտճէն մը պատրաստութիւնը և մինչև տարուայ վերջ ներկայացուիլ խնդրած էր , որպէս զի նոր տարուայ սկիզբը զայն վիճակով ընտրելու երկարեցնէ ետև վաւերացնելով յանձնէ նոր ընտրելի Քաղաքական ժողովին ի գործադրութիւն : Ըստ այնմ հրահանգի Ժողով

վնասեալսն ի սարհրդոյ և Երևանոց հողաբարձութեան միջոցաւ Պատրիարքարանի և վարչութեան ծախքերը մինչև առաջիկայ Սահմանադրական տարեգրութի հար եղածին չափ խնայողութեամբ մատարարութեան հող տարաւ, միս գնելով որ տարեգրութին բոց ստորոք չթողուի, և իւր այս նպատակին հասած ընթացքը հասկցուիլ Տնտեսական խորհրդոյ համարատուութեամբ Ազգային ժողովոյ ներկայացուելիք երևանոսն միճակացոյց պատկերէն, որ մինչև յառաջիկայ Սահմանադրական տարեգրութի կեդրոնական սնուցիկն ճիշդ վիճակը կպատկերացնէ :

Իսկ գաղով Ազգային ժողովոյ յառաջիկայ տարույ Պիւտճէի պատրաստութեան համար բարձր յանձնարարութեանը, ժողովս որչափ որ ջանաց այս մասին արդեամբ պատասխանել և օրինակար Պիւտճէ մը ներկայացնել, սակայն յանի որ կեդրոնական տրոց համար թաղերէն սպասուած բաշխման ցուցակներն անկարելի և գաւ տարեգրութին առաջ ձեռք բերել, որով միայն տրոց քանակութեան տարեկան ճիշդ դասման խնամով կարող պիտի ըլլար յառաջիկային մէջ կեդրոնական տարբէն գոյանալիք հասովքը դուրսարին վրայ ծախուց բացը չափելով հասարակչութիւն մը յառաջ բերել, աստի և կրոց այս վիճակին մէջ նկատելով ժողովս որ եթէ պատկառելի ժողովոյ յանձնարարութիւնը կատարելու փախարէն մղեալ պիտո՞՞նք մը պատրաստելու չտապէ, մինչև ցարդ ներկայացուել պիտո՞՞նքներէն տարրեր բան մը չպիտի ըլլայ, առիթի պատշաճ դասոց ձեռնթափ լինիլ և թողուլ այս կարևոր և փախուկ գործն իւր յաջողութիւն, որոյ յաջողութիւն կհանդիմ ժողովս, որպէս զի այսորուան մեր զէնք գտնուած գծուարութեան նա կարող ըլլայ ժամանակի հանգամանոց ներկելոյն յողթել և պատկառելի ժողովոյ անկարելի օրինակար պիւտճէն պատրաստել և ներկայացնել ի վաւերացումն :

Ժողովս կարևոր կհամարի աստ յիշատակել նաև Ազգային ժողովոյ քանի մը անոք յառաջ առ Բարձրագիտական ժողովս յրեալ այն երկու հարցումներն ալ, որոց մէկն էր Ամբաստան

Մատթէս էֆ. երեսփոխանին հարցումն Պօլս գտնուող պատուացի ազգայիններէն տարբ տնտեսական համար, և երկրորդն էր Պէշկերտն Ամբաստան էֆ. երեսփոխանին հարցումն կեդրոնական սնուցիկի վրէժնէն առանց Ազգային ժողովոյ վաւերացման գործողութեան սխառութեան համար : Ինչպէս յայտ է արդէն, ժողովուն այն երկու կետերուն նկատմամբ մասնաւորապէս պատասխանելը պատճառաւոր չհամարելով միայն արժան գտնուած էր նոյն ստեղծելիք գործողութեան պահանջներն իւր համարատուութեան պահանջներու թիւին : Սակայն պիւտճէի գործողութեան սխառութեան մասին եղած հարցման կհանձնուած ինք ստանձնելով անոր պատասխանն իրքե աննախարհոր օրդեղուն վրայ ժողովս տակէց առաջ նոյն մասին պէտք եղած տեղեկութիւնը մանրամասն կերպով հարցողած ըլլալուն համար, համարատուութեան մէջ կրկնել աւելորդ կրատի, և միայն գաւառացի ազգայիններէն կեդրոնական տարբ տանելու մասին եղած հարցման վրայ հարկ կհամարի սյմ մտեղեկացնել Ազգային ժողովոյ թէ՛ որովհետեւ Ազգային ժողովոյ քուէարկուող կեդրոնական տրոց նոր օրէնքին գործողութիւնն առաջիկայ տարւոյն մնալ հարկ եղած էր տրոց բարձրագիտական խորհուրդներէն չլինալ ցուցակները թաղական խորհուրդներէն չլինալ գաղուն պատճառաւ, ուստի ժողովս տարբեան ցաւ տրոց հարաբար ըստ նախորդ դրութեան չարունակել, որով Պօլս գտնուող շտաբ տէր դասուացի ազգայինք ևս պարտաւոր էին մասնակցել կեդրոնական տրոց վճարման, երբ անձնական գործոց համար Պատրիարքարան զինէին նական գործոց համար Պատրիարքարան զինէին :

Յ. ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ ՊԱՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՐԵՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յունաց Պատրիարքն փոխադարձ այցելութեան եկած ըլլալով ի Պատրիարքարան, Ազգային ժողովս անոր այս շտաբ ժողովիս տարբ բազան առաջարկէ նաև որ այսպիսի այցաւանական այցելութիւնք արձանագրուին յատուկ անունով մը մէջ իրքե նշանաւոր դէպքեր ազատելով :

քայնն պատմութեան համար, և այս մասն ժաշովն անօրէնութիւն խնդրեց :

Ժողովն Պատրիարքական վոխանորդ հօր յանձնեց այն արձանագրութեան գործը, և ճշտահապ առաջ սր ներկայ Աբաղան Պատրիարք հօր գահախաղութեան օրէն սկսեալ տեղի սեւեցած այցելութիւններն արձանագրէ և ճշտաբան հարուստի :

Ը .

ՓԱՐՔԻ ՄՈՒՐԱՅՆՆԵՐ ՎԱՐՔԱՐԱՅԻՆ ԽՆԳԻՐՔ

Այն խնդիրն Աղղայն ժողովդ վարչութեան յանձնաւորուն վրայ, Քաղարհան ժաշովն 5 հոգիէ բարիոցեալ մասնաժողովի մը յանձնեց քննել և տեղեկագրել թէ Աղղն ի՞նչ իրաւունք ունի Մարտանան կառնիլն մէջ, և ի՞նչ միջոց գործադրել հարկէ Աղղին իրաւունքը ձեռք բերելու և կտակն իր նպատակին հասցնելու համար : Սակայն մասնաժողովն մի քանի անգամ հրահրուելէ ետե տակախն չը կրցաւ գումարուիլ և իր պաշտօնին սկզբնաւորութիւն ընել, որով խնդիրը դեռ անլոյծ կը մնայ :

Պ .

ԿՏԱԿ ՔԱՐԱՅԻՐՈՋՆԵՐ ԵՂՔԱՐՅ

Քարակէօզեան Կարապետ Էֆէնտիի վախճանէն ետե մեծ կտակի մը խնդիրն երևան և ըստ ըլլալով, Ժողովն Սրբազան Պատրիարքին և Կիւմիւշեան Յովհաննէս Էֆէնտիին տեղեկացաւ պաշտօնապէս թէ Քարակէօզեան եղբայր իրենց հանդուցեալ եղբոր Բիւզանդ Էֆէնտիի ժառանգական հարստութեանն հրատարակելով, 5 ժառանգորդը միարանութեամբ Աղղին թողած են փաճառակաւորութեան դարաց մը հաստատուելու համար, և թէ նոյն խի հանդուցեալ Քարակէօզեան Կարապետ Էֆէնտի ալ իրենց հետ համեմատ և համաիրա գանտելով իր կենդանութեան նա ևս իր բաժինը թողած է յիշեալ վարձարանին հիմնարկութեան և յարատեւութեան համար : Յիշեալ ժառանգորդը իրենց այս կտա-

կի դիտաւորութիւնը Կարապետ Էֆէնտիի վախճանէն ետե զրի ստեճալով ստորագրել և յանձնելը են Կիւմիւշեան Յովհաննէս Էֆէնտիի, որպէս զի ընդ պաշտօնաւորութեամբ Սրբազան Պատրիարք հօր պէտք եղած կարգադրութիւններն ի գործ դնել կտակն յարդիւնս անկեալ և մտադրուեալ վարձարանը Բիւզայն Բանկոյթի տղապն դերեզմանտան մէջ շինուելուն հրամանը Բ. Գունէն ստանալու համար : Հանդուցեալ Քարակէօզեան Կարապետ Էֆէնտիի որոց խնամակալ Պատրազեան Մկրտիչ Էֆէնտի ալ համաձայնեցաւ Քարակէօզեան եղբայր այս աղբօգուտ դիտաւորութեան, և այդպէս յիշեալ կէտակին դործնահանապէս հաստատութիւն տըրուեալով, Ժողովն իւր ԽԳ. նստին մէջ (3 սեպտեմբեր 1875) մասնաւորապէս իւր շնորհալուծութիւնը յայտնեց թէ՛ Սրբազան Պատրիարք հօր և թէ Կիւմիւշեան Յովհաննէս Էֆէնտիին, որ անգուլ ջանասիրութեամբ արձան և յաջողած էրն այս մեծ գործն ի զուխ հանկու : Եւ միանդամայն խնդրեց որ երթան Աղղայն վարձարանին շնորհակարարութիւնը յայտնեն նոյն աղբօգուտը դերդատանին :

Ժ .

ԿՏԱՍ ՍՐԲԱՆՇԻՐՅ ՄՈՒՐԱՅՆՆԵՐ

Սրբազան Պատրիարք յայտնեց թէ Սրբաշի մայրապետան՝ որ իւր աշխատութեամբ որբանոց մը հիմնած է ի Խտագիւղ, այժմ Աղղին կրտսիէ նոյն որբանոցը մասնաւոր պաշտօններով և կտակագիրն ալ մասնաւոր խնամով վաճակ : Ստեփան փաշան խմբադրած է, և թէ առ ի շուքէ կտակաց հոգաբարձութեան, Տնտեսական խորհուրդն այդ կտակագիրը քննելով օրինաւոր դատած և հաստատած և ինքն ալ ըստ այնմ վաւերացուցած է, զոր և ներկայացնելով իրեն կտակարեւած վարձարանին արձանագրութիւն խնդրեց :

Ժողովն նոյն կտակագիրը աչքէ անցնելով և անտեղի սր Աղղայն վարձարանին միջամտութիւնն սպաշտուած է, ընդունեց և արձանագրել սրեւց :

ԺԱ.

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՀՐԱՎՈՐՏԱԿ ՔԱՂԱՔՈՎԱՆ
ԲԱՐԵՆՈՐՈՂՄԱՆՑ

Ժողովցս վերջին միամեայ շրջանին զվա-
ւոր ղեկավարելն մին է քաղաքական բարենորոգ-
մանց համար կայսերական հրովարտական հրա-
տարակաթիւնը, որուն տաճկերէն բնագրին
տպեալ օրինակներէն ծրար մը Բ. Գանէն
Պատրիարքարանս զրկուած էր գլաւաններ տա-
րածելու համար :

Ժողովս նոյն հրովարտողը նաև հայերէնի
թարգմանել տուաւ և տարաբնակ օրինակները
զրկեց մայրաքաղաքիս եկեղեցիները և բոլոր
Առաջնորդական վիճակները, հրահանգ տալով
որ հանդիսապէս կարգապահ եկեղեցեաց մէջ և
բարեմաղթութիւններ կրկնուին Օգոստոսիս
խնդանային և տէրութեան բարձր նախարարաց
համար :

ԺԲ.

ՆԻՆՔԵՆԱՐԿՈՒԹՅՆՏԵՍԵ ՏԵՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ
ՔԱՂԱՔՈՎԱՆ ԽՆԳԻՐԸ

Սրբազան Պատրիարքը յայտնելով որ Հին-
բարսեղեանեան տէր Յովհաննէս քահանային
տէրութեան կողմէ ունեցած ամսականը կլա-
րուած ըլլալուն պատճառս ընտանեօք հանդերձ
Պարկզին հաւ փոխադրուիլը հարկ եղած է, և
այս փոխադրութեան համար 6 հազար ֆրանքի
կարօտ է որոյ 2 հազար ֆրանքն արդէն հոգաց-
ուած է բարեխոր ազգացնոյ մը շնորհիւ, առա-
ջարկեց որ մնացեալ 4 հազար ֆրանքին համար
ուր ազգովին հանդանակութիւն մը ըլլայ, և ե-
թէ այս ղժուարին է ներկայ ժամանակս մէջ,
ավելեաց օգնութեան մասնաժողովին բով յաւել-
ցած գլաւարէն 4 հազար ֆրանք առնուի և տըր-
ակ յիշեալ քահանային :

Ժողովս նկատելով որ հանդանակութեան
ձեւնարկել ղժուարին է, Սրբազան Պատրիարք
հօր երկրորդ տաւալարութեան հաւանեցաւ և ու-
րազեց ավելեաց օգնութեան մասնաժողովին 4

հազար ֆրանքի գումար մը խնդրել յիշեալ քա-
հանային համար :

ԺԳ

ՍԶՂԱՅԻՆ ԿԱԼՈՒԱԾՈՑ ԽՆԳԻՐԸ

Ս.Ղալային հաստատութեանց սեպական
կալուածներն մանչիլի և այլ գանազան կորուստ-
ներէ զերծ պահելու նպատակաւ պէտք եղած
միջոցները խորհելու համար Սրբազան Պատ-
րիարքը Ժողովս առաջարկութիւն ընելով յա-
րեց նաև որ եթէ Ժողովս միջոց չունի այս խնդ-
րոյն վրայ խորհելու, իրեն յանձնէ գործանն
անօրինել : Ժողովս ընդունեց այն առաջարկու-
թիւնն և Սրբազան Պատրիարք հօր յանձնեց
արժան դատած անօրէնութիւնն ընել :

Նմանապէս Գլաւանները գանուած զանա-
զան վանօրէից կողմէ խնդիրներ եղած ըլլալով
որ վանական սեպականութիւն եղած արտերը
թափօրի օրինօք վանահայր անուան վրայ ար-
ձանագրուելովը վանահայր փոխանէն ետև
մանչիլի տակ կենթարկուին, որուն առաջն առ-
նալից կողմանէլին, Սրբազան Պատրիարք հօր
առաջարկութեան համար այն խնդրոյ անօրէնութիւնն
ավ Ժողովս Նարին Սրբազանութեան յանձնեց
իր յարտից ազգային կալուածոց սպաշտու-
թեան խնդրոյն :

ԺԴ

ՎԵՐԸԱԲՆ

Քաղաքական ժողովս կրկնօրցանէ ներկայ
համարատուութիւնը յայտ առնելով թէ իւր վեր-
ջին միամեայ շրջանին մէջ զինքն դրողցցնող
քաղաքական խնդրոց ստուար շեղանկային մե-
ջէն միայն անձք զետեղած է իւր համարատու-
ութեան մէջ, որոք կարևոր են ի գիտութիւն
Ս.Ղալային ժողովոյ : Իսկ մնացեալ խնդր
խնդիրներ, նա մասնաւոր անհատական և մաս-
նաւոր խնդիրներն, որոց թիւը մինչև 50 ի կը-
հասնի, և որոց համար Ժողովցս որոշումը
արդատանական զօրձողութիւններ և շատ մը

Թգթակցութիւններ տեղի ունեցած են , ինչպիսի
 Ժողովոյս արձանագրութիւնը կցուցնեն , հանրա-
 կան կարեորութիւն մը չունենալով համարա-
 տութեան մէջ անցնել աւերորդ գատուեցաւ :
 Անոցմէ զատ կան նաև Ժողովս գրողեցնող
 ուրիշ բազմաթիւ խնդիրներ սլ , որոնք խառն
 ըլլալով՝ Խառն ժողովոյ մէջ քննուած և լուծ-
 ւած են , և ներկոյ համարատուութեան մէջ
 չեն անցած , այլ վերադարձուած են Խառն ժո-
 ղովոյ համարատուութեան :

Ժողովս բարեբաղդ կհամարի զինքն եթէ իւր
 պաշտօնավարութեան մէջ կրցած է աղջտախրու-
 թեան և Սահմանադրութեան իւր վրայ դրած
 սրբութաբութիւններն անթերի և ճշգիւ կա-
 տարել , ինչպէս իւր փախարն էր , և ջեթէ ան-
 կարող զանուեցաւ մեծամեծ ծառայութիւններ
 մատուցանել , զոնէ իւր զոյգն ծառայութիւն-
 ներն Աղգին ճշմարիտ օգտին և յառաջադիմու-
 թեան նուիրելու ջանքը չլքացու իրովսանն , և

լիայոյս է որ իւր սոյս ջանից սպասոյցն ու երաշ-
 խաւորութիւնը պիտի գտնէ Պատկառելի ժողո-
 վրդ այն երկամեայ համարատուութեան մէջ ,
 զոր պատիւ ունի Ժողովս մատուցանել և ընդ
 նմին հրոժեչտ տալ Աղգային վարչութեան սա-
 պարեղէն , շնորհակալութիւն յայտնելով Աղգու-
 յին ժողովոյց այն համակրանայ և բաշտախրու-
 թեան համար , որոց հանդիպեցաւ Ժողովս իւր
 պաշտօնավարութեան ընթացքին մէջ :

Ա. տենապետ	Փոխ Ա. տենապետ
Ո . ՄԱՔԱՌՈՒՏԵԱՆ	Կ . Գ . ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Ա. տենադպիր	Փոխ Ա. տենադպիր
Մ . ՄԱՄԻԿՈՆՅԱՆ	Ս . ՄԻՔԱՏԵՂԵԱՆ
Խ . Յ . ԱԼԵԱՆԱԳԵԱՆ	Ս . ԱՐԱԳԵԱՆ
Ա . ԻԿՏՊԱՇԸԱՆ	Յ . ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ
Ս . Խ . ՓԱՓԱԶԵԱՆ	

İstanbul Belediyesi

İnkilâb Müzesi ve Kütübhanesi

Sayı:

Oda

Dolab

Raf

